

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKET
LUND

*Imago
Romana
Lex.*

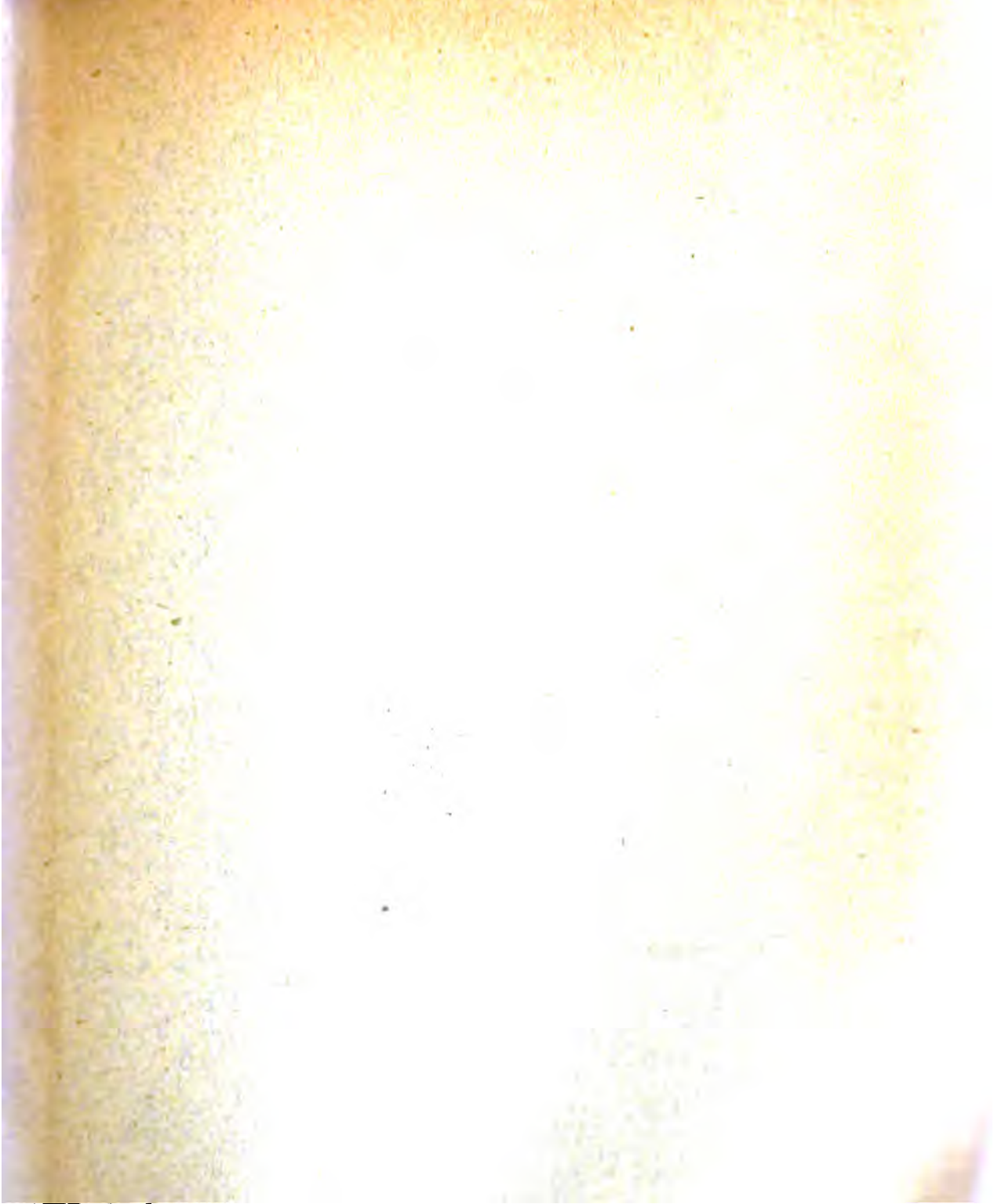
~~NRR (153 e. 23)~~

~~4 H. 4~~

~~S. Roum. 69~~

REP. M. 406

Hannes Hov

GLOSSARIU

Romane Hed 17 juli 1917
KARL GÖPPINDE

VORBELE D'IN LIMB'A ROMANA

STRAINE PRIN ORIGINEA SAU FORM'A LORU,
CUMU SI CELLE DE ORIGINE INDOUIOSA.
DUPO INSARCINAREA DATA DE SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

ELABORATU CA PROIECTU

DE

A. T. LAURIANU si J. C. MASSIMU.

Pretulu Dictionariului Tomulu I si II in 184 $\frac{1}{2}$ cölle, 60 lei noui.
Pretulu Glossariului in 37 cölle, 12 lei noui.

BUCURESCI.

NOUA TYPOGRAPHIA A LABORATORILORU ROMANI.

19. STRAT'A ACADEMIEI. 19.

1876.

Laurianu

GLOSSARIU

CARE COPRINDE

VORBELE D'IN LIMB'A ROMANA

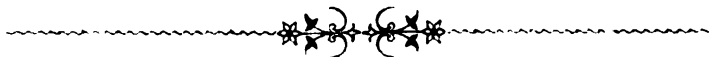
STRAINE PRIN ORIGINEA SAU FORM'A LORU,
CUMU SI CELLE DE ORIGINE INDOUIOSA.

DUPO INSARCINAREA DATA DE SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

ELABORATU CA PROIECTU

DE

A. T. LAURIANU si J. C. MASSIMU.

BUCURESCI

NOUA TYPOGRAPHIA A LABORATORILORU ROMANI

19. STRATA ACADEMIEI 19

1871.

A.

NOTA. Celler mai multe vorbe straine, mai allessu turcesci, cari se audu cu *a* initiale, se audu si mai desu cu aspirazionea *h*; si de acea-a, avendu se se tractedie la *H*, nu se mai inseria si la *A*.

A! si *ah*, exclamazione, prin care se espreme: 1. dorere: *a! ce nefericitu sum*. — 2. furia sau turbare de mania: *a! de ce nu potu pune man'a pre ellu, ca se mi resbunu*; — 3. mirare: *a! ce ne vedu ochii*. — Acea-asi cu latinesculu *ah*, si prin urmare cauta se intre in dictionariu.

ABA, s. f. pl., *aballe*, vorba si de forma si de origine turcesca: pannura sau tesselatura d'in fire de lana grossu torse. — Ca si derivatele selle: *abageria*, *abagiü*, vorb'a *abá* se aude mai numai la Români d'in Români'a libera, precumu si *dimia*, care are apröpe acea-asi insemnare. In Transilvani'a se aude intre pucini numai *habá* = panura alba. — Itali si Ispanii au *borra*, Francii *bure*, de la adiectivulu latinu *burrus*, *burra*, proprie *rosiu*, fiendu co acestei materie se da de ordinariu colorea rozia.

ABAGERIA, s. f., 1. maestri'a de abagiü, 2. stabilimentu unde se vende sau fabrica *abá*.

ABAGIU, s. m., care fabrica sau vende *abá*.

ABALDA, s. f., vorba de origine obscura si aprobe neaudita in gur'a poporului, aflandu-se numai in dictionariulu de Bud'a cu insemnarea: magazinu pentru depunerea merciloru, emporiu, *emporium* (ἐμπορίον), fr.: *entrepôt*, *dépôt*.

ABANDONARE, v., formatu d'in *a* sau *ab*, si germaniculu *band*, legatura, ar insemná proprie: *deslegare*, si de aci, in intellessulu ordinariu: *lassare*, *parassire*;

déro si verbulu si derivatele: *abandonatu*, part., *abandon*, s., nu se potu admitte in limb'a româna, mai allessu cându, pre lóna impregiurarea, co nu sunt romanice, se adauge si co de currendu s'au introdussu si usitatu numai de unii sau altii.

ABANOSU, s. m., vorba arabica: 1. specia de arbore, 2. lemnu de acestu arbore cu colore forte négra, de unde: *peru de abanosu*. — Form'a de admissu este *ebenu* = *ebenus* (ἐβένος), d'in care singura se potu formá derivate: *ebeninu*, *ebenistu*, etc.

ABARU si *habaru*, vorba turcesca, care insemna: *scire*; si de aci: *pesu*, *grige mare*, *temere*: *abaru n'am de tene* = nu mi pása de tene; *abaru de grige se n'aveti de ammenitiarile lui* = de locu se n'aveti grige de ammenitiarile lui; *abaru n'am avutu de ce mi spuneti voi* = neci prin mente mi a trecutu de ce mi spuneti voi

ABASTARDARE si *abastardire*, v., formatu d'in *ad* si celticulu *bastard* = *spuriu*: a face *spuriu*; nu se póte inse admite, candu avemu, pentru acellu-asi conceptu, espressioni curatu romanesce, cá: *adulterare*, *vitiare*, *corrupere*, *degenerare*. — Cuventulu s'a usitatu de unii numai in Români'a libera.

ABORDARE, v., franc.: *aborder*, formatu d'in prepos. *ad* si celticulu *bord* = *tiermu*, *ripa*, *margin*: a dá la *tiermu*, a trage (navea) la *margin*; nu se póte inse admite in limb'a romana, si cu *a-*

tătu mai pucinu derivatele lui: *abordabile* = accesibile, *abordagiu* sau *abordu* = accessu.

ACADEA, pl., *acadelle*, s. f., vorba turcăscă connoscute numai în Români'a liberă : confectura de sacharu arsu în forma de micu rectanglu sau de cylindru.

ACARETU și *ecaretu*, s. m. pl.-e, și *turi*, vorba turcăscă cadută în desuetudine și la Românii d'în Români'a liberă, între cari se usită : bunu nemobile, și mai allessu : edificiu.

ACARITIA și *acárnitia*, s. f., vorbe formate d'în radecina curatu romanéscă, déro cu suffisse slavice, și de acea-a neadmissibili, de ôrece avenu vorb'a cu forma curatu romanéscă : *acariu*.

ACATHISTU, s. m. (ἀκάθιστος), proprie : care nu se pune diosu, care nu siéde, și de aci : la care nu se siéde diosu ; de unde în speciale, cá terminu basericescu : 1. rogationile, cantarile, servitiulu basericescu, care în sér'a Vinerei d'în a cinci'a septemana d'în paresime, se face în onorea nascutôriei de Dumnedieu, și în cursulu carui-a toti omenii stau în petiôre; — 2. de aci, în genere : verce rogationi și cantari cotra nascutôri'a de Dumnedieu; — 3. ce se da preutului, care face aceste roga ioni și cantari : *am se dau acathiste pre la tote basericele, cá se te blasteme*.

ACHITARE, vedi *acquitare*; *achiu*, *acquitu*, etc.

ACHTIATU, adj., care este lipsitu de ceva si lu doresce cu focu, carens aliqua re, quam flagrantissime cupit. — Se fia acésta vorba cá si cea urmatoria, d'în care pare co s'a formatu și *achtiatu* prin medilocirea unui verbu *achtiare*, formatu d'în interiectionea *ah?* sau sta în legatura cu grecescele : ἄχθος, ἄχθουαι?

ACHTU, s. m., doru infocatu de ceva care ne lipsesce, *flavrans desiderium*; vedi și *achtiatu* : *biéta mama a remasu cu mare achtu la ânima pentru perderea unicului seu filiu*.

ACIOIA, s. f., metallu d'în care se torna clopotele și alte obiecte, aes, fr. *airain*; germanice : *Glockenspelse*. — Astadi în locu de *aciôia* a intratu în usu vorb'a *bronzeu*, ital. *bronzo*, fr.

bronze, cu tôte co acésta vorba, pre longa co nu este de origine romanica, apoi neci nu espreme acellu-asi obiectu, ce espreme vorb'a *aciôia*. Atâtu pentru co aréta ceva destinsu de ce espreme *bronzeu*, câtu și pentru co pare a fi de origine romanica, vorb'a *aciôia* ar meritá se remana în dictionariulu limbei, dându-i-se, în locu de form'a *aciôia*, cumu se aude în gur'a poporului, form'a *aciaia*, care prin caderea lui *r*, cá în *saia* = *saria*, ar fi în locu de *aciaria*, femininu d'în *aciarium* = *aciarium*, ispanice : *acero*, gallice : *acier*, ero în italice, prin caueria lui *r*, cá si în form'a romanéscă feminina, *acclajo*. Este addeveratu, co form'a de latinitate media : *acarium* sau *aciare*, cá si formele limbелoru romanice, provenite d'în ea : *acier*, *acero*, *acclajo*, au însemnarea vorbeii romanesci : *ociellu*; si co prin urmare intellessulu vorbeii *aciôia* s'ar paré co se oppune la etymologi'a ce i se da; dero essemplele de assemene scambare în însemnarea vorbeloru nu lipsescu în limb'a nostra : asiá s'a datu vorbeii *anima* însemnarea de cor, asiá vorbeii *focus* însemnarea de *ignis*. De alta parțe vorb'a forte popularia : *ociartre*, invederatu corrupta d'în *aciarire*, prin sustituiria unui *o* lui *a*, cá în *oltariu*, în locu de *altariu*, si trecerea siueratôriei *ci* în *ti*, cá în *facia*, *acia*, etc., si chiaru cá în latinitatea media si vulgare la vorb'a insasi, de care se tractedia, si care se afla nu numai cu form'a *aciarium* si *acclarium*, ci si sub form'a *aziarium* si *azzarium*, chiaru si *azzatum*; vorb'a, dicu, *ociarire* = *aciarire*, este si prin form'a si prin intellessulu seu una proba nerecusabile, co în limb'a româna a cautatu se essista sau form'a *aciaria*, sau form'a *ariariu*, sau si amendoue de una data cu intellessulu de *ociellu*; déra în urma un'a d'în forme, cea feminina : *aciaria*, cá facundu duplu usu cu cea masculina : *aciariu*, s'a putatu, cumu ar fi usioru de probatu co se face în tote limbele, applicá la desemnarea altui metallu, pastrandu-se cea masculina pentru însemnare de *ociellu*; apoi fiendu co si masculinulu : *aciariu*, mai allessu sub form'a *aciariu*, se potea u-

sioru confunde cu femininulu sub aceea-asi forma : *aciăia*; de aceea-a limb'a atensu cotra alta forma masculina, mai bene destinsa de cea feminina, cumu este : *aciellu*. Vercumu inse acêsta d'in urma forma este mai grea de esplecatu că form'a *aciôia* : coci, de si form'a curata *aciellu* consuna cu legile fonetice alle limbei române, totusi remane de esplecatu suffissulu *ellu*, esplecare cu atātu mai necessaria, cu cătu aceea-asi forma a datu nascere la mai multe vorbe, cari au prinsu affundu radecina in limba, si cari sunt fôrte espressive : *acielle* (pronuntia : *otielle*), *aciellire* (pron. *otiellire*), etc. Se fia dero *aciellu* unu deminutivu d'in *aciariu* sau *acieriu*, că *misellu* d'in *miseru* ? Se fia luat d'in unguresculu *at-zel* ? In acêsta d'in urma suppositione, numai form'a ar poté fi unguresca, cu tote co si acêsta-a este romanica, si totu cu atātu cuventu se pote sustiné co Ungurii au luat vorb'a in acêsta forma de la Români; éro in cătu pentru fundu, nu mai incape indouentia, co este curatu romanicu : coci vorb'a vulgaria : *actarium* sau *actare*, vine d'in cea classica : *actes*, care va se dica proprie : *ascutitu* sau *ascutisiu*, si de aci si *aciellu* sau *ociellu*, care intra in ascutitulu instrumenteloru taliatorie si impungutorie. M. — Mare parte d'in Români nu pronuntia *aciôia*, ci *ciôia*. Deci se nasce intrebarea : nu provine ôre *ciôia* d'in *ci-balia*, *ciuaia* ? Conferescese mnificatiunea ei in limb'a germana *Glockenspelse*. L.

ACIUARE si

ACUIRE, v. de origine neconno-scuta si la forte pucini auditu, in locu de : *pitulare*, *pitire*.

ACLIROS, sau cu forma mai romanésca *acliru*, *adj.*, ἀκληρος, fora eredi sau mostenitori.

ACMACU?, *adj.*, vorba de origine obscura : fora esperientia, novitiu; in re rudis, tiro. — Vorb'a e astadi aprôpe neconno-scuta.

ACRÉLA, s. f., vorba de origine curatu romanica. dero cu suffissu strainu, si de aceea-a neadmissibile, candu, spre a ua suppliní, avemu : *acritia*, *acrima*, *acritudine*, *acôrce*.

ADALMASIU, vedi *aldamasiu*.

ADAMANIRE si *ademenire*, *adamanescu* si *ademenescu*, v. tr., vorba de origino necunnoscuta, coci d'incaus'a cellei de a dou'a forma, care este si cea mai respandita, nu se pote sustiné co ar vení d'in *ad-ad-manus* : a ammagí a attrage prin ammagiri la reu; *pellcere*, *all-cere*, *sollicitare*.

ADAMANITORIU si *admenitoriu*, *-tória*, s. *adj.*, care adamanesce sau ademenesce.

ADAMANITU si *ademenitu*, part. de la adamanire sau ademenire.

ADEIARE, vedi *adeliare*.

ADELIARE, *adeiare*, *adiiare*, *adiiere*, *adiare* si *adiere*, v. intr., vorbindu despre ventu : a sufflá lenu : *abiá adelia ventulu*. — Fiendu coacêsta vorba se aude in gur'a poporului român d'in tote partile; fiendu co form'a flessionei ei este simpla (*adelia* sau *adeia*, nu *adeliedia* sau *adeiedia*); si fiendu co variationile de pronuntia, dupo dialecte, sunt intru tote conforme cu legile fonetice alle limbei; de aceea-a nu mai incape indouentia co acêsta vorba cauta se fia forte vechia, de origine curatu romanica, si se se lege prin etymologia de *adhalare* sau *adhelare*.

ADELIARE, *adiiare* si *adiiere*, *adiare* si *adiere*, s. f., d'in verbulu precedente : lena sufflare de ventu, *aura*, franc. : *brise*, *zéphyr*.

ADEMENIRE, *ademenitoriu*, *ademenitu*; vedi *adamanire*, *adamanitoriu*, *adumanitu*.

ADIIARE si *adiare*, vedi *adeliare*.

ADDIERE si *adiere*, vedi *adeliare*.

ADINEORA, *adiniôra*, *adineore* sau *adineori* *adv.*, modo, nuper; cu pucinu inainte, cu unu momentu sau câteva momente mai inainte. — Vorb'a dupo forin'a ei pare romanica. Cari sunt inse elementele ei de compositiune? Se fia d'in *a-de-in-ea-ora*, asiá in cătu se insemne : *in a ora* (momentu), care face parte d'in *ea ora*, ce n'a trecutu inco, ci este totu presente in momentulu vorbirei?

ADIO, franc., *adieu*, proprie : cu *Domnedieu*; si prin urmare, neavendu si ne-

potendu luá forma romanesca, nu se pote admite in limba, mai allessu candu avemu espressionea pre deplinu corresponsitoria : cu *Domnedieu*, cumu si multe altele de acea-asi potere cu espressionea francesca, un'a mai fromosa de câtu alt'a : *remani sanetosu, cu sanetate, diu'a buna, ser'a buna, salutare*, etc. Peno candu astu peccatu pre noi Românii, ca se trecemu de la una momitiaria straina la alt'a : de la *kyr la monsieur*, de la *καλή ἡμέρα la bonjour*, etc.? De ce se nu ne placa celle bune alle nostre?

AFANISIRE, (d'in grec. ἀφανίζω = a face nevedutu, a nemici), vorba ce s'aude numai in gun'a unoru-a d'in locutorii cetatiloru in Romani'a libera, in locu de : *derapenare, ruinare*, etc.

AFANU, s. m., vorba de origine neconnoscuta si audita in gur'a pucinoru Români d'in Moldavi'a in locu de : *dorere de ânima, necasu, amaru allu sufletului*.

AFERIMU, vorba turcésca, 1. luata cá exclamatiune de approbare : forte bene! de minune! bravo! eue! — 2. luata si cá substantivu : *fa ce ti dicu eu, si ti voiu dá umu aferimu*; — 3. se dicesi in ironia, facundu-se usu de acésta voba pentru fapte sau disse, cari merita desaprobare; — 4. atâtu spre a dá potere espressionei, câtu si spre a formá una consonantia cá celle-a cari, cumu se vede d'in atâte esemple alle limbei popularie, placu forte multu Românului, se adauge adesea pre lîngo vorb'a *aferimu* si alte doue, *pop'a Marinu : aferimu popa Marinu*.

AFFISSIARE, *affissiediu*, v. tr., a affige, a lipi pre muri unu annuntiu tiparitu sau scrisu, a annuntia ceva prin folie scrise sau tiparite; — a annuntia in genere, a publicá una scire; *parlet tabulam affigere, tabulam proscribere, profiteri*, franc. : *affiche*. — De si acésta vorba este unu neologismu introdusu d'in limb'a francesca, dero cá formatu d'in radecina curatu romanica, adeco d'in a^ul^um = *affissu*, d'in *affigere*, s'ar poté admite in dictionariulu limbei romane de impreuna cu derivatele selle : *affissiaru, affissiu*.

AFFISSIARIU, s. m., care affige, lipesce sau imparte affissie; *qui libellos ad postes et limina publica affigit*, fr. *afficheur*.

AFFISSIORU, s. m., d'in franc. *afficheur*, ne-avendu analogia in limb'a romana, nu se pote admite de câtu sub formele mai correcte : *affissiaru* (vedi acésta vorba) sau *affissiatoriu*.

AFFISSIU, s. m., pl.-e, d'in verbulu *affissiare* : folia scrissa sau typarita, care coprende unu annuntiu si care se affige, se lipesce pre muri sau se imparte, *libelli, proscripta tabula*; franc. : *affiche*. — Vedi Dictionariulu limbei române.

AFIEROSIRE, *aferosescu* (prin rea pronuntia : *afirosire*), v. tr., (ἀφιερώνω,) 1. a sacrá sau consecrá unu preutu, una baserica, etc., a santí; *sacrare, consecrare*; 2. a dedicá sau a inchiná cuiva ceva; *dicare, vovere*.

AFIEROSITU, (prin rea pronuntia : *afirositu*), part., d'in verbulu precedente, 1. *santitu, sacratu*; *sacratu, consecratu*; 2. *dedicatu, inchinatu*; *dicatu, devotus*.

AFIFU?, ad., fôra bani, flaccu in punga, seracutiin, seracutiosu, reu imbracatu. Vorba de origine neconnoscuta, si audita numai intre unii d'in locutorii cetatiloru d'in Români'a libera, pare a avé legatura cu cea de acea-asi insemnare : *ififtiu*.

AFINA, s. f., fructulu afinului, *bacca myrtilli*, franc. : *airelle, myrtille*; — d'in unguresculu : *afonya?*

AFINU, s. m., arborellu sau tufa, care da afine. (Vedi vorb'a precedente).

AFIONU, s. m., vorba turcésca : sucu de macu, opiu = *optum*.

AFIROSIRE, *afirositu*, vedi *aferosire, afirositu*.

AFORISANIA si *afurisania*, s. f., d'in aforisire cu terminatione slavica : escommunicatione, anathema; *excommunicatione, sacrorum interdictio*.

AFORISIRE si *afurisire, aforisescu*, v. tr., (ἀφορίζω), proprie : a despartí si marginí; si de aci in speciale, cá terminu basericescu : a scóte d'in comunitatea credentiosiloru, a marginí de la baserica si de la alle basericei, a escommunicá;

excommunicare; 2. a dá dracului, a anathematisá, a blastemá; aliquem inferis devovere, alicui male precari. — *Aforisire* differe de *antahematisare* sau *anathemisire*, antâniu pentru co *aforisire* este mai populariu, asiá în câtu poporul nu connosce verb'a *anathematisare*; ci in loculu ei face usu sau totu de *aforisire*, sau de perifrasede : *a dá anathemei*. Allu doile, pentru carturari, cari facu usu de amendoune vorbele, *aforisire* differe si in intellesu de *anathematisare*, intru câtu *a aforisi* va se dica numai a despartí pre cineva de turm'a credentiosiloru si a lu margini pentru unu tempu de la baserica; éro a anathematisá va se dica nu numai a margini pre cineva, pentru unu tempu de la baseric'a lui Christu, ci a lu scote pentru totu de a un'a d'in senulu basericei, si inco a lu dá, a l'inchiná lui Antichristu.

AFORISITU si *afurisitu*, part. d'in *aforisire*, care pre lónge insemnarile verbului, mai are si intellessulu de : reu in gradulu cellu mai mare, cumplitu, in dracitu, cu care anevoia te poti intellege sau invoí; fora omenia, fora Domnedieu.

AFURISIRE, *afurisitu*, vedi *aforisire*, *afurisitu*.

AGÁ, plur., *agalle*, s. m., vorba si de origine si de forma turcesca, care, de si arréta unu barbatu, este inse, in limb'a romána, tractata, cá si cumu ar insemná una fientia feminina, *cá pará*, de essemplu : titlu de politetia, *domnu*.

AGA, s. m., aceea-si vorba cu precedentea, inse prin trecerea tonului la penultima, capetandu forma mai romanésca, *cá popa, tata*, a luat mai multe insemnari, astadi essite d'in usu : 1. prefectu de politia, 2. antaniulu gradu de boiaría de antani'a classe sau de *protipendada* in principatele române. — Cá si *agi*, se aplice, cá titlu de politetia, veri-carui turcu, in aceea-si insemnare cá si romanesculu *domnu*.

AGARICIU?, ciuperca? d'ingrecesculu *ἀγαρίκιον*.

AGEAMÍU si *agiamíu*, adj., vorba de origine turcesca, care se aude mai numai in gur'a Româniloru de prin cetatile

Romaniei libere : fora esperientia, novitiu; in re radis.

AGHIASMA si *aiasma*, s. f., (ἀγιασμα) apa santita; aqua sacra, aqua lustralis. Form'a buna romána e *agiasma*.

AGHIOTANTU, s. m., forma corrupta in locu de *adjutante*, franc. : *adjutant*, *aide de camp*.

AGHIUTIA, s. m., nume comicu datu dracului sau diavolului.

AGHISTINA si *ghistina*, s. f., vorba de forma unguresca : *gesztenye*, invederatucorrupta d'in romanicul : *castania*, *castanea*, si trecuta apoi cu assemenea formas i ingur'a unoru-a d'intre Românii d'in Daci'a superioare.

AGIALICU si *hagialicu*, s. m., vorba si de origine (vedi *agiu*), si de forma turcesca : locurile sante, unde mergu credentiosii spre inchinare, si callatoria la aceste locuri; sacer locus, quo confluent pil peregrini, *pla peregrinatio*; franc. : *pèlerinage*; — proverbii : *a se duce la agialicu*, a se ruiná, a si perde starea. — Vedi in Dict. *peregrinu*, *peregrinare*, *peregrinatu*.

AGICA si *hagica* sau *agica* si *hagica*, femininu d'in *agiu* : femina care a callatoritu sau callatoresco la locurile sante, mulier, quæ piam peregrinationem oblit vel oblit, peregrina, franc. : *pèlerine*.

AGIICA, vedi *agica*.

AGIO si *agu*, s. m., italice *aggio*, fr. *agio*, germanice *Aufgeld*, *Aufwechsel* : 1. differentia : *a.* intre valoarea nominala si cea reale a moneteloru, *b.* intre valoarea monetei metallice si a monetei in charteia, *c.* intre valoarea moneteloru d'in una terra si valoarea acelloruasi d'in alta terra; — in aceste intellessuri se dice si *cambiu* sau *scambiu*, italice *cambio*, franc. *change*; — 2. beneficiu ce se trage din scambiu de monete diverse; — 3. usura sau cameta ce unu impromutatoriu de bani iea preste interessile cuvenite de la impromutatu, candu acestu-a vrea se scambe inscrisselle, usura care variedia dupo abundanti'a sau lips'a de bani. — D'in caus'a celoru d'in urma doue insemnari, verb'a *agio*, a luat, mai allesu de candu scambulu a adjunsu principalea industria a

judaniloru, intellessuri defavorabili, cari se traducu mai vertosu in derivatele: *agiotagiu*, *agiotare*, etc. — Care se fia inse etymologi'a acestei vorbe? Dupo unii vorb'a ar veni d'in italiculu *aggio*, cu insemnarea de *adausu*; inse acea-asi vorba se scrie in limb'a italiana si cu unu *g*: *agio*, cu insemnare de *commoditate*, *buna stare*, si este prin urmare identica cu franc.: *aise*, de unde: à l'aise = cu italiculu, *adagio*; *malaise*, *necommoditate*, *reu*. Dupo acésta d'in urma consideratione vorb'a *agio* ar fi luat uşioru si insemnarile: *bene*, *beneficiu*, *folosu*, *castigu*, si in speciale: *beneficiu* trassu d'in differenti'a valorii monetelor diverse. Co acésta etymologia este mai aproape de addeveru, se vede si d'in impregiurarea, co unele dialecte italice, a nume cellu piemontese, scriu *agio* cu unu *g*, si candu are intellessulu francescului *aise*, si candu are insemnarea de *agio*; si prin urmare form'a vorbeii cu doi *g*, in acestu d'in urma intellessu, este in limb'a italiana, numai una forma ortografica de distinctione. Admittentu inse acésta etymologia de buna, totusi remane de esplecatu de unde deriva italiculu *agio* cu insemnarea francescului *aise*? Pentru acesta-s'au produsu mai multe pareri: unii dau cá funtana a vorbeii *agio* latin. *adaptare* = *aaccommodare*; altii latinesculu *otium* = *pace*, *lenitate*; altii grecesculu *ἄριστος* = *favorabile*, *cuvenuit*, *commodu*; altii gothiculu *azets* = *usioru*, *commodu*; altii in fine basculu *aisia*; déro celle mai multe derivate d'in acésta radecina se affia in dialectulu provenciale, si prin urmare cea mai probabile etymologia a vorbeii *agio* ar fi provencialea *aise* sau *ais* = cu francescului *aise*. M. — Asprulu sau denariulu se dice turcesce *akgé*. Monetele de auru se scambau in monete mice de argentu, in *akgé*. Nu cumu-va differenti'a in *akgé* a datu locu nascerei *agiului*? L.

AGIOTAGIU, s. m., franc.: *agiotage*, formatu d'in precedentele *agio*, prin intermediulu verbului urmatoriu *agiotare*: 1. jocu aleatoriu in cetatile comerciali, prin care capitalistii redica sau scadu pretiulu certoru funduri publice spre a le speculá in folosulu lor, jocu

prin care unii se inavutescu forte, éro altii se ruina cu totulu; — 2. intrige, urditure ascunse si ne oneste, prin cari unii cauta, in folosulu lor, a urcă sau a scadá pretiulu fundurilor publice, spre a se inavuti currendu si fora labore; — 3. prinsore a jocatoriloru pre scaderea sau urcarea pretiului certoru lucruri de vendiare la una epoca determinata; — 4. beneficiu nemesuratu, usura, cameta.

AGIOTARE, *agiotedi*, v., a face *agiotagiu*; a practică *agiotagiulu*; franc. *agioter*.

AGIOTATORIU, *-tória*, s. adj., care *agiotedia*, practica *agiotagiulu*.

AGIU, vedi *agio*, d'in care *agiu* ar fi form'a românisa.

AGIU si *hagiu*, s. m., vorba si de origine si de forma turcesca: cellu ce calatoresce sau a callatoritu, spre inchinare, la locurile sante, religionis causa peregrinans, qui piam peregrinationem oblit; peregrinu, franc.: *pélerin*; — proverbiiu: *a se face agiu* = a se ruina, a se raci.

AGLICA? s. f., una flore: angelica, angelica, franc.: *angélique*.

AGNETIU si *agnitiu*, s. m., buccata de pane de forma aproape cubica, ce preutulu talia cu osti'a si scote d'in mediloculu altei pane mai mare, numita prescura. Prin acésta operatione mystica se figuredia junghiarea miellului lui Domnedieu, si cu particelle d'in agnetiu credentiosii se comunica cá cu corpulu lui Christu. — Se fia acesta vorba si de origine si de forma slavica? Sau fundui ei este romanicu, d'in *agnus* = miellu, si numai forma a luat uşioru prin trecerea sea prin limb'a slavica?

AGONISELA, s. f., d'in *agonisire*, *castigu*, avere strinsa cu sudore si labore: *lucrum*, *quæstus*, *peculium*.

AGONISIRE, *agonisescu*, v. tr., *ἀγωνίζω*, si mai allesu sub form'a media: *ἀγωνίζομαι*, proprie: a se luptá cu inversionare, a si dá mare fatiga; si de aci insemnarea vorbeii in romanesce, insemnare ce nu are in grecesce: a si procurá ceva cu mare lupta, a castigá cu anevoiencia, a si stringe si face una stare, unu fundu de avere, cu mari sudori si la-

bori : lucrari, *lucrum facere, rem comparare*. — Fiendu co verbulu românû are una însemnare, care lui ἀγωνίζουαι lipsește în limb'a greacă; si fiendu co acellu-asi verbu se află în gur'a poporului românû mai d'in tote partile; de acea-a nu se pote admite co vorb'a *agonisire* cu derivatele ei se se fia introdussu în limb'a română d'in grecesc'a moderna la una epoca posteriore, cu Fanariotii, de essemplu, ci a cautatu se essista în limba d'in tempuri forte vechie. — La macedoromani acesta vorba are si însemnarea mai generală : a properă, a festină, a pune zelu si buna voientia la facerea unui lucru ore-care.

AGONISITA, s. f., proprie participii femininu d'in verbulu *agonisire*. Iuatu că substantiv, de acea-asi însemnare cu *agonisela*. Form'a masculina *agonisitu* inco este în usu.

AGONISITORIU, -tória, s. adj., care agonisesece.

AGRAFA, f., mai pucinu bene : *agrafu*, m., acu sau torta, cu care se prinde unu vestimentu la peptu : fibla; *fibula*, uncinus, franc. : *agrafe*. — Etymologi'a d'in grecescale : ἄγρα=prinsura, si ἀπή=pi-paire, nu este de locu probabile; mai a-prope de addeveru ar fi a derivá vorb'a d'in celticulu *craft*=carligu, sau d'in germaniculu *greifen*, anglic. *grape*, de unde pote si în romanesce : *grapa*, *grapisu*, etc.

AGRAFIORA, mai pucinu bene : *agrafioru*, s., deminutiv d'in *agrafa*, a-grafa mica.

AGREABILE, adj., franc. : *agréable* = placutu, neologismu ne-admissibile în limb'a română : co-ci *agréable* s'a formatu d'in verbulu *agréer* = placere, corruptu d'in *agradare*, si acestu-a de assemene corruptu d'in *aggratare*, care ar fi unu compus d'in *ad* si *gratus* = placutu. Neci verbulu asiá dero *agréer* nu pote intrá în limb'a română sub form'a *agreare*, de essemplu, neci derivatele : *agréable*, *agrément*, sub formele : *agreabile*, *agrementu*.

AGRESIA si

AGRISIA, s. f., poma de agrisiu, *grosulariae actinus*, franc. : *groseille*; si cu

însemnare de struguru necoptu sau sucu d'in ellu, adeco *agurida* : italică *agreste*, ispanice *agraz*, portugalice *agrazo*, provenc. *agras*, vechiu franc. *aigret*. — Dictionariulu d'in Bud'a da numai plur. *agrisi*, si inco că masculinu, fora se dé de locu numele arborellului sau tufei ce produce acestu fructu; dero în Romani'a libera se aude în gur'a poporului atâtu numele fructului în amendoue numerele de genu femininu : *agrisia*, *agrisie*, câtu si allu arborellului de genu masculinu : *agrisiu*, *agrisi*. În acellu-asi dictionariu se da vorbeii *agrisi* si însemnarea de struguru necoptu sau sucu d'in acestu-a, însemnare ce au, cumu se vede d'in cele susu citate, formele acelei-asi vorbe în alte limbe romanice, dero care în Romani'a libera, se espreme prin vorb'a *agurida*. — Ce s'attinge acumu de etymologi'a vorbeloru : *agrisia*, *agrisiu*, nu mai incape îndouentia co elle deriva d'in *acer* = acru prin trecerea lui *c* în *g*, asiá de commune nu numai în limb'a noastră, ci si în cele alte limbe romanice. Numai suffissulu si tonulu pre antepenultima potu presentá ore-care greutate : se fia venitu aceste neregularitati prin influentia pronuntiei ungurescului : *egres*, imprumutatu negresitu de Unguri de la Romani, ca si *ociellu* sau *aciellu* (vedi *acióia*)? Acesta-a este mai multu că probabile, si vorbele cu accentu correctu aru suná : *agrisia*, *agrisiu*, cumu se si audu în gur'a unei parte de Români. Apoi în respectulu suffissului, form'a *agraz* d'in limb'a ispanica, în care *z* respunde de ordinariu cu *ci* sau *ti* siuerate, duce la formele române : *agrecia*, *agreciu*, sau : *agretia* si *agretiu*; si ultim'a forma redusă la cea ceruta de etymologia ar dá formele : *acretia*, *acretiu*. În fine form'a : *acretia* ne da esplecarea rationale a trecerei lui *c* în *g* d'in vorbele : *agretia*, *agretiu*; limb'a a avutu astufelu a evitá confusionea între doue concepte, d'in cari unulu abstractu : *acretia* = a-crime, altulu concretu : *acretia* = *agretia* = *agresia*, sacu acru, poma acra. M. — Nu cumu-va este si *agrestis* în jocu? L.

AGRESIU si

AGRISIU, s. m., arborellu sau tufa

care produce agrisie, (grossularia), fr. *grossellier*. (Vedi si *agrisia*).

AGUDA, s. f., fructu de *agudu*, (vedi acésta vorba).

AGUDU, s. m., arbore care da agude si a carui frundia este buna de nutritu viermi de metasse. Inse acestu arbore se chiama asiá mai allessu in Moldavi'a, cumu si fructulu lui, *aguda*, éro in terr'a romanésca arborele se numesce *dudu*, si fructulu seu *duda*; in multe parti inse alle terrei romanesci, cumu si in alte provincie locuite de Români, arborele se chiama *mur*, si fructulu seu *mura*. Vorb'a *mura* inse se applica de multi Români si la fructulu arborellului sau tufei numite *rugu*. Vorbele *dudu* si *duda* sunt de origine persana, éro *agudu* si *aguda* de origine neconoscute; si de aceea nu sunt de preferitu celei de origine romanica : *mur*, *morus*; franc. : *mûrier*; *mura*, *morum*, franc. : *mûre*; de si *mura* insemna si fructulu rugului; déro acésta-a se intempla si in limb'a latina, in care *morum* se chiama si fructulu arborelui *morus*=*mur* (*agudu*, *dudu*), si fructulu tufei *rubus*=*rugu*. In fine alti Români dau *dudului* sau *agudului* numele de *fragariu*, vorba, care deriva de certu d'in *fraga*, si care prin urmare, s'ar poté bene applecá la arborellulu ce da *frage*.

AGURIDA, s. f., ἀγούριδα, 1. struguru necoptu, uva aerba, ὄψαξ, franc. : *verjus*; 2. sucu de struguru necoptu, omphacium, franc. : *verjus*, italic. *agresto*, ispanice *agraz*, provenc. *agras*, vechiu franc. *algret*; — proverb : *Agurida s'a facutu miere*, d'in supperatu ce érá cineva s'a impacatu pre deplinu.

AI, *aide*, *aideti*, *aidemu*; *aid'a*, *aid'ati*, vorbe cu potere de modu imperativu, espremendu indemnare, incoragiare, corresponsdatorie cu latinescele : *age*, *agite*; *agedum*, *agitedum*, etc.; grecescele : δέω, δέωτε; franc. : *allons*, *courage*! — *AI* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *se ne peramblámu*; *ba mai bene ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *se ne invetiámu lectionile*; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *la peramblare*; *ba mai bene ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *la scola*; *ai* (*aide*) *de te culca* : *ai* (*aide*, *aideti*)

de te culcati; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *in collo*; *ba ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *in cóce*; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *de aici*; *ai, me*; (*aide*, *me*, *aideti*, *me*; *aidemu*, *me*), *ce mai stai* (*ce mai stati*, *ce mai stámu*) *aici?* *ai, baiate* (*baiati*); *aide* (*aidemu*, *aideti*), *baiate* (*baiati*); *ai* (*aide*, *aideti*, *aid'a*, *aid'ati*) *se fugimu*; *ai la pere!* *ai la mere!* *ai la ciresie!* *ai, ai* (*aide*, *aide*), *se nu ti taca gur'a*, *déco vrei se te incarci de Domne-ajuta*. — Essemplele immultite erau necesare spre a face se resara in tota poterea sea intellessulu acestoru vorbe, co-ci numai prin acestu medilocu ne potemu pune pre una buna calle de a urmari etymologi'a acelloru-asi. Se remana déro bene stabilitu, co vorb'a fundamentală este *ai*, asiá in câtu pote suppleni pre tóte cele alte : *aide*, *aideti*, *aidemu*, *aid'a*, *aid'ati*. Acumu venindu la etymologi'a acestoru vorbe, se constatámu mai antâniu co prea-invetiatulu Diez pune aceste vorbe in legatura cu italic. *andare*, ispanic. *andar*. *andar*=a merge, a amblá. Dupo mentionatulu invetiatu *andare* si *andar*, ar veni d'in latinesculu *aditare*, forma iterativa d'in *adire*=a merge spre, a porni in contrauva, si formele române : *aida* (*da* cu *a* claru) si *aidati* s'ar fi formažu d'in acellu-asi *aditare*, care prin suppressionea lui *d* si stramutarea lui *t* in *d* ar fi datu unu verbu : *aidare*, d'in care apoi *aide* si *aidati* ar fi formele modului imperativu. La acésta etymologia se oppune fonetic'a limbei române, in care, la vorbe curatu romanice, nu aflámu essemple de assemene trecere a lui *t* in *d*, si neci macariu unu essemplu in care finalea de *a* dou'a persona singularia a imperativului de conjugatiunea antani'a se fia *e* in locu de *a*, fora se mai adaugemu co in locu de *aidati* se dice, si inco cu multu mai desu, si *aideti*, co essiste si form'a *aidemu*, co in fine in locu de tóte aceste-a se dice simplu *ai*, atâte fenomene, cari nu se potu esplicá cu hypothesea invetiatiului germanu. Déro si Diez singuru se indouesce de etymologi'a sea, si presupune apoi co romanescel : *aide*, *aidati* aru poté veni d'in serbescele : *ajde*, *ajdate*. Inse si la acésta d'in urma sup-

posetione se oppune impregiurarea, co in romanescese form'a *ai* se dice in loculu totor celloru alte, éro apoi acésta forma nu scimu se essista in serbesce cu acellu-asi intellessu. Acésta forma déro esplecata, ne va dá si esplecarea celloru alte. Pentru acésta-a se ua distingemu mai antaniu bene de alte vorbe cu acelle-asi sunete, déro de intellessu, si prin urmare si de origine, diverse, cumu : 1. *ai*, cá interiectione care espreme dorere : *ai de mene*, interiectione corrupta d'in *vai* = *vae*; 2. *ai*, cá vorba de intrebare, care, probabile, este = *ais*, a dou'a persona d'in ajo, si care occure asiá de desu in Plautu sub form'a *ain*? in locu de = *ais*ne, cu acellu-asi intellessu cá si in românesce intrebativulu : *ai*? — 3. *ai*, in locu de *alli*, plur. d'in *allu*; — 4. *ai*, a dou'a persona de la *am*, d'in *avere*; — 5. *ai*, in locu de *anni*, pl. de la *annu*. — Intellessulu lui *ai*, de care este verb'a in acestu articlu, fiendu : *misca-te, pornesce, vino*, ne duce, cá imperativu, la unu verbu de conjugationea cu infinitivu in *ere* sau *ire*. D'in identitatea de intellessu intre romanesculu *ai* si latinesculu *age*, potemu concludere co *ai* este *age*, care in romanesce ar suná *agi*, cá *mergi* d'in *mergere*, si, prin caderea lui *g*, *ai*, ca *meri* in locu de *mergi*. Inse fiendu co acésta cadere a lui *g* nu este normale in limb'a românesca, coci afora de *meri*, in locu de *mergi*, anevoa s'ar mai poté aflá alte esemple; cautá se cercámu pentru *ai* si alta etymologíá mai probabile; si atátu cerentiele de intellessu, câtu si celle de forma, se unescu a ne dá convingerea co *ai* este a dou'a persóna singularia a imperativulu d'in unu verbu *aire*, asiá pre cumu *pei* este acea-asi persóna d'in verbulu *peire*, corruptu d'in *perire*. *Aire* este, fora indouentia, unu compusu d'in *ire* = *mergere*, cumu avemu d'in acellu-asi atáte alte compuse : *perire, suire, essire*. Co d'in compusulu *aire* n'a remasu in usulu limbei de câtu a dou'a persóna singularia, nu este ceva extraordinariu si fora esemplu : coci si de la compusulu corruptu *peire* inca se dice imperativu numai *pei*, si neci decumu si persón'a a dou'a pluraria d'in acellu-asi

modu : *peiti*, ci numai deplinu : *periti*. De la verbulu simplu *ire* inco a remasu in usu numai a dou'a persóna singularia a imperativulu *i*, cu care se servescu mai allessu menatorii de calli, si care nu se póte dice co este una simpla interiectione, fiendu co si menatorii de boi facu usu de compusulu *ai* sau *ài*. Tóte acestea confirma pre deplinu, credemu, addeverulu etymologiei propuse. La form'a *ai* adaugundu-se *de*, (care inca are potere essortativa, cumu se vede d'in esemplulu : *de de ve scolati*, si cumu se vá probá mai bene la articulu assupr'a lui *de*), se, nasce form'a *aide*, analoga cu latinesculu *agedum*, in care *dum*, are pre lónge *age* acellu-asi intellessu cá si in românesce *de* pre lónge *ai*. Form'a *aide* unita cu terminationile persónei antania si a doua pluraria : — *mu*, — *ti*, forme cari in limb'a românesca nu paru asiá de tare agglutinate, in câtu se nu se póta separá de radecinele verbali si allipí la vorbe de natura differita de a verbului, cumu se póte vedé d'in esemplulu : *facece-ti cruce*, in locu de *faceti-ve cruce*, da nascere formeloru : *aidemu, aideti*. Romanu inca de esplecatu formele : *aid'a, aid'ati*, sau mai bene numai form'a *aid'u*, coci *aid'ati* este, fora indouentia, formatu d'in *aid'a* cá si *aideti* d'in *aide*, *Aid'a* este déro sau in locu de *aide-a*, in care *a* ar fi acea-asi parteccea demonstrativa ce se pune si la *acestu-a, acellu-a*, etc. (vedi Dictionariulu 5. A); sau in locu de *aideai*, cumu se si dice in addeveru, prin contractionea cellui d'alu doile diftongu *ai* in simpl'a vocale *a*, si elisione vocalei *e* de la *de* — Déco etymologí'a data ací este addeverata; atunci formele aspirate : *hai, haide*, etc., cumu se audu in gur'a unor-a nu ar fi plausibili.

AIANU, s. m.; deregatoriú turcu, care administra una parte a unui pasalicu. — Acestu cuventu turcescu fu usitatu numai in Romani'a libera.

AIARU, s. m., vorba de origine turcesca : pendulu care regulédia mersulu unui orologiu, sau orologiu bene construitu, spre a servi de norma la regularea mersulni altoru orologie; regulatoriu, franc. : *régulateur*. — Vorb'a usitata nu-

mai în Romani'a liberă, are în Moldavia, și însemnarea de *cisniú* sau esper-tisa prin care se regulea prețitul pâ-ni, carnei, etc.

AIASMA, prin caderea lui *g*, în locu de *agiasma*.

AID'A, *aide*, *aideti*, etc., vedi *ai*.

AIDOMA, si *aidom'a*, adv., deplinu assemenea, cu totulu asemenea, togmai asiá, reale, impelliatu : *copillulu ace-stu-a este tata-seu aidom'a; am vedutu pre draculu aidom'a*. — Vorb'a pare, cá si cea urmatória *aieve*, compusa d'in *a* si *idoma*. De unde se vina inse verb'a *idoma*? Se abia ea óre legature de origi-ne cu grecescele : *αῖδος*, *ἰδωλον*, *ιδέα* etc.? — Vercumu inse verb'a este necon-noscuta afora d'in marginile Romaniei libere, si chiaru în acestu coprinsu pu-cinoru-a este conosciuta.

AIERU, s. m., epitaflu; (în baserica) — vorba pucinoru-a conosciuta.

AIEVE, si *aievea*, sau *aeve* si *aevea*, sau *aiave* si *aiavea*, adj. si adv., vorba de origine neconosciuta, cumu arréta si differitele ei pronuntie, pare a fi com-pusa, cá si *anevoia*, d'in *a* si *nevoia*, d'in *a* si *eve* sau *ieve*, si a se legá prin forma si intellesu de *ivire*: addeveratu, reale, în addeveru, în fapta, în realitate; *verus*, *quod re vera existit aut fit; reipsa*, re-appe, revera : *aceste-a am vedutu nu în visu, ci aievea*. — La Moldavi în locu de *aieve* se dice *aidoma*, despre care vedi articulu de mai susu.

AIORU, vedi *allioru*.

AIS'A, vedi *aisu*.

AISU, AIS'A, (pronuntiate si *aisu*, *ais'a*), *ois'a* (si aspirate : *haisu*, *hais'a*, *haisu*, *hais'a*, *hois'a*), vorba de care facu usu menatorii de boi injugati spre a face pre acesti-a se abbata la stang'a, în op-positione cu *cia* sau *cea*, de care acelli-asi menatori facu usu, spre a face cá boii se abbata la drépt'a; franc. : *dla* : *faceti* sau *dati aisú, déco vreti se nu ni se lo-vésca carrale; boulu invetiati a trage în cea, anevoia se deda a trage în aisú; des-juga boulu d'in ais'a, si l'injuga în cea*; — proverb : 1. *unulu trage în aisú, altulu în cea*—nu se potu intellege si lucrá în buna armonia; 2. *a appuca ais'a*—a se

abbate de la lini'a cuvenita, se dice în intellesu si materiale, si morale, si in-tellectuale. — Cu vorb'a *aisu* striga si la catusie sau pissici, candu voru a le face se fuga, cumu si la judani, pre cari în batjocura i assémena cu catusiele. — Fiendu co menatorii de boi injugati, candu mena boii, nu d'in carru, ci de diosu, mergu allaturea boulu injugatu, în stang'a; de acea-a vorb'a *aisu* este, probabile, cá si *cea*, unu demonstrativu, care prin ellipsea unui verbu de miscare espreme fórte naturale un'a d'in celle doue directioni determinate prin manele menatoriului de boi, si a nume, precumu *cea*, couformu cu intellessulu celloru alte demonstrative în cari intra *ce*: *cellu*, *a-cellu*, *collo*, etc., arréta directionea spre drépt'a, adeco cea mai departata de me-natoriulu pre diosu; totu asiá si *aisu* ar-réta nu mai pucinu naturale directionea spre stang'a, spre menatoriulu *insusi*, conformu etymologiei selle, care, dupo celle spuse, este fórte probabile : *ainsu*, compusu d'in *a* si demonstrativulu *insu*, latin. *ipse*, italicu *esso*, vechiu italicu *isso*, ispanicu *ese*, macedonoroman. *isu*, si, prin compunere cu *in* syncopatu, *nisu*.

AITE, si *aiture* sau *aituri*, f. plur., dupo Dictionariulu d'in Buda : recitura, buccata rece, buccata congelata prin re-cire, obsonium congelatum; déro déco a-ceste vorbe vinu, cumu pare neindoiosu, d'in *aire*, care, prin moiarea lui *l*, sta în locu de *allire*, de la *alliu* sau *aiu*—usturoiu, si care prin urmare vá se dica *a prepara cu alliu*; atunci *aite* ar poté stá si în singulariu *aita*, cá participiu femininu d'in *aire*, luatú cá substantivu, si ar însemná : 1. în speciale : buccata preparata cu *aiu*, stufatu; 2. în genere : a. ver-ce buccata preparata cu alte con-dimente intiepatorie la limba cá si aiulu, b. recitura, buccata rece. Acelle-asi forme si însemnári s'aru poté applecá si cu mai multu cuventu la *aitura* sau *allitura*, formata d'in *aire* sau *allire*, cá si *cotitura* d'in *cotire*. — D'in aceste-a urmedia, co, desi *aituri*, în Trausilvania, si *recituri* sau *reci* în Moldavi'a, se andu mai multu în plurariu si cu intellessulu restrinsu ce are în térr'a românesca vorb'a *piftia*,

nu se pote inse sustiné neci co nu se potu dice si in singulariu cu acea-asi insemnare, neci co nu se potu luá in alte insemnari afora de celle cu cari se dicu in unele parti locuite de romani. D'in contra precumu d'in *piftii*, in care de asemenea se aude mai desu plurariulu, se aude inse si singulariulu in acea-asi insemnare; asiá si d'in *aituri* si *recituri* se pote dice *recitura* si *aitura*, cari ar stá, in respectulu intellessului, cotra plurariile loru, cá si *piftia* cotra *piftii*. Afora de acésta-a ar fi reu si in defavorea avutiei limbii a se luá si consecrá vorbele *recituri*, *reci*, *aituri*, cá differentie provinciali pentru espressionea unui si acellui-asi conceptu. Rationea limbistica cere co, dupo ce s'a constatatu usulu ce se face de aceste si alte assemeni vorbe, se se arrete si alte intellessuri ce li s'ar poté dá conformu etimologiei si formei grammaticele : asiá precumu *saratura* si *sarature* se appлека la verce de mancare in regula tare sarata ; asiá vorb'a *recitura* sau *reciture* s'ar applecká preste totu la verce de mancare in regula *recita*. Intre *reciture*, *gelatinele* aru fi una specia, si *aiturele* aru fi alta specia, si a nume celle in cari intra *aiu* sau usturoiu, *piftiele* muntiniloru. Apoi *aitetele* aru fi buccate, fia calde fia reci, cari s'aru prepará cu aiu. Totu asiá si *reci*, ca adiectivu, oppusu la *calde*, subintelligundu-se substantivulu buccate, s'ar poté applicá la unu conceptu ce in poterea formei selle grammaticele vorb'a aru fi cá mai apta a espreme.

AIUSIU, vedi *ausiu*.

ALABABURA, si *arababura*, s. f., mare ammetecatura, nespusa confusione, desordine infricosiata, francesce *pêles-mêles*;—adv.? *arababurea*, ammetecatu, incurcatu,—confusu : a *vorbi araburea*?=a vorbi preste campi.—Se aiba acésta vorba legatura cu latin. *baburrus* (*baburra*)=netotu, tontu, ammetitu? Form'a cea mai conforma cu geniulu limbii este *arababura*; déro si sub acésta forma si sub cea cu *l* : *alababura*, vorb'a nu pare a fi connoscuta intre toti Românii, de óre-ce Dictionariulu de Buda au ua da, cu tóte co lips'a acestei vorbe

d'in mentionatulu Dictionariu póte proveni si d'in una scapare d'in vedere.

ALACU, si *aliacu*, s. m., grânu prostu ce se da numai la vite, *alica* (ἀλική).

ALAGEA, s. f., vorba turcésca, astadi caduta in desuetudene ; materia tessuta cu fire de inu si de metasse ;—proverb. : a *patí alageau'a*=a fi ammagitu, a cadé in mare nevoia.

ALAIU, s. m., vorba turcésca : multime de ómeni cari insociescu pre altulu, pompa sau parata mare, comitatus, pompa, *apara'us*, franc. : suite, convoi, parade; a *duce*, a *primi*, a *scóte pre cineva cu alaiu*, se dice si in bene si in reu.

ALAMA, s. f., arama galbena, *as*, franc. : *laltou*;—pl. *alámuri*, obiecte lucrute d'it. *alama*;—*de alama*, *aerens*.—Se fia acésta vorba straina, sau româna, formata d'in *arama*=*as cyprium*=*cuprum*, prin scambarea lui *r* in *l*, spre destingerea a doue concepte diferite?

ALAMARIA, s. f., 1. maestría de alamaru; 2. stabilimentu unde se fabrica sau vendu obiecte de alama.

ALAMARIU, s. m., care fabrica sau vende obiecte de alama.

ALAUTA, s. f., vedi *lauta*.

ALCA, s. f., pl. *alcalie*, scóba saul egatura de ferru la muri si alte constructiuni, fibula ferrea.—*Joculu alcaliei*, exercitiu militariu, la vechii Români, care stá in arruncarea d'in una certa distantia si petrecerea sullitiei prin unu cercu de ferru;—proverb. a *bate alcau'a*=a perde tempulu in desertu.

ALCA?, s. f., inchiaitura a umerului cu peptulu (*acromion*), (vedi si *halca*).

ALCALI, subst. vorba arabica, nume datu de Arabi la mai multe plante maritime, cari se cultiva si astadi pretiermurele Ispaniei meridionali, si d'in cari se fabrica asiá numit'a *soda*; apoi introdusu prin Ispani si in celle alte limbe romanice, cumu si in alte limbe alle Europei, si applectu : 1. la plant'a numita *salsola sativa*; 2. la productulu cenusiosu allu mentionatei plante; 3. la tóte substantiele cari au acelle-asi proprietati cu *sod'a*.

ALCALINU, adj., d'in precedentea vorba : care are relatione cu *alcali*.

ALCALISARE, *alcalisediu*, v., a face una substantia alcali, a dá unei substantie proprietatile unui *alcali*.

ALCANU, vedi *halcanu*.

ALCAMU, *alcamu*, *arcamu* si *arcanu*, s. m., 1. lucru ascunsu, secretu, misteriu, *res occulta*, *arcanum*, *mysterium*; —2. arteficiu, urditura de insellatione, violenla, lacie, cursa, intrica, *techna*, *ars*; 3. fune cu laci sau ochiu la unu capetu, cu care se servescu a prinde caii. — De si s'au unitu in acellu-asi articlu celle trei forme : *alcamu*, *arcamu* si *arcanu*, cari, dupo intellessu, paru a fi un'a si aceea-asi vorba; inse nu e mai pucinu addeveratu, co sunt mari piedecele cari se oppunu la reducerea loru in un'a si aceea-asi vorba, la un'a si aceea-asi etymologia, latinesculu *arcanum*, adjectivu de forma neutra d'in *arcanus*, derivatu si ellu d'in *area*=lada, cuteia, in care se punu si se inchidu lucruri spre pastrare. *Arcanus* insemna *déra pusu in lada*, si de aci : *ascunsu*, *secretu*, *mysteriosu*; si prin urmare *arcanum*, cá substantivu : ceva ascunsu, secretu, misteriu. Venindu acuma la vorbele romanesci, si considerandu-le mai antâiu in respectulu forme, greu se póte esplicá, cum s'a stramutatu *l* in *r* : coci assemene stramutare nu este normale in limb'a romana, si nu se póte justificá neci prin una differentia órecare de insemnarea vorbei cu *l* facia cu cea ce are *r*, cumu se póte face la *alama* (vedi acésta vorba) facia cu *arama*. Si mai pucinu se póte justificá trecerea lui *n* d'in *arcanu*, forma identica cu latin'a *arcanum*, intr'unu *m* d'in forme *alcamu* sau *arcamu*. Déco s'ar presupune co form'a româna *arcamu* s'a formatu, nu d'in lat. *arcanum*, ci de a dreptulu d'in *arca* cu suffissulu *mu*, ca italian'a *arcame*, totu ar remané de explicatu cumu s'a potutu perde vorb'a originaria *arca*, asiá in câtu, pre câtu se scie, nu se afla in gur'a poporului in neci una parte locuita de Români. Afora de acésta-a cumu se face cá aceea-asi vorba, presuppusa vechia si curatu romanésca, se aiba in gur'a unoru Români unu suffissu : —*nu*, si in gur'a altor'a altu suffissu : —*mu*? Se póte aflá, unu allu doile esemplu de

asemenea fenomenu? Coci form'a *arcanu*, usitata in Romani'a libera, pare a fi neconoscuta la Români d'in Daci'a super. de orece dictionariulu de Bud'a da numai formele : *arcamu* si *alcamu*. De partea intellessului inco se redica obiectioni forte serioase. Asiá cu dreptu cuventu se pote intrebá, cumu aceea-asi vorba se insemne *mysteriu* si *fune cu laci de prensu caii*? Desi poporulu mai poetu cá toti poetii, a facutu, mai cu fiacare vorba, metafore cu multu mai cutediátorie cá aceea-a, prin care vorb'a aplicata a insemná *mysteriu* ar trece si la insemnarea de *fune cu laci de prensu vite*; totusi transitionea dela *mysteriu* la *arteficiu*, apoi de la arteficiu la *cursa*, *laci*, si in speciale *laci* facutu la capetulu unei fune spre a prinde vitele, pare de certu un'a d'in celle mai grele de admissu. Si mai greu s'ar poté esplicá cumu Români d'in Romani'a libera au perdutu cu totulu insemnarile vorbei mai apropiate de etymologia si mai primitive : *mysteriu*, *arteficiu*, si au pastratu nu mai pre cea mai figurata si mai departata de intellesulu originariu : *fune cu laci*; pre cându Români d'in Daci'a sup. aru fi pastrandu celle d'antâiu insemnari, si n'aru fi connoscundu pre cea d'in urma, cumu da a intellege Dictionariulu de Bud'a, in care la vorb'a *alcamu* sau *arcamu* lipsesce cu totulu intellessulu : *fune cu laci de prinsu caii*. Se vede inse, co lips'a acestei d'in urma insemnari, in Dictionariulu de Bud'a este una scapare d'in vedere, de orece vorb'a sub form'a *arcanu* s'ar fi audindu si in Transilvani'a cu insemnare de *fune cu laci de prensu vitele*. De alta parte in aceea-asi insemnare vorb'a se aude si in Moldavi'a cu form'a *alcamu*. D'in tote acestea resulta, co vorb'a, ca un'a ce este conosciuta mai in tote provinciile române, cauta se fia vechia si de origine romana, desi in tote insemnarile ei nu se pote referi directu la latinesculu *arcanum*; ci intru câtu insemna : *mysteriu*, *secretu*, *arteficiu*, etc. Vorb'a româna *arcanu* se lega directu de latin'a *arcanum*; éro in insemnare de *fune cu laci* sau *ochiu* pare a se sui la *arcere*, care a datu

si *arca*, *arcus*, *arcanus*, etc. Reducerea vorbei la grecesculu *χαλκᾶς χαλκῶν* pare mai pucinu probabile.

ALCATUIRE, *alcatuscu*, v. transit., scrisu in Dictionariulu de Bud'a *alquatre*, cá venitu d'in *al* (ce acellu-asi dictionariu nu esplica) si vechiu ital. *quotare*, care ar fi avutu acea-asi insemnare cu romanesculu *alcature*, etymologia neadmissibile, cá un'a ce nu implenesce conditionile de forma alle unei bune etymologie, fora a se adauge co neci intellessulu prefissului *al* nu se esplica: a combiná, a compune, a constitui; *componere*, *ordinare*;—d'in *alkotni* ungurescu.

ALCATUINTIA, s. f., d'in *alcature*: *componere*, *constituire*; *compositio*, *structura*.

ALCATUITU, participiud'in *alcature*.

ALCATUITORIU, *-tória*, s. adj., care *alcatuscesce*.

ALCOHOLICU si *alcoholicu*, s. m., adj. d'in *alcoholu*: care coprinde *alcoholu*.

ALCOHOLISARE, si *alcoholisare*, v. t., a amestecá cu *alcoholu*.

ALCOHOLU si *alcoholu*, s. m., vorba arabica, prin care se arréttá una specia de pulbere de facia fórté suptire; de aci, prin metafora, *chymistii* au applicatu acésta vorba si la spirtulu de vinu.

ALCORANU, s. m., vorba arabica in care *al* este articlu, éro *coran*=lectura, insemnandu in speciale: cartea legei lui Machomede.

ALCOVA, f., mai pucinu bene *alcovu*, m., vorba arabica, care insemna *cortu*. a trecutu mai antaniu in limb'a ispanica sub form'a *alcoba* cu insemnára de *camera* de culcatu, dormitorin; si de aci a trecutu si in alte limbe, cumu in cea franc. sub form'a *alcove*, cu insemnarea: infundatura facuta intr'una camera, in care se assiedia patulu de dormitu.

ALDAMASIU, s. m., ce se bee dupo inchiaierea unei daraveri, potus ad *confirmandum pactum*: a *dá*, a bee *aldamasiu*, a fi bunu de *aldamasiu*;—d'in ungaric. *aldámas*.—In dictionariulu de Bud'a figura si cu insemnarea de cea ce Românii d'in Romani'a libera numescu cu vorba *turoésca*: *bacsisiu*, franc. *pourboire*.

ALDASIU, s. m., *benecuventare*, *urare* de fericé, *gratulare*, buna stare; *benedictio*, *salus*, *felicitas*; d'in ungaric. *aldás* (vedi si *alduire*).

ALDUIRE, *alduescu*, v. tr., a fericí, a face fericitu, a *benecuventá*, a *salutá*, a *gratulá*; *benedicere*, *beare*, *gratulari*, *salutem dicere*,—de acea-asi origine cá si *aldasiu*; acésta vorba cu derivatela selle se aude numai in gur'a Româniloru d'in Daci'a superioare.

ALDUTU, part. d'in *alduire*: 1. *fericitu*, *benecuventatu*, *fortunatu*; *felix*, *beatus*, *fortunatus*;—2. *bunu*, *probus*, *bonus*.

ALEANU si *alieanu*, s. m., *ura ascunsa*, *odium occultum*, *simultas*;—*dorere*, *amaru*, *mare nevoia*: *s'a plansu Domnului cu mare aleanu*; *greu aleanu ne a ajunsu*.—Vorba aproape neconnoscuta intre Românii d'in Romani'a libera; si d'in acésta cauza cumu si d'in impregiurarea co contradice intru tóte legile fonetice alle limbei, nu se póte admite co ar vení d'in *alienus*=strainu, candu sta asiá de aprópe, ungar. *ellen*=adversu.

ALEFÍA si *alífia*, s. f., (*ἀλεψία*), unsore medicinale, cu care se ungu celli ce suferu de verunu reu corporale, *unguentum*, *unguen*.—Acésta vorba presenta tóte caracteriele prin care se póte connósce co nu este de currendu introdussa d'in grecesc'a moderna, ci esisste in limba de la una epoca fórté vechia. Ea sta de certu in legatura de origine cu alta vorba si mai affundu inradecinata in gur'a poporului românu d'in tóte partile, cu *allepire* sau scurtu *lepire*, care duce nu numai pêno la *ἀλεψω*, cá *alefia*, ci chiaru la ultim'a radecina a acellui verbu: *λεπω* sau *λεπω*.

ALEFIOSU si *alífiosu*, adj., plinu de *alefia*, unsuros, glutinosu, *lepitosu*, *prenditosu*, care se prinde si se lepesce de degote cá *alefi'a* sau glutinele; *glutinosus*, *viscosus*, *lentus*; *λεπιδός*.

ALEI, esclamatie, usitata mai allessu intre Moldavi, espremenu: 1) *mirare*: *alei, me vere, ce spuni tu*;—2) *nepatientia*: *alei, fratiore, prèmi te ai trecut cu assemeni vorbe*.—Partea d'in urma a acestei esclamatie ei e=latin. *hei*, si acésta-a pare co s'a compusu cu

particul'a *a*, ero *l*, s'a introdussu pentru eufonia : *a-l-ei* (vedi si *aleu*).

ALELUIA, vedi *alleluia*.

ALEMAIA, vedi *lemônia*.

ALESIU, si *lesiu*, s. m., pl. -uri, ómoni pusi in ascunsu cá se pandésca, sau se prindia pre ceneva, se sara assupra pre neasteptate, panda, insidie; *insidiæ*, francesce embuscade; de aci : lacie, curse, in cari se se prinda ceneva : *laqueus*, *tendicula*, *pedica*, franc. : *piège*. — Acésta vorba cu derivatele selle : *alesiuire*, etc., atátu prin form'a sea, cátu si prin i npregiurarea co nu e connoscuta de cátu la forte pucini, denóta origine straina. Pre lónga acestea sub form'a *lesiu*, in gur'a Româniloru d'in Români'a libera, insemna *cadaver*; pre candu lips'a acellei-asi forme d'in Dictionariulu de Buda, afora numai déco acésta lipsa nu va fi una scapare d'in vedere, ar arretá co ea nu e connoscuta Româniloru de preste Carpati. D'in semnificatiunea de *cadaveru* ce are form'a *lesiu*, d'in care *alesiu* vine prin compositiune cu *a*, urmedia co *lesiu* se lega prin origine de *λέω* in insemnare de *punu diosu*, *culcu* sau *pitescu*, insemnare fórté classica si antica, de unde apoi *λέκτρον* si *λέχος* = patu, *λόχος* = *insidiæ*; latin. *lego* cu acea-asi insemnare, cumu se vede d'in *lectus* = patu, germ. *liegen* = a stá sau a fi culcatu, de unde probabile si *leiche* = *cadaver*, russesculu *зѣръ* (*zery*) = a culcá. Déra sub form'a in care se afla in limb'a romána a venit, fora indouentia, d'in funtana slavica, ca si unguresculu *les*; si prin urmare nu se póte admite etymologi'a ad-lacio = *allieto*, a trage in laci sau cursa.

ALESUIRE, *alesiuescu*, si *lesiuire*, v. tr., vorba, cá si cea precedente, pucino-ru-a connoscuta : a trage in cursa, a pune sau tende curse; *allidere*, *pellidere*, *insidiari*, *insidias* struere.

ALESUITORIU, -*tória*, si *lesiuitoriu*, s. adj., care *alesiuesce* (vedi *alesiuire* si *alesiu*).

ALEU, *valeu*, *aoleu*, *aoileo*, forme date, dupo localitati, acellei-asi exclamatiune, espremenu : dorerea, mai allessu corporale, cumu si mirarea addeverata pentru unu ce neasteptatu, sau mirarea pre-

facuta pentru unu ce sciutu, déro care se face cineva co atunci l'affa, candu i se spune de altulu. — Form'a cea mai curata a acestoru exclamatiuni pare a fi *va-leu* compus din *vai* = *væ*, si d'in *eu* = *heu* = *φῆ*, éro *l* pare introdussu pentru eufonia intre celle doue exclamatiuni : *va-l-eu*. Forma *aleu* sta cotra *va-leu*, casí *va* cotra *a* in expresiuni ca *a fi* = *va fi*; apoi, precumu in locu de *a* d'in *va* se dice si *o* : *va fi* = *a fi* = *o fi*; asiá d'in *a-valeu* s'a disu *aoleu* si din acesta forma apoi si formele : *aoleo*, *aoileo*. Exclamatiunile simple inco sunt in usu : despre *vai*, sau cumu pronuntia alti, *ai*, nu mai incape indouentia, de ore ce se aude in tote partile locuite de Români; déro si *eu*, cu *e* obscuru : *èu*, inca se aude desu si in multe parti locuite de Români.

ALEU, *alèu*, si *alèu*? (si aspiratu : *halèu*) s. m., vorba neconnoscuta in Români'a libera; ar fi insemnandu, dupo Dictionariulu de Buda : *arvuna* = *arrhabe*; éro dupo Dictionariulu germano-románu allu lui Polizu : plassa de prinsu pesci, *nassa*.

ALEVESIU, s. m., vinu reu, *posca*, franc. *piquette*, dupo dictionariulu Polizu.

ALF'A, s. f., numele antaniei littere d'in alfabetulu grecescu, = *alpha*, *ἄλφα*; — si fiendu co cea d'in urma littera d'in acellu-asi alfabetu se chiama *omega*, de aci frasea : *eu sumu alf'a si omeg'a* = eu sum inceputulu si finitulu.

ALFABETU, s. m., vorba, formata d'in numele antanieloru doue littere grecesci : *alfa* si *beta*, *alpha* si *beta*, *ἄλφα* si *βῆτα*, cá se insemne totulu litteriloru : *abc*, *abecede*, *abecedariu*, *abecedarium*, *alphabetum*.

ALFABETICU, adj., care se tine de alfabetu.

ALFAVIT'A, (pronuntia gréca moderna), numele celloru d'antâniu doue litere in grecesce : *alpha*, *beta*, *ἄλφα* si *βῆτα*; de aci, cá si *abc*, numele celloru d'antâniu doue littere d'in alfabetulu romanu : totulu littereloru, *abecedariu*, *alfabetu*.

ALGILA? s. f., coca, cleiu, *ginten*.

ALIACU, vedi *alacu*.

ALICA, s. f., grauntiu micu de plumbu

cu care venatorii incarca pusc'a, candu au se dea in animali mai nice : plumbea pillula; — sunt *alice mice*, plumbus pulvis, francesce: cendrée, si *alicemari*, francesce: ckevrotines. — Se fia asta vorba de acea-asi origine cu *alacu* sau *aliacu* = latin. *alica*? (Vedi mai susu *alacu*).

ALICU, adj., insemna, la Macedoromâni : galbenu cá paiulu, faci'a paiului.

ALIFIA, *alifiosu*; vedi *alefa*, *alefiosu*.

ALIMANU, s. m., *am adjunsu la alimanu* = am adjunsu la completa ruina a starei, sau strimtorare. — Se fia asta vorba in legatura de origine cu grecesculu *ἀλλοιμονον*? Impregiurarea co in gur'a poporului d'in Daci'a lui Traianu anevoia au trecut vorbe d'in limb'a greca moderna, se oppune la assemene suppositione. Se nu fia *alimanu* unu compus d'in *limanu* = portu?

ALISEU si *aliscu*, adj., francesce : *allisé*, d'in una vorba *alls* = un'a, care tine un'a neinterruptu, vorba de origine obscura, se applea, in atmosferologia, la venturile ce intre tropice, pre mare, batu in totu annulu regulatu si neinterruptu, in acea-asi directione, si a nume de la resaritu spre appusu, adeco in acea-asi directione in care pare a se miscá si sórele : *venturi alisee* = venturi etesie, pasate, etesie = *ἐτησίαι*.

ALISIVERISIU, s. m., vorba turcésca : daravere, vendiare, trecere de merci, cumperatóre : *a face*, *a avé alisiverisiu* = a vende multu; *a nu face*, *a nu avé alisiverisiu* = a nu vende, a vende pucinu; *nu e alisiverisiu* = nu e, nu se face vendiare; *a face cuiva alisiverisiu* = a cumperá de la densulu. — Insemnarea de antania vendiare sau cumperatóre, data in dictionariulu romano-francescu allu lui Raoul, nu se connósce in Romani'a libera, unde acestu conceptu se espreme prin verb'a *safted*.

ALIVANDA si *alivanta*, s. f., vorba de origine neconnoscuta : cadere in capu sau preste capu, dare preste capu; in caput prolapsio, totius corporis inverso capite jactatio, francesce : *culbute*; — adverb : *a dá*, *a cadé*, *a se duce alivand'a* = a cadé in capu, pronom in caput volvi; *a se dá alivand'a* = a se dá preste capu,

francesce : *faire des culbutes*; *a dá pre cineva alivand'a* = a ruiná; *a dá alivand'a* = a cadé d'in marirea sea, a se ruiná, a perde starea; *fortunis everti*.

ALIVANTA, vedi *alivanda*.

ALIVENCA, s. f., pl. *alivence* si *alivenci*, placenta cu brandia, si mai allessu placentiora cu brandia. — Se fia acésta vorba in legatura de origine cu latin. *libum* = placenta, si mai allessu, placenta sacra? Intellessulu nu s'ar oppune la acésta-a, precumu neci form'a : coci *b* trece in *v*, cá in *avere* = *habere*; adaussulu u-nui *a*, mai allessu la inceputulu cuventeloru, inco este in natur'a limbei române; in fine crescerea cuventeloru pré scurte prin suffisse este de assomenea desu practicata in limb'a nostra. Suffissulu cu care s'a potutu cresce verb'a *libu* este *anicu*, femininu *anica*, asiá in câtu s'a nascutu mai antâiu *libanica*, apoi prin adaussulu lui *a* la inceputu si stramutarea lui *b* in *v* : *alivanica*, si in fine priu taiarea lui i netonicu : *alivanca*, care ar fi form'a mai correcta cá *alivencia*.

ALLACH sau *allah*, s. m., vorba cu care machomedanii numescu fienti'a suprema, pre Domnedieu.

ALLEIU, s. m., francesce : *allée*, spatiu de preamblare inchisu intre doue serie de arbori; neologismu ne-admissibile, coci nu s'ar poté admitte neci radecin'a lui, verbulu *aller* = mergere, amblare.

ALLELUIA, vorba ebraica, care se repetesce dupo fia care versu allu unoru cantári basericesci, si insemna : *laudati pre Domnulu*.

ALLIAGIU, s. m., francesce : *alliage*, neologismu care n'ar poté intrá in limb'a nostra, cumu nu s'ar poté admitte neci verbulu *allier*, (vedi *alliare*), d'iu care deriva *alliare* : combinatione metallica, compositu metallicu, ammestecatura de metalle; *metallorum temperatio*, concretio.

ALLIANTIA, s. f., francesce : *alliance*, neologismu, care nu ar poté intrá in limb'a româna, cumu nu s'ar poté admitte neci radecin'a lui, verbulu *allier* (vedi *alliare*) : 1. unire prin casatoria intre doue familie, affinitate, legatura de affinitate, *affinitas*; 2. unire prin tractate

intre doue poteri, legamentu defensivu si offensivu, societate, federatione, confederatione, legamentu federale; *fœdus*, *societas*, *amicitia*.

ALLIARE, *alliediu*, v. tr., francesce: *allier*, neologismu, care cá si derivatele selle, nu s'ar poté admitte in limb'a româna, de ôre-ce *allier*, compusu d'in ad si *lier* = legare, este mutilatu asiá cumu nu suffere limb'a nóstra, care a pastratu in legare form'a latina *ligare* completa, fora se ua mutiladie si reduca cá cea francesca la *lier*: 1. a legá, a conjunge, a uní prin casatoria, *matrimonio* jungere; 2. a legá, a uní prin unu pactu, a federá, a confederá, a consociá, a asociá; *fœderare*; 3. a combiná metalle, a ammetecá, a temperá unu metallu cu altu, a temprá; *temperare*, *metalla confiare*.

ALLIATU, part. d'in *alliare*, neadmisibile, cá si acestu-a, in limb'a româna.

ALLIORU, *aioru*, *alleoru*, s. m., planta cu sucu laptosu: *euphorbia* sau *euphorbia*. — De si dictionariulu de Bud'a ammeteca aceste forme si le da cá una singura si acea-asi vorba; se pare inse co sunt diferite asiá co *allioru*, cu *l* moiatu: *aioru*, este unu deminutivu d'in *alliu*, cu *l* moiatu, *aiu* = *allium*, usturoiu; pre candu form'a *allioru* cu *l* nemoiatu, cumu si *alleoru*, ar insemná singura plant'a cu sucu laptosu numita in latinesce *euphorbia*. Acésta d'in urma se chiama si *laptele canelui*, sau *laptele lupului*.

ALMA ? s. f., Dictionariulu lui Raoul da acésta vorba cu francescul *civette*, fora se se esplice déca prin acésta vorba se intellege plant'a *civette* sau animalea numita in latinesce *zibetta*.

ALMANACHU si *almanacu*, s. m., vorba de origine arabica, cumu arréta articulu *al* d'in capetulu ei, cu tóte co in limb'a arabica conceptulu acestei vorbe se espreme prin alt'a de form'a *taqim*: *calendarium* sau *calendarium* (*calendarium*), *fasti*, *ephemeris*.

ALMARIU si *armariu*, s. m., pl.-e, mobile de ordinariu facuta de lemn, cu un'a sau mai multe usie, avendu in intru pollitie, cuteiesau cuinarie, in cari se punu si inchidu bani, vase, camesie si alte obiecte, *armarium*, francesce *armoire*. —

Cumu se vede de sene, form'a *armariu* este cea latina *armarium*, derivata de la *arma*, pentru co in origine se punea si se pastrá mai allessu arme in asemeni mobili, si supplinesce *dulapu*, care se aude in Români'a libera, déro care cá vorba straina cauta se éssa d'in dictionariulu limbei. Form'a *almariu*, cumu se aude la Români de preste Carpati, fiendu co trecerea lui *l* in *r* nu este, in asemeni conditioni, normale in limb'a româna, nu este correcta.

ALODIALE, adj., care se tine de unu *alodiu*.

ALODIU, s. m., latinescu barbaru: *alodium*, ispan. *alodio*, ital. *alodio*, francesce *alleu*; pamentu, fundu, mosia ereditaria, nesuppusa la neci una dare contra superioarele possessorului, in oppositione cu *feudu*, pamentu sau mosia nu venita de la mosi si stramosi prin ereditate, ci primita de la unu superioare cu conditione de a se bucurá numai de venitul ei si de a pastrá superioarei credentia si suppunere; — vorba de origine germanica: *al-ôd* = cu totulu propriu.

ALOIU, s. m., sucu de aloe sau plant'a d'in care se scote acestu sucu, *aloe*; vorba cu multu mai de preferitu de câtu *saburu*, cu care o supplinescu unii Români.

ALTITIA (*ti* d'in penultima nesiueratu), s. f., umerulu unei iie cusutu cu flori de fire de lana sau de metasse si adesea adornatu si cu fluturei. — La Moldavi insemna si *îa* sau *camesi'a* integra.

ALTOIRE si *altuire*, *altuiescu*, v. tr., 1. de arbori, a inoculá, *inoculare*, *inserere*, *emplastrare*; 2. de copii, cá se nu se verse, a inoculá, a vacciná, *vaccinum virus* puero *inoculare*, francesce: *vacciner*; — d'in unguresculu *oltony*? sau d'in românesculu *altu*?

ALTOITORIU, *-tória*, s. adj., care altoiesce: 1. de arbori, *inoculatoriu*, *inoculator*, *insertor*; 2. de copii, *inoculatoriu*, *vaccinatoriu*, qui *vaccinum virus* puero *inoculat*.

ALTOIU, s. m., pl.-e, 1. pentru arbori, surcellu de inoculatu, *surculus*, *talea*, *taleola*; 2. pentru copii, *vaccina* sau *vaccinu*, *vaccinum virus*.

ALVA, si *halvá*, s. f., vorba si de forma si de origine turcésca : confectura facuta d'in farina arsa si d'in miere.

ALVAGERIA, si *halvageria*, s. f., stabilimentu unde se face sau se vende *alvá*.

ALVAGIU, si *halvagiú*, s. m., care face sau vende *alvá*.

ALVITIA, si *halvitia*, s. f., proprie diminutiv d'in *alvá* : confectura facuta cu farina si sacharu arsu.

ALVITIARIU, s. m., care face sau vende *alvitia*.

AMAGEU, s. m., in vechii nostri chronicari : *curteanu*, *curtisanu*. U.

AMANETARE si *emanetare*, *amanetediú*, a pune sau luá ceva *amanetu* (vedi acésta vorba), a pemnerá, a hypothecá; *pignerare*, *pignerari*.

AMANETATU si *emanetatu*, part., d'in amanetare sau emanetare, pusu sau luat *amanetu* (vedi acésta vorba); *pemneratu*, *hypotecatu*; *pigneratus*.

AMANETU si *emanetu*, s. m., vorba turcésca, care, cá si derivatele ei, se aude numai in gur'a Romániloru d'in România libera, pre candu alti Români facu usu de *zalogu*, si derivatele d'in acestu-a : *zalogire*, *zalogitu*, etc., vorbe usitate si in Romani'a libera in concurrentia cu *amanetu*, *amanetatu*, *amanetare*, etc.; — déro cari tóte canta se éssa d'in usulu limbei române : 1. obiectu de avere datu sau luat spre asigurarea platei unei detorie: *pemnu*, *hypotheca*, *pignus*, francesce: *gage*; a pune, a dá ceva *amanetu* = *rem pignori dare*, a luá, a primí ceva *amanetu* = *rem pignerari*; 2. persóna data si lassata longa cineva spre asigurarea co cellu ce da acea persóna se vá tiné de vreunu pactu inchiaiatu cu cellu cui ua da : *ostaticu*, *obses-idis*, francesce : *otage*.

AMANU, vorba turcésca, connoscuta numai Romaniloru d'in Romani'a libera, se iea ca exclamatiune : 1. in cantecele de doru cu insemnarea de *oh*, *ah*; — 2. spre a cere iertare de unu suppliciu, a implorá vietí'a amenitiata cu morte.

AMARNICU, adj., vorba de radecina curatu romanica, inse cu suffissu slavicu; si de acea-a neadmissibile in limba, in locu de *amaru*.

AMBARIU si *hambariu*, s. m., magazinu de grâne, *horreum*; — vorba de forma correcta, déro de origine neconno-scuta.

AMBASSADA, *ambassađorin*, vedi *ambassata*, *ambassadoriu*.

AMBASSATA si *ambassada*, s. f., franc. *ambassade*, ital. *ambasciata*, isp. *embaxada*; 1. functionea cellui tramissu de la unu domnitoru la altulu, de la unu statu autonomu la altu statu, in calitate de representante; 2. cu intellesu collectivu : *ambassadoriu* si *celli cari lu insociescu*, *lu impressura*; 3. *palatiulu in care residee ambassadoriu* si *ai sei*.

— Cátu pentru etymologia, form'a italica si ispanica sunt participie feminine, d'in unu verbu, care in limb'a italica, de essemplu, ar suná *ambasciare*, si care se sí afla in acésta limba cu insemnarea de *a fi muncitu*, *a se munci*, *a se trudi*. *Ambasciare* se afla si in latinitatea de evulu mediu togmai cu insemnarea de a transmite unu insarcinatu; si acestu-a deriva d'in *ambactia* sau *ambaxia*, cari inco se afla in latinitatea evului mediu cu insemnarea de *insarcinare*, si d'in care *ambasciare* a essitu cá si Brescia d'in Brixia. Mai departe *ambactia* este unu substantiv abstractu, care ar fi formatu cá *gratia* d'in *gratus*, d'in unu concretu *ambactus*. Acésta d'in urma vorba se si afla, in addeveru, chiaru in classiculu Cesare cu insemnarea de *omu allu cuiva*, *omu de servitiu*, *servu*; si Festu ne spune co *ambactus* vá se dica *servus* in limb'a gallica. Deci originea vorbeii ar fi celtica, cu tóte co unii sustinu co ar fi germanica, d'in gothiculu *andbahta* = *servitoriu*, care in vechi'a limba germana a devenitu *ambacht*, si care, fiendu compus d'in *and* = *pre*, si *back* = *spate*, ar insemná propriu : *care pórtu in spinare ceva*. Ver-cumu inse d'in celle spuse resulta, co, déco vorb'a *ambassada* si derivatele ei au se intre si seremana in limb'a romána, formele celle mai correcte, si conforme cu etymologi'a si cu geniulu limbei proprie, aru fi : *ambasciata*, *ambasiatoriu*, etc., cu unu s sau cu doi : *ambassiata*, etc.

AMBASSATORIU, sau *ambassadoriu*, franc. : *ambassadeur*, ital. *ambasciadore*,

cellu tramissu in *ambassata*, (vedi acésta vorba).

AMBASSATRICE, sau *ambassadrice*, muierea unui *ambassadoriu*.

AMINU si *amenu*, vorba ebraica introdusa prin cartile basericesci si insemnandu : addeveru, addeveratu, asiá e, asiá se fia : *Se fimu cu totii sanctosi; aminu, se dé Domnediu*.

AMIRALE, s. f., commandantele unei flote.

AMIROSIRE, vedi *mirosire*.

AMISTUIRE, vedi *mistuire*.

AMORESU sau *amorezu*, in locu de *amante*; *amorésa* sau *amoréza*, in locu de *amante*; *amoresare* sau *amorezare*, in locu de *inamorate*; si insusi *amoru*, in locu de *amóre*, sunt atâtea vorbe trasse d'in radecin'a *amor*, curatu romanica, inse neadmissibili d'in caus'a formei ne-corecte si contrarie analogieloru limbei.

AMPIOIATU, s. m., functionariu, omu ce ocupa una functione publica, d'in francesculu *employé*; — unulu d'in acei neologismi asiá de scalciati, încátu, deco, prin impregiurarea fericita co vorb'a este de currendu introdusa de unii, de nu i ar connoscecinevá cu deplina certitudine originea imediata, ar fi aproape tentatu se credia co este tataresca sau verce mai multu de cătu romanica. Decátu assemene neologismu, mai bene vechiulu *slusbasiu*, de si nu e romanicu. Vorb'a francesca *employé* nu este de cătu unu participiu d'in verbulu *employer*, compus d'in *em* sau *en* = in si d'in *ployer* = *plicare* sau *plecare*; si prin urmare *employé* ar suná romanesc: implicatu sau *implecatu*, cumu s'au si incercatu unii se corega *amplioiatu*, déro si acésta correctione nu este fericita, fora se mai adaugemu, co nu are limb'a nevoia de ea, de ore ce in locu de *implecatu* avemu : *functionariu*, si altele.

AMURGA, s. f., specia de maracine?

AMURGIRE, *amurgu*, vedi *murgire*, *murgu*.

AMVONU, s. m., (ἄμβων), ambo, *sugestus*, tribun'a in baserica; — analogi'a limbei cere : *ambone*.

ANACU? s. m., specia de grânu?

ANAFORA, s. f. pl., *anaforalle*, ἀνα-

φορά, reportu, relatione; sententia judecatoréscă; — vorba caduta cu totulu in desuetudine, chiaru si intre Românii d'in Români'a libera, cari senguri facea usu de dens'a.

ANAFORA, s. f., buccatura de pane benecuventata, ce dupo terminarea liturgiei se da fiacarui crestinu, care merge la baserica si sta pëno se se finéscă liturgi'a; — acea-asi vorba cu cea precedente, inse cu accentulu mutatu de pre ultima la antepenultima : *agape, panis benedictus*.

ANANASU, s. m., franc. *ananas*, unu arbore si fructulu seu.

ANASONU, *anison* si *anosu* sau *hanosu*, s. m., vorba turcéscă : 1. planta aromatica, care se pune mai allesu in vinarsu, *anisiu* sau *anisu*, *anisum*, *anice-tum*; 2. vinarsu conditu cu *anisu*, *anisi succo conditus liquor*.

ANATHEMA, s. f., ἀνάθημα si ἀνάθεμα, d'in ἀνατίθεαι, care insemna a pune susu, a spendurá, si in parte : a spendurá de murii templeloru tabelle si alte lucruri consacrate dieiloru, va se dica : obiectu consacratu dieiloru, cari pentru crestinii primitivi erau totu un'a cu diavoli; si de aci, cá terminu basericescu : scóterea unui crestinu d'in turm'a lui Christu si inchinarea acellui-asi lui Antichistu, blastemare, aforisire (vedi si acésta vorba), dare dracului, *anathema*, *capitis devotio*, *diræ*, *exsecratio*; cumu si omu scossu d'in turm'a credentiosiloru si datu dracului, *devotus*, *caput devotum*; a dá *anathemei* = *aliquem diris vovere*.

ANATHEMISARE si *anathemisire*, vedi *anathematizare*.

ANATHEMATIZARE, a dá *anathemei*, (ἀναθεματίζειν), *anathematizare*, *diris vovere*. (Vedi si *anathema*, cumu si *aforisire*).

ANCHETA, s. f. (pronuntia *anketa*), d'in franc. *enquête*, cercetare ce se face dupo demandationea unei autoritati publice. — Acesta vorba este unulu d'in acei neologismi deformi, de cari, déco prin trecere de tempu amu ajunge se perdemu conscienti'a despre originea lor, amu poté crede, co vinu d'in verce alta funtana, numai d'in funtane romanice nu.

Franc. *enquête* este în locu de *enquête*, compus d'în en = în si *queste* = *quæsta*, part., d'în *querere* = *cerere*, *ceretare*. Prin urmare, *déco* nu ne place *ceretare*, neci *cestione* = *quæstio*, neci *incestione* sau *incisitione* = *Inquisitio*, cari au si potu avé acellu-asi intellessu cu franc. *enquête*; atunci form'a vorbei *enquête*, care s'ar cuvenî limbei române, ar fi *incista*.

ANDREA (cu *a* d'înaîntea lui *n*, dupo regula, fôrte întunerecatu, inse numai la unii d'în Români; la altii, d'în contra, sunetulu întunerecatu se supplinesce cu *u*: *undrea*, si la altii cu *i*: *indrea*). s. 1. m., Decembre, un'a d'în celle douespre-diece lune alle annului, Decembre; in acestu intellessu firesce nu are plurariu, si se dice mai desu in legatura cu vorb'a *ierna*: *Andrea de ierna*; 2. fem., acu mai lungu si mai grossu, cu care se cosu sacii si alte lucruri de materie grósse, sau cu care se impletescu calci, ciorapi si alte retelle. — Pentru etymologi'a vorbei, in cea d'antaniu însemnare, nu mai incupe îndouentia: si intellessu si forma duc de neapperatu la numele santului *Andreas*, a carui serbatoria cade la 30 Nouembre, prin urmare la începutulu iernei, a carei'a antania luna este Decembre; nu se pôte inse dice totu atât si despre vorb'a si in adou'a însemnare; coci, *déco* dupo forma amu fi tentati a ua identifică cu vorb'a in antani'a însemnare si a i dá prin urmare acea-asi etymologia, intellessulu ne sta cu totulu in contra.

ANGARA, pl.-*angaralle*, si *angaria* si *angária*, s. f., *operarum præbitio*, francesce: *corvée*, *ἀγγαρία*, munca fôra plata in folosulu statului, transportu facutu fôra plata; de aci in genere: munca chiaru pentru sene, déro fôra folosu, *opera luitilis*: *am facutu si eu una angaria*; — *a lucră cá de angaria* = a lucră fôra tragere de anima. — De si antani'a forma, *angará*; arréta invederatu co vorb'a este de origine turcésca; cu tôte aceste-a, fiendu co se afla si in limb'a antica si classica gréca, trecuta, fôra îndouentia in acésta limba d'în cea persana, si desvoltata in mai multe forme cu diferite intellessuri,

cumu *ἄγγαρος* = cursoriu, curriarin, postariu, hamallu, mojicu; *ἀγγαρέω* = a tramitte pre cineva cursoriu, a luá de angará sau de beilicu, a face angará (beilicu sau podvada); *ἄγγαρα* plur., neutru, posta, stationi de posta etc.: de aceea s'ar poté folosi si limb'a româna de acésta radecina, tragundu d'în ea vorbe, se intellege cu forma câtu mai correcta, vorbe cari se esprema conceptele de *beilicu*, *podvada*, *mojicu*, etc., si cari anevoa s'ar poté trage d'în alta radecina.

ANGHELICA, *anglica*? si *aglica*? s. f., una flore, angelica, franc. *angélique*; — de unde se vede co form'a correcta in romanesce ar fi: *angelica*.

ANGHINA, s. f., 1. tesselatura d'în fire de bumbacu colorata; — 2. morbu d'în care se infla si se astupa cineva in gutu: *angina*, *angina*.

ANGHINARE, s. f., planta legumínosa: *civara*, francesce: *artichaut*.

ANGHIRA, s. f., *ἄγκυρα*, *ancora*, — vorba formata dupo pronunti'a greciloru moderni in contr'a analogiei limbei române, care cere: *ancura* sau *ancora*.

ANGLICA, vedi *angelica*.

ANGLICELLU? s. m., vedi *angelica*.

ANISIU, vedi *anasonu*.

ANOSTIA, s. f., vorba, care cá si *anostu*, *anostire*, se audu numai la unii d'în Romani'a libera, unde ea s'a introdussu d'în grecesc'a moderna in timpurile Fanariotiloru: *ἀνοστία*, calitatea unui ce *anostu*: *gretiosia*, *insulsiitas*, *fatuitas*; — *facta* sau *dissa nesarata*, *factuum* vel *insulsum factum* vel *dictum*.

ANOSTIRE, v., care occure numai cá reflexivu: *a se anosti*, *me anostescu*, a se face sau adunje *anostu*; *insuavem*, *insulsum fieri*.

ANOSTU, adj., *ἀνοστός*, neplacutu nesaratu, fôra gustu, *saporis expertus*, *insuavis*, *insulsus*, *inacetus*, *fatuus*.

ANTERÉU sau *antertu* s. m., vestimentu lungu ce se pune immediatu prestre camésia, ce mai inainte, in Români'a libera, portá verce omu cu stare mai însemnata, si care astadi a remasu numai la preuti si lautari, si la fôrte pucini bealani; *toga talaris*, francesce: *robe*; — d'în grecesculu *ἀντήριον*, ceva inflo-

ratu, fiindu co stofa de anterior este de ordinariu tessuta cu flori.

ANTREA, s. f., francesce: *entrée*, locu de intrare, *aditus*; — inse neci sub acésta forma, neci sub cea de *intreá*, nu se pôte admite in limba.

APESCIRE, in locu de *apestire*?

APESTIRE, *apestescu*, v., vorba neconoscuta in Romani'a libera : a intardiá, a ammaná, morari, cunctari; — a dormitá, a addormi, obdormire, obdormitare, dormitare.

APESTITU, part., d'in *apestire*, in-tardiatu, moratus.

APPLANARE, *applanedi*, mai pucinu bene : *applanire*, *applanescu*, v., a face planu, a netedi, si de aci : a redechá tóte pedecele d'in callea cuiva, francesce : *aplanir*, lat. *complanare*, *square*, *exquare*, *expedire*.

APPRETIUIRE, *appretiuescu*, v., forma mai pucinu buna cá *appretiare* : a pretiuf, a pune pretiu, a estimá, *estimare*, franc. *apprécier*.

APRIATU, adj., claru, luminatu, deslucitu, *clarus*, *apertus*, *perspicuus*, *patens*; — numai in intellesu intellectuale, despre idee si cugetationi. — Intellesulu, cá si form'a, duce la *aperire*, cu tóte co modulu de formare e greu de esplecatu : dupo forma vorb'a este, fóra indouentia, unu participiu d'in verbulu *apriare*, care nu essiste astadi in limba, déro care a potutu si ar poté inco-essiste; déro totusi remane de esplecatu cumu s'a formatu *apriare* d'in *aperire*.

APRIGU, adj., ageru, sprintenu; iute, iutitu; aspru; interritatu; inversionatu, selbatecu, furiosu; acer, alacer, *vividus*, *vegetus*, *asper*, *ferox*, *sævus*. — Form'a, cá si intellesulu, nu impedece a allaturá acésta vorba de *apricus*, d'in *aperire*, asiá in cátu *aprigu* ar fi de acea-asi origine cu precedentele *apriatu*. Pentru forma, stramutarea lui *c* in *g* se practica fórté desu nu numai in limb'a romána, ci si in celle alte limbe romanice. Pentru intellesu, *apricus* insemandu *deschis*, si in parte : *espusu la sóre*, *soritu*, *incalditu*, usioru a potutu trece si la insemnările : *inferbentatu*, *caldu*, *viu*, *ageru*, etc. Sengur'a obiectione ces'ar poté

face de partea formeí ar fi stramutarea accentului de pre penultima la antepenultima : *apricus*, *áprigu*. Déco acésta sengura lipsa de forma ar adduce respingerea etymologiei propuse, s'ar poté propune alt'a, si a nume *apricus*, care se justificá cá si cea alta, si prin sensu si prin forma. *Apricus* insémna proprie : *apricanu*; déro in autorii classici, si mai allessu in poeti, acésta vorba se appléca fórté desu la ventulu ce suffla despre Afric'a, unulu din celle mai aprige si mai violente pentru Itali'a, si de aci la verce-ventu violentu si furiosu. De partea formeí, pentru trecerea lui *f* in *p*, inco-avemu essemple atátu in limb'a nóstra, cumu, intre altele *alefia* si *alepire* (vedi vorb'a *alefia*), cátu si in alte limbe romanice, de essemplu, in cea ispanica, in care se afla chiaru *abrego* = *apricus*, cu insemnarea de austru sau ventu despre media di, despre Afric'a, pentru Ispani'a. Astu-fellu déro amendoue etymologiele se potu pre deplinu justificá, coci in respectulu accentului, de si limb'a romána pastrédia in genere accentulu in acellu-asi locu, in care se affia si in latin'a, totusi inse sunt casuri, in cari s'a abbatutu de la acésta norma, si cu atátu mai multu s'a potutu abbate in respectulu lui *aprigu*, cu cátu tóte celle alte vorbe de origine romanica cu suffissulu *icu* sau *igu*, au tonulu pre antepenultima : *scúticu*, *cánticu*, *féricu*, *fúmicu*, etc., numai vorbele straine facu esceptione, in acestu respectu : *mojicu*, *calicu*, *voinicu*, etc.

APRODU, s. m., servitoriu ce sta la usi'a unui tribunariu, usiariu, apparitoriu; *accensus*, *apparitor*, *aulæ ostiarius*. — In vechii chronicari si cu insemnarea de *viteazu*, *voinicu*.

APROPO, *apropou*, neologismi, d'in cari antaniulu reproduce franc. *à propos*, cu insemnarile adiectivali si adverbiali : conformu cu ce e propusu, cuvenitu, la locu si tempu, oportunu, tempestivu; *opportunus*, *tempestivus*; *opportune*, *tempestive*, *convenienter*, si nu se pôte admite in limb'a románésca, si cu atátu mai pucinu cellu de allu doile destinatu a reproduce acea-asi espressione francesca cá substantivu, cu insemnarea de

vorba dissa la tempu si locu; d'in care plurariulu *apropouri* = des à propos, este totu ce pôte fi mai contrariu cu geniulu limbei nòstre.

AQUITARE, *acquitare*, *achitare*, *acitare*, forme ce s'au datu si se dau inco, pre longa *acquitare*, cá se se dea una forma romanésca acestui neologismu introdussu din francesculu: *acquitter*, cu celle mai multe d'in insemnàrile, ce are acésta vorba in limba francesca si a nume: 1. in genere: a desface, a scapá, a liberá; *solvere*, *liberare*; 2. in parte: a desface detorie, *as alienum solvere*; a implini celle promisse, *exsolvere promissa*; a scapá de inculpari, *reum culpa liberare*; a si descarcá, a si usiorá conscienti'a, *conscientiam exonerare*; — *reflexivu*, a se *aquità* de una detoria, de una insarcinare, de una promissa, a si implini detori'a, insarcinarea, promiss'a, *officio vel munere fungi*, *promissis satisfacere*. — Are se intre si se remana in limba acestu neologismu cu derivatele selle? Si déco are se intre, sub ce forma are se remana? Tempulu vá respunde la aceste intrebari; spre a adduce inse mai currendu una soltione, se intrámu in cercetarea etymologiei acestei vorbe. Cu tóte co in contr'a celloru ce vreu se traga acésta vorba, si derivatele ei, d'in celticulu *quyt* = liberatu, scapatu, nu s'ar poté adduce neci una obiectiune, neci d'in sensulu, neci d'in form'a vorbei *quyt*; cu tóte aceste-a, fiendu co famili'a verbeloru de acésta radecina este asiá de numerosa in tóte limbele romanice; si fiendu co fia-care membru allu familiei are functioni si applectioni fórté imultite si variate in fiacare d'in limbele romanice; de acea-a nu se pôte presupune, co radecin'a ce a datu una vegetatione asiá de lussuriósa ar fi straina de terrenulu romanicu. Form'a si intellessulu differiteloru vorbe de acésta familia, ce aflámu in limbele romanice, ducu la latin. *quietus* = *trancillu*, *leniscitu*, *impacatu*, *satisfacutu*; de unde, ital. *cheto*. ispan. *quedo*, romanesce *incetu*, cumu se vede d'in espressionea: *incetu incetu* = ital. *cheto cheto*, de unde, si vorbele: ital. *chetare* si ispan.

quedar = a lenisci, romănesce *incetare* = a lassá ceva in pace, a nu mai agită. In formele de susu ie d'in *quietus* s'au contrassu in *e*; essistu inse si forme, in cari ie s'au contrassu in *i*, cu insemnarea de *scapatu*, *descarcatu*, *desfacutu*, *liberatu*, cumu: franc. *quitte*, ispan. *quito* = liberatu, *desfacutu*, etc.; de unde verbele: ispan. *quitar* = a desface, a liberá, a lassá, franc. *quitter*, a lassá a dá drumulu, ital. *quittare* si *chitare* = a cede unu dreptu, a desface. Acésta a dou'a forma, care in limb'a romana, ar suná: *citu* si verbulu *citare*, lipsesce; si in locu-i prin germaniculu *quitt*, impromutatu de certu d'in limbele romanice, s'a introdussu, dupo pronunti'a germaniloru, cari dicu pre *u* de longa *q* cá *v*, *cvitu*, corruptu apoi in gur'a poporului in *cfitu*, de unde si verbe: *cvituire* si *cfituire*, si mai departe: *cvitantia* si *cfitantia*, si chiaru *fitantia*, *fitu*, *fituire*. Cine ar mai prepune *cofitantia*, *fitu*, etc., sunt fiii nobilelui *quietus*? Fia acésta un'a d'in probele de corruptionea si deformationea, la care adjungu vorbele, candu nu li se da una forma in armonia cu typurele limbei. Unii au incercatu a correege aceste forme pronuntiandu-lesi scriendu-le sau *cuitu*, *cuitantia*, *cuituire*, *acuitare*, sau *chitu*, *chitantia*, *chituire*, *achitare*. Remané-voru definitivu in un'a sau alt'a d'in aceste forme? Ne indoiimu fórté, coci limb'a cere: *citu*, *chitantia*, *acitare*. In fine un'a d'in formele acellei-asi radecine corrupte si desfigurate asiá in cátu a adjunsu de nu se mai connósce, este si *achiu* in locu de *aquitu* (vedi articulu *aquitu*).

AQUITATU, part. d'in *aquittare*.

AQUITU, *achitu*, *acuitu*, *acitu*, s. m., franc. *acquit* (vedi *acquitare*), 1. inserisu de desfacere, acceptu, *apocha*, *inscriptum*; 2. plata de detorie, desfacere, *solutio*; 3. implinire de functioni, de promisse, de detorie morali, *muneris vel officii functio*; 4. descarcare, usiorare de conscientia, *conscientiæ exoneratio*; 5. in fine insemnare cu totulu speciale la joculu billetoru: antani'a dare cu taculu in bila, prin care jucatoriulu nu face de cátu da bill'a sea adversariului cá se jóce.

ARABÁ si *arabaia*, s. f., vorba turcésca : carru, carrutia mare.

ARABABURA, vedi *alababura*.

ARABAGIALICU, s. f., si *harabagialicu*, carratura, transpostu; — messeria de arabagiu.

ARABAGIU, s. m., si *harabagiu*, carrioriu, carrausiu, carrutiasiu.

ARACELLU si *characellu*, s. m., diminutivu d'in *aracu*.

ARACILADISIRE, si *arasiladisire*, vedi *haraciladisire*.

ARACIRE si *characire*, *characescu*, v., formatu d'in *aracu* sau *characu* : a legá de characi vitiele de vinia, vineam adminiculari, pedare sau impedare.

ARACIU, vedi *haraciu*.

ARACU si *characu*, s. m. pl.-i, paru, de care, infiptu in pamentu, se léga una vitia de vinia, palus, adminiculum, ridica, pedamen sau pedamentum, de la grecesculu *χάραξ-χάρακος* = paru, de unde si verbulu *χαράκιζω* = a inchide cu pari; si de acea-a formele : *characu*, *characire* sunt mai de preferitu cá : *aracu*, *aracire*.

ARALICU, s. m., vorba si de forma si de origine turcesca, astadi caduta cu totulu in desuetudine, chiaru si in Romani'a libera, unde a fostu de unii usitata : locu, spatiu, intervallu; a face cuiva *aralicu* = a-i face locu,

ARAMU, vedi *haramu*.

ARARIU, s. m., plur.-e, tesselatura de peru, cu care se facu corturi si se accoperu carrutie; coperisiu de carrutie sau carre, facutu d'in assemene tesselatura; — formatu, probabile, d'in adj. *raru*, pentru co acésta materia este raru tessuta.

ARATELLU, s. m., planta : 1. limb'a canelui, cynoglossum; 2. limb'a boului, buglossum, bubula lingua.

ARCADA, s. f., franc. arcade, bolta, arcu la edificie, fornix, arcus. — Francesculu arcade, cá si parade, este propriu participiu femeninu d'in unu verbu *arcare*, si fiendu co scambarea lui *t* in *d* d'in form'a participiale nu este in geniulu limbei romane, de acea-a form'a correcta ar fi *arcata*.

ARCAMU, vedi *alcamu*.

ARCHITU (pronuntia : *arkitu*), s. m.,

planta numita si bradisioru : junepuru, juniperus, — bóba de acésta tufa : junepera, juniperi bacca.

ARECIU si *hareciu*, s. m., vorba de origine turcésca, conosciuta numai in Romani'a libera, astadi inse cu totulu caduta in desuetudine, cá si verbulu, *areciuire* : adjudecare

ARECIUIRE si *hareciuire* *hareciuiseu* : a adjudecă; vedi *areciu*.

ARFA, vedi *harfa*.

ARGASELA, s. f., (vedi *argasire*) : preparatiune lida, in care se argasescu pellile. Forma hybrida.

ARGASIRE, *argasescu*, v., in dictionariulu de Bud'a scrissu atátu ellu, cátu si derivatele : *argasela*, *argasitoriu*, etc., cu *gi* nesiuieratu : *argisire*, *argisela*, *argisitoriu* (pronunt. *arghisire*, etc.) : a tiné pellile in argaséla, a le intari prin argaséla, franc. *tanner*. — Fiendu co acésta vorba se afla in gur'a Romániloru mai d'in tóte partile, ea canta se fia fórtu vechia in limba; si de acea-a, déco prin form'a ei, cá a lui *agonisire* (vedi acésta vorba), duce la radecina grecésca, atunci in gréc'a antica, nu in cea moderna, este de cercatu acea radecina. Dictionariulu de Bud'a da cá atare adj. *ἀργός* = albu; déro acestu adjectivu nu a datu in gréc'a antica neci unu verbu, neci de form'a *ἀργάζω* care se fia potutu dá in romanesce *argasire*, neci de form'a *ἀργιζω*, care se fia potutu dá in romanesce *argisire*, cumu scrie dictionariulu de Bud'a, neci in fine de form'a *ἀργώ*, din care se se fia formatu in romanesce *argosire*. *Ἀργός* este vorba omerica, poetica, care n'a datu in prosa alte derivate principali, afora de *ἀργυρός*, latin. *argentum*, romanesce *argentu*, proprie : *metallulu albu*; si prin urmare ar fi pucinu probabile se fia estetutu in limb'a popularia a greciloru, d'in care si prin cari singuri ar fi potutu trece in limb'a popularia a Romániloru, derivate d'in *ἀργός* asiá de importanti cá *ἀργιζω*, *ἀργάζω*, *ἀργώ*, fora se se afle urme despre densele in prosaicii greci antichi. Amu poté inse trece preste acésta obiectione, fiendu co scimu co multe vorbe au stetutu in gur'a popóreloru, cari n'au trecututu in limb'a autoriloru classici, cá, de essem-

plu, chiaru d'in radecin'a arg=ἀργ, a lui ἀργός, nu s'a pastratu in limb'a latina classica de câtu formele *argentum* si *argilla*, afora déco nu se reporta la acea-asi radecina si arguere cu numărósele sélle derivate, si in acestu casu s'ar poté sustiné co si *argasire* sub form'a *argusire* se léga de arguere, déco suffissulu *sire*, care nu se afla applecatu in limba la neci una vorba de origine curatu romanica, nu s'ar oppune cu totulu unei assemeni suppositione. Déco s'ar ptesupppune co s d'in *sire* nu tine de suffissu, ci este in locu de *t*, si co astufellu *argusire* ar fi in locu de *argutire*, d'in *argutus*, totusi nu amu fi mai inaintati; coci nu s'ar poté esplicá pentru ce *s* se nu se fia siueratu, cumu cere fonetic'a limbei inflessibile assupr'a acestui puntu. De alta parte, fiendu co pellile nu se argasescu, togmai cá se se faca *albe*, intellessulu inco pare a nu fi pre deplinu in armonía cu etymologi'a, care trage *argasire* d'in ἀργός=albu. Mai justificata de partea si a intellessului si a formei ar fi etymologi'a, dupo care *argasire* ar vení d'in ἀργάζομαι, forma dorica a lui ἐργάζομαι=a lucrá, a prepará, si de ací in speciale a lucrá sau prepará pelli, etymologia cu atátu mai probabile, cu câtu d'in acea-si radecina essiste in limb'a romána si altu derivatu fórte importante si affundu inradecinatú in limba, adeco *argatu*=ἀργάτης forma dorica d'in ἐργάτης=lucratoriu. — Apoi ἀργάτω d'in grec'a moderna, cu care allu nostru *argasire* sta prin form'a sea in cea mai de aproape legatura, insémna in genere totu a lucrá, si numai intr'un'a d'in insemnarile speciali va se dica si *argasire*.

ARGASITU, part., d'in *argasire*.

ARGASITORIU, -tória, s. adj., care *argasesce*, (vedi *argasire*).

ARGEA, pl. *argelle*, s. f., grópa sapata in pamentu in forma cadrata, care se accopere cu stufu si pamentu, si in care, vér'a tessu muierile pandi'a, éro iérn'a se punu stupii; casula vel cella subteranea, ubi aestate mulieres telam texunt, hieme autem alvearia conduntur. Form'a vorbei curatu romanésca, cumu si impregiurarea co celle ce servescu la tes-

sutu au mai tóte numiri curatu romanice, nu ar lassá locu de indouentia assupr'a romanitateri togmai a incaperei in care se face tesserea; déro fiendu co vorbele curatu romanice se audu de regula in gur'a totoru Romániloru, si fiendu co lips'a vorbei *argeá* d'in dictionariulu de Bud'a, afora de va fi d'in scapare de vedere, ar dá se se intellega co vorb'a n'ar fi con-noscute intre toti Romanii d'in Daci'a superioare; de acea-a cauta se se pastredie órecare reserva in respectulu romanitateri vorbei *argeá*, cu atátu mai multu co funtan'a, d'in care ar fi essitu, este anevoia de urmaritu. Se fia óre *argea* insasi latinésc'a *argilla*=pamentu grassu si albitiosu? In acésta supposetione vorb'a ar fi de acea-asi radecina cu *argasire* (vedi acésta vorba), si cu greu s'ar poté spune de ce, candu limb'a are form'a *illa* applicata la atáte vorbe: *bracille*, *rotilla*, *murgilla*, etc., nu s'a pastratu acea-asi forma si la *argilla*. De partea intellessului inco ar fi órecare greutate, care inse, sciendu câtu de cutediatoria este, si a fostu mai allessu pre trecutu, imaginatio-ne poporeloru intru applecarea acellei-asi vorbe la insemnari forte diverse, ba chiaru de multe ori si contrarie in apparentia, s'ar poté invinge, coci saltulu de la insemnarea latina a vorbei *argilla* la insemnarea acellei-asi in romanesce sub form'a *argea* nu este asiá de mare: in addeveru *argilla*, insemnandu *pamentu grassu si albitiosu*, s'a potutu applecá forte firesce la insemnare de unu *ce facutu d'in acestu pamentu*, si apoi totu asiá de firesce la una *incapere sapata in acestu soiu de pamentu*, si in celle d'in nrma la una *incapere sapata in verce fellu de pamentu*. Applecarea vorbei la unu conceptu asiá de speciale pare a sí esplicá lips'a ei in romanesce cu intellessulu mai originariu, ce are in latinesce, si a confirmá astufellu si mai tare legatur'a etymologica a vorbei *argea* cu *argilla*. Cu tote acestea si form'a si intellessulu vorbei *argea* nu ua lega óre mai bene de *arca*=lada, cuteia, si prin urmare, incapere, capacitate? Dupo acésta supposetione *argea* ar fi unu deminutiv d'in *arca*, in locu de *arcea* órecumu, prin stra-

mutarea lui *c* în *g*, asiá de commune nu numai în romanesce, ci și în alte limbe romanice, cu toate că *g* ar putea fi și originariu, cumu pare d'în grecescele *ἐίρω* = închidu, închiaiu, și *ἐπνοος* sau *ἐπνάνη* = închisore, gardu, etc., cari stau, probabil, în strinsa legatură cu latinele *area*, *areeo* = închidu, *arcanus* = închisu, ascunsu, etc.

ARGOS, adj., *ἀργός*, în locu de *ἀργός*, care nu lucrează, neactivu în lucrulu seu; și de aci în particulariu, că terminu basericescu, connoșcutu numai între cei de parte basericesca, se dice de unu preutu : opritu de a officiá pentru câtuva tempu în totu sau în parte, pusu pentru unu tempu în neactivitate completa sau parțială. — Inse vorb'a sub acésta formă nu pote stá în limb'a româna; și expresioni mai românesce, care se ua supplinesca, nu aru lipsi, cumu : *a face* sau *a fi argos* = *a oppri* sau *a fi opritu de epitrachiru*, etc.

ARINGU, s. m., si *aringa*, f., ital. *aringa*, ispan. *arenque*, provencial, *arene*, franc. *hareng*, vechiu german. *harine*, anglosaxon. *hæring*, nou germanu *herring*, nou grec. *χαρίγγα*, celticu *harinc*, bassu latin. *haringus* și *harengus*, micu pesce de mare de genulu clupeatiloru, care se afla și se pescuesce în marea germanica sau nordica. — Care este inse form'a ce în definitivu s'ar cadé se iee acésta vorbă în romanesce? Coci, pre longa celle doue date de noi, dictionariulu de Bud'a da înco siesse : *harenga* și *haringa*, *harengu* și *haringu*, aceste patru cu *a* claru în syllab'a *ha*, apoi înca doue cu *a* obscuru în acea-asi syllabă : *håringu*, și *hårengu* acésta d'în urm'a reproducă și de invetiatiulu germanu Diez, care traducesu netulu întunerecatu românu cu unu *ë*, sub form'a : *hëring*. Spre a se dá unu precisu respunsu la întrebarea propusă, ar caută se se connoșcă bene atâtu originea, câtu și modulu de formare allu vorbei, și togmai acea-a neci se connoșce, neci este usioru de urmaritu. Mai susu mentionatulu invetiatiu, la vorb'a *aringa*, dice că ea s'ar fi tradussu în limbele romanice d'în vechi'a germanica *harine*, déro adauge că vorb'a germană s'ar fi formatu și ea d'în latin.

halec = saratura de pesce, pesce saratu, marinata, etc.; și co astufellu differitele forme alle vorbei din differitele limbe romanice aru fi în definitivu de origine romană, déro tornate și trecute în typariu germanicu. Déro este addeveratu că vorb'a se trage d'în latin. *halec*, apoi nu se intellege usioru de cese nu se admitta și romanitatea formei, de orece form'a provinciale *arene* ar presentá form'a latină prin scambarea, asiá de commune a lui *l* în *r*, lapedarea aspirației totu asiá de commune, și introducerea unui *n* pentru pastrarea tonului pre acea-asi syllabă *lec*, lungă în latinesce. Déro atâtu pastrarea aspirației în unele d'în limbele romanice, câtu și impregiurarea că vorb'a latină *halec* nu si afla esplecareă sea etymologica în limb'a latină însasi, facea se îndouă cenevaco vorbele romanice aru fi venit d'în lat. *halec*, fia chiaru prin intermediulu germaniculu *harinc*, care înco nu si afla esplecareă sea etymologica în limb'a germană; și de acea-a si Diez lu referă la latin. *halec*; inse *halec* este în latinesce una vorbă senguratecă, fora relatione de cumnată cu alte vorbe, de forma asiá de fluctuante, în câtu se scrie : *alec* și *halec*, *allec* și *hallec*, *alex*, etc., și asiá de extraordinaria, în câtu nu se mai afla una a două vorbă cu acea-asi formă, fora se mai adaugemu, co nu si afla neci una esplecare etymologica în acea-asi limbă. Tote aceste-a ar rêta că *halec* este și în limb'a latină una vorbă de origine straină, care prin radechin'a *hal* ar paré că duce la grec. *ἅλς* = *sal*, sare; déro în grecesce nu se afla formă, care se esplece pre cea latină *halec*; și de acea-a mai propabilă este parerea care reduce în definitivu toate formele vorbei în cestione atâtu germanice câtu și romanice, la celticulu *harinc*, coci în limb'a celtică *har* va se dica *sare*, vorbă care de altamentere, prin permutarea aproape normale în limbele arice a lui *l* în *r*, pare a fi în locu de *hal*, a se legá prin origine cu grec. *ἅλς* și latin. *sal*, și a esplecă astufellu formele vorbei în cestione nu numai în limbele nouă romane, ci și chiaru *halec* allu vechiei limbe classice. Loculu însusi unde se ve-

nediă pescele, de care este vorb'a, termuri mării germanice, Britanni'a, ultimulu refugiu allu remasitielloru d'in marea gente a Celtiloru, pare a confirmă si ellu acêsta etymologia. D'in tôte aceste-a resulta co form'a cea mai originaria ar fi si in romanesce *harincu*, sau prin lăpedarea lui *h*, care nu este normale in limba, *arincu*; dero fiendu co atātu in latinitatea bassa, câtu si in lmbale neolatine celle mai respandite, sunetulu *c* a trecut in *g*, form'a de preferitu ar fi pote *aringu* sau *arengu*.

ARINU, s. m., arbore, acellu-asi cu *aninu*, lat. *alnus*, prin permutarea asiă de commune intre unii Români a lui *r* cu *n*, cumu : *canuntu* si *caruntu*, *menuntu* si *meruntu*, *amenintiare* si *amerintiare*, ba inco la unii Români si *pâre* in locu de *pâne*, *uru* in locu de *uni*, *omeri* in locu de *omeni*, etc.; si fiendu co numenile arboriloru celloru mai comuni sunt de regula curatu romanice : *fagu*=*fagus*, *carpinu*=*carpinus*, *prunu*=*prunus*, *cerestu*=*cerasus*, etc.; fiendu co amendoue formele : *arinu* si *aninu*, sunt, intru tôte in armonia cu geniulu foneticu allu limbei; de acea-a, de si nu mai incăpe indouentia co vorb'a este de origine curatu romanica si co se lega prin etymologia de lat. *alnus*, totusi remane a se determină care d'in celle doue forme alle ei ar fi cea mai originaria si prin acesta-a cea mai meritosa a intră definitivu in dictionariulu limbei. In limb'a latina combinatione de sunetele *ln* este fôrte rara si esceptionale, ero in cea romana assemenea combinatione lipsesce cu totulu; de acea-a in romanesce d'in *alnus* a cantatu se intre una forma cã *alinu*, sau pentru co si in latin'a, in care, cumu se disse, combinatione *ln* nu este normale, a statu una data form'a *alnus*, redussa in urma la *alnus*, cã si *calidus* la *caldus*; sau pentru co in romanesce nefiendu de locu a cea-asi combinatione *ln*, limb'a a tensu firesce a da vorbeii *alnus* form'a *alinu* in armonia cu geniulu seu, forma, care prin scambarea normale a lui *l* d'intre doue vocali in *r* : *sole*=*sore*, *mola*=*mora*, *sale*=*sare*, *flum*=*firu*, etc., a devenitu

de neapperatu *arinu*. Asiă dera form'a *arinu* este cea mai originaria si mai corecta, pre candu *aninu* ar fi una corruptione a formeii *arinu* prin scambara lui *r* in *n*.

ARMANU, s. m., pl.-e, 1. locu deschisu sau inchisu cu gardu, unde se stringu buccatele si se treiara, aria, area; 2. locu longa casa inchisu cu gardu, in care inca se pote face aria, se stringe si depune fenulu sau paieile, se inchidu vitele etc., curte, oboru, ograda, chors sau cors-tis, area. — Vorb'a este pucinu conno-scuta, si numai in Daci'a inferiore.

ARMENDENU, sau *armindenu*, s. m., 1. antani'a di de Maiu, *calendae Maiæ*; 2. ramura verde ce in acea di se pune pre la usiele caselor, *ramus viridis quem Romani Daciam incolentes calendis Maiis ad januas statuere consueverunt*. — Acêsta vorba, in Daci'a inferiore, afora de cea orientale, nu este conno-scuta in neci un'a d'in celle doue insemnari, cumu este de assemenea neconno-scuta, in acea-asi parte, datin'a de a pune la antaniu Maiu, verdétia pre la usiele caselor, ci acêsta-a se face sau la 23 Aprile sau la 21 Maiu. Ar fi inse de cea mai mare insemnatate a se cercetă si stabili etymologi'a acestei vorbe. Dictionariulu de la Buda presupune c'ar veni de la *alimentum*=*nutrimentu*, ôre cumu *alimentalia*=*serbatóre* sau ceremonie religiósă pentru prosperarea buccatelor semenate. Ar poté inse si mai usioru veni d'in *armentum*=*turma* de vite, ôre cumu *armentalia*=*serbatóre* pentru prosperarea vitelor, sau mai apropiatu de form'a data, *armentinum*. Dero datele, prin cari s'ar poté stabili cu certitudine una etymologia, lipsescu cu totulu, si s'ar poté află numai in una descriptione detaliata a modului si a epoei acestei serbari la Români d'in diferite parti. Pentru momentu vorb'a, cumu s'a dissu, este asiă de pucinu conno-scuta in mare parte d'in Români'a libera, in câtu nu se scie la Români d'in acesta parte, neci mecariu unde cade tenulu acestei vorbe, pre antepenultim'a *men*, sau pre penultim'a *de*. M. — Este de notatu, co in 1 Maiu se serbédia Ie-

remia profetulu; in 31 Maiu se serbédie St. Hermias, si co lun'a lui Maiu la Romani erá consecrata lui Mercuriu (Hermes), fiulu Maiei :

Attu materno donasti nominemensem,

Inventor curvæ, furibus apte, fidis,
(*Mercuri!*). Ovid. *Fast.* V. v. 103. A-tátu d'in Herme, câtu si d'in Iermia, s'ar fi potutu formá *Armindenu*. Pentru partea posterioare conferesce *perendinus*, adj. de la *perendie*. L.

ARMURARITIA, s. f., vorba de origine curatu româna, déro cu suffissulu strainu, de care nu are lipsa limb'a, de ore ce essiste form'a curatu romanésca, *arnurare* sau *armurariu*, derivata de certu d'in *armuru*, deminutivu d'in *armu*=*armus*, togmai precumu *gurare*=*morbu de gura*, mai allessu la porci, se deriva d'in *gura*, si in loculu carei-a inco se aude form'a straina *guraritia* : morbu de armuri, schiopetarea vitelor de pitiorulu d'inainte; *claudicatio armi*.

ARNAUTU, s. m., 1. proprie, nume nationale allu locuitoriloru d'in Albani'a sau Epiru, Albanu sau Albanesu, Epirotu, Epirota, — 2. de ací, fiendu co celli mai multi servitori, cari insociescu pre boiari, sunt Albanesi, cá nume comune : servitoriu ce insociesce unu boiariu, *pedisequus*, franc. *laquais*, — 3. specia de grânu, cá importatu póte d'in par-tile Albaniei.

ARNICIU, s. m., fire de bumbacu colorate, cu cari cosu flori la camesie, stergarie, etc., *fila xylina colorata*.

ARNICU, *arnicia*, etc., vedi *harnicu*, *harnicia*, etc.

ARPA, vedi *harpa*.

ARPACASIU, s. m., ordiu curetiau de pellitia, care se pune in sorbiture, ordiu mundatu; *hordeum glumis mundatum*, franc. *orge mondé*, — d'in ungar. *árpakása*?

ARPAGICU si *harpagicu*, *arpagicu* si *arpacica*, vorba de origine neconno-scuta : cépa menunta, ceputia, cepsioria; *cepitium*, *cepula*; — cépa menunta de semenatu, bulbu, bulbus, *bulbulus*, *cepa setania*.

ARRANGIARE, *arrangediu*, v., d'in franc. *arranger*, a pune in sirulu sau rón-

dulu cuvenitu, a pune in ordine, a asse-diá la loculu cuvenitu, a collocá, a des-pune, a ordiná, a regulá, a pune in buna regula, a ronduí, a întogmí, ordinare, collocare, disponere, digerere, compo-nere; cá reflexivu : a se *arrangia*, franc. *s'arranger*, afora de insemnarile date la activu : a se invoí, a se cuveni, a se uní, a se intellege, a consuná, *convenire*, *congruere*, *consonare*, *concinnere*, *con-sentire*. — Francesculu *arranger* este in-vederatu compus d'in prep. romanica ad sid'in *ranger*=a pune in rondu, verbu derivatu si ellu d'in substantivulu *rang*=serie, siru, ordine. Vorb'a *rang* inse, intrata si in romanesce de la regula-mentu in cóce cu insemnarile de *gradu*, *ordine*, *locu occupatu intr'unu siru*, *po-sitione*, *conditione sociale*, *gradu* in ie-rarchi'a de functioni sau boiarié, etc., de unde si trage originea? D'in germani-culu *ringen* (perf. *rang*=a se intortechiá, a se incollocá, etc.), de unde substantivulu *rang*=cercu, cercellu, torta; si de ací in particulariu : cercu de persone sau lu-cruri asediate asiá intru unu scopu ore-care; seria cercularia, sau, remanendu in intunerecu conceptulu de cercu, seria ore-care, asediare ore-care de lucruri sau persóne, siru regulatu, ordine, róndu, etc. Limb'a francesca, impromutandu vor-b'a *rang*, a trassu d'in ea una numerósa fa-milia de vorbe : *ranger*, *arranger*, *arran-gement*, *déranger*, *dérangement*, etc.; in celle alte limbe romanice nu se afla de locu, sau mai de locu, vorbe d'in acesta radecina : in limb'a româna intravoru vorbe cá *arrangiere*, *derangiere*, *arran-giamentu*, *derangiamentu*, etc.? Ne in-doimu fórté, coci nu se cere decátu ure-chia addeveratu romanésca, spre a sentí câtu de pucinu suna a romanesce asse-meni forme, si mai allessu sub form'a si mai scalciata : *arranjare*, *arranja-mentu*, etc., cumu le dicu si scriu unii, forma sub care nu numai se facu si mai nesufferite pentru una urechia addeve-ratu romanésca, déro inco perdu cu to-tulu typulu loru originariu. Apoi ce ne-voia are limb'a de assemeni scalciature, candu ea despune, cumu se vede d'in tra-ducerea data, de immultite espressioni,

curatu romanice, prin cari se arrete conceptele fia carui d'in neologismii in cessione? Asiá déro, de si vorb'a *rangu* a prinsu in limba ôre-care radecina, de si sub alta forma, *renchiu* si *renghiu*, pare a se fi infiptu si mai tare; totusi, in vedere co insasi form'a *rangu* cade astadi d'in ce in ce mai multu in desuetudine, suppleninduse cu altele, cá *gradu*, *siru*, *posetione*, etc., in vedere co nemica nu adduce atâta confusione in limba cá introducerea de vorbe si espressiuni contrarie originei si geniului ei, este bene si cuvenitu a escluse *rangu*, si cu atâtu mai multu *arrangiare*, *derangiare*, etc., d'in dictionariulu limbei române.

ARRANJARE, *arranjamentu*, vedi *arrangiare*.

ARSA, s. f., massa, totu, summa; massa, *acervus*, summa;—adverb: *cu ars'a*, cu redicat'a, in opposetione de expresiunea: *cubuccat'a*: a comperá sau vende *cu ars'a*, a comperá sau vende cu redicat'a (cu toptanulu), per aversionem *emere* vel vendere, franc. *acheter* ou *vendre en gros*.—Vorb'a, in form'a sea, n'are nemica neromanicu; déro neconnoscenti'a originei ei, cumu si impregiurarea co nu se aude in Romani'a libera, ua face suspecta. Dictionariulu de Bud'a ua deriva d'in lat. *aversio*, -onis, cu insemnarea ce are verb'a intr'addeveru in frasea citata mai susu; inse d'in *aversio* s'ar asceptá in romanesce form'a *aversione*, sau *aversiune*, sau prin perirea indatinata a lui *v*, d'intre doue vocali, *aersiune*, si contrassu *arsiune*. Supposetionea ar poté inse fi intru atâtu addeverata, intru câtu *arsa* ar veni d'in acea-asi funtâna cu *aversio*, adeco d'in *averto*, si a nume din participiulu femininu *aversa*, de care se póte allaturá franc. *averse*=ploia mare de *versa* ôre cumu cu cof'a, cumu se dice in romanesce, cu tóte co vorb'a franca se lega mai fioresce de *verser*=versare; dero si *verser*, român. *versare*, ducu totu la *verto*, cá si *aversio*, *aversa*, *aversari*, etc. Se fia ôre *arsa* in legatura cu grecescile: *ἄρδην* =cu redecat'a, cu totu, *ἄρτα*=cu totu, in totu, d'in *ἄρτω*=redicu, *ἄρται*=redecare? Se fia chiaru participiulu femininu d'in

arsu, dela *ardere* cu insemnare de *inversionare*, care intra si in lat. *aversio*, de *infocare*, *apprendere*, in genere, si in parte la vendere si cumperare, sau in fine cu insemnarea de a luá totu cá foculu, a nu lassá nemica?

ARSIEA, s. f., pl. *arsielle* si *arsialle*, stratu ce se pune pre spinarea callulu, sub *sié*, *ephippium*,—Se vina asta vorba, cumu pretendu unii, din turcesculu *hasaf* Este pucinu probabile, pentru co nu se aude mai necairea intre Români cu aspiratione, cumu se intempla la vorbele turcesci, cari ua au in limb'a turcésca. Se nu fia insusi romanesculu *sié*, cu *ar* in locu de *ad*, ca in *armessariu*?—Mai a-nevoia s'ar poté pune in legatura cu italiculu arnese, franc. *harnais*, mai allessu candu in latinitatea media nu se afla neci una urma de acestu cuventu.

ARSENALE, s. m., franc. *arsenal*, ital. *arsenale*, mare deposetu de arme, *armamentarium*, vorba de origine arabica, de care se póte scuti limb'a româna, cându ua póte supleni cu altele curatu romanice, cá: *armaria*, *armamentariu*.

ARSIEU, si *harsieu*?, s. m., instrumentu de sapatu, sapoiu, sapèu, *pastinum*, *sarcolum*,—vorba de origine neconnoscuta si aprópe neaudita astadi, de ore ce in loculu ei se audu cu acea-asi insemnare: *sapèu*, *sapoiu*, *ternacopu*, *tersitia*,—d'in ungar. *ásó*?

ARSICU, s. m., pl.-i *si-e*;—1. ossulu de inchiaiatura de la genuchiulu certoru animali, cumu: boi, oi, etc.; 2. fiendu co copiii se joca cu osse de acestea de la petiorele mieilloru, de aci *astragalus*, franc. *osselet*: *a jocá arsice*, *a se jocá in arsice*=*astragalus ludere*.—Form'a, intellessulu, impregiurarea co joculu de *arsice* este unn jocu de predilectione allu totoru fiiloru de Români, si co prin urmare acesti-a n'au asteptatu se lu invetie de la fiii Turciloru, cumu s'ar fi intemplat, déco verb'a ar veni in addeveru d'in turc. *asíc*. tote in fine paru a conspirá intru apperarea nobilitatei si romanatei acestei vorbe, care pare a se legá de acea-asi radecina, d'in care vinu si lat. *armus*, *artus*, *articulus*=armu, inchiaiatura, membru; grecesc. *ἄρμός*,

μός, ἀρδρον=inchiaiatura, imbucatura, si insusi ἀριθμός=numeru, si divin'a ἀρμονία=armonia. Cea ce pare a confirmă această etymologia este si vorb'a tichlu, prin care se desemna arsiculu, cu care da jucatoriulu, vorba scurtata in locu de *artichiu*=*artichu*.

ARSICARIU, s. m., cui placu forte arsicela, care are passionea jocului arsi-celoru, (vedi *arsicu*).

ARSINU, s. m., pl.-e, vorba care pare a se tiné de acelle-asi origini cu *arsicu* (vedi această vorba), si insemna : unu certu numeru de juribitie de tortu, care redicatu de pre reschitoriu si resucitu in forma de spirale, se cōce, si astufellu se prepara pentru tessutu.

ARSITIA, s. f., vorba d'in radecin'a *arsu* curatu romanica, déro cu suffissu strainu; si de acea-a neadmissibile in locu de *arsóre* sau *ardóre*.

ARTANU, s. m., 1. buccata decarne, de vestimentu, sau de altu ceva, care, de si rupta, se tine inco de totulu, d'in care face parte, segmen sau segmentum, franc. lambeau, — 2. petioru de passere, pes vel coxa avis, — 3. in genere : buccata, fragmentum. — Desi această vorba lipsesce d'in dictionariulu de Bud'a, cea-a ce ar dá se se intellega cu vorb'a nu ar. fi conno-scuta Romaniloru d'in Daci'a superioare; de si se afla si in turcesce *artan*; cu tōte aceste-a form'a sea este curatu romanésca, si ar poté fi un'a din acelle vechie vorbe proprie numai limbei nōstre, de óre ce pare a selegá fōrte bene prin sensu de acelle-asi origini cu *arsinu* si *arsicu* (vedi *arsicu*), sau cu *arsa* (vedi si această vorba), de óre ce in grecescesce essiste in addeveru una vorba d'in acea-asi rade-cina cu ἀρδρην si ἀραις, fōrte appropriata cu form'a si intellessulu de romanesc'a *artanu*, adeco ἀρτάνη=fune de spendu-ratu, de unde in genere : verce spendura, si apoi érosi in speciale : buccata rupta si spendurandu inco de totulu, d'in care s'a ruptu; — d'in *artanue* probabileco vine si *artanare* sau *atarnare*, verbu care prin flessionea sea simpla : *atarnu* si nu *atarnediū*=pendere, suspendere, denota una mare vechime. Forma *artanire*, ar-

tanescu=lanlo, lacero, este de certu u-na formatione mai noua.

ARTANIRE, *artanescu* (vedi *artanu*), a rupe, a face buccati; lantare.

ARTI, *artiagasiu*, etc., vedi *harti*, *hartiagasiu*, etc.

ARTIRISIRE (si cu *ti* si cu *si* nesiu-e-rate), *artirosire*, *artorisire* si *arturisire*, *arturisescu*, v., d'in turcesce : *artir*, con-noscutu numai in Romani'a libera, astadi inse si aci cu totulu cadutu in desuetudi-ne, cá terminu judecatorescu : a luá parte la licitatione, a licitá; *liceri*, *licitari*.

ARTIRISITORIU, *artirositoriu*, *ar-torisitoriu* si *arturisoriu*, care artiri-sesce (vedi *artirisire*), licitatoriu, *lic-tator*.

ARTOPHORIU, s. m., ἀρτοφόριον, vasu sau tabla pre care sta panea benecuen-tata, (vedi *artos*).

ARTOS, s. m., ἄρτος=(pane); si de aci in particulariu : pane benecuentata, pani in numeru de cinci, ce in ajunulu dillei selle onomastice duce cineva la ba-serica in tempulu vesperei, cá se le be-necuyente preutulu, si d'in cari apoi im-partasesce atátu pre preuti cátu si pre toti ai casei selle : acea-asi pane se chia-ma si *litia* (t nesiuertatu). — Déco *artos* e se remana in limb'a romána, apoi cauta se lapede form'a grecesca si se iee un'a mai romanésca, *artu*; coci *artosulu*, in locu de *artulu*, si *artosuri*, aru fi nesuf-ferite.

ASARDU, *hasardu*, si *azardu*, sau *ha-zardu*, s. m., franc. *hasard*, ital. *azzardo*, provencial. *azar*, casu, intemplanre órba, sorte, casus, sors, fortuna, alea; — jocu aleatoriu, jocu la norocu, alea; — intem-planre rea, nenorocu, casu reu, periculu, nevoia, casus, periculum, *discrimen*; — de aci si verbulu : *asardaresau azardare*, ital. *azzardare*, franc. *hasarder*, a at-runcá orbesce in pericle, a jocá la norocu, a periclitá, a pune in periclu, a committe ceva unei órbe intemplanri, *fortuna* com-mittere, periculum adire, in *discrimen* venire, aleam jacere. — Etymologi'a a-cestoru vorbe de la latin. *as*, punctu la joculu de zare, nu se póte admite, coci nu este essemplu cá s latinu se devina *z* in limbele noue latine. Italicula *zara*,

vechiu *saro* = arruncatura de trei puncte la jocul de table, de unde si in romănescce numirea de *sara*, data la cubele cu cari se joacă acestu jocu, pare a fi datu nascere la toate celelalte forme; apoi ital. *sara* consuna si in forma si in intellesu cu ebraicul *sarah* = lucru periculosu, cu care se lăga arabicul *jasara* = a arruncă zarele, a jocă zare, si *jasar* = jocu de zare. Vorbele *déro* neci sunt de origine romanica, neci au, sub form'a data, typariu romănescu; *déco* amu vré se le romănimu, amu poté dice : *azaru* = *asardu*, si *asarare* = *asardare* sau *azardare*. *Déro* limb'a n'are lipsa de densele.

ASEUINȚIA, si *asuinția*, s. f., vedi *aseuire*.

ASEUIRE (in dictionariulu lui *Raoul*), éro in cellu de Bud'a : *asuire* (cu *u* d'in syllab'a *su* obscuru cá si *e* d'in form'a *aseuire*, si *alsuire*, *asuiquescu*, v., formatu d'in *seu* = *suus*, neaudit in Romani'a libera, unde cu acea-asi insemnare se aude in gur'a poporului *insusire* : a face allu seu, a si insusi, a si apropiá. — D'in acellu-asi si vorbele : 1. *aseuintia*, si *assuientia*, s. f., *insusire*, proprietate ; 2. *aseunitoriu* si *asunitoriu*, *insusitoriu*, *appropriatoriu*.

ASMACIUCU, *asmatiucu*, *asmatiuciu* si *asmatiuiu*, s. m., planta; *cærefollum sichærophyllum*, fr., *cerfeuil*.

ASSASSINU, s. m., ital. *assassino*; fr. *assassin*, ispan. *asesino*, cellu ce pre ascunsu uccide sau face messeria de a uccide pre bani, omoritoriu, uccigasiu, sicariu, *sicarius*; — de unde si verbulu : *assasinare*, ital. *assassinare*, franc. *assassiner*, ispan. *asesinar*, a uccide prin proditione, a loví pre la spate, a omorí prin insellatione, per insidias interficere, percutere; — d'in arabicul *hasis* in (pronuntia amendo *si* *siuerati*), nume datu unei secte de ómeni, cari imbetati cu beutur'a arabica *hasis*, promettea si jurá cellui mai mare allu loru a uccide pre plata pre vercine ar fi vrutu acestu-a.

ASSIGURARE, v., ital. *assicurare*, fr. *assurer*, tutum et securum reddere rei certiore facere; — neologismu formatu d'in *siguru* = ital. *sicuro*, franc. *sûr*, lat. *securus*, inse necorrectu in mai

multe respecte : antaniu allu tonului, care in italic'a este pre penultima : *sicúro*, cá si in latin'a : *secúrus*, éro in romănescce s'a pusu reu pre antepenultima-*siguru assiguru*; allu doile prin stramu : tarea lui *c* in *g*, si allu treile prin sustituiria unui *i* lui *e*, cá in italianesce de certu, *déro* in romănescce nu se pôte admitte, de órece vorb'a originaria are *e* : *securus*, si de órece prin acésta punere a lui *i* in locu de *e* se intunereca etymologi'a, care este *se* = *fora*, si *eura* = *grige*, asiá in cátu *securus* va se dica fóra temere sau grige. Prin urmare formele correcte si de admissu in dictionariulu limbai române sunt : *securu*, *assecurare*, etc.

ASTARIU, s. m., vorba de origine neconnoscute, insemnandu : pandia gróssa de captusitu vestimente.

ASVERLIRE, *asverlu*, v., compusud'in *sverlire* si *a* sau *ad*, differesce de simplu cá *adducere* de *ducere*; *sverle mincea*, va se dica *arrunca mincea in verce directione*; éro *asverle mincea* va se dica *arrunca mincea in directione determinata*, *adecapre menci vorbitoriulu*, sau *in susu*, etc. — Cátu pentru etymologia vedi simplulu *sverlire*.

ATARNARE sau *aternare* (vedi *artanu*), *atarnu*, v., a prinde susu, a accatiá, a spendurá, a stá spenduratu, *pendere* sau *suspendere*, si *pendere*.

ATERDISIRE, *aterdisitoriu*, vedi *artirisire*, *artirisitoriu*.

ATINARE, *atinu*, v., (a initiale la celli mai multi Románi claru dupo regula, la altii inse obscuru, si la unii aspiratu), a agitá cu potere, a scuturá, *quater*, *concutere*, *agitare*. — De sí a initiale d'in acésta vorba variedia, cumu s'a notatu, in pronunti'a Romăniloru d'in diverse localitati, *déro* acésta-a se intempla si la alte vorbe, a caroru-a romanitate nu se pôte contestá, cumu : *allu*, *állu* si *hállu*; si de acea-a assemene fenomenu nu pôte se face a se pune in indouentia puritatea ei de origine, candu alte momente mai ponderóse, cumu essistenti'a ei in gur'a Romăniloru mai d'in toate partile si simplitatea flectionei (*atinu*, nu *atinediu*) atesta despre una inalta vechime, si prin acésta, de regula, si de purita-

tea de origine. Care inse se fia etymologi'a ei? Autorii dictionariului de Bud'a par'u a fi datu in urm'a ei, scriendu vorb'a in cestione nu numai sub form'a *atinare* sau *atienare*, ci si *acinare* (pronuntia inse ci cá si *ti* siueratu); coci, dupo tóte probabilitatile trasse si d'in forma si d'in intellesu, vorb'a pare a se legá de eteo = miscu, punu in miscare, grec. *κινέω*, cu aceea-si insemnare.

ATTASIARE, v., fr. *attacher*, a legá strinsu, a collegá, a vinci, a devinci, a lepi; a atrage (luarea a mente), a atintá; — cá reflexivu : a se lepi; a se inchiná, a se devotá; a se applicá, a se dá cu totul, a se aservi : alligare, colligare, vincire, devincire; sededere, semanepare, studere, etc.; — *attasiamentu*, s. m., fr. *attachement*, in intellesu numai morale : amore, affectione cordiale, allepire cu anim'a si suffletulu, studiu, appellatione, occupatione, amor, studium; — *attasiatu*, part., fr. *attaché*, avendu, afora de insemnările verbului si substantivului, si insemnarea : allepitu pre lóna unu deregatoriu, pre lóna unu officiu, adjunctu, adnumeratu, assecla. — Acesti neologismi sunt neadmissibili in limb'a româna; coci sau devinu, cumu credu unii, d'in lat. *attactare* = a face se se se attenga bene, a uní strinsu, a al-lepi, a legá prin legature a nevoia deruptu; nu assemeni forme scalciate si deformate potu luá in limb'a româna derivatele d'in *attactare*; sau devinu d'in celticulu tach = pironu, atátu mai reu, de óre ce aceste vorbe aru fi atunci nu numai ratecite in respectulu analogieloru de forma, ci si intenate de strainismu in originea lor, fóra se mai adaugemu co neci in celle alte limbe romanice, afora de cea francesca, nu stan assemeni forme, si co prin urmare neci limb'a româna n'are lipsa de densele, fiendu co possede pentru aceea-si concepte, cumu se vede d'in traductione, inmultite expressioni vechie si curatu romanice, si facultatea de a creá altele mai noue, numai novatorii se scia innová românesce.

ATU, fr., *atout*, formatu d'in prep. à = a, la, pentru, si tout = totu, prin elipsea unei vorbe cá bon = bunu, sau ser-

vant = servindu, fiendu folositoriu, vá se dica proprie : bunu la totu, a tóte sau de tóte bunu; si de aci in speciale, la joculu de carti : colore de carti care talia si bate tóte celle alte colori. — Acésta vorba, cá si *achiu* (vedi *aquitare* si *aquitu*), s'a introdusu fóra neci unu respectu de analogiele limbei; si prin urmare n'ar fi bene a ua mai scalciá una data, dandu-i-se form'a *atuu*, si apoi unu plurariu si mai nesufferitu : *atuuri*.

AUSIU, si *aiusiu*, s. adj., vorba conno-scuta sub cea d'antaniu forma la Macedo-romani, ero sub cea de a don'a si la Olteni, insemna : 1. betranu, mosiu in genere; 2. tatalu tatalui, mosiu; — d'in latin. *avus* = tatalu tatalui, mosiu.

AVAIETU si *havaietu*, vorba de origine turcesca, astadi cu totul caduta in desuetudene : dare, impositu, vectigal.

AVALEA, vedi *havaleá*.

AVALMA, vorba de origine neconno-scuta, compusa, cumu se vede d'in a si *valma*, de unde *invalmasiela* = confusione, si usitata numai cá espresione adverbiale in unire cu *de* : *de avalm'a*, in commune, de frati, vorbindu de averi mai allessu nemobili, ce nu si le au impartitu inco proprietarii lor, ci le possu si folose-scu in comune : *indivise*, fr. *par indivis*.

AVALMASIA, s. f., cá si vorb'a precedente, d'in care s'a formatu, usitata mai multu in unire cu *de* : *de avalmasia*, coproprietate; *dominii jus æquum*.

AVALMASIU, s. m., cá si *avalma*, d'in care s'a formatu, usitatu mai multu in unire cu *de* : *de avalmasiu*, coproprietariu; *qui domini jus æquum habet*.

AVANGARDA, s. f., *avant-garde*, ital. *antiguardia* sau *vanguardia* : 1. partea óstei in miscare, care merge inainte, *primum agmen*, fruntea óstei, in opposetione cu *arirgarda*, franc. *arrière-garde*, italice *retroguardia*, cód'a óstei in miscare, *novissimum agmen*; — 2. antaniulu siru allu óstei in batalia, fruntea, *frons*, *prima acies*. — Francesculu *avant-garde* este compusu d'in *avant*, transformatu d'in lat. *ab-ante* = de inainte, si d'in *garde* = custodia sau padia, si prin urmare : corpu de ómeni destinati la padia. Cea d'antâiu parte a vorbei este *déro roma-*

nica, déro sub una forma neadmissibile in limb'a româna, de ôre ce acésta-a are *ainte=inainte=lat. ante*; éro cea de a dou'a garde vine d'in germaniculu *wah-ren*, a custodí, a apperá, a padí; si asiá vorb'a *avant-garde* este jumetate románica si jumetate germanica, hybrida, neci callu neci magariu, cumu se dice. Ce se dicemu déro de form'a sub care s'a luatu si se iea in limb'a româna si sub care nu se mai intellege neci antâni'a parte a vorbei? N'ar crede cineva c'o *avan*, din *avanguardia*, este turcesce *avanu=* cumplitu? (vedi *avanu*). *Arrière-garde* are si ea allu doile elementu totu vorb'a *garde*, éro antaniulu elementu este in addeveru si ellu romanicu, inse fôrte corruptu si desfiguratú asiá, in câtu, sub pedépsa de a se crede c'o vorb'a ar fi *tatarésca*, nu s'ar poté introduce si in limb'a româna. In addeveru prin duplulu *r* se vede c'o *arrière* este compusu din *ad* si *rière*, corruptu d'in lat. *retro*, *inderetu*; românesculu *inderetu* inco este compusu d'in *in*, de si *retu*, acestu d'in urma venitú totu d'in lat. *retro*, prin caderea numai a lui *r*, si prin urmare mai pucinu desfiguratú cá francesculu *rière*. Inse *retro* sub form'a sea completa s'a admissu astadi in multime de compuse romanesce, cá : *retrogradu*, *retrospectiv*, etc. Nu e déro unu neintelléssu ammetitoriu a pune in locu-i franc. *arrière* intr'unu terminu militârin? De alta parte *ainte* inco s'a admissu cu form'a sea mai originaria *ante* in compuse cá : *antecessoriu*, *antecedente*, *antediluvianu*, *antenati*, cumu se afla si in derivate cá : *anteriore*, *anticu*, *antaniu*, etc. : ce poté producedéroi locuirea lui cu franc. *avant*, sub form'a neintelléssa *avan*, intr'unu terminu militarin, de câtu completa confusione si neintelligere? Dupo celle espuse pëno aci resulta invederatu, c'o vorbele *avanguardia* si *arriergarda* nu potu trece si remané sub acésta forma intr'unu dictionariu allu limbei române; si déco nu ne multiamimu cu betranele, frumésele si perfectu romanescele : *fruntea ôstei*, *côd'a ôstei*, cauta se formâmu altele d'in elemente curatu romanice si cu forma curatu românesca; si fiendu

co vorb'a curatu romanica, care correspunde cu cea de origine germanica *garde*, este *custodia*, vorba conservata si in evangeliu : si *au intaritu pëtr'a mormentului cu custodia*, acésta-a compusa cu *ante* si *retro*, ar dá vorbele curatu române : *antecustodia=avant-garde*, si *retrocustodia=arrière-garde*. Déro fiendu co vorb'a *garde* a intratu in mai tótelimbele romanice, cumu, de essemplu, in cea italica sub form'a *guardia*, de unde si *guardiano*, custode, gardianu sau gardistn, si prin acésta-a, dupo pronunti'a Italiloru, cari dicu *apropé gvardia* si *gvardiano*, si in românesce, mai inainte de a le luá dupo francesce, *guardia* si *guardianu*, adjunse, d'in cauza c'o *gv* nu intra in geniulu limbei romanesce, in gur'a poporului *vardia*, *vardianu*, mai appropriate astfelu de origine loru germanica *wahren*; fiendu co in limb'a popularia essiste affundu inradecinata una vorba, care, de si poté nu este de acea-asi origine, déro si in forma si in intellessu se apropia de francesculu *garde*, adeco vorb'a *gardu* (de nuelle); fiendu co, in fine, este poté bene si cuvenitu cá termini cá celli militaresci se nu se departedie cu totulu de ai celloru alte limbe alle nationiloru romanice, d'intre cari un'a tine antaniulu locu intre tóte nationile globului prin progresele selle in artea militaria : de acea-a, in lipsa de mai bene, s'ar poté admite *antegardia=avant-garde* si *retrogardia=arrière-gardé*. — Inainte de a terminá acestu articlu, vomu chiamá luarea a mente asupr'a fenomenului fôrte intristatoriu, c'o militi'a, si alle militiei, este un'a d'in partile activitatii nationali, in cari nu scimu cumu se face, co limb'a s'a respectatu si se respecta mai pucinu. Pëno mai eri domniea, in acésta parte, *ostafcele*, *obachtele*, *parucioi*, *praporgicii*, *polcovicii*, *pricazurile*, *otnosieniele*, *smotrurile*, *lozincele*, *pisserii*, *iuncarii*, *fetfebelii*, *uceniele*, *vistavoi*, etc. Astadi au invasu in locu-le *avangardele*, *arriergardele*, *furagiele* cu *furagiorii* loru, *furgónele*, *cordónele*, *serjentii*, *jandarmii*, *avanposturile*, *pudr'a*, *balete*, *senturónele*, *ramparturile*, *ranforturile*,

si cu totu nêmulu loru. Mane? — Mane domnedieu scie ce potopu vá mai vení de asta parte preste biét'a limba românesca. Detori'a chiama pre toti officarii români, cari cauta se scia mai bene cá vercine, co inneculu limbei ar trage dupo sene pre allu nationalitáti, a pune cu una di mai currendu stavila acestui deluviu.

AVANIA, s. f., (fr. *avanle*. ital. *avan-
nia*, nou grec. ἀβανία), vorba de origine turcésca : 1. capitatione, dare pentru capu; 2. si de aci : reutate, barbaria, crudime, cu care Turcii storcu bani de la crestini, sãvitia, vexatio pecuniae extorquendae causa.

AVANPOSTU, s. m., (fr. *avantposte*, vorba compusa d'in *avant* (vedi *avangarda*) si d'in *poste*, derivatu d'in latinesculu *postum*), si insemnandu propie : ceva pusu sau asediadu undeva cu nnu scopu, si de aci, locul unde se pune ceva cu unu scopu, cumu si ómenii pusi in acellu locu cu unu scopu : 1. locu unde se punu luptacii inaintati cari incongiura una intaritura sau cari mergu in fruntea óstei; — 2. ómenii armati pusi in assemene locu. — Dupo celle spuse la articlu *avangarda*, s'ar poté, in lipsa de mai bene, romanisá intru cátuva acestu neologismu scaliatu, dandu-i-se form'a *antepostu*.

AVANSARE, si *avantiare*, (f. *avancer*, ital. *avanzare*), a' inaintá, a merge sau dá inainte, a procede sau porcede, a progrede, sau progressá, a propune sau spune; *procedere*, *progredi*, *proficere*, *anteire*, rem in medium ferre, *proferre*, *afferre*; — a se *avantiá* in vorba, a merge pré departe, s' *avancer*, *incautius loqui*; a *avantiá bani*, a numerá d'inainte, *pecuniam in antecessum numerare*, *pecuniam repræsentare*; — *avansu* si *avantiu*, s. m., fr. *avance*, appucare inainte, spatiu percursu inaintea altui'a, *præcursorio*; summa de bani platita d'inainte, *pecuniae repræsentatio*. — Antani a d'in celle doue forme alle acestoru neologismi : *avansare*, *avansu*, este reproductionea fonetica a francesceloru: *avancer*, *avance*, fora se se iee in bagare de séma co francesculu *ce* corresponde in assemeni forme

cu *ti* siueratu d'in alte limbe romanice, asiá in cátu vorbele introdusse in romanesce sub form'a *avansare* si *avansu* aru paré co correspundu cu francesc. *avanser* si *avance*, si neci de cumu cu *avancer* si *avance*. Aceste aberrationi s'au corressu pëno la unu puntu prin formele *avantiare* si *avantiu*, care ar fi in addeveru formele române trasse d'in una vorba *avant*, déco acésta-a ar essiste in limba; inse franc. *avant*, cumu s'a arretatu, (vedi *avangarda*), are in romanesce form'a *inainte*, si de acea-a form'a româna *inaintare* e de preferitu si lui *avantiare*.

AVANSU si *avantiu* vedi *avansare*.

AVANTAGIARE, *avantagiosu*, vedi *avantagiu*.

AVANTAGIU, s. m., pl.-e, francesce *avantage*, ital. *avvantaggio*, formatu totu d'in *avant* (vedi *avangarda*), prin medilocirea unui verbu *avanter*, ce nu essiste : 1. folosu, utilitate, emolumentu, fructu, utilitas, fructus, emolumentum, res; — 2. superioritate in respectulu tempului, locului, etc., oportunitate, oportunitas, locus æquus, tempus æquum; 3. superioritate asupr'a unui adversariu, victoria, victoria; — prerogativa, superioritate, precellentia, preminentia, præstantia, excellentia; — 5. calitatè distinctiva, talentu, dos, munus, ornamentum; — 6, favóre, onóre, gratia, honos. — *Avantagiosu*, adj., franc. *avantageux*, plenu de avantagie, in tote insemnările vorbeii *avantagiu*; — *avantagiare*, v., franc. *avantager*, ital. *avvantaggiare*, a dá avantagie, a dá cuiva mai multu, a lu pune in mai buna posetione, aliquid alieni præcipue dare, alienus conditionem potiore facere; — apoi compusele : *desavantagiu*, franc. *désavantage*; *desavantagiosu*, franc. *désavantageux*, cari prin part. *dés*, acea-asi si de insemnare si de forma cu românesculu *des* sau *dis*, cá in *desfacere*, *descoperire*, etc., au intellesulu contrariu celloru simple : *avantage*, *avantageux*, *avantagiu*, *avantagiosu*. — Toti acesti neologismi, cá compusi pre de una parte d'in *avant*, care, cumu s'a arretatu (vedi *avangarda*), nu pótetrecela noi cu acésta forma, éro pre de alt'a cá derivati cu unu suffissu *agiu*, care inco

nu este romanicu, si cu atât mai puțin romanescu, nu potu intra în dictionariulu limbei române, mai vertosucandu acêsta-a despune de espressioni indestulle, cu cari se inlocuêscă acelli neologismi, cumu se vede d'în traductionea summaria a loru cu alte vorbe curatu romanice, si cumu s'ar vedé si mai bene d'în traductionea de frasi întregi, în cari aru intra ei.

AVANTIARE, vedi *avansare*.

AVANU, adj., de acea-asi origine cu *avanta*, (vedi acêsta vorba), cumplitu, crudu, barbaru, spaimentatoriu, *sævus*, *iniquus*, *barbarus*, *inhumanus*, *terribilis*, *immanis*.

AVARÍA, s. f., franc. *avarie*, ital. *avaría*, dupo unii d'în celticulu *abar* sau *avar*=stricatu, dupo alti d'în grecesculu *ἀβρός*=luntre, nave : 1. stricatiune ee

pre mare suffere una nave sau mercile d'în ea, si de aci, în genere, stricatione sufferita de merci prin transportu; *damnum*, *jactura*, *detrimentum*; 2. ce plâtesce fia-care nave pentru tinerea în buna stare a portului, unde stationedia, *vestigal portui reficiendo assignatum*.

AZURARE, *asuriu*, vedi *asuru*.

AZURU, s. m., franc. *azur*, ital. *azzurro* si *assuolo*, ispan. *azul*, d'în persic. *lasâr*, de unde lapis *lasuli*, sapphirulu celloru vechi : colore albastra închisa, albastru închisu, *cæruleum*, color *cæruleus*; — minerele d'în care se trage acêsta celóre; — *asuriu*, adj., franc. *azuré*, coloratu cu azuru, faci'a ceriului, albastru, albastriu, *cæruleus*; — *asurare*, v. franc. *azurer*, a colorá cu *asuru*, a colorá albastru, a dá faci'a ceriului, a face ceruleu, *cæruleum colorem rei inducere*.

B.

BABA, s. f., — 1. insemnarea cea mai respandita intre Români : muiere betrana, mai vertosu, tare betrana; anus, vetula, franc. *vielle-femme* : *bab'a Stan'a*, *bab'a Visi'a*, *bab'a Coman'a*. — De aci : a). *vorbe de alle babeloru*, vorbe fora fundamentu. — b). *Bab'a orb'a*, jocu, in care unulu d'in jucatori, legatu la ochi, canta se prenda pre vreunulu d'in celli alti jucatori; franc. *Collin-Maillard*; ai se jocâmu *bab'a orb'a*; omenii mari nu joca de a *bab'a orb'a*; ce faceti? — ne jocâmu dea *bab'a orb'a*. — c). *Bab'amij'a*, se dice mai de ordinariu *mij'a* sau *mi-jite* (vedi aceste vorbe). — d). *Babele*, celle d'antaniu noue dillé d'in luna lui Martiu: *estu tempu amu avutubune Babe*, éro celle de annu ce relle mai fura! — 2. In unele parti de preste Carpati insemna inco : a). mósia, care mosesce, obstetrice=obstetrix, franc. *sage-femme*; — b). mama. — 3. In unele parti alle Romaniei libere *baba* insemna si : capetu de lemnu, trunchiu, grinda, pre care se radima greutati mari, sau care sta ca fundamentu unei constructione. — Déco in acésta d'in urma insemnare vorb'a este identica, in originea sea, cu vorb'a in insemnările de sub numerii 1. si 2; atunci ea n'ar fi decātu un'a d'in imultitele probe despre marea cutedian-tia de imaginatione, cu care poporulu stramuta una vorba de la una insemnare la alt'a : fiendu-eo in casele Romaniloru, betranele portau, de regula, greutatile casei, vorb'a *baba* va fi trecut, in imaginationea Românului, de la insemnarea de *betrana* la cea de *portatoria de greutati*, si de aci la insemnarea si mai generale de *radimu de greutati*, *temelia*, *fundamentu*, *talpa* sau *talpóia*. Vercumu ar fi inse, acésta d'in urma insemnare

nu occure, precātu scimu, in limbele slave, d'in cari invetiatulu *Miklosich* pretende, co ar fi trecut in romanesce vorb'a *baba* cu alte derivate alle selle, ce voru veni mai la valle; si acestu-a este unulu d'in multele cuvente, cari ne facu se ne indoimu forte despre addeverulu parerei invetiatului slavistu, cu atātu mai multu co, pre de una parte, vorb'a *baba* nu si are una radecina in limb'a slava; éro, pre de alt'a, insusi mentionatulu erudit marturesce coacea vorbase afla respandita in multe alte limbe, afora de celle slave : asiá, ca se tacemu de altele, chiaru in limb'a italiana essiste vorb'a *babbo*, cu insemnare de *tata*; éro in dialectulu sardinesu cu acea-asi insemnare, se dice *babu*, d'in care cuventulu nostru *baba* n'ar fi de cātu form'a feminina, care inco essiste in dialecte de alle Italiei.

BABARIU, s. adj., (vedi *baba*), cui place a stá si petrece cu babele.

BABARUSU? s. m., pl.-e, vorba interpretata in dictionariulu lui Raoul prin franc. *roulette*, fora se se esplece de care *roulette* anuma este vorb'a; éro aiurea noi nu amu aflatu neci auditu acestu cuventu.

BABATEIA, s. f., (vedi *baba*), in intellesu de resfeciare sau de compassione: buna betrana, bieta batrana, *anícula*.

BABERCA, s. f., (vedi *baba*, cucare in *baberca* pare a se fi combinatu si conceptulu de *sbercire*), si de aci, in batujocura : *baba sbercita*, *baba* forte betrana; *rugosa vetula*.

BABERNACU, vedi *bobernacu*.

BABESCE, adv., (vedi *baba*), in modu babescu, ca una *baba*, ca *bab'a* sau ca *babele*; *anillter*.

BABESCU, adj. (vedi *baba*), de *baba*,

cuvénitu unei babe; *anills : portu bablesu, vorbe babesci.*

BABIA si *babitia*, s. f., (vedi *baba*), dupo suffissu, ca *fetia, barbatia*, etc., aru însemná : calitate, stare sau etate de baba; inse cu acésta însemnare neci in carti, neci in gur'a poporului, pre câtu scimu, nu se afla cuventulu; ci intellessulu, cu care occorre in dictionariulu de Buda, intellessu de altamentrelea neconnoscutu in Roman'i'a libera, este numai metaforicu si cu totulu particulariu, adeco : *urdenare, cofurire, profuvium ventris*. — Eruditulu *Miklosich* revendica aceste vorbe limbeleru slavice, si compara cu densele bulgar. *babtei*; inse suffissele curatu romanesci se oppunu acestei suppositione, si probedia, co elle sunt de a dereptulu formate de Românii d'in *baba*. Numai form'a *babitia*, cumu se afla scrisa la unii in locu de *babitia*, ar poté dá dereptate eruditului slavistu; inse si acésta-a nu este una proba decisiva, de óre-ce Românii au applecatu certe suffisse slavice si la vorbe curatu romanice. De altamentrelea cért'a pentru revendicarea acestoru vorbe si a totoru celloru assemeni nu este de mare interesse pentru noi Românii : coci antaniu elle nu sunt, sau mai bene nu au fostu connoscute de câtu unui micu si neînsemnatu numeru de Românii; apoi in locule avemu vorbe necontestatu romanice si connoscute totoru Româniloru : *urdenare, cofurire*.

BABICA si *babitia*, s. f., deminutivu d'in baba : *antula*.

BABIRE, *babescu*, v., a petrece etatea de baba, a fi baba : *multi anni a mai babitu si asta muiere!*

1. **BABITIA**, vedi *babica* si *babia*.

2. **BABITIA**, s. f., vorba, dupo suffissu ca si dupo accentu, neindoiosu slavica; déro nu avemu lipse de ea, de óre ce avemu chiaru si in cartile basericesci verb'a curatu romanica : *pelicanu*, pasere mare si alba, cu una mare gusia sub rostru, in care stringe pescele, cu care se nutresce.

BABOJASIU, s. m., deminutivu d'in urmatori a vorba.

BABOIU, s. m., pesce de riu de ma-

rime media; — dictionariulu lui *Raoul* espleca cu franc. *alevin*; inse pescele de totu micu si meruntu, ce porta in francesce numirea de *alevin*, se chiama, pre câtu scimu, *plevusa* sau *babusca*, fora se mai adaugemu, co verb'a *baboiu* nu are, ca cea francesca, neci una data intellessulu collectivu : assemenea intellessu are *plevusc'a*; éro *baboiu* are totudeaun'a intellessu individuale, cumu se vede d'in espressione ca : *unu baboiu de pesce*; *am prensu numai doi baboi de pesce*. — Câtu pentru etimologia, déco referimu verb'a *baboiu* la *baba*, ca si *casoiu* la *casa*; atunci se nasce greutatea de intellessu; éro deco referimu acea-asi vorba la *barba*, si ua allaturamu de latinesculu *barbus*, care însemna una specia de pesce cu barba; atunci, scapandu de greutatile intellessului, cademu in difficultati de forma. Este addeveratu, co in latinitatea media aflamu *babellus*, cu *r* cadutu, in locu de *barbellus*; déro, in romanesce, de acésta cadere a lui *r*, inainte de una muta, nu aflamu esemple, fora se mai adaugemu, co *a* claru d'in syllab'a initiale a vorbeii *baboiu*, inco da ansa de mare prepusu.

BABONU, s. m., pl.-e, buboiu de natura venerica, ce se face la ventre; — neologismu asiá de scalciatu ca si morbulu, ce ellu desemna; (vedi *buboiu* sau *buboniu* in dictionariu).

BABORDU, s. m., laturea stanga a navei, uitandu-ne de la puppe spre prora, neologismu d'in franc. *babord*, in acea-asi însemnare si in oppositione cu *stribord*, laturea derepta a navei; — neologismu neadmissibile; (vedi si *abordare*, in glossariu).

BABUSCA (cu s. siueratu), s. f., de si derivatu d'in *baba*, inse cu forma slavica : 1. baba mica, (vedi *babica*); — 2. pesce micu si meruntu, (vedi *baboiu* si *plevusa*).

BACALARIU, vedi *baccalariu*.

BACANESSA, s. f., 1. care tine una *bacania*, 2. mulerea unui bacanu, (vedi *bacanu*).

BACANIA, s. f., si *bacalia*, vorba de origine neconnoscuta : 1. totu ce se pune in buccate spre a le face gustose si mai

allessu intieparatorie la limba, aroma, condimentu; aroma, franc. *épices*;—2. apoteca sau stabilimentu, unde se vendu aromate si alte lucruri de mancare, (vedi *bacani*).

BACANIRE, v., (vedi *bacanu* la numerulu 2), ca reflexiv : a se bacani, a se derege cu rosii, a si da rosii pre facia, se dice de mulieri.

BACANU, si *bacalu*, s. m., 1. ca substantiv personal : omu ce vende *bacanie* sau aromate, aromataru; *aromatarius*, franc. *épicer*.—2. ca substantiv reale : lemn bun de tinctura rosia, *lignum campechinum* sau *brasilianum*;—si in specia : rosii cu care mulierile si deregu, si rosiescu faci'a.—Ispaniculu *bohenero*=*tolbasii*, franc. *colporteur*, nua potutu dá, cumu afirma dictionariulu de Buda, nascere la *bacanu*, de care inse nu avemu nevoia de orece limb'a lu pote supleni prin *aromatariu* derivatu d'in *aroma*, vorba usitata si conosciuta de poporul român.

BACĂU, s. m. (fora plurariu), vorba de origine obscura, usitatu mai allessu in frasa : *a si gassi bacăulu*=a si gassi cineva omulu, care se lu puna la locu si se l'invetie mente; a cadé cineva intr'una nevoia, d'in care invetia mente.

BACCALARIU si *bacalariu*, in latinitate media : *baccalarius*, ital. *baccalaresi* *baccelliere*, franc. *bachelier*, ispan. *bachiller*.—Patri'a acestei vorbe este Franci'a, in ai carei autori cuventulu ocurre cu multe si diferite insemnari, cumu : 1. *baccalariu* este possessoriu de una *baccalaria*=agru de una mai mare estensione.—De aci : 2. *cavallariu*, care fiendu pré pucinu avutu sau pré teneru, nu potea radica, si portá flamura in numele si pre *sém'a* sea, ci cautá se se puna sub ordinile altui-a.—3. *clericu* de ordine inferiore.—4. *junc* neinsoratu sau in ajunu de a se insorá.—5. *baccalareu* sau *scolariu*, ce a trecut unu esame generale de studiele unei scole superioare si a capetatu una diploma, in poterea carei-a se admite a studia una facultate.—Incerarile de a urmari etimologi'a acestui cuventu au remasu deserte, (vedi in *glossarium mediae et in-*

finae latinitatis domini Du Cange, lunculu articlu asupr'a cuventului *baccalarius*). Lassandu déro la una parte tote coniecturele, mai multu sau mai pucinu nefericite, ce s'au facutu asupr'a acestui punctu, vomu notá numai, co, spre a dá cuventului una forma mai ingeniulu limbei latine, scriptorii moderni in acesta limba au trassu d'in ellu *baccalaureus*=*baccalarius*, in insemnarea de sub numerulu 5.

BACIU, la Macedoromâni *bagiu*, (si de acea-a nu se pote admite co aru veni d'in ungar. *bácsi*), 1. cellu ce la stêna face casiulu si brandi'a, *casel formator*;—2. intre Români de preste Carpati, cu insemnarile : a). de *bade*;—b). de *capu*, mai mare.

BACIUCA, sau *baciucu*, s. m., diminutiv d'in *baciu* : *baciuca de la oi*.

BACIUIRE? v. (d'in *baciu?*), vorba aflata numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu insemnarea : a flecarí, a stá de vorba lunga;—de asemenea si *baciunitoriu?* cu insemnarea : flecariu, vorba-lunga, perde-véra.

BACLAVÁ, pl. *baclavale*, s. f., vorba turcesca, insemnandu : placenta de migdale cu miere.

BACSIORARE? v., cuventu aflatu numai in dictionariulu lui *Raoul*, ca reflexiv, a se *bacsiorá*, si cu insemnarea : a se avili, a se degradá.

BACSI SIU, s. m., vorba turcesca : de beutu, ce se da cuiva de beutu; franc. *pour-boire* : a dá sau *luá bacsisiu*=a dá sau *luá* de beutu.

BADARANIA, s. f., calitate, stare, fapta sau disa de *badaranu*.

BADARANIRE, v., de ordinariu ca reflexiv : a se *badarani*, a deveni *badaranu*.

BADARANU, s. adj., applicatu numai la persone : nepillitu, nepolitu, necioplitu, grossolanu; incultus, agrestis; rusticus, rusticus, rursplenus; franc. *rustre*;—*badaranu boiaritu*=*homo novus*, franc. *parvenu*.

BADĂU? s. m., aflatu numai in dictionariulu lui *Barcianu* si esplecatu prin germ. *butterfassel* putineiu?

BADE, s. m., 1. appellatione data unui frate mai mare, 2. appellatione data

vercarui omu mai betranu : *bade Ioanne!* *bade Stane!* *badea Ioannu*, *badea de la oui* — Cuventulu acestu-a, ca si derivatele *badica*, *baditia*, sunt familiari mai allessu intre terrani; precandu intre cetatiani se audu in loculu loru mai multu : *nene*, *neica*, *neicutia*. — Dictionariulu de Buda trage acestu cuventu d'in *a-bate*; inse acesta etymologia nu se pote admitta ca deplenu satisfactoria neci in respectulu intellessului, neci in respectulu formeii.

BADICA, si *badiuca*? deminutivu d'in *bade* cu insemnarea de sub numerulu 1.

BADITIA, s. m., deminutivu d'in *bade*, cu insemnarile : 1. ca si *badica*; — 2. appellatione data iubitului.

BAE, *baederu*, etc., vedi *baia*, *baia-deru*, etc.

BAGA, s., vorba turcesca : ossu trassu d'in test'a brosciei, si d'in care se facu obiecte de lussu, cumu : pepteni, annelle, braciari, si altele.

BAGAGIU, s. m., pl.-e., neologismu d'in franc. *bagage*, cu tote co se afla dejă si in dictionarulu de Buda sub form'a *bogagie* sau *bogaje*, introdussu, ca se supplenescu una parte d'in intellessulu cuventului turcescu *calabalicu*, si a nume : obiecte sau lucruri ce unu omu sau una armata iea si duce cu sene la drumu. — Cuventulu se afla in latinitatea media sub form'a *bagagium*, de la verbulu *bagare* = a si stringe si pune intr'unu sacu lucrurile, a se gati de drumu, verbulu derivatu si ellu d'in *baga*, vorba germanica, ce insemna *lada*, *sacu*, *legatura*. Asiă dero cuventulu este nu numai de forma, ci si de origine straina; si de cātu se introducemu in limba neologismi straini de dens'a si in materia si in forma, mai bene se pastrămu strainismii vechi, cari au prensu dejă mai multu sau mai pucinu radecina. Dealtamentele cuvente curatu romanice, cari se supplenescu intellessulu vorbei *bagagiu*, nu ne potu lipsi, cumu : *sarcina*, *legatura*, etc.

BAGARE, *bagu*, *bagatu*, v. tr., inse-rere, immittere, indere, inleere, in-troducere, iaducere, imponere, ponere, locare. — I. Insemnarea cea mai generale a verbului *bagare*, in opposetione cu sco-

tere, este a duce in intru, a introduce : e usioru a *bagă*, dero greu a *scôte* cuiulu; tu esti detoriu se me scoti d'in nevoi'a in care m'ai *bagatu*; essi singuru d'in nevoi'a, in care singuru te ai *bagatu*; de unde l'amu *bagatu* eu, neci draculu nu lu pote *scôte*. — De acea-a, constructionea cea mai ordinaria a acestui verbu este : 1. cu preposetionea in sau intru : a). in intellessu materiale : *baga aci'a in urechile acului*, co eu nu vedu bene se ua *bagu*; *baga-ti sabi'a in teca*, co totu cellu ce scote *sabi'a*, de *sabia va mori*; eri, nu mai departe, mi am *bagatu copillulu in pamentu*; de frica toti se *bagara in gaur'a de serpe*; *bagati carrale in curte*; *déco ti a degeratu manele*, *baga-le in senu*, de ti le mai incaldesce *pucinu*; *bagat'ai pung'a in busunariu*? manuscriptele ce possedeam, le amu *bagatu in focu*; *furii se bagara intru padure*; ce mi spusesi tu, pare, co mi *bagă unu ferru arsu in anima*; câte potura, luara si *bagara in saci*; *facutorii de reu se baga in carcere*; a *bagă vinu in bute* = a tornă vinu in bute; de unde si : a *bagă apa pre mani*. — b). in intellessu spirituale : cu atâte *bataie aveti se bagati pre copillu in spaime*; *mulierea lussosa baga pre barbatu in grelle detorie*; nu mai bate *copillulu*, co lu *bagi in alte alle* = (in epilepsia); de nu veti face ce ve *demandu*, pre toti ve *bagu in draci*; ati *bagatu ur'a si veninulu amaritionei in suffletele nostre*; fii bunu, si nu me *bagă in assemene incurcatura*; acesta *muliere vre se me bage in peccatu*; nu vreti se me *bagati si pre mene in secretale vostre*? nu ve *bagati in conspirationi*; ce omu si estu-a! se *bagu in tote*; n'ai se te *bagi in affacerile altui* a = se te amnesteci; — de aci si cu ellipse de obiectulu, in care cineva se *bagu* : *faceti ce sciti*, co eu nu me *bagu*, nu me amnestecu; se *bagu* = se insinua, se indesa, se appropia tare : se *bagu in pareti*, in *gardu*; ce te *bagi in mene*? nu *bagati carrulu in gardu*, — de unde si a *bagă* = a infige : a *bagă in tiepa*; — mai departe : *bagu in mente ceva* = *bagu in capu ceva* = intellegu; *bagu mente in capu*, si simplu : *bagu mente* = me intel-leptescu, me facu intelleftu : ai imbe-

tranitu, si n'ai bagatu mente in capu; bagati-ve mentile in capu, déco vreti se nu patiti reu, — acésta d'in urma frase probedia, co, a bagá mente in capu difere de a bagá mentile in capu, cumu difere a si essi d'in mente de : a si essi d'in menti; — apoi a bagá in capu ceva cuiva, nu va se dica numai a face pre cineva se intellega ceva, ci si a lu face se creda ceva ce nu e, a i inspirá una idea fissa, a l'infumurá, a l'ammetí : nebunulu si a bagatu in capu, co este imperatu; nu sciu cine bagasse acestui nefericitu in capu, co tota lumea cauta se l'omora; — bagu in séma pre cineva sau ceva = estimu, pretiuescu, consideru : pre unu misellu ca densulu cine lu бага in séma; nu bagu eu in séma tote cãtemi spuni tu; dupo ceati ajunsu acumu mari si tari, pre noi cesti-a micii nu ne mai bagati in séma; cellu addeveratu mare бага pre toti in séma, numai celli mici de suffletu, candu ajungu in posetioni inalte, nu mai бага in séma pre amicii loru de alta data. — Dero celle mai multe d'in espressionile cu intellessu materiale, citate mai susu, potu avé un'a sau mai multe insemnari spirituali forte delicate, d'in cari citãmu ací numai câteva de proba : asiá avemu de una parte in intellessu materiale : a nu bagá petre in gura, a bagá nasulu in apa, a bagá grauntie in cosiu, a bagá lemnu in focu, etc.; si de alta parte in intellessu mai multu sau mai pucinu spirituale : nu amu bagatu astadi in gura (subintellege mancare sau beutura); asceptati se bagámu si noi in gura; nu ve bagati nasulu unde nu vi se cade; am bagatu si eu (subintellege grauntie) in cosiu (de mora) = am inceputu a maciná, am capetatu rondu la móra. — Constructionile a bagá pre cineva in spaima, in draci, etc. ieau si alta forma, asiá co obiectulu passivu de persona se pune cu in, éro in loculu lui trece obiectulu cesta cu in : Michael bagá spaim'a in Turci; invetiatoriulu a bagatu frie'a in copii; numai eu sciu bagá pre draculu in voi; — inse cu intellessu differitu de allu susu disselloru espressioni, intellessu cu multu mai pucinu energicu. — 2. Verbulu bagare se construe

si cu alte câteva prepositioni : a). cu intre, candu obiectulu passivu allu verbului bagare insemna desunire, neintellegere, etc., cumu : nu scii de câtu bagá rizantia intre omeni; ai bagatu discordi'a intre frati; inimiculu bagasse desunirea si imparechiarea intre cetatiani; — si ca reflexivu cu insemnare de a se ammetecá : tu, care esti fêta mare, nu te bagá intre copille; cine se бага intre porci, lu musca canii. — b). cu sub sau suptu : bagati-ve subpatu; bagatallerele submésa; — c). cu pre sau prin : nu e usioru a bagá funea navei prin urechi'a acului; — prov. a bagá pre maneca = a incepe se se tema, a se spariá; — cu pre si sub : a bagá pre sub nasu = a mancá, a se indopá; — se se bage inse bene de séma co pre, construitu cu bagare, de celle mai multe ori nu esprime obiectulu la intrebarea unde, obiectulu, la care adjunge si se marginesce actionea verbului, ci obiectulu pre unde, callea pre care se face actionea, ca se adunga la obiectulu cerutu de intrebarea unde, care adesea se subintellege : omenii pre usia, nu pre ferestra, se бага in casa; bagati-le auru pre gura (subintellege in stomacu); — d). cu la : dupo multa asteptare abiá me bagara la Domnu; aprodule bagá pre inculpatu la arrestu; vreu se te bage la inchisore; — assemenea si : a bagá la jugu, la nevoia, la reu, etc. — Espressionile cu in, sunt mai energice de câtu celle cu la, (vedi in dictionariu prepositionile : a, la, in) : deci espressionile : a bagá in inchisore si a bagá la inchisore differu intre se ne ca si espressionile : a scapá de la inchisore, si a scapá d'in inchisore. Cellu ce scapa de la inchisore nu a fostu inco in inchisore, ci numai pre calle de a fi pusu in inchisore; pre candu cellu ce scapa d'in inchisore, a statu de faptu mai multu sau mai pucinu la inchisore. De asseminea unu judicatoriu decide prin sententia se bage pre cineva la inchisore, déro prin sententia nu lu si бага de faptu in inchisore, ci numai essecutoriulu sententiei бага pre condemnatu in inchisore. Totu asiá a bagá caii in aria, va se se dica a-i duce in fapta si intr'unu momentu datu

in aria; pre candu prin a *bagá* *caii la aria*, insemna numai sau : a-i da cuiva ca se treiere cu ei, sau : a i prenda de pre campu si a-i avé la despositionea sea pentru totu tempulu treieratului. Prepositionea *in* espreme déro relationi materiali si immediate, éro la relationi ideali si mediate sau departate. — e). cu prepositionea *cu*, mai allessu candu verbulu *bagare*, construitu dejá cu *in*, presenta una ellipse de obiectu passivu : *cine si бага in clinu cu nebunulu, e mai ne-bunu ca densulu; peno nu bagi in plugu cu cineva, nu lu poti connosce; cine si бага in cârdu cu miselli, ca mene se patia; nu vreu se mi bagu cu tene neci in ciuru, neci in ciurellu*; —sau candu, cá reflexivu, presenta ellipse de obiectulu cu *in* sau *la* : *tu esti fêta mare, si nu ti se cade a te, бага cu copille* (subintellege in sau la jocuri); *nu ve bagati cumiselli; nume bagu cu cu tene* = nu me insociescu, nu me adunu, nu me ammestecu, nu me punu, nu me mesuru cu tene; *cine se бага cu copillii, mai copillu e.* — II. D'in esemplele peno aci produsse se vede, co verbulu *bagare*, de si in genere presenta insemnarea de *introducere*, totusi, in unele constructioni, acêsta insemnare degenera la cea de *ammestecu*, sau de *contactu* mai multu sau mai pucinu apropiatu. In esemplele ce urmedia, acêsta d'in urma insemnare este si mai pronuntata, asiá incâ tu *bagare* adjunge, in unele casuri, se insemnedie : sau *punere*, *assediare* in unu locu, sau *lucrare* in genere, *facere* : 1. construitu cu dativulu personei si unu accusativu, ce insemna *onore*, *temere* sau *defectu* : *mi bagu omeni'a pentru tene* = punu creditulu meu in jocu pentru tene, respundu sau me interpunu pentru tene; *ce culpa ne bagati?* = cu ce ne inculpati? *ce cusuru bagi astoru copille?* *nu le poti bagá altu cusuru de câtu co sunt prê bune pentru tene; бага grige argatiloru, déco vrei se nu dorma; mare temere ne au bagatu spuselu vostre; bagati frica copiiloru, déco vreti se fia cu mente*; — Se se observe differenti'a intre a *bagá* *frica* *cuiva* si intre celle mai susu citate : a *bagá* *frica* in *cineva*, a *bagá* *pre* *cineva* in *frica*.

— 2. construitu ca si *facere* cu doue accusative (*a face pre cineva boiaru*) : *fiendu co nu mai aflu altu medilocu de traiu, bucurosu m'asiu bagá argatu la cellu d'in urma terranu; eu te am bagatu la Domn'a femeia in casa, si fora voi'a mea nu poti essi de la dens'a; frate meu a bagatu argati pre Marinu si pre Constantinu; eu nu me bagu respundetoriu pentru unu omu misellu ca tene; me bagu detoriu* = sau me dau respunditoriu de détoriele altui'a, sau me indetorescu, senguru, facu detorie, me cofundu in detorie; *nemine nu vru a se bagá medilocitoriu pentru mene*; — unulu sau altulu d'in celle doue accusative pote si lipsi : *déco nu esti bagatu la cineva, бага-telamene* (subintellesu : *argatu, servitoriu*, etc.); *me bagu pentru tene, coci pentru altulu nu m'asiu bagá* (subintellesu : *respunditoriu* sau altu ceva analogu); — complementulu cu la suplescesce unulu d'in celle doue accusative : *a se bagá la vacci* = a se bagá vaccariu; *a se bagá la oui, a se bagá la vitelli; a se bagá la drumulu de ferru, a se bagá la militia, a se bagá la cai, a se bagá la ôste*, etc. — 3. in locutionea : *bagu sêma* sau *bagu de sêma* = me uitu, observu, ieu a mente, vedu, intellegu, prevegheciu, custodescu : *бага sêma de copillu; бага de sêma se nu cadî; бага bene de sêma la faci'a astui omu, si te vei incredentiá co nu e sanetosu; nu bagati sêma la dissele nostre; бага de sêma, co nu m'ati intellessu; cumu bagu de sêma, nu a venit inco toti invitati; am bagatu de sêma, co omeni dorescu adesea lucruri siesi vetemalorie; nu se бага de sêma lips'a nostra*; — se se observe bene differenti'a de intellessu, ce sta intre celle trei espressioni : a *bagá sêma*, a *bagá de sêma*, a *bagá in sêma*; — 4. la Macedoromâni mai allessu cu insemnarea de *punere*, *assediare*, *culcare* : *puliulu se bagá pre arbure; nu bagati man'a la capu; бага-te in patu.* — III. Form'a simpla a conjugationei verbului *bagare*, cumu si marea varietate de insemnari, cea luat cu corpulu, ca si sufletulu acestui cuventu, essistenti'a lui in tote partile locuite de Români, tote

ne dau deplena incredentiare, co una asemenea vorba nu pote fi de origine straina; si nu ne-amu fi indoitu unu momentu a ua trece in dictionariu, déco, pre de una parte, n'ar essiste difficultatea de a legá acestu cuventu de una radecina romanica anumita, si pre de alt'a n'amu sci, câtu unii eruditi straini, cari au bun'a voientia de a se ocupá de limb'a nostra, tendu a dá vorbeloru celoru mai neindoiosu romanice una origine straina. Asiá, de essemplu, eruditulu slavistu Miklosich impinge acêsta tendentia peno acollo, in câtu pretende co verbulu nostru *versare* ar fi imprumutatu de la Albanesi, fora se ne probebie, déco si Italianii *versare*, si Francesii *verser*, de acea-asi insemnare cu allu nostru *versare*, totu de la Albanesi l'au imprumutatu. Déco déro ni se contesta parti de patrimoniú asiá de necontestabili ca *versare*, ce are se fia de altele mai suppose contestationei, ca *bagare*? De asemenea mentionatulu eruditú contesta Româniloru si da Albanesiloru vorbe ca *affundu*, *bradu*, *bruma*, *venenu*, *aschia*, etc., precandu este invederatu, co aceste-a nu su de câtu latinescele: *fundus*, *bratus*, *bruma*, *venenum*, *astula*, care la Români a cautatu se devina *ascla*, *aschia*, *aschia*, ca si *vetulus*, *veclu*, *vecliu*, *vechiu* = ital. *vecchio*. Inco una data, déco pentru invetiatií straini deplen'a lumina este, in respectulu Româniloru, intunerecu, ce are se fia cellu mai micu norisióru, ce ar planá preste essistenti'a si limb'a nostra?—D-lu Michlosich afirma, co vorb'a nostra *bagare* ar vení d'in cea albanesca *baig* = fero = portu, duen; déro cuventele trassesí d'in istoria, si d'in form'a vorbei, si d'in intellessulu ei, cuventele numeroze si ponderose, cari milita in contr'a suppositionei D-lui Miklosich, leintellege, credemu, si Domni'a sea; si prin urmare va concede co etymologi'a sea fiendu cellu mai pucinu incerta, ne da dreptulu a cautá originea vorbei *bagare* aiurea decátu in albanesculu *baig*. — Déco ne amu luá numai dupo form'a cuventului, amu merge de a dreptulu la ispaniculu *baga* = legatura, acia de legatu unu manuchiu, d'in care

si verbulu *bagar*. Déro ispan. *baga* este, cumu se vede, de acea-asi origine cu *baga* d'in latinitatea bassa, care a datu *bagagiú*, (vedi acêsta vorba). Admittendu acêsta presuppunere, ar remané se se esplice, de ce s'a perduto d'in limb'a nostra primitivulu *baga*, si s'a pastratu numai derivatulu *bagare*, fora se mai adaugemu co intellessulu vorbei ispanice nu accopere pre allu celei române. Este addeveratu co vorb'a ispan. *bagar* se afla si in limb'a francesca; sub form'a *baguer*, si cu intellessulu de *a inseriá*, *a infirá* intellessu, care se appropia de allu lui *bagare* allu nostru. Francesii deriva *baguer* d'in *bague* = annellu, torta, si *bague* d'in latin. *baca* sau *bacca* = bóba, boba de margaritariu sau de alta nestimata, annellu cu una boba de nestimata. Déro si in acêsta suppositione remane difficultatea de a se esplecá cumu de nu se pastrá primitivulu *baca* sau *bagá*, d'in care s'ar fi formatu apoi *bagare*, fora se mai adaugemu, co francesculu *bague*, ar poté forte bene vení d'in acea-asi fontana ca si ispaniculu *baga*, adeco d'in germaniculu *bag*, care venitu de la *biegen* = incovoiaie, ar insemná si *torta*, *annellu*. — Se ne incercámu déro a cautá pentru *bagare* una alta etymologia, care se satisfacá mai bene cerentieloru si de forma si de intellessu. Luandu déro in considerare celle mai insemnate momente alle cestioniei, noi credemu ca forte probabile, co *bagare* deriva d'in latinesculu *pangere*, mai simplu *pag-ere*, grec. *πάγωμι* (aoristu *ἐπάγωμι*), cu insemnările: a infige, a indesá, a stabili, a pune. D'in acestu intellessu allu verbului latinu esse forte naturale si usioru intellessulu generale allu verbului romanesco *bagare*, si prin urmare de partea logica nu este neci una difficultate. Se considerámu déro partea formale a vorbei. Si mai antaniu, co d'in verbe terminate la infinitivul cu *ere*, atátu Latinulu, câtu si Románulu potu formá alte verbé terminate cu *are*, este ceva forte connoscutu: d'in *dicere*, *sedere*, etc., se formedia, in latinesce, *dicare*, *sedare*; asiá si in romanesce *as-sediare*, *scapare* etc., comparate cu *sedere*, *incapere*. In poterea acestui

processu d'in *pagere* Românulu a potutu formá *pagare*. Remane acumu a esplecá trecerea lui *p* in *b*. Legea lui Grimm, de substitutíonea consonantiloru, se aplica nu numai de la una limba la alt'a deaceia-asifamilia, ci ci la acea-asilimba in differitele epoce alle vietiei selle, de si in unele limbe cu mai pucina rigore decâtu in alt'a. De ce déro togmái limb'a nostra, asiá de betrána, ar face una esceptione de la acésta lege? De ce in poterea acestei lege, in latinesce, acea-asi vorba ar fi trecutu prin tota scar'a labialiloru, încátu se appara si cu *p*, si cu *f*, si cu *b*, cumu : *parlo* = producu, nascu; *fero* = ducu, si (*bero*) in *salu-ber* = portatoriu sau adducutoriu de salute? Si de ce si in limb'a româna labialea d'in acea-asi vorba se nu fia potutu percurrere macariu unele d'in gradele acellei-asi scara, încátu se appara cu *p* in *paganu*, cu *b* in *bagare*? Ce *paganus*, de unde allu nostru *paganu*, deriva totu d'in *pan-geresau pagere*, demonstra nu numai grec. *παῖνος* = stabilitu, assiediati unde va, déro si locuri d'in autorii latini, in cari *milites*, ca nestabili se oppunu la *paganu*, ca stabili intr'unu locu sau comuna. Numai prin crestinismu a trecutu vorb'a si la insemnarea, ce are astadi si in limb'a nostra. Asiá déro si form'a si intellessulu facu probabile etymologia, ce noi propunemu. Totusi, spre a confirmá si mai multu acésta probabilitate si a ne apropiá, cátu se pote in assemeni materie, de certitudine, tragemu luarea a mente inco asupr'a unei impregiurare forte importante. Se scie co limb'a nostra evita, precátu se pote, ambiguitatile de intellessu, ce s'aru nasce d'in assemenarea formeloru de espressioni. Hei bene, vorb'a' *pangare* = spurcatione, nu are si nu pote, credemu, avé alta origine decâtu totu verbulu *pangere* sau *pagere*, care a datu si *paganus* = *paganu*. Ce s'a intemplatu déro? Dupo introducerea crestinismului, Românulu applecandu vorb'a *paganu* la idolatri, si apoi la toti câti nu erau crestini, cumu si la toti câti sunt spurcati in intellessu religiosu, a applicatu si vorb'a *pagare* sau *pangare*, la totu ce

este spurcatu, déro pastrandu in consciienti'a sea de Romanu intellessulu originariu allu lui *pagare* sau *pangare*, ca se destinga celle de destinsu, si se evite ambiguitatea, a cautatu se dee vorbe, in intellessulu seu originariu, form'a *bagare*.

2. BAGARE, s. f., d'in verbulu precedente *bagare*, cu tote insemnările a cestui-a.

BAGATELLA, s. f., (franc. *bagatelle*, ital. *bagatella*, isp. *bagatela*), micu lucru, nemicu, secatura; — neologismu, de care ne potemu scuti, de ore ce nu se connosce originea lui, si de ore ce potemu se lu supplenimu cu espressioni viue si curatu romanesci.

BAGATORIU, s. adj., care *baga*.

BAGATURA; s. f., d'in *bagare*, cu celle mai multe d'in insemnările acestui-a, si mai multu inco : 1. infundatura, 2. clinu de vestimentu.

BAGÂU? s. m., vorba care nu s'a affiatu de cátu in dictionariulu *Raoul*, esplecatu prin franc. *eulot* si *chique*, fora se se elucide de ce *eulot* sau *chique* este vorb'a; — ca venitu d'in *bagare*, si dupo form'asea, ar insemná *ceva cu care bagâmu* sau *pre unde bagâmu*; déro ce a nume?

BAIA, *balneum*, (ital. *bagno*, ispan. *baño*, franc. *bain*); — 1. vasu de lemn sau de metallu, in care si là ceneva corpulu intregu sau una parte a corpului; — constructione, casa, incapere, care serve la imbaiare; — si de aci: scaldare, laresau spellare pre corpulu intregu sau pre una parte a corpului; — ap'a d'in baia, in care se scalda cineva : *in fia-care di facu una baia in riu; baia rece, baia calda, baia de petiore, baia de sedutu, baia de aboru; baia metallica, baia sulfurosa*, etc.; plur. *baie* sau *bâi*, se dice in speciale de locurile cu fonti de ape curate sau metallice, unde, in tempulu verei mai allesu, mergu omeni multi spre a face *bâi* pentru vendecarea de diverse nepotentie. — 2. Locu d'in care se scotu metalle, fodina sau fossa de metalle, *fodina*, (franc. *mine*). — Eruditulu slavistu Miklosich da acésta vorba si derivatele ei ca intrate in limb'a româna d'in limb'a slava, producundu, pre lînga alte vorbe, si cea d'in latinitatea media *banna* = specia de cesta sau cosiu de

nuelle, si adaugundu, co in romanesce, ca si in limbele slavice, magiara, albanesa, etc., vorb'a *baia*, ca si lat. *banna*, ar fi venit d'in german. *wanne* = cosiu de nuelle pentru venturatu grane, si vasu ce serve la imbaiatu si alte lipse. Noi credemu co neci istori'a, neci form'a si intellessulu vorbei nu permittu assemene etimologia. Dupo istoria, vechii Romani, a caroru occupatione de predilectione era agricultur'a, nu voru fi asteptatu de certu peno se essa Germanii d'in selbele loru, ca se vina se-i invetie a face una venturatore de grane, *vannus*, cu care germ. *wanne* coincide si in forma si in intellessu; si prin urmare este mai multu de catu probabile, co Germanii voru fi impromutatu *wanne* d'in latinesculu *vannus*. Apoi insasi vorb'a d'in latinitatea media, *banna*, se afla si in latinitatea vechia, sub forma de *benna* = cosiu de carrutia impletitu d'in nuelle, vorba de origine gallica sau celtica, care se afla si in francesce cu amendoue forme: *banne* si *benne*, applegate amendoue camula acelle-asi intellessuri. Déco déro amu avé in limb'a nostra vorbe d'in *banna* sau *benna*, elle aru fi venit nu d'in german'a sau slav'a, ci de a drep-tulu d'in latin'a sau gallic'a; form'a inse si intellessulu vorbei *baia* nu ne lassa se ua legamu de *banna* sau *benna*; numai *banitia* s'aru poté referi la assemene radecina. Cátu pentru cuventulu *baia*, ellu vine de certu de acollo, de unde l'au si celle alte limbe romanice, si de la cari apoi l'au imprumutatu si slavii, de la latin. *balneum* sau *balnea*, grec. *βαλνεον*. Cuventulu latinescu are, pre lónge celle doue forme date mai susu, inco alte doue: *balineum* si *balinea*, mai appropriate de form'a grecésca: *βαλανεον*. D'in aceste d'in urma au essitu, prin suppressionea lui *i*, formele: *balneum*, *balnea*. Fiendu co limbeloru romanice, casilimbeilatine ingenere, nu le este naturalé combinationea de sunete *ln*, (vedi in glossariu articulu asupr'a cuventului *arinu*); de acea-a, prin suppressionea lui *l* d'in aintea lui *n*, a cautatu se se formeie, d'in *balneum*, in celle alte limbe romanice: italice *bagno* = *banio*, ispan.

banio = *banio*, franc. *bain*; éro d'in *balnea* in romanesce: *bania*, d'in care *n* a peritu, ca si d'in *măia* = *mania*, *calcăiu* = *calcaniu*, etc.; déro acésta suppressione nu este generale, ci se practica numai intre unii Români, pre candu altii pronuntia cu *n*. In forma asiá déro, ca si in intellessu, cuventulu *bania* sau *baia* corresponde pre deplinu cellui latinu, si nu se intellege de ce, chiaru in contr'a istoriei, s'ar cautá aiurea originea lui, si nu mai bene la acei-a, la cari usulu baieloru ajunsese asiá de commune si necessariu ca si usulu panei. Sengur'a obiectione de forma, ce s'ar poté face contr'a parerei, ce noi sustinemu, ar fi co *a* inainte de *n* ar fi cautatu, cá de regula, sese pronuntie forte obscuru; inse cuvente de necontestata si necontestabile romanitate, cumu de essemplu, *anu* sau *annu* = *annus*, pastredia, prin exceptione, pre *a* claru inaintea lui *n* (vedi in dictionariu litter'a *a*). Pentru acésta difficultate de forma, sau pentru co form'a *baie* este, literale vorbindu, mai appropriatu de latinesculu *baia*, invetiatiulu *Dies* este de parere, co d'in acestu d'in urma cuventu latinu ar fi essitu cellu romanescu. Inse mai antaniu cuventulu romanescu *baia*, sau cumu lu scrie mentionatulu invetiatu, *bae*, nu este, dupo cumu crede densulu, unu plurariu femininu; apoi cuventulu latinu *baia* nu este de catu numele propriu *Baia*, sau *Bajă*, cetate in Campani'a, stituata pre termulu marei, si forte visitata de Romani pentru formos'a ei posetione, cumu si pentru baieie calde, nume care, prin metafora, generalisandu-se, s'a applicatu de unii scriptori si la alte locuri cu baie, déro care nu credemu se se fia popularisatu peno acollo, încátu se fia trecut si la Români cu acésta insemnare, fora se mai adaugemu, co acésta supposetione nu espleca form'a cu *n*, cumu se aude in gur'a unei parte de Români. Asiá déro form'a curata a cuventului, asiá cumu se cade se intre in dictionariulu limbei, este *bania* = *baia*, si derivatele: *baniare* = *baiare*, *imbaniare* = *imbaiare*, *baniariu* = *baiariu* (sau *baia-siu*), *baniescu* = *baiescu*, etc.

BAIADERU, s. m., pl.-e, facia sau velu de metase, ce femeile punu si porta pre umeri.

BAIARACU, vedi *bairacu*.

BAIARE, *baiediu*, si *baire*, *baiescu*, v., lavare, in *balneum demittere*, franc. *balgner*; *fodinam colere*; nutritoare, *infantem nutriesau educare*. — 1. Ca transitiv: a). a lă, a spellă, a scaldă, a bagă in baie, a imbaiă: *bunicele baiedia copiii; ne baiămu, cătu mai desu potemu; me manca pellea, co de multu nu m'am baiatu*; — b). a dá titia unui copillu, a l'ingrigi, a lu cresce, a lu praveghia: *nu ti bate jocu de cea ce te a baiatu*; — 2. Cá intransitivu: a fi baiasiu, a lucră cá baiasiu, mai allessu la una baie de metalle, a caută si scote metalle d'in una baie. — Amendoue formele, *baiare* ca si *baire*, pre cătu scimu, nu sunt cunoscutute intre Românii d'in Romani'a libera, cari facu mai multu usu de form'a compusa *imbaiare*, decâtu cu intellessulu restrinsu de sub 1. a; éro la Românii de preste Carpati, cari parua faceusu de amendoue formele, *bairare* mai multu intellessulu de sub 2., si numai *baiare* se appлека in tote insemnarile date, déro mai allessu in insemnarea de *allaptare* si *ingrigire a unui copillu*. Vine acumu intrebare, déco cuventulu *baiare* sau *baire*, se trage, in tote insemnarile, d'in un'a si acea-asi origine, adeco d'in vorb'a *baia*. De partea formeii nemica nuse oppune la acésta presuppunere; de partea intellesului inco nupare a se redică neci cu una pedeca, de ore ce insemnarea cea mai departata de intellessulu cuventului *baia*, adeco insemnarea *allaptare* si *crescere a unui copillu*, se pote usioru reduce la cea de *baia* si *imbaiare*, scaldarea copillului fiendu un'a d'in celle mai insemnate operationi alle cellei ce allapta, ingrigesce si cresce unu copillu. Totusi acésta etimologia nu esclude pre cea data de invetiatalu *Dicz*, care léga cuventulu nostru *baiare*, cu insemnarea de *crescere*, de acea-asi radacina cu ital. *ballo* si *ballo*, fem. *balla*, ispan. *bayle*, vechiu franc. *ball*, = *crescutoriu*, *ingrigitoriu*, *gubernatoriu*, *deregutoriu*, etc., si anume d'in latinesculu *bajulus* = portatoriu cu spinarea sau cu braciulu, care

in latinitatea mai noua are déjà si insemnarea de *tata care cresce unu copillu*. D'in *bajulus* s'a formatu *baj'lus*, *ballus*, apoi *ballo*, *ballo*, *balla*, *ballare*, in italia-nesce, éro in romanesce: (*bailu*, *balu*), *baliare*, sau, prin suppressione lui *l*, ca in *malliu* = *maiu* = *malleus*, *baiare*. Dupo acésta parere asiá déro *baiare*, in insemnarea de *crescere*, ar avé ca intellessu originariu: *a portă in bracie*, in genere, éro in specie: *a portă in bracie unu copillu*, si de aci: *a l'allaptă*, *a lu cresce*, intogmai ca si ital. *allevare*, franc. *élever* = luare, redicare, portare, *crescere*; de unde apoi si *baiatu*, analogu cu ital. *allievo*, franc. *élève* = copillu ce se cresce sau educa. — Dupo acésta etimologia cauta déro se scriemu, *baiare* si derivatele in doue moduri: de una parte *baliare* = *crescere*, *allaptare*; de alta parte *baniare* = *imbaniare* = *scaldare*, *lare*. — D'in form'a *bailu* = *ballo* ital., a potutu nasce, prin stramutarea lui *l* in *r*, ca in *sare* = *sale*, si vorb'a *bairu* = *baira* sau *baiera*, ce se porta la gutu, (vedi *baiera* in dictionariu).

BAIARIU, mai pucinu bene: *baieriu*, *baiasiu* si *baiesiu*, s. m., (vedi *baia*), s. m., *balnearius*, *metallicus*; — 1. pentru baie de scaldatu: a). cellu ce are sau possede unu stabilimentu de baie, — b). cellu ce ingrigesce unu stabilimentu de baie; — c). cellu ce serve la baie. — 2. Pentru baie de metalle: a). possessoriu de una baie de metalle; — b). lucratoriu la una baie de metalle.

BAIASIU, vedi *baiariu*.

BAIATIASIU, vedi *baiatellu*, numai cu insemnare de sub 1.

BAIATELLU, s. m., diminutiv d'in *baiatu*, 1. in intellessu propriu: *are unu baiatellu formos* ca unu *angerellu*; — 2. in intellessu metaforicu, cu espressione de desmerdare, in locu de amatu: *de candu te ai dussu, baiatelle, n'amu mai pusu la gutu margelle*.

BAIATIOIU, s. m., forma augmentativa d'in *baiatu*: *baiatu mare*, se dice mai allessu in despretiu: *batatioiloru se le tai nasulu, co apoi se préintendu; unu baiatioiu ca tene nu s'ammesteca cu baiatii; frate-teu e baiatu, ba baiatioiu*.

BAIATORIA, s. f., (vedi *baiare*). cea ce allapta sau cresce unu copillu, nutrice, bona, etc.

BAIATU, s. m., f.-*baiata*; puer, puella; — proprie particiu passivu d'in *baiare*: 1. copillu ce are inco lipse de ingri-girea plena desollicitudine acuiva: *nascutori a unui baiatu e detoria se lu nutresca cu laptele seu; baiatii tei se joca cu ai mei in curte; ai copii? am si eu unu baiatusi una baiata; mē baiate cucuiate.* — 2. In intellessu mai largu se dice si la omeni mari, mai teneri sau mai mici ca noi: *sariti, baiati; dati, baiati, de focu; asculta-me pre mene, baiate; baiatii nostri dormu, si nu se scollase in jube boii;* — mai allessu in insemnare de *subordinatu, argatu*, etc.: *secerati, baiati, cu anima; toti baiatii de la oui mi au fugitu; baiatulu meu din casa m'a furatu si m'a despoiatu.* — 3. In opposetione cu *fēta*, ca franc. *garçon* cu *filie*, destinge sessulu copilloru: *baiatu a nascutu soruta? ba fēta; baiati ai sau fete? si baiati si fete; baiatii, nu fetele, se joca cu mincea.*

BAIERE, vedi *baiare*.

BAIERIU, vedi *baiariu*.

BAIESCE, adv. (vedi *baiescu*), metallicorum more, (franc. *à la manière d'un mineur*); ca unu baiariu.

BAIESCU, adj. (vedi *baia*), ce se atenge de una baia de metalle; metallicus, metallarius.

BAIESIU, vedi *baiariu*.

BAIETELLU, *baietoria, baietu*, etc., forme mai pucinu correcte in locu de: *baiatellu, baiatu*, etc.

BAIORA, s. f., deminutivu d'in *baia*: baia mica.

BAIOSU, adj. (*baia*), plenu de baie cu metalle, plenu de metalle, metallus, metallifer.

BAIRACU, si *baiaracu*, s. m., flamura, stēgu.

BAIRAMU, s. m., vorba turcesca: serbatore, cu care musulmanii termina ramadanulu sau ajunulu lor.

BAIRE, vedi *baiare*.

BAIU, s. m., pl.-*uri*, anxietas, crux, cruciatus, tribulatio; molestia, labor, morbus; — vorba de origine slavica, data de dictionariulu de Buda, déro cu

totulu neconoscuta d'incoce de Carpati, cu insemnarile: 1. supperare mare, in-tristare nespusa, necasu; — 2. pēsū, nevoia, lipse; — 3. lucru, negotiu, occupatione; — 4. lupta, processu, cēta; — 5. morbu, sufferentia, dorere.

BAJENARIRE si *bejanarire*, v., d'in *bajanariu*: *a fi bajanariu*, a se duce sau veni d'in unu locu in altulu.

BAJENARIU si *bejanariu*, s. m., vorba slavica: fugariu, veneticu, cellu ce d'in unu locu fuge in altulu, emigrante, immigrante.

BAJENIA si *bejania*, s. f., vorba slavica, fuga d'in locu in altulu, emigratione.

BALA, vedi *balla*, si *balle*.

BALABANIRE, v., datu in dictionariulu lui *Raoul* sub form'a *balabunire*, cu insemnarile de *bavarder*=flecariere, si se tourner et se retourner dans son lit sans pouvoir dormir = a se inverti in patu fora a poté dormi; si derivatu, dupo acellu-asi autoriu d'in unu verbu russecu; noi inse nu connoscemu acēsta vorba de cātu sub form'a *balabanire*, si a nume reflexivu: *a se balabanī*; cu insemnarea de *a se luptā cu ceva mare si greu*, a se luptā cu ceva mai presusu de potetile selle: *copillulu se balabanā cu unu petroiu de cinci occā.* — Acellu-asi dictionariu da si formele: *balabunitoriu* si *balabunu*, cu insemnare de *flecariu, secu*, ce noi neci amu aflatu neci auditu altu undeva. Cātu pentru etymologi'a vorbei in insemnarea, ce connoscemu si noi, adeco de *luptare cu ceva greu*, noi credemu co *balabanire* sta in relatione cu *bolovanu*, (vedi acēsta vorba).

BALABUSTA, (cu a claru in syllabele *ba* si *la*), s. f., socia unni judanu, se dice mai allessu in risu.

BALACARIA, s. f., vedi *balacarire* si *balacaritura*.

BALACARIRE, *balacarescu*, v., (scrissa in dictionariulu de Buda *bélicārire* si *bé-lōcarire*, si in dictionariulu lui *Polisz balicarire*), maculare, conspurcare, spurce vel obscene loqui, rostro cœnum agitare, stercorare. — Pre cātu scimu noi d'in cātu amu auditu d'in gur'a poporului, acestu verbu ca si cellu mai de la

valle, *balacire*, înseamnă : 1. a amblă cu man'a sau cu cioculu prin apa, si mai allessu prin apa necurata si tenosa, prin tena, prin noroiu : *vedi cumu ratiile balacarescu prin lacu; nu lassă coppillulu se balacaresca in cof'a cu apa.* — 2. Inse in diversele dictionarie occurre si cu alte însemnari, si a nume : a). in allu lui *Polisu* : a implé de necuratie, a spurcă sau merdări, a cofuri, a ballegá sau a accoperi cu ballegariu. — b). in allu lui *Raoul* si cellu de Buda : a vorbi vorbe spurcate si nerusinate, a injurá, a spune maseari; — c). in allu lui *Barcianu* : a flecarí, a limbutí, a spune secature. — Etymologi'a data de dictionariulu de Buda, adico ital. *baloccare* = a face se petreca cu secature, ca si cea produsă de *Raoul*, adeco russesculu *Баловитъ* = glumire, ridere, nu responde in forma, si cu atutu mai pueinu in intiellessu, cu allu nostru *balacarire* sau *balicarire*. Noi credemu, co acestu cuventu sta in legatura de cumnatia cu *bale* si *balega*, (vedi mai diosu aceste doue vorbe), si co prin urmare este derivatu d'in *baligare* sau *baligariu*, ca si *frigarire*, sau *cantarire* d'in *frigare*, sau *cantariu*, si însemnaproprie : a *balegá*, a implé de *balegare* sau si de *bale*. Tote însemnarile cuventului se incadra deplenu in acestu intellessu etymologicu; numai însemnarea de *flecirire* pare a face orecare difficultate, inse si acésta greutate dispare, indata ce ne vomu cugetá, co si franc. *bavarder* = flecarire deriva totu d'in *bave* = *bale*, de unde apoi si *balega*, cumu avemu se vedemu in articlele despre *balega* si *bale*. Dupo acésta etymologia form'a cea mai correcta in scrisu este : *balicarire* sau *balecarire*, si prin urmare si a derivate-loru *balecaria* sau *balicaria*, *balecaritura*, etc.

BALACARITURA si *balacaria*, s. f., (vedi *balacarire*), actione de a balacari fapta sau dissa spurcata si rusinosa; — cu tote co *balacaria*, dupo forma (vedi suffissu *ia*), ar cautá se însemne in speciale : locu unde ceneva balacaresce, sau, multa si mare balacitura.

BALACIRE, (de la *bale*, ca si *balecarire*, si prin urmare correctu in scrisu :

balecire), v., cu însemnarea de sub 1, a lui *balacarire* : *ratiile balacescu in lacu; coppillulu balacesce in apa; nu beti ap'a d'in pacariu, ci numai ve jucati si balaciti in ea; se fii vedutu cumu baiatul se jocá si balaciá in albia, candu l'am scaldatu.*

BALACITURA, s. f., (vedi *balacire*), actione de a balaci.

BALADA, vedi *ballata* in dictionariu.

BALAIORU, in locu de *balanioru*, adj., deminutivu d'in *balanu*, *balaniu* : 1. camu balanu, 2. placutu prin faci'a sea balana; — 3. ca substantivu cu intellessu resfaciatoriu, in femininu mai allessu, *balaior'a*: a). vacca balana, b). iubitu mai vertosu balanu, f. muliere sau feta balana.

BALAIRE, v., vorba aflata numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu însemnare de *gronder* = mustrare, *bongonner* = mustrare cu bombanitura.

BALAIU, adj., prin supressiunea lui *n*, in locu de *balaniu*, una specia de deminutivu d'in *balanu* : appropé de balanu; — *balai'a*, s. f., vacca appropé balana sau alba; — proverb : *a intercatu balai'a* = nu mai sunt medie de traiu, nu mai e de unde se se dé indestullare pentru ceva.

BALALAIRE, v., sub acésta forma in dictionariulu lui *Baoul*, éro pre câtu noi amu auditu d'in viulu graiu allu unorua, *bananaire*; huc et illuc jactari, franc. *brimbaler*, — a miscá intr'una parte si intr'alt'a, a clatiná, a agitá, a leganá, se dice mai allessu de clopote si de corpu : *ce bananaesci asiá d'in capu si d'in mane; tine-ti capulu si nu lu totu bananai; vedi cumu bananaescu clopotele.* — Nu se pote crede ca acestu cuventu se vina d'in russesculu *Балайна* = instrumentu de cantu cu doue sau trei corde; ci e mai probabile, co se trage d'in *balalan* (cu a claru in tote syllabele), una specia de onomatopeia, prin care se espreme leganatulu si sunatulu clopoteloru. De altamentrelea compara si ital. *ballicare*, vechiu franc. *halleyer*, = a se miscá in coce si in collo, ispan. *abalear* = venturare, care pote veni d'in *ballare* = saltare.

1. **BALALAU**, (cu a claru in tote syl-labele), vedi *balalaire*.

2. **BALALAU**, (cu a obscuru in tote syllabele), s. m., care balalaiesce, si de aci : care si perde tempulu cu nemicuri, unu perde-véra, unu bate-poduri.

BALAMA, s. f., pl.-*balamale*, vorba turcésca : doue buccati de ferru, ce se imbucca un'a cu alt'a, commissura, inchiatúra, juntura de ferru, franc. *charnière*.

BALAMUCU, s. m., casa de nebuni; — ca si *balamutu*?

BALAMUTU, adj., vorbaslavica, appropeneconoscuta între Români de d'incoce de Carpati : *fatuus*, prostu, secu, nebunu, tontu, carui-a abia scoti vorb'a.

BALANCIA, s. f., (franc. *balance*), cumpena de cantaritu, neologismu, care, de si se afla dejá si in latinitatea bassa sub formele *balanča*, *balancea*, etc., déro ca corruptu d'in *bilanx* = *bis*, de doue ori, si *lanx* = tassa, talleru sau tava, este mai bene a se respinge, si a se adoptá form'a mai originaria *balance*, si prin urmare si dirivate : *bilanciare* in locu de *balanciare*, cumu s'a si adoptatu bene *bilanciu*, si nu corruptu *balanciu*.

BALANCIARE, v. (vedi *balancia*), (franc. *balancer* = cumpenire), cantarire, leganare, etc.

BALANELLU, adj., deminutivu d'in *balanu*.

BALANIORU, d'in *balanu*, vedi *balaioru*, in care *n* s'a suppressu, si de acea-a e mai pucinu correctu ca *balanioru*.

BALANIU, d'in *balanu*, vedi *balaniu*, in care *n* a cadutu, si prin urmare este mai pucinu correctu ca *balaniu*.

BALANU, adj., *flavus*, (franc. *blond*), de colore între albu si galbinu, între albu si auriu, se dice mai vertosu de facia si de peru: *raru se afla omu balanu cu ochii negri, coci omenii balani au, de regula, ochi albastri; cine e balanu, nu e óchiesiu; unoru-a placu balanele, altoru-a óchiesiele*. Ca substantivu, *balanu*, hume de bou sau de callu cu perulu apprope albu. — La Macedoromâni *baliu* se dice de una animale cu peri albi in frunte. — Cuventulu se afla déro in gur'a Româniloru d'in tote partile, unulu d'in semnele ce

denota origine romanica. Cu tote acestea eruditulu slavistu *Miklosich*, refere cuventulu romanescu la vechiulu slavicu *бѣлѣ* = albu, si adauge ca venitu d'in acea-asi-radecina si noulu slavicu *бѣлѣти*, care se dice totu asiá si in bulgaresce, si d'in care ar veni romanesculu *bellire*. Cellu d'in urma cuventu e connotutu cu insemnarea de *albire*, si a nume *albire* a pandiei, mainumai între Macedoromâni éro la Dacoromâni nu e, precátu scimu, luat cu acestu intellessu, ci numai cu cellu de *luare a pellei sau scortiei*; si fiindu-co acésta d'in urma insemnare nu se póte usioru trage d'in cea de *albire*, de acea-a aiurea de cátu in *бѣлѣ* = albu cauta se cercámu originea cuventului in acésta insemnare. Intellessulu duce de sene la *pelle* = *pellis*, cu atátu mai multu co locutionea neindoiosa, *a luá pellea*, este identica in intellessu cu *bellire*. Greutatile s'aru poté redicá numai de partea formei, obiectandu-se, co trecerea lui *p* in *b* nu este normale in limb'a romanescă, si co *l* inainte de *i* ar fi cautatu se dispara; n'este inse mai pucinu addeveratu, co limb'a romanescă, ca si tote celle alte limbe, si inco mai multu ca vericare alt'a, ca se evite ambiguitatea in espresione, se abbate de la legile fonetice celle mai bene stabilite. In limb'a latina esiste unu participiu *pellitus* = coperitu cu pelle, d'in unu verbu *pellire*, care nu se afla in autorii classici, déro care a potutu essiste in gur'a poporului cu insemnarea de *a accoperi cu pelle*, cumu si cu cea de *a luá pellea cuiva*, ca *pilare* = a smulge perulu, si in genere, a despoia. Atátu ca se evite acésta ambiguitate de intellessu, cátu si ca se nu confunda *pellire* sub form'a *peire*, cumu ar cautá se fia dupo legile fonetice alle limbei, cu cellu altu *peire* in locu de *perire*, Românnulu a cautatu se tenda la form'a *belire* sau *bellire*. Cuventulu *bellire* pare co se afla cu acea-asi insemnare in gur'a totoru Româniloru de la termurele Adriatece peno la fontânele Tissei; si acestu-a este, cumu s'a dissu si mai susu, unu caracteriu de inalta vechime si, peno la unu punctu, si de origine romanica. Asiá déro nu numai nu este de credutu, co

Romanii ar fi impromutatu acestu cuventu de la Slavi, ci e cu multu mai probabile, co Slavii noui, cumu si Bulgarii, au trassu allu seu *beliti* d'in fontan'a romanica pelles, d'in care au essitu si ungar. *bélleni*, german. *fell*. Déco acésta etimologia n'ar fi indèstullu de fericita, incátu se fia approbata de eruditulu slavistu, credemu, co va concede cellu pucinu, co Romanii au cuventulu loru *belire* de la Traci reconnoscuti de domni'a sea ca strabuni si nostri. In limb'a macedonica essistea, in adeveru, cuventulu *πελα* sau *πέλλα* = scortia, pelle. Vericumu inse, inco una data noi nu intellegemu cumu *albire* ar poté se treca la insemnarea de *belire*, afora numai déco prin metafore, un'a mai fortiaa ca alt'a, amu presuppone, co cuventulu *albu* s'a luatu mai antaniu in insemnarea de *colore* in genere, si apoi de aci a trecutu la insemnarile de *facia*, *superfacia*, si in fine *pelle*; si in acésta suppositione inse cuventulu *πέλλος* = venetu, latin. *pallus* = *de facia inchisa*, *pallidus* = pallidu, care sta intre albu si galbenu, etc., desemnandu tote colori mai multu sau mai pucinu nedecise, cumu e si faci'a pellei, a pellei omenesci mai allessu, stau mai aproprie de *πέλλα* = *pellis* = pelle, de cātu slavicultu *бѣлѣ*. Mai aproprie de acestu cuventu slavicultu pare a stá, cu insemnarea sea, vorb'a *belire*, sub alta forma, adeco *bilire*, in care *b* se aude, ca si in *albi*, *corbi*, etc., la unii románi cu *g*, adeco *glulire* = a si derege faci'a, a se face formos. Dupo forma usioru ar fi cineva tentatu a díce, co cuventulu romanesco *bilire* ar vení d'in slavicultu *бѣлѣ*, cu atátu mai vertosu, co in limb'a slavica d'in acea-asi vorba s'a formatu *бѣло*, russesce *бѣлый* = *cerussa* = *sulimanu*, numitu altu felu si *albu de Spani'a*. Déro in romanesce a se *bili* nu va se dica numai *a si da pre facia cu albu*, ci si *cu rosii*, si chiaru *cu negru pre sprencene*; scurtu a se *bili* va se dica *a si face faci'a formosa*, a se *drege*, de unde si materi'a de a si infromoseti'a faci'a sechia *madressu*, nu numai *bilela* sau *ghilela*, vorba care, ca *acrela* si altele, pote avé numai suffissu sla-

vicu, fora se fia si de origine slavica. Si in adeveru fiendu co intellessulu cuventulu slavicultu nu accopere bene, cumu se vede d'in esplecari, intellessulu cuventulu romanesco; de acea-a credemu, co si *bilire* nu este formatu d'in slavicultu *бѣлѣ*, ci d'in una radecina romanica, si anume d'in latin. *bellus* = formosellu, amabile, graciosu, ital. *bello*, franc. *bel* si *beau*, cu atátu mai multu co franc. *se faire belle* = *a se bili*, si ital. *bellito* = *dressu* sau *bilela*, *bilitura*. Vocalea *es* a stramutatu in *i* ca si in *bine* in locu de *bene*, care este de un'a si acea-asi radecina cu *bellus* = *benulus*, de unde apoi *ben'ulus* si *bellus*. Acésta d'in urma consideratione confirma parerea, ce noi avem, co neci *balanu* nu vine d'in slavicultu *бѣло*, ci totu d'in romanicultu *bellus*, formatu asiá ca si *lunganu* d'in *langu* = *longus*, bellu-bellanu; cu atátu mai multu, co *balanu*, si mai allessu derivatele: *balaionu*, *balanellu*, etc., espremu conceptulu de *albu* mai vertosu de partea sea mesurata, graciosu si formosa. Apoi precumu in latinesce *candidus* = *albu*, in espresionea: *candidus et aureus homo* = literale: omu albu si aureu, insemna: formos; asiá prin unu processu inversu, poporulu, care identifica *formosulu* cu *albulu*, a appecatatu forte naturale cuventulu *bellanu* = *formos* si la insemnarea de *albu*, inse unu *albu* moderatu si temperatu, éro nu *albu* in tota stralucirea sea, cumu ar insemná cuventulu slavicultu *бѣлѣ*, ce vine d'in radecina sanscritica *bha*, grec. *φα* = *lucire*, stralucire, luminare.

BALARIA, s. f., de ordinariu usitatu in plur. *balarie* si *balarii*, herbe luxuriantes, erbe ce crescun mari si dese: *baga-te si te ascunde in ceste balarie*; *abiá poti strabate prin aceste balarii*. — De unde se vina acestu cuventu?

BALASTU, s. m., germ. *ballast*, de unde si franc. *lest*, greutate ce se pune pre fundulu navei, ca se ua tina in ecilibriu; vorb'a curatu romanica e *saburra* = *saburra*.

BALAUURU, s. m., draco, prodigium, bellus, diabolus; — 1. serpe de marime prodigiosa, — 2. serpe si mai micu de colore auria, — 3. in scriptura: balena,

leviathanu, — 4. draculu, diabolulu, — 5. omu crudu, ce se nutrește d'in sudorea altoru-a. — Se fia acésta vorba formata d'in bellua, care essiste in limba sub form'a de *balla* sau *bélla* (vedi in dictionariu vorb'a *bélla*)? Atunci ea s'a potutu formá d'in *bélla*, ca si *bouru* d'in *bou*, sau, d'in caus'a coloei dominanti in animalea ce Româniî numescu *balauru*, s'au intrunitu celle doue vorbe : *bélla* si *auru*, intr'un'a compusa, asiá in câtu *bellauru* ar insemná proprie : *animale de marime prodigiosa si de coloe auria*. Se fia *balauru* in relatione de cumnatia cu *balen'a*, cellu mai mare animale? Au pote se refere cumuva chiaru si la *πέλωρ*, *πέλωρον*, *πελώριον* = monSTRU, prodigiu, ceva nespusu de mare? Atunci s'ar poté ca vorb'a *belaria* se fia cumnata prin origine cu *balauru*? Scimu apoi co Pelasgii intitulá *πέλωρ* pre cellu mai mare dieu, *Ζεύς πέλωρ* = Joue pré mare, precumu si latinii dau acellui-asi dieu appellationea de *maximus* = pré mare, adaugundu si cea de *optimus* = pré bunu, *Jupiter optimus maximus* = Joue pré bunu, pré mare. Scimu dè assemenea, co *balaurulu* figurá pre flamurele Daciloru, ca cellu mai mare protectoriu allu gentei. Româniî inco vedu in *balauru* de ordinariu unu semnu bunu tramessu de la Domnedieu si unu geniu bene facutoriu si protectoriu casei. D'in aceste d'in urma considerari n'ar poté resultá ore, co *balauru* ar insemná : *mare, potente si bene facutoriu animale*? luandu-se *auru* ce intra in formationea lui *balauru*, cu acea-asi insemnare, ce are aurens in expressionea : *candidus et aurens* = formos si bunu. — Cuventulu merita de certu celle mai serióse investigationi.

BALBORE? f. si *balboru*, m., una planta, *trollius europæus*.

BALCHIZU, (pronunt. *balkizu*), adj., vorba turcesca connoscuta numai unoru-a d'in orasiani d'in Romani'a libera : *mare si grassu*, vorbindu numai de omeni.

BÂLCIU, s. m., forum, *nundinæ*, ital. *fiara*, franc. *foire*, tergu ce se face la epoce fisse, mai allessu pre la serbatori : *mercatu, feria*.

BALCONU, s. m., ital. *balcone*, franc.

balcon, — prominentia la una ferestra; — neologismu pucinu admissibile, de ore ce cuventulu nu este romanicu, ci ar fi mai bene a adopta romanicul *altanu*, sau *podiu* = *podium*.

BALÉ, sau *balle* f. pl., (seng. mai neaudit, se fia *balla*, *bá* sau *baua*?), *saliva*, ital. *bava*, franc. *bave*, isp. *baba*; — umore vescosa ce de sene esse si eurre d'in gura, si asiá differe de *scuipatu*, care pote a nu fi vescosu si pre care cineva in adensu lu scote si l'arrunca d'in gura : *nu sciu de ce copillulu scote balle; ti curru ballele ca la copii; boulu cellu negru scote balle multe de câteva dille*; — proverb : *le curru ballele dupo mancari bune* = le lassa gur'a apa, dorescu sau poffescu forte tare. — Co vorb'a romanesca *balle*, corresponde pre deplenu in intellesu cu isp. *baba*, ital. *bava*, franc. *bave*, nu mai incapa indouentia; remane déro se demonstrámu, co si in forma cuventulu romanescu este acellu-asi cuallu celloru alte-trei sorori. In addeveru precumu d'in bebere (vedi liter'a b. in Dictionariu) s'a facutu *bevere*, apoi *beuere*, si in celle d'in urma *beere*, si *bere*, a *bé*; sau precumu d'in *grave* = *gravis-e*, s'a facutu antâniu *grauu*, apoi *graa*, si in fine *grá*, de unde apoi plur. *gralle*; asiá si d'in ispan. *baba*, form'a cea mai curata dupo noi, s'a facutu antaniu, ca si in italianesce si francesce, *bava*, apoi *baua*, si in fine *baa*, *bá*, de unde plur. *balle*. Cuventulu déro nu a trecutu, cumu pretende eruditulu *Miklesich*, de la Serbi la Romani, ci acei-a au cautatu se l'imprumate de la acesti-a. Este addeveratu, co mentionatulu inventiatu marturesce, co cuventulu este de indoiosa origine; déro nu mai pucinu e addeveratu, co tóta romanitatea de la Carpati peno la Sierra nevada, dela ripele Dunarei de diosu peno la ripele Tiberelui, dela Bucuresci peno la Parisi, nua potutu invetiá acestu cuventu de la Serbi, cu atât mai multu co ellu lipsește d'in celle alte limbe slavice. Pre longa aceste-a cuventulu de care este vorb'a nu se afla, in limbele romanice, ca in limb'a serbesca, senguratecu si ratecitu, ci in fia-care d'in elle a produsu una numerosa familia, noua proba, co cuven-

tulu este planta de terrenu romanicu. Asiá in italianesce : *bavare* = a scote balle, *bavoso* = ballosu, *baviera* = fascia ce se pune la gura, *bavaglio* = servetu ce se pune la gutu copiiloru, ca se le appere vestimentele de balle, etc.; asiá in ispanic'a : *babear* = a scote balle, *babosa* = melcu (ca ballosu), *babieca* = prostu si simplu (ca unu ballosu sau mucosu de copillu), etc.; asiá in francesce : *baver* = a scote bale, *baveux* = ballosu, si de aci, limbutu ca unu copillu ce vorbesce mereu si verdi si uscate, si mai allessu : *bavard* = limbutu, *fecariu*, *bavarder* = a limbuti, etc. In romanesce cuventulu fu si mai fecundu : asiá, afora de *ballire*, *ballosu*, *imballare*, a datu si unu adiectivu *ballieu* sau *ballecu*, sau, prinstramutarea lui *c* in *g*, *balligu* sau *ballegu*, de unde apoi verbulu *ballegare*, substantivulu *ba-lega*, apoi *balegariu*, *balegarire*, *balegarise* (vedi mai susu *balacarire*, *balacire*), etc. *Balegare* a potutu a se formá si de a dreptulu, fora a presupune unu adiectivu *balecu* sau *balegu*, intogmai ca si *ferricare* d'in *ferru*, sau *fumegare* d'in *fumu*, si apoi d'in verbulu *balegare* a se trage substantivulu *balega*. Vericumu inse celle peno aci spusse nu permittu a cautá originea cuventului *balega* in limb'a serbesca, cumu face eruditulu *Miklosich*, cu tote co si aci maturesce, co vorb'a este de origine obscura. Obsecuritate, déco essimu d'in domeniulu limbeloru neo-latine, po'e assiste; déro e luminatu, ca diu'a, co cuventulu *balega* vine d'in *bale*, si precumu acestu-a, asiá si acellu-a nu a potutu veni d'in serbesce in romanesce. Au pote intellessulu se oppune a reduce *balega* la acea-asi radecina cu *bale*? Déro de la *bale*, *secretione* pre gura, peno la *balega*, *secretione* pre siedintu, nu este de câtu unu passu, si poporulu, scimu co face salturi cu multu mai mari ca acestu-a in stramutarea cuventeloru de la unu intellessu la altulu. Déro chiaru déco essimu d'in sfer'a limbeloru romanice, ca se cercámu originea cuventului fundamenteale *baba* = *bava* = *balle*, se lassámu, co pentru multe cuvente, ce nu aflámu astadi in classicii latini, avemu probe, co au fostu

in gur'a poporului romanu, apoi noi aflámu satisfactoria esplecareá data de invetiátulu *Diez*, care afla in cuventu una espressione naturale pentru *limbutirea unui pruncu insocita de balle*, espressione analoga cu grecescele : βαβα-ζαiv = a inganá vorbe ca pruncii, a limbuti, a gungurá, βαβαχτης = limbutu, la cari se potu allaturá si latinescele : *baburnus* sau *babulus* = ispan. *babieca* = simplu si prostu ca unu copillu cu balle si casiu la gura.

BALECARIRE si *balicarire*, vedi *balacarire*.

BALECIRE si *balicire*, vedi *balacire* si *balacarire*.

BALEGA si *balliga*, plur. *balege* si *ballegi*, (vedi *bale*), ilmus, franc. fiente; — escrementu de vite, mai vertosu de bou si de callu : *lutulu de lepitu casele se calca si frementa cu balega de bou*; *baleg'a de callu nu e asiá buna pentru acestu scopu*; — metaforice : unu omu molle si lipsitu de verce fermitate de corpu sau de suffletu; — prin eufemismu : *ballega de vita battezata* = scremente de omu.

1. **BALEGARE** si *balligare*, *baligu*, *balligatu*, v., (vedi *bale*), *stercus emittere*, franc. fienter, — de regula ca reflexivu : *a se balegá*, a si lapedá *baleg'a*, a scote scremente, vorbindu de vite, si mai allessu de boi sau cai; — metaforice se aplicea si la omu; — in intellessu spirituale : a se avili, a se desonorá cu vorbe spurcate si rusinose.

2. **BALEGARE** si *balligare*, s. f., (vedi *bale*), actionea de a se balegá.

3. **BALEGARE** si *balligare*, s. f., sau *ba-legariu* si *balligariu*, s. m., (vedi *balega*), *simetum*, *acervus stercoris*, franc. *fumier*, — *balega* multa mestecata cu paie, pusa la unu locu, care, dupo ce putredesce, se pote applecá sau la ingrassierea agriloru sau la facere de focu, sub numire de *tezecu*.

BALEGARIRE si *balligarire*, *baligarescu*, v., ca venitu d'in *balligare* de sub 3., insemna : 1. a pune la unu locu multa *balega* si a forma unu *balegariu*; — 2. a asterne unu agru cu *baligariu*; — 3. a implé tare de *balega*, a ammestecá

cu multa balega, — de unde metaforice : a injuriá cu vorbe proste si spurcate; —4; a scote multa balega, a se balegá preste mesura, luatú, in acestu intellessu, mai multu ca reflexivú, si vorbindu in speciale de boi sau cai, déro applecandu-se si la omeni, sau in intellessu materiale : a essi multu afora, a scote multe scremente; sau in intellessu ideale : a se avili si desonorá cu fapte, si mai allessu vorbe spurcate si rusinóse. (Compara *balacarire*, *bale*, etc.).

BALEGARIU si *baligariu*, vedi *baligare* sub 3.

BALEGOSU si *baligosu*, adj. (vedi *balega*), *stercorosus*, plenu de balega, amestecatú cu balega, in mai mare sau mai mica cantitate.

BALEGUTIA si *baligutia*, s. f., diminutivú d'in *balega*.

BALICARIRE, *baliga*, *baligare*, etc., vedi *balacarire*, *balega*, *baligare*, etc.

BALIRE, *balescu*, v. (*bale*), isp. *babear*, ital. *bavare*, franc. *baver*, — a scote bale, a curre cuiva balele.

BALISA, s. f., franc. *balise*, isp. *baliza*, — semnu pusú pre termi sau ripele apelorú, si chiaru in ape, dupo care se connoscu locurile periculose pentru vase de plutire, sau locurile in care se afla ceva depusú in apa; spre acestu scopu servu de una parte pari sau pertice infipte pre ripe ori in apa, de alta parte scandure, butoie, buccati de pluta, etc., fissate pre apa. — De la *paltia* sau *paltia*, derivatu d'in *palus* = paru? — Atunci form'a cea mai cuvenita limbei romanesci ar fi *palecia* sau *parecia*. — De aci si verbulu :

BALISARE, a pune sau fissá *balise*.

BALLA, s. f., ital. *balla*, franc. *balle*, isp. *bala*, — cu insemnarea generale : ceva rotundu, globu, sfera, legatura de lucruri in forma rotunda; — éro in speciale : 1. pila sau mince; — 2. globu de incarcatu arme de focu : globutiú sau glontiú, globu de tunu sau ghiuleá; — 3. legatura de merci : sarcina, fasciculu; — pellitia ce infasiura grauntiele de buccate sau alte lucruri; folliculu; — 4. ceva suptire ca pellea imflata : folle, besica. — Desi acestu neologismu s'a intro-

dussu la noi prin limb'a francesca, cutóte acestea addeverat'a lui patria este limb'a italiana, in care atátu ellu cátu si derivate d'in ellu occurru si cu *p* : *palla* = *balla*, *pallone* = *ballone*, etc. D'in diferitele insemnari, ce are in acésta limba, si cari s'au reproducu in parte si la noi, se vede, co originea vorbeii este indoioasa, potendu-se referi parte la grec. *πάλλω* = facu se sara, agitu cu violentia, impengu, arruncu, etc. — de unde *πάλλα* = pila sau mince, sau la *βάλλω* = arruncu; parte la germanele *balla* sau *palla*, *bal*, *balg*, etc., de acea-asi radecina si insemnare cu lat. *foliis* = folle, *folium* = foia, etc., grec. *φύλλον* foia, frundia, sau mai bene *θάλαξ*, *θάλαχος*, *θολίς* = folle, sacu, utre. — Acésta fluctuatiune in originea cuventului *balla*, care se reflecte apoi si assupr'a intellessului, milita in contr'a admitterei lui in limb'a nostra, si cu atátu mai multu in contr'a unoru-a d'in derivate, cari nu au forma romanica.

BALLONE si *ballonu*, s. m., (vedi *balla*), ital. *ballone*, franc. *ballon*, isp. *balon*, — proprie, forma augmentativa d'in *balla* : *balla* mare, cu insemnarile speciali : 1. besica impluta de aeru sau altu gazu, cu care se joca copiii ea cu pil'a sau tinendu-a de una acia si lasandu-a se plutesca in aeru; — 2. besica mare impluta cu gazu mai usioru ca aerulu, cu care aeronautii plutescu in aeru; — 3. mare legatura sau sarcina de merci. — Form'a *ballonu* introdussa dupo francesc'a este contraria limbei nostre; ea canta se fia sau *balloniú*, ori *balloiú*, casi *casoniu* sau *casoiu* d'in *casa*, sau cu form'a mai antica *ballone*.

BALLOTA, s. f., (vedi *balla*), ital. *ballotta*, franc. *ballotte*, isp. *balota*, — diminutivú d'in *balla*, cu insemnarea speciale : petricea, globutiú de votatu facutu d'in lemnú, ossu, etc., sufragiu; inse una forma de diminutivú in *ot* nu e neci romanescá, neci romanica. De altamentrele vorb'a a cadutu in desuetudine, si in loculu ei a intratu *billa*.

BALLOTAGIU, s. m., ital. *ballottaggio*, franc. *ballotage*, — formatu d'in *ballotare* = a pune in urna *ballote*, — cu doue suffisse neromanice : *ot* si *agiu*.

BALLOTFARE, v., ital. *ballottare*, franc. *ballotter*, isp. *balotar*, — formatu d'in *ballota* : 1. a pune ballote, — 2. a arruncá ca una balla sau mince, a agitá, a frementá, a bate : *ballotatu de tote venturide* = batutu de tote venturile; — inse casi *ballota*, cu suffissu neromanicu. De altamentrele, in intellessulu de sub 1., cuventulu abiá a vedutu lumin'a, si a moritu; numai in intellessulu de sub 2. mai scapa unoru-a de sub penna.

BALLOTATIONE, s. f., actionea de a *ballotá*, — cuventu nascutu eri, mortu astadi.

BALLOTU, s. m., franc. *ballot*, — cu acea-asi insemnare casi *balla* sub 3.; inse mai pucinu de recomandatu d'in caus'a suffissului neromanicu ot.

BALMESIRE, *balmusire*, si *balmosire*, *balmesescu*, v., permiscere, conturbare; — a face ca unu *balmesiu*, a amestecá reu, a incurcá uritu, a ammeti tare.

BALMESIU, *balmusiu*, *balmosiu*, s. m., puls punica, puls farina, lacte, butyro confecta; farrago : — buccata de farina cu lapte si untu; — metaforice, mai allessu in unire cu *talmesiu* : amnestecatura de lucruri disparate; pisatura, si moiatura, vorbindu de solide; — a face *pre cineva talmesiu balmesiu* = a lu rupe in bataia. — Originea vorbeii ar fi grea de urmaritu; coci si tonulu ei nu e bene fissatu, ci unii pronuntia *bálmessiu*, altii *bálmúsiu*; se afla inse in gur'a poporului alta vorba pentru acellu-asi conceptu, adeco vorb'a *collésia* sau *collessia*, care se léga prin origine de *colla*, si de care ne potemu servi mai bine ca de *balmesiu*, candu e vorba de buccatele numite asiá.

BALOSU, adj. (*bale*), ital. *bavosa*, isp. *badoso*, franc. *baveux*; — 1. plenu de bale, — 2. cui curru bale multe, — 3. de natur'a baleloru : *unii pesci scotu prin scamie sau pelle una materia balosa*.

BALTA, s. f., pl. *balti*, palus, stagnum, lacuná; — 1. massa de apa mai mare sau mai mica, care prin versarea unui riu in lun'e a sea se gramadesce in catined'in acea lunca, si care apoi, candu secca riuulu, secca si ea in parte sau de tota. *Baltile* sunt de ordinariu forte pescose; superfaci'a loro este sau des-

chisa sau ascunsa in parte ori in totu de papura, trestia si alte plante palustre forte dese, in cari traiescu multime de passeri apatece; — 2. cu insemnare de lacu : *Balta alba e unu lacu saratu*; — 3. loculu pre unde se pote versá unu riu si formá *balti* : *pre ierna multi si бага vitele in balta, unde aceste-a afla pasione si in tempu de ierna; balt'a a in floritu de minuna*. — 4. massa de apa formata d'in ploia. — Nu se pote admite, cumu sustine eruditulu *Miklosich*, co acestu cuventu ar fi venit in limb'a romanesca d'in slavicultu *blato*; antaniu pentru co insusi mentionatulu invetiatiu afla strania stramutarea d'in locu a consonantei *l*; apoi pentru co *blato*, in limb'a slavica, neci si afla esplecarea prin vr'una radecina de alle limbei, neci a produsu ellu senguru una familia de cuvente asiá de numerosa, cumu e cea essita d'in *balta* in limb'a romanesca, fora se mai adaugemu, co cuventulu *balta* se afla in gur'a totoru Romaniloru de la Tiss'a peno la Pindu, la acesti d'in urma cu insemnarea speciale de *tena*, *noroiu* sau *glodu*. Aceste d'in urma considerationi facu mai probabile suppositionea, co cuventulu in limb'a romána e indigenu, si co de la Románi a trecut la Slavi, éro nu de la acesti-a la acei-a. Vorb'a se afla si in limb'a gréca, in cea mai vechia sub una forma corresponditoria celei romanesce, *βάλη*, éro in cea mai noua sub form'a *βάλος*. Déro si sub form'a mai vechia *βάλη* cuventulu este unu neologismu, care anevoia se pote esplecá prin una anumita radecina grecesca. Se vina ére *βάλη* d'in *βάλλειν* cu insemnarea de a versá, ca in espressionea *βάλλειν δάκρυ* = a versá lacreme? *Versatura* are, in addeveru, si in romanesce insemnarea de *apa versata de unu riu*, sau *loculu pre care se vérsa*. Se nu fia ére *βάλη* essitu d'in acea-asi radecina cu *ἐλος* = *balta* sau *ἐλος* = *mare*, prin adausulu unei digama eolica? — Cuventulu latinu *palude* = *balta*, insemna si *desime de papura, trestia, nuelle*, etc.; in intellessu analogu cu acesta d'in urma insemnare a trecut si in limb'a nostra sub form'a *padure*, prin stramutare antaniu

a lui *l* în *r* (vedi liter'a *l*.), si prin permutare apoi a celloru d'în urma doue syllabe între densele, cumu si în italia-nesce se dice *padule* în locu de *palude*. Dupo ce déro cuventulu *palude* sub form'a *padure* s'a applicatu la altu conceptu, se nu fia ôre *balta* totu cuventulu *palude*, trecutu prin una forma participiale *paludata*, si transformatu asiá, spre a se applicá la conceptulu espressu în origine prin *palude*? Transformarea ar fi, fora îndouentia, forte cutediatoria, inse nu fora essemplu. — În fine se pote ca romanesculu *balta* se fia isp. *balsa* = *balta*, tena sau noroiu, desime, etc. Intellessulu vorbei ispanice accopere pre deplenu pre allu celei romanesce; câtu pentru forma, s a potutu trece în affinulu seu *t*, cu atátu mai usioru, cu câtu limb'a romanesca pare a evitá combinationea de sunete *ls*.

BALTACAIRE si

BALTACIRE, *baltacescu*, v., (*baltacu* sub 1. si 2.), franc. *patauger*, — a merge prin lacurisau tena, — a sari, a se arruncá, a saltá, a se bate prin apa; — a merge greu prin unu locu *baltosu* sau *tenosu*.

1. **BALTACU**, s. m., pl-*e*, *lacuna*, — deminutivu d'în *balta*.

2. **BALTACU** (pronuntia: *báltácu*), — espressione onomotopeica, prin care se espreme caderea în apa si sonulu ce resulta d'în acea cadere, sau mersulu greu prin ape, lacuri, noroie sau gloduri, espressione = *báldébácu*, cu differentia co acesta d'în urma este mai expresiva ca *báltácu*: a merge *báltácu*, *báltácu* = greu si scapetandu d'în lacu în lacu.

3. **BALTACU** si *baltagu*, s. m., pl-*e*, *bipennis*, — arma în forma de secure cu doue ascutite, bipenne; — cuventu neconoscutu, cumu se vede, Româniloru de preste Carpati.

BALTARETIU, s. adj., *paluster*; —

1. locutioriu de pre longa *balti*, — 2. de *balta*, de pre *balta*, de longa *balta*: *passerile baltaretie*; *baltaretiele* = (muierile *baltaretiloru*) *sciu mená luntrile ca si barbatii loru*.

BALTAU, s. m., pl-*e*, *stagnum*, — massa de apa mai mica ca una *balta*, déro mai mare ca unu *baltacu*.

BALTÓCA, s. f., *lacuna*; — cu aceea-asi însemnare ca si *baltacu*, cu differenti'a inse co *baltoc'a* unesce în sene si ide'a de profunditate: *am scapatatu într'una baltoca, în care erá se me innecu*.

BALTOSU, adj., *paludosus*, — plenu de *balti*, coperitu de multe *balti*, vorbindu de locuri: *tinutu baltosu*.

BALUSTRADA, s. f., franc. *balustrade*, isp. *balaustrada*, ital. *balaustrata*, — ordine de *balustres* sau *balaustre*, asediata pre laturile unui podu, unui altanu, mormentu, etc.; — proprie participiu femininu, luat cu substantivu, d'în unu verbu *balustrare*; si de aceea form'a *balustrada* introdussa dupo cea francesca *balustrade* nu e conforma cu geniulu limbei nostre, ci cauta se se dica, ca si cea italiana cu *t*, *balustrata*, sau si mai bene si conformu cu etimologi'a cuventului, *balaustrata*. În addeveru verbulu *balustrare* nu póte veni, cumu presupunu unii, d'în *balustrum* = *baia*, stabilimentu de baie, coci nu s'ar poté atunci esplecá usioru intellessulu cuventului *balaustrata* sau *balustrata*, ital. *balaustro*, isp. *balaustre*, franc. *balustre* = mica columna sau stelu, lucratu în varie forme, ce se pune la ingradirea puntiloru, ferestreloru, altaneloru, scariloru, etc. Acestu intellessu nu póte cadrá de câtu cu allu cuventului *balaustrum*, βαλυστριον = flore de granata imitata inco d'în celle mai vechie tempuri în lucrurile de architectura, si prin urmare si pre columnele, decare este vorb'a.

BAMA, s. f., franc. *corne grecque*, — leguminosa, de form'a unei teci de ardeiu, plena de sementie.

BAMU? s. m., plant'a ce da *bame*.

BANALE, (mai pucinu correctu: *banal*), adj., franc. *banal*, — cu însemnările: *commune*, pentru toti, ordinariu, trivialu, vulgariu, etc.; — d'în german. *ban* sau *bann* = publicare, divulgare: *vorbe banali*, *complimente banali*, *curteanu banale*, etc.; — cuventulu nu e déro de recomandat, precumu neci de

seu:
BANALITATE, s. f., fr.
— calitate de *banale*, — v.
banale.

BANANA, s. f., franc. *banane*, ital. si isp. *banana*, — fructulu *bananului*.

BANANAIRE, v., vedi *balalaire*.

BANANU, s. m., ital. si isp. *banano*, franc. *bananier*, — genu de arbore d'in famili'a musaceelor; speci'a cea mai insemnata este asiá numitulu *bananu allu paradisului* = *musaparatistica*, sau si *ficulu lui Adamu*, alle carui fructe sunt, in regionile caldurose, sengurulu medilocu de traiu pentru populatiuni intregi.

BANATU, s. m., (vedi *banu* 1.), it. *banato*, — 1. deregutori'a de *banu*, — 2. gradu sau rang de *banu* in ierarhi'a boiaresca; — 3. terra sau tinutu gubernatu de unu *banu*: *banatulu Craiovei* = partea Terrei romanesce de d'in collo de Oltu, gubernata mai inainte de unu *banu*, si numita si *banatulu Severinului*; *banatulu Temisianu* sau *banatulu Temisorei*, intre Muresiu si Tissa.

BANCA, s. f., ital. *banca* si *bance*, isp. *banca* si *bance*, franc. *banques* si *banc*, mediu latin. *banca* si *bancus*, — cuventu, cu forte multe si varie insemnari in limbele sorori, d'in cari s'au introdusu si la noi una mare parte: I. Insemnarea cea mai ordinaria si prin urmare cea mai primitiva a cuventului este: scaunu lungu pre care potu sedé mai multe persoane, sau pre care se potu asediá mai multe lucruri, *sedile*, *subsellium*, *scamnum*, *transtra*; — 1. *bancele* de ordenariu sunt de lemn, si servu, in locurile unde se stringu multi omeni, pentru sederea acestoru-a: a). proprie: *scolarii in scóle stau pre bance*; *spectatorii cei mai multi la teatru inco stau pre bance*; *prin gradine se afla puse, in diferite locuri, bance pentru repausulu celloru ce se potu fatiga preamblandu-se*; — in adunarea nationale: *bancele deputatiloru*, celle pre cari stau deputatii; *bancele senatoriloru*, celle pre cari stau senatorii; — la tribunarie: *bancele advocatiloru*, celle pre cari stau advocatii; *banc'a accusatiloru*, cea pre care stau accusatii. — b). metaforice: câti stau in acea-asi banca: *banc'a lenesiloru se essa afora*; *banc'a ministriloru cu a episcopiloru si a senatoriloru e in buna intellegere*. — c). in speciale: pentru

scóla: *nu ati delassatu inco bancele, si vreti se ve arretati cocsiti tote*. — d). pentru vase de plutitu: *navile mari alle celloru antichi aveau, de amendoue latu-rile, mai multe bance pentru remegi*. — e). fiindu co més'a judecatoriloru erá impressurata de bance, pre cari stau judecatorii; de acea-a in limbele sorori, cuventulu are si insemnarile de *judeciu*, *judecatoria*, *tribunariu*, *curte de judecata*, etc., cari nu s'au introdusu in limb'a nostra. — 2. *bancele* potu fi nu numai de lemn, ci si de alte materii: a). *banca de pamentu*, prispá, pre longa casele teraniloru, sau prin gradine; — b). *banca* prin buccatarie sau si prin alte incaperi, lavitia, pre cari stau omeni, sau pollitia pre care se punu vase si alte obiecte; — c). in ape: *pruntu*, *arena* sau *rena*, *arenne*, *vada*, *arena*, petrisiu si altu fellu de pamentu, care se gramadesce la unu locu si formedia inaltiatúra peno aproape de faci'a apei, periculose pentru vasele de plutitu; asemeni prunturi, candu apele scadu tare, essu si in faci'a apei; — d). stratu desare, de petra, de ghiacia, etc.

— II. Scaunu, tabla, placa, *mésa*, etc., care serve certoru industriari sau comercianti la essercitarea industriei lor: — 1. in genere: *banca de macellariu* = scaunu pre care taia carnea, *banca de buccataria* = scaunu sau scandura de taiatu si tocatu carne, *banca de templariu sau lemnariu* = scaunu pre care templariulu sau lemnariulu fissedia lemnele de lucratu, etc. — 2. in speciale: a). *més'a* celloru ce se negutiatorescu cu bani; si de aci: b). *commerciu* facutu cu bani, *cambiu* sau *scambu*, *argentaria*; — c). *stabilimentu*, institutu particulariu sau publicu, destinatu a procurá industriariloru si comerciantiloru facultatea de a si scambá si vende mercile, de a impromutá banii de cari au lipse, de a si depune cu folosu banii lor si alte valori: *banca nationale*; *banca fundana* = care procura bani celloru cu mosie; *banca mobiliaria* = care impromuta pre valori mobili, oppusu la *banca imobiliaria* = care impromuta pre valori immobili; etc. — d). *banca*, si mai desu *bancu*, jocu de carti; — banii depusi de unulu

d'in jocatori, d'incariacestia tragu cea-a ce castiga. — In limbele sorori cuventulu se presenta sub doue forme, masculina : ital. si ispan. *banco*, franc. *banc*, si feminina : ital. si isp. *banca*, franc. *banque*, intre cari insemnarile descrise se impartu in modu mai multu sau mai pucinu arbitrariu : numai in limb'a francesca femin. *banque* are aproape exclusiv insemnarile de sub II. 2; éro in tote celle alte semnificatiuni face usu de masc. *banc*. La noi cuventulu, afora de sengur'a insemnare de sub II. 2. d), pastredia form'a feminina; si caus'a este, co introdussu inco d'inainte de 1830, cumu probedia dictionariulu de Buda, cu insemnarea metaforica si speciale de sub II. 2. b), si mai vertosu cu insemnarea de *banu de charteia* sau *banconota*, ellu a remasu cu acesta forma si in celle alte insemnari, desí aeste-a au intratu prin influenti'a vorbei franceze masculina, *banc*. Cátu pentru etimologia, unii reducu cuventulu la grec. *πλάξ* = placa, tabla; altii la latin. *planca* (= *planica*) = tabla, scandura, vorba formata d'in *planus* = planu; déro lassarea lui *l* este in contr'a acestei suppositione. Altii lu punu in legatura cu *abacus*, *ἄβαξ*, (vedi acestu cuventu in dictionariu); si atátu intellessulu câtu si form'a vinu in adju toriulu acestei parere : coci cuventulu avendu in limb'a italiana cea mai mare desvoltare, urmedia, co acesta limba este addeverat'a lui patria; apoi limbei italiane sunt forte naturali suppressionile syllabeloru initiali, si prin urmare in acésta limba s'a potutu formá mai antaniu *baco*, d'in *abaco* = *abacus*; apoi spre a se evitá confusionea cu *baco* (prin taiarea syllabei initiale in locu de *bombaco*,) = verme de metasse, limb'a a tensu la form'a *banco*. In contr'a acestei etimologia s'ar poté obiectá, co una syllaba initiala to nica anevoia pote cadé; inse in lat. *abacus* si grecesculu *ἄβαξ*, *a* initiale nu pare a se tiné de radecina, si co aceste vorbe se reducu la acea-asi origine ca si *βάσις* = base, *βήμα* = gradu, tribuna, *βακτηρία* = *baculus* = bâtiu, etc., adeco la *βάσις* = *basium* = amblu, calcu. In fine altii dau cuventulu ca imprumutatu d'in ger-

man. *bank*, vechiu germ. *pānch*, mediu germ. *banc*, anglosass. *benc*, pre care lu punu in legatura cu lat. *pango* sau *pago*, grec. *πῆνναι*, cu insemnare de *asse-diare*, *ponere*, *stabilire*, cumu si germ. *fach* = despartitura in unu armariu sau cuteia, pollitiora de armariu, etc. Neci form'a, neci intellessu nu contradicu a-cesta etimologia, cu atátu mai multu co in italianesce se afla si *panca* cu insemnari de alle cuventulu *banca* sau *banco*.

BANCALE, adj. (*bancalis*), de *banca*, relativu la *banca*, mai vertosu in intellessulu de sub II. 2. b) si c).

BANCARIU, adj. s., ital. *bancario*, — 1. ca adj. relativu la *banca* in intellessulu de sub II. 2. b) si c). : *cedula bancaria*; — 2. ca subst. : omu ce face negotiu de *banca* (forma mai cuvenita limbei de câtu *bankeru* sau *banchieru*).

BANCHERU; si *banchieru* (pronuntia : *bankeru*, *bankieru*), s. m., ital. *banchiere* si *banchiero*, franc. *banquier*, isp. *banquero*, mediu latin. *banquarius*, *banquerius*, etc., *argentarius*, *trapezita*; — omu ce face operationi de *banca* in intellessulu de sub II. 2. b) si c); — cuventu introdussu dupo franc. *banquier* fora neci unu respectu de formele limbei propria; form'a cuvenita ar fi *banca-riu* (vedi acestu cuventu).

BANCHETARE, (pronuntia : *banke-tare*), v., ital. *banchettare*, franc. *banqueter*; *epulas instruere*; — a da unu *banchetu*; a petrece in *banchete*; — cuventulu sub forma mai connoscuta in poporu este a *benchetui* = a petrece necon-tenitu cu mancare, beutura si jocu; — sub neci una forma inse nu e de recom-mendatu, cumu nu este neci urmatoriulu, d'in care s'a formatu :

BANCHETU, s. m., (pronuntia *ban-ketu*), ital. *banchetto*, franc. *banquet*, ispan. *banquete*, *epulae*, *convivium*, — ospetiu stralucitu, ospetiu mare, ospetiu plenu de letetia; — cuventulu sub forma mai connoscuta poporulu e *benchetu* = ospetiu de petrecere cu beutura si jocu; — déro si sub una forma si sub alt'a nu e de recommendatu : coci ca diminutivu d'in *banca* sau *bancu*, nu pote, in ro-

manesce, luă form'a ce i s'a datu in celle alte limbe sorori.

BANCHIERU, vedi *bancheru*.

BANCNOTA, s. f., banu de charteia, moneta de charteia; — combinarea *cn* fiendu contraria limbei romanesci, cuventulu s'ar poté adaptá naturei acestei limbe, dandu-i-se form'a *banconota*, cumu se afla dejá in dictionariulu *Polsu*.

BANCRUTA, s. f., franc. *baneroute*, ital. *banconotto*; *argentarius dissolutio*, *ruinae fortunarum*; cadere sau ruina a starei unui negotiatoriu in parte, sau a vercui in genere, cadere prefacuta sau reale, asiá in câtu nu mai pote platí ce e detoriu; — cuventulu compusu d'in *banca* si *rupere*, ar fi mai cuvenitu limbei romanesci sub form'a *banrupta*; — de aci si urmatoriele:

BANCRUTIRE, v., a face *banruta*, — mai bene: *banruptire*.

BANCRUTU, s. m., care a facutu *banruta*; — mai bene *banruptu*.

BANCU, s. m., vedi *banca*.

BANCUTA, s. f., in dictionariulu de Buda, cu insemnare de *banu de charteia*, cedula de *banca*, si in speciale, de mica valore, de diece cruciari.

BANCUTIA, s. f., (*banca*), ital. *banuccio*, — 1. *banca* mica, — 2. moneta de charteia de mica valore, de diece cruciari.

BANDA, s. f., ital. si isp. *banda*, franc. *bande*; *vinculum*, *fascia*, *tænia*, *vitta*; *caterua*, *manus*, *manipulus*; — d'in germanic. *band* = *legatura*, *binden* = *legare*, si prin urmare neadmissibile in limb'a nostra: 1. in intellessu propriu: a) *legatura*, *bétta*, *fascia*; — b) *cercu*, *cér-canu*, *margin*, ce impressura sau marginesce unu ce mai allessu una tesselatura; — in acestu intellessu si sub form'a *banta* sau *bénta*, plur. *bente* sau *benti*: *bentile comesiei*. — 2. in intellessu metaforicu: *manúchiu*, *mana* sau *céta* de omeni, uniti pentru unu scopu, mai allessu reu: *banda de lotri*, *de puscariasi*, *de omoritori*, etc.; — appecatusi la animali: *banda de lupi*, *de corbi*, *de vulturi*, etc.; — mai rara in intellessu bunu: *banda de lautari*, *de musici*, etc.

BANDAGIU, s. m., franc. *bandage*, formatu d'in *bande* (vedi *banda*) prin intermediulu verbului *bander* = *legare*, *infasciurare*, si prin urmare de origine, ca si de forma, neromanica, *fascia*, *ligamen* sau *ligamentum* = *legatura*, *legame*, *legamentu*, *fascia*.

BANDIERA, si *bandera*, s. f., (vedi *banda*), ital. *bandiera*, isp. *bandera*, franc. *bandière* si *bannière*, *signum*, *vexillum*; — 1. *fascia* de pandia colorata ce se porta in capetulu unei pertice sau lance, *flamura* a unei companie de militari; *flamura* ce porta unii callari; — 2. *fascia* de pandia colorata, pre care se afla insemniele unui statu.

BANDITU, s. m., (la Macedoromani *bandi*), ital. *bandito*, franc. *bandit*, isp. *bandido*; *latro*, *improbis*, *erro*; — proprie part. d'in *bandire* (d'in germ. *bann*, *bannen* = *publicare*, *opprire*, *punere afora* d'in lege, etc., vedi *banale*, *banda*), luat cu substantivu: omu pusu afora d'in legi, furu de paduri, facutoriu de reile, *latrone*, *haiducu* (vedi si *bannu*, 1.).

BANESCE, adv. (*banu*, 2.). — cu bani, pre bani, *numerata pecunia*.

BANESCU, adj., (*banu*, 2.), de bani, in bani, *relativu la bani*, *pecuniarius*: *interessi bancesci*, *affacere bancsca*.

BANETU, s. m., (*banu*, 2.), *mare summa de bani*, avere mare in bani: *banetulu lui nu l'are nemine*; *s'a strinsu multu banetu in vestiaria*; *atatu-a banetu nu ati potutu stringe de câtu predandu lumea*.

BANISIORU, s. m., pl. *banisiori*, deminutivu d'in *banu* 2., mai vertosu cu intellessu de resfaciare: *a strinsu baiatulu banisiori*; *cine erá se mi mance banisiorii mei*!

BANITIA, s. f., *mesura de capacitate* pentru lucruri uscate: *farina*, *granu*, *ordiu*, etc., coprendendu 20 de ocalles, *quadrantal* franc. *boisseau*; — proverb: *baniti'a nu se imple cu vorbe* = *lucrulu nu se face cu vorbe* (vedi *baia*).

BANOSU, adj., (*banu* 2.), *pecuniosus*, — 1. pentru persone: plenu de bani, avutu in bani: *omu asiá de banosu*, *in câtu nu si mai numera banii*, *ci si-i măsura cu baniti'a*; — 2. pentru lucruri,

care adduce multi bani, multu castigu : *mosia banosa, negotiu banosu, maiestrie banose.*

BANTUELA, s. f., actionea de a *bantui*, totu neromanescu si in materia si in forma.

BANTUIRE, v., *offendere, in' estare*; — a supperá, a vetemá, a stricá, a infestá. — Se vina acestu cuventu d'in batuere, cumu sustine dictionariulu d'in Buda ? se fia in legatura cu ung. *bantani* ? sau cu *vincire*, ca si *vetemare, victima, bétta* ? — Vericum, e mai bene a l' inlaturá, precumu s'a inlaturatu in *fapta*, mai allessu candu, pre longa alte multe espressioni, se pote suppleni forte bene si cu *batare* : *inimicii sau lotrii bantuescu terr'a* = batu terr'a, *petr'a a bantuitu reu buccatele* = le a batutu.

BANTUITORIU, -tória, s. adj., care *bantue*.

1. BANU, s. m., ital. *bano*, mediu lat. *banus*, — 1. capu, gubernatoriu allu unei terre, sau unu tinutu d'in una terra : *banulu Craiovei; banulu Severinului*; inainte de supunerea unoru-a d'in terrele romanesci la unu senguru domnu, mai multe tinuturi d'in aceste terre se aflau sub administratiunea si guberniulu unoru capi numiti *bani*; — cu acellu-asi intellessu applicatu la unele d'in terrele Austriei : *banulu Croatiei*; — 2. mai tardiu cuventulu insemnà pre cellu investitu cu cellu mai inaltu gradu de nobilitate sau boiaría : *banulu Joanne Balaceanu, banulu Fillipescu*. — Dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich* cuventulu ar fi trecut d'in limbele slave in cea romana; déro marea vechime a cuventului, numeros'a sea familia de derivate, variatele semnificatiuni ce are cuventulu in limb'a romanescă, vorbescu cu potere in contr'a acestei suppositiune. De almentrele insusi mentionatulu invetiatiu marturesce, co originea cuventului este obscura si anevoia de urmariu. La byzantini occorre sub forme *βοσάνος* si *βοάνος*, la *Cinnamu μπάνας*, la *Hesychiu βαννας*, cu observarea : *βαννας, βασιλεύς παρὰ Ἰταλιώταις, ὁ δὲ μέγιστος ἄρχων*. Dupo aceste marturie cuventulu ar fi de origine romanica, *bou-anu* sau *boianu, boanu* si in fine *banu*,

de la *bos-bovis* = bou, cu insemnarea primitiva de *avutu in turme de boi sau vite*, si de aci, cu *stare, notabile*, etc. La Români mai noui, ca si la anticii strabuni Romani, agricultur'a si pastorii au fostu si sunt occupationile principali si celle mai bene vedute : precumu la vechii Romani *pecunia* = bani, de la *pecus* = vita, representá verce fellu de stare; asiá, la stranepotii lor Români, *banulu* sau *banii* au representatu si representa verce fellu de valoare. Altii punu cuventulu in legatura cu acellu-asi cuventu germanicu, d'in cari au essitu si *banale, banda, bandiera, banditu* (vedi aceste cuvente), adeco *banu*, vechiu germ. *pan*, mediu germ. *ban*, anglosass. *ge-ban*, etc., care, intre alte insemnari, are si cea de *autoritate administrativa si judiciaria, imperiu, commandu, jurisdictione*, etc.; apoi : *agru, tinutu, territoriu*, etc.

2. BANU, s. m., (vedi l *banu*), *numus, denarius obolus, teruncius, pecunia*, — 1. in genere, moneta de verce specia si valoare : *galbinulu sau imperatesculu este unu banu de auru; banu de argentu, de arama; bani de charteia* = banco-note; *a scambá unu banu* = a lu commutá cu alti bani; *a stricá unu banu* = a lu demonetá, ca se faca d'in ellu alte obiecte; — proverbiu : *banulu este ochiulu dracului* = banulu este cellu mai potente medilocu de tentatione. — 2. in speciale, una moneta de arama de cea mai mica valoare : a). mai inainte, a dou'a sau a trei'a parte d'in una pará, la Români de d'in coce de Carpati; — b). éro la Români de d'in collo de Carpati, jumetate de cruciariu; — c). astadi in Romani'a libera, una centesima d'in leu, ecale in valoare cu franc. *centime*. — 3. in cea mai mare generalitate, mai vertosu in plurariu : avere in bani, stare de verce specia : *pare co e dusmanu pre banulu seu; a avé bani* = a despune de banii necesari, sau a fi cu dare de mâna, espressione contraria la : *a nu avé bani; a manca banii cui-va sau de unde-va* = a furá bani, a despoia de bani, sau, a perde, a resipi bani; *a stringe bani* = a aduná bani de la unulu si altulu : *perceptoriulu stringe banii de capitatiune*, sau,

a tesauro, a face prin economie stare in bani; *bani gata* = *bani pe sinu* = bani numerati : *cine astepta se vanda numai pre bani gata, pucinu vende*; a face bani = a castiga : *multi bani amu facuti d'in acea intreprindere*; a da bani cu interese; *cu bani in punga traiesci bene pretindenea*. — Cuventulu nu s'a potutu forma d'in pecunia, cumu sustine Dictionariulu de Buda : latin. *pecunia* a datu de certu macedoromanele : *pecuni* sau *peguni* si *peculiu*; ero dacoromanulu *banus* a formatu d'in precedentele cuventu 1 *banu*, intogmai casi *imperatesculu* = galbinu de Austri'a d'in imperatu : pre *banu*, va fi fostu impressa figur'a vechiloru *bani* ai *banatelor* romanesci, ca si pre *imperatescu* figur'a *imperatului*.

BANUELA, s. f., actionea sau rezultatulu actionei de a baui : a intra in *banuela* = a incepe se prepuna; a baga la *banuela* = a face se prepuna.

BANUIRE, *banuescu*, v., suspicari; conjiere; 1, a supune, a prepune, a presupune, a si imagina, a crede : *mi banuescu pre cineva* = credu co ellu a facutu sau commissu ceva; *pre tene mi banuescu co mi ai furatu cai*; *neavendu unu orologiu, mi banuiam, co e forte tardiu*; — 2. a suspecta, a teme : *nu e bene se ti banuesci, fora cuventu, muirea*; *cellu cui s'a furatu ceva, banuesce tota lumea*; — 3. in dictionariulu de Buda : a senti parere de reu; a se cai; — si conformu cu acesta insemnare acellu-asi dictionariu da ca etimologia penitere, = a pare reu, a se cai, etimologia pucinu probabile. — Se fia ore cuventulu in legatura cu ungar. *banni* sau unu derivatu d'in *banu*, cu insemnarea de a si pune in capu, conforma cu a lui 1. *banu*, sau cu cea de a ave una mica idea, unu scrupulu oreumu, conformu cu a lui 2. *banu* de sub 2.

BANUITIOSU, adj., *suspiciosus*, *suspectus*; — 1. applicatu a *banui*; — 2. suppusu la *banuire*.

BANUITORIU, -*toria*, s. adj., *suspiciosus*, *suspiciosus*; — care *banuesce*, care e applicatu a *banui*.

BANUITU, part. d'in *banuire*, *suspectus*, *conjectus*.

BANUTI, s. m. pl., — una planta ceta totu de a una verde, bussu, merisioru, *buxus sempervirens*; — dupo forma plur. d'in *banutiu* (vedi mai diosu), si prin urmare derivatu d'in 2. *banu*, d'in caus'a formei frundiiloru plantei, cari sunt menuntelle si rotundiore ca nesci bani micutelli. — De almentrelea cuventulu e pucinu connotu la Romani de d'in coce de Carpati.

BANUTIEI, cu acea-asi insemnare ca si precedentele *banuti*, plurariu d'in *banutiellu*, care, ca deminutivu d'in deminutivulu *banutiu*, espreme si mai bene un'a d'in calitatile plantei, adeco micimea si rotunditatea frundiiloru ei.

BANUTIU, s. m., pl. *banuti*, *numulus*, — deminutivu d'in 2. *banu*, *banu micutiu* : *banuti de argentu, de arame, de aur*, etc. — pentru plur. in insemnare de bussu, vedi mai susu *banuti* si *banutiei*.

BARABANU, s. m., *tuba*, *tubicon*, *præco*, — vorba russesca connotatunamai d'in coce de Carpati : 1. *toba*, vorbindu mai allessu de cea ce se bate pentru annuntiare si publicarea licitationiloru sau altoru facende administrative si judecatoresci; — 2. omu ce bate tob'a pentru assemeni impregiurari, numitu si *barabanciu*.

BARABOIU, si *barlabiou*, s. m., — 1. una planta, *charophyllum bulbosum*, *charophyllum*, *cœrefolium*, franc. *cerfeuil musqué*; — 2. unu ce de pucina importantia, unu nemicu, una secatura, — insemnare pucinu connotata d'in coce de Carpati — ungar. *baraboly*?

BARA, s. f., (ital. isp. *barra*, franc. *barre*), — *pertica*, *vectis*, *asser*, *palus*; — buccata de lemn sau de ferru, lunga si mai multu sau mai pucinu grossa, care serve a inchide, a impedece sau opri ceva: paru, *pertica*, *drugu*, *laci*, etc.; — *bara de argentu, de aur, de feru* = *sina*, *lamina* de aceste metalle. — Cuventulu a datu in limbele romanice una multime de derivate : la noi inco paru a assiste antici si insemnati reprezentanti d'in ellu, cumu, de esemplu, *desbarare* = ital. *sbarrare*. Dupo *Diez* cuventulu ar veni d'in celticulu *bar* = ramu sau ramura; *déro*, fiendu

co a fostu asiá de fecundu in celle alte limbe romanice, si fiendu co urme insemnate s'au pastratu si in limb'a nostra: de acea-a e mai probabile co vorb'a se léga de un'a latina, si anume de *vara* = pertica, si, in speciale, pertica ce sustine tablatulu redicatu pentru construirea unui inaltu edificiu.

1. BARACA, s. f., (*bara*), ital. si isp. *baraca*, franc. *baraque*; — casula, castrense tugurium; coliba d'in scandure pentru militari; — si de aci, casa prosta.

2. BARACA, s. f., *nebula crassa*, — negura grossa, cétia desa. — in locu de *buraca*, de la *bura*? (vedi acésta vorba in dictionariu).

BARAGANU, s. m., pl. -e, *vastus campus desertus*, — campu intensu sterpu si desertu. — ca adj.? desertu, sterpu.

BARAIRE, sau *beraire*, v., *oves abigere vel depellere*, — a mená ouile, a le face se merge, strigandu-le *bár* sau *ber*, de la *belare* = *balare* = sberare ca ouile.

BARAITU, sau *beraitu*, s. m., d'in *baraire*, actionea de a mená ouile.

BARANI, sau *berani*, *beranesco*, v., *allicui rei vehementer studere, affectare, concupiscere*, — a dorí forte, a amblá cu gur'a cascata dupo ceva, a i curre ballele dupo ceva; — cuventu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'in coce de Carpati, care, dupo dictionariulu de Buda, ar vení d'in ital. *baronare*; mai naturale inse s'ar poté legá de acea-asi radecina ca si precedentele *baraire* sau de *bale*.

BARDA, s. f., *ascia, dolabra*; — secure de lemnariu, — dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich*, impromutatu d'in slavicultu *bradva*, prin intermediulu ungar *bárd*; *déro* candu vorb'a se afla in unele dialecte romanice togmai cu insemnarea si cu form'a, cu cari esiste si in romanesce, de esemplu *barde* in vechi'a francesca; ce ar poté justificá assertionea, co Romanii ar fi asteptatu se ua iee de la Unguri? Si mai multu, déco in limbá gréca *τέρας* insémna si *barba* si *secure*, pentruce n'amu admite, co *barba* si *bar-da*, in romanesce, se referu la un'a si acea-asi radecina? Coci, admittendu ca forma originaria *bardua* = *bardva*, pre de una parte s'a formatu d'in acésta-a

barba, ca *bellu* d'in *duellu*; ero, pre de alt'a, s'a mantinutu form'a mai originaria *barda*.

BARDOA, s. f., si

BARDACU, s. m., *aulula* sau *ollula*, — micu vasu de pamentu, olliceá de beutu apa.

BARDOA, s. f., *terriculum, manducus*; — spaima, monstru, fantasma, imagine facuta spre a spariá; — vorba neconnoscuta d'in coce de Carpati, afora déco cuventulu nu e acellu-asi cu *burdiosa* = femina cu burt'a mare, grea, — carui-a se se fia datu apoi si intellesulu de *ceva de spaima*.

BARDAHANIRE, *bardahanu*, etc., vedi *burduhanire*, *burduhanu*.

BARDASIU, s. m., care lucredia cu *bard'a*, lemnariu.

BARDIA, vedi *bérdia*.

BARDUIRE, v., a cioplí cu *bard'a*, a lucrá si netedí unu lemn cu *bard'a*.

BARLIEFU, s. m., franc. *bas-relief*, ital. *bassorilievo*; *anaglyptum*, — modude sculptura, prin care figurele sculptate nu se scotu tare d'in planulu pre care se sculpta, — lucruri sau figure sculptate asiá; — neologismu pucinu fericitu, (vedi in Dictionariu *anaglyptu* si *anaglyphu*).

BAREMU, vedi *barimu*.

BARESIU, sau *barisiu*, s. m., una specie de tesselatura d'in lana, forte suptire, — numita asiá dupo cetatea *Barège*, d'in Franci'a, unde se fabricá antani'a ora, si de acea-a, form'a mai correcta ar fi *baregiu*.

BARFELA, s. f.; actione si resultatu allu actionei de a *barfi*.

BARFIRE, *barfescu*, si *berfire*, v.; *fabulari*, *allicui maledicere*, franc. *médire*; — a vorbi, a spune ce nu e si nu se cade; — a vorbi de reu; — d'in *fabulari* nu pote veni acestu cuventu, cumu pretende dictionariulu de Buda.

BARFITORIU, si *berfitoriu-toria*, s. adj., *fabulator, maledicens*, — care *berfesc* sau e applicatu a *berfi*.

BARGLE, (cu a obscuru) si *bergle* sau *brigle*, s. f. pl., *scapus textortus*, — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, una parte la stativ: *vatalle*; — dupo

dictionariulu d'in Buda d'in ital. *brille* = frâne.

BARICADA, s. f., (vedi *bara*), ital. *barriata*, franc. *barriade*; *septum*, *repagulum*; — cuventu formatu d'in partincipiulu unui verbu *baricare*, si acestu-a d'in *barrica*, isp. franc. *barrique* = bute, butoiu : vallu de apperare si opprire facutu d'in buti, carre, lemne, apoi si d'in petre gramadite; — form'a mai corecta ar fi *baricata*, nu *baricada*; — de aci si verbulu :

BARICADARE (mai correctu *baricatare*), franc. *barriader*, *septis vel repagulis claudere*; — a redică *baricate*; — a inchide in genere, a oppri, a impedeacă comunicatiunea cu *baricate*; a se *baricatá* = a se inchide, a se intări cu *baricate*; — *baricare* inse ar fi mai simplu si mai cuvenitu limbei nostre de câtu *baricatare* sau *baricadare*.

BARIERA, si *barexa*, s. f., (*bara*), ital. *barriera*, franc. *barrière*, ispan. *barrera*; *septum*, *claustrum*, *impedimentum*, *munimentum*, *porta urbis*; verce serve spre a inchide, impedeacă, apperá; — port'a unei cetate ce noptea se inchide cu una bariera; — metaforice : *rosinea este una bariera pentru vitie*, — form'a cuventului nu e adaptata limbei nostre.

BARIMU, adv., *saltem*; — cellu pucinu, incai : *dami barimu unu leu, deco nu mi dai diece*; *amu mancatu una bund bataia, barimu de amu fi scapatu cu atâtu*; — de unde se vina acestu cuventu?

BARLABOIU, s. m., planta differita de *baraboiu*? *rapunculus*?

BARNA (cuba obscuru) sau *berna*, s. f., *trabs*, *tigum*; — lemnu lungu si grossu ce serve ca talpa la temeliele caselor, sau, redimatu cu celle doue capete alle selle pre doi paretii ai casei, la tablate, etc., grinda; — proverb : *vede sterculu d'in ochiulu altuia, si nu vede bern'a d'in allu seu* = vede cellu mai micu defectu in altulu, fora se véda marile selle defecte. — Dupo dictionariulu d'in Buda d'in *trabs*, supposetiune cu totulu contraria legiloru fonetice; dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slavicultu *brvno*, cea-a ce este addeveratu numai intr'atâtu, intru câtu cuventulu romanescu este analogu

celui slavicu, fora inse ca prin acésta-a se fia absolutu probatu, co Românulu a impromutatu cuventulu de la Slavi : coci se pote ca atâtu Slavii, câtu si Romanii se l'aiba d'in acea-asi fontana, d'in fontan'a care a datu si germ. *barn*, vechiu germ. *parno*, anglossan. *bern*, adeco *balran* sau *beran* = portare, sustinere, acellu-asi cu latinulu *fero*, care se afla si sub form'a *ber* in *salu-ber* (vedi si *bagure*). Form'a romana este cu multu mai apropiata de *bern* sau *barn*, sau de *ber* latin., d'in care s'a potutu formá de a dreptulu *berina*, *berna*, de câtu de slavicultu *brvno*.

BARNACIU, adj., *subniger*, *badius*, cuventu necunoscutu d'incoce de Carpati, in locu de *negriu*, *negreiu*, *roibu*. — d'in ung. *barnas*?

BARONE si *baronu*, s. m., mediu lat. *baro*, ital. *barone*, franc. *baron*, — 1. titlu de boiaría la nationile occidentali, si in particulariu vassalu la domni mai mari; — gradu mai de diosu in ierarchi'a nobilitaria; — 2. metaforice : omu ce face pre marele : *ambla, traiesce ca barone*. — Pentru etimologia, unii referu cuventulu la celt. *bar* = barbatu, erou, omu de credentia; altii la german. *bero* = portatoriu de mari greutati, care pote duce mari greutati, d'in verb. *beran* = portare (vedi si *bârna*).

BARONESSA, s. f., mulierea unui *barone*.

BARONIA, s. m., demnitate sau titlu de barone.

BARONITIA, s. f., casi *baronessa*, — inse cu forma necuvenita limbei nostre.

BAROSSU, s. m., *major fabri malleus*, — maiu sau ciocanu mai mare allu ferrariului; — affine cu latin. *barus* sau *baros*, grec. *βαρὺς*.

BARSANU si *bersanu*, adj. applicatu la *lana*, desu, lungu si molle : *oue bersana, lana bersana*; — de unde se vina acestu cuventu? — affine cu *Bers'u*, tinutu allu Transilvaniei?

BASAIRE, *basaiescu*, vedi *bazaire*.

BASCA (*básca* si *bascá*), *pr.* si *adv.*, *seorsim*, *præter*, — cuventu turcescu, afora de; *basc'a de ceti am datu, ti mai*

remanu detoriu cinci lei; tine vitele morbose basc'a de celle sanetose; — de aci si verbulu :

BASCALUIRE, *separare* = a separá, a desparti, — cadutu inse, ca si *basc'a*, in desuetudine.

BASCHINA, s. f., (pronuntia *baskina*) isp. *vasquina*, franc. *basquine*, — vestimentu muierescu de pânura suptire, de metasse sau de catifeá, cu un'a sau mai multe serie de fimbrie; — formatu d'in *basca* = franc. *basque*, senu, fascia, polla, coda de vestimentu, pentru co vestimente cu assemeni code au venitu antaniu de la Ispani, si a nume de la *Basci* sau *Vasci*, *Vasconi*; si prin urmare form'a mai cuvenita limbei nostre ar fi *bascina*.

BASCINA, s. f., — cuventu slavicu cadutu in desuetudene, *patrimoniu*: — de *bascina* = patrimoniale, parentescu, strabunescu, ereditariu.

BASCUIRE, vedi *bascaluire*.

BASCULA, s. f., tolleno, franc. *bascule*, isp. *bascula*, — buccata de lemn sau de ferru fissata pre cevá asiá in câtu se oscille liberu, cumpena, paranga.

BASDOCA, vedi *bazdoca*.

BASEA, s. f., pl. *baselle*; *xylinum*, franc. *basin* = stofa de bombacu.

BASIBUZUCU, s. m., — cuventu turcescu, callariu neregulatu la Turci, si de aci, omu turburatoriu si violentu.

BASIU, s. m., vedi *agio* sau *agiu*; — si cu insemnarea de *antaniu*, *cellu mai destinsu* in bine sau reu: *basiu boiariu*; *basiu negotiatoriu*; *basiu prostru*, etc.

BASMA, s. f., pl. *basmalle*, *muccinum*, *sudarium*, *strophium*, *mamillare*, — cuventu turcescu, buccata de pandia sau metasse, ce serve: 1. destersu mucii, *muciniu*; — 2. de stersu sudore, *sudariu*; — 3. de infasciuratu gutulu, *strofu* sau *mamiliariu*.

BASMALLUTIA, s. f., diminutivu d'in *basmá*.

BASMU, *basmuire*, vedi *basnu*, *basnire*.

BASNIRE, *basnescu*, v., a spune *basnu* sau *basne*, *fabulam* vel *fabulas* narrare.

BASNU si *basmu*, s. m. pl. -e, si *basna*; istoria sau istoriora fictionata, imaginaria, *fabula*, *mythu*; *fabula*, *mythus*, *fabula anilis*; — cuventu slavicu.

BASTARDU, adj., *spurius*, *spuriu*;

d'in flori, vorbindu de copii; — neaddeveratu, falsu (vedi *abastardare*).

BASTE (pronuntia *basce*), s. f., — cuventu neconnoscutu d'incoco de Carpati si chiaru d'in collo cadutu in desuetudine, formatu dupo austriac. *bastei*, in locu de *bastion*, vedi *bastione*.

BASTIMENTU, s. m., plur. -e, (ital. *bastimento*, franc. *bâtiment*), *navis*, — neologismu de care n'avemu lipse, de ore ce limb'a despune de *vasu*, *nave*, etc.

BASTIONE, si *bastionu*, s. m., (ital. *bastione*, franc. si ispan. *bastion*), *agger*, *propugnaculum*; — intaritura, lucru de apperare ce sta d'in unu muru de petre sau de caramidi implutu cu pamentu, care esse afora d'in lini'a sau loculu intaritu; unu bastione are forma aprope pentagonale, cu doue facie cari forme dia unu angliu essitu spre campu, si cu doue lateri cari lu lega de alte parti alle intaritureloru prin unu strimtu passu; — applicatu la navi pentru cea-a ce

Francesii numescu *bastingue* = lucru de apperare formatu d'in funi, culcite, si altele assemeni. — Fontan'a d'in care limbele sorori au trassu acestu cuventu, a datu inco multime de derivate: cea mai simpla d'in acestea este ital. *basto*, franc. *bât* = seá de asinu, samariu; apoi provinc. *bastar*, franc. *bâter* = a pune samariulu pre asinu, ital. *bastare*, ispan. portug. si provenc. *bastar* = a adjuge, a implé, a accoperi; ital. *bastire*, isp. si provinc. *bastir*, franc. *bâtir* = a edificá, a sustiné; ital. *bastone*, franc. *bâton*, etc.: ba inco unii referu la aceaasi funtana si ital. ispan. portug. *bastardo*, provenc. *bastart*, franc. *bâtard* = copillu d'in flori, spurio, de orece in vechi'a francesoa se afla espressionile: *filz de bast* si *fille de bast* = litterale: fiu si fia de samariu, pre candu altii referu acestu d'in urma cuventu, parte la celticele *bas* = curvia si *tard* = funtana; parte la german. *bæs* = reu si *art* = natura sau nascere. — Fontan'a déro a totoru acestoru cuvente pare a fi aceaasi cu a lui *βαστάλειν*, a portá mari greutati, a sustiné, etc.

BASTONASIU, s. m., *bacillum*, — diminuti-vu d'in *bastonu*.

BASTONELLU, s. m., ca si *bastonasiu*, inse de preferitu acestui-a pentru form'a sea mai buna.

BASTONU, s. m., *baeulum*, ital. *bastone*, isp. *baston*, franc. *bâton*; — bâtiu lucratu cu mai multa sau mai putina elegantia ce se porta in mana pentrusustinere, apperare, si chiaru ca semnu de onore, etc.; — cuventu introdussu inainte de 1830; — form'a cea mai cuvenita ar fi fostu *bastone* sau *bastoni*, *bastoiu* (vedi *bastione*); — d'in acellu-asi au inceputu de currendu a se introduce si neologismii : *bastonare*, franc. *bâtonner*, = a bate cu bastonulu; *bastonada* (mai corectu *bastonata*) = ital. *bastonata*, franc. *bastonnade* = bataia cu bastonulu.

BATALESIU, adj. s., — forma extraordinaria in locu de *bataiesiu*, *bataiasiu* = *bataliasiu* pote in locu de *bataliasu* = *bataliasiu*, pastranduse l prin suppressionea lui *i*, *pugnax*, *rixosus*; — pre câtu scimu, neconnoscutu Românilor d'in coce de Carpati, si forte putinu usitatu la cei d'in collo de Carpati.

? **BATALEU**, s. m., aflatu numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu insemnarile : — 1. batutore de pandia, rufe, etc., *pal-mula*; — 2. de batutu mincea, *clavula pillaris*; — 3. in acellu-asi dictionariu, dupo cellu d'in Buda : omu ce *bate tare cu muierile*, *mullerosus*. — Nu e lipse de grecesculu *βάταλος* sau *βάταλος*; coci cuventulu se espleca usioru prin romanesculu *batere* chiaru si in a treia insemnare, de ore ce se dice forte bene : a *bate* cu muierile.

BATALIONU, s. m., (ital. *battaglione*, franc. *bataillon*, isp. *bataillon*), *co-hors*, *phalanx*; ceta de armati compusa d'in mai multe companie si facundu ea insasi parte d'in unu *regimentu*. — Formele limbелору sorori nu su decatu augmentative d'in *batalia* sau *bataia*, care a insemnatu, si pote insemna si *omenii ce se batu*, si prin urmare *battaglione* sau *bataillon* = mare multime de armati. De acea-a si limb'a nostra cere *batalioniu* sau *bataioiu*; potemu inse adopta form'a mai antica *batalione*.

BATCA, s. f., (d'in ungur. *batka*), mu-

scipulum, cursa de soreci; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BATERIA, s. f., (ital. *batteria*, franc. *batterie*, isp. *bateria*), *tormentorum sedes*, *tormenta bellica*; — 1. una certa cantitate de tunuri necessaria pentru bataia, — 2. locul unde se assedia acelle tunuri; — 3. bataia cu tunulu sau cu verce alte arme. — Cea d'in urma insemnare e cea mai apropiata de intellessulu originale a lui *batere*; limbei noastre insemnare este naturale a form'a substantive abstracte d'in infinitive, ca franc. *sonnerie* d'in *sonner*, analogu cu *batterie*, d'in *battre*. Ar fi déro de aflatu una forma mai cuvenita limbei de câtu *bateria*; peno atunci nu ar fi bene a aplicea cuventulu si in alte insemnari si mai departate de intellessulu originariu, cumu : *bateriu de buccataria* = tote vasele si instrumentele necesarie la buccataria; *bateria de pile electro-magnetice* = systema de pile.

BATERU, (cu e obscuru), adv. si conj. — connoscutu numai preste Carpati, *saltim* = cellu pucinu, macariu : *déco mi ai luat totu, lassa-mi bateru bâl'a*; — *bateru co*, de si, cu tote co, — de unde?

BATOCU, si *batogu*, s. m., *gadus morua*, *pisces salsus et in umatus vel duratus*; genu particulariu de pesce de mare, care adjunge pre la noi numai saratu si uscatu, — 2. de aci in genere, verce specia de pesce saratu si uscatu sau affumatu; — dupo invetiatiulu *Miklosich*, d'in slavicultu *batogu*, care insemna si unu *pesce*, ca la noi, si *bâtiu* sau *flagellu*, insemnari ce nu si potu află esplecare in limb'a slavica, déro se espleca usioru prin romanesculu *batere*, de unde si serbesculu *batati*; — affinu pote si cu urmatoriulu *batuca*.

BATUCA, s. f., — stomacu de pasere, *gusia*, *ventriculus avium*, *ingluvies*; — d'in batere cu insemnare de *indesare*, *indopare*? (vedi si *batocu*); — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

BAZACONIA si *bezaconia*, *lascivum et impudens dictum vel factum*, necuvenientia, prostia, nebumia, dissa sau fapta necuvenita si prostesca.

BAZAIRE, *bazaiescu* si *basaire*, v., — 1. pre câtu se connosce d'in coce de Carpati, de vocea certoru insecte, *bom-bum* facere vel edere, *susurrare*, *mus-sare*, *murmurillare* : *albinele*, *muscele*, *tintiarri* etc. *bazaiescu*; — de aci : *fo-culu bazaiesce* = nu arde bene, — si mai departatu : *furc'a mea, pandi'a*, etc. *bazaiesce* = sta pre locu in nelucrare : — de copii, a plange incetu, a inganá plan-sulu; — 2. in dictionariulu de Buda : a). a amblá cu vetrariulu in focu, a mi-scá, a ammetecá carbunii; — de unde : b). a attitiá, a interritá; — c). a man-gaiá, a resfaciá cu man'a sau cu vorbe. — Dictionariulu de Buda pune cuven-tulu in legatura cu *basiare* = sarutare (vedi acestu cuventu in Dictionariu), isp. *besar* = sarutare, grec. *πάσσειν* = a vorbi inganatu ca pruncii; pote se fia inse numai una onomotopea propria Româniloru, ca si *bâziu*, prin care se i-mita vocea insecteloru : *audi cumu bon-dariulu. face bâziu*; — de unde : *a face sau dice cuiua bâziu* = a cautá se lu suppere, se l'interrite (vedi si *buza*), — compara si ung. *bizgatni*.

BAZDOCA, s. f., *bazdocu*, s. m., pl-e, si *basdoca*, *basdocu*, *crassior fustis*, — bätü grossu; — affine pote cu *buzdu-ganu*; — proverb : *d'in chiaru seninu i sare bazdocu* = se suppera fora motivu; — dero in locu de *bazdocu*, in assemene frase, noi amu auditu totu de a un'a *bâzicu*.

BAZDAGANIA, s. f., — cuventu pu-cinu connoscutu, dupo forma slavicu : *monstrum*, *stulte dictum vel factum*, — ceva raru si extraordinariu, faptă sau dissa prostesca, fora mente : *ce basda-gania de omu va mai fi si estu-a; tu esti bunu numai de basdagani*.

BAZICU, s. m., *lubido*, *furor*, *mo-ro-sus animi impetus*; *bunu placu*, *furia* : *erasi ti a venitü bâziculu*; *nu mi se scolla bâziculu* = nu am pofta, (vedi *bazdoca*, *bazaire*.)

BAZIU, vedi *bazaire*.

BDENIA, vedi *denia*.

BEBE, *béba*, *bénca* si *bentia*, s. f., — *petra*, *cremene*; *lapis*, *silex*; — neconno-scutu d'in coce de Carpati; — d'in ung. *béka kö?*

BECATIA, s. f., *rusticula*, — *passere* cu ciocu lungu buna de mancatu, — ital. *beccaccia*, franc. *bécasse*, de la *becco* ital., franc. *bec* = ciocu.

BECATINA, s. f., ital. *beccacina*, franc. *bécassine*, — *passere assemene becatiei*, dero mai mica.

BECHIERIA (pronuntia *bekieria*), si *bechierlicu*, s. m., *coelibatus*, *celibatu*, stare de *bechieru*.

BECHIERU, (pronunt. *bekieru*), s. m., *coelebs*, — cuventu turcescu, ne-insoratu; celebe.

BECISNICIA, s. f., — cuventu slaviou, — stare sau calitate de *becisnicu*.

BECISNICU, adj., — cuventu slavieu essitu d'in usu, *ineptus*, *ignavus*, — care nu e bunu de nemica, ineptu, lassiu.

BECIU, s. m., pl. f. — *uri, cella, cella-rium, vinaria cella*, (d'in ung. *bétsi*), — *cava*, incapere in pamentu unde se tinu vasele cu vinu, — *cellariu*, incapere parte in pamentu, parte afora d'in pamentu, unde se tinu de alle mancarei si beu-turei; — in amendoue sensurile se dice si *privnitia*.

BECRILICU, s. m., *helluatio*, *baccha-tio*, — viétia, petrecere desfrenata, or-gia; — affine cu *bechieru* sau *craiu*, *crai-licu*.

BECRIU, adj., *helluo*, *libidinosus*, — care si petrece viéti'a in *becrilicuri* sau *crailicuri*; — cuventu, ca si *becrilicu*, ca-dutu in desuetudine.

BEDINGU, s. m., vedi *acióia*, — cu-ventu d'almentrelea neconnoscutu, de si datu de dictionariulu de Buda.

BEDREAGU, s. m., *sutoria tabula vel mensa*, — scaunu sau mésa de calcio-nariu.

BEGU, s. m., la joculu de nuci se chiama asiá nuc'a allessa ca cea mai grea, spre a aruncá cu dens'a in cellealte nuci puse in jocu.

BEHAIRE, cuventu desfiguratu d'in *beire*, formatu d'in *bé* sau *bee*, imitatio-ne a vocei ouiloru, sau d'in *belire* cu l moiatu, alta forma d'in *belare* = a sbera ca ouea.

BEILICU, s. m., *operarum præbitio*, *molestus irritusque labor*; — formatu d'in *beiu*, lucru pentru *domnu*, facutu

fora neci una plata;—astadi d'in ferire *beliculu* e desfientiatu, inse vorb'a a luat si insemnarea de *lucru greu si fora folosu*, sau, de *lucru facutu fora tragere de anima, cu negligentia si reu*.

BEIU, s. m., princeps, — cuventu turcescu; principe, domnu.

BEIZADÉ, s. m., principis filius = fiu de domnu, — cuventu turcescu con-noscutu numai d'in coce de Carpati, si aci cadiutu in desuetudine, afora déco nu se iea in risu.

BELALËU, adj., care adduce *beleá* sau *belelle*.

BELCIUCU si

BELCIUGU (la Macedoromani *berciucu* si *belciucu*), s. m., annulus ferreus;—anellu sau cercellu de ferru sau de altu metallu la lanciuri si la alte obiecte, pre cari le lega;—nu pote fi slavicu, pentru co se espleca bene in limb'a nostra prin *baltiu* (vedi acestu cuventu in dictionariu), d'in care *belciucu* e deminutivu in locu de *baltiu*cu.

BELDIA, s. f., pertica, pertica, — bätiiu lungu si nu pré grossu, trestia, etc.—

BELEA, s. f., pl. *belelle*, malum, adversa res, incommodum, cruciatus; — reu, nevoia : *a da de belea* = a cadé in belea; — *a da pre altulu de beleá* = a-lu bagá in belea; *a intra in belea*; *a scapá de belea*;— proverb : *belelle nu cadu pre petre* = omulu e facutu a sufferi; *capulu se traiesca, co belelle curgu* = nu se cade a perde coragiulu in nevoie; — greutate anevoia de sufferitu : *fetele sunt mari belelle pentru unu tata; nu me potu curá de beléu'a estu-a de omu*; — lucru ce adduce bataia de capu si neplacere : *abiá scapu de una belea, si mi punu in spinare alt'a*.

BELESNA, vedi *blesna*

BELESIUIRE, vedi *beletuire*.

BELETUELA, s. f., actione si resultat allu actionei de a *beletui*, sau cea-a cu ce se *beletuesce*.

BELETUIRE, *beletuescu*, v., vesti pannum alterum subsuere, — cuventu, care ca si tote derivatelo sélle, e con-noscutu d'in coce de Carpati, unde se dice *captusire* = *beletuire*, *captusiela* = *beletuela*, etc. (vedi *bellistu*).

BELIRE sau *bellire* (vedi *balanu*), *belescu*, v., pellem detrahere, decorticare, glubere, spoliare;—1. a lua pellea de pre una fientia viua : *a belí unu bou, unu callu, unu berbec*, etc.; — a luá pellea numai de pre una parte a corpului : *a si belí nasulu, cotele, degetulu, fruntea*, etc.; metaforice si proverb : *a si belí nasulu* = a cadé in mare periclu; *a belí ochii* = a redicá pleopele, a si deschide ochii, a bagá sema, a se mirá, a se uitá la ceva indelungu, protestesce si cu perdere de tempu : *ce mi stati de beliti ochii aici?* — *de nu erá nasulu, beliai obrazulu*, cu unu periclu ai scapatu de altulu, cadiendu ai scapatu prin una vetemare mai mica de alt'a mai mare; *a belí ciocmulu* = a patí rosine, a remané de rosine, a fi in critica posetione; *a belí dentii* = a ride protestesce. — 2. a lua scorti'a de pre plante : *nu beliti trunchii arboriloru, co se vescu*descu; *a belí inulu, canep'a*, etc.—3. a despoiá, a storce, a predá fora crutiare : *au belitu lumea, pre unde au ajunsu; ne au belitu, ne au luat si pellea de pre noi, nu ne au mai lassatu nemica, neci cenusia in vétra*.

BELISIU (vedi si *belire*, *balanu*), s. m., pannus alteri subsutus vel subseundus, — pánura sau alta materia care se pune si se cose sub alt'a, captusiela; — de si substantivele române : *belisiu, berlisiu, beletuela, berletuela, beluela, berluela* au analogia cu ungur. *béllés, bérlés*, precumu si verbele *beletuire, beluire, berluire*, cu ungur. *bélleni, bérleri*; de si pronunti'a unguresca a potutu influentiá asupr'a formelor române; totusi aceste cuvente, casi *bellire*, potu fi de origine románica, si a nume tote d'in *pellis* = pelle. Cumu d'in acesta vorba s'a formatu *belire* sau *bellire*, s'a arretatu la articlu *balanu*. Acumu d'in *pelliceus, pellicea*, s'a formatu pre de una parte *pellicia* sau *pellitia*, éro pre de alt'a *pelliciu*, care, spre mai accurata destinotie a conceptelor, a tensu la form'a *belliciu, bellisiu*. *Belluire* ar poté fi in locu de *bel-luire*, ca *ingreuiare* d'in *ingreuniare*; si precumu *ingreuniare* este in locu de *ingrecniare* d'in *greoni*, augmentativu d'in *greu*; asiá si *bellunire* pote fi in locu

de *bellonire*, d'in *belloniu* in locu de *pelloniu*, augmentativu d'in *pelle*. *Belle-tuire* in fine pote fi d'in *belletu* in locu de *pelletu*, collectivu d'in *pelle*, ca *nucetu* d'in *nucu*. Formele *berluire*, *berletuire*, *berlisiu*, sunt de respinsu ca contrarie foneticei limbei nostre; si cu a-tâtu mai multu *berletuela* sau si *belle-tuela*, *berluela*, casi *belluela*, cari au finali neromanice. De almentrelea tote aceste cuvente nu su de locu connoscute d'in coce de Carpati.

BELITORIU, -*tória*, s. adj., care *belesce*.

BELITURA, s. f., actionea, si mai vertosu, resultatulu actionei de a *beli*: *pre fruntea sa copillulu presentá mai multe beliture*.

¶BELSITIA, s. f., una planta = *canna indica*.

BELSIUGU, s. m.; *abundantia* = *abundantia*, indestullare.

BELUIRE, v., ca si *beletuire* (vedi si *belisiu*).

BELVEDERE, s., ital. *belvedere*, — foisoru ce procura una formosa vedere prin pregiuru; — cuventulu nu pote stá cu acesta forma in limb'a romanescă, pentru co la noi *vedere* e feminu, si nu, ca in italianesce, masculinu; si prin urmare s'ar cere ca adiectivulu *bellu* = formos, se imbrace form'a feminina.

BENCA, vedi *bebe*.

BENGA, s. f., dupo urmatoriele es-semble pare de una insemnare cu *epilepsia*, *dracu*, etc.: *pare co a intratu beng'a in ellu*; *bagu pre beng'a in tene*; *lua-te-ar beng'a*.

¶BENTU, s. m., *cœnum* = noroiu, limu, nomolu.

BER, *beraire*, etc., vedi *baraire*.

BERBANTLICU, s. m., *dissolutio*, *libido solutior*, — *fapta de berbantu*; — cuventulu e de forma, nu inse si de origine turcesca.

BERBANTU si *birbantu*, s. adj., *dissolutus*, *libidinosus*; — desfrenatu, depravatu; — compara ital. *birbante*, d'in care a venitu allu nostru in tempuri mai noue, cumu se vede d'in form'a cuventului

BERBENITIA si

BERBINTIA, s. f., *dolifolum*, — *galata*, *putenica*, vasu in care se fermenta

casiulu; — d'in ung. *bőrbentzei* cuventulu nu scimu se fia connoscutu d'in coce de Carpati.

BERCARIU, s. m., *silvulæcustos*, — padurariu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati:

1. BERCU s. m., *fructilectum*, *silvula* = padurice, tufetu, padure mica, crangu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, d'in ung. *berek*?

2. BERCU, adj., *sine cauda* = fora coda, scurtu de coda, vorbindu mai allessu de passeri cari aru cautá se aiba coda, si n'au.

BERCUTIU, s. m., deminutivu d'in 1 *bercu*.

BÉRDIA (pronuntiatu a prope *bardia*), s. f., pl. *berdie*, *ciconia*, — *passere peregrina*, cu penne albe prestra totu corpulu, afora de aripe, cari sunt negre. — Dupo ce *ciconia* s'a transformatu, la noi, in *cocória* (vedi in dictionariu acestu cuventu), si s'a applectu la alta passere; de neapratu a cautatu se se appleece altu cuventu la conceptulu espressu prin lat. *ciconia*, adeco *bardia*, care, in intellessulu primitivu, pare co va se dica *alba*, precumu si poetii latini ua numescu adesea: *candida avis* = *alb'a* passere, sau mai bene *baltiatu*; coci la Macedoromani *bardiu* va se dica *cu peri albi printre negri*, *baltiatu*, *pestritiatu*. Pentru originea ulterioare a cuventului *bardiu*, se pote allaturá de *pardus* = *pardalu* sau *pantera*, si mai allessu de grec. *πάρδιος* = vergatu ca panter'a; se pote chiaru reduce la acea-asi radecina cu *baltiatu*: coci, desí stramutarea lui *l* in *r* inainte de una consonante, nu este normale in limb'a romanescă, totu-si se practica la unele cuvente, cumu, de es-emplu, chiaru intr'unu cuventu de acea-asi origine cu *baltiatu*, adeco in *belciucu* si *berciucu*. Cea d'antaniu etimologia este inse mai naturale si mai probabile.

BERECHETLIU, adj., care adduce *berechetu*.

BERECHETU, s. m., *abundantia* = *abundantia*, indestullare; — cuventu turcescu.

BEREGATA si *berigata*, s. f., *guttur*,

gala, — parte internă a gâtului, canalea de înghițire și respirare: *a taiă bere-ga'a* = a junghii; — cuventu de forma romanesca; dero care este originea lui? Casa ruim multu supposetionile, vomu amentî numai grec. *πάρυξ, πάραξ*, las-sandu si altoru-a se si essercite agerimea critice.

BERLISIU, vedi *belisui*.

BERLUIRE, vedi *beletuire*.

BERTA, s. f., ital. (*beretta*), franc. *berthe*; la vestimente muieresci, unu ornamentu, care incongiura senulu.

BERTELIA, s. f., nu d'in *berta*, ci d'in *betta*, in locu de *betellia* (vedi aceste vorbe in dictionariu), cum use si dice de multi Români: marginea de la brânu a braceroru sau pantaloniloru, ismenelor. etc.

BESIACTEA, s. f., pl. *besiactelle*, — cuventu turcescu, *arcu* = mica ladutia lucrata formos.

BESEA, sau *besea*, s. f., pl. *beselle*, *basium* = basiu, sarutatu; — neologismu nu se pote mai scalciatu dupo franc. *baiser*.

BESNA, s. f., *crassa obscuritas*, *te-mebre* = intunerecu, — cuventu slavicu de forma câtu se pote contraria foneticei romanesce.

BETEAGU, adj., *aeger, infirmus*, — nepotentiosu, infirmu, vetematu: *beteagu de unu ochiu* = cu unu ochiu stricatu, chioru; *beteagu de unu petioru* = schiopu; *beteagu de una mana*; — cuventu de respinsu ca si urmatorele derivate:

BETEJIRE, v., *aegram reddere*; — a face nepotentiosu, a vetemă unu organu ore-care allu corpului, si in parte, organele genitale: *a si betejî ochii* = a si i strică; — *a se betejî* = a se vetemă sau surpă (vorbindu de partile genitale); — *te ai betejitu lucrandu* = te ai spetitu.

BETELA, s. f., fire de aur ce miresse'a, in diu'a cununielor, porta spendiarate de capu; — cuventulu are numai forma rea, ero de origine e romanescu, d'in *betta*; si se pote usioru correge, dandu-i-se form'a *betea* sau *bettella*.

BETESIUGU, s. m., *mala valetudo, infirmitas*, — nepotentia, vetematura a unui organu, si in speciale, a organeloru genitale, surpatura; — de respinsu ca si *beteagu, betejire*.

BEZACONIA, vedi *basaconia*.

BEZEREI si *beserei*, s. m. pl., *mesenterium*; — cuventulu pare de forma románica, dero nu se pote usioru suspici originea lui; ellu e neconoscutu d'in coce de Carpati, unde acellu-asi conceptu se esprime cu vorb'a *prapuru* sau *prapure*.

BEZI, sau *bez*, pr. afora de = *prater*: *ti am datu septe lei astadi, besi alti trei dati de eri*; — slavicu.

BEZNA, vedi *besna*.

BIBERONU; s. m., neologismu d'in franc. *biberon*, care, ca formatu d'in lat. *bibere* = a bea, cu form'a augmentativa, insemna: beutoriū mare, *betivu imparetescu*, cumu se dice romanesce; inse in limb'a nostra cuventulu n'au trecut cu acestu intellesu originariu, ci cu cellu de *vascioru cu una titia*, d'in care se dà celloru nepotentiosi se suga unu licidu, si, in speciale, prunciloru se suga lapte. — Cuventulu e de origine románica, inse cu forma necuvenita limbei romanesce.

BIBILICA, s. f., *gallina guttata*, pasere care prin marimea si chiaru form'a ei sémene tare cu una gaina, si alle carei penne presenta preste totu picatelle venete si albe, de unde in latinesce numirea ei de *gallina guttata* = gaina cu picatelle, precumu si in franc. *plutade*, ispan. *pintada* = literal. passerea depinsa. In limb'a nostra pote forte bene figură cuventulu *biblica*, ooci nu presenta combinationi fonetice straine audiului romanesce; inse de incongiuratu este form'a masculina *bibiloiu*, d'in care unu femininu *bibilica* ar fi si mai nesufferitu.

BIBILU, s. m., pl. *-uri*, *cusutura* in forma de dentisoru pre marginea unui guleru sau maneca de camisia, a unei basmalle, etc.: *camesia, maneca cu bibiluri*.

BIBLICESCE, adv., si

BIBLICESCU, adj., in locu de *biblice* si *biblicu*, sunt forme incarcate si prin urmare de respinsu, ca si *organicescu, politicescu*, etc. in locu de simplele *organicu, politicu*.

BIBOLARIA si *bivolaria*, s. f., *stauka* sau turma de *bivoli*.

genitali, surpatura; — de respinsu ca si *beteagu*, *betejire*.

BIBOLARIU, si *bivolaru*, s. m., paditoriu de *bivoli*.

BIBOLITIA, si *bivolitia*, feminin din:

BIBOLU, si *bivolu*, (la Macedo-romani: *bubalu*), s. m., *bubalus*, ital. *bubalo* si *buffalo*, isp. *bubalo*, franc. *buffle*, *бобалок*, — animale cadrupe cu sémena cu boulu, déro maigrossu si mai mare decâtu acestu-a; togmai d'in acesta assemenare cu *boulu*, lat. *bos*, *bobus* si *bubus* in dat., grec. *βοός*, au venitu si numirile *bubalus*, m., *bubala*, f., d'in care romanesce amu avé *bubalu*, *bubala*; *bibolu* sau *bivolu*, si mai allessu *bibolitia* sau *bivolitia*, cu tonu la a patr'a syllaba, sunt cu forme cu tolu raticite prin influentie slavice.

BICAU, s. m., pedeca, belciugu; — cuventu cadiutu in desuetudene si d'in collo de Carpati, unde pare co a fostu in usu.

BICIU, s. m., pl. *bicie*, *flagrum*, *flagellum*; — instrumentu de batutu omeni, de batutu si de menatu vitele, impletitu d'in canepa, curelle, etc., *flagellu*; — cuventu slavicu.

BICIUIRE, v., a bate cu *biciulu*, a bate cu verce, chiaru si in figuratu, a bate vitiele, de esemplu, — *flagellare* = *flagellare*.

? **BICIULUIRE**, v., a estimá merci, à evaluá ?

BICIUSCA, s. f., deminutivu d'in *biciu*.

BICU, s. m., *taurus* = tauru, — neconoscutu d'in coce de Carpati.

BIDINEA, s. f., plur. *bidinelle*, *penicillus* quo ad parietes dealbandos utuntur; peria cu care spoiescu paretii, spoitore, penicellu mare de spoitu; — cuventu turcescu.

BIGOTERIA s. f., franc. *bigoterie*, ital. *bigotteria*; calitate sau fapta de *bigotu*; — mai bene *bigotia*, déco cuventulu ar fi de adoptatu.

BIGOTISMU, s. m., franc. *bigotisme*, ital. *bigottismo*; caracteriu de *bigotu*, systema de a nutrí si mantiné intre omeni *bigotia*.

BIGOTU-a, adj. s., franc. *bigot*, ital. *bigotto*; cellu ce practica ceremoniela

cultului religiosu cu unu scrupulu essageratu, déro nu totu de a un'a impinsu de una addeverata pietate; faciaru religiosu, falsu devotu, mormentu spoitu, cumu numi Christu pre faciaru devoti intre Judani, pre farisei. — Cuventulu ar fi venindu, dupo unii d'in angl. *by god* = pentru Domnedieu; dupo altii d'in *Visigotu* = nume applectu si la *Normani*, ca veniti d'in acea-asi origine cu *Visigotii*, si togmai Normaniloru s'a applectu de Francesi, in risu, numele de *bigoti*, peno cotra finitulu seclului XVI, si numai dupo acesta epoca, a luat cuventulu, in limb'a francesca, insemnarea ce are astadi; dupo altii in fine d'in ital. *biglietto*, deminutivu d'in *biglio* = cenu-su, negru, dupo vestimentele callugariloru, in cari se incuiba de regula *bigoti* a sau *faciaria religiosa*. Ispanii pentru acellu-asi conceptu au cuventulu *santurron* = liter. *santioiu*, santu essageratu, devotu affectatu; la densii *bigote* insemna *mustacia*, si in figuratu, *caracteriu solidu*. D'in aceste incertitudini de intellesu, cumu si de origine, urmedia co limb'a nostra s'ar poté forte bene scuti de *bigotu*, ca si de derivatele lui.

BILLA, s. f., franc. *bille*, it. *biglia*, isp. *billa*; *osseus* vel *eburneus globulus*; 1. globuti de ossu de eboriu, ce serve la jocu de *biliardu*; 2. globuti de ossu sau de lemnu ce serve la votu. — Dupo unii d'in latin. *pila*, insemn form'a ital. *biglia* se oppune la acést'a; mai probabile este déro co cuventulu e de origine germanica, d'in acea-asi fuintana cu *billa* (vedi mai la valle).

BILLETU, s. m., pl. -e, franc. *billet*, ital. *biglietto*, isp. *billete*; cuventu luat dupo francesce, fora forma romanesca, cu insemnarile: *schedula*, *litterula*, *epistollum*, *sygrapha*, *chirographus*, *amatoris littera*, *tessera*; scrissore mica, câteva linie ce se scriu cuiva ce nu e in departare; inscrissu, addeverentia data co a platitu sau co are a platí, a primitu sau are a primí bani sau altu ceva; *billetu dulce*, scrissore de amore; — apoi in unire cu diverse alte vorbe: *billetu de intrare*, pentru teatru, gradine, si alte locuri de adunare; *billetu de drumu*; *bil-*

letu de incarcare, pentru navi sau alte vase de transportu; *biletu de banca*, cu acellu-asi intellesu ca si *banconota*; — mai vertosu in daraveri commerciali: *biletu*, politia; — *biletu* de lotaria; *biletu de votatu*, bucata de charteia precare se serie votulu, etc. — Dupo unii cuventulu ar fi venindu d'in grec. *βύλλιον* = cartiulla; dupo altii d'in aceea-asi funtana cu *billa* sau *billu* de mai la valle.

BILLIARDU, s. m., franc. *billard*, ital. *bigliardo* sau *billardo*, isp. *billar*; — jocu de *bille*; més'a pre care se face acestu jocu; cas'a unde se afla una mésa de jocatu *bille*. — Déco e se remana acestu cuventu in limba impreuna cu celle lui affine; atunci se cere de neaparat se iea una forma mai cuvenita geniului acestei limbe, analoga isp. *billar*: precumu d'in *carte* (de jocu) s'a formatu *carturariu*, apoi *carturaria*, sau si d'in *arsicu*, *arsicariu*, *arsicaria*; asiá d'in *billa* s'ar poté face *billariu*, *billaria*.

BILLU, s. m., dupo franc. *bill*, si acestu-a dupo angl. *bill*, cu insemnarea de *proiectu de lege presentatu la votulu camerelor englese*; — forte usitatu in camerele nostre in locutionea: *billu de indemnitate* = votu sau lege prin care ministrii se scutescu de raspunderea, ce appésa pre densii, pentru mesure, cari aru ficerutu incuvientierea legislativei, si pre cari densi le au luatú fóra acesta formalitate. — In limb'a englesa cuventulu are forte multe si variate insemnari, a nume si mare parte d'in celle espresse prin *billa* si *biletu*; si prin urmare aceste doue cuvente se reducu la angl. *bill*, a carui insemnare primitiva este *rostru* sau c jocu de passere; de aci apoi, prin metafore continue, *obiecte de ossu*, cumu si *billele*, apoi *semne de intellegre*, togmai precumu si latin. *tessera* = liter. patru, insemna mai antaniu unu *cubu* micutellu, apoi *sare* de jocu, si in fine *semnu de espressione*, ca si *biletu*. Fora indouentia de la *rostrulu* unei passeri peno la unu *billu* presentatu mundri-loru lordi ai Angliei distanti'a este enorme; déro imaginationea poporului, creatoriu allu limbei, nu connosce neci una distantia in sborulu seu: proba este si

limb'a nostra, asiá cumu e vorbita de poporu. Póte fi distantia mai mare de cátu intre *bataia* si *amore affectuosa*? Cu tote acestea poporulu nostru espreme amendoue ideele prin acellu-asi cuventu, *batare*: *a bate muieri*, *a bate cu muierile* (vedi *batare* in Dictionariu).

BINA, s. f. pl., *binalle*, cuventu turcescu, *edificium*, edificiu, constructione facuta mai vertosu cu scopu de specula.

BIOSU, adj., *abundans*, *dives*, *uber*; abundante, avutu, bene si cu de tote provediutu; fecundu, fertile, manosu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, d'in ungar *bős* sau in locu de *vi-vosu*, *viuosu*, d'in *vivna*, *vivere*!

BIRAITLA, f., d'in:

BIRAU, s. m., judecatoriu, judece; — cuvente neconnoscute d'in coce de Carpati si cu totulu de prisosu, de ore ce in locu-le avemu alte de necontestata romanitate; inse totusi ar meritá se se allega si se se scia, déco elle, ca si affinele: *biru*, *biruire*, etc., sunt unguresci, sau de alta origine, sau d'in *vir*, cumu pretende Dictionariulu de Buda, si cumu pare a probá macedonoromanulu *biru* (vedi 2. *biru*).

BIRBANTU, vedi *berbantu*.

BIRELNICU, si *birnicu*, adj., suppusu la *biru*; in intellesulu de sub 1. *biru*; — cuvente de forma neindoiosu slavica, éro pentru origine vedi 2. *biru*.

BIRGA, s. f., *vittum*, *mendum*; vitiu, defectu; — cu totulu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BIRJA, s. f., *rheda conductitia*; trasura ce se iea si platesce cu or'a sau cu diu'a; — combinationea fonetica *ry* e cu totulu contraria limbei romanesci; cuventulu in rusesce insémna *bursa*, *plattia* unde se afla *burs'a* negociatoretasca si pre care stau in asteptare si *birjarii* cu *birjele* loru; si de aci cuventulu ap-plecatu la assemeni trassure, intogmai precumu si franc. *fiacre* = birja, inco s'a numitu asiá dupo *Saint-Fiacre*, baserica in Parisi, unde stationara primele *fiacres* = birje.

BIRJARIU, s. m., *possessoriu* sau *menatoriu* de *birja*.

BIRNICU, vedi *birelnicu*.

BIROU, vedi *biurou*.

BIRTASIU, s. m., care tiene *birtu*.

BIRTU, s. m., *caupona*, *popina*; casa unde manca omenii, ospetăria; — cuventu germanu.

1. BIRU, s. m., *tributum*, *capitum exactio*; dare cotra statu, dare pre capu, impusa mai înainte numai tierraniloru, astadi totoru Romaniloru d'in Romani'a libera; — cuventulu inse e cadiutu in desuetudine si supplitu prin *capitatione*, *impositu pre capete*, *dare personale*, etc. (pentru etymologia vedi si 2. *biru*).

2. BIRU, s. m., *vir*, *heros*; barbatu, erou, voinicu, la Macedoromâni; — prin urmare in cea mai formosa insemnare a latinescului *vir*: *arma virumque cano* = cantu armele si pre *barbatulu* = (eroulu); pre candu la Dacoromani s'a pastratu numai derivatele *ver-tute*, *vertosu*, in intellesu mai appropriatu de primitivulu *vir*, ero cuventulu *vir* insusi sub form'a *veru*, a luat insemnari mai departate (vegi *veru* in dictionariu). — Vine acumu intrebarea déco cuventele *biruire*, *biruintia*, 1. *biru*, etc., nu stau in legatura de cumnatia cu *biru* = *vir*; slavice nu su aceste cuvente: invetiatalu *Miklosich* ensusi, de si sustiene de una parte co *biru* = tribut, ne ar fi venit de la slav, marturesce inse de alta parte co originea slavica a cuventului e indoiana, si transmite la ung. *bir* = *potere*, *possedere*; déco e de a se scî, déco acestu cuventu este originariu, in unguresce, sau impromutatu de la noi, sau de la Celti, la cari inco se afla cuventulu cu intellessulu de *invingere*.

BIRUINTIA, s. f., *victoria*, *victoria*, *invingere*; — d'in *biruire*.

BIRUIRE, v., *vincere*, a *invinge*, a *bate* (vedi si *biru*).

BISCOTA, s. f., si *biscotu*, m., ital. *biscotto*, franc. *biscuit* (reu pronuntiatu *piscota*, *piscotu*); proprie, de doue ori coptu = *bis-coetus*, si in speciale: 1. bucati de pane de a dou'a ora copte, sau uscate in coptoriu, spre a se poté pastră indelungu, fora se mucedesca, si a servi de provisiune precalle, mai vertosu la mi-

litari, la marinari, etc. — 2. bucatella de pasta fermentata cu sacharu si bene rescopta; — form'a cea mai cuvenita limbei ar fi *biscoptu* sau *biscoppta*.

BITANGU, s. m., *erro*, *vagabundu*, — neconnoscutu d'in coce de Carpati; — d'in ung. *bitang*.

BITUSIA, s. f., *equi stratum*, *straiu* ce se pune pre callu, — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BIU, de *biu*, *superfluus*, *superabundans*, cu prisosu, de prisosu, forte abundante; — neconnoscutu d'in coce de Carpati; pare co de aci s'a nascutu *biosu* de mai susu.

BIUROCRATIA, s. f., *functione* de *biurocratu*, domnia de *biurocrati*, franc. *bureaucratie*.

BIUROCRATU, s. m., *functionariu* de *biurou*, franc. *bureaucrate*.

BIUROU, s. m., *mésa* de scrisu in genere, *mésa* de scrisu intr'una ramura de servitiu publicu; si de aci: *functionarii* applegati la acea ramura de servitiu; ramur'a insasi de servitiu; — d'in franc. *bureau*, neologismu introdussu fora neci unu respectu de fonetic'a limbei nostre, presentandu in doue syllabe mai multi barbarismi: coci mai antaniu franc. *u* nu correspunde cu *iu* sau i romanescu, si prin urmare reu se dice *biurou*, reu *birou*; apoi combinationea franc. *eau* inco nu se traduce la noi prin *ou*, ci prin *ellu*, cumu *château* = castellu, si prin urmare *bureau*, deco amu avé nevoia de *ellu*, s'ar traduce in romanesce: *burellu*. De câtu se imbuibămu limb'a, de e sau nu lipsa, cuneologismiasă descalciatică *biurou* sau *biurou*, n'amu face ore mai bene si mai cu mente se pastrămu vechiele si romanescele: *mésa* = *biurou*, *capu* de *mésa* = *siefu* de *biurou*? A ce sémena *siefu*? Mai pote connósce ceneva in ellu pre franc. *chef*, care nu e de câtu totu *capu* = lat. *caput*, corruptu si defigurat? Au credemu co *bureau* dice ceva mai multu de câtu *mésa*? D'in contra *bureau* vine d'in bure = *pănura*, si va se dica proprie *una bucata de pănura*, ce se pote intende pre una *mésa* de scrisu, ca si pre verce altu lucru: asiă déco franc. *bureau* esprime obiectulu numai de una parte acciden-

tale, éro roman. *mésa* espreme acellu-asi lucru in ce are ellu essential; coci la scrissu *més'a* este totulu, éro accopere-mentulu de pânura pote si lipsi. — A-poi derivatele *biurocratia*, *biurocratu*, sunt, déco se pote si mai barbare : coci la form'a scalciata *biuró* se allatura e-lementu grec. *πάτος* = potere, domnia, functione, si se producu astufelu vorbe hybride de nesufferita uritione.

BIVOLARIA, *bivolarius*, etc., vedi *bi-bolaria*, etc.

BIVUACU, s. m., — 1. *veghia* sau *ve-glia* = vigilia, padia extraordinaria in tempu de nopte (acestu intellessu nu lu mai are astadi neci in limb'a francesa, ci numai :) — 2. *statione* de repausu, ce una armata face, diu'a sau noptea, sub cerulu liberu, fora copereamente : armat'a insasi ce face assemenea statione; loculu infine unde se face assemenea statione. — Cuventulu luatu' dupo franc. *bivouac*, sau *bivac* si *bienac* (coci neci in francesce nu are una forma stabilita), este german. *biwach* sau *beiwach*, *wey-wach* = dupla garda, dupla vigilia; si, déco e se l'adoptamu si noi, apoi de ce am mai allungatu d'in usu *obacht* = german. *oberwacht* = veghi'a principale?

BIZARU, adj., *morosus*, *difficilis*, *mir-rus*; 1. applicatu la persone : morosu, superatiosu, greu de multiamitu, capri-ciosu, fantasticu; 2. la lucruri : de mirare, extraordinariu; — d'in franc. *bizarro*, ital. *bizzarro*, cu acelle-asi semnificationi; éro isp. si portug. *bizarro* = *generosu*, *cavalerescu*, *maiestosu*, etc. In limb'a i-taliana se afla unu primitivu *bizza* = menia; déro fiendu co *arr* ca suffisu nu essiste in italianesce, de acea-a cuven-tulu cautu se se fia introdussu de aiurea, pote, prin limb'a ispanica, d'in basciulu *bizarra* = cu barba, fii barbatu. De acea-a limb'a nostra se póte scuti de acestu cu-ventu, si cu státu mai multu de deri-vatulu seu *bizareria*, a carui forma este contraria geniului limbei romanesce; ar cautá, déco se pote, se se dica *bizarria*.

? **BIZIREA**, s. f., una planta, oleum *papaveris*!

BIZUIRE, *bisuescu*, v., ca reflex. *a se bieu* in sine sau in altulu, sibi vel

alii nimium confidere; *a se incunnette* = nimium audere; ca activu simplu ne-connoscutu d'in coce de Carpati, *a in-crede cuiva ceva*, concedere, committere alicui aliquam rem.

BIZUITU, part. d'in *bizuire*, cu in-semnari neconnoscute d'in coce de Car-pati : 1. certus, tutus, securus; incre-dentiati, securu; 2. familiaris, fidus, ac-ceptus; familiaru, favoritu, de aprope credentiosu, fidele.

BLABORNICU, s. m., una planta, *cypripedium*, cu forma neromanica si neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BLACIA, s. f., si *blaciú*? s. m., băt-itiu de batutu grâne, bătiiu in genere, *flagellum*, *pertica*; — de unde? — necon-noscutu d'in coce de Carpati (vedi si *blegu*).

BLAGA, s. f., bunuri, avutia = *divi-tia*, — cuventu slavicu.

BLAGOCESTIA, s. f., pietate = *ple-tas*, — slavicu.

BLAGOCESTIVU, adj., piosu, piu = *plus*, — slavicu.

BLAGOSLOVENIA, s. f., benecu-ventare = *benedictio*, — slavicu.

BLAGOSLOVIRE, v., a benecuentá — *benedicere*, — slavicu.

BLAGOVESCENTIA, s. f., *annuntia-tionea*, serbatore in 25 Martiu, candu se commemora venirea angerului Ga-briel, ca se annuntie fetiorei Maria, co va nasce pre Mantuitorulu.

BLAIVASU, si *plavasu*, s. m., con-deiu de plumbu, grafu, instrumentu sau materia apta la desemnatu, *graphium*.

BLAJINITATE, s. f., blandetia, le-nitas, mansuetudo, — slavicu.

BLAJINU, adj., blandu, affabile, mansuetas, benignus, affabilis, comis, — slavicu.

BLAMARE, *blamediu*, v., vituperare, improbare, crimini dare, reprehendere; a cugetá si spune, co faptele, dissele, portarea cuiva sunt necuvenite, relle, vetematorie (oppusu lui *laudare*); a de-faimá, a desapproba, a imputá, a cen-surá, a critica, a mustrá, a admoni; — neologismu introdussu dupo franc. *blamer*, déro introdussu foro necessitate, de orece desponemu de alte multe espres-

sioni pentru conceptele, la cari se aplicea, cumu si fora respectu de fonetic'a limbei, urmare ce va aruncá limb'a într'una confusione, d'in care nu vomu mai poté essí. Mani'a de a innová cu locu si fora locu a ajunsu asiá departe, încátu nu numai *blamare* si *blamu* se audu necontentitu, de cându legislatur'a nostra mai de multe ori pre annu dà *blamuri* ministerieloru, éro judecatur'a pronuntia la *blamuri* in contr'a membriloru sei; déro inco unii au crediutu co potu dice si *blamagi*, fora se essiste neci in limb'a francesa una forma *blámare*. Déro franc. *blâmer* este, cumu arréta circumflessulu seu, in locu de *blasmer*, si, sub pedepsa de a nemici verce analogie, pastrate cu rigurosa consecutia de poporu in instinctulu seu, sub pedepsa de a cadé astufelu in intunerecu chaotecu, ar cautá ca cuventulu *blâmer* se iea, in romanesce, form'a *blasmare*; inse si acesta forma ar presentá una combinatione fonetica contraria legiloru limbei romanesce. Mare dauna inse nu e, co *blâmer* nu pote intrá in limb'a nostra, antaniu pentru co l'avemu dejá sub form'a cu multu mai curata si intréga, *blastemare*, si cu intellessuri cu multu mai appropriate de originariulu seu *blasphemare* = $\beta\lambda\alpha\sigma\phi\eta\mu\epsilon\iota\nu$, intellessuri pentru cari limb'a francesa s'a vediotu nevoita a reintroduceca neologismu *blasphémer*; allu doile pentru co neci lipsa de espressioni, cumu se vede d'in traductionile date, si se va vedé inco si d'in esplecarile urmatorie, nu ne pune in necessitate de a da una noua forma lui *blastemare*, asiá in câtu se lu reducemu la *blasmare*, sau si mai reu la *blamare*. Cuventulu *blastemare*, ca si *baserica*, *domenica*, *cumenicatione*, etc., este unulu d'in acellea, cari probedia, peno la evidentia, co Românii s'au crestinatu inco d'in cele antanie secle alle erei crestine, si n'au asteptatu, cumu pretendu unii, ca slavii se-i initiedie in divin'a doctrina a lui Christu. In addeveru latin. *blasphemare* nu este classicu, ci introdussu d'in grec. $\beta\lambda\alpha\sigma\phi\eta\mu\epsilon\iota\nu$ de cõtra antanii propagatori ai crestinismului, si prin urmare ca termenu de do-

meniu religiosu, spre a însemná : *a pronuntiá vorbe injurioase in contr'a lui Domnedieu si a celloru sante*. Cu acestu intellessu, d'in care, in decursulu secleloru, s'au desvoltatu apoi altele analoge, s'au introdussu inco de atunci, si essiste peno astadi, si in romanesce, cuventulu *blasphemare* sub form'a *blastemare*, prin simpl'a sustituire a lui *t* in locu de *ph* sau *f*; pre cându limb'a francesa, dupo ce a defigurat cuventulu forte reu si l'a redus su la *blâmer*, dupo ce l'a applicatu astufelu la concepte cu totulu departate de intellessulu primitivu, a fostu nevoita, cumu dissemu, spre a espreme acellu intellessu, se reiea d'in nou form'a *blasphémer*. Ca se ne dâmu séma si cu acesta occasione despre spiritulu de tenacitate si conservatione, ce caracteriza pre poporulu nostru, se vedemu ce forma a luat *blasphemare* si in alte limbe romanice, afora de cea francesa. Italianulu de la *blasphemare* a trecut la *blastemare*, *blastemmiaire*, si in fine la *bestemmiaire*, *bestemmiaire*, form'a cea mai usitata astadi cu intellessulu latinescului *blasphemare* si romanescului *blastemare*; de alta parte prin taiarea lui *t* a formatu *blasmare*, si, spre a evitá combinationea sm contraria limbei, *blasmare*, cu intellessulu francesului *blâmer*. Ispanii au mersu si mai departe cu mutilationile; ei dicu: *lastimar* = *blastemare*. D'in celle espusse se vede totu de una data, co si Italianii, ca si Francesii, au tensu a da cuventulu doue forme pentru doue serie de semnificationi : *bestemmiaire* = *blastemare*, franc. *blasphémer*; *blasmare* = *defaimare*, franc. *blâmer*. Limb'a nostra inse nu ne permite una mutilare a cuventulu de asemenea natura, si totu ce potemu face, este a introduce, pentru unele însemnări, form'a mai originaria *blasphemare*, in neci unu casu inse form'a mutilata *blasmare* sau *blamare* (pentru intellessulu lui *blastemare* si *blasphemare* vedi in dictionariu).

BLAMU, s. m., actione. si resultatu sau si motive alle actionei de *blamare*.

BLANA, s. f., villosa pelils vestimento subsuenda vel subuta, pellita ve-

stis, tabula, assis; 1. pelle de animale cu perulu seu, care e coșuta sau are se se cosa pre faci'a d'in intru a unui vestimentu; vestimentu blanitu sau captusitu cu pellea numita *blana*; 2. scandura, tabla de lemnu mai lunga de câtu lata; — acêsta d'in urma insemnare, ca si form'a cuventului, pare a probá co cuventulu nu vine de la ung. *bélleni*, ci este de origine romanica, fiendu in legatura cu lat. *planca* = scandura, mai simplu inco de câtu acestu-a, d'in *plana*, femeninu d'in *planus* (vedi si *belisiu*).

BLANARIA, s. f., maestria de *blanariu*; stabilimentu unde se lucra si vendu *blane*.

BLANARIU, s. m., care scie lucrá *blane*; care vende *blane*.

BLANISIORA, si

BLANUTIA, s. f., diminutivu d'in *blana*.

BLEASCU, s. m., anima bestiarum = suffletulu bestieloru, — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BLEAU si *bleavu*, s. m., pl.-uri, — lamina de ferru, care se bate pre ossia, pentru ca acêsta se nu se ródá currendu.

BLEGOSIARE, v., aures demittere; a moiá si lassá urechiele: *callu cu urechiele blegosiate*; — in unele dictionarie datu si cu form'a *blagosiare* si *blacosiare*, si cu insemnarea: *pavere* = a se spariá, a fi spariosu, a fi fricosu, a se infricosiá (vedi *blegu*).

BLEGU, adj., qui aures flaccientes vel flaccidas habet; care are urechiele moi si lassate in diosu; — de aci metaforice: molle, prostu; — datu in unele dictionarie cu forma *blacu*, si cu insemnarea: *pavidus* = fricosu, spariosu. — Cuventulu se pote legá de *βλάξ* — *βλαξός* = molle, lasiu, lentu, stupidu; sau de analogulu latin. *flaccus* = molle, lasiu, fora energia, fricosu; chiaru in Cicerone *flaccus* = care are urechiele lassate. — *Blacia* sau *blacu* pote co se léga de aceea-si radecina, afora de nu va fi in legatura de cumnatia cu *flagellum*. De alta parte formele *blejire*, *blejdire* (vedi mai diosu) inco se potu legá de *blegu*, de si dau prepusu prin forma co vorb'a ar fi de origine slavica. In fine unele dic-

tionarie amesteca form'a *bleguire*, care vine, fora indouentia totu d'in *blegu*, cu *blevuire* sau *bleuire*, d'in *bleau*.

BLEGUIRE, v., (in unele dictionarie *blacuire*), vedi *blegosiare* (compara si *blegu*).

BLEHAIRE, *ganuire*, elamitare; — a latrá ca catiei mici, a sberá ca iepurii, a mercai, a mierlai; — nu d'in *βληχάουαι*, ci pote d'in *belare* = sberare, transformatu prin metatese; inse cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

BLEJDIRE si *blejire* (d'in *blegu*?) obstupescere; a *blejdi ochii* = a deschide tare ochii si a se uita cu mirare stupida.

BLÉNDÁ, s. f., — 1. *accipiter* = gaia, uleu? — 2. *blénda de omu* = omu reu sau de nimicu? (care nu e bunu de nimicu, care ambla molle si incetu, leganandu-se si abiá misican-du-se); de aci:

BLENDARIRE, v., a amblá leganandu-se; cuventu, ca si *blénda*, cadiutu in desuetudine.

BLÉSNA si *blasna*, *belésna*, opus imperite factum, homo stupidus; lucru reu facutu, omu de nimicu (care nu e bunu de nimicu); — cuventu slavicu forte pucinu connoscutu mai inainte, astadi cu totulu cadiutu in desuetudine.

? BLESIU, s. m., ferru topitu? lamina sau sina?

BLESURA, s. f., *plaga, ulcus, vulnus*; neologismu nefericitu, dupo franc. *blesure* = *plaga, vulnu*, etc.

BLEUIRE si

BLEVUIRE, v., a pune unu *bleau* sau *bleavuri* la ossia.

? BLEUTIA, s. f., calitate de *bleutu*; — se nu fia *blegosia* s'au *blegutia* d'in *blegu*?

? BLEUTU, adj., *stupidus* = stupidu, imbecillu; — se nu fia in locu de *blegutut*?

BLIDARIU, s. m., pl.-ie, theca scutellaria, armariu de *blide*; — ? si cu intellesu personal: facutoriu de *blide*, ollariu; lingutoriu de *blide*, parasitu, lingáu.

BLIDU, s. m., pl.-e, *catinus*, *pattina*; — vasu de pamentu, in care se punu bucate pre mésa, *catinu* = strachina, taleru de pamentu, etc.: a *spelá*

blidele, a pune *blidele* în *blidariu*; a mancă d'în acellu-asi *blidu* cu ceneva = a tral impreuna; — cuventulu se afla mai eu sêma în gur'a terraniloru, pre cându în cetati se aude astadi, pentru acellu-asi conceptu, *strachina*, éro pentru *blide* mai eu elegancia lucrata: *castronu*, *forfuria*. — Cuventulu porta semne de înalta vechime, si nu se pôte admite, cumu pretende invetiatiulu *Miklosich*, co Romanii l'aru fi impromutatu de la Slavi; ci déco, precumu sustiene acellu-asi invetiatu, vorb'a este gotica; atunci e mai probabile co Romanii l'au de la Goti insisi, cu cari au trairu impreuna tempu îndelungatu. De altumentrele cuventulu se afla si în alte limbe sorori, în cea italiana de esemplu, sub form'a de *biade* = bucate: grânu ordiu, secara, etc. (franc. blé) d'în anglosass. *blad* = verce specia de granu, si chiaru verce specia de planta, si în particulariu, planta leguminosa, etc., însemnari cari duc la grec. βλαστόν = erba, verce cresce d'în pamentu, de unde si allu nostru *blastariu* sau *vlastariu*. D'în *bladu* Românii au facutu pôte tantianu *biadu*, si apoi prin asemenarea lui a cu i, *bliedu*, *blidu*, *blidu*, care a potutu avé mai înainte însemnarea de verce cresce d'în pamentu, apoi ce cresce d'în pamentu si se manca, bucate, leguma, si în fine vase în cari se punu bucate, tocmai precumu si franc. plat = si cu bucatu, si cu vasu de pusu bucat'a. În fine se pote compará si grec. βλάτον = una specia de planta leguminosa (vedi în Dictionariu *blitu*).

BLIDUSELLU, s. m., pl.-e, deminutiv d'în deminut. *blidusiu* d'în *blidu*.

BLIDUSIU si

BLIDUTIU, s. m., pl.-e, scutella, patella; deminutiv d'în *blidu*, catinellu, talerellu, strachiora, etc. (vedi *blidu*).

BLOCARE, *blucediu*, v., a pune sau stabili *blocu*, a impresurá de tote partile una cetate sau terra.

BLOCU, s. m., franc. blocus, impresurare de tote partile a unei cetati sau unui tinutu, occupare a totoru càiloru de communicatione, asiá în câtu se nu pota neci essi neci intrá; — d'în ger-

man. blockus = blockhaus = casa de lemnu.

BLONDU, -a, adj., franc. blond, ital. blonde; flavus, balanu, vorbindu mai allessu de omu cu pèrulu balanu si cu ochii albastri; — neologismu fora utilitate, fiindu co *balanu* lu pote suppleni forte bene; si déco originea romanica a cuventului *balanu* s'ar poté contestá; apoi nu se pote contestá, co *blundu* e strainu de terrenulu romanicu: de ce déro amu introduce unu neologismu de origine straina, si nu ne amu multiumf cu *balanu*, a carui origine e cellu pucinu indoiosa, si are totu de una data meritulu, co e connoscutu totoru Romaniloru? (vedi *balanu*). De asemenaea si *blondinu*, *blondina*, cauta se lasse loculu la *balaionu*, *balaionora*.

BLOTACARIRE, si *blotocarire*, v., exagitare, — a clati, a clatiná, a turburá, vorbindu în particulariu de apa, de unu vasu cu apa; — neconnoscutu d'în coce de Carpati cu acesta însemnare, care; dupo dictionariulu d'în Bud'a i ar veni d'în *volutare*, = rostogolire; — se nu vina óre d'în *fluctus*, ca *blegu* sau *blacu* d'în *flacous*? D'în *fluctus*, e probabile co vinu *fluturu* *fluturare*, *flusturare*, etc.; d'în acellu-asi s'a potutu formá si *flutecu*, d'în care apoi *flutecare*, *flutecarire*, transformatu în urma în *blutecarire* sau *blotecarire*; — d'în coce inse de Carpati verbulu *blotocarire*, pronuntiatu de unii *blotecarire*, (pronuntia io d'în *bluo* într'una syllaba ca german. ö), însemna: a vorbi multu si incurcatu, a vorbi iute si neintellesu, ca copiii mici: ce totu *blotocaresci*, *Judane*? *copillulu candu incepe se vorbesca*, nu i mai tace gur'a, ci tota diu'a *blotocaresce*; — si cu acesta însemnare cuventulu s'ar poté lega de *fluctus*, déco comparâmu espressionile latine: *flumen orationis* = unda, abundancia de espressionie; *fluctus verborum* = franc. flux de paroles = superabundantia de vorbe. Reducerea cuventului *fluctus*, la *flotu*, apoi la *blotu*, d'în care au potutu essi *blotocarire*, si are analogielesalle în franc. flot = *fluctus*, de unde apoi flotter plutire, fluturare. De si acestea sunt numai probabilitati, lucrulu inse

merita luare a mente, ca se nu inlatu-ramu d'in limba cuvente bestrane, cari, prin processe de transformari fonetice peno astadi nedescoperite, au potutu lua forme, ce la antani'a vedere paru suspecte: peno astadi noi nu avem de catu primele lineamente alle foneticei nostre.

— Fienduco e vorb'a de probabilitati, se urmarimu lucrulu mai departe: *blotocarire* ar poté fi in relatione de cumnatia cu *blaterare* = *flecarire*, vorbire de verdi si uscate, de prostie; acestu cuventu inse se léga de βλάξ (vedi *blegu*), care insémna si *vorbitoriu de prostie*; si asiá cuventulu *blotocarire* sau *bliotacarire* ar vení d'in *blegutú, bleutú, bliutú, bliotu, blotu* (vedi *bleutu*) = stupidu, prostu, stangaciu: *Serbulu bliotulu da cu cotulu; copillu mai bliotu ca estu-a n'am mai vediutu*; si asiá *blegu*, pentru urechie, *blegitu* sau *blejitu* pentru ochi, *bleutu* sau *bliotu* pentru gura, si metaforice, pentru mente, ar fi legate intre densele, insemnandu fiacare unu defectu de *molitiune*, de *imbecillitate*. Una alta forma d'in *blaterare* este si *blaeterare* cu intellessulu speciale de *a sberá ca berbecii*. Ingermanesce blöde inco va se dica *simplu de spiritu*; si e possibile ca *bliotu* allu nostru se fia in legatura cu vorb'a germanica, si prin urmare si *bliotocarire* sau *blotocarire*. D'in tote suppositionile inse cea mai probabile remane totu acea care pune verbulu *blotocarire* in legatura cu *fluctus*; pentru co numai acesta etimologia satisface celle doue insemnari principali alle cuventului, adeco: 1. *a agítá*, 2. *a vorbi rapede si fora intellessu*.

BLOTU si *bliotu*, adj., stultulus, imbecillus, laevus; stultu, simplu, prostu, stangaciu (vedi precedentele *blotocarire*)

BLUGURU, vedi *bulguru*.

BLUSA si *blusa*, s. f., franc. blouse, tunica de pandia grossa ce se porta prestra camesia in tempulu verei.

BOBA s. f., pl.-e, bacca, acinus; — fructu de plante rotundu si micu, appecatú mai desu si in speciale la struguri: *boba de strugure*; apoi si la alte fructe ce se appropia de marimea unei boba de strugure: *bobe de porumbu*; si la globutie de alte materie care au marimea

unei boba de strugure: *boba de margaritaru, de margeanu*, etc.; in fine la grantie sau globutie cu multu mai mice: *bobe de gránu, de fasole, de lente, de meiu*, etc. D'in collo de Carpati cuventulu are form'a *bómba*, si se dice aprope exclusivu numai de *bombele* sau *bobele* strugurelui; de alta parte, in multe casuri, plur. *bobe* corespunde cu singul. *bobu*: *bobe de margaritaru, unu bobu de margaritaru; bobe de porumbu, unu bobu de porumbu; bobe de gránu, unu bobu de gránu*; etc. Intru catu *boba* si *bobu* differu in intellessu si déco sunt sau nu de acea-asi origine, se va arretá la articulu *bobu*.

BOBERNACU, s. m., pl.-e, talitrum, franc. chiquenaude, — lovitura prestra nasu sau la altu locu cu degetulu mediu pusu asiá sub pollice, in catu scapa de sub acestu-a cu violentia: *a dá, a luá bobernace*; — proverb: *a dá bobernace* = a imputá, a mustrá, a taiá nasulu; *a luá bobernace* = a primí imputationi, mustrari, etc.; — cuventulu pare a se legá de *bobu*, si a avé ca insemnare originaria *lovire cu bobi sau bobe*; remane inse a se esplecá suffisulu sau finala *ernacu*.

BOBIRE, v., vedi *bobu*.

BOBITIA, s. f., deminutivu d'in *boba*.

BOBITIARE, v., a curatiá de *bobitie* sau *bobe*.

BOBITELLU, s. m., pl.-i, una planta numita in germanesce: *geisklee*: *capritia*? = (erba cu bobitie).

BOBITIOSU, adj., 1. plenu de *bobitie* sau *bóbe*, 2. care e constituitu d'in parti cu forma de *bobe*.

BOBLETECÍA, sau *bobleticia*, s. f., calitate sau fapta, dissa de *bobleticu*.

BOBLETECU si *bobleticu*, adj., stolidus, stultus, ineptus; pucinu preceputu, cu pucina precepere si judecata, nevoiasiu, casca-gura; — ispan. bobatice, cu acellu-asi intellessu ca si in romanesco; compara inse si *bobu*.

BOBLETÍA, s. f., cu acellu-asi intellessu ca si *bobleticia*.

BOBLETIU, adj., cu acellu-asi intellessu ca si *bobletecu*.

BOBOCELU, s. m., pl.-i, deminutivu d'in *bobocu*.

BOBOCIRE, v., formatu d'in *bobocu*; vedi *imbobocire*.

BOBOCU, s. m., *calyx, calyculus; gemma, oculus; bellissimus; anaticula, anserculus*;—1. calicele ce contine florea inainte de a se deschide si a se devoltá pre deplenu; florea nedeschisa si nedevoltata pre deplenu;—de aci metaforice, applecatu la persone: teneru si formosu, in prim'a florea a junetiei si formosetiei: *unu bobocu de fêta, unu bobocu de june*;—2. puiu de certe passerii, si in speciale de ratia sau de gâsca: *bobocu de ratia; gain'a a scosu trei pui si patru boboci de ratia*. In amendoune intellessurele vorb'a pare a se legá bene de acea-asi radecina cu *bobu, bóba*, etc. (vedi mai allesu *bobu*).

BOBONA, s. f., pl.-e, *cantamen, incantamentum, cantus magicus; descantecu, farmece cu vorbe*;—cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, pre care invetiátulu *Miklosich* lu refere ca si pre ungar. *babona*, la slavicultu *babuni*, pl. m., cu insemnarea de *superstitione*, insemnare de care insusi se indoiesce; déro, lassandu la una parte, co intellessulu slavicu de *superstitione* este cu multu mai scientificu, si prin urmare de la modulu de a cugetá allu poporului cu multu mai departatu de câtu intellessulu ce are in limb'a romanescă; apoi in limb'a slavica nu essiste neci una radecina anumita de care se se pota legá cuventulu, fora se mai adaugemu, co togmai intre Slavii, cu cari Români au fostu in relationi mai appropriate si mai vechie, cuventulu lipsesce; pre candu in romanesce ellu pare a fi in legatura cu una numerosa familia de cuvente forte vechie si affundu inradacinate in limba, cumu *bóba, bobu, bobletiu, bombu, bomba*, etc. (vedi *bobu*): a *spune bombe* = a spune secature, vorbe deserte, cum sunt tote descantecele; afora déro n'ar preferi ceneva a reduce cuventulu la *baba*, fiendu co *babele* de regula facu *bobóne* (= descantece); noue inse ni se pare, co cuventulu si prin forma si prin intellessu se lega mai fireesce de *boba*, cu atâtu mai multu, co essiste in limba si form'a destullu de popularia *borbona*,

d'in care *bobona* ar vení de a dreptulu. prin suppressionea lui *r* sau *m*, sau care ar fi ea insasi crescuta cu unu *r*, de ore ce credemu a fi auditu si d'in coce de Carpati form'a mai simpla *bobona*, inse cu intellessulu de *borbona* = bobu mai mare, cumu e allu strugurelui, éro nu cu cellu datu in dictionariulu de Buda, *descantecu*; ba inco chiaru si unu verbu *a se boboná* = a se inflá, a se besicá, etc., se aude in gur'a poporului, cea-ce ar autorisá a pune cuventulu in legatura si cu *buba* (vedi *bobu*.) In urm'a acestoru-a noi credemu, co si Slavii si Ungurii au impromutatu cuventulu de la Români.

BOBORNICU, s. f., pl.-i, *veronica becabunga* lui Linneu, una planta cu frundie verdi luciose si cu flori albastre despuse in manuchie ca *bobele* sau *borbonele* de strugure;—cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, pre care invetiátulu *Miklosich* lu léga de *brebu* (vedi acestu cuventu), dandu si form'a *bribornicu*, ce noi neci amu auditu, neci cetitu, si de care allátura si *blabornicu* = *calceolus marianus*, ce de asemenea noi nu connoscemu neci d'in audita, neci d'in cetite. Lassandu déro la una parte *bribornicu* si *blabornicu*, form'a cea mai connoscuta, cellu pucinu intre una parte de Români, adeco *bobornicu*, pare a fi in locu de *borbonicu*, si prin urmare a se legá de *borbóna* (vedi acestu cuventu, cumu si *bobóna*): Români au numitu mai multe plante dupo form'a frundieloru (vedi *banutiei, bobitellu*). Astufelu cuventulu *bobornicu*, a potutu trece de la Români la Slavi chiaru in supposetionea co nu ar vení d'in *borbóna*, ci póte d'in *veronica* insasi, prin una duplicare familiaria nu numai limbei romanesci, ci si altoru limbe romanice, in locu de *beberonica* orecumu.

BOBOSIA, s. f., pl.-e, inflatura, besicatura (vedi *bobosiu*).

BOBOSIARE, v. (vedi 1. *bobosiu*), in speciale: a deschide si scote tare ochii afora d'in pleope; si de aci in genere: a inflá, mai vertosu ca reflexivu, *a se bobosiá* = a se inflá, a se besicá (vedi *bobona* si *bobosiu*);—insémna si *amblare*? dupo Polizu, afora déro d'in erróre *am-*

blare nu e in locu de *inflare*; — de aci :

BOBOSIATU, part. ca adj., *ochi bobosiati*, ochi essiti tare afora d'in orbitale loru; si in genere pentru verce : inflatu, tare inflatu, besicatu (vedi *bobosiu*).

1. **BOBOSIU**, s. m. pl. *bobosi*, *pupilla*, *cora*; globulu ochiului, si in speciale : lumin'a ochiului, care are form'a unui *bobu*; — si prin urmäre in relatione cu acestu cuventu, cu tote co ar poté avé una affinitate si cu *papilla* = sferculu titiei, sau cu *pupilla*, deminutivu d'in *pu*, a; — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati cu form'a sa masculina si cu insemnarea speciale de *lumina a ochiului*, inse connoscutu sub form'a feminina *bobosia*, data mai susu cu insemnare mai generale : acestu processu de scambarea formeii si genului unui cuventu, spre a espresme concepte differite, se se notedie bene, pentru co e forte desu practicatu in limb'a nostra, si unu essemplu de applecarea lui vomu aflä indata la *bobu*.

2. **BOBOSIU**, adj. f. *bobósia*, *maculosus*, *varius*; cu picatelle de varia colore, pestritiatu, — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, casi 1. *bobosiu*, déro fora indouentia de acea-asi origine cu acestu-a, legandu-se de *bobu*, si anume de derivatulu *bobosu*, ca *rosiu* de (*rosus*) *russus*.

BOBOSU, -a, adj., plenu de *bobi*, sau *bobe*; care are sau da *bobi* multi; cu facia aspra, ca cumu ar fi compusa din *bobe*; cu substantia compusa d'in particelle de form'a unui *bobu* sau *boba*.

BOBOROJIRE, v., *involvere*, *obvolvere*, *male et ridicule vestire*, franc. *affubler*; a infasiurä, a imbracä cu ceva largu intr'unu modu ridiculu; — in locu de *boboredire*, ca si *vescejire* in locu de *vescedire*, de la una forma *boboredia*, venita d'in *bobu*, ca si *buburedia* d'in *buba* (vedi *bobu*).

BOBOTALA, s. f., *flamma*, *conflagratio*; flacara mare de focu, incendiu infricosiatu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, pote in locu de *bolbotaita* = *bolbotania*, care ipare ni se co l'amu auditu si d'in coce de Carpati, déro applectatu, déco nu ne insellämu, la apa ce ferbe orecumu, facundu vertetie si o-

chiuri, si atunci s'ar legä de acea-asi radecina cu *bolbota*, *bolböca*, *bolbura*, *bolböre*, *völbura*, *völtöre*, *völcöre*, etc., — acestu d'in urma si cu intellesu de *flacura*.

BOBOTEZA, s. f., *epiphania*; battezulu Mantuitoriului, diu'a candu se serbedia acestu battezu; — dupo invetiatulu *Miklosich* compusu d'in slavicultu *hogü* si d'in *boteza*; inse acesta etimologia ua da redimatu pre autoritatea betranului nostru litteratu *Eliade*; d'in partene, considerandu co cuventulu e populariu, si co poporul nu e capace de assemeni compositiuni docte, noi credemu co *boboteza* esta cuventu formatu de poporu prin acellu processu de duplicare practicatu in limb'a romanesca, ca si in limbele sorori; numai scambarea lui *a* in *o* pote veni d'in influentia slavica, cu tote co si acést'a e forte indoiosa, de ore ce *au* se face in limb'a romanesca *o* : *o facutu* = *au facutu*, si prin urmäre *botesare* pote fi in locu de *bautzare*, ca isp. *bautizare*; totusi, fiendu co Macedoromanii pronuntia mai correctu : *batesare*, *battesu*, e mai bene a se scrie si pronuntiä : *babatteza* (vedi in Dictionariu : *batesare*, *battesu*, etc.).

BOBOTIRE (cu *ti* nesiuerau), v., *inflammare*, *incendere*; *inflammari*, *flamemescere*; *tumesce*; a pune in flacure, a inflacurä, a incende; a luä flacura, a se inflacurä, a se apprende, a se incende; a ferbe, a se inflä; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, ca si *bobotaita*, cu care coincide in intellesu, si prin urmäre cauta se aiba si acea-asi origine (vedi *bobotaita* si *bobu*).

BOBOU (pronuntia *bobäu*) si *bubäu*, s. m., *gausape*; sarica, vestimentu de lana, a carui parte esterna porta floci mai multu sau mai pucinu metassosi; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *bobu*).

BOBU, s. m., plur. *bobi*, si *bobe*, *bacca*, *granulum*, *mica*; *saba*; — globuti rotundu mai micu ca una *böba*, 1. singulariu : a). luatü ca nume individuale pentru unu singuru globutiü : *unu bobu de gränu*, *de ordü*, *de meiu*; *de mustariu*, *de piperu*, *de mazere*, *de fasole*, *de lente*, etc.; *unu bobu de margaritariu*

de adamante, de auru, de margea, de arena, de sare, etc.;—mai in tote aceste insemnări *bobu* e aproape pre deplenu sinonimu cu *grauntiu* : *grauntiu de mustariu, de ordiu, de meiu, de sare, etc.*; totusi *grauntiu* pare a se applecă cu preferentia la un *bobu* mai micu; — *b*). ca nume collectivu pentru totulu *grauntieloru* unui spicu, unui stulete de popusioiu, unei pastare de leguminose, etc. : *la legatulu bobului bucatele au lipsa de ploia indestullatoria; estu tempu ordiulu a legatu bobu multu, déro secu; annu legasse bobu pucinu, déro plenu*; —in speciale pentru un'a d'in leguminose, ce face pastari cu bobe ca alle fasolei, *faba* = macedorom. *fava*, franc. *fève*. —2. plurariu, in intellessulu de sub *a*.), coci in cellu de sub *b*) nu pote fi, este de regula *bobe*, adeco femininu : *bobe de granu, de porumbu, de mazere, de margaritaru* etc.; *bobi*, ca masculinu se aude forte raru in acestu intellessu generalē : *bobi de porumbu, de fasole, etc.*; ellu se applega in speciale la unele espressioni metaforice : *a da cu bobii* = a devinā prin posetionea si combinatiunea unui certu numeru de bobe de porumbu, de fasole, etc. : *babele sciu da cu bobii; bobii spunu co ai se afli ce ai perdutu*; —de aci proverb : *a da cu bobii* = a nimeri, a devinā justu, a ajunge togmai la tempulu opportunu : *pare co ai datu cu bobii, de ai venit togmai cādu ne punemu la mēsa; pare co dati cu bobii, asiā de bene sciti ce amu cugetatu noi*; —de aci si verbulu *bobire* = nimerire; *a bobi bene* = a nimeri, a nu se insellā in ce face san dice; — *pare co nu ti sunt toti bobii* = pari *tristu, distrassu*; inse in acesta locutione se audu si pronuntiele : *boghii, boii*, asiā incātu pare a remanē indoiosu, déco este vorb'a de *bobi*, seu de *boi* (d'in *bou*); intellessulu se pote esplecā si prin *bobu*, si prin *bou*, de ore ce in antaniulu casu s'aru intellege co la *datulu in bobi* lips'a de ore-care *bobi* sau reu'a loru cadere, annuntiandu unu reu, бага pre omu in grige; éro in allu doilea, co perderea de nescari vite a cofundatu pre omu in intristare; form'a cuventulu inco nu decide

pre deplenu cestionea, de orece unii Rómāni pronuntia *vi* si *bi* camu in acellu-asi modu, ca *ghi* : asiā *boghianu* in locu de *bovianu, boianu*. — Cuventulu *boby* este unulu d'in essemplele celle mai probanti despre differentiele de intellessu ce geniulu poporului scie stabill, prin scambareagenului in unulu si acellu-asi cuventu, care se applega la fientie neinsuffletite: plecandu d'in observarea co natur'a femenei este de regula mai pucinu determinata si mai capritiosa, éro a masculului mai solida si mai bene fissata si determinata, imaginationea poporului applega si fientieloru neinsuffletite genulu femininu pentru concepte mai pucinu precise, éro pre cellu masculinu pentru concepte mai bene definite si specialisate. — Invetiatulu *Miklosich* pretende, co cuventulu ar fi venit Rómāniloru prin Slavi, si a nume d'in slavicultu *bobŭ* : marturesce inse totu de una data, co cuventulu e impromutatu de Slavi d'in latin. *faba*. Déro in limb'a slavica cuventulu n'are de cātu insemnarea speciale de *faba*, precandu in limb'a romanēasca ellu a luat insemnari asiā de multe si variate; in limb'a slavica ellu essiste rategitu si senguratecu, precandu in limb'a romanēasca se vede insocitu de una familia asiā de numerosa : *bobosiu, bobosiare, bobocu, etc.* : acestea sunt probe, co cuventulu este planta de solu romanescu. Ce e dreptu, cuventulu e anevoia de redussu la una vorba latina, si celle ce noi avemu se dicemu, le dāmu de ce sunt in addeveru, de coniecture mai multu sau mai pucinu probabili, destinate a deschide callea la cercetari mai affunde. Si mai antaniu latinesculu *faba*, dupo legile generali alle foneticeei romanesci, ar fi cautātu se se faca *fava*, care, in poterea acelloru-asi legi, ajunge *faua*, si in fine *faa, fā*; sub acesta d'in urma forma cuventulu, amestecandu-se cu altele diverse prin origine si prin intellessu, cumu, de essemplu, imperativulu d'in *facere*, a cautatu sau se despara sau se iea alta forma : numai la Macedoromani, cari pastredia mai bene consonantile, cé la Dacoromani se moia peno la completa desaparitione, essiste

inco form'a *fava*=*faba*. In locu de a trece prin transformările generale, cari aru fi addussu complet'a lui perire d'in limba, cuventulu *faba*, la Dacoromani, pare a se fi transformatu in modu speciale, asiá co *f* a potutu se treca in *b*, ca in *blegu*, *blotocarire*, etc., si astu-felu cuventulu se iea form'a *baba*, apoi, spre a inlaturá ambiguitatea, *boba*, prin scambarea lui *a* in *o*, ca in *fome* d'in *fames*, carui'a in fine, in poterea processului mai susu attensu, s'a datu si form'a masculina *bobu*, cu insemnarea speciale, cearesimacedoroman. *fava*=*faba*, si d'in care in urma s'ar fi desvoltatu celle alte insemnari atátu alle cuventului propriu, cátu si alle derivatelu. Déro form'a *bómba* in locu de *bóba*, cumu si masculinulu *bombu* sau *bumbu*=nasturu rotundu, paru a duce la alta radecina, acea-asi care a datu si cuventele: *bombariu* sau *bondariu*, *bombanire*, *bombacu* sau *bumbacu*, *bumburare*, etc.; acestu d'in urma cuventu se aude si cu form'a *gungurare*, fenomenu d'in care s'ar poté deduce co *gorgonetiu*, *gogonetiu*, *gogosia*, etc. sunt analoge si chiaru identice in origine cu *bobonetiu*, *bobósta*, *bobosiure*, etc. prin stramutarea lui *b*, in *g*, ca in *intrebare* d'in *interrogare*. In limb'a italica cuventulu *bomba* a luat astadi, ca si in alte limbe romanice, insemnarea mai usuale de *globu mare de tunu*; déro are si intellesu de *globu* mai micu, cumu: *mince*, *gogosia* de mancatu, etc. In limb'a nostra essistu *bombu*, *bómba*, nu numai ca substantive, cu insemnarea mai susu indicata; ci si ca adjective cu insemnarea de: *care vorbesce incurcatu*, *care bombanesce*, *care sta bosinflatu*, etc.; si din acelle-asi ce vede co s'au desvoltatu, prin stramutarea lui *b* in *f*, si *fomfu*, *fómfa*=care balbutesce. Aceste analogie ne ducu la cuventulu *bombus*, grec. βόμβος=voce surda, sunetulu confusu ce dau albinele si alte insecte; d'in acestu cuventu inse s'au desvoltatu mai departe si *bombyx*, grec. βόμβυξ=insecta care bombita, ca la noi *bombariu*; si de aci in speciale: verme de metasse, *gúndacu* de metasse, *gogosi'a* vermelui de metasse, metassea insasi, ca la noi *bombacu* sau

bumbacu, d'in care, dupo celle attensae mai susu despre stramutarea lui *b* in *g*, s'a formatu probabile si *gúndacu*. Astu-felu déro cuventulu *bombus* a potutu da in romanesce cuventulu *bombu* cu doue serie de insemnari: un'a referita la sunetu, si alt'a la form'a globosa a chrysallideloru sau gogosielu, ce infasiura pentru unu tempu insectele, materi'a sau tesselurele facute din materi'a trassa d'in acelle gogosie; déro, pentru destinctione, limb'a a cautatu ca in vorbele d'in un'a d'in aceste serie se suppréma sonulu *m*, asiá in cátu d'in *bombu* au essitu *bobu*, apoi *bobocu*, *bobosiu*, etc.; chiaru *bobou* sau *bubáu*, form'a cea mai estraordinaria, cadredia, prin intellesu, cu acésta etymologia: ooci si cellu altu cuventu, pentru acellu-asi conceptu, adeco *séreca*, se refere la latin. *serica*=vestimentu metassosu, intogmai cumu si *bubáu*=*bombáu*=vestimentu *bombiceu*. Mai anevoia. ar paré, co intra sub acésta etimologia cuventele: *bobletecu*, *bobletiu*, etc.; déro, de una parte *bombu* avendu insemnarea de *balbu*=inganatu in vorba, si cellu incurcatu in vorba fiendu de regula si stangaciu in cogetare si in actione; de alta parte *bombu* insemnandu si insectu in chrysallide: nu este de mirare, co unu derivatu d'in *bobu*, ca *bobletecu*, a ajunsu se insemne *simplu*, *prostu*, *stangaciu* in disse si fapte: asiá franc. *niqis*=*bobletecu* pare co e in locu de *niqalis*=in cuibu, ce n'a essitu sau sboratu inco d'in cuibu, vorbindu de pui de passeri. Nu e inse de trecutu cu vederea co in limb'a ispanica se afla cuventulu *bobo*, d'in care apoi *bobatico*=*bobleticu*; primitivulu inse, *bobo* insémna si una passere fora aripe si presentandu prin urmare una forma globósa, ca *bobocu* allu nostru; precum si unu modu de a se investimentá ridiculu ca *boborojire* allu nostru. Ispaniculu *bobo* ar fi venindu, dupo unii, d'in *balbus*=*balbu*; acésta etimologia s'ar poté dá si lui *bobleticu* allu nostru; inse forme analoge ca *bolbotina*, etc., paru a militá pentru etimologi'a mai susu indicata; *bobletiu*, *bobleticu*, fiendu, dupo parerea nostra, ca si *bolbotina*, derivate

d'in una forma *boblu*, deminutiv d'in *bobu*; afora déco pentru acésta familia de vorbe n'ar preferi cineva se puna in jocu si una a treia radecina, adeco *bolbu*=*bulbus*, grec. *βολβός*.

BOCCEA, s. f., pl. *boccelle*, *fascia*, *strophium maximum*; — cuventu turcescu: 1. legatura de tutunu, coprendendu mai multe papusie de tutunu; velu mare, cu care muierile si accoperu spatele.

BOCCENGERIA, s. f., messeria de *boccengiu*.

BOCCENGIU, s. m., care vende *boccelle* de muieri sau tutunu in *boccelle*.

BOCLUCASIU, s. m., care face *boclucuri*.

BOCLUCU si *buclucu*, s. m., merda, *sex*; *molestum negotium*; *cauillatio*; — scementu, mai vertosu omenescu: a *mancă boclucu*=a spune mentioni; nu *mancă buclucu*=nu spune mentioni, nu spune vorbe care me supera; — incurcatura, nevoia: *numai de boclucuri esti bunu*; a *face boclucu*=a face una cërta, a se bagá intr'una nevoia, a committe una prostia; — incurcatura de desfacere a unei daravere; pedece, preteste de a ammaná sau a nu platí una détoria: *de câte ori amu avutu daraveri cu acestu omu, mi a facutu boclucuri*.

1. BOCSIA, s. f., cuventu neconnoscutu d'in cóce de Carpatí, vedi *bucea* în Glosariu, cumu si *carbunaria* in Dictionariu.

2. BOCSIA? s. f., cu intellessulu de *colóre négra*? — acellu-asi pote cu 1. *bocsia*, ca *unsore* pentru ossi'a carrului.

BOCSIARIU, vedi *carbunariu* in Dictionariu.

BODERLAU, s. m., *mergus*, *passere* de apa ce mereu se da affundu.

BOEA, *boeria*, etc., vedi *boia*, *boiaria*, etc.

BOFTA, s. f., *tumor*, *tuberculus*, *glandula*; *ghiandura*, *inflatura*; — cuventu neconnoscutu d'in cóce de Carpati; — ? in locu de *bobta*, d'in acea-asi fontana cu *bobu* sau pote si *buba*?

BOGACIA, s. f., *placenta*, *turunda*; specia de placenta mai allessu cu brandia; — transformatu d'in ital. *focaccia*.

BOGAGIA, s. f., d'in collo de Carpati in lou de *bagagiu*.

BOGASIA, s. f., tessetura colorata si cu lustru, — german. *bagasie*; de aci:

BOGASIARIU sau *bogasieriu* (cu s, nesiuratu), care vende *bogasia*; — *bo-gasiaria*, stabilimentu de *bogasiariu*.

BOGATATE, s. f., forma pucinu con-noscuta d'in coce de Carpati in locu de:

BOGATIA, s. f., *divitis*, *avutia*; — formatu d'in:

1. BOGATU, -a, s. adj., *dives* = *avutu*; — cuventu slavicu.

2. BOGATU (cu tonu pre *bo*, *bógatu*), adj. si adv., *sufficiens*, *satis*; destullu, de ajunsu; — sub acesta forma necon-noscutu d'in coce de Carpati, ci numai sub form'a si cu intellessulu d'in 1 *bo-gatu*.

BOIA, s. f., pl. *boiále* (la Macedoro-mani *boie*), color, *liquor tinetilis*; *tintura*, vapsé cu care se coloredia lan'a, tortulu, etc., cum si pánurele si alte tessuture; — cuventu turcescu.

BOIANGERIA, s. m., maiestria sau stabilimentu de *boiangiu*.

BOIANGIU, s. m., care *boiesce*, care scie *boi* sau are stabilimentu de a *boi*.

BOIARESCE, adj., ca unu *boiaru*.

BOIARESCU, adj., ce se tine de unu *boiaru*, relativu la *boiaru*; — Ca subst.: *boiaresculu*, asiá se numiea in Molda-vi'a *clac'a* sau lucrulu ce erá detoriu tieranulu stabilitu pre mosi'a unui boiaru se faca in folosulu acestuia pentru par-tea de pamentu ce tieranulu lucrá in allu seu folosu; — *boiaresculu* se desfientá prin legea d'in 1864, asiá numita legea *improprietariei tieraniloru*.

BOIARESSA, s. f., muieria unui *boiaru*.

BOIARIA, s. f., calitate sau titlu de *boiaru*: *boiariile se dau pentru servitiele addusse terrei*; — metaforice: morbu venericu: *prin traiulu teu desfrenatu ai se te capeti cu una boiaria care ti va repune vieti'a*.

BOIARIME, s. f., ca collectivu: totulu *boiariloru*, corpulu ce formedia *boiaris* d'in terra; parte d'in *boiari*.

BOIARIRE, *boiarescu*, v., a face *boiaru*, a conferi cuiva unu titlu de *boiaria*; — ca reflexivu, metaforice, a se *boiari*:

1. a se mândri : *s'a boiaritu asiă de tare in câtu nu mai бага pre nemine in sêma*; 2. a se lenevi : *ce mi te ai boiaritu asiă in câtu nu mai puni man'a pre lucră?* — 3. a luă unu morbu venericu : *m'am boiaritu de la formos'a ce mi ai recommandatu*; — in acestu intellesu si sub form'a activa : *formos'a cea laudata m'a boiaritu*.

BOIARISMU, s. f., systema de doctrine, de principie, cari servu ca base de portare boiariloru in societate si in politica.

BOIARITU, part., care, afora de insemnarea ce are ca venitu d'in boiarire : *facutu boiaru, investitu cu una boiaru*, are si intellesu speciale allu lat. *homo novus*, franc. *parvenu* = omu de curendu intratu intre boiari, care nu a avutu parenti sau mosi boiari : *badaranulu boiaritu* (vedi *badaranu*); *boiaritul este totu deaun'a mai mândru si mai nepolitu ca boiariulu*; desl, la noi, *boiari'a*, afora de cea de *neamu*, n'a fostu neci una data ereditaria.

BOIARINASIU, s. m., *boiaru micu*, de rangulu cellu mai de diosu in ierarchi'a boiaresca.

BOIARITIA, vedi *boiaressa*.

BOIARIU, s. m., nobilis, patricius; qui munere publico fungitur; princeps, optimatum unus; 1. omu care porta una sarcina a terrei, carui-a eră incredentiatiu unu servitiu mai importantu allu statului, fia administrativu, fia judecatorescu, fia militarescu, camu in aceaasi insemnare ca *slujbasu* de alta data, si identicu aprobe cu *functionariu* de astadi : *logofetulu eră boiaru judecatorescu, armasiulu boiaru militarescu, vestiariulu boiaru fiscale, vorniculu boiaru administrativu*; — 2. titlu de onore ce portă cellu care addusesset servitiu terrei si dupo essirea d'in functione, titlu correspondentiu cu functione implenita si totudeaun'a de a cellu-asi nume cu functione : *toti boiarii, halia si mazili luara parte la acea adunare, boiari halia fiendu cei in activitate* (vedi *hale*), cei ce occupau functioni, ero boiari mazili (vedi *mazilu*) fiendu cei pusi in desponibilitate, cei

fora functioni, dero si unii, ca si altii avendu pre atunce, intre alte privilegie ce le dau servitiile facute terrei, si dreptulu de a luă parte la tote adunările, cari aveau de obiectu a delibera asupr'a interessiloru statului, dreptu ce numai prin *Regulamentulu organicu* se luă cu totulu boiariloru, dandulise numai dreptulu de a allege d'intre densi *deputati* pentru *obscesc'a adunare*; — 3. titlu onoricu datu pentru servitiu addusse terrei, fora neci una corresponsentia cu numirile functioniloru implenite, titlu, casi cellu in intellesulu de sub 2., cu totulu personale si fora dreptulu de a poté trece la eredi titulariului, precandu in alte terre, mai allessu celle d'in appusu, asemeni titluri nobilitarie treceau d'in tata in fiu ca una ereditate; sengurii boiari d'in tata in fiu erau asiă numitii boiari de *neamu*, fii ai vechiloru apperatoriai terrei, ajunsi inse la cornele aratului si pucinu pretiuiti in celle d'in urma, tote privilegiele, scutentiele si drepturile fiendu date numai boiariloru cu titluri personali, analoge titlureloru institutionei francesce numita *la legion d'honneur*, care se infientiă dupo revolutionea d'in 1879, si desfientiarea titlureloru nobilitarie, cari la Francesi erau ereditarie; la noi, desi personali si destinate a se da numai celloru bene meritati, inse d'in caus'a abusereloru facute prin conferirea loru si la cei fora merite, cumu si prin portarea celloru mai multi d'in cei investiti cu densele, aceste titluri sunt astadi desfientiate prin constitutione; — acelleasi cause, cari addussera desfientiarea boiariloru, impromutara si vorbeii boiaru unele insemnari relle : *a se face boiaru* = a se boiar (vedi *boiarire*). — 4. titlu de onore, cu care numesce ceneva pre cellu cui vorbesce, in acellu-asi intellesu ca si *domnu* : *te rogu se mi dai ascutare, boierule*; inse astadi si in acestu intellesu aprobe cadiutu in desuetudine : s'a petrecutu, in addeveru, ceva curiosu, la noi Românii, cu titlurele onorifice, ce se dau cellui cui vorbimu; una data titlulu cellu mai onoricu eră *panu sau jupanu* : boiaressle de prim'a classe

se numiau *jupanesse*; astadi si feminele d'in casa se supera de titlulu de *jupanessa*; Judanului insusi abia te mai poti adressa cu *jupane*; veni apoi furi'a lui *kyr*: unu mitropolitu era forte onoratu de a se intitula *kyr*; astadi neci preocupatiulu nu aude bucurosu numindulu *kyr*; *coconu* se introna in loculu lui *kyr*, si pare a fi mai incapetinat si mai ambitiosu de catu veneticii precedenti; barbaratii l'au camu urgisitu, dero femenele tinu inco cu dentii la densulu; bunu e inse Domnedieu si cu densulu: de orece si *jupanessele* d'in casa nu mai voru se fia de catu *cocene*, matronele romane voru cautu de neappperatu se lasse remasu sanetosu favoritului *coconu*, carui a *bonjuristulu mosiio*=(*monieur*) inco vrut in diHele d'in urma se iea loculu, dero ca usiurellu *bonjuristu* ce este, pare co a vrutu numai se interite bataia, si s'a pusu apoi pre fug'a sanetosa, lassandu betranului *domnu* se sustina lupt'a atatu cu *coconulu*, catu si cu *jupanulu*, care in legamentu defensivu cu *cyr*u totu mai spera, co va essi triumfatoriu.— Pentru impartirea *boiariloru*, in *veliti*, de *protipentada*, etc., se va tracta la articulele speciale; catu pentru originea cuventului, pareri s'au datu forte multe, sustinendu unii co ar veni d'in *boiu* sau *res-boiu* (cuventu slavicu), altii d'in *voia*=*volia*, altii d'in alte funtane; cea mai seriosa inse si mai bene fundata pare a fi a invetiatiului *Miklosich*, care reduce cuventulu la slavicultu *boiJar*, derivatu siacestu-a d'in una vorba slavica mai simpla cu intellessulu de *mai mare*: insemnarea asia dero, cumu si legarea cuventului de una radecina slavica sustinu cu putere parerea mentionatului invetiatiu. Cu tote acestea fiendu co noi credemu suffissulu *ariu* romanicu, ero nu slavicu; fiendu co instituirea boiariei si organisationea ei este calcata dupo cea byzantina; fiendu co limb'a latina a avutu influentia in nomenclatur'a boiarielor byzantine; fiendu co in limb'a romanesca, de si prin influentia posterioara a slavismului s'au introdussu multe numiri slave de boiarie, de la marele *vornicu*, peno la fteri logofetu, totusi s'au pastratu si multe

numiri byzantinolatine in form'a loro romanica cea mai curata: *spatariu*, *vestiariu*, *scutariu*, etc.; fiendu co, in suposetionea, co *boiariu* ar veni d'in unu cuventu cu insemnare de *major*=mai mare, espressioni ca *boiari mari*, *boiari mici*, *boiari mai mari*, etc., noue ne paru stangacie si in sene contradictorie, ca si cumu s'ar dice in latinesce *parvi minores*, sau in francesce *plus inferieur*, stangacia si contradictione, care, deco s'ar pote trece Româului in suposetionea co, *boiariu*, fiendu strainu de limb'a lui, densulu nu pote ave neci una conscientia de intellessulu primitivu allu cuventului, nu s'ar pote trece slavului, care ar cautu se simta acellu intellessu, si care cu tote aceste-a unesco cuventulu *boiariu* cu adiective de intellessulu datu denoi mai susu: pentru aceste cuvente noi credemu, co vorb'a *boiariu* a resaritu in pamentu romanescu, legandu se de aceea-si radecina ca si *banu* (vedi 1. *banu*), cu a tatu mai vertosu, co in limb'a albanesa, *bojar* insemna si *cultivatoriu de pamentu*, caruia *boii* sunt, fora indouentia, forte necessari.

BOIARONIA, vedi *boiaressa*.

BOIAROSU, -a, adj., care are gusturi de *boiariu*, delicatu, greu de multiamitu.

BOIRE, *boiescu*, v., tingere, colorare; a da *boia*, a tinge, a colora, vorbindu de lana, acia, sau tesselure d'in aceste materie.

BOIU, s. m., *statura, natura*; *statura*, fire: *nu e boiulu lui se cresca inaltu*;— d'in *folium*, affinu in intellessu cu *phesiv*, fieri, etc.?

BOJOCU, s. m., pl.-i, plumonu;—cuventu slavicu.

1. BOLA, s. f., applectu asi de desu la vite pare a fi in locu de *bella*=*bellua*; transformatu d'in *bella* in *balla*, apoi in *bolla*, ca *fame* in *fome*, si prin urmare destinsu de urmatoriulu:

2. BOLA, s. f., *morbus*, morbu, nepotentia, stare contraria sanetatei;— in speciale: *langore*;— *bola lumesca*=morbu venericu, gonorrhea, syphile; *bol a copiiloru*=epilepsia;—cuventu slavicu.

? BOLBOLU, adv., in abundantia, cu prisosu;— pote in locu de *bolbur'a*, de

la *volvère*, ca si *bolta*, si mai vertosu *voltóre* cu însemnarea de *apa profunda*, *unda ce volburedia* sau *bolburedia*, si care in gur'a unor'a se aude cu dentali in locu de labiali : *doldur'a*, *vasu implutu bolbur'a* sau *doldur'a*=implutu cu verfu, in câtu sta se dea pre de margineni.

BOLBÓRE, s. f., in locu de *balbore* = *linguæ titubantia*, calitate de balbu, de bobletecu (vedi *bobu*), *una balbóre de omu*=omu balbuitu;—cuventu neconoscutu, pre câtu scimu noi, d'in cöce de Carpati, dero meritandu a fi generalisatu între toti Romanii sub form'a genuina : *balbóre*.

BOLBOROSIRE, si *borborosire*, *bolborosescu*, v., *balbutire*, *blaterare*, *fervere*, *æstuaræ*; *aquam rostro movere* vel in ore agitare; 1. a balbuti : nu *intellegu ce totu bolborosesci*; de aci : 2. a vorbi iute si incurcatu : *vedi cumu bolboroscesce Judanulu ca unu curcanu*; ap-plecatu si la curcani sau alte animali ce scotu una voce analoga cu a cellui ce are limb'a impededata : *curcanii bolborosescu*, *desfasiurandusi mundrele code*; 3. despre licide, a essi ferbendu si facundu besice : *pre aici cauta se fie vene multe de apa, de orece in atâte locuri se vede bolborosindu ap'a d'in pamentu*; *sangele ti esse pre gura bolborosindu*; 4. a baleci, a amblá cu rostrulu prin apa, agitand'ua : *ratiele borborosescu prin lacurele lutose*; sau a agitá apa sau altu lcidu in gura, asiá in câtu se se audia unu sunetu confusu ca cellu ce da balecitalu ratielor in apa lutulenta; 5. in fine despre matie, a chiorái. — Mai multe cuvente paru a fi datu nascere acestei vorbe: si mai antaniu precedentea *bolbore*, care regulatu ar fi cautatu se dé *bolburare*; dero fiendu co acestu-a e — *volburare*, limb'a cautandu se faca una destinctione, a cadiutu in *bolborosire* prin una confusione cu *borborosire*, venit d'in grec. *βόρβορος*=apa lutulenta, lacu sau balta, limulu sau noroiulu d'in una balta, prin verbulu *βόρβορῶ*=a da unu sunetu ca cellu ce facu ratiele balecindu in apa, de unde si franc. *bourbe*, *bourbier*. Spre a destenge celle de

destensu, ar cautá a desface cuventulu in doue: *balburare* sau *balburire* ca venit d'in *balbore*=*bolbore*; alt'a *borborusire* ca venita d'in *βόρβορῶ*, cautandu inco a ne folosí mai departe de acésta radecina, si formandu cuvente ca *borburu*, sau *borbura*=limu formatu de una balta=franc. *bourbier*, *borburos*, etc.

BOLBOCA, s. m., apa profunda, locu unde intr'unu riu ap'a e adunca; balta nu intensa, dero profunda; — affinu cu *bolbura* sau *volbura*, *voltore*, etc.

BOLBOTINA, s. f., si mai vertosu in plurariu, *bolbotine*, fructe necopte, fructe in genere: *multele bolbotine strica stomaculu*; affinu cu *bolbura*, etc.; vedi inse si *bobu*.

BOLDIRE, *boldescu*, v., a impunge cu *boldulu*, sau altu ceva assemenea, a impinge cu cotulu, etc.; metaforice : a indemná;—mai usitatu inse ca compusu: *imboldire*.

BOLDISIU, adj., *punctim*, impun-gundu cu *boldulu*, si de aci, indemnandu, interitandu.

BOLDU, s. m., pl.-uri, *acus*, s. *imulas*; 1. acu cu gamaliá ce serve femineloru de prensu certe parti de vestimente sau certe ornamente; acu de capu, de peru (cu acestu intellesu mai vertosu in Moldavi'a, éro in alte parti :) — 2. acu mai mare si mai grossu fissatu in capetulu unei pertice, ca se impunga cu ellu boii si alte vite de transportu, stemurare sau stremurare; de aci, 3. metaforice : stimulu, indemn, verceserve a indemná, interitá, attitiá : *boldulu fricri*, *boldulu passionei*, *boldulu interessei*, etc.;—nu e slavicu, ci germanicu, angl. *bolt*=sageta, pironu, cuiu, etc.

BOLFU, s. m., *globus*, *lapideus*, bucata de pétra, stana, bolovanu; — neconoscutu d'in cöce de Carpati.

BOLIACU, adj., camu *bolnavu*, pucinu indispu.

BOLIRE, *bolescu*, v., *ægrotare*, a fi cöprinsu de *bola*, a fi *bolnavu*,—slavicu.

BOLISNITIA, s. f., *bola* usiora, epidemia pucinu violenta;—slavicu de origine, ca si de forma.

BOLNAVIRE, *bolnavescu*, v., a face

bolnavu; a *se bolnavi* = a cadé bolnavu; —slavicu si in origine si in forma.

BOLNAVITIOSU, adj., despusu a *se bolnavi*, valetudenariu, infirmu, nesane-tosu; —slavicu.

BOLNAVU, adj., *ægrotus*, care suf-fere de *bôla*, cadiutu in *bôla*, morbosu, suferente, nepotentiosu, infirmu; a *se face bolnavu* = a se preface, co e bolnavu, fora se fia; —slavicu.

BOLNITIA, s. f., *nosocomium*, cas'a in care se punu bolnavii d'in unu ospi-tiu, d'in unu institutu, etc., supple-nitu astadi prin nefericitulu neologismu *in-firmeria* = franc. *infirmierie*; —slavicu.

BOLNITIARIU-a, care ingrigesce de *bolnitia*, —slavicu, supple-nitu astadi cu nefericitii neologismi *infirmieru* = franc. *infirmier*, *infirmiera* = franc. *infirmière*.

BOLOBOCU, s. m., vedi *polobocu*.

BOLOCANU, s. adj., 1. ca sust.: nu-me propriu de *bou*: *aisu bolocanu*, *cea boianu*; 2. ca adj., grossu, si grassu; stu-pidu, grossu de capu: *nu intellegi, me bolocane?*

BOLOVANIRE, v., in speciale, ap-plecatu la'ochi, ca si *blejdire*: a *bolovani ochii* = a deschide ochii tare si a se uitá cu una mirare de bobleticu; — formatu d'in :

BOLOVANU, s. m., stana de petra, petroiu; massa mare de minerale: unu *bolovanu* de sare; —d'in tartariculu *ba-laban* = mare, de a dreptulu? sau prin mediulu slavicultui *bolovanu* = idolu? (vedi si *balabanire*).

BOLTU, s. m., pl.-uri, *capitellum*, capetellu sau capetina de pironu, de cuiu, etc., — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati; —acellu-asicu preceden-tele *boldu?* sau in locu de *voltu*, ca si *bolta*, in locu de *volta*, d'in *volvere?*

BÔMBA, s. f., de acea-asi insemnare cu *boba* d'in collo de Carpati (vedi *boba* si *bobu*).

BOMBARDARE, v., ital. *bombar-dare*, franc. *bombarder*, a arruncá *bombe*, a bate una cetate sau alte intariture cu *bombe* (vedi *bomba* in dictionariu).

BOMBONA, -e, f., si *bombonu*, m. pl.-e, d'in franc. *bombon* = confectura ro-tunda; francesii scriu si *bombon*, deri-

vandu cuventulu d'in *bon* = bunu, duple-catu.

BOMBUTIA, s. f., la Românii de d'in collo de Carpati de acea-asi insemnare cu *bobitia*, ca deminutivu d'in prece-dentea *bômba*.

BONCAIRE, si

BONCANIRE, v., *boare*, *mugire*; de regula reflexivu: a *se boncani*, a mugi, a sberá, vorbindu de boi, candu, de furia sau de dorere, dau unu mugetu plange-rosu si potente, aruncandu pamentu cu petiorele; —? d'in *bocire*, prin interca-larea unui *n*, cumu sustine dictiona-riulu de Buda? sau pote d'in *bombu* (vedi *bobu*), prin stramutarea labialei *b* in gu-turale *g* si apoi *c?* (vedi si *buga*).

BONDOCU-a, adj., in aretum col-lectus, scurtu si grossu; —la alti Ro-mâni cu acea-asi insemnare *ghindocu?*

BONETA, f., si *bonetu*, m., pl.-e, d'in franc. *bonnet* = scufa, retella ce muie-rile porta in capu.

BORANGICU, *borungiucu*, si *burun-gicu*, *sericum*, fire de metasse trasse de pre gogosi: *camésia de burungicu*; — cuventu turcescu.

BORANTIA, s. f., *borago officinalis*, una planta numita si *aratellu*.

BORBONA, s. f., de acea-asi insem-nare cu *boba* si *bômba*, applecata mai allessu la strugure (vedi si *bobu*).

BORBONTIA, s. f., ca si *borbôna*.

BORBOROSIRE, vedi *bolborosire*.

BORCANASIU si

BORCANELLU, s. m., pl.-e, deminu-tivu d'in *borcanu*.

BORCANU, s. m., pl.-e, vasu de pa-mentu, olla mai mare in care se punu si se pastredia diverse lucruri licide: *borcanu de dulcetia*, de *muraturi*, de *untu*.

BORDEA, s. m., specia de fientia ina-ginaria, cu care sparia pre copii, ca se taca si se stea cu mente: *taci, fetulu meu, co vene de te manca bordeia*.

BORDEIASIU, s. m., deminutivu d'in *bordeiu*.

BORDEIU, s. m., pl.-e, casa *subterra-neá*, *lupamar*; 1. casa terranesca sapata in pamentu si accoperita de assemenea cu pamentu: cu acea-asi *cutediantia*

morte a calca bordeiului cersitorului ca si palatiulu imperatului; — de aci pentru verce casa modesta : *in bordeiulu seu, fia câtu de modestu, fiacare traiesce mai multiamitu de câtu in casele altuia, fia câtu de munde*; 2. in dictionariulu de Buda si cu insemnarea de *lupanariu* = casa de muieri desfrenate, ca si ital. *bordello*, franc. *bordel*, ispan. *bordel*, si prin urmare neologismulu *bordellu* ar fi de prisosu. — *Bordeiulu* a fostu de timpuri uitate si e peno astadi cas'a marei majoritate a terraniloru români; ba inco ellu figuréd'a inco, si a figuratu una data si mai n. 'tu, chiaru prin curtile urbaniloru : esse déro de cea mai mare interesse, nu numai pentru istori'a limbei, ci si a nationei prestra totu, a se urmarî cu denadensulu origine a sorori cuventulu este, dupa forma, ca si in limb'a noastră, unu diminutivu, care cere una forma primitiva mai simpla. In limb'a francesa essiste *bord* = margine; déro d'in acêsta insemnare nu se pote scote cea de *bordel*, afôra déco nu s'ar presupune co *peccatoselle* erau una data condemnate a locuî in case situate câtu se pote mai la margine a cetatiloru. In limb'a ispanica se afla *borda* = baraca, casa prosta de scanduri, care ar fi derivatu d'in got. *baurd*, angloss. *bord* = scandura, casciora de scandura; acêsta etimologia cadredia mai bene cu intellessulu ce are cuventulu *bordellu* in limbele sorori, si peno la unu punctu chiaru cu intellessulu datu in romanesce sub 1., cea-a ce ar duce la conclusionea, co Româniî de la Goti aru fi invetiati se faca *bordeie* si se locuesca in elle, afora de nu cumuva s'ar probá co Celtii le au apucatu inainte, pentru co si in idiomatele celtice essiste *bôrd* cu acelle-asi insemnari ca si germaniculu *baurd* sau *bord*. Peno atunci se insemnâmu, co si in romanesce essiste form'a mai simpla *burd* in compusulu *s-burdare*, in intellessu mai onestu, déro totusi analogu cu cellu ce are ital. *sbor-dellare*, formatu d'in *bordello*. Apoi, fiendu co in *bordeiulu* romanesce nu *scandur'a*, nu lemnulu, este lucrulu

principale, ci *gaur'a* sapata in pamentu; de acea-a noi nu suntemu pre deplenu convinsi, co german. *bord* se fia datu nascere *bordeiului* nostru; ci ni se pare co latin. *forare* = gaurire, ar cadrá mai bene cu intellessulu cuventului romanesce, chiaru si in intellessu de *bordellu*, de orece si latinii numieau casele peccatoseloru *antra* = caverne, vizuine, si pentru mai multe cuvente usiore de preceputu; dupo acesta etimologia cuventulu *bordeiu*, in locu de *borteiu*, ar fi in relatione de cumnatia strinsa cu *borta* = gaura, ce n'amú avé nevoia a derivá d'in german. *bohren* = gaurire, desí acestu-a e, fora indouentia, affinu cu latin. *forare*, care a datu pote in limb'a nostra. pre lungu altele, si *forastrellu*, corruptu in *ferastrêu*.

BORDEIUTIU, s. m., pl.-e, diminutivu d'in *bordeiu*.

BORDELLU, s. m., pl.-e, introdussu de currendu dupo franc. *bordel* cu insemnarea speciale de sub. 2., a lui *bordeiu*.

BORFA, s. f., si *borfu*? m., *detritus panniculus*; cârpa, camésia sau verce albitura vechia si aruncata; vestimente si straie invecchite si rupte, *stremtie*; vestimente, straie, albiture de cavi face inco ceneva usu in cas'a sa sau le duce cu sene pre calle; — se nu fia acestu cuventu acellu-asi cu *bolfu* sau *bolsa*, cu insemnarea de legatura sau *paketu* cu rufe?

BORFASIU-a, s., cellu ce aduna *borfe*, si de aci cu insemnare rea : furu de borfe, carpaci, bunu de mana.

BORFETU, s. m., pl.-e sau *uri*, multime de *borfe*, tote borfele ce are ceneva in casa sau pre drumu.

BORHOTIRE, *borhotescu*, v., a pune *borhotu* in ceva, ca se fermente; a face se fermente.

BORHOTU, s. m., *marina*, *sex*, *vinacea*; ce remâne d'in fructe sau plante, dupo ce li se storce suculu : *borhotu de struguri*.

BORIRE, *borescu*, v., vomere; a vóme, a versá, a da afora d'in stomacu celle mancate si beute : *cene bee pré multu vinu, se espune a se imbetá si bori; cui*

s'appлека, de gretia boresce; — metaforice se dice si de lucruri ce dau d'in elle materie, déro totudeaun'a cu nuanti'a particularia de materie gretiose si puturose, si in speciale de membrulu virile : a da afora, a versá, a aruncá sementia genitale, — si de aci in injurature mai multu de câtu gretiose : *borimi-aru se mi borésca*; — d'in tóte acestea cuventulu impromuta una energia nespusa de a esprime injuratur'a impinsa la gradulu estremu; de unde apoi espressioni energice ca : *ciocoiu boritu, tiganu boritu*, etc. — D'in vomere? Atunci cuventulu a sufferitu trei scambiationi fonetice, un'a mai extraordinaria de câtu alt'a : scambarea lui *v* d'inceputu in *b*, de care avemu mai multe essemple (vedi litter'a *b* in Dictionariu); scambarea lui *e* scurtu in *i* si stramutarea verbului d'in III conjugatione in IV, fenomenu forte raru in limb'a nostra, cumu *fugire* d'in *fugere*; scambarea in fine a lui *m* in *r*. Celle doue d'antaniu scambari se presenta si in form'a ital. *bomire* = borire; câtu pentru a treia mai nu s'ar poté affá unu essemplu neindoiu, de ore ce suppositionea co *barbona* ar fi in locu de *bombona* nu e confirmata prin probe sufficienti. Macedoromanii au form'a latina fora neci una transformare, *vomere*; éro transformatulu *borire* ar poté fi in locu de *forire*, compusu *co-forire*.

BORITURA, s. f., ce se *boresce*; si cu intellessulu de lucru sau persona *borita*, adeco gretiosa, batujocoritasia vilita : *boritur'a de ciocoiu, boritur'a de tiganu*.

BORNAIRE, v., cu acellu-asi intellessu ca si *bombaire*, d'in collo de Carpati, éro d'in coce noi nu connoscemu de câtu *sbornaire* sau *sbórnaire*, provenitu sad d'in imitarea voceialbineloru, sau prin transformarea lui *bombaire*.

BOROBONTIA, si *borobotia*, s. f., infelix casus, malum et pervulgatum facinus; rea intemplanie, fapta rea sau prostesca, necuvenientia, ce face mare sgomotu: *mi s'a intemplanu ua borobotia, mi am perdutu caciull'a; tu nu mai de borobotie esti bunu*; — cuventulu pare

a fi una noua desvoltare a formei *borbontia*, si a se legá de *bombu, bomba*, etc. (vedi *bobu*), intocmai ca si ital. *bombanza*, franc. *bombance*, analoge, peno la unu punctu, si in intellessu cu allu nostru *borobotia* sau *borbontia*.

BORSIRE, v., de regula reflexivu : *a se borsi*, a se face *borsiu*, a se acrí; si de aci metaforice, a se superá, a se inveniná; déro in acestu intellessu se aude mai desu, *a se imborsia*.

BORSIU, s. m., *acidum jus furfureum*; apa acrita prin fermentarea teritiiloru puse intr'ens'a; — cuventu slavicu.

BORTA, s. f., *caverna in trunco*; gaura in genere; in speciale, scorbura = gaura in trunchiu de arbore; de aci, trunchiu scorburos (vedi *bordeiu*, cu tote co nu ar fi improbabil ca cuventulu se se refere la *bolta*; numai scambarea lui *l* in *r*, inainte de una consonante, ar fi extraordinaria si grea de sustinutu prin alte essemple). — Insemnarea de *anadema* = corona, cércanu de capu sau de vestimentu, la muieri, insemnare data, pre lungu celle alte, in dictionariulu de Buda, se lega, fora indouentia, de germ. *borte*, saue una transformare d'in *bérta*.

BORTIRE, *bortescu*, v., a face una *borta*.

BORTOSU-a, adj., cu *borta*, ce are una *borta*, scorburos.

BORVISU, s. m., d'in ung. *borvis*, apa minerale ferruginosa.

BORZOIU, sau *bârzoiu*, si

BORZOSIU-a, adj., *hirsutus*; perosu, flocosu; sberlitu; — d'in ungur. *borzas*? noi inse credemu a fi auditu si simplulu *borzu* sau *bârdu*, d'in care *bârzoiu, borzosiu*, ar fi augmentative.

BOSCA, s. f. (*s siueratu*), *vasculum oblongum*; scafa, copaia, covata, buriu, etc.; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BOSCINA, s. f., ce remane d'in fa-guri, dupo ce se allege miera si cér'a.

BOSCONA, de acea-asi insemnare cu *bobona*, neconnoscutu d'in coce de Carpati, — d'in *βασκαλειν*? — de aci si :

BOSCONIRE, *bosconescu*, v., a descantá, a farmecá.

BOSCORODIRE, *boscorodescu*, v., blaterare, secum loqui, murmurare; a flecarî, a limbutî, a vorbi încetu, a mor-mai; — form'a arrêta funtana grecêsca; pote acellu-asi ca si precedentele *bos-conire*, din βασιναίειν.

BOSIOROGIRE, v., a face *bosiorogu*.

BOSIOROGU-a, adj., herniosus; vetematu la *bosie*, si de aci mai generale: vetematu la partile genitili, surpatu; — invederatu d'in *bosiu*, déro suffissulu rogu ce inseamnă?

BOSIU, s. m., pl. *bósie*, *coieus* (=cut-leus), testiculus; coiu : *mi s'a inflatu unu bosiu*; *sufferu de bósie*; *a apucá si stringe pre ceneva de bósie*, ca se i iea poterile; — *bosiu* este aproape identicu in insemnare cu *coiu*; acellu-a differe de acestu-a, antaniu pentru co *bosiu* este una espressiona a lucrului mai departata, si prin acést'a mai pucinu rosinosa, éro *coiu* fiendu espressionea mai apropiata si mai directa a obiectului implica rosine si obscenitate; allu doile pentruco *bosiu*, referinduse mai allessu la pung'a sau pellea ce infasiura testicululu, nu se pote luá in certe intellessuri metaforice, ce se dau lui *coiu*, ca avendu una mai de aproape referentia cu globulu de carne insusi, cumu : *coiu de cumpena*, *de cantariu*, etc.; cu tote co in origine *bosiu* ca si *coiu* (vedi acestu cuventu in Dictionariu), pare a inseamnă *sacu*, *saculetii*, *bursa*=punga. — Urmarierea originei lui *bosiu*, este de cea mai mare interesse, pentru co pote deschide perspective large pentru studiulu limbei in genere, si allu limbei propria in parte, care peno astadi abiá se con-nosce in primele sélle lineamente. Invetiatulu *Diez* allatnra vorb'a romanesca *bosie* de ital. si provenc. *borsa*, isp. si port. *bolsa*, franc. *bourse*, cuventu ce in tóte aceste limbe insemna *bursa*=punga, care in limb'a bascica ar fi luat form'a si mai extraordinaria *molasa*, si care deriva d'in lat. *byrsa*=grec. βύρσα =pelle de animale argasita, si de aci, diverse obiecte lucrate d'in asemenea pelle, cumu e in speciale si *pung'a*. In latinitatea classica cuventulu *byrsa* oc-curre numai ca nume propriu, si acést'a

chiaru in Virgiliu, ca nume propriu allu partei intarita d'in faimos'a Cartagine; nu este inse de mirare cá cuventulu se fia statu in limb'a popularia sau asiá numita rustica, de ore ce ellu essiste in tote limbele romanice sorori cu a no-stra, si prin urmare se se afie vestigie de densulu si in limb'a nostra : cestio-neia inse este de a se sci, déco *bosiu* vine in addeveru d'in *bursa*. Candu aru fi asiá, atunci *bobosiu*, cumu si derivatele lui, aru fi ramure d'in acellu-asi trunchiu, formate prin processulu de duplicare allu cuventulu. De partea intellessului n'ar fi neci una pedeca a referi cuven-tulu *bosiu* la *bursa*, cu intellessulu de *punga*, *saculetii*, etc.; cu atátu mai multu co essiste in limba si *bussunariu*, cu intellessulu cellu mai apropiatu de cellu ce are *bursa* in limbele sorori; de partea formeii inse lucrulu este cu atátu mai greu de justificatu, cu cátu essistu in limba vorbe ca totulu apropiate de *bursa* prin form'a lor, si, dupo tóte probabilitatile, derivate d'in ea, cumu : *bursucu*, si ca adiectivu, cu insemnarea de *grassu* si *grossu*, ca unu *sacu* bene implutu, si ca substantivu cu insem-nare de *taxo*=animale, cumu se scie, re-lativu *grossu*; pote co la aceea-asi ori-gine se referu de a dereptulu si *búr-sanu*, *búrzoii* sau *borzoii*, *borzosiu*, in locu de *bursoii*=tare redecatu sau in-flatu, si mai allessu *úršia* sau *húršia*, in locu de *búršia*=*búrília*=pelle de miellu argasita, prin transformarea lui *b* antaniu in *v*, *vúršia*, apoi prin trecerea lui *v* in *g* sau *h*, *gúršia*, *hursia*, ca in *fa-guru* d'in *favulus*, si in *hulpe* d'in *vulpe*. Cátu pentru *bosiu*, déco s'ar presup-pune una forma de adiectivu derivatu d'in *bursa*, ca *bursiu*, *bursia*, sau *borsiu*, *borsia*, d'in care aru fi rezultatu, prin caderea lui *r*, *busiu*, *busia*, *bosiu*, *bosia*; totusi cu greu amu poté justificá acesta cadere a litterei *r* prin alte essemple sa-tisfactorie : tote formele fora *r* essistu de faptu in limba ca sustantive, adeco *bosiu* sau *bosia* cu insemnarea mai susu data de *coiu* sau *cóie*, éro *busiu*, *busia*, cu insemnarea de *pumnu*, prin urmare tóte cu intellessu de *ceva globosu*; nu

este inse mai pucinu addeveratu, co suprimerea lui *r*, in assemeni conditioni, nu se pote justifică in starea actuale a filologiei nostre, si prin urmare rămâne indoiosu, déco *bosiu*, ca si *busiu*, deriva d'in *bursa*. A indentifică *bosiu* cu *bobosiu*, inco nu ne ajuta la nemica : coci déco nu ar fi pedeca de partea intellesului, ar fi de partea formeî, de orece, dupo legile de formatione a cuventelor, *bobosiu*, ca forma mai desvoltata, a cautatu se vina d'in *bosiu*, ca forma mai simpla; si *bosiu* se pote mai cu greu reduce la *bobu* decâtu *bobosiu*. Noi credemu, co *bosiu*, *busiu*, etc., se pote referi mai bene la acea-asi radecina fecunda, ce a datu *botu* cu tote derivatele selle; si lassandu se desvoltămu cuventele ce ne dau acêsta convictione la articululu *botu*, vomu notă aci numai, co precumu la *bobu* am vediutu forme cu gutturali respondendu la celle cu labiali, *gogósia* la *bobósia*, totu asiă se afla si *gusia* correspondendu la *busia*.

BOSTANA, s. f., pl.-e, vedi *bostanu*.

BOSTANASIU si

BOSTANELLU, s. m., pl.-i, deminutiv d'in *bostanu*.

BOSTANU, s. m., pl.-i, cucurbeta, pepo; fructu de planta cucurbitacea, inse ca totu ce se tiene de domeniulu istoriei naturale, cu intellesu forte fluctuante, asiă in câtu acestu-a variedia forte de la unu locu la altulu, insemanandu: 1. la unii Români: cucurbet'a ce se manca fêrtasau copta, adeco *dovleaculu* sau *dovletele*, cumu luchiaa unii; 2. la altii, numai acea cucurbeta de mancare, ce are pelliti'a lucia si suptire, pre candu cea cu scortia buburosa si mai grossa ua numescu *lubenitia*, cuventu ce la altii insémna *pepene verde*; 3. la altii, numai *cucurbet'a rôioşa*, adeco *tiev'a*, cumu ua numescu pre a locurea; 4. la altii infine, cu insemnare si mai generale, coprendendu sub numirea de *bostanu* atâtu cucurbetele de mancare câtu si pepenii; — d'in acêsta d'in urma insemnare vine co *bostanu*, si mai vertosu sub form'a feminina, *bostana*, se dice si de agrulu semenatu cu pepeni si cucurbete. — Déco inse *bostanu* ar fi de acea-asi radecina ca *botu* (vedi

acestu cuventu la loculu seu in Glossariu), atunci intellessulu ce s'ar cuvenf a i se da totudeaun'a, ar fi cellu de sub 4.

BOTASIRE si *butasire*, v., *ablaqueare*, propagare; 1. a sapă in giurulu unui arbore, 2. a pune in pamentu unu *butasiu* (vedi *botu* si *butasiu*).

BOTIRE, *botescu*, v., *conglomerare*, *conglobare*, *corrugare*; a face *botiu*, a stringe in forma de *botiu*, a ghemuf, a motosi sau mototoli, — in speciale despre vestimente: *nupotusiedépre scaunu*, co *mi botescu tunic'a*; *camési'a se mi se calce d'in nou*, co *pré e botita* (vedi *botiu* si *botu*).

* BOTIOCHINA, s. f., deminutiv d'in *botiu*: capetina, capetellu, bulbu; — metaforice: fapta sau dissa necuvenita, estra-ordinaria, de mirare: *esti bunu numai de botiochine*; *fuci numai botiochine*.

BOTIOCHINOSU-a, adj., cu *botiochina*, capetinosu, bulbosu, vorbindu de plante, etc. (vedi *botiu* si *botiochina*).

? BOTIOTELLU, s. m., pl.-i, *helleborus*, *veratrum*? — se fia ore cuventulu in relatione cu *botiu*, si prin urmare cu *botu*, de ore ce plant'a *botiotellu* este de genulu plantei *ranunculus*; si *rana* = brosc'a se chiama si in alte limbe sorori cu unu nume, ce sta in relatione cu *botu*, de essemplu in italianesce *botta*? (vedi *botu*).

BOTOSIU, s. m., pl. *botosi*, puerillis ocrea, incalciamente de copillu, mai vertosu fora capute, pantofiori; — de acea-asi familia, pare, cu franc. *botte*, *bottine* (vedi *botu*).

BOTNITIA, s. f., *ascella*, frenu, capestru ce se pune pre *botulu* caniloru, ca se nu pota musică, sau in *botulu* boiloru si altoru animali, ca se le duca de densulu; — cuventu formatu d'in *botu* cu suffissu neromanescu.

BOTIU, s. m., *globus*, *glomus*, *conglobatio*, *frustum*, *libum panis*; verce strinsu ca ghemulu, ghemuitu; verce facutu in forma de globu, si in intellesu mai largu, verce turtitu: *botiu de pamentu* = bulgare; *botiu de grănu*, de porumbu = turta de grănu, de porumbu; *botiu de pane* = bucata de pane; *botiu de néua* =

cocolosiu de néua; *botiu de brandia* = bulsu sau bulzu de brandia; — *mi ai facutu rochi'a botiu* = mi ai ghemuitu rochi'a (vedi *botu*).

BOTU, s. m., pl. *boturi*, rostrum, rostellum; partea anterioară essita d'in faci'a certoru animalu, in care se afla gur'a loru : 1. de regula si proprie la acelle animalu, la cari acésta parte presenta una specia de conu trunchiatu : *botulu boului, callului, asinului, vitellului, mandriului, canelui, ursului*, etc.; *botulu siorecelui, catusiei, orbetiului*, etc., 2. si la passeri, desî pentru acestea cuventulu propriu este *ciocu* : *gain'a se sterge pre botu*; *ratiele si baga botulu in lutu*; 3. si la omeni, inse numai in modu jocosu si ironicu : *stergeti botulu, baiate*; — de aci proverb : *a se sterge pre botu de ceva* = a perde in modu nereparabile, a sespellá, cumu se mai dice, pre mani de ceva; *a si linge botulu* = a semti mare placere d'in ceva ce a gustatu sau ar vré se guste; *a se linge in botu cu ceneva* = a fi forte intimu amicu; *a linge pe cineva in botu, ca se i pape totu* = a lingusi vulpesce si faciasesce, spre a trage folóse de la densu. — Intellessulu, ca si form'a cuventului, duce la latin. *botulus* = maciu implutu, carniacu, de unde au venit de a dreptulu ital. *budello*, franc. *boudin* si *boyau*, in acellu-asi intellessu. Dupo forma *botulus* este unu deminutivu d'in *botus*, care nu se afla de locu in classici, déro a potutu forte bene essiste in gur'a poporului, de orece Gelliu ne spune co *botulus* insusi erá unu cuventu mai pucinu nobile, usitatu de comici in locu de cuventulu mai nobile *sarcimen*; d'in acestu *botus* vene directu allu nostru *botu*, applecatu la ceva analogu in forma cu maciulu implutu, sau mai bene cu intellessu pote si mai originariu de cátu cellu ce resulta prin intermediulu latinescului *botulus*, déco urmarimu acestu intellessu in numeros'a familia, ce noi credemu co a essitu d'in acestu nobile blastariu allu Latiului, cumu : *botiu, botiochina, bota, butu, bute, buturu, bos in bos-inflare, bosiu, busiu, gusia*. etc. Spre a face se resara cátu mai multa lumina d'in com-

parationile, ce vomu face, nu vremu a incepe cu ital. *botto*, care e cátu mai appropriatu de allu nostru *botu*, pentru co in intellessulu ordinariu *botto* = lovitura, si astufelu pare co n'ar avé a face nemica cu *botulu* romanescu, desî in derivate, ca *bottone* = *cucuiu*, *proeminentia*, analogi'a de intellessu cu *botu* allu nostru sare in ochi. Se incepemu déro cu *botiu*, care si in forma si in intellessu sta asiá de appropo de ital. *bozzo* sau *bozzolo*, mai usitatu sub form'a feminina *bozza* = inflatura, *cucuiu*, *proeminentia*, globu de petra, etc.; franc. *bosse* = *cucuiu*, *cocosia*, etc., *bossu* = *cucuiatu*, *inflatu*, *cocosiatu*. Pre lungu forme le cu *o*, in italianesce, occurru si forme cu *u*, *buzzo* = *botiu*, perina de ace; ventre, *gusia*, verce assemenea inflatu; isp. *buche* = senu, pulpana de vestimentu, *gusia*. D'in *buzzo* s'a formatu *buzzeco*, si *busecchio* = *macie*, atátu de appropriatu in forma si intellessu cu *beserei* sau *bezerei* (vedi acestu cuventu). Vinu apoi forme cu *t* : franc. *but* = scopu, liter. partea buricata sau inflata d'in mediloculu unui ce, in care tinte-sec tragatoriulu de arme; apoi *butte* = bulgare, glodu, mosioroiu, megura; mai departe : ital. *botton*, franc. *bouton*, ispan. *boton* = bobocu de flore, nasture, capetu, punta, etc., formate, fora *indouentia*, cellu francesu d'in *bout* = capetu, si cellu ital. d'in *botto* = lovitura (in origine : resaritura, aventu a unui ce care resare, esse si vine de impingelovinduse), identice in forma cu allu nostru *botu*, identice si in intellessu cu allu nostru *butu* (vedi acestu cuventu d'in care vinu *buturu, butaciu, butucu*; etc.); apoi si verbele : ital. *buttare*, isp. *butar*; franc. *bouter* = a resari, a essí afora, si de aci, a lovi (intogmai precumu *pousser* = si a impinge sau lovi, si a resari); *botta* ital., si *botte* vechiu franc. = broasca, ca animale ce presenta form'a unui *botiu*; in fine ital. *botte*, ispanic. *bota*, franc. *botto*, cu insemnarile ce au si la noi *bute, bota, cio-bota, botosiu*, etc. Diversele aceste forme se referu, dupo unii, la mediulu german. *bözen* = lovire, resarire, allaturandu-se, ca probe,

si nouele germ. *butz* = ceva trunchiatu, *butze* = besica, cosiussitu pre pella, cucui, etc.; inse, de orece cuventele, de cari e vorb'a, essistu si in romanesc, ca si in tote celle alte limberomanice, elle nu potu fi decátu blastari alle unei radecineromanica, a carei form'a cea mai simpla, scóssa d'in starea actuale a limbeloru romanice. ar fi *bot* sau *but*, forma de supinu d'in unu verbubu-*ere*, care nu ar fi decátu *fu-ere*, sub una forma mai analoga limbeloru italice decátu *fuere*, cumu probedia atátea forme cu *b* in locu de *f* : *bruges* = *phryges*, etc. Acesta parere ni se pare cu atátu mai fundata, cu cátu ital. *buzzo* = gusia correspunde si cu proventialea *busta*, ce ar da in romanesc *bustiu*, si, dupo una regula fonetica a limbei, *busiu*, ca *vestimentu*, *vesimentu*, ca *fusti*, *fusi*, *laudasti*, *laudasi*, etc.; déro *bustiu*, e probabile d'in *bustu*, forma mai originaria in locu de *fustu*, sau cu *o*, *bostu* in locu de *postu*; precumu d'in *bustu* a venitu antaniu *bustiu*, apoi *busiu*; asiá si d'in *bostu*, *bostiu*, apoi *bosiu*, *bovosiu*, *bobosia*, etc., si prin stramutarea labialei in guturale, *gusia*, *gogosia*, etc.; insusi *bobu*, ca si *buba*, *buca*, etc. potu fi, dupo tóta probabilitatea, essite d'in aceea-si radecina, de ore ce latinesculu *fabā* se léga de grec. *φάω* (*φάω* = lente, *buba*, *butilla*, etc.), si *φάω* este aceea-si radecina cu *φάω* (*φάω* = besica, maciu, carnaciu, etc.; de unde poteallu nostru *pisca* = maciu, stomacu); apoi *φω* = *fuere*, d'in care *bu-ere* n'ar fi, cumu s'a dissu, de cátu una forma latina mai antica. Acum *φάω* avendu ca insemnare primitiva : *a resarí*, *a se nasce*, *a cresce*, *a se desvoltá*, a potutu da usioru ca insemnari derivate si : *a se inflá*, *a se besicá*, *a se largí*, *a se face spatiosu si capace*, etc., cari espleca pre deplenu intellessulu differiteloru cuvente ce noi amu comparatu, cumu si alte cumnate cu densele, de la cari vomu tramette la acestu articlu. Una sengura observazione cauta se mai facemu : in locu de *bozza* italianii au si *boccia* cu acelle-si insemnari; acésta d'in urma forma duce de neapperatu la *bocca* = *buca*, *bocelo*, *boccia*, fiendu proprie adiective d'in *bocca*, luate apoi ca substantive cu insem-

nare de *ceva assemenea cu buc'a*, inflatu, besicatu, etc. D'in *boccio*, *boccia*, s'au potutu, fora indouentia, formá si la noi *bociu*, *bocia*, sau *botiu*, *botia*. Lucrulu in sene, adeco etimologi'a sustienuta de noi, nu s'ar scambá de locu prin acést'a, de ore ce *buca*, cumu s'a dissu, s'ar poté referi la aceea-si radecina cu vorbele mai susu attanse; totusi forme ca *bosiu*, *busiu*, etc., anevoia s'ar poté scote de adrep-tulu d'in *bociu*, sau *buciu*; éro *bos* d'in *bos-inflare* in neci uzu modu nu s'ar poté scote d'in assemeni forme. Numai forme ca *bucsire*, etc. potu sta in derepta relatione cu *buca*.

? BOZATELLU, s. m., una planta, — aceea-si cu *botiatellu*?

BOZU si *boziu*, s. m., *sambucus ebulus* lui Linneu, una specia de planta; — affinu cu *buza*? (vedi acestu cuventu in Glossariu).

BRACINARITIA, s. f., cuventu cu forma slavica, appropene auditu in gur'a poporului, si de care neci e lipsa, de ore ce avemu form'a correcta *bracinariu*.

BRADETU, s. m. pl., *bradete* locu plantatu cu *bradi*, padure de *bradi*.

BRADISIORU, s. m., pl.-i, deminutivu d'in *bradu*.

BRADISIU, s. m., pl. *bradisie*, cu aceea-si insemnare ca si *bradetu*.

BRADU, s. m., pl. *bradi*, *abies*, *pinus*, *larix*; cuventulu vine de certu d'in latin. *bratus*; inse, ca mai tote espressiunile de domeniulu istoriei naturali, cu conceptu forte fluctuante : la unii români si de *abietes* de *pinu*; altii, ca Macedonenii, destingu intre *pinu* si *bradu*; altii in fine numescu *pinulu bradu*; — d'in datele scriptoriloru Romani scimu numai atátu-a, co *bratus* érá unu arbore pururea verde, fora se se pota bene determiná, care anume : ar fi déro bene si consultu a fissá si precisá conceptele, asiá ca *pinulu* si *abietele* se respondia la latin. *pinus* si *abies*, lassandu pre sem'a cuventului *bradu* se esprema, cea-a ce latinii numescu *larix* : espressiunile *bradu albu*, *bradu rosu* = *abies*, *larix*, nu potu tiené loculu altoru-a simple; — *bradu* = ramura de bradu, ce se pune la mirese; de aci, *diu'a de bradu* sau simplu,

bradulu, prediu'a cununielor; a *jocă bradulu* = a jocă la miressa in prediu'a cununielor sau si in diu'a de cununle peno se pornesca la baserica.

BRAGA, s. f., cervisia; beutura d'in farina de meiu fermentata; — *tavaraga braga* = arababura, amestecatura a unui licidu cu elemente ce lu facu forte turbure; — ? affinu cu ital. *brage*, grec. *βράζειν* ?

BRAGAGIU, s. m., care vende sau fabrica *braga*; — curatitu de form'a turcesca ar sonă *bragariu*.

BRAGAGERIA, s. f., stabilimentu de *braga*; — mai correctu ar fi *bragară*.

BRAHA, s. m., ordiulu pusu se fermente, spre a trage d'in ellu *bere*; — ? de acea-asi origine cu *braga* ?

BRANISCE, s. f., stivula, padurice situata pre una inaltime.

BRASIOVENCA, s. f., proprie, adiectiv de genu feminin d'in *brasioveanu* = de Brasiovu sau d'in *Brasiovu*, luatu ca subst. : carrutia de Brasiovu.

BRASIOVENIA, s. f., 1. merce de *Brasiovu*; 2. magazinu unde se vendu merci de Brasiovu.

BRASLA, vedi *brésla*.

BRAVARE, *bravediu*, v., lacessere, provocare, insultare, contemnere; a se arretă *bravu*, a face pre bravulu; a *bravă pericule*, *morte* = a le infruntă cu nepesu, a le despretiă; a *bravă pre ceneva* = a lu provocă, a l'insultă, a arretă prin vorbe, gesturi, atitudine, etc., co nu-i pésa de densulu, co lu despretiuesce; — neologismu calcatu in tote constructionile selle dupo franc. *braver*.

BRAVADA, s. f., proprie part. d'in *bravare*, si de acea-a mai correctu ar fi *bravata*, dupo franc. *bravade*: fapta, vorba, dissa prin care ceneva bravedia pre ceneva sau ceva.

BRAVO, vedi *bravu*.

BRAVU, -a, adj., fortis, magnanimus, egregius; animosus, coragiosus; cumu se cade, destinsu in genulu seu; — nu d'in grec. *βραβεύω*, cumu pretendu unii, ci d'in funtana germanica, introdussu in limbele sorori si prin elle si in limb'a nostra; — si ca substantivu: *unu bravu*, unu erou; si in sensu reu : *unu sicariu*; — ca adv.

cu forma deplinu italica : *bravo* = forte bene, si intellessu ironicu : forte reu.

BRAVURA, s. f., fapta sau dissa de *bravu*, calitate de *bravu*; — cuventuluatu dupo franc. *bravure*, fora neci una analogia in limb'a nostra, fora forma romanica.

BRAZDA, s. f., pl-e, sulcus, gleba, *florum* vel *herbarum pulvinus*; 1. gleba sau gleia, fasi'a de pamentu ce rupe aratrulu d'intr'una data; 2. sulcu, lira sau canalea ce se formedia prin ruperea si resturnarea glebei; 3. planca, rasoriu sau fascia de pamentu plantata cu flori, cu legume, etc.; 4. cespete sau bucata de gleba cu erba pre un'a d'in faciele selle; 5. seria de erba cosita, cumu si erba verde cosita, ce se da vitelor; — metaforice si proverb : *a da pre ceneva pre brasda* = a lu face se se deprenda cu ceva ce nu yré la inceputu, a lu face se se iea de lucru, se intre pre callea buna; se se accomode cu ceva; in acellu-asi intellessu si reflexiv : *a se da pre brasda*, — cuventulu slavicu presenta si una combinatione fonetica contraria limbei si neplacuta urechiei romanesci.

BRAZDARE, *brasdediu*, v., a trage sau face cu aratrulu *brasde*; metaforice : a despică, dessecă : *fulgerulu brasdédia norii*, *navea unde*, etc.

BRAZDOIU, s. m., deliratio; deliratione, deliriu, *brasda* trassa alaturi de cea addeverata, essire d'in *brasda*.

BRE, interj., espremandu mirare, superare sau appellatione familiaria : *bre ! ce mundretie de vestimente v'ati cumperatu ! bre ! bre ! nu ve mai stemperati ; ce faci acollea, bre !* — nu pote fi impromutata de la Turci ; ci pare mai multu de origine romanescă, d'in acea-asi funtana ca si *vèru*.

BREAZU, -a, adj., vorbindu de animal : stellatu in frunte; — cuventulu presenta combinationi fonetece neromanesci; form'a romanescă e *bardiu* (vedi *bérda*), d'in care apoi si slavicultu *bréza*; — vitele breze fiendu rare, de aci metaforice : destinsu in genulu seu : *tu nu esci mai breazu* (= baltiatu) *ca altii*.

BREBU, s. m., *iber*, animale amfibiu, specia de castoriu; — nu d'in slavicultu *bobră*, ci d'in latin. *iber*, in locu

de febru, prin stramutarea lui *f* în *b* (vedi litera *f* si *bosiu*), de unde au luat si slavii allu loru bobră.

? BREIU, s. m., si *bria*, f. *mercurialis annua*, una planta.

BRÉSLA, si *brasla*, s. f., corporatiune de industriali sau de negociatori: *brésťa argentariloru, blanariloru, lemnariloru*, etc.; — cuventu ce presenta combinationi fonetice neromanesci, astadi cadintu in desuetudine; de aci si:

BRĚSLASIU, s. m., care face parte d'in una *brésla*.

BRETEA, s. f., pl. *bretelle*, curea ce sustiene una greutate, si in speciale: curea ce sustiene bracele sau pantalonii; d'in franc. *bretelle*.

BREZALA, s. f., *monstrum*; in speciale asi se numea mai inainte unulu sau doi omeni travestiti in modulu cellu mai de mirare, cari in serbatorile d'intro Craciunu si bobotéza amblau d'in curte in curte spre a jocá si saltá in modulu cellu mai ridiculu; — de aci metaforice: femina cu pre multe ornamente pre densa, femina ce se imbraca fora gustu, credendu co formoseti'a investimentarei sta intr'una acumulare essagerata de ornamente fora locu si reu adjustate intre densele; — cuventulu pare a veni d'in *brazu* si a insemná in tota generalitatea: verce extraordinariu, raru si monstrosu (vedi *brazu*).

? BRIBOIU, s. m., *veruculum, pugion-cultus*; instrumentu cu care lemnarii gaurescu lemnulu, ferrarii ferrulu; — acelluasi cu *priboiu*?

BRIBORNICU, s. m., vedi bobornicu.

BRICEAGU, s. m., pl. *bricege*, *cultellus, scalpellus*; cutitellu, scalpellu.

BRICEGELLU, s. m., pl. -e, diminutivu d'in *briceagu*.

BRICIU, s. m., pl. -e, *novacula*, cutitu taiosu pentru rasu barb'a.

BRIGLE, vedi *bârgle*, (in dictionariu: *epa, callusiu*).

BRILIANTU, s. m., pl. -e, *adamas radians*, adamante radiante, taiatu cu mai multe facie; — introdussu inainte de 1830 dupo franc. *brillant*, proprie part. d'in *briller* = a straluci.

BRILIŢŢONCA, s. f., pl. -e, *asclepias vin-*

cetoxicum, hirsutaria, una planta sau floare; — dictionariulu de Buda ua espleca si cu *hirundineriu liminosu*; fiva cumuva acea-asi planta, ce noi connoscemu d'in coce de Carpati sub numele de *rochi'a rundunellei*? are cuventulu *briliŢŢonca* vreuna relatione cu precedentele *briliantu*?

BRISCA, (cu s siueratu), s. f., pl. *brisci*, caruciora usiurea si descoperita.

BROBINTIA, s. f., pl. -e, 1. in locu de *borbintia*, alta forma d'in *borbóna*; — 2. planta ce servece la vapsitu galbenu?

BROBODA, si

BROBODELA, s. f., velu cu care muierile si infasiura capulu; — form'a cuventului cea de a dou'a nu e romanesca, éro prin origine sta pote in relatione cu *boborajire*.

BROBODIRE, -escu, a pune *brobóda*, a si coperi capulu cu una *brobóda*; mai desu ca compusu: *imbrobodire*.

BROBONA, s. f., si *brobonu*? m., cu acelluasi intellessu ca si *borbona, brobona, bombóna, boba*.

BROCIU, si brochiu, s. m., *rubrica*, creta rosia, plumbu rosiiu, tinta rosia; — se fia ore cuventulu una corruptione d'in *rubrica*?

BRODARIU, si *brudariu*, s. m., portitor, cellu ce trece pre ceneva cu *brodulu*.

BRODELA, s. f., actionea de a *brodi* sau a se *brodi*.

BRODIRE, -escu, v., *collineare*, delirare; a nemeri, a avé successu d'in intemplan; a conjecturá justu, a deviná; a delirá (vedi *brodu*); — a se *brodi*, a se afá d'in intemplan, a se intemplan.

BRODIU, -ia, adj., care *brodesce*.

BRODU, s. m., *brodina* si *brudina*, f., *vadum, pons mobilis*; 1. vadu, trecutoria; 2. podu amblatoriu; — cuvente, casi brodariusau *brudariu*, de origine slavica, neconnoscute d'in coce de Carpati.

BROJBA, s. f., pl. -e, *brassica napus*, rapa; napu, — cu combinatione fonetica neromanesca.

BROSIA, s. f., pl. -e, neologismu dupo franc. *broche* = sula, sucala, undrea, verce acu mai mare, acu de peptu, etc.; in romanesce luat mai vartosu cu cea d'in urma insemnare, — d'in celtic. *broc* =

vera; vernaculum, verutum, sudia, etc., sucala, paru ascutitu, *terrusiu*, acu, undrea (vedi si *brusiu*); de aci:

BROSIARE, *brosiediu*, v., franc. *brocher*, a cose cu *brosia*, a prende cu *brosia*; in speciale, pentru mai multe colle de charteia tiparite: a le cose intr'unu fasciculu.

BROSIURA, s. f., franc. *brochure*, actionea de a *brosia*; rezultatul acestei actione, fasciculu de mai multe colle de charteia tiparite si cosute impreuna.

BRUDARIU, *brudina*, etc., vedi *brodarii*.

BRULINCU, vedi *burlincu*.

BRUNCUTIU, si *bruncrutiu*, s. m., nasturtiu apaticu=nasturtium aquaticum (vedi si *bobolnicu*; — cuventulu e neconoscutu d'in coce de Carpati; form'a lui mai correcta pare a fi *bruncrutiu*, cu *r*, si nu *bruncutiu*, fora *r* in penultima, ca venitu d'in german. *brunnencresse*; vercumu doue numiri pentru acellu-asi obiectu, *bruncrutiu* si *bobolnicu de apa*, suntu de prisosu, si cu atatu mai de prisosu, cu catu si un'a si alt'a nu su conosciute de catu pucioru-a: mai bene dero se adoptamu vorb'a romanica *nasturtiu*, cu tote co cresse, ce intra in compositione cu *brunnen*=funtana in cuventulu german. *brunnencresse*=nasturtiu de funtana=(de apa), ar poté forte bene fi romanicu, formatu d'in *cruce*, de unde unu adj. *cruciu*, *crucia*, s'ar fi applicatu la planta ce e in addevru d'in famili'a *crucifereloru*: francesii numescu acesta planta *cresson*, forma ce pote fi in locu de *crescon*, transformatu d'in *cracon*=*cucion*, forma augmentativa corresponditoria cu allu nostru *crucioiu*=*crucioniu*. Asiá fiendu, ultim'a parte d'in cuventulu *bruncrutiu*, ar fi romanesca, *crutiu*=*cruciu*, si numai *brun* ar fi germ. *brunnen*=funtana; si astufellu cuventulu s'ar poté corregge, dicundu-se *cruciu de apa*=*bruncruciu*, applecanduse *cruciu* singuru si fora neci una determinatiune la acellu-asi conceptu ca si franc. *cresson*, german. *cresse*, déco n'amu preferi clasiculu *nasturtium*, ital. *nasturtio*.

BRUNETU, adj., vedi *brunu*.

BRUNU, a, adj., dupo franc. *brun*, ital. *bruno*, applicatu la colorea faciei: subnegru, negritiosu, negreiu, negrisioru, ochiasiu, fuscu, etc.; neologismu introdussu la noi, ca se esprema oppositulu neologismului *blundu*, si luat mai vertosu cu form'a diminutiva: *brunetu*, *bruneta* (=ochiasellu, ochiasella), ca opposita la: *blondinu*, *blondina* (*balaioru*, *balaioara*). — Lips'a acestui cuventu d'in limb'a ispanica, cumu si d'in limb'a nostra, pare a se opune etymologiei data de unii, dupo cari cuventulu ar fi identicu cu *prunu*. *pruna*, ca adj. d'in (*prunus*), formatu d'in *pruna*=*tetioni*, carbuni ardenti, si ar insemná prin urmare *arsu*, cu *facia arsa*: la noi essistu, cuventele *pruna* si *pruna*; in limbele sorori, cu forme si mai appropriate de *brunu*, ital. *brugna*=*pruna*, ispan. *bruno*=*prunu*, etc., numai ca substantive, cu insemnarea bene conosciuta de arbore si fructulu seu, fructu presentandu in addeveru una *facia* mai multu sau mai pucinu negra, una *facia* ca a unui ce mai multu sau mai pucinu arsu; inse consienti'a despre acestu intellessu primitivu este cu totulu perduta in poporu; si de acea-a opinionea celloru ce vreu a referi *brunu* la germ. *braun*, anticu german. *brân*, pare a fi mai justificata, nu inse deplinu justificata, de orece in limbele sorori se afla cuvente ca franc. *brûler*, ital. *bruciare*, éro in a nostra *brusturu*, etc., cari stau in de appropie legatura cu intellessulu lat. *pruina*, urere, *burere*=ardere, grec. *πῶρ*=focu. Vercumu inse diminutivule d'in *brunu*, adeco *brunetu*, *bruneta* nu au forma romanica, si cu atatu mai pucinu romanesca.

BRUSIOSU, -a, adj., plenu de *brusi*, *grundiosu*, etc. (vedi *brusiu*).

BRUSIRE, *brusescu*, v., pugna *petere*, ferire; a loví cu pumnulu, a bate cu *brusi*, si in genere, a loví tare, cu potere; a se *brusi*=a se bate cu pumnii, a se bate cu *brusi*, a se bate vercumu; a si da loviture, a se intende si imbranci; — d'in coce de Carpati conosciutu cu acelle-asi insemnari, inse numai sub form'a *busire*, adeco fora *r* in syllab'a

de la începutu; se fia dero *brusire*, in locu de *busire*, cu unu *r* intercalatu pentru mai multa desvoltare a sonalitatei? sau in locu de *perbusire*, *prebusire*, cari inco se dice (vedi *prebusire*), si care prin una metatese, ca in *petrundere*, in locu de *pertundere*, va fi luat antaniu form'a *pebrusire* apoi, prin caderea lui *p* *brusire*? *Brusire* ar fi atunci mai energicu de câtu *busire*, si prin urmare amendoue formele aru merită se se pastredie si se se applece cuvenitu. Se fia in fine *l* in locu de *r*, asiă in câtu *brusireses* se fia formatu d'in *bulsire*, prin stramutarea lui *l* si d'in loculu seu lungob? Atunci in formarea cuventeloru ca *busiu*, etc., a potutu, pre longa radecinele descrisse la articulu *bosiu*, avé parte si pelleri=imbrancire, prin part. *pulsus*; d'in care ar fi venitu cellu mai appropriatu prin forma *bulsu* sau *buleu*=botiu, (vedi *bosiu*, *brusiu*, *busiu*, *busa*).

BRUSIU, s. m., pl. *brusi*, *grumus*, *globus*, *glomus*, *gleba*; massa de verce cu forma mai multu sau mai pucinu globosa: *brusiu de pamentu*=bulgare; *brusiu de newa*=cocolosiu; *brusiu de sare*, *de tamăia*=grundiu; *brusiu de pane*, *de mamaliga*=codru; *brusiu de brendia*, *de casiu*=bucata, etc.—Cuventulu nu e connoscutu, pre câtu scimu, d'in coce de Carpati, afora déco, cumu s'a observatu la articulu precedente, nu este identicu cu *busiu*, connoscutu d'in coce de Carpati peno la termii Adriatecii cu intellessulu de *pumnu*, intellessu analogu, fora indouentia, cu allu lui *brusiu*. In suppositionea co *brusiu* n'ar fi acelluasi cu *busiu*, si plecandu d'in observarea facuta la articulele *bobu* si *bosiu*, co labialea se commuta adesea cu guturalea in vorbe de intellessu analogu, s'ar poté forte bene ca *brusiu* se fia una transformatione d'in *grumutiu*, diminutivu d'in *grumu*=*gramus*, care si essiste de faptu in limba, sub form'a *grunjiu*, in locu de *grundiu*, ca *josu* in locu de *diosu*, éro *grundiu*, in locu de *grunsiu*=*gruntiu*=*grumtiu*, prin syncope d'in *grumutiu*. In fine s'ar poté ca *brusiu* se fia una transformatione d'in *frustiu*,

care a devenitu *frusiu*, apoi *brusiu* (vedi *bosiu*), si prin urmare se se lege de latin. *frustum*=bucatella de mancare, apoi in genere, bucatella de verce. Déro, ca se deschidemu câtu mai multe perspective agerimei cercetatoriloru, nu vomu trece cu vederea neci analogiele, ce paru a legá *brusiu* de provenc. *bruc*=trunchiu, busceanu, de unde si *parmesan*. *brocon*=ital. *bronecone*=ramu taiatu. Form'a ital. *bronecone*, ca augmentativa, vene d'in *bronce*=trunchiu, vechiu franc. *brunche*=tufa, isp. *bruncha*=ramu, de unde apoi franc. *bruncher*=a se impedeacă; a sta se cada, a se poticni. Cuventele de acésta familia se presenta déro, in limbele sorori, si cu unu *n* si fora *n*; forme fora *n* aflamu inco: ital. *brocco*=paru ascutitu, blastariu, coltiu de planta, vechiu franc. *broc*=punta, acume, verfu ascutitu; ital. *brocca* ispan. port. si provenc. *broca*,=franc. *broche*=sucala, paru ascutitu, furca, etc. (vedi *brostia*); de unde apoi verbe ital. *broccare*, provenc. *brocar*, franc. *brocher*=intiepare, impungere, cosere, etc. Latin. *brochus*, *broceus*, *broncus*=dente tare desvoltatu, coltiu, si, ca adj. *coltiatu*, au datu nascere totoru formeloru d'in limbele sorori, desí intellessulu lor asiă de variatu pare a se opune la acésta supposetione: *paru ascutitu*, de una parte, si *trunchiu* sau *busceanu* de alt'a sunt, fora indouentia, concepte differite; déro noi nu connoscemu tote insemnarile cuventului latinu, care nu occure de câtu de forte pucineori in autorii latini anteclassici, déro care a potutu fi unu cuventu popularu cu forte varie insemnari, intre cari cea de *trunchiu* a addussu, probabile, si pre cea ce are *brusiu* in limb'a nostra, cu atâtu mai multu co in limb'a ispanica *bronce* insemna *turtitu*, *tempu*, etc., mai allessu metaforice, pentru spiritu, ca si latin. *truncus*, romanesc. *busceanu*; éro provenc. *brone*=grossolană. In limb'a italiana essiste si *bruco*=omida, ispan. *brugo*=specia de locusta, d'in lat. *bruchus*=specia de locusta fora aripe; *bruco* essiste inse si cu form'a *brucio*, trassu d'in unu adiectivu *brucheus*,

si d'in acestu-a inco au potutu essi allu nostru *brusiu*, dupo acelle-asi analogie prin cari d'in *bombu* au potutu essi *bobu*, *bobosiu*, etc. (vedi *bobu*), cu atâtu mai multu co *bruchus* se refere la grec. *βροχός* sau *βροχός*, essitu d'in *βροχός* = a rode, a rontiaî, a sfarimâ in *grundi*, etc.; cuventulu *bruchus*, care nu se afla de câtu in Prudentin, a potutu inse essiste in limb'a rustica, ca si cellu de care a fostu mai susu vorba, *brochus*, cu multe si variate insemnari. Apoi d'in considerare co a *arde*, a *palli*, va se dica si a lovî pre cineva tare cu una nueâ sau cu unu *flagellu* (lat. *flagellum*, ca deminutiv d'in *flagrum*, inco pare a sta in legatura cu *flagrare* = ardere), s'ar poté ca si *brusire* se aiba intellessulu primitiv d' a *arde*, ca si ital. *bruciare*, si prin urmare ca *brusiu* se fia una transformare d'in *brusti* (vedi *bosiu*), ca adj. d'in una forma mai primitiva *brustu*, care s'ar legâ de latin. *bustum* d'in *buro* = ardu, sau de *perustum* d'in *per-uro* = ardu forte, redusssu la *preust*, *prust*, si in fine, la *brust*, intogmai ca si ital. *brustolare* = ardere, d'in *perustulare*; si astufelu *brusiu* in locu de *brusti*, ar insemnâ, între altele, *ceva inflatu* prin effectulu caldurei sau arderi, insemnare, d'in care s'ar fi potutu trage si celle date mai susu cuventului *brusiu*, si care in compusulu *prebusire* = ase inflâ, vorbindu de faci'a pamentului una data umeda, apoi uscata prin effectulu caldurei, appare câtu mai apropiata de intellessulu originariu.

BRUSTURE si

BRUSTURU, s. m., *bardana*, specia de planta cu frundi late cordiforme, cu flori purpurii sau violacee, continute intr'unu calice globos, care se accatia usioru de vestimentele omeniloru si de lan'a oiloru; radecin'a plantei se appléca inco, in medicina, ca depurgativu sudorificu, pentru morbi de pelle; — dupo forma cuventulu ar fi unu deminutiv d'in una forma *brustu* (vedi *brusiu*), deminutiv forte apropiatu prin forma de it. *brustolare* = *perustulare* = ardere.

BRUTARIA, s. f., stabilimentu unde se fabrica sau se vende pane; *maestria*

de a fabricâ pane; — desî cuventulu e cu forma romanica, inse ca venitu d'in *brutu*, e de respinsu si de inlocuitu prin *panaria* (vedi *brutu*).

BRUTARIU, s. m., *piator*, care face si vende pane, care tiene stabilimentu de pane; — de respinsu si de inlocuitu cu *panariu* (vedi *brutu*).

BRUTU, s. m. si *bruta*? f., pane prosta, forte negra; amestecata cu multu pamentu; in speciale, appecat la panea ce se da militariloru russi; — cuventulu a venitu prin Russi, si se vede co e acellu-asi cu germ. *brod* = pane; vercumu bene e co Românulu considera panea strainului ca *rea* si *amara*, si mai bene inco ar face ca pre cellu ce fabrica panea sea romanesca se nu lu mai numesca, *brutariu*.

BUAIU, vedi *buga*.

BUBELCA, s. f., inflatura, — d'in *buba*, inse cu suffissu rar si anevoia de justificatu, afora de nu va fi in locu de *bubelica*, in care totusi l-ar fi cautatu se treca in *r*, si se dé *buberica*, si, prin taiarea lui *i*, *buberca*.

BUBOLNICU, vedi *bobolnicu*.

BUBÔTA, s. f., la Macedoromani, cu insemnarea : pane de porumbu, ca si *botiu*, la Dacoromani, si prin urmare de aceea-asi familia, ca si *botiu* (vedi *botiu* si *botu*).

BUBUCHIA, s. f., la Macedoromani, cu aceea-asi insemnare ca si la Dacoromani : *bobocu* (de floare); — analogi'a ar cere *bubuchia*, forma invederatu provenita d'in (*bubucula*), care ar fi sau *bucula*, deminutiv d'in *bucca* = buca, prin processulu de duplicarea allu syllabei de la inceputu, sau d'in *buba*, sau d'in *bobu*, cea-a ce ar fi una proba mai multu despre identitatea de origine a acestoru cuvente (vedi *bobu*, *bosiu*, *botu*).

BUBUIALA, s. f., in locu de *bubuietu*, e de respinsu pentru suffissulu ne-romanicu *ela*.

BUBULICU, s. m., la Macedoromani, cu intellessulu de *κύνδαρος* = *gundacu*, *cupa*; vasu de beutu sau de plutitu, — unulu d'in multele cuvente ce confirma analogiele indicate la articulele *bobu*, *bosiu*, *botu*.

BUCHÉ. s. f., numele secundeii litere si antaniei consonante in alfabetulu cyrillicu : *beta*, *be*, *b*; nume estensu apoi la tote litterile acellui-asi alfabetu; si de aci espressionile : *a invetiá buchile*, a invetiá litterele; *a fi inco la buchi*—a nu fi invetiati inco antaniele elemente d'in lectura si scriere, d'in una scientia in genere; — de aci, *bucheru*—care invetia buchile, care e abiá la antaniele elemente de lectura si scriere, si in genere, de verce scientia; care scie inco pucinu; — cuventulu *buche*, a essitu d'in usu de una data cu lapedarea alfabetului cyrillicu, si chiaru inainte de acesta epoca, prin inlaturarea numiriloru de *az*, *buche*, *vede*, etc., ce se dicea in locu de *a*, *be*, *ve*, etc., candu se reformá alfabetulu cyrillicu, reducundu-se de la 43 semne numai la 27, sub numele de *scriere de reforma* sau *alfabetulu civile*, in oppositiune cu *alfabetu basericescu*, care erá cellu cyrillicu cu 43 de littere. — D'in acea-asi numire de *buche*, veniea si *bucóvna*, s. f., cu insemnarea de *alfabetariu*, *abecedariu*, carte de antania lectura, cuventu care cautá se reposodie si ellu de una data cu mama sa *buche*.

BUCHERU, s. m., vedi *buche*.

BUCHETU, s. m., pl.-e, sertum, florum fasciculus; manuchi de flori, neologismu dupo franc. *bouquet*, cumu si *buchetiera*—*bouquetière*, femina ce vende *buchete*, si in genere, care vende flori; — franc. *bouquet* vine d'in mediulu latin. *boscetum*, deminut. d'in *boscus* sau *boscum* = padure, tufaria, tufisiu, si chiaru multime de plante sau flori, ca si latin. *silva* = padure si multime de plante. Cuventulu *boscus* sau *boscus* a datu in limbele sorori una multime de derivate : ital. *bosco*, *boschetto*, etc., franc. *bois* = padure, lemnu, etc.; verbe : ital. *imboscare*, franc. *embusquer* = a ascunde, a pití, litter. a pune in tufe, etc. Dupo unii cuventulu *boscus* sau *boscus* ar vení d'in german. *baisc* = materia, lemnu de constructiune, etc., avendu de radecina *bauen* = a construí; déro, fiendu co se afla si in romanesce cuventulu *bucceanu*, presuppunendu una forma mai

simpla *buscu*, ca *campeanu*, *campu*; de acea-a cuventele citate d'in limbele romanece aru poté forte bene fi blastari d'in radecine romanice si a se legá de acellu-asi trunchiu ou *botu*, etc. (vedi *botu*, *bosiu*), cu atátu mai multu co germ. *bauen* pare a fi de acea-asi radecina cu lat. *fuere*, grec. *φβαiv*. Vercumu inse form'a *buchetu*, si cu atátu mai pucinu *buchetiera*, nu pote sta in romanesce; ci, déro cuventulu e se se admitta in limba, ar cautá se se reduca la form'a mai primitiva : *boscetu* sau *buscet*.

BUCHISARE, *buchisediu*; si *buchisire*, *buchisescu*, v., verberare, pugniscædere; pulsare, trudere; eudere, tundere; 1. pre câtu insine connoscemu, acestu cuventu, insemna : a *bate infundatu*, si in speciale : a). a bate cu pumnii, b). a bate la curu, astupandu gur'a, punendu capulu batutului intre potióre; 2. de aci metaforice, mai vertosu sub forma reflexiva : a *se buchisá* sau *buchisi*—a se frementá multu, a-si bate capulu tare, occupandu-se indelungu si fora successu de unu lucru, mai vertosu de unu lucru micu si neinsemnatu, a-prope cu acellu-asi intellessu ca si lat. *vittigare*, franc. *vétiller*;—3. dupo dictionariulu de Bud'a, cu intellessu si mai generale : a bate, a impinge, a imbrancel. — Sub form'a *buchisare* nu l'amu auditu d'in coce de Carpati; déro acésta forma e de preferitu cellei in *ire*, *buchisire*; apoi d'in coce de Carpati se audu cu intellessulu de sub 2. si formele *bucenire* seu *bugenire* : de *candu me bugenescu se apprendu foculu*, si *nu potu*. Aceste d'in urma forme paru a da ca radecina a vorbeloru in cestiune cuventulu *bucu* : *buchisare* sau *buchisire*, dupo acesta suppositiune, ar fi formatu d'in deminutivulu *buchia*—*buchia*—*buccula*, si ar insemná proprie a *bate la buce*, fia alle faciei, fia alle curului. Dero suffissulu *isare* sau *isire* pare a se oppune la acesta derivatiune, si a vení mai multu in ajutoriulu grec. *πυγίζω*—a bate la curu.

BUCLA, s. f., 1. la Macedoromani, vasu de lemnu pentru apa; — form'a pare a arrétá co cuventulu este unu neologismu, de ore ce analogi'a pentru

cuvente vechie de assemenea forma, ar cere *buclică*; nu mai pucinu inse si acestu cuventu este una proba despre celle ce s'au dissu in respectulu affinitatei cuventelor *buca*, *botu*, *bute*, *botu*, etc. (vedi *botu* si *bosiu*) — 2. la Dacoromani *cercellu de peru*, neologismu dupo franc. *boucle*, d'in lat. *buccula*=buccutia, si prin urmare potendu-se applică la verce *buricatu* sau *incovoiatu* ca una *torta*.

BUCLUCU, vedi *boclucu*.

BUCNIRE, vedi *bufnire*.

BUCOVNA, s. f., vedi *buche*.

BUCSAIOSU, -a, adj., ca augmentativu d'in :

BUCSAIU, -a, adj., la *arctum collectus*, micu, scurtu si grossu; — cuventu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'in coce de Carpati; se aude inse si in acesta parte : *bucsia* sau *bocsia*, *bocdia*, *bogdia*, applecatu la una femena grossa, grassa, indesata si menunta; se aude de assemenea si verbulu *bucsire* (fora s si-eratu), sau *bûcsire*, cu intellessulu de *a indesă*, si mai alleasu, ca reflexivu : *a se bûcsi*=a se indesă, a se lepî si intră unulu prin altulu : *mi s'a bucsitu perulu*; *ordinulu este prea bûcsitu*, sau *imlûcsitu*, compusulu *imlûcsire* si *imlûcsare*, fiendu inco si mai desu usitatu ca simplulu *bûcsire*. Dupo aceste d'in urma semnificatiuni alle cuventului *bûcsire*, cumu si alle correlativelor *bucseu* (vedi si mai la valle acestu cuventu)=desisiu, *bucsaiu*=indesatu orecumu, ar poté cineva fi tentatu se le refera la *buxus*=*πύθος*=bussu, planta ce cresce forte *imlûcsata*, si probabile de acea-asi origine cu *πύθος*=desu; déro de alta parte formele *bucsia*=bucea; *bucsire* (cu s siueratu)=accoperire si busire, paru a milită in favóre acellei-asi radecine, de care se léga si *busiu*, *busire*, etc. (vedi *bosiusi botu*), inclinandu mai vertosu spre *bucca*, si anume spre unu adj. *buccia*=*buccia*; transformatu apoi in *bucsia*; form'a *bucea*, (vedi in dictionariu acestu cuventu), de una si acea-asi insemnare cu *bucsia*, pare, mai vertosu, a duce la acesta etymologia, fora se escluda absolutu pre cea ce se rédima pre *buxus*, *πύθος*, *πύθος*, si mai alleasu *πύθος*=cu pum-

mulu, cu *busiulu*. Pastrarea lui s in aceste forme este analoga cu pastrarea acellui-asi in *intecsi* sau *inticsi*, care pare a se legá de *intessere*=*intexere*.

BUCSEU, s. m., *typha latifolia* lui Linneu; una specia de papura, numita si *spetedia*, probabile dupo latele sélle foie ce sémena orecumu cu *spat'a*, precumu numirea de *bucseu* pote veni de la impregiurarea co aceste foie su *dese*, (vedi *bucsaiu*).

BUCSIA, s. f., de acea-asi insemnare cu *bucea*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu, cumu si *bucsaiu*, in Glossariu, si compara pre lînga celle citate la acestu articlu, si german. *buchse*=cu-teia, tiéva, bucea).

BUCSIRE (s. siueratu), *bucsescu*, v., *abscondere*, *contegere*; ferire; a pune una *bucsia*, a coperi cu una *bucsia*, a pune *bucelle* la rote, a blevui osse'a, a captusi partea interna a butei de rota cu place de ferru; — cu acestu intellessu neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde cuventulu se aude numai cu acea-asi insemnare, ca si *busire*, (vedi acestu cuventu mai la valle).

? BUCU, adj., flamundu?

BUDA, s. f., de acea-asi insemnare cu *amblátore*, sau *acastóre*, — neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro probabile de acea-asi familia cu *buturu*, *bute*, *botu*, etc. (vedi *botu*), insemnandu proprie : *bute*, *butoiu* pentru scremente.

BUDEIA, s. f., *vasculum oblongum*, *scaphinum*; scafa, butoiasiu, buru; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro, casí *buda* precedente, affinu cu *bota*, *bute*, etc. (vedi *botu*), in locu de *buteia*=*butelia*=bute mica; eompara ital. *bottiglia*, franc. *bouteille*; — commutarea lui t cu d are se se védia mai diosu in mai multe cuvente de acea-asi familia cu *budeia* sau *budiia* (d nesiuertu).

BUDGETARIU, si *bugetariu*, adj., relativu la *budgetu*; *medie budgetarie*.

BUDGETU, sau *bugetu*, s. m., pl.-e, prospectu de spesele ce se crede cose voru face in cursulu unui annu, cumu si de veniturile ce se credu co se voru prede pentru accoperirea acelloru spese, applecatu in particulariu la spesele si veni-

turile anuale ale statului; *budgetul* de spese si venituri cauta, dupa constitutionea noastra, se se votea de camera deputatilor pentru fiecare an, cellu pucinu cu mai multe luni inainte de inceputul acellui an; fora acestu votu poterea administrativa nu pote face spese, neci incassa venituri; camera vota *budgetul*, *déco* are incredere in ministri; lipsindu acesta incredere, ea lu pote refusa, adeco nu lu vota; refuzulu *budgetului* este unu dreptu allu camerei, arm'a cea mai potente, cu care ea se pote servi spre a oblega pre ministri sau se se demitta, sau se intre in callea, ce camera crede, co ar fi cea mai buna pentru fericirea terrei; — apliceat apoi si la spesele si veniturile anuale ale unei administratiuni su bordinate, unei societati, si chiaru allu unui particulariu: *budgetulu municipalitatei*, *budgetele consiliilor generali*, *budgetulu scoleloru*; *budgetulu ospitelor*; *fiacare omu cu bune mesure si face unu budgetu pre fiecare an, si nu esse d'in elu, déco vré se nu si ruina de stare*; — neologismu dupo franc. *budget*, impromutatu si de Francesi d'in angl. *budget*, care si densulu este vechiulu franc. *bougette*, deminutivu d'in (*bouge* =) celtic. *bolga* = sacu, saculetiu, puna, etc.

BUDIA, s. f., vedi *buză*.

BUDINCA, s. f., dupo franc. *pouding*, si acestu-a dupo angl. *pudding*, specia de mancare, ce costa d'in farinata cu medua de bou, cu prune sau stafide, in care se pune si rumu sau vinu de Mader'a; — *budincele* inse ce se prepara in buccatariele nostre nu se compunu d'in acelle-asi elemente; — cuventulu nu pare a fi de origine anglica sau germanica, ci a se referi la acea-asi radecina ca si lat. *botulus* (vedi *botu*, si *botiu*).

BUDUHAIA, *buduhaitia*, *budahala*, *buduhalitia*, s. f., monstrum, tericulum, *momăia*, omu de paia, paiatia, cu care sparia cineva ciori, copii, etc.; si de aci: monstru, spaima de uritione, bella urita prin marimea si grossimea ei desproporcionada; — cuventulu, ca si *bordea* (orecumu *bortea* d'in *borta* = burta), insemna,

cumu se pare, unu omu sau femena mare si grossa ca *butea*, si se lega prin urmare de acea-asi radecina cu *buda*, *budeia*, etc. (vedi *botu*); form'a cea mai primitiva pare a fi *budugania*, transformatu in *buduhaiia*, ca si *buhaiu* d'in *bugaiu* (vedi *buga*).

BUDULUIRE, -escu, v., scrutari, expellere; vagari; a scruta, a scrutoci, a cerceta cu deamenuntulu; a da afora, a scote, a goni; a ambla de collo peno collo fora capetaniu, a se ventura, etc.; — cuventulu neconnoscutu d'in coce de Carpati, se refere inse, ca si *buda*, *budeia*, la *botu* (vedi acestu cuventu), insemnandu, cumu se pare, proprie: a si baga *botulu*.

BUDUNA, s. f., vulva, — cuventu de referitu, ca si *buda*, *budeia*, etc., la acea-asi radecina, (vedi *botu*).

BUDURETIARIU, s. m., care curatia *buduretie*.

BUDURETIU, s. m., pl.-e, camini spiraculum; fornu sau hornu, cosiu pre care esse fumulu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, de referitu la acea-asi radecina cu *buda*, *budeia*, etc. (vedi *botu*).

BUDUROIU, s. m., pl.-e sau -i, de acea-asi origine si insemnare cu *buduretiu*, apliceatu inse si la gardulu de nuelle sau scanduri, cu care se impressura gur'a unui putiu.

BUDUSILEU, s. m., care *budusiluesce*.

BUDUSILUIRE, -escu, v., casi *buduluiire*, in intellesulu restrinsu de *vagari* = a se ventura, a ambla fora capetaniu.

BUFA, *buha*, *bufnitia*, *buhnitia*, s. f., la Macedoromani, si m. *bufu*; noctua, ulula, buho; 1. passere nocturna si singurateca, pucinu definita, cumu sunt celle mai multe concepte, ce se tinu de domeniulu istoriei naturale; inse etymologi'a ne pote autorisa a lega de acestu cuventu conceptulu precisu, ce se espreme in latinesce prin *bubo*, in ispănesce *buho*, in francesce *hibou*, in ital. *gufo*. Formele simple ale cuventului romanescu, adeco *bufa* si *buha*, sunt, fora indouentia, ca si ispaniculu *buho*, d'in acea-asi fuintana cu latin. *bubo*-*bubonis*, inse mai primitive ca in latinesce, in-

togmai precumu avem sub forma mai primitiva si alte cuvente, cumu : *buba*, *cuca*, *botu*, etc., pre candu in autorii latini nu le aflamu de câtu in formele mai desvoltate si secundarie : *bubonium*, *cusculus*, *botulus*, etc. Latinesculu *bubobubonis* este, in addeveru, de acea-asi radecina cu grec. *ββα* = *buha*, numita prin onomatopeia, dupo vocea sea; si prin urmare form'a cea mai simpla, in limb'a nostra, a potutu si pote fi *bua*; in acésta suppositione form'a *buha*, ca si isp. *baho*, ar fi introdussu unu *h* numai pentru eufonia; déro fienduco in limb'a nostra essistu si forme cu *f*; fiendu co in limb'a ispanica stramutarea lui *b* in *f*, este normale, cumu *hacer* = *facere*; fiendu-co, si in limb'a nostra *b* se pote, desi mai rar, commutá cu *f*: de acea-a e mai probabile, co form'a originaria a cuventului a fostu *bubu*, ca masculinu, si *bubu*, ca femininu; si co, pentru destinctionea de intellessu, mai vertosu a formei feminine, limb'a a cautatu se tenda la formele cu *f*: *bufu*, *bufa*, d'in cari apoi s'aru fi nascutu formele cu *h*: *buhu*, *buha*, precumu si d'in *burdufu*, *burduhu*. Vercumu inse formele incarcate cu suffissulu strainu *nitia*: *bufnitia*, *buknitia*, sunt de respinsu, fiendu-ne indestullu formele simple : *bufu* sau *buhu*, *bufa* sau *buha*, (vedi si *bufnire*).--2. In intellessu metaforicu cuventulu *bufa* sau *bua*, *bufnitia*, etc., se dice si de una persona, care se bosinfla usioru, careia cu greu se pote intrá in voia, si care sta retrassa de lume.

BUFETU, s. m., pl.-e, 1. mésa sau armariu, in care se punu vase cu de alle mancarei; 2. in speciale, mésa pre care se punu vase cu confecture sacharose; si de aci: confecturile incesi;—neologismu dupo franc. *buffet*, (vedi *bufnire* in Glossariu, cumu si *abacu*, *armariu*, *credentiariu* in Dictionariu).

BUFLEA, s. m., 1. nume propriu de bou; 2. nume propriu de omu; 3. appellatione comune data : a) unui bou sau bivolu grossu, si de aci : *bivolu*; b) unui omu grossu sau care se bosinfla usioru, (vedi *bufnire*).

BUFNA, s. f., 1. in acellu-asi intel-

lessu cu *bufa*; 2. bosinflare, (vedi *bufa* si *bufnire*).

BUFNEA, s. m., care se *imbufna* sau bosinfla usioru, (vedi *bufnire*).

BUFNIRE, *bufnescu*, v., buccis inflatis spirare, tacitum mussare; violenter ferire; 1. ca intransitivu : a inflá bucces si sufflá tare de supperare sau mênia; 2. Ca reflexivu : a se *bufni* = a se bosinflá, a inflá bucces sau buzele de mênia sau supperare mare; 3. ca transitivu : a loví cu violentia, a busí; — in insemnarea de sub 1. si 3. se dice si cu unu *p*: *pufnire*; éro in insemnarea de sub 2. ocurre forte desu cu form'a *are*: *bufnare* (vedi *bufna*), si mai vertosu compusu cu *in*: a se *imbufná*, mai espressivu de câtu a se *bosinflá* (vedi *bosinflare* in Dictionariu); in fine cu insemnarea de sub 1. si 3. ocurre nu numai in form'a *pufnire*, ci si in cea de *bu-cnire* sau *bugnire*.—Pre acésta d'in urma forma se rédima invetiátulu *Miklosich*, spre a referí cuventele, de cari este vorba, la slavicultu *buknuti*, cuventu fora essistentia in vechi'a limba slavica si presuppusu numai de mentionatulu invetiátu dupo serbesc. *buknuti* = mugire, supperare, etc., sau russesc. *bahnuti* = inflare, cari aru fi datu nascere la romanescele: *bufnescu*, *bugnescu*, *bucnescu*, *iz-bucnescu*. Cellu d'in urma cuventu, ca compusu cu particul'a slavica *iz* = *ex*, pare a vení in ajutoriulu suppositionei invetiátului slavistu; déro fienduco in gur'a poporului se aude mai multu *sbucnescu*, compusu cu romanesculu *s* = *ex*, ca si *s-punere* = *ex-ponere*; de acea-a form'a *iz-bucnescu* póte fi numai una deformatione a cuventului, provenita d'in mani'a ce aveau mai inainte, sub domni'a limbei slavice in baserica si in guberniu, carturarii nostri de a slavísá cu locu si fora locu. Pre lónga acésta-a intellessulu cuventeloru slavice e departe forte de allu celloru romanesce, fora se imai adaugemu co radecin'a, la care s'ar poté reduce mai bene cuventele romanesce, este forte fecunda nu numai in limb'a nostra, ci si mai in tote sororile ei, precandu serbesculu *buknuti* se refere la una radecina, sanscr. *bukk* = latrare sau

mugire, care pre terrenulu slavicu in-susi pare a fi fostu forte pucinu fecunda. In addeveru se afla in limbele sorori cu a nostra una numerosa familia de cuvente analoge si in forma si in intellesu cu allu nostru *bufnire* sau *bufnare*: ital. *buffare*, franc. *bouffer*=a si inflá bucele, a si manifestá mēni'a inflandu bucele si sufflandu; franc. *bouffir*=a inflá, a buhai; ital. *buffa*, vechiu franc. *bufe*=palma, lovitura; ital. *buffa*, isp. *bufa*=vorba desierta, secatura, fleacu; de unde apoi: ital. *buffone*; franc. *bouffon*=omu ce spune secature, vorbe de risu si de petrecere, in italianesce si cu insemnarea de *vasu cu gutu scurtu si pantecosu*; ital. *boffice*=inflatu, affenatu, molle; ital. *bofficione*=grosu si grassu; ital. *bofonchiare* si *bufonchiare*=a se imbufná, a se bosinflá, etc. Originea totoru acestoru cuvente se pote forte bene referi la interj. *buf*=cu franc. si provent. *buf*, cu care se imita sunetulu produsu allu unei sufflari sau loviture potente sau allu unei cadere si loviture violente: co conceptulu de *sufflare* si cellu de *lovire* au intre sene strinsa afinitate, se vede luminatu d'in franc. *souffler*=sufflare, si *soufflet*=instrumentu sau folle de sufflatu, si palma sau lovitura cu palm'a. Interiectionea *buf* se dice, la noi, si cu tenuea *p*, *puf*=franc. *pouf*; cu acesta differentia inse, co *buf* pare a espreme mai multu caderea sau lovirea, éro *puf* mai multu *sufflarea*: a dá *buf* de parete, a face *puf* in luminare; d'in *puf* vinu apoi: *pufnire*, *pufaiu*, *pufaiosus*, *pufu* (de fulgi), *pufosu*, etc. De si essistu si in germanesce cuvente ca *puffen*=*pufnire*, *puffig*=inflatu, si chiaru intrej. *puff*; nu se pote inse admite, co d'in aceste-a s'aru fi trassu cuventele romanice, pentru co in germanesce vorbele in cestionie sunt de data relativu noua, si pentru co in acésta limba elle nu formedia una familia asiá de numerosa ca in limbele romanice. Cátu pentru formele romanesci cu guturali in locu de labiali: *bucnire* sau *bugnire*=*bufnire*, *sbucnire*=ital. *sbuffare*, vechiu franc. *esbouffer*; elle aru poté fi una noua proba

despre commutarea labialei cu guturalea, ce s'au attinsu la articulele *bobu*, *bosiu*, *botu*, etc., si despre care vedi mai multe desvoltári la litter'a c, in Dictionariu. Déco formele cu labiali si guturali provinu, in addeveru, d'in un'a si acea-asi radecina; atunci acesta radecina ar poté fi nu interj. *buf*, ci unu cuventu mai semnificativu, ca cellu ce a datu nascere vorbeloru *bucca*, *buho*, etc. Si in addeveru essiste si in limb'a latina form'a *bucco-bucconis*, de acea-asi insemnare cu ital. *buffone*, precumu essiste si *bufo-bufonis*=broasca tare inflata si globosa, (vedi si *botu*). Apoi chiaru *bucus*, dupo Isidoru, insemna omu ce vorbesce si verdi si uscate, ce vorbesce secature.

BUFNITIA, s. f., vedi *bufa* (compa si *bufnire*).

BUFNOSU, -a, adj., applectu a se *bufná*.

BUFONE, si *bufonu-a*; ital. *buffone*, franc. *bouffon*; cellu ce spune glume grossolane, cellu ce prin jocuri de cuvente, pucinu cuvenite, face pre altii se rida; comicu bassu; — neologismu introdus su spre a supplini turcesculu *caraghiozu*; — *buffonii* s'aru fi numitu asiá, dupo unii, pentru co in dramatele comice d'in evulu mediu cei insarcinati cu partea bassa comica si inflau tare una bucca, pentru ca palmele ce luau pre acesta bucca se aiba unu mai mare resunetu; dupo altii, pentru co *buffonii*, intre alte jocuri, inflau mereu si bucele, batendusile; dupo altii in fine, pentru co tote câte *buffonii* spunu nu su de cátu secature, vorbe inflade si deserte, (vedi *bufnire*).

BUFONERIA, s. f., ital. *buffoneria*, franc. *bouffonnerie*; dissa, gestu, fapta de *bufone*; — neologismu cu forma neromanesca; mai correcta ar fi form'a *bufonia*, care essiste si in italianesce: *buffonia*.

BUFONU, vedi *bufone*.

BUFU, 1. ca substantivu, cu acea-asi insemnare, la Macedoromani, ca si femin. *bufa* la Dacoromani; 2. ca adiectivu, neologismu dupo ital. *buffo*, franc. *bouffe*: comicu, mai vertosu, bassu comicu: *opera bufu*; *cuvente*, *gesturi bufu*, (vedi *bufone* si *bufnire*).

BUGA, *bugaiu*, *buhaiu*, si *buaiu*, s. m., (chiaru sub forma *buga* cuventulu este de genu masculinu, casi *popa*, *tata*); *taurus*, *bucina*; 1. tauru; 2. bucina sau bucinu; 3. passere de apa=franc. *butor*, latin. *ardeola asterias*; 4. omugrossu si grassu, si care totu de una data are una voce detunatoria ca cea de *buga* sau tauru, (in aceste d'in urma intellessuri se dice mai multu sub formele *bugaiu*, *buhaiu* sau *buaiu*). — Desi in limbele slavice essistu cuvente ca *buka*=mugetu, *bugaj* sau *buhaj*=tauru, cuvente de acea-asi origine cu *buknati* sau *buhnati* (vedi *bufnire*); inse pentru acelle-asi rationi ce amu'produssu la articolele *bufnire* si *bufa*, noi credemu co *buga*, *bugaiu*, etc. au essitu d'in terrenu romanicu, cu atatu mai multu, co pre longa numerosele derivate addusse la mentionatele articole, occurru, in limb'a romanescă, multime de altele, ce si prin forma si prin intellessu se referu la acea-asi radecina, cumu : *buhaire*, *buhaios*, *buhosu*, etc., foră se mai adaugemu si considerationea, co pucinele substantive masculine, terminate in *a*, cari s'au pastratu in gur'a poporului, sunt, in regula, de origine romanica. Form'a cea mai simpla a cuventului, *buga*, duce la ital. *boca*, ispan. si portug. *boga*, provenc. *buga*, franc. *bouque*=specia de pesce marinu, de la latin. *box-boctis*=grec. *βόας* si *βόξ*, despre care unu commentatoriu dice : genus piscis a *boando appellatum*=genu de pesce care se numesce asiă de la *boare* (=a sberă ca *boulu* sau *taurulu*). De altamentrelea *box* pare a se referi la acea-asi radecina cu *bubo*=bufu sau *bufa*, *bubonum*=buboiu, *buba*; *bucca*=bucca, etc.; si de acea-a d'in cuventele affine cu *buga*, parte insemna *ce-va ce da voce ca de bou*, parte *ce-va inflatu ca bucc'a* (vedi si in dictionariu *bugetu* in locu de *bucetu*).

BUGAIU, s. m., vedi *buga*.

BUGENIRE, -escu, v., vedi *buchisare*.

BUGETU, s. m., vedi *budgetu*.

BUHA, s. f., vedi *bufa*.

BUHAIRE, *buhaiescu*, v., verberare; *boare*, *increpare*; *turgescere*; 1. pre catu insine connoascemu d'in alle audite

d'in coce de Carpati, verbulu *buhaire*, luatu mai vertosu sub form'a refflessiva, *a se buhai*, insemna : a se inflă, a se burtusi, ca si franc. *bouffir* : *faci'a buhaita e semnu de nesanetate*; *pamentulu se buhaiesce*, *cundu dupo multa ploia da mare caldura*; 2. d'in collo de Carpati, dupo dictionariulu de Buda, insemna inco : a) a sberă tare ca taurulu, a buhai, a pocni; — b). a bate, a pisă, a buchisă. — Venitu d'in *buhaiu*=*bugaiu*=*buga*, verbulu *buhaire*, prin variatele selle insemnări, pare a stabili si mai bene analogiele d'intre formele cuventeloru cu labiali si alle celloru cu guturali, despre cari s'a vorbitu la articolele *bufa*, *bufnire*, *buga*.

BUHAITURA, s. f., actionea sau rezultatulu actionei de a *buhai* sau a *se buhai*.

BUHAVIRE, -escu, v., *turgescere*=a deveni *buhavu*, (vedi si *buhaire*).

BUHAVU, -a, adj., *turgidus*, *tumidus*=inflatu, fiendu mai allessu vorb'a de faci'a unui morbosu, orecumu *bugavu* sau *bucavu*, (vedi *buhaire*).

BUHOSU, -a, adj., *hirsutus*, *turgescens*; inflatu, affenatu; sberlitu, (vedi *bufa*=*buha*, *bufnire*, *buhaire*).

BUIACIA, s. f., calitate de *buiacu*.

BUIACIME, s. f., ca si *buiacia*.

BUIACU, -a, adj., *ferus*, *luxurians*, *libidinosus*; 1. fiendu vorb'a de cai sau alte animali: selbaticu, neinvetiati, reu; 2. fiendu vorb'a de plante : lussuriante, preste mesura fecundu; 3. fiendu vorb'a de omeni : desfrenatu, nemoderatu in doren-tiele selle. — *Buiacu*, casi derivatele *buiacia*, *buiacime*, nu se audu, pre catu scimu, d'in coce de Carpati; si acesta impregiurare pare a dá cuventu invetiatiului *Miklosich*, care refere *buiacu* la slav. *bujakŭ*, si care, pre longa *buiacia*, *bui-guire*, *imbuiacire*, afflate si in Dictionariulu de Buda, déro neconno-scute d'in coce de Carpati, da inco si *buiacire*=*abundare*, *buiacitura*=*abundantia*, *imbuiacire*=*luxuriari*, cu totulu neconno-scute in poporu, neci aflate in dictionarie, cumu si *buiestru*, *buiestria*, cari se afla atatu in dictionarie, catu si in gur'a poporului, ca provenite d'in a-

cea-asi radecina slavica cu *buiacu*, adeco vechiuluslav. *buj*. Dérofiinduco form'a *buiestru* sau *buiastru* este curatu romanica; fiendu co in romanesce se afla si unu verbu *buiure*, analogu in insemnare cu *buiacu* si celle alte derivate; de acea-a, cu tota affinitatea de forma si de intellessu ce se afla intre slav. *bujakŭ* si roman. *buiacu*, totusi remâne forte indoiosu, déco acestu-a vine d'in acellu-a; si prin urmare cauta se se cerce, déco *buiacu*, casi celle alte cuvente affini acestui-a nu s'aru poté esplicá prin una radecina romanesca. Si mai antaniu, câtu pentru *buiestru* si *buiestria*, singur'a forma popularia d'in celle referite de invetiutulu *Miklosich* la slav. *buj*, considerandu co terminationea *stru* (*astru*, *estru*), este de cea mai pura romanitate, si co adiectivele sau substantivele cu acêsta terminatione (vedi in Dictionariu *astru* si *stru*) espremu de regula, co fienti'a sau calitatea, cumu *poetastru* sau *albastru* (d'in *poetu* si *albu*), nu este ce s'ar cadé se fia dupo natur'a sea, ci numai si *adduce* cu acêsta natura sau possede una parte, mai allessu rea, d'in acêsta natura; noi credemu co *buiestru* e in locu de *boiastru* sau *bouastru* *bovastru*, *bovestru*, asiá in câtu *callu buiastru* ar insemná *callu ce are mersulu boului*, *ce merge la passu iute ca boulu*, éro nu in *trépedu* sau in *sarit'a*, cumu e datu callului se merge de ordinariu. *Buiacu* inse, *buiacia*, *buiacire*, *buiure*, cumu si *buimacu*, *buimacire*, cari inco sunt de acea-asi radecina cu *buiacu*, paru a se oppune, prin sensulu loru, la etymologi'a ce dedemu pentru *buiestru*; totusi allaturarea italicului *buggiare* = a lucrá ca *bou*, a se portá in modu stultu si furiosu cá *boulu*, de allu nostru *buiure*, d'in care *bubuire* n'ar fi decátu forma duplecata, ne da peno la unu punctu drep-tulu de a sustiné acea-asi etymologia pentru *buiacu*, *buiure*, etc., ca si pentru *buiastru*. *Buiure*, ca venitu d'in lat. *bovere* = *boare* = a sberá ca *boulu* sau *taurulu*, a conservatu insemnarea cea mai apropiata de intellessulu primitivu, in form'a duplecata *bubuire*; éro in form'a simpla de la intellessulu primitivu, a

sberá tare si furiosu ca taurulu interritatu, a potutu trece la insemnarea generale : a lucrá fora *mesura*, a fi *escesivu*, etc. Cu tôte aceste-a nu se pote negá, co una etymologia ca cea data de Dictionariulu de Buda, adeco *bullire* = *ferbere*, respunde mai bine, si in forma si intellessu, cuventeloru, de carie vorb'a in acestu articlu : de la *ferbere* peno la *furia*, *selbatecia*, *orba passione*, *desfrénu*, *celeritate*, etc., nu e de câtu unu passu; si *bullire* a cautatu se iee in limb'a nostra, prin moiarea lui *l*, form'a *buiure*, de unde apoi *buiacu*, etc., in locu de *bulliacu*.

BUIASTRASIU, s. adj., cu acea-asi insemnare ca si *buiastru*, déro mai pucinu correctu decátu acestu-a.

BUIASTRIA, s. f., calitate de *buiastru*.

BUIASTRU si *buiestru*, -a, adj. s., *tolutarius* sau *tolutarius*; *ferus*; *libidinosus*; *luxurians*; *incessus gradarius*; *asturco* sau *equustolutarius* vel *gradarius*; 1. pre câtu se connosce d'in coce de Carpati, se dice vorbindu de cai : *callu buiastru* sau in *buiastru* = *callu ce merge in passu rapede*; — in modu adverbiale : *acestu callu merge in buiastru*, (e indoiosu déco espressionea in *buiastru* coprende doue cuvente, asiá in câtu *buiastru* se fia unu substantivu, care impreuna cu prep. *in* ar formá una locutione ecivalente in intellessu cu unu adiectivu sau cu unu adverbium de modu; sau déco este una vorba addeveratu compusa, asiá in câtu *buiastru* se si pastredie natur'a sa de adiectivu, intogmai cá si *cununatu* in compusulu : *incununatu*; in acêsta d'in urma suppositione ar fi se se scia intr'unu senguru cuventu : *imbuiastru*, éro nu in doue : in *buiastru*); — proverb : *callulu betranu anevoia invetia in buiastru* = cine a luat unu invetiu anevoia se desvétia de densulu, ca se iee altu invetiu. — 2. dupo dictionariulu de Buda : a). *selbatecu*, *furiosu*, *animosu*, *neim-blanditu*; b). vorbindu de plante : *lussuriantu*, *prea fecundu*; c). vorbindu de omeni : *desfrenatu*, *passionatu*, etc. (vedi *buiacu*).

BUGUIRE, -escu, v., in somnio vel *perplexe loqui*, *delirare*; a vorbí aiurea, a aiurá, a delirá; a spune lueruri fora

intellessu; — neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *buiacu*).

BUIMACIA, s. f., calitate sau fapta de *buimacu*.

BUIMACIRE, -escu, v., a fi *buimacu*, a lucra ca *buimacu*.

BUIMACU, -a, adj., lassus, fessus, *tarbatus animi*; ammetitu; fatigatu, (vedi *buiacu*).

BUIRE, *buiescu*, v., de regula ca reflexiv, a se *bui* = a se baga orbesce, a se arunca cu furia; temere se *projicere*; — neconoscutu din coce de Carpati, (vedi *buiacu*).

BUJORU, s. m., pl.-i, 1. pre catu insine connoscemu: una planta, rosa de Alpi? — Cu *frundia verde de bujoru* incepu forte multe d'in cantecele nostre populare. — 2. in unele dictionarie si cu insemnarea de una passere cu gutulu *rosu*, *pyrrhulus*; — dupo forma cuventulu e unu deminutiv d'in *boziu*, *bu-joru* in locu de *buzioru* sau *bozioru*, ca si *rotunjoru* in locu de *rotundioru*.

BULAMACU, s. m., pl.-i, *pila*, *palus*; paru ce se pune la una ingraditura cu scandure; *proptea*, *columna*.

BULENDRA, s. f., *vestis dilabida*; *pannus*, *peniculantum*; *scortum*, *meretrix*; 1. vestimentu vechiu, straiu mai multu sau mai pucinu inechitu si in parte ruptu: *nu mai sciu ce se facu cu aceste bulendre*; *abia mi-am potutu carrá tote bulendrele*; 2. buccata de pannura; 3. metaforice: muiere desfrenata, curtena despretiata, terfa, fiortia; 4. si mai generale: lucru de nemica, fora neci una valoare; si metaforice: omu de nemica, despretiuitu si nebagatu de nemine in séma. — Dictionariulu de Bud'a, plecandu d'in semnificatiunea de sub 3, deriva cuventulu din grec. *πολυανδρία* = impreunare cu multi barbati, éro pentru celle alte semnificatiuni allerga la ital. *palandrana* = mantellu de drumu, de ploia. Intellessulu inse de *vestimentu portatu*, *vechiu peticu*, etc., este de certu intellessulu primitiv allu cuventului, d'in care s'au derivatu apoi, prin metafora, insemnările de *muiere tavalita*, etc. Acumu intru catu *bulendra*, in primul intellessu, cumu si in forma, corres-

ponde italicului *palandra*, care ar fi primitivulu lui *palandrana*, este forte greu de determinatu.

BULENDROSU, -a, adj., *pannosus*, *laevis*; trentiarosu, cu vestimente rupte sau carpitate d'in petece, (vedi *bulendra*).

BULEVARDU, s. m., pl.-e, franc. *boulevard*, ital. *balnardo* si *balovardo*, ispan. *baluarte*; *propugnaculum*, agger; *via*, *platea*; *inambulatio*, *xystus*; 1. *intaritura impluta* cu pamentu, *propugnaculu*, aggere; — de aci metaforice: verce serve la *apperare* si *protectione*; *constitutiunea este bulevardulu libertatoru*; *Romani'a fu in decursulu mai multoru secle bulevardulu crestinetatei si allu civilisationei*; 2. *calle* sau *ullitia* larga, avendu de amendoue laturile arbori plantati, si servindu la preambulare. — Cuventulu e german. *bolwerk*, angl. *bulwark* = opu de intarire facutu d'in trabi sau berne.

BULGARE si *bulgaru*, s. m., pl.-i, *bolus*, *gleba*, *globus*, *massa*; *massa* mai mare sau mai mica de pamentu, mai multu sau mai pucinu rotunda: *a dá cu búlgari* in cineva; *a sfermá búlgarii araturei*; — applecatu si la *masse* de alte materie: *búlgare de sare*, *búlgari de neua*, (vedi si urmatoriulu *bulguru*).

BULGUIRE, -escu, v., ca si *buiguire*.

BULGURU (la Macedoromani *blugure*), s. m., (fora plurariu, ca si alte numeni de acea-asi insemnare colectiva: *orezu*, *pesatu*, etc.); grănu macinatu mare, urlucla de grănu, d'in care se prepara buccate cuuntu sau cu carne, ca si cu *orezu*, ca asiá numitul turcesce *pilafu*, sau cu lapte, ca asiá numitul *pesatu*, care nu e de catu *urlucla* de meu, sau *meiu pisatu*. — De orece cuventulu *bulguru* se afla in gur'a mai totoru Romaniloru, este forte probabile, co ellu e de origine romana, referindu-se la *volvere* = a volve, a infasiurá, a face rotundu; d'in care s'a potutu forma *volveru*, si acestu-a prin scambarea lui *v* d'in inceputu in *b*, ca in *boce* in locu de *voce*, cumu si prin scambarea lui *v* d'in medilocu in *g*, ca in *faguru* in locu de *favuru* = *favulus*, a devenitu *bolguru* sau *bulguru*. *Bulguru*, cu tonu

pre penultima, si *bûlguru* sau *bulgaru*, cu tonu pre antepenultima, paru unulu si acellu-asi cuventu, differentiate numai prin scambarea locului accentului.

BULUCU, s. m., multime nespusa, abundantia forte mare; se iea mai vertosu in modu adverbial: *are bani bulucu*. — ? si cu insemnarea de *rapede*, pre neasteptate?

BULZIRE, *-escu*, v., usitatu mai multu ca compusu *imbulzire*, (vedi *bulzu*).

BULZU, s. m., pl.-uri, bolus, globus; 1. d'in coce de Carpati cu insemnarea speciale de *cocolosiu* sau globu de mamaliga calda, in intrulu caruia se pune brendia sarata, ce se moia si se topesce, si asiâ se face mai buna de mancatu; 2. d'in collo de Carpati cu insemnarea mai generale de *massa de verce natura*, mai multu sau mai pucinu rotunda, insemnare identica cu a lui *brusiu*, (vedi acestu cuventu). — Cuventulu, in respectulu formei, ca si allu intellessului seu, se pote referi, ca si ispaniculu *bulto* sau *vulto*=ghiemu, cocolosiu, cucuiu, etc. la *volso*, (vedi *bulguru*), part. d'in *volvere*; inse derivatele *bulzire* sau *imbulzire*, prin intellessulu loru, paru a se legâ mai bene de *pulsus*, part. d'in *pellere*=imbrancire, impingere. Dero in amendoue suppositionile form'a ce s'ar cadé se aiba aceste cuvente, ar fi: *bulsu*, *imbulsire*, (compara si celle spuse la *bo-siu*, *botu*, *brusiu*).

BUMBUSCA, s. f., (cu s siueratu), in locu de *bumbutia*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu), nue de recommandatu, form'asea(cu siueratu)nefiendu romanesca.

BUNDA, s. f., *pellicea vestis*; vestimentu de pelle de oue cu lan'a ei si fora manece, caracteriu ce destinge acestu vestimentu de cellu asiâ numitu *cojocu*, care inco e de pelle de oue cu lan'a ei, dero si cu manece. — Fiendu co cuventulu se afla si la Macedoromani cu insemnare de *vestimentu de pannura blannitu*; de acea-a e mai de crediutu ca Ungurii au impromutatu allu loru *bunda* de la Români, desî este greu a esplecâ originea acestui cuventu in romanesce.

BUNDUTIA, s. f., deminutivu d'in *bunda*.

BUNTU si *bontu*, adj., hebes, obtusus; care si a perdutu acumele sau punt'a, a cui punta s'a tocitu, fora acume sau punta; — ? ca substantivu: vertice taiatu.

BURDEIU, s. m., vedi *bordeiu*.

BURDUCU, s. m., vedi *burtusiu*.

BURDUFOSU-a, adj., pantecosu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *burta*).

BURDUFU, s. m., pl. *burdufi*, (noi connoscemu *burdusie*, formatu de a drep-tulu din *burdusiu*=*burdufu*); *venter obesus*; *peritonæum*; *uter*; *forame*: in *glacie*; — 1. peritoneu sau membrana ce copere pantecelepre d'in intru; 2. pantece mare; 3. utre facutu d'in peritoneu sau si alta pelle; 4. gaura in ghiacia; — d'in coce de Carpati euventulu nu se aude de câtu cu insemnarea de sub 3, de unde si proverb. : *arestu omu e burdufu de carte*=putiu de carte; — cu tote acestea s'au datu mai antaniu celle alte insemnari, cari sunt, de certu, mai primitive, de ore ce cuventulu deriva d'in *burta*, (vedi *burta*), prin stramutarea tenuei *t* in medi'a *d*, si prin adausulu suffissului *fu*, care pare a fi in locu de *cu*, asiâ in câtu *burducu*, *burduhu*; si *burdufu*, paru unulu si acellu-asi cuventu, ca si *bufnire*, *buhnire*=*bucnire*; chiaru *burdusiu* pare a fi in locu de *burducui*.

BURDUHANOSU-a, adj., cu mare *burduhanu*.

BURDUHANU, s. m., pl.-e, si-i, *peritonæum*, *venter obesus*; 1. peritoneulu sau pellea ce coprende maciele; — de aci obiecte facute d'in acea pelle, cumu ochiuri de ferestre, etc.; — 2. pantece mare si grossu, (vedi *burdufu*, d'in care *burduhanu*, in locu de *burdufanu* sau *burducanu*, pare a se fi formatu ca si *lunganu* sau *codana* d'in *lungu* si *coda*; compara si *burta*).

BURDULE, s. m., (iea inse articlulu femin. *burdulea*, ca si *bordea*), *homo ventricosus*=omu cu burta mare, pantecosu (vedi *burta*).

BURDUOSU si *burdeos*-a, adj., *ventricosus*, cu burta mare, pantecosu, — se dice in speciale de una muiere grea,

si numai in risu si de unu barbatu; — proverbial: *trage dantiulu dupo casa, co e miress'a burdeosa.*

? BURDUROSU-*a*, adj., ca si *burduosu*.

BURDUSIRE, -*escu*, v., *inflare, flaccidum vel vietum reddere*; a inflá, a cosí sau besică, a coptori; a moiá forte tare: *pomele pré copte se burdusescu*; *ap'a baltendu ripele, le burdusesce*; *pamentulu de pré multa ploia s'a burdusitu si cofundatu in mai multe locuri; tota pellea lui e burdusita de bataia*; — formatu d'in *burdusia* = *burdufu*, (vedi *burdufu* si *burta*).

BURDUSIU, s. m., pl.-*e*, si-i?, de aceea-si insemnare cu *burdufu*.

BURGHEsia, s. f., ital. *borghesia*, franc. *bourgeoisie*; 1. calitate de *burghesu*, dreptu de *burghesu*; 2. colectiv: toti locuitorii unui *burgu*; toti câti au starea si drepturile de *burghesu*, (vedi *burghesu*).

BURGHEsu, -*a*, s., ital. *borghese*, franc. *bourgeois*; 1. cetatianu, locuitoriu allu unui *burgu* sau cetate, in opposetione cu *terrano*, locuitoriu de terra sau sateanu; 2, in opposetione cu *nobiliu*, cari, in terrele occidentali, formau prima d'in cele trei stări sau classi, ordini alle populationei unui statu ce se buccurau de drepturi politice, cumu si in opposetione cu *clericu*, cari formau a doua d'in cele trei ordini cu drepturi, *burghesu* = omu de a treia ordine: *burghesu* unui statu sau *burghesu* u erá déro a trei'a ordine de omeni cu drepturi de cetate in statele appusului; la noi inse nu a fostu assemenea impartire de classi, si cu atátu mai pucinu va poté fi in venitoriu, dupo ce ea a incetatu de a fi chiaru si in terrele appusului; si prin urmare nu amú avé lipse neci de *burghesu*, neci de derivatulu seu *burghesia*, afora numai candu aru fi vorb'a de istoria terreloru appusane: atunci ar cautá se le romanimu, pre câtu se pote, dandu-le form'a de *burgesu*, *burgesia*, sau si mai bene pote, *burgariu*, *burgaria*. Cuventele sunt de origine germana, formate anume d'in *burg* = grec. *πύργος* = turnu, intaritura, castru, cetate intarita,

cetate in genere. D'in *πύργος* au luatú nascere si vechiele cuvente romanesci, *purcalabu*, *purcalabia*, *purgariu*, etc., despre cari se va vorbí la loculú lorú si cari astadi inco au peritu d'in usu, remanendu numai ca istorice; si prin urmare, si d'in acestu puntu de vedere, ar fi unu addeveratu neintellésu, se le substituimu germanele *burghesu*, *burghesia*, cari, pentru noi, sunt lipsite de interesse istorica, precumu sunt fora locu in respectulu actualitatéi.

BURGHIASIU; s. m., pl.-*e*, deminutivu d'in *burghiu*.

BURGHIU, s. m., pl.-*e*, *terebella*; instrumentu de aceea-si forma si cu aceea-si destinatione ca si *sfredelulu*, inse mai micu de câtu acestu-a: *burghiulu, in addeveru, ca si sfredelulu, serve a face gauré in lemnú, inse gauré mai mice de câtu celle ce se facu cu sfredelulu; si in speciale burghiulu serve a da cepu, a deco a face una gaura in bute, butoiu, buriu si alte assemeni vase de lemnú, gaura prin care se trage sau se scóte lididulu d'in mentionatele vase.* — Rade-cin'a cuventului, *bur*, se afla si in franc. *bur-lu*, ispan. *bur-il* = dalta de sculptoriu, si e, probabile, aceea-si care a datú nascere sicuventului *bor-ta* (vedi *borta*); inse suffissulu *ghiu* e greu de esplecatu: ? se fia ore *gh* numai unu sunetu intercalatu pentru eufonia sau pentru destinatione de intellésu, asiá in câtu *burghiu* se fia in locu de *buriiu* = *buriliu*, forma identica cu cea ispanica *buril*? In addeveru *buriiu* sau *buriiu* se potea confunde usioru in intellésu cu *buriiu*, de care vedi mai la valle.

BURGHUTIU, s. m., deminutivu d'in *burghiu*, cu aceea-si insemnare ca si *burghiasiu*.

? BURHIALA, s. f., in locu de *buréla* = ploia menunta? — Déro si *burhalu* si *buréla* neci sunt de forma romanica, neci ne sunt de lipse, de ore ce *buru* le supplenesc forte bene, (vedi *buru* in Dictionariu).

BURHIANA, *buriana* si *buruiana*, s. f., *planta inutilis, herba*; 1. nume genericu appecatú la plante, cari nu servu de mancare neci omului, neci altoru a-

nimali, si cari au unu trunchiu mai multu sau mai pucinu desvoltatu, cu ramurelle mai multu sau mai pucinu numeroase, atâte caracterie ce distingu una *buriana* de *erba*, *verdetia*, etc. : a *curatiă gradin'a de buriiane*; in *pamentulu necultu crescu numai buriiane*; *buriianele inneca adesea legumile si granele*; inainte de a *semenă agrulu*, se cade se *sterpesce d'in ellu buriianele*; a se *piti in buriiane*, — proverbiale : *buriana rea cresce curendu* = reulu se produce si se maresce curendu, si, in speciale, vorbindu de fete, cari crescu si maturescu mai curendu ca baiatii; — *buriianeloru se atribuescu poteri vendecatorie*, virtuti medecatorie; si de aci espressioni ca : a *bé buriiane* = a bé medicamente facute d'in buriiane ferte; — 2. in particulariu : a) *buriana de buba rea* = *chenopodium hybridum* (= talp'agâscei?); b) *buriana de friguri* = *thaspi bursa pastoris*; c) *buriiian'a vermelui* = *thaspi arvense*; *buriana de inu* = *antirrhinum linaria*; d) *buriana putiosa* = *coriandrum*; e) *buriana de remfu* = *archilochia climacitis*. — Dupo invetiatiulu *Miklosich* cuventulu romanescu ar fi venitu d'in slavie. *burjanŭ*, care inse nu essiste in vechi'a slavica, ci e numai presupusu de mentionatulu invetiatu dupo bulgaresc. *burŭn* sau russ. *burijanŭ*, de unde apoi si magiar. *burjan*; déro, fiendu co cuventulu nu essiste in vechia slavica, neci se pote usioru legă de una radecina a acestei limbe; fiendu co ellu a datu in limb'a romanescă cu neassemenare mai multi feti de cătu pre terrenulu slavie : noi credemu, co togmai de la Romani cuventulu a trecutu la Slavi si la Magiari. Dupo forma *buriana* este unu cuventu derivatu, ce presupune una alta forma mai simpla, *bura* sau *buru*. In limbele sorori cu a nostra se afla forme analoge cu *bura* : ital. si ispan. *borra*, franc. *bourre* = călti, călti ce se tundu de pre pannura, peru saulana ce setunde sau se smulge si se lapeda, implutura de călti pentru pusca; si de aci metaforice : lucr de prisosu, superfluitate, lucru de neci unu folosu, secatura, etc.; chiaru in limb'a latina se afla *burra* cu intel-

lessulu metaforicu allu limbелoru romanice, cumu se vede d'in acesta frase alui Ausoniu: *illepidum, rudem ilbellum, burras, quisquillas ineptiasque*, etc.; ce e mai multu, in limb'a italiana se afla cuventulu *borrana*, una specia de planta, si prin urmare in forma, ca si in intellesu, forte apropiatu de allu nostru *buriana*, cumu si *borracina*, altu genu de plante inutili : asiă déro, in forma, ca si in intellesu, cuventulu romanescu *buriana* cadredia bene cu celle d'in limbele sorori. Cu tote aceste-a, considerandu co *bot* (vedi *botu*) s'a facutu *bos* in *bos-in-flare*, si co s se comuta cu *r* forte desu in limb'a latina. cumu si in limbele neolatine, de si mai raru, precumu chiaru *bos* in franc. *boursouffler* = *bos-inflare*; noi credemu co *buriana* s'ar poté referi la acea-asi radecina ca si *bot* sau *but*, adeco la *bu-ere* = *fu-ere* = *φωβειν*, (vedi *botu*), cu insemnarea grecescului *φωτόν* = planta.

BURIANARE si *buruianare*, -ediu, v., a smulge *buriiane*, a curatiă de *buriiane* = a plevi,

BURIANOSU si *buruianosu*, -a, adj., plenu de *buriiane*.

BURIANUTIA si *buruianutia*, s. f., deminutivu d'in *buriana*.

BURIASIU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *buria*.

BURIU, s. m., *dollum*, *dollolum*; vasu facutu, ca si *butea* sau *butoiulu*, d'in doge legate cu cercuri, mai micu inse decâtu unu *butoiu*, si in care de ordinariu se pune si se tine *rachiu* sau *vinarsu*. — Form'a si intellessulu cuventului ducu la acea-asi radecina ca si *borta*, (vedi acestu cuventu); se pote inse se fia in legatura si cu *bara* (vedi acestu cuventu), cası ital. *barile*, franc. *baril*, isp. *barril*; *buriu* ar fi atunci in locu de *buriiu* = *buriliu*, forma analoga cu cea d'in limbele sorori, d'in care *barrelca*, ce se aude pre a locurea, n'ar fi decâtu una corruptione.

BURLANU si *burlincu*, s. m., pl.-i, *porcellus delicus* = porcellu intercatu; — ? transformatu d'in *porculanus* sau *porculeanu*? — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BURLINCASIU, s. m., deminutivu

d'in *burlincu*, ca si acestu-a neconno-scutu d'in coce de Carpati.

BURLINCU, s. m., vedi *burlanu*.

BURLINCUTIU, s. m., deminutivu d'in *burlincu*, ca si acestu-a neconno-scutu d'in coce de Carpati.

BURLACU, s. m., cœlebs; ca si *be-chieru*, neinsoratu.

BURLITIA, s. f., deminutivu incar-catu cu suffissulu *itia*, care, pre lînga co nu e romanicu, este aci si de prisosu, de ore ce *burla* senguru e unu deminu-tivu d'in *bura* : ploia menunta si rece.

BURNITIA, s. f., vedi *burlitia*.

BURTA, s. f., venter, alvus, pantex; pantece, partea de diosu a panteceului, in care se afla maciele, appropie perfectu synonymu cu *pantece*, singurele diffe-rentie intre *burta* si *pantece* fiindu : a) co *pantece* este una espressione mai nobile de câtu *burta*; b) co *pantece* nu se appleca ca *burta* si la pellea sau carnea de pre *pantece* : a *preparâ bune buccate d'in pantece de vaca* nu se dice, pre câtu noi scimu, in locu de : a *preparâ buccate d'in burta de vaca*;—d'in aceste differentie vine, co *pantece* nuseappleca, ca *burta*, in espressioni de risu si de des-pretiu, cumu, de essemplu : *burta verde* =cellu ce manca multu, ce se imbuiba si se indopa afora d'in calle; si de aci, prin metafora, *burta verde*=omu datu la interesi si vietia materiale, si prin acêsta-a necapace de cogetâri si senti-mentemai inalte si mai generose, (espres-sionea *burta verde* se iea casi unu cu-ventu compusu cu intellessu de sub-stantivu masculinu nevariabile in nu-meru : unu *burta verde*, mai multi *burta verde*; acestu modu de compositione este inse strainu de limb'a nostra; mai con-formu cu geniulu limbei ar fi de a con-siderâ celle doue cuvente ca separate si a tractâ pre fiacare dupo natur'a sea de adiectivu sau de substantivu, asiâ in-câtu se se dica in plurariu : *burtele verdi*; cu *burtele verdi anevoia te poti intellege la ceva mare si generosu*); — *burta de popa*=pantece capace, in care incape multa mancare si beutura.—Câtu pen-tru etymologi'a cuventului, *burta* se re-fere la acea-asi radecina cu *borta*, amen-

doue cuventele : *borta* si *burta*, fiindu, casi *torta* si *turta*, unulu si acellu-asi cuventu, cu sengur'a scambare à lui o in u pentru destinctionea de intellessu (vedi *borta*).

BURTE, s. m., (fora plurariu, si lu-andu, ca si *borde*, *burdule*, articulu a : *burtea*), appellatione data unui omu cu *burta* mare; — cuventulu *burte* ne pote pune pre calle de a ne da computu despre cuventele formate in acellu-asi modu : *burte* fiindu in addeveru unu plurariu d'in *burta*, calificationea ce se da unui omu, chiamandu-lu *burte-a*, insemna atâtu câtu si omu cu multe *burte*; cu alte cuvente calificationea prin plura-riulu *burte-a* este ca si unu augmenta-tivu, ecivalente in intellessu cu suffis-sulu *osu* ce s'ar affige substantivului : *burta* : *burt-osu*.

BURTESIU-a, si

BURTOSU-a, adj., cu *burta* mare.

BURTUCA, s. f., foramen=gaura, (vedi *burta*).

BURTUCANU-a, 1. ca adj., appropie de acea-asi insemnare cu *burtosu*; 2. ca substant. : *burtucanu*, de acea-si in-semnare cu *burtuca*.

BURTUSIU, s. m., pl.-e, si-i? de a-cea-asi insemnare cu *burdusiu*.

BURUIANA, *buruianosu*, etc., vedi *buriiiana*, *huriianosu*, etc.

BUSDUGANU, vedi *busduganu*.

BUSCEANU sau *busteanu*, *bustianu*, s. m., pl.-i, stipes, truncus; buccata de lemnu grossu;—de aci metaforice : omu lipsitu de precepere, de semtire, de limba, de vivacitate si activitate : *ce mi stai ca unu busceanu?* (vedi *botu* si *buchetu*).

BUSIDICARE, si

BUSIDIRE, -escu, v., vehementer sca-tere, invehi, succensere; a essi, a sarî, a resarî cu violentia, a *tissini*; a se ra-pedi; a se apprende, a se infuriâ;—ne-connoscutu d'in coce de Carpati; cu tote aceste-a, si, cu tôte co pare a presentâ combinationi fonetice straine limbei; totusi, fiindu co se presenta si sub for-m'a *basidicare*, care se conjuga simplu : *busidicu*, *busidici*, etc., unulu d'in carac-teriele ce denota vechimea si romanita-tea cuventelor *busidire* si *busidicare* se

fia în locu de *buscire* și *buscicare*, și prin urmare se se referia la acea-asi radečina cu *busceanu* sau *botu* (vedi *buchetu*, *botu*, *busceanu*); d'in coce de Carpati se aude *piscire* în intellesu analogu cu *buscire* sau *busidire*.

BUSIRE, -escu, v., *pugnis* ferire; a lovî cu pumnulu, a lovî cu violentia, (vedi *busiu*).

BUSIU, s. m., pl.-e, *pugnis*; de acea-asi însemnare cu *pumnu*, se aude la Dacoromani mai numai în espressionile: *a merge*, *a se duce de a busiele* = *a merge*, *a se duce* în branci, vorbindu de pruncii ce nu ambla înco în petiore sau de omenii, ce de nepotentia sau d'in alte cauze se punu a amblă în branci; — la Macedoromani se dice *busiuru*, deminutivu d'in *busiu*, în locu de *pumnu*; — se fia acestu cuventu trassu d'in *pug*, radečin'a lui *pugnis* = *pumnu*, și anume d'in una forma *capugiu*, stramutata în *bugiu*, și apoi în *busiu*? sau vine d'in acea-asi radečina cu *butu*, *butire*, etc.? (vedi *botu*).

BUSUIRU, s. m., vedi *busiu*.

BUSTIANU, vedi *busceanu*.

BUSUIOCU si *busiocu*, s. m., vedi în dictionariu *baselicu*.

BUSUNARIRE, -escu, v., *supplare*; *subripere*; a sterge cuiva ce are în *busunariu*, a fură cu mare desteritate, fora a fi semtitu, (vedi *busunariu*).

BUSUNARIU, si *buzunariu*, s. m., pl.-e; *perula*, *sacculus*; saculetiu facutu la unu vestimentu, în care se punu bani sau alte obiecte: *de ce mi ai facutu la mantellu numai unu busunariu?* *asiu fi doritu doue busunarie*. — Vine acestu cuventu d'in *bursa*? (vedi *bosiu*); sau se refere la acea-asi funtana cu *botu* ori cu *buza*? (vedi *botu* și *buza*).

BUTACIU, 1. ca adj. d'in collo de Carpati: *hebes* = tempu, bontu, vorbindu de instrumente ascutite, cari se tocescu și si perdu acumele, sau despre mentea si sentirea unui omu, care este lipsitu de precepere si sentire; 2. d'in coce de Carpati, ca substantivu de acea-asi însemnare cu *butasiu* sau *butucu*, (vedi *botu*).

BUTASIRE, vedi *botasire*.

BUTASIU, s. m., pl.-i, *talea*, *mergus*,

propago; ramu de arbore taiatu, care plantatu reprene radečina, (vedi *botu*, compara și franc. *bouture*).

BUTCA, s. f., carucia, trassura mică și usiorea, de ordinariu descoperita.

BUTELCA si *butilca*, s. f., forme ne-corecte, în locu de *butella*, *butelia*, *butilla*, etc. (vedi aceste cuvente în Dictionariu).

BUTIRE, -escu, v., *ruere*, *temere* se *projicere*; a se arruncă orbesce, a se rapedi cu furia; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi înse *botu*).

BUTNARIA, s. f., arte sau stabilimentu de *butnariu*.

BUTNARIRE, -escu, a fi *butnariu*.

BUTNARIU, s. m., care scie face *buti*; — cuventu, ea și derivatele *butnaria* și *butnarire*, neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice *butariu* = *butnariu*; déco e se remana și *butnariu* cu derivatele selle în dictionariul limbii, atunci cauta antaniu se i se dé uña forma mai corecta, cumu *butinariu*, și allu doile se se applee cu însemnarea de *faculatoriu* de *butines* sau *putine*, etc. de orece prestra Carpati se dice *butina* în locu de *putina* sau *putineiu*.

1. **BUTU**, s. m., pl.-uri, *renisus*, *ob-sistentia*; *resistentia* ce face cineva altui cuiva, ca se-lu supere; *mutra*, nasu ce arreta cineva altui cuiva: *în butulu teu facu si eu asiă* = pentru desplacerea tea, în necasulu teu, ca se te supperu pre tene, ca se ti arretu, co pucinu mi pésa de tene, etc., *asiă* în câtu *în butulu cuiva* corespunde ca franc. *malgré quelqu'un*, si en depit de *quelqu'un*; — de si cuventulu nu se connosce d'in coce de Carpati, inse, în vederea numerosei familia de cuvente, de care se tine si d'in care parte au occursu, si parte au se occurra inco; în vedere co *butu* nu e, probabil, decâtu alta forma d'in *botu*, ca si *turta* d'in *torta*, *tutu* d'in *totu*, cumu se vede si mai lamurit d'in espressionea connoscuta d'in coce de Carpati: *a face mutra cuiva* = *a face butu cuiva*, *mutra fiendu* = *botu*: cuventulu *butu* ar merită pote se tréca de la starea de provincialismu, în care se afla astadi, în gur'a totoru Românilor, (vedi *botu*).

2. BUTU, adj., *hebes*; prin urmare cu acea-asi insemnare ca si a lui *butaciu* de sub. 1; — neconoscute, ca si 1. *butu*, d'in cote de Carpati, déro, pentru acele-asi cuvente ce am addussu la 1. *butu*, meritandu seriosa luare amente : probabile e co *buntu* sau *bontu*, connoscute d'in cote de Carpati cu acea-asi insemnare, ca si adiectivulu *butu*, sunt in locu de *botu* sau *butu*, prin introducere a unui *n* spre impoterirea tonalitatei.

BUTUCU, s. m., pl.-i, *truncus*, *stipes*; *vincula*; 1. trunchiu de arbore taiatu; 2. trunchiu de arbore inco in pamentu, in speciale : *butucu de vitia*; 3. catena saucatusa, facuta d'in unu butucu cu gaura, in care se punu petiorele sau manele criminalilor; 4. metaforice : omu lipsitu de mente si de semtire, sau greoiu forte in miscările corpului; petioru grossu si greoiu : *abiá si misca butucii*, (vedi *botu*).

BUTURA, s. f., *cavus truncus*; trunchiu de arbore cavu sau scorburos, cavitate sau scorbura intr'unu trunchiu de arbore; neconoscute d'in cote de Carpati, de sí derivatulu seu *buturuga* sau *buturuga* este forte populariu, (vedi *botu*, *butu*, etc.).

BUTURE si *buturu*, s. m., pl.-i, trunchiu sau buccata de carne, — cuventu ce are de certu mai multe drepturi de a figurá in dictionariulu romanescu de câtu *ciosverta*, si alti strainismi alle caroru combinationi fonetice sunt numai bune de a sparge una urechia sau a rupe una gura romanesc; pentru etymologia vedi *botu*.

BUTUROSU-a, adj., *cavus*, *cavernosus*; plenu de *buture*, coptoritu, scorburos (vedi *butura*); — de sí neconoscute d'in cote de Carpati, inse face parte d'in una numerosa familiá, d'in care cu greu s'ar poté despartí si scote.

BUTURUCA si *buturuga*, s. f.? si m. *buturugu*; *stipes*; radecina de tufa sau micu arbore ce se scote d'in pamentu pentru focu, (vedi *butura* si mai vertosu *botu*).

BUVNIRE, v., vedi *buvnire*.

BUZA, s. f., *labium*, *labrum*; — insemnarea acestui cuventu cumu si a derivatelu selle, se pote vedé in

dictionariu la articulu *budia*; aci ne vomu ocupá numai cu cercetarea originii cuventului, origine pre câtu interesante pentru noi, pre atátu si grea forte de urmaritu. Cuventulu correspondentu la allu nostru *buza* este, in limbele sorori, cellu latinescu mai multu sau mai pucinu modificatu : ital. *labro*, franc. *lèvre*, ispan. *labio*. In romanesc, dupo legile fonetice alle limbei, *labrum* a cautatu se adunga *lauru*, ca si *fabru* = *faber*, *fauru*; éro *labium* a cautatu se se transforme in *laiu* : si cu modulu acestu-a si *lauru* si *laiu*, adjungundu se se confunda cu cuvente de altu intellessu, at perdutu insemnarea de *labrum*, si de aci necessitatea cuventului *buza*, care, fiendu-co pàrtile corpului se espremu in limb'a nostra, de regula, cu cuvente romanice, suntemu deplinu convinsi co si ellu este de origine romanica, si co nodulu cestionei sta numai in greutatea de a determiná cu precisione de care radecina anume se tine cuventulu *buza*. Cu forma mai multu sau mai pucinu apropiata de a nostra *buza*, cu intellessu mai multu sau mai pucinu apropiatu de allu cuventului romanescu, verb'a *buza* se afla in multe limbe, nu numai romanice, ci si de alta origine : isp. *buz* = *buza*, sarutare de mana, de unde espressionea adverbiala : 'de *buces* = cu facia la pamentu = ital. *bocccone* (d'in *bocca* = *bucca* = *bucca*); de *buz* se lega, in ispanesc, si *buzon* = canale, gaura, dopu = franc. *bouchon* (d'in *bouche* = gura), cumu si *bocel* = *buza* de vasu (insemnare ce are si latin. *labrum*), *bocera* = mancare sau beutura ce remane pre *buza* sau pre *botu*; *bocear* = a da d'in *buze*, a miscá *buzele*, etc.; provenc. *buss* = sarutare de mana : ital. tirol. *bos* = basiu sau sarutatu; alban. *buza* = *buza*; polon. *buzla* = gura, sarutatu; arabicu vulgariu *bûsa* sau *bôsa* = sarutatu. — Cuventulu de certu nu pote fi arabicu, de ore ce nu se afla in limb'a araba culta, ci de la Ispanioli, prin indelungulu si strinsulu contactu, in care au statu cu densii Arabii, s'a potutu stracurá forte usioru in gur'a poporului araba. Limb'a ispanica asia déro, in care,

cumu amu vediutu d'in pucinele citate, cuventulu a luatú asiá mare desvoltare, are se ne dé esplecarea lui. D'in impregiurarea, co pre longa formele cu o si u, *buz*, *bocel*, etc., essistu, in limb'a ispanica si forme cu e, appropriate prin intellessu de celle cu u si o, cumu : *beso* = buza mare ca de callu, bou, etc., *beso* = sarutatu, *besar* = sarutare, etc., unii referu si cuventele *buz*, etc. la latinesculu *basium* = macedorom. *basiu*, sarutu. Acesta etymologia, câtu pentru intellessu, ar cadrá si cu romanesculu *buza*, de ore ce in romanesce *gura* si *guritia* au si insemnarea abstracta de *sarutatu*, togmai precumu si in latinesce *osculum* = *guritia* insemna si *sarutatu* : processulu contrariu, adeco trecerea unui cuventu de la insemnare abstracta la insemnare concreta nu e mai pucinu familiaru totoru limbeloru, cumu se vede d'in esemple ca *mancare*, *versatura*, etc., cari in intellessu ordinariu sunt abstracte, insemnandu *actionea de amancá*, *de a se versá*, déro iau si intellessulu concretu *de ce se manca* = buccata, *de ce se versa* = ap'a versata preste ripele unui riu. De partea formeí inse mai cu greu s'ar poté demonstrá, cumu *basiu* a potutu dá romanesculu *buza*; si atátu de partea formeí câtu si a intellessului, ispanicele *buzon*, *bocear*, etc., cumnate cu *buz*, anevoia se potu esplecá prin *basium*. Fiendu-co espressionea ispanica de buces = ital. *boccione*, care, cumu s'a observatu, este neindoiosu provenita d'in buca; de acea-a noi credemu ca forte probabile, co romanesculu *buza*, ca sí ispan. *buz*, ca sí franc. *bouche*, *boucher*, *bouchon*, etc., au essitu d'in latin. *bucca* = bucca, si a nume d'in unu adiectivu buccens, bucea, care in romanesce va fi sunatu antaniu *buciu*, *bucia*; apoi, prin trecerea lui *c* in *g*, asiá de familiara limbeloru romanece, (vedi in dictionariu litter'a *c*, si litter'a *g*), se va fi transformatu in *giu*, *bugia*, forme ce se afla si in italianesce : *buglio*, *bugia* = desertu, cavu, inflatu, si mai allessu *bugia* = vorba deserta, *mentione*, insemnări ce se tragu forte naturale d'in bucca, allu carei intellessu primitivu este cellu de

cavitate, gaura, inflatura, etc.; in fine, prin una noua si ultima permutare a lui *gi* in *di* siueratu sau *si*, cuventulu va fi luatú form'a *budia* sau *buzia*, intogmai precumu si d'in *giacere* sau *jacere* s'a facutu *diacere*, precumu in sensu inversu d'in *diosu* s'a facutu *giosu* sau *josu*, precumu in fine Mucedoromanii d'in *gi* si *ge* facu regulatu totudeauna *zi* si *ze* : *frisere*, *planzere*, *sterzere*, *zinzia*, etc., in locu de : *frigere*, *plangere*, *stergere*, *gingia*. Cu modulu acestu-a *buzia* intra in numeros'a familia a radecinei ce a datu si *botu*, *botiu*, *bute*, *butu*, *buture*, (vedi *botu* si *bosiu*); si de acea-a, fiendu forte greu a reduce cuventulu la form'a *bugia*, cumu s'ar cere dupo considerationile peno aci espuse, remane a se scrie dupo pronunti'a stabilita, sub form'a inse *budia*, de ore ce scrisu cu *z*, *buzia*, ar semená a cuventu strainu; si acesta forma e, dupo noi, cu atátu mai cuvenita limbei, cu câtu s'ar poté derivá *budia* de a dereptulu d'in *butu* sau *botu*, prin stramutarea lui *t* in *d*, ca si in alte forme d'in acea-asi radecina : *buduroiu*, *buduretiu*, *budia* sau *budeia*, etc., derivare, in favorea careia milita si intellessulu, de ore ce *botu* si *budia* se punu adesea un'a pentru alt'a : *a se sterge pre budie* si *a se sterge pre botu*; *sterge-ti budiele* si *stergeti botulu*, etc.; si de ore ce cuvente, cari, ca *buzunariu*, *busunariu* sau *budiunariu*, paru in legatura cu *buza*, cadredia, prin intellessulu lorú, mai bene cu acestu modu de a esplecá cuventulu *buza*.

BUZDUGANU, si *busduganu*, s. m.; clava ferrea = maciuca de ferru pentru lupta in bataia; — *busduganulu* erá unulu d'in insemniale poterei domniloru români; in legendele popularie fiacare smeu e armatu cu unu *busduganu*, precumu in mythulu grecoromanu Ercule appare nedespartitu de infricosiat'a sea clava sau maciuca : de acea-a cuventulu nu se pote esplecá cu *buzogány* allu Unguriloru; — se nu fia ore in locu de *bustuganu*, si se se lege de acea-asi radecina, care a datu *botu*, *butu*, etc?

BUZUNARIRE, *buzunariu*, etc., vedi *busunarire*, *busunariu*.

C.

CABRIOLETA, s. f., si *cabrioletu*, s. m., pl.-e, carruciora cu doue rote, — dupo franc. *cabriolet*; déro, déco nu aflăm una espressionē mai cuvenita, mai bene se ne pastrăm vechiulu nostru *cotiga*—in insemnare cu *cabriolet*: *bi-rota* ar fi pote una espressionē si mai buna si mai usiora de intellessu pentru Românū.

CACIORIA, s. f., calitate, stare sau fapta de *căciuru*.

CACIORU (cutonula antepenultima: *căciuru*), *varius, variegatus; absurdus, ineptus*; petatu, vergatu, peatriciatu, baltiatu; — de aci: neintellessu, absurdu, estravagante; — cuventu, ca si derivatulu seu *cacioria*, neconnoscutu d'in coce de Carpati, si allaturatu in dictionariulu de Buda de ispan. *cazorro* = obscuru in espressioni; — se nu flă ore essitu d'in acea-asi radecina cu *ca-care*, in locu de (*caciolus*) ore cumu?

CACIUGA, s. f., *acipenser, tursio* = pesce forte bunu de mancatu, cu botu lungu si cu spini pre spinare, franc. *esturgeon*; — cuventu pucinu connoscutu d'in coce de Carpati, care, dupo dictionariulu de Buda ar fi affinu cu ital. *aceluga* = specia de sardella, éro dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich* cu vechiulu slav. *keciga*, care insenuessiste in limb'a vechia slavica, ci e numai presuppusu de mentionatulu invetiatu dupo noulu slav. *keciga*, serbesc. *ciga*. Lassandu inse la una parte etymologi'a, se cautăm a elucidă mai bene conceptulu ce espreme cuventulu, conceptu forte confusu, ca allu celloru mai multe cuvente ce se tinu de domeniulu istoriei naturale: in addeveru preste Carpati cuventulu *caciuga*, ca si *ciga* sau *cega*, connoscutu si d'in coce de Carpati, se ia pentru doue concepte, cari

in Romani'a libera se espremu cu doue cuvente diverse: *ciga* sau *cega*, si *nissetru*; si prin urmare ar caută ca pentru *nissetru* se adoptăm cuventulu *sturio-nis*, *sturione*, adoptatu si de celle alte limbe sorori, asiă încātu *ciga*, *cega* sau *caciugas* seseapplece numai la speci'a particularia de *sturione*, numitu de Linneu *acipenser ruthenus*.

CACOMU si *cacumu*, s. m., *mus ponticus*; animale, a cui pelle e forte cantata pentru blanitu vestimente; pelle sau blana de acestu animale; — cuventu turcescu.

CADANA sau *cadina* (*d* nesiuveratu), cuventu turcescu: muiere a unui Turcu, domna de casa a unui Turcu.

CADELNITIA, s. f., *turibulum; catia*, cu care preutulu *cedesce* in baserica; — cuventu si de forma si de origine slavicu, de care inse n'avemu lipse, de ore ce despunemu de unu cuventu curatu romanescu, *catia*, si de altulu *temiatória*.

CADETU, s. m., june nobile ce intră in militia ca simplu soldatu, — dupo franc. *cadet*, care a inlocuitu pre germ. *iüncäru*, (= *junker*), ce se dicea mai inainte in locu de *cadetu*.

CADIRE, -escu, v., *ture suffire*; a temia cu *catia*, — cuventu slavicu, in loculu caruia potemu face usu mai bene de *temiare*, sau mai correctu, *tumiare* = grec. *θουμῆν*, de unde si *tumia*, corruptu in *temia*.

CADIU, s. m., judecatoriu la Turci.

CADULITIA, s. f., deminutivu d'in *cada*, (vedi in dictionariu *cada*), in care form'a *litia* nu e de recommandatu, si care e si de prisosu in limba, de orece avemu d'in *cada* si alte deminutive cu forma correctă, *cadutia*, *cadisiora*.

CAERU, si *căieru*, s. m. pl.-e, *pensum*; lana, inu sau cânepa netorsa, căta se

pune una data in furc'a de torsu ; — de unde? Dictionariulu de Buda allatura de cuventulu romanescu lat. *callendrum*, ispan. *cayerel* = specia de peruca, franc. *cahier* = fasciclu de mai multe foie de charteia.

CAFAIRE, -escu, v., verberare, mul-tare; a bate, a pisá; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

CAFEGIU, s. m., care face sau vende *cafea*, care tine una *cafenea*; — form'a cuventului este turcesca; s'ar poté inse correctá, dicundu-se *cafellariu*, sau *cafeariu*, sau *cafenariu*; celle d'in urma doue forme se afla dejá in dictionariulu de Buda.

CAFERU, (cu tonu la antepenultima: *cáferu*), s. m., pl.-i, *tignum*, *tigillum*; lemnu ce intra la accoperementulu caselor; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice numai *caprioru*; — se fia *caferu* una transformatiune d'in *caper*, d'in care a essitu, de certu, si *caprioru*? — Dictionariulu de Buda observa co se dice si in form'a *cafere* (cu tonu pre penultima : *cafère*).

CAFTANLIU, s. m., cellu cu dreptu de a portá *caftanu*; — se dicea mai allessu in risu de boiarii infumurati de privilegiele lor si pretentiosi; — cuventu si de forma si de origine turcesca.

CAFTANU, s. m., pl.-e, vestimentu de onore, ce in tempulu anteriore regulamentului portau boiarii; de aci : a imbracă cu *caftanu* = a boiari; — cuventu turcescu.

CAHALA, s. f., testa, later; caramida, ollanu de soba; tubu de soba; — *coptoriu* de *cahale* = coptoriu de arsu caramida, olle, ollane, etc.; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

CAICGIU, s. m., cellu ce serve la unu *caicu*; — cuventu si de forma si de origine turcesca.

CAIOU, s. m., pl.-e, cymba; vasu de plutitu lungu si angustu, mai micu ca una nave.

CAIERELLU, s. m., diminutivu d'in *caieru*.

CAIERU, s. m., vedi *cacru*.

CAIEU, s. m., neologismu nefericitu dupo franc. *cahier* = fasciclu sau fasciura de mai multe foie de charteia.

CAIMACAMIA, s. f., demnitate de *caimacamu*, tempulu cátu guberná unu *caimacamu*.

CAIMACAMU, s. m., cuventu turcescu : locotenente allu domnului; in tempurile mai vechie domnulu terrei romanesci incredentiá administratiunea celloru cinci judecie de d'in collo de Oltu unui *caimacamu*; decâte ori domnulu moriea sau erá detronatu, peno la sui-rea in scaunu a noului domnu, unulu sau mai multi *caimacami* administrau si gubernau térr'a; pre tempulu Fanariotiloru, acesti-a, indata ce capetau domni'a de la Sultanulu, numiau senguri d'intre boiari pre *caimacamii*, cari administrau peno la sossirea insiloru de la Constantinopole in capitalea terrei; pre tempulu regulamentului organicu, la casu de vacatione a tronului, luau de dreptu frenele guberniului *trei caimacami*, si a nume : *Vorniculu cellu mare*, *Logofetulu cellu mare* si *Presedentele inaltului divanu*; cu desfientiarea regulamentului organicu incetara si *caimacamii* cu *caimacami'a*.

CAIMACU, s. m., *florea* laptelui, smantana; ce e mai bunu in verce altu lucru, *florea* vercarui altui lucru, — cuventu turcescu.

CAINTIA, s. f., *pœnitentia*, dolor; *miseratio*; fapt'a de a *cai* sau de a se *cái*, parere de reu, penitentiea, commiseratiune.

CAIRE, -escu, *pœnitere*, dolere; *miserari*; 1. ca transitivu : a *cai pre cineva* = a lu plange, a lu commiserá, a semti si espreme compassione de densulu; 2. ca reflexivu intransitivu, a se *cái* = a semti parere de reu sau dorere de anima pentru una fapta rea : *me caiescu de ce am facutu* = mi pare reu de ce am facutu; — vine acestu cuventu d'in slavicululu *kajati* = lugere = a plange, sau d'in latin. *cajare* = batre, punire?

CAITIA, s. f., *vitta*, mitra; scufitiá ce punu pre capu muierile sau copillii; motiu de passere; — dupo dictionariulu de Buda in locu de *capitia*, prin caderea lui; compara siital. *cavezza* = capestru.

CALABALICU, s. m., cuventu si de forma si de origine turcesca : 1. lucru-

rele ce duce cu sene la drumu unu omu sau una armata (vedi si *bagagiu*); 2. lucrurile, si mai vertosu vestimente, strai, etc., ce are cineva in casa; 3. multime mare de omeni ce se aduna intr'unu locu; 4. necuratie, loture, gunoiu, etc.; —de aci expresioni ca : *pane de calabalicu* = pane prosta pentru lucratori si servitori; *a nu face cuiva calabalicu* = a nu i rupe manecela, cumu se dice; a nu merge desu pre la densulu, a nu stá indelungu la densulu.

CALAFONIU, s. m., vedi in dictionariu : *colofoniu*.

CALAICANU, s. m., *chalcantum* = *χάλκανθον* (=flore de cupru); sulfatu de cupru (sau de feru?); —cuventulu cauta se fia vechiu in limba, déco e in addeveru formatu d'in *chalcantum*, de ore ce *ch* initiale s'a tradussu prin *c* simplu, fora aspirationea *h*; ellu s'ar poté corege, dandu-i-se form'a *calcantu*; —d'in traducerea latina a cuventului grecescu *χάλκανθον*, prin *cupri rosa* = rosa de cupru, limbele sorori au trassu forme mai multu sau mai pucinu desfigurate, cumu ital. *copperosa*, franc. *couperose*, ispan. *caparrosa*, etc., d'in care si noi amu poté face *cuprosa*.

CALAPERU, s. m., *tanacetum balsamita* lui *Linneu*, una specia de planta.

CALARABA, s. f., *brassica oleacea* lui *Linneu*, planta leguminosa, specia de curechiu, —cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, formatu dupo *typulu germanicului kohlrübe*, carui'a inse s'ar poté dá form'a romanescă *colerapu* sau *colerapu*, ca compusu d'in *collis* sau *caulis* (de unde allu nostru *corechiu* sau *curechiu* = *coltenius*), si d'in *rapa* sau *rapum* = *rapu*, *rapa* (brojba).

CALAUDIA, s. f., cellu ce arréta drumulu cuiva, cellu ce pre cineva duce la unele locuri, unde nu scie singuru merge, conductoriu, (vedi si *calaudiu*, d'in care *calaudia* n'ar fi de câtu form'a feminina).

CALAUDIRE, -escu, v., a servi de *calaudia* cuiva; se construesce cu obiectu directu : a *calaudiu pre cineva*.

CALAUDIU, s. m., *dux*; cu acea-asi insemnare ca si *calaudia*, forma ce singura se aude d'in coce de Carpati, si

care, de si pare a fi femininu d'in *calaudiu*, se appлека inse, casi latin. *dux*, fora destinctione de sessu, atâtu la barbati câtu si la femine, ba chiaru si la lucruri, in form'a feminina : *natur'a e cea mai buna calaudia*; *Antoniue buna calaudia*; —se vina ore acestu cuventu d'in ung. *kalauz*, sau d'in romanesculu *calle*? In acesta d'in urma suppositione ar remané de esplecatu suffissulu *udiu*.

CALDERIMU, s. m., *pavimentum*, *via strata*; calle asternuta cu petra, pavimentu, strata, —cuventu turcescu.

CALFA, s. f., (cu form'a feminina applectatu si la barbati, si mai vertosu la barbati), plur. *calfe*, (mai pucinu correctu : *câlf*, déro si sub acesta forma, ca si sub cea de *calfe*, applectatu, ca si in sengulariu, numai ingenu lu femininu, chiaru fiendu vorb'a de barbati) : *tiro, officinator, opifex, comes*; 1. in oppositione cu *ucenicu*, cellu ce a invetiatu una arte si incepe a ua practicá : *acestu magestru a scossu multe calfe in artea sa; de atâti-a anni inveti ciobotaria si inco n'ai potutu essi calfa*; —de aci metaforice : a *scote pre cineva calfa in ceva* = a l' invetiá forte bene in *acellu ceva*; a *essi calfa in ceva* = a essi perfectu, a atenge perfectionea in ceva, —se dice mai vertosu in intellessu reu : *calfele ce ai scossu in aceste blastematie, te au intre-cutu pre tene, magestrulu lor*; — 2. In opposetione cu *maiestru* : cellu ce, sciendu una arte, nu are indestulle mediloce spre a deschide unu stabilimentu, in care se si practice artea pre sem'a sea, ci este nevoitu a lucrá cu plata in stabilimentulu unui maiestru : *in acesta ciobotaria lucredia, pre fiacare di dieci de calfe, fora ca maiestrulu se pota satisface tote cererile ce i se facu*; —cu intellessu analogu cu allu cuventului nostru *calfa* se iea franc. *compagnou*, german. *geselle*; *κάλφας*, grecescu modernu, este de acellu-asi intellessu cu allu nostru *calfa*, si, fora indouientia de acea-asi origine; déro care e acesta origine? (vedi urmatoriulu *calfatare*).

CALFATARE, -ediu, v., *navigli rimas stipare*, a astupá crepaturele unui vasu de plutitu cu pece sau smólla in parte,

si in genere, cu pluta, cu stupa, sau cu verce asemenea; — cuventulu se afla mai in tote limbele sorori: ital. *calafatare*, ispan. *calafatear*, franc. *calfater* si *calfentrer*, luat d'in mediulu grecescu *καλαφατεῖν* = a impecă sau smolî unu vasu de plutitu, si in genere, a astupă crepturele unui asemenea vasu; cuventulu grecescu vine d'in turcesc. *qal-fat* = astupoiu impecatu sau smolitu, sau arabic. *qualfata* = astupare; de aceea-a noi, desî a trecutu ellu in celle alte limbe sorori, si chiaru in alte limbe europeane, cumu in germ. *kalfatiren*, totusi ne-amu poté scuti de cuventulu *calfatare*, de ore ce baltaretii nostri facu usu, camu in apellu-asi intellesu, de romaniculu *vincire* = latin. *vincere*: a vinci luntrea va se dica a ua legă cu baltiuce de ferru sau de lemn, ca se nu se crepe, sau ca se i despara crepturele: deca inse e se adoptămu cuventulu ca terminu tehnicu adoptatu si de limbele sorori, atunci form'a *calfatare* e, fora indoientia, de preferitu formeî *calfatuire*; — cuventulu precedente *calfa* vene, probabile, d'in aceea-si origine cu *calfatire*, si insemna proprie: *lucratoriu care calfatedia*; si de aci in genere: *lucratoriu ce a invetiatu si scie practică una arte ore-care*.

CALFATUIRE, -escu, v., vedi *calfatare*.

CALIBRU, s. m., largimea interna a unei tieve sau tubu, dupo franc. *calibre*, ital. *calibro*, cari aru fi venite d'in arab. *qalab* = modellu.

CALICESCU, -a, adj., relativu la unu *calicu*: traiu calicescu.

CALICIA, s. f., calitate sau stare de *calicu*, fapta de *calicu*: *caliciele vostre v'au attrassu despretiulu totor'a*.

CALICIME, s. f., multime de *calici*: *cine pote satură tota calicimea acestei cetăți?*

CALICIRE, -escu, v., 1. ca netransitivu, a deveni *calicu*, in *calicia*; a cersî ca unu *calicu*: *de si forte avutu, frate-meu a calicitu cu totulu prin neintelleptele selle resipe*; de n'asiu avé ce se mancă, totu n'asiu *calici*, *ca tene, la tota lumea, la connoscuti si neconnoscuti*; 2. ca

reflexivu, a se *calici*, cu aceea-si insemnare, ca si a *calici* = a cersî, inse mai energica si mai pictoresca: *cumu ti vine se te calicesci asiă fora nevoia si lipse?* — 3. ca transitivu, a face *calicu*, a reduce in stare de *calicia*: *furnicariulu acestu-a de copii nesatiosi are se me calicesca forte in currendu*.

CALICOSU, -a, adj., applecatu a se *calici*, cui place a se *calici*.

CALICU, -a, s. adj., egenus, mendicus, avarus; 1. seracu lepitu: *juncle ce vrei a face genere, e unu calicu*; 2. cersitoriu: *in cotrau te intorci, dai de calici, de cari nu poti scapă fora se le dai ceva*; 3. avaru, care, desî are indetullu, totu cauta se mai appuce si de la altii, sau se oppresca ce este allu altui-a, se nu dé câtu se cuvine altuia: *e asiă de calicu, in câtu, ca se rupa unu banu, tota diu'a sta de se togmescă pentru lucru de unu leu*; 4. miseru, misellu, de nemicu: *unu calicu, ca tene, se cutedie a me insultă? am facutu calicului bene, si acumu neci vré se me scia cine sum*; — in intellesu mai indulcitu, fiendu vorb'a de copii: *nu mancă, calicule, cu atât a lacomia*. — Desî cuventulu se afla si in turcesce approe cu aceea-si forma si cu acellu-asi intellesu; totusi, considerandu-se, co acestu cuventu este connoscutu mai totoru Româniloru, co pre longa form'a *calicu* occorre si *calindroi* cu aceea-si insemnare; anevioia s'ar poté crede ca ellu se fia unu impromutu facutu de la Turci, si prin urmare e probabile că intre allu nostru *calicu*, si ital. *calugo* = misellu esiste una strinsa legatura de parentia; sau pote *calicu*, in locu de *calicu*, corruptu d'in *caliacu*, a resaritu d'in grec. *καλικά* = bordeiu, cu insemnarea de locutoriu allu unui bordeiu, si de aci, omu in miseria, etc. — in fine luandu-se in considerare si vechiulu slavice. *calica* = peregrinus, care sta ca ratecitu si isolatu in limb'a slavica; se pote forte bene ca cuventulu *calicu* se fia formatu d'in *calle*, cu insemnare primitiva de *cellu ce e mereu callatoriu*, si mai apoi: *cellu fora stabilitate, fora casa si mēsa, callare pre bătiu*, etc.

CALIFARIU, s. m., pl.-i, specia de

ratia sau gâsca selbateca cu colori forte formose, ce se vede adornandu unele curti;—*porumbu-califariu*?—se fia cuventulu in locu de *colifariu* sau *colivariu*, formatu d'in *collum*=gutu si *sartus* sau *varius*=variatiu? *Califariulu* are de regula gutulu de colore differita de a restului corpului.

CALINA, s. f., fructulu arborellului numitu *calinu*.

CALINICA, s. f., pl.-e, una floare, care, dupo dictionariulu Polizu, s'ar fi dicundu in Moldavi'a *chilnica*, si pre care acellu-asi dictionariu ua esplica cu german. *ringelblume*=liter. *flore annularia*; apoi german. *ringelblume* se esplica in franc. cu *souci*=latin. *caltha*, solaria herba, precandu dictionariulu Polizu ca esplicare latina a cuventului *calinica* da vorb'a *calendula* (afiata, fora indoientia, in latinitatea lui *Linneu*, si care pote fi de acea-asi origine cu classic'a *caltha*). Este acumu moldavianesc'a *chilnica* acea-asi floare cu cea numita de altii *calinica*? nu cumu-va *calinic'a* este, dupo cumu da se se intellega esplecareea latina : solaria herba, acea-asi planta cu cea connoscuta de mai multi Români sub numele de *florea sorelui*, sau cellu pucinu una specia a acesteia? Numai candu s'ar esplecă aceste indoientie si alte, cari plana asupr'a cuventului *calinica*, ca asupr'a celloru mai multe espressioni de domeniulu istoriei naturale, amu poté urmări cu passi mai certi si originea acestui cuventu, cumu si a lui *calinu*, *calina*, cari paru a stă in legatura de affinitate cu *calinica*; totusi se pote admite ca probabile, co *calinica* se refere la acea-asi funtana cu latin. *caltha* sau *calendula*.

CALINU, s. m., specia de arbure, alle cui fructe rosie si de gustu acerbu se chiama *caline*, (vedi *calina*), si alle cui frundie si lemnu sunt albitiose; — dictionariulu Polizu esplica prin latin. *opulus*=specia de arcariu si prin germ. *astholderbaum* si *masholderbaum*; — are acestu cuventu affinitate de origine cu *calinica*? si in acestu casu, sunt amen-doue cuventele provenite in addeveru d'in acea-asi origine cu classiculu *caltha*

sau cu *calendula* lui *Linneu*? sau *calinu* nu este de cătu una transformatione d'in *caninu*, trassu d'in *canus*=canu=canuntu, (compara si verbulu *canire* d'in dictionariu), si applecatu arborellului numitu asiă d'in caus'a colorei selle albitiose? (vedi si *calinica*).

CALIPU, s. m., pl.-uri, forma; forma, tipariu facutu d'in lemnu pentru caciulle, capelle, etc.; — unu *calipu* de *sapinu*=una buccata; — a *trage* cuiva unu *calipu*=a l'ammagi; — cuventu turcescu sau arabicu, d'in *qalab* sau *qalib*, care a datu si *calibru*, (vedi acestu cuventu).

CALIRE,-escu, v., *ferrum temperare* vel durare, inebriare; 1. a temperă sau intări ferrulu prin affundare sau moiare in apa : a *cali* una secure; 2. de aci metaforice, a imbetă : *reu mi te ai calitu togmai astadi, candu am mare nevoia de servitiulu teu, si candu tu de betu ceesci nu mi poti stă in petiore*. — Dupo invetiatulu *Miklosich* cuventulu romanesco ar fi venitu d'in vechiulu slavie. *kaliti*, care inse nu se afla in vechi'a slavica, ci numai *kalilo* sau *kalêlo*=*calêla*; si de acea-a noi credemu co verbulu *calire* s'a formatu in romanesce, antaniu sub form'a *calibire*, d'in *calibe*=*chalybs*=aciariu sau *aciellu*, si in urma, prin caderea lui *b*, ca d'in *scriere*=*scribere*, devenitu *caliire*, *calire*, d'in care apoi s'a introdussu si in limb'a slavica form'a *kalêlo*.

CALITURA, s. f., *ferri temperatio*; actionea si rezultatulu actionei de a *cali*.

CALPACU, s. m., pl.-e, pileus, — cuventu turcescu : caciulla, coperementu de capu pentru omeni; — astadi cu totulu cadutu in desuetudine chiaru prin cetăti, unde se audiea esclusivu si alta data.

CALPU,-a, adj., *falsus, adulteratus*; *falsu*, mentinosu, vorbindu in speciale de monete : *bani calpi*; — de aci applecatu, prin estensione, si la persone si alte obiecte, afora de monete : *credeam co acestu copillu are se se faca unu omu cumu se cade; dero au essitu calpu*; — cuventu turcescu. Confere si lat. *calvus*.

CALPUZANU,-a, s., care face *bani*

calpi; — de aci în genere : amagitoriu, insellatoriu; — cuventu turcescu.

CALPUZANIA, s. f., calitate sau fapta de *calpuzanu*.

CALPUZANLÎCU, s. f., ca si *calpuza-nia*, — de forma, ca si de origine turcesca.

CALTÎ, (pronunția a forte închisă : *câlți*), s. m., plur. *stupa*; fire forte supțiri de inu sau de canepa; — de unde ? — de aci si :

CALTUIRE, -escu, v., *stipare*, *stupa* obturare; *stupa* tondere; a astupă cu *câlți*; a curăția sau tunde *câlți* de pre una pănura; a face *câlți* sau scama d'în una pandia, a ua desiră, a ua destramă.

CAMATA NICU, -a, s., în locu de *camataru*, nu e de recommendatu.

CANAFASU, *canavă* si *canavas*, s. m., *cannabum*, *telacannabina*; pandia de canepa rară si grossă, ce serve mai vertosu la cosutu de flori; — cuventulu introdusă înainte de 1830 sub formele *canafasu* si *canava*, cumu se vede, dupo germ. *canafasz*, apoi mai încoce dupo franc. *canevas*, déro totu sub forma pucinu cuvenita limbei; — acelu-zi cuventu suna în ital. *canavaccio*, provinc. *canabas*, isp. *canamazo*, provenite tote, ca si franc. *canevas*, d'în lat. *cannabis* sau *cannabis* = canepa; si prin urmare form'a ce s'ar coveni mai bene limbei nostre, ar fi *canepaciu*.

CANALIA, s. f., franc. *canaille*, ital. *canaglia*, isp. *canalla*; 1. collectivu : prostimea, poporul de diosu, multimea; omeri de nemicu, fora principie, fora omenia; — 2. si ca individuale : a) ca masculinu, vorbindu de unu barbatu : acestu omu este unu *canalia*; b) déro si ca femininu, chiaru candu e vorb'a de unu arbatu : *frate teu este una canalia de celle mai mari*; — în plurariu numai femininu : *nu te luă dupo acești copii cari su nesce canalie de celle mari*, — cuventulu vene d'în *canis* = can, si însemna proprie : *canaria* = multime de cani; si prin urmare, ca provenitu d'în fântana curatu romanica, se pote adoptă si în limb'a nostra.

CANAVASU, s. m., vedi *canafasu*.

CANEPIȘCE, s. f., în locu de *canepetu*, nu e de recommendatu.

? **CANIPÓLA**, una planta.

CANONICESCE, adv., în locu de *canonice*, cumu si

CANONICESCU, -a, în locu de *canonicu*, ca încarcatu cu form'a *escu*, superflua si fora intellescu în assemeni casuri, nu su de recommendatu.

CANONU, s. m., în locu de *tunu*, cumu si derivatele selle *canonata*, etc., de si are corresponditoriu în limbele sorori : ital. *cannone*, franc. *canon*, ispan. *canon*, etc., cari tote s'au nascutu d'în *canna* = tiéva, tubu, etc., si prin urmare ca augmentative cu însemnare de *tubu grossu*, cumu su *tunurile*; cu tote aceste nu e de recommendatu, pentru co s'ar confunde cu *canonu* (basericescu), afora numai déro amu dá cuventului si în romanesce form'a augmentativa : *cannoiu* sau *cannoniu*, sau *cannone*.

? **CANTA**, s. f., *lebos*; vasu, mesura de vinu — neconnoscutu d'încoace de Carpati.

CANTONU, s. m., *pagus*, *statio*; parte d'în una terra, tinutu, cercu ce coprende mai multe communi; locu de statione pre marginea unei calli, dupo franc. *canton*, de unde apoi neologismulu de forma pucinu fericită :

CANTONIERU, -a, custode pusu la una statione de calle spre a preveghia si tiné callea în buna stare. — Pentru originea cuventului *cantonu*, déro comparamu form'a franc. *canton*, care e totu de una data si cea ispanica, cu cea italiana : *cantone*, vedemu co avemu a face cu unu augmentativu formatu d'în ital. si ispan. *canto*, vechiu franc. *cant* = anghiu, lature, parte, regione de locu, etc., provenite, se vede d'în grec. *κανθός* = anghiu sau cercanu de ochiu, cercanu de rota, lat. *canthus*, de care înse Quintilianu dice, co ar fi africanu sau ispanicu; si în addeveru în limb'a kymrica se *afila cant* = cercu, margine, cercanu de rota; déro, de ore ce essiste form'a grec. *κανθός*, potemu admite ca forte probabile, co de aci, prin latinesculu *canthus*, cuventulu în cestione a trecut si în limbele romanice, în cari, afora de augmentativulu *cantone*, *canton*, aflamu formate d'în acea-asi radecina si alte cuvente cumu : ital. si ispan. *cantina*, franc. *can-*

tine = *camara*, *collariu* (proprie : unu anghiu de alle casei), etc.; si prin urmare s'ar pote, credemu, introduce si la noi blastari d'in acesta radecina, numai se li se dé una forma in armonia cu geniulu limbei noastre, cumu : *cantone* in locu de *cantonu*, *cantonariu* in locu de *cantonieru*.

CANTORIU, s. m., forma d'in celle mai corrupte, in locu de *computeriu* = franc. *comptoir* = mésa de numeratu bani, casa unde si are unu negociatoriu stabilita cancellari'a sea, — cuventu astadi d'in fericire cadiutu cu totulu in desuetudine, déro supplenitu cu altele totu asiá de nefericite, cumu : *burou*, *cont-arú*, (vedi aceste cuvente).

CANURA, s. f., firu de lana, de inu sau de canepa, torsu mai grossu pentru tessutu scortie, sacci, etc.; la Macedo-romani si cu intollessulu de verce firu s'ar vindu de *trama* sau *batutura*; in locu *carura* d'in *carere* = scarmenare.

CAPABILU, adj., in locu de *capace*. luatu dupo franc. *capable*, nu se pote admite, de ore ce presenta unu addeveratu neintellessu prin terminatiunea *bil*, a carei semnificatiune e *passiva*, (vedi suffissu *bile* in dictionariu), *capabile* ar fi se insemne : *care se pote coprende sau intellege*, si neci de cumu : *care pote coprende sau intellege*, intogmai cumu si *condemnabile* va se dica : *care se pote condemná*, éro nu : *care pote condemná*; apoi d'in *capabile* nu se pote face *capabilita* cumu d'in *capace* se formedia *capacitate*, percaru co neci francesii n'au mai cutediatu a face *capabilité* d'in ratecitulu loru *capable*, ei au adoptatu form'a *capacité*, ca si tote celle alte limbe sorori, cari au : ital. *capacitate*, ispan. *capacidad*, cumu au si adiectivulu : ital. *capace*, span. *capaz*, d'in latin. *capax* = *capacitas*.

CAPACELLU, s. m., deminutivu d'in *capacu*.

CAPACU, s. m., pl. -e, *operculum*; coperclu, cu care se accopere unu vasu orecare, cumu : una caldare, tengire, pútina, etc.; — proverb : *si a aflatu tengirea capaculu* = si a aflatu cu ce se se imparechiedie, sau, si a aflatu pre ci-

neva care se l'invetie mente si se lupuna la locu; — de si essiste si in turcesce unu cuventu camu de acea-asi forma si acellu-asi intellessu, inse allu nostru *capacu* pote fi formatu d'in rade-cin'a romanica *cap* = *prendre*, *apucare*, *coprendere*, *continere*, *coperire*, etc., asiá de fecunda si lussurianta.

CAPAMA, s. f., pl. *capamale*, bucata facuta cu carne de mnellu sau de puin si cu stafide; — cuventu turcescu.

CAPANLIU, s. m., cuventu si de origine si de forma turcesca : omu ce tine cu dentii de vechiele apucature; — astadi cadiutu in desuetudine si chiaru in cetátile d'in Romani'a libera, unde se audiea alta data.

CAPCANA, s. f., *muscipulum*, cursa, si in speciale : cursa de prensu sioreci; — probabile d'in rade-cin'a *cap*, (vedi *capacu*), numai suffissulu *cana* s'ar cere se se esplece in modu satisfactoriu; pote co e in locu de *capicana*.

CAPISCE, s. f., templu paganescu, baserica idolesca; — cuventu slavicu, cumu se vede d'in accentulu pusu contr'a geniului limbei romanesce : *cápisce*.

? **CARABOIU**, una planta, explicatu in dictionariulu Barcianu prin *charophyllum*?

CARACATITIA, s. f., si *cracatitia*; *polypus*, animale de mare cu lungi si multi *craci* sau petiore; — de origine si forma slavica; in locu-i se dice mai bene *polipu* = *polypus*.

CARAGHIOSLICU, s. m., jocu in vorbe sau in gesturi comice, gluma grossolana si bassa; — cuventu si de origine si de forma turcesca, astadi inse apprope cadiutu in desuetudine.

CARAGHIOSU, -a, s. adj., comicu bassu, care face se rida prin vorbe si gesturi, prin jocuri grossolane : domnia mai inainte, cumu si boiarii celli mari *aveau la curtile loru câte unu caraghiosu*, *alle càrui caraghioslicuri*, *a mésa si dupo mésa*, provocau unu risu cu se pote de favorable digestionei; — cuventu turcescu, astadi aprope cadiutu in desuetudine, si supplinitu prin *bufonu*, (vedi acestu cuventu, si *bufnire*).

CARALABA, s. f., de acea-asi insem-

nare cu *calaraba*, forma ce invederedia si mai bene opinionea *co calaraba* este in locu de *coleraba*, de ore ce acesta d'in urma forma, devenindu, dupo legile fonetice, *coreraba*, limb'a, pentru eufonia, a cautatu se tenda sau la una forma ca *corelaba*, saula alt'a ca *coleraba*, (vedi *calaraba*).

CARAVANA, vedi *chervanu*.

CARBOVA si

CARBOVNA, s. f., de acea-asi insemnare cu *rubla*=moneta de argentu rus-sesca, care vale patru lei;—cuventu de prisosu pre longa *rubla*.

CARCAIACU, s. m., pl.-i, *multipeda*, *oniscus*; *materies*, *trabs*; 1. insectu cui place a traî in locuri umede si intunecose; ellu se afla prin cellarie si cave; 2. lemnu de constructione, berna d'in care se facu *capriori*, *martaci*, *popi*, *grindi*, etc.;—? affinu cu *carcaire* sau cu *κάρπιος*?

CARCAIRE, *cârcaiu*, si *carcaiescu*, v., *glocire*, *musitare*; 1. proprie despre vocea gainelor; — de unde proverb : *gain'a, ce carcaie ser'a, nu oua demeneti'a*; 2. a se plange incetu, a murmurá, a dice vorbe de nemultimire, ce nu se intellegu bene : *ce mi totu cârcai? taci una data*;—cuventulu este, probabile, formatu prin imitationea sunetului, ca si german. *krähen* sau *krachen*, franc. *craquer*; sau co e unu blastariu d'in una fecunda radecina *cri*, *gri* sau *erie*, care se si dice, in limb'a nostra, sub acesta forma simpla ca in modu de interiectione : *taci, se nu dici cricu*, radecina d'in care, pote, au essitu inco *crinire*, *crisinire*, etc., cumu si in limbele sorori : franc. *crier*, ispan. *gritar*, ital. *gridare*=strigare, angl. *cry*, celtic. *erio*=strigare; franc. *grillon*=*grieru*, ispan. *grillo*, franc. *grellet*=clopotellu ce se lega de petiorulu certoru passeri, gree. *γρύλλος*=*gryllus*=specia de *grieru*, radecina care reduce la *γρῶ*=*cric* : *ὁδὲ γρῶ εἶπε*=*neci cricu nu disse*, de unde si *γρῶσειν*=grunnire=gruire, etc. Formele romanice *gritare* isp., *gridare* ital., se potu referi directu si la latin. *quiritare*, care prin caderea lui *i* d'in syllab'a *qui*, a datu *critare*, *gritare*, si d'in care

vine pote de assemenea directu si allu nostru *cartire*, sau *critire*, etc. Considerandu inee co vechiulu franc. *grillon*, provenitu, fora indouientia d'in acea-asi radecina cu *grillon*, are insemnare si de *grieru* si de *cercu*, *cercellu*, *rota*, *laci*, etc., cuventele in cestione s'aru poté referi, d'impreuna cu altele ca *criceiu*, *carceiu*, etc., la *circus*=*κίρκος*=*κρίκος* cari, avendu insemnarea primitiva de *cercu*, *rota*, etc., au potutu in urma luá si cea derivata de *sunetu produsu prin invertirea unui cercu*, si in fine cea de unu *sunetu ore care* mai multu sau mai pucinu confusu : *carcaiacu*, sau *cricaiacu* (=insectu anellatu) *criceiu* sau *carceiu*, etc., ca si franc. *erie*=*rota*, *scripete*, etc., si aru trage intellessulu loru d'in insemnarea primitiva a lui *κρίκος*; éro *cricaire*, *grieru*, etc., ca si franc. *creecelle*=sferiitóre, etc., s'aru impartasi d'in insemnările derivate alle acellui-asi cuventu, (vedi si *carceiu*, cumu si *cartire* si alte cuvente de sensu analogu cu *carcaire*).

CARCEIA, s. f., *circulus vimineus vel ferreus*; cercu de ferru sau nuelle, cu care temonele se accatia de carru;—in locu de *carcelia* sau *cricelia*, (vedi *carcaire* si *carceiu*).

CARCEIARE, -iediu (mai pucinu bene *carceire*, -iescu), v., *uncare*, *curbare*; *convellere*, *spasmo afficere*; a incoveia, a incurbá, a contractá; — connoscutu d'in coce de Carpati mai multu ca compusu : *incarcieare*, *incarcieiu* (cu forma de conjugatione simpla, semnu de inalta vechime si romanitate a cuventului) : *mi s'au incarcieiatu petioarele si manele*; a si *incarcieia perulu*, (vedi si *carceiu*, *carcaire*).

CARCEIU, s. m. pl.-e, si -i, (si *carcellu* ?), *uncus*, *circulus*; *cirrus*, *clavícula*, *malleolus*; *asilus*; *spasmus*; *cercellu*, *carligu*, *torta*; vorbindu de vitia si alte plante : fire ce blastarescu d'in elle si se *incarcieia*; vorbindu de pèru : bucla, *cercellu*; in genere : verce *incarcieiatu*, si in speciale; vertice, margine, ce presenta form'a de *carceiu*, margine ca *carceiu*; *spasmu*, *convulsione*, dorere ce face se se *incarcieia* membrele ce ua sentu; musca ce se lipescce de vite; — for-

m'a *carceiu*, in locu de *carcellu*, ca si corresponditori'a sea de genu feminin: *carcea* = *carcella*. precumu si intellesulu loru, nu mai lassa neci una indouentia despre romanitatea si legatura acestoru cuvente cu *circus*, si prin urmare referirea lui *carceiu* sau *carcellu* la vechiulu slav. *кѣрѣи* este un neintellesu, cu atât mai multu co assemenea cuventu neci essiste in vechi'a slavica. Cea a ce in acestu cuventu, ca si in analocele lui, cere una esplecare justificativa, este intunerecarea vocalei d'in sillab'a initiale, care a attrasu dupo sene consecenti'a de a nu se siuerá *c*, ci de a se pronuntiá cu sunetulu seu primitivu de *k*: co *i* sau *e* pote a se intunerecá si dupo *c* sau *g*, si pastrá prin acesta intunerecare sunetulu primitivu allu acestoru consunanti, se vede d'in una multime de cuvente ca *facitoriu* sau *facetoriu*, *cullegitoriu* sau *cullegetoriu*, etc., ca se pronuntia ca cumu aru fi scrisse *facatoriu*, *cullegatoriu*, déro in cari vocalea intunerecata de longa *g* sau *c* nu pote fi *a*, ci sau *i* sau *e*, cumu aréta corresponditoriale loru d'in limb'a italiana: *adductore* = *adductoriu* sau *adductoriu*, si chiaru analocele romanesce cu alte consonanti inainte de vocalea intunerecata: *arditoriu*, *scotitoriu*, etc. Ce s'attinge acumu de *carceiu* si tote cele alte cuvente de acea-asi categoria, intunerecarea lui *i* sau *e* erá nu numai conforma legeri fonetice, dupo care aceste vocali inainte de *r* se audu obscure: *invertire*, *vertute*, etc., déro inco si ceruta ore cumu de necessitate destinctionei de intellesu: *carcellu*, de esemplu, s'ar fi confusu cu *cercellu*. Acestu minunatu instinctu allu poporului de a destinge, prin mice modificazioni de sunete, cuventele ce espremu concepte analoge, merita totu respectulu filologului; si de acea-a, ca se-i dămu cuvenita satisfactiune, si totu de una data ca se nu ne abatemu de la alte legi bene constatate alle limbei, se cere un'a d'in doue: sau se scriemu in cuvente ca *carceiu* vocalea intunerecata cu *u*: *curceiu*, *incurceiare*, etc., ca si *facutoriu*, etc., *cullegutoriu*, etc., sau se le dămu form'a cu care de assemenea se audu in gur'a unei mare

parte de Români: *criceiu*, *incriceiare*, etc. Si una forma si alt'a este plausibile: pentru *u* in locu de *i* stau una multime de probe: *luntre* = *linter*, *dicundu* = *dicundo*, etc.; pentru *criceiu*, etc., stau formele antice grecesci *κρικέλλιον*, etc. — Se pote inse ca *carceiu*, prin stramutarea lui *r* in *u*, se fia in locu de *canceiu* d'in acea-asi radecina cu *cancellu* = *cancellus*. — Avendu a ne referi, pentru multe casuri analoge, la acestu articlu, vomu notá inco, co poporulu, condussu de intelleptulu instinctu de destinctione a concepteloru analoge, da adesea acelei-asi consonante si mai multe de doue pronuntie: asiá togmai d'in radecin'a, d'in care a essitu cuventulu tractatu in acestu articlu, d'in *circus*, avemu: 1. cuvente cu *c* d'in sillab'a initiale siueratu: *cercu*, *cercare*, *cercetare*, *cercellu*, etc.; 2. cuvente cu *c* d'in sillab'a initiale nesiuveratu d'in caus'a intunecarei vocalei: *cerceiu*, *incerceiare*, *cercellu* (pronuntia *cârcellu*, *cârceiu*, *incârceiare*); 3. cuvente cu *q* d'in sillab'a initiale siueratu cati d'in *frati*: *incercare*, etc.; pentru acesta d'in urma categoria, ca se potemu impacá cerentiele etymologiei cu alle intellessului, cumu amu facutu si pentru cele de categori'a a dou'a, cauta se le scriemu *ciercu*, *inciercare*, etc.; pentru co *cie* suna de regula ca *tie*, cumu: *acie*, *socie*, *icie*, etc. Déro deco lucrulu merge asiá in respectulu consonantiloru, cari, ca sunete deplenu articulate, au mai multa consistentia, ce are se se întemple cu vocalile, sunete pucinu articulate si fora multa consistentia? (vedi unu esemplu despre scambationile ce pote luá vocalea in acea-asi radecina la articlulu asupr'a cuventulu *chioraire*).

CARCELLU, s. m., pl. -e, vedi *carceiu*.

CARCIMA si *cricimu*, s. f., *caupona*, *popina*; locu, stabilimentu unde se vende vinu si rachíu; — cuventu slavicu, ce se pote suppleni cu *popina*, sau cu unu cuventu ce mai usioru ar prenda radecina in poporu, ca *vinaria*.

CARCIMARESSA si *cricimaressa*, s. f., femena ce vende vinu sau rachíu; muierea a *carcimariului*.

CARCIMARIU si *cricimariu*, s. m., *caupo*; cellu ce tine *carcima*.

CARCIUMA, *carciumaressa*, etc., vedi *carcima*, etc.

CARCU, (mai bine pote : *cricu*) = grec. *γρῶ*; a nu dice *cârcu* = οὐδὲ γρὼ λέγειν, (vedi *carcaire*).

CARCNIRE, (mai bene pote *cricnire*), -escu, v., a respunde cuiva; in speciale si de regula cu negationea : a nu *carcni* = a nu dice *cârcu*, a nu suflă, a nu dice nemica; — *carcnire* sau *cricnire* paru a fi in locu de *carcanire*, sau *cricanire*, care prin moierea lui *n* s'aru reduce la *carcaire* sau *cricaire*, (vedi *carcaire*).

CARCOTA, s. f., (pronuntia : *cârcota*); nevoia, incurcatura; certa, disputa, processu; — ? d'in *cârca*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu); ? sau in locu de *curcota* d'in *curcare* = *incurcare*; accentulu la antepenultima face vorb'a camu suspecta; — de aci :

CARCOTOSU, -a, adj., plenu de *cârcote*, care face multe *cârcote* : *omu carcotosu*; *mostia carcotosa*.

CARDU (pronuntia : *cârdu*), s. m., pl. *uri*, grex, turma; multime de fientie de aceea-si specia : *cârdu de copii*, *de oi*, *de ratie*, *de boboci*, *de cerbi*, *de lupi*, etc., *muierile venieau si se duceau cârduri cârduri*; — cuventu slavicu, (vedi inse si *cireda*).

? **CAREU** (pronuntia *carèu*), s. m., *careum* ? (una planta).

CARIERA, s. f., *calle*, *carrare*, si mai vertosu metaforice : *calle* ce apuca cineva in vietia, directione sau professione ce imbracia, — dupo franc. *carrière*, ital. *carriera*, ispan. *carrera*, toate formate d'in latin. *carrus* = carru; inse cu forma pucinu cuvenita limbei nostre, in care essiste cuventulu *carrare*, derivatu d'in aceea-si funtana, cu forma catu se pote de corecta; — intellessulu de *mina de petra*, ce are inco cuventulu franc. *carrière* se refere la alta radecina, adeco la *quadrum*, d'in care una forma (*quadraria*), a luat in francesce, totu form'a *carrière*, ca si *quadratum*, *carré*.

CARIIRE, *cariiu* si *cariescu*, de aceea-si insemnare cu *carcaire*, formatu, probabil de in sunetulu imitativu *câru*, ce se aude cu aceea-si insemnare ca si *cârcu*, (vedi si *curcaire*, *cârcu*).

CARIMBU, s. m., pl. -i, turulu sau tu-

bulu ciobotei; — ? d'in aceea-si funtana cu *calibru*, adeco d'in arab, *qalâbsau qalbî*.

CÂRJĂ, s. f., *baculus superne rostratus*, *pedum pontificium*; bâtiu sau bastonu curbatu in partea de susu, asiă in câtu se se pota cineva redimă intr'ensulu; bastonu archipastorale, a cărui parte superioare inco presenta una curbatura; — ? referese acestu cuventu la aceea-si radecina cu *carceia*, *carceiu*, etc., provenitu d'in una forma *cricia*, care, trecundu prin *crigia*, a devenitu in fine *crija*, intogmai precumu *busa* s'a potutu formă d'in *bucia*, (vedi *busa*; compara *carceiu* si *carcaire*). Dero ca mai bene se pote referi *carja* la *crux* = cruce, si a nume la unu adiectivu *cruceus*, *crucea*, d'in care feminulu romanescu *crucia*, trecundu prin acelle-asi transformationi, ca si *cricia*, ar adjuge la *cruja*, si prin stramutarea vocalei intre *e* si *r*, ca si in *curcire* = *crucire*, *curja*; d'in aceea-si funtana si ital. *croceola* = *cârja* si *croceola* = cruce de pre gur'a unei grope; provene. *crozza*, franc. *crosse* = bastonu incurbatu, *cârja*, etc.

CARLANU -a, s. m., 1. mnellu de doi anni; 2. callu de doi anni, (vedi in dictionariu *annotinu* si *notinu*); — metaforice applicatu si la copii, mai vertosu candu suntu cu perulu cretiu; — ? se fia ore cuventulu in locu de *curlanu*, cu intellessulu : *banu de tonsu*, ca si grec. *κορπος*, trassu d'in aceea-si radecina ca si *κορπά* = *tonsore*, *κορπεbau*, etc., d'in *καίρειν* = taiare, tundere, etc., de unde, probabile, vinu inco in limb'a nostra : *cur-meiu* = (*κορμός*), *cur-mare*, *s-cur-tare*, etc.; — ? sau, de ore ce in locu de *carcaiau* se dice si *carliau*, (vedi *carcaire*), *carlanu* sta in legatura de affinitate cu *carceiu*, sau cu *carligu* asiă in câtu se insemne : *animalu cu peru carceiatu*, lan'a *carlaniloru* fiendu de regula mai multu sau mai pucinu carceiatu, (vedi si *carliontiu*, *carligu*).

CARLIGARE, v., mai usitatu ca compusu, *incarligare*, *incarlighu*, v., *uncum reddere*; *unco vel hamo capere*; a face *carligu*, a dá unui ce form'a curba ca a *carligului* : a *ajunsu se se incarlige de betranu ce e*; a prende cu *carligulu*, mai vertosu sub form'a reflexiva :

a se *incarlighă*, a se prende in *carligu*, a se accată; si de aci, pentru unele animale: a se împarechiă; a se copulă; — formele simple de conjugatione ale verbului atesta despre una mare vechime a acestui cuventu, (vedi *carligu*).

CARLIGARIU, s. m., pl.-e, la Macedoromani, cu intellesu nu personale, adeco *facutoriū de carlige*, ci cu intellesu reale: adeco *seria de carlige* = *cuiariu*.

CARLIGATURA, s. f., si mai vertosu compusu: *incarlighatura*, actionea sau rezultatu actionei de a *carlighă* sau *incarlighă*. (vedi *carligere* si *carligu*).

CARLIGELLU, s. m., pl.-e, deminutiv d'in *carligu*.

CARLIGU, s. m., pl.-e, uncus, uncinus, hamus; *harpagos*; *techna*, *cavilla*, *insidias*, *captiuncula*, *captio*; instrumentu de lemnu tare incurbatu la unulu d'in capete, servindu a apucă sau prende cu densulu differite lucruri: cu *carlige* se *prendu pesci mari si mici*; cu *carlige impletimu ciorapi si alte retelle d'in fire de lana si de bumbacu*, cu *carligulu smulgemu paie sau fenu d'in clăia*; — in speciale, la plurariu, cu intellesulu de unu instrumentu de prensu pesce, constandu d'in multime de carlige legate de sfora: n'a datu neci unu *pesce in carlige*; — metaforice: *cursa*, *lăciu*, etc., si mai vertosu, cuventu captiosu, ratione sofistică: in intellesu cu franc. *chicane*, care se ande astadi asiă de desu in gur'a unor'a sub form'a scalciata: *sicana*, ca si *siefu* d'in franc. *chef*: *advocatulu si judicatoriulu nedreptu sciū află carlige*, *ca se incurce dreptatea cea mai invederata*. — ? Se fia acestu cuventu provenitu d'in *colligo* = *legu* ceva cu altu ceva, care, prin transformarea unui *l*, in *r*, ar fi devenitu antaniu *corligu*, apoi prin obscurarea lui *o*, in *u*, *curligu*, si in fine si mai obscuru *cūrligu*; atunci form'a sa in scrisu ar fi *corligu* sau *curligu*, ero nu *carligu*. Dero asemeni transformări fonetica, cari de la *colligo*, aru duce la *corligu*, sunt anevoia de demonstratu prin essemple indestullatorie si necontestate. si de aceea-a comparandu cuventulu *carligu*, cu celle analoge lui, si mai vertosu cu *carlioniu*, noi credemu

co *carligu* se pote referi in modulu cellu mai naturale, de partea intellessului, la latin. *cirrus* = *carlioniu* sau bucla de peru, ghiara de animale, etc.; cătu pentru forma, unu deminutiv d'in *cirrus*, adeco *cirulus*, a potutu firesce luă, in limb'a nostra, form'a *cirlu*, ca si *urlu* in locu de *urulu* = *ululu*; si d'in acestu deminutiv s'au nascutu, probabile, *cirlanu* (= *carlanu*), *cirlioniu* (= *carlioniu*), *cirligu* (= *carligu*); ero pronuntiă intunerecata a lui *i* se justifica prin celle espuse la articlele *carcaire*, *carceiu*; si astu-felu form'a ce ar caută se aiba cuventele de acesta radecina in scrisu, ar fi cea cu *u*: *curligu*, *curlioniu*, *curlanu*, etc. Se afla inse si in limb'a g'le-sa cuventulu *curl* = *carlioniu*, affinu cu anglosas *cyrran*.

CARLIONIARE, *ediu*, v., a face *carlioni*, vorbindu in speciale de peru.

CARLIONIU, s. m., pl.-i, *cirrus*; in speciale: bucla de peru, si de aci in genere, verce buclatu sau carceiatu.

CARMA, (pronuntia: *cârma*), s. f., *gubernaculum*; *gubernacul*, instrumentu cu care se governa unu vasu de plutitu, prin care se da unui vasu directionea ceruta; — cu intellesu abstractu: *guberniu*, *directione*, *administratiune*; — a tiné *cârm'a* = a dá *directione*, atātu in intellesu propriu pentru vase de plutitu, cătu si in intellesu metaforicu pentru verce affacere; — de aci espressionile metaforice: *cârm'a statului*, *a casei*, *a întreprinderii*, etc. — Dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in vechiulu slav. *krūma*, russ. *korma*, de unde si verbu *krūmiti* = a tiné *cârm'a*, a *carmu*; dero in limb'a slavica *krūma* va se dica si *elbus* = *mancare*, *alimente*, si de asemenea *krūmiti* inseamna si *alere*, si astu-felliu fiendu, sau celle doue serie de cuvente slavice se referu la doue radecine differite; si atunci un'a d'in aceste serie, si a nume cea ce a datu *krūma* = *cârma*, etc. este impromutata de aiurea; sau celle doue serie de cuvente, de si cu insemnări asiă de variate, se referu inse la un'a si aceea-si radecina, adeco la radecin'a *kr*, d'in care sancr. *kr* = *secare* = *taiare*, grec. *κρ*, de unde *κρίνω* = *se-*

care, $\kappa\omicron\rho-\mu\acute{o}\varsigma$ = trunchiu, si romanesce *cur-mare*, *cur-meu*, latin. *scur-tus* = *scur-tu*, apoi $\kappa\omicron\rho\omega\nu\acute{o}\varsigma$ = curbu, incurbatu, etc.; si atunci Românii nu au avut lipse se impromute de la Slavi unu cuventu d'in una radecina, d'in care ei au, in limba, atâtea cuvente, si intre aceste-a, unele asiá de appropriate ca *curmare*, *curmeiu*, de grec. $\kappa\omicron\rho\mu\acute{o}\varsigma$: d'in acestu-a form'a romanésca ar fi *cormu*, d'in care *curmeiu* nu e de câtu deminutivu, in locu de *curmeliu* sau *cormeliu*; si una forma grecesca feminina $\kappa\omicron\rho\mu\eta$ ar correspon-de cu una romanésca *corma*, d'in care *cormanu* sau *cormana* si d'in care *cârma* sau *curma* n'ar u fi de câtu una transformatione fonetica prin influentie slavece posteriori : intru confirmarea acestei opinioni vine si impregiurarea, co slav. *krûma* inseamna mai vertosu *puppis* = *puppe*, sau partea posteriore a unui vasu de plutitu, pre cându in romanesce *cârma* se apropia prin intellessu de $\kappa\omicron\rho\mu\acute{o}\varsigma$; *cârma* constandu in addeveru d'in unu trunchiu sau *grinda*; cuventulu slavicu contine intr'ensulu mai multu ide'a de *curbatura*, *puppea*, ca si prôr'a unui vasu de plutitu, fiendu in addeveru *curbate*; si acesta idea de *curbu*, *turtitu*, etc., resare si in cuventele grecesci $\kappa\omicron\rho\omega\nu\acute{o}\varsigma$, $\kappa\omicron\rho\omega\nu\acute{o}\varsigma$, etc., precumu si in celle romanesci *cârnu*, *carnire*, *carmire*, etc., cari, pentru acestu-a, sunt, probabile, in locu de *cornu* sau *curnu*, *cornire*, sau *curmire*; si prin urmare atâtu formele cu *m* : *cârma*, *carmire*, etc., câtu si celle cu *n* : *cârnu*, *carnia*, etc., referindu-se la una radecina, d'in care, cumu s'a dissu, avemu in limba atâtea si atâtea cuvente de necontestata romanitate : *cur-mare*, *s-cur-tu*, *s-cur-tare*, etc., nu se pote admite ca ceva bene stabilitu si necontestatu co ar veni d'in slavicele *krûma* = *cârma*, *krûu* = *cârnu*.

CARMACIU, s. m., *navigli gubernator*; cellu ce tine si scie tiné *cârma*, (vedi *cârma*).

CARMIRE, -escu, v., *flectere*, *deflectere*; *flexuosum esse*; *obliquari*; *parum sincero acere*, *flecte et simulate loqui*; 1. ca transitivu, cu obiectu passivu nu-

mai de lucru : a incliná, a *placă*, a *abbate* d'in lini'a derepta sau lini'a ce tineu unu ce peno aci : a *carmi capulu spre derept'a*, a *carmi carrulu d'in drumu*; — 2. ca intransitivu : a) despre lucruri sau fientie insufletite, cari se abbatu d'in lini'a ce tineau peno aci, cari facu una cotitura in lini'a derepta, cari apuca una alta directione : *callea tine derepta peno la cutare locu*, *de acollo carmesce la stan-g'a*; *iepurele carmesce in tote pârtile*, *ca se scape de canii ce l'urmarescu*; b) metaforice, despre persone, cari se codescu a face ceva, cari nu lucrea neci vorbescu cu sinceritate, cari intorcu si nu mai voru a face ceva : *nu mai ai incontro carmi*, *cauta se faci ce vreu eu*; — 3. ea reflexivu, cu unele d'in insemnările de sub 2, inse cu mai multa energia : *callea se carmesce acollo*. — si inco cu insemnarea si mai generale de a se intorce in locu, a se inverti, a se misică, a apucá una directione or care : *nu me potu carmi neci in drept'a, neci in stan-g'a*, (vedi *cârma*).

CARMITURA, s. f., actionea si rezultatulu actionei de a *carmi* sau a se *carmi*, (vedi *carmire*).

1. **CARMUIRE**, -escu, v., *gubernare*, *regere*, *administrare*; 1. proprie : a tiné *cârma* unui vasu de plutitu, a i dá directione; 2. metaforice : a direge veree affacere publica sau privata, si mai vertosu publica, a guberná terr'a, a domni, sau una parte a terrei, si in speciale, a guberná sau administrá unu judeciu, (vedi *cârma*).

2. **CARMUIRE**, s. f., *gubernatio*, *administratio*, *regnum*; actionea de a *carmui*, (vedi 1. *carmuire*), si in speciale, cu intellessu concretu, in locu de cea ce astadi se chiama *prefectura de judeciu*.

CARMUITORIU, s. adj., care *carmuesce* (vedi 1. *carmuire*), si in speciale cu intellessulu de cellu ce astadi se chiama *prefectu de judeciu* sau *administratoriu*.

CARNEU, s. m., se dice de una specie de granu de cea mai buna calitate; — ? de unde.

CARNIRE, -escu, v., *simus fieri* = a deveni *cârnu*, (vedi *cârma*); — se aude

si cu acellu-asi intellesu ce are si *car-mire*, cea-ce e una noua proba co *cârma* si *cârnu* se referu la acea-asi radecina.

CARNIA, s. f., calitate de *cârnu*: *car-nia de omu* = *omu tare carnu*.

CARNU, -a, adj., *simus*; cu nasu tur-titu sau curbatu, cu nasu pré scurtu sau micu.

CARPELA, s. f., in locu de *carpitura*, nu e de recommendatu.

CARPULITIA, s. f., deminutivu pu-cinu correctu in locu de *carpusiora* sau *carputia*.

CARPUZU, s. m., pl.-i, cuventu tu-cescu ce se dice in unele pârti in locu de *pepene verde*.

CARSINIRE si *crisinire*, -escu, v., *den-tibus frondere* = a scartif d'in denti, — de aci, a freme de menfa, (vedi *carcaire*).

CARSTEIU si *cristeiu*, s. m., pl.-i, or-tigometra, una passere; — ? numita asiá dupo vocea sea, (vedi *carcaire*); atunci form'a *cristeiu* sau *cristeliu*, ar fi cea mai correctă; sub acesta forma cuventulu pare a fi in affinitate si cu *crêsta* = *crêsta*.

CARTABOSIU, (pronunțiatu de unii si cu *l*: *caltabosiu*), s. m., pl.-i, *botulus*, *farcimen*; 1. maciu grossu implutu cu carne tocata, amnestecata cu oredui sau cu alte condimente, cumu sange si alte-le; si in speciale, macie de porcu implute asiá, forte si copte apoi in untura de por-cu; 2. pre a locurea cu intellessulu de *maciulu cellu grossu*, sau cu *cellu de fi-catu*; — cuventulu pare compusu, si par-tea sea d'in urma este una proba mai multu co *bosiu* si *botu* se potu referi la acea-asi radecina, (vedi *bosiu* si *botu*); câtu pen-tru etymologi'a antaniei parte a cuven-tului, care, cumu s'a dissu, se aude si cu *l* si cu *r*: *caltă* si *cartă*, ea este mai greu de urmaritu, precătu tempu nu se va sta-bili mai antaniu care e addeverat'a pron-unția.

CARTELNICU, -a, adj., cuventu de forma slavica; in locu de *cartitoriu*.

CARTIIRE, -iu si -escu, v., *stridere*; se dice de sunetulu neplacutu urechiei ce da una rota de carru sau altu lucru ce se freca de ceva, ca rot'a de asse; — metaforice: *gannire* = a scanci ca catel-

lii, vorbindu de copilli sau si de omeni mari ce nu plangu cumu se cade; — mai usitatu ca compusu: *scartiire*, d'in a- cea-asi fuintă pote cu *carcaire*, in locu de *criciire*.

CARTITURA, s. f., *stridor*, actione sau resultatu allu actionei de a *cartii*.

CARTIRE, -escu, v., *queri*, *musitare*; a se plange, a si arretă *nemultiamire*; (vedi *carcaire*, *caratre*).

CARTITIA, s. f., *talpa*; orbetiu, spe-cia de siorece cu botu lung — meta-forice, specia de *buboiu* ce face pré petiore mai vertosu.

CARTITORIU, -tória, s. adj., *queru-lus*, *morosus*, *difficilis*; applicatu a *carti* de verce, cui nu place nemica; cui ane-voia faci pre placu, (vedi *cartire*).

CARUIU, -a, s. f., (pronunțiatu de altii si *carauiu*); *ebriolus*; pucinu ammetitu de vinu; — form'a *caruii* este curatu ro-manesca, in locu de *caruniu*, ca si *ne-gruii*, *greuii* sau *greonii*, in locu de *ne-gruniu* sau *negroniu*, *greuniu* sau *greo-niu*; si prin urmare *caruii* sau *caruniu*, ca augmentativu, presupune una forma positiva *caru*, care ar fi in locu de *canu* cu insemnarea latinescului *canus* = *canutu*; *canutu* insusi este formatu d'in *canu*, si se dice si cu *r* in locu de *n*: *caruntu*, ca si *ferestra* = *fenestra*; si intellessulu cuventului *caruii* confirma acesta etymologia pre deplinu, credemu, justificata de partea forme, fiindu co atātu francesii califica cu *gris* = *canuntu* pre unu omu camu béetu, si Românii mai dicu de unu assemenea omu, co e *in doi peri*, espressione identica cu *caruii*; — d'in *caruii* se aude si unu verbu, mai vertosu sub forma reflexiva: *a se carui* sau *a se caruii*, *a se caroiă* = a se camu imbetă, a adjuge *in doi peri*, cumu se mai dice.

CARVASARA, *carvanseraiu*, vedi *chervanu*.

CASNA, *casnire*, etc., vedi *cazna*, *caz-nire*.

CASNICESCE, adv., *more conjugum*, ca *casatoritii*, (vedi *casnicescu*), — pu-cinu de récommendatu, candu avemu form'a mai buna, *casatoresce*.

CASNICESCU, -a, adj., *conjugalis*,

conjugale, maritala, casatorescu;—cuventu, ca si adverbialu *casnicesce*, d'in tôte puntele de vedere demnu de datu uftarei : mai antaniu pentru co terminationea *escu*, adausa la unu adiectivu *casnicu*, este de prisosu, asiá in câtu *casnicescu* nu dice nemicu mai multu decâtu *casnicu*, ba inco acestu prisosu produce si confusione, ca si in *organicescu*, in locu de *organicu*, *politicescu* in locu de *politicu*, etc.; apoi tem'a *casnicu* insusi nu are, in form'a sa *nicu*, neci cea mai mica odóre de romanitate, (vedi *casnicu*).

CASNICIA, s. f., stare de *casnicu*, in locu de *casatoria*, nu e de recomen-dat, (vedi *casnicu*).

CASNICIRE,-escu, v., in locu de *casorire*, nu e de recommendatu.

CASNICU,-a, adj., conjugalis, domesticus, umbraticus, casanicus; 1. ce se tine de casa sau interessile casei, domesticu : *a si cautá de affacerile casnice*; 2. care trage cu cas'a, cui place se sieda in casa si se se ocupe cu alle casei, *casanicu* : *barbatu casnicu, muliere casnica*; 3. cui nu place a essi d'in casa, a se deslipi de casa, *umbraticu, casatoriu, casanicu* : *cane casnicu, omu casnicu*; 4. ce se tine de casatoritu sau casatorita, *conjugale, maritala* : *vertuti casnice*;—cuventulu de origine curatu romanicu, trassu adeco d'in casa, presenta combinationea de sunete *sn* neromanesca, ca cumu ar fi formatu cu suffissulu slavicu *nicu*; se pote inse corrego, dandui-se form'a *casanicu*=*casanicus*, cuventu ce se afla in unele inscriptioni latine.

CASTANIETA, s. f., micu cymbalu de lemnu sau de metallu, care se tine intr'una mana, avendu altulu assemenea intr'alta mana, si pre cari unu saltatoriu le lovesce, saltandu, unulu de altulu in cadentia; sau legandu doue de aceste *cymbalutie* la acea-si mana, le face se sunne in cadentia prin ensasi misicarea rytmica a saltatului, care adduce si misicarea cadentiata a manelor, de cari sunt legate cymbalutiele, si astufellu a-cesce-a vinu de se lovescu intre sene in perfecta cadentia;—cuventulu d'in limb'a ispanica, in care *castaneta*, cu intel-

lessulu primitivu de *castaniora*, s'a ap-plecatu, prin metafora, d'in caus'a formei loru, si la cymbalutiele in cestione, a trecutu si in celle alte limbe sorori, inse numai in plurariu : ital. *castagnette*, franc. *castagnettes*; déro form'a d'a deminutivu *etu* (*eta*) nu e romanesc, si prin urmare cuventulu *castanieta*, sau mai bene *castaneta*, nu e in geniulu limbei nostre : *castanulia* sau *castaniora*, déro amu crede, co e de lipsa se le luàm cu intellessulu deminutivului ispanicu *castaneta*, aru fi forme mai cuvenite limbei; pentru conceptulu espressu prin cuventulu ispanicu parte de Români au facutu si facu usu de turcesculu *geampará* : *a jocá geamparale* sau in *geamparale* s'ar traduce prin neologismulu *a jocá castanietele* sau in *castaniete*;—in lipse de addeverate castaniete sau giamparale, saltatoriulu le supplinesce cu *plesnitire* cadentiate d'in degetulu cellu mare cu cellu mediu;—anticii latini aveau, pentru assemene idea, cuventulu *cruma* sau *crusma*=grec. *κροῖμα* sau *κροῖσμα*=lovitura si instrumentu de lovire, spre : produce unu sunetu, d'in *κροῖσιν*=a produce sunetu prin lovire.

CASTIU (pronuntia a obscuru si s, siueratu), s. m., pl.-uri, rata portio; rata, parte determinata d'in una summa detorita mai mare, pre care este cineva detoritu a ua respunde la termine defapte : *arrendatorii nostri respundu, de regula, arrende* i : doue castiuri; déro nu mi poti respunde una data ce mi esti detorin, te vei plati castiuri castiuri sau in castiuri—? Este acestu cuventu de acea-si origine cu *castigu, castigare*, etc.

CATANA, s. f., miles; ca si de genu femininu, se applica inse numai la barbati : militariu, ostasiu, oșteanu, soldatu;—cuventu usitatu mai vertosu d'in collo de Carpati, astadi inse e si acolo appropo cu totulu cadutu in desuetudine, ca si derivatele salle : *catanesce*, adv.=militaresce; *catanescu*, adj.=militarescu; *catania*, s. f.=militia sau militaria; *catanime*, s. f.=militarime; *catanire,-escu*, v.=militarire sau servire in militia.

CATANESCE, *catanescu*, *catania*, etc., vedi *catana*.

CATARIGI, s. f., pl., 1. galenti, adeco una specia de calciuni de lemnu destullu de inalti, ca se appere pre ambulatoriu de apa si tina, latin. *grallæ*, franc. *écharres*; 2. *aiutare* sau *reciture*, piftii; — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati, déro in sonalitatea sa nu presenta nemica, care se nu fia romanescu; numai celle doue intellessuri alle cuventului, asiá de departate unulu de altulu, ingreunedia forte urmarirea etymologiei lui: dictionariulu de Buda se refere la grec. *κατά* = in diosu, si latin. *rego* = di-regu; inse nu se pote intellege cumu ar poté cine-va scote d'in aceste doue elemente celle doue insemnări alle cuventului romanescu; mai usioru s'ar poté esplecă acestea prin grec. *κατά* = *contra* si *forte*, si prin romanesculu *rece*, asiá in câtu *cataregi* prin scambarea lui *c* in *g*, in locu ce *catareci*, se insemne: 1. *obiecte contr'a rcirei*; 2. *lucruri forte recite*, (vedi si *catiru*).

CATEGORICESCE, *categoricescu*, *categorisire*, in locu de *categorice*, *categoricu*, *categorire*, nu su de recommendatu.

CATIAVEICA, s. f., se dice in unele parti in locu de cea-a ce in alte parti se chiama *scurteica*, adeco specia de mantellu scurtu, care de ordinariu este blanitu.

CATÎRU-a, s., in locu de *mulu*, *mula*, = *mulus*, *mula*, cumu si dicu Macedoromanii, nu e de recommendatu; — *catiru*, *catiri*, numai ca masculinu, se dice si de una specia de *calciunu* grossolanu, ce porta terranii si cari appera forte bene de tena; si de acea-a pote, co *catarigi*, (vedi mai susu acestu cuventu) de aci si au luat originea, de ore cesi in latinesce *mullens* va se dica una specia de calciunu.

CATOLICESCE, *catolicescu*, in locu de *catolice*, *catolicu*, sunt de respinsu.

CARTOTOSIRE, -escu, v., a duce la bunu essitu, a terminá cu successu, — d'in grec. modernu *κατορθώνω*, introdussu prin fanarioti, astadi inse cadiutu in desuetudine chiaru si prin cetátile Romaniei libere, singurele locuri pre unde se audiea si mai inainte, pre candu

in gur'a terraniloru a trecut si se aude inco sub form'a *cartorosire*, in locu de *cartorosire*, prin stramurea lui *r* d'in syllab'a media in cea initiale.

CATRAFUSE si *catrafutie*, s. f., pl., *sarcinæ*, *supellex*; appropede acea-asi insemnare cu *bagagi* sau *calabalicu*, cu differenti'a inse co *catrafuse* face se resara ide'a de *pucinetate* si *seracia* a lucrurilor sau obiectelor posedute, asiá in câtu possessorulu lor le pote vericandu bagá intr'unu saccu si carrá de ici collo cu facilitate; si de aci espressioni ca: *a siluá catrafusele* = a se carrá, a se mutá, a fugí dintr'unu locu; — cuventulu fiendu connoscutu mai totoru Romaniloru si nepresentandu, in sonalitatea sea, nemica contrariu foneticei romanesce, nu se póte crede co ar fi straiu; déro e forte greu a lu legá de anumite radecine romanice: cuventulu pare compusu d'in doue altele: *catra* si *fuse*; cestu d'in urma pare a fi plurariulu d'in *fusu*; éro *catra* sta de certu in legatura cu *catrentia* sau *catrintia* = fota sau pestelca, si in genere, vestimentu, bucata de vestimentu sau de pannura, etc. D'in acestea resulta co vorb'a *catrafuse* allu carei intellessu originariu ar fi *petice-fuse*, s'a appecatú, prin estensione, la *pucinele effecte de verce specia* possede cineva, integmai cumu si latin. *supellex* = mobili sau vase, s'a appecatú la tote ce possede sau duce cineva cu sene, asiá incátu: est homini *curta supellex* = acestu omu are pucine *catrafuse*. Se urmarimu inse mai departe celle doue elemente d'in cari amu presuppusu co se compune cuventulu. Fiendu co *fuse* d'in finitulu cuventului se aude si *futie*, s'ar poté forte bene ca amendoue forme se se refere la un'a si acea-asi radecina, ca si *bot*, *bos*, (vedi *bosiu* si *botu*), si anume la acea-asi d'in care au essitu *futills* = ce cu usiurentia se vérsa, si de aci: usiurellu, neinsemnatu, de pucinu pretiu, etc., *futilitas* = *desertatione*, secatura, etc., *futis* = vasu de apa, si in genere, verce vasu sau obiectu ce servece la ceva. Cátu pentru *catra*, care a datu *catrentia*, noi credemu, co este de acea-asi origine cu preposetionea *catra*

sau *contra*=*contra*, care a pututu luá mai antaniu insemnarea metaforica de *ceva transversale*, si in specia de *firele transversali alle pandiei*, sau *batutur'a*, intogmai precumu si *trama*=*batutura* pare a se fi formatu d'in *trans*=*stra* sau *tra*; apoi d'in acesta insemnare forte *usioru au essitu si insemnarile de pandia, pännura*, etc., cumu si de *obiectefacuted* in acestea: *vestimente, petece*, etc., cuventele *cotrocu, cotrocire*=*invelire*, confirma acésta etymologia, cu tóte co vorbe ca *trantia* sau *trentia, strantia* sau *strentia*, etc. dau multa probabilitate si supposetionei, dupo cari *catra* sau *cotra* ar fi unu compusu d'in *co*=*cu* si *tra*=*trans*, asiá in câtu si *catrentia* sau *co-trentia* ar fi venitu d'in *co* si *trentia*.

CATRENTIA si

CATRINTIA, s. f., vedi *catrafuse*.

CATUSINICA (pronuntia in patru syllabe: *catusinica*), s. f., pl.-e, nume de planta: 1. *nepeta cataria*, 2. *marrubium vulgare* lui *Linneu*; — nu scimu de certu, déco cuventulu se dice si d'in coce de Carpati; déro de sene se vede, co ellu e formatu d'in acea-asi radecina cu latin. *cataria*, d'in care radecina avem noi si *catusia*, la Macedoromani cu insemnarea de *mitia* sau *pisica*, de unde apoi si *catusinica*, dupo acea-asi analogia, dupo care si germanulu a tradussu *cataria* prin *katzenkraut*=*erb'a catusiei* (mitiei).

CAVAFIA, s. f., artesau stabilimentu de *cavafu*.

CAVAFU, s. m., sutor vulgaris; care scie lucrá sau care vende incalciamente vulgari.

CAZANIA, s. f., divi *alicuius vita*; 1. legenda, vietia sau biografia legendaria a unui santu, insocita une ori si de orezare invetiatura morale ce resulta d'in acea viétia; 2. cuventu de invetiatura morale, predica; 3. carte ce coprende legende de alle santiloru sau cuvente religiose morali; — cuventu si de origine si de forma slavica.

CAZANU, s. m., pl.-e, cortina, *ahenum*; caldaroiu, caldare mare de fertu rufe, de distillatu spirtose, etc.; — nu credemu se vina d'in russ. *kazani*, ci

Russii, ca si alte popore, la cari se mai afla acestu cuventu, l'au impromutatu de la altii, probabile dela Români, pentru co cuventulu se pote esplecă si in forma si in intellessu, prin romanesculu *cadu* sau *cala*, d'in care *cazanu*=*cadianu* ar fi unu augmentativu, intogmai ca si *lunganu* d'in *lungu*.

CAZNA, s. f., labor; *arumna*, *cruciatus, supplicium*; labore, fatiga; *penna*, tortura, tormentu, suppliciu, (vedi *caznire*).

CAZNIRE, -escu, v., vexare, defatigare; *laboribus vel arumnis afflicere, supplicio afflicere, cruciare*; a defatigá, a frementá, a vessá; a torturá, a tormentá; — a se *cazni*, a laborá, a as-sudá, a si da mare fatiga; — cuventu slavicu, cumu se vede d'in insasi combinationea fonetica *zn*.

CEACÁRU, -a, adj., luscus, strabo; stramboiu, luscu, cu cantatura crucisia.

CEAINICU sau *ciainicu*, s. m., pl.-e, vasu de facutu *ceaiu, teiaria* sau *teiariu* — cuventu de forma slavica, russ. *ciainikú*.

CEAIRU, s. m., campu de pastionatu caii, in speciale, campulu de pastionatu caii unei posta; — cuventu turcescu, connoscutu numai di'n coce de Carpati.

CEALMÁ, s. f., plur. *cealmalle*, legatura de *pandia* sau de *metasse*, cu care Turcii si infasiura capulu; — mai conforma cu geniulu limbei nostre ar fi vorb'a *turbanu*, care are acea-asi insemnare cu *cealmá*, si care a trecut si in alte limbe sorori cu a nostra, (vedi si *durmanu*).

CEANACU, s. m., pl.-e, *catinus*; catinu, blidu, vasu de pusu in ellu buccate sau beutura, facutu mai allessu d'in lemnu; — ? d'in russesculu *cianú*, sau d'in romanesculu *cena*=*cina*, orecumu *cenacu*=*vasu de cena?*, (vedi si *ceanu*).

CEANU si *ceamu*, s. m., pl.-uri, luntroi, luntre mare, vasu de plutitu pre balti si riuri, lungu si largu, servindu pentru transportu de merci, astadi numitu si *slepu* dupo german. *schlepp*; baltaretii nostri punu mare differentia intre *ceanu, cinu* si *luntre*: *ceanulu* sau *ceamulu* este cellu mai mare vasu de transportu pre riuri si balti, *cinulu* d'in

contra e cellu mai micu, éro *luntrea* tine mediloculu între *ceanu* si *cinu*.

CEAPRAZARÍA, s. f., arte sau stabilimentu de *ceaprazariu*.

CEAPRAZARIU, s. m., care scie lucrá sau care vende *ceaprazze*.

CEAPRAZU, s. m., pl.-e, si-*uri*, *tænia*, *limbus*; limbu, impletitura sau fasia de lana sau de metasse, ce se pune pre margenele tapeteloru, vestimenteloru, etc.

CEARDACU, s. m., pl.-e, (si *ceandacu?*), foisioru sau podu de scandure pre patru inalte furce, d'in care pote cineva vedé la mare departare, servindu in speciale pandariloru de viie si altoru omeni insarcinati cu preveghierea vre unui lucru, cumu incendie si altele.

CEARDASIU, s. m., modu de saltare ungurescu, jocu ungurescu.

CEARSIAFU, s. m., pl.-uri, (si *ciarciafu?*), *linteum*; pandia ce se aterne pre paturi sau se pune pre coperture, sau cu care si sterge cineva corpulu de apa sau de sudóre, *straiu*, *lintiolu*, *sudariu*; — cuventulu se afla nu numai in turcesce, ci si in limb'a anglesa sub form'a *kerchief*, cu insemnare de *scufa de pandia*.

CEASLOVU, s. m., vedi *ceasoslovu*.

CEASNICU, -a, 1. adj., de *ceasu*, de fia care *ceasu*; 2. subst. masc. cu aceea-si insemnare casí *ceasornicu*; — cuventu si de forma si de origine slavica.

CEASORNICARÍA, s. f., arte sau stabilimentu de *ceasornicariu*.

CEASORNICARIU, s. m., care scie face *ceasornice*, *orologiariu*.

CEASORNICU, s. m., pl.-e, *orologiu* = *machina* facuta se arrete *ceasurele* sau orele dillei.

CEASOSLOVU, s. m., pl.-e, *breviarium*, *horologium*; carte basericesca coprendendu rogationile de fiacare ora sau rogationile si cantàrile servitiului religiosu ordinariu, *orologiu* = *horologium* = *ὡρολόγιον*.

CEAUSIU, s. m., caporale de dorobanti; — cuventu turcescu.

CEGA sau *ciga*, s. f., 1. d'in coce, ca si d'in collo de Carpati: una specia de pesce fluviale (= *acipenser ruthenus* lui Linneu?); 2. d'in collo de Carpati;

a) bourellu sau melcu = *cochlea* sau *limax*; b) instrumentu de redecatu greutàti = *trochlea* = scripete, etc.; c) jocaria capillaresca, vertetia, sferledia = *turbo*.

CEPSA, s. f., *calyptula*, *callendrum*; seufisiora de pandia pentru copii sau femene; — desí cuventulu nu s'aude d'in coce de Carpati, totusi noi credemu coellu e de origine romanesca, trassu a nume d'in aceea-si radecina cu *capu*, *capestru*, *cefa*, etc., de unde pote si chiaru *siepeca*, sau *siapca*, in locu de *cepeca* sau *cepeca*, dupo pronunti'a *ce are ci* sau *ce in gur'a unei mare pàrti de Romàni: sieja, siepa, siere*, etc.; in locu de *cefa*, *cepa*, *cere*.

CERBOIA, s. f., *cerba*, in locu de *cerba*, nu e de recommendatu, si cu atâtu mai pucinu *cerbóica*.

CERBOICA, s. f., vedi *cerbóica*.

CERCEVEA, s. f., pl. *cercevelle*, *lignens margo*; *limbus*, *ora*; *cancelli fenestrali*; cadru de lemnu allu unui tabellu; cruce sau rescruce de ferestra, etc. — de si essiste si in turcesce *cerceré*, inse noi credemu cuventulu romanescu; form'a *cercerca* a essitu, fora indoientia, d'in necessitatea de a destinge intellesulu, in locu de *cercea*, allu carei plur. *cercelle*, s'ar fi amestecat cu plur. d'in *cercellu*.

CERGA, s. f., *tegmen*, *stragulum*; copertura de patu, de callu, etc., facuta mai allessu d'in lana, si numita de alti Romàni *pàtura*; — se fia acestu cuventu in locu de *serga* = *serca* = *serica* = latin. *serica*? *Serica* sau *sérica* essiste in limba cu altu intellesu; si togmai de aceea, pentru destinctione de intellesu, limb'a a potutu tende la alta forma *seriga*, care prin suppressione lui *i* va fi devenitu *serga* (*sierga*), d'in care *cerga* ar fi numai una variatione de pronuntia ratecita, ca *sieru*, *siercu*, etc., in locu de *ceru*, *cercu*; compara franc. *serge*.

CERNELA, s. f., *atramentum* = *negretia*, licidu cu care se face ceva negru, si in speciale, tenta sau negretia de scrisu; — cuventu si de origine si de forma slavica.

CERNIRE, -escu, v., *denigrare*; a inegri, a face negru, a colorá negru; in

speciale: a imbracă în negru; si mai vertosu ca reflexiv, *a se cerni*—a imbracă vestimente negre de doliu.

CESCA, (*s* siueratu), s. f., vascioru de beutu café sau ceaiu, *tassu* sau *tassa*,—cuventu slavicu?

CESCULITIA si

CESCUTIA, s. m., deminutiv d'în *cesca*.

CESVERTA si *ciosverta*, s. f., *quadra*, *cartu* sau *carta*, a patr'a parte d'în unu mnellu, berbece sau altu animale taiatu, si de aci în genere, bucata ore care de carne, *buture*;—cuventu slavicu.

CETANIA si *cietenia*, s. f., *lectio*, *lectura*, actione sau resultatu allu actionei de a *ceti*;—cu forma, ca si de origine, slavica, (vedi *cetire*).

CETETIU, 1. ca adiectiv, applicatu la lucruri, cumu littere scrissore de mana sau de typariu: care se *cetesce* bene si usioru, *legibile*: *scrissore cetetia*; 2. ca substantiv: persona care e insarcinata a face lectura în baserica sau altu undeva, *anagnostu*, *lectoriu*: *in cenobiele de monuche femenele sunt cetetie*; *baseric'a acést'a nu are bunu cetetiu*;—cuventu de forma, ca si de origine slavica, (vedi *cetire*).

CETINA sau *cetena* (cu tonu la antepenultima: *cétina*), una planta sau arborellu= *juniperus communis* lui *Linneu*;—nu credemu se fia slavicu, cumu sustine invetiutulu Miklosich, de orece nu esiste în vechi'a slavica, ci numai la Serbi; se lega, probabil, de acea-asi radeana cu *catena* sau *catina*.

1. CETIRE si *citire*, *-escu*, *legere*; a *ceti*, a pronuntiá sunetele reprezentate prin littere, sau a urmari cu ochii acelle-asi littere; de aci metaforicé, a scote unu intellessu d'în unu fenomenu orece, a intelege ceva ascunsu mai vertosu: *Domniedeu cetesce în anim'a fia carui omu*; *intelleptulu scie ceti în florea cea mai modesta poterea unei fientie prea inalte*;—cuventulu este slavicu, introdussu forte firesce prin *bukele*, cari atâtu de îndelungu au apesatu anim'a si au întunerecatu mentea Românului; în loculu seu cauta se între strabunescu *legere* d'în care *lectura*, *lectoriu*, *lectione*,

legibile, ect., s'au si popularisatu; de orece *allegere*, ce Macedoromânii dicu în locu de *legere*—*cetire*, ar poté usioru dá nascere la ambiguitati.—Slaviculu *cisti*, d'în care s'a veritu la noi *cetire* sau *citire*, se reduce la una radeana *cit*, venita si acésta-a d'în alt'a si mai simpla ei, cu însemnarea de a *adună* si a *pune într'una linia*, si de aci: a *înfrá*, a *ordiná*, a *numerá*, a *onorá*, etc.; însemnári, cari voru esplicá si intellessu cuventelor ca *cisti* sau *cinsti*, *cisla*, etc., ce slavicu *citire*, nemultiamitu de a aflá senguru una buna ospetia la Români, a attrassu inco cu sene si a introdussu în limb'a romanesca.

2. CETIRE, s. f., *lectio*, *lectura*; actione si resultatu allu actionei de a *ceti*, *lectione*, *lectura*, (vedi 1. *cetire*).

CETITORIU, *-toria*, s. adj., *lector*=*lectoriu*, care *citesce*, (vedi *cetire*).

CEURU (si *ceucu*?), *-a*, adj., *luscus*, *strabo*; *luscu*, *stramboiu* (de acea-asi însemnare asia déro ca si *cecâru* sau *cea-câru r*) se nu fia amendoue essite d'în *cæcus*=*orbu*, d'în care deminutivulu *cæculus* ar suná în romanesce *cecuru*. Acestu deminutiv se va fi desfiguratu în urma în *cecâru*, si în *ceuru*, togmai ca si *bucâiu* în *bugâiu*, *buhâiu*, *buanu*, (vedi *bugâiu* si *buga*).

CHEFLIU, (pronuntia: *kefliu*), adj., *hilaris*; *festivus*, *lætus*, *hilaris animi*, *lætus et jocus*; *ebriolus*; 1. care e totu de una cu *chefu*, *ilariu*, deschisu, festivu, jocosu; 2. cui place se faca *chefu*, omu de petrecere; 3. cu *chefu*, caruiu, beutu, (vedi *chefu*).

CHEFU, (pronuntia *kefu*), s. m., pl. *uri*, *animi habitus*; *hilaritas*, *festivitas*; *lubido*, *morositas*; 1. despositionea sufletului, stare a animei, voia, pofta: *cumu ti e chefulu Domniei telle astadi?* *n'am chefu de nemicu*; *am chefu de lucru*;—2. voia buna, anima buna: *de ce esti astadi fora chefu?* *nu te am vedutu neci una data asia cu chefu*; *n'asiu vré se ti stricu chefulu ce vedu co ai*;—3. capritiu, fantasía, bunu planu: *a face tote chefurile cuiva*; *am chefu se te batu*;—4. festivitate, ilaritate, stare de mare bucuria, jocu, risu, petrecere: *tu faci chefu*,

candu me vedi incurcatu de nu sciu ce se dicu; — 5. in speciale, petrece cu mancări si beutura, betia : într'unu chefu ua duce amicul de candu a pusu man'a pre una buna summusiora de bani; a prende la chefu = a incepe se se im-bete; a fi cu chefu = a fi carui; — cu-ventu turcescu.

CHEFUIRE (pronuntia : *kefuire*), -escu v., ca netransitivu, a petrece in *kefuri*; — reflexiv, *a se kefui* = a se carui, a se imbetă.

CHELALAIRE (pronuntia : *kelalai-re*), -escu, v., 1. ca netransitivu, vorbindu in speciale de cani : a tipă, a se vaită; applicatu apoi si la omeni, 2. ca transi-tiv : *a chelalai pre cineva* = a lu face se tipe, se se vaite tare, a lu bate reu, (vedi si *chilomanu*).

CHELBAȘIU-a (pronuntia : *kelbasiu*), adj., cu acea-asi insemnare ca si *chelu*.

CHEGLA (pronuntia : *kegla*), s. f., *metula*, cylindrellu de lemn pentru jocu, popicu; — d'in german. *kegel*.

CHELIA (pronuntia : *kelia*), s. m., 1. starea de *chelu*, calvetia; 2. unu morbu, de care cade perulu de remane cineva *chelu*, specia de rōia la capu : *lovit-ar cheli'a; bata-te cheli'a*; — proverb : *a frecă cheli'a cuiva* = a lu perui bene, a lu bate reu, (vedi 1. *chelu*).

CHELIRE (pronuntia : *kelire*), -escu, v., *calvescere*; a perde perulu, a remanē fora peru, vorbindu in speciale de pe-rulu capului; — metaforice, a perde men-tile, a adjuge in stare de decrepitudine si de debilitate mentale : *n'am chelitu dora, ca se facu prosti'a ce tu vrei*, (vedi 1. *chelu*).

CHELTUELA (pronuntia : *keltuela*), s. f., *sumtus, imponsa*; spesa; — cu-ventu si de forma si de origine straina, (vedi si *cheltuire*).

CHELTUIRE (pronuntia : *keltuire*), -escu, v., *sumtus facere, impendere; con-sumere, conterere*; a face spese, a dá bani pre lucruri ce se cumpera; — de aci : a resipi, a petrece, a consume : *a cheltui puterile in desiertu*; *a cheltui multu tempu in lucruri de nemica*, — cuventu de origine straina, — ungar.?

CHELTUITORIU (pronuntia : *keltui-*

toriu), -toria, s. adj., *impendiosus, pro-fusus, prodigus*; applicatu a cheltuf preste mesura, respitoriu, prodigu, mana sparta, (vedi *che'tuire*).

1. **CHELU**, -a, (pronuntia : *kelu*), adj., *calvus*, care a remasu fora peru pre totu capulu sau pre una parte a capului; — desf acestu cuventu se aude pronuntiatu și *pkelu* si *pielu*; si prin urmare pare co ar veni d'in *pelle*; totusi forma'a buna, care se afla in gur'a unoru-a d'in Ro-mâni, este *calvu* sau *calbu* = *chelu*, de unde apoi si derivatele *calvia*, sau *cal-vetia* = *cheli'a*, *calvire* = *chelire*.

2 ? **CHELU** (pronuntia : *kelu*), s. m., una planta, ? *verdia cretia*; — neconnos-cutu d'in coce de Carpati, — germ. *kohl*.

CHEMBRICA (pronuntia : *kembraica*), s. f., pandia de bumbacu lustrata.

CHENARIU (pronuntia : *kenariu*), s. m., pl.-e, *limbus, ora*; limbu, sau fasia infiorata, cosuta pre marginea unui ve-stimentu sau vercarui altu lucru fa-cutu d'in pandia sau pannura; — brănu de muru; — cadru; margine.

CHEPENEGU (pronuntia : *kepenea-gu*), s. m., pl.-e, *pallum, penula*; man-tellu cu manece, vestimentu de pannura grossolana. appropie assemenea celui cu se chiama *gheba*; — cuventulu, desf de forma extraordinaria, pare inse a fi es-situ d'in radecin'a romanica *cap*.

CHEPENGU (pronuntia : *kepengu*), s. m., pl.-uri, usia ce se lasă pre gur'a unui putiu, unei pivnitia unei grope in genere, ca se ua inchida; — ? de acea-asi familia cu *chepeneagu*?

CHERESTEA (pronuntia : *keresteá*) s. f., pl.-cherestelle, lemn de construc-tione = *materia*; — cuventu turcescu.

CHERESTEGIE, s. f., stabilimentu de *cheresteá, lemnaria*.

CHERESTEGIU, s. m., care lucra sau vende *cherestea* = *materiarlus, ma-teriarlu, lemnariu*; — cuventulu e nu nu-mai de origine, déro si de forma tur-cesca,

CHERMEZU, s. m., (pronuntia : *ker-mézu*), *coccum, sementia* d'in care se face una colore rosia forte viuă; — cu-ventu arabicu : *kermés*.

CHERMEZIU (pronuntia : *kermézíu*),

coccineus; care e roșu cu *chermezu*, care are fața ca cea ce da *chermezulu*.

CHERVANU (pronunția : *kervanu*), s. m., carru mare cu care se transportă omeni și mercii; — cuventu venit prin limb'a turcesca d'in arab. *khar-revan* = lucru ce se misca; de aci și *caravana* = franc. *caravane*, ital. *caravana* = mulțime de animale de transportu : camelle, muli, cai, etc., pre cari se transportă în Arabi'a și în alte țări lucrurile mai multor omeni ce călătorescu împreună; de aci și *carvan-serailu* = franc. *carvan-serail* = ospetăria sau *chanu* în Turcia; de aci și *carvasară* = locu, incaperi de vama, (vedi și *vama*).

CHEZASIA (pronunția : *kezasia*), s. f., cautiō, satisfactio; cautiōne, garanția, (vedi *chezasiu*) : a cere *chezasia*, a da *chezasia*, etc.

CHEZASIU (pronunția : *kezasiu*), s. m., sponsor, pater, satisfactor; responsabilu pentru altulu co acestu-a va plăti una detoria, sau co nu va doși de la judecata, sau co în fine nu va face, prin portarea sea, vreuna dauna; garante, assecuratoriu, etc. : a da *chezasiu pre cineva*, a cere *chezasiu*, a se pune *chezasiu*; — cuventu strainu.

CHEZASIRE (pronunția : *kezasiri*), -escu, v., 1. ca intransitivu, a da *chezasia*, a se pune *chezasiu* = a se da răspunditoriu, ce răspunde cu starea sau person'a sea pentru altulu; 2. ca transitiv ! a *chezasiu pre cineva* = a l'obligă, a l'indetoră, a lu conjură tare se face ceva; — de aci, a se *chezasiu* = a se legă, a se indetoră seriosu și prin juramente : *te-ai chezasiu se termini lucrulu de eri, și neci astadi nu l'ai începutu macariu*, (vedi *chezasiu*).

CHESEA (pronunția : *keseă*) și *chisea*, s. f., pl. *chiseile*; 1. sacusioru sau punga, și în speciale punga de tutunu (astadi *chiselele* au peritu mai de totu împreună cu *ciubucele*, și în locule au intratu *tabacherele* și *tigarile*); 2. *chiseă de dulcetia* = vasu de vetru, în care se pune și ofiere dulcetii'a; — se nu fia cumuva în locu de *caseă*? — atunci turcesculu *kesé* ar fi împromutatu de la noi.

CHEU (pronunția : *keu*), s. m., pl. -uri,

crepido, lapideus agger; înălțatura de pământu, de regulă asternută cu petre, între marginea unui riu și case, ca se împedice inundatiōnile și totu de una dată se facilite comunicatiōnea; — neologismu d'in cellemai nefericite, după franc. *qual*, vechiu franc. *caye*, ispanic. *cayo*; și prin urmare form'a cuvenită limbii noastre ar fi *caiu*, pl. *caie*; cuventulu ar veni, după părerea unora d'in latin. *cajare* = bătore, de unde și *caja* = bățu de bătutu; dero intellesulu cuventulu *caiu* cadredia mai bene cu cymric. *cae* = gardu, închisore, parete de închis, etc.; și de aceea-a în locu de *caiu* ar fi pote mai de preferit cuvente ca : *agger* = agger, *mole* = moles.

CFITANTIA, vedi în Glossariu : *aquitare*, și în Dictionariu : *citantia*.

CFITU, vedi în Glossariu : *aquitare*, și în Dictionariu : *citu*; de aci :

CFITUIRE, -escu, a termină desfacearea unei detorie; și în genere : a termină verce; a consume, a fini, etc., (vedi *aquitare*).

CHIBRITU (pronunția : *kibritu*), s. m., pl. -e, și -uri; firicellu de acia sulfuratu, sau lemnisioru sulfuratu și fosforatu la unulu d'in capete, servindu la apprensulu de luminări; — cuventu turcescu, care s'ar poté înlocui cu *fosforu* sau *fosforellu*.

CHICA (pronunția : *kica*), s. f. (fora plurariu). *coma*, *capilli*, *clincinus*, perulu capului luat în totulu seu : *ce chica formosa ai!* — d'incollo de Carpati și cu intellesu de *plăta* sau *motiu de peru*; — în limb'a slavica înco există *kika*, cu intellesulu de *coma*; înse cuventulu se afla, în limb'a noastră, în legatura cu multime de alte cuvente, cari par a se referi la aceea-asi radecina și cari, neessistendu în slavica, nu ne au potutu veni de la dens'a : asiă afora de *coma*, despre a carui romanitate nu mai încapă îndouentia, vinu înco înainte : *conciu*, (= *comtiu*), *chichirezu*, *chima*, *cuca*, etc.; cari tote se referu pote la aceea-asi radecina cu *coma*.

CHICHINETIA (pronunția : *kikinetia*), s. f., angustissima domus, angustissimum conclave; casa, sau camera forte

strimta; — ? dela *chinu* = *cu clinu*, prin duplecare, cu intellessu de *incapere umile, plecata*, (vedi si *chichitia, chinu*).

CHICHIREDIU (pronuntia: *kikiresu*), s. m., illecebra, lepos; medilocu de a placé, farmecu: *cuvente fora chichirez* = illepidă verba; — pote co cuventulu sta in legatura cu *κίχρος* = *cin-cinrus*, *cirrus* = bucla de peru; *n*, intre done vocali se stramuta la noi de regula in *r*, ca in *ferestra* = *fenestra*; si prin urmare din *eleinu* = *κίχρος*, se va fi formatu antaniu *ciciru*, d'in care apoi *cicirediu* sau *ciciresu*, cu insemnarea generale de *verce provoca placere*, si cu pronunti'a antica a lui *ci* = *ki*, ce amu vediutu si avemu se vedemu in multe d'in cuventele romanesci; *ciciru* s'a potutu formá, prin processulu de duplecare, si deadreptulu d'in *cirrus*, care provine de certu d'in acea-asi radecina cu *cinrus*, de unde *cin-cinrus* ca duplecatu, si compusulu *concinrus* = elegante, gratiosu, placutu, etc.; adeco cu intellessu ca allu romanescului *chichirez*; — d'in *chichiresu* pare co s'a formatu si unu verbu in *are*: *chichirezare* = *provocare*, *attitiare*: *de ce mai chichirez* *cért'a sau batai'a*, cumu si altulu in *ire*: *chichirezire* = a face festivu, mai allessu ca reflexivu: *a se chichirez* = a se face festivu si ilariu, si in speciale, a prende la chefu, a se caruí = a se imbetá pucinu, atátu-a numai câtu e destulu ca se fia ceneva cu *chichiresu*, adeco festivu si placutu prin vorbele selle jocose.

CHICHIREZARE si *chichirezire*, vedi *chichirediu*.

CHICHITIA (pronuntia: *kikitia*), arca in anteriore parte vehiculi facta; illecebra; dolus, fallacia, ambages; 1. cuteia sau lada fissa in partea d'in ainte a unei carrutii, pre care siede menatoriulu, si in care se punu lucruri necesarie la calletoria; 2. arteficiu, mecanismu ingeniosu: *ca se poti mania bene verce lucru, cauta se i afli mai antaniu chichitiele*; 3. mediu de amagire, inselatoria: *cu chichitie si cu momitie vrei se mi iei totu d'in punga*; 4. supterfugiu, pretestu, cuventu mentionosu, prin care vře cineva se scape de ceva: *scii afli*

multime de chichitie, ca se scapi de batai'a ce ti se cuvine; 5. in speciale vorbindu de femine: farmecu, medilocu de a placé si amagi: *nu me va mai prende si amagi maierca cu chichitiele selle*; — deco intellessulu cuventului cellu mai primitivu este cellu de sub numeru 1, atunci ellu se lega, probabile, de aceea-asi radecina cu latin. *cumera* = *cuteia*, *euleus* = *sacu*, *cumba* = *luntre*, grec. *κῶ-ρος* = *caviitate*, *κῶ-ρίς* = *paneriu*, *saculetii*; *κῶλος* = *cavu*, etc.; romanescele *cuta*, *cuteia*, *chimeru*, etc.; pote inse co cuventulu vine d'in acea-asi funtana cu *chichinetia*, adeco d'in *chinu* = *clinu*, sau in fine d'in *in-chi-do-re*, *in-chi-su*.

CHICHLIBARIU (pronuntia: *kichlibariu*), *chihlibariu* si *chilibariu*, s. m., *electrum*; — cuventu turcescu, in loculu caruia a intratu *electru* cu famili'a sea: *electricu*, *electricitate*, *electrisare*, etc.

CHICHOTIRE (pronuntia: *kichotire*), *chihotire*, *chiotire*, -escu, v., *cachinnari*; a dá *chiote* de bucuria mare, a ride risu cu *hohotu* si nerusinat, (vedi *chiotu*, *chiuire*).

1. **CHILA** (pronuntia: *kila*), s. f. (aplecatu inse si la persone de genu masculinu), *homunculus*; unu bietu omu, omu de nemica, misellu, miserabile, abiectu, nevoiasiu; — cuventu neconoscutu dincoce de Carpati, d'in care s'au trassu, fora indouientia, si *chilava*, *chilavire*, conosciute d'in coce de Carpati numai sub form'a *schilavu*, *schilavire*; — dupo invetiatulu *Miklosich* luat de a dreptulu d'in slavicultu *kila* = *surpatura de bosie*, dero fiendu-co insusi mentionatulu invetiatu marturesce, co vorb'a slavica e impromutata d'in grec. *κῆλη* = *surpatura*; fiendu-co in romanesce, pre longa *chila*, *chilavu*, etc., essistu nu numai *schilavu*, *schilavire*, ci si forme ce nu credemu se fia slavice, cumu *schilodu*, *schilodire*, cu acea-asi insemnare ca si *chilavu*, *chilavire*, ba inco si *schidolu*, *schidolire*; fiendu-co grec. *κῆλη* se refere la una radecina, d'in care au essitu *χάσσω*, *χαίω*, *χάσσω* = a se rupe, a se cascá, etc., *χάσσω* = *cascatura*; fiendu-co d'in acesta radecina avemu in romanesce *cascare*;

de acea-a noi nu vedem pentru ce aceste cuvinte ar fi avut lipse, ca se se afle în românește, se fia trecut prin limb'a slavica.

2. CHILA (pronunția: *kīla*) s. f., măsura pentru grane în valoare de 400 ocă sau aproape 520 chilogramme, în terr'a românească; éro în Moldavi'a mai mica (240 ocă); — cuventulu are se cadia în desuetudine prin introducerea noiei système de mesure.

CHILAU (pronunția: *kīlau*), s. m., *mallens ferreus*; mare maiu sau ciocanu de feru; — d'in coce de Carpati se aude *ghilau*, *hilau*, *ilau*; compara franc. *billot*, și mediulu latin. *billus*, de orece în românește adesea *bi=ghi*.

CHILAVIRE (pronunția: *kīlavire*), -escu, mutilare, *varum reddere*, debilitare; a face *chilav*; — d'in coce de Carpati numai sub form'a *schilavire*.

CHILAVU-a (pronunția: *kīlavu*), adj., *varus*, mutilus, *mancus*, debilis; vete-matu la una sau mai multe părți ale corpului, și în genere, nepotentiosu, debile; mancu, diformu; — d'in coce de Carpati se aude numai *schilavu*, (vedi *chila*, și compara inco, pre lînga celle acollo espuse, și grec. *καλλός* = cavu, curbu, strambu, diformu, etc.)

CHILERIU (pronunția: *kīleriu*), s. m., *cellarium*; încapere în care se tinu de alle mancarei, vinu, vase, instrumente, și altele necesare la economi'a casei; — form'a curată e *cellariu*, d'in care *chileriu* e sau una transformatione prin influenție straine, sau unulu d'in acelle cuvinte ce a pastratu pronunți'a antică a lui *ce* sau *ci=ke, ki*; éro *ariu* s'a transformatu pote în *eriu* spre a evită confu-sionea cu *chelariu*=*cellariu*, (vedi și *chilia*).

CHILIA (pronunția: *kīlia*), s. f., *cella*, *cellula*; încapere pucinu spatiosa, și în speciale: încapere de la unu monasteriu sau cenobiu, în care siede unu senguru monachu; — ca și precedentele *chileriu*, *chilia*, sau s'a deformatu prin influenție straine d'in *cellia*=*cellelia*=*cellula*, sau a pastratu pronunți'a antică a lui *ce* sau *ci=ke, ki*; cuventulu romanicu *cella* și derivatele *cellarius*, etc.,

au trecut atâtu în grecesce: *κέλλα*=*cella*, *κελλίον*=*cellula*, *κελλάριος*=*cellarius*, etc., câtu și în limbefe slavice și germanice; și asiă nu este de mirare, co la aceste popore, cu cariamu statu în neconținutu contactu, pastrandu vechi'a pronunția a lui *ce*, s'a pastratu și la noi, fora înse ca d'in acesta impregiurare se se pota conchide cu certitudine, co noi amu fi impromutatu cuventele de acesta familia de la vre unulu d'in aceste popore.

CHILIMU (pronunția: *kīlimu*), s. m., pl.-uri, *tapes rusticus*; scortia, tapetu terranescu; — cuventu turcescu, con-noscutu una dată numai de urbanii Romaniei libere, pre candu teranii nu con-nosceau și nu connoscu de câtu vorb'a *scortia*; astadi înse și la cetăți se aude mai multu terranesculu și romanesculu *scortia*.

CHILINIRE (pronunția: *kīlinire*), -escu, v., separare, *discernere*; a separă, a despartî; a discerne, a destinge, a lamuri; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, și chiaru d'in collo se aude mai multu compusu: *deschilnire*, (vedi *chilinu*).

CHILINU (pronunția: *kīlinu*), adj., *separatus*, *distinctus*; separatu, destinsu, lamuritu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati; ? nu cumuș se refere la acea-asi funtana cu *chilavu*, (vedi 1. *chila*) ? sau e în locu de *chirinu*, d'in chiarinu de la chiaru=*clarus*? sau în fine în locu de *cellinu*, d'in acea-asi radecina cu *excellere*, *celsus* = a se înaltă, a se destinge, destinsu, cu pronunți'a originaria a lui *ci* sau *ce=ki, ke*? Confer. ung. *külön*.

CHILIORA (pronunția: *kīlitora*), s. f., diminutivu d'in *chilia*.

CHILIPIRU (pronunția: *kīlipiru*), s. m., pl.-uri, *fortalitum bonum*; bunu, castigu ce ne vine de la întemplantare; castigu fora labore; lucru eftinu; — cuventu turcescu.

CHILOMANU (pronunția: *kīlomanu*), s. m., pl.-e, *vagitus*, *lamentatio*, *voelferatio*; tipete, strigate, vaiete, etc., — vedi și *chelalaire*, *chiuire*.

CHILIUTIA (pronunția: *kīliutia*), s. f., diminutivu d'in *chilia*.

CHIMA (pronuntia: *kima*), s. f., *germen*; *montem*; *caecumen*; 1. mûguru, germe ce dau plantele; 2. barba, partea ascutita si inferioare a barbei; 3. crescet, culme, vertice; — cuventulu nu se aude, pre câtu scimu, d'in coce de Carpati; se aude inse si in acesta parte cuventulu *chimeriu*, care pare a fi in legatura cu *chima*; si de acea-a, deco cuventulu *chima* nu s'a introdussu cumuva prin germaniculu *keim*=germe; atunci ellu cauta se fia identicu cu ital. *cima*, ispan., portug. si provenc. *cima*, franc. *cime*=crescet, culme de arbore sau de munte, etc., provenite d'in latin. *cyma* si *enma*=muguru, grec. *κῆμα*=culme, vally, unda, etc. In limbele sorori aflâmu d'in acellu-asi cuventu si derivatulu: ital. *cimiero*, ispan. *cimera*, franc. *el-mier*=ornamentu de pre verticele cascei; in limb'a nostra de asemenea d'in *chima* pare co vine pre de una parte *chimeriu*=brânu de pelle ce serve si de *sacu* sau *punga*, prin urmare cu intellessulu ce da grec. *κῆμα*, c. va ce *se imple si se infla*, si lat. *cumera*, éro pre de alt'a *timeriu*, in locu de *cimeriu*,=semnu, si prin urmare cu intellessulu ce da ital. *cimiero*=semnu de pre casca; asiâ in câtu cuventulu *chima* cu derivatele selle ar presentâ, ca si *cercu*, (vedi *carceiu*), doue pronuntie principale d'in celle ce se dau lui *c*: pronunti'a antica de *k* in *cima*=*kima* si in *cimeriu*=serpariu, si pronunti'a de *ti*, ca in *acia*, in *cimeriu*=semnu.

CHIMERIU (pronuntia: *kimeriu*), si *chimiriu*, s. m., pl.-e, *pelltecum cingulum*; cingutore de pelle, serpariu, servindu si de sacu sau puna cellui ce lu porta: *puni mercu bani la chimeriu*, (vedi *chima*), cu tote co s'ar poté ca *chimeriu* se fia venitu d'in *κέρηλεν*=lucru de pretiu, si, prin metafora, si unu ce care contine lucrurile de pretiu alle cui-va; compara si ital. *cimello*.

CHIMITIRU, *chimvalu*, vedi in Dictionariu: *cemeteriu*, *cumbalu* sau *cymbalu*.

CHINA, *chinchina*, *chinina*, vedi in Dictionariu: *cina*, *cincina*, *cinina*.

CHINDIA (pronuntia: *kindia*, cu *d*

nesiueratu), s. f., *saltationis genus*; *dies ad occasum inclinatus*; 1. unu jocu romanescu plenu de animatione, cumu si canteculu dupo care se joca; 2. tempu allu dillei ce cade la medilocu intre amedia si appusulu sorelui; acêsta-a se si chiama *chindî'a mare*; éro candu sorele se afla mai aprope de puntulu appusului decâtu de allu amediei, atunci se dice *chindia mica*: *am ajunsu in cetate. candu sorele erâ la chindî'a mica*; *la chindia*, sau *in chindia*, se dice absolutu pentru *chindî'a mare*: *am ajunsu la cetate forte de tempuriu, precandu sorele erâ la chindia*; — cuventulu pare a fi in locu de *chindeia*=*chindeia*, care ar poté fi in locu de *candelia* sau *candera* d'in acea-asi rade-cina adeco cu *candela*, d'in *candere*=a arde, cu intellessulu de unu ce *fo-cosus* sau *incensu si plenu de ardore*; cumu e atâtu tempulu câtu si joculu numitu *chindia*.

CHINDISIRE (pronuntia: *kindisire*, cu *s* *nesiueratu*), -escu, v., *acu pingere*; a cose cu aculu flori pre una tessutura; — cuventu introdussu prin fanarioti d'in grec. *κέραι* intre urbani numai, ramasu inse neconnoscutu poporului de la térra; astadi cadutu aproape ir desuetudine si prin cetâti, unde i a luat lo-culu *brodare*=franc. *broder*, cuventu de origine germanica, si de acea-a ne-admissibile in limb'a nostra: *acu-pingere* e de preferitu.

CHINDISITURA (pronuntia: *kindisitura*), s. f., *lucru in floratu cu aculu*, (vedi *chindisire*).

CHINOVARIU, *chinovia*, *chinovitu*, vedi in Dictionariu: *cinobariu*, *cenobiu*, *cenobitu*.

CHINU (pronuntia: *kinu*), s. m., pl.-uri, *pœna*; *labor*, *vexatio*; *crucelatus*, *supplicium*; neplacere, dorere; labore, fatiga, sufferentia; tormentu, tortura; suppliciu; — *chinu* differe de *cazna*, intru câtu acellu-a este mai multu *subiectiv*, éro acestu-a mai multu *obiectiv*, adeco intru câtu *chinu* espreme mai multu sentimentulu de dorere allu *subiectului patiente*, éro *cazna* mai multu *obiectulu*, *lucru* sau *causa*, care produce acellu sentimentu; de acea-a nu

se pote dice : *cazele facerei, casnele, mortei*, etc., in locu de : *chinurele facerei, chinurele mortei*, neci : *a supune la chinuri*, in locu de : *a supune la caene*.

— Afora de aceste *caena* este de certu strainu, pre candu *chinu* ar poté fi cuventu romanescu: Dictionariulu de Buda dà ca etymologia a cuventului *chinu* grecesculu *καίνω* = a ucide; noi inse, in vederea intellessului mai multu *subiectiv* allu cuventului, credemu co se refere la *pœnitere*, care are in addeveru sensulu subiectiv de *parere de reu* sau *dorere de anima*, si d'in care au essitu *pœna*, ital. *pena*, franc. *peine*, apoi d'in acestu-a *punire*, etc., de acellu-asi intellessu cu alle nostre *chinu, chinuire*, asià in câtu aceste-a, prin una pronuntia raticita, aru fi in locu de *pinu, pinuire*, ca si *schinu, chicare*, etc., in locu de *spinu, picare*. Considerandu inse co *suppliciu* vine d'in *supplicare* sau *supplecare* = a plecà, a incurbà; co de assemenea *tortura, tormentu*, etc., vinu d'in *torcere* = sucire, resucire; co prin urmare cuventele romanice cãte espremu *chinulu* au ea intellessu originariu ide'a de *intorcere, resucire, infrangere*, etc., idea ce se traduce cu atât'a energia in expresiunea romanescă a *resuci cuiu gâtulu, capulu*, etc., e forte probabile co si *chinu* intra in aceste analogie, si co prin urmare este in locu de *clinu* = *clivum* = plecatura, incurbatura, resucitura, *tortura*, etc., si de acea-asi familia cu *inchinare, in-chinatione* = *inclinare, inclinatio*, etc., cu atâtu mai multu co, déco nu ne insellàmu, pare-ni-se a fi auditu si femin. *china* = in intellessu cu franc. *pente* = *clivum*.

CHINUIRE, (pronuntia : *kinuire*), -escu, v., *pœnis, supplicis, laboribus afficere; vexare; cruelare*; a face se semta *chinu*, a torturà, a tormentà, a supplicia; a frementà, a fatigà, a vessà, (vedi *chinu*).

CHIOAIRE (pronuntia : *kioraire*), -escu, si-iu v., se dice in speciale de sunetulu ce dau maciele : *mi chioraescu maciele de fome* = sum forte flamundu; — cuventu formatu pote prin imitationea sunetului naturale, de ore ce se dice si in modu de interjectione : *chioru ! chioru !*

in togmai ca si *cârcu* sau *cricu, câru*, etc., (vedi *carcaire, caraire*); totusi inse acesta anomatopeia pare a fi produsu in limb'a nostra multime mare de cuvente, scambandu atâtu loculu câtu si sonulu vocalei : *cor-canu, cro-canu, cior-a, ciuruire, cer-ipire*, etc., cuvente, a caroru radecina appare si in latin. *ero-cire, cor-vus*, grec. *κόρ-αῖ* etc., (vedi si *chiuire*).

CHIORAITURA, s. f., actione si resultatu allu actionei de a *chiorat*.

CHIORIRE (pronuntia : *kiorire*), -escu, v., 1. ca transitiv : a face *chioru*, a lipsi de unu ochiu; — a luà vederea : *a chiori cu pulbere*; — proverb : *n'am cu ce chiori una gaina* = n'am atâtu meu sau alte grauntie, in câtu se saturu una gaina; *nu aŭti in cas'a mea cu ce chiori unu siorece* = sum seracu lipitu, n'am nemica pre lume; 2. ca netransitiv : a deveni *chioru*, a perde unu ochiu; si in genere, a perde vederea : *se vede co ai chioritu, de nu mai vedi pre unde calci*; — *chiorire* cu intellessulu de *perdere a vederei* este una expresiune mai pucinu energica decâtu *orbire*; asià : *passiunea nu chioresce*, ci *orbesce pre omu*.

CHIORISIU (pronuntia : *kiorisiu*), adj., *luscus*; strambu, la una parte, *crucisiu*, vorbindu de cantatura : *uitatura chiorisia*; a se uità *chiorisiu la cineva* = a se uità strambu, si de aci, a se uità reu = torva tueri.

CHIORITURA, s. f., stare acellui devenitu *chioru*, luat forte desu ca concretu : *esti una chioritura de omu*.

CHIORU, -a, (pronuntia : *kioru*), adj., *unoculus*; altero oculo *orbis, coele*; care are numai unu ochiu, éro pre cellu altu l'a perdutu; metaforice, care nu vede bene, care si a perdutu in parte vederile; — de aci expresiuni ca : *si unu chioru vede acést'a* = lucrulu e forte claru; *esti chioru, se vede, de dai prin tote gropile*; — *chioru* asià déro in insemnare de *lipsitu de vedere* dice mai pucinu decâtu *orbu*, si are totu de una data nuanzia de batujocura; — ? se fia cuventulu venit d'in turcesc. *keor* sau una scurtare d'in *ochioru* ?

CHIOSCU (pronuntia : *kioscu*, cu s

sueratu), s. m., pl.-uri, foisioru de unde ochii ratecescu in departare pre vaste si formose scene campestre, foisioru de placere; — cuventu turcescu.

CHIOTIRE (pronuntia : *kiotire*), -escu, v., vociferari, ejula-re; a dá *chiote*, mai allessu de bucuria pucinu moderata, a ride risu nemoderatu, (vedi *sichichotire*).

CHIOTU (pronuntia : *kiotu*), s. m., pl.-e, elamor, cachiuni; jubila; strigare, si in speciale, strigare de bucuria, sau de dorere : a dá *chiotu cuiva* = a lu chia-má prin strigare; *asiá chiote de dorere nu mi a mai auditu urechi'a; te assurdescu cu chiote loru de bucuria; mi te ai imbetatu si dai la chiote fora rosine*, (vedi *chiuire*).

CHIOVEANU (pronuntia : *kioveanu*), s. m., carrausiu ce carra sau transporta cu *kervanu*.

CHIPAROSU, s. m., vedi in Dictionariu : *cupressu*.

CHIPESIU si CHIPOSU (pronuntia : *kipesiu* si *kiposu*), adj., speciosus, formosus; applectu appropre exclusiv nu mai la persone : arretosu la *chipu*, care prin *chipulu* seu atrage ochii si impune, cu *chipu* arretosu, mare si plenu de demnitate si de formosetia.

CHIPU (pronuntia : *kipu*), s. m., pl.-uri, imago, effigies, facies, vultus, modus, ratio; 1. representatione a unei persone sau a unui lucru : a) cu colori pre tabla sau pre pandia, pre charteia, etc., imagine, icona : *pictorii depingu chipurile santiloru dupo traditionile baserice;* b) prin sapatura, sculptire sau cioplire a lemnului, petrei, eboriului, diferiteloru metalle, effigie, statua : *pre un'a d'in faciele moneteloru se vede de regula chipulu domnitorului terrei, in care s'au batutu monetele;* — in acestu intellessu forte dessu in scriptur'a sacra occorre espressionea *chipu cioplitu* : *se nu ti facit tie chipu cioplitu;* — 2. forma a faciei omului sau altoru animali : *chipu de cane, chipu de Tataru;* si mai vortosu, espressiona a faciei omenesci, fisionomia, vultu : *pre chipulu acestui omu poti ceti crudimea si basseti'a;* 3. forma, processus, modu de lucrare si portare : modu, ratione, mediu, facultate, potentia : *in ce*

chipu se pote studiá mai bene filosof'a? in neci unu chipu nu me voiu amagi de vorbele telle; nu e chipu de ate intellege cu acestu omu; nu erá chipu de a trece riulu fora luntre; 4. in modu adverbial cu intellessulu de *pro forma* : *de ochii lumei, par acquit de conscience, cumu dice Francesulu, si nu d'in anima, de buna voia : chipu dice co me ama, déro nu mi da neci una proba prin fapte; chipurile vine se me vedia, déro pucinu i place se sté mai indelungu cu mene; chipulu te duci si tu la baserica, déro nu pietatea te ducé acolo.* — Cuventulu se afla in vechi'a slav. *kipū* = imagine, statua; nou'a slav. *kip* = statua, imagine; serb. *kip* = semnu; magiar. *kep* = s. nnu, imagine, adeco in limbele totoru poporiloru, cu cari Romanii inco de la antaniele invasionsi alle barbariloru au avut a face mai indelungu si peno asta : intrebatu déro mai bene, cuventulu *chipu* ne ar poté spune multe lucruri interesante d'in celle mai departate tempuri alle vietiei nostre nationali, ne ar descoperi pote, co Românulu, in locu de *imagine, statua, effigia*, etc., cuvente nobili alle limbei classice, n'a pastratu decâtu *cipu* (cu pronuntia dura si originaria a lui *ci=ki*) = *clippus* = imagine de pétra a unui mortu, pusa pre alluseu momentu, singur'a imagine ce i erá ca mai familiara; co acestu cuventu l'a applectu, cu preferentia, si la imaginile diviloru sau santiloru religiunei crestine, togmai d'in affectionea ce portá fientiloru representate prin *ci* sau *cipuri*, pre de una parte, éro pre de alt'a d'in respectu religiosu, respingundu verce cuventu, care ca *imagine, statua*, etc., adducea a mente pre vechii diei ai paganismului; in fine co Românii, crestinati cu multu înainte de Slavi si Unguri, zelosi lucratori ai viiei Domnului, au trecutu Slaviloru si Unguriloru, impreuna cu crestinismulu, si cuvente ca *cipu* sau *chipu*. De altamentrele in vechi'a slavica se afla si *kapu* in locu de *kipu*; si noi credemu, co pentru esplicarea acestei forme n'ar fi lipse, cumu face invetiatiulu *Miklosich*, se allerge cineva la alban. *kep* = a taiá si cioplí

petre, goth. *skapjan* = vechiu german. *skafan*, nou german. *schaffen*, anglosass. *scāpan*, etc., la cari s'aru fi potutu adauge si grec. *σχάπτειν*, lat. *scabere*, si chiaru romanesc. *scabire*, sau *scobire*, *scafa*, etc.; pentru co intellessulu cuventului *chipu* se refere mai multu la form'a *capului*, si prin urmare s'ar poté forte bene ca *chipu* se fia numai una variante de pronuntia d'in roman. *capu*. Nu e apoi de trecutu cu vederea, co multi Români dicu *chine*, *chipariu*, etc., in locu de *tené*, *typariu*, si co prin urmare *chipu* ar poté assemenea fi in locu de *typu*.

CHIPUELA, s. f., cu acea-asi insemnare ca si *chipu* sub 4; — d'in unu verbu *chipuire*, care nu scimu se se dica sau se se fia dissu; numai compusulu *inchipuire* se aude in gur'a poporului.

CHIPULETIU si

CHIPUSIÖRU, s. m., pl.-e, deminutive d'in *chipu*.

CHIPZUIRE (pronuntia : *kipzuire*) -escu, v., *deliberare*, *consulere*; *statuere*; *meditari*; a *deliberá*, a *desbate* una cestionie indoioasa; a *decide*, a *aflá* de cuvenientia, a *aflá* cu calle, a *regulá*, a *stabilí*; *boiarii chipzura se allega Domnu pre unulu d'intr'ensú*; — ca *reflexivu*, a *se chipzui*, a *cugetá* *affundu*, a *meditá*, a *cercetá* cu *mentea*, de e bene sau nu a *face ceva*, si *cumu* e bene a *lu face*, a *deliberá* *senguru* cu *mentea* *sea*: *multu m'am chipzuitu ce se facu, fora se me potu determiná la ceva*; a *desbate* cu mai multi, a *se consultá*: *judecatorii se chipzura indel'ngu, fora se pota decide nemica*; a *se decide*, a *se resolbe*: *asiá ne amu chipzuitu se facemu*, (vedi *chipu*).

CHIRIA (pronuntia : *kiria*), s. f., *locationis pretium*; *summa* de *bani* cu care *cineva* *platesce* una *casa*, una *carutia*, si *alte* *asemeni* *lucruri*, ce *vré* se *capete* de la *proprietariulu* *loru*, spre a se *folosí* de *densele* pentru unu *tempu* *orecare*: a *dá una casa cu chiria*, se *dice* de *proprietariulu* *casei*; éro : a *luá una casa cu chiria*, se *dice* de *cellu* care nu are *cas'a* si *vre* se *ua aiba* de la *proprietarulu* *ei*; *chiri'a pentru pamentu, pentru mori, pentru carcime*, etc., se

chiamá arrenda; éro *chiri'a pentru vase de plutitu se dice naulu*: si *totu asiá* ar fi bene se se *dé* *numiri speciali* la *chiri'a* pentru *alte lucruri*, cumu: *locatecu* = *chiria* pentru *locuentia*, *carratecu* = *chiria* pentru *carrusau carratu*, etc. ca si *iernatecu* = *plata* pentru *iernatu*; de si *cuventulu chiria* ar fi *pote* de *admissu* in *limba* sub form'a *cyria* (si prin urmare *incyriare*, etc.), ca *provenitu* d'in grec. *χίριος*, *χόριος* = *propriu*, *propria*, cu *insemnarea*: *ce se platesce pentru ceva propriu altuia*, (vedi in se si *chervanu*).

CHIRIASIU, -a, s., *inquillinus* (*locatarius*), *locatariu*, *cellu* ce *tine* cu *chiria* una *casa*.

CHIRIGIU, s. m., *cellu* ce cu *chiria* *transporta* in *carru* *omeni* sau *merci*; *cellu* ce si *castiga* *traulu* prin *transportu* cu *carrulu*; — *cuventulu* *fiendu* si de *forma* si de *origine* *turcesca*, (vedi *chervanu*), mai de *preferitu* e *carrausiu*.

CHISCA (pronuntia : *kisca*, cu *s* *sine-ratu*), s. f., *probabile*, prin *ratecire* de *pronuntia*, in locu de *pisca*, (vedi *acestu* *cuventu*, si *compara* *celle* *disse* *despre* *densulu* la *artie*. *botu* d'in *Glossariu*).

CHISCANU (pronuntia : *kiscanu*), s. m., pl.-i, *grandlor mus*; *sioiece mare*; — ? *formatu* d'in *precedentele chisca*, si *numitu* *asiá* d'in *caus'a* *asemenarei*, *casti musculus* = *muschiu* de *carne* de la *musculus* = *sioricellu*? *atunci* *addeverat'a* *pronuntia* si *scriere* *aru* fi : *piscanu*; ? sau e *prescurtat* d'in *chiticanu*, *chiticanu*, *chiscanu*. (vedi *chiticanu*).

CHISCUIRE (pronuntia : *kiscuire*), -escu, v., *pipire*, *pipilare*; se *dice* de *vocea* *puilor* *forte mici*, *chiaru* si *mai inainte* de a *essi* d'in ou, *déro* *apropie* *fiendu* se *ciocnesca* si se *essa*; — *cuventulu* *pare* a fi in locu de *piscuire*, cumu se si *aude* in *gur'a* *multoru* *Români*, (vedi *chiuire*).

CHISALITIA (pronuntia : *kisalitia*), dupo *accentu* *numai*, *pusu* *mai* *susu* de *antepenultima*, se *vede* co *cuventulu* nu e *romanescu*, *cellu* *pucinu* de *forma*; si in *addeveru* *ellu* e *slavicu*, *trassu* d'in *slav*. *kiselu* = *acru*, *insemnandu* : 1. *precátu* *noi* *insine* *connoscemu*, d'in *cocce* de *Carpati* : a) *zema* de *sciru*, de *loboda* sau de *alte plante*, *acrita* cu *prune* *necoapte*;

b) apoi, prin unu processu commune totor limbeloru, in poterea carui-a elle tendu a reduce cuventele straine la radecine proprie si a dá acestoru cuvente straine insemnări analoge cu intellessulu radecinei propria, de la insemnarea maisnsu data, conforma etymologiei slave, cuventulu *chisalitia*, d'in caus'a parutei selle relatione cu romanesculu *pisare*, pronuntyatu de multi ca *chisare*, a trecutu la insemnarea de *prune ferte*, chiaru candu prunele aru fi cópte si dulci, ba inca chiaru la insemnarea si mai generale a francescului *compôte* = pome ferte : *chisalitia de prune, de mere, de pere, de cerasie*, etc.; 2. dupo dictionariulu de Buda, si conformu originei cuventului : a) verce zéma acra; b) in speciale : apa acrita prin fermentarea teritielorn puse in ea = *borsiu*.

CHISARIU, vedi in Dictionariu : *ci-sariu* sau *cisare, cisere*.

CHISEA, vedi *chesea*.

CHISITIA (pronuntia : *kisitia*), s. f., *solea*; nodu ossosu ce se vede afora d'in pelle la partea inferiore a petiorului unui callu; batutura la petioru sau mana; nodu de arbore; — cuventu slavicu, (vedi si *cosa*).

CHISNOVATU, -a, (pronuntia : *kisnovatu*), adj. si s., *scurra, sannio, scurtilis, facetus*; dictionariulu de Buda, care, d'in trecere cu vederea, n'a datu acestu cuventu la loculu seu, lu produce togmai la pagin'a 529, ca identicu in intellessu cu *posnitu* sau *posnatecu*, adeco *posnasiu*, cumu scimu co se ande pre a locurea d'in coce de Carpati; se vede inse co e provenitu d'in acea-asi funtana cu *chisalitia*, si insemna proprie : *acritiosu, acrimoniosu*; si de acf, prin metafora : *care intiepa la limba*, si in genere : *intieposu, mordace*; in speciale : omu sau fapta, dissa *mordace*, omu sau dissa care *musca, intiepa, impunge, face impresione* in altii, approe in acea-asi insemnare cu unulu d'in intellessurele, in care se ieau astadi cuventele *spirituale*. *Infonu : omu chisnovatu; ce cuvente chisnovate spune !*

CHITANTIA, vedi in Dictionariu : *citantia*, si in Glossariu : *aquitare*.

CHITARA, *'chitaristu*, vedi in Dictionariu : *citara* sau *cithara, citaristu* sau *citharistu*.

CHITICANU (pronuntia : *kiticanu*), s. m., pl.-i, cu acea-asi insemnare ca si precedentele *chiscanu*, ca si urmatoriulu *chitioranu*; — ? se reducu acumu aceste cuvente câte trelle la verbulu *chitiire*? sau sunt, impreuna cu *chitiire*, produsulu unei radecine mai fecunde? (vedi *chiuire*).

CHITIIRE (pronuntia : *kitiire*), -escu si -iu, v., *vocem acutam et trasillem, murium modo, edere*; a tipá cu voce acuta si pitiguiata, ca siorecii, la cari se si aplica cuventulu proprie si in speciale : *siorecele chitie, catusia miaue*; — cuventulu se pote esplecá prin imitationea naturale a vocei sioreciloru, fiendu co se si dice ca interiectione : *chiti, chiti* : *siorecele face chiti, chiti*; cu tóte acestea, fiendu co se dice si '*catüre*, de unde apoi : *catia, cara-catia* = *cara-gatia*, etc.; fiendu-co *chitiire*, este analogu inco in intellessu cu multime de alte cuvente ca : *chiscuire, chiuire, ti-pare* (= *ci-pare* sau *ci-pare*?), etc., se cere a intrá mai affundu in cercetarea originei lui *chitiire*, (vedi *chiuire*).

CHITIORANU, s. m., vedi *chiticanu*.

CHITIRE, -escu, (pronuntia : *kitiire*), v., *ornare, concinnare; cogitare, deliberare; statuere; collineare*; 1. a ochi la una tinta, a dereptá una arma cu ochiulu in tinta : *bene mai chitesce venatoriulu acestu-a*; 2. metaforice : a) a adjustá vestimentelele pre corpu, a se imbracá si gati asiá, ca se i sieda bene : *ce bene esti chititu astadi, co pari scossu d'in una cuteia*; b) a cautá prin cugetare medilocale bune pentru adjungerea unui scopu, a deliberá, a pune la calle : *se n'ai grigia, co am chititu eu lucrulu asiá de bene, in cátu nu pote se nu essa la bunu capetu*; — slav. *kitika* = *corymbus* = *manuchiu de flori*, cu cari se adorna pror'a unei nave, datu de invetiatiulu *Miklosich* ca tata allu cuventului romanescu, nu-lu espleca neci in forma, neci mai vertosu in intellessu; insemnarea lui de sub 1. duce la *pitire, pitulare*, etc., coci se scie co *venatorii*, ca se traga in venatu, se *pitescu* de or-

dinariu; de aci apoi insemnarea de *ochire*, d'in care essu de sene insemnările de *attengere*; *adjungere*, *imbinare*, *combinare*, *adjustare*, etc.; asia si *adjustare* d'in juxta = a *laturea*, *longa*, *leptu*, etc.; a adjunsu se insemne si *gatre* = *chitire*.

CHITIUNIA (pronuntia : *kitiunta*), *angustissima domus*, *angustissimum conclave*, *cellula*; casa sau incapere de casa forte strimta; — analogu fiendu in intellessu cu *chichinetia*, *chichitia*, etc., canta se se refera la acea-asi radecina cu aceste-a.

CHITRA, *chitru*, vedi in Dictionariu: *citra*, *citru*.

CHITU, s. m., vedi in Dictionariu: *celu*, si *citu*, si in Glossariu: *cfitu*, *aquitare*.

CHITUIRE, vedi *cftuire*.

CHIU (pronuntia : *kiu*), luatu in modu de interiectione, espreme unu sonu sau voce acuta, mai potente ca cea espressa prin *chiti*, (vedi *chitiire*), déroa proprie ca cea espressa prin *tiu*, cu differenti'a co *tiu* se applica numai la lucruri neinsuffletite, si in speciale la urechie : *urechi*'a *stanga mi face tiu*; precandu *chiu* mai vertosu se applica la persone si alte fientie insuffletite, dicunduse speciale de una voce de dorere, de tipetu acutu : *audiu unu puin facundu chiu*, *chiu*; de aci expresioni ca : *de chiu*, *de vai abiá mi a datu cãtiva bani*, *pre candu eu i ceream diece lei*; cu *chiu* si cu *vai* nu essimu d'in nevoi'a, in care ne aflãmu, (vedi *chiuire*).

CHUIRE (pronuntia : *kiuire*), *chiuiu* si *chiuescu*, v., *clamitare*, *ejulare*; a strigã, a dá chiote sau strigate de bucuria, de dorere, sau pentru ca se audia cineva d'in departare : *me dore pepululu de candu chiuiu*, *si nu me aude cellu dupo care chiuiu*; *cumu incepumu se chiuiu*, *lupulu luã fug'a*; *ce chiuiat asiã de credeam co ti iea cineva pellea*; *betivulu nostru manca, bee si chiuie ca unu smentitu*; *mundr'a bee si chiuesce*, *mundrulu tace si platesce*, etc. — A referi *chiuire* la *chiu*, ca sunetu naturale imitativu, e a nu dá neci una esplecare a cestui cuventu : in ultima analyse fiacare cuventu se reduce la una onomatopeia; déro astadi este unu principiu filologicu bene stabilitu, co vorbele,

cari, ca *cucu*, de essemplu, pastredia natur'a loru de sonuri imitate dupo natura, remãnu forte sterpe in limba, si numai acelle cuvente cari, prin applicarea la concepte mai precise, devinu addeverate radecine, sunt forte fecunde. Marea familia de cuvente, care, dupo a nostra parere, a essitu d'in *chi* sau *chiu*, ne autorisa a crede co *chiu* este una radecina, preste care nu se pote trece usiorellu numai cu simpl'a esplecare, co ar fi unu sonu imitativu. In addeveru, déro ne amu referi la celle attense la artichulu *carceiu* despre modificatiunile de sonu ce pote luã atâtu consunantea, câtu si vocalea d'in radecin'a unui cuventu; amu fi tentati a reduce la un'a si acea-asi radecina cuvente, cari, dupo pronunti'a lui *c*, d'in radecina, se tinu de patru categorie principali, dero cari tote espremu idee de sonuri sau voci mai multu sau mai pucinu analoge : 1. cuvente cu *ci* nesiuveratu sau pronuntiatu ca *ki*; *chi-u*, *chiu-ire*, *chi-utu* sau *chi-otu*, *chi-lomanu* *chia-lalaire*, *chi-oru*, *chi-oraire*, *chi-ortaire*, *chi-tiu*, *chi-tiure*, *chi-ticanu*, *chitioranu*, *chi-scanu*, *chi-scaire*, etc.; 2. cuvente cu *ci* siueratu ca de regula : *ci-uru*, *ci-uruire* (despre licide ce *curru*), *ci-ora*, *ci-oraire*, *ci-ripire*, etc.; 3. cu *ci* pronuntiatu ca *ti* siueratu *ci-u*, *ci-uire*, *ci-ciure*, *ci-pare*, etc.; 4. cu *c* pronuntiatu in sonu originale, ca avendu dupo sene vocale *a* sau *u* : *catiire*, *cutiu*, *cuticanu* sau *coticanu* (cu acea-asi insemnare ca si *chiticanu*, si cu differite alte forme ca : *gutiganu* sau *gotiganu*, *gusganu*, etc.). La loculu cuvenitu se va tractã fiacare d'in aceste cuvente; aci s'au datu ca in conspectu numai spre a se poté, prin comparare, respandí mai multa lumina asupr'a fiacarui-a d'in elle. Si mai antaniu, veri câtu de departe amu presupune co a mersu poporulu, in limba, precallee processului de a variã pentru espressionea de concepte analoge, pronunti'a consonantei si vocalei radecinale; totusi nu amu poté admite, fora probe mai immultite si mai bene stabilite, co mai susu enumeratele patru categorie de cuvente aru fi essitu d'in un'a

si aceea-si radecina, desî, redimati numai pre onomatopeia, amu poté usioru conchide, co intre *catiu*, *cotiu*, *cutiu*, *chitiu*, se afla acelle-asi analogie de sonu si in urmare si de intellessu, ca sî intre *pac*, *poc*, *pic*, intre *tac*, *toc*, *tic*, etc. D ro inco una data cu onomatopei'a nu potemu de c tu pluf intr'unu vaguchaocticu; si de aceea-a cauta se cerc mu lumin'a, ce ne potu d  numai radecinele bene determinate. D'intre vorbele date in celle patru categorii de mai susu, noi credemu, co neci chiaru celle de categori'a antania nu se referu la un'a si aceea-asi radecina: coci, vericare ar fi analogi'a de intellessu a acestoru cuvente, nu e mai pucinu addeveratu, co este una mare distantia de la *chiuirea* unui omu peno la *chiuirea* sau *chiscuirea* unui puiu de gaina. Afora de acést'a pentru unu omu nu se dice necaire, pre c tu noi scimu, co *piuesce* sau *piscuesce*, cumu se dice pentru unu puiu; ci numai : *chiu* sau *chiesce*. Form'a d ro, ca sî intellessulu, spune co *chiuirea* sau *chiscuirea* puiloru se refere la alta radecina differita de cea la care se refere *chiuirea* omului sau si a puiului ori altui animale, candu acesta *chiuire* este acuta si plena de potere. *Chiuirea* d ro cu voce acuta, inse fora potere, cumu si *chiscuirea*, ce are acellu-asi intellessu, se refere la una radecina *pi*, care se si vede duplecata in lat. *pi-pi-re*, *pi-pi-are*, mai desvoltatu *pi-pi-lare*, care se dice in speciale de vocea puiloru de gaina sau de alta passere; femelele române inco chiama puii de curca in speciale cu strigarea: *bii*, *bii*, care nu e de c tu una modificare d'in *pi*, precumu : *chiu*, *chiuire*, *chiscuire*, applegate la pui, sunt prin urmare modificări in locu de *piu*, *piuire*, *piscuire*; apoi *chichiru*, *chichirire*, etc., in espressionea : *ce totu spui chichire* = ce mi vorbesci ca passerile, sunt = latin. *pipillum*, *pipillire*; d'in aceea-asi funtana au essitu, probabile, si : *pisu*, *pisica*, *pisoiu*, etc.; cu mai pucina probabilitate se potu inse referi la aceea-asi radecina *chitiire*, *chiticanu* sau *chitioranu*, etc.; ci elle tinu pote mediulu intre *piuirea* puiloru si *chiuirea* omeniloru, in-

togmai precumu si vocea *chitioranului* sta, prin puterea sea intre a omului si a puiului. De asemenea credemu co cuventele de a trei'a categoria: *tiu*, *tiuire*, *titiire*, *tintiaru*, etc., se referu la una radecina differita si bene distincta de cea ce a datu *piu*, *piuire*; *chiu*, *chiuire*; etc., cu at tu mai multu, co *tiu*, *tiuire* se applega (vedi *chiu*) numai la lucruri neinsuffletite, si neci una data ca *chiu*, *chiuire*, la fientie insuffletite. Intellessulu, ca si form'a, unui cuventu ca *tiu* duce de neap ratu la lat. *tinnio*, mai desvoltatu : *tintinnio*, *tintino*, applegatu a espreme sonulu de metalle si verce analogu, in speciale sonulu acutu ce se produce une ori in urechie, intogmai ca si *tiuire* allu nostru; c tu pentru forma *tiu*, ea s'a nascutu d'in *tinnio*, prin caderea lui *n*, *catiu* d'in *tinniu* = *teneo*. Cuventele de a patru'a categoria se destingu si mai bene at tu prin intellessu, c tu si mai vertosu prin forma, de celle de antani'a categoria; si déco *coticanu* sau *gusganu*, allaturatu cu *chiticanulu*, pare a indic  una legatura intre aceste doue categorii de vorbe, caus'a e, co, precumu s'a observatu si mai susu, vocea acestui potente roditoriu tine mediloculu intre *chiuitulu* omului si *catiutulu* cara-catiei sau *cotio-fanei*. *Catiire* asia d ro, ca si *catiu*, *catia*, *cotiu*, *cutiu*, *coticanu*, *coticariu*, etc., se referu, probabile, la aceea-asi radecina, d'in cari au essitu si latinescele : *catulus* = *catellus* = *catellu*, mai departe numenile proprie : *Catius*, *Catia*, *Cato*, etc., si la noi : *cotoiu* sau *cotoiu*, *catusia*, si probabile numenile popularie : *Catiu*, *Cati'a* (pronuntiate : *C tiu*, *C ti'a*), etc., adeco la radecin'a *can*, *canere*, de unde si *canis* = *can*, cumu bene a semtitu acést'a forte de multu Varrone, care dice : *canes a canendo appellati* (= *canii* de la *canere* se numescu); verbulu *canere* noue ne lipseste, si in loculu-lu avemu numai derivatul *cantare* = *can-tare*; d ro afora de *can*, pronuntiatu de multi Rom ni cu *r* in locu de *n* : *c re*, ca si *p re* in locu de *pane*, ca si chiaru lat. *car-men* in locu de *canimen* = *can-tare*, se vede co se trage inco de a de-reptulu d'in *canere*, prin aceea-asi stra-

mutare a lui *n* în *r*, si cuventulu *cara*, aflatu sub acésta forma numai în compunere cu *catia*, care, după celle spuse mai susu, vene totu d'în *can-ere*, asiá în câtu compusulu *cara-catia* ar fi cellu mai aptu nume ce s'ar fi potutu dá passerei limbute ce lu porta, déco *cotiofana*, cumui dicu altii, n'ar fi totu asiá de bunu, ca provenitu, probabile, d'în *cotiu* = *catiu*, si *fana* de la *fari*, care inco însemna a *limbuti*; totu d'în radecin'a *can-ere*, prin acea-asi stramutare a lui *n* în *r*, pare a fi venitu si *cer-ipire*, de ore ce *passerile cer-ipescu* = *aves canunt*; si pote chiaru *câru* cu forma masculina d'în cea feminina *cara*, d'în care apoi : *caraire*, *car-caire* (= *car-can-ire*? în care radecin'a ar paré si cu *n* si cu *r*; vedi inse si celle disse la articlulu *carcaire*); voceá gaineloru, ca si a cocosiloru, se esprimea de vechii Romani prin *canere*, cumu stranepotii loru Româniua espremu peno astadi prin *caraire* sau *carcaire*. Co *c* se commuta cu *g*, este sciutu; si de acea-a nu e de mirare co celle mai multe cuvente d'în celle citate se afla si cu *g* în locu de *c* : *caragatia* si *garagatia*, *coticanu* si *gutiganu* sau *musganu*, *garaire*, si sub aceasta aflâmu nu numai în latinesce *garire* = *ceripire*, ci si în grecesce *γῆρε-ειν* = *vorbire*, *cantare*, etc.; de acea-a spre a esplecă românescele : *grăire*, *graiu*, nu e lipse de slavicultu *grajati*, care pote fi de acea-asi radecina cu celle de susu, inse n'au potutu dá nascere *graiului* romanesce, care în limb'a nostra e membru allu unei familia asiá de numerosa. De si, cumu vedemu, cuventele de a patr'a categoria ce amu datu mai susu, se esplica prin radecin'a *can*, care în sanscr. este *kvan*, si prin urmare nu este de mirare co ea a luat în latinesce form'a *can* în *cantis* = *cane*, forma *κῶν* în grec. *κῶν* = *cane*, pre candu la noi preser ta aproape tota scar'a vocalica : *a*, în *catia*, *cane*, *s-can-cire*, etc.; *e* sau *i* în *ceripire*, *o* sau *u* în *cotiofana*, *cutiu*, etc.; cu tote acestea cuventele cu unu *r* în radecina s'aru referi pote mai bene la una radecina differita de a lui *canere*, radecin'a *car* sau *gar* (si prin schimbarea vocalei *cor*, *cur*, *cir*), care ar

esplecă si cuventele de a trei'a categoria : *cior-a*, *ciuruire*, etc., si care se afla si în latin. *cor-vus cor-nix*, *crociro*, *graculus* = *ciora*, etc., în grec. *κορ-αξ*, *κραξεν*, etc. Remâne acumu a esplecă *chiu*, *chiuire*, *chiuitu*, etc., cari nuse andu neicare *piuire*, *piuitu*, etc.; si prin urmare, de partea formeii nu se potu reduce, ca acestea, la radecina *pi*; neci intellesulu nu permite, cumu amu vedintu, acesta identificare; totu asia de greu s'ar poté reduce, mai allessu de partea formeii, la un'a d'în celle alte radecine, de cari ni s'a parutu, co se lega acelle categoriie de cuventele în cestione. Considerandu déro co *chiu* se dice si *chiau*, de unde apoi *s-chiau-nare*, etc.; considerandu-co *chi* în cuventele curatu românesce este de regula în locu de *cli*, ca în *inclinare* = *inclinare*, *chiamă* = *cliama*, etc.; noi credemu co *chiu*, *chia*, *chiau*, se referu la acea-asi radecina ca si *clă-mare* = *chia-mare*, strigare, adeco la *clă*, *clu*, *clau* = în românesce cu *chia*, *chiu*, *chiau*, radecina care a datu în latin. *calare*, *calendæ*, *calendarium*, *classis* (proprie, ca si în grec. *ἐκκλησία*, convocare, si de aci : adunare de omeni chiamati sau strinsi la unu locu, apoi : classe, multime, etc.), cumu si verbulu *clu-ere*, a fi chiamatu, etc., éro în grecesce : *καλεῖν* = *chiamare*, strigare, *κλέειν* = *buccinare*, *glorificare*, etc., *κλέειν* = a face se audia, se asculte; *κλέος* = strigare, *buccinare* a numelui cuiiva, *vorbire* de densulu, si de aci : *lauda*, *gloria*, etc.; *καλεῖν*, *καλῶσαι* = a plange, a da chiuite de dorere, etc.; în românesce *chiuire* este = în forma cu latin. *clu-ere* si grec. *κλέειν*, éro în intellesu este mai originariu, correspondendu adeco cu *καλεῖν* = *calare* = strigare, chiamare, etc. d'în *chiu* s'a trassu apoi cu forma diminutiva : *chioru*, de unde *chioraire*, etc., în cari *chise* commuta cu *ghi* : *ghioraire*, *ghiorlanu* = în intellesu cu *chitioranu*, *chiticanu*, etc.; si de acea-a, cumu s'a dissu si mai susu, e greu a decide, la care d'în radecinele peno aci indicate se se refera *chitire*, *chitioranu*, etc.; form'a pare a inclina bilancea de partea radecinei *clu*, *clă* sau *cli*; commutarea în fine

a lui *c* cu *g* se afla si in cuvente latine de acesta d'in urma radecina; asia *gloria* = cu κλέος, si prin urmare de aceea si radecina ca si *clarus*, *claritudo*, etc., adeco d'in *ela* sau *clu*, ca si grec. κλέος, κλυτός. etc., d'in *χλε* sau *χαλε*, *χλο*, etc.

CHIUTU, s. m., vedi *chiotu*, (compara si *chiuire*).

CHIVERA (pronuntia: *kivera*), s. f., altior *cassis*, caciulla militaresca inalta si cylindrica; — introdussu pote, prin Russi, si astadi cu scambarea portului militarescu cadiutu in desuetudine; — cuventulu inse nu pare a fi russescu de origine.

CHIVERNISELA (pronuntia: *kivernisela*), s. f., administratio; respublica, officium publicum; quæstus; 1. actione de a chivernisi; 2. resultatu si medilocu de a se *chivernisi*: a) maiestria, professione; b) in speciale: postu publicu, officiu, functione; c) castigu, agonisita, (vedi *chivernisire*).

CHIVERNISIRE (pronuntia: *kivernisire*), -escu, v., domum administrare, negotium vel rem publicam gerere, procurare; aliquem collocare, in gradu collocare; sibi comparare; parare, quæstum vel lucrum facere, rem familiarem bene gerere; 1. a administrâ, a derege, a procurâ, a portâ grigia de unu negotiu, de unu servitiu publicu, de casa, de unu omu, etc.: *muierea cumu se cade scie bene chivernisi cas'a sea*; *cine nu si pote chivernisi cas'a, cumu pretende co va sci chivernisi terr'a?* *fora scienti'a economiei politice nu se potu bene chivernisi finantiele*; *nu te scii chivernisi pre tene insuti*, si vrei a *chivernisi pre altii*; 2. in speciale cu insemnarea de a agonisi, a provêde cu celle necessarie, a castigâ si economi: *omulu ôarbatu si chiverniscesce cas'a si pre ai casei cu tote câte sunt de lipsa*; *cine nu se invetia a chivernisi la teneretie, va sufferi amaru la betranetie*; *nu te mai plange co n'ai cu ce trai, candu te ai chivernisitu asiâ de bene*; *n'am se ti dau mai multu, fetulu meu, pentru sustinereatea, si de aceea cauta de te chiverniscesce cu ce ti potu dá*; — 3. in speciale, cu obiectu passivu de persona: a pune pre cineva in posetione de

a trai, dandui una meseria, punendu-lu in una functione, inzestrandulu sau procurandui verce altu mediu de a-si castigâ celle de lipsa la tinerea vietei: *desi tata meu a avutu multe fete, inse pre tote le au chivernisitu, dandule la cas'a loru dupo barbatu cumu se cade*; *de si seracu, acestu omu si a chivernisitu toti copillii, dandui se invetie fiacare una maiestria*; *stam de perieam de tome mai inainte, acumu inse traiescu si eu bene, multamita boiariului care m'a chivernisitu si premene, dandumi una functione*; — in acestu d'in urm'a intellessu mai vertosu: a *chivernisi pre cineva* = a lu pune in pane, cumu se mai dice, a pune in unu postu publicu, cu nuanti'a particularia de a favori cu *dau'n'a averei publice*: a si *chivernisi pre toti parentii, omenii si chiaru servitorii sei* = a practica pre una mare scara cea-a ce astadi se chiama *nepotismu*, a se inavutî pre sene si ai sei cu predarea averei publice, etc., asiâ in câtu a se *chivernisi* ajunsesse sinonimu cu a se *inavutî cu rapine facute in functioni ocupate, ca nesce sinecure, fora meritu si fora capacitate*; — in respectu synonimicu, *chivernisire* se destinge de *carnuure*, intru câtu acestu-a nu implica, ca acellu-a, *administrare de servitie sau negotie, ce se attengu de interessi banesci*; — cuventulu, introdussu prin Fanarioti, este una corruptione asiâ de monstrosa, ca si intellessulu speciale ce *chivernisirea* si *chivernisel'a* luasse in celle d'in urma, d'in grecesculu κυβερνάν = *gubernare*: acést'a, intre multe altele, fia una proba Româniloru, cari si astadi dupo crunte lupte nu s'an potutu inco scapâ de relele fatali alle *chiverniselei* fanariotice, una buna si mare lectione, d'in care se invetie, co bene si intelleetesce aru face se fuga, ca de peste, de toti strainismii de assemenea natura.

CHIVOTU, s. m., vedi in Dictionariu: *cibotu*.

CHORNU sau *hornu*, vedi in Dictionariu: *foru*; de assemenea celle alte cuvente câte se audu la inceputu cu *ch* sau *h*, cumu: *cherbu* sau *herbu*; *cherca* sau *herca*, etc., se se caute la litter'a *h*.

CIAC'SIRI, s. m., pl. bracce sau imbraccar. ante de petiore large si rosie ce portau ata data boiarii; — cuventu turcescu?

CIAUNU, s. m., *arcum ahenum*, vasu de *ciuia* pentru fertu, caldare de *ciuia*; — ? d'in acea-asi fontana cu *ceanu* sau *ceamu*, sau d'in *ciuia*: acesta d'in urma etymologia pare a responde ca mai bene la intellessulu cuventului.

CIBARIU si *ciubăriu*, s. m., pl.-e, *labrum*, *lacus*; vasu de spellatu vasele, de mulsu vacce sau oui, de pusu in ellu buccate, si mai allessu buccate de lapedatu, loture, etc.; — form'a, casi intellessulu, duce la unu latin. *cibarium*, ca neutru d'in adiect. *cibarius*=de mancare, relativu la mancare, etc., cu intellessulu : *ceva (vasu) de pusu in ellu de alle mancarci*; in gur'a poporului romanu intregu essiste si primitivulu, d'in care a venitu *cibăriu*, adeco *cibu*=*cibus*, cu insemnarea atātu de *mancare*, *nutre-tiu*, etc., ce are si in latinesce, câtu si cu cea de *vasu de mancare*, care lipseste cuventului latin. *cibus*, déro care usioru se pôte trage d'in cea d'antaniu, precumu si in franc. plat insemna si *blidu* si *mancare*; ?sau pote intellessulu de *vasu* ce are *cibu* duce peno la grecesculu *κίβος*=cuteia, lada sau arca, etc.; — de acea-a nu intellegemu de ce invetiatiulu *Miklosich* lu refere la slav. *cibrŭ*, care in limb'a slavica sta isolatu si fora alte cuvente cumnate cud ensulu; este addeveratu co mentionatulu invetiatiu sustine numai, co cuventulu *cibăriu* ne a venitu prin mediulu limbei slavice, care l'ar fi impromutatu si dens'a d'in cea germana, si a nume d'in vechiu germ. *swipar*, nou germ. *zuber* sau *zober*=vasu cu doue urechie sau manusie. Noi ne indoimu despre acesta filiatione, cu atātu mai multu co, la considerationile mai susu espuse, cari milita cu potere in favorea romanitateri cuventului, se adauge si impregiurarea, co, pre lungu form'a *cibăriu*, cuventulu are si alt'a mai romanica, de se pote, adeco form'a *cibare* sau *cebure*, cu intellessulu speciale de *poterium sanguisorba*=poteriulu in care se depune corpulu si san-

gele Mantuitoriului. La acesta d'in urma forma a potutu contribui si *ciborium*=*κίβωριον*=cupa de beutu, facuta d'in ghioc'a fructului plantei d'in Egyptu numita *ciboria*, applecatu apoi ca terminu basericescu si cu intellessulu speciale allu romanescului *cebare*, care s'a potutu formá d'in femín. *ciboria*, pronun-tiatu romanesce *cibória*, apoi *cibare* sau *cebare*, ca *afara*=*afóra*=*ad-foras*. Comparandu apoi formele ce a luat cuventulu *ciborium* si in alte limbe sorori: ital. *ciborio*, vechiu franc. *chiboire*, nou franc. *ciboir*, ispan. si portug. *cimborio*; si luandu in consideratione co ispan. si portug. *cimborio* insemna si bolta sau umbrellă; noi credemu co *cimberiu*lu, numitu pre a locurea si *testimellu*, cuventu formatu, cumu se vede, d'in *testa*=*tēsta*, *testu*, *bolta*, etc., la italieni, francesi, etc., si cu insemnare de *capu*, pre candu la noi se dice numai: *test'a capului*; *cimberiu*lu, dicu, cu care fenele române si accoperu capulu, este unu blastariu d'in *ciborium*.

CIBOTA, *cebota* si *ciobota*, s. f., o-crea; incalciamentu de pelle ce copere petiorulu peno appropre de genuchiu si uneori chiaru trece de genuchiu; — cuventulu, prin care celle alte limbe romanice esprenu acella-asi conceptu, variedia: ital. *stivale*, franc. *botte*, ispan. *bota*; se afla inse in tote aceste limbe, ca si in a nostra, unu cuventu de forma si de intellessu analogu cu allu nostru *cibota*: ital. *ciabatta*, ispan. *zapata*, franc. *savate*=calciunu sau pantofu portatu si ruptu, calciunu grossolanu; ispan. si port. *zapato*=pantofu, *zapatero*=cibotariu, pantofariu, etc.; dupo unii cuventulu romanicu ar fi venitu d'in arab. *sabata*=a incalcia; inse acesta insemnare a cuventului arabicu este indoioasa, si impregiurarea co vorb'a in cestione se afla atātu in limb'a nostra, câtu si in celle alte limbe romanice, este unu potericu argumentu co ea a essitu d'in terrenu romanicu. Intrebarea ar fi numai la ce a nume radecina e se se referia cuventulu in cestione. Déco considerămu form'a lui in ispanesce, *zapata* pare a veni d'in *sapa*, ital. *sappa*

franc. *sape*==*sapa*, cu intellessulu antaniu de *lamina de ferru*, care in urma generalisandu-se a potutu trece si la insemnarea de *fasia de unu ce orezare*, si in parte de *fasia de pelle pentru incalciatu* sau, fiendu oo cuventulu *sapa* are in ispanesce si insemnarea de *sapatura, cavitare*, etc., *zapato*=*ciobota* a potutu insemna mai antaniu *ceva cavu, incaputoriu*, etc. in genere, si in parte ceva assemenea applecatu la cea-a ce *incape* sau *infasiura* petiorulu; intru câtu se atenge de intellessu, franc. *sabot*=calciunu de lemn *sapatu*, cumu si romanesc. *caputa*=parte a *ciobotei* ce copere lab'a petiorului paru a confirmá acesta etymologia, fora se mai adaugemu co franc. *botte*, ispan. *bota*=ciobota, precumu si romanesc. *botosiu*, comparate cu *bota, bute*, etc. (vedi *botu*), vinu in adjutoriulu metaforei, prin care *sapato*=ciobota a potutu trece de la insemnarea generale de *ceva cavu* sau *capace* la cea speciale de *ciobota, boto-siu*, etc.; insusi ital. *stivale*, ce noi nu credemu co ar veni d'in german. *stiefel*, pare a corrobora metafor'a d'in cestione, ca provenitu d'in *stiva* si affinu cu *stips, stipes*=sullu, butucu, etc.; apoi *butucu* se applea forte desu in romanesce la *petioru*. De alta parte considerandu form'a cuventului d'in cestione in italianesce si in romanesce, *ciabatta, ciobota*, suntemu condussi la unu verbu ital. *ciabare*=a spune *secature*, a spune vorbe *inflare si deserte*, si prin acestu verbu la sustantive ital. *ciaba* si *ciobo*=secaturos, affine in intellessu si in forma cu romanescule *ciobu*, (vedi mai la valle acestu cuventu), *geb'a* (in desertu), *gebosu, javra*=(*gevra, gebra*), *geba* (pronuntia : *gheba*), etc., cari se reducu la latin. *gibbus*, d'in radecin'a *gib*=grec. *κοι*, de unde *κοι-ται*=a se gebosiá, *κοφος*=gebosu, etc.; si astufellu si pre acesta calle adjungemu totu la conclusiunea co *ciabatta, ciobota*, va se dica, ca si *bota, botosiu*, etc., *ceva cavu, capace, inflatu, cylindricu*, etc. Déro cea mai buna etymologia a cuventului *ciobota* ar fi de certu acea-a care ar coprende in sene ide'a de *petioru*, si

mai vertosu ide'a de *partea petiorului* coperita de *ciobota* : in limb'a latina *tibia*=fluierulu petiorului si fluieru de cantatu, de unde tibiale=*ciorecu, ciorapu*; d'in tibia s'a formatu la noi *tieva*, si, prin stramutarea lui i in syllab'a initiale, *tieva*; d'in tibiale, prin intermediulu unei forme (tibialicum), a potutu veni si *ciorecu* in locu de *tiorecu*, ca si *pecioru* in locu de *petioru*=*petiolus*, trecundu mai antaniu prin formele : *tiviarecu, tiuiarecu, tiuarecu*, si in fine *tiorecu*, cumu si d'in *febru, febra*=*febris*, prin transformarile *fevru, fevru*, etc. s'a facutu in fine *foru*; cumu su *ciorecii* unu vestimentu pentru accoperitu tibia, asiá e si *ciorapulu*, si prin urmare acestu cuventu inco e, dupotote probabilitatile, unu derivatu d'in tibiale, éro turcesc. *ciorap* a potutu fi impromutatu de la noi; adauge pre longa aceste-a si cuventulu *turiacu*, cumu se mai dice de altii *carimbulu* ciobotei, si care ar poté fi totu unu blastariu d'in tibia sau d'in affinile selle *tubus, tuber*, etc., intogmai precumu si Francesii numescu aceea-si parte a ciobotei cu verb'a *tige*=tibia, ca si *cage*=cavea, si astufellu va fi cea mai mare probabilitatea co *ciobota* inco e unu nobile fiu d'in tibia, nascutu d'in una forma tibiatu, trecutu prin *tiabata* in *tiobota*, si apoi in *ciobota* : pentru stramutarea lui a chiaru tonicu in o compare-se *fome*=fames; déco inse ar preferi cineva se traga *cioreci, ciorapu*, etc., d'in *petioru*, sustinendu co, prin caderea syllabei initiale *pe*, sunt in locu de *peciorecu, peciorapu*, noi in contr'a acestei opinione n'amu avé de dissemica altu de câtu co esplecareu cuventului *ciobota*, ca unu compus d'in *pecioru*, ar poté fi mai grea de admissu, déro neci de cumu de lapedatu in modu absolutu. In addeveru admittendu co *ciobota* e in locu de *peciocibota* se vede de sene co partea d'in urma a cuventului coincide in forma si in intellessu cu *botosiu*, franc. *botte*, ispan. *bota*, etc.; câtu pentru partea antania, *pecio* sau *peciu*, ea ar fi form'a primitiva a deminutivului *pecioru*, in locu de *petioru*=*petiolus*, si acestu-a in locu de *petiolus* d'in *pet-*

pedis; si acesta esplecare a cuventului *ciobota* devine cu atât mai probabilă, cu cât, afora de *cioreci*, *ciorapu* etc. se dice de unii si *ciorange* in locu de *peciorange*, cumu se aude mai de commune, éro *ciolane*, speciale applecatu la *peciore* cu una nuantia pejorativa, se aude numai sub acesta forma scurtata, cu tote co pare a fi in locu de *peciorane* sau *peciolane*; ba chiaru *ciore* se dice in modu resfaciatoriu in locu de *peciore*. In neci unu modu déro noi nu potemu admette co vorb'a *ciobota* ar fi venitu d'in vechiu slav. *cibetŭ*, de ore ce acestu cuventu nu numai nu se pote esplecá prin una radeцина d'in acesta limba, déro neci macariu se afla intr'ens'a; éro russesc. *cebeti* pote fi impromutatu dela Români.

CICMEGEA, *cecmegéa* si *cismegéa*, s. f., aptus stipi cogendae *cippus*, cuteia de lemnu de strinsu bani, si in speciale, euteia facuta pentru acestu scopu in més'a d'in praval'a unui negotiatoriu.

CICNIRE, -escu, v., mori, interi. e, *perire*; a mori, a peri, a crepá, vorbindu de bestie, si prin urmare de acea-asi insemnare ca sinoulu grec. *φωσις*, care avendu insemnarea de a *pocni*, a *plesni*, a *crepá*, etc., insémna si a *mori*, ca si in romanescele a *plesni* si a *crepá* = a *cicni*; inse *cicnire* este neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *ciocu*).

CICALLELA, s. f., actione de a *cicalli*, (vedi in dictionariu: 2. *cica*, *cicalla*, *cicallire*, etc.).

CICANIRE, *cicanu*, etc., vedi *ciocu*, *ciocanire*, *ciocanu*.

CICU, 1. la Dacoromani, appellatione pentru porci, prin care i chiama cineva la mancare, analoga cu appellationea de *pui* pentru gaine, cea de *biu* pentru curci, cea de *utiu* (*t* nesiuieratu) pentru ratie; — 2. la Macedoromani espressione pentru joculu de arsiice, applecata atunci candu jocatoriuulu lovesce sau attinge cu *ichiulu* seu altu arsicu; — se refere acumu cuventulu in amendoue intellesurele la un'a si acea-asi radeцина? (vedi *ciocu*).

CICUTIRE si *ciucutire*, -escu, v., in-temperanter bibere; a bé bene, a suge, a trage bene la masséa; — cuventu con-

noscutu la Macedoromani, care sau e in locu de *chicutire*, si acestu-a in locu de *picutire*, analogu in intellesu cu franc. *boire à longs traits*; de orece si la Dacoromani e bene connoscuta vorb'a *picusiu* prin care se espreme *vinulu*, cu respectu cotra cellu ce i place se bea multu: *fora picusiu tu nu poti trai una sengura di*; (vedi inse si *ciocu*, *ciocanu*, etc.)

CIGHERIU si *tigheriu*, s. m., loria sau lorea; *liuriu*, *luria*, adeco vinu acru, vinu de pome: mere, pere, etc.; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; ? in locu de *acideriu*, dupo pronuntia provinciale a lui de ca *ghe*, de unde apoi si unguresc. *tziger*? compara si franc. *cidre*, ital. *cidro*, formate pote totu d'in *acidulus*; dupo altii *cidra* ar fi venindu d'in ebraiculu latinisatu *steera* = beutura din succu de finice.

CILIBIU-a, adj., *bellulus*, *concinuus*; mundru, eleganté, curatellu si spellatellu, politu, etc.; — cuventu turcescu, astadi cadiutu in desuetudine impreuna cu cellu si de forma turcesca, *cilibi* sau *celebi*, care se luá ca termenul de appellatione, ca si *cyr*, *jupânú*, etc. (vedi *boiariu*): *Cilibi Demetrake* = domnulu Demetriu, pre candu astadi numai in risu s'ar poté applecá cuiva appellationea de *cilibi*.

CIMBISTRA, s. f., *voisella*, micu instrumentu de ferru in forma de *clesce*, cu care se apuca si se simulgu perii d'in barba sau d'in mustacie; — la Macedoromani pronuntiatu, dupo usulu loru, *cinghistrá*, si cu intellessulu de *tiganca saltatoria*; — vene acestu cuventu d'in acea-asi radeцина cu *cepu*, *cipire* sau *ciupire*, (vedi *ciobu* si *ciocu*)? Form'a *stra*, curatu romanica, nu permite a tugetá la germaniculu *zang* = *clesce*, desí cuventulu se pronuntia si *timbistrá* sau *tinghistrá*; dero *ci* se aude la multi Români ca *ti*, si câtu pentru *ghi*, sau e in locu de *bi*, ca in *corghi* in locu de *corbi*, si atunci etymologi'a data mai susu este cea mai probabilă, corroborata totu de una data prin noulu grec. *τιμιστα*, cu acellu-asi intellesu ca si *cimpistrá*, déro care nu a potutu da cuventulu romanescu, de orece acestu-a e mai intregu si mai

curatu in forma; sau *ghi* e soñulu addeveratu, pre candu *bi* nu ar fi decātu una ratecire de pronuntia, si atunci *cinghistră* ar poté fi de aceea-si radecina cu *cinghellu*, (vedi in Dictionariu : *cange*, *cangellu*, *cancellu*, etc.; compara si articlu *ciobu* d'in Glossariu).

CIMILIRE, -escu, v., *enigma* proponere vel solvere, a propune sau deslegă una enigma, a pune sau *ghici* una *ghicitóre*; — cuventulu connotutu in Moldavi'a si d'in collo de Carpati, nuse aude de locu in Munteni'a; ellu pare a fi in locu de *cinelire* sau *cinellire*, formatu d'in *cinellu*, care in pàrtile pre unde se aude cimilire, se dice in locu de *ghicitore*, *ghici* : *cinellu*, *cinellu* = *ghici ghicitore*; éro etymologi'a cea mai probabile a cuventului *cinellu* ar fi desfacerea lui in trei cuvente : *cine e ellu*, cu insemnarea *care e cellu lucru* ce eu proponitoriulu intellegu prin cuventele melle enigmatice : nemica mai naturale limbei decātu reductionea espressionei : *cine e ellu*, la form'a : *cine-i ellu* sau *cin'e ellu*, *cin'ellu* si in fine *cinellu*. Ar fi potepre cu-tediatoriu a cugetá la latin. *canere*; déro in *vati-cinium*, trassu d'in *vates* si *canere*, se afla unu intellessu analogu cu *profetia* sau *ghicitore*, ba inco simplulu *carmen* se appropia si mai multu de intellessulu unei *ghicitore*, care se produce totu deaun'a sub form'a mesurata a poesiei; apoi in *camena* = mus'a inspiratoria de *carmina*, radecin'a *can* appare cu unu *m* in locu de *n*; si d'in *camena* vinu probabile deminutivele : *camillus*, *camilla* = june ce avea una parte insemnata in unele misterie alle strabuniloru Romani; si astufellu s'ar poté ca Românulu atátu de tenace in datinele sélle se fia pastratu una reminiscencia de misteriosulu *camillus* cellu pucinu in *cimiliturele* sélle, precumu in *cinellu* s'ar fi pastratu form'a mai primitiva d'in *can-ere*, ca in *vati-cinium*.

CIMILITORE si

CIMILITURA, s. f., *enigma*, *ghicitore*, (vedi *cimilire*).

CIMISIARIU, *cimisieriu* si *cimisiriu* sau *cimsiariu*, *cimsieriu*, *cimsiriu*, s. m., *baxus*, planta numita inco d'in collo de

Carpati si *banutelli* sau *banuti*, éro d'in coce de Carpati si *merisioru*; vedi si in dictionariu : *bussu*; desi avemu atâtea alte espressioni pentru conceptulu arretatu de acestu cuventu, totusi ar fi interesante a se scí cu certitudine déco e venitu d'in turcesc. *cimsir*, sau déco au cumuva Turcii l'au impromutatu de la Români.

CIMPAVIRE, si *cumpavire*, -escu, v., *torpore pedum laborare*; a amorti la petiore, a nu poté merge bene, a schiopetá d'in caus'a ammortirei petioreloru prin multa siedere, a nu si poté redicá si miscá petiorulu ammortitu, (vedi *ciobu*).

CIMPAVU si *cumpavu*, -a, adj., *pedum torpore laborans*, cu petiorele ammortite, care are unu petioru sau amendoue ammortite, prin multa siedere sau d'in alta cauza, asiá co nu le pote redicá, miscá si amblá; — cuventu, casí *cimpavire*, pucinu connotutu, (vedi in *se ciobu*).

CIMTIRE, -escu, v., *conquiniscere*, de regula ca reflexivu, a se *cimti*; a se pití, a se pitulá, a se stringe si ghie-murá; — cuventu neconnotutu d'in coce de Carpati; ? se fia ellu una transformare d'in *pitire*, trecut, prin *chitire* la *citire*, si apoi, prin adaussulu unui *n* sau *m*, la *cinire* ori *cintire*; sau e pote in locu de *ciuntire* ori *ciontire* cu intellessu de *a face micu*; sau é in fine nascutu d'in *quin-o*, d'in care *conquinisco*? (vedi si *ciobu*, *ciocu*).

CINOVNICU, s. m., inspectoriu administrativu, finantiale sau militarescu; — cuventu si de forma si de origine slavica.

CINSTE, s. f., cuventu slavicu, astadi cadiutu cu tote derivatele sélle in desuetudine, care insemná: 1. *onóre*, 2. *onestate*, 3. *buna credentia*, 4. *probitate*, 5. *respectu*, 6. *veneratione*, 7. *stima*, *consideratione*; 8. *tractare onorifica*, *ospetare*; 9. *dare de beutu*, 10. *remunerare a unui bunu servitiu*.

CINSTIRE -escu, v., a face, dá sau arretá *cinste*, (vedi mai susu insemnările cuventului *cinste*): 1. *a onorá*, 2. *a respectá*, 3. *a venerá*; 4. *a adorá*; 5. *a com-*

siderá; 6. a stimá, 7. a tractá onorifice, a ospetá; 8. a dá de beutu; 9. a remunerá unu bunu servitiu.

CINSTITORIU, -tória, adj., care cinstesce, in tote insemnările verbului cinstire, si prin urmăre: 1. onoratoriu, 2. respectatoriu, 3. veneratoriu, 4. adoratoriu; 5. consideratoriu, 6. stimatoriu, 7. ospetatoriu, 8. datatoriu de beutu, 9. remuneratoriu.

CINSTITU, -a, part. adj., cu tote insemnările substantivului cinste sau verbului cinstire: 1. onoratu, 2. onestu, 3. probu, 4. omenosu, 5. respectatu, 6. veneratu, consideratu, 7. stimatu, 8. tractatu onorifice, 9. ospetatu, 10. donatu cu ceva de beutu, 11. remuneratu.

CINTIRIMU (pronunțiatu si tintirimu), de acea-asi insemnare cū chimiriu; vedi in Dictionariu: cimiteriu.

CINTEDIA, s. f. si

CINTEDIU, s. m., cuventu ce desemna una passere, si care, ca celle mai multe espressioni de domeniulu istoriei naturale, este cu totulu vagu si nedeterminatu: dupo dictionariulu Polizu cuventulu ar fi connoscutu numai d'in collo de Carpati si ar fi insemnat lu una passere numita in germanesce flnk, si acea-asi passere s'ar fi numindu in unele locuri botrosu, éro in altele fringilla; dictionariulu Raoul traduce cintedia (sau cintesa, cumu scrie densulu) prin franc. mésange; dictionariulu Barcianu in fine nu connosce cuventulu cintediū sau cintedia, afora de nu va fi scapare d'in vedere; da inse cuventulu fringilla si lu espleca, ca si Polizu, prin german. flnk. Acumu celle mai bune dictionarie germane traducu franc. mésange prin meise, pre candu dictionariele Barcianu si Polizu dau meise ca = cu roman. pitigoiu; pre câtu scimu noi inse, d'in ter'a romanescă cellu pucinu, pitigoiulu respunde cu franc. pinson (scrissu si pinçon); éro pinson e tradussu in celle mai bune dictionarie germane prin flnk, si franc. mésange = germ. meise correspunde mai bene, in intellessu, cu cea-a ce se connosce d'in coce de Carpati sub numele de pregore sau prigore. D'in a-gestea ar rezultá numai, co passerea ce

preste Carpati se chiama fringilla porta d'in coce de Carpati numele de pitigoiu, si passerea connoscuta acolo sub numele de pitigoiu se dice aici prigore: si atátu inco e forte daunosu pentru bun'a intellegere intre Románi déro confusionea pare a merge si mai departe: dictionariulu Raoul espleca pitigoiu si prin mésange si prin pinçon, cari paru inse a fi done passeri diverse, éro pentru prigore da cá ecivalenti franc. bruant sau bréant si loriot. Déro loriot pare a fi = germ. goldamsel = latin. galgulus sau galbula, de unde si grangurulu nostru, esplecatu in acellu-asi dictionariu la loculu seu prin loriot, pre candu dictionariulu Barcianu l'identifica cu graura, passere differita, pre câtu noi scimu, de granguru sau grangure; éro bruant sau bréant pare a fi = anthus sau motacilla flava lui Linneu = codobatura galbena. Lassandu déro de una camu data la una parte cuventulu prigore, care atátu d'in coce câtu si d'in collo de Carpati are acellu-asi intellessu, intru câtu si d'in celle ce scimu noi, si d'in dictionariele Polizu si Barcianu, cari lu espleca prin german. bienenfresser = mancatoriu de albine, resulta co prigorea e una passere cui place a mancá albine, si prin urmăre ar fi apiastr'a, (vedi in Dictionariu acestu cuventu) sau merops aplaster lui Linneu. Remane déro a se precisá conceptele ce au a se legá de cintediū, fringilla, pitigoiu si chiaru botrosu: acestu d'in urma mentionatu numai in dictionariulu Polizu la cuventulu cintediū, neci insusi l'esplica la loculu seu, neci insine l'amu mai auditu sau cetitu unde va; cu tote acestea, ca derivatu d'in botu, (vedi acestu cuventu), si prin urmăre de origine curatu romanica, si totu de una data ca affinu cu botu-grossu, ce si insine amu auditu applecandu-se la una passere (nu scimu inse bene la care a nume), cuventulu botrosu, casi botu grossu, amendoue aru fi câtu se pote de pictoresce si apte a espreme specie d'in genulu de passeri in cestione, cari d'in caus'a forme botului lor porta numirea generica de controestre; ca mai bene, credemu noi, s'ar poté applecá botu-

grossu la passerea numita fran c. *grosbec*, latin. *fringilla rostrata*, german. *kernbeizer*=coccothraustes lui *Linneu* (litter. spargutoriu de semburii, pentru co acésta passere sparge semburii si le manca mediulu); éro *botrosu* la passerea numita franc. *bouvrenil*=germ. *dompfaffe* sau *gimpel*=*fringilla pichula* lui *Linneu*. *Pitigoiu* ca venit, probabil, d'in *pitigare* in locu de *piticare*=*piscare*=ital. *pizzicare*=franc. *pincer*, intogmai ca si franc. *pinser* sau *pinçon*, s'ar applecá ea mai bene la cea-a ce se chiama germanesce *fink* : coci, de si *fringilla* are, cumu se vede, preste Carpati, acésta d'in urma insemnare, inse considerandu, co in latinesce *frigilla* sau *fringilla* are unu sensu indeterminatu intre *motacilla rubecula* si *motacilla coelebs* lui *Linneu*; considerandu co Francesii au applecatu cuventulu *fringilla* la genulu *moineau*=*passer*=*vrabia*; considerandu co *vrabia* e cuventulu strainu, si totu de una data cu combinationi fonetice contrarie limbei nostre; considerandu in fine co *passer*, care in latinesce insemna *vrabia*, s'a luat, ca si in ispanesce *pajaro*, cu intellessulu generale de *avis* : noi amu crede co *fringilla*, s'ar poté luá in limb'a nostra cu insemnarea de *vrabia*. In fine *cintediú*, inco pare prin form'a sea nnu cuventu romanescu, in locu de *cinteciú*, cumu credemu co l'amu auditu si noi dicunduse in unele pãrti : astufellu cuventulu *cintediú* sau *cinteciú* ar fi affinu cu ital. *cincia*, applecatu ca nume genericu la passerile de genulu *parus*, éro ca compusu, *cinciallegra* la una specia d'in acestu genu, care e ca mai mare si merita acestu nume prin vivacitatea miscãrilor si sonoritatea vocei sêlle, si ca deminutivu, *cinciãrella*, la alta specia mai mica ca cea chiamata *cinciallegra*, si cu capulu oerului; *cinciallegra* se chiama, in dialectulu toscanu, *cincin-potola*, si de aci se vede co *cincia* d'in acestu cuventu, ca si *cinci* d'in *cincia* este unu sonu imitativu, care s'a tradussu si la noi prin *cinti*, si de aci *cintediú*=*cinteciú*=*cintetiú*, care ca deminutivu d'in *cintiu*, s'ar applecá la una

passere assemenea celei chiamate italianesce *cinciãrella*=(*parus œrulerus* lui *Linneu*?), pre candu de form'a *cintiu* ne amu poté servi a numí ital. *cinciallegra*. La Macedoromani d'in acea-asi radecina cu *cintediú* se pare co au essitu *cionu*, *ciona*=vrabia, afora de nu voru fi in locu de *coniu*, *conia*=(*conius*, *conia*) d'in *conus*=conu; si acést'a inco ar probá co Românulu s'a preceptu a numí passerile, dupo caracteriele lor mai resarite, cellu pucinu asiá de bene ca si invetiati de astadi, cari numescu passerile de acestu genu *conirostre*=cu rostru sau ciocu in forma de *conu*.

? CINTIU, s. m., vedi *cintediú*.

CINU, s. m., pl.-uri, gradus, ordo, dignitas; cymbula; 1. gradu ce occupa cineva intr'una ierarchia, conditione, positione, demnitate; ordine, classe de omeni de acea-asi conditione; 2. luntre mica; — in cellu d'antanju intellessu cuventulu pare a se legá de slav. *cinŭ*, de unde si *cinovnicu*; ? déro in cellu de allu doile intellessu, (vedi *ceanacu* si *ceanu*). Confer. grec. *κοινος*.

CIOBANA sau *ciubana*, s. f., la Macedoromani, *lingura mare* cu care se servu pastorii, (vedi *ciobanu* si *ciobu*).

CIOBANCA, s. f., de acea-asi insemnare cu *ciobanessa*,

CIOBANELLU, s. m., deminutivu d'in *ciobanu*.

CIOBANESSA, s. f. (mai pucinu bene: *ciobanca*), ca femininu d'in *ciobanu* insemna : 1. femin'a unui *ciobanu*, 2. femina ce pastoresce una turma de oui.

CIOBANESCU, -a, adj., relativu la *ciobanu* : *traiu ciobanescu*.

CIOBANIRE, -escu, v., a fi *ciobanu*, a face messeria de *ciobanu*; a pastori oui.

CIOBANITIA, s. f., de acea-asi insemnare cu *ciobanessa*.

CIOBANU, s. m., *opillo* sau *upillo*, *ovium pastor*; *pastoriu*, *pastoriu* de oui, *pecurariu*, cumu se dice d'in collo de Carpati si in Macedoni'a; —alte cuvente, cumu : *pastoriu*, *pecurariu*, etc., de necontestata romanitate, nu ne lipsesc spre a espreme conceptulu ce se aréta prin verb'a *ciobanu*; cu tote acestea ar fi de doritu a se stabili, déco ellu vine

in addeveru d'in turc. *cioban* cu aceeaşi însemnare, sau *déco* nu e cumuva unu cuventu romanescu. Fienduco Turcii nu su insisi buni pastori, ar fi de mirare ca ei se fia impromutatu Românilor, conosciuti de buni pastori caşi vechii lor strabuni Romani, togmăi unu termenul speciale de pastoria; la acesta consideratione se adauge si impregiurarea co *ciobanu* este unu cuventu conosciutu Românilor mai d'in tote partile, pre cându cuventele intrate in romanesce d'in turcesce nu su, de regula, conosciute de câtu numai in unele parti locuite de Români. Latin. *opilio* = *ciobanu* este in locu de *ovillo*; admitendu déro co cuventulu romanescu ar veni d'in aceea-si radecina, ca compusu orecumu *ci-obanu*, in locu de *ci-ovanu*, ar fi forte greu a se esplecă antani'a parte a cuventului, *ci*, afora *déco* nu s'ar presupune co *ci* ar veni d'in *cibu*, care combinatu cu *ovanu* ar fi datu *ci-bovanu*, si, prin moierea lui *b* d'in *cib* si totu de una data intarirea lui *v* din *ovanu*, ar fi trecutu apoi in *ciuobanu* *ciobanu*. Assemenea modu de formatione nu este, marturimu si noi insine, intru tote conformu geniului poporului; nu este inse mai pucinu addeveratu, co facia cu cuvente ca *ciobota*, *caragatia*, *cotiofana*, etc. (vedi *cibota*, *chiuire*), nu pote cineva respinge absolutu acesta suppositione. In totu casulu noi credemu co *ciobanu* vine totu din *cibu*, care a potutu luă si formele *ciubu*, *ciobu*, (vedi *ciobu* si *cibariu*), cu insemnarea cea mai generale de *vasu*, si apoi in specialu cu cea de *vasu in care se mulge si se tine lapte de oui*. Despre forma, co *cibu* adeco s'a potutu dice si *ciubu* sau *ciobu*, se va vedé la urmatoriulu articlu *ciobu*; pentru intellesu, cumu adeco *cibu* sau *ciobu* de la insemnarea generale de *vasu de mancare* a trecutu la cea speciale de *vasu pentru mulsu si pastratu lapte de oui*, proba, intre multe altele, este cuventulu *sestariu* = latin. *sextarius*, care însemna a *sessea parte* d'in orecare mesura de capacitate si care la noi, de poporu, se applica numai la *vasulu de mulsu oui*; proba e *ciobana* sau

cibana, (vedi *ciobanu*), applectu de Macedoromâni la *cup'a* sau *lingur'a cea mare a ciobanilor*; proba, in fine, e vechiulu slav. *cibanŭ* = *sextarius*, impromutatu probabile de la Români, si applectu nu numai cu intellesulu de *sextarius*, déro si cu cellu mai speciale de *crateriu* = *vasu de amestecatulu vinu cu apa*, si de aci: *poteriu*, *cupa de beutu*, etc., cumu se vede d'in verbulu *civanovati* = a dá cu pachariulu de beutu. Apoi co dupo principalile instrumente, cu care se essercita una messeria, se pote numi cellu cese occupa cu dens'a, *probedia*, intre altele, cuventulu *ciocanasiu* sau *taiatoriu de sare cu ciocanulu*: totu asiá déro *ciobanu* sau *cibanu* ar fi cellu ce in *ciburi* mulge, *pastredia* si vende *cibulu* = *mancarea cea mai commune si mai favorita a poporului românu*. Prin acelle-si analogie credemu noi co s'a formatu si cuventulu *baciu* = *primulu d'in ciobanii* unei stâne: in addeveru cuventele: ital. *bacino*, vechiu ispan. si provenc. *baciu*, franc. *bassin* = *vasu de apa, de lapte, de vinu*, etc., provinu d'in latin. *bacchinos*, despre care in *Ducange* aflămu: *cum duabus pateris ligneis, quas vulgo bacchinos vocant* = *cu dove catine de lemnu, ce vulgulu le chiama bacchini*; apoi Isidoru ne spune, co *bacca* va se dica si *vas aquarium* = *vasu de apa, cofa, galeta*, etc.; de aci inco: franc. *bac*, *baquet*, ispan. *bacia*, cu intellesu totu de *vase*; in locu de *bacca*. Isidoru da si *bacce*. D'in assemenea funtana déro s'a potutu formá allu nostru *baciu*, cu intellesu analogu cellui de *ciobanu*, adeco de omu ce in *bace* lucredia si *pastredia* laptele. *Scutariu*, *pastoriu* ce sta mai pre susu de *ciobanii* acellei-si stâne, inco pare a veni in adjutoriulu suppositionei facute, de ore-ce cuventulu *scutariu* vine d'in *scuta*, deminutivu *scutella* = franc. *éculle*, ital. *scodella* = *vasu, blidu*, etc., pote chiaru stâna e in locu de *stania*, si acést'a in locu de *staria*, prescurtatulu d'in *sestaria*, (vedi si *ciobu*).

CIOBOTA, vedi *cibota*.

CIOBOTARIU, *ciobotina*, etc., vedi in Dictionariu: *cibotariu*, *cibotina*, etc.,

CIOBU, s. m., pl.-uri, *fragmentum*;

testaceum fragmentum; vas fractum; testa, vas; 1. intellessulu cellu mai ordinariu allu cuventului e: buccata d'in unu vasu orecare spartu, si in speciale d'in unu vasu de pamentu, si de aci in genere, buccata, *farimatura* d'in verce altu lucru ce se pote sparge sau farimá; una butcata de vasu de pamentu spartu se dice in speciale si *herbu*, cuventu ce, prin *ummare*, nu se applega la una spartura d'in vase de alta materia, de lemn, de metallu, etc., 2. vasu spartu sau dogitu; vasu invecitu si stricatu in parte prin indelungu usu; si de aci in genere, 3. *vasu*, togmai precumu si *trentia* = vestimentulu ruptu sau buccata, petecu de vestimentu se dice pentru vestimentu in genere, vercumu ar fi acestu-a, chiaru si neinvecitu si neruptu. — Dupo celle espuse la articulu *ciobanu* noi credemu co acestu cuventu e transformatione de pronuntia d'in *cibu*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu), si prin urmare in legatura de cumnatia cu *cibariu* sau *ciubariu*, (vedi *cibariu*); cu tote acestea, ca se deschidemu mai multe perspective cercetariloru critice, se ne fia permissu a enuntiá si una alta supposetione, la care noi amu fostu condussi prin consideratione sensului celului mai generale allu cuventului *ciobu*, cumu si prin luarea in bagare de séma a scambationiloru diverse ce pote luá labialea *b*, transformandu-se in affinite selle *p, f, v*, si chiaru *m*, (vedi *bagare, botu, bufnire*). Considerandu déro co *ciobu* insemna atâtu *vasu*, adeco *ceva aduncatu* sau *scobitu*, câtu si *buccata de vasu*, adeco *ceva spartu* sau *ruptu*; considerandu co atâtu *scobirea*, câtu si *spargerea* sunt rezultatulu unei *lovire*, care poté, pre lónge *spargere* si *scobire*, produce ca effecte si *ripare*, *taiare*, *trunchiare*, *sfarimare in buccati*; noi credemu ca forte probabile, co *ciobu*, care se dice pre a locurea si *ciopu*, pote fi, prin una stramutare a lui *i*, in locu de *cobiu* sau *copiu*, ca si *roibu* in locu de *robiu*, formatu d'in radecin'a *cob* sau *cop* = *cell*. *cob* = lovire, grec. *κοπ*, de unde *κοπ-εσν* = lovire, spargere, trunchiare, etc., *κοπή* = sfarimatura, *κόπανον* = instrumentu de spargere, sau taiare, *κο-*

σάριον = pisalogu, etc., apoi cu *φ*: *κοφός* = trunchiatu, mutilatu; *κόφινος* = vasu aduncatu; si cu *μ*: *κομμα* = buccata, taiatura, *κόμπος* = sonu produsu prin lovire, si de aci prin metafora: *mundria sécca*, *falla*, etc. La noi radeicin'a in cestione pare a fi luat si mai multe modificări fonetice, asiá încátu se presenta sub form'a cea mai curata in cuvente ca: *copanu* = petioru sau buccata de petioru de pui, *copacu* sau *copaciu* = proprie si litter. *trunchiu de arbore*, si apoi, prin metafora, *arborele intregu*, *copaia* = vasu *scobitu* in lemn, *copita* = unghi'a *scobita* a callului, *s-cobire*, *s-copire*; etc., intogmai precumu si in grecesce, pre lónge analogie de intellessu ce presenta celle mai susu citate, apoi *κώπη* va se dica *pertica*, *paru*, si in speciale *remu* sau *lopata*, adeco lemnu *taiatu* si *cioplitu*, éro *ἀποξε-κομ-μένο* va se dica, intre altele, si *scopitu*; vinu apoi cuvente romanesci, cari ca *ciobu*, sau *ciopu*, au transformatu mai multu sau mai pucinu sunetele radecinei, cumu: *ciobanu*, *ciobana*, (vedi *ciobanu*), *ciup-ire*, *ciup-arire*, *ciup-ertire*, *ciup-lire*, *ciup-oru*, (la Macedoromani *trunchiu*, lemn de care se lovesce cineva cu petiorulu, de care se *impedeca*), *ciupagu*, etc.; dupo acea-a altele, in cari *o* stramutatu in *u* pare co a adjunsu in fine a se face *i*: *cipu*, (ca adiectivu, la Macedoromani, cu insemnarea de *mutilu*, ca si grec. *κοφός*), *cipu*, (ca substantivu, la Macedoromani, ca insemnarea de *stupa* sau *pusteria* = parte ce prin lovire sau *bateré* a inului ori canepi se allege d'in ce e bunu de torsu, de unde apoi in plur. *cipuri* = aschie, si prin metafora, verce alte lucruri de lapedatu ca nefolositorie: *remasitie*, *residuu*, *gunoiu*, *fece*, etc.); unele apoi cu nasalea *m*: *ciump-avu* sau *cimp-avu*, *ciump-avire* sau *cimp-avire*, (vedi aceste cuvente ce presenta intellessu analogu cu grec. *κοφός*), *cimp-istra*, etc.; altele cu *f* in locu de *b* sau *p*: *ciofu* sau *ciufu*, *cioflengariu*, *ciufutu*, etc. (*cioflengariu* cu intellessu analogu grecescului *κοφός*, care pre lónge insemnarea de *mutilu*, are si cea de *usiorellu*, *seccu*,

de nemicu; éro ciufu, are însemnarea relativu primitiva de vitia de peru taiata, rupta sau smulsa, apoi cea derivata d'in acést'a: peru nepepte^{tu}, de unde apoi ca adiectivu cu însemnarea: nepeptenatu, sordidu, etc., care espleca si pre cea de ciufutu=avaru cumplitu, analoga de certu cu însemnarea ce are cuventulu sordidus in espressionea latin. sordida avaritia, si in franc. sordide avarice, cu. tote co însemnarea de ciufutu se pote trage forte usioru d'in intellessulu si mai primitivu allu radecinei ciob sau ciop, ciup, asiá in cátu ciufutu ar însemná cellu applectatu a ciupi si stringe avere de verunde si vericummu, cellu ce nu se îndura a da din mana neci macariu unu ciobu sau lucru de nemicu, intogmai cumu si franc. chiche=ciufutu, formatu d'in latin. ciccus=pellitiora de fructu, însemna proprie cellu ce stringe si nu se îndura a dá altuia macariu pellitiorele de fructe, cellu ce stringe avere economindu tote nemicurele, intogmai cumu si grec. κυπρίτης, formatu d'in κυπρός=micu, inco însemna ciufutu sau avaru; noi inclinamu cotra antani'a esplecare data cuventului ciufutu, ca un'ace e mai conforma vivacei imaginatione a poporului, care in avaru a vediutu pre omulu, a carui anima á pressu sordi sau jegu, asiá in cátu prin acesta-a a perdutu cu totulu facultatea de a se îndurá se dé ceva d'in allu seu chiaru pentru comoditatea sea, necumu pentru usiorarea sufferentieloru si nevoieloru altuia); in fine alte cuvente cu m: ciuna (la Macedo-romani cu intellessu de focu sau fulgu de lana scarmanata, adeco ceva taiatu sau ruptu d'in altu ce mai mare), ciomagu, adeco ceva de lovit, ciomagire, ciumu-lire (pronuntiatu, prin stramutarea lui c in g, ca giumu-lire sau jumu-lire,=a smulge ciumele, adeca fulgii unei pas-sere, si de aci, a smulge perulu cuiva). —In limbele sorori cu a nostra inco se afla cuvente d'in radecin'a, d'in care au venitu celle romanesce tractate in acestu articlu, si cu forme si intellessuri analoge celloru ce au cuventele nostre: franc. couper=taiare, copeau=aschia, chopper=a se lovi cu petiorulu de ceva,

etc.; ital. ciobo', ciombo, cielo si ciello = scapetatu, prostu, stupidu, rusticanu, etc.; cioppa=franc. jupe=fusta sau fustanella; ciuffare=ciupire, smulgere; ciuffo=ciufu, ciufola=seccatura, vorba secca, nemica; ciampare, ciampicare=a se lovi cu petiorulu de ceva, a se impedeá, etc.; ispan. chufar, chufitear=a impunge cu vorba a face jocuri de vorbe impungatorie (la noi ciupire chiaru in intellessu materiale este unu modu de a se jocá si glumí); chupa=vestimentu fora maneco, vesta, ilicu; chupar=storcere, sugere, smulgere; chupon=tulleiu de passere, fulgu. In alte limbe neromanice aflamu deasemenea cuvente de intellessu si forma analoga celloru ce au cuventele romanesce d'in cestione: anglie. chop=taiare si bucata taiata, chi=despicare si despicatora; chuff=rusticanu, nepolitu, badaranu; cob=ciufutu, carpaciu, etc., cumu si una passere rapitoria, in'ellesu analogu cu allu cuventulu nostru cobe sau cobia, de unde cobire, etc.; comb=peptene, etc.; vechiu slav. ci pagu=pectorale=peptariu sau ciupagu; ce porú si ci prú=ramus (si prin urmare analogu in intellessu cu macedoroman. ciuporu). Nu vomu mai citá ciupiti, care nu se afla in vechi'a slavica, si pre care in da invetiatulu Miklosich, ca se esplece bulgar. ciupit=spargere, d'in care apoi sustine co ar fi essitu romanesce. cioplire, déro in poterea celloru pëno aci espuse noi credemu nu numai co bulg. ciupi a fostu impromutatu de Bulgari de la Románi, déro chiaru co ciupagu si ce porú s'au introdussu totu d'in romanesce in vechi'a slavica, de orece in vechi'a slavica aceste cuvente stau isolate si nelegate de una radecina, care se le esplece. Mai greu, pote, s'ar paré cuiva a allegé, déco roman. cobe ne a venitu d'in german. cobs au d'in slavie. koby, cumu sustine invetiatulu Miklosich; déro angl. cob însemna una specia de passere rapitoria, éro slavieculu koby neci are macariu intellessu de passere, ci numai de presagiu: neci unulu, neci altulu d'in aceste cuvente. nu espleca si nu pote esplecá intellessulu cuventulu roman. cobe

care insemna *passere domestica*: *gaina*, *ratia*, *gâsca*, etc., cari se nutrescu d'in *cibulu* san *ciobulu* Românului, cumu se chiama in speciale *vasulu*, in care se da de mancare acestoru passeri. *Cobia* asiá dero ar fi togrmai femininulu d'in *cobiu*, form'a primitiva, ce noi amu presuppusu pentru cuventulu *ciobu*, si ar insemná propria: cea ce manca d'in *cibu* sau *ciobu*, *passere de cib*u sau *ciobu*. Acest'a ar fi inco una nona proba, co *ciobu* sau *ciubu* ar fi in locu de *cibu*, si co cuventulu *cibu* ar fi, cumu s'a presuppusu mai susu, (vedi *cibâriu*), in affinitate cu *κίβος*, *κίβη*, etc., cari au intellessulu de *ceva caru si capace*, ca veri ce *vasu*, si prin urmare *cibu*, ar avé, cumu amu poté probá co ar multe alte cuvente, in limb'a romanesca, unu intellessu mai primitivu de cátu in cea latina, in care *cibus* insemna numai *mancare*. De alta parte se scie ce importantia aveau la vechii Romani *palii* tinuti pre *cibu* publicu; si ne demirare, déco stranepotii Români peno astadi in *cobi'a* nutrita la *cibulu* loru vedu inco unu *interprete allu violentiei dieiloru*, unu *prenuntiu de celle venitorie*. Astadi este principiu filologicu bene stabilitu, co pentru cuvente, cari, ca *cobia*, se potu esplecá d'in insasi limb'a in care se afla, e una errore a cautá se le esplece cineva prin adjutoriulu altoru limbe straine. Asiá dero, déco cuventulu *cobia*, cu derivatele selle *cobire*, *cobitoriu*, etc., au luat si intellessulu de *presagiu*, *presagire*, etc., singurulu intellessu ce are slav. *kobi*, acesta-a nu probedia neci de cumu, co Romanii l'au impromutatu de la Slavi; d'in contra, fienduco in limbele slavice cuventele in cestione au numai intellessu ideale si metaforicu, care nu se pote esplecá, ca in romanesco, prin unu intellessu materiale si originariu, este cea mai mare probabilitate, si appropie chiaru certitudine, co Slavii au impromutatu de la Romani cuventulu *kobi* si derivatele selle *kobiti*, *kobienie*, etc. Cuventulu *coba*, ce invetiatulu *Miklosich* da ca corresponditoriu cu slav. *koby* si cu intellessulu de *omen* = *presagiu* sau *semnu de ce* are se se intemple, noi nu lu scimu neci

d'in audite neci d'in cetite; noi nu con-noscemu decátu form'a *cobia*, pronun-tiata si *cobie* sau *cobe*, cu intellessulu materiale de *passere domestica*, si apoi metaforice: *verce passere*, si chiaru, *omu si altu animale*, *cuventu*, *gestu*, *evenimentu*, etc., ce se crede co annuntia fiitoriulu. Provenç. *cobir*, care dupo unii deriva d'in latinesculu *cupere*, inco ar poté avé acea-asi origine cu allu nostru *cobire*: *jols cobir* = *a cobí bene cuiva*. — Ce s'attinge acumu de celle alte cuvente in cestione, desí unele ca: *ciopu* sau *ciobu*, *cipu*, *ciporu*, *ciufu*, etc. paru asiá de appropriate in forma de anglesc. *chop*, *cip*, *chuff*, etc., cu tote aceste, considerandu, co acelle-asi cuvente, mai sub acelle-asi forme si cu intellessuri mai multu sau mai pucinu analoge, se afla si in limbele sorori cu a nostra; considerandu, co acesta coincidentia de forma si intellessu a unei numerose familia de cuvente, nu s'ar poté esplecá in supposetionea unui impromutu d'in limbile germanice, de ore-ce acestu impromutu nu s'a potutu face de cátu inco una epoca, candu limb'a romanesca incepuse dejá a traí vietia despartita si cu totulu nedependente de celle-alte sorori alle selle; considerandu, co intellessulu variatu allu cuventeloru romanesco d'in cestione nu se pote accoperi prin intellessulu forte marginitu si speciale allu cuventeloru anglosassonice; considerandu, co numai intellessulu largu si variatu allu radecinei *cob* sau *cop* = grec. *κοπ*, pote esplecá in modu satisfactoriu multiplele si varieale insemnari alle cuventeloru romanesco: noi aflámu, co e mai multu ca probabile nascerea cuventeloru romaneci d'in mentionat'a radecina, care in limb'a latina a datu nu mai pucini blastar ica *s-cobs* = franc. *copeau* = aschie, raditure, remasitie, farimature, etc.; éro in limb'a româna, ca multe altele ce au occursu si voru mai occurge, a fostu cu multu mai fecunda. In respectulu intellessului, dupo celle espuse mai susu, credemu de risosu a starui mai multu; ne margenimu dero a attinge numai strins'a analogia de intellessu ce sta, pre de una

parte, între *ciupagu* ca formatu d'in $\kappa\omega\pi$ = *taliare* sau *taiare*, si *talia*, cumu se mai dice astadi, dupo franc. *taille*, formatu assemenea d'in *tailleur* = *taliare*; éro, pre de alta parte, între roman. *ciufu*, cu însemnare *de una specia de buha*, si grec. $\sigma\acute{\omega}\phi$ — $\sigma\omega\pi\acute{o}\varsigma$, cu aceea-asi însemnare, formatu d'in $\sigma\acute{\omega}\phi$ - $\tau\epsilon\iota\nu$ = *carpere* = a musicá, a rupe sau sfasiá prin cuvente jocose, si prin urmare, in intellessu ca si in forma, legandu-se de aceea-asi radecina cu $\kappa\acute{o}\pi$ - $\tau\epsilon\iota\nu$ = a loví, sfermá, taiá, rupe, etc. — D'entre cuventele in cestione, ce noi ámu presupusu co se referu la aceea-asi radecina, s'ar poté ca multe se se referia la alte diverse radecine : asiá, de esemplu, celle cu unu *m* in locu de *b* sau *p* : *ciuma*, *ciumulire*, *ciomagu*, etc., de si, prin forma si intellessu, apropiate de $\kappa\acute{o}\mu\mu\alpha$, ar poté fi nascute d'in *coma* = peru, prin intermediulu unei forme de adiectivu : *comiu*, *comia*, asiá in câtu *cioma* sau *ciuma*, n'ar fi de câtu femininulu *comia*, cu i d'in syllab'a finale stramutata in cea initiale, si luat cu intellessu de substantivu; in *ciom-agu*, *cioma* ar fi luat intellessulu de *capetina*, asiá in câtu *ciomagu*, ar însemná proprie : *ceva cu capetina*, si in speciale *batiu cu capetina*, maciuca; ital. *chioma* = *coma* sau peru este, de certu, formatu dupo acelle-asi processe, ca si allu nostru *cioma*; apoi cuventele cu *f* : *ciufu*, *ciufosu*, etc., aru poté fi in legatura cu *cefa*, care, prin intermediulu unui adiectivu *cefú*, ar dá antaniu, prin stramutarea lui i d'in syllab'a finale in cea initiale, *cefú*, apoi d'in acestu-a prin intunerecarea lui *e* in *u* inaintea de labialea *f*, s'ar fi facutu *ciufu*; cuventele cu *p* : *cipu*, *ciporu*, *cipire* sau *ciupire*, *cimpire* sau *ciumpire*, etc., au potutu a se nasce si d'in *cippus* = paru ascutitu, reteveiu, etc., d'in care a essitu de certu *cepu*, si probabile : *tiepa*, *tiepusia*, *tiefu*, etc. in locu de *ciepa*, *ciepusia*, *ciefu*, cari au cautatu se iea alta pronuntia, togmai ca se nu se confunda cu celle assemeni de forma, déro diverse de intellessu : *cepa*, *ceputia*, etc.; asiá in câtu la radecin'a *cob* sau *cep* s'aru poté referí cu cea mai

mare probabilitate numai acellea d'in cuventele presupuse in acestu articlu ca essite d'in ea, cari si in forma si in intellessu se appropia ca mai multu de acesta radecina, cumu : *copanu*, *copacu*, *copita*, *s-cob-ire*, *s-cob-a*, etc.; in fine cuventele d'in cestione, cari in finalea radecinei presenta unu *p* : *ciopu*, *cioplire*, *copita*, *ciupire*, *cimpavu*, etc., stau, si prin forma si prin intellessu, in cea mai strinsa legatura cu vechiu franc. *chapler*, *chapeler* sau *chaploter*, provenc. *chaplar* = a cioplí, scobí, etc., vechiu franc. *chapulser*, provenc. *capuzar* = a cioplí, a despicá, etc., de unde *chapuls* = lemnariu, templariu, etc., forme, cari de certu vinu d'in latin. *capulus* = maneriu de spata sau sabia, si prin metafora : spat'a sau sabi'a insasi, de unde in medi'a latinitatea *capulare* = a taiá, a cioparti, etc.; apoi *capus* sau *capo* = capone sau cocosiu scopitu, si in mediad'a Franciei *capar* = taiare, cioplire, scobire, etc. — In genere diversele forme de pronuntia, ce paru a luá nu numai vocalile, ci si consonantile acellei-asi radecine, cumu s'a vediutu la articl. *carceiu*, si are se se védia inco si mai bene la articl. *ciocu*, apoi si mai multu inco de câtu aceste variationi, neconno-scenti'a accurata a legiloru, dupo cari se facu acelle variationi, redica obstacle preste obstacle intru urmarirea originei cuventeloru, ce presenta assemeni scambári : interesele celle mai vitali chiama pre Românii preceptu a se pune cu toti pre lucru spre a meturá callea filologiei nationali de aceste pedice. D'in partene facemu totu ce potemu, indicandu diversele calli, prin care amu poté ajunge se respandimu lumin'a preste una însemnata parte a limbei nationale: in acestu articlu, ca si in tote celle de una intendere mai mare, ne va fi successu cellu pucinu a produce in fiacare convinctione, ce noi impartasimu, co vorbe ca celle tractate in acestu articlu, cari forme-dia una numerosa famíia si tinu prin intellessulu lor de celle mai delicate corde alle animei si vietiei unui poporu, nu potu fi, cumu pretendu unii, afora de forte rare esceptioni, impromutate d'in alte limbe.

CIOCANASIU, s. m., 1. cu intellesu reale, deminutiv d'in *ciocanu*, micu *ciocanu*, maioru=*malleolus*; 2. cu intellesu personale: omu ce se nutresce cu *ciocanulu*, si in speciale, cellu ce esser-cita messeri'a de a taiá cu *ciocanulu* sare d'in una salina=*qui malleo salem fodit*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCANELLU, s. m., pl.-e, deminutiv d'in *ciocanu*, ciocanu micu=*malleolus*; in speciale se numescu celle cu cari se bate tob'a, (vedi *ciocu*).

CIOCANIRE, -escu, v., *malleo vel resto tundere*; 1. a loví sau bate cu *ciocanulu* sau cu *cioculu*; 2. in genere, a loví de mai multe ori, a bate in ceva cu verce altu instrumentu: *ciocanesce cineva la ferestra, la usia*, etc.; 3. metaforice: a mustrá mereu, a bate necontenitu cu cuventulu, a invetiá si admoní pre cineva care nu intellege sau nu vré a intellege de cuvente; a mustrá cu locu si fora locu, a baretá pre cineva: *in tote dillele lu ciocanesce, fora se lu potu face a intellege ceva*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCANITORE, s. f., 1. ceva cu ce *ciocanesce* cineva, instrumentu de *ciocanire*, cu intellesu mai generale de cátu *ciocanulu*, care are de regula una forma determinata, constandu d'in una coda si una capetina, precandu *ciocanitore*a pote fi verce lucru, ce nu are forma de *ciocanu*; 2. de aci metaforice, specia de passere=*picus*, assemenea cellei numita *ghiondia* d'in coce de Carpati, unde cuventulu *ciocanitore* este pucinu conno-scutu cu acestu intellesu de *passere*, care cu *cioculu seu robustu* petrunde si *sparge scorti'a arboriloru*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCANITURA, s. f., *ictus mallei, pulsus*; lovitura sau batere cu *ciocanulu*, batere, lovire in ceva cu verce altu instrumentu, (vedi si *ciocu*).

CIOCANU (la Macedoromani si *ciucanu*, *cicanu*), s. m., pl.-e, *malleus*, instrumentu cu una coda de lemn, in care se aha fissatu una capetina cilindrica de lemn sau ferru, cu care cineva bate ferrulu, toc'a, etc. — metaforice: *a stá ciocanu pre capulu cuiva*=a nuidá paco, a lu *ciocani*, (vedi *ciocanire*), a staruf cu vorb'a se faca ceva; — *ciocanu* differe de

maiu (in locu de *malliu*=*malleus*), intru cátu *maiu* este unu mare si greu ciocanu, cu care se batu in pamentu pari, *taraci*, etc., sau cu care se bate pamentulu, pre candu *ciocanulu* este cu multu mai micu si mai usiorellu, asiá incátu lu pote mania unu singuru omu: *orologiele prevediute cu mecanismu de a bate orele au unu ciocanu, nu unu maiu*, — cu tote acestea in locu de *ciocanu* se dice si *maioru*, deminutiv d'in *maiu*; — afora de acestea *ciocanu*, se appleca in casuri, in cari n'ar poté intrá *maiu*, adeco la obiecte ce au form'a cylindrica a capetinei ciocanului: *ciocanu de rachiu* (=paharellu cylindricu de beutu rachiu), etc.; — déro in celle mai multe casuri analoge se dice si *cocianu* in locu de *ciocanu*: *cocianu de porumbu*, *cocianu de verdia*, *cocianu de meru*, etc., ba inco pre a locurea pare a se pune differentia de intellesu intre *ciocanu* si *cocianu*, asiá incátu *ciocanu de porumbu*, de essemplu, se appleca la stuletele de porumbu curatiatu de bobele lui, éro *cocianu* la paiulu sau tier'a porumbului; cuventulu inse sub amendoue formele: *cocianu* si *ciocanu* pare a fi unulu si acellu-asi, cu mice variationi de stramutári d'in locu a sunetelor, facute, ca la multe alte cuvente, cu scopu de differenti'a unei nuantie de intellesu, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCARTEU, s. m., *astula, aschia*, sboratura sau buccata de lemn, cese taia prin *ciocartire*.

CIOCARTIRE, -escu, v., *imperite secare vel dolare; mutilare*; 1. a ciopli reu, a taiá si lucrá unu lemn in modu grosolanu; 2. cu acellu-asi intellesu, ca si *ciopertire*=a mutilá, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCI, s. m. (luatu numai in plur.), *sacculi pedales*, specia de calciuni de lana cese incalcia preste cibote=*franc. chaussen*; — cuventu neconno-scutu d'in coce de Carpati; ? in locu de *pe-cioci*, ca si *ciore* in locu de *pe-cicre*? (vedi si *cibota*).

CIOCLA, s. f., *lignorum manipulus*; unu braciú de lemne, de fenu, etc., mica cantitate de lemne, fenu, etc.; — carrucioru, carru micu, care nu coprende de cátu una *ciocla* de fenu, de lemne, etc., —

Prvine ore cuventulu d'in *cioca* sau *ciocu*, cu forma de diminutiv; atunci dupo legile fonetice generali s'ar fi cerutu *ciocchia*, ca *parechia*=*parechia*=lat. *paricula*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCLASIU, s. m., care carra lemne cu *ciocl'a*.

CIOCLOVINA, s. f., applegatu inse la barbati: *ciocoiu* d'in cei mai ruginiti.

CIOCLU, s. m., mortuorum vector et fessor; cellu ce una data, candu pestea infestá mai in toti annii terrele nostre, *carrá* mortii de peste si i immormentá; cu incetarea flagellului, ne mai fiendu lipse de servitiulu unui assemenea omu, cuventulu cu care se numiea, a cadiutu cu totulu in desuetudine; déro au inceputu se se faca si la noi *interpretatori de immormentare*, de caracteriu differitu de allu *ciociloru*, si pentru a-cesti-a va cautá se avemu una numire speciale, care ar poté fi cea de *libetinariu*=latin. *libitinaris*, cu intellessu propriu pentru unulu ce ar essercitá meseri'a de immormentatoriu; — desi se afla si in turcesce cuventulu *ciocu* cu a-cellu-asi intellessu ca si *cioclu*, inse cuventulu romanesce potendu-se esplicá in modu plausibile d'in propriulu fondu allu limbei, (vedi 2. *ciocu*), ar poté se nu ne fi venitu de la Turci.

CIOCMANIRE, -escu, v., altercari, leve prælium conserere; de regula ca reflexiv, a se *ciocmani* : 1. a se lovi in batálle usiore si neinseminate, asiá in câtu *ciocmanire* corresponde in intellessu cu franc. *escarmoucher*, *escarmouche*; *ostile s'au ciocmanitu*, *dicu unii*; *ba s'au batutu cumplitu*, *dicu altii*; 2. metaforice: a se lovi in vorbe, a se certá reu: *amici de mai multi anni*, *astadi ne amu ciocmanitu si noi*; — (combinationea fonetica *cm* d'in acestu cuventu nu este mai extraordinaria decât cs in *micioru*, *micusiorare*, etc., in locu de *micusioru*, *micusiorare*), si prin urmare *ciocmanire* in locu de *ciocumanire*, (vedi *ciocu*, d'in care a essitu de certu *ciocumanire*; déro cumu? — probabile prin compunerea lui *ciocu* cu *mana*, asiá in câtu *ciocumanire* ar insemná a se *ciocni* cu *manele*, sau a si *ciocni manele*=*manus conserere*).

CIOCNIRE, -escu, rostro ferire; *ludere*; *cadere*; *frangere*; *configere*; 1. proprie: a lovi cu *cioculu*, a sparge cu *cioculu*: *glocele ciocnescu ouale clocite*, *candu se essa d'in elle puii*; *cior'a superata ciocni reu in frunte pre copilulu ce vrea se se joce cu dens'a*; — fora obiectu reale: *puii ciocnescu*=spargu cu *cioculu* ghioccele oualoru, ca se essa d'in elle: *eri ciocnise doi pui*, *astadi n'a ciocnitu neci unulu*; 2. a lovi sau sparge oua cu oua, a lovi sau sparge si alte lucruri: *la Pasce se ciocnescu oua rosie*; — in speciale, a *ciocni pahare*=*scyphos collidere*=franc. *trinquer*; 3. ca reflexiv, a se lovi cu arme, a se bate: *armatele au inceputu se se ciocnescu*; *berbecii se batu*, *ciocninduse in fricosiatu frunte in frunte*; — *ciocnire* in acestu d'in urma intellessu dica mai multu decâtu precedentele *ciocmanire*, déro mai pucinu decâtu *batare*; — despre combinationea fonetica *cn*, ce presenta *ciocnire*, se pote dice ce s'a dissu si despre combinationea *cm* d'in *ciocmanire*; *ciocnire* a essitu mai antaniu d'in *ciocu* sub form'a *ciocunire*, care, spre a se evitá verce confusione cu *ciocanire*, trassu immediatu d'in *ciocanu*, s'a redussu in urma, prin suppressionea lui *u*, la form'a *ciocnire*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCNITORE, s. f., ceva care *ciocnesce* si sparge, si in speciale: 1. sparguturia de nuci sau de allune=*nucifrangibulum*; 2. specia de *passere*=? *perthia* sau *graculus alpinus*.

CIOCNITURA, s. f., actione si resultat allu actionei de a *ciocni*.

CIOCOICA, femininu d'in *ciocoiu*.

CIOCOIRE, -escu, v., a face *ciocoiu*; de regula inse ca reflexiv, a se *ciocoi*, a se face *ciocoiu*, a luá appucaturele de *ciocoiu*, se dice cu tote insemnările relle ce are cuventulu *ciocoiu*, (vedi *ciocoiu*).

CIOCOIME, s. f., multime de *ciocoi*, classe a *ciociloru*, (vedi *ciocoiu*).

CIOCOISMU, s. m., portare, appucature, sentimente, aspirationi de *ciocoiu*, (vedi *ciocoiu*).

CIOCOIU, s. m., 1. terranii d'in Romania'a libera numieau si mai numescu inco asiá: a) pre boiari de verce gradu;

b) pre deregulori : prefecti, suprefecti, judecatori, etc.; c) pre proprietari, arrendatori, pre insisiepiştaii acestoru-a, etc.; d) pre vercine imbracatu in albastre, in vestimente differite in colore si stofa de celle terranesci, mai allessu pre aceia d'in imbracati in albastre, cari nu essercita una messeria, ci canta se si scota alle vietiei, fora labore, prin assupriri, insellatorie si rapiri, d'in spinarea altui-a; 2. se numieau si mai numescu inco *ciocoi* : a) fetorii sau servitorii boiariloru si altoru omeni cu stare mai mare, si in speciale, fetorii d'in casa si cari insociau pre domnii loru la preambulare pre diosu sau in trassura, standu in acestu d'in urma casu in deretulu trassurei si tinendu-se cu man'a de nesce curelle in adensu puse acollo pentru a-cesta-a, de unde apoi espressioni ca : *cu n'am tinutu, ca tene, curellele neme-nui*=n'am fostu, ca tene, servitoriulu neme-nui; b) *noii boiariti*=franc. *parvenus*, lat. *homines novi*; 3. d'in combinationea celloru doue intellessuri principali, cumu si a celloru secundarie, cari s'au vediutu co resulta d'in acellea, s'a nascutu insemnarea cea mai generale, ce se legă si se lega inco de cuventulu *ciocoiu*, adeco : a) omucare unesce in sene pre *lingusitoriulu* cellu mai vile si mai gretiosu facia cu cei mai mari decătu densulu, déro care cotra cei mai mici ca ellu arréta despretiulu cellu mai neomenosu, truff'a cea mai desfrenata si crudimea cea mai brutale; care fora misericordia, fora frica de Domnedieu, fora rosine de omeni, si fora neci unu sentimentu de onore si de demnitate omenesca, storce si despoia pre altii in folosulu seu, canta prin basse intrige se derapene pre altii si se se redice pre ruinele loru, si commite, fora se se turbure in conscienti'a sa, lasitatile si infamiele celle mai mari; b) *ciocoiulu*, asiá cumu e adumbratu sub 3. a), este typulu insusi allu addeveratului *ciocoiu*; ca se merite inse cineva acestu nume, nu e de lipse se unesca in sene tote caracteriele câte noi amu indicatu si altele ce pote amu scapatu d'inv edere; adjunge se fia in cineva unulu sau doue d'in ca-

racteriele typului, adjunge se fia numai sau *lasiu si bassu *lingusitoriu* cu cei potenti*, sau *mundru si tyrannu neomenosu si neimblanditu cu cei mici*, sau *rapitoriu si despoiatoriu* sau *trantoriu* ce se *nutresce d'in sudorea altoru-a*, sau *omulipsitu de sentimentulu onorei si demnitati* *salle*, etc.; si unui a. omenea cu totu dereptulu se appлека numele de *ciocoiu*; 4. in unele locuri *ciocoiu* se dice in locu de *cioroiu*, si pretotendinea, in Romani'a libera, este connoscuta espressionea : *ciocoiu guleratu*, applegata de terranu la aceia d'in cei ce numesce ellu *ciocoi*, cari respundu cătu mai bene la typulu *ciocoiulu*;—acésta d'in urma insemnare este decisiva pentru determinarea etymologiei cuventulu *ciocoiu*, assupr'a careia s'au datu multe si diverse pareri, de cari lectoriulu va fi, credemu, multiamitu co lu scutimu : fienduco *ciocoiu* este unu masculinu d'in *cioca*, formatu ca si *vulpoi*, *broscoi*, *muscoi*, etc. d'in *vulpe*, *broasca*, *musca*; fiendu co, in fapta, se si dice pre a locurea *ciocoiu* in locu de *cioroiu*, éro *ciocoiu guleratu* este senguru usitatu, precătu noi scimu, in locu de *cioroiu guleratu*, adeco in locu de acea *cioca*, care e *baltiata* sau incinsa si pre la gutu ca cu una specia de *guleru* mai albu de cătu restulu corpului; aceste doue impregiurari aru fi indestulle a ne incredentiá co *ciocoiu* se lega de acea-asi origine cu *cioca*, co nu e de cătu masculinulu *ciocoi*; déro mai multe alte impregiurări vinu se confirme acesta etymologia : numirea de *croncanu*, specia de vulturu lasiu, lacomu si spurcatu, inco se applega la asiá numitii *ciocoi mari*, allu căroru stomacu este mai largu si mai greu de saturatu ca allu *ciocoiiloru mici* sau *cioroiiloru*; in fine, prin una reminescentia a passeriloru de la laculu Stymfalu, cari infestá pre locuitorii Arcadie cu infricosiatele loru *ciocuri de ferru*, Românulu a applegatu si *ciocoiiloru*, ce lu storcea, numele de *passeri cu ciocu de ferru*, (vedi si 2. *ciocu*).

1. CIOCU, luat cu intellessu de interiectione sau de onomatopeia, spre a espreme sunetulu ce produce una lovi-

tura : *audiu la usia ciocu, ciocu, fora se sciu ce e.*

2. CIOCU, s. m., pl.-uri, rostrum; 1. însemnarea cea mai ordinară a cuvântului este cea de *botu de passere*, care în unele locuri se cheamă și *pliscu*, éro în altele și *rostru* = rostrum; 2. prin metaforă aplicat: a) la barbă: *cioculu barbei*, și mai allessu la perulu barbei, care se lasă nerăsu, pre candu restulu barbei se rade : *porta ciocu la barba*; b) la *pisculu* unei luntre și altoru vase de plutit. — Multime de cuvinte, cari par a se referi la acea-asi rădăcină cu *ciocu*, și d'in cari parte au ocursu pîno aci, cumu *cicutire*, *ciocanu*, *ciocanire*, *ciocnire*, *ciocmanire*, *ciocla*, *cioclu*, *ciocoiu*, etc.; parte au se occura de aci înainte atătu in Glossariu, cătu si in Dictionariu, cumu *ciochina*, *cioca*, *ciorchina*, *ciugulire*, etc., facu d'in urmarirea etymologiei cuvântului un'a d'in cestionile celle mai interesante pentru limb'a noastră, cestionie inse si mai grea de delegatu de cătu cea ce a avutu de obiectu etymologi'a cuvântului *ciobu* tractatu mai susu. Si mai antaniu, se enumerămu principalele cuvinte; ce, dupo forma, ar poté cineva cu mai multu sau mai pucinu dereptu referi la acea-asi rădăcină cu *ciocu*, și cari s'aru poté reduce la doue clase principale: antani'a clase ar coprende acelle cuvinte, in cari rădăcin'a *cioc* se pastredia curata sau pucinu alterata: a) curata, cumu : *cioc-u*, *cioc-a*, *cioc-anu*, *cioc-anire*, *cioc-nire*, *cioc-manire*, *cioc-la*, *cioc-lasiu*, *cioc-lu*, *cioc-lina*, (= *ciochina*), *cioc-oire*, *cioc-oiu*, *cioc-arlauu*, *cioc-arlă*, etc.; b) trasformata prin intunerecarea lui *o* in *u* sau scambharea tenuei *c* in medi'a *g*: *ciuc-a*, *ciuc-uru*, *ciuc-utire*, *ciuc-ulire* sau *ciug-ulire*, *ciuc-iurete*, *ciuc-iurediu*, si prin taiarea syllabei initiale, *c-iurechiu*, *ciuc-iurechiu*, si prin acea-asi abbreviare ca si in cellu precedente, *c-iurechiu*, *giug-iulire*, si in fine prin moiaarea si disparitionea complecta a lui *u*: *cic-u*, *cig-a*, si la Macedoromani : *cic-anu* = *cioc-anu*, *cic-anire*, etc.; in a dou'a categoria aru intră acelle cuvinte, in cari rădăcin'a *cioc* se presenta sub form'a mai originaria *coc* sau *cuc*: *coc-a* (nu

cu însemnare de *coca* de farina, ci cu cea de *pruncu* de currendu nascutu), *coc-adia*, *coc-olire*, *coc-olosiu*, *coc-olosire*, *coc-onu*, *coc-onire* (si cu *r* adaussu : *coc-onire*), *coc-osiu* (la Macedoromani *coc-otu* sau *cuc-otu*), *coc-osia*, *coc-osiare*, *coc-otiu*, *coc-otiare*, *coc-ianu*, *coc-ina*, *cociocu*, *coc-ioba* (la Macedoromani pronuntiatu *cuc-iuba* cu însemnare de *per-tica* sau *buturga*, si prin urmare analogu in intellessu cu cea-a ce la Dacoromani se cheamă *cuciba* sau *cugiba*, *cujiba*), *cuc-uma*, *cuc-ima*, *cuc-uiu*, *cuc-uiatu*, *comanacu* (prescurtat d'in *cuc-omanacu*), *cuc-iulla* sau *cac-iulla*, *cuc-unare*, *cuc-ullionu* (si prescurtat: *c-ullionu*), *cuc-uruti* sau *cuc-urudi*, *cuc-utiu*, prescurtat: *c-utiu* = termenul de a resfaci si chiamă canii; apoi la Macedoniani: *cuc-ulia* = gogosia de metasse, *cuc-ulla* = verice fructu de forma conica sau sferica, *cuc-la* = papusia, *cuc-ulitia* = nume speciale allu fructului de pinu ce are forma conica, *cuc-onu* = coteiu sau bolteiu = cane mion; in fine prin transformarea tenuei *c* in medi'a *g*: *gog-osia*, *gog-onetiu*, *gog-a*, *gog-omanu* sau *gug-umanu*, *gug-ulire*, etc.; in fine, déco admittemu, ce unele d'in formele provenite d'in rădăcin'a *cioc* sau *coc* s'au potutu cresce cu una licida, lucru ce se intempla forte adesso, cumu se pote vedé, de esemplu, chiaru in cuvintele latine : *frango*, *tango*, *rampo*, *sero*, etc., comparate cu celle de acea-asi rădăcină : *tactus*, *raptus*, *frangilis*; atunci la rădăcin'a *cioc* sau *coc*, s'aru poté referi si cuvinte ca : *coc-iorba* = in intellessu cu *coc-iuba*, sau *cuc-iuba* de mai susu, *ciorchina* (cu unu *r* adaussu, ca se nu se confunda cu *ciochina*, si prin urmare nu se pote crede, co ar fi venit d'in turc. *çarkim*), *cionc-u*, *cionc-a*, *ciung-u*, *ciung-irc*, etc., (vedi inse pentru aceste d'in urma si *ciuntu*); apoi sau prin abbreviare d'in *coc-osiu*, *coc-osia* *gog-osia*, etc., au essitu *cosiu*, *cosia*, *gusia*, etc., sau de a dereptulu d'in *coc* s'au nascutu *co-ciu*, care s'a transformatu in urma in *cosiu*, cumu si *siuru*, *sioca*, etc., se dicu in locu de *ciuru*, *cioca*, si in celle d'in urma prin alta transformare a tenuei *c* in *g*, s'au potutu nasce formele : *cogiu*, *co-*

gia, etc., pronunziata ca *coju*, *coja*, *cojire*, etc., intogmai ca si *jeru*, *linje*, etc., in locu de *geru*, *linge*. — De partea formei nu aru fi asiá déro obstacle neinvinse spre a reduce cuventele pino aci enumerate la una si acea-asi radecina; se vedemu insa, deco si intellessulu ne autorisa la ceva assemenea. Dero mai tantu se vedemu si in limbele sorori cuventele analoge cu alle nostre in forma si in intellessu : italic. *clocca* = manuchiu de frundie, de flori, de peru, motiu, tufa, crescetiu, punta, etc. (sensuri analoge cu celle ce au alle nostre : *ciocu* de passere si de barba, *ciochina*, *ciorchina*, *cociocu*, *coc-adia*, etc.); *ciocco* = cepu, paru ascutitu, si, metaforice : busceanu, stupidu, incapetinat, etc., *ciocchetto* = lemn de neteditu cusutur'a (analogu in sensu cu *ciocanulu* nostru); deminutiv : *cioccola* = micu manuchiu de lemne, de peru, etc. (analogu in forma, ca si in intellessu, de una parte cu *ciucuru*, de alt'a cu *ciocla*, in care l s'a pastratu ca si in *facila*); *clonco* = mancu, *ciungu*; *cloncicare* = trunchiare, mutilare, bere fora mesura (ca si alle nostre : *ciungire*, *ciucutire*); *cinco* = asinu si *ciacco* sau *clonco* = porcu, franc. *cochon*, (analoge in sensu cu alle nostre : *cicu*, *cocina*, *ciusiu* in locu de *ciuciu*, care se applea asinului, cumu si porcului *cicu*); *cocca* = capu, capetu la fusu, la sageta, crescetiu, cresta, crestatura, franc. *coche*, nave, trassura; *cocco* si *cucco* = ou, ghioca de ou, franc. *coque*, persona cara si favorita, obiectu de afectuosa amore, etc.; *cocchio* = trassura, *cocchinata* (analoge in intellessu cu : *ciocla*, *ciuca*, *coca*, *coconu*, etc.), *cocchino* = franc. *coquin* (analogu cu *ciocoiulu*); *cocagna* = abundantia extraordinaria, ceva raru si anevoia de aflatu, franc. *cocagne* = pane conica, terra imaginaria (cumu e si *cucuiat'a*, in espressionea : *duce-te-ai la cucuiata*); *accocolaris* = a se desmerdá (analogu cu : *a se ciuguli*, *a se giugiuli*, *a se guguli*); *cocolla* si *cuculla* = caciula de preutu, specia de fungu sau ciuperca, (compara alle nostre : *cullionu* = *cucullionu*, *ciuciurete*), *cocuzza*, *cucuzza*, *cocuzzolo* = capu, crescetulu capului, (compara alle nostre : *cocotia*, *tor-*

tecucia in locu de *tortecucia*), etc.; *coc-cla* = franc. *cosse* = *cosia* sau *coja*, pelltiora, *ghioca*, etc., *coccolone* = pitulatu, ghiemuritu, pusu pre vene, etc. (analogu cu allu nostru *cocolosiu*); d'in ispanica nu vomu citá de cátu : *choco* = franc. *choc* = *cioc-nire*, *chocho* = specia de *bufa* (analogu cu *ciuredu* sau *ciuc-iuredu*), *chuche* = *ciocu*, *cocar* = *lingusire*, resfaciare (analogu cu *coconire* sau *corconire*, *ciocoire*, *gugulire*, etc.); *cochina* = franc. *coche* = scrofa; *cocota* = peru de la cefa, *cocote* = cefa, *cogote* = vitia de peru (analoge cu alle nostre : *cocotiu*, *cocotiare*, etc.), *cozollo* = cefa, crescetiu, motiu, *cocianu*; *cogujata* = *ciocurlia cucuiata*, etc.; apoi franc. *coq* = *cocosiu* sau *cocotu*, *coquet* = mundru, elegante (analogu cu allu nostru : *coconu*), *coquemar* = *ciocarla*, *cocarde* = nodu de cordelle, etc.; in latin. *cucullus* sau *cuculla* = *caciulla* preutesca, gluga, etc.; *cucullionis* = cu *cucullus* (analoge cu alle nostre : *cuculla*, *cuciulla* sau *caciulla*, *cucullionu* sau *cullionu*, etc.); *cucumis* = *cucumia* (si de aci *cucima*, *cuciba*, *gugumanu*, etc.). — Cercandu acumu se vedemu cumu in tote aceste cuvente, analoge in forma, amu poté aflá firulu Ariadnei, care se ne conduca prin labyrintulu de insemnári asiá de desparate, ce presenta in apparentia cuventele in cestione; si considerandu co in limb'a greca $\kappa\acute{o}\text{-}\kappa\acute{o}\varsigma$ = grauntiu, sembure, pelltia, saccu, etc., cumu si $\kappa\acute{o}\gamma\chi\eta$ sau $\kappa\acute{o}\gamma\lambda\eta$ = limace sau melcu, concha, *gog-osis*, *s-coca* sau *s-coica*, *ghioca*, etc., insemna lucruri mai multu sau mai pucinu analoge in sensu cu cuventele romanesci d'in cestione; considerandu co radecin'a ce resulta d'in cuventele grecesci mai susu citate este $\kappa\acute{o}\chi$ sau $\kappa\acute{o}\chi$: de aci conchidemu co form'a cea mai originaria a radecinei cuventeloru in cestione este *coc* sau *cuc*. Cea mai simpla forma d'in radecina *coc* sau *cuc*, ce aflámu in limbele romanice, cu intellessu cátu se pote de appropriatu de cellu ce resulta d'in radecin'a grecesca, adeco de *ceva rotundu* si *conicu*, cumu este *unu limace* sau *unu bobu*, *una gogosia*, etc., este vechiulu catalonic. *coca* sau *cuca* =

capu, crescutulu'sau test'a capului, cumu si allu nostru *cuca*=coperementu de capu, si in speciale: *cuc'a domnesca*; éro *coca*, cu forma de assemenea forte simpla, presenta in limb'a nostra unu intellessu metaforicu d'in celle mai departate, adeco *pruncu de currendu nascutu*, déro care totusi se pote usioru referi la *coca* cu insemnarea primitiva de *capu*, de ore-ce, *capulu* fiendu partea cea mai insemnata a omului, asiá încátu se iea pentru fientia integra a unui omu sau animale: *capete de omeni*, *capete de vite*=omeni, vite, *coca* de la insemnarea de *capu* a potutu usioru trece la insemnarea de *fientia*, si in specia *fientia predilecta*, *copillur de currendu nascutu ca obiectu allu celei mai afectuosa amore*, si de aci la insemnare mai generale de veri-ce *altu obiectu de affectione* sau *dorentia passionata*, insemnare ce are si form'a mai alterata *ciuca*: *ciuc'a copilloru e joculu*, cumu si *cuc-la*=papsia; asiá in latinesce *earum caput*=franc. *chère tête* este una espressione ce arréta obiectulu unei delicata si infocata amore. Déco intellessulu, ce presenta cuvente ca *ciuca* si *coca*, intellessu in apparentia asiá de departatu de allu romanescului *cuca*, si catalonicului *coca* sau *cuca*, se esplica in modu naturale si rationale prin insemnarea primitiva de *capu*, ce are *cuca* sau *coca*; atunci assupr'a sensului unoru cuvente ca: *cuculiu*, *cuculitia*, *cuculla*, *cucuruti*, *ciocu* de passere sau de barba, *ciucuru*, *cucullionu* sau *cullionu*, *cucima*, *cucuma*, *cocianu* sau *ciocanu*, *ciuciurete*, *ciochina*, *ciorchina*, *gogosia*, *cosiu*, *cogia* de ou, *cocosisia*, *cocadia*, *cucuiu*, etc., ar fi de prisos a mai persiste, fiendu-co tote aceste cuvente, desemnandu sau obiecte de forma mai multu sau mai pucinu *sferica* ori *conica*, sau obiecte in strinsa relatione cu *cuca* sau *coca*=capu, nu presenta de câtu metafore d'in celle mai usiore de intellessu. Nu se cere déro decâtu a indicá in câte-va vorbe, cumu se lega de intellessulu radecinei principale insemnarea acelloru cuvente ce paru a fi ca mai departate in sensu de intellessulu radecinei: prin interme-

diulu lui *ciuculire* sau *ciugulire*, care insemna nu numai a *luá* sau *ciupí* cu *cioculu*, ci si a *scarpiná* sau *desmerdá* cu *cioculu*, se espleca cumu *giugulire* sau *gugulire* a trecutu la insemnarea mai generale *desmerdare* sau *resfaciare in veri-ce modu*; *ciuciurechiulu* sau *ciurechiulu* se espleca nu numai prin intellessulu mai departatu de *obiectu de predilectione*, ce amu vediutu in *coca*, *ciuca* si *cucla*, ci si prin form'a obiectului mancarei ce se chiama *ciurechiu*; *coconu* cu celle de a dreptulu d'in ellu derivate, cumu si *cutiu* (=cuciu), *cuconu*, etc., se espleca totu ca si *ciuca*, *coca* si *cucla*, ca atâte obiecte de *predilectione* si de *affectione*; *cocosulu* sau *cocotulu*, ca si *ciocurli'a*, passere *cucuiata* sau *motiata*, in poterea unei metafore d'in celle mai pucinu cutediatoria, merita cu dereptulu numele ce i a datu Românulu; nu mai pucinu *cioc'a*, ca si *ciocoiulu*, (vedi acestu cuventu), atátu in intellessu de passere câtu si de omu, ca fientie la care *cioculu*, *lingarirea*, *lingusirea*, si *sugerea* sangelui fratiescu, sunt câte-va d'in caracteriele distinctive, si-au luat numele prin una metafora asiá de pictoresca si justa, ca si cea ce a datu in ital. *cochino*, in franc. *coquin*, si pote si in latin. *cocelo-onis*; *cocia* si *ciocla* se espleca ca *ceva capace*, cumu este *cuc'a* sau *test'a* capului; si de almentrele insisi poetii antichi faceau Afroditei sau Venerei una *carrutia* d'in *κόχη* sau *κόλη* (acestu d'in urma cuventu asiá déro analogu si in forma si in intellessu cu allu nostru *ciocla*); *cioclu* si a trassu numele sau de la *ciocla* insasi, in care incarcá, ca nesce busceni, mortii, ca se i carre la gropa, sau de a dereptulu de la *ciocu*, ca si *ciocoiulu*, cu care sémene, intru câtu si unulu si altulu si tragu traiulu d'in mortationi; *ciucutire*, e unu verbu derivatu d'in unu adiectivu *ciucutu*, care, ca analogu lui *cornutu*=armatu cu bune corne, ar insemná *armatu cu unu bunu ciocu* sau instrumentu de *sugere*, si astufellu *ciucutire* in insemnarea sea de a *bé bene*, a *suge bene*, se esplica forte usioru, fora se mai adaugemu, co *ciocanu* insemnandu si *paha-*

riu, *ciucuire* ar poté av   intellessulu de a *scurge paharie*; *ciungire* de la intellessulu a *ciupi cu cioculu* a potutu trece la insemnarea mai generale de a *mutil  *, a *face mancu*, si in speciale, de a *priv   de m  na*, intogmai precumu in intellessu contrariu latin. *integer*, d'in *tangere* = a attinge, insemna proprie : *neattensu*, *neinceputu*, si de aci : *deplinu*, *intregu*, *completu*; *cocina*, *cociuba*, ca si ital. *cioceo*, insemna proprie : *lemn   ascutitu*, insemnare ce se l  ga astu-fellu usioru de a radecinei *coc* sau *cuc* = *ceva rotundu si conicu*, si apoi in genere : *paru*, *perlica*, *busceanu*, etc.; *cega* sau *cigu*, a   tu ca pesce cu *ciocu* sau *botu lungu si ascutitu*, c  tu si ca *vertetiu*, *sferledia* sau *scripete*, inco se lega usioru, prin intellessu, de radecin'a data de noi : in grecesce $\kappa\omicron\chi\text{-}\lambda\iota\alpha\varsigma$ (d'in aceea-si radecina cu $\kappa\omicron\chi\text{-}\lambda\eta$ si $\kappa\omicron\chi\text{-}\chi\eta$), cumu si in latinesce corresponditoriulu *cochlea*, insemna *melcu*, *vertetiu*, *scripete*, etc.; in limb'a nostra d'in *cochlea* sau *cocelea*, forma ce inco   siste in latinesce, s'a formatu de a dereptulu *coclia*, care, prin stramutarea lui *li* d'in syllab'a finale in cea initiala, a devenitu *clioca*, apoi, prin scambarea tenuei *c* in medi'a *g*, a adjunsu *glioca*, cumu pronuntia Macedoromanii, si *ghioca*, cumu pronuntiamu noi Dacoromanii; *ghioca* se appлека, in limb'a nostra, la *test'a* melcului, oului, *s-cocei* sau *s-coicei*, etc.,   ro sub forma masculina *ghiocu* la *test'a* de melcu sau de scoica, cu care *ghicitoressle* *ghicescu*, de unde se vede totudeuna data co *ghicire* este in locu de *ghiocire* prin immoiarea lui *o* in *u* si apoi in *i* : *ghiucire*, *ghiucire*, *ghicire*, si acesta etymologia este nu numai una probabilitate, cumu ar fi cea care ar referi *ghicire* la germ. *gl  ck* = norocu, cu insemnarea de a *spune noroculu* = franc. *dire la bonne aventure*, ci una deplina certitudine, déco ne vomu cuget   co in locu de a *ghici* se dice si a *caut   in ghiocu*; precumu d  ro d'in *cocelea*, prin diverse scambationi fonetice, s'au formatu *ghioca*, *ghioga*, *ghiocu*, *ghiucire*, *ghicire*; totu asi  , si prin scambationi fonetice analoge, de a dereptulu d'in *coca* lui *coc-*

lea s'a formatu *coc-iuca*, (vedi *caciuga* si *ciga* sau *cega*), *cuciuga*, si prin abreviare : *ciuga*, si in fine *ciga*, care, in limb'a nostra s'a applegatu at  tu la obiecte ce latinulu numesce cu *cocelea*, cumu si la altele ce presenta vreunu caracteriu analogu; de unde se vede si mai luminatu, co nu e probabile co noi se fimu impromutatu de la Slavi, cumu pretende invatiatulu *Miklosich*, cuventulu *ciga*, ci cu multu mai probabile e co limbele slavice, in cari cuventulu sta isolatu si inesplicabile prin vreuna radecina, l'au impromutatu d'in limb'a rom  na, in care ellu afla una esplecare c  tu se pote de satisfactori'a si in forma si in intellessu; in fine *cicu*, cu insemnare de *cioc-nire*, la Macedoniani, nu presenta neci una greutate de esplecare, si cu at  tu mai pucinu *cic-nire* = *crepare* prin *cioc-nire*, si metaforice : *morire*;   ro insemnarea de *porcu*, ce are la Dacoromani cuventulu *cicu*, ca si in ital. *ciacco*, franc. *coche* si *cochon*, este, fora indouent  a una metafora d'in celle mai cutediatorie alle vigorosei imaginatione a poporului, nu inse mai cutediatoria, neci mai grea de esplecatu de c  tu mie altele, cumu, de essemplu, *sboratura*, care formatu d'in *sborare*, insemna proprie *actione* sau *resultatu allu actionei* de a *sbor  *, ca si *lovitura* d'in *lovire*, d  ro care se dice de ordinariu cu intellessulu de *aschia*, *retevenu*, *despicatura* de lemn  , etc., intellessu ce se espleca fora greutate, déco ne cuget  mu la espressioni ca : a *sbor   capulu cuiva* : totu asi   de usioru ne vomu esplec  , prin radecin'a *coc* sau *cuc*, si intellessulu de *porcu*, ce are *cicu* in locu de *ciucu*, déco nu vomu cuget   co porculu este animale *ritosu* si *incapetmatu*, *ritulu* si *capetina* avendu sensu analogu cu cellu ce are *euca* sau *coca*, afora déco nu ar vr   cineva se esplece *cicu* sau *cica*, applegatu la chiamarea porciloru, ca abbreviatione d'in *por-cica*, ca si *cioru* d'in *petioru*; noi inse preferimu a ved   in *cicu* unu blastariu d'in radecin'a *coc* sau *cuc*, cu at  tu mai multu, co *cicu* sau *ciucu* corresponde cu *ciusiu* in locu de *ciuciu*, espressione applegata asinu-

lui ca animale de asemenea *botosu*, *capetinosu*, *incapetinat*u si *stupidu* ca una *cociuba* sau busceanu. Déro fecunditatea radecinei *coc* sau *cuc* in terenul romanescu nu se marginesce numai la cuventele de noi enumerate in acestu articlu sau la acellea cari vinu immediatu d'in vreunulu d'in aceste cuvente, si pre cari ar fi fostu de prisosu a le mai infiră pre tote, cumu de essemplu, *cuc-uvala*=passere *cucuiata*, etc.; mai multe alte cuvente alle limbei nostre arreta, atātu prin form'a, câtu si prin intellessulu loru, co au essitu d'in acea-asi radecina : d'in acestea noi nu vomu cită de câtu doue, cari presenta radecin'a sub form'a cea mai simpla, si d'in cari unulu a occursu de mai multe ori in acestu articlu, adeco : femin. *s-coica* in locu de *s-coc-ia*, prin stramutarea lui *i* d'in syllab'a finale in cea initiale, si mascul. *s-cocu* de mora, cellu d'antaniu asiă de apropiatu in forma si identicu in intellessu cu grec. *κόγχη* sau *κόχλη*=latin. *concha*, éro cellu de allu douilea fiendu cellu d'antaniu cu forma masculina, trassu d'in cea feminina *s-coca*, ca si *ghiocu* d'in *ghioca*, si appecat u cu intellessulu de *capacitate*, care inco se coprende in radecin'a *coc* sau *cuc*. In limb'a latina, d'in contra, acea-asi radecina pare a fi remasu forte sterpa : coci afora de *coch-lea* sau *coc-lea*, *coch-lear*=lingura, *conch-a*, *conch-yllum*, cari s'au introdussu, cumu se vede, d'in grecescele *κοχ-λιάς*, *κόγχη*, *κογχύλιον*, nu aflămu, in acesta limba, formate d'in radecin'a *coc* sau *cuc* alte cuvente de câtu : *cuc-ullus* sau *cuculla*, *cuc-umis*, *cuc-uma*, *cuc-umera*, *cuc-urbeta*, si celle derivate immediatu d'in acestea; d'in acesta impregiurare resulta una noua proba, (vedi si *botu*), co in limb'a nostra s'au potutu pastră multe radecine mai bene ca in cea latina, si formă d'in acelle-asi multime de cuvente, ce nu essistu in latin'a classica; si de acea-a, la esplecarea cuventeloru limbei nostre, nu se cade se ne marginimu in cerculu strimtu allu latinei classice, ci se ne intendemu vederile mai departe, preste totu campulu vastu

allu limbeloru noue latine, si chiaru d'in collo de acestu vastu orizonte. In limb'a greca, a nume in dialectulu doricu, se afla si form'a *κοττα* cu intellessu de *capu*, *cefa*, etc., de unde apoi *κοττάριον*=capetina acestoru fructe, *γαμάλια*, etc., *κόττος*=capu, *cefa*, si prin metafora : *coc-osiu* sau *co-cotu*, ca passere *cucuiata*, si una specia de pesce numitu si in latinesce *gobio capitatus*=franc. *chabot* (=proprie : *capetinosulu*); *κοσσοφος*=specia de merla *cucuiata* sau *motiata*, specia de *cocosiu tare cucuiatu*, etc.; si fienduco in grecesce duplu σ si duplu τ este unuson u derivatu de celle mai multe ori d'in guturalile *κ*, *γ*, *χ*, siuerate, cumu se pote vedé d'in formele : *πράττω* sau *πράσσω*, *φρίττω* sau *φρίσσω*, *ἐλάττω* sau *ἐλάσσω*, etc., comparate cu *πράγ-μα*, *φρίκ-η*, *ἐλαχ-ός*; de acea-a potemu admitte, co si *κοττα*, *κόττος*, etc., sunt sau provenite d'in radecin'a *κοκ=coc* sau *cuc*, prin siuerarea guturalei *κ*, sau formate de a dereptulu d'in una radecina si mai simpla ce ar avé un'a d'in formele *ca*, *co*, *ce*, *cu*, *ci*, etc., cari se reproducu in cuvente ca : *ca-puť*=capu, *κοι-λος*=cavu, *ce-lum*, *cæ-lum* sau *cælum*=ceru, *κό-βη*=capu, *κό-ωη*=cavitate, luntre, coliba, etc.; *κο-τόλη*=vasu, mesura de licide, etc. (analogu asia déro cu allu nostru *ce-tura* sau *ciu-tura*, atātu prin intellessu câtu si prin forma), *κώ-νος*=conu, *κο-λεος* si *κοο-λεός*=téca de spata, sacu, bursa, etc.=latin. *cu-lens*=sacu, saculetu, (analogu si in forma si in sensu cu allu nostru *co-iu* in locu de *co-liu*), etc., tote cuvente ce espremu lucruri cu unulu d'in caracteriele de *sfericitate*, *rotunditate*, *conicitate*, *capacitate*, *cavitate*, etc., coprinse, cumu amu vediutu in obiec-tele esprese prin cuventele ce noi amu presuppusu ca nascute d'in radecin'a *coc* sau *cuc*, (vedi inse si *ciontu*). Déro admitta cineva ca base una radecina vaga : *ca* sau *co*, sau una radecina mai determinata : *coc*, *cuc*; nu e mai pucinu adevratu, co, d'in câte s'au spusu, resulta, co vorbele, de cari a fostu cestionei acestu articlu, se lega bene, atātu prin intellessu, câtu si prin forma, de radecin'a luata de noi ca basea acestoru cuvente : atātu-a a-

junge, pentru ca una etymologia data se se admitta nu numai ca probabilă, cichiaru ca certa; si prin urmare suppositionea co unele d'in cuventele in cestione, cumu: *coccianu, cosiu, cocina*, (vedi si *ciontu, co-tetiu*), ba chiaru si *cocosiu*, ne aru fi venit de la Slavi, este cellu mai pucinu indoiosă, si cere de neappperatu, pentru confirmarea ei, argumente mai tari de câtu cellu produsu pentru *cocosiu*, co adeco ar avé suffissu slavicu, pre candu se scie, co in limb'a nostra *tiu, ciu* si *siu* commuta intre densele, cumu se pote vedé d'in insasi vorb'a in cestione, *co-tosiu*, care are si form'a *cocotiu* in alta insemnare, éro la Macedoromani are forma si mai simpla, *cocotu*, adeco unu participiu passivu contrassu d'in *cocoitu*, d'in *cocoire*, ca si *cucuiatu* d'in *cucuiare*, cu insemnarea propria de *passere munita* cu unu *cocuiu* sau *cucuiu*=cresta, motiu, etc.; *cocosiu* asiá déro, si cu a-tâtu mai pucinu, *cocotiu*, nu potu fi impromutate de la Slavi, de ore ce elle nu sunt de câtu forme derivate d'in *cocotu* prin suffissulu *iu*. Celle espuse mai susu autorisa, atâtu pentru *cocosiu*, câtu si pentru *cocianu, cosiu*, etc., una assertione cu totulu contraria suppositionei invetiatiului *Miklosich*. Cautandu d'in cugetu curatu addeverulu pentru amórea addeverului, neci una data nu vomu inchide ochii de la lumin'a lui: *cósinitia* si prin accentu si prin suffissu arréta luminatu, co este una forma slavica; déro pentru *cosiulu casei, morei, carrului*, etc., cumu si pentru *cosiariulu vitelor* *Românului*, lucrulu nu este totu asia de invederatu. In interessea addeverului, noi cauta se marturimu, fora codire, co pre callea scabrosa si intunerecosa, pre care amblâmu, adesea potemu rateci fora scirea si voi'a nostra. Déco in acestu articlu amu referitu la acea-asi radecina cuvente, cari s'aru poté referi si la alte radecine, amu facut'ua, redimandune pre celle doue fire conductorie alle filologului, intellessulu si form'a cuventelor, fora se pretendemu co absolutu nu s'ar poté dá unoru-a d'in aceste cuvente si alta esplecare etymologica: articlele de lungimea cel-lui presente sunt consacrate a deschide

perspective pentru cercetarea pre base large a limbei; la articlele in particulariu consacrate fia-cârui d'in cuventele in cestione vomu cautá a precisá mai multu ideele, cautandu a dá fia-cârui cuventu etymologi'a ce ni se va paré ca mai probabilă, si chiaru de acumu marturimu co, de essemplu, *cocotu* ar poté fi, ca si *cucu*, unu cuventu formatu prin imitationea vocei acestei passere, care se traduce si mai claru in espressionea: *cucurigu*, intogmai cumu si latin. *gallus*=*cocosiu* pare a fi una abbreviatione d'in *gar-ulus, gar'lus, gal-lus*, de la *gar-rire*=*gariire*, d'in care si allu nostru *gaina* in locu de *gallina*=*gallina*; co *cioca* ar poté fi de acea-asi familia cu vechiu franc. *choe*, provenc. *cau* sau *chau*=*chat-huant*=lat. *bubo*, de unde apoi ca deminutivu *chonette*, ital. *ciovetta* sau *civetta*, venet. *zovetta*, picardic. *ca-vette*, si allu nostru *ciovica* sau *ciovlica*, franc. *choucas*, prov. *caucala*, ispan. *chova* si *choya*=*ciora*, analoge de certu cu allu nostru *cioca* si in forma si in intellessu. Déro, dupo invetiatiulu *Dies* aceste cuvente romanice aru fi potutu veni d'in germ. *chouch*=*bufa*, *kauw*=*ciora*, in anglie. *kaw*=*chiaui* ca *cior'a* sau *cioc'a*, pre candu etymologii italiani dau ca funtana, pentru *civetta*, cuventulu latin. *cucuma*, care, cumu amu vediutu, se refere la acea-asi radecina, de care amu legatu si noi *cioca*. Noi credemu, co etymologii italiani au mai multa dereptate de câtu invetiatiulu germanu: astadi este unu principiu filologicu bene stabilitu, co pentru cuventele unei limbe, cari se potu esplecă d'in propriulu ei fondu, nu se cade a al-lergá la funtane straine, si mai allessu, candu este vorb'a de cuvente ca ital. *civetta*, *cucuvetta*, etc., romanesc. *cucuvaia*, *cioca*, etc., cari espremu lucruri asiá de communi, in câtu nu se pote in neci unu modu crede co poporele romanice au asteptatu pre celle germane sau slavice, ca de la densele se invetie a numi assemeni obiecte; déco e vorb'a de a numi una fientia dupo vocea ei, sau dupo calitatile ce se vedu cu ochii, apoi poporele romanice au si ochi si urechie, cre-

demu, asiá de bune ca si alle poporeloru germane si slavice : romanesculu *chiau* (vedi si *chiuire*), de esemplu, nu e mai pucinu imitativu de câtu germ. *kaw*. A-poi imaginationea inco nu se pote negá poporeloru romanice : unu senguru es-emplu vomu dá inco despre acésta-a, pentru ca si d'in ellu, ca d'in *sboratura* mai susu, se se véda peno unde pote merge puterea acestei imaginatione, es-emplu ce si are aci loculu, ca luatú d'in famili'a cuventelor tractate in acestu articlu : co franc. *coquet*, formatu d'in *coq* = *cocosiu*, insémna *unu omu ce cautá a placé* (de aci si nefericitele nostre neologisme : *cochetu*, *cocheta*, *cochetare*), este usioru de intellesu, de ore-ce nu ne aflámu in facia decátu cu una metafora analoga cu cea care a datu si la noi *coconu*, *coconire*; co vechiulu franc. *cocard* insémna *mundru*, *desertu*, *vanu*, etc., este de asemenea aproape de mentea omului, de ore-ce si aci ne aflámu facia cu una metafora analoga cu cea ce a datu *coquet* : déro co *coquericot* insémna *cucurigu* sau *cocosiu*, pre candu *coquelicot*, care e acellu-asi in forma cu *coquericot*, differindu numai cu unu *l* in locu de *r*, insémna *macu*, acésta-a pare extraordinariu, si ne face se ne indoimu de identitatea celloru doue cuvente : si cu tote acéste-a, cu tota enorm'a differentia de intellesu ce pare a fi intre *cocosiu* si *macu*, nu e mai pucinu addeveratu, cumu atesta invetiutulu *Diez*, co *coquericot* si *coquelicot* sunt unulu si acellu-asi cuventu, si intellessulu de *macu*, ceare *coquelicot*, vine d'in una metafora ce are de base assemenarea intre *crest'a cocosului* si *florea numita macu*. — Form'a fonetica a unui cuventu nu variedia, in gur'a poporului, mai pucinu de câtu intellessulu : asiá, pre longa variationile de forma alle radecinei *coc* sau *cuc*, ce amu vedutu peno aci, pare co la acea-asi radecina, prin scambarea lui *ciu* in *tiu*, se referu si cuvente ca : *tiuciu*, *tiutiuiu*, *tiuchiu*, *tiutiuiu* (cu intellesu apropiatu de *cucuiu*), de unde *tiutimianu* = cellu ce porta una *caciulla* ca mai apropiata de cea numita in latinesce cu-

culla, — *tiutiurare*, *tiuchire*, etc., cu tote co acéste forme se potu referi mai bine la latin. *tutulus* camu de acea-asi insemnare cu *cucuilus*.

CIODOLANU, s. m., pl.-e, (noi l'amu auditu mai multu sub form'a *siodolanu*), ossu sau buccata de ossu grossu, ca de bou, cu medulla in ellu; — acellu-asi, cumu se vede, cu *ciolanu*.

CIOLACIRE, -escu, v., a face *ciolacu*.

CIOLACU-a, adj., mutilu, mancus, truncus; mutilu, trunchiatu, si in speciale cellu cu petiorele sau manele taiate sau paralisate; — pare de acea-asi radecina cu *ciolanu*, *ciolavu*.

CIOLANOSU-a, adj., ossosus, osseus; care are multe, sau mai bene, mari *ciolane*, ossosu, cu osse vigurose, in care apparu ossele prin marimea lor, déro care are pucina carne; — vedi *ciolanu*.

CIOLANU, s. m., pl.-e, os-ossis, suffrago, poples; ossu, si in speciale : ossu de la petiorulu boului, buccata d'in acestu ossu cu carne pre densulu si cu medulla in ellu, si mai vertosu buccata de ossu de la petiorulu d'in deretu allu boului; ossu sau buccata de ossu de la petiorulu boului fora carne pre densulu; la ossele de la petiorulu omului, la totu petiorulu omului, si in genere la verice ossu allu omului, se applega *ciolanu* numai candu omulu are ossele mari si vigurose, sau candu e vorb'a de a lu luá in risu pentru grossolani'a structurei selle ossose; — vedi si *ciolavu*.

? CIOLAVIRE, -escu, v., a face *ciolavu*.

? CIOLAVU-a, adj., cu acellu-asi intellesu ca si *ciolacu*; — fienduco *ciolavu*, casi *ciolacu*, *ciolanu*, etc., se dicu in speciale de ossulu *petiorulu*, mai allesu ca *mutilatu*, *frantu*, etc., de acea-a elle se potu esplecá cu multa probabilitate, atátu in forma câtu si in intellesu, prin *ciolu*, care ar fi unu deminutivu prescurtatu d'in *petiollu* sau *peciollu*, ca si *cioru* d'in *pecioru*; potu inse fi in relatione de cumnatia cu grecesculu *κῶλον* = membru, braciú, mana, etc.; *κόλος* = mutilatu, trunchiatu, etc.; *κολοβός* = mutilatu, etc., cari paru a se referi la acea-asi radecina cu *κόλος* (vedi si celle disse pentru acésta radecina la articlu

ciocm); ca mai bene inse cadredia cu-ventele in cestione, ca si urmatoriulu *ciolobocu*, cu grec. σκέλος=ossu de petioru, fluieru allu petiorului, petioru, cracu allu petiorului, etc.; de unde apoi σκελίζω=schilavescu la petiôre, σκέλετος=sceletu, osse infirate, etc.; in a-cesta supposetione *ciolacu*, *ciolavu*, etc., ar fi d'in acea-asi fontana cu *chilavu* sau *schilavu*, *schilavire*, etc. (vedi l *chila*); — de altamentele *ciolacu*, *ciolavu*, *ciolobocu*, etc., sunt pucinu connoscute, ba inco unele sunt cu totulu neaudite intre cea mai mîre parte de Români; cele ce se audu mai desu si in mai multe parti sunt *ciolanu* si *ciolanosu*, (vedi si *ciontu* sau *ciuntu*).

CIOLBOCU, s. m., pl.-e, pes sullus, petioru de porcu; — vedi *ciolavu*.

CIOLTARIU, s. m., pl.-e, equi stratum, stragulum; straiu, scortia sau ventia formosiu tessuta si inflorata ce se pune pre spinarea callului de sella: *cioltariulu tessutu si allessu de man'a miressei erá, si este pre a locurea peno astadi nedespartitu de callulu de genere, ce, dupo una betrana si formosa datina nu lipseá, si nu s'ar cadé se lipseasca, d'in celle alte lucruri date de diestre*; — *cioltariu*, ca si *callu de genere*, decare *cioltariulu* era nedespartitu, readducu a mente de certu un'a d'in datinele celle mai vechie alle Românilor, unulu d'in usurile stabilite in temporele dagloria si vertute romana, acea obligatione ce fiacare strabunu Romanu mai cu stare avea de a nutri si tiné cu spesele selle unu *callu de callaria* pentru servitiulu de apperare allu patriei; acestaimpregiurare, cumu si form'a curatu romanica a cuventului *cioltariu*, sunt pentru noi, indestullatorie probe spre a ne convinge, co cuventulu este de origine romanica, si co, probabile, se lega de acea-asi radecina cu *caelum*=ceru; si in francesce se dice etel de lit (= litter. *ceru de patu*=cortellu sau perdea ce se pune assupr'a patului; vedi si *ciocu* cotra finitu).

CIOMAGASIU (mai bene: *ciomagariu*, ca *arsicariu*), s. m., cui place a face usu de *ciomagu*, applecatu a *ciomagi* sau a se

ciomagi, a bate sau a se bate, si metaforice: applecatu a se certá, a se disputá.

CIOMAGELLU, s. m., deminutivu d'in *ciomagu*.

CIOMAGIRE, -escu, v., a bate cu *ciomagulu*, a bate reu, a rupe ossele cuiva cu bataia.

CIOMAGU, s. m., fustis, lemnu grossu cu care se serve cineva la bataia; — vedi celle spuse la articl. *ciobu* assupr'a etymologiei acestui cuventu, si compara inco *maciuca*, d'in care una forma masculina: *maciucu* sau *maciugu*, ardá, prin commutarea celloru doue syllabe de la inceputu, form'a *ciumagu*, sau *ciomagu*, cumu si franc. *as-sommer*=a uccide cu unu *ciomagu* sau *maciuca*, de ore ce *cio* pote fi in locu de *sio*, ca in *siuru* in locu de *ciuru*; déro si cuventulu franc. *assommer* se pote espleca prin ad=la si *sommet*=capu, asia incátu *assommer* insemnandu proprie a dá sau lovi la capu, ar presentá acea-asi metafora, dupo care, la articl. *ciobu*, amu presuppusu co *ciomagu* sau *ciumagu* s'a formatu d'in *ciuma* cu intellessu de *perulu capului* si de aci, prin metafora, sicu insemnare de *capu*, (vedi si *ciuma* in Dictionariu); — de altamentele numai cuvente de a espreme conceptulu arretatu prin *ciomagu* nu ne lipseco: mai antaniu classiculu *fusti*, pre deplenu corresponditoriu in intellessu cu *ciomagu*: cei de cari ne spune evangeliulu co au mersu la Jesu armati cu *fusti*, nu erau armati de cátu cu *ciomege*; apoi vinu cuventele: *báta*, *catia*, *ghioca*, *jorda*, *reteveiu*, etc., mai multu sau mai pucinu analoge in sensu cu *ciomagu*.

CIONDRA, s. f., altercatie, rixa; certa, sfada; — neconnoscutu d'incoco de Carpati, derivatu, dupo dictionariulu de Buda, d'in *contra*, pre candu, dupo acellu-asi dictionariu, derivatele *ciondranire*, *ciondranitura*, aru fi venitu d'in acea-asi funtana cu ital. *ciondolare*, (vedi *ciuntu*).

CIONDRANIRE, -escu, v., ca reflexiv, a se *ciondrani*=a se certá, a se sfadí (vedi *ciondra*).

CIONE, s. f., (in plurariu?), rhinan-

tus glaber, una planta tradussa in germanesce prin *hahnenkamm* = litter. cre-st'a cocosiului; — d'in coce de Carpati n'amu auditu cuventulu *cione*, déro amu auditu applecandu-se espressionea: *cre-st'a cocosiului*, la una specia de planta: *cione* pote fi una abbreviatione d'in *cione*, si prin urmare de acea-asi radecina cu *cocosiu*, applecatu la una planta ca si franc. *coquillecot* = macu, d'in acea-asi radecina cu *coq* = *cocosiu*, (vedi *ciocu* cotra finitu).

CIONTARE, *ciontire*, *ciontu*, etc.; vedi *ciuntu*.

CIONU-a, s., la Macedoromani cu insemnare de *vrabioiu* sau *vrabiete* si *vrabia*, (vedi *cintediu*).

CIOPORU, s. m., vedi *ciuporu*.

CIORBA, s. f., *jus*, *jusculum*, *puls*; *pulmentum*; zema de mancatu, preparata cu buccatelle de carne; — cuventulu nu pote fi turcescu, si cu atâtu mai pucinu slavicu; intellessulu cuventului se espleca prin romanicul *sorbere*, d'in care si franc. *sorbet*, romanesc. *sierbetu* in locu de *siorbetu*; câtu pentru forma, precumu se dice *siuru* in locu de *ciuru*, asiá s'a dissu *ciorba* in locu de *siorba*, cumu si pronuntia in fapta mare parte de Români, asiá in câtu *siorba* insasi e in locu de *sorbia*, ca si *roibu* in locu de *robiu*, cu intellessu de *cara ce se sorbe*, applecatu apoi in speciale la speci'a de *sorbitura* ce Românii numescu *ciorba*; cuventulu déro nu este de una origine asiá de obscura, cumu pretende invetiatulu Miklosich; numai ellu nu se pote esplecá prin vechi'a slavica, in care nu essiste, ci e numai presuppusu de mentionatulu invetiatu d'in caus'a serbescului *ciorba*, care, dupo tote probabilitatile, e impromutatu, d'in romanesc.

CIORBAGIU, s. m., 1. cui place *ciorb'a*; 2. omu cu stare si consideratu, notabile, fruntasu; franc. *qui a le pot au feu* = (litter. care pote in fiacare d' pune olla la focu), cumu dice francesulu; — dupo celle spuse la articl. *ciorba*, *ciorbagin* e de origine romanesca, avendu numai forma turcesca, care s'ar poté correge, dicundu-se *ciorbariu*, cumu se si aude in intellessulu de sub 1.

CIORDELA, s. f., in locu de *ciordire*, nu e de recommendatu.

CIORDIRE, -escu, v., *subripere*; a furá, a ciupí, etc.; —? in locu de *ciortire*, (vedi *ciortu*).

CIORÓICA, s. f., in locu de *cioroia*, (vedi acestu cuventu in dictionariu), nu e de recommendatu.

CIORLU-MORLU, vedi *cioroboru*.

CIORMOIAGU, s. m., una planta, esplecata in dictionariulu Barcianu prin germ. *kuhweizen*.

CIORNA, s. m., *pallimpsestus*; conceptu scrissu inainte de a se transcrie curatu; — cuventu cadiutu a-stadi in desuetudine, si inlocuitu prin cuvente ca: *conceptu*, *minuta*, *maculaturu*, (vedi aceste cuvente in dictionariu).

CIOROBORU, si *ciorlu-morlu*, s. m., *jurglum*; certa, sfada; — este invederatu, co *ciorlu-morlu* este compusu d'in doue cuvente, d'in cari *ciorlu* se refere la *ciora*, insemnandu *chiauitu de ciora*, éro *morlu* se refere la radecin'a *mor* sau *mur*, d'in care s'au formatu cuvente ca: *mur-muru*, *mor-maire*, *mior-laie*, *meri-ire*, etc.; *ciorlu* si *morlu* unite intr'un singuru cuventu espremu câtu se póte de bene actionea de a se certá a doi sau mai multi omeni, cari unulu la altulu *chiauescu* ore cumu ca *ciorele*, *miorlaescu* ca *catusiele* sau pisicile, *meriescu* ca *cani*, *mormaiescu* ca *ursii*, etc.; câtu pentru *cioroboru*, pare a fi in locu de *cioromoru*, adeco acellu-asi ca si *ciorlu-morlu*, prin stramutarea lui *m* in *b*, redussu la mai simpla forma prin taiarea syllabei *lu* d'in amendoue cuventele: *ciorlu* si *morlu*; d'in *cioroboru* s'a formatu mai departe *cioroborire*, transformatu apoi in *ciorovaire* = a se certá, a se sfadi pentru nimicuri, a se disputá fora multa vivacitate; compara inse si *tura vura*, care se dice camu in acellu-asi intellessu cu *cioroboru* sau *ciorlu-morlu*, cumu si ispan. *chirlos mirlos*.

CIOROVAIRE, -escu, v., vedi *cioroboru*.

CIORTANU, s. m., 1. pl.-i, pesce mai mare ca baboiulu, déro ne adjunsu inco la complet'a marime ce pote attinge, si

in speciale, crapu de marime media; 2. plur.-e, dupo unele dictionarie, cu aceea-si insemnare ca si *ciolanu*; — se vede de sene, co cuventulu, dupo forma, e derivatu d'in *ciortu*.

CIORTU, s. m., *rostrum suillum*; ritu, botu de porcu; tiganu; (vedi *ciuntu*); — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati.

CIORVANA si *cervana*, s. f., *lycopus*, specia de planta; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, inse, sub form'a *cervana* mai vertosu, prezentandu caracterie de curata romanitate.

CIOVERSTA, vedi *cesversta*.

Ciotu, s. m., pl.-uri, *rodus*, *tuber*; nodu, inflatura; de aci si adj. *cioturos* = *noduros*; — la Macedoromani *ciotu* insemna *orbu*; in Romani'a libera cuventulu e neconoscutu; vedi inse *ciuntu*.

1. CIPU, -a, adj., *mutuus*; la Macedoromani: mutilu, si in speciale, mutilu de urechie, cu urechiele taiate, (vedi *ciobu*).

2. CIPU, s. m., de regula numai in pl. *cihuri*, la Macedoromani, cu insemnare de *remasitie*, *residuu*, *fece* sau *drojdie*, (vedi *ciobu* si *ciupu*).

3. CIPU, vedi *ciupa*.

CIPUNE, s. f., la Macedoromani cu insemnare de *dulama*; — cuventulu e, probabil, de aceea-si origine cu *coporanu*, (vedi acestu cuventu in dictionariu).

CIRACLADISIRE, -escu, v., a scote *ciracu* pre cineva; — de forma si pote si de origine turcesca.

CIRACLICU, s. m., stare de *ciracu*, tempu catu e cineva *ciracu*.

CIRACU, s. m., tiro, *discipulus*; cellu ce invetia de la altulu una arte sau una scientia; — precumu *uceniculu*, cu aceea-si insemnare ca si *ciracu*, este slavica; asiá *ciracu* pare a fi turcescu; intr'una l'in insemnarile selle i a luatu loculu *disciplu*, sau *discipulu*; éro in insemnare de *cellu ce invetia una carte* inco s'ar pote suppleni cu *tirone*, de unde apoi *tirociniu* = *ciraclicu de arte sau messeria*, etc.

CIREDA, s. f., *armentum*; turma de vite mari, si in speciale, turma de boi sau vaci, pre candu *erghelia* sau *herghelia*

lia se appлека speciale la turma de cai, éro cuventulu *turma* insasi la vite menunte: oi, capre, porci, etc.; — prin forma sa, *cireda*, sta, de certu, appropo de isp. *cerda*; déro cuventulu ispanicu se iea de ordinariu cu insemnare de *peru*, *manuchi* de *peru*, *peria* d'in *peru de porcu*, si raru cu cea de *herghelia*; ca se se pota intellege cumu acellu-asi cuventu, *cerda*, insemna *peru de porcu* si totu de una data *herghelia*, done intellessuri in apparenzia fora neci una relatione intre densele, cauta se scimu, co masculinulu *cerdo* insemna *porcu*; de aci femin. *cerda* s'a potutu dá antaniu la *ceva relativu la porcu*: *peru de porcu*, *turma de porci*, si apoi prin estensione si: *turma de cai* sau *herghelia*: nu ar fi déro absolutu imposibile, ca prin aceea-si estensione de intellessu, acellu-asi cuventu, sub form'a *cireda*, se se iia appecat, in romanesce, la *una turma de boi sau vaci*; déro ispan. *cerdo*, d'in care a essitu femin. *cerda*, deriva, dupo unii, d'in *bascic*. *cherria* = *porcu*; éro dupo altii, d'in latin. *sordidus* = *sortitu*, *necuratu*, *spureu* (cumu e *porculu*), asiá co *sordidus*, in ispanesce, transformatu mai antaniu in *suerdo*, a adjunsu apoi la form'a *serdo* sau *cerdo*: in suppositionea d'antaniu s'ar poté ca allu nostru *ciru* = *mancare speciale* pentru porci se fia venit d'ir *basc*. *cherria*, si *jirulu*, de care porcii sunt asiá de lacomi, n'ar fi de catu una alta forma d'in *ciru*, trecuta mai antaniu prin *giru*; in a dou'a suppositione cuventulu nostru *cioriciu* sau *sioriciu* = *pelle de porcu perlitu a potutu veni*, ca si isp. *cerdo*, d'in latin. *sordidus*; déro cuventulu romanescu *ciru* sta cu multu mai appropo de ital. *ciro* = *porcu*, *care*, dupo tote probabilitatile, s'a nascutu d'in grec. *χοίρος* = *porcu*, *porcellu*; *ciru* asiá déro a potutu insemná, si in romanesce, mai antaniu *porcu* sau *porcellu*, apoi, prin metafora, *mancare pentru porci*; d'in *ciru* s'a nascutu, pre de una parte, *cirisiu* = *coca*, adeco *ceva analogu cu cirulu ce se da porciloru*, ero pre de alt'a *cireda* sau *cirada*, cu intellessulu cellu mai originariu de *summ'a de porci nascuti una data de una scrofa*, apoi:

turma de porci in genere, in fine cu intellessu si mai estensu : *turma de verice vite*. si in speciale : *turma de boi sau vaci*; precătu intellessulu, pre atătu si form'a cuventului *cirada*, analoga cu a grecescului χοιράδες-χοιράδος=turma de porci, si prin metafora, multime de stance mai mice ce stau pre lōnga un'a mai mare ca *porceii pre lōnga scrofa*, etc., vine in ad-jutoriulu etymologiei date, asiā in cătu certitudinea despre addeverulu acestei etymologia ar fi completa, déco n'ar fi impregiurarea, co cuventulu nostru *ciru* s'ar poté, si dupo intellessu si dupo forma, derivā si d'in *cibu*=cu insemnarea de *mancare pentru animali domestice*, si a-nume d'in un deminutivu *ciburu*, care, dupo legile fonetice alle limbei, a potutu luā formele : *civuru*, *ciuru*, *ciuru*, si in fine *ciru*, spre a se destinge astu-fellu de *ciuru* (in care cernemusau ciuruimu); dupo acestu punctu de vedere, *cirada* ar fi in locu de *cirata*, si ar avé, ea si *buccata*=cătu sau ce se imbucca, *partia*=cāti se punu de una parte, etc., insemnarea collectiva de *summa de animali cirata* (=nutrita cu *ciru*), *summa de animali domestice* in genere : *porci*, *vaci*, *gaine*, *oi*, *capre*, etc., si in speciale : *summa* sau *turma de boi sau vaci*.

CIREDIARIU, s. m., cellu ce cu scopu de castigu stringe *ciredi* pentru taiatu (vedi *cireda*).

CIRTA, s. f., cuventu neintratu in usulu limbei, si aflatu numai in unele editioni de evangeliu, si anume in sengur'a frase : *cerulu si pamentulu voru trece, déro neci una cirta d'in cuventele melle nu va trece*; in alte editioni de evangeliu, la acellu-asi locu, se afla *iota* in locu de *cirta*; si, fiendu co *iota* este numele grecescu allu litterei *i*, cea mai simpla d'in littere, de ore ce se compune numai d'in una trasurella de condeiu, de aci se vede co prin *cirta* se intellege *ceva forte micu si neinsemnatu*, *unu punctu*, *nemica*, etc.; —? d'in slav. *cirita*, sau e, pote, in locu de *cirta*, femininu d'in *certu*, care, ca derivatu d'in *cernere*=despartire sau separare, a potutu luā si insemnarea de *ceva despartitoriu*, cumu

ar fi, de esemplu, una *linia de hotariu*, si prin urmare *ceva forte suptire*, *ceva neperceptibile*, etc.? sau, in fine, e affinu cu *tira*, ce figuredia in expresioni ca : *una tira de lapte* etc.? (pentru pronunti'a differita a consonei initiale d'in *tira* si *cirta* vedi *carceiu*).

CISITU, s. m., pl.-uri, assortimentu, allegere si approvisionare de tote mercile, ce se ceru pentru unu stabilimentu sau bolta de negotiatoriu.

CISLA, s. f., proportio; retributione proportionale a impositeloru, repartitione, etc., cuventu slavicu (vedi *cetire*), astadi cu totulu cadutu in desuetudine.

CISLUIRE, -escu, v., a face *cisla*, — cadutu de totu in desuetudine.

CISMA, s. f., de aceu-asi insemnare cu *cibota*, si prin urmare de prisosu in limba, déco in addeveru vine d'in turc. *cizma*.

CISMARESSA, s. f., socia a unui *cismariu*, sau femina ce scie face *cisme*.

CISMARIA, s. f., maiestria sau stabilimentu de *cismariu*.

CISMARIU, s. m., care scie face *cisme*, (vedi *cisma*).

CISMULITIA, s. f., deminutivu d'in *cisma*, luatu si cu insemnarea speciale de *cisma feminesca*.

CISMEA, s. f., pl.-elle, fons; fonte, fontana, locu de unde cura apa; — cuventu turcescu cu totulu de prisosu, candu avemu *fontana*, *fonte*; si cu atătu mai pucinu de recommendatu e *cismegiu*=*fontanariu*, pentru co e si de forma si de origine straina de limb'a nostra.

CISNIRE, vedi *tisnire*.

CISNIU, s. m. (pronuntia s siueratu), operatione de incercare, prin care se cauta a se fissā pretiulu, cu care are se se vendia ceva, mai vertosu ceva de mancare : *pane*, *carne*, etc.

CISTE, *cistire*, *cistitu*; vedi : *cinste*, *cinstire*, *cinstitu*, unde s'a presuppusu, co aceste cuvente aru fi de origine slavica; déro considerandu co *ti* si *ci* se commuta in pronuntia (vedi *carceiu*), s'ar poté ca elle se se fia nascutu pre terrenu romanescu d'in radecin'a *ti*, d'in care grec. *τι-ειν*=appretiare, estimare, onorare; *τι-μῆ*=pretiu, onore; *τιμ-ασιν*=

pretiuiare, onorare: latin. *es-ti-mare* = pretiuiare, etc., si d'in care s'au formatu si la noi, cu pronuntia originaria a lui *ti*: *s-ti-mare* = pretiuiare, onorare; *s-ti-matu* = tare pretiuitu sau onoratu, de unde si *ne-s-ti-mata* = *petra pretiosa*, proprie: *petra ce nu se pote stimá d'in caus'a marei ei valoare*; in fine *ti-stu*, ap-plecatu in speciale la un'a d'in *onori* sau functioni publice si *onorifice*, pre candu in *ci-ste* sau *ci-nste* si derivatele *ci-stire* sau *ci-nstire*, *ci-stitu* sau *ci-nstitu*, etc., *ti* potntu s'a siuerá in *ci*.

CITANIA, *citetiu*, *citire*, etc.; vedi: *cetania*, *ceteti*, *cetire*.

CITOVIRE, -escu, v., a pune in stare de *citov*.

CITOVU, -a. adj., *incolumis*, *integer*, *salvus*, *sauus*; nevetematu, neattensu, deplenu, intregu, sanetosu; — cuventu, ca si derivatulu seu *citovire*, neconnoscutu d'in coci de Carpati; se afla si in serbesce *citav* = nevetematu, intregu; derocare e radecin'a d'in care s'a nascutu? Invetiatulu *Miklosich* da numai cuventulu romanescu *citovu* ca venitu d'in vechiulu slav. *citavŭ*, care nu essiste in vechi'a slavica, ci numai in cea serbesca; ? se nu fia óre *citovu* trassu d'in romanesculu *citu* sau *cetu* (ce se vede in compusele: *in-cetu*, *in-cetare*), cu insemnarea mai primitiva ce are latin. *quietus* = *cetu*, (vedi *aquitare*), adeco insemnarea de *culcatu*, *liniscitu*, *neturburatu*, si de aci, prin una metafora naturale: *in stare buna, bene stabilitu, nevetematu, sanetosu*.

CITU, s. m., tessutura de bumbacu lustrata si inflorata, care serve la imbracatu scaunele si saltellele, atâtea caracterie, prin care se distinge de tessutur'a numita *stamba*, care n'are neci lustrulu neci florile *citului*, si d'in care se potu face rochie si alte vestimente, pre candu d'in *citu* nu se facu vestimente; — de si essiste si in turcesce *ett*, cuventulu inse ne avendu, in structur'a sea fonetica nemicu contrariu foneticei romanesci, ar poté, in vederea insemnarei speciale ce are, trece in dictionariulu limbei, cu atátu mai multu, co nu ese probatu deco este in addeveru turcescu, déco nu

cumu-va si Turcii l'au impromutatu de aiurea.

CIUBERU, s. m., vedi *cibòriu*.

CIUBUCCIU, s. m., 1. cellu ce fabrica sau vende *ciubuce*, 2. servitoriu insarcinatu a ingrigi si implé *ciubucele*; — cuventulu are forma turcesca, care s'ar poté corregge, dandui se form'a: *ciubucariu*.

CIUBUCELLU, s. m., deminutivu d'in *ciubucu*.

CIUBUCU, s. m., pl.-e, 1. pipa, instrumentu de fumatu tutunu, compusu d'in unu tubu de lemnu si una *lulea*, proprie inse se chiama *ciubucu* tubulu; a implé *ciubuculu*, a trage sau *bee ciubucu*, etc.; 2. brânu ce se face la muri sau colonne; — déco insemnarea de sub 1. este cea mai originaria, atunci cuventulu *ciubucu* ne a venitu d'in turcesc. *ciubuc*, ca si abitudinea de a fumá cu *ciubuculu*, care a inceputu se se perda impreuna cu *ciubuculu* insusi, ca se dé locu *tigarei*; éro déco intellessulu de sub 2. este cellu mai primitivu, atunci *ciubucu* pote fi romanicu, formatu d'in *tubus*, si a nume d'in una forma (*tubiacus*), care, prin stramutarea lui *i* de lónga *b* in syllab'a initiale, a luat antaniu form'a *tiubacu*, apoi *ciubacu*, *ciubucu* (vedi si *ciobu*).

CIUCURASIU, s. m., in locu de *ciucurellu*, nu e de recommendatu.

? CIUCURLUCU, s. m., de acea-asi insemnare cu *ciacsiri*?

CIUDA, s. f., *dolor*, *agritudo*; *morositas*; 1. pre câtu connoscemu noi *ciuda* insemna: parere de reu, supperare mare, offensa, necadiu: a *fi ciuva ciuda* = a paré reu forte, a semti mare dore de anima, a se supperá reu, a se necadí; 2. dupo dictionariulu *Raoul* ar fi insemnandu inco: *extravagantia*, *capritiu*, *singularitate*, *originalitate*, etc.; si mai pucinu connoscemu semnificatiea de *dauna*, *vetemare*, *peccatu*, etc., data de acellu-asi dictionariu cuventului *ciuda* in frasi ca: *e ciuda* = e peccatu; — déro chiaru déco *ciuda* ar avé in gur'a poporului insemnarile date de mentionatulu dictionariu, totusi elle, si cu atátu mai pucinu insemnarea de sub 1, cea mai bene stabilita, nu s'ar poté esplecá prin slav. *ciudo* = minune, pro-

digiu; este addeveratu, co derivatele d'in *ciuda*, adeco *ciudatu* si *ciudire*, au insemnări, ce si noi connoscemu, mai apropiate de alle cuventului slavicu; déro antaniu *ciudatu* are forma de unu participiu trecut de la unu verbu de conjug. I., *ciudare*, forma ce nu se da in romanesce cuventelor venite d'in funtana slavica; apoi sensulu bene stabilitu allu formei simple *ciuda*, sensulu de *parere de reu*, *dorere* sau *vetemare grea a sufletului*, nu essiste neci in *ciudo*, neci in derivatele selle; si prin urmare, cumu s'a dissu si mai susu, acestu sensu nu s'ar poté in neci unu modu esplecă prin referirea cuventului la funtan'a slavica, afora déro n'ar vré cineva se dé lui *minune* si *mirare*, cu cari correspundu in intellesu slav. *ciudo* si derivatele lui, insemnarea forte estensa si filosofica, ce i da Oratiu intr'una din epistolele selle, in care nil admirari = a nu se turburá de nemicu, a nu se miscá in sufletu neci de bene neci de reu, etc.; asiá in câtu *ciuda*, ca impromutatu d'in slav. *ciudo*, ar fi insemnatu antaniu *minune* si *mirare*, si, apoi prin una metafora: verice *turburare a sufletului*, si in speciale: *superare*, *vetemare*, *necadiu*; déroasemeni metafore, la cuvente straine mai allessu, nu sunt in geniulu poporului, si de acea-a noi credemu co *ciuda* este in locu *ciudia*, d'in eudere = *batere*, *lovire*, si de aci, prin metafora: *vetemare*, si in particulariu: *vetemare a sufletului*, *superare*, intogmai cumu si franc. *blesser* = plagare, insemna si *superare*; intogmai cumu si *offendere* sau *lödere* = *lovire*, insemna si *vetemare*, *superare*: prin acesta etymologia *ciuda* se espleca si in forma si in intellesu; mai multu nu se cere de la una buna etymologia, precandu suppositionea co *ciuda* ar veni d'in slav. *ciudo*, intempina greutáti si de forma si de intellesu; — de altumentrele, afora de *ciudatu*, celle alte forme, adeco, *ciuda* si *ciudire*, se audu numai pre a locurea, si mai vertosu in Moldavi'a.

CIUDATU, -a, adj., difficilis, morosus, absurdus; singularis; 1. greu de impacatu, superatiosu, capritiosu, cui cu greu poti intrá in voia, cu care anevoia te poti in-

tellige: *ciudatu mai e si betranulu acestu-a, cu nemica nu i poti intrá in voia*; 2. greu de intellesu, ce cu greu intra in mentea omului, absurdu, straniu, neintellesu: *portarea ta, faptele telle mi paru asiá de ciudate, co nu potu intelege, unde tintesci se adjungi*; 3. estrordinariu, sengulariu, originale, estravagante: *ce portu ciudatu are si omulu acestu-a*, (vedi *ciuda*).

CIUDATIA, s. f., calitate sau fapta *ciudata*.

CIUDIRE, -escu, v., dolore; 1. de regula, pre câtu noi scimu, cu form'a reflexiva, a *se ciudi* = a semti *ciuda*, a se superá reu; 2. dupo dictionariulu *Raoul*, in tote insemnările date de acellu-asi la *ciuda*, cu intellesu transitivu si ne-transitivu, *ciudire* = a face sau deveni *ciudatu* = a face sau deveni *superatiosu*, *capritiosu*, *straniu*, *estravagante*, *sengulariu*, *original*, etc.

CIUFALA, s. f., in locu de *ciufire*, nu e de recommendatu, si neci avemu lipse de acestu cuventu, de altumentrelea neconnoscutu d'in coce de Carpati, de orece insemna totu atátu câtu si: *batujocura*, *maltractare*, *peruire*, etc.

CIUHA, s. f., dupo tote dictionarielle, afora de *Raoul*, care da acestui cuventu acea-asi insemnare ca si lui *ciuta*, vorb'a *ciuha*, ce noi nu amu auditu d'in coce de Carpati, insemna: *perica de hotariu*, *momania* sau momăia, si de aci: *perica* sau *prajina de mesuratu*, *perica de apperatu*, *ciomagu*, *ghioga*, etc.; — cuventulu este in locu de *ciufa*, ca si *buha* in locu de *bufa*, si prin urmare feminu d'in *ciufu*, care insemnandu si *flocu* sau *massa de peru*, *capu*, etc., feminulu *ciufa* s'a potutu prin urmare applica si la momăia = *perica* cu *ciufu* in verfu, si de aci, in genere si la alte pertice servindu la diverse usuri.

CIULAMA, s. f., pl.-*ciulamale*; mancare preparata d'in farina cu buccatelle de puiu de gaina; — form'a insasi arreta, co cuventulu e turcescu; in locu-i inse avemu *collesia* sau *collesiu*, curatu romanicu si connoscutu poporului intregu.

CIUMA, s. f., pestis; peste, morbu

d'in cei mai contagiosi si mai terribili, carese manifesta prin un'a sau mai multe *bube* sau *inflature* la pârtille celle mai delicate alle corpului; metaforice: uritu, nesufferitu prin *uritioneasi* reutatea sea: *n'am mai vediatu ciuma de muiere ca a-cest'a*; — cuventulu pote se ne fia venitu prin turc. *ciuma*, de orece acestu flagellu, care infestă terrele nostre mai in fiacare annu, ni se adducea d'in Egiptu, prin Turci; déro nu a potutu in neci unu modu se ne vina de la Slavi, cari, ca si Ungurii, l'au potutu impromută de la Turci; cuventulu inse, in limb'a nostra se pote esplecă, si in forma si in intellessu, prin radecine romanice, cea-a ce nu se pote face in limbele slavice; de acea-a, déco cuventulu nu este turcescu, apoi este de certu romanescu; in contr'a suppositionei de impromutu d'in turcescu se redica obstacle seriose de partea forme; la cuvente de origine turcesca, ca si la celle de origine slavica, (vedi *ciuda*), Românulu appлека nu forme de conj. I, ci celle de conj. IV; si prin urmare forme: *ciumare*, *ciumatu*, trasse d'in *ciuma*, sunt cu totulu contrarie mentionatei suppositione; si mai multu compusulu: *ciumefoia* sau *ciumifolia* (=d'in *ciuma* si *foia*), care, ca si *luceferu* si altele, cauta se se fia formatu d'in temporele celle mai vechie, intr'una epoca, pre candu Românii neci audisse de numele *Turcu*, este in contr'a acelei-asi suppositioni; acea-asi planta se dice si *cium'a fetei*, si acesta-a duce la esplecare cuventului cea mai naturale, care resulta d'in form'a lui: *ciuma*, la Macedoromani, (vedi *ciobu*), insemna, appropie ca si *ciufu*, la Dacoromani, *flocu de lana sau de peru*, *vitia de peru*, *motiu*, *perulu capului*, etc.; de aci, prin una metafora d'in celle mai simple, s'a applecatu la un'a d'in plantele *comose*, *ciumefoia*, numita si *cium'a fetei*, togmai pentru co *cium'a* = *com'a* sau *perulu* unei fete este câtu se pote de desu silussuriante; déro *ciuma* in locu de *cumia* sau *comia* (d'in *coma*) sta in strinsa legatura cu *cuma* = *ευμα* = *εμα*, (vedi *chima* si *ciocu*), care, pre longa alte insemnări, are si intellessulu de *inflatura*,

coltiu, *bobocu*, *cucuiu*, *proeminentia*, etc.; si de aci *ciuma* a luat, la noi, si insemnarea de *buba*, sau *inflatura*, si in speciale, de *hub'a rea a pestei*; neci form'a déro, neci intellessulu nu potu fi obstacle de a consideră ca unulu si acellu-asi cuventu form'a *ciuma* in celle doue intellessuri de *peste* si de *flocu de peru*; cu tote acestea nu noi vomu negă. co in intellessulu de *peste*, cuventulu *ciuma* s'ar poté esplecă si in alte moduri: asiă *ciuma* ar poté fi in locu de *tumia*, care prin stramutarea lui in syllab'a initiale, devine *tiuma* sau *ciuma*, si s'ar legă astu-fellu de radecin'a *tum*, d'in care au essitu *tumor* = *inflatura*, *buba*, etc.; asiă luandu in considerare co la Macedoromani *ciuma* se dice *puschia* = *pustula* = *buba*, si co *pustula* este appropriatu prin forma si prin intellessu de *pestis*, ar poté cine-va admite co *ciuma* este una abbreviatione sau d'in *puschia*, sau d'in *pestima*, femin. d'in *pestimus* = *adducutoriu de peste*; co *puschia*, prin taiarea syllabei initiale, pote deveni *chia*, si apoi *ciuma*, se intellege forte usioru; déro si *pestima*, prin taiarea acelleiasi syllabe, devenindu *stima*, a potutu in urma a se transformă in *sima*, *siuma*, *ciuma*; déro acesta d'in urmă suppositione nu se pote admite, pentru co *sti*, fiendu syllaba scurta, nu s'a potutu pastră togmai acesta syllaba, pre candu *pe* d'in inceputulu lui *pestima*, pre care cade tonulu, aru fi peritu; d'in *apostema*, in care syllab'a *ste* este longa si intonata, prin suppressionea initiale *apo*, mai currendu s'ar fi potutu formă *ciuma*, decâtu d'in form'a *pestima*; noi inse credemu antani'a esplecare data cuventului *ciuma* ca cea mai probabile. Vericumu inse cuventulu *ciuma*, dupo câte s'au spusu, nu pote fi strainu; déco ar fi turcescu, pre longa difficultătile mai susu espuse, nu s'ar poté esplecă neci de ce se nu se afla cuventulu si in limb'a Greciloru moderni, cari de la Turci au impromutatu cuvente mai multe de câtu noi si inco cuvente cu multu mai communi si mai pucinu speciali de câtu *ciuma*.

CIUMARIRE, -escu, v., de regula re -

flessivn, a se *ciumarî* = a luă gustu amaritosu, vorbindu in speciale despre vinu : *vinu ciumaritu*; — cuventulu co-prende in sene *amaru*. si pare compusu d'in *aci* (d'in *ae*, de unde *ac-ru*, etc.), asiă încatu *ciumarire* ar fi in locu de *aciamarire*, care, prin caderea lui *a* ini-tiale, ca in *ciora* in locu de *aciora*, si prin intunerecarea lui *a* d'inaintea lui *m*. s'a potutu transformă in *ciamarire*, *ciumarire*; acesta esplecare de forma, se confirma si prin intellessu, de ore-ce vinulu *ciumaritu* are unu gustu intre *acru* si *amaru*.

CIUMPAVIRE, *ciumpaviri*: vedi *cimpavire*, *cimparu*, (vedi si *ciobu*, *ciuntu*).

CIUMPIRE, vedi *ciupire*.

CIUMPU.-a, adj., de acea-asi insem-nare cu *ciuntu* sau *ciuntu* ca adiectivu, (vedi si *ciobu*.)

CIUNTARE si *ciontare*. *ciontu* si *ciontediu*, si cu forme de conjugationea a patr'a : *ciuntire* sau *ciontire*, -escu, (forme mai connoscute noue d'in celle audite d'in coce de Carpati; déro forme-le de conjugationea antania, si mai vertosu forme simple alle presentelui: *ciontu*, *cionti*, *cionta*, etc., sunt celle mai bune, ca unele ce atesta mai cu potere despre inalt'a vechime si roma-nitate a cuventului), v., *abscindere*, *absecare*; *mutillare*; *deinnuere*; *consumere*; insemnarea cea mai generale a cuven-tului este : a strică, prin taiare, fran-gere, rupere, etc., integimea unui ce; a desparti cu mai multa sau mai pu-cina violentia parte sau parti d'in unu totu orecare, si prin urmare : a trun-chiă, a taiă, a curmă, a mutilă, a scurtă, a micusioră; a consume, a perde, a des-pende, etc.; si ca reflexivn : *me ciontu* = *me consumu*. (vedi 2 *ciuntu*).

CIUNTATURA si *ciontatura*, *ciun-titura* si *ciontitura*. s. f., actione si resul-tatu alui actionei de a *ciuntă* sau *ciunti*.

CIUNTIRE si *ciontire* vedi *ciuntare*.

1. CIUNTU si *ciuntu*, s. m..pl.-esi-uri, *mutillat* rel *pars*; parte d'in ceva *ciun-tatu*, (vedi *ciuntare*).

2. CIUNTU si *ciuntu*,-a, adj., *abselsus*, *truncus*, *mutillus*; care, prin taiare, rupere, frangere, etc., si a perdutu in-

tregimea; care nu e integru, totu, de-plenu, si prin urmare : trunchiu sau trunchiatu, mutilu sau mutilatu, mancu; scurtatu, micusioratu; taiatu, retedia-tu, etc.; — in forma cuventulu *ciontu* se espleca prin unu adiectivu : *contiu*, in care i d'in syllab'a finale a trecutn, ca si in *cubiu* d'in *cubiu*, in syllab'a ini-tiale, adiectivu derivatu d'in *contus* = *χορτός* = pertica, si in speciale, lemnu ce serve a cercă ap'a sau menă cu ellu unu vasu de plutitu, lemnu de lance, lance, etc.; sensulu cuventului latinu si grecescu pare inse a se oppune etymo-logiei date de noi cuventului romanescu dupo form'a lui; déro in grecesc'a mo-der'n'a *χορτός* însemna si *scurtu*, *me-runtu*, etc., intellessu analogu cu allu romanescului *ciontu*; apoi vechiulu grec. *χορτός* nu e unu cuventu primitivu, ci derivatu d'in acea-asi radecina cu *χευ-τεiv* = a impunge, *χέν-τρον* = instrumentu de impunsu, ceva ce impunge: acu, boldu, stemuru, spinu, paru ascutitu, etc., sau ceva impunsu : gaura, spartura, puntu, si in speciale, cumu s'a luatu si la noi, puntu d'in mediloculu unui ce, unui cercu, de essemplu, *centru*, etc.; radecin'a déro a acestornu cuvente, care ar fi *can*, *con*, *cen*, sau *cin*, dupo cătu se vede d'in insemnarea cuven-teloru citate si se va vedé si mai lamu-rita d'in celle ce vomu mai cită, are in-tellessulu generale de a *cionti*; d'in care apoi de sene decurru, pre de una parte, insemnarile de *taiare*, *scohire*, *crepare*, *spargere*, *crestare*, *scurtare*, *mutila-re*, etc., éro pre de alta parte insemna-rile de *ascutire*, *puntare*, etc.; immed-iatu d'in form'a cea mai simpla a ra-decinei paru a fi essitu in grecesce : *χευ-ός* = desertu (vasu *spartu*) *χέν-η* = *χέν-να* = *can-na* = trestia (parte ca ceva *desertu*, parte ca ceva *politu* si *puntatu*), *χέν-ος* = conu (ca *ascutitu*, *acumina-tu*) etc., (vedi si *ciocu* cotra finitu); in romanesce d'in form'a cea mai simpla a acelei-asi radecina au essitu : *cionu* sau *ciunu* = lemnu ascutitu, paru, etc.; *s-can-dura*, d'in care pote si *s-cen-dura*, transformatu prin pronuntia in *tiëndura*; apoi *cion-tu*, d'in care *cion-tare*, *cion-*

tire, etc., ar fi ca si grec. *κον-τός*, unu participiu trassu de a dereptulu d'in acea-asi radecina, luatu si cu intellessu de substantivu, (vedi 1. *ciuntu*); d'in *cion-tu* sau *ciun-tu*, prin caderea lui *n*, s'au potutu formá : *cio-tu*, *ciu-tu*, *ciu-turu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, *ciu-tacu*, etc., cari tote au intellessulu de ceva *taiatu*, *crestatu*, *mutilatu*, etc.; e addeveratu, co despre caderea lui *n* inainte de una dentale nu se potú dá es-semble indestulatorie d'in limb'a nostra, si de acea-a s'ar poté ca unele d'in cu-ventele citate fora *n*, de essemplu : *ciu-turu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, se se referia la alte radecine, la radecin'a, care a datu *κον-λος*, *κον-τόλη*, etc. : *ciu-tura*, mai vertosu correspunde in forma, ca si in intellessu cu grec. *κον-τόλη*, (vedi si *ciocu* cotra finitu); de asemenea *ce-tura*, care pare a fi acellu-asi cuventu cu *ciu-tura* sau *ci-tura*, intogmai precumu *ciga*, *cega*, *ciuga* sau *cioga*, (vedi *ciocu*) paru a fi unulu si acellu-asi cuventu, ar poté se se referia, mai allessu in insemnarea de *lemn*u *crestatu*, la acea-asi radecina mai sempla si fora *n*, care a datu *cœ-lare*, *cœ-dere*, *cœ-lum*==*sapare*, *taia-re*, *scobire*, *ceru*, etc.; se pote in fine ca *ce-tura*, cu insemnarea speciale de *lemn*u *crestatu* *pentru* *computu*, se fia acellu-asi cu *cedula*==ital. *cedola*, franc. *cé-dule*==mediu latin. *schedula* (cuventu ce mai tardiu s'a impromutatu si sub form'a *cedula*, mai pucinu correctu : *cidula* sau *tidula*); déro *schedula*, de unde ital. *cedola* si franc. *cedule*, se refere la grec. *σχέδη*=*σχίδη*=despicatura de lemn, aschia, tabla de lemn, pre care, unsa mai vertosu cu cera, se potea scrie, si de aci : inscrissu, insemnare in scrissu, etc. ; *σχί-δη* vine d'in *σχί-ζω*=*scin-do*=despicu, crepu, etc.; si astu-fellu dâmu érosi preste una radecina asemenea cellei ce amu arretatu mai susu, co a produsu la noi : *cion-tu*, *cion-tu*, *s-can-dura*, etc.; afora de aceste-a in limbele sorori, si mai vertosu in italianesce, inco aflâmu cuvente analoge in intellessu cu alle nostre d'in cestione, atâtu cu *n*, câtu si fora *n* : ital. *cionta*==lovitura, persecutura; *ciotto*=schioapu;

cion-dolare=a fi langedu, mancu; *cion-no*=desertu, nefolositoriu, de neci una utilitate; *ciotola*=ciutura, etc. ; pentru aceste cuvente fundate pre form'a, ca si pre intellessulu cuventeloru romanes-ci, noi referimu la acea-asi radecina atâtu *cion-tu* sau *ciun-tu*, *ciontare*, etc., cari au unu *n*, câtu si *cio-tu* sau *ciu-tu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, etc., carin'aun; in ver-ce casu inse *ciu-tu*, care se pronuntia de unii Români *siutu*, nu pote fi slav. *siutŭ*, care nu essiste in vechi'a slavica, cinumaila Bulgari, cari decertul'au impromutatu de la Români, de orece acestu cuventu, isolatu in limbele slavice, nu si afla esplecarea sea prin vre-una radecina slavica; *cion-dra* apoi, in locu de *cion-dura* sau *cion-tura*, *cion-dranire*, etc., se léga mai usioru, prin forma, de radecin'a *cion*, care a datu *cion-tu* sau *ciun-tu*; intellessulu inco nu e contrariu acestei etymologie, de orece si *tiandura* sau *tiandara*, care pare a fi in locu de *cion-dura*, insemna *sup-perare*, cumu se vede d'in espressioni ca : a *sari tiandur'a cuiva*; *cion-dra*, déro ar insemná proprie : *impungere cu vorbe*=certa, sfada; mai greu pote s'ar poté admite co la acea-asi radecina se referu, prin scambarea lui *n* in *r*, si cu-vente ca : *cior-tu*, *cior-tanu*, *cior-tire*, sau *cior-dire*, *cior-da* (pronuntiatu de unii Români *siorda* si *jorda*), *ciur-da*, etc., intellessulu nu s'ar oppune la acesta supposetione, déro form'a, scambarea lui *n* in *r*, fora se fia intre doue vocali, na contradice intru câtuva; prin forma, ca si prin intellessu, aceste cuvente, ar cadrá mai bene cu una radecina *car* sau *cor*, *cor*, *clr*, d'in care au essitu *s-car-menare*, *s-cur-tare*, etc.; pentru *ciur-da*, care dupo acesta d'in urma supposetione, ar insemná proprie una *parte* sau *despartire*=cu intellessu collectivu de *ceta* sau *turma* (vedi si *cireda*); mai usioru se pote admite co *ciullu*, d'in care apoi *ciullinu*, *ciullire*, etc., s'a formatu d'in acea-asi radecina ca si *cion-tu* : pentru form'a *ciul-lu* pote fi in locu de *ciun-lu*, ca si *asel-lus* in locu de *asim-lus*; pentru intellessu, *ciullu* si deriva-tele : *ciullinu*, *ciullire*, etc., unescu a-

mendouă însemnările principale, ce amu aflatu în rădăcin'a, d'in care vine grec. *κέν-τείν, κόν-τός*, etc., adeco însemnarea de *taiare* și cea de *acumina*; pote inse ca *ciullu* se vîna și d'in rădăcin'a ce a datu cel-lore, cel-er, eul-men, etc., (vedi si *coltiu*); în fine, de orece în locu de *ciolanu* se dice și *ciodolanu*, se pote ca și *ciolanu*, *ciolanosu*, etc., se se fia nascutu d'in acea-asi rădăcina cu *cion-tu*, asiă, co d'in *cion-tu* essindu *cio-tu*, a-cestu-a a potutu dă *cio-tolanu*, analogu în forma cu ital. *clondolone* și *clotolone*, și d'in *ciotolanu* sau *ciodolanu*, prescurtat în *ciodulanu*, *ciod-lanu*, a cautatu se se traga una forma mai armonica : *ciol-lanu*; cătu pentru intellesu, se se compare *cracu* și *craca*, care ca și *ciolanu* însemna una parte, *sectione*, *despartire*, etc., d'in unu totu; apoi precum ital. *clon-care* = trunchiare și *clonta* = persecutura, taiatura; asiă și alle nostre : *cion-tu* sau *ciun-tu*, și *cion-cu* *ciun-cu* sau *ciun-gu*, paru a se referi la una și acea-asi rădăcina *clon* sau *clun*, (vedi si *clocu*).

CIUPA, s. f., *agua tepida*; apa pucinu caldă, și în speciale : apa caldicea de scaldatu unu pruncu; — cuventu, precătu noi scimu, pucinu connoscutu d'in coce de Carpati sub acesta forma, se dice inse sub form'a : *cipu*, nu ca unu substantivu, ci ca una interiectione : *cipu, cipu!* prin care se îndemna pruncii a acceptă scaldatorea voiosi și fora plansete; dero și sub acesta forma cuventulu pote fi unu addeveratu substantivu luat cu intellesu de interiectione, cumu se ieau multe altele, (vedi, de essemplu, 1. *ciocu* și 2. *ciocu*); în origine rădăcinele simple alle mai totoru cuventeloru sunt esclamationsi, prin cari se imita mai multu sau mai pucinu bene sonulu produsu prin actionile fientieloru; inse togmai la cuventulu *ciupa* sau *cipu* nu se pote applică bene acestu principiu, de orece prin *scaldare* nu se produce neci unu sonu analogu cu cellu espresu prin *cip*; de alta parte espressioni ca *ciupa* și *cipu*, cari espremu concepte intime d'in vietă'a Românilui, sunt de regula ro-

manice : de acea-a credemu co *ciupa*, *ciupu*, (prin moierea lui *u* : *cipu*), au essitu d'in acea-asi rădăcina cu latin. *tep-ere* = a fi caldicellu, *tep-idus* = caldicellu, etc., și a nume d'in una forma *tepiu*, *tepia*, d'in care și ispan. *tibio* = caldicellu, și care în limb'a noastră, prin stramutarea lui *i* lungu *t*, a devenitu mai antaniu : *tiepu*, *tiepa*; apoi, prin stramutarea în *u* a lui *e* înainte de *p* : *tiupu*, și prin moierea lui *u* în *i* : *tiipu*, *tipu*, *tiupa*, și aceste-a în fine, spre a se evită confusionea de intellesu cu *tiepu*, *tipu*, s'au facutu : *ciupu*, *ciupa*, *cipu*; verbulu *ciupelire*, în intellesu de *jumulare a unei gaine* sau *a unui porcu*, se léga forte bene de *ciupa*, de orece *ciupelirea* se face moiandu animalea în *ciupa* sau *apa ferbinte*; dero, în însemnarea de *a ciupî*, *ciupiture mice*, *ciupelire* se refere mai bine, ca unu deminutivu, la *ciupire*.

CIUPELIRE, -escu, v., *deplumare*, *deplare*, *vellicare*; 1. a jumuli una gaină sau porcellu; 2. a perli și smulge unu porcu; 3. a ciupî (cu însemnarea de sub 2. b), și în speciale : a ciupî câte pucintellu, a subtrage pre ascunsu d'in averea altui-a părți mici și neînsemnate, asiă în cătu se nu se semta furtulu, a *carpacî*, etc.

CIUPERCA, s. f., *agaricus campestris*; specia de planta buretosa; prin metafora, applicatu, în risu mai vertosu, la una pelăria sau caciulla, mai allessu candu este vechia, portata reu sau mototolita : ieati *ciuperc'a d'in capu*; — noi nu credemu ca Românii, pentru unu obiectu asiă de commune, se fia astepatu, peno se vîna Ungurii, pentru ca de la ei se i invetie numele, în ung. *esceperke*.

CIUPIRE și *ciumpire*, -escu, v., *vellicare*, *fodlicare*; *libare*, *verberare*, *male habere*; *furari*, *subripere*, 1. a pisică, a apucă cu unghiele, cu cioculu sau cu altu ceva assemene de carne, și a stringe, ca se produca dorere; 2. a rupe pisicandu, a luă cu farmitur'a cu farmitur'a d'in ceva, și acesta-a : a) d'in lucruri de mancatu : *nu ciupî pane cu man'a*, *ci taia cu cutitul*; mai allessu cu intellessulu

speciale de a luá câte pucinu d'in lucruri de mancare, cari nu su pre placulu man-catoriului : *nu t' place memelig'a de meu, pentru co nu imbuci d'in ea, ci nu-mai ciupesce*; b) d'in ce nu e allu seu, a furá, a carpaci : *amu unu misellu de servitoriu cu ghiare lunge, care canta se ciupesca d'in tote*; 3. a maltractá, a bate, fiendu vorb'a in speciale de unu copillu : *ai innebunitu, fetulu meu, de candu nu te am mai ciupitu eu*; — cuventulu, de síeste pre deplenu synonymu cu *pisicare*, asiá, incátu acestu-a are tote insemnările lui *ciupire*, ba inco si mai multe ca densulu, cumu, de esemplu, insemnarea de a *inticipá* : *ceva acru pisica, nu ciupesce limb'a*; cu tote acestea, fienduco face parte d'in una numerosa familia, (vedi *ciobu*) de betrane cuvente romanesce, vorb'a *ciupire*, ca si celle mai de appropie affini alle selle : *ciupu* sau *ciopu*, *ciupellire*, etc., merita a trece in dictionariulu limbei, dandu-i-se intellessuri bene distincte de alle synonymului *pisicare*, intellessuri conforme cu etymologi'a sea : *ciupire*, in addeveru, ca derivatu directu d'in *ciupu* sau *ciopu* = *copiu*, (vedi *ciobu*), cauta se aiba una insemnare cu multu mai energica decâtu *pisicare*, care se dice si de *pureci* : *purecele pisica, gain'a ciupesce*.

CIUPITURA, s. f., actione si resultatulu actionei de a *ciupi*.

CIUPORU si *cioporu*, s. m., pl.-e, *truncus*, *grex*; 1. la Macedoromani : bu-sceanu, trunchiu, buccata de lemn, de care te lovesci si te impededci; 2. in dictionariulu *Raoul* : stolu, cârdu de passeri sau de alte animali; — amendoue intellessurile cuventului se espleca prin celle espuse la artiol. *ciobu*.

CIUPU, *ciumpu* si *ciopu*, cuventu care pare a fi in acellu-asi tempu : 1. interiectione sau esclamatione, prin care se imita sonulu facutu prin *ciupire* sau *ciumpire*, si prin *lovire* sau *ciop-lire*; 2. adiectivu : a) *ciupitu*, taiatu, ciun-titu, (vedi si *ciumpu*); b) *spartu*, fari-matu, etc.; 3. substantivu : *ciobu*, *spartura*, *frantura*, *farmitura*, *buccata*, *parte rupta* d'in ceva, prin taiare, lovire, *ciupire*, etc. (vedi *ciobu*).

CIURDA, s. f., *armentum*, *grex*; 1. ca si *cireda*, cu intellessulu speciale de *turma de vite cornute*; 2. cu insemnarea mai generale de *turma de verice animali*; — neconnoscutu, pre câtu noi scimu, d'in coce de Carpati, déro invederatu d'in acea-asi funtana cu *cireda*, (vedi *cireda*, cumu si la art. *ciuntu* celle disse cotra finitu despre *ciortu*, *ciorda* sau *ciurda*, si compara, pentru intellessu si *ciuporu* sub 2. : d'in acesta comparatione ar resultá co *ciurda* ar insemná proprie, ca si *ciuporu* : *parte, despartire, divisione*, etc., cu intellessu collectivu, ca in frasile : *partea omeniloru cu mente sanetosa, divisione de militari*, etc.).

CIURDIRE, -escu, v., vedi *ciordire*.

CIUSDIRE, -escu, v., aure, *demittere* = a lassá urechiele in diosu, vorbindu de callu, asinu, etc.; — ? d'in *ciusiu*?

CIUSIU, 1. pre câtu noi scimu, cuventulu se appлека la asinu, spre a lu provocá se se puna diosu si se ste bene spre a i pune samariulu sau spre a lu incallecá; cu acellu-asi intellessu se appлека si la joculu numitu *incallecat'a*, spre a provocá pre cei ce le a venitu rondulu se se pituledie, ca se incallece altii pre densii; 2. dupo dictionariulu *Raoul*, care l'identifica cu *siasiu* (d'in turc. *stasi*), ar fi avendu si insemnarea de *lusc*, cu *cautatura stramba*; — intellessulu connoscutu de noi se espleca prin celle spuse la artiol. *ciocu*, dupo cari *ciusiu* in locu de *ciuciu*, ca si ital. *ciuco*, ar insemná *asinu*; intellessulu datu de mentionatulu dictionariu ar poté fi trassu d'in cellu precedente, prin una metafora de acelle cutediatorie ce scie creá imaginationea poporului, de la modulu cumu asinulu tine urechiele, adeco : *plecate, blege, strambe*.

CIVITU, s. adj., *indicum*; indicu, al-bastru inchisu; — turc. *civîd*?

CLABUCU, s. m., pl.-i, 1. spuma de sapunu, 2. spuma ce esse d'in gura; — turc. *clabuc*.

CLACA, s. f., 1. lucru gratuitu ce mai multi impreuna facu in folosulu cuiva : *pentru preutu, pentru alti omeni de consideratione, pentru nepotentiosi, Românii au facutu si facu claca, de le*

ara agrele, le secera, stringu si treiera buccatele; femeiele române au facutu de tempuri uitute si facu peno astadi claca, ca se torca inulu, canep'a sau lan'a, ca se tessa pandi'a, ca se lipesca casele preutessei sau altei femine de consideratione; 2. lucru ce unu terranu erá datoriu se faca in folosulu proprietariului mosiei, pre care erá stabilitu, ca pretiu allu partei de pamentu, ce terranulu lucrá in folosulu seu; numerulu dilleloru de claca fissate in tempurile mai vechie la 12, crescú si variá in urma, de la regulamentu incoce; clacasii si faceau dillele de claca cu manele sau cu vitele, fiacare dupo starea sea si mai vertosu dupo numerulu viteloru, dupo care li se da, in proportione, si numerulu de falci sau pogone de pamentu, ce cultivau in folosulu lorú: sub acestu puntu de vedere clacasii se impartiau in trei categori: *fruntasi, medilocasi, codasi* sau *palmasi* (vedi aceste cuvente in dictionariu); *clac'a*, in Moldavi'a, portá numele de *boiarescu*, éro in partile de d'in collo de Carpati se diceá *robota* (vedi aceste cuvente); *clac'a* sau *boiaresculu* se desfiientiá prin legea d'in 1864;—3. in intellessu metaforicu, mai vertosu in locutionea: *de claca*, cu intellessu attributivu sau de adiectivu: *lucru de claca*=lucru facutu prostu, cu neingrigire si fora tragere de anima; *vorbu de claca*=vorba deserta; *a vorbi de claca*=a vorbi fora a cugetá ce spune, a vorbi fora locu si fora tempu, a vorbi verdi si uscate; — dupo dictionariulu de Buda cuventulu ar fi venindu d'in *collocare*=a pune impreuna, a stringe si uní poterrile mai multoru-a pentru acellu-asi lucru; prin forma inse cuventulu pare apropiatu de franc. *claque*, celtic. *claq*, angl. *clack*=applausu, bataia d'in palme, scomotu mare ce face cineva; si in speciale: franc. *claque*=omeni platiti se applauda la teatru sau in alte locuri; pentru intellessu, cuventulu romanescu a potutu avé intellessulu ca mai originariu de *vorba multa*, d'in care apoi s'au derivatu celle alte: omeni *strinsi impreuna, ca se vorbesca si se petreca*, cea ce e in addeveru unulu d'in ca-

racteriele *clacei* in intellessulu seu cellu mai bunu: Români de totu sessulu si etatile: barbati, muieri, teneri, betrani, juni si june, se stringu voirosi la clac'a facuta d'in omeni'a lorú, pentru ca se se delecte cu vorb'a si se si desfete totu de-una anim'a prin una fapta omenosa; *clac'a* a potutu luá apoi insemnare urtiosa numai prin abusulu ce s'a facutu de dens'a in insemnarea de sub 2; e de observatu cu tote aceste-a co, cu totu abusulu ce s'a facutu de *claca*, acestu cuventu n'a ajunsu inse se iea intellessuri asiá de odiose ca: *angaria, beilicu, podvada, salaoria*, etc., a caroru insemnare se atenge, in unele punte, cu a *clacei*; verbulu *clacuire* are insemnarea de a *petrece vorbindu*, cu multu mai pronuntiatu de cátu cea de a *face claca*; form'a *clacuire*, care dupo invetiatalu *Miklosich* ar fi impromutata de la Salvi, noue nu ne e conosciuta d'in audire neci d'in cetera; ea se afla in unele dictionarie cu intellessulu de a *dá chiote de bucuria*, cumu se afla si substantivulu *clicu*, mai allessu in plur. *clicur*=chiute de bucurie, risete, petrecere cu vorba si risu, etc.; *clacuire* asiá déro ar poté fi una modificare d'in *clacuire*, precumu si in francesce d'in *radecin'a*, d'in care a essitu *claque*, essistu cuvente si cu i in locu de a: *cliquet* si *claque*, si chiaru *clique* pre longa *claque*.

CLACASIU, s. m., care face *claca*; care e suppusu la *claca* cu insemnarea de sub 2.

CLACUIRE, -escu, v., vedi *claca*.

CLADARAIA si *cladaria*, s. f., vedi *cladurara*.

1. CLADIRE, -escu, v., *edificare*, *struere*; 1. a edificá, a construi d'in lemnu, caramida, petra, etc., unu edificiu; 2. a gramadí, a pune la unu locu fenu, paie, etc., a face capitie; dupo invetiatalu *Miklosich* d'in *slav. klasti* (vedi si *clai*).

2. CLADIRE, s. f., 1 actionea de a *cladi*, 2. cu intellessu concretu: ceva claditu: edificiu, capitia, porcoiu.

CLADITURA, s. f., cu acellu-asi intellessu ca si 2. *cladire*, inse mai pucinu usitatu de cátu acestu-a.

CLADURAIA si *claduria*, *cladaraia* si *cladaria*, s. f., *cumulus*, *racemus*; grumuru sau manuchiu, si in speciale : manuchiu de smicelle, de nuelle, de frundie, de erba, de fructe, de peri, etc.; (vedi *claia*).

CLAIA, s. f., feni meta, *cumulus*, *acervus*; grumuru mare de fenu sau de paie in forma conica; gramada mai mica de acea-asi forma facuta d'in snopi de granu, ordiu, mei, etc.; asiá déro *claia* este una gramada caracterisata mai vertosu prin form'a sea conica, de orece gramadile de paie, de fenu, de snopi, etc., cari au alta forma, ieu alte numiri, cumu : *sira* (de paie sau fenu), *stogu* (de snopi), etc.; gramadile mai mice de fenu, cari au form'a mai pucinu conica, se chiama : *porcoie*, candu sunt cu totulu mice si nu au crescutulu loru bene desvoltatu in punta ca allu conului, ci sémena mai multu cu una massa fora form'a ce s'ar cadé se aiba, intogmai precumu si *porculu* (de unde s'a si formatu cuventulu *porcoiu*) presenta una massa mai multu sau mai pucinu *difforma* in genulu seu; in fine gramadile de fenu, cari, prin marimea loru, stau intre *porcoiu* si *claia*, se numescu *capitie*, de la *capu*, cu care sémena, ca si *claiete*, in form'a loru; applicatu si la grumuri de alte obiecte, cari au form'a unei *claia*: *claia de vestimente*, *claia de buni*, etc., — proverb. : *a stá claia preste gramada* = a stá unulu preste altulu; *a veni sau cadé claia preste gramada* = a veni sau cadé unulu preste altulu, a veni sau cadé preste capu, a cadé diosu cu totulu, a se derimá; *a arruncá sau pune claia preste gramada* = a arruncá sau pune unulu preste altulu in desordine. — Invetiatulu *Miklosich* refere acestu cuventu romanescu la acea-asi radecina slavica, d'in care ar veni si *cladire*, adeco la slav. *klasti* (in locu de *klasti*, prin stramutarea lui *d* in *s*) = *ponere*, producundu inco, pre longa *cladire*, *claditura* si *claia*, ca essitu d'in acea-asi radecina si cuventulu *caladèn* = *caudex* = trunchiu, busceanu, etc., cuventu ce noi neci in dictionarie amu aflatu, neci d'in audite sau cetite connoscemu; numai

in dictionariulu *Raoul* se afla *calacu*, cu intellessu de *ghisdu* = gardu de nuelle sau de scandure d'in pregiurulu gurei unui putiu. Acumu cuventulu romanescu *claia*, prin intellessulu seu descrissu mai susu, nu respunde de locu la intellessulu cuventului slavicu *klasti* = *punere*, afora déco nu amu luá *punere* si in insemnarea de *a pune in petiore*, *a redicá*, *a malthá*, etc., asiá in câtu *claia* se insemne proprie : *ceva inaltiatu prin gramadite*; déro *claia* nu insemna veri-ce fellu de gramada, ci numai unu *acervu de fenu sau de paie*, si chiaru in acestu intellessu restrinsu nu se applica, cumu s'a vediutu, la *tote grumurele de fenu sau de paie*, ci numai la celle cu form'a unui *conu sau unui capu*, si prin urmare cuventulu slavicu nu pote esplecá, vericumu l'ai invertí, insemnarea asiá de bene caracterisata a cuventului romanescu; este addeveratu co in nou'a slavica essiste cuventulu *klaja* = *nutretiu*, si acestu-a pare co ar esplecá mai bene si cuventulu romanescu, asiá in câtu *claia* ar insemná *acervu de nutretiu*; déro, se lassámu co neci asiá nu se espleca in modu satisfactoriu insemnarea vorbei *claia*, care nu se applega la veri-ce *acervu de nutretiu*, apoi si form'a cuventului romanescu se oppune la suppositionea de a lu reduce la una radecina slavica *klad*, d'in care nu potea essi *cla-ia*, ci *klaja* sau *klajda*: neci form'a asiá déro, neci intellessulu cuventului *claia* nu se pote esplecá prin slav. *klad*, si de acea-a noi credemu mai multu ca probabile, eo *claia* este in locu de *clavia*, ca si *oie* in locu de *ove*, formatu d'in unu adiectivu : *claviu*, *claviu*, trassu d'in *clava*, *clavus* = maciuca, pironu, cuiu si alte assemeni lucruri de forma conica, intogmai precumu si *capitia*, pentru form'a sea, s'a trassu d'in cuventulu *capu*; cuventulu *claia* se espleca astufellu si in forma si in intellessu, si prin urmare nu se pote referi la acea-asi radecina cu celle alte cuvente : *clad-ire*, *clad-itura*, *calad-uraia*, *clad-èu*, *cal-acu*, cari, si in forma si in intellessu, cadredia mai bene cu slav. *klad*; déro si in respectulu acestoru-a, luandu in considerare, eo *cla-*

duraia este derivata d'in unu primitivu : *clad-ura*, cu forma de cea mai curata romanitate; considerandu, co la cuvente impromutate d'in funtana slavica nu se appleca, de regula, forme romanice : noi credemu co si aceste cuvente nu se potu da absolutu ca slavice, ci s'ar poté cellu pucinu totu cu atat'a probabilitate, referi la acea-asi radecina, d'in care au essitu grecescele $\kappa\lambda\acute{\alpha}\delta\text{-}\eta$, $\kappa\lambda\acute{\alpha}\delta\text{-}\sigma$ = *ramura*, lemnu, etc., de orece lemnulu face basea *veri-carei clad-ire*, si apoi *calad-èu*, care ar fi in locu de *clad-èu*, are dupo insasi spus'a invetiatiului *Miklosich*, insemnarea de *trunchiu*, *busceanu*, etc., insemnare ce cadredia cu etymologi'a data de noi cu multa mai bene de câtu cu cea data de Domni'a sea.

CLAISIORA, s. f., si

CLAITIA, s. f., si

CLAIUTIA, s. f., deminutivu d'in *claiä*.

CLANCAIRE si

CLANGAIRE, -escu, v., si

? CLANCANIRE, -escu, v., *crepitare*; noi nu connoscemu insine cuventulu neci d'in cetite neci d'in audite; dictionariulu *Barcianu* l'esplica cu germ. *klappern*, éro allu lui *Raoul* cu franc. *eliqueter* = *zanganire*, vorbindu de arme; *tocare*, vorbindu de bardie, cocori; *tiacanire*, etc.; — cuventulu se pote referi la acea-asi radecina cu lat. *clang-or*, grec. $\kappa\lambda\alpha\gamma\gamma\text{-}\eta$; déro pote fi si una alta forma d'in *cloncanire* seu *clantianire*; acelle-asi dictionarie dau derivatulu : *clancanitore* = *crepitaculum* = franc. *claquet* = germ. *klapper*.

? CLANCANITORE si *clancaitore*, s. f., vedi *clancanire*.

CLANTIA, s. f.; *pessulus*; *os loquax*;

1. lamellä de ferru la brosc'a unei usia, care se redica sau trage cu man'a, candu vré cineva a deschide, si se pune de assemenea cu man'a, in scobitur'a d'in partea superioare a copilului, candu vré cineva a inchide, precandu *cuiatorea* nu se pote neci trage d'in copilu, neci bagä in ellu cu man'a, ci numai cu una chiaie, 2. prin metafora : a) gura rea, care nu mai tace, care supera prin baretari sau prin cuvente multe si deserte; b) omu

flecariu, carui nu mai tace gur'a : *ne-sufferita clantia* e si *omulu acestu-a*; c) ciocu (la passere), gura (la cani si alte animali, care sau mussica sau lătra); — cuventulu pote fi formatu d'in masculinulu *clantiu*, prin care se imita sonulu ce se face de una fientia care cu gur'a ori cu dentii vré se appuce rapede ceva; pote inse fi si in locu de *cléntia* si a se legä de acea-asi radecina cu *clenciu* sau *clínciu*, etc. (vedi *clenciu*), — de orece si franc. *cllnche* sau *clenche* de acea-asi forma cu allu nostru *clenciu*, are insemnarea de *clantia* de sub 1.

CLANTIARE, -escu, si

CLANTIANIRE, -escu, v., *crepitare*; *garrire*, *deblaterare*; 1. proprie, a dá unu sonu assemenea cellui ce da *clanti'a* : *clanti'a clantianesce*; si de aci applecatu si la alte obiecte : *dentii mi clantianiau in gura de frigu*; *nu sciu de ce canele clantiani de mai multe ori d'in gura*; 2. metaforice : a flecari : a nu mai tacé d'in gura, a superä. pre altii cu multa si deserta vorba : *me miru co nu te dore gur'a de atätu-a clantianitu*, (vedi *clantia*).

CLANTIAITORE si *clantianitore*, s. f., de acellu-asi intellessu cu *clancanitore*.

CLANTIEU (pronuntia : *clantièu*) s. m., *pessulus*; *garrulus*; 1. cu acellu-asi intellessu ea si *clantia*, numai co *clantie* are intellessulu mai precisu, insemnandu proprie si speciale nümäi *lamell'a* de ferru a brosciei de usia, care se trage cu man'a, pre candu *clantia* se pote applecä si la brosc'a integra; 2. metaforice : omu cui nu tace gur'a, care suppera pre altii cu mult'a si desert'a sea vorba; — cuventulu pare unu augmentativu d'in *clantia*, in locu de *clantieniu* sau *clantianiu*, ca si *capeteniu* sau *capitanu* (= *capetäiu*) d'in *capetu*; si de acea-a in plurariu face *clantäie* sau *clantiaie* in locu de *clantienie* sau *clantianic*, ca si *capetäie* in locu de *capetanie*, (vedi si *clantia*).

CLASSUIRE, -escu, v., in locu de *clasare* sau de *classificare*, nu e de recomendatu.

CLATARIRE, -escu, v., cu acea-asi

insemnarea ce are *clatire* sub 2.; neconoscutu inse d'in coce de Carpati.

CLATINARE, *clatini*, *clatinu*, etc.; (si *cletinare*?) v., agitare, move, quater; labare, nutare; 1. ca transitiv: a missicá, a agită, a leganá: *ventulu clatina frundiele arboriloru*; nu *clatinati tare puten'a*, co se turbura ap'a d'in ea; 2. ca netransitiv: a *clatiná d'in capu*, d'in *umeri*, d'in *coda*, etc., (mai pucinu bene: a *clatiná cu capulu*, *cod'a*, de orece cu ar espreme numai una relatione de instrumentu, si prin urmare intellessulu verbului ar fi transitiv, cerendu unu obiectu reale: a *clatiná cu man'a unu arbore*; ca se dispara déro veri-ce ambiguitate, cauta se dicemu: a *clatiná d'in capu* = a *dá d'in capu*, candu vremu se intellegemu, co cineva si *clatina insusi capulu seu*, si d'in contra: a *clatina cu capulu*, numai candu e vorb'a se intellegemu, co cineva *clatina cu allu seu capu pre altu cineva sau ceva*); 3. ca reflexiv, pre longa insemnările de sub 1 si 2, are si intellessulu de a *stá se cada*, de a *amentitiá cadere si ruina*: *mi se clatina unu dente asiá de reu*, *incátu credu*, co are se *mi cada in currendu*; *cas'a se clatiná asiá de reu*, *incátu asteptamu d'in minutu in minutu se se derime*; *trest'i'a se clatina de cea mai mica suflare de ventu*; si metaforice: *statulu Romanu se clatiná in tote pârtilé*; d'in *caus'a stagnationei negociului*, *celle mai bune case de commerciu se clatina reu si sunt aproape de cadere*, (vedi *clatire*).

CLATINATORE, s. f., instrumentu de *clatinare*, sau *leganare*; ceva ce se *clatina* sau *legana*: *leganu*, *pendulu*, etc.

CLATINITURA, s. f., actione si rezultatu allu actionei de a *clatiná*.

CLATIRE, -escu, (? si *cletire*), v., agitare, move, lavare, eluere; 1. a missicá, a agită, a leganá: a *clati capulu*, *ventulu clatesce frundiele*; ca netransitiv: a *clati d'in capu*, d'in *coda* (mai pucinu bene: a *clati cu capulu*, cu *cod'a*, etc.; vedi *clatinare*); ca reflexiv: *unu dente mi se clatesce reu* (inse in aceste insemnări, date de dictionariulu de Buda si altele, pre câtu noi scimu, se dice exclusiv numai *clatinare*, éro

clatire se iea mai vertosu cu urmatori'a insemnare): 2. a spellá, a curatí ceva cu apa, agitandu ap'a d'in acellu ceva, sau trecundulu numai prin apa: *clatiti vasele*; e bene a si *clati manele inainte de a se pune la mesa*; e sanetosu lucru a si *clati totudeaun'a gur'a dupo mancare*; *rufele sunt spellate*, si n'ai decâtu se le *clatesci* (*clatire*, in acestu intellessu, differe de *spellare*, intru câtu *spellare* dice mai multu decâtu *clatire*: *spellare* rufelor cere moiare in apa ferbente, cere *frecare cu sapunu*, precandu *clatirea* acelloru-asi nu e decâtu numai *trecerea loru prin apa*, si *chiaru apa rece*; cineva *spella vasele punendu in elle apa calda*, *frecandule cu cenusia sau altu ceva*, pre candu, ca se le *clatesca*, nu se cere decâtu se puna in elle apa, fia calda fia rece, si se le agite cu mai multa sau mai pucina potere); 3. participiulu trecut, pre longa insemnările espuse, are si cele doue urmatorie: a) sub form'a feminina, luata ca substantiv, *clatita* = *scriblita*, specia de placentiora cu dulcetia, numita asiá pentru-co, foi'a d'in care se face, fiendu suptiresi delicata, ca se nuse ardia, candu ua coce, cauta se se *clatesca* necontenitu tigar'a in care se coce; b) ca adiectiv in espressionea: *clatitu de mente* = smentitu, essitu d'in menti (intellessu ee noi insine nu conoscemu neci d'in cetite, neci d'in audite); — dupo invetiatulu *Miklosich* d'in slavicultu *klatiti* = *quater*, si nu d'in grec. *κλινδῖραι*, cumu sustine invetiatulu nostru filologu *Cipariu*; déro slav. *klatiti* pare ellu insusi derivatu, si invetiatulu *Miklosich* nu ne spune d'in ce a nume radecina e trassu; déro slav. *klatiti* se afla isolatu in vechi'a slavica, precandu in romanesce *clatire* face parte d'in una destullu de numerosa familia cu insemnări forte variate; déro in romanesce, euvente, ca *clatinare*, cu formele simple de conjugationea antania nu sunt trasse d'in fundane slavice: ecco câteva obstacle, la cari amu poté adauge si altele, in contr'a suppositionei invetiatului *Miklosich*; assertionea reverendului *Cipariu* este cu multu mai probabile, pentruco

radecin'a *clin*, d'in care grec. κλιν-σiv, latin. *clin-are*=*clinare*, *in-clinare*, *in-clinare*, etc., are intellessulu cellu mai originariu de *a smenti unu ce d'in posesiunea sea*, intellessu d'in care essu forte usioru insemnările cuventului *clatire* si derivatelor lui: *clatinare*, *clatire*, etc.; câtu pentru form'a *clin-tire*=*a smenti d'in locu*, ea e unu derivatu d'in una forma *clin-tu*=cu unu grec. κλιν-τός (=κλιτός); in *cla-tire*, *cla-tinare*, cari paru co se dicu si *cle-tire*, *cle-tinare*; n a disparutu, ca si in *ametire* pre longa *smen-tire*; de altumentrelea in grecesce radecin'a *elia* pare a fi avutu si form'a *elen*=κλεν, de orece κλον-ος=*agitatione*, presupune form'a κλεν, cumu si λόγ-ος e formatu d'in λεγ; si prin urmare vocalea intunerecata, scrisa ou a in *cla-tire*, *cla-tinare*, etc., pote fi i sau e; déro, fienduco in formele in care este intonata, acésta vocale se aude ca a claru: *clátinu*, *clá-tini*, etc.; de acea-a se pote admite cu cea mai mare probabilitate; co a claru e in locu de e crescutu, ca si *masa* in locu de *mesa*, si prin urmare formele mai derepte alle cuventelor d'in cestiune aru fi: *clétire*, *clétinare*, etc.; chiaru *clintire* ar poté fi in locu de *clen-tire*, ca si *smintire* in locu de *smen-tire*; in compusulu: *s-crin-tire*, l s'a stramutatu in r:

CLATITA, s. f., vedi *clatire*.

CLATITURA, s. f., actione si resultatu allu actionei de *a clati*.

CLAVIRU, s. m., in locu de *clavicornidia*, nu e de recommendatu.

CLEFAIRE, -escu, v., a face *clefu*, mancandu, a mestecá asiá in câtu se aude, ca la porci, de essemplu, unu sonu ce se imita destullu de bene prin interiectionea: *clefu* sau *cliafu*, de unde a si luatu, de certu, nascere cuventulu: *clefaire* sau *cliafaire*; a mestecá tare, a mancá lacomesce.

CLEFU sau *cliafu*, vedi *clefaire*.

CLEFETEA, s. f., pl. *clefettele*, *manubrium versatile*; *mallus*; manusia de invertitu ceva, una rota, de essemplu; maiu, cu care se pune in misicare ceva; — d'in turcesculu *clefeté*, sau d'in aceea-si radecina cu *clefaire*, *clefetire*, etc.?

CLEFETA si *cleveta*, s. f., *clefetu* si *clevetu*, s. m., resultatu allu actionei de *a clefeti* sau *cleveti*, mai vertosu in insemnarea lui *clefetire* sau *clevetire* de sub numerulu 2.

CLEFETIRE si *clevetire*, -escu, v., *manducare*; *male dicere*, *obtreectare*; 1. cu aceea-si insemnare ca si *clefaire*; 2. a vorbi de reu, a defaimá, a categori, a portá in gura pre cinéva, vorbindu de densulu reu; — cuventulu se espleca de sene prin *clefaire*, (vedi acestu cuventu), care de la prim'a insemnare de *a mestecá si imbalá*, forte usioru a trecutu la cea de *a vorbi de reu*, si prin urmare nu pote fi impromutatu d'in slav. *klevetati*, care si ellu ea derivatu nu si afla neci una esplecare in acesta limba, ci cu multu mai probabile e co in slavonesce a trecutu d'in romanesce, unde si afla una esplecare câtu se pote de satisfactoria; déro e se allergámu la una radecina nerománesca, atunci radecin'a, care a datu in grecesce: χλέση, χλεβάειν=*a defaimá*, a datu, de certu, de a de-reptulu si in romanesce *clevetire*, *clefetire*, etc.; déro esplecare data prin una interiectione *clefu* sau *clevu*, *cliavu*, *clavu* sau *clafu*, este, fóra indouentia, atâtu de bene fundata, câtu pote fi una buna etymologia, (vedi si *clefaire*).

CLEFETU si, *clevetu* s. m., pl. -e, vedi *clefeta*.

CLEIRE, -iescu, v., *glutinare*, *conglutinare*; a lepi cu *cleiu*, — cuventu mai raru usitatu decâtu compusulu seu: *in-cleire*, (vedi *cleiu*).

CLEIOSU, -a, adj., *glatinosus*, *viscosus*; 1. plenu de *cleiu*, unsu sau lepiu cu *cleiu*; 2. de natur'a *cleiului*, lepi-tiosu, vicosu, cocosu; *pane cleiosa*=*pane* ce se face in gura ca *cleiulu*.

CLEITURA, s. f., actione si resultatu allu actionei de *a clei*, — cuventu mai pucinu usitatu de câtu compusulu seu: *in-clitura*.

CLEIU, s. m., *gluten*, *viscum*, *gummi*; 1. substantia vicosu, ce se trage d'in certe plante, si cu care ne servimu a lepi certe lucruri, cumu, de essemplu, scandurele ce compunu una mesa, una usia, etc., asiá in câtu se nu se pota

usioru deslipt, *glutenu, colla tare*; 2. substantia vascosa, ce cura d'in scortia cer-toru arbori: meri, cerasi, pruni, etc.; 3. *sorde* sau neacuratie vascosa, ce se formedia in urechie; 4. *vesculu*, cu care se ungu lemne spre a se prende passerii; — differitele intellessuri alle cuventu-lui se potu espreme prin altele, cumu: *glutinu, vescu, gumuni*, etc., cari sunt de necontestata romanitate; deo si *cleiu*, dupo noi, este romanicu trassu d'in a-acea-asi redecina, d'in cari au essitu grec. *γλία*=cleiu, *γλινη, γλοιός*=vescu, sor-de, etc.; latin. *glu-tinum*; *glus-glu-tis*=glutinu; cu *γλοιός*, mai vertosu, respunde si in forma si in intellessu, cuventulu no-stru *cleiu*, cu multu mai bene decatu cu slav. *klei*, (compa si 1. *clica, clicosu*).

CLENCIU, *clencire*, etc.; *vediclenciu, clincire*.

CLENGA, *clengurosu*; *vedi crenga* sau *cranga, crengurosu*, sau *crangurosu*.

CLESCE s. m., (noi nu scimu se se iea ca femininu plurariu, cumu lu dau unele dictionarie: scimu co se dice: unu *clesce bunu*, si nu: *nesce clesce bune*), *forceps, forcicula*; instrumentu de ferru, compusu d'in doue bracie, cari se potu cascá si stringe apoi cu pote-re, in catu ce appuca tinu bene si nu lassa se le scape: cu *clescele luam car-buni d'in focu*; cu *cles. e fuurulu si tine ferrulu arsu*, ca se va bata; cu *clescele se appuca, se tragu si se scotu cine si alte lucruri, ce nu s'aru poté scote numai cu man'a*; cu *clescele se scotu si dentii sau massellele stricate*; de aci proverb.: *n'am pusu moó clescele in gur'a mea*=n'am scosu neci unu dente; a rupe carnea cu *clescele de pre cineva*, un'a d'in torturele barbare ce se appe-cau una data criminaliloru; a *appuca sau a tine pre cineva in clesce*=a lu avé bene pusu la mana, incatu n'are cumu scapá sau nu face ee se cere de la densulu; — d'in slav. *klesta*, cumu pretende in-vetiatiulu *Miklosich*? sau d'in anglic. *clutch*=a appuca si stringe bene, appu-catura si strinsura potelica, ghiara, etc.? (vedi inse si *clenciu, clisa, cliau, clisc*).

? CLESCINITIA, s. f., baleiucu pre care se porta insirate chiaile?

CLESCISTORU, s. m. deminutivu d'in *clesce*.

CLESTARIU, s. m., in loeu de *cre-stallu* sau *cristallu*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu).

CLEVETA, *clevetire, clevetu*; *vedi: clefeta, clefetire, clefetu*.

1. CLICA, s. f. (si *clicu*, plur. *clicuri*?), viscosum, glutinosum; spissi-tado; 1. ceva invescu, ceva glutinosu sau cleiosu; 2. calitate de ceva inve-scutu, tenacitate, viscositate, desime; — cuventulu nu e cunoscutu d'in coce de Carpati, pare inse, si prin forma si prin intellessu, a se legá de aceea-asi rade-cina cu *cleiu*, (vedi si *clisa*).

2. CLICA, s. f., clandestina: *coltio, factio*; omeni strinsu uniti intre densi cu scopu de a face intrige, de a ruina pre altii spre a se sui densii pre rui-neloru; cummetria, cumnatia, impare-chiare, etc., — deo cuventulu nu va fi cumuva unu neologismu introdusu d'in franc. *olique*, cu aceea-asi insemnare; a-tunci ellu ar poté fi acellu-asi cu 1. *clica*, appecat, prin metafora, la altu intel-lessu; (vedi si *claca*).

CLICOSC, adj., glutinosus, viscosus, spissus; vescosu, cleiosu; tenace, lepi-tiosu, desu, (vedi 1. *clica*); — neconno-scutu, ca si 1. *clica*, d'in coce de Carpati.

1. CLICU, s. m., cu aceea-asi insem-nare ca si 1. *clica*.

2. CLICU, s. m., chiutu de bucuria, (vedi *claca*); — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

CLICUIRE, -escu, v., a dá *clicuri*, a petrece cu chiuetesirisetu, (vedi 2. *clicu*, compa si *claca*).

CLINCIU si *clenciu*, s. m., pl. -uri, no-duc; captiancia; 1. nodu, carligu, veri-ce e facutu asiá, ca se appuce si se tina; 2. metaforice: a) cuventu captiosu, ne-dilocu de a prende pre cineva in cuventu, de a lamagi si fasti de dreptulu seu: *judecatoriada nebma uteci scizala tot-deam'a una clenciu*, prin care da derep-tat' cu oca m'ar' si p' clenciu inelili-locu de a agra cu oca m'ar' si p' clenciu de unde sc'ia a m'ar' a p' clenciu totudeam'a agra cu oca m'ar' de a se scapa; c) nodu allu unei cestione, se-

oretu alta unui lucru orecare complicatu, etc., — cuvântulu se afla si în alte limbi: angl. *clinch* = nodu, cavilla sau tertip; germ. *Klink* = veriga, clantia, copilu, etc; franc. *clanche* sau *clanche* = clantia, (vedi si *clantia*), etc.; cu tote aceste-a noi credemu co acesta coincidentia si de forma si de sensu nu este neci de cumu una proba indestullatoria, co cuvântulu nostru *clinciu*, de unde apoi *clinciuros*, *inclincire*, este unu impromutu de a dereptulu d'in angl. *clinch*, cu care, sub amendoue punctele de vedere, allu intellessulu ca si allu formeii, sta in cea mai strinsa legatura; d'in contra, coincidentia pote fi saâ fortuita sau provenita d'in impregiurarea, co si Anglii si Românii au potutu trage d'in aceea-si radecina unu cuventu analogu in intellessu; déro in limb'a anglica cuvântulu *clinch* sta senguru sengurellu, pre candu in limb'a nostra *clinciu* face parte d'in una numerosa familia essita din aceea-si radecina: *clin*, (vedi *clinu*).

CLINCIUROSU, -a, adj., nodosus, captiliosus; plenu de *clinciuri*.

CLINU, s. m., pl. -i, cuneus, peniculentum, ala; intellessulu cellu mai ordinariu allu cuventulu este cellu de *petecu de pandia sau de alta stofa*, care se adauge unei camesia, rochia, etc., la locurile, cari nu se potu impleni cu bucatile de stofa, ce essu d'in antani'a croitura a vestimentului, si in particulariu: 1. petecu ce se pune la maneca a unei camesia, la subtiora; 2. petecu de forma triangiularia, ce se adauge la pollele rochiilor sau si la alte parti alle rochiilor, fustelor si altoru vestimente femeiesci sau barbatiesci, candu cu foiele sau pulpanele essite d'in antani'a croitura, acelle vestimente nu au largimea cuvenita; déro in poterea sensului etymologicu, cuvântulu *clinu* s'ar poté aplică si la *veri-ce altu ce se allipescé, se adauge, se unesce, se imbucca, se lega, se in-clina cu altu ceva*; — proverb: *a nu avé neci in clinu, neci in maneca cu cineva* = a nu avé neci de cumu relatione; *a nu vré se si bage neci in clinu, neci in maneca cu cineva* = a nu vré se aiba a face neci de cumu, a nu vré se intre in

neci una relatione cu densulu; — slaviculu *klenŭ* sau *klinŭ* nu se esplica pre sene insusi in izolarea, in care se afla, necumu se esplice romanescul *clinu*; cumu pretende invetiatiulu *Miklosich*; d'in contra cuvântulu *clinu*, care, si in forma si in intellessu, se esplica, in romanesce, câtu se póte de bene, a potutu trece in limb'a slavica d'in cea romanesca: si in addeveru este pre deplenu invederatu, co, in forma, *clinu* se refere la aceea-si radecina cu latin. *clin-are* = *clinare*, *in-clinare* = *plecare*, grec. *κλιν-ε-ν*; d'in aceea-si radecina au essitu si in romanesce pre de una parte: *chin-u*, *in-chin-are*, *in-chin-atione*, etc., in locu de *clin-u*, *in-clin-are*, etc., cumu si pronuntia mare parte de Români, in cari, la alta parte de Români consonantea *l* s'a moiatsu, dupo regula, asiâ in câtu mai nu se aude; éro pre de alt'a: *clin-u*, *clin-a*, *in-clin-are*, *clin-tire*, *clin-cu*, *in-clincire*, *des-clin-tire*, *s-clin-tire* (in locu de *s-clin-tire*, vedi si *clatire*), etc.; in cari *l* s'a pastratu nemoiatu la acei-si Români, cari in celle mai susu citate, desí provenite d'in aceea-si radecina, au moiatsu pre *l*; déro acesta nemoiare a lui *l* se observa si in alte cuvente, cumu, de essemplu, in *faclia*; si, câtu pentru *clinu*, de care anume este vorb'a in acestu articlu, la Macedoromani se pronuntia cu *l* ca si celle alte cuvente provenite d'in aceea-si radecina; éro, déro Dacoromanii in unele cuvente d'in radecin'a in cestione au pastratu pre *l* neattensu, pre candu in altele l'au moiatsu, acesta-a a venit d'in unu sentimentu delicatu de a destinge bene intellessulu cuventelor cu *l* nemoiatu de allu-celloru cu *l* moiatsu, intellessu, in apparentia, asiâ de departatu, déro care usioru se pote conciliâ cu cellu d'antaniu, observandu co, atâtu d'in sentimentulu generale de distinctione de intellessu, câtu si mai vertosu d'in respectu religiosu, dupo ce Românulu a applicatu *in-chin-are*, *in-chin-atione*, *chin-u*, etc., la concepte mai allessu de domeniu religiosu, a cautatu a espreme, priu formele in cari *l* s'a pastratu, concepte de domeniu materiale si morale: *clin-a*, care nu e de câtu fe-

mîmînu d'in *clin-u*, va se dica atâtu câtu si franc. pente, latin. *cli-vum* (de aceea-si radecina cu *clin-are*); *clin-are*, *in-clin-are*, ca si franc. *in-clin-er*, lat. *inclinare*, va se dica a fi *appecatu*, a se *plecă*, a se incovoia; a *plecă*, a *porni*, a *tende cotra cineva sau ceva*, etc., si de aci: a *atenge sau adjuge la acellu ceva*, a se *uni*, a se *legă*, a se *imparechia*, etc.; si de la acestu d'in urma intellessu peno la cellu ce de ordinariu are *clînu*=*ceva adaussu*, *legătu sau inclinat*, cumu este unu *petecu* sau *pulpana* de vestimentu, nu e de câtu unu micu passu de facutu pre callea metaforica: *clin-ciu*, ca *nodu* sau *legatura*, care *inclina* unu ce cu altu ce, se esplică prin aceea-si metafora; *clin-tire*, etc., este si mai apropiatu de intellessu cellu mai comunu allu radecinei *clin*=*plecare*, *incovoia*, *pornire la una parte*, *smentire d'in loculu*, *starea*, *positionea ordinaria*, etc.; si cu atâtea credemu pre deplenu justificata reducerea la aceea-si radecina, *clin*, atâtu a cuventelor cu l moiatu: *chinu* *inchinare*, etc., câtu si a celloru cu l ne-moiatu: *clina*, *clinu*, *inclinare*, *clintire*, etc. (vedi si *clatire*, *clantia*). Déro d'in latin. *cli-vus*, cumu si grecesc. *κλί-τός*=*inclinat*, *plecatu*, etc., se vede co radecin'a *clin* se reduce la form'a mai simpla *cli*, care prin variarea vocalei pote luă si formele; *cla*, *cle*, *clu*, *elo*, etc.; cari paru a fi datu in grecesce: *κλαίς* sau *κλείς*=*clavis*=*chiale*, *κλείεσθαι*=*claudere* sau *clu-dere*=*inchidere*, *κλάειν*=*frangere*, *κλά-δος* si *κρά-δος*=*ramura* (si cu λ si cu ρ, ca si la noi *clin-tire* sau *clatire* si *s-crin-tire*; vedi *clatire* si compara si grec. *κραδαίνεσθαι*=*clatinare*), etc., si cari aru esplecă si romanescele: *cli-ca*, *cli-sa*, *cle-tire* (=clatire), *cla-ca*, *cle-iu*, *cle-sce*, etc.; aceea-si radecina, prin commutarea tenuiei *c* cu medi'a *g*, ar luă form'a: *gla*, *gle*, *gli*, *glu*, etc. d'in care latin. *glu-ere*, *glu-tinum*=*γλί-α*=*cleiu*, *glarea*=pamentu cleiosu, *clisa*, materia viscosa a oului, etc.; *glarea* ar dá in romanesce *glaria*, si prin stramutarea lui *i* in syllab'a iniziale: *gliara*, *ghiara*; in forma cuventulu corespunde déro pre deplenu cu cellu latinu: si câtu pentru

intellessu, metafor'a in poterea carei s'a potutu nasce, nu e mai cutediatoria de câtu cea ce se afla in *clinu*, *clinciu*, etc.; in fine grecescele *κλά-δος* si *κρά-δος*, *κλώ-ν*, *κλώ-νάριον*=*ramura*, sunt una proba, co la aceea-si fântana se potu referi si romanescele: *cra-cu*, *cra-ca* *cran-ga*, *cran-gu*, *clen-ga*, *clom-ba*, macedorom. *clon-ares* sau *clun-are*=*ramura*, etc.; macedorom. *clunare* pote fi impromutatu dea dereptulu d'in grec. nou *κλονάρι*, déro celle alte cuvente sunt de una inalta vechime si nu se potu referi la vechiulu slav. *krakŭ*, care neci co se afla in acesta limba de câtu in compusulu *pokracŭlo*=passu, ci e cu multu mai probabile, co in limbele slavice assemenea cuventu isolatu a trecutu d'in limb'a romanesca, in care ellu face parte d'in una familia asiă de numerosa; câtu pentru sensu, de la *craca* peno la *inclinare* distantia pare forte mare; observandu inse co *inclinare* de la insemnarea de *plecare* sau *incovoiare* usioru pote trece la cea de *infrangere*, vomu intellege cumu aceea-si radecina sub form'a *cli* in *κλί-νεν* a insemnatu *plecare*, éro sub form'a *ela* in *κλά-ειν* a luat intellessulu de *infrangere*, *ramificare*, etc.; *branc'a*, ital. *branca*, franc. *branche*, pare a fi formatu dupo acelle-si analogie d'in una radecina *brac* sau *brauc*=in intellessu cu *frags* sau *frang*=*frangu*, de unde grec. *πραχ-ος*=*seurtu*, *πραχτων*=*brac-iu*, etc.

CLIPA, s. f., *nictatio*; *punctum temporis*, *momentum*; 1. actione de a *clipi*, de a inchide d'in ochi, si de aci prin metafora: 2. tempu câtu tine una *clipa* de ochiu, tempu forte scurtu, punctu de tempu, momentu: in mai *pucinu de una clipa callulu despari d'in ochii nostri*; — presuppusul slav. *klipĕti* sau *klipiti* nu espleca cuventulu romanesco: sau *p* se tiene de radecina, si atunci *clipa* se refere la aceea-si radecina cu lat. *clep-ere*, grec. *κλέπ-ειν*, cu insemnarea cea mai generale de a *inchide* sau *ascunde*, a se *inchide*, a se *lipi*, etc. (de unde pote si *clapa*), insemnare ce s'a tradussu in cea cu totulu speciale de *inchidere d'in ochi*; *olepsydra*=*κλεψύδρα*

erá, cumu se scie, unu instrumentu de a mesurá tempulá, si astu-fellu cuventulu *clipa* si prin inseminare sea de *momentu de tempu* pare a militá in favoarea acelei-asi suppositione; sau *p* nu se tine de radecina, si atunci cuventulu se refere la acea-asi radecina, ca si *clinu*, (vedi acestu cuventu), la radecin'a *cli*, dupo acelle-asi analogie ca si franc. *clin d'œil*; sau *clipa*, *clipire*, *clipita*, etc.; sunt prin caderea lui *s*, in locu de *sclipa*, *sclipire*, *sclipita*, éro acestea in locu de *stlipire*, etc., ca *velu* (= *vechin*) in locu de *vetlu*=*vetulus*, si atunci aceste cuvente se referu la *τὸ λυρε*=*lucire*, *lucifire*, *scatolire*, *temurire* sau *bafere* a luminei: *sclipire*, in altele, ca si *stlipire* se dice in românesc de *lucirea* sau *scatolirea ochiloru*, si prin urmare *clipire*, forá *s*, ca si lat. *micare*=*a se bate si a lucuri*, a potutu luá in omul de *bafere* sau *inchidere a pleopeloru* sau *pleopeloru*; fiindu-*co liu*, ca onomotopeia, éspreme sunetulu unui *ee*, care lovesce si se *lipesc* de altu *ee*, a *pleopelu* in *clipire*; de acea-*a clipire* pote fi si in locu de *culpire*; in fine *clipa*, ar poté fi femininu d'in *clipu*, derivate amendone d'in acea-asi radecina cu *clipeus*=*clipeus*=scutu, radecina, ce ar avé de inseminare originaria: *areoperire*, *inchidere*, etc., prin care s'ar esplecá si *clipirea* sau *inchiderea pleopeloru*; d'in acea-asi radecina a potutu veni, prin imoiarea lui *l*, si *cleou*, carui-*a*, la articulu *cleocotire*, ca si alte esplecáci, (vedi *clipa*), de ore ce *clipeus* sau *clipeus* avea pre *clipeus* totu-deama *clipuri* sau *imagini*; d'in radecin'a *clup* sau *clap*, *clip*, etc., au potutu essé mai departe si *clupa*. (vedi inse si cele spuse la articlu *clocotire*), cumu si *clup-sa*, d'in care apoi *crup-sa*, si, prin caderea lui *p*: *cru-sa*, *cur-sa*, integrai precumu si in grecesce d'in acea-asi radecina paru a se fi formatu : *κλῶπ-τειν*, *κλέπ-τειν*, *κρόπ-τειν*; cátu pentru moiarea lui *l* in unele d'in cuventele provenite d'in acesta radecina, si imoiarea acellui-asi, in altele, vedi *clinu*: tote aceste esplecari au, fiacare pentru sene, mai multa probabilitate decât suppositionea, co

clipire, *clipa*, etc., ar veni d'in slav. *klipiti*.

CLIPETA, s. f., in locu de *clipita* sau *clipa*.

CLIRONOMISIRE, -escu, in locu de *clironomire*, sau mai bene : *cleronomire*, nu e de recommendatu.

CLIOS, s. m., care cu articlu se dice *clirosulu*, nu e de recommendatu; form'a correctá e *cleru*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu).

CLISIARE, -ediu, v., franc. *clieher*, a face table de typariu cu littere fisse pre aceste table, pentrú ca acellu-asi scriptu se se pota typari mai de multe ori, forá se fia lipse de una noua compositione a tableloru; — in locu de acestu neologismu, a cărei neci originea se connosce, neci intellessulu primitivu se scie, e mai bene a introduce, cumu s'a si introdusu in parto, cuventulu : *stereotypare*, de unde apoi si *stereotypu*=franc. *cliehé*, *stereotypia*=franc. *cliechage*.

CLIVAGIU, s. m., neologismu, care d'in caus'a si a formei si a originiei, nu e admissibile, dupo franc. *clivage*=actione sau arte de a *clivá*.

CLIVARE, v., dupo franc. *cliver*=a despicá sau crepá cu dexteritate unu diamante; urmandu linielu lui de conglutinatione; — cuventulu pare de origine germanica, angl. *cleave*=crepare, despicare.

CLOCELA, s. f., in locu de *clocitura*, nu e de recommendatu.

CLOCOTIRE, -escu, si *colcotire*, -escu, v., bullire, fervere; a ferbe cu unde, a ferbe undulandú, a fi in *clocotu*, a fi in mare ferbere si agitatione : *sangele clotelisce in mene de menta*; in multe locuri *apa esse clocotindu d'in senulu pamentului*; — dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in vechiu slav. *klōkotati*=*κωκλάζειν*=bullire=ferbere, clocotire; d'in care, dupo acellu-asi invetiatu, ar fi venit si *clocotu*=vechiu slav. *klōkotū*=tisnirea, tisnitura, clocotu, ba chiaru si : *cloca*, macedorom. *clocia* (pronuntia : *clotia*)=nouslav. *kvocika*, bulg. *kvaeika*, serb. *kvocika*; *clocire*, *clocarire*, *clocaire*, etc.; dupo acesta opine *cloca* sau *clocia* ar

inseamnă *găin'a în ferbere de a scote pui*; vomu vedé mai în urmă, peno la ce punctu acesta esplecare a cuventului *cloca* este addeverată; de una căm dată se observămu, co, în limb'a romanesca se dice si *gloca*, *glocire*, ca si în latinesce *glocire*, în locu de *cloca* si *clocire*; co în limb'a romanesca, este viua în gur'a fia-cărui Român onomatopei'a : *clocu* si *glocu*, prin care se imita vocea *glocelor* si se cheama acestea la mancare sau la cuibariu, cumu nu e, de certu, în limbéle slavice, cellu pucinu în cea vechia, si de aceea-a, pentru esplecare a lui *klokotare*, se si presupune una forma mai simpla *klok*, care, în limbéle slavice, nu se afla în neçi unu cuventu redussa la asiă simpla espressione ca în roman. *cloca*; déro, în limb'a romanesca, în locu de *clocotire*, se dice si *colcotire*; si chiarn ou forma mai simpla; *colcaire*, care se conjuga : *colcaiu*, *colcai*, *colcaie*, etc., cumu nu se conjuga, de regula, cuvente trasse d'in funtana slavica; déro, în romanesce, se afla multime de cuvente es-site d'in aceea-si radecina, pre candu în vechi'a slavica nu se mai afla neçi unu altu cuventu, afora de celle doue mai susu citate : *klokotă* si *klokotati*, cari si elle ceru, spre a se poté esplecă, una radecina *cloc*, ce nu se afla în limb'a slavica, déro, appare luminatu sub cea mai simpla a sea forma în romanesce : *cloc-u* sau *col-col*, *col-a*, prin cari se imita vocea *cloci* sau sonulu unui licidu ce *colc-aie*, *cloc-a*, *cloc-ire*, *colcaire*; d'in *cloc-ire* se nascu, în romanesce, formele participiali : *cloc-itu*, *clóc-etu*, *clóc-utu*, *cloc-otu* sau *colc-otu*, si d'in *cloc-otu* esse de sene : *cloc-otire* sau *colc-otire*; în limb'a latina essiste *glocire* = *clonc-anire*, *clonc-itare* = *strigare* sau *sberare* a cerbului; în ital. *chiocc-lare* = *clonc-anire*, *chiocc-la* = *clocasau gloca* = (în forma, ca si în intellessu, cu Macedonic. *cloc-ia*); în latinitatea media înco se afla onomatopei'a *cloc*, *cloc* = *clocu*, *clocu*, sau *col-cotu*, care în *Du Cange* se espleca cu cuventele: *sonus*, *quem edit amphora*, dum liquor vel aer ex ea ore exhauritur = sonuce da unu vasu, candu d'in ellu pre una gaura esse licore sau aeru,

cumu si verbulu *clocire* = *clocotire* apei în pantece; în franc. *glousser* = *glocire*; în isp. *clueca* = *cloca* sau *gloca*, *clouear* = *glocire*; în fine la tote poporele romanice d'in tote tempurile au statu si stau cuvente analoge în intellessu si forma cu *cloca* si *clocotire*, trasse d'in una onomatopeia viua, cum s'a dissu, în gur'a totoru Româniloru peno astadi: cu atātu-a credemu romanitatea cuventelorū în cestione deplenu justificata, (vedi si *clopotu*).

CLOMBA, s. f., *ramus*, *ramulus*; ramura sau ramurea; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, dupo Dictionariulu de Buda d'in grec. *κολοβός* = taiatu, mutilatu, cu care sémēna în sonu derivatulu : *clombosu*; vedi inse si *clănu*, si compara si *chiombu* = strambu de cautatura, care ar fi *clombu* cu l moiatu.

CLOMBOSU, adj., *ramosus*, *nodosus*; ramuros, nodos, (vedi *clomba*).

CLOMBUTIA, s. f., dem inutiv d'in *clomba*.

CLONDIRU, s. m., pl.-e, vasu de vtru sau depamentu, de forma *culendrica*, — cuventu formatu d'in *κλινδρος* = *culindru*; s'ar poté intru câtu va corregge dandu-i se forma : *culindriu*.

CLONTIU, s. m., pl.-i (si-uri?) rostrum, dens major; edentatus, decrepitus; 1. ca substantiv : ciocu; dente mare ca de cane; dente, care, ca la betrani, earoru-a le a cadutu cei mai multi denti, sta isolatu si prin acest'a chiaru paré mai mare de câtu e în addeveru, (în acestu intellessu pare a fi acellu-asi cu *coltiu*, care prin stramutarea lui l longa c, devine *clotiu*, cumu se si aude pre a locurea, de unde : *clotianu* = siorece mare, cu *colti* mari = *chitioranu* sau *chiticanu*; apoi prin adaussulu licidei n, *clontiu*); 2. ca adiectiv, luat, pre câtu noi scimu, numai ca feminin, în espressionea : *baba clontia* = baba fora denti, baba forte betrana, decrepita; — cuventulu pote fi de aceea-si radecina cu *clantiu*, (vedi *clantia*), sau cu *coltiu*, cumu pare a dá se se intelléga înseamnărea de sub 1.; déro pote veni si d'in aceea-si funtana cu *cloc-a*, (vedi *cloc-otire*), d'in care una forma *clac-iu*, *clac-ia*, prin in-

sertionea unui *n*, ar dá : *clonc-in, clonc-ia*, cu însemnarea de *clociu, fertu, stricatu, derepenatu*, etc., cumu pare a dá se se înțelegea însemnarea de sub 2, (vedi si *clopotu*).

CLOPOTARIU, s. m., 1. care face *clopote*; 2. cellu însărcinatu a trage *clopotulu* sau *clopotele*; 3. vit'a care în una turmă sau cireda porta la gutu *clopotu* sau *clopotellu*.

CLOPOTELLU, s. m., *tintinnabulum, cymbalum, crepitaculum; campanula*; deminutiv d'în *clopotu, clopotu* micu, care se spândiura la gutulu unoru vite : oi, capre, cai sau boi, cani, pisici, etc.; care se pune la hamurile cailoru în tempulu iernei, cându caii tragu la sania; care se pune la manele, petiorele sau caciull'a unoru săltatori; care sta la îndemân'a cuiu, ca se lu'sune, spre a chiamá pre cineva sau spre a dá semnu de tacere si linisce într'una adunare; — prin metafora, appecat si la una flore, *campanula* lui *Linneu*; sub form'a *clocotellu*, (vedi acestu cuventu în Dictionariu) înco se appecla la una specia de flore, (vedi *clopotu*).

CLOPOTIRE, -escu, v., a trage *clopotulu* sau *clopotele*, a face se sune unu *clopotu*; cuventu, pre câtu scimu, necunoscutu d'în coce de Carpati, (vedi *clopotu*).

CLOPOTNITIA si *clopotnitia*, s. f., turnu în care se spândiura *clopotulu* sau *clopotele* unei biserice; — cuventu cu forma straina, careia s'ar poté substitui un'a mai correctă : *clopotaria*, (vedi *clopotu*).

CLOPOTU, s. m., pl. -e, *scampanum, tintinnabulum*; instrumentu de metallu, munitu cu limba érosi de metallu, assiediatu asiá în câtu se se pota cu usiurentia bilanciá, si care, agítatu prin una funia legata de una coda de lemnu, suna si annuntia, la biserice, la cenobie, la institute de creșeere, orele de rogatione, de mancare, de studiu, etc.; la orologiele mari, assiediate în turnurele biserice-loru sau altoru edificie, înco se afla unu *clopotu*, care prin batai'a limbei, suna orele, ba chiaru si cartele de ore; la gutulu unoru animali înco se spândiura

clopote, înse cu multu mai mice de câtu celle de la biserice; — pentru mortu înco se tragu *clopotele*, si de aci : a trage *clopotulu cuiu*, va se dica a lu *derapená, a lu ruiná, a lu perde*; — după invetiátulu *Miklosich*, d'în vechiu slav. *klopotŭ* = *strepitus* = strepetu, scomotu, sunetu, etc., verbu *klopotati* = *κροπεῖν* = strepere = a face scomotu, a dá sunetu prin bataia, a ciocani, a tocani, a tocá, etc.; pre longa *klopotati* se afla si *klopotiti* = *κροχάλλειν* = bullire = *clocotire, ferbere*, si prin urmare *klokotati* si *klopotati* ar poté, de orece se atengu în intellessu, se fia essite d'în un'a si acea-asi origine; invetiátulu slavistu însusi pare a fi de acestá opinie, de orece la slavicultu *klopotŭ* refere si roman. *clocotellu*, care nu e decâtu unu deminutiv d'în *clocotu*, ba chiaru si albanic. *clop-asca* = *pessulus* = elantia, cuiatoria, care pote, fora indoientia, veni d'în *klopotati* prin acea-asi metafora, prin care si noi amu dissu co *clantia* ar poté veni d'în *clantiu*, ce espreme unu sunetu analogu cu stridere = *klopotati*; déro, fiendu co *clanti'a* nu e destinata a *clantiani* cu dens'a ca cu una *clantianitoria*, ei serve mai allessu a *inchide*, de acea-a amu cautatu a cercá pentru *clantia* una esplecare mai satisfactoria (vedi *clantia* si *elinu*), si totu pentru acestu cuventu credemu noi co si alban. *clop-asca* s'ar poté referi mai cuventu la acea-asi radecina, cu alle nostre *clapa, copilu, cop-ca, cop-oría*, etc., cari tote, ca si albanic. *clop-asca*, însemna obiecte servindu a *inchide, a ap-puca, a prende cu elle ceva*; déro e se presuppunemu una radecina *clop*, d'în care ar fi essitu slav. *klop-otati*, si care se esplece si alban. *clop-asca*, apoi acestá radecina se afla sub form'a cea mai simpla în roman. *clap-a*, întogmai ca si în grecesc. *ἐκλάτ-ην*, comparatu cu *κλέπ-τεν, κλοπ-εός*; intellessulu ordinariu allu acestoru cuvente grecesci este cellu de a *furá*; déro a *furá* si a *rapí* se atengu în intellessu, si d'în *rapire* usioru deriva însemnările de *prendre, appucare, accatiare, imbuccare*, etc., ce se cuvinu romanescului *clap-a* si albanes-cului *clop-asca* cu multu mai bene de

cătu intellessulu ce resulta d'in slavio. klop-otati, (vedi si *clipire*); déro noi credem co in albanesculu *clop-asca*, ca si in roman. *clap-a*, radecin'a nu e *clap* sau *clop*, ci *cap* sau *cop*, cumu se vede d'in analogele loru : *cop-ca*, *cap-cana*, *cop-orla*, asiá in cătu *clapa* e in locu de *cap-la*==*ceva ce appuea* sau *imbucca*, intogmai cumu si *plopu* e in locu de *poplu*, si prin urmare *clapa* sau *capla* n'ar fi decatu unu femininu d'in *caplu*==cu lat. *capulas*, care are cellé mai multe d'in insemnările cuventeloru române : *clapa*, *cop-ca*, *cop-orla*; form'a *cop-ula*, care inco essiste in latin'a cea mai classica, a potutusi ea avé influentia assupr'a unor a d'in cuventele romanesce in cestione, de essemplu : *copilu*, si *cop-uria*, *cop-uranu*, trasse de a dereptulu d'in una forma *cop-ura*==*cop-ula*, cumu si assupr'a alban. *clop-asca*, probabile in locu de *copl-asca*. Déro lassandu la una parte cestionea incidentale cu alb. *klopasca*, si revenindu la *clop-otu* ensusi, de si form'a, ca si intellessulu cuventului, paru a dá dereptate invetiatiului slavistu, nu este inse mai pucinu addeveratu, co in contr'a suppositionei D-selle se redica seriose obiectioni, care ua facu mai multu decâtu indoioasa; antaniu in limb'a slavica antica, *klop-otú* n'are intellessulu romanesculu *clop-otu*, si prin urmare nu se pote esplecă, cumu Românii aru fi potutu applecă cuventului slavicu, de allu cărui intellessu originariu n'au avutu conscientia, unu intellessu metaforicu, ce n'are in limb'a slavica; allu doile alte limbe slavice noue inco nu prea connoscu cuventulu in acestu intellessu, afora de cea serbesca in care se afla *klopotar* cu unulu d'in intellessurele lui *clop-otariu* allu nostru, adéco, cu cellu de sub 3, *vita ce porta la gutu clopotu*; conceptulu de *clopotu* se espreme, in vechi'a slavica, prin *kamŭbanŭ*, impromutatu d'in latin. *campanum* si *campana*==*clopotu* si *cumpena*; afora de form'a *camŭbanŭ*, latinesculu *campana* a luatu, in vechi'a slavica, si form'a : *căpona*, cu intellessu de *cumpena*, d'in care invetiatiulu *Miklosich* pretende, co ar fi venitu allu nostru *cumpena*, fora se intellegemu pre ce funde-

dia acesta assertione, de orece *cumpena* se espleca, in romanesc, si in forma si in intellessu : in intellessu, pentru co lat. *campana* insemna atátu *clopotu*, cătu si *cumpena*; in forma, pentru co intinercarea lui *a* in *u* si *i* sau e este desu practicata in romanesc : *unblare*==*amblare*==*ambulare*, *inima*==*anima*==*anima*, etc. (vedi in dictionariu lit. A); aceste seambari s'au facutu la cuventulu in cestione, cu atátu mai multu, cu cătu elle au fostu addusse si de necessitatea destinctionei de intellessu: cuventulu *campana*, avendu doue intellessuri asiá de diferite, cumu cellu de *clopotu* si cellu de *cumpena*, prin acellu sentimentu de a destinge ce e de destinau, care caracterisa pre Român, poporulu nostru a tensu a dá cuventului in cestione doue forme : un'a *campana*, cumu dicu peno astadi multi Români in locu de *clopotu*, alt'a *cumpena*, cu insemnare de *bilance*; limb'a rusesca espreme conceptulu de *campana*==*clopotu* prin cuventulu *kolokolŭ*, differitu prin urmare de allu nostru *clop-otu*, si acesta-a este a treia obiectione si mai grave, de se pote, in contr'a assertionei, co *clopotu* ne ar fi venitu d'in slav. *clop-otŭ* : cumu se intempla co nu avemu, in romanesc, form'a *colocolu*, care cellu pucinu intr'una limba slavica insemna *clopotu*, si avemu d'in contr'a togmai form'a *clop-otu*, care in limbele slavice nu are acestu intellessu ? Déco inse rusesculu *kolokolŭ* a essitu d'in acea-asi funtana cu *klok-otati*, cumu da se se intellega invetiatiulu slavistu, de orece refere roman. *cloc-otellu*, la acea-asi radecina cu *klop-otŭ*; atunci difficultatea devine si mai mare, de orece prin celle espuse la articl. *cloc-otire* s'a vediutu, co nu slav. *klokotati* pote esplecă pre rom. *clocotire*, ci mai vertosu acestu-a pre acellu-a. Plecandu déro d'in insasi dát'a mentionatului invetiatu, co *klokotati* si *clopotiti* au acellu-asi intellessu de *κωκλάτσω*==*bullire*==*clocotire*, ferbere, se incercămu, déro, prin datele limbei române, nu vomu poté respandí mai multa lumina assupr'a cuventeloru nostre *cloc-otu* si *clop-otu*, presuppose ca venite din acea-asi radecina *cloc*

sau *cole*, d'in care a essitu *cloc-otu* sau *colc-otu*, si care ar fi luatu in *clop-otu*, si form'a *clop*, prin stramutarea guturalei *c* in labialea *p*. Si mai antianu co *p* se commuta adesea in limba nostra cu *c*, este ceva bene stabilitu : *poturnichia* = coturnicula, *apa* = aqua, *patru* = quatuor, etc. (vedi in dictionariu lit. C); déro, fiinduco acesta regula suffere multe esceptioni : *cocere* = coquere, *ciuci* = quique, etc., de aceea se cere, pentru addeverulu demonstrationei ce avemu, in vedere, se cercetamu, déco a nume pentru radecin'a de care este vorb'a, aflamu urme despre scambarea lui *c* in *p*. Ei bene, pre candu celle alte limbe romanice au adoptatu *campana* = *clopotu*, in cea francesa, pentru acellu-asi conceptu, aflamu cuventulu *cloche*, pre deplinu corresponditoriu in forma cu allu nostru *cloc-ia* = *cloc-a*, care se refere, cumu amu vediutu, la aceea-si radecina cu *cloc-otu*, *cloc-otellu*, etc.; ba inco in provencialea, pre longa *cloch-a*, aflamu si *cloc-a*, cu acellu-asi intellessu, corresponditoriu in forma chiaru cu allu nostru *cloc-a*, si verbulu *cloc-ar* = sunare, resunare in genere, si in speciale, vorbindu de *clop-otu*; de asemenea si in latinitatea evului mediu *cloccasi* *cloc-a* = *clopotu*, (vedi *cloc-clire*, *cloc-cloc*, citate la art. *cloc-otire*); afora de cerculu limbeloru romanice, aflamu si in vechiu german. *clöc-a*, si cu stramutarea tenuiei *c* in medi'a *g* : *gloc-ca* si *glog-ga*, nou germ. *glocke*, celt. *clog* = *clopotu*, angl. *clock* = orologiu; in latinitatea media *clöc-a* sau *clöc-ca* se applica pre de una parte la unu vestimentu de calle, care appara de ploia atatu restula corpului, catu si capulu, intellessu care ne da pre allu nostru *gluga*, numitu asia, fora indoientia de la form'a de *clopotu*, ce are *glug'a*, de unde si ang. *cloak* = vestimentu de ploia; éro pre de alt'a se iea si cu intellessulu de *canale*, prin care se scure apa de ploia, si prin urmare in acellu-asi intellessu cu classiculu *eloac-a*, ca *ceva pre care ap'a undula* (= curre in unde sau *cloc-ote*); apoi verbulu franc. *clocher*, care, de certu, e nascutu d'in a-

cea-asi radecina cu *cloche*, insemna si a *chiop-a* sau *s-chiop-p-etá*, asiá in catu *cloche* = *clop-otu* ar insemná proprie : *cellu ce se s-chiop-eta*, se legana, se agita intr'una parte si intr'all'a, cumu si face intr'addeveru *clop-otulu*, ca se respundia la scopulu, pentru care e facutu; de alta parte, in aceea-si limba, conceptulu de *s-chiop-u*, se espreme si cu vorbe, cari in finalea radecinei presenta unu *p* in locu de *c*, cumu : in vechiu frac. *clop*, *clop-in* = *s-chiop-u*, *clop-er*, *clop-iner* = *s-chiop-are*, *s-chiop-etare*, nou franc. *clop-in* — *clop-ant* = *s-chiopenandu*, *é-clop-e* = *s-chiop-atu*, participiu d'in unu verbu cadutu in desuetudine : *é-clop-er* = cu allu nostru *s-chiop-are* atatu in forma, catu si in intellessu; vine acumu, intrebarea déco *cloch-er* si *clop-er* se referu la una si aceea-si radecina : form'a provenciale *clop-char* pare a veni in adjutoriulu acestei assertione, de orece *clop-char*, prin caderea lui *p*, ar deveni *clo-char*, franc. *clocher*; form'a mai completa, d'in care au essitu provenc. *clop-char*, ar fi *clopp-leare*, d'in care ital. *zopp-leare* = *s-chiop-etare*, precandu adiectivulu *zopp-o* = *s-chiop-u* reproduce, ca si franc. *clop*, radecin'a sub form'a sea cea mai simpla; ital. *zoppo* ar corespunde cu una forma romanescă *ciopu* sau *tiopu*, care si essiste in addeveru viua in limba atatu cu insemnarea de *ciobu*, catu si ca onomatopeia cu insemnarea de *sonu produsu prin lovire*, insemnare analoga cu cea espressa prin alta onomatopeia : *ciocu*, (vedi *ciobu* si *ciocu*); insemnarea de *lovire* ce espremu romanescule *ciocu* si *ciopu* appare mai departe in ital. *s-chiopp-o* = detunatura, pocnitura, si prin metafora, pusca, sau alta arma de focu, care detuna sau pocnesce; co form'a ital. *s-chiopp-o* este identica cu a nostra *s-chiop-u*, se vede de sene, déro marea distantia de intellessu, ce se afla intre ital. *s-chiopp-o* = detunatura, si romanesculu *s-chiop-u*, pare a se oppune la veri-ce incercare de a identifica aceste doue cuvente; mai inainte de a vedé, déco se afla punte, care se medilocesca trecerea preste abissulu ce pare a despartí unu intellessu

de altulu, se amintimu, co, cuventele : franc. *clop*, *clop-iner*, é-*clop-é*, provenc. *clop-char*, ital. *zopp-o*, *zopp-icare*, se referu, ca si isp. *zop-o* sau *zomp-o* = *s-chiop-u*, mutilu, franc. *chop-e* = *ciopu*, *ciompu*, etc. (se se observe bene analogi'a de intellessu si de forma, ce sta intre isp. *zopo* sau *zompo* si franc. *chope* de una parte si roman. *ciopu*, *ciupu*, *ciumpu*, etc., de alta parte, si se se compare celle spuse la art. *ciobu*), se referu, dupo parerea unoru-a, la germ. *schupfen*, *schopfen*, = a lovi, a se lovi, si in speciale : *a se lovi cu petiorulu de cera*, *a se impedicá*; éto, dupo altii, a-celle-asi cuvente, aru fi luatu nascere d'in grec. *χολοίπους* = *s-chiop-u*, care si in forma si in intellessu corespunde, de certu, la cuventele romanice mai bene decâtu germ. *schlopfen*, *klopfen*, *klopfen*, fora se mai adaugemu; eo essistenti'a acestoru cuvente cu acelle-asi insemnări la poporele romanice de pre ri-pele Tibrului si alle Secanei, ca si la celle de pre alle Tagului si alle Dunarei, anevoia s'ar poté esplecă prin unu impromutu, fia d'in limbele germanice, fia d'in celle slavice; facia cu acesta impregiurare noi nu admitemu ca probabile neci derivarea cuventeloru in cestione d'in grec. *χολοίπους*; si in addeveru in limb'a latina se afla *stlop-us* = *sclop-us* = plesnitura, pocnitura, detunatura, si a nume la Persiu cu insemnarea speciale de *sonulu ce dau*, *lovite fiendu*, *bucecele inflaté*; acestu cuventu, remasu sterpu orecumu pre terrenulu limbei latine classice, a fostu, cumu se vede, ca multe altele, unu cuventu viu in limb'a rustica si plenu de mare potere de vegetatione, asiá incátu numai in limb'a nostra ellu a datu antaniu, d'in form'a *sclop-us*, prin immoiarea ordenaria a lui *l* ca in *ociu* = *oclu* = *oclus*, formele : *schiop-u*, *schiop-are*, *s-chiop-etare*, cu intellessu metaforicu de *a se lovi si impedicá*, care e strinsu legatu cu cellu de *a pocni si detuná*, acestu-a nefiendu decâtu rezultatulu unei lovire, precandu in italianesce formele identice cu alle nostre, adeco : *schloppo*, *schloppetto*, au pastratu unu intellessu

mai appropriatu de allu latinescului *sclop-us*; apoi, prin stramutarea lui *l* in *r*, (vedi si *clinu*) : *stropu*, *strop-ire*, *sdrob-ire* si prin caderea lui *s* : *tropu*, *dropu*, *drobu*, *trupu*, *trupa*, *trup-ina* = *turp-ina* (pentru eufonia : *tulp-ina*), etc., cari, prin urmare n'au lipse de slav. *krop-iti*, spre a fi esplecate, de orece in forma aceste cuvente se reducu fora greutate la radecin'a in cestione, éro câtu pentru intellessu, conceptele de *sfarimatura*, *farmitura*, *bucacatella*, *parte*, *particea*, *curmeiu*, *trunchiu*, etc., ce espremu aceste cuvente; stau si mai in strinsa legatura cu conceptulu de *spargere*, *detunare*, etc., ce are *stlop-us*, (pentru caderea lui *s* compara *droia*, *troia*, cu *sdroia*, *stroia*); prin caderea lui *s* d'in form'a *sclop-us* a venitu si *crop-u*, de unde *in-crop-ire*, care inco si mai pucinu raspunde in intellessu cu slav. *kropiti*: celle doue insemnări, in apparentia asiá de departate, ce are acestu cuventu in celle doue espressioni : *a in-cropi apa* = (a incaldí) si *a incropi d'in teiu curmeiu* (= a stringe cu tiriit'a, cu farmitur'a cu farmitur'a), nu se potu conciliá de câtu prin unu intellessu mai originariu allu unei radecine mai simple, oare a datu nascere cuventulu *sclop-us*, si de care vomu atenge mai la valle; de una camu data se tragemu consecinti'a ce d'in-celle peno aci espuse ne credemu autorisati a trage in respectulu cuventulu *clopotu*: fiendu-co in franc. *cloche* = *clopotu*, vine d'in *clocher* = schiopetare; fiendu-co *clocher* este, câtu mai probabile, in locu de *clocciare* = *glocire*; fiendu-co in aceea-asi limba a *schiopetá* se dice si *clop-iner*; fiendu-co atâtu d'in radecin'a sub form'a *cloc*, câtu si d'in cea sub form'a *clop* (siuerata cu *s* *sclop*), essistu in limb'a nostra multime de cuvente, d'in cari noi nu amu citatu peno aci de câtu unu micu numeru, presentandu in finala radecinei si *p* si *c*; de aceea-a noi credemu co *clop-otu* a venitu d'in aceea-asi funtana cu ital. *schioppo*, si anume d'in radecin'a nesiuierata *clop*, d'in care prin unu verbu *clop-are* (ce essiste in *s-chiopare*), ar essí, ca si *ambletu* d'in *amblare*, unu substantivu : *clop-etu*, *clop-*

utu, clop-otu, cu însemnarea, care rezultă d'in cuvențele peno aci citate : *ceva ce suma prin leganare* assemenea cu a unui *s-chiopu*. Co *cloc* si *clop* in fine sunt un'a si aceea-si rădecina, se vede si mai bene d'in roman. *clop-otellu*, care se dice si *cloc-otellu*; *déro, déco* aceste două forme s'au produsu un'a d'in alt'a, prin scambarea guturalei *c* in labialea *p*, sau *déco* elle s'au produsu in modu independent un'a de alt'a d'in una rădecina mai simpla : *cla, clo*, etc.; acest'a este mai greu de determinatu; noi inclinăm cotra cea de a dou'a alternativa, indemnati de insasi autoritatea invetiatiului *Miklosich*, care prin suppositionea, co romanescule *clóc-a, clop-otu* si *cloc-otu*, se referu la aceea-si rădecina, nea intaritu si mai bene in convingerea ce amu avutu totu-de-aun'a despre puterea minunata, cu care instinctulu populariu soie fecundă aceea-si rădecina atât in partea ei materiale sau fonetica, câtu si in cea ideale sau a intellessului. Invetiatulu slavistu traduce, cumu amu vediutu, cuventulu slay *klok-otati* prin grec. *κοχλάζειν*, dandu totu de una data ca analoge, afora de roman. *cloca*, si : gothic. *hlahjan*, vechiu germ. *hlahhan*. Grecesc. *κοχλάζειν*, dupo form'a sea pare unu derivatu d'in *κόχλη*, care, pre longa alte însemnări, (vedi *cioeu*), are si cea de *turbine* sau *vertetiu de ventu sau apa*, asiă in câtu *κοχλάζειν*, se applea forte bene la *ap'a ferbendu in unde ce facu ochiuri sau vertetie, la ap'a inflandu-se in clocote de forma assemenea cu a limacelui* (*κόχλη* = limace sau melcu); *déro* form'a cea mai ordinaria si classica a cuventulu grecescu este *καχλάζειν* = *ferbere, clocotire*, etc., si acesta-a, desbracata de incarcaturi, de duplicatione, se reduce la form'a mai simpla *χλάζειν* = *clocotire*, care e in locu de *χλάδ-ειν*, cumu se vede d'in perfectulu *κέ-χλαδ-α*; d'in acestea rezultă una rădecina *χλαδ* sau *χλεδ, χλοδ, χλιδ*, etc., d'in care *χλιδῆ* = *ferbere, inflare*, si de aci prin metafora : *ingomfare, mundria, lussu, molli-tione*, etc.; *déro* *χλιδῆ* duce la una rădecina si mai simpla : *χλα, χλι*, etc., de unde *χλι-ειν* = a se incaldi, a se infla, a

se ingomfă, etc.; *χλό-η* = *erba, propria: erba tenera, coltiu de erba ce d'in sementi'a inflata prin effectulu caldurei esse si se inaltia in forma assemenea unui colcotu de apa in ferbere*; *distanti'a* intre *erba* si *clocotu* este forte mare, *déro* noi amu datu, credemu, principalele anelle alle latiuului, ce unesce preun'a de alt'a, si prin urmare vomu fi scutiti de a persiste mai multu la unele d'in esemple mai diosu citate, ca provenite, d'in aceea-si rădecina si presentandu intellessuri pote si mai extraordinarie de câtu grec. *χλό-η*, care a meritatu acestu nume atât prin considerationile mai susu espuse, câtu si prin *tenereti'a, molleti'a* si *fragedimea* ei, cumu e totu lucrulu *feru*; pote co lat. *herba* = *erba*, a essitu, ca si cellu grecescu, d'in verbulu *fervere* = in intellessu cu *χλι-ειν, χλάζειν*, prin comutarea lui *h* cu *f*, naturale limbei latine, cumu se vede d'in, *fordem* = *hordeum* = *ordiu*; prin acesta-a nu vremu a contestă addeverulu suppositionei admisse de cei mai multi, co latin. *herba* sta in legatura cu grec. *φέρβειν* = a nutri, *φορβή* = nutretiu, nutrimentu; nu e mai pucinu inse addeveratu co Românulu da numele de *fer-tura*, d'in *fer-berre*, la veri-ce *manicare fer-ta*, afora de pane sau memeliga; co in grecesce *φ* inco comuta cu *χ*, ca in *φῆρ* si *θήρ*, si co, prin urmare, *φερ*, d'in *φέρ-βειν* ar poté fi in locu de *χερ*, *χρς*, si acestu-a in locu de *χλε* sau *χλι, χλα*, adeco rădecin'a de care noi ne occupăm, de ore ce, in grecesce, ca si in alte limbe, *λ* se comuta cu *ρ*, cumu, de esemplu in *μαλ-άττειν* si *μαρ-άττειν*. Remane *déro* bene stabilitu co este una rădecina *χλα, χλε, χλι*, etc., care, tradussa in forma latina este : *cla, cle, clo*, etc.; numai d'in acesta tema simpla, afora de variationile facute prin scambarea vocalei, se potu face si alte inmultite prin stramutarea vocalei d'in locu si punerea ei intre cele două consonanti: *cal, cel, ool, eul*, etc., apoi érosi altele prin scambarea lui *l* in *r* : *era, cre, cro*, etc., sau *car, cor*, etc.; prin scambarea tenuei in media : *gla, glu, glu*, etc.; prin adausulu licidei *π* sau chiaru a unei mute : *clon, clop, cloc, glut*, etc., cari siuerate

cu s, dau : sclop, etc.; marginile, între cari canta se se închida cuventele de referitu la un'a si aceea-si radecina, nu sant date de câtu de intellesu, care si ellu spendiurandu de la imaginationea poporului, este mai multu sau mai pucinu vagu, asiá in câtu cellu ce urmaresce originea cuventelor se afla la fiacare passu espusu á rateci intr'unu. Iabirintu inestricabile, d'in care nu pote essí decátu tinendu-se câtu se pote mai strinsu de firele ce i dau legile fonetice si analogiele intellesului. Urmandu aceste fire conductorie, cumu si punctele de redimu ce vomu affá in limbele cumnate cu cea alle carui cuvente tractamu, ne vomu marginí, a citá d'in limb'a latina numai doi sau trei reprezentanti ai radecinei de care este vorb'a, si a nume : 1. cal-ere = a se incaldi, d'in care apoi : cal-idus sau cal-dus = *cal-du*, cu numeros'a sa familia; 2. calx, cu insemnare : a) de *petra d'in unu riu, preste care trece ap'a clocotindu*; b) de *calce* sau varu, atátu d'in caus'a precedentei insemnari, câtu si mai allessu pentru co. *calce* este ceva ce pusu in apa *ferbe si clocotesce* (compara grec. χαλις si κάλις, de certu d'in καλάειν = *clocotire, ferbere*, etc.); c) *calc-anu*, ca ceva care, ca si χλόη = *erba*, (vedi mai susu), esse si se intende in form'a unei bulle de apa in *ferbere*; 3. cel-er = rapidu, proprie : *ferbente, ardioiu*, precumu in cel-sus = inaltu, col-umen = cul-men = *cul-me*, col-umna = *col-umna*, etc.; resare mai multu ide'a de *inflare, inaltiare*, etc., ee se coprende in radecin'a cal, sau cla, col, sau clo, etc.; 4. cu r in locu de l : ere-mare = ardere, de unde, (ca se nu revenimu mai diosu si assupr'a acestui punctu), alle nostre : s-cru-mu, cro-pu, in-cro-pire, etc. Fiacare d'in reprezentantii latini citati mai susu au datu in limb'a latina multime de blastari, cari au trecut si in limb'a nostra unii sub una forma usioru de connoscutu, altii inse sub forme si cu intellessuri asiá de tare modificate, in câtu usioru arpoté fi cineva tentatu a i taiá d'in trunchiulu limbei ca straini si parasiti. Cadrele articolului nostru, de-

venitu dejá prea lungu, ceru se ne marginimu numai la famili'a essita d'in calx, care in puterea insemnariloru de sub a si b a datu : *calculus, calculare*, etc., ce mai de currendu au intratu si in limb'a nostra sub formele : *calculu, calculare*, usiore de reconnoscutu, si prin urmare neavendu lipse de neci una esplecare; nu se pote inse dice totu atátu si despre famili'a ce a produssu calx — calc-is in insemnarea de sub c : co cuvente romanescica : *calc-are, in-calcare, calc-anu, in-culc-are*, etc., correspondu in forma si in intellesu cu latin. *calc-are, in-culc-are, calc-aneum*, este usioru de intellesu; nu mai pucinu usioru de intellesu este co la aceea-si radecina se reducu : *calt-iu, in-caltiare, in-calt-iamentu, des-calt-iare, caltiunu*, etc.; coci, desí presenta acesta cuvente unu t in locu de c in finala radecinei, déro in puterea regulei fonetice bene stabilita, co c urmatu de unu i combinatu in diftongu cu alta vocale suna ca ti, éro nu ca ci, (vedi in Dictionariu' litter'a C), scimu cu certitudine co aceste cuvente sunt in locu de : *calc-iu, calc-iunu, in-calc-iare, des-culciu*, etc., derivate prin urmare d'in trunchiulu *calc* = cu intellesu de *calc-anu*, de si intellessulu pare a se oppune la acesta etymologia, de orece cu *calc-ii* nu *in-calc-iámu* numai *calc-aniele*; se scie inse co metafor'a, prin care *partea* se iea pentru totu, si *calc-anulu* prin urmare pentru totu *petiorulu*, este un'a d'in celle mai communi; déro vinu inainte cuvente ca : *in-cur-care, des-cur-care*, etc., cari prin intellesu paru a nu avé neci in clinu neci in maneca cu trunchiulu *calc*, la care se referu cuventele mai susu enumerate; insusi filologulu cellu mai perspicace, cu tota convingerea ce form'a romanica a acestoru cuvente i potu dá despre puritatea lor, se semte incurcatu la ce a nume radecina romanica se le refere; mai antaniu de tote ellu desbraca assemeni cuvente de formele grammaticali, reducundu-le la cea mai simpla espression : *cure*; adjunsu aci, antani'a idea ce i se presentá, pote fi de a referi *in-cur-cu*, de essem-

plu, la aceea-asi radecina cu *in-carc-u*, de orece intre aceste cuvente, ca si intre *des-calc-iu* si *des-culc-iu*, nu essiste alta differentia de forma decât in vocalile *a* si *u*; intellessulu inse se oppune cu putere la aceasta identificare: intre conceptulu de *incarcare* si cellu de *incurcare* ochiulu filologului nu afla nici unu puntu de contactu; de aceea-a se vede nevoitu a trece in revisiune modificările fonetice, ce a potutu lua form'a mai primitiva a trunchiului *curc*; intre aceste modificatiuni cea mai simpla adeco' scambarea lui *l* in *r*, se presenta firesce spiritului seu, si compararea cu unu cuventu analogu d'in una limba cumnata, cumu ar fi, in casulu de facia, ital. *colc-are*, care are si form'a *corc-are*, lu face se creda, ca *in-curc-are* este in locu de *in-culc-are*, d'in acellu-asi trunchiu prin urmare cu *calc-are*: aceasta erendenta se scamba apoi in convictione si chiaru in certitudine, candu filologulu adunje se afla si puntulu de contactu ce se afla intre conceptulu de *in-calc-are* sau *in-culc-are* de una parte, si cellu de *in-curc-are* de alta parte: *in-cul-care* in addeveru insemna proprie: *a bagá ceva cu calcaniulu in altu ceva*, si de aci: *a bagá, a stracurá ceva in altu ceva, asiá in cátu cu greu sau neci de cumu se nu mai pota essi; a uni, a imbuccá, unu ce cu altu ce, asiá incátu cu greu sau neci decumu se nu se pota desface unulu de altulu*; intre aceste d'in urma insemnări alle lui *in-culc-are* si in tre insemnarea lui *in-curc-are* cea mai ordinariá, relationea este invederata. Si mai multu, se presenta cuvente ca *colt-ucu* sau *cult-ucu*, *colt-in*, *colt-iatu*, *cult-iata*, etc.; tragundu d'in elle trunchiulu *colt* sau *cult*, la ce forma se se referia acestu trunchiu? la latin. *cult-us* = *eulta*, *cultivatu*, d'in *col-ere* = *cultivare*? Form'a n'ar impedeá de locu; déro intellessulu? ce are a face *coltuculu de pane* sau de *culcatu pre ellu*, cu *cultur'a* sau *cultivarea*? Nemicu de certu, si de aceea-a intellessulu de *colt-in*, ca *ceva resuritu*, intogmai ca si *calc-aniulu*, duce la acellu-asi trunchiu, d'in care a essitu si *cal-cu*, *calc-are*, etc.;

si intellessulu de *lovitura*, cu *petiorulu* sau *calcaniulu*, ce are la Macedoromani *coltiata* sau *cultiata*, nu mai lassa nici una indouentia assupr'a acestui puntu, asia in cátu *coltiu*, *coltiatu*, *coltiuros*, *clotianu* (= *coltianu*), etc.; cauta se se scria, ca si *calciu*, *calciunu*, etc.; sub form'a: *calc-iu*, *colo-iatu*, etc.; cátu pentru form'a lui *colt-ucu* sau *cult-ucu*, ea se espleca prin unu participiu d'in *colc-are* sau *culc-are* cu intellessu de *calc-are*, participiu care a luat antaniu form'a: *colc-itu* sau *culc-itu*, apoi, prin caderea lui *i*: *colc-tu* sau *culc-tu*, redussu, in fine, pentru armonia la formele: *col-tu* sau *cul-tu*, d'in care, ca deminutivu, s'a nascutu: *col-t-ucu* sau *cul-t-ucu*. Ca se se dé una proba si mai invederata de differitele forme, ce pote lua, nu dicemu differitele cuvente trasse d'in aceea-asi radecina, ci acellu-asi cuventu trassu d'in aceea-asi radecina in differite limbe sau in differite dialecte alle acellei-asi limbe, fia ne permisú a dá aci inco diversele forme cu cari diverse limbe romanice sau neromanice au trassu d'in aceea-asi radecina, cuvente corresponditorie cu allu nostru *cultucu*: ital. *colc-itre* (si prin stramutare d'in locu a syllabei finale la medilocu: *coltrice*), ispan. *colcedra*, prov. *cousser* sau *ésser*, *tóte* cu mai multe sau mai pucine modificatiuni d'in unu latin. *culeitra*, apoi: ital. *coltra*, si *coltre*, vechiu franc. *cotre* (forme scurtate d'in cea precedente); ispan. si portug. *colcha*, provenc. *cota* in locu de *colta*, vechiu franc. *conte*, nou franc. *couette*, angl. *quilt* (ca si allu nostru *coltucu*, trasse d'in una forma *cole-ta* sau *cule-ta*); ital. *cuscine*, esp. *coxina*, prov. *coissi*, franc. *coussin*, angl. *cushon*, germ. *kissen* (trasse d'in unu deminutivu latinu de form'a: *culcitinuum*).— D'in marea multime de cuvente romanesce, cari, afora de celle ce au occursu in acestu artielu, cumu si la artielulu *clocotire*, au essitu d'in radecina in cessione, vomu mai citá aci numai: *l. colchire*, care sau e trassu de a dereptulu d'in form'a *eloc* a radecinei, ca si *cloc-ire*, prin stramutarea lui *l* d'in locu, togmai pentru ca se nu se confunda cu a-

cestu-a, sau sta in directa legatura cu $\kappa\omicron\gamma\lambda\text{-}\acute{\alpha}\varsigma\alpha\upsilon$, ori cu $\chi\alpha\lambda\chi\text{-}\acute{\alpha}\varsigma$ =arama d'in care vine *cochitur*'a; de altumentrele in francesce si italianesce inco essiste unu cuventu *celotar*=perossydu trassu d'in cuprosa, si prin urmare analogu, in forma si in intellessu, cu allu nostru *cochitura*; 2. *glodu* (de unde apoi: *in-glod-are* si *in-glod-ire*, etc.), care atātu cu intellessu de *limu fermentatu si clocitu ore-cumu*, cumu se iea la Moldoveni, cātu si in cellu de *globu de limu uscatu assemenea in forma cu unu coltiu*, se espleca prin radecin'a in cestione; slav. *glota*=*turba*=multime, la care invetiatiulu *Miklosich* refere atātu *glodu*, cātu si *glota*, nu se esplica pre sene insusi, necumu se esplece pre alle nostre, fora se mai adaugemu co formelee simple de conjugationea I, ce se dau atātu lui *inglotare*: *inglotu, ingloti, inglota*, etc., cumu si lui *inglodare*: *inglodu, inglodi, ingloda*, etc., vorbescu in contr'a unei assemene suppositione; déco e se cautāmu una origine strainā si departata pentru romanesc. *glodu*, apoi angl. *elod*=*globu de limu, limu*, etc., corespunde si in forma si in intellessu mai bene de cātu slav. *glota*; déro, candu unu cuventu se espleca prin propriulu fondu allu limbei, si candu mai vertosu acellu cuventu nu este isolatu in limba, ci face parte d'in una numerosa familia; atunci nu e permisu a cautā aiurea originile unui assemene cuventu; acestu principiu, pentru casulu speciale ce ne ocupa, are cu atātu mai multa putere, cu cātu, prin una delicata variatione a temei, prin simpl'a scambare a tenuei *t* in *d*: *in-glod-are* si *in-glot-are*, poporulu romanescu a sciutu espreme nuantie de intellessu asiā de suptiri si delicate; 3. in fine *gru-mu*, e referitu de acellu-asi invetiati la unu vechiu slav. *gramŭ*, care inse nu essiste, numai in favorea rusescului *grymeni*=gleba; déro in latinesce essiste *gramus* cu acea-asi forma si intellessu casi roman. *grumu*; déro d'in *grumu* Romanulu a trassu deminutivulu *grumuru*=latin. *gramulus*, cu forma de cea mai vechia si curata romanitate; déro d'in acea-asi funtana se afla, in

romanesc *ghionu*=glemus, cu l' moiatu, pre candu in *gleia*=gleba acellu-asi sonu s'a pastratu nemoiatu; déro, in fine, in romanesc se afla, pre lōnga *gurg-uiu*=latin. *gurgullo*, si alte multe forme: *gurg-utiu, gurg-utiare* (compara si lat. *gurgies*), etc., cari tote se léga prin intellessu de cea mai originaria insemnare de *ferbere, inflare, undare, clocotire*, etc., caro, cumu s'a dissu si la articlulu *clocotire*, se espreme ca mai bene in onomatopeie ca *elo-clo, col-cel, glu-glu, gul-gul, gur-gur*, etc., tote viue in gur'a Romānului, si reprodusse nemediatu in cuvente ca: *colcaire, gulgaire*, etc.; in fine *gramada* este in locu de *grumata*, participiu d'in unu verbu *grumare*, luat cu intellessu de substantivu, si prin urmare n'are lipse, spre a fi esplecatu, de slav. *gramata*, pentru care invetiatiulu *Miklosich* presupune una forma mai originaria *gramŭ*, ce nu se afla in limb'a slavica, déro se afla in roman. *grumu*.

CLUBU, s. m., neologismu dupo franc. *club*=reunione sau societate de omeni, ce se stringu, ca se petreca, sau ca se desbata cestioni, politic mai vertosu, impromutatu si 'de francesi d'in angl. *club*, cu acea-asi insemnare; — Ispanii, pentru acellu-asi conceptu, au cuventulu *junta* d'in latin. *jungere*=stringere, unire, etc.; unu assemenea cuventu, cu form'a: *junta*, amu poté si noi formā d'in *jungera*, déco nu ne multiaminu cu: *reunione, ballu*, etc., cari inco espremu insemnările cuventului *clubu*.

? CLUPSA, s. f., cu acellu-asi intellessu, ca si *cursa*, (vedi *cursa* in Dictionariu, si *clipire* in Glossariu).

COBELCIU, s. m., *annulus*=anellu, balciucu, torta; — cuventu, pre cātu scimu, neconnoscutu d'in cecede Carpati; dupo forma inse pare a se referi la acea-asi radecina cu *baltiu*, ca compusu d'in acestu-a si prep. *co*, (vedi *baltiu* in Dictionariu, si *belciugu* in Glossariu; compara si *cobila*).

COBILA, s. f., foretrumaratri; prin insine noi nu connoscemu acestu cuventu neci d'in audite, neci d'in cetite; neci

d'in esplecarea latina : *foretrum aratri*, neci d'in cea germana : *pflugtrage*, cu cari espleca dictionariulu de Buda, inco nu se intelege lamuritu de care a nume parte a aratrului este vorb'a ; una esplecare asiá de vaga pote desemná atátu lemnulu ce sta ca base a 'aratrului, si care, d'in coce de Carpati, noi scimu co se chiama *talp'a* sau *talpoi'a* aratrului, câtu si lemnulu superiore, oppusu cellui precedente, *temonele*, care sta redimatu si legatu de rotele aratrului, si care, d'in coce de Carpati, se chiama *grindeiu*; dictionariulu *Polizu*, pre longa esplecare germana : *pflugtrage*, da si cea de : *pflugdeichsel*, d'in care s'ar intelege, co *cobila* ar avé intellesulu de *temone* sau *grindeiu* de arátru; déro dictionariulu de Buda, dupo ce da esplecare germana de *pflugtrage*, apoi adauge : *oder gabel hinten an dem pflug*=(furca, corne d'in deretulu aratrului), d'in cari ar resultá co *cobila* ar insemná ce noi scimu, co se chiama *cornele aratrului*; —dupo invetiátulu *Miklosich* d'in slav. *kobila* = *épa*; déro antaniu, cuventulu slavicu n'are de locu, cumu se vede, insemnarea ce are cellu romanesco; allu doile slavicultu *kobila* nú se pote esplecá ellu insusi decátu prin latin. *caballus*=callu, *caballa*=*épa*; déro déro e acf unu impromutu, ellu e facutu de slavi de la Romani; noi credemu, co roman. *cobila* este directu derivatu d'in *caballa*, care s'a transformatu in *cobilla* prin acellu sentimentu delicatu de destinctione a intellessului, ce caracteriza pre Románu, dandu-i unu intellessu metaforicu analogu cellui ce espreme si *épa* in locutio-ne : *epele stativei*; sau se léga de acea-si radecia cu *clapa*, *copilu*, *coportia*, etc. (vedi *clipire* si *clopotu*).

COBILITIA, s. f., deminutivu d'in precedentele *cobila*, cu insemnarea de lemnu pucinu *incurbatu*, crestatu la *celle doue capete alle selle*, de care se *accatia cofe*, *galete*, etc., ca se le pota cineva duce cu usiurentia pre spinare.

COBORIRE (*coboriu*, *cobori*, *cobore*, etc.). v., descender, demittere; 1. ca neutru, a se dá diosu, in care intellessu se iea si cu form'a reflexiva : *a se cobori*: de

esti tu fiulu lui Domnedieu, diceau Judanii lui Christu, *cobori-te de pre cruce*, *ca se credemu in tene*; *amu vediatu osti coborindu-se de pre munti*; *carrele cu mare greutate coboru pre cost'a rapeda a acelei colline*; *erá amedia, candu amu adjunsu, pentru co vitile coboriau la apa* (d'in essemple se vede, co form'a reflexiva este mai energica, si se appлека cu preferentia la fientiele dotate cu voientia si potentia de a se missicá sengure : *carulu cobore pre una collina*, *omulu se cobore de pre acea-asi collina*; si deco dicemu si : *omulu cobore in locu de : omulu se cobore*, caus'a este, co prin antani'a espressionem vremu se arretámu, co omulu nu desfasia voienti'a sa cu potere, cumu da se intelega a dou'a, ci fora multa adoperatione, ca si unu carru sau altu ceva neinsuffletitu, de sene ore cumu vene in diosu pre cost'a collinei); — in form'a reflexiva, si cu intellessulu metaforicu *de a se diosura*, *a se umili*, *a benevoi*, *a condescende* : *nu me voiu cobori neci una data peno acollo, in câtu se jocu de branu cu betivii*; 2. ca transitivu : a dá diosu de pre una inaltime pre altu cineva sau ceva : *cu mari greutate amu coboritu carrele de pre collina*; *copillulu nu se pote senguru cobori de pre casa, se lulegámu déro cu una funia de medilocu si se lu coborimu noi diosu*; —cuventulu, precumu a datu senguru unu compusu : *s-coborire*, asiá e si insusi compusu d'in *oborire* cu preposetio-ne : *cooborire*, contractatu : *coborire*, ca si *coperire* d'in *cooperire*=latin. *cooperire*; d'in acellu-asi *oborire*, compusu cu *de*, a essitu si *doborire*; —dupo invetiátulu *Miklosich* tote aceste cuvente romanesco aru fi venitu d'in slav. *oboriti*=*doborire*, culcare la pamentu, restarnare, ruinare; déro mai antaniu formele simple de conjugatione nu se appлека, de regula, in romanesco, la cuvente impromutate d'in limb'a slavica; apoi totu de assemenea nu appлека Románulu la assemeni cuvente particelle romanice de compunere, prin cari espreme celle mai delicate nuantie alle cugetárei si sentirei selle : candu a intratu unu cuventu slavicu compusu, ellu s'a introdussu de

dascalii cari aveau mani'a de a slavisa întregu întreguletiu în form'a slavica; si fiindu compus, cu particelle slavonesci, cu acele-asi s'au introdusă si în romanesce: asiă precându poporul d'în *gropa* a trassu formele curatului romanice: *ingropare*, *desgropare*, dascalulu maniacu de slavonismu a veritu în romanesce slav. *po-greba-nie* cu *po* si cu *nie* cu totu; *po-gorire*, care se dice cu acellu-asi întellessu ca si *coborire*, pote, d'în caus'a prefissului slavici *po*, se ne fia venitu d'în slavonesce; déro si despre acestu-a ne indoimu forte, fiindu co pre de una parte are formele de conjugatione simple: *po-goriti*, *pogori*, *pogore*, etc.; éro pre de alt'a unu asemenea verbu lipsesce limbii slave; în limb'a slavica nu se afla decâtu adv. *pogoriti*=în diosu, adj. *pogoritiu*=inclinatu, subst. *pogoriti*; déro *pogorire* allu nostru a venitu cumuva d'în acestă funtana slavica prin expresionea religioasă: *pogorirea duhului sfentu*, atunci cauta se marturisimu, co vechii dascali ai Românilor au fostu mai slavi decâtu Slavii, si s'ar poté forte bene ca acestă înăvutire a limbii slave cu cuvinte se se intenda mai departe de câtula unu senguru *pogorire*; pote chiaru *oboriti* se fia unu fetu allu vechiloru dascali români, fetu nascutu d'în sementia romanesca; coci slav. *oboriti* este si în vechi'a slavica derivatu, si inventiatulu slavistu nu ne face connoscute originile selle, si acestă-a este allu treilea obstacul, ce ar cantă se meture d'în calle, înainte de a adjunge se stabileasca cu certitudine, co romanescele: *oborire*, *coborire*, *scoborire*, *doborire* sunt blastarii slaviciului *oboriti*; câtu pentru *pogorire*, facia cu celle mai susu espuse, noi credemu co nu e decâtu una transformare d'în *coborire*, asiă co syllab'a *bo* trecundu la începutulu cuventului s'a invertosiatu devenindu *po*, éro *co*, luan-du-i loculu, s'a moiatu în *go*. Déco slav. *oboriti* este unu compus d'în *o* si *boriti*=*pugnare*; attunci ellu cu greu se espleca pre sene insusi, necumu se pota esplecă romanesculu *oborire*, presuppusu ca simplulu, d'în care au venitu compusele: *coborire*, *doborire*; d'în contra, în

forma, ca si în întellessu, *oborire* se espleca, în romanesce, câtu se poté de bene: întellessulu cellu mai ordinariu allu cuventului, ea termenul juridicu: *a obori una lege*=a abrogă, a desființă legea, pare a duce de a dreptulu la *abolire*=abolere, (vedi în Dictionariu *abolire*), care, prin întunecarea lui a initiale si stramutarea lui *l* în *r*, ca în *sarire*=salire, a luat form'a: *oborire*; déro acestu întellessu n'ar poté esplecă bene pre cellu ce resare mai vertosu în compusele: *coborire*, *doborire*; si deaceea-a, form'a ca si întellessulu ne dau deplena convingere co *oborire* este *aborire*=*aboriti*; latin. *or-iri*, d'în care compusulu *ab-oriri*, însemna a se redică în *susu*, a sarî, a resarî, ca si grec., *ὑρ-νυαι*, de unde si în limb'a nostra: *ur-care* în locu de *or-icare*, cumu si *ur-nire*; preposetionea *ab*, cu care s'a compus *ab-oriri* d'în *or-iri*, are forte desu însemnarea de *susu* în *diosu*, asiă încâtu compusulu *ab-oriri*, iea unu întellessu contrariu cellui ce are simplulu *oriri*: astufellu *ab-oriri* însemna: *aruncare diosu*, si în speciale: *lapedare*, vorbindu de femine; de aci si allu nostru *b-or-tiu*=*ab-or-tium*, care, cumu se vede a perdutu a initiale, pre candu în *ob-or-ire* acellu-asi a s'a întunecat în *o*, pentru ca sese destinga cuventulu de *aborire* sau *aburire*, éro în *borire* vocalea initiale s'a suppressu, ca si în *bortiu*: d'în tote aceste urmedia, co pucine etymologie potu reunî mai multe caracterie de certitudine ca cea data de noi cuventului *oborire* si compuselor: *coborire*, *doborire*.

COBORISIU, s. m., descensio, clineus; 1. cu întellessu abstractu: actionea de a *cobori*; 2. cu întellessu concretu: locu inclinat pre care *cobore* cineva: côsta, muchia a unei collina, a unei valle, etc.; în amendoue întellessurile *coborisiiu* este oppositulu-essactu allu lui *suissiu* sau *urcusiu*, (vedi *coborire*).

COBORITORIU, -tória, s. adj., descendens, clineus, posterus; 1. care *cobore* sau *se cobore*; 2. inclinat, ca oppusu la *suitoriu*; 3. care *cobore*, adeco se trage d'în cineva prin nascere, urma-

teriu sau urmasiu : fiu, nepotu, strane-potu, etc.

COBZA, s. m., instrumentu de cantatu cu corde, pré care lautarii canta bassulu.

COBZARIU, s. m., lautariulu care canta cu cobz'a; pote inse insemná si *cellu ce face cobze*.

PCOCARDATU, datu in Dictionariulu *Polieu* ca ecivalente cu *cocarlatu*, (vedi in Dictionariu : *cocurlatu*); déro neci in alte dictionarie se mai vede, neci insine l'amu auditu sau cetitu, de si cuventulu pare a fi de cea mai buna romanitate, ca participiu d'in unu verbu : *cocardare* in locu de *cocordare*, compusu si derivatu d'in prepositiunea *co* si *corda*, cu intellessu de *a curbá ca unu arcu, intendendu cord'a lui*.

COCARJARE, v., *incurvare*; a curbá tare ca *cárj'a*, (vedi acestu cuventu, d'in care *cocarjare* e derivatu si totu de una data compusu cu prepos. *co*); se applea la veri-ce lucru cecineva incurba cu potere, sau ca reflexivu, *a se cocarjá*, la veri-ce care face una forte incurbatura; in speciale inse se dice de cei forte betrani, cari se incurba tare la medilocu : *betranu cocarjatu*.

COCHETARIA, s. f., calitaté sau fapta de *cochetu*, — neologismu nefericitu dupo franc. *coquetterie*.

COCHETU, -a, adj., *placendi studiosus, mulierosus*, (pentru *muiere* : *muller liberaliter festiva, viris placendi studiosa*); care cautu se placa; pentru omeni : *muierosu*, pentru femine : *mundra*, care cautu se placa barbatiloru; — neologismu nefericitu dupo franc. *coquet*, derivatu d'in *coq* = *cocosiu*, (vedi *ciocu*).

COCISIU, s. m., in locu de *cociariu*, nu e de recomendatu.

COCLELA, s. f., in locu de *coclitura*, nu e de recomendatu.

PCOCLETIU, s. m., aflatu numai in Dictionariulu *Raoul*, cu insemnarea de *damnum* = *dauna*, *vetemare*, *perdere* ce se adduce cuiva; — cuventulu inse pare a fi correctu in forma si a se legá de aceea-si radecina cu *coclire*, asiá incátu ar insemná proprie : *ardere, frigere a cuiva*, cari inco se ieu in romanesce cu

intellessulu de *dauna* : *m'amu friptu cu pandi'a ce am cumperatu* = *m'am inselatu*, am perdutu multu, (vedi *clopotu* si *clcotire*).

COCOSTERCU, s. m., *elconia, ardea, phalacrocorax* sau *corvus marinus*; nume de passere, allu càrui conceptu, ca celle mai multe de domeniulu istoriei naturale, nu este acellu-asi intre toti Românii : 1. precátu noi connoscemu, d'in coce de Carpati, *cocostercu* este una passere assemenea *sterculu*, déro totusi differita de acestu-a; amendoue passerile, *sterculu* si *cocosterculu*, se assemena intru cátu si un'a si alt'a sunt venatorie de pesce, si intru cátu amendoue au unu corpu suptire si micu in proportiune cu lungele lorú petiore; déro *sterculu* differe de *cocostercu*, intru cátu acellu-a este albu si de statura mai mica, éro a-cestu-a este de statura cu multu mai inalta si cu pene de colorea inchisa : *cenusia, veneta, rosatica*, etc., *approprianduse* prin aceste calitati de *cocoru*, cuventu ce pare co si a intratu in compositione cu *stercu*, ca se dé *coco-stercu* in locu de *cocor-stercu* : *sterculu* asiá déro ar fi latin. *ardea*, grec. *ἐρωδιός*, care occure si la noi, in scriptur'a sacra, sub form'a *erodiu* : *locasiulu erodiului*; éro *cocosterculu* ar fi latin. *phalacrocorax* sau *corvus marinus* = franc. *cormoran*; — conformu acestoru insemnari, amendoue cuventele se applea, si la intellessuri metaforice, a nume fiendu vorb'a de omeni, cari, in comparatione cu inaltimea lorú, sunt prea suptiri, sau cari prepitiore prea inalte porta unu trunchiu de corpu prea micu si suptire, cu acesta differentia inse, co appellationea de *cocostercu* (supplenita a desea cu cea de *cocoru*) este cu multu mai energica de cátu cea de *stercu*, adeco *cocostercu* applecátu la unu omu espreme una desproportione intre inaltimea si grossimea acellui omu, mai mare de cátu cea arre-tata prin appellationea de *stercu*; 2. d'in colló de Carpati cuventulu *stercu* pare co e neconnoscutu, si *cocostercu* se applea nu numai la celle doue specie de passeri, de cari a fostu vorb'a mai susu, déro si la cea-a ce latinesce se chiama

ciconia, éro in romanesce *bardia*, (vedi *berdia*); — in favorea marei interesse a bunei intellegere intre toti Românii noi credemu, co latin. **ciconia** ar cautá se se numesca de toti Românii *bardia*, sau si *ciconia*, éro in locu de *stercu* se se dica, ca in scriptura, *crodiu* sau *ardiu*; remanendu ca *cocostercu* se se suplinesca prin espessionea de *corbu marinu*, usioru de invetiátu si de intellessu pentru fiacare Român, sau prin alta espessione formata dupo analogi'a compusului *cocostercu*, cumu ar fi, de essemplu : *cocordiu*, *cocardiu*, etc.; — dupo invetiátulu *Miklosich*, *stercu*, d'in care a venit, prin compositione, *cocostercu*, ar fi venit directu d'in slav. *strǫkǫ* = *bardia*, afirmandu, co cu greu a potutu veni rom. *stercu* sau *storcu* d'in germ. *storch*, angl. *stork*, cumu sustiau unii filologi germani; déro invetiátulu slavistu oppupe affirmationea sea la assertionea invetiátiloru germani, fora a ua justificá in neci unu modu : déro déro cuventulu e impromutatu, atunci noi fundati pre compusulu *cocostercu*, care a cautatu se se formodie, in limb'a romanesca, in temporele celle mai vechie de desvoltare a ei, la una epoca anteriore cellei, in care Românii au venit in contactu cu Slavii, credemu co *stercu* sau *storcu* ne a venit de la Germani inco de pre tempulu Gotiloru.

COFARITIA, s. f., *propola femina*; precupetia, femina care cumpera mai eftinu ca se vända mai scumpu; — cuventu neconnoscutu d'in coci de Carpati, déro, ca derivatu d'in *cofa*, ar poté sub una forma mai corecta : *cofaressa*, trece in Dictionariulu limbei si figurá inellu mai bene si cu mai multu dereptu decâtu *precupetia*; masculinulu *cofariu* inco ar fi mai bunu decâtu *precupetiu*; *cofariu* si *cofaressa* ar inseamnă astufelu : care *porta totu ce are de vendiure întruna cofa* sau *copaiu*.

COFTA, s. f., *caus truncus*, *cavun*; *dolus*; 1. arbore sau trunchiu de arbore scorburos; 2. scorbura, *cavitate*; *caverna*; 3. *dolu*, *cursa*, *artificiu* cu scopu de insellatione; — cuventu neconnoscutu d'in coci de Carpati, déro de origine,

probabile, romanesca, in locu de *copta*, d'in *cocere*; *coptorire* inseamna a *escavá* : *apele coptorescu ripele*; sau d'in rade-cin'a *cop*, cu insemnare de *taiare*, *sapare*, *gaurire*, etc. (vedi *ciobu*), déro antani'a etymologia este, de certu, cea addeverata, de ore ce se dice si *copta*.

COJANU, -a, s., *appellatione ce munteanii sau mocanii applica campeaniloru*, asiá încátu *munteanu* sau *mocanu* se oppune la *cojanu*, insemandu : *locuitoriu de la campia care se ocupa cu lucrarea pamentului*, éro oppositulu *mocanu* sau *munteanu* : *locuitoriu de munte care se ocupa cu pastoría sau cu altu ceva, afora de plugaria* : nu mi place se ieu feta de *cojanu*, dice *mocanulu* sau *munteanulu*, candu l'imbia cineva a se *insorá* cu una feta de *plugariu campeanu*; — cuventulu, dupo forma, e unu derivatu d'in *coja*; déro luám *coja* in insemnare de *pelle*, si in speciale : *pelle de oue*, de unde apoi : *cojocu* (vedi 2. *coja* in dictionariu), atunci cuventulu *cojanu* s'ar poté esplecá in intellessu de : *cellu care porta vestimente de pelle de oue*; coci *campeanulu* român *porta mai multu cojoculu*, precandu *mocanulu* sau *munteanulu* are mai multa pornire spre elegantia in vestimente, si, de aceea a chiaru d'in peile de oue si face *bunda* si alte vestimente mai munde ca simplulu si grossolanulu *cojocu* allu *cojanului* : déro acestea sunt addeverate, atunci cuventulu *cojanu* este un'a d'in probele, cari stabilesce, co *coja*, *cojocu*, *cojocariu*, nu potu fi slavice (vedi si *cozorocu*).

COLBU, s. m., *pulvis*; *pulbere*; — cuventu ce se aude in Moldavi'a, precandu in Munteni'a se dice mai multu *prafu* in locu de *colbu*; déro *pulbere*, cuventu de neindoita romanitate, este bene connoscutu in tote partile locuite de Români, si prin urmare pote tiné cu demnitate loculu *colbului*, peno candu se va aflá de unde a venit *colbu*.

COLCEAGU, s. m., *pellita manica*; *manecariu*; — cuventulu e de origine indoiosa, déro neci avem lipse de ellu, candu loculu i lu implenesce cuventulu asiá de formos : *manecariu*, încátu ar fi una addeverata nebulia a lu scambá

cu scalciatulu neologismu *mansionu* = franc. *manchon*; déro *colceagu* sau *colciagu* cu însemnare de *cotu de maneca* pote fi unu bunu cuventu ca provenitu d'in aceea-si fontana cu *colciu* sau *coltiu*; (vedi *clopotu*).

COLCOTIRE, *colcotu*, vedi *clocotire*, *clocotu*.

COLNA, s. f., *tectum*, *umbraculum*, *praestega*; umbrariu, coperimentu, străsină; — cuventu neconnoscutu, ca si deminutivulu seu *colnitia*, d'in coce de Carpati; cu tote acestea neci sensulu, neci form'a nu permite a lu referi la slav. *kolnja* = *fossa* = gropa, putiu; ci de certu ellu se lega de aceea-si radecina cu *colnicu*, *colnice*, *coltiu*, etc. (vedi *clopotu*).

COLNITIA, s. f., deminutivu d'in *colna*.

COMPECTU, -a, adj., nu se dice bene in locu de *completu*-a; apoi *complectuire* in locu de *completare* este si mai de nesufferita.

COMPECTUIRE, -escu, v., vedi *complectu*.

COMPLotare, -ediu, v., a face *complotu*.

COMPLotu, s. m., pl. -uri, *conspiratio*, *conjunctio*; intellegere secreta si unire culpabile a mai multoru persone in contr'a cuiva sau chiaru a statului; — cuventulu; neologismu d'in franc. *complot*, este de origine indoioasa, si e mai bene a l'evita, de orece pentru conceptulu ce ellu espreme, dispunemu de alte cuvente: *conjuratio*, *conspiratione*, etc.

CONACIRE, -escu, v., a face *conacu* undeva.

CONACU, s. m., pl. -e; *statio*, *deversorium*; locu unde cineva pre calle se o-presce spre a se repausa si manca atatu ellu catu si vitele de transportu: statione, posta, ospetaria; a face *conacu*, a sta la *conacu*.

CONCENIRE, -escu, v., *delere*, *ad nihilum redigere*; a perde, a nemici; — cuventu appropo neconnoscutu afora d'in cartile basericesci, dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slav. *konfina* = finitu, déro dupo dictionariulu de Buda d'in *conquintescere* = a se plecá, a se umili; joculu de carti numitu *concina* se tine, proba-

bile, de aceea-si radecina cu *concenire* sau *concinire*.

CONCINA si *contină*, s. f., vedi *concenire*.

CONDUITA, s. f., in locu de *portare*, este unu neologismu nefericitu d'in franc. *conduite*, formatu d'in *conduire* = *conducere*.

CONDURU si *condoru*, s. m., pl. -i, 1. gallentiu de lemnu, 2. *cibota* sau *botina* strinsa bene pre petioru, cu tocu si turia cu inaltu; — sensulu duce la *cothurnus*, grec. *κόθουρος* si *κότροπος*, d'in care *contoru* sau *condoru* a potutu veni prin stramutarea lui n d'in syllab'a ultima in cea initiala; verbulu *incondurare* pare a confirma si mai bene acesta opinione.

CONFIENTIA, s. f., in locu de *confidentia*, este unu nefericitu neologismu d'in franc. *confiance*.

CONOPISCIRITIA, s. f., vedi *coropisnitia*.

CONTESIU, s. m., pl. -e, *vestis rustica* acu *pincta et pellibus vulpinae subnata*; vestimentu terranescu; lungu si largu, ca si palliulu sau tog'a celloru antici, infloratu cu elegantia si blanitu cu pei de vulpe, cu care se imbracca terranii la dille mari, si care, pentruco costa multu, se pastredia cu atat'a ingrijire, incatu trece de la tata la fiu, ba inco, in familiile mai serace; si nepotulu sau stranepotulu joca la nunt'a sea investimentatu cu *contesiulu* bunului sau strabunului; — credemu tare co cuventulu e romanescu, si co se refere sau la aceea-si radecina cu *conciulu*, fiendu in locu de *comtesiu* = *comteciu* = vestimentu de *adornatu*, sau, ca si *ciontu*, (vedi *ciuntu*), la *κοντεσιβ*, ca *vestimentu infloratu cu aculu*.

CONTRABANDA (pronuntiatu de poporu: *controbondu*, *cotrobondu*), s. f., merce oprita de lege, si care se importa sau se vende pre furisiiu; — neologismu pucinu fericitu d'in franc. *contrebande*; de aci si mai reu: *contrabandieru* = franc. *contrebandier*, care importa si vende pre furisiiu merci oprite de lege.

CONTRABANDIERU, s. m., (vedi *contrabanda*).

CONTROLARE, -ediu, v., a verifica,

si in speciale : a preveghia si verifică computele celloru ce administra si manipulea bani ai statului sau altui cuiva, — neologismu nefericitu dupo franc. *contrôler*, de unde apoi si mai reu : *controloriu*, s. m. = franc. *contrôleur*, care *controledia*, functionariu insarcinatu a *controlă*; *controlu* = franc. *contrôle*, s. m., luatu 1. ca concretu : registru verificatoriu, 2. ca abstractu : actiune de a *controlă*; — ecco acumu celle ce, in respectulu acestoru cuvente, se dice in dictionariulu italianu allu lui *Tomaseo*, la vorb'a *controllare* : « *la acestu cuventu strainu, cumu si la cumnatele selle* : *controllo* si *controllare*, *ce sunt si in forma barbara tradusse*, cooi, respectandu form'a si intellessulu cuventului, s'ar cuveni se se dica : *controruolo*, si *cotrornolare*, *correspundu destulle alte cuvente italiene*; » totu atatu si mai multu inco potemu dice si noi despre *controlare* si *cumnateleselle* cu respectu cotra limb'a romanesca : ce potu produce nesce neologismi, fora neci una analogia cu ver-una radecina romanesca, déco nu confusione, ametire, babelu, in care nu se va mai puté orientá poporulu romanescu ? Cellu pucinu, déco asemeni neologismi s'ar luá intr'una forma mai intelligibile, ce aveau ei chiaru in vechi'a limba francesca : *contre-roller*, *contrerôle*, *contre-rôleur* ! Atunci Románulu n'ar avé decátu greutatea de a inventiá *rôle* (introdussu si acestu-a sub form'a *rolu*), pentru ca se invetie mai usioru acelle derivate; déro ce lipse si nevoia sentimu chiaru de *rolu* insusi ? déco este vorb'a de a traduce prin acestu cuventu conceptulu de *lista de censu*, apoi *registru*, pre longo co este connoscutu de poporu, face si parte d'in una mare si formosa familia romanesca de cuvente : *reg-e*, *reg-ulu*, *reg-ularc*, *reg-ime*, *reg-imentu*, *de-reg-ere*, etc.; déco este vorb'a de a traduce intellessulu cuventului *rolu* in frasi ca : *a jocá unu rolu*, etc., apoi cuventulu *parte* este classicu in acesta insemnare si altele asemeni.

COPERSIEU, s. m., *capulus*; *secriu*, in care se pune mortulu; — cuventulu este neconnoscutu d'in coce de Carpati : in Moldavi'a se dice *secriu*, in Munte

ni'a, *cosciugu*; *secriu* sau *sicriu* este in locu de *scriu* sau *scriiniu* = *serinium*, transformatu, dupo ce s'a moiatu *n*, in *sicriu* sau *secriu*, pentru ca sub form'a *scriu* se nu se confunda cu verbulu *scriu* = *scribo*; *cosciugu*, care se pronuntia si *cosi-ciugu*, pote fi derivatu d'in *cosiu*, déro pote fi si in locu de *cop-sciugu*, derivatu d'in *acea-asi* radecina cu lat. *cap-ulus*, d'in care a venitu si *cop-ilu*, *cop-ca*, *cop-oría* (de cosa), etc.; totu d'in *acea-asi* funtana a potutu nasce si *cop-ersieu*, transformatu in pronuntia unguresca in *koporso*; cuventulu *secriu* inse, de necontestata romanitate, ne e indetallu pentru espressionea conceptului; acestu cuventu este totu de una data si sengurulu usitatu in cârtile basericesci.

? CORIONU, s. m., *cas'a copillulu* in pantecele mammei; — cuventulu duce de a dereptulu la *corium* = *χόριον* = pelle d'in care *corionu* ar fi una forma de augmentativu; romanesca numai a se scí, déco cuventulu e populariu.

? CORISIORU, s. m., una planta, latin. *variolaria*, cumu traduce dictionariulu *Barcianu*; — *corisioru*, ca deminutivu, duce la una forma *coru* sau *coriu*; si de faptu si aflamu in latinesce ca nume de planta form'a *corion* = grec. *χόριον* = specia de *coriandru*, cumu si *coris* = *χορίς* = specia de planta numita in latinesce si *hypericum coris*.

COROBETIA, s. f., meru selbaticu, pera selbatica sau paduretia.

? COROGA, s. f., scortia de teiu; pelle de oue uscata si sbercita; — la amendoue insemnările cuventului corespunde lat. *ruga* = incoretitura sau sbercitură, si prin urmare *coroga* ar poté fi unu comptu d'in *co* si *roga* sau *ruga*, asiá in câtu se insemne : *ceva forte rogosu sau incretitu*, cumu e si *scorti'a de teiu*, sau *pellea de oue uscata*; transformarea lui *roga* în *ro*, care se observa in multe alte cuvinte : *plăia* = *pluvia*, *stroie* sau *sdroia* = *strues*, etc., a fostu, pentru *ruga*, addussa si de necesitatea distinctiunei de intellessu, ca se nu se confunda cu cellu altu *ruga* = *rogatione*; se pote inse ca *coroga* se fia derivatu, prin

suffissulu *ogu* = *ocu*, d'in *cor-lum* = pelle, (vedi si *cozorocu*).

?COROMISLA, s. f., cobilitia.

COROPISINITIA si *conopisciritia*, s. f., grillus, grillo talpa; specia de insectu, carui-a pre a locurea se da si numele de *urechiálnitia*, ca periculosu pentru *urechia*, cu acesta differentia inse, co *urechiálnitia*, pre câtu noi scim, se applea la una *coropisinitia* mai mica; cu tote acestea *urechiálniti*'a pare a fi unu animale differitu de *coropisinitia*: dictionariulu Polizu traduce *coropisinitia* prin germ. *maulwurfs-grille* si *erdwolf*, éro *urechiálnitia* prin germ. *öhrwurm* si *zangenkäfer*; — cuventulu si sub form'a *coropisinitia*, ca si sub cea de *conopisciritia*, numai prin accentulu seu, pusu mai susu de antepenultima, arréta co nu e in buna odore de romanitate; déro neci s'a potutu nasce d'in cuventulu slavieu propusu de invetiutulu *Miklosich*; remane déro ca pentru originea vorbeii *coropisinitia* se se face cercetări ulterioari; éro câtu pentru *urechiálnitia*, ca derivatu d'in *urechia*, numai forma nu are buna, si acesta-a se pote indereptá, dicundu-se *urechiale*, *urechiare*, *urechiaru*, etc., caroru-a s'ar dá si differite nuantie de intellessu, asiá incátu *urechiale* sau *urechiare* ar insemná: *instrumentu de curatiatu urechia*, éro *urechiaru insectu ce bate cu urechi*'a (=aplecatu a intrá in *urechia*), etc.

*CORSCE, s. f., ligo = sapoiu; — ? d'in germ. *karst*, sau d'in radechin'a fecunda, care a datu in romanesce una familia asiá de numerosa: *cur-mare*, *cur-meiu*, *cor-mana*, *cur-ea*, *cor-tu*, *s-cur-mare*, *s-cor-monire*, *s-car-menare*, etc. ? — cuventulu de altumentrelu nu e connotutu d'in cocé de Carpati.

CORSETU, s. f., tunica thorax; bucata de imbracamentu, cu cari feminele si stringu bustulu corpului, ca se li se desernne bene si formosulu tali'a; d'in barbati numai unii cu pretensionii esagerate de a placé muieriloru facu usu de *corsetu*; — neologismu dupo franc. *corset*, formatu d'in *cors* = *corps* = *corpu*; Italianii au formatu mai bene *corpetto*

= (proprie: *corpusioru*) = franc. *corset*; Ispanii au *corpino* in acellu-asi intellessu: asiá déro si noi, déro nu ne muliamimu cu *pep-tariu*, *pec-torale*, sau altu assemenea cuventu trassu d'in fondu romanesco, care s'ar poté luá in intellessu de *corsetu*, potemu fauri mai bene *corpellu*, *toracellu* (d'in *torace* = *thorax*, care a si intratu in limba, cellu pucinu ca terminu de medicina), etc.; form'a *corsetu* nu e si nu pote fi de câtu un'a d'in miiile de incurcature, cari scotu limb'a d'in mersulu seu de desvoltare organica, arruncandu-ua pre calice ducu la unu babelu caoticu.

COSA, s. f., falx; instrumentu de *cositu erba* (pentru celle alte insemnări vedi in dictionariu: *cosa*); celle alte sorori alle limbei nostre au, pentru espresionea acellui-asi conceptu, cuvente trasse d'in latin. *falx-falcis*: ital. *falce*, isp. *falce* si *haz*, franc. *faux*; d'in acea-asi radechin'a avemu si noi: *falce*, *falca*, *falcatu*, *falcosu*, *falceu*, *falcia*, etc., si togmai fiendu co *falce*, care, in celle alte limbe sorori, ca si in cea latina, insemná *cosa*, s'a applecatu, in romanesce, la una insemnare departata, in apparentia, de intellessulu mai originariu allu cuventulu, Românulu cu unu sentimentu delicatu de distincione a intellessulu a cautatu a applecá la conceptulu ce espreme de ordinariu latin. *falx* unu altu cuventu: *cosa*, care, dupo invetiutulu *Miklosich*, ar fi venitu d'in slav. *koša*, cu acea-asi insemnare, dupo cumu si *cosoru*; deminutivu d'in *cosa*, ar fi slav. *kosori* = *cosa*; déro mai antaniu cuventulu se afla respanditu in forte multe limbe: noua grec. *κόδα*, *κοτά*, *κοόπα*, verbu *κοσιτεύ*; alban. *cos*, verb. *cests*, magiar. *kasza*, li-tuan. *kasti*, nou slav. *koša* sau *kosër*, serb. *kosijer*; allu doile in vechi'a slavica *koša*, si *kosori* au acea-asi insemnare, pre candu, in romanesce, intre *cosa* si *cosoru*, de si venite d'in acea-asi radechin'a, inse ammesuratu formeii acestoru done cuvente, se pune una mare differentia, asiá incátu in *cosoru*, ca deminutivu d'in *cosa*, se si applea exclusiv numai la unu instrumentu de *form'a cosei*, inse cu *multu mai micu ca cosa*,

servindu in speciale la amputarea si curatierea vieii : acesta sengura impregiurare ar fi indestulla spre a demonstrá, co suppositionea contraria assertionei invetiatiului slavistu ar fi cu multu mai intemeiata si mai apropiata de addeveru, fora se mai adaugemu, co in limb'a slavica cuventulu *kosa* = *cosa* nu se pote espleca prin una anumita radecina verbale a limbei slavice, precandu in romanesce cuventulu se esplica in modulu cellu mai satisfactoriu, atátu in forma, câtu si in intellessu, d'in propriulu fondu allu limbei romanesce: pentru forma, ca si *ciora* in locu de *aciora*, *cosa* este in locu de *acosa*, unu femininu d'in adiectivulu *acosu* = forte *ascutitu*, trassu d'in radecina *ae*, de unde *acu*, *ac-utu*, *ac-utire* sau *ascutire*, etc.; adiectivulu femininu *acosa* sau syncopatu : *cosa*, s'a luat apoi cu intellessu de substantivu, applicatu la unulu d'in instrumentele celle mai *acose* sau *acute*, ce a connoscutu Românulu, si acesta-a ne scutesce de a starui mai multu asupr'a intellessului, asiá de invederatu in armonia cu etymologia data de noi; vomu continuá déro a produce analogiele de formatione a cuventului *cosa* : d'in acea-asi radecina, si chiaru prin acea-asi taiare a lni *a* initiale, s'au formatu : *cutitu* in locu de *acutitu*, care nu e de câtu participiulu d'in *acutire* sau *ascutire*, luat cu intellessu de substantivu; *cutitoia* sau *cutitionia*, forma feminina d'in augmentativulu *cutitoiu*, trassu de a dereptulu d'in *cutitu*, d'in care a essitu apoi si *cutitura*, prin syncopi transformatu in : *cut'tura*, *custura*; nu intellegemu déro, pre ce cuvente se intemeiedia invetiatiulu *Miklosich*, candu afirma, co *custur'a* romanesca ar fi vechi'a slavica *kustura*, care nu essiste in acesta limba, ci numai in serbesce, avendu, dupo invetiatiulu slavistu, insemnarea de *convictum in cultrum* = *injuratura facuta cutitului*, insemnare pre deplenu corresponditoria cu cea de *cutitu prostu*, ce are cuventulu in romanesce, ammesuratu formeii selle de diminutivu, si prin urmare de certu impromutatu de Serbi de la Români; dupo

tote aceste n'ar mai fi lipse de noue probe despre originea romanica a cuventului *cosa*; se adducemu inse si d'in limbele sorori unu essemplu de analoga formare a acellui-asi cuventu : limb'a ispanica, prei longa *falce* si *hoz*, are, spre a espreme acellu-asi conceptu, si cuventulu : *aguadana* si prin syncope : *guadana*, care este invederatu in locu de *acuatania*, si prin urmare d'in acea-asi radecina ca si allu nostru *cosa*, precumu d'in acea-asi funtana au formatu Ispanii *guillame*, prin syncope, in locu de *aguillame*, si analogu, prin urmare, atátu in intellessu câtu si in formatione, cu allu nostru *cutitoia*. Atâtea adjungu si trecu inco, spre a stabili addeverulu etymologiei data de noi cuventului *cosa*; déco este inse vorb'a se allergamu dupo alte etymologie, atunci vomu urmá pre invetiatiulu slavistu si in alte assertioni, ce parte se lega directu de cuventulu *cosa*, parte de alte cuvente, a căroru origine este de cea mai mare interesse pentru limb'a nostra. Si mai antaniu invetiatiulu slavistu reproduce opinionea lucratoriloru dictionariului de Buda despre originea cuventului *cosa* in termenii urmatori : Nach Lexic. 141 von latein. seco per methatesim = dupo *Lessiconu* (intellege de Buda), la pagina 141, d'in *lutinesculu seco* (=taiu), prin metatese, adeco prin stramutarea celloru doué syllabe un'a in loculu alteia, asiá incátu *cose* ar fi in locu *seco*. Cu tota ironi'a ce noue ni se pare, co se ascunde in cuventele, cu cari invetiatiulu slavistu reproduce opinionea celloru ce au elaboratu Lessiculu de Buda, totusi credemu, co acesta suppositione nu este asiá de lipsita de veri-ce temeiu, cumu ar paré la antani'a vedere : coci d'in *secare* = taiare noi avemu in romanesce mai multe cuvente : *per-secare* si *dis-secare*, ca compuse, precandu simplulu *secare* s'au perdutu, de certu, numai d'in acellu sentimentu de destinctione a intellessului, care caracterisa pre Românulu, de ore-ce s'ar fi confusu cu cellu altu *seccare*, derivatu d'in adiectivulu *seccu* = *siccus*, cu tote co in espressionea : *a secá la ficatu*, se-

care, dupo intellesu, pare a fi chiaru latin. *secare* = taiare, si neci decumu *seccare* = *siccare*, pentru co in locu de a *secă la ficatu*, se dice si a *taiă la ficatu*; certu inse este, co d'in simplulu *secare* avemu derivatele : *sec-ure* = *securis* si *sec-ere* = franc. *faucille*, formatu d'in *faux* = *falx* = *cosa*; in limb'a latina *sic-ilis*, care corespunde ca mai accuratu in forma cu allu nostru *sec-ere*, insemna *latice*, déro form'a *sicula*, care corespunde de asemenea in forma cu *sec-ere*, are si intellessulu cuventului romanescu *secere* sau *cosoru*, precumu *sicillire* = *seccare*; acumu *sicula* nu e decât unu deminutiv d'in *sica* = *pumnariu*, si *sica* in romanesce devine *seca*, care, confundenduse, cu adiectivulu *secca*, femininu d'in *seccu*, usioru s'a potutu, prin metatese, transformă in *casa*, apoi, spre a se evită alta confusione de intellesu, in *cosa*, ca si *fame* = *fames* in *fome*; déro si fora neci una metatese cuventulu *cosa* a potutu essi d'in *sec-are*, prin una compositione : *cosica*, *cos'ea*, *coc-sa*, *cos-sa*, ca si *dus-si* = *duc-si*, = *duxi*, *tras-si*, *traç-si* = *traxi*, etc.; ispaniculu *cosecha* = *seccerisiu*, pare a confirmă acesta etymologia; unu verbu d'in medi'a latinitate : *cossare* = *seccare*, *recoltare*, etc., vene de asemenea in adiutoriulu acellei-asi suppositione; in fine *serra* = *serra*, care inco essiste in locu de *ferestru*, ce se ande la alti Români, e derivatu totu d'in *secare*: *serra* este in locu de *sec-ra*, prin assimilarea lui *c* cu *r*; d'in acestu cuventu, prin compositionea cu prep. *co*, ar essi unu cuventu de form'a : *cossara*, masc. *co-seru*, care s'a potutu transformă in *cosora* si *cosoru*, si acesta forma, ca deminutiva, a potutu usioru duce la *cosa*, ca la primitivulu lui *cosora* sau *cosoru*. Apoi luandu in considerare co formele dacoromane *trassi*, *cullessi*, *allessi*, *frassinu*, etc., se andu la Macedoromani : *trapsi*, *cullepsi*, *allepsi*, *frapsinu*, etc., cumu si la Dacoromani unele d'in acea-asi categoria : *copsi* = *cox*, *fipsi* = *fix*. *copsa* = *coxa*, etc.; luandu in considerare, co cod'a *cosei* se chiama *coporia*; se pote inco admite, cu destulla pro-

babilitate, co *cosa* este in locu de *copsa*, d'in care *p* a cadiutu togmai pentru ca se nu se confunda cu cellu altu *copsa* = parte a corpului; in acesta suppositione *cosa* ar fi potutu essi, prin una metafora, chiaru d'in *cops'a* corpului, ca *ceva falcatu si incurbatu*, cumu este ossulu numitu *copsa*, si cumu d'in contra unu ossu de la facia s'a numitu *falca* de la *fulce* = *falx* = *cosa*; déro mai probabile e cò *cosa*; in acestă d'in urma suppositione, se refere la radecin'a *cop* sau *cap*, cu intellessulu de *taiare*, (vedi *ciobu*). Déco in fine, urmămu mai departe pre invetiatiulu slavistu, care refere si cuventulu *costisiu* la una radecina slavica *kos*, atunci ne potemu suf pre urmele lui la una radecina simpla, care ne pote esplecă unu mare numeru de cuvente, referite de acellu-asi invetiatu la typuri slavice inesplicabili prin mediele limbei slavice insasi : mai antaniu *costisiu* se pote pune in legatura cu slav. *kos* totu cu atātu-a cuventu, cătu are invetiatiulu slavistu facia cu lat. *versare*, ital. *versare*, franc. *verser*, de a referi roman. *versare* la alban. *versoig*, (vedi *bagare* in Glossariu); *costisiu* vine, invederatu, d'in *costa*, cuventu a carei romanitate neci insusi Domnulu *Miklosich* nu credemu se ua conteste, ca si *furisiu* d'in *fur*, *fucisiu* d'in *facia*, etc.; radecin'a slavica *kos*, data ca mamm'a vorbei *costisiu* neci co essiste in vechi'a slavica; ca proba de essistenti'a ei se produce numai serbesc. adverbiiu *koso* = *piedisu*, si s'ar poté inco produce si vechiu slav. *kosvenŭ* = *oblicu* sau *pie-disin*; déro déro essiste una radecina *cos*, d'in care ar fi essitu si necontestatulu romanescu *cos-ta*, atunci de certu acesta radecina a remasu cu totulu sterpa pre terrenulu slavicu; pre candu pre cellu romanescu ea a fustu de una necontestata fecunditate, de ore-ce *re-*dussa la cea mai simpla espressione, la formele *că*, *co*, *cu*, etc., ea a datu in romanesce, afora de *co-sa*, *co-soru*, *co-sacu*, *co-sta*, si multime de alti blastari : *co-toru*, *co-torotia*, *co-te*, *cu-te*, *cu-ta*, *cu-tariu*, *co-teti*, *co-tinetia*, *co-tiga*, *co-tlonu*, *co-tlire*, *ca-tinu*, *ca-tia*, *ca-*

tuu, etc., d'între cari pre unele si însusi invetiatiu slavistu le reconosce de curatu romanice : asiâ reconosce co slav. *cotlŭ* = *lebes* = vasu de arama este unu blastariu allu latinescului *catinus*, si cu tote acestea sustine co romanesce. *cotlonu* ar fi essitu d'in slav. *kotlŭ*, precandu in romanesce, pre longo *cotlire*, etc., essistu si formele : *catinu*, *catia*, d'in acea-asi funtana; asiâ reconosce, co slav. *cotiga* = *tunica* au essitu d'in acea-asi funtana culat. *cutia* = *pelle*, si cu tote acestea sustine, co romanesculu *cotiga* s'a nascutu d'in slav. *cotiga*, precandu in romanesce essistu, cumu nu essistu in slavonesce, cuventele mai simple : *cute*, *cuta*, etc. Radechin'a totoru acestoru cuvente are insemnarea cea mai originaria de *taiare*; (vedi si *ciocu*), care resare ca mai bene in latin. *cœdere*, si grec. *κότ-λος*, *κότο*, etc.; vorbele de noi citate se explica, prin acesta insemnare, fienduco parte d'in elle espremu *lucruri taiose*, parte *lucruri taiate*, parte *lucruri aduncate prin taiare*, si de aci si *lucruri capaci*, etc.; co *cosa* a potutu si ea essî d'in acesta radecina, ca si ital. *cesello*, *cesoria*, etc., este probabile, precumu assemenea nu ne indouimu co *cositi*u feteloru române nu a potutu essî d'in slav. *cosa* = *coma*, ci d'in acea-asi funtana cu romanesce. *cosa*, prin acea-asi metafora, prin care *spata* se dice bene si de instrumentulu taiosu, destinatu pentru lupta, ca si de cellu cu care Român'a tesse mundr'a sea pandia, *cositi*a, in addeveru, impletita pre templ'a unei fete, presenta invederate analogie cu una *mica cosa*, precumu si pescisiorulu asiâ numitu *cósacu*.

? COSICELLU, s. m., una planta, — cuventu aflatu numai in *Barcianu*.

COSICIUGU, s. m., pl-e, vedi *copersicu*.

? COSICOVIRE, -escu, esplecatu in *Raoul* prin franc: *décoller* = deglutinare sau descleiare, precandu s'ar paré co insemna : a *cosi*, a *despoi*u, a *belli*, etc., ca compusu d'in *cosiu* sau *cosia* = *pelle* si *coru* = *cavu*.

COSINITIA, s. f., in locu de *cosina*, nu e de recommendatu.

COSONDROCU sau *consondracu*, s.

m., pl.-e, fasia de curea sau de materia, cu care se prenu braccine sau pantaloni de umeri, ca se nu se lasse in vene; — cuventu german. *hosenträger*, si care se pronuntia pre a locurea si in romanesce mai apropiatu de form'a sea germana, cu *h* adeco in locu de *c* : *hosondrocu*, si luatu mai vertosu in plurariu : *hosondroce*; déro lipse de ellu nu avemu, candu despunemu de atâtea alte cuvente romanesce, cari spunu Românului luminatu ce intellessu au : *braccile*, *bracinaru*, *betelle*, *bete*, etc.

COSTISIRE, -escu, v., in locu de *costare*, nu e de recommendatu, neci *costisitoriu* in locu de *costatoriu*.

COSTUMARE, -ediu, a imbraccá intr'unu *costumu*.

COSTUMU, s. m., pl-e, *vestitus allicujus proprius*; vestimentu sau imbraccamentu propriu cuiiva, modu de a se imbraccá cuvenitu cuiiva : *costumu teranescu*, *costumu militarescu*, *preotescu*, *calugarescu*, *turcescu*, etc.; — neologismu dupo franc. *costume*, ital. *costume* provenc. *costum*, etc., cari au si intellessulu de *deprendere*, *datina*, *apucatura*, etc., d'ivate d'in *consuetus* = *deprensu* sau *invetiatu*, de unde apoi si insemnare de *portu* sau *imbraccamentu indatinatu*.

? COTCA, s. f., *pila* = *mluce* : a jocá de a *cotc'a*; — cuventu aflatu numai in *Barcianu*, déro care paró a se legá de acea-asi radecina cu *cocotiu*, *cocosiu*, *cocolosiu*, etc. (vedi *ciocu*); *cotca* ar fi atunci in locu de *cocotica*; invetiatiulu *Miklosich* connosce la Români si unu jocu copillarescu *caciu* sau *cacica*, de care noi neci amú auditu neci amú cetitu, si a cărui numire ar fi venitu d'in vechiu slav. *cacica*, care nu essiste in vechi'a slavica, ci numai in serbesce, déro care ar fi essitu d'in vechiu slav. *skakati* = saltare; noi nu connoscemu, cumu amú dissu, unu jocu de copii numitu in romanesce : *cacica*; déro, déro acestu jocu essiste d'in preuna cu numirea de *cacica*, atunci noi credemu, co *cacica* este de acea-asi radecina cu *cotcu* sau *cotica*, si co de la Români a potutu trece si la Serbi.

COTERIA, s. f., *sodalitium*; societate de omeni strinsu legati între densii prin traiu si petrecere împreuna, déro mai allessu prin scopulu ce si propunu a ad-junge, scopu nescusatu prin medilocene, de cari facu usu, acestea fiindu numai intrige, prin care voru sau a înaltia sau a derapená pre cineva; in asemeneaa intellessu *coteria* se appropia forte multu, prin intellessu, de cuventulu populariu *gasca* sau *gastica*, cumu si de cuventulu *coticaria*, de cáre astadi se face usu si abusu; — neologismu nefericitu dupo franc. *coterie*, care, dupo etymologii francesi, s'ar fi nascutu d'in cõt = *costa*. si ar însemná, prin urmare, *societate de omeni ce si dau costele* (=se intellegu între densii, mai vertosu pentru scopuri relle); déro, de ore-ce in cuventulu *coterie* nu porta circumflessulu ca *côte*, de aceea-a *coterie* pôte se fia essitu d'in *cote* = semnu in numeru sau littere, prin care s'arreta natur'a sau valoarea obiectelor, de unde si verbu *coter* = numerotare, însemnare cu numeru sau altu semnu, evaluare, appretiare, fissare de pretiu currente, etc. (vedi si *cosa*), asiá in cátu *coterie* se însemne: *societate de omeni de aceea-si nota sau caracteriu*; vericumu inse *coteria* nu are forma in armonia cu analogiele limbii nostre; d'in aceea-si radecina vene si *cotisare* = franc. *cotiser*, a fissá pártia ce are se platesca d'in una summa fiacare d'in soci, a face analogia sau *refeá* pentru *refuirea* unei certe summe de platitu.

COTICANU, s. m., de aceea-si însemnare cu *chiticanu*, *chitioranu*, *guscanu*, etc., (vedi *chiuire*, compara si *cosa*, ispan. *gusano*).

COTICARIA, s. m., calitate de *coticariu*, societate de *coticari*.

COTICARIU, s. m., cellu care cauta se roda de la altulu, se traga folose d'in spinarea altui-a prin insellatorie: *coticariulu* e si ellu unu fellu de *ciocoiu* de moda noua, si de aceea-a *coticariu* sau se lega de acelle-si origini cu *ciocoiulu*, (vedi *ciocu*), sau este una alta forma a *coticanului*, cellu mai infricosiatu d'in *rodtorie*, (vedi *coticanu*, *cosa*, si *chiuire*).

COTOCIRE, -escu, v., *colire*; a se împreuna, fiindu vorb'a in speciale de *cotocu*, si apoi in genere, ca si *cotiire*, (vedi in Dictionariu acestu cuventu), fiindu vorb'a si de alte animal; — cuventulu nu se aude, ca si *cotocu*, d'in care s'a formatu, decâtu pre a locurea; mai usitate sunt: *cotoiu*, *cotoire*, (vedi *cotocu*).

COTOCU, s. m., de aceea-si însemnare cu *cotoiu*, (vedi *cotoiu* in Dictionariu si *cosa* in Glosariu, cumu si precedentele *cotocire*).

COTOMANU si *cotosimanu*, s. m., *grandior fellu*; *cotoiu* mare, — de aceea-si radecina cu *catusia*, *cotoiu*, etc., si prin urmare curatu romanicu, (vedi si *cosa*).

COTROCIRE, -escu, v., *persecutari*; a scormoni, a cautá unu ce perdutu sau ratecitu prin una multime de alte lucruri, si de aci: a scrutá, a cercetá cu de a menuntulu; in acestu intellessu inse noi connosemu cuventulu sub form'a *cotocire*, si mai multu ca compusu: *s-cotocire* si *s-crotocire*; sub form'a *cotrocire* parenise a lu fi auditu in Olteni'a, déro cu intellessulu de *coperire* sau *invelire* in locutionea: *astruca-te se te cotrocescu* = culcate, se te invelescu; la antani'a însemnare a verbului corespunde radecin'a care a datu in latinesce *scrutari*, sau cea care a datu *executare*, adeco *quateru*, d'in care si alle nostre *s-cot-ere*, *s-cot-urare*, etc., asiá incátu *s-cot-ocire*, pre longa forma, ar presentá si unu intellessu analogu cu *dis-cut-ere*, *dis-cuss-to*, trasse d'in aceea-si radecina cu *s-cot-ere* = *ex-cut-ere*; déro însemnarea de *invelire* ce are inco *cotrocire* cu greu ar poté cadrá cu acesta etymologia, si de aceea-a *cotrocire* cu însemnarea de *invelire* se refere mai bene la aceea-si radecina, care a datu *cortu*, *cortellu*, *scortia*, etc.; unu substantivu de form'a *cotrococ*, cu însemnarea de *cotocire* sau *lemnu de cotrocire* sau *scotocire*, inco ni se pare co amu auditu pre *alocurea*; inse si *cotrococ*, cu asemeneaa însemnare, ar fi in locu de *coturocu*, derivatu d'in *cotoru*, si prin urmare, totu n'ar poté esplecá, in modu satisfactoriu, însemnarea de *invelire* a lui *cotrocire*,

afora numai déco *cotrocu* a avut si are cumuva, pre alocurea, si insemnarea *fasia*, *buccata*, *petecu*, etc., ce se vede in *codru*, care nu e decât una variatione de forma d'in *coturu*=*cotoru*, (vedi *cosa*); de la insemnarea de *fasia* la cea de *foia*, si in speciale, *foia de stofa pentru imbracatu sau invelitu* n'ar fi decât unu passu, si astufellu *catrentia*, etc. (vedi acestu cuventu, si compara totu de una data si celle disse la art. *catrafuse*), ar poté fi de aceea-asi familia cu *cotrocire*=in intellesu cu *invelire*.

COTROPIRE, -escu, v., *invadere*, *occupare*; *absorbere*, *haurire*; 1. a coprende, a accoperi, a occupá ceva in totulu seu: *unu cercu cotropesce pre altulu*, candu acellu-a este ecuale cu ácestu-a, asiá încátu pusu preste densulu l'accopere in tote pàrtile lui; *una buba reu cotropesce facia*, candu coprende, intendendu-se, tota intenderea faciei; 2. a occupá sau coprenden numai una parte d'in unu totu: *vecinii mi au cotropitu pàrti insemnate d'in moisia*; 3. metaforice: *strainii ne au cotropitu comertiu, industria si alte funtane de avutia, mane au se ne cotropesca si pre noi cu terra cu totu; pàrti insemnate d'in Romania sunt cotropite de Austria si Rusia*; — cuventulu *occurre* si sub form'a de *cutrupire*, d'in care si mai bene se vede, co nu e decât unu compusu d'in prep. *co* sau *cu*, si totu de una data derivatu d'in *tropu* sau *trupu*, care nu pote fi slavicu, cumu pretende invetiátulu *Miklosich*: antaniu pentru co in romanesce se tine de una numerosa familia, pre candu in limb'a slavica sta mai multu sau mai pucinu isolatu; allu doilea pentru-co la cuvente de origine slavica nu se appлека, de regula, suffisse sau prefisse romanesce: *in-trup-are*, *co-trop-ire*, *trupina*, etc. (vedi si *ciudatu*, *coborire*, *ciuma*, etc.); allu treilea pentru-co cuventulu si derivate de alle selle co intellessuri analoge cuventeloru romanesce, se afla si in tote celle alte limbe sorori: franc. *troupe*=trupa (=corpu sau manuchiu de omeni sau de alte animali); prov. *trep*=turma; ispan. *tropa*=trupa, de unde si verbu *tropezar*=a se impedicá

(proprie: a dá cu petiorulu de una *trupina*, compara si allu nostru *ciumpavire*, ca derivatu d'in *ciumpu* sau *ciupu*=trunchiu de lemn); mediu lat. *tropus*=turma, cireda, etc.; apoi cu insemnari si mai delicate: franc. *trop* si ital. *tropo*=forte, pré (=proprie: *multime ne-spusa de mare*); allu patrulea in fine, pentru-co cuventulu se esplica in romanesce, ca si in limbele sorori, d'in propriulu loru fondu romanicu, fora se fia nevoia de a allergá la slaviceulu *trupu*=cadavru, care nu se esplica neci pré sene, necumu se esplece alle nostre, si cu atâtu mai pucinu, la vechiu germ. *drupo* sau *drupa*=nou germ. *traube*=ciorchina de strugure; latinesculu *traba*, *multime*, espleca forte bene intellessulu cuventeloru: *trupa*=franc. *troupe*, isp. *tropa*, provinc. *trop*, mediu latin: *tropus*; cátu pentru forma, francesii dicu *trouble* in locu de *turbare*, Macedoromanii *trubare* in locu de *turbare*, si prin urmare co, prin stramutarea lui *r* d'in locu, s'a potutu dice *truba* in locu de *turba*, si co in fine, prin stramutarea lui *b* in *p*, ca in *canepa* in locu de *caneba*=*cannabis*, s'a potutu nasee form'a *trupa* in locu de *truba*, nu e ceva extraordinariu; co in limb'a nostra form'a feminina si cea masculina se appлека la unulu si acellu-asi cuventu, in intellessuri diferite, cumu: *cracu* si *craca*, *bobu* si *boba*, etc., este de assemenea ceva bene stabilitu, si prin urmare nu e de mirare co si cuventulu in cestione se afla la noi cu amendoue formele de genu: *trupu* si *trupa*, in doue insemnari bene distincte; cu tote acestea radecin'a *trep* sau *trap*, de unde grec. *τρέπεω*=intorcere, latin. *trep-idare*, alle nostre *trép-edu*, *trep-edure*, grec. *τρέπος*=intorsura, espleca si mai bene, atâtu in forma cátu si in intellessu, cuventulu nostru *trupu*, si derivate ca *trupina*, *tropu*, *dropu*, *sdropu*, etc., cumu si isp. *tropezar*, coci tote aceste cuvente coprendu pre de una parte ide'a cea mai originaria de ceva *intorsu*, *invertitu*, *cilindricu*; éro pre de alt'a ide'a de ceva *trunchiatu*, sau *curmatu*, idea ce resulta d'in cea de *intorcere in locu*, care adduce *curmare* sau *trunchiare*; cumu

ceva întorsu, infasiuratu, rotundu, etc., pote însemnă *trupu* si mai allessu *trupă*, arréta, între altele, si latin. *globus*, care pre longa însemnarea de *globu* sau *sfera*, are si cea de *grupu* sau *partitu compusu d'in mai multi omeni*, (vedi si *clopotu*).

COTROPITORIU-tória, s. adj., care *cotropesce*; applecatusau facutua *cotropi*.

COVACIARIA, s. f., maiestría sau stabilimentu de *covaci*.

COVACIU, s. m., *faber ferrarius*; fauru, ferrariu; — cuventu pucizoru-a connoscutu, si introdussu fora neci una necessitate, de ore ce pentru espressiunea conceptului ce arreata, avemu *fauru si ferrariu*.

COVASIA, s. f., *cervisia*, specia de *braga*; (vedi *covasire*).

COVASIRE, -escu, de regula ca reflexivu : *a se covasi* = colre, coagulari, *densari* = a se prende, a se inchiagá, vorbindu in speciale de lapte : *lapte covasitu* = lapte prensu; de aci metaforice : *covasitu* = plenu de ceva glutinosu, ca laptele prensu; — ? d'in slav. *kvasiti* = a face se fermente ceva, sau d'in romanicul *covare* = *cubare* = a cloci, a face se se inferbente, se ferba, si, prin ácesta-a, se se stringa, se se prendia si se concreasca? form'a *cobasia* pare a plecă bilancea in partea celei d'in urma opinione; *covetellele*, in care se *covascesce* laptele, inco paru a veni in adjutorulu acelei-asi suppositione; veri-cumu inse expressionile *a se prende* si *prensu* in locu de *a se covasi* si *corasitu*, sunt, fora indouentia, de preferitu; *iaurtu* in locu de *lapte prensu* e si mai pucinu de commendatu de cátu *lapte covasitu*.

COVERSIRE, -escu, v., *superare*; *excellere*; a întrece, a pertrece : *acestu omu coversesce cu capulu seu pre cei mai inalti semeni ai sci*; *septe coversesce precinci cu doue*; — cuventulu este unu compusu d'in *co* sau cu si *versu d'in vertere*; cu însemnare analoga latinescului *antevertere* = *a apucá înainte*, si de aci : *a întrece*, afora déco n'ar preferi cineva a admite una stramutare a lui *p* in *v*, ca si in ital. *coverta*, *coverchio*, in locu de *coperta*, *coperchio*, si astufellu se

referia *coversire*, ca si *covoru*, *coverga*, etc., la *coperire*, (vedi si *desaversire*).

COVILTIRIU, s. m., vedi *coviltiriu*.

COVRIGARE, *covrigu* (usitatu mai multu ca compusu cu *in* : *incovrigare*, *incovrigu*, etc.), v., *incuvare*, *vehementer inflectere*; a incurbá forte tare, a face *covrigu*.

COVRIGARIU, s. m., care fabrica sau vende *covrigi*.

COVRIGU, s. m., pl.-i, *circulus*; *spira*; *cercellu*, *torta*, si in speciale : *torta de pane*; — nu pote fi slavicu, cumu pretende invetiatalu *Miklosich*, pentruco in derivate si compuse iea forme curatu romanesce : *covrigare*, *in-covrig-are*, etc. (vedi si *coborire*); pentruco face parte d'in una numerosa familia romanesca; pentruco se espleca d'in fondulu propriu allu limbei, *covrigu* fiendu in locu de *coverigu*, compusu d'in *co* sau cu si *verigu*, forma masculina d'in femininulu *veriga*, ca si *torta* alaturea cu *tortu*, *craca* alaturea cu *cracu*, *trupa* alaturea cu *trupu*, etc.; *veriga* vine, dupo celle mai fundate probabilitati, d'in aceea-asi radecina cu latinesculu *veru* = *frigare*, de unde vinu si ital. *verrina*, sicil. *virrugiu* = *burghiu*, franc. *vrille* in locu de *verille* = *burghioru* si *carceiu de vitia*, provenç. *biroü* = *burghiu*; la noi afora de formele cu *v* : *veriga*, *verigariu*, *verire*, *s-vercu*, se afla, ca si in unele d'in limbele sorori, si forme cu *b* : *berligare*, *imber-ligare*, *burghiu* = prov. *biroü*, (vedi in se si artiel. *burghiu*), etc.; Macedoromanii ieu *veriga* si cu intellessu de adv. : *a veriga* = *impregiuru*.

COVULTIRIU, *coviltiriu* si *coveltiriu*, s. m., pl.-e, coperementu de carru sau carrutia; — cuventulu este, dupo tote aparentiele, romanicu, de si nu se pote bene esplecă form'a sea tare alterata pentru unu cuventu populariu : referirea lui la aceea-asi radecina cu *bolta*, a deco *la voltu d'in volvere*, intrunesce mai multe probabilitati decâtu reducea la aceea-asi radecina cu *coperire*, de si ital. *covertura* si franc. *couverture* paru a militá pentru acesta d'in urma suppositione; déro *coveltiriu*, presuppusu co ar fi in locu de *copertiriu*, presenta doue

scambiationi de consonanti, adeco a lui *p* in *v* si a lui *r* in *l*, grelle de justificatu in limb'a nostra, (vedi inse *cover-sire*), precandu *coveltiriu*, presuppusu ca fiindu in locu de *covoltiru*, nu presenta neci un'a d'in aceste greutăți.

COZONACU, s. m., pl.-i, pane fermentata cu untu si oue multe; — cuventulu este, dupo forma, derivatu prin suffissulu *acu* d'in altulu mai simplu *cozonu*, care si ellu, dupo forma, este unu augmentativu d'in *cozu*; déro ce ar avé aface *cozu*=*carte* sau *colore de carte*, care bate tote celle alte colori, *atú*, cumu se dice astadi, (vedi *atú*), cu panea asiá de placuta ce se chiama *cozonacu*? Noi credemu, co *cozonu* este in locu de *cogionu*, si acestu-a in locu de *cociónu*, (vedi *buza* in locu de *bugia*, *bucia*), asiá incâtu *cozonu*, si prin urmare derivatulu seu *cozonacu*, s'ar legá de aceea-si radecina ca si *ciurechiu*, (vedi *ciocu*), cu insemnarea de *pane bene copta si affenata sau inflata*, sau de aceea-si radecina cu *coca*, cu insemnarea de *pane bene fermentata si copta*; german. *kuchen*=*cozonacu* inco e formatu d'in *koehen*=*co-cere*=latin. *coquere*, de unde si *coca*=*farina fermentata si preparata pentru coptu*; câtu pentru *cozu*, déro in addeveru, se refere la acelle-asi fontane, d'in care amu presuppusu co vine si *cozonacu*, atunci, dupo antani a suppositione, ar insemná *cartea care cocinesce sau ciocnesce*=bate pre tote celle alte, éro, dupo a dou'a suppositione, *cartea care coae sau frige*=bate pre celle alte.

COZOROCU si *cojorocu*, s. m., pl.-e, *baccula*; buccata de pelle, cusuta d'inaintea certoru coperemente de capu, ca se umbresca si se protega fruntea si ochii; — invetiatulu *Miklosich* se indoiesce despre affinitatea acestui cuventu cu slav. *kozirogŭ*=*capricornus*; noi ne indoimu si mai tare de assemenea cum-natia: dupo form'a cuventului, *cozorocu* este unu derivatu d'in altulu *cozoru*, care ar fi unu deminutivu d'in *cozu*, (vedi mai susu *cozonacu*), ca si *mosoru*=*modolus* d'in *mosu* in locu de *modiu*=*modius*; *cozu* in locu de *cogiu* san *cociu*, ca si femininulu *coja* in locu de *cogia*

sau *cocia*, (vedi *ciocu*), cu insemnare de *pelle ce copere si protege*, espleca deminutivulu *cozoru* si *cozorocu*=*buccata de pelle ce protege faci'a*.

COZU, s. m., *carte* sau *colore de carte de jocu*, care bate tote celle alte colori, — astadi supplantata prin nefericitulu neologismu *atú*=franc. *atout*, (vedi *cozonacu* si *atú*).

CRACATITIA, s. f., vedi *caracátitia*.

CRACIUNU, s. m., *domini nativitas*; nascerea Domnului, dillele in cari se serbedia nascerea Mantuitoriului; — dupo invetiatulu *Miklosich* d'in vechiulu slavicu *kraclunŭ*; déro vechiulu slavicu de unde vine si cumu se esplica? Insusi invetiatulu slavistu spune, co nu scie: originea cuventului este, in addeveru, d'in celle mai grelle de urmaritu; déro considerandu co form'a cea mai apropiata de a nostra si mai curata a cuventului este in vechi'a slavica, asiá de multu cultivata de vechii nostri carturari, cumu si in limb'a Bulgariloru, cari au fostu asiá de strinsu legati cu Români; considerandu, co, d'in contra, poporele slavice, cari au avutu mai departate relationi cu Românii, au defiguratu forte cuventulu, cumu, de esemplu: russesc. *koroclunŭ*, *kereclunŭ*; considerandu, co *colindele*, ce se facu la *Craciunu* de la Romani au trecut la slavi: noi credemu, co in romanesce e de cautatu originea cuventului *craciunu*: *carnatione*, propusu de unii ca nascutoriulu lui *craciunu* sau *craciune*, corresponsde ca mai bene la intellessulu cuventului, ca esprimendu *tempulu de incarnationea cuventului*; de partea fonetica, de si se presenta certe greutăți, cumu caderea lui *n* si stramutarea lui *r* d'in locu, totusi aceste dificultăți nu su invincibili, candu ne cugetâmu, câtu de multu poporulu ciuntesc si scurte-dia cuventele, ce are se pronuntie ca mai desu; referirea acellui-asi cuventu la *cresc-ere* nu se pote justificá, in forma, decâtu presuppunendu co s'a fauritu antani unu cuventu: *cresc-itione*, care s'a redusu apoi in *cresc'tione*, *crest'ione*, *cretione* sau *creciune*, *creciunu*, cumu si mentione d'in *mentitione*; in-

telleșșulu ce ar rezultă d'in acesta etymologia inco ar fi mai greu de esplecatu : ce ar însemnă proprie *creciune*? *tempulu in cari începu a cresce dillele*? sau *tempulu in care cresce cuventulu divin* (luandă *cresce* cu intellessulu cellu mai largu de *nusce*)? sau in fine amendou de una data, adeco : *crescerea dilleloru si crescerea cuventului*? In suppositionea, co cuventulu *craciunu*, ca si latin. *bruma*=*brevissima* (=cea mai scurta lumina), ar face allusione la scurtimea sau lungimea dilleloru, s'ar poté referi la acea-si fontana, d'in care a essitu si *raptione*=Septembre, asiă in câtu *craciune* ar fi in loeu de *coraptione*, transformatu successivu in *curaptione*, *c'ruptione*, *cra'tione*, *craciune*, *craciunu*; cea mai grea de justificatu d'in aceste transformationi ar fi caderea lui *p* inainte de *t*, care se pastredia, de regula, in assemeni conditioni : *intelleptione*, etc., si s'a pastratu chiaru in *raptione*, d'in care ar fi venitu prin compunere cu *co* si *cratone* insusi; déro a-cesta cadere a lui *p* inainte de *t* totusi nu e fora essemplu : asiă *dereticare*, de certu in locu de *derepticare*, a perdutu *p*, de si in alte cuvente de acea-si radecina acellu-asi *p* s'a mantinutu neatinsu : *indereptare*, etc.

CRAIA, s. f., *regnum*; demnitate de *crăiu*=rege; terr'a in care domnesce unu *crăiu*.

CRAIESCE, adv., *rezie*; perditi hominis more; ca unu *crăiu* : a *trai* *craiesce*=a duce vietia de *crăiu*, in amendou insemnările cuventului *crăiu*.

CRAIESCU, -a, adj., *regius*, *regalis*; *dissolutus*, *impudens*, relativu la unu *crăiu*; in amendou insemnările acestui cuventu.

CRAIESSA, s. f., *regina*=regina.

CRAILICU, s. m., pl.-uri, fapta de *crăiu*, luat u numai in intellessulu reu allu acestui cuventu.

CRAIETU, s. m., si

CRAIME, s. f., *nepotum* cohors, ceta de *crai*, in insemnarea rea a cuventului *crăiu*, — in dictionariulu de Buda form'a *craime* si cu insemnarea buna, déro extraordinaria, de *regnu*, ca si *crăia*.

CRAIRE, -iescu, v., *regnare*; *nepotem esse*; a fi *crăiu*, in amendou insemnările acestui cuventu.

CRAISIORU, s. m., 1. precătu noi scimu, ca deminutivu d'in *crăiu* : a) *regisioru*=*regulus*, fiu de rege, sau rege allu unei micē terre; b) unu micu des-frenatu=*dissolutus*; 2. dupo dictionariulu de Buda : a) specia de pesce, *salmo trutta*; b) specia de struguru.

CRAITIA, s. f., 1. cu acellu-asi intellessu ca si *craïessa*=regina; 2. fia de rege; 3. una flore, *turgetes erecta*.

CRAITLIARIU, s. m., pl.-i, *cruciger*; moneta austriaca de arama, ce a portatu una imagine a unei *cruce* pre dens'a, de unde si numele seu germ. *kreuzer* d'in *kreuz*=*cruce*; *craitliariu* este insusi germ. *kreuzer*, caruia s'a datu forma romanesca; preste Carpati se numesce si mai bene *cruciariu*, precandu d'in coce de Carpati se numesce *gologanu*, cuventu si mai pucinu admissibile decătu *craitliariu*.

CRAIU, s. m., *rex*, *dominus*; *nepos*, *dissolutus*, *impudens*; 1. cu intellessu bunu : rege, domnu, domnitoriu allu unei terre; 2. cu intellessu reu : des-frenatu, nerosinatu, care si petrece vietia in desfrenari, resipindu-si starea in petreceri cu curtisane; — d. in grec. *χρῖος*=domnu, si a nume d'in una forma *χρῖάλιος*, d'in care la noi : *curaliu*, *cra-liu*, *crăiu*.

CRAMA, s. f., casa la vinia, in care se pune *linulu* de calcatu strugurii, si se pastredia butile cu vinulu calcatu, peno se se bage in cava; — cuventulu in structur'a sa fonetica nu presenta nemicu contrariu fonetice romanesce; déro de unde vine? se fia ore grecesculu *κράμα*, care insemna si *vinu mestecat* cu *apa*, cumu este cellu de currendu calcatu? mai multe alte cuvente, attengutorie de cultur'a viiei, ce avem in limba d'in fontana grecesca, cumu : *linu*=*ληνός*, *characu*=*χάραξ*, etc., vinu in adjutoriulu suppositionei, co si *crama* ar poté fi grec. *κράμα*; d'in acea-si radecina cu *κράμα* a essitu si grec. modernu *κρασι*=*vinu*, si astufellu tote probabilitatile concurre a confirmă opinionea co *crama*

este acellu-asi cuventu cu vechiulu grec. *xpāpa*, luat cu intellesu de *incapere* de *calcatu si storsu vinulu*.

CRAMPEIU, s. m., *fragmentum*; buccata rupta sautaiata d'in altu ceva: *crampeiu de funia*, *crampeiu de lemn*, etc.; — cuventu essitu d'in acea-asi radecina cu *carpa*, *carpire*, etc., de unde si verbulu *crampire*, subst. *crampitia*.

? CRAMPIRE, -escu, v., a face *crampeie*, a rupe in *crampeie*.

CRAMPITIA, s. f., *mondum*, *vitium*; vitii, defectu, cusuru; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *crampeiu*).

CRANCENIA, s. f., calitate de *crancenu* sau *fapta crancina*.

CRANCENU sau *crancinu*, -a, adj., *asper*, *crudelis*, *atrox*, *horrendus*; aspru, violentu: *furtuna crancina*, *geru crancinu*; infricosiatu, spaimentatoriu, inversiunatu; *lupta crancina*; crudu, barbaru, atroce: *crancenele decrete alle tyranului neomenosu*; — cuventulu nu se espleca bene prin slav. *crâncina* = cholera.

? CRAPUSINICU, s. m., una planta, esplecata in Barcianu prin germ. *saffor*.

CRASIEI, s. m. pl., una planta, esplecata in Barcianu prin germ. *wegdorn* (= litterale: *spinu* de drumu; ? *rhamnus* = maracine).

? CRASNICU, s. m., *pareclesiarium* = *editus*.

CRASISU, s. m., in locu de *crase*, nu e de recomandatu.

CRASTAVETE si *castravete*, s. m., *cucumis*; fructu leguminos; — dupo invetiutulu *Miklosich* d'in slaviciulu vechiu *crastaviti*; déro acestu cuventu nu esiste in vechi'a slavica; déro, chiaru de ar esiste; cumu existe in unele limbe noue slave, form'a cuventului romanescu se oppune la assemenea suppositione; macedorom. *castravetiu* ar cadrá mai bene cu form'a slavica; vericumu inse nu e lipse de *castravete*, candu avemu *cucuma*.

CRATENTIA si *cretentia*, s. f., *subligaculum*, *præligamen*; fota, pestelca, siortiu; — dupo dictionariulu de Buda d'in latin. *calantica*; vedi inse si *catrentia* si *cotrocire*.

CRAVATA, s. f., *cæsitiu collo circumvolutum* = legatura de gutu, buccata de stofa cu care se infasiura gutulu, spre a lu protege de intemperie; — dupo franc. *cravate*, ital. *cravatta* si *croatta*, ispan. *corbata*, care ar fi formate di'n numele de poporu *Corvatu* sau *Croatu*, de la care s'ar fi impromutatu acellu modu de legatura.

CREANTIA, s. f., neologismu dupo franc. *créance*, care inseamna *credentia*, déro care s'a applecatu si cu intellessulu:

1. de *creditu*, sau *inscrisu de creditu*; 2. de *mandatu* sau *instructione* a unui domnitoriu cotra unu representante allu sen; 3. de *scissore* a unui domnitoriu, prin care *accredita* unu representante allu seu: in aceste d'in urma trei insemnări s'a luat cuventulu *creantia* si in romanesce, déro nu se pote admite, ci e mai bene a lu suppleni in intellessulu: 1. cu *creditiva*, 2. cu *mandatu*, 3. cu *accreditiva*.

CREIONU, s. m., *graphium*; instrumentu de trassu linie, de desemnatu, etc., — neologismu nefericitu dupo franc. *crayon*, formatu d'in *crate* = *creta*; precumu déro dicemu *creta* la una buccata de *creta* cu care scriemu sau desemnâmu, de ce se nu dicemu si *plumbu* la unu instrumentu de *plumbu*, cu care facemu acelle-asi operationi?

CRETENTIA, s. f., vedi *cratentia*.

CRICALA, s. f., *confluxum minutale*; carne tocata, tocana, tocatura; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

CRILA, s. f., bataia de venatore: *omu de crila* = care e pusu se bata, spre a scorní venatulu; *a bate in crila* = a face bataia; — d'in ultim'a locutione se vede co *crila*, ca si *cornu* (de unde apoi *s-corn-ire*, ca termenu de venatu), a fostu in origine unu instrumentu de facutu sgomotu, spre a spariá si scorní venatulu, si prin urmare se pote legá de acea-asi radecina cu franc. *criquet*, *crecelle*, alle nostre: *cricaire*, *critiure*, *cristeiu*, etc., (vedi *carcaire*).

CRISIANU-a, adj., augmentativu d'in *crisiu*, ca si *lunganu* d'in *lungu*.

CRISIU-a, adj., *grandis*, *crassus*; *fortis*; *maturus*; bene desvoltatu, ro-

bustu, grassu, vertosu, voinicu, maturu : *ce crisiu de omu! ce crisisia de fêta! cumu se batu de bene crisisii nostri de militari!*—d'in aceea-si radecina cu *cre-are*, *cre-scere*, *cre-tiu*, *crassu* sau *grassu*, etc.; d'in aceea-si funtana paru a fi essitu si : *crivetiu*, ca ventulu *cellu* mai tare si *furiu*, dupo acelle-asi analogie, prin cari, in latinesce, *aquillo* = *crivetiu*, pare a se legá de *aquila*, ca *passerea* cea mai robusta; *crivina*, ca *padure*, de si mica, *déro desa*, si *concrescuta*; in fine verbulu *crivire*, ca reflexivu : *a se crivi* = a se imbuibá *preste mesura*, verbu de altumentrele neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice *crepare* camu in acellu-asi intellessu; slaviculú *krivŭ* = curbu nu espleca intellessulu ce au romanesce : *crivetiu*, *crivina*, *crivire*; *crivetiu*, care se afla in unele limbe noue slave, e mai probabile, co a fostu impromutatu d'in romanesce, unde si afla una esplecare mai satisfactoria de câtu cea trassa d'in vechiu slav. *krivŭ* = curbu.

CRIVETIU, s. m., *aquillo*, ventu aspru si impetuosu, care suffla despre media nopte, (vedi *crisiu*).

CRIVINA, s. f., *dumus*, *dumetum*; *tafa*, *tufetu*, (vedi *crisiu*).

CRIVIRE, -*escu*, v., vedi *crisiu*.

CROIELA, s. f., in locu de *croitura*, nu e de recomandatu.

? CROSNA, s. f., *legatura*, *sarcina* de efecte, de lemne, etc., ce duce cineva in spinare.

CRUGU, s. m., *orbis*, *cyclus*; cercu, si in speciale, cercu descrissu de unu astru, orbita; *cyclu*; — cuventulu n'a fostu connoscutu de câtu dascaliloru slavisti, si astadi este cu totulu cadiutu in desuetudine; sengurele espressioni, in cari se applecá cuventulu de insisi acei dascali, erau : *crugulu sorclui* si *crugulu lunci*, caroru-a de multu le a luatu loculu : *cyclulu sorclui*, *cyclulu lunci*, (vedi in Dictionariu *cyclu*); de altumentrele slav. *crúzŭ* este unu impromutu d'in lat. *circus*, grec. *κῑρκος*.

CRUMPINA, si *crumpira*, s. f., *solanum tuberculosum*; mai tote dictio-
pariele dan acestu cuventu ca avendu

acea-si insemnare cu cea-a ce se chiama si *cartofu*; dictionariulu de Buda inse, dupa ce lu espleca cu verb'a *tiermèru*, apoi tramette la espressionea : *alluna de pamentu*, pre care ua traduce cu espressionile romanesce : *crumpera*, *picioca*, *baraboiu*, *tiermèru*, éro germanesci : *grundbirne*, *polake*, *kartoffel*, *erdapfel*, *erdthistel*; d'intre espressionile romanesce, *tiermèru* noue ne e cu totulu neconnoscuta, si neci in altu dictionariu amu aflatu acestu cuventu, afora de cellu de Buda, si in acestu-a chiaru numai d'in intemplantare, la locurile mai susu citate, fora se figuredie la loculu seu ca articlu speciale; déco *tiermèru* nu este unu productu allu compositorului dictionariului, atunci cuventulu *tiermèru* ar fi ca compusu d'in *tie-ra* (= *pamentu*) si *meru*, una creatione populara, intrandu in acelle-asi analogie ca si frane. *pomme de terre*, si prin urmare cellu mai bunu cuventu romanescu pentru espressionea conceptului de *cartofu*, de ore ce atâtu *cartofu* câtu si *piciocu* nu si afla esplecarea lor d'in fondu romanescu : *cartofu*, *piciocu* si *tiermèru* espremu déro unulu si acellu-asi conceptu, si e verb'a numai de a allege intre aceste trei cuvente pre cellu mai bunu, care ar fi, dupo noi, *tiermèru*; câtu pentru *crumpina*, insemnandu, cumu se vede d'in celle espuse, nu atâtu asiá numitululu *cartofu*, câtu asiá numit'a *alluna de pamentu* sau *baraboiu*, sau *allunella*, ar fi unu cuventu de prisosu; déro, fiendu co in forma nu presenta nemica contrariu foneticeei romanesce, si fiendu co pare a se legá de aceea-si origine cu *curpene*; de aceea-si s'ar poté applecá cuventulu *crumpina* sau *crumpira* la una specia anumita de *tuberculose*.

CRUPI, s. m. pl., cuventu ce noi neci in dictionarie amu aflatu, neci amu auditu sau cetitu undeva, déro pre care invetiutulu Miklosich lu da cu insemnarea de *gruiu* sau *urloiu* = *farina grossu macinata*, ca essistendu in romanesce si provenitu d'in slav. *crupa* = *farmitura* mica.

? CTIRE, -*escu*, v., *templum condere*

vel administrare; a fundá, a redică d'in temelía, vorbindu in speciale de una baserica, de unu monasteriu, de unu ospitiu si alte assemeni institute de benefacere; — d'in grecesculu *κτί-ζευ*, de unde apoi si *ctitoriu* = fundatoriu sau administratoriu allu unui assiediamentu de celle mai susu attense.

CTITORIA, s. f., calitate de *ctitoriu*,

CTITORIU, s. m., vedi *ctire*.

CUDRULUIRE, -escu, v., datu in dictionariulu de Buda cu acea-asi insemnare ca si *buduluire*; se refere prin urmare, atátu prin intellessu câtu si prin forma, la acea-asi fontana cu *cotrocire*.

CUFERABIU, s. m., care face *cufere*.

CUFERASIU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *cuferu*.

CUFERU, s. m., pl.-e, -iscus, pellita arca; lada de pelle, gíamantann; — cuventulu se lega de acea-asi origine cu *cofa*, *cofinu*, etc.; si prin urmare s'ar poté admite in dictionariulu limbei; pentru acellu-asi conceptu, d'in acea-asi fontana, au essitu : ital. *cofano*, franc. *coffre*, ispan. *cofre*.

CUFURELA, s. f., in locu de *cufuritura*, nu e de recommendatu.

CULBACESCA, s. f., una planta, esplecata in Barcianu prin germ. *mo-dischkraut*.

CULEIU si *coleiu*, s. m., *lævis pellis*, pelle fora peru; — probabile in locu de *coleviu*, d'in *co* = *con* si *lævis* = netedu fora peru, fora asperitâti.

CUNSFINTIRE, -escu, v., in locu de *consecrare*, nu e de recommendatu, fora se mai adaugemu, co abiá nascutu a si moritu si cadiutu in completa uitare.

CURMÁ, s. f., plur.-*curmale*, *palma pomum*, = poma de fenicu, *fenica*; — cuventulu *fenica* face superfluu turcesc. *curmá*; cu atátu mai pucinu se pote admite *curmalu* in locu de *fenicu*.

CURRIERIU, s. m., in locu de *cursoriu*, nu e de recommendatu.

CUSINITIA, s. f., *fabri ferraril officina*; laboratoriu de ferrariu.

CUTE sau *cuti*, exclamatiune cu intellessu de imperativu, prin care se indemna vitellii a fugi de la. titiele vace-loru, candu le mulgu; — scurtatu, se vede, d'in *cave-te* = *cave* (de unde si *cautare* sau *catare*); acesta sengura forma remasa d'in *cavere* nu e mai extraordinaria decâtu *cessa* sau *cés'* (d'in *cessare*), cu insemnare érosi de imperativu, prin care se indemna vacele a stá bene la mulsu, neci decâtu *ai* d'in *aire* sau *agere*, (vedi *ai*); *cés'* se dice prescurtat d'in *cessa*, ca si *las'* d'in *lassa* : *las' se între* = *lassa se între*.

D.

DADA, s. f., appellatiune, cu care la terra, in Munteni'a, una soru mai mica numesce pre un'a mai mare, pre candu, in cetátile Munteniei pentru acellu-asi conceptu, se applica cuventulu : *tiatia*; éro in Moldavi'a se aude, in acellu-asi intellessu, vorb'a : *tele* sau *lelitia*, care, in Munteni'a se dice cu doue insemnări : un'a buna, applecandu-se, ca terminu de respectu, de muierile mai tenere la celle mai betrane; alt'a rea applicandu-se la

feminele ce se lasa a se curtení cu perderea onorei lor; la Mace-doniani, d'in contra, *dada* inseamna *mamma*; — *dada* nu e decâtu unu femininu d'in masculinulu *dadu*. despre care noi nu scimu, déco se applica undeva, între Români, la fratii mai mari, cu acellu-asi intellessu, in care *dada* se dice la sororile mai mari; certu e, co dictionariulu de Buda dà form'a *tete* cu acea-asi insemnare ca si *bade* = frate mai mare; certu

14. G.

e de assemenea, co *dadu*, d'in care vine femininulu *dada*, este d'in acea-asi fontana cu *tata*, adeco co, prin stramutarea tenuei *t* in medi'a *d*, *dadu* e in locu de *tutu*, si *dada* in locu de *tata*; cuvente essite din acea-asi radecina cu *dada* se afla in diferite limbe cu diferite forme : in grecesce $\tau\eta\theta\eta$ si $\tau\eta\theta\eta$ (analogu in forma cu roman. *tete*, de unde si *te-tica* = *tata*) = nutrice, buna; $\tau\eta\theta\eta$ si $\tau\eta\theta\eta$ = sfercu de *titia*, *titia*, si prin metafora : *nutrice*, *buna*, *metusia*, etc.; cuventulu $\tau\eta\theta\eta$, desbracatu de duplecationea $\tau\eta$, duce la una radecina $\theta\alpha$, care se afla in grecesculu $\theta\acute{\alpha}\sigma\iota\nu$ = a dá *titia* sau *lapte*, $\theta\acute{\alpha}\sigma\iota\theta\alpha\iota$ = a suge *titia*; d'in acesta radecina, a carei forma romanica este *ta*, a essitu si latin. *tata* = allu nostru *tata*; in latinesce cuventulu *tata* erá expresione copillaresca de acea-asi insemnare cu *pater*, déro se dicea si in locu de *mamma*, alta expresione copillaresca in locu de *mater*; *mamma*, ca si *tata*, dupo cumu se vede d'in cuventele grecesci citate mai susu, cumu si d'in alte expresioni, in cari aflámu acelle-asi cuvente, de essemplu : *mammiferu* = portatoriu de *titie*, cu *titie*, etc., au insemnarea cea mai originaria de *ceva ce nutresce*, si in speciale : a) *titia*, b) *onu* sau *femina nutritoria* : *tata*, *mamma*, *nutrice*, *buna*; nu este déro de mirare, co *tata* in latinesce are insemnare si de *tata* si de *mamma*; in romanesce cuventele : *tata* si *mamma*, au fostu si sunt peno astadi expresionile exclusivu appecate la nascutoriulu si nutritoriulu sau nascutori'a si nutritori'a copillului, precandu *pater* si *mater* nu s'au pastratu decátu in certe derivate si compuse, cumu : *cum-matra* sau *cum-metra*, *matrice*, etc.; facia cu aceste fapte necontestate si necontestabili, nu intellegemu déro pre ce cuvente se intemeidia invetiátulu *Miklosich*, ca se referia roman. *tata* si *mamma* la vechiele slav. *tata* si *mati*, ba chiaru si roman. *titia* la imaginatulu vechiu slav. *titia*; au dora filii Romániloru 'au fostu condamnati a nu connoce doiosele numeni de *tata* si de *mamma*, peno ce nu le au invetiátu de la Slavi? déro atunci filii stra-

buniloru Romani, nascuti in Latiu, cari nu connocea numele de Slavu, de unde invetiasse dulcele appellationi de *tata* si *mamma*? Invetiátulu slavistu se redima pote pre unele forme ca *taica* si *maica*, cari occurru si in unele limbe noue slavice, spre a sustiné assertionea sea; déro *tata* si *mamma*, forme de necontestata romanitate, sunt elle sengu-rele cuvente de unu usu familiaru, cari in gur'a poporului potu luá formele si transformările celle mai variate? Si in addeveru, afora de *taica* si *maica*, cuventele in cestione au luat inco forme immultite, prin care se espremu delicate nuantie de desmerdatoria affectione : asiá *tata* se aude in gur'a poporului romanescu cu forme desmerdatorie ca : *tete*, *tetica*, *tica* (de unde si *taica*), *tatucu*, *tucu*, etc.; asiá *mamma* se aude in gur'a poporului cu forme desmerdatorie ca : *mammica*, *mica* (de unde si *maica*), *mammuca*, *muca*, etc.; câtu pentru *metusia* noi credemu co e in locu de *ametusia*, formatu d'in latin. *amita* = in intellessu cu allu nostru *metusia*, ca si *ca-tusia* d'in *cata* = it. *gatta* franc. = *chatte* = mitia sau pisica; déro, si déco roman. *metusia* se refere la acea-asi radecina cu slav. *mati* = lat. *mater*, totusi *metusia*, spre a se espleca, n'are nevoia de slav. *mati* : radecin'a latinescului *mater*, grecescului $\mu\acute{\eta}\tau\eta\rho$ si slavicului *mati*, ca si a romanescului *mamma*, este *ma*, care in grec. $\mu\alpha\tau\alpha$ = *manma*, *buna*, *mosia*, etc., appare sub form'a cea mai simpla, éro in *mamma*, duplicata, ca si radecin'a *ta* in *ta'a*; precumu radecin'a *ta*, asiá si *ma* este orecumu in gur'a poporului romanescu : afora de celle peno aci citate, radecin'a *ma* a datu in romanesce : *ma-steru*, *ma-stera*, *ma-trice*, *ma-tica*, si syncopatu : *matca*, si pote chiaru : *mosiu*, *mosia*, etc., de orece in grecesce d'in acea-asi radecina vine si $\mu\alpha-\zeta\acute{o}\varsigma$ = *titia*, care ar fi in locu de $\mu\alpha\tau\acute{o}\varsigma$, (vedi si *ciocu*), si acestu-a in romanesce ar luá forma de *magiu* sau *maciu*, transformatu apoi in *masiu*, *mosiu*, ca si *costisiu* in locu de *costiciu*, (vedi in dictionariu litter'a C); déro pre longa forma, si intellessulu lega cuventele *mosu* si *mo-*

sia cu multu mai bene de acea-asi radecina, d'in care au essitu *mare*=lat. *mag-nus*, *major*=mai mare; *maiores*=mai mari, si : *mosi*, *stramosi*, etc.; radecin'a ta a fostu inco si mai fecunda in limb'a nostra : pre longa *tata* cu tote transformationile in parte enumerate mai susu, ea a datu inco : *titia*, *titisioria*, *titia*, *titina*, *tiutiuru*, *tiatia*, *tiatiaca* (synopatu : *tiaca*), *dada*, *dadaca*, *dadacire*, *duduca*, *durdu*, *dui ducu*, *durducare*, *durdulia*, etc.; de si atâtu form'a, care nu presenta decâtu variationi fonetice de celle mai usiore de justificatu, câtu si intellessulu acestoru cuvente, care, de si variatu, este inse usioru de redussu la un'a si acea-asi fontana, ne aru scuti de a mai adduce noue probe pentru confirmarea assertionei nostre; vomu citâ cu tote acestea si câteva cuvente d'in limbele sorori trasse d'in acea-asi radecina ta cu forme si intellessuri totu asiâ de variate ca celle ce occurru in alle nostre : ital. *tato*=frate; *tata*=soru (*tiatia* allu nostru); *tetta*, *zitta* si *cizza*=*titia*, *zezzolo*=sfercu de *titia*, *tiutioru* sau *tiutiuru*, isp. si port. *teta*=*titia*; franc. *tette*=*titia*; *téton*=sfercu de *titia*; catal. *dida*=*dadaca*, nutrice; sardin. *dida* si *dedda*=*titia*. Atâtea credemu destulle pentru justificarea romanitateri cuventelor in cestione, cari numai prin numerulu lor probedia, co au incoltitu d'in radecina affundu presa in pamentulu romanescu; unu lucru numai vomu mai adauge a dice : deca *dada* si *dudu* sunt, prin stramutarea in medi'a *d* a tenuiei *t*, in locu de *tata* si *tatu*, stramutare addussa prin necessitatea distinctionei de intellessu; apoi si *bade*, prin assemenea stramutare a tenuiloru *p* si *t*, este in locu de *pate*=*pater*, stramutare addussa si aci prin necessitatea distinctionei de intellessu : in addeveru, prin caderea lui *r*, ca si in *frate*=*frater*, cuventulu *pate*=*pater* s'ar fi confusu in intellessu cu *pate*=suffere, si de aci form'a : *bade*, care, prin urmare n'are lipse de bulgar. *bati*, spre a fi esplecata, (vedi si *bude*, *badica*, *baditia*, *baci*).

DADACA, s. f., quæ puerum edu-

candum suscipit; baiatoria, femina ce se insarcina cu preveghierea si crescerea unui copillu intercatu, numita astadi si *bona*, dupo franc. *bonne*, cu acellu-asi intellessu; *dadac'a* pote fi si *doica* (in locu de *dodica*, deminutivu d'in *doda*, alta forma a lui *dada*); déro *doic'a*, ca atare, este *nutrice*, dà *titia*, precandu, ca *dadaca* inceta de a da *titia* (vedi *dada*).

DADACIRE, s. f., a fi *dadaca*, a face pre *dadac'a* : a *dadaci* unu copillu.

DADATELLU, s. m., pl.-i, una planta = *anemone pulsatilla*.

DAGHEROTYPIA, s. f., arte de a scote imagini de omeni, animali, etc., prin lumina; — cuventu francescu formatu d'in *Daguerre*=inventoriulu acestei arte, si grec. *τύπος*=*typu*, imagine; déro astadi cadiutu in desuetudine chiaru in limb'a francese si supplitu prin altulu de form'a : *photographie*=*fotografia* (=proprie : *depingere* prin lumina; vedi in dictionariu : *fotografu*, *fotografia*, sau *photographu*, *photographia*).

DAICA si *doica*, s. f., *nutrix*; nutrice, baiatoria, care da *titia* unui pruncu; — amendoue formele sunt deminutive, un'a d'in *dada*, alt'a d'in *doda*, d'in cari deminutivele : *dudica*, *dodica*, si prin syncope : *dica*, *daica*, *doica*, (vedi *dada* si *dadaca*).

DAIEREA, s. f., pl. *daierelle*, tob'a ce batu ursarii, candu joca ursulu; — ? in locu de *doberella* sau *toberella*, care prin caderea lui *b* s'ar reduce in addeveru la : *douerella*, *doierea*; ar poté inse fi, prin caderea lui *n*, si in locu de *dainierea*, (vedi si *dainare*).

DAINARE, *dainediu*, etc. si

DAINAIRE, -iescu, si

DAINIRE, -escu, si

DAINUIRE, -iescu, v., canere, modulari; durare, perdurare, permanere; 1. dupo dictionariulu de Buda, care da cuventulu numai sub form'a : *dainaire*, a face se vibredie cordele unui instrumentu de cantatu, si de aci : a) a cantâ cu instrumentu de corde, in speciale; apoi in generale, a cantâ, chiaru si d'in gura; b) a face se vibredie ceva, se oscille : a scutură, a clatină, a agită, a tremură, a dardaf, etc.; 2. dupo alte dictionarie, care dau mai allessu numă-

formele : *dainire* și *dainuire*, și precătu însine scimu, ca neutru : a dură, a tiné indelungu, a fi durabile și indelungu permanente; — d'in derivate : *dainitoriu* și *dainutoriu* = durabile, indelungu tinutoriu, solidu, permanente, etc., se refere la însemnarea de sub 2, éro *dainusiu* = leganu, în care se dau copiii mai mari și chiaru omeni în etate matură, se lega de însemnarea de sub 2; noue nu ne e cunoscutu cuventulu *dainusiu* neci d'in audite, neci d'in ce-tite; — dupo dictionariulu de Buda cuventulu *dainaire* s'ar fi nascutu d'in grec, *δαίς*, și a nume d'in doriculu *δαίς* = Jupiter = jone, cea ce ar dá ca însemnare primitiva : a jouá sau cantá și saltá în onorea lui Jone, ca coribantii, de unde apoi, în genere : a cantá, a saltá, a se agitá, etc.; déro acesta etymologia, ce de altumentrelea cu greu s'ar poté admite, totusi nu ar esplecá decátu însemnarile de sub 1 alle cuventului, lasandu pre celle de sub 2 neesplecate, de orece între, cantare și saltare sau agitare de una parte, și durare de cea alta nu pare a se afla neci una relatione, afora déro nu ar recurre cineva la ide'a, co durat'a sau tempulu se espreme de regula prin missicare (compara clipita = missicare a plepelorusi durata de tempu, și momentu = missicare si parte d'in durata sau tempu, etc.), și co saltulu, ca și cantulu, sunt neseparabili de mesura, care inca implica durat'a sau tempulu; déro admittemu acestu modu de vedere, atunci *dainare*, *dainire*, etc., s'ar poté esplecá în amendoune însemnarile principali, referindu-se la una onomatopeia dan sau dang, care ar fi acea-asi ce a datu și lat. tang-o = attengu, și care prin stramutarea lui n în r, naturale limbei nostre, (vedi în dictionariu liter'a N), ar lua și form'a dâr; sub amendoune formele onomatopei'a este viua în gur'a poporului; cu r ea espreme mai allessu; vibratione sau oscillatione, ca în dardaire; cu n espreme mai ver-tosu sonulu, produssu prin attengerea cordelor unui instrumentu sau prin bătenea în aera resonatoriu : prin urmare : attengere sau băttere, apoi : resonare,

saltare, leganare, etc., și în fine : durare, etc., ar formá una strinsa succesiune de concepte derivate unulu d'in altulu, cari tote s'ar esplecá prin radecin'a dan sau dar, esplecandu mai de parte : dandaná, care presenta radecin'a cu n duplicata, precumu și dannaia, etc.; s'ar poté inse ca *dainare*, *dainuire*, etc., în însemnarea de durare, se fia essitu d'in acea-asi radecina ca si grec. δολ-χος = lungu, indelungu; d'in trunchiulu δολ a potutu, în addeveru, essi unu verbu *dol-inare*, care, dupo legile fonetice alle limbei nostre, a devenitu : *doinare*, *duinare*, *dainare*, etc.

DAINUITORIU, -toria, vedi *dainuire*.

DAINUSIU, s. m., vedi *dainuire*.

DAJDIA, s. f., tributum, vectigal; impositu, dare cotra statu, contributione; — cuventu de forma slavica; de aci si *dajnicu* = suppusu la dare, contribuitoriu; *dajdicriu* = stringtoriu de *dajdie*, perceptoriu.

DAJDIERIU, s. m., vedi *dajdia*.

DAJDNICU și *dajnicu*, adj. s., vedi *dajdia*.

DALA, s. f., la Macedoromani : *lapte prensu*; — ? d'in acea-asi radecina eu *dada*, (vedi acestu cuventu).

DALACU, s. m., anthrax = antraxe, buba forte rea, numita pre a locurea carbune, — d'in ture. *dalac*?

DALMA (pronuntia *dálma*), s. f., collis; collina sau dealu; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, dupo dictionariulu de Buda d'in *tumulus*, care, prin syncope si metatese, s'ar fi transformatu successiv in *tumlu*, *dumlu*, *dulmu* si femin. *dulma*; déro mai usioru se pote legá de acea-asi radecina d'in care a essitu *dealu*; vericumú ar fi inse, lipse nu aveinu neci de *dálma* sau *dulma*, neci de *dealu* insusi, candu ne stá la dispositione cuventulu *collina*; d'in *dálma* e derivatu si *dalmosu* = collinosu sau delosu, de assemenea neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi si *dealu*).

DALMOSU, -a, adj., vedi *dálma*.

DALOGU, m., pl.-i (noi connoscemu cuventulu numai sub form'a *darlogu* sau femin. *darloga*), habena, curea de la frenu; — proverb. : *sluga la derloga* =

sluga la sluga, sluga la cine n'ar merită sluga: — acestu proverbiu se esplica mai bene prin intellessulu de *personă neînsemnată*, ce femininulu *darloga* pare co are d'in collo de Carpati, déro pre care noi insine nu connosemu d'in celle audite d'in coee de Carpati; totusi acesta d'in urma însemnare a cuventului *darloga* nu e, de certu, decâtu una metafora d'in însemnarea de *curea de frenu*.

DALTA, s. f., cælum, scalprum, scalpellum; instrumentu de sapatu sau sculpitu in lemnu sau in pëtra; — dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in vechiu slav. *dlato*; cuvente pentru espresionea acestui conceptu, d'in cari unele s'au si introdussu in usu, nu ne lipsescu: *scalpru*, *scalpellu*, *cesoriu*, *cesella* (aceste doue d'in urma d'in acce-asi rădăcina cu *cosa*, *cosoriu*, si analoge cu ital. *cesello* = franc. *ciseau*, ital. *cesoto*); d'in *daltia* e derivatu si verbulu *daltuire* = a sapă sau scobi cu *dalt'a* in lemnu sau in petra, si care se pote supplini, prin urmare, cu cuvente ca: *sculpire*, *sculpere*, *scobire*, *cesellare* sau *celare*, etc.

DALTUIRE, -escu, v., vedi *dalta*.

DALTUTIA, s. f., deminutivulu d'in *dalta*.

DAMA, s. f., matrona; meretrix; 1. *domna* de casa, matrona; titlu de onore ce se da muieriloru, corresponditoriu in intellessu cu *domnu* ca appellatione onorifica data barbatiloru; 2. si cu intellessu reu: curteana, muire ce face commerciu cu onorea sea: in acestu intellessu se înosece, ca si franc. *dame*, cu attributulu: *publicu*: *dama publica* = franc. *dame publique*; — neologismu nefericitu dupo franc. *dame*, care se încerca înco a ne da si *damicella* = franc. *demoiselle* = *domnisióra*, titlu de onore datu unei fete nemaritate, correspondentiu in intellessu cu masc. *domnisióra*, applicatu onorifice la fetiori sau jani, ba înco a ne intrude si *madama* = franc. *madame*, cu se se împarechiede bene cu *mosio* = franc. *monsieur*; déro, pre cumu s'arretatu aiurea, (vedi *boacina*), este buna sperantia, co biet'a limba romanesca va scapa de asemeni scalpitate, si in locu-le voru intra roma-

nescele: *domna*, *domnisióra*; déro e vorb'a se adoptamu *dama* si *damicella*, sau *demousella*, de ce n'amu adoptat si *damicellu* sau *demoasellu* = franc. *demoiseau*, care ar stá pre longa *demoasella* mai bene de câtu *domnisióra*; déro, cumu dissemu, e buna sperantia, co in currendu urechi'a romanesca nu va mai fi cu neplacere isbita de asemeni estravagantie; *madama* a si inceputu déjà se se applece numai la baiatoriele de copii; de altu-mentrele *dame* nu este de câtu una corruptione d'in latin. *domina* sau *domua*, ce s'a pastratu asi de bene in *domna*: peno candu déro in locu de celle bune alle nostre se adoptamu celle corrupte alle altoru-a?

DAMBLA, si *damlá*, s. f., apoplezia; apoplessia, morbu ce privedia parti de alle corpului de sentire si missicare; — ? turc. *damlá*.

DAMBLALIU si *damlaliu*, -a, s. adj., cellu lovit de *damlá*, apoplecticu, paralyticu.

DANANAIA, s. f., res ludera vel mira; intemplanre, faptu, lucru ce descepta curiositate, mirare, risu; ce *dannanaia* de omu va mai fi si estu-a; *faci dananai*, la cari nemene nici cu cugetulu n'ar fi cugetatu, (vedi *dainuire*).

DANCIUCU, s. m., pl., dupo dictionariulu *Raoul*: soldatu rusu degradatu pentru incapacitate si condamnatu a servi pre camaradii sei, si de aci cu intellessu mai generale: omu de nemica, care nu e bunu de nemica; pre câtu insa noi connosemu, *danciucu* se dice ca deminutivulu d'in *dancu* (nume propriu forte favoritu Tiganiloru), despre veri-ce copillu de Tiganu, ca appellatione ridicula, care a potutu dá apoi nascere la intellessulu datu de mentionatulu dictionariu.

DANDANA, s. f., plur. *dandanales*; turba, tumultus; malum facinus; larma; sgomotu mare; intemplanre sau faptu ce face mare sgomotu, mai allessu intemplanre sau faptu rea, nevoia, affacera ce adduce multa bataia de capu si superrare: a se tine numai de *dandanales*, a face noua *dandana*, pre candu alt'a nu s'a impacatu inco; se face *dandana* mare,

déco nu cautati a linisci asta multime interitata; abia m'am scapatu d'in dan-danau'a, in care m'ai bagatu, (vedi dai-nuire).

DANIA, s. f., donatio; fapta de a dá ceva cuiva sau cea ce se da cuiva, vorbindu mai allessu de mosie sau summe insemnate ce dá cineva unui omu sau pentru unu institutu de benefacere : *donatione, legatu, etc.*, (vedi *darnicu*).

? DANIASIU, s. m., care face una *dania*, *donatoriu*.

? DANUIRE, -escu, v., donare; a face una *dania*.

? DANUITORIU, -tória, s. adj., donator; care face una *dania*.

DARA, s. f., plur. *darale*, *vasis pondus quod de mercium pondere deducitur*; greutatea unui vasu, in care se cantaresce ceva, si care greutate se scade apoi d'in pondulu mercei cantarita : *butoiulu cu oliu trage optudieci de libre; scadendu déro darau'a vasului, care e de optu libre, remanu curate de plata septedieci si doue de libre; ol'a cu untu trage diece libre impreuna cu darau'a, care e de una libra*; — cuventulu se afla si in celle alte limbe romanice : ital. ispan. si port. *tara*, franc. *tare*; déro in aceste limbe vorb'a a luata forma cuvenita fiacarei d'in elle, pre candu, in limb'a nostra, are forma turcesca, care s'ar poté corregge prin stramutarea accentului de pre ultima pre penultima, dicundu-se *dára* sau *tára* in locu de *dará* sau *tará*; dupo unii ar fi arabiculu *tarah* = despartitu, scadiutu, de unde *tari* = ceva scadiutu d'in altu ceva; — unele d'in dictionarele romanesci dau cuventalu *dará* si cu insemnarea de *daieredá*, inse fora cuventu, dupo parerea nostra.

DARABU, s. m., vedi *darapu*.

DARACIRE, -escu, v., carminare, a tragelana saucalti de cânepa, de inu, etc., prin *daracu*, pentru ca se se allega d'in elle ce nu e bunu de torsu, (vedi *daracu*).

DARACU, s. m., pl.-e, *ferreus pecten*, quo lana carminatur; instrumentu cu mari denti de ferru cu cari se scarmina lan'a, inulu, canep'a, etc., pentru ca se se allega ce nu e bunu de torsu, plur. *pepteni* d'in *peptene* inco se iea cu

acellu-asi intellessu ca si *daracu*, intogmai ca si latin. *pecten* = *peptene*; inse *peptenii* differu de *daracu*, intru câtu *peptenii*, cumu se vede d'in chiaru form'a sea pluraria, sunt unu *duplu* *daracu*, adeco doua buccati de lemnu armate cu denti de ferru, ca si *daraculu*; inse dentii *pepteniloru* sunt mai multi, mai mici si mai desi de câtu ai *daracului*, pentru co *daraculu* serve de regula pentru una antania scarmentare, éro *peptenii* la una a dou'a scarmentare; in celle alte limbe romanice cuventele ce espremu acellu-asi conceptu cu allu nostru *daracu*, sunt : ital. *cardo*, isp. *carda*, franc. *carde*, de unde apoi verbele ital. *cardare* = franc. *carder* = isp. *cardar* = *daracire*, etc., tote essite, cumu se vede de sene, d'in latin. *carduus* = scaiete : ital. si isp. *cardo* insemna si *carduus* = scaiete, éro limb'a francesee are, pentru espressionea acestui d'in urma conceptu, form'a *chardon*, precumu si *écharde* = spinu de scaiete = neapol. *scarda* de acea-asi insemnare; si de ore ce franc. *écharde*, ca si neapol. *scarda*, insemna si *aschia* de lemn, allu nostru *siorda*, sau *jorda*, pare a corresponde in intellessu cu aceste cuvente romanice; si câtu pentru forma, *siorda* ar fi in locu de *scardia*, care prin stramutarea lui i in sillab'a initiale, ar fi devenitu mai antaniu *sciarda*, apoi : *sciorda*, *ciorda*, *siorda*; de asemenea alle nostre : *scaiu* si *scaiete* inco paru a fi d'in acea-asi radecina, redusse la acesta forma prin caderea lui r, ca in *saiu* in locu de *sariu* d'in *sarire*, asiá in catu *scaiu* si *scaiete* aru fi in locu de : *scariu*, *scariete*; r apare, in addeveru, in verbulu *scariare* sau *sgariare*; déro *scaiu*, *scariare*, *scaiete*, etc., potu fi si in locu de *scabiu*, *scabiete*, *scabiare*, si prin urmare in strinsa legatura cu latin. *scabies*, *scabiosus*, *scabere*, etc.; *sgaiba* in locu *sgabia* sau *scabia*, atâtu de apropiatu, prin intellessu si prin forma, de latin. *scabies*, pare a plecă bilancea in favorea acestei d'in urma suppositione; certu este inse, co d'in radecin'a, care a datu *carduus*, *cardo*, *carda*, etc., esistu in limb'a nostra una nespusa multime de cuvente, d'in

cari aci vomu cită numai pre celle in destullu de mare numeru, cari espremu concepte de aceea-si ordine de idee cu *daracu* : radecin'a in cestione, sub cea mai simpla forma, appare in latin. *car-ere* = scarminare, daracire; de aci la noi cuventele : *cair-u* (in locu de *car-u*, care s'ar fi confusu in intellessu cu *carulu* de transportu), *can-ura* (pentru eufonia in locu de *car-ura*), *car-minare* si *s-car-minare* = lat. *car-minare*, etc.; tote acestea ne dau convictionea co si *daracu*, cu derivatele selle : *daracire*, *dracila*, *dracina*, etc.; au essitu d'in acellu-si trunchiu, asiă încātu *daracu* ar fi prin metatése, in locu de *carda* sau *cardu*, sau mai bene, prin una potente syncope, in locu de *cardaracu*; *dracila* sau *dracina* ar fi in locu de *daracila*, *daracina*, ca *plante cu spini sau denti ca ai daracului* slav. *draci* = *sallunca*, ca si *dracile* = spini, isolate cu totul in limb'a slavica, nu se potu esplecă decâtu totu prin roman. *daracu*, si de aceea-a nu vomustaru assupr'a suppositionei in vetiatului *Miklosich*, co *dracina* ne ar fi venit d'in slav. *draci*, ci ne vomu margini a observă numai, co form'a *dracina*, aflata numai in *Barciam*, care ua esplica prin germ. *welschdilling*, noue nu ne este connoscuta de altu undeva; noi connoscemu numai form'a *dracila* cu intellessulu de *una planta forte spinosa si lussuriante*, d'in care se facu *garduri viue* asiă de bune, încātu, cumu dice Românulu, neci serpele nu se pote stracură prin elle : este acumu *dracin'a* aceea-si cu *dracil'a*? Acesta-a remane a se allege prin cercetări ulteriori.

DARAPU si *darabu*, s. m., pl.-uri, fragmentum, frustum; buccata : *unu darapu de pane*, — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, dupo invetiatulu *Miklosich* d'in slav. *drobiti* = conterere = sfarmare, *sdrobire*, etc., d'in care ar fi essitu inco : *drobu*, *sdrobu*, *sdrobire*, *sdrobitione*; acellu-si invetiata reproduce si parerile altoru-a assupr'a etymologiei acellui-si cuventu, pre cari de certu nu le approba, de orice pune pre a seă in loculu acelloru-a, si a nume : parerea dictionariului de Buda, dupo

care *darapu* si *drobu* ar fi unulu si acellu-si cuventu, derivatu d'in *dirtheo* = *despartire*, *desmembrare*, si in speciale : *allegere a suffragieloru*, *despotare a scrutinului*, cumu se dice astadi; apoi parerea germanului *Schuller*, dupo care *drobu*, *sdrobu*, etc., ar fi venit d'in ang. *throb* = a se inflă, a palpită, vorbindu de peptu, sau d'in *troppe* = *grumuru* sau *grundiu*, grunju. Co angl. *throb* n'are a face cu romanesculu *drobu* neci in forma, neci in intellëssu, se vede de sene : cu mai intemeiate cuventë ar fi potutu *Schuller* produce ang. *drop* = *picatura de apa* sau *particea de veri-ce altu cu forma mai multu sau mai pucinu rotunda*, cumu si germah. *tropfen* cu aceea-si însemnare, angl. *drop* = a *sdrumică*, a *sdrobi*, etc.; este acumu una assemenare fortuita intre cuventele anglo-sassonice si celle romanesce, sau este unu addeveratu impromutu allu nostru de la germani inco de pre tempulu Gotiloru, sau neci un'a, neci alt'a, ci Românii, ca si Anglo-Sassonii, au trassu aceste cuvente d'in una radecina commune? Ecco intrebări, la cari, in interessea addeverului, ar caută se se respunda categoricu : pentru acestu scopu limb'a romanesca, asiă cumu s'a desvoltatu in gur'a poporului in decursu de diecimi de secle, ca un'a ce si a facutu evolutionile selle in deplina spontaneitate a instinctului populariu, ar fi de cellu mai mare ajutoriu; numai se caute cineva a ua intrebă si cercetă fora idea preconcepata de a reduce la cutare sau cutare limba elementele ce s'aru poté esplecă prin propriulu ei fondu. In starea actuale a cestionei, déco e se admitteru, co cuventele *drobu*, *sdrobire*, etc., sunt impromutate de Români; atunci impromutulu d'in fontana germanica are pentru sene mai multe probabilităti decâtu cellu d'in fontana slavica, pentru co cuventele slavice, intrate in romanesce la una epoca mai noua, n'au adjunsu se prenda in poporu radecina, asiă încātu se desvolte una vegetatione atâtu de lussuriante, cumu este cea resarita d'in radecin'a, care a datu *drobu*, *stropu*, etc.;

déro si in limbele germanice cuventele essite d'in acea-asi radecina sunt in forte pucinu numeru, si de acea-a noi credemu co cuventele in cestione au resaritu pre terrenu romanescu d'in acea-asi radecina, care a datu si *tropu*, *trupu*, *s-tropu*, *tromba* de pandia sau de sange, etc. (vedi *cotropire*). Cătu pentru *darabu*, noi nu credemu co deriva d'in lat. *diribeo*, déro neci d'in slav. *drobiti*, cumu sustine invetiatiulu *Miklosich*, afora de nu va fi trecut mai antaniu prin ung. *darab*, referitu de Domni'a sea la acellu-asi cuventu slavicu, si care pare co se afla si in turcesce sub acea-asi forma unguresca : *darab*, prin forma sa, ca si prin intellessu, cuventulu *darapu* se lega forte bene de acea-asi radecina cu *darapinare*, derivatu, de certu, d'in *derapire* = *diripio* = *sfasiare*, *rupere in buccati*; la Macedoromani *rapire*, ca si compusulu *arapire*, si prin urmare si *derapire*, nu se conjuga ca la Dacoromani cu forme incarcate : *rapescu*, *rapesci*, etc., ci, ca si *fugire*, *audire*, etc., ié formele simple : *rap-u*, *arap-u*, *arap-i*, etc., si prin urmare : *derapu*, *derapi*, etc.; *darapulu* asiá déro este in locu de *derapu*, formatu d'in *derapire*, ca si *placulu* d'in *placere*, cu insemnare de *ceva ruptu sau frantu d'in altu ceva*; in totu casulu inse, chiaru déco acesta etymologia a cuventului *derapu* nu s'ar admite fora restrictione, nu se pote indoufi cineva de romanitatea verbului *derapinare*; coci acestu-a nu este, cumu au crediutu unii, derivatu d'in *derapu*; amendoue cuventele potu stá in relatione de frati ai acellui-asi tata, déro neci decumu in relatione de tata cotra fiu, si *derapu* in neci unu modu nu pote fi tatalu lui *derapinare*, precumu neci *placulu* nu e tatalu lui *placere*.

DARDAIRE, -iu si *escu*, v., vibrare, vacillare, tremere; a vibrá, a tremurá, a se clatiná cu ore care sonu : *cordele viorei dardaiau sub arcusulu artistului*; *de frigu mi dardaiescu dentii in gura*;— de si *dardaire* este atátu de apropiatu in sonete de cuventulu *darda*, ne indouimu inse forte co acellu-a se fia es-

situ d'in acestu-a, (vedi *dainuire*) : ca nascutu d'in *darda*, *dardaire* ar fi cautatu ca si franc. *darder*, ital. *dardeggiare*, se insemne inainte de tote : *a arruncá darde*.

DARDAITURA, s. f., actione si resultatu allu actionei de a *darda*.

DARNICIA, s. f., calitate si fapta de *darnicu*, liberalitate, generositate, largitione.

DARNICU, -a, adj., liberalis, munificus, largus; generosus, liberalis, care nu e strinsu la mana, care cu mana larga da si imparte d'in averea sea;—dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slav. *dati* = *dare*; la acea-asi radecina, acellu-asi invetiatu refere : 1. *daru*, cu derivatele : *daru-ire*, *daru-itoriu*, *dar-nicu*, *dar-nicia*, in *daru*, etc.; 2. *dania*, *danuire*, *danuitoriu*; 3. *dajdia*, *dajnicu*, 4. *zadaru*; in *zadaru*, *zadarnicu*, *zadarnicia*, *zadarnicire*. Pentru cea d'in urma categoria, de sub 4, nu mai incapa indouentia, co profissulu *za* este slavicu; cuventele de acesta categoria au fostu producte alle dascaliloru maniaci de slavismu; poporulu nu le a connoscutu si nu le connosce; in loculu loru ellu a dissu si dice : *desertu* = *zadarnicu*, *desertatione* = *zadarnicia*, in *desertu* = in *zadaru*, etc.; dupo cumu amu arretatu si aiurea, (vedi mai allessu *co-borire*), carturarii nostri maniaci pre atunci de slavismu, au inavutitu limb'a slavica cu cuvente ce ea nu posedea : d'in vorbele enumerate in a patr'a categoria nu essite in vechi'a slavica neci macariu un'a; in acea-asi categoria s'ar fi potutu numerá si *zadarire*, totu asiá de neconnoscutu poporului, si totu asiá fora essistentia in vechi'a slavica, in care nu se afla decâtu substantivulu *zadorŭ* = *irritamentum* = *ceva ce zadaresce* (= *interita*, *attitia*, *provoca*, etc.); cuventele de sub 3. inco au suffisse si combinationi fonetice neconstetatu slavice, inse si acestea au fostu pucinu connoscute poporului, si astadi sunt cu totul neaudite; chiaru alta data *dajdia* se aplice mai multu la *darea* impusa de *vladic'a* (= episcopulu) preotiloru, si prin urmare erá unu termenulu de domeniulu *baserice*, in care limb'a slavica a dom-

nită ca tyranna în cursu de mai multe secle; despre romanitatea cuvântului *dania* și cellorlalte alte d'în a două categorii, singur'a impregiurare ce ar poté dá prepusu, este co și elle au fostu mai multu termeni dascălesci, pucinu cunoscuti poporului; altu mentrela *dania* nu se pote dice, co are forma straina, de ore ce acestu cuvântu este formatu, prin suffissulu *niu*, sau *nia*, d'în radecina'a *da* a lui *da-re*, întogmai ca și *strania* sau *straniu* (= *straiu*), d'în radecina'a *stra*, care a datu inco *stra-tu*, etc.; radecina'a *da* a lui *dare* nu este de certu slavica, ci commune totoru limbelor *arice* în genere, d'în care facu parte și limbele slavice, și în parte, sub form'a *da*, radecina'a este propria limbelor romanice, pre candu în alte limbe arice, în cea grecesca, de esemplu, ea a luat form'a *do* : *δω-ρὸν* = *daru*, *δι-δω-μι* = *dau*, etc., și nemenea, de certu, nu a cutediatu si nu va cutediá se affirme, co și *dare* ar fi venitu d'în slav. *datt*; d'în radecina'a *da* s'a trassu, cu suffissulu *nu*, și transformarea lui *ā* în *o* latin. *dō-num* = *da-ru*; în romanesce *donu* = *donum*, prin scambarea lui *n* în *r*, (vedi în dictionariu litter'a *N*), și fi devenitu *doru*, și prin urmare s'ar fi confusu cu cellu altu *doru* d'în *dorere*; acesta-a espleca perirea cuvântului *donu* și a derivatelor : *donare*, *donatione*, *donatoriu*, etc., d'în limb'a romanesca, care a cautatu, spre a evitá ambiguitatea, se tendá cotra forme ca *da-nu*, *da-ru*; amendoue formele, cea cu *n* ca și cea cu *r*, se afla unite în cuvântulu *da-r-nu*, de unde apoi *darn-icu*, *darn-icia*; în limbele sorori inco aflămu form'a cu *r* : asiá vechiulu franc. *en-dar* = *în daru* (= *gratuitu*, vedi mai diosu *daru*); asiá italic. *darno*, în locutionea : *în darno* = *în desurtu*, presenta combinatiunea amendouoru suffisselor *nu* și *ru*, togmai ca și în romanesce *darn-icu*, etc.; invetiatiulu *Diez* afla estraordinaria în limb'a italiana, care n'a impromutatu de locu cuvinte d'în fontane slavice, presenti'a unui adverbiiu ca în *darno*, care, dupo parerea mentionatului invetiatiu ar fi slav. *darmo* sau *darem*; noi inse-

credemu, co italiculu *darno*, ca și romanescele *da-ru*, *da-r-nu*, *da-r-n-icu*, etc., sunt blastari essiti în terrenu romanicu d'în radecina romanica, cu atâtu mai vertosu, co unele d'în aceste forme neci co essistu în slavica antica, cumu, de esemplu, *darnu*, *darnicu*, *darnicia*, etc.; éro acellea ce essistu ca *darū* = *daru*, de esemplu, n'au desvoltatu acea varietate de însemnări, ce au în limb'a româna, unde se vede, co a mersu bene cuvântulu ca unei plante în propriulu său pamentu.

DARU, s. m., pl.-uri, donum, munus, oblatum, strenna, votum, beneficium, remuneratio, præmium, natura apta, facultas, ingenium; proclivitas, propensio, animi habitus; grátia (în intellesu religiosu); ce se da cui va : I. de unu omu : 1. pentru ca acestu-a se și satisfaca nobilele sentimentu de generositate și de a face placere altui-a : dupo una vechia și betrana datina României, în diu'a de annulu nou, si facu daruri unulu altui-a, dau daruri mai vertosu copiiloru și servitoriloru; acestea se numescu daruri de annulu nou (= latin. *strenæ* = franc. *étrennes*); avuti generosi impartu daruri de totu genulu pre la cunoscutii loru; darulu este cu totulu gratuitu, altumentrela nu ar mai fi *daru*; darulu se face, cumu dissemu, d'în cellu mai delicatu sentimentu, sentimentulu de bunetate și generositate; déco s'ar face d'în sentimentulu de misericordia, n'ar mai fi *daru*, ci *elemosina* sau *mila*; darulu nu umilescu, ca *elemosin'a*, pre cellu cui se da; darulu nu e, cumu este de regula, *elemosin'a*, unu ce neinsemnatu, câtiva bani de celle mai multe ori, ci pote consiste în lucruri de cellu mai mare pretiu : face cineva daru vestimente stralucite, armessari de cellu mai bunu soi, mosie cu bune și grasse venituri, etc.; darulu, în fine, nu implica de neappperatu lipse de densulu d'în partea cellui cui se da; — d'în conceptulu de *gratuitate* alu darului decurru pro-verbii și locutioni ca urmatoriele : *salulu de daru nu se cautu pre dentici* — ce capeta cineva fora labore și plata se cade se se multiamescu; *chiaru deo lu,*

crulu capetatu asiâ nu ar fi togmai cumu s'ar cadé se fia; in daru amu luatu, in daru dâmu si noi = fora plata amu luatu, fora plata si dâmu; 2. pentru ca se castige amorea si favorea cellui cui se dà darulu, sau pentru ca se i se arrete respectu si deferentia mare: *mirii tramettu mirescloru, înainte de nunta, daruri de differita natura: vestimente, ornamente si altele; spre a împacă pre diei si a castigá a loru favore, nu se ceru daruri de mare pretiu, obolulu veduvei este totu asiâ de placutu dieiloru ca si pretioasele daruri facute de avutu in vase de auru si argentu; cei trei magi de la resaritu, cari venira se se inchine pruncului Jesus, addussera acestui-a daruri auru, smyrna si thymia; toti satenii, de pasce, adducu unu daru preutului loru;* 3. pentru ca se recompensodie unu servitiu facutu sau de facutu: *déco mi vei face acestu bene, ti voiú dá unu daru formosu, una parechia de armessari de cea mai buna vitia arabica; fiendu co te ai portatu totudeaun'a asiâ de bene cu mene, ti facu daru una d'in mosaic melle; fá ce te rogu, si bunu daru vei avé de la mene;* — II. de Domnedieu, de natura, prin invetiú: *despositione naturale, applecare firesca, talentu raru, facultate destinsa, calitate superioare, etc.*: 1. cu intellesu bunu: a) in genere: *nu totoru-a au datu Domnedieu tote darurile; ci unui-a darulu profetiei, altui-a darulu poesiei, altui-a darulu poterei de cuventu, altui-a darulu santitatiei; altui-a darulu patientei; prelonga multe rellé acestu omu are si ellu unu daru bunu, co nu este furiosu si vendicativu;* b) in speciale: *gratia, daru divin, tradussu in scriptur'a sacra si cu charu, dupo grec. χάρις: co totu darulu de susu vine, dela tene, parentele lumineloru; fora darulu lui Domnedieu nu pote fi cineva vasu de allegere; a luá cuiva darulu preatiei = a despopi; legea prin Moise s'a datu, éro darulu si addeverulu prin Jesus Christos = (ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ);* 2. cu intellesu reu: *pornire rea, invetiú reu, patima, calitate rea: pre longa alte daruri are si pre cellu mai*

reu d'in tote, darulu betiei; darulu carturariei ruinedia averea si chiaru sanetatea cellui ce l'are, (vedi darnicu).

DARUIRE, -escu, v., donare; a face daru, mai vertosu in insemnarile de sub I. alle cuventului daru; precumu latin. donare admite done constructioni: donare alicui aliquid si donare aliquem aliqua re, asiâ si daruire: a darui cuiva ceva si a darui pre cineva cu ceva; differentia de intellesu intre aceste done moduri de constructione este indetullu de delicata si suptire: a darui pre cineva cu ceva pare a espreme unu ce mai solemn si mai insemnatu de câtu a darui cuiva ceva, de ore ce se dice: a darui pre cineva cu una boiaria, si nu: a darui cuiva una boiaria; a darui cuiva ceva va se dica simplu si curatu: a face unu daru cuiva, lucru pentru care nu se cere de câtu bunetatea daruitorului, pre candu a darui pre cineva cu ceva da se intellega, co daruitoriuu cauta se daruesca pre cineva d'in sentimentu de justitia pentru merite insemnate cu ceva insemnatu; daruirea cuiva cu ceva este asiâ déro ca si una remunerare pentru servitiu insemnate; pre candu daruirea unui ce cuiva este una actione provocata numai d'in sentimentulu de generositate, de benevolentia, de favore, etc.; unu privatu daruesce consangiloru, amiciloru, connoscutiloru, bani, mosie, etc.; vechii Domni ai Româniloru daruidu pre bunii deregutori ai terrei cu boierie si cu mosie; unu privatu pote darui, d'in sentimentu de bunetate, tota averea sea unui institutu de benefacere; déro, d'in sentimentu de justitia, daruesce cu ceva insemnatu pre unu vechiu servitoriu care in tota viet'a l'a servitu cu tragere de anima, cu fidelitate si devotamentu.

DEALU, s. m., vedi delu.

DEBLA si devla (connoscutu de noi numai sub acesta d'in urma forma, nu inse si sub cea de debla, aflata numai in Raoul), s. f., aprugnum caput, immane caput; capu de apru sau mistretiu, de porcu, de asinu, de veri-ce altu animale cu capu mare, déro cu pucina precepere; de aci, applecatu si la omeni, cari au capulu mare, déro cu greu intelleguceva:

câta mai devl'a la acestu omu; in devl'a lui cu greu pote intrá assemeni ideii; d'in a cui devla potu essi assemeni prostie, déco nu d'in a tea?—proverb. : *are capu, nu devla*=*are capu, nu dovlete*=se precepe bene; — *déco debla* este facticu, atunci acestu-a ar fi inco unu esemplu, intre multe altele, cari ar probá, co in acellu-asi cuventus'au facutu mai multe si variate transformationi fonetice, (vedi *carceiu, chioraire, chiuire*), spre a se applecá la expresioni de varie concepte: precumg d'in *tabula* s'a formatu *tabla*, precandu d'in *subula* s'a facutu mai antaniu *subla*, apoi *suvlu, suula, sula*; asiá d'in *debili* = slabu, defectuosu, s'a trassu mai antaniu *deble* sau *deblu, debila*; sub form'a feminina *debla* si *devla* s'a applecatu ca substantivu la una *capetina defectuosa prin atátu marimea, câtu si prin slabitionea de intelegere*, moierea apoi a lui *v* in *u* ar da *deulu deula*, d'in care a potutu essi *deularc; dovlete, dovlecellu* etc., inco au potutu essi d'in acea-asi fontana, ca *ceva si assemeni unui capu mare si totu de una data molle*; expresionea : *capu, nu dovleacu*, identica in intellesu, cumu s'a vediutu mai susu, cu : *capu, nu devla*, pare a confirmá acesta suppositione; de altumentrelea *deulare* sau *daulare* pote fi in locu de *dammulare*, de ore ce d'in *dampare* s'a facutu *daunare*, d'in *scamnum, scaunu*.

DEBUTANTE, adj. s., care *debuta*.

DEBUTARE, v., a face *debutu*.

DEBUTU, s. m., initium, exordium; inceputu, antaniulu passu ce face cineva intr'una intreprindere, professione, meseria, etc. : *debutulu acestei actrice a fostu stralucitu; debutulu meu in advocatia nu mi promitte mari successe*; — neologismu dupo franc. *début*, de unde apoi si *debutare*=franc. *débater*=a incepe una intreprindere, a face antanii passi de incercare intr'una professione; *debutante* (mai pucinu bene : *debutantu*) =franc. *débutant*=care face antanii passi de incercare in ceva; franc. *débater* este compus d'in de si *but*=*tinta, scopu*, si de aci : *capetu, inceputu, etc.*, (vedi si *botu*).

DECHILINU-a, adj., *separatus; distinctus; despartitu, destinsu, respicatu*; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati; vedi si *chilinu*.

DEGHISARE, v., neologismu dupo franc. *déguiser*=a scambá portulu, a se investí asiá in câtu se nu fia conoscutu, si de aci : a transformá asiá in câtu se nu se mai conosca, a ascunde, etc.; — *déguiser* este formatu d'in de si *guise*=forma, modu, portu, etc., si fiendu co noi nu vomu dice neci una data *ghisa* d'in *guise*, nu se pote admite neci compusulu *deghisare*; *travestire* este expresionea cuvenita limbei nostre, prin care se pote inlocuí *deghisare*.

DELA, s. f., *acta*; fasciclu, acte publice attenguborie de acea-asi cestione; — cuventu slavicu, astadi cu totulu cadiutu in desuetudine si prin cancellarie, pre unde erá conoscutu mai inainte, si inlocuitu cu *dossariu*, dupo franc. *dossier*.

DELETNICIA, s. f., calitate de *deletnicu*.

DELETNICIRE, -escu, v., de regula ca reflexivu : *a se deletnici*, usitatu inse d'in coce de Carpati numai ca compus : *a se indeletnici*=a fi *deletnicu*, a se ocupá seriosu cu ceva.

DELETNICU, -a, adj., *diligens, negotio intentus, actuosus; diligente*, cui place a se ocupá, activu, laboriosu, cui place a lucrá si face totu de una ceva, necontentu ocupatu cu ceva; — dupo invetiaturu *Miklosich* d'in acea-asi radeana cu *dela*, adeco d'in slav. *delo*=lucru, actu, etc., déro, déco pentru *dela*, ca cuventu de carturari maniaci una data de slavismu, invetiaturu slavistu are deplena dreptate, nu este totu asiá si pentru *deletnicu*, care este mai multu sau mai pucinu respanditu intre Români d'in diferitele pârti ce locuescu; form'a cea mai simpla, d'in care a essitu *deletnicu, deletnicire*, etc., este *delete*, forma adverbiala, ca si *trecute*, de orece se dice *pre in delete*, ca si *pre in trecute*; acumu *delete*, cu forma câtu se pote de romanica, nu e si nu pote fi slavicu; ca adverbiiu ellu duce de a dreptulu, si prin forma si prin intellesu, la *delepte* sau *dilepte*, in loçu de *dilecte*=latin. *di-*

lecte, in care *p* sau *c* a cadiutu ca si in *dereticu* in locu de *derepticu* sau *directicu* = cu una forma latina *directio*; diligere, d'in care *dilectus*, si dilecte, are si insemnare de *occupare cu ceva attentiva si neprecipitata*, cumu se vede mai allessu d'in derivatele *diligens*, *diligenter*, *diligentia*; *delete* asiă dero are form'a latinescului *dilecte*, si insemnarea latinescului *diligenter*, si prin urmare si in forma si in intellessu, romanitatea acestui cuventu este pre deplenu justificata; d'in *delete*, prin suffissulu romanu *icu*, s'a nascutu *deleticu*, de unde apoi : *deleticire*, *indeleticire*, etc.; *parento de familia deleticu* este = in intellessu cu latin. *pater familias diligens*; licid'a *n* d'in *deletnicu* in locu de *deleticu* este numai unu adaussu allu carturariloru dedati cu fonetismulu slavicu; — la acea-asi radecina slavica, *dolo*, refere invetiatalu *Miklosich* si *delnicu*, *delnicia*; noi n'am uditu neci una data aceste cuvente pronuntiate in poporu d'incoee de Carpati; le aflamu trecute numai in dictionarie editate d'in collo de Carpati; dero, deco elle sunt undeva popularie, apoi nu potu fi slavice; ci essite d'in acea-esi fontana cu *deletnicu*, *delnicia*, prescurtate in *delnicu*, *delnicia*, parte d'in necessitatea intellessului, parte d'in a armoniei fonetice; in fine la slav. *delu* (provenitu d'in radecina differita de a lui *dolo*, care vine d'in radecina *da* = punere, facere, de unde latin. *con-de-re*, germ. *thun* = facere, anglic. *do* = facere, etc., pre candu *delu* se refere la radecin'a *da* = imparti, de unde grece. *dox* = imparti, germ. *theil* = parte, etc.), la slav. *delu* = parte, refere invetiatalu slavistu si *delnita*, *delnitia*; cuvente de asemenea ne adite de noi d'in gur'a poporului si affate numai prin dictionariele de d'in collo de Carpati; dero si acestea se espleca cu multa mai bene prin reducere la origi de acea-asi etymologia, ce noi amu data cuventului *deletnicu*; se intellessu ar da *delnitia*, in locu de *delnicia*, formatu d'in prescurtatulu *delnicu*, ca locu *delnitia*; deo la refere cineva la slav. *delu* = parte ca *campu incoee*

indelete = de lucrare, se espleca asiă de bene, ca si *agru* = *ager*, d'in *agere* = lucrare. In limb'a slavica *delu* are si insemnarea de *munte*, si la acestu-a refere invetiatalu slavistu si romanesculu *dealu*; dero in limb'a slavica cuventulu sta de totu isolatu, pre candu in romanesce se afla intr'una familia destullu de intensa : *delutiu*, *delusioru*, *delosu*, *delurosu*, *deliu*, *delanu*, etc.; dero in limb'a slavica cuventulu este una enigma inesplicabile, si prin urmare cu mai multu dereptu pote cineva affirmá, co cuventulu d'in limb'a romana a trecutu in cea slava; invetiatalu slavistu citea cu ore care supire ironia esplecare data de dictionariulu de Buda : d'in latin. *tellus* = *pamentu*, *globulu* *pamentescu*, sau d'in grec. *δῆλος* = *invederatu*, *espusu vederii*, *pentru co unu munte este ca mai espusu vederii*; noi inco nu suntemu satisfacti cu acesta esplecare; dero, candu cineva nu afla un'a mai satisfactoria, cauta se se multiamesca de una camu data si cu dens'a pentru unu cuventu asiă de greu de esplecatu; cu tote acestea noi nu aflamu suppositionile lucratoriloru dictionariulu de Buda asiă de lapedatu : latin. *tellus*, ca si *terra*, are, in cei mai buni autori, si intellessulu de *uscatu* in oppositiune cu *ap'a* sau *marea*, si prin urmare intellessulu de *massa inaltata, redicata*; grec. *εἶλος* in celle doue d'in insemnările selle in apparentia neconciliabili, adico insemnarea de *finitu* si cea de *inaltat* (*mai mare*)) nu se pote espleca altmentrele de cātu referintulu la *εἶλος*, care insemna si a se *redica*, a se *inaltia* : *ἑλλος ἀνέλλωνος* = *resarindu*, *inaltandu-se sorele*; nu vedemu dero *delnicia*, neci d'in partea forme, neci d'in partea intellessului, care se se oppunha a referi *delu* la acea-asi fontana cu *delu* sau *εἶλος*; de alta parte *delu*, d'in acea-asi radecina cu grec. *δῆλος*, are si insemnarea de *auslatu* = *inaltu*, redicatu in regiunile de sus ale aerului : *ἡ δὲ αἶθερ ἐστὶν ἡ ἐν ἡμῶν ἀνωτέρω ἐκείνη* d'in regiunile de sus ale aerului; *δῆλος* era la greci *insul'a de naștere a zeului Ἠλίου*, *nașterea* *essitu d'in unde in a densu, opre d'f. lex*)

ganulu acestui diu, si a sorusei Dian'a, din'a luminei de nopte; asiá déro in tr'una suppositione, ca si in cea-alta a dictionariului de Buda, cuventulu *delu* sau *dialu* se esplică si in forma si in intellesu; mai multu nu se cere de la una buna etymologia; vomu adauge numai co *deliu* (déco nu cumuva este ture. dell), insemna in romanesce, *mare, inaltu, bene desvoltatu*, etc., insemnări analoge cu alle grecescului τέλειος; ce e si mai curiosu cuventulu *tal-mesiu*, care pare a nu avé neci in climu, neci in maneca, cu intellessulu cuventelor *τέλος, τέλειος*, etc., stă cu tote acestea, atâtu prin forma, câtu si prin intellesu, in strinsa legatura cu grec. τέλ-μα = mo-cirla, cementu, etc.; si cuventulu grecescu se refere invederatu la τέλλω, cu intellesu de *ceva cu care se construe, se inaltia unu edificiu*.

DELIU, -a, adj., *grandis, robustus; bene desvoltatu*, de statura mare si structura munda si bene legata, robustu, voinicu; — in speciale: *deliu*, ca substantivu, armatu d'in gard'a domniloru, in cari intră pre allessu cei mai robusti si mai bene facuti voinici, (vedi *deletnicu*).

DELNICIA, s. f., calitate si portare de *delnicu*.

DELNICU, -a, adj., *elegans, conclusus, ornatus, nitidus; elegante*, bene adornatu sau dichisitu, cu ingrigire imbraccatu si gatitu, (vedi *deletnicu*).

DELNITIA, s. f.; *ager, agrusati campu* aratu ori de aratu; canepetu sau agru semenatu cu canepa, (vedi *deletnicu*).

DELNITIORA, s. f., deminutivu d'in *delnitia*.

DELOSU, -a, adj., plenu de *deluri*.

DELU (*dealusau dialu*), s.m., pl.-uri, *collis; collina*, locu inaltiatu, mai micu in sede câtu unu munte; proverb.: *peno a-collomaie un delu si una valle* = mai sunt multe obstacole de invinsu, mai are se treca multu tempu, etc. (vedi *deletnicu*).

DELUROSU, -a, adj., de acea-asi insemnare cu *delosu*.

DELUSIORU, si

DELUTIU, s. m., pl.-e, deminutive d'in *delu*.

DENIA, s. f., *pervigillum*, preveghiare servitiu divinu facutu in tempulu noptei, — cuventu slavicu caditu cu totulu in desuetudine inaintea romanescului *preveghiare*.

DEOSEBI, adv., vedi *deosebire*.

DEOSEBIRE, -escu, v., *separare, discernere, distinguere, discernere, discoscere, diljudicare; differre, discrepare; excellere, clarescere*; a despartí unu ce de altu ce, cu care stă in legatura : 1. in intellesu materiale : *unu binu economu ruralu deosebesce in data vitele langede de celle senatose; la diu'a de apoi judecatoriulu lumii va allega si va deosebi caprele d'in ou; peno acumu, frate, amu lucratu si strinsu la unu locu, de astadi inainte cauta se ne deosebim stările si se facem facare d'in noi economia deosebita; e bene a deosebi copillii de copille, dupo ce se facu mai mari, si a nu i lassă se siedo si se dorma impreuna in un'a si acea-asi incapere*; 2. in intellesu intellectuale, candu despartirea nu se realisa cu fapt'a, ei se face numai in mente : *cellu mai bunu daru ce Domnedieu dede omului este facultatea de a deosebi benele de reu, addeverulu de mentione, justulu de ce nu e justu; gustulu deosebesce acrilu de dulce; cu ochii deosebim albulu de negru*; 3. ca reflexivu, a se deosebi : a) in acelle-asi insemnări ca si in form'a activa : *dupo ce se insora, fiii se deosebesce de parenti si facu casa si economia propria*; b) cu insemnare neutra : a differi, a nu semená, si in speciale : a nu fi sau nu face ca altii, si a-cesta-a : sau in intellesu reu : a fi singulariu, estravagante, a avé mania de originalitate, etc., sau in intellesu bunu : a se destinge, a se insemná, a straluci : *frate de frate si se deosebesce, necumu omu de omu; in portu, in vorba, in tote, acestu omu vré se se deosebesca de tota lumea; in acea bataia memorabile s'au deosebitu prin barbatii a loru mai multi capitani; de aci si insemnările de intensu, forte, raru, etc., ce resaru mai vertosu in participiulu : deosebitu, si in infinitivulu : deosebire : omu cu deosebire reu = forte reu, nespustu de reu; mai cu deosebire = mai vertosu, mai allessu;*

in fine d'in latin. *pactum* d'in *pangere* = *infigere*, de unde si alle nostre : *im-pingere*, *bagare*, *paganu*, etc. (vedi *bagare* in glossariu); déro veri-care ar fi originea cuventului franceze d'*pêche*, certu este, co ellu nu pote stá in romanesc sub form'a : *depesia*, precum neci verbulu : *depesiare* = a tramette una *depesia*; *depesiele* se dau astadi mai numai prin *telegrafu*, si prin urmare n'amu avé lipse neci de *depesia*, neci de *depesiare*, ci in locule aru intrá cu mai multa de-reptate : *telegramma* si *telegrafiare*; déro inse amu tiné se avemu unu cuventu cu intellessulu mai generale de *depesia*, atunci amu-poté trage d'in *espedire* forme : *espedita* = *depesia*, si *espeditare* = *depesiare*.

DEPESIARE, -iediu, v., vedi *depesia*.

DERANGIARE si *deranjare*, -iediu, v., vedi *arrangiare*.

DERANATU, -a, adj., cuventu aflatu numai in dictionariulu de Buda cu insemnările : 1. nemesuratu, nemoderatu = *petulans*, *incontnens*; 2. insolente, cerbicosu, nesuppusu, rebelle, pertinace = *contumax*, *pertinax*, *cervicosus*; — dupo acellu-asi dictionariu compusu d'in : *de, reu si natu* = (*natus* = *nascutu*), orecumu : *forte reu nascutu si crescutu*.

DERBEDEU, s. m., erro, *sordidus* *nebulu*; unu bate-poduri, omu fora capetaniu, vagabundu; in speciale : copillu mare, care ambula numai dupo jocuri, fora se se ocupe cu nemica seriosu; — ? in locu de *trepedeu* d'in *trepedare*?

DERESIU, -a, adj., applicatu esclusivu numai la cal, cari au pre pelle peri si albi si veneti si rosiateci : *callu dere-siu* = *equis albu*, *leucophæo* et *phœnicæ* *colore distinctus*.

DERDIA si *derjia*, s. f., calitate sau fapta de *derdiu*.

DERDIU si *derju*, -a, adj., *audax*, *temerarius*, *pertinax*; cerbicosu, cutedia-toriu, temerariu; — de aci si verbulu : *inderdire*, sau *inderjire*, cumu si *indrasnire*, de unde apoi : *indrasnetiu*; — ? d'in slav. *drŭsŭ*, cumu sustine inveti-atulu *Miklosich*, sau de a dereptulu d'in acea-asi radecina commune, d'in care si slav. *drŭsŭ*, grec. *δραστής*, sanscrit.

drŭs ! In romanescé aflămu urme de multe radecine, cari parte au forma mai originaria decâtu in cea latina, parte lipsescu d'in acesta d'in urma limba, déro se afla in alte limbe de stirpea arica, nu inse in celle slavice; in latin'a classica, in addeveru, d'in radecin'a ce a datu *derdiu* aflămu numai numeni proprie : *Drusus*, *Drustilla*, precandu in latinitatea media se afla *drusus-a*, ca adiectivu cu insemnările de *rigidus*, *contumax*, etc. Vericumu aru fi inse, e de notatu, co cuventele in cestione au cadiutu in desuetudine pre longa altele de acea-asi insemnare si de incontestata romanitate.

DESAVANTAGIU, *desuavantagiosu*, vedi *avantagiu*.

DESAVERSIRE, -escu, v., *perficere*; cuventu, precātu noi scîmu, usitatu numai cu form'a participiale : *desaversitu-a* = *perfectus* = *perfectu*, fora neci una lipse; déro si acesta forma nu este popularia; mai usitatu in toté formelee este s mplulu : *saversire*, care, dupo inveti-atulu *Miklosich*, ar veni d'in slav. *sŭvrŭšiti* = *absolvere* = *a absolve*, *a fini*, *a depleni*, etc.; éro, dupo inveti-atulu *Schuller*, d'in vechiu germ. *fard* sau *faerd* = non germ. *fertig* = *terminatu*, *finitu*, *gata*, etc.; care déro d'in amendoui acesti invetiati are dreptate? numai unulu de certu, sau neci unulu : slav. *sŭvrŭšiti* este unu compusu d'in *sŭ* = *com* = *cu* = si d'in *vrŭšiti* = *perficere*, care si ellu este unu verbu derivatu d'in *vrŭchŭ* = *caecumen* = *verfu*; la acestu cuventu referé invetiatul slavistu si : *verfu*, *saversire*, *coversire*, *sfersire*, *fersire*, *fersiania* sau *sfersiania*, *sfersitu*, *obersia*, *verhovnicu*, si prin urmare, ca unulu ce produce mai multe probe, are si mai multa cuventu decâtu invetiatul germanu; déro intre probele produsse cauta se destingemu bene pre celle ce au deplina potere de celle mai pucinu probanti : co *verchovnicu*, *obersia* si celle assemeni sunt de certu slavice, nu mai incape indouentia; elle au fostu si sunt neconno-scute poporului; pucine chiaru d'in faciele basericesci au sciutu si cu atātu mai pucinu sciu astadi ce va se dica *verchov-*

nicu; déro pentru forme ca *verfu*, *cover-sire*, *sfersire*, *versia*, la cari se pote alaturá si *sfercu* cu derivatele selle, se pote, cellu pucinu, contestá originea slavica, si cere investigationi ulterioari, cu atátu mai multu co si slavieului *vrúchü* nu s'a datu inco una esplecare multiamitoria.

DESAVERSITU, -a, vedi *desaversire*.

DESLANIRE, -escu, v., a descose *blan'a* de la unu vestimentu, (vedi *blana*).

DESCAIMACIRE, -escu, v., de aceea si insemnare cu *desmeticare* si *desmortire*, — cuventu neconnoscutu noue d'in audite, ci aflatu numai in unele dictionarie.

DESCALIRE, -escu, v., a redicá *calitur'a*, unui instrumentu taiosu, (vedi *calire*).

DESCARLIGARE, v., a desface ceva *incarligatu*, (vedi *carligu*).

DESCLEIRE, -iescu, v., a desface, a deslipi ceva *inleitu*, (vedi *cleiu*).

DECLINCIRE, -escu, v., a desface ce e *inclincitu*, (vedi *clinciu*).

DESCLESTARE, -ediu, v., a desface ce e *inlestatu*, (vedi *clesce*).

DESHAMARE, v., a scote *hamulu* unui callu, (vedi *hamu*).

DESIANTIARE, -ediu, v., laxare, relaxare, dissolvere; a desmatia, a labertia; de regula ca reflexivu : a se *desiantia* = a se desmatia, a se labertia, a se destrama; si mai vertosu in intellessu metaforicu : a se demoralisa, a se desfrená; form'a cea mai desu audita este partic. *desiantiatu*, cu intellessu de adiectivu : *desmatiatu*, *demoralisatu*, care in portu, ca si in portare, arreta cea mai mare neglegentia si lipse de severitate, de cumpetu si de mesura; — cuventulu, dupo forma, pare a fi unu derivatu, prin compunere cu *de*, d'in *siantiu*; déro intellessulu nu se invoiesce bene cu acesta etymologia, afora déco nu s'ar luá *siantiu* in intellessulu de *marginie*, *hotariu*, in care s'ar cuveni se sté unu lucru, asiá incátu *desiantiare* se insemne proprie : *essire d'in marginie sau hotarie*; in italianesce *scatto*, ca formatu d'in *ex-aptus*, insemna *ineptu*, *necioplitu*, etc., si la aceea-si fontana s'ar poté mai bene

referi allu nostru *desiantiare*, cu intellessulu de *desprendere*, *desfacere*, *destramare*, etc.; inse si dupo form'a si dupo intellessulu seu ca mai bene se pote referi *desiantiare* la una forma *descintu* in locu de *descinsu*, d'in care a essitu *descintiare*, corruptu prin pronuntia in *desintiare* sau *desiantiare*; in limb'a latina *descinctus* = *descinsu*, ca si in romanesce *desiantiatu*, insemna *negligente*, *usiorellu*, *fora rigore si rigore atátu in portu*, *cátu si in portare si cugetare*; prin urmare cuventulu cauta se se scria si se se pronuntie *descintiare* sau *desintiare*, ca se se evite veri-ce allusione la *siantia*, la care duce prin form'a *desiantiare*.

DESIUCHIATU, -a, adj., *desiplus*; smentitu, intr'una urechia, intr'una parte; — dupo forma cuventulu este unu participiu d'in unu verbu *desiuchiare*, care, precátu insine scimu, nu se dice; *scloeco*, in italianesce, va se dica *tontu*, *netotu*, si prin urmare allu nostru *desinchiatu* pote, dupo forma, ca si dupo intellessu, a se referi la aceea-si fontana cu ital. *scloeco*, care vine d'in *exsuccus* = *fora succu*, asiá incátu cuventulu insemna proprie : *lipsitu de succu*, si de aci : *fora gustu*, *fora judecata*, etc., casi latin. *sapere*, care inco insemna proprie : a *avé gustu*, si de aci prin metafora : a *avé judecata*, *mente*, si d'in contra *desipere* = a fi *lipsitu de gustu*, si de aci : a fi *lipsitu de judecata*, *de mente*.

DESDNADEJDE, s. f., *desperantio*; oppusu la *nadejde*; perdere de veri-ce *nadejde*, starea unui omu ce a perdutu veri-ce *sperantia*; de aci si verbu : *desnadejdure*, de regula ca reflexivu : a se *desnadejdui* = *desperare* = a *despera*; *desnadejdutu* = *desperatus* = *desperatu* sau *desperu*, cumu dicu Macedoromanii, care a perdutu veri-ce *sperantia*, care e in stare *desperata*, asiá in cátu nu mai e *sperantia* de seaparea lui; — *desnadejde* este compusu d'in *des* si *nadejde* = *sperantia*; *nadejde* presenta combinationi fonetice straine limbei nostre, ca venitu d'in slav, *nadejda*.

DESDNADEJDUIRE, -escu, v., vedi *desnadejde*.

DESOBICINUIRE, -escu, v., a desbará

de unu *obiceiu*, a *desvetiá* de unu *invetiu*, ce a luat cinevá; — compus d'in *obicinuire* cu partic. *des*, éro *obicinuire* = a *invetiá*, a *deprende*, a *dedá*, a *abituá*, etc., este derivat d'in *obiceiu* = *invetiu*, *deprenderi*, *datina*, *appucatura*, *abitudine*, etc., care dupo *invetiatulu Miklosich* ne-ar fi venit d'in vechiu slav. *obictal*, (vedi *obiceiu*).

DESPAGUBIRE, -escu, v., a scapá pre cineva de *paguba*, platindu-i acesta *paguba*; — compus d'in partic. *des*, si *paguba*, de unde si : *pagubire* = a face cuiva *páguba*, *pagubasiu* = care face altui-a sau siesi *paguba*, *pagubitoriu* = care adduce *paguba*; — *paguba* este vechiu slav. *paguba*, déro neci avem lipse de ea, de orece *dauna*, la Macedoromani si *damna* sau *dama* = *damnum* = *paguba*, de unde apoi si : *daunosu* si *damnosu* = *pagubitoriu*, *daunare* si *damnare* = *pagubire*, *desdaunare* si *desdamnare* = *despagubire*.

DESPECETLUIRE, -escu, v., a rupe sau desface *pecetea* sau *pecetile*, oppusu prin intellesu lui *pecetluire*, d'in care s'a formatu prin compositiune cu *des*; éro *pecetluire* s'a formatu d'in *pecete* = *sigillu*; dupo *invetiatulu Miklosich*, *pecete* cu tote derivatele selle ar fi venit d'in vechiu slav. *peciati*, cu acea-asi insemnare, ca si romanesculu *pecete*; noi inse suntemu mai multu decâtu convinsi, co slavicultu *peciati*, ca si multe altele, este unu eurat, impromutu detoritu limbei romanesci : coci in romanesc cuventulu se explica, nu se pote mai bene, precandu in slavonesce ellu este una enigma inesplicabile; si ecco cumu : *pece* este in romanesc cuventu populariu, acellu-asi, si in forma si in intellesu, cu latin. *pix-pice* = ital. *pece* = franc. *poix* etc., de unde *pecura*, ca diminutiv, acellu-asi cu latin. *picula*; d'in *pice* vine adiect. lat. *piceus*, *picea*, de unde si la noi *peciu* = asiá numitulu *pecetluitu* sau *cedula cu pecete ce dau mai inainte protopopii cu permissione pentru facerea unei cununie*; d'in *peciu* ar veni unu verbu *peciare*, d'in care participulu femininu *peciata* nu este decâtu romanesculu *pecete*, adjunsu in acesta

forma prin assimilarea lui *a* cu *i*, ca in *veghiere*, *taiere*, etc., in locu de *veghiare*, *taiare*, (vedi in dictionariu litter'a *A*), asiá co d'in *peciata* s'a facutu mai antianu *peci-à-ta*, apoi *pecieta*, si in fine *peciete* sau *pecete*; slav. *peciati* este togmai roman. *peciata*, care se dice in poporu si sub acesta forma; câtu pentru intellesu, nu mai remane indouentia, co *peciata* s'a numitu asiá, pentru co *peciati* se puneá nú numai cu *cera*, ci si cu *pece*, si alte materie analoge *peceti*; cuventulu romanescu a trecut nu numai in vechia slavica, ci si in celle alte limbe slavice : nou slav. si serb. *peciati*, cehic. *pecet*, ba chiaru si in alte limbe : germ. *petchaft*, mag. *pecsét*, etc.; câtu pentru romanescule *pecetluire*, *despecetluire*, elle vinu d'in una forma de diminutivu *peciati* (= *peciatiula*); *peciaticu*, *peciatiuire*, ce Domnulu *Miklosich* dà dupo dictionariulu de Buda, sunt forme si neconnoscute poporului si de inlaturatu, ca râtecite de analogia limbei romanesci.

DESPOTCOVIRE, -escu, v., a scote unui callu una *potcova* sau mai multe, — cuventu raru usitatu ca oppusu prin intellesu lui *potcovire* = a bate *potcove* unui callu, si compus d'in acestu-a si partic. *des*; *potcovire* apoi vine d'in *potcova*, care ar fi unu impromutu d'in slav. *podŭcovŭ*, (vedi *potcova*).

DESPOVERARE, -ediu, v., a luá cuiva *povér'a* sau d'in *potéra*, a essonerá, a usiorá; — cuventu oppusu prin intellesu lui *impoverare*, si amendoue derivate d'in *povéra*, (vedi *povera*).

DESROBIRE, -escu, v., servitute liberare; a scote, a rescumperá d'in *robia* a emancipá, a liberá, (vedi *robu*).

DESTAINUIRE, -escu, v., aperire, prodere, revelare; ca oppusu prin intellesu lui *tainuire*, d'in care s'a formatu prin compositiune cu *des* : a *descoperi*, a dá pre facia ce nu se cade a *spine*, a nu *tainui*; ca reflexivu : a se *destainui* = a spune cuiva celle ascunse alle *animi*; — *tainuire*, d'in care *destainuire*, este formatu d'in *taina* = slav. *taina* = misteriu, secretu, etc., introdussu prin influenti'a basericei.

DESTOINICIA, s. f., calitate de *destoinicu*.

DESTOINICU, -a, adj., idoneus, *capax*; capace, aptu, bunu pentru ceva; — cuventu de forma si origine slavica.

DESVINOVATIRE, -escu, v., *excusare*, purgare; oppusu prin intellessu lui *invinovatire*: a nu afla *vinovatu*, a declara *nevinovatu* = a *absolve*; a *justifica*, a *indereptă*, a *desculpă*; — cuventu ca si *invinovatire*, *vinovatu*, *vinovatia*, formatu d'in *vina*, vechiu slav. *vina*.

DETORNICU, s. m., in locu de *detorin*, sau mai bene *debitoriu*, nu e de *recommendatu*; form'a *detornicu* s'a introdussu, cumu se vede, prin necessitatea *destinctionei* de intellessu, pentru ca se nu se faca una *confusione* intre cellu ce e *moralice detorin* si intre cellu ce e altui'a *detorin in bani*; dero in celle mai multe *constructioni detorin* se applica forte bene in *amendoue insemnările*: *fiii sunt detori a respectă pre parenti*, si: *acestu omu mi e detorin cu summe insemnate*; asiă dero *detorin* se pote dice forte bene si in locu de *detornicu*; cu tote aceste-a in intellessulu de *substantivu*, in care se ie de regula acestu cuventu, *debitoriu*, care este totu *detorin*, cu *b* nemoiatu si care s'a si popularisatu dejă, cauta se ie loculu lui *detornicu*:

DIACESCE, adv., ca unu *diacu*, ca *diacii*.

DIACESCU, -a, adj., relativu la *diacu*.

DIACIRE, -escu, v., a fi *diacu*.

DIACU, s. m., *discipulus*, *tiro*; *cantor*; 1. *scolarin*, *discipulu*, *studente*, si in *speciale*: *studente de limb'a latina*, si de aci: *latinu*, *conoscutoriu de limb'a latina*; 2. *tirone* sau *ucenicu*, care *invetia* una *maiestria*; 3. *cantorin* sau *cantaretin* la *baserica*; — cuventu ca si *derivatele*: *diacescu*, *diacire*, *neconoscutu d'in coce de Carpati*; nu e inse, cumu *pretende invetiatalu Miklosich*, *impromutatu d'in limb'a slavica*, ci in acesta = *limba*, *carstin cea ungara si romana*, cuventulu *diacu* nu este decatu una *abbreviation* d'in *diacognu* = *grce. διαγωγος*.

DIARA, s. f., (si *diare*), *maligna lux*, *ux sublustris*, *lumina langeda*, *pucinu*

intensa, *lucore* = *franc. lueur*: in *diara lunei* nu poteam bene vede in *departare*; in *casa una candela abia da una diare forte langeda de lumina*; *diare de diara sau diori de diara* = *difluculum*; — de aci *metaforice*: *pucinu*, forte *pucinu*, *pica-tura*, *picu*, *stropu*: nu *afli in acestu omu neci diare de mente*; — dupo *invetiatalu Miklosich* d'in slav. *zarja* sau *zorja* = *splendore*, de unde ar fi venit si *diori*; dero cuventulu *slavicu* nu *explica* in modu *satisfactoriu* intellessulu cuventului *romanescu*, care se dice atatu ellu, catu si *derivatele selle*, de ceva *pucinu luminos*, *fora se mai adaugemu*, co e unu *principiu filologicu* bene *stabilitu*, care nu *permite* a *recurre* la *fontane straine* pentru *explicarea* cuventelor, ce se potu *espleca* d'in *fondulu limbei propria*, cumu e *diara*, care sau este una *metatese* in locu de *radia*, sau este una *alta forma* d'in *diori*, care e unu plur. d'in *diora*, *deminativu* d'in *di* sau *diua*, ca si *foioru* d'in *foin*, si in care o s'a *deschisu* asiă de *tare*, in catu d'in *diara* s'a *facutu diara*; sau in fine *diara* sau *diare* este in locu de *diara*, *femininu* d'in *diarinu*, ca ceva ce si *adduce* cu *diu'a* sau *lumin'a completa*, *fora se fia* acesta *lumina insasi*; *suppositionea* unei *metatese* d'in *radia* in *diara* este mai *pucinu probabile*, dero celle alte *suppositioni* sunt mai *multu* ca *probabili*: de ore ce si in *forma* si *intellessu*, *espleca* cuventele: *diori*, *diare*, cumu si *derivatele*: *diarire*, *diorire*, etc.

DIBACIA, s. f., calitate de *dibacu*.

DIBACIU-a (*ghibacu*, cumu *pronuntia Moldovenii*), adj., *habilis*, *solers*; *callidus*; *indemanatecu*, *bene preceptu*; care *scie face lucrulu* ce se cere *togmai* cumu se cade, care *scie a afla prin eugetare*, *pentru* *fi care impregiurare*, *celle mai bune mediloce de succesu*; — cuventulu pare a fi *essitu* d'in *acea-asi* *radecina* cu *dibuire*, in locu de *tipuire*, d'in *tipu* cu *insemnarea* cea mai *originaria* ce are cuventulu in *grecesce*: *το-πο* = *lovire*, si de aci: *attengere in ceva* la care *tintesce cineva*, asiă in catu *dibacu* ar fi *proprie*: *celu ce scie attinge totudeun'a tint'a sau scopulu*; d'in *acea-*

asi radečina se vede co a venitu si *dibla* sau *dipla*; ea instrumentu ce suna prin lovire; precumu d'in acea-asi radečina e essitu si altu instrumentu ce suna prin lovire: *sympanu* = *сѣпанъ*; slav. *dipla* = *дѣплатъ* mustens nu se explica pre sena; necumu se esplece pre alia nostra *dibla* sau *dipla*.

DIBLA si *dipla*, s. f., violina, fides; instrumentu de cantatu cu corda: viora, lauta, etc.; prin metafora: inspiratiune poetica, talentu poeticu, productione poetica, si in genere: occupatiune favorita: *de tote se te atengi, numai de dibla omului se nu te atengi, co se face focu si perasse nu te atengi de cea-ala ce crede omulu ce are talenta*: — dero in intellesu propriu, ca si in intellesu metaforicu, cuventulu se dice cu una nuantia bene pronuntiată de risu si ironia: *dibla* chiaru ca instrumentu de cantatu, prin urmare in intellesulu propriu, este totudeauna una *viora* sau *lauta prosta*, cumu e a lautariloru de terra, (vedi si *dibacu*).

DIBLASIU si *diplasiu*, s. m., care canta cu *dibla*.

DIBUIRE, -escu, v., atrectare, manu tentare; incertum esse, hăreare, mîna in revideret, captare; a caută se puna man'a pre ceva, se atenga la ceva; a pipai cu man'a se dă preste ceva ce nu se vede bene, a ambli pipaiend si cercand, si de aoi: a lucră fora se se scia la ce va essu lucrulu: *candu e vorb'a de asiă mari interesi, nu merge cu cîm pre di-buite*; a *dibui* bene = a lucră cu tactu, a atenge tint'a, (vedi *dibacu*).

DIBUITURA, s. f., actiune de a *dibui*.

1. **DICA**, s. f., prin preseurtare in docu de *dălică*, diminutiv din *dada*, (vedi *dada*).

2. **DICA**, s. f., bala, iras, fierre, venitu; amaritiune, si de aoi: menia, mare supărare, animă rea; — neconno-scute d'in coce de Carpat.

DICHISIRE, s. m., necesariu. in- struere; exornare, comere; a provede cu *dichisuri* = a provede cu tote instru- mentele necesarie la esscutarea unui lucrū; a adornă cu mare ingrigire: a *cestu omu are gustulu elegantiei, caci totu deun'a lu vede asiă bene dichisitu*,

ca si cumu ar fi *scoscu d'in una cuteta*, (vedi *dichiu*).

DICHISU, s. m., *dichisuri* instru- mentulu instrumentu necesariu la es- scutarea unui lucrū: *aculu, fortetile, dangea*, si *altela sunt dichisuri* unei *esscutare*; *bucatarariu fora dichisuri* le *comid* pentru una *bucataria* nu pota ferbe si *coca bene buccate*; — dupo forma, cu- ventulu para de origine grecesca, trassu d'in verbulu *dichisina*, care ar corres- punde cu unu grec, (*δίκησις*), cu acea-asi insemnare ce are si *adjustare*, d'in *justu* = *δικαιο*.

DICHANIA si *dichania*, s. f., animale selbatiu sau monstresu si straniu; ap- plecatu si la omeni straniu: *ce dichania de omu mai e si aestu-a?* (vedi *dogore*).

DICHORU, *dichoru*, si *dioru*, s. m., mustella putorlusa; animale puturosa si fatale gaineloru si altoru passeri dome- stice, (vedi *dogore*).

DIECESCE, *diecescu*, *diecure*, vedi: *diacesce*, *diacescu*, *diacine*.

DIECIUELA, s. f., in locu de *decima*, nu e de recomandatu.

DIHANIA, vedi *dichania*.

DIHORU, s. m., vedi *dichoru*.

? **DINSURA** sau *densura*, s. f., una planta, gentiana = *gentiana*.

DIPLA, s. f., vedi *dibla*.

DIPSIRE, -escu, v., ambigere, depesere; a frementă; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpat; dero e populariu d'in colle de Carpat, atunei ar fi bene se se ie cu acea-asi insemnare ca si grec. *δέψω* = latin. *depsere*, d'in care a essitu si care insemnă mai allessu: a *aragasi*, dero si: a *moia prin maniare sau fre- menture cu man'a*.

DIRA sau *dera* (pronuntia: *dira*), s. f., vestigiorum series, tractus; serie sau siru de urine sau de lucruri ce pică d'in ceva cu cătu acestu ceva inaintea in mersulu seu: *dir'a de sange ne dusse la călcăsiulu, unde animalea sagetata se refugiase*; *pre tota callea de la Bu- curesci pene la Giurgiu amu vedutu doue dere de graunție de meiu*; — de aci: *callea deschisa, linea de urmatu, abitu- dina*, etc., de unde espressioni prover- biali ca: *se nu se faca dira, si mai ver-*

tosu : *se nu se face dira prin barba* = se nu se deschida calle, se nu se face inceputu, se nu devina unu invetiin, etc.; — cuventulu, prin intellessulu seu cellu mai originariu : *serie de urme sau calle calcata*, duce la acea-asi radecina ca si *teriire*, *ternuire*, etc.; adeco la radecin'a ter, d'in care latin. *ter-ere* = *bateturire*.

DIVANITU, s. m., boiariu de *divanu*.

DIVANU, s. m., 1. consiliu de statul la Turci; 2. la Români : a) cellu mai inaltu judecius sau tribunariu, presiedutu de insusi Domnulu terrei si numitu chiaru pentru acest'a *divanu domnescu*; b) instantia mai inalta de judecata, curte: *divanu criminal*; c) loculu in care si tine sidentiele unui *divanu*; de aci in evangeliu si pentru loculu, unde pretoriulu sau proprietariulu romanu stă de judecă : *adduss'au pre Jesus de la Caiufa in divanu* (= in pretoriu); d) patu ca cellu pre care Turcii stau resturnati.

DOBENDA, s. f., usura, *fœnus*; usura, cameta, folosu ce trage cineva d'in bani imprîmutati : *a dá, a luá bani cu dobenda*, *dobenda legale*, *dobenda judanesca*, etc.; de aci : veri-ce iea cineva mai multu de câtu dá, folosu, prisosu; — dupo dictionariulu de Buda d'in *do abunde* = *dau cu prisosu*; mai usioru ar poté cineva, redimatu si pre forma si pre intellessu, referi cuventulu la *debenda* = *ce se datorcesce*, d'in *deberé* = a fi detoriu; d'in *dobenda* inse vine si verbulu *dobendire*, care pare a stă in legatura cu *isbandire*, ca si *isbenda* cu *dobenda*, si d'in acesta-a ar urm'a co *dobendire* este una vorba compusa d'in *do si bendire*, ca si *isbendire* d'in *is si bendire*; invetiatiulu *Miklosich*, care a referitu la limb'a slavica cuvente ca *cupa*, *maciuca*, *doga*, *cotoiu*, si altele multime de invederata romanitate, nu dice nemica despre *dobenda*, *dobendire*, *isbenda*, *isbendire*, de si ne spune co *dobitocu* cu derivatele selle vinu d'in slav. *dobitŭkŭ* = *avere*, *stare*, si desŭ *dobitŭkŭ* deriva de certu d'in *dobiti* = *adipisci* = *castigare*; vericumu ar fi inse, cuventele de cari e vorb'a au cadiutu si cadu in desuetudine pre longa altele de acea-asi insemnare si de necontestata romanitate, cumu : *usura*

interesse, *procentu*, etc. = *dobenda*; *castigare*, *capetare*, etc. = *dobendire*, *implenire*, *scotere la capetu bunu*, etc. = *isbendire*; *vita*, *pecure*, etc. = *dobitocu*, etc.

DOBENDIRE, -escu, v., *querere*, *lucrum facere*, *adipisci*; a castigá, a agonisi, a capetá, a trage folose, etc. (vedi si *dobenda*).

DOBITOCIA, s. f., calitate de *dobitocu*, fapta de *dobitocu*.

DOBITOCU, s. m., *bestia*, *pecus*; 1. in intellessulu mai largu: veri-ce fientia insufletita, afora de omu : *sufflare*, *vietuitoria*, *bestia*, etc.; 2. in intellessu mai strinsu : fientia insufletita domestica, de la care omulu trage folosu pentru nutritrea si investirea sea : *vita*, *pecure*; 3. ca adj., *dobitocu*, *dobitoca*, se applea spre injuria la omeni lipsiti de *preepere* si *sentire omenesca* (vedi *dobenda*).

DOBORIRE, *doboriu*, *dobori*, etc., v., *dejicere*; a dá diosu, a culcă la pamentu a derimá, etc. (vedi *coborire*).

DOBRONICA si *dobrocinica*, s. f., *apiastrum*, una planta : *apiustra*; — cuventulu, mai allessu sub form'a : *dobronica*, nu e de recomendatu; de altumentrele noi nu lu connoscemu d'in celle audite d'in coce de Carpati.

DOGORE, s. f., *vapor*, *vehemens caloris percussio*; bataia violenta a caldurei, caldura mare care frige; de aci si verbulu : *dogorire* = *torrere*, vorbindu de lucruri ce dau caldura mare : *foculu dogoresce pre tare*; *siedeti mai de parte de caminu*, co pre *dogoresce si ve pote batela capu*; *dogoritoriu* = *torridus*, care *dogoresce* : *focu*, *caminu dogoritoriu*; *resufflare dogoritoria*, *ventu dogoritoriu*, etc.; — form'a cuventului *dogore* este de cea mai curata romanitate, care in mai pucine cuvente populare s'a pastratu, cumu : *sudore* = *sudor*, *putore* = *putor*, *calore* sau *carore* (la Macedoromani) = *calor*, *recore*, etc. (vedi *sufissu ore* in dictionariu); *recore* nu se afla in limb'a latina; acestu cuventu este formatu d'in radecin'a *rec*, care nu e datu in latinesce de câtu adj. *rec-ens*, pre candu in romanesce ea a fostu cu multu mai fecunda : *rec-e*, *rec-ire*, *reco-*

re, *rec-orire*, *rec-orosu*, *rec-itura*, etc.; acestu-a este unulu d'in multele essemple, cari probedia, co'in limb'a nostra aflamu radecine, de cari limb'a latina sau s'a folositu forte pucinu, sau nu s'a folositu de locu; acestu-a pare a fi casulu si cu *dogore*, care duce la una radecina *dog* sau *doug*, *duc*, cu intellesulu de *a emite si radiá unu ce gazosu: vapore, fumu, spiritus*, etc.; radecin'a in cestione sub form'a sea cea mai simpla pare a fi *du* sau mai bene *dhu*, de unde grec. $\delta\upsilon\text{-}\sigma\upsilon\text{v}$ =ardere, $\delta\upsilon\text{-}\mu\acute{o}\varsigma$ =apprendere sau ardore a sufletului, $\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ =*thymus*=ciumbru, ca planta profumatoria, latin. *fu-mus*=fumu, sanser. *dhu-mas*, etc.; in limb'a slavica acea-asi radecina a datu multime de cuvente sub form'a mai desvoltata: *duh* sau *duch*, cumu: *duchŭ*, la care invetiatiulu *Miklosich* refere romanescele: *duchu*, *duchovnicu*, *duchovnicescu*, *duchovnicire*, etc.; *dichati*=spirare=sufflare, de unde apoi *dichaniŭe*, la care acellu-asu invetiatiulu refere allu nostru *dichania*, ba inco si *dichoru*, ca fiendu acellu-asu cu slav. *dŭchorŭ* sau *tuchorŭ*, déro lucrul straniu: in limb'a slavica nu se afla form'a *dŭchorŭ*, ci numai *tŭchorŭ*, si invetiatiulu slavistu la articolulu *tŭchorŭ* d'in lessiculu seu *paleoslovenico-greco-latinu* dice: recte *dŭchorŭ*, a fœtore, adeco: mai *derepta* si mai buna de câtu form'a *tŭchorŭ* este form'a *dŭchorŭ*, ca derivata d'in unu cuventu ce insemna putore, asiá in câtu *dŭchorŭ* insemna proprie: ceva puterosu, animale puterosu, va se dica cu alte cuvinte, co form'a romanesca: *dichoriu* sau *duchoriu* adjuta invetiatiului slavistu a corregge form'a slavica: ce urmedia d'in acestea? — neci mai multu neci mai pucinu, dupo noi, de câtu, co in acea limba a cautatu se se nasea cuventulu, in care a pastratu form'a cea mai buna, si, d'in contra, acea limba a cautatu se l'impromute, care, neavendu conscientia de insemnarea lui etymologica, i a alteratu form'a; co slavicululu *dŭchorŭ*, alteratu *tŭchorŭ*, nu este de câtu roman. *duchore*, cumu si slav. *peciati* este romanesce. *peciata*, (vedi *despecefluire*); se vede, credemu, de sene;

duchore, ca si *dogore*, are forma d'in oelle mai curate romanesce, si amendoune euventele au essitu d'in acea-asi radecina, in care guturalea a percursu, in romanesce, tota scar'a de transformationi: *doc* sau *duc*, *dog*, sau *dag*, *duch*, etc., asiá in câtu, precumu d'in *bucca* s'a facutu *buga*, *bugaiu*, *buchaiu*, *buhaiu*, *buaiu*, asiá aflamu si aci: *dugore* sau *dogore*, *duchore*, *duhore*, *duore*; form'a *duchoriu* sau *dichoriu* s'a applectatu animalului ce essala rea *duchore*, togmai pentru destinctionea de intellesu, puntu asupr'a carui-a Românul este de una neapusa delicatetia; remane dero stabilitu, co precumu d'in radecin'a in cestione limb'a romanesca possede, ca si cea latina, cuvente cu *f*, ca representante a lui *dh*=grec. δ : *fumu*=*umus*, *fumigare*, etc.; asiá possede si cuvente cu *d*, ca representante allu acellui-asi *dh*=grec., cumu si latinulu a tradussu adesea acellu-asi *dh*= δ prin *d*, de essemplu sanser. *dha*= δ in: $\delta\acute{\alpha}\text{-}\mu\eta\eta$, e tradussu in latinesce prin *de* in: *con-de-re*=grec. $\sigma\upsilon\upsilon\text{-}\pi\text{-}\delta\acute{\epsilon}\text{-}\nu\alpha$; pre longa celle mai susu citate, vomu adduce inco unu cuventu romanesce, trassu d'in acea-asi radecina, avendu ca consonante initiale totu dentalea *d*, transformata inse in tenuea *t*, si acestu cuventu este *ciumbru* sau *cimbru*, care invetiatiulu *Miklosich* crede, co ar fi slav. *cebrŭ*; déro *cebrŭ* nu essiste in vechi'a slavica, si mentionatulu invetiatiulu presuppone numai acesta forma ca un'a d'in care ar fi essitu: rus. *elaberŭ*, *cebricelok*, cumu si romanesculu *cimbru*, adaugundu inse co originea cuventului este obscura; addeveratu co e obscura si impossibile de a dá de dens'a acollo unde nu se pote aflá; in limb'a romanesca inse, de unde a potutu trece si in russesce, cuventulu se esplica prin grec. $\delta\upsilon\text{-}\mu\acute{o}\varsigma$ =*thymum*=franc. *thym*, d'in care unu deminutivu (*thymulum*), devine in romanesce *tiumuru*, apoi *ciumuru*, (vedi in dictionariu litter'a c), si prin syncope: *ciumru*, armonisatu prin introductionea unui *b* in: *ciumbru* si *cimbru*; déro neci e lipse de a trece prin aceste transformationi, spre a esplecá cuventulu *cimbru*; essiste chiaru in latinesce form'a *thymbra* (=in intel-

ferbente doritoriu, cu dorere de anima; 2. semtitoriu la durere, si de aci in genere : semtitoriu, delicatu de semtire, plapandu; — d'in coce de Carpati noi n'amu auditu cuventulu, cu tote acestea, ca deriyatu d'in *doru*, si pentru co a-spreme una nuanzia de idea ce nu se e-spreme prin *doiosu*, ellu ar poté trece in dictionariulu limbei, de si suffissulu *nicu* nu este romanicu; se pote inse si inlocui prin form'a curatu romanica : *doro-roşu* sau *dolorosu*, trassu d'in *dorore*.

DOSADA, s. f., afflictio, anxietas; superare mare, neçadiu nespusu, amaritione suffietesca; de aci si verbu : *dosadire* = affligere, cruciare, angere; a superá, a amari; — ? d'in slav. *dosada* = injuria; dero cuventulu slavicu cumu se espleca? Este cumuva verbulu *dosaditi* = *dosadire* unu compusu d'in do si *saditi* = *sadire*? dero atunci cumu esse d'in assemenea etymologia intellessulu de *dosadire*? se nu fia ore *dosada* in loqu de *dosata* d'in unu verbu *dosare*, trassu d'in verb'a *dosu*, cu insemnare analoga lui *assuipire*, trassu d'in *assuipire*?

DOSADIRE, -escu, v., vedi *dosada*.

DOSIANA, *dosianire*, vedi *dojana*, *doganire*.

DOSNICU, a, adj., in loqu de *dossicu*, nu e de recommendatu.

DOSPIRE, -escu, v., fermentare, fermentare; a fermentá, a ferbe, vorbindu de coça, si de alte assemeni lucruri; — dupo dictionariulu de Buda d'in latin *dispasscere*; dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slav. *dozpěti*; dero acestu cuventu slavicu insemna venire; cumu espleca dero insemnarea cuventulu romanescu?

DOSTU, s. m., *origanum vulgare*; una planta; — nu scimu se fia connotutu acestu cuventu d'in coce de Carpati; ellu pare a fi germ. *dosten*.

DOVEDA, s. f., argumentum, ratio, testimonium, documentum; medilocu de a invederá unu addeveru, de a confirmá una assertion sau spusă, de a convinge si incredentiá pre cineva despre ceva: *proba*, *argumentu*, *semnu*, *documentu*, *marturia*, *marturu*, etc. (vedi *dovedire*).

DOVEDIRE, -escu, v., confirmare, comprobare, demonstrare, probare; persuadere; vincere; a produce *dovedi* pentru invederarea unui addeveru sau unei spuse, pentru convingere a cuiva : a *probá*, a *demonstrá*, a *invederá*, a *incredentiá*, a *convince*, etc.; de aci in insemnări speciala : a *dovedi pre cineva cu verb'a* = a l'invinge, a l'intrece, a lu remané cu verb'a; a *dovedi pre cineva cu mentioni*, cu *mancatorie*, cu *insellatorie*, etc.; — dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slav. *dovesti*; dero acestu cuventu are in vechi'a slavica numai insemnarea de *adducere*, care nu espleca variatiulu intellessu allu cuventulu romanescu; este addeveratu co in unele d'in limbele noue slavice, cumu in rusesce : *dovodü* = *proba*, *marturia*, etc., essistu cuvente d'in radecin'a *dovesti* cu intellessuri analoge cuventelor rom. *doveda*, *dovedire*; dero nu este mai pucinu addeveratu, co intellessulu atatu allu cuventelor romanesci, cātu si allu celoru slavice s'ar esplecá cu multu mai bene, referindu-le la rom. *vedere* = *videre*, d'in care form'a *vedere* = a pune in *vedere*, a *descoperi*, etc., a datu, prin compunere cu *de* (stramutatu in *do*), *dovedire*, si de aci : *doveda*; dupo invetiatiulu *Miklosich* rom. *vedere* sau *vadire* ar fi vechiu slav. *vaditi* = *accusare*; dero slav. *vaditi* insusi, ca deriyatu, remané neesplecatu prin vre una radecina propria acestei limbe; e forte probabile, co cuventulu slavicu insusi este impromutatu; serb. *vaditi* cu insemnarea de a *produce*, a *presentá*, etc., duce la latin. *vadere*, de unde *radimonium* cu insemnare de *presentare inaintea judeciului*, care s'a potutu generalisá intre Románi si a se dice de veri ce *presentare*, si de aci : *punere inaintea ochiloru*, *descoperire*, etc.; astufellu si in suppositionea, co *vadire* ar fi in relatione cu slav. *vaditi*, noi credemu, co relationea intre aceste doue cuvente nu este cea indicata de invetiatiulu slavistu, ci togmái cea contraria, adeco co cuventulu de la Románi a trecut la slavi; cellu pucinu in materia juridica este necontestatu co slavii, ca si tote celle alte popore, au impromutatu multe de la

Romani : espressionea serbesca : *dan od vade* = status dies pune pre deplenu in vedere co cuventele slavice in cestione au essitu d'in latin. *vas-vadis, vadimonium*; totusi noi credemu, co *dovedire*, ca si simplulu *vedere*, se refere ca mai bene, si prin forma si prin intellesu, la *videre* = *vedere*; déco dascalii maniaci de slavismu au potutu face usu de cuvente trasse d'in acea-asi radecina cu forme slavice, cumu : *vedenia*, acesta-a inco nu e unu cuventu, co formele *vedere, dovedire* aru fi si elle slavice.

DOVLIACELLU, s. m., pl.-i, 1. ca deminutivu d'in *dovliacu* va se dica unu *dovliacu micu*, care nu s'a desvoltatu inco pre deplenu; 2. in speciale : specia de *dovliacu micu de form'a cylindrica*, care, nu cresce neci una data asiá mare ca *dovliaculu*, si care este un'a d'in legumele celle mai bune.

DOVLIACU, s. m., pl.-i, *cucurbita orbiculata*; specia de fructu ce cresce forte mare si are forma rotunda ca a pepenelui; prin locurile, unde se conosciu si cuventele : *bostanu* si *lubenitia*, applicate la acellu-asi genu de fructu, differenti'a de intellesu ce se pune intre aceste trei cuvente, este, co *bostanu* se applica ca nume genericu la tote speciile, *dovliacu* numai la speci'a de *bostanu* cu scorti'a suptire, si *lubenitia* la speci'a de *bostanu* cu scorti'a mai grossa; — metaforice : *capu mare si seccu*, (vedi pentru etymologia articulu : *debla*; éro pentru intellesu compara *bostanu* d'in glossariu si *cucurbeta* d'in dictionariu).

DOVLIATE (prin assimilarea lui *a* cu *i* pronuntiatu : *dovliete*, apoi *dovlete*), s. m., de acea-asi insemnare cu *dovliacu*.

DOVLECELLU, etc., vedi *dovliacellu*, etc.,

DRAGALASIU, -a, adj., vedi *dragutiu*.

DRAGASTOSU, -a, adj., vedi *dragostosu*.

DRAGOMANU, s. m., interpret; interprete, care serve de intermediariu pentru intellegerea unoru omeni, ce nu si conosciu unulu altui-a limb'a, si in speciale : cellu ce se afla allepitu pre longa una ambassata, pentru ca se serva de interprete; pre candu la alti inter-

preti se applica mai bene numirea de *talmaciu*; — cuventulu se afla in multe alte limbe; noi vomu citá aci numai form'a ce éllu a luatu in limbele sorori cu a nostra : ital. *dragomanno*, isp. *dragoman*, franc. *drogman*, si in alta forma ital. *turcimanno*, isp. *trujman*, franc. *trucheman* sau *truchement*, tote trasse d'in arabic. *targoman* sau *torgoman* = *esplecatoriu, commentatoriu, interprete*.

DRAGOSTE, s. f., amor, caritas; amore, caritate, affectione de anima plena de focu si profunda; cuventulu ca si *amore*, espreme atátu sentimentulu nobile si desinteressatu, câtu si cellu ce are de obiectu satisfactiunea unui appetitu allu carnei; — prin accentu insusi se vede co este strainu de limba; de acea-a a si cadutu in desuetudine, si in loculu lui au intratu alte cuvente curatu romanice : *amore, caritate, affectione*, etc., cari espremu cu mai multa precisione diferitele nuantie alle sentimentului de amore, (vedi *dragu*).

DRAGOSTOSU, -a, adj., amabilis, amoenus; amabile, placutu, care inspira *dragoste*.

DRAGU, -a, adj. carus, dilectus; placutu, gratosu, care inspira amore, care ne atrage si ne farmeca : cui nu su *drage florile*? cui nu su *dragi copillii*? tote animabile mice ne sunt *drage*; *nemicu nu mi e mai dragu pre lume ca una buna si credentiosa arma*; *mi este dragu ca sarea in ochi* = *mi este nespusu de uritu*; *dragu ti e joculu, copille*; *de ti ar fi si cartea totu asiá de draga*; — de aci in speciale, in appellatione : *ascultame pre mene, draga*; *nu face asiá, dragulu meu*; *fiti intellefti, dragu mei copii*, etc., — cu *draga anima* = *bucurosu*; ca substantivu : *dragulu* se oppone la *uritu*; *de dragulu teu nu me induru a plecă de aici*; si cu formá feminina in espressioni adverbiali ca : *de draga*; *cu draga* : *cu draga, cu nene mai currendu faci ceva cu acestu omu, de câtu luandulu cu reulu*; *de draga nu intellege ellu*, etc.; — varietatea de insemnări a cuventului face cellu pocinu indioisa suppositionea, co ar veni d'in slav. *dragŭ*, cu atátu mai multu co cuventulu slavicu nu insemna de câtu

pretiosu, pre cându cellu romanescu are intellessuri, cari nu se invoiescu cu conceptulu de *pretiu*, ci cu multu mai bene cu cellu de *tragere* sau *attragere*, caracteriu *destinctivu* allu *gratiei*, prin care e cineva *dragu*; si de aceea s'ar poté forte bene ca *dragu* se fia in locu de *tragu* cu intellessu de *attractivu*; in limb'a franceze cuventulu *attraitt*, trassu d'in aceea-asi radecina, insemna *medilocu de a placé, gratia*, etc.; co *dragoste* este unu slovenismu, nu mai incapa indouentia; accentulu cuventului ua arreta; déro nu se pote dice totu atâtu despre forme ca *dragu*, *dragutiu*, *indragire*, etc.

DRAGULETIU, deminutivu d'in *dragu*; vedi *dragutiu*.

DRAGUTIU, -ia, adj., deminutivu d'in *dragu*: *florile sunt dragutie, unu dragutiu de copillu, una dragutia de feta*; ca substantivu: *amante* = *amatus*, *amata*: *nu pote sufferi una ora, fora se si vedea draguti'a*; si metaforice: *draguti'a mea e pusc'a*; — *dragutiu*, *draguletiu* si *dragalasiu* sunt trei forme de deminutivu d'in *dragu*, inse *draguletiu* si *dragalasiu* nu se ieu cu insemnarea de *amante*, ce are *dragutiu*; *draguletiu* luatu cu insemnarea de adiectivu a lui *dragutiu* este una espressioné rara, si are insemnarea de simplu deminutivu, precandu *dragutiu* este mai multu desmerdatoriu si resfetatoriu, si adauge, éro nu scade, prin form'a sea de deminutivu, poterea de insemnare a cuventului primitivu: *dragu*; *dragalasiu*, in fine, espreme numai potentia de *efficacitate*, éro nu si *effectu actualé*, ca *dragu* si *dragutiu*: *cine e dragalasiu ne pote deveni dragu sau dragutiu, potemu inse semti si reconnosce co ceva e dragalasiu, fora se ne cadia dragu sau dragutiu*.

DRAVUIRE, -escu, (vedi *dreva* si *dringu*).

DRETE, s. f., una planta, esplecata in Barcianu prin lat. *tremella*, (vedi *dreva*).

DRESITELA, s. f., la Macedoromani: puiua sau mora de batutu panura; *tela* se dice la Macedoromani in locu de *pandia* si *panura*, si prin urmare *dresitela* ar poté fi unu compus d'in *tela* si ? *dregi* sau *dresi*, d'in *dregu*.

DREVA, s. f., (vedi *dringu*).

DRICHIA, s. f., lemnisioru taiatu la amendoue capetele piediesiu, cu care se joca copillii, lovindu-lu cu unu reteveiu mai mare si facundu-lu se sbore cotra alti copilli, cari se attinu spre a lu prende; in alte locuri *drichi'a* se chiama *tiurca*: *a jocá drichi'a, a bate bine drichi'a*, (vedi *drugu*).

DRICU, s. m., *gestatorium*; 1. corpulu carrului ce stá pre osse si in care se incarca celle de trasportatu cu carrulu; 2. carru funebru, in care se transporta mortii la mormentu, (vedi *drugu*).

DRIMBA, s. f., micu instrumentu de ferru, cu una limba vibratoria intre doue bracie, cu care, pusu intre denti, pote cineva cantá, tragundu cu degetulu si facundu se vibredie limb'a instrumentului; — cuventu formatu prin imitatione sonului: *drim, drim*, ce produce *drimb'a*, sau d'in *trem, trim*, radecin'a lui *trem-urare*, (vedi si *dringu*).

DRINGU, s. m., pl. -uri; 1. precátu noi scimu: a) *drimba*, b) arcu de sella de callu, c) vergea arcata cu corda, ce serve la batutulu lanei, d) in genere: vergea, corda, veri-ce bene incordatu sau vibratoriu, care vibredia, tremura, se legana, etc.; 2. dictionariulu Barcianu dà *dringu* sau *drangu* ca avendu aceea-asi insemnare cu *dreva*, si esplica acestu d'in urma cuventu prin germ. *fachbogen*, d'in care nu se intelege bene despre ce a nume obiectu este vorb'a; a-cellu-asi dictionariu dà si unu verbu *dravuire* sau *drevuire*, esplecandu-lu cu germaniculu *fachen* = *a desparti cu scandure sau politiore*, de unde s'ar intelege co *dreva* sau *drava* ar fi una *politiore*, ce *formedia una despartire in armarie si alte assemeni lucruri*; — cuventulu *dringu*, ca si *dringa* sau *drimba*, prin natur'a lor vibratoria, paru a se referi la aceea-asi radecina d'in care a essitu tremere, si care sub form'a cea mai simpla tre se vede in grec. *τρέειν* = *tremurare*; sub acesta forma simpla ea pote esplecá si numele de planta *drete*, cumu si *dreva*; déro pentru acesta d'in urma vorba vedi si *drugu*.

DRIZA, s. f., aflatu numai in Bar-

cianu cu insemnare de *erba de balta, stufu*, etc. (vedi *drugu*).

DROBU si *dropu*, s. m., pl.-uri, globulus; exta, lactes; 1. particea mica d'in ceva, mai vertosu de forma rotunda: *dropu de sare, de thymia, de apa*, etc.; in acesta insemnare se dice si *sdrobu* sau *stropu*; 2. macie de mellu, de pesce, lapti, (vedi *darapu*).

DROIE, s. f., multitudo, turba; multime mare, cantitate, numerosa trupa: *droie de cani, de copilli, de muieri, de poturnichie*, etc.; — cuventulu se dice si cu s: *sdroie, stroie*, si raspunde prin intellesu cu latin. *strues* = *grunuru*, derivatu d'in *stru-ere*, d'in care au venit, in romanesce, si: *a-stru-care, troianu*, etc.

DROJDIE, s. f. pl., fex; residuu allu unui licidu, si in speciale: residuu de vinu, de bere, de rachiu, etc., *fece, fecula*, etc.; metaforice: ce e mai de lapedatu, mai despretiatu intr'unu lucru orecare: *desfrenatii si misellii sunt drojdiele societatei*; — cuventu ce presenta combinationi fonetice contrarie limbei romanesce; sub acea-asi forma se afla in vechi'a slavica: cuventulu inse nu e slavicu, ci se afla in multe alte limbe: germ. *drusen* si *trusen*, angl. *dregs*, in media latin. *drascu*, etc., dupo unii, trasse d'in germ. *drascan* = *dreschen* = *treierare*; dero prin intellesu aceste cuvente se lega mai bene de acea-asi radecina cu grec. *ρῶς* = *fece*, *ρῶρι* = *cullessu de viia*, de unde si allu nostru *struguru* mai usioru a potutu veni decâtu d'in uva sau uvula.

DROJDIOSU-a, plenu de *drojdie, fecosu, feculentu*.

DROSICA, s. f., trassura de preambulare pre arcu si mai usiurea ca una *calesca* sau *carreta*; in speciale: trassura de *birjariu*.

DROTU, s. m., in locu de *serma*, nu se connosce d'in coce de Carpati.

DRUGA, s. f., fusus major; fusu mai mare, cu care se indruga *canura*, (vedi *drugu*).

DRUGARIU, s. m., care lucreaia *drugi* de carru sau *druge* de indrugatu; care in typografia manuesce *drugulu*.

DRUGU, s. m., pl.-i, tignum, pertica, tigillum; 1. lemnu lungu si grosu, cioplitu bene in forma cilindrica: *la celle douelaturi alle unui carru se afla cate unu drugu; fustellele sau treptelee unei scare se afla fissate intre doi drugi; cu drugii ne servimu a redica si missica d'in locu mari greutati*; 2. pertica de ferru: *la festre, pentru securitate, se batu drugi de ferru*; 3. in speciale la typografia: fusu ce appesa coll'a de typaritu pre table; 4. specia de arborellu, ce da multime de ramurelle suptiri d'in una radecina asi de potente, in catu ferrulu a ratrului se pote rupe, dandu de unu asemenia *drugu*; — form'a feminina *druga*, care sta cu *drugu* in acea-asi relatione ca si *craca* cu *cracu*, si mai allessu verbulu *indrugare*, care se conjuga simplu: *indrugu, indrugii, indrugate*, etc., sunt probe despre inalt'a vechime a cuventului *drugu*; germ. *druck* = *pressione, appesare*, etc., nu corresponde cu intellessulu cuventului romanesce; fora se mai adaugemu, co cu greu se pote admite ca unu cuventu de insemnare abstracta, cumu este germ. *druck*, se fia trecut in limba nostra cu insemnarile concrete ce are *drugu*; chiaru *drugariulu* de typografia noi nu credemu se aiba a face ceva cu germ. *drucker* sau *drucker*, de orece *drugariu* e connoscutu poporului si cu intellessulu de *facutoriu de druge*, precumu *fusariulu* esto *facutoriuulu de fuse*, (vedi *drugariu*); la intellessulu cuventului romanesce ea mai bene raspunde grec. *ῥῶς* = *stejaru*, si de aci: *veri-ce lemnu tare*, cumu canta se fia cellu d'in care se face unu *drugu*; *ῥῶατ-ῥῶατος* = *grinda*, si in speciale: *grinda ce serve de base*, la una nave mai vertosu, se appropia, si prin forma si prin intellesu, de allu nostru *drugu*; *driculu*, ca ceva *facutu d'in drugi*, cumu si *drichi'a*, ca *drugellu*, potu fi de acea-asi origine; asemenia si *dringulu* si *drimbulu* sau *drimba*, ca *obiecte ce au unu drugusioru*; la Macedoromani *trema* insemna *vergea, ramura*, ca ceva *tremuratoriu*, si metafor'a, prin care miculu instrumentu cu limba asemenia unui *drugusioru* sau unei *vergellutia*.

tremuratoria ar fi esut d'in aceeași fontana cu *drugu*, n'ar fi de locu mai cufediatoria.

DUBA, s. f., vasu de plutitu; — compara russ. dubu cu aceeași însemnare.

DUBIRE, -escu, v., perdere, pessundare; depilare, glăbrare; a smulge perii sau flocele de pe una pelle; a despoia, a jumuli, a perde pe cineva; a portă reu, a învechi; — noi nu connoscăm cuventulu d'in celle audite d'in coce de Carpati.

DUCHORE, *duhore* si *duore*, s. f., suflare puturoasă, putore, (vedi *dogore*); cuventulu se află si la Macedoromani in aceeași formă si cu acellu-asi înțelesu.

DUCHOVNICESCE, adv., ca un *duchovnicu*.

DUCHOVNICESCU, a, adj., relativu la *duchovnicu*.

DUCHOVNICIA, s. f.; demnitate de *duchovnicu*.

DUCHOVNOIRE, -escu, v., a fi *duchovnicu* cuiu? cine te *duchovnicește*? — cine te marturisește sau confessa; a se *duchovnici* — a se marturi sau confessa.

DUCHOVNICU, s. m., sacramentul penitentiei administat; preutu ce are dăruia de a asculta marturierea peccatoru si a da penitentiea pentru curățirea de aceste peccate, *confessoriu*, *marturiu*; — derivatu d'in *duchu*, cu însemnare proprie de *parente suffletescu*, (vedi *duchu* si *dogore*).

DUCHU, s. m., pl. -uri, spirites, animus, intelligentia, ingenium; halitus, exhalatio; 1. suflare orecare, si in special: suflare rea, vemetoria sanetatei, putore, gazu mortiferu: *unu duchu neplacutu esse d'in gur'a acestui omu*; *grop'a are duchu*, se nu intram in tr'en's'a, ci se ua lassam se ste mai multe dille destupate, ca se essa *duchulu d'in ea*; in acestu intellesu se dice mai multu: *dufu*, si de aci espressionea: *omu cu dufu*, disa in risu in locu de: *omu cu duchu* — omu ingeniosu, (vedi mai la valle); 2. suflare de vietia, suffletu: *in manele telle, Donne, dau duchulu meu*; 3. substantia spiritala a suffletulu, suffletulu, in oppositiune cu

substantia materiale a corpulu: *corpulu se face terrinu, etc duchulu romanu nemuritoriu*; 4. de aci: fientia care, e numai spirita fora corp: *duchuri luminate* — angeli; *duchuri intunecate sau necurate* — draoi; *duchu este Domnedicu*, si cu *duchulu se cade se ne inchinam lui*; 5. intelligentia, mente, precepere, petrandere, agerime de mente, ingeniu, spirita: *omu de duchu sau cu duchu*; a ave multu *duchu*, a nu ave *duchu*; a se inaltă cu *duchulu* peno la celle mai inalte cugetari; 6. applicare a suffletulu, pornire, passioe, etc.: *duchulu iubirei de argentu*, *duchulu necuratiei*, *allu mentionei*, *allu calomniei*, *allu urei*, *allu invidiei*, etc.; *duchulu blandetiei*, *allu infretareii*, *allu caritatei*, etc.; — cuventu de domeniulu religiosu, ellu este unulu d'in rarele esemple de vorbe, cari improzutate d'in limb'a slavica au luat, prin dominationea acestei limbe in baserica, una desvoltare mai mare de intellesu; totusi inse celle mai multe d'in însemnarile date cuventulu au ramas straine de connoștenia poporului; astadi cuventulu este mai de tota caditate in desuetudine d'impruna cu tote derivatele selle, (vedi *dogore*).

DUDA, *dudu*, vedi: *aguda*, *aguda*.

BUDUCA, s. f., feta, demnitate; — cuventu connoșcutu mai allesu in Moldavia; (vedi *dada*).

DUGHIANA, s. f., taberna; incepere in care se tine marja de vendutu — cuventulu se aude numai in Moldavia, pre candu in Munteni'a se dice *pravalia*, si pare a fi in locu de *dughiana*, *dughiana*, *dogulana* sau *dogulana*, formatu d'in *dogu* — scandura, intogmai ca si latin. taberna d'in tabula — scandura; compara: ital. *dogana*, proven. *domna*, franc. *douane*, isp. *aduna* — casa de depusu merci, vama, carvasara, etc., (vedi si *dunga*).

DUFU, s. m., vedi *duchu* la inceputu. *Duhore*, *duhovnicu*, *duku*, etc.; vedi: *duchore*, *duchovnicu*, *duchu*.

DULAMA, s. f., vestimentu de patura lungu peno d'in diosu de genuchie; Macedoromani pronuntia *dukama*, si esistentia cuventulu si la dani

este una proba, co acestu-a nu ar poté fi ungurescu, de si Ungurii au form'a : *dulama*.

DULAPIORU, s. m., deminutiv d'in *dulapu*.

DULAPU, s. m., pl.-uri, *armarium*; *armariu*, mobile de pastratu vestimente, *vase*, etc., (vedi *almariu*); *a jocá cuiva unu dulapu*=a l'amagi cu mare *dibacia*; *a inverti dulapuri*=a amblá cu in-sellatorie; — acesste d'in urma frasi si alte assemeni, in cari intra *dulapu* cu acea-asi insemnare de *artificiu*, facu a presupune cu destulla probabilitate, co cuventulu se refere la *dolu*=*dolus*=*δολος*, ca *ceva in care se ascunde si depunu lucruri de pastratu*; se pote inse ca *dulapu* se fia in legatura de cumnatia cu lat. *dolium*=bute, butoiu.

DULEU, s. m., *molossus*; cane mare, care padesce cas'a, stan'a, etc.; metaforice : omu corpulentu si greoiu.

DULGHERIA, s. f., maiestria de *dulgheriu*.

DULGHERIU, s. m., *lignarius faber*; lemnariu, maiestru in artea de a lucrá lemnulu; — cuventulu e de prisosu pre longa classiculu si populariulu: *lemnariu*.

DUMBRAVA, s. f., *silvula*, *querco-tulum*; padurice de cerri; — d'in slav. *dumbrava*; d'in *dumbrava* s'au trasse : deminutivulu *dumbravioara* si *dumbravnicu*, *dobravnicu*=planta, *mellitis mellisophyllum*.

DUMBRAVIOARA, s. f., vedi *dumbrava*.

DUMBRAVNICU, s. m., vedi *dumbrava*.

DUNGA, s. f., *linca prominens, stria, sulculus*; linia mai multu sau mai pucinu essita, mai multu sau mai pucinu aduncata : *dung'a cutitului*=muchi'a cutitului; *dungele frundioloru*=firele sau fibrele frundioloru; *dungele palmei*=liniele aduncate alle palmei; *dungele pel-lei*=veneale albastrie ce se vedu prin pelle, sau : rugele, sberciturele pellei; *dungele unei columne*=torii trassi in lungulu unei columne, sau-striele trasse in acea-asi directione; *dungele panei*=vergele apose alle panei; *dungele unui cubu*=liniele de impreunare alle super-

facieloru cubului; *a trage dunga*; de aci in genere : *lature*; *a se dá pre dunga*=a se pune pre una costa sau lature, a se culcá;—dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in vechiu slav. *dogá*=*dogá*; déro acestu cuventu nu essiste in vechi'a slavica; déro cuvente ca *dunga*, d'in cari se tragu verbe de conjugationea antania : *dungare*, nu potu fi slavice, (vedi *ciuma*, *ciudatu*); déro cuventulu *dogá* se afla si in italia-n'a si in celle alte limbe sorori, cari n'au impromutatu d'in fontana slavica; ecco in addeveru differitele forme si intellessuri, ce are cuventulu *dogá* in alte limbe romanice : ital. *dogá*, franc. *douve*, isp. deminutiv. *dovela* si *duela*, portug. *aduela*=*dogá*, provenc. *dogá* si *dougo* (si la noi *dogu* si *dogá*)=dogá si fossata sau sianti, margine sau gardu in giurulu unei grope : *dogá del vallat*=*dunga* sau *muchia a vallului*; mediu lat. *dogá*, *dova* si *douva*, cu acellu-asi intellessu ca si in provencialea : juxta *dogas vallatorum murorum*=pre longa marginile muriloru incongiurate cu vallu; in italienesce *dogá* are si insemnarea de *verga* sau *dunga circularia la una vestimentu*, si ispan. *dogal*=impletitura la guleru; in frasea media latinesca : ne forte *dogis occultis lymphæ deducerentur*=ca nu cumu-va pre canali ascunse se se adduca ape, *dogá* are insemnarea de *canale*; in fine chiaru in latin'a mai vechia se vede, co a statu cuventulu *dogá* cu insemnarea de *vasu*, de *continutoriu* in genere, de orece in Vopiscu aflamu : *facta est ratio dogæ, cuparum, navium*, etc.; éro in Glossariulu lui Philox. *dogá* se espleca cu *δογάρης*=bute, butoiu, butilla, etc., si *dogarius* cu *δογματοποιός* (allu nostru *dogariu* si in forma si in intellessu); *dogá* a fostu, se vede, unulu d'in acelle numeroase cuvente proprie limbei rustice, care s'a pastratu in limbele romanice si a produsu, mai allessu in limb'a nostra, una mare familia de cuvente; d'in limbele romanice au trecutu si in alte limbe : germ. *dauge* sau *daube*, grec. *δόγα*, alban. *dhoga*, magiar. *donga*=*dogá*; vechiu slav. *dogá*=*arcu*, *curcubeu*; serb. *dağa*, etc.;—cátu pentru etymologi'a cuventului, unii lu re-

duca la grec. δοχή sau δοχῆ=receptacul, vasu; δοχάνη=locu de recepție, armariu, incapere, etc. (asiá de apropiatu, si in forma si in intellesu, cu allu nostru *doghiana* sau *dughiana*); altii la latin. *ducere*, d'in care au essitu mai multe espressioni cu insemnarea de *canale*, *ceva incapetoriu si continutoriu*, cumu : *aquæ ductus*=canale de scursu apa, si in limbele noue latine : ital. *docciare*=a versá apa d'in *ceva conductoriu si continutoriu* allu acestui licidu, de unde *doccia*=franc. *douche*=isp. *ducha*=*dusia* (mai bene, prin urmare *ducia*, *dusia* fiindu franc. *douche* neromanitu); una suppositione, ca si cea alta, explica bene cuventele in cestione, si este cu greu a se determiná cineva decisivu si absolutu pentru un'a d'in doue; unu cuventu oricare d'in celle in cestione se pote esplecá in modu satisfactoriu prin una radecina, ca si prin cea alta : *doganire*, de esemplu, se pote esplecá si prin *capacitare*, si prin *conducere* sau *inveciare*; asemenea si *dogianire* sau *dosianire*=*dojanire*, etc.; si fiinduco *doganire* are camu acellu-asi intellesu cu *tocanire*, ar poté cineva admitte co si formele cu *tenua t* in locu de medi'a *d* : *tocu*, *toca*, *tocare*, *tocire*, *tocanire*, etc., au potutu essi d'in acea-asi fontana cu *dogu*, *doga*, *donga* sau *dunga*, *doghiana*, *doganire*, *dogariu*, etc.; inse formele cu *t* se lega ca mai bene, si prin forma si prin intellesu, parte de *tegere* : *tocu*, *teca*, *tesilla*, etc., parte de *tangere* sau *tagere* : *toca*, *tocare*=ital. *toccare*, franc. *toucher*, etc.

DUNGARE, -*edi*, v., *strigare*; a face sau trage *dunge*, (vedi *dunga*).

DURA, adv., *volutim*; invertindu-se : *a merge dur'a sau de a dur'a*, *a dá de a dur'a*; *mincele*, *rotillele se dau dur'a si mergu de a dur'a*;—cuventulu este femininulu d'in *duru*, luat cu intellesu de adverbii, ca si *surd'a* d'in *surd*; éro *duru* este una espressione, prin care se imita sunetulu unui ce care merge invertindu-se ca *rot'a*; de aci si verbulu : *duruire*=a merge de a *dur'a*, a face unu sgomotu asemenea unui ce, care merge ca *rot'a* sau pre *rota* : *audiu duruindu*

una carutia; de aci si metaforice : *ti duruie gur'a cá una mora franta*; si prin urmare, pentru esplecareá acestui verbu nu e lipse de a *allergá* la ung. *durrogni*; — acumu *duru* si *dura*, desí paru a fi asiá de departate, prin intellesu, de latin. *durus*, *dura*=aspru, totusi nu ar fi improbabile, ca cuventulu *durus*, care si a perduto in limba insemnare generale de *aspru*, se se fia applectatu exclusivu si in speciale la *sunetulu duru produsu prin invertirea unui ce*, si de aci apoi la *mersulu invertitu*; déro in locu de *duruire* se dice si *durduire*, si acesta d'in urma forma duce la *du-duire*, care, casi *bubuire*, este una duplicazione d'in *du*, prin care se imita unu sunetu confusu, déro potente : *audiamu ceva care facea du, du, du*; d'in aceea-asi onomatopeia au essitu pre de una parte : *dupu*, *dupuire*, *diupuire*, etc., éro pre de alt'a : *duru*, *duruire*, *durduire*; *du*, prin scambarea *tenui t* in medi'a *d*, pote fi in locu de *tu*, de unde *tunu*, *tunare*, etc.; certu inse este o form'a cu *d* se vede si in grec. *δοῦρος*=sunetu produsu prin cadere sau lovire, si prin urmare analogu in forma, ca si in intellesu, cu allu nostru *dupu* sau *diupu*; si astufellu formele : *duruire*, *dupuire*, *du-duire*, au essitu d'in una onomatopeia, care sub form'a cea mai simpla : *du*, *du*, espremendu unu sunetu datu *prin lovire sau terire*, a potutu luá in unulu d'in aceste derivate, *duruire*, si insemnarea de *a merge invertindu-se*, intogmai precumu *ur'a*, de unde *uruire*=in intellesu cu *duruire* are si insemnarea de *dur'a*, afora déco *dur'a* si *duruire* nu sunt compuse cu *de* d'in *ur'a* si *uruire*; *uruire* se aude cu diverse pronuntie : *huruire*, *hiriere*, cari inse au intellessuri diverse, cumu se va vedé, la articulele speciali; aci vomu notá inco numai espressionea : *tur'a vur'a*, care pare a fi essitu d'in *dur'a* si *ur'a* sau *hur'a*; cátu pentru intellessulu acestei espressioni vedi si *ciorlu-morlu*.

DURDU, -*a*, adj., *ineptus*, *stupidus*; *amasius*; 1. netotu, tontu, nepreceptutu; ametitu, distrassu; 2. ca substantivu, mai allessu sub form'a feminina : *mun-*

dru, iubitu, amante: *durd'a mea* = *mundr'a mea*, si de aci applicatu la veri-ce obiectu de particularia si afectuosa predilectione: *pentru vechii luptaci. Românii pusc'a eră durd'a lor*; *candu in-verdieau codrii, cleptii. Românii, haiducii, si luau durd'a de a spinare si plecau se de gona inamicului, care eră strainulu sau ciocoiulu impilatoriu*; — pre cumu *tonu* a essitu d'in *tonare*, cu intellesu analogu latinescului *attonitus* d'in attonare, asiă *durdu* a cantatu se essa d'in acea-asi radecina cu *duruire* (vedi *dura*), cu insemnare de *ametitu prin' unu potente sunetu*, care esplica forte bene intellesulu cuventului de sub 1; câtu pentru cellu de sub 2., ellu este una metafora analoga cu cea prin care *nebunu* si *nebuna* inco se ieu cu a-cellu-asi intellesu: *nebu'n'a mea de pusa*; *nebumulu meu de callu*; in latinitatea media se afla *druda* = *amica* = *amasia* = iubita, munda, corresponsitoriu cu *durda* in intellesulu de sub 2; *druda*, ca si *druchte* = *sponsa* sau *logodita*, *drudi* = *amici*, *credentiosi*, etc., sunt es-site d'in germ. *treu* = *credentiosu*, *devotatu*, etc.; déro *druda*, femininu d'in unu *drudus*, are si insemnarea de *grassu*, care resare si in cuventele romanesce: *durduliu*, *durducare*, etc.; franc. *dru* inco insemna *durducatu*, *bucuratu*, ca si *dodu*, si prin urmare paru a se legá, prin sensu, de acea-asi origine cu alle nostre *durduliu*, *durducatu*; déro acestu intellesu de *grassu*, care se afla in cuventulu d'in latinitatea media: *druda*, ca si in franc. *dru* si *dodu*, ca si in romanesce: *durduliu*, *durducatu*, nu se pote in nici unu modu esplecă si conciliá cu intellesulu de *muntra* ce are *druda*, ca derivatu d'in germ. *treu*; cu multu mai usioru se pote esplecă intellesulu de *inflatu* prin latin. *turgidus*, care prin syncopi ar da: *turg'du*, *turd'u*, *durdu*, *drudu*, etc.; si ca se se impace intellessurile asiă de disparute ce are cuventulu romanescu *durdu*, este destullu se se compare cu grec. *τόπος*, cu insemnările de: *inflare*, *ingonfare*, *mun-dria*, *ametire*, *nebunia*, *passione*, *ne-bunesca*, etc.

DURDUIRE, *duruire*, vedi *dura* si *durdu*.

DUSIA, s. f., neologismu dupo franc. *douche* = *baia de apa rece*, ce pre *con-ducte* pica d'in una pútina pre cellu ce iea bai'a; — dupo celle spuse la articulu *dunga* form'a ce s'ar cadé a se dá cuventului ar fi *ducia*.

DUSICA, s. f., câtu se bee sau se inghite una data: *una dusica de vinu sau de rachiu*; si de aci in genere: *pucinu, unu picu, una tira*, etc.: *una dusica de carne*, — cuventulu este derivatu d'in *ducere*, care are si insemnarea de a *trage pre gutu*, de a *inghiti*.

DUSIMEA, s. f., pl. *dusimelle*, *tabulatum*; *podea* de scandure; si in specie: *podea* pre care se calca cu petiorulu; — cuventu turcescu, de care nu e lipse, candu avemu *podea*.

DUSMANESCE, adv., ca unu *dusmanu*.

DUSMANESCU, -a, adj., relativu la *dusmanu*.

DUSMANIA, s. f., fapta, portare, sentimentu, relatione sau stare de *dusmanu*.

DUSMANIRE, -escu, v., a fi *dusmanu* pre cineva sau ceva.

DUSMANOSU, -a, s. adj., plenu de *dusmania*, forte *dusmanu*.

DUSMANU, -a, s. adj., *inimicus*, *hostis*; *inimicu*; — cuventulu, in care s, ca si in derivatele: *dusmanescu*, *dusmania*, etc., se aude siueratu, este usitatu mai allessu in Moldavia; cu tote acestea ellu pare a fi de una vechia data in limba, si prin urmare nu se pote admite co ar fi venitü prin turc. *dusman*, de ore ce acestu cuventu nu pare a fi addeveratu turcescu, ci persanu; si fiendu co limb'a persana este de famili'a arica, se pote ca in acesta limba se essista cuventulu *dusmanu*, fora ca allu nostru se ne fia venitü de la Persi prin Turci, ci se se fia formatu in limb'a nostra insasi d'in *dis*, *dis* sau *dus*, si radecin'a *man* sau *men* d'in care avemu inco *mania* sau *menia*, *meniosu*, *men-te*, etc., precumu si greculu d'in aceleasi si elemente a formatu *δυσμενής*, *δουμένης* = *dusmanu*, *dusmania*.

1. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.
 2. *Scirpus americanus* (L.) Link.
 3. *Eleocharis acicularis* (L.) Rostk Schmidt
 4. *Eleocharis tenuis* (L.) Rostk Schmidt
 5. *Eleocharis obtusa* (L.) Rostk Schmidt
 6. *Eleocharis palustris* (L.) Rostk Schmidt
 7. *Eleocharis acicularis* (L.) Rostk Schmidt
 8. *Eleocharis tenuis* (L.) Rostk Schmidt
 9. *Eleocharis obtusa* (L.) Rostk Schmidt
 10. *Eleocharis palustris* (L.) Rostk Schmidt

Evidence of financial control is a necessary condition for the use of the cash flow method to value the company. The following factors are used to determine whether a company is financially controlled:

tiones'ar potéca cuventulu d'ingrec. ἔλως = balta, se sefia formatu in romanesce, de unde apoi a trecut si la Unguri.

ENGERA, s. f., specia de planta es-
plecata în *Barcianu* prin germ. enzan
= lat. gentiana.

EMANETARE, *emanetu*, vedi *amanetare*, *amanetu*.

?EPIECU, s. m., pl. -i, canicula; arruncatura de zaru, in care cadu doi assi, duplone.

ÉPINGEA si *ipingeá*, s. f., pl. *epingelle*; mantellu de ploia rosiu sau albu, ce porta mai vertosu menatorii de cai.

ERETE, s. m., accipiter; passere rapitoria, specia de gaia; — se fia ore in legatura cu grec. λέραξ, contract. ζρηξ = erete?

?ERGOLASIU, adj., activu, laboriosu;
—d'in acea-asi fontana cu *argatu*, *argatire*.

ERHA, s. f., aluta; aluta, pelle bene
si molle lucrata; — neconnoscutu d'in
coce de Carpati.

?ERICA, s. f., planta esplecata in Bar-
cianupr inger m. heidekraut? = lat. erice.

ESIAFODU, s. m. *pl.-uri*, neologismu
dupo franc. *échafaud*, care inseamna in
genere : *tablaturu* sau podu de scandure.
si in speciale : 1. podu de scandure, pre
care stau lucratorii, cari lucrezia la
unu edificiu inaltu; 2. amfiteatru sau
podu de pre care privescu spectatori la
una ceremonie; 3. podu de scandure
pentru essecutarea unui condamnatu la
morte, etc.; — form'a cuventului in alte
limbe romanice este: ital. *catafalco*, isp.
cadafalso si *cadahalso*, provenc. *cadafalso*;
form'a cea mai curata e cea italica : *cat-*
afalso, compus d'in *cata*, trassu d'in
catare = romanesc. *catare* sau *cautare*,
si d'in *falso* = *palco* = *palcu* sau *baleu* =
podu de lemn, asiá in cátu *catafalco*

ECHIPARE, vedi *echipagi*.

ECUPAMENTU, s. m., vedi *echi-*
pagiu.

EDUARE si *ieduire*, s. m., vedi *vie-*
dure si *dichoru*.

ELESCEU, si *helesceui*, s. m., pl., *cles-*
ciei; *litigium*, pl. *scina*; lacu in adensu fa-
cutu pentru procreare de pesce, *pescina-*
sau pascunir; - cu ventulu se afla, si in
unguresce sub forma halasto; dero rema-
nea, se cercetă de elu este originariu in
unguresce, *haudeco* nu cumva este im-
promutatu : in acesta d'urma supposi-

insemna proprie : *podu de scandure*, de pre care pote cineva privi, si de aci : *veri-ce podea inaltata*; form'a *catasfalcu* este, de certu, cea mai cuvenita limbei romanesci.

ESIARPA, s. f., neologismu dupo franc. *écharpe*, care insemna in speciale : buccata de stofa, cu care si incinge cineva mediloculu sau gutulu; si de aci in genere : veri-ce buccata de stofa, cu care se infasiura ceva; in alte limbe romanice cuventulu suna : ital. *sciarp*a si *ciarp*a, isp. *charpa*; tote aceste vorbe sunt, in forma si dupa origine, identice cu romanesculu *carpa*, essite d'in *carpere*=rupere, sfasiare, etc.; franc. *charpie*=scama, si prin intellessu si prin forma, confirma pre deplenu addeverulu acestei etymologie, si de acea-a noi nu credemu neci de cumu fundata suppositionea invetiatiului *Miklosich*, dupo care romanescule : *carpa*, *carpaci*, *carpire*, *carpacire*, etc., aru fi venitu d'in slav. *krŭpa*=panura; déro in limb'a romanescă cuventulu *carpa*, essitu d'in acea-asi fontana cu franc. *écharpe* si ital. *sciarp*a, sau *ciarp*a a luat una insemnare mai apropiata de intellessulu originariu allu radeicinei *carp*, si de acea-a cu greu s'ar poté applecă in acellu-asi intellessu, ce are franc. *écharpe*; de alta parte form'a *esiarp*a este cu totulu straina de analogiele limbei romanesci, si de acea-a unu cuventu cu form'a *scarpa*, sau cu form'a *fascia*=lat. *fascia*, ce are si intellessulu de *écharpe*, ar fi cellu mai cuvenitu limbei nostre pentru espressionea conceptului de *écharpe*; *fascia* este acellu-asi cu populariulu *fasia*, déro pentru destinctionea de intellessu, punctu assupr'a caruia Românulu arreta una delicatetia estrema, este mai bene a se adoptă form'a *fascia*=*écharpe* de câtu form'a *fasia*.

ESCADRA, s. f., *classicula*; numeru de navi suppose la command'a unui si acellui-asi capitani; numerulu de navi, cari compune una *escadra* este mai mare de nouă, déro nu trece preste două dieci si cinci; unu numeru de navi mai mare de două dieci si cinci formedia una addeverata armata navale, éro mai micu de

nouă, peno la trei, formedia una simpla *divisione navale*; commandantele unei *escadre* este unu *vice-amirale*; — d'in latin. *quadra*, de unde si *escadrone*=corpu de callari de una suta peno la două sute de insi, numitu asiă chiaru de la form'a despositionei selle *cudrata*.

ESCADRONE, s. m., (mai pucinu bene : *escadronu*); vedi *escadra*.

ESCONTARE, v., a face *escontu*.

ESCONTU si *scontu*, de *summa deductio*; scadimentu ce se face d'in una *summa* de bani, ce are cineva a primí, candu vré a luá acesta *summa* inainte de terminulu, la care s'ar cadé se na primesca : *regula de scontu* se chiama, in aritmetica, regul'a prin care se calcula *scontulu*, adeco *summ'a insasi de scadiutu*; — neologismu dupo franc. *escompte* de unde si verbu *escontare* si *scontare*=franc. *escompter*; déro chiaru form'a franceze cere ca in romanescă se se dica *escomptu* si *escomptare*, ca mai bune si corecte aru fi inse formele : *escomputu* si *escomputare*, ca compuse d'in *es*=*ex* si d'in *computare*=calculare; asiă in câtu *escomputare* va se dica a *scadé prin computare*; déro nu ne placu *escomputare* si *escomputu*, atunoi *scadere* si *scadimentu* sunt mai de preferitu de câtu neintellessele *scontare* si *scontu*.

ESCORTA si *scorta*, s. f., *praesidium*, *comitatus*; trupa de omeni, cari insociescu pre cineva pentru onore sau pentru securitate; — cuventulu se afla in tote limbele romanice : ital. *scorta*, isp. *escorta*; dupo unii ellu ar fi venitu d'in latin. *cohor-cohortis*=trupa de militari; déro cea mai probabile etymologia este cea care refere cuventulu la ital. *s-corgere*=*ex-corrigere*, cu insemnarea primitiva de a *derege*, a *dereptă*, a *conduce*, si de aci : a *insoci pentru onore sau pentru custodia*; *scorta* sau *escorta* asiă déro nu e de câtu participiulu de form'a feminina *escorrecă*, *scorrecă*, syncopatu *scorta*, luat cu intellessu de substantivu; de aci si verbu *escortare* sau *scortare*=ital. *scortare*=franc. *escorter*=ispan. *escortar*=a face *scorta*, a *insoci* pre cineva de una *scorta* penra onore sau pentru custodia.

ESCORTARE si *scortare*, v., vedi *escorta*.

ESLE, s. f., *praesepe*; ingraditura, in care se pune nutretiulu ce se da spre mancare boiloru, calliloru, etc.; — cuventu ce presenta combinationea fonetica *sl*, contraria limbei romanesci, d'in slav. *jasli*, cu acea-asi insemnare; *presepe* e ste cuventulu cuvenitu limbei nostre.

ESPLOITARE, v., colere; a cultivá, a face ca unu agru, una casa, una padure, etc., se dea cellu mai mare folosu; in genere, a trage folosu, a storce d'in ceva sau de la cineva totu ce ne pote dá; a speculá, a preocupá, etc.; — neologismu nefericitu, dupo franc. *exploiter*.

ESPRIMARE, v., in locu de *esprimere*, nu e de recommendatu; vedi *esprimere* in Dictionariu.

ETAGERA, s. f., vedi *etagiú*.

ETAGIU, s. m., pl.-e, *contignatio*, *tabulatum*; spatiu d'in inaltimea unui edificiu, coprinsu intre doue podelle; — neologismu dupo franc. *étage*; vechiulu si populariulu *catu* este cu multu mai de preferitu de cátu unu neologismu ca *etagiú*, de unde apoi altu neologismu si mai reu *etagera* sau *etajera* = franc. *étagère* = *politióra*.

ETICHETA, s. f., *inscriptio*, *pittacium*, *nota*; *solemnes aularum ritus*; 1. *pittaciu*, *pecete* sau *cedula* ce se pune pre una butelia, veri-ce alta nota assemene ce se allipesce de ceva, si dupo care se connosce natur'a lucrului continuu in vasulu pre care se allipesce *pittaciulu*; 2. *ceremonie*, cu cari se porta omenii de

lumea asiá nomita mare; ceremonie de portu si de portare la curti, la case mari in impregiurari solemni etc.; — neologismu dupo franc. *étiquette*, care in insemnarea de sub 1. se pote forte bene suppleni cu *pittaciu*, *nota*, *inscriptiune*; etc.; *pittaciu* este de acea-si origine cu *pittacu*, formate amendoue d'in grec. *πίττα* = *πίσσα* = *pix* = *pece* sau *resina*, asiá cumu d'in *pece* s'a formatu si *pecete* (vedi *despecelluire*); cátu pentru intellessulu de sub 2. inco se pote bene traduce prin cuvente ca: *ceremonia*, *ceremoniale*, *rituale*, etc., si prin urmare ne amu poté scuti de *eticheta*.

EVASIEA si *iavasiéa*, s. f., *lupl*, *lupatum*; clesce ce se pune in botulu unui callu, si de aci se si numesce *callusiu*, si prin urmare nu e neci una lipse de *evasiéa*, care ar fi d'in turc. *eves*.

EXORIA, s. f., *exiliu*; cuventu introdussu prin grecii d'in fanariu, asta-di cu totulu cadutu in desuetudine, si inlocuitu prin *essiliu*; mai connoscutu de cátu *exoria* = *êçopia*, a fostu si este turc. *surgunu* sau *surghiunu*, care e assémine superfluu.

EZERU, s. m., pl.-e, *stagnum*, *lacus*; *canalis*, *rivulus*; 1. pre cátu ensine connoscemu: lacu, balta cu pesce; 2. dupo unele dictionarie: canale, riusioru, parte derivata d'in unu riu; cu acésta insemnare noi connoscemu numai form'a *eazu* sau *iazu*, si in speciale: *canale de mora*; — d'in slav. *jazá* = stomacu, canale.

EZETURA, s. f., cu acellu-asi intellessu ca si *ezeru* sau *eazu*.

F.

FACALETIU si *facalletiu*, pl.-e, pala, batillum; bàtiu, neteditu mai vertosu, lopatella de mesticatu licide forte cu farina sau si alte ingredientie; in specie, servindu la mesticatulu memellige: *cu facalletiulu se mestică memellig'a; la mai multe memellige adjuge unu facalletiu*; vedi si *facâu*, essitu, probabile, d'in acea-asi radice cu *facalletiu*.

FACAU, (pron. *facâu*), pl., *facàie*, (reu pre a locuri *facàuri*), molae, pistrini, pilae arbor, fusus, fustis, pala, batillum, ala, etc.; 1. arborele, fusulu unei pétra de móra in genere; in specie: a) fusulu unei móra mai mica, unei piua, unei morisca, etc., a caroru rota e pusa orizontale; b) aripa de mora de ventu; c) scafa, lopatella affunda a rotetui morei; 2. cu intellessulu de: *paru, pertica, bàtiu*, etc., spre miscatu si mesticatu licidele d'in caldari, miste cu farina sau si alte materie ori ingredientie: *facàulu e mai mare de câtu facalletiulu*;—si *facalletiu* si *facâu* paru, probabile, co au essitu d'in *facere*, ca instrumente de *facere, agere, dare forma, regula, directione*, etc., mai antâniu ca *ceva generale*, apoi ca *ceva speciale*, precumu in celle doue covente tractate; de acea-a e de scrisu: α') *facalletiu* in form'a de *faculletiu*; β') *facâu* in form'a de *facanu* sau, póte mai bene: *faconiu, facone*.

FACIARNICIA, s. f., d'in *faciarnicu*,-a, adj., *disimulans, distimulator*; precumu si v. *faciarnicare, -escu*, *disimulare*, su de lapidatu, ca avendu forme straine, de si, ca covente, su pure si genuine, si au si forme câtu se pote de genuine in: *faciaria, faciarire, faciarin*, de cari vedi in Dictionariu.

FAÇONU, s. m., (fr. *façon*), gallicismu

strambu, ca in frasile: *façonu de vestimentu*—une *façon d'habî*;—déro cumu se escusâmu acestu *neologismu scalcia-tu?* cumu, cellu pucinu, se lu pronun-tiâmu? cumu nu se pastrédia, cellu mai pucinu, neci form'a de genu? ci, contra natura, se face d'in femin. fr. *façon*, unu *mulieroniu* ca *façonu* sau *fasonu*; co-ci, fr. *façon*, de si corruptu d'in *factione*—*factie*, are inse genulu femininu, ca tote celle in *ione*, chiaru si in celle romane imprumutate de Germani; se meturâmu déro aceste contortioni, si, déco nu ne place form'a antica si populare a coventului in cestione, adeco: *fap-tione* se scriemu cellu pucinu: *factione*; éro pentru sensulu fr. *façon*, nune lipsescu, pre longa *factione*, si covente ca: *fap-tura, forma, gestu*, etc.

FAGADARIU,-a, adj. s., *caupo*; ospetariu; vedi, *fagadau*.

FAGADAU, (pron. *fagadàu*), s. m., *caupo, popina*; ospetaria, mai allessu vulgare si sordida;—(compara ung. *fogadó*); nu s'a auditu si nu se aude pre d'in cóce de Carpati; ne mirâmu cumu Dictionariulu de *Bud'a* allatura acestu barbarismu pre lónge ispaniculu *bodega*, essitu d'in *bodega* = it. *botega* = fr. *boutique* = lat. *apotheca* = grec. *ἀποθήκη*, etc., de unde si la noi, pre lónge *apothecale de specie* sau *de medicamente*, potu stá bene si *apothecale de vinuri* si de *ospetatu*.

FAGADUELA, *fagaduintia*, etc., vedi *fagaduire*.

FAGADUIRE,-escu, v., *polliceri, promittere*; a promitte, a se oblegá sau legá, a dá sau face si implení ceva;—derivate: a) *fagaduitu*,-a, part. sup. subst., *premissus, pollicitus*; *promissum, promissile*; *promissu, juruitu*, etc.;

b) *fagaducla* = *fagaduentia*, s. f., promissum, promissio = *juruentia*, *promissu*, *promissione*; — c) *fagaduitoriu*, -tória, adj. s., promittens, promissor, *juruitoriu*, *promissoriu*; (compara ung. *fogadni*); — n'avemu nevolia de elle, adjungu popularile *juruire*, *juruentia*, *juruitoriu*, si classicile, *promittere*, *promissu*, -a, *promissione*, etc.

FAGASIU, (pre a locuri *vagasiu*), pl.-e, orbita, rotae vestigium, semita, via; 1. proprie, urm'a ce lasa rot'a afundu in mersulu seu : *acésta rota esse d'in fagasiu*, a merge cu carrale afora d'in fagasiu; 2. metaforice, linia, directione, calle : a si perde *fagasiulu*, multi essu d'in fagasiule prescriste; (compara ung. *vágás*).

FAGOTISTU, -a, adj. s. pers., care face *fagote* sau care canta cu *fagotulu*; vedi *fagotu*.

FAGOTU, pl.-e, (mai pucinu bene -uri), major tibia gravioris soni, (it. *fagotto*, prov. fr. *fagot*, isp. *fagote*, angl. *fagot*, germ. *fagott*); mai in tote limbele citate in parenthesi, *fagotu* are doue sensuri : 1. *fagotu* = mannelu, fasciclu de menute si uscate aschiore, de aprensulu foculu, lemnele d'in focariu; 2. *fagotu* = instrumentu musicale de sufflatu, nomitu franc. si *basson*, forma augmentativa, applicata, ca si *fagotu*, la una tibia sau flauta mai mare si cu sonu grave; — in acestu d'in urma sensu se aude si se scriue in limb'a nóstra de câtuva tempu; inse, cu rezerv'a unei mica ammeliorare, se pote aplicá si in intellessulu de sub 1.; coci la acellu-asi fonte pare a se refere si unu coventu romanescu in forma mai originaria de câtu a forme *fagotu*, adeco la lat. *fax*, *faeis*, *face*, care, in origine, insemná : unu fasciclu de aschiore de aprensulu, ca si affinele grec. *φάκελος* sau *φάκελλος*; de aci déro se vede essitu, probabile, si populariulu *hacu*, transformatu, de certu, d'in *facu*, ca si *hornu* d'in *fornu*.

FAIERU, s. m., obijurgatio, convellum, severa et acerba castigatio; monstrare severa, castigatione acerba, versare a focului unei supperare; — essitu chiaru d'in germ. *feuer* = *focu*, usurpatu

in gur'a *urbaniloru*, inse stinsu astadi mai de totu, asiá co : *mai bene le va merge si urbaniloru*, ca si *terraniloru*, a si *versá nu faierulu Germanului*, ci *foculu cellu multu allu Romanului*.

FAILATARIU, -a, adj. s., vedi *falai-tariu*.

FAINU, -a, adj., perfectus, rectus, optimus, egregius, eximius; de cea mai bona calitate, perfectu in genulu seu, bonu, formosu si bene facutu forte : *faina stofa*, *fainu vinu*, *faine buccate*, *faina colore*, *faine colori*, etc.; — déro nu avemu lipse de *fainu*, cu form'a lui germanica, co-ci avemu romanicul *finu*, it. *fino*, fr. *fin*; vedi dero *finu* in Dictionariu.

FALA, (sau *falla*), s. f., superbia, jactantia, ostentatio, fastus, decus, honor, laus, gloria, magnificentia, arrogantia, insolentia, etc.; mundria, trufia, superbia, arrogantia, insolentia, jactantia, etc.; inse si in bene : lauda, gloria, splendore, magnificentia, etc. : *barbatii mari su fall'a nationei*; — derivate : 1. *falletiu* = *fallosu* = *falnicu*, -a; adj., superbus, se jactans, ostentans, fastuosus, gloriosus, magnificus, splendidus, arrogans, insolens, etc., atátu in bene, câtu si in reu, ca form'a *falla*, d'in care deriva adiectivulu; 2. *fallire*, -escu, (si reflex. cu sensu naturale : a se *falli*), v., superbire, se jactare, se ostentare, collandare, gloriari, etc.; a se mundrí, a se trufi, a mari glori'a, inaltia cu laude, etc.; (compara serb. s. *hvala*, v. *hvaliti*).

FALAITARIU, s. m., eques praecurrens; callariu ce spre onore, la cermonie mari, precede carrului principelui; sau si : administru ce merge pre diosu, spre a tiné de frene si conduce callii carrului principescu; — cu probabilitate corruptu d'in germ. *vorreiter*, precursoriu calare; acumu mai cu totulu uitatu.

FALETIU, *falire*, *falosu*, etc. = *falletiu*, *fallire*, *fallosu*, etc.; vedi *fala* = *falla*.

FALFAIRE, (pres. *falfaiu* sau *falfai-escu*), v., volitare, stridere, fremere; 1. a fluturá, a sborá, a agitá aripele; metaf., *perulu seu lungu falfaia in ventu*; asiá *falfaia unu stégu spenduratu pre*

una pertica in aeru; asiá fulfaia fulgii prin aeru; 2. si despre sonulu, ce dau celle ce sbóra sau se agita: a *stride*, *surrá* etc.; — derivate: *falfaitu*,-a, part. sup. subst., *falfaitoriu*,-a, adj. s., *volatus*, *volitans*, *stridor*, etc.: *falfaitulu aripeloru* = *alarum stridor*.

FALONU, s. m., (φελόνης si φελόνιον); vedi *feloni*.

1 FARA, s. f., rumor, fama, clamor; rumore, vorba ce se face si se intende: a dá fara in térra, co vinu Tatarii; vorba multa desérta, fora scopu si fora sensu; clamore, clamori, etc.; — pre a locuri cu unu s mai multu la inceputu: a dá sfara in térra, (vedi si *farfala*).

2 FARA (pron. *fára*), prep., sine, præter, ab, absque, etc.; vedi *fora* in Dictionariu.

FARFALA si *farfalla*, s. m., homo ventosus, garrulus; omu venturatu, sventuratu; flocariu, in acestu sensu sub form'a *farfara*: *farfara de gura*, (comp. it. *farfalla*).

FARFURIA, s. f., orbis escarius, catinus, catillus; vasu pre care se pune mancare la méssa; in specie, vasu de potioliána cu forma elegante, — diminutiv: *farfuriora*, leuatu si cu pensulu speciale de taliarelle pre cari se servu dulcetie sau cafelle.

FARFURIORA, s. f., vedi *farfuria*.

FARIMA, s. f., frustillum, offula, micula; paullulum; pauxillulum; buccatella forte mica, unu picu, una mica: a face farime una ólla, unu ossu, una pâne, capulu cuiva; dati-ne una farima de pâne, si metaforice: una farima de focu, de ânima, de nasu; una farima de copilla, una farima de fetitia; a face farime pre cineva: carrulu calca vitelulu si lu face farime; si: a face in farime = a face farime; a dá cuiva una farima de batalia; — derivate: a) diminutive multe, d'in cari producemu: *farimiora*, *farimella*, *farimica*, *farimicella*, *farimiciora*, *farimicia* sau *farimitia*, etc., potendu unele supreme i: *farimitia*; *farimiciora*, etc., si avendu multe differite nantie de sensu: *da-mi si mie una farimitia de guritia*; b) *farimare*, v., (pres. *farimu*, *farimi*, *farima*, *farimâmu*, *farimati*, *farima*, etc., sau *farmu*, *farmi*,

farma, *farmâmu*, etc., cu supressionea lui i; vedi inse mai la valle), *frangere*, *effringere*, *confringere*, *comminuere*; *fricare*, *fatigare*, *lassare*, *defatigare*, *exhaustire*, etc., a face *farime*, a sparge, a strică, a nemici, etc., in sensu materiale si ideale: a *farimá una olla*, *capulu cuiva*; a *farimá capulu sérpelui*; *farimâmu unu lemn*u pentru differite scopuri: *farimâmu lemnulu*, de essemplu, ca se l'ardemu in focu; cumu *farima cineva unu vasu*, *farima si unu carru*, *farima si ossele cuiva*; de aci: a *farimá una armata*; mai vertosu: a *farimá cornulu cellui mundru*; a *farimá poterile*, a *farimá ânimele*, a *farimá lumea la lucru de nemica*; *farimati bietii ômeni de fatiga*, *de labori*; — derivate d'in *farimare*, adesea cu differentie de intellessu: a) *farimatu* si *farmatu*, part. sup. subst., cumu: *navi farmate* sau *farmate*, *pâne farmata* sau *farmata*; *farmatulu* sau *farmatulu lemnelor* cu *secura*, *farmatulu buccatelor* cu *mór'a*, *déro farmatulu grânelor* cu *petrele de mór'a*; β) *farmatoriu* si *farmatoriu*,-tória, adj. s., care *farma* sau *farima*: *farmatoriu de casele omenilor*; γ) *farmatura* si *farmatura*, amendoue cu acellu-asi sensu: *farmatur'a capului* sau *farmatur'a capului de sérpe*; α') *farmatura*, mai allessu in sensulu materiale de mica, *remasu pucinu d'in ceva*, etc.: *farmaturele ospetului* se dau cânilor; a *college farmaturele altor*u-a de pre *câmpulu scientiei*; β') *farmatur'a* inse mai vertosu in sensulu abstractu de a *farmare*: *farmatur'a pânei in farmiture*; γ') *farmitiosu* si *farmatiosu*,-a, adj., *frilabilis*, *fragilis*; de assémine cu differentie de sensu dupo differentiele de forma; — c) si derivate d'in diminutive, cumu: *farmiciare* sau *farmiciare*, *farmitiare* de la *demin. farmicia*, (vedi mai susu): a face *farmicie* = lu frustilla *comminuere*; *déro*, dupo tote aceste-a, pre longa cari ar fi inco multe de dissu, totusi cauta se mentionâmu unu compositu venit probabile d'in acellu-asi fonte, cu s=es=ex: s-*farmare*, s-*farmare*, pentru care vedi *sfermare* in Dictionariu; noi credemu *déro*, co famili'a

intensa a coventului *farima*, ce inco se dice si *farma*, a essitu d'in radicea *frag* sau *frang*, dé unde, intre milli de derivate, si form'a : *fragmen*, care, in limb'a nostra, a trecut succesive prin : *fragme*=*framene*=*frame*=*farme*, etc.; in câtu adjunse la *farime* sau *farima* sau *farma*. *M.*

FARIMARE, *farmare*, *farmatura*, etc.; vedi *farima*.

FARSIRE sau *fersire*, *sfersire*, etc.; vedi *deseversire* in Glossariu.

FARTAIU, si *fartal*, *fartariu*, pl.-e, (reu *fartaluri*), quarta pars, quadrans; a patru-a parte d'in ceva, patrariu, cartariu, cartu : *unu fartalu de amnellu*; — coventulu e d'in germ. viertel, la Românii de d'incollo de Carpati, si nu e connotutu celloru de d'in côce de Carpati.

FARTATU, s. m., *socius*, *sodalis*; sociu, cellu ce impreuna cu altulu per trece sau face ceva, cellu de aprôpe unitu cu altulu : *fartatulu de la oui*, *de la vacce*, *de la calli*; *fartati de acelle-asi studie si occupationi*; — leuatu si ca terminu de resfaciare : *fa-mi acestu bene*, *fartate*; — coventulu e prin metathese d'in *fratatu*, formatu d'in *frate*, ca si *sorata* d'in *soru*; e bene déro de scrisu *fratatu M.* — Compara si gr. *φάρτατος*, vocat. *φάρτατος*; vedi in Dictionariu *fertatu*. *L.*

FATIARNICIA, *fatiarnicu*, etc.; vedi *faciarnicia*, *faciarnicu*, etc.

FEA, s. f., vedi *fee*.

FEDELESIU, pl.-e, *hydria*, *urens*, *urna*; vasu de apa, pentru acellu-asi usu, si camu in acea-asi forma, cu cellu nomitu mai bene *bota* sau *botta*.

FEE si *fêa*, s. f., (fr. *fée*), *diva*, *nympha*, *fatidica*; fientia misteriosa, addussa si introdussa printre noi prin romantie, mai allessu francese, adeco : 1. *dina*, *diva*, *nympha*, ca : 2. *divinatória*, *farmicatória*, de aci : 3. *femina incantatória* prin *formosetia*; — n'avemù déro lipse de *fee* pre longa alle nostre : *dive*, *dine*, *farmecatérie*; — si, ce e mai ren, de derivate d'in *fee*, ca *feeria*, s. f., (fr. *féerie*), *fapta*, *fap'te de fee*; *feericu*, -a, adj., (fr. *féerique*), de *fee*.

FEERIA, *feericu*; vodi *fee*.

FELCERU, s. m., *subchirurgus*; *subchirurgu*, *adjutoriu de chirurgu*; — d'in germ. *feldscherer*.

FELIA, (pronuntia *fella*), s. f., *offula*, *offella*, *segmentum*; *buccata taliata d'in ceva*, mai allessu d'in pâne, casiu, etc. : *doue felle de memelliga*, *una fella de pepene*; a *taliá* mai multe *felle d'in carnaciu*; — se fia ore affine cu *offella*? atunci e de scrisu *fellia*.

FELISICA, s. f., specia de planta, — dict. *Barcianu* explica prin germ. *ringablume*.

FELINARARIU, adj. s., vedi *felinariu*.

FELINARIU, s. m., pl.-e, *laterna*; *laterna* sau *lanterna*; — derivatu : *felinariu*, care face sau vende *felinarie*; mulierea lui, sau cea ce face sau vende *felinarie*, se dice *felinaressa*; — d'in gr. *φανάριον*.

FELONIU sau *felonu*, s. m., (*φελόνης*, si *φελόνιον*), *casula*, *vestis liturgica*; *vestimentu*, ce imbracca preutii la liturgia, preste *stichariu*; *vestimentu superiore fora mânice*.

FELU sau *fellu*, pl.-uri, *species*, *genus*, *ratio*, *modus*, *natura*; classe de fientie sau obiecte, cari au acelle-asi caracterie, totulu caracterieloru unei clase : *natura*, *specia*, *genu*, *modu*, *varietate*, etc. : *câte felluri de erbe*! *câte felluri de animali su pre pamentu*! *ti am addussu mai multe felluri de vinuri*; *nu erá bene se fia toti ómenii numai de unu fellu*; *ce fellu de omu esti tu?* *ce fellu de vorbe spuni?* — *ce fellu?* absol., *aprove de intellessu cu : cumu?* *ce fellu ai facutu acésta-a?* *ce fellu ai cadutu?* — de aci si : *in acestu fellu*, *intru acestu fellu*; *nu ve impacati in acestu fellu*; — *de fellu* = *neci de cumu*, *intru nemica*, ca mai pucinu : *nu am mancatu*, *neci beutu de fellu*; *nu se afla de fellu pre aici*; si fora prepos. cu *acestu sensu* : *nu e fellu de vinu*, *nu e fellu de scapare*, *fellu de adjutoriu*; — derivate : a) *fellurime*, s. f., *varietas*, *diversitas* : *fellurimea caracterieloru ómenesci*; b) *fellurire*, -escu, v., *varlare* : *a felluri buccatele*, *colorile*; c) *felluritu*, -a, part. adj., *variatus*, *varius* : *fellu-*

ritele cercari ce amu facutu, nu au successu.

FERBENTIELA, s. f., calor, fervor, effervescentia; statu allu cellui ce se afla in *ferbere*, in mare caldura, apprendere de passione sau de morbu: *nu e ferbentiela de apa, ci numai ferbentiela de friguri sau de libidine*; — veri-cumu inse, form'a coventului, de totu incorrecta, cere se se suplenesca cu altulu d'in multele ce ne stau la dispositione, ca: *ferbentia, efferbentia, effervescentia, fervore=ferbore, calore, etc.*

FERBURIU, -a, adj., (afflatu numai in dict. *Buda*), coetilis; ce se pote liusioru *ferbe*.

FERDELA, s. f., quadrantal; patrantariu, vasu de mesuratu grane; d'in germ. *viertel*.

FERECE, s. f., planta (de care vedi *ferece* in Dictionariu), inse: 1. nomele acestei planta se aude dupo locuri, in diverse forme: *ferece, ferege, ferega, firice, firige, firiga*; 2. dict. *Barcianu*, connosce mai multe specie: a) *ferece alba = ferecella-alba* (esplicatu germ. *splerstade, rothes steinbrech*; b) *ferecellu*, sau pl. de regula: *ferecelli* (espl. germ. *engelstuss*); c) *ferega* (espl. germ. *gemeines farrenkraut*); 3. mai departe, dict. *Buda* explica dupo *Linneu*: a) *ferrece=tanacetum vulgare*, (germ. *rainfarren*); b) *ferecutia=polypodium vulgare*, c) *ferega=polypodium filix mas et femina*, (germ. *gemeines farrenkraut*).

FERECCELLA, *ferecellu, ferecutia*; vedi *ferece*.

FEREDEU, s. m., balneum; bania; — neconnoscutu in *terr'a romanésca*; astadi cadutu in desuetudine si in locurile pre unde se dicea alta data; *bania* e de preferitu; (compara ung. *ferdő, ferredő, furdő*).

FEREGÉ, s. f., vedi *ferece*.

FERELA, s. f., cantio; ferire, feritura, — de si d'in *ferire*, nu se mai pote recomandá pentru form'a cea straina, si astadi se evita chiaru si de acelli-la la cari erá ore-candu in favore.

FERESTREU, pl.-e, *serra*; *sérra*, instrumentu de taliatu si preparatu lemne; — derivatu: *ferestruire, -escu*, v., ser-

rare, serra secare, a taliá si lucrá cu sérra: alta data mai allessu la *Ebrei*, se *ferestruieá = erau ferestruiti si omeni*; — de si in *ferestreu* pare a intrá si coventulu *ferru* (si atunci ar fi de scrisu *ferrestreu*), totusi e de preferitu form'a *serra=serra*, care singura e populare pre a locuri.

FERFENU, s. m., planta; dupo dict. *Buda*, in system'a lui *Linneu*: 1. *ferfenu* (absolutu) = *tagetes erecta*, (germ. *nagelblume, die aufgerichte sonnenblume*); 2. *ferfenu micu* = *tagetes patula*, (germ. *ausgebreitete sonnenblume*; (nu s'ar asteptá si la noi unu *ferfenu mare*, in locu de unu *ferfenu micu*?).

FERIA, s. f., urna, amphora; vasu, mai allessu de pamentu: urna, urciuru, amphora, etc.; — dupo dict. *Buda*, se fia ore *feria* d'in seria? — pote si d'in *ferere* cu sensulu de *tinere, continere*.

FERMANU, pl.-e, decretu datu de guberniulu turcescu, (coventulu e persanu).

FERESIRE, -escu, v., vedi *firsire*.

FERTALU, s. m., vedi *fartalu*.

FERULU PAMENTULUI, s. m., (d'in *feru*? de la *fere* sau *fiere*? ori de la *feru, ferra*? de cari vedi in Dictionariu); specia de planta, de care dict. *Buda* da nomele de *ferulu pamentului = gentiana cruciata, L.*, (germ. *kreuzförmiger euzian sau sparrenstrich*); diction. *Barc.*, dupo cellu de *Bud'a* da *ferulu pamentului, = germ. kreuzförmiger euzian*, si *sparrenstich*); — se fia ore *ferulu pamentului*, nu *ferulu pamentului*, ci *fierea pamentului*? cumu dicu celli de d'in coce de Carpati.

FESNICU, pl.-e, (pre a locuri *sfesnicu, svesnicu*; inse in tote formele cu s aspru sibilante), *lychnuchus, candelabrum*; mobile, instrumentu de pusu luminari in ellu; — cari d'in aceste forme e mai originaria, nu e de lipse a se arretá, de óra ce tote su slavice si de reprobatu, fiendu co avemu alle nostre: *luminariu, lychnuchu, candelabru, etc.*

FESSAIRE, *fessiire, etc.*, vedi: *fissaire, fissiire, etc.*

FESSU, pl.-uri, caciula grecésca sau turcésca, coperimentu de capu rosiiu sau

albu cu motiu : *pre tempulu sanariotiloru Românii si Românele inco portau fessuri*; *Turcii nu scotu fessulu, neci candu saluta, neci candu intra in cas'a unui omu veri-câtu de insemnatu, neci chiaru in baserice.*

FESTA, s. f., festa, (fr. fête); vedi in Dictionariu, éro aci se se observe numai, co festa a luat, in mare parte a poporului, si sensulu de : *jocu, artificiu, rengiu*, etc. : *a jocă cuiva bone feste.*

FESTANIA, s. f., (pre a locuri : *sfe-stantia, svestania, ofestania, offestania*, inse tote cu s asupru sibilante), *aquae benedictio*; benecoventarea apei in veri-ce occasione, mai allessu inse in occasionei sollenni; — coventu slavicu, cu atât mai de repulsu, cu câtu avemu in gur'a poporului covente mai laute si mai genuine, ca : *agiasma, agiasmare, benedictione* sau *benecoventare a apei*, etc.

FESTELIRE sau *festellire, -escu*, v., (cu s aspru sibilante), *polluere, conspurcare, contaminare, splendorem infuscare, maculandum reddere*; a sordî, maculâ, contaminâ, strică si spellaci colora si splendorea, puritatea; a vescuđi, languđi; — *derivate : festellitu, -a*, part. sup. subst.; *festellitura*, s. f., *pollutio, contaminatio, languor, marcor*, etc., *sorde, maculatione, vescuđitura*, *innegrere* si *intunericare*, etc.; (compara ung. *festeni*).

FETELEU, s. m., *vlrage*; 1. *féta grosa, grossalana*, mare si greonia; 2. unu baiatu, june ce sémina mai multu a una *féta*. Formatione absurda.

FETIAIRE, -escu, v., vedi *fitiire*.

FETISCANA, s. f., (cu s aspru sibilante), *puella pæne adulta*; *féta aprope de féta mare*, inse inco nu *féta mare*, nu *féta adulta* : *d'in fetiscane multe au focu de a trece intre fetele mari.*

FETISCHETU, pl.-e, (cu s aspru sibilante); *ligula, ligamen*; *acia implettita* cu doue ace sau *férra* la celle doue capite, ce serve militariului; — nu scimu, *déco coventulu are cursu in militi'a Romaniei libere*; *déro dict. Barcianu* l'are scrisu : *fetischetu* si *esplicatu* : *nestelschnur, schnürband*.

FIACRU, s. m., (fr. *fiacre*); *rheda*

coenducticla; *trassura* care transporta, pre pretiu, persone de la unu la altulu in cetate.

FIDEA = (*fidella*), s. f., (isp. *fideos*, fr. *vermicelles*, — de la form'a lucrului); *coca addussa in forma de lungi si sup-tiri vermisioni*, ce se punu in supa, — *taliatelli* sup-tiri.

FILDESIU, s. m., *elephantus, ebur*; 1. speci'a cea mai mare de animali pre uscatu, *elefantu*; 2. ossu de elenfantu, d'in care se lucra multe obiecte de arte; — in amendoue seusurile coventu cadutu in desuetudine; cursu au coventele : *elefantu* = animale, *eboriu* sau *ebore* = ossulu a-cestui animale; (vedi *elefantu* = *elephantu*, si *ebore* = *eboriu*, in Dictionariu).

FILEGORIA, s. f., dupo dict. *Buda*, *domus hortensis voluptaria*, casa de placere in gradina; — nu scimu se se dica sau se se fi dissu d'in coce de Carpati; de altramente coventulu pare unu compositu grecescu, ce nu essiste inse in vechi'a limba greca; totusi intra mai bane in limb'a nostra unu coventu ca *filegoria* sau *philegoria* de câtu covente ca *chioscu*, etc.

FILERU, s. m., pl.-i, *creptida, solea*; *calciamentu*, care, ca si *pantofulu*, e fora tibiale, sau *turiacu*, sau *caputu* : *filerii* inse su mai *grossolani de câtu pantofii*; *pantofi su de urbani, filerii de terrani*; — acestu intellessu are coventulu d'in coce de Carpati, éro d'in collo de Carpati ar fi una moneta, dupo *Barcianu* : *heller, pfennig*; si se vede co d'in *heller vine fileru* sau *filleru, felleru*, ca banu.

FILIGIANU, pl.-e, *patera, crater, scyphus*; *cupa, tassa, poteri*, *cenacu*, *césca*, etc. : *unu feligianu de vinu, done filigiane de caféa*.

FILONICHIA, s. f., (*φιλονικία* si *φιλονικία*); vedi *filonicia, filonicu*, etc. in Dictionariu, co-ci aci nu avemu de câtu se facemu doue mice observationi : 1. co form'a *filonichia* cu *ch* n'are intellessu in limb'a nostra, de ora ce coventulu grecescu neci sub form'a de *φιλονικία*, neci sub cea de *φιλονικία*, nu are neci unu sonu care se corresponda cu *ch* = *x*; 2. in sensulu de *amóre de victoria* e bene de scrisu romanesce : *filonicia* = *philo-*

nicia, filonicu = *philonicu*, etc., ca provenite d'in *φιλαίν* si *νίκη*, (gr. *φιλονικία*); éro in sensu de *amóre de cërta* mai bene se scriue : *filonecia* = *philonecia*, *filonecu* = *philonecu*, etc., ca provenite d'in *φιλαίν* si *νέκος*, (gr. *φιλονεκία*).

FILOTIMIA, s. f., honoris amor, ambitio; d'in *φιλείν* = *amare* si d'in *τιμή* = *onore*, coventula *filotimia* sau *philotimia* insémna : *amóre de onore*, sentimentu de onore, pñntu de onore, ambitione, amore de sene, filautia, etc.

FILTRARE, v., (filtrer), colare, percolare, transcolare, vlam rimari, 1. a stracorá, a trece cu picatura-picatura, a stillá, a destillá, a trece unu licidu prin unu corpu cu forte mice gaurelle; si in sensu intrans.: *ap'a filtra prin pamentu. plouí'a filtra prin vestimentele nostre*; déro cu acestu sensu, de regula in refl. *a se filtrá*; metaf., *morbulu se filtra in medull'a vostrá*;—2. derivate : a) *filtratu*, -a, part. sup. subst., (fr. *filtré*); b) *filtratione*, s. f., (fr. *filtration*), actione de a filtrare; c) *filtru*, pl.-e, colum, (fr. *filtre*, it. *filtro*) = *stracoratóre*: *filtru de stracoratu si clarificatu vinurile*;—inse nu de amestecatu neci in forma, neci in sensu cu *filtru* = *philtru* = *philtram* = fr. *philtre* = *φίλτρον* = (poculum amatorium = *bentura de amóre*; vedi *philtru* in Dictionariu).

FILTRATIONE, *filtru*; vedi *filtrare*.

FINICA, s. f., fructulu *fenicu-lui*, de care vedi *fenicu* si *phenicu* in Dictionariu.

FINICU, s. m., vedi *fenicu* si *phenicu* in Dictionariu.

FIORA, s. f., horror; frica, spaima care coprende cu frigu si tremuru, (vedi *flori*, pl., in Dictionariu);—in singulariu *flora* pare a se aplicá in sensu mai energicu, si inco si mai energicu in form'a m. *floru*, care se aude, ca si f. *fióra*, desu in gur'a poporului, spre esemplu: *floru de morte*, unu *floru de morte mi trecu prin mente*; *floru me appucá de serpele ce vrú a me muscá*.

FIORINU, s. m., nome de moneta, de care vedi *florinu* in Dictionariu.

FIRAVU, -a, adj., pallidus, lividus, morbidus, strigosus; pallidu, morbidu, cu pandi'a leuata de pre facia, cu totulu

macru, nepotentiosu; — probabile d'in *firu*, *persona suptire* ca unu forte *suptire firu*.

FIRIDA, s. f., loculamentum, fenestra coeca; fenestra órba in pariete, care serve de pusu si pastratu differite lucruri;—d'in gree. *θρίψ*—*θρίδα*, unde *θ* = *th* a trecut in *ph* = *f*;—acésta trecere a lui *θ* in *f* e fórte vechia, appare chiaru si in multe covente latine, cumu in : *fermus* = *θερμός*, rufus (si in rufus in locu de mai tardiulu rufus) = *επο-θρός*, etc.

FIRNISIU, (si la Barcianu *firmaisu*), s. m., laeca, alter, splendor; materia de lustruitu, *vernice*;—vedi *vernice* in Dictionariu.

FIRSIRE si *fersire*, -escu, (cu s aspru sibilante), v., *amire*; a *fini*;—vedi *finire* in Dictionariu.

FISA, (scrisu de altii si *fisia*, cu s aspru sibilante; inse scriptur'a correctá e *fissa*, mai pucinu correctá *fissia*, de ora ce *fissa* nu e de cátu femin. d'in *fissu* de la *figere*, de unde apoi si *fissare*, etc.; vedi *fissare*, *fissu*, etc. in Dictionariu), s. f., (fr. *fièche*), *fibula*, *tessera*; ceva ce se *fige* sau lipesco pre pariete : bucata de metallu sau de chartaia, etc., ca se sérvá de semnu; de aci in genere : marca, semnu, nota, etc.; in specie : *marca de jocu aleatoriu*.

FISSA, *fissia*, s. f., vedi *fisa*.

FISSAIRE, vedi *faggiire* sub 2.

FISSICU, s. f., vedi *fissicu* = *fissichiu* in Dictionariu.

FISSIIRE, -escu, v., *fiare*, *efflare*, *vissire*, *pedere*, *stridere*, *sibilare*; *leviter attingere*, *stragere*, *perstringere*, *trahere*, etc.; 1. cu s aspru sibilante; *fissiiu* (si *fissiescu*), *fissii*, *fissie*, *fissimu*; *se fissiiu*, *se fissiia*, etc.; a sufflá incetu, a siuerá forte incetu, a face, prin liusioru contactu sau trecut pre longa ceva sau pre ceva, unu siueru, marmuru, susurru, stridóre, etc. : *rochiule lunge alle feteloru si mulieriloru fissiiu*; *fissie verice vestimentu lungu si largu cându se trage pre pamentu* sau se attinge de parieti sau de alte obiecte; *fissiu si aripile passeriloru in aeru*; *fissie si foculu ce nu arde bene*; *cu doue lemne ude*

foculu nu pôte de câtu fissii, etc.; 2. cu s linu sibilante, (si in acestu casu paru unii a vré se scriua *fissaire* in locu de *fissire*; conjugationea si in acestu casu, e simpla : *fissiu*, sau incarcata : *fissiescu*), a) in genere : *foculu fissie* sau *se fissie*, cându e reu facutu si cu lemne ude; *fissie unu lucru*, cându nu merge bene; *fissie furc'a*, cându dorme si nu lucră mulieroa cu ea; de aci : *fissire* = *ammortire*, a *flammortitu*, *addormitu* etc.; b) in specie, a lassá, a emitte, fora sonu, venturi d'in ventre; — acestu d'in urma sensu pare a fi cellu primitivu, co-ci : *fissire* = *bessire* = *vissire*; — derivate sunt : *fissitu*, -a, part. sup. subst., *fissitura*, s. f., etc.

FISTEU, s. m., pl.-i, mallens, *fiatua ferrea*; malliu sau maiu, *ciocanu* de feru; — nu scimu se se dica pre d'in co-ce de Carpati; coventulu pare impromutatu de fratii de preste Carpati de la germ. *fästel*; inse de certu, e de preferitu romanicul, genuinulu si populariulu : *malliu* sau *maiu*.

FISTICA, s. f., *pistaculum*, (fr. *pistache*); fructu de *fisticu*; vedi *fisticu*.

FISTICHIU, -a, (pron. *fistichiu*), adj., *evirscențe flavas*; care d'in verde bate in galbinu : *facia de rochia fistichia*; — proprie : *de colorea fisticeloru* sau *fisticului*.

FISTICU, s. m., *pistaca*, (fr. *pistachier*); arborellu ce da *fistice*; asiá déro : *fructulu fisticului e fistica*; se potu reduce mai bene la form'a romana : *pistacu*, ca arborellu; *pistaca*, ca fructu allu *pistacului*; vedi *pistacia*, (ca arbore) si *pistaciu* (ca fructu) in Dictionariu, pre candu analogi'a limbei nostre ar cere d'in contra : *pistaciu* (arbore), *pistacia* (fructu); — inse *fisticu* in expresioni ca : *fisticu in casa!* *fisticu ofora!* etc., arréta, prin verbulu derivatu : *fisticare*, co pare a tiné si de *fissire* si de *fitiire*.

FITIRE, (scrisu si *fitiaire*, *fetiiaire*), v., *luscivire*, nunquam quiescere, stare loco nescire, inepte se agitare, continue trepidare, corpus vel corporis partes huc et illuc inepte et lascive librare; cu ineptia, lasoivia, stultetia a miscă corpulu integru sau parti de alle

lui, a nu se stemperá, a fi in continua agitatione, a sarí si trepidá continuu, etc.: a si *fiti capulu*, *mânule*, *mediloculu*; spre a placé *fitiu fetele* si *mulierile*, cumu *fitiu junii fatui* ce vreu a placé *mulieriloru*; multi baiati si fete *fitiu totu corpulu* sau *parti de alle corpului*; *fitiu si certe bestia*, mai allessu *fitiu si pescisiorii mici*, *fitiu serpillile codele selle*; si despre lucruri : *fitie totu ce nu e fissu*, *stabile si bene assedatu*; — derivate sunt : *fititu*, -a, part. sup. adj. subst. *fititura*, s. f., etc.; — déro *fitiu*, -a, adj. s., *luscivus*, *petulans*, *irrequietus* = *nostemperatu*, etc., pare a fi datu nascere celoru alte forme in cestione : *una fitia de feta*, *unu fitiu de june*, *fitie de mulieri*, *fitiulu si fiti'a su importuni si nesufferiti*; si multi *pescisiori su fitii*; ca adv. a merge *fitiu*, *fitiu-fitiu*.

FITITU, *fititura*, *fitiu*, etc.; — vedi *fitiire*.

FITILU sau *fitillu*, pl.-e, *elychnium*, (fr. *mèche*); preparatu de datu focu la oeva, mai allessu la una arma; metaforice : a dá *fitille celoru irritabili forte fora provocationi*; — coventulu pare a fi turcescu; — vedi si *festilla* in Dictionariu.

FLACAIA, *flacaire*, etc.; vedi *flacau*.

FLACAU (pron. *flacau*), s. m. pers., *adolescens*, *adolescentulus*, *adultus coelebs*, *sedalls*; june adultu, bonu de insoratu, inse care pôte nu se insóra sau nu s'a insoratu la tempu; sociu de aceaasi occupatione; — derivate: a) *flacata*, s. f., *adolescencia*, *coelibatus* = statu de *flacau*. tempu câtu sta cineva neinsoratu; b) *flacaiandru*, s. m., *adolescentulus* = deminutivu d'in *flacau*, cu sensu de : *flacau inco teneru*, sau *flacau nu deplenu adultu*; c) *flacaime*, s. f., *adolescentium multitudo*; collectivu, multime de *flacai*; d) *flucaire*, -escu, v., *adolescentiam agere*, a fi *flacau*. a si pertrece *flacaf'a* = etatea de *flacau* : cu voi amu *flucaitu*, un'a cu voi ne amu insoratu; de multu *flacaiesce si se vede*, co are inco se *flacaiésca*; — probabile, co *flacau* va fi essitu d'in *flacara*, precumu si *june* = juvenis = sanscr. *juvan*, etc., inco essira d'in *jav* = a *in florí*, a *splende*, etc.

FLASINETU, pl.-e, (germ. *fläsch-nett* sau *fläschnett*), *flstula*; flautu micutellu cu sonu suptire si acutu; — *flstula* e de preferitu; vedi *fistula* in Dictionariu.

FLECARIA, *flecarire*, *flecariu*, etc.; vedi: *flecu* = *flécu*, sau *fliacu*.

FLECE, s. f., *cœnum*, lulum molle, *flacoiditas*, *mollities*; in genere, molletia, ceva molle, dissolutu: *flecea pereloru prea copte sau batute*, (vedi urmatoriulu *fleciu*); in specie, limu molle, limu udu, plenu de apa; — derivate: a) *fleciu*, -a, adj., *flacoidus*, *mollis*, *languidus*, *resolutus*, *diffuens*, *fracidus*, *comminutus*, *tritus*, etc. = molle, mollesitu, molliatu, batutu, pisatu, farinosu, paspaliosu, etc.: *pere flecie*; *osse, mâni flecie*; b) *flecire* = *fleciuire* = *fleciniire*, -escu, v., *mollire*, *resolvere*, *conterere*, *premere*, *fracescere*, *languescere*, a molliá, mollesi, pisá, sfermá, etc.: *pere flecinite sau fleciuite*; a *flecí cordele, nervii*; *creieru flecitu, carne fleciuita*; c) *flecniire*, -escu, (scurtatu d'in *fleciniire*), are acellu-asi sensu cu celle de sub a) si b). cu differentia, co insémna si: *conglulare*, *conerescere*, *crapulari*, a prende, indesa, inchiagá, a mollesi prin multa beutura spirtuosa: *ómeni flecniti de beuture*; — d) alta seria de derivate pare nascuta d'in *flece*: a) *flesca*, s. f., (cu s aspru sibilante, dóra d'in *flescica* = *flecica*), *cœnum*, lulum, sordes; *corrugatio*, *obsoletum*, res obsoleta, alapa, etc., a') tina, neue mesticata cu tina si apa; b') in genere: sorde, lucru portatu, reu portatu, invehitu, *calcatu in petiore*, sorditu, stricatu, mollesitu etc.: *flesca de pellaría*, *flesca de rochia*, *flesca de carte*; nu-mai prin *assemiini flesce de tina cu assemiini flesce de vestimente*; y') una palma: a *lipi una flesca, mai multe flesce*; si: a *jocá de a flesc'a*, (in acestu intellessu se aude mai desu: a *jocá plesca*, totu cu s aspru sibilante); b) derivate d'in *flesca*: *flescáire*, -escu, v., a face ceva *flesca* = *sordidare*, *uti*, etc.; *flescáitu*, -a, part. sup. subst.; *flescáitura*, s. f., etc., tote ca si simplulu *flesca*, cu s aspru sibilante; de altramente se audu aceste forme d'in *flesca* si cu i: *flescáire*,

flescáitu, *flescáitura*; — e) d'in *flesca* in fine si: *flescere*, -escu, v., *premere*, *comprimere*, *conterere*, *conculcare*, *calcare*, *marcescere*, *pallescere* = a preme, appesá, calcá in petiore, striví, stricá; in specie: a pallí, a se decolorá, dedecorá, langedí: *florile flescerescu si se flescerescu*; — derivate: *flesciritu*, -a, part. sup. subst., *flesciritura*, s. f., etc., — pastrandu alta influentie asupr'a coventului *flece*, *fleciu*, d'in care celle alto, e probabile forte, co *flece*, *fleciu* au es-situ d'in acea-asi radice cu *flacidu*, *fracidu* = *flacoidus*, *fracidus*, (conf. si fr. *flasque*); si prin urmare ar fi de scriessu si pronuntiatu: *flece*, *fleciu*, *flecica*, etc. in locu de *flece*, *fleciu*, *flecica* sau *flesca*.

FLECINIRE, *fleciuire*, *flecniire*, etc., vedi *flece*.

FLECU, (pron. *flécu*), pl.-uri, *nugae*, *ineptiæ*, *garrulitas*, *loquacitas*; *nebulosus*, *nequam*; seccatura, ineptia, lucru de nimica, de neci una insemnetate, ineptia, mai allessu: *vorbe deserte*, *limbutia*, etc.: *cine si pôte perde tempulu cu assemiini flécuri*, se asculte *flécuri de copilli sau mulieri betrane*? *flécurile decrepitoru*; in locu de ceva, ai facutu unu *flécu*; *flécu de omu*, *flécu de muliere*, *flécu de artistu*, *flécu de filosofu*; mai *flécu ca tene nu e pre lume*; *ce ne totu impulliatu urechiele cu flécurile vostre*? *tu, unu flécu de ciobotariu, ne ai cosutu flécuri de ciobote*; — derivate: 1. deminutive: *flecutiú*, *flecusiuru*, *fleculletiu*; 2. *flecariu*, -a, adj. s., limbutu, care vorbesce multu, déro *flecuri*, seccature, nemicuri: unu *flecariu*, una *flecaria*; ce *flecarie*! ce fete *flecarie*! *flecarii su importuni si nesufferiti*; de aci: a) *flecarire*, -escu, v., *garrire*, *loquacem esse*, a fi *flecariu*, a spune *flecuri*, a limbuti, a nu si scí tiné gur'a, a avé mancarime de vorba secca si fastidiosa; — d'in *flecarire* esse: *flecaritu*, part. sup. s., b) *flecaria*, s. f. abstr., calitate, stare, vitiu de *flecaru* sau *flecaria* (muliere); 3. *flenca*, (si *flionca*, *flonca*), s. f., a) ca si *flécu*, *flenca* = seccatura, vorbe sece si a dese supperatorie; b) *flenca* = gura rea, supperatura; *flenc'a tea spune totu flenc'a-tranc'a*; nu ti esse d'in *flenca de cátu*

tranc'a-flenc'a;—d'in *flenca* prin form'a *flencanu*, esse: *flencanire*, -escu, v., a si jocă *flenca* de gura cu neinterupte, attingutorie si supperatorie vorbe secce si fastidiose: *ne rumpi capitele, flencanindu in tote dillele*, etc.,—fecundulu *flecu* pare essitu d'in acea-asi origine cu grecesculu *φλάξ* — *φλόακος*, *φλοαρός*, etc., nascute d'in *φλόβιν* = rom. fluere, asiă co in *flecaru e unu flussu si refluxu continuu de sonuri deserte de ideo*; — conformu inse acestei origine ar caută ca *flecu* se investa in scriptura, unu sonu ce indica si chiaru urechi'a peno la unu punctu, adeco form'a: *fluacu*, sau *fliacu*, dupo care derivatele d'in ellu s'aru modulă cu facilitate, cumu, de esemplu: *fliacariu, flianca*, etc.

FLENCA, *flencanire, flencarire*, etc.; vedi *flecu*=*flécu*.

FLENDRA si *flendura*, s. f., laclnia obsoleta, pannosa, detrita, sordida; sordida meretrix; vestimentu ruptu, invecitu, sordidu; metaf. curtisana de bassu stratu, sordida si misella; — derivate: *flendritia*=*flenderitia*, s. f., diminutivu peiorativu, in sensu mai rou de câtu form'a primitiva; *flenduros*, -a, adj., pannosus et sordidus, ruptu si sordidu, plenu de *flendure*, coperitu de *flendure*;—affine, probabile, cu *flecu*=*flécu*.

FLENDRITIA, *flenduros*; vedi *flendra* si *flendura*.

FLESCA, *flescaire, flescarire, fliscaire*, etc.; vedi *flece*.

FLITU, pl.-uri, rictus, suis risctas; rittu, botu de porcu mai vertosu;—nu scimu se se audia d'in coce de Carpati; déro vericumu, e mai bene si de preferitu: *rittu* sau *ritu*=*rictus*.

FLEURA, s. f., (pronuntia *fléura*); vedi *flecu*=*flécu*.

FLIONCA, s. f., vedi *flecu*=*flécu*.

FLIORTIA si *flórtia*, s. f., inse aplicatu si la masculu, 1. perfidus, prodtor: *fliortiele ce se dau de amici, te vendu*; 2. sordida meretrix, sordida muliere desfrenata, curtisana de cea mai bassa turpitudine.

FLOCCA sau *floca*, s. f., *floccus*; form'a fem. (d'in *flocu*, ce se aude desu,

pre multe locuri, cu unu sensu óre-care differitu de allu mascul. *flocu*, (de care vedi in Dictionariu); *una flocca de oue, nesce flocce de oue*;—derivatu, pre lónge *flocuire* d'in Dictionariu, si: *flocuire*, si *flocuire*, -escu, v., pubescere; vellere, vellleare, peotere, a dá *floci*, inse si: a smulge *floci*, a peptiná;—altu derivatu d'in *flocca* si demin. *flocella*.

FLOCCAIRE, *flocuire, flocella*; vedi *flocca*.

FLONCA, *floncanire*; vedi *flecu*=*flécu*.

FLORE, s. f., (vedi *flore* in Dictionariu), aci dămu câteva plante formate cu nomele *florei*; dupo Dict. Buda, in sistem'a lui *Linneu*: *flore* *broscosa* = *ranunculus acris*, (germ. scharfer oder brennender hahnenfuss, schmalzblume); *flore* *de mazere* = *lathyrus odoratus*, (germ. die wohlriechende blattererbse, die spanische wicke); *flore* *de narcissu* = *narcissus poeticus*, (germ. die narcisse); *flore* *de ochi* = *euphrasia officinalis*, (germ. augentrost); *flore* *de stella* = *lychnis chalcedonica*, (germ. die jerusalemblume); *flore* *de viola sau de vióru* = *cheiranthus cheiri*, (germ. die gelbe viole, lackviole, die gelbe lewkoje, die goldene lack, das gelbe vellchen); *flore* *formosa* = *bellis perennis hortensis*, (germ. das tausendschön); *flore* *niprale* *galbina* = *lupinus luteus*, (germ. die lupine, die felghohne); *flore* *passeriloru* = *anemone nemorosa*, (germ. die wilde oder weisse waldkuchenschelle, die windblume), *flore* *sorelui*: a) *de campu* = *tragopogon pratense*, (germ. der hocksabart, die hadermilch); b) *de gradina* = *heliathus annuus*, *heliotreplum*, (germ. sonnenblume); *flori domnesci* = *dianthus caryophyllus*, (germ. die nelke, das nagellein);—pre longa aceste-a adauge dict. *Barcianu*, cu aplicarea germana: *flore* *ciumei* = *callia*; *flore* *cununi* = *die kranzrade*; *flore* *grăului*, *die blane korublume*; *flore* *lui Joanne*, *wahres labkraut*; *flore* *ostiloru*, *die waldanemone, waldkuchenschelle*, (vedi mai susu: *flore* *passeriloru*); *flore* *ventului*, *das windröschchen, die windblume*; *flore* *de perina*

die färbekamille; *florea galbina*, das chrysanthemum; *flore veneta*, die deutsche schwertlilie; *floricica formosa*, die massliebe, das tausendschönchen; *flore de perriu*, das sumpfvölkchen; *flori galbine*, zweiblumiges völkchen;—adauge inco : *flore de clau* = pecten elavis, gur'a, dentii clauiei; *flori de pâne. de casiu*, etc., a) in floratura, b) mucegaiu.

FLOTACU si *flotagu*, s. f., major floccus; *flocu* ceva mai mare;—transformatu d'in *floccacu*, ca *mitutellu* d'in *micutellu*, si de acea-a de scrisu *flotacu*.

FLUERA VENTU, s. m., ventosus, cessans, otiosus; compos. ca *cascagura*, *perdevera*, etc., *flueraventu* e unula ce nu face nemica, sau lucra, face lucruri de neci una utilitate : *otiosu*, *ineptu*, *ignavu*, etc.

FLUTTURASIU, s. m., papiliunculus; paleola aurea vel argentea; diminutiv d'in *flutturu*, atatu in sensulu propriu de animale, câtu si in cellu de *floricella de argentu* sau *de auru la vestimente*, inse d'in caus'a formei, e de preferitu *flutturrellu*.

FOBURGU, pl.-uri, (d'in fr. faubourg); suburbii; vedi *suburbii* in Dictionariu.

FOCULLETIU, s. m., minor ignis; unulu d'in diminutivele de la *focu*, pre longa *focusioru*, si *focuti*, de cari vedi in Dictionariu;—*foculletiu* e de certu essitu d'in unu altu diminutiv, adeco *focullu*.

FOCULLU, s. m., vedi *foculletiu*.

FOECHIU sau *foiechiu*, s. m., apium palustre=heleoselinum. (Dict. Raoul, ce singuru da acestu coventu, explica fr. ache, céleri sauvage); asiá déro : *foiechiu*=apiu, apiu selbaticu sau palustre, *heleoselinu*;—probabile co *foiechiu* e in locu de *folieclu*, nomitu, de certu, asiá dupo *multele si menutele selle folie*.

FOFESA, s. f., canthus, apsis, ala; buccata de lemnu ce face parte d'in cercu, d'in orbe, etc., si a nome : a) un'a d'in spatiediele sau aripele *vertentiei*, cu care se dépena; b) una d'in *oppedile* sau *apsidile* cercului unei rota de carru si carrutia.

FOFINCU,-a, vedi *fonfu*.

FOIATONU (si *foietonu*, *foiletonu*), pl.-e, follelum, (fr. feuilleton); proprie, *folioru* sau *foliora*, *foitia*, etc., diminutiv d'in *foliu-folia*, applicatu inse in specie la : *ce se typarescu in unu foliu sau folia de publicitate*, pre partea de diosu a unei sau mai multoru facie alle *foliei*;—déro, in limb'a nostra, neci un'a d'in formele date alle coventului in cestione nu pote intrá si stá, ci canta sau se leuámu, in sensulu speciale allu acestui coventu, form'a diminutiva *folioru* sau *foliora*, cea mai apta la espressionea sensului, pentru co *folior'a* e numai una parte d'in *foli'a* integra; sau, cumu s'a facutu fr. feuilleton d'in feuille=folia, se formámu, déco ne place unu *augmentativu* cu sensu diminutiv, adeco : *folione* sau *folioniu*, aprope cumu e facutu fr. feuilleton d'in feuille.

FOIEU, s. m., d'in fr. foyer=focariu sau *étru*, applicatu in specie la unulu d'in *atriele* sau incaperile theatrului;—n'avemu inse lipse de unu coventu asiá de scalciatu ca *foieu*, candu dispunemu de *focariu*, *foculare*, si alte genuine covente.

FOLLESIU,-a, adj., ventricosus; d'in *folle*=pantice, *panticosu*, cu mare si grassu *pantice*, vedi si : a) in Dictionariu, *folticosu*; b) in Glossariu, *folte*.

FOLTE, adj. s., venter, pantex; ventricosus, ventriosus; d'in *folle*=pantice, 1. subst., *pantice forte* mare si lassatu in diosu; 2. adj., cellu cu *pantice mare*, grassu si lassatu in diosu; leuatu inse, de regula, ca subst. personale in masc. pentru persone de amendoue sessele; unu *folte*, fora pl., formandu inse pl. ai de *folte*, *alle de folte*;—derivatulu *folticosu* chiama *pre tata seu folte* in a-cellu-asi locu de onore, in Dictionariu.

FONFAIRE, *fonfaiu*, etc., vedi *fonfu*.

FONFU,-a, adj. s., dentibus carens, edentulus, balbus; fora denti in totu sau in parte, si de aci, balbu, inganatu, difficultosu in vorba, asiá co, cu scuipatulu seu, consperge collocutorii sei : *muliere fonfa*, *barbatu fonfu*; unu *fonfu*, *nesce fonfi*; *betránele su fonfe*;—derivate : *fonfaire*, (se conjuga simplu *fonfaiu*, sau *incarcatu fonfaiescu*), v., bal-

butire et loquendo colloquentes spulis conspergere; a fi *fonfu*, a balbuti si scui-pă lumea de pre longa sene; *fonfaiu*, -a, part. sup. subst., *fonfăitura*, s. f., *fonfăcu*, -a, = *fonfăcu*, -a, adj., aproape in intellesu cu *fonfu*; — vedi si *fer-faire*, *forfotire*.

FORAIRE si *fornaire*, (se conjuga simplu, *foraiu*, sau incarcatu, *foraiescu*), v., follicare, stertere; cu stridore, strepitu a resufflă pre nasu sau pre gura, mai vertosu in somnu: *déco foraiescu ômenii dormienti*, *foraiu si destepti*, *celli destepti foraiescu si de mundria*; *callii foraiu si de spaima*; — si compositu cu s: *sforaire* si *sfornaire*, se conjuga ca si simplulu, *sforaiu* sau *sfornaiu*, *sforaiescu*, etc.), aproape in acellu-asi sensu cu cellu simplu; — derivate: *foraitu*, *sforaitu*, etc.; *foraitura*, *fornaitura*, *sforaitura*, etc., *foraitoriu*, *sforaitoriu* etc.: *sforaiture de mentia*; mai pucinu de admissu formele: *foraiêla*, *sforaiêla*; — formele cu n paru a se referi la *fornu*, asiă cumu lat. follicare e derivatu d'in folliis.

FORAITU, *foraitura*, *sforaitura*, etc., vedi *foraire*.

FORFAIRE (se conjuga *forfaiu* si *forfaiescu*), v., 1. balbutire; ca *fonfaire*: a vorbi incurcatu, conspergundu de scui-patu pre celli de pre longa sene; 2. garrire, deblatterare, ca *flecarire*, a vorbi multu si incurcatu, a borborosi; 3. afliuere, abundare, scateri; a formică, a affluere, abundă, fi nespusu de multu, etc.: *forfaiu vermii in acestu casiu*, *forfaiu peduchii pre densii*; — derivate: *forfaitu*, -a, part. sup. subst., cu tote insemnările verbului; *forfaitura*, s. f., actiune si effectu de a *forfaire* in tote insemnarile; — vedi si *forfotire*.

FORFAITU, *forfaitura*; vedi *forfaire*.

FORFOTIRE, -escu, v., 1. garrire, deblatterare, balbutire; a vorbi multu, incurcatu, ineptu, conspergundu cu scui-patu pre celli de longa sene; 2. scateri, affluere, abundare; a formică, a essi sau curre, se miscă in nespusa multime: *forfotescu vermii in acêsta carne*; *forfotesce sângele d'in vulneri*; 3. crepitare, strepitare, aestuare; a ferbe, undă, e-

stua, clocoti, vorbindu de ceva ce se ingrossia ferbendu: *forfotesce pisatulu in caldare*; *forfotescu tote caldarile de pre coptoriu*; — *forfotêla* e unu derivatu inadmissibile.

FOROSTAU, s. m., planta ce Dict. *Barcianu* esplica germ. *kiströschan*.

FOTA, s. f., velum anterius a peccatore demissum; velu ce copere partea anteriore a corpului unei femina de la cingutore in diosu: *fotele su parte es-sentiale a vistirului femineloru de târra*; multe fote su eosute cu mare elegantia si gustu.

FRACU, pl.-uri, (fr. *frac*, germ. *frack*), vestimentu de barbati fora pulpane d'inainte si numai cu doue code d'napoi, si cu tote aceste-a: *fraculu e vestimentulu cerutu in ceremoniele si sollemnitatele mai mari*.

FRANCARE, *franchetia*; vedi *francu*.

FRANCIA, (pronuntia *frantia*, pre a locuri: *sfrancia* = *sfrantia*), s. f., *syphilis*; morbulu cellu greu si perniciosu veneriu, *syphileu*, nomita de poporu *francia*, ca provenita prin *Franci* sau *Francesi* d'in *Franci*'a: *Francesii inse dicu franciei si u al de Naples*; addeverulu e, co acestu morbu, asiă de contagiosu si perniciosu, s'a addussu prin occidentali de differite nationi nomiti, de Turci, cu acellu-asi nome, adeco *Franci*.

FRANCO, vedi *francu*.

FRANCU, -a, adj., liber, ingenuus, immanis, sincerus, apertus, candidus; solutus, portorio solutus; *francus argentens*; 1. adj., a) liberu; b) immune, scutitu de tributu sau de impositi; in specie: solutu, allu cui pretiu sau valore s'a solutu la posta sau la transportu; sau simplu: scutitu, apperatu de dare publica: *scrissori france*, *merce franca*, *merci france de dari cōtra statu*; c) sinceru, ingenuu, cu ânima curată, care nu dice un'a si intellege alt'a; d) candidu, ingenuu, innocentu, cui neci trece prin cogitu reulu; e) liberu de vorba, care spune liberu totu ce scie si cogita, care ce are in ânima, are si pre limba; — 2. ca adv.: a *vorbi*, a *se portă francu*; a *nu se acceptă de câtu francu tote scrissorile ce ni se addreșă*; 3. ca

subst., a) person., *unu francu, una franca*; b) reale, *unu francu, una moneta francesca* de argentu, ecale in valore cu *leulu nostru*; 4. derivate: a) *francare*, v., a) solve, a solve, a dá pretiulu, valorea ceruta: *a franca scrisorile*; b) *immunitatem dare*, a scuti certe merci de darile publice; de aci: *francatu, -a*, part. sup. subst.: *scrisori francate, merce francata, francatulu scrisoriloru*; b) *franchetia*, s. f., inadmissibile, si in loculu lui potu intrá, si au intratu dejá: *sinceritate, candore, ingenuitate*, si de celle vechie cu acellu-asi sensu: *curatia de anima, de cogitu, addeverulu curatu*, etc.

FRANZELLA, s. f., pâne mai mica, mai alba si mai fragida.

FRUNDIETU, s. m., pl.-e, *frondium* multitudo; collectivu, ca *fagetu, nucetu*, etc.; multime de *frundia*; — cu acellu-asi sensu si forma: *frundisiu*; — *frundiulitia*, s. f., e unu deminutivu d'in *frundia*, care presupune altu deminutivu, *frundiulla*. Prin urmare credemu a fi de adaussu la Dictionariu.

FRUNDISIU, *frundiulla, frundiullitia*; vedi *frundietu*.

FRUNTARIU si *frontariu, -a*, adj. s., vedi in Dictionariu, observandu-se aci, co *frontariu*, ca ornamentu, sta nu numai pre frontea *calliloru*, ci si: a) pre frontea altoru-a; b) ca *fronte* a unui edificiu, *frontariu* = *frontispiciu*.

FRUNTIELIA, s. f., *finis, limes*; margine a unei regione, terra; — cu forma incorrecta in locu de *fruntaria* sau *frontaria*, de cari vedi in Dictionariu.

FUDULLIA, s. f., *fastidiosa superbia, superbum fastidium, jactantia, ostentatio*; d'in *fudullu*, calitate de *fudullu*, si fapta de *fudullu*; — *fudullu, -a*, adj.,

superbus, fastiosus, insolens; ineptesese jactans, ostentans, mundru despretiatoriu de altii, desertu, superbu; fudullire, -escu, v., de regula; ca reflex. : a se fudulli = *fastidiose superblire*; — pote co e coventu turcescu.

FUDULLIRE, *fudullu*; vedi *fudullia*.

FUMARITU, s. m., dupo analogi'a coventelor: *vaccaritu, ouiaritu, capraritu, vinaritu*, etc., *fumaritu* = dare, impositu pre *fumu*, adeco pre fornu.

FUNTU si *pfuntu, pfundu*, s. m., *libra, pondus, pondo*; vedi *pundu* = *pondu* in Dictionariu.

FUNIORA, *funiutia*, s. f., nu su de câtu deminutive d'in *fune*, pre longa celle d'in Dictionariu: *funicella, funisiora*.

FURAFOCU, s. m., *phalaena*; dupo Dic. *Raoul*: *falena, flutturellu nocturnu*, ce se rapide in lumine.

FURNIRE, -escu, v., (fr. *fournir*); 1. a procurá, provedé, instrui cu celle necesarie, a pune la dispositione ce e de lipse cuiva; 2. a orná, pará, dá paratu; — derivate: *furnitu, -a*, part. sup. *furnitura*, s. f., (fr. *fourniture, fournissement*); *furnitoriu, -toria*, dissu de unii *furnisoriu*, dupo fr. *fournisseur*; déro cu totulu inadmissibile, pre cându celle alte forme s'aru poté admite, in potea originei loru romanice, de la *furnu*, asiá co *furnire* insémna: a) proprie, a *scote indestulla provizione, pâne d'in furnu*, si de aci: a *procurá, pará* celle necesarie, etc.

FURNITORIU, *furnitu, furnitura*; vedi *furnire*.

FURTISIAGU, pl.-uri, *fartum*; hibridu nesufferitu d'in *furtu*, care e de preferitu si de adjunsu; vedi *furtu* in Dictionariu.

G.

GÂDE (pron. *gâde*), s., care se aplica cu art. f. a: *gâdea*, *caruifex*, *caruifice*, care essecuta condamnati la mörte; — d'in ce origine? pote d'in aceea-si cu slav. *gadä*, cu sensu de *fära*: *co-oi*, *intre Români nu s'a aflatu neci unulu, neci una data, se faca messeri'a de gâde*; cu altu mai multu nu se va aflä astadi, candu legea nostra a proscrissu suppliciu de mörte allu criminaliloru; neci de *gâde* déro, neci de *gialatu* (turc.) nu avemu nevolia; se pôte inse ca *gâde* se fia in relatione ca *gadillare*, pentru co se dice: *a gadillä pre cineva la guttu* = *a fä gâde*, a suggrumä, uccide, spendurä, decapitä, etc.

GADILLARE, v., titillare; a face se sentia, prin liusioru contactu, unu sentimentu de placere si de risu: *unii se gadilla asiä de tare, in câtu lessina de risu sub gadillatu*; — derivate, *gadillatu*, -a, part. sup. subst., *gadillatoriu*, -tória: *mancari gadillatörice de palatele lacumiloru*; se sciu spune si vorbe *gadillatorice de urechie*; — *gadillatura*, s. f., titillatio, actione si effectu de *gadillare*, etc.; (compara fr. *chateuiller*, care presuppone *catellare*); — vedi si *gâde*.

GADILLATU, *gadillatoriu*, *gadillatura*; vedi *gadillare*.

GADINA, s. f., avis, fera avis, ferae bestiae; 1. *passere*, *passere* de curte; 2. *passere selbatica*, rapace; 2. *fära*, bestia rapace, cu instincte de occisu alte fientie viue; — vedi *gâde*.

GAFAlRE si *gafuire*, v., (in forme si simple: *gäfuu*, *gafai*, etc., si incarcate: *gäfuiescu*), anhelare, anhelitum ducere; a resufflä, respirä cu greu si a nevolia, a sufflä tare: *gäfaiu callii de fug'a ce le ati datu*; — derivate: *gäfai-toriu*, *gäfaitura*, etc.

GAFAlTU sau *gäfuitu*, *gäfuitoriu*, *gäfuitura*; vedi *gäfaire*.

GAGAlRE, -escu, v., clangere, giuglire, glocltare, tetrinlire; balbutire, garrire; 1. in specie despre vocea gäscelor: *gäsccele gägaiescu dupo gägitulu gascanului*; 2. in genere, despre vocea ratielor, gallineloru, curceloru, etc.; 3. metaforice: a balbuti, a vorbi inganatu si incurcatu; — derivate: *gägitu*, -a, part. sup. subst.; *gägitoriu*, -tória, adj. s., *gägitura*, s. f., etc.; — coventu onomapeicu, si nu e nevolia a lu cautä in alte limbe, ca impromutatu.

GAGAlTORIU, *gägitu*, *gägitura*; vedi *gäfaire*.

GAGAlTIU, -a, adj. s., stultus, stupidus, hebes, ineptus; stultu, stupidu, capu grossu, fora mente, lipsitu de judicata, etc.; — *nomele de gägauti se aplica la parte d'in Bulgarii tinutului Bolgradu*; pare co *gägautiu* e affine cu *gäfaire*, cu *gägitorii*.

GAINARISCE, s. f., *gallinarum multitudo*; multime de *galline* — nu e de lipse, candu avemu: *gallinaria* sau *gainaria* cu acellu-si intellessu; vedi *gallinariu* in Dictionariu.

GAITIA, s. f., *graculus*, *plea glandaria*; proprie deminutivu d'in *gaia*, aplicatu inse la una specia de *gaia*-sau de *ciora*; vedi *gaia* in Dictionariu.

GAITANARIA, *gaitanariu*; vedi *gaitanu*.

GAITANU, pl. -e, *faniolus*, *resticula*; cordone, firu mai grossu, implettitu d'in mai multe fire, acia d'in multe fire: *cu gaitanu se refeca vestimente*; *unele vestimente si calciamente se inflora cu gaitanu*; prov. *lucrulu merge gaitanu*; — derivate: *gaitanariu*, -a, adj. s., care lucra sau vende *gaitanu*; fem. si, *gai-*

tanaressa; *gaitanaria*, s. f., a) arte de *gaitanariu*; b) officina de *gaitanariu*; c) multime de *gaitanu*, de flori de *gaitanu*.

GALAGIA, s. f., turba, tumultus, incenditus fremitus, conviciu; larva, clamore confusa, sbierete tumultose;—dupo Dict. *Buda*: *galagia* = magnanimitas, heretica virtus, eroismu, maria de suffletu;—derivate: *galagire*, -escu, v., tumultuari, a face *galagia*; *galagitura*, s. f., etc.,

GALANTINA, s. f., (fr. *galantine*); carne de cureanu gelata: — pôte mai bene: *gelantina*.

GALANTOMIA, -a, *galantomire*; vedi *galantomu*.

GALANTOMU, -a, adj. s., (d'in *galante-omu*), liberalis, munificus, beneficus, benignus, largus, prodigus; care are mâna larga, care d'in allu seu da si face bene, care, se uita chiaru pre sene, ca se face bene altoru-a: liberale, generos, pëno si prodigu: *multi su inse galantomi cu alle altui-a; acesti-a nu su addeverati galantomi, ci numai faciari espoliatori ai altoru-a; a rapî unoru-a spre a dâ altoru-a, nu e a fi galantomu, ci furu mascatu*; derivate: a) *galantomia*, s. f., liberalitas, munificentia, beneficentia, benignitas, largitio, calitate, dispositione si fapta de *galantomu*: *galantomi'a fora mesura duce odesea la paupertate sau la rapine; multi si ruina starile prin galantomiele selle inconsultate*; b) *galantomire*, -escu, v., munificus, liberalem, largum, prodigum esse, a fi *galantomu*, a se arretâ *galantomu*, a face *galantomie*.

GALCA (pron. *gâlca*), s. f., tumor, tumor, tonsilla, glandula, scrofula; inflatura mai mare sau mai mica, naturale sau provenita d'in morbu; D. *Miklosich* dice co acestu coventu e slavicu, numai pentru co scote si fauresce *galka*, care ar fi, fora se essista de locu neci in v. *slavica*, neci in n. *slavice*, cu tôte a-aceste-a *slavicu*: densulu crede, co pentru acêsta assertione, adunje a mentionâ *poloniculu*: *galka* cu sensulu de globu; cu atâtu inse cauta se marturi-

mu, co nu se probédia originea *slavica* a coventulu *gâlca* d'in limba româna; mai probabile e, co *gâlca* sta in affinitati cu alte vorbe alle limbei nostre, cumu, de essemplu, *galcaire*;—derivate: *galcosu*, -a, *tuberosus*; *galcure*, -escu, v., a face *gâlci*.

GALCAIRE, -escu, v., vedi *galgaire*.

GALCEVA, s. f., turba, tumultus, strepitus; rixa, jurgium, altercatio, contentio, certamen, dissensio, dissidium, discordia, etc., cërta, discordia, etc. de regula, insocita de mare strepitu, mari sbierete; — derivate: *galcevia*, s. f., *galcéva* mare, repetita si neinterrupta, saeva et continua rixa; *galcevire*, -escu, v., de regula reflex., a se *galcevi*, rixari, contendere; *galcevi-toriu*, -*galcevitória*, adj. s., rixosus, jurgiosus, rixarum cupidus, cui place *galcév'a*, care cauta *galcéva*; *galcevit-u*, -a, part. sup. subst., *galcevosu*, -a, adj., rixosus, rixae cupidus, cui placu *galcevele*, etc.;—D. *Miklosich* refere *galcéva* la slav. *glŭka* sau *glŭkŭ*, fora se dea form'a slavica, d'in care a potutu essî *galcéva*.

GALCEVIA, *galcevire*, *galcevi-toriu*, etc.; vedi *galcéva*.

GALCOSU, -a, adj., vedi *gâlca*.

GALENTIA, s. f., si m., *galentiu*, de regula, in pl. *galentie*, si m. *galenti*, lignum sandallum, ligneus soccus; calcionu de lemn: in *galenti se pórta si calciamentele celle ordinarie pre tempu de plôvia cu multa tina*; forte probabile co coventulu sta in affinitate de origine cu *gallosiu*, de care vedi in Dictionariu.

GALERTA, s. f., dupo Dict. *Barcianu*: *séma de carne ingrossiata*, germ. *verdiekte Fleischbrühe*).

GALGAIRE, (in forme simple: *galgaiu*, *gâlgai*, etc., si incarcate: *galgaiescu*, etc., si in forma mai integra: *galgarire*, -escu, (vedi *gargarire* in Dictionariu, d'in care corrupte: *galgaire*, si *galgarire*); inse: 1. sub form'a: *galgarire*, numai cu sensulu de *gargarire* sau *gargarizare*, lat. *gargarizare*, a agitâ cu strepitu unu licidu ingâtupentru spellare sau vindicare; 2. éro *gal-*

gaire se aude cu sensu mai generale; co-ci, afora de intellessulu de *gargarire*, are si sensulu generale, ce resare d'in urmatoriele frasi : *gâlgaie sangele pre nârî sau pre gura*; *gâlgaie sange si d'in vulneri*; *gâlgaie dulce pre guttulu betivului licorile si vinurile*; — derivate : *galgaitoriu* si *galgaritoriu*, -tória, adj. s., *galgaitura* si *galgaritura*, s. f., etc.

GALGAITU, *galgarire*, etc., vedi *galgaire*.

GALLIESIA, s. f., *galla*; 1. fructulu unei specia de arbore, de care vedi *galla* in Dictionariu; 2. pre a locuri, *galesia* sau *gallesia* se aude ca f. unui adiectivu: *galesiu* sau *gallesiu* = *moestus*, *tristis*, *afflictus*, *melancholicus*, *pallidus*, *melancholicu*, *tristu*, *pallidu*, cu pandi'a faciei perduta : *ce galesia figura*; *mulierile galesie attragu ânimele sentimentârie*.

GALLICIA sau *gallitia*, s. f., de regula in pl. *gallicie* sau *gallitie*, aves cohortales; *passeri* de curte; — forte probabile d'in acea-asi origine cu : *gallu*, *gallina*, etc.

GALLIMATHIA sau *gallimathias*, s., *voce* *inopes rerum*, *inanis verborum sonitus*; *sonito*, vorbe deserte de intellessu (fr. *gallimathias*); — coventulu nu e neci in franc. scrisu dupo etymologi'a ingeniosa data de unii, si a nome, co coventulu *gallimathia* ar fi espressionea unui advocatu, care sciea pucinu *latinesc* a *sea*, si care, revêndicandu furatulu *cocosiu allu unui Matthia*, s'ar fi esspresu : *galli Matthias* = *allu cocosiului Matthia*, in locu de : *Matthias gallus* = *cocosiulu lui Matthia*; dupo acesta parere ar fi de scrisu : *gallimathias*.

GALONU, pl.-e, *funiculus*, *limbus*, *vitta*, (fr. *galon*); *cordella*, *beta*, *firu* de metasse sau de alta materia; vedi si *gaitanu*.

GALOPARE, *galopu*, etc.; de cari vedi : *gallopare*, *gallopu* in Dictionariu; aci insemnâmu numai, co, desi coventele se afla mai in tote limbele romanice, si desi s'a datu de multi, ca etymologi'a, gr. *κάλη*, *καλῆν*, *καλῆσεν* = *a merge in trepidu*, *a trepidâ* sau *tropotâ*, *merge in tropotu*; totu se oppune alta etymologi'a, basata pre rationi ponderose, adeco una origine germanica, si a nome :

goth. *hlaupan*, cu *ga*: vech. germ. *gublaufan*, anglosax. *gehleapan*, (nou germ. *laufen*); germanii moderni apoi au impromutatu limbeloru romanice : *galopieren*; câtu pentru limb'a nostra, pre longa *gullopu*, ea are inco : *trepidu*, etc.

GALTANU, s. m., *guttur*, *jugulum*; *gula*; *guttu*, mai allesu parte interna a *guttului*; — D. *Miklosich* refere la unu imaginariu slavicu : *glutŭ*, nu numai *galtanu*, ci chiaru si *guttu*, ba inco si *inghitire*, ca cumu n'aru essiste si in latin'a, pre longa *guttur*, si forme ca *glittus*, *gluttus* si *glutus*, etc., d'in care au essitu, in limb'a nostra, forme mai multu sau mai pucinu modificate.

GALUSCA sau *gallusca*, (cu *s* aspru sibilante), s. f., *globulus farinaceus*; *globutiu* de farina, ce se ferbe in supa si alte zeme : *supa cu gallusce*, *gallusce cu sêru*.

GALVATINA, s. f., *cranium*, *calva*, *calvaria*; *capitina* de animale, mai raru de omu, *ossulu capului despoliatu* de pèru, etc.; — d'in *calvu*, -a, prin intermediulu formei *calvatu*, cu mica modificare de *c*. in *g*., *galvatina* in locu de *calvatina*; cu tote aceste-a D. *Miklosich* afla mediulu de a lu referi la slav. *glava*, redimandu-se pre serb. *glavetina*, care, totu dupo densulu e augmentativu, pre candu, in limb'a nostra, *terminationea ina* este, de regula, *deminutiva*.

GAMALLIA, s. f., *acus capitata vel globosa*; *capetu* mai grossu allu acului, *capetulu globosu* : *acele cu gamallia nu servu la cosutu*, ci *la prensu*, *ornatu*, etc.; *cuniele de ferru* sau de *lemn* inco au *gamallie*; *acu cu gamallia in oppositione cu aculu fora gamallia*; in genere : parte proeminente *globosa*.

GANDACELLU, s. m., *deminutivu* d'in *gandacu*; in speciale, cu sensulu de *cantharide*, *applicatu*, de regula, in pl. *gandacelli* : *gandacelli trecu de bonu remediū contra turbare sau rabia*.

GANDACU, s. m., pl.-i, *scarabeus*; *genu* de insecte; in speciale, *cantharide*; cu *gandaci se vindica turbarea*.

GANDIRE, -escu, v., *cogitare*, *meditari*, *judicare*, *putare*, *opinari*, *sentire*, etc., a *cogitâ*, *meditâ*, *judicâ*, *crede*;

derivate : *ganditu*, -a, part. sup. subst., *ganditoriu*, -toria, adj. s., cogitans, intelligens, optans, putans, etc., care cogita, crede, judica; — tote essite d'in *gându*, pl.-uri, cogitatio, cogitatum, intentio, propositum, opinio, iudicium, sententia, mens, animus, attentio, cura, sollicitudo, etc., pre deplenu, in totu si in parte, ba inco cu prisosu, respunde *gându-lui* coventulu genuinu : *cogitu*, care se refere nu numai la tote actionile si actele sufletului integru, la mente, ca si la ânima, pre candu, lucru curiosu, nu espreme nemica d'in alle a-nimei coventulu *gându*, care déro cu dereptu a cadutu mai de totu in lupt'a sea cu *cogitu*; se dâmu câteva essemple, cari se arrete invederatu co *gându* e cu totulu superfluu in limb'a : a *avé*, a *pune gându la ceva sau cineva* = a *avé*, a *pune cogitu la ceva sau cineva*; nu mi vine in *gându*, n'am *gându a face* = nu mi vine in *cogitu* (in mente), n'am *cogitu a face*; prin *gându* nu mi trece *ceva* = prin *cogitu* (prin mente) nu mi trece *ce-va*; cu *gânduri rele* = cu *cogite rele*; etc., fora se mai adaugemu, co avemu multe alte covente genuine, cari reclama loculu parasitului *gându*.
GANDITORIU, *ganditu*, *gându*, vedi *gandire*.

GANGAIRE si *gangavire*, -escu, v., balbutire; a balbuti, a vorbi incurcatu, mai allessu d'in nasu sau pre nasu, — derivate : *gangavitoriu*, -toria, adj. s., etc. tote d'in *gangavu*, -a, adj., balbus, balbu, cu vorba incurcata si innecata pre nasu, pre nari; derivatu : *gangavi'a*, s. f., statu, calitate, defectu de *gangavu*, — cellu mai simplu coventu, ce a datu nascere celloru precedenti, e : *gângu*, -a, (ca tote, peno aci produsse, cu a forte obscuru), adj. synonymu cu *gangavu*; — conf. ispan. *gangusar*, a vorbi pre nasu, a nasillá.

GANGAIRE, *gangavu*, *gangu*; vedi *gangaire*.

GANGU, s. m., xystus, porticula; sala, incapere oblunga de peramblatu, si de alte usuri, servindu, ca si *galleri'a*, *curritoriulu*, de trecutóre; — germ. *gang*.

GANJIRE, -escu, v., d'in *ganju* = fune, fune de telii, de scórtia de arbore : a *ganji*, = a impletti, resuci, etc.; Dict. de *Buda* da amendone coventele cu s : *gan-sire*, *gansiu*, si derivate ca : *gansitu*, -a, explicandu : contortus, incurvatus; vedi si *ganju* in parte.

GANJU, s. m., vedi si *ganjire*, amendone, dupo D. *Miklosich*, slavice.

GAOCE, *gaocire*, *gaocitu*; vedi *ghioce*.

GAOSA, s. f., abdomen, culu, vulva; gaur'a posticei; la femine vulv'a; — d'in acea-asi origine cu *gavanu*, *gavanosu* = *gaunosu*, etc., asiá, co *gaosa* e reddusa d'in *gavosa* = *cavosa*.

GARANTIA (differitu de *garantia* = cautione), s. f., rubla, (fr. *garance*); planta ce serve a rossí, rubia; — pentru evitarea confusioneii cu *garantia* = cautione, latin. rubla e de preferitu francescului *garance*.

GARAIRE, -escu, v., gloctare, garrire; a garri, a carcai, a gloci; — intre *gargaire* si *carcaire*, form'a *gargaire* pare cea de preferitu, ca mai aprope de *garrice*, cu care e probabile, affine *gargaire*.

GARBACIRE, -escu, v., flagellare; a bate cu *garbaciulu*; — *garbaci*, s. m., pl.e, flagellum, flagellu grossu : *servitorii administrationei* portau *garbacie*; *garbaciulu e flagellu de curelle*.

GARBACIU, pl.-e, vedi *garbacire*.

GARBOVIRE, *garbovitu*, etc., vedi *garbovu*.

GARBOVU, -a, adj., curvus, incurvus, gibbus, gibberosus, flexus; curbu, incoveiatu, gebbosu; plecatu la pamentu, plecatu de medilocu, vorbindu de unu betránu; — derivate : *garbovire*, -escu, v., a face *garbovu*, a incurbá, a plecá a inflecte cu potere : *betráni se garbovescu*; derivate d'in *garbovire* : *garbovitoriu*, -tória, adj. s., *betranetia garbovitória*; *garbovitu*, -a, part. sup. subst., *betráni garboviti*; *garbovitura*, s. f., curvatura, flexura, gibbus; — *garbovina*, s. f., curvamen, flexus, gibbus.

GARBURA, s. f., vedi : *grangure* sau *granguru*.

GARDEROBA, s. f., (fr. *garderobe*), *vestiarium*; armariu de pastratu vesti-

mentele si ornamentele; — de preferitu e *vestiariu* = *vestiarium*.

GARDA, s. f., (fr. garde, it. guardia); custode, custodia, vegla, veghia, cari su de preferitu sub tôte reporturile.

GARGALANU, s. m., vedi *garlanu*.

GARGARITIA, s. f., cureuile; insectu ce strica grânele; — coventulu pare corruptu d'in *curculione*.

GARGAUNU, s. m., crabro; insectu, musca mare, *bondariu*; metaforice : *acestu omu are mari gargauni' in capu; nu i poti scote gargaunii d'in capu; vedi si gawnu in Dictionariu*.

GARIOFILU, s. m., vedi in Dictionariu : *caryophyllu* :

GARLA, s. f., rivus, rivulus, gurges; riu, fluviu mai micu, torrente ce se vërsa si formédia lacuri, balti; lacu cu riusoriu ce curre d'in acellu-a, balta ore-cumu cu gura sau canale, pre unde se scurre si pre unde se alimenta; — pare affine cu : *garlanu* si *garliciu*.

GARLANU, s. m., gula, guttur; canale de inglititu, inglitióre; — s'ar paré a stá in affinitate cu *gula* = *gula*; Macedoromanii dicu : *gargalanu*.

GARLICIU, s. m., cellae vinariae aditus; gur'a cellariului, scar'a, pe care descendemu in cellariulu de vinu si de alte provisioni; — s'aru paré affine cu celle doue precedenti covente.

GARNIRE, (*garnissire*), -escu, v., (fr. garnir), instruere, munire, parare, ornare; a provedé cu celle necesarie : a *garni una rochia, una casá cu mobili, una mancare cu condimente*; metaforice : a *si garni capulu cu formose con-noscentie*.

GARNISONA, s. f., (fr. garnison), praesidium; numeru de armati necesariu la assecurare unei cetate. Cáu du s'ar admite, ar cautá se lié form'a de *garnitione*.

GARNITIA, s. f., fagous frutex; specia de arborellu, tufetu de frutici fagini.

GARNITU, *garnitura*; vedi *garnire* : *garnitur'a unei rochia, unei fertura, unei pellaría feminesca*.

GASCAIRE, -escu, v., se dice de vocea sau siueratura *gáscci*, clangere.

GASSIRE, -escu, v., precumusta *gan-*

dire pre longa cogitare, asiá sta si *gassire*, pre longa *aflare*; neci in forma si pueritate, neci in estensionea intellesului nu se pote compará *gassire* cu *aflare*; câteva casuri numai vomu produce, spre a se invederá lucrulu, observandu mai antâniu, co mare parte de Români nu connoscu de locu *gassire*, ci numai *aflare*; fia acumu, 1. sensulu de : *invenire, reperire, nancisel, a) a dá de ce cauta cineva : nu am gassitu acolo amicul meu; unde se lu gassescu = nu am aflatu acolo, etc., unde se l'afu; nu gassimu ce amu pusu in armariu = nu aflâmu ce amu pusu in armariu; se gassescu in mercatu de tote ce doresci = se afla in mercatu, etc., nu se gassescu ceva pre lume = nu se afla pre lume; déro neci unulu d'in Români nu gassesc intentionile cuiva, ci afla acelle intentioni; fora se intrâmu in sensulu mai metaforicu ce espremu frasi ca : am aflatu de tote, numai de acesta-a nu aflassem; pre tota diu'a aflâmu câte ceva, fora se potemu gassi acellu ceva, etc; 2. a nu cautá, a nu dorí lucrulu de gassitu, de aflatu, ci a dá preste ellu numai d'in intemplare : ne gassimu cu cineva unde nu ne ar fi trecut prin mente, co l'amu fi gassitu = ne aflâmu cu cineva unde nu ne ar fi trecut prin mente; co l'amu fi aflatu; déro, in neci unu modu, nu pote intrá *gassire* in frasi ca : me afu bene astadi, candu eri me aflam forte reu; déco voi ve aflati bene, se nu ve pese deco eu me afu bene sau reu, etc.; — e superfluu a continuá, in ammenutele selle, parallelulu inceputu; ar fi inse de mare interesse pentru unu coventu ca *gassire*, — care de tempuri nesciute se afla in gur'a Româniloru mai d'in tote partile —, de mare interesse a scí cu certitudine, de ce a nome origine e acestu coventu : pre câtu scimu noi, neci unulu d'in invetiatii straini sau indigeni, nu s'a ocupatu cu acésta cestione; abiá Dict. Buda attinge lucrulu, dandu numai a intellege, co *gassire* ar fi essitu d'in consequi, parere ce nu presenta nici una probabilitate pentru addeverulu ei; déro, dupo multe proprie cercetari asupr'a acestui coventu, cauta se ne marginimu*

a indică singur'a analogia de forma si de sensu, ce amu petutu află probabile, adeco : anglosax. *guesse* = batav. *ghissen*.

GATA, *gată*; vedi *gatare*.

GATARE, v., se conjuga de regula cu forme simple : *gatu*, *gati*, *gata*, *gatămu*, *gatați*, *gata*; se *gatu*, se *gati*, se *gate*, etc.; numai în gur'a sau sub condeliulu unor-a apparu, inse si aci forte raru, formele incarcate : *gatediu*, *gatedi*, *gatedia*, *gatămu*, *gatați*, *gatedia*; se *gatediu*, se *gatedi*, se *gatedie*, se *gatămu*, etc.; apoi, ca provincialismu, in acellu-asi sensu, se aude si scriue inco si form'a : *gati*, *gatescu*, *gatesci*, *gatesce*, *gati*, etc.; perf. si part. sup. suna, d'in *gatare* : *gatai*, *gatați*; éro d'in *gati* : *gatii*, *gatiu*. (pretotendine cu *t* duru), *parare*, *apparare*, *preparare*, *perficere*, *peragere*, *efficere*, *absolvere*; *ornare*, *adornare*, *instruere*, *procurare*, *vestire*, *induere* etc.; 1. a pará, prepará, mai allessu, a ferbe, coce, prepará de mancare : *de si ne erá fame*, nu se *gatasse* inco *buccatele*; *bucataru* maiestru *de a gata* pentru *celle* mai *bone* mese; *déro* scie *gata* dupo *gustulu* nostru; in acellu-asi sensu si *gati* : *gatiți* *prandiulu* mai *currendu*; 2. cu sensu mai generale, a pará, appará, etc. : a *gata* sau *gati* pre *cineva* de *calle*; a *gata* sau *gati* de *bataliu*; a *gata* sau *gati* mai *multe* *armate*; 3. a confece, terminá, dá in dispositione, a dispune, a applicá, etc. : *écco tote vestimentele* *gatare* sau *gati*; *tote su gatare* de *plecare*, *tote gatare* sau *gati* de *aratu*; *toti gatați* sau *gatiți* a *secerá* si *ará*; *pucini* su *gatați* a si *pune umerii* la *greu*; 4. in speciale, a terminá, esauri, a seccá, finí, etc. : *gatare* e *vinulu* d'in *tote butile*; se *gata* *farin'a* d'in *saccu*, cumu s'au *gatare* *toti bannii* d'in *punga*; 5. a vesti, investi, orná, provedé, etc. : a *gata* sau *gati* pre *toti* de *pasci*; se *gatare* cu *de tote* pentru *venatore*; *toti si tote gatați* sau *gatiți* de *nunta*; cine nu e *gatare* de *nunta* sau de *ospetiu*, e *esclusu* si *allungatu* de la *elle*; a *gata* sau *gati* mai *multe* *navi* de *bellu* si de *commerciu*; a *gata* *navile* cu *vele*, cu *catarte*, cu *remi*, cu *remigi*; — metaforice : a se *gata* de *essame*, de *respunsu*; nu erau

gatați sau *gatiți* a *responde* la *intrebările* *faute*; — 6. derivate : *gata*, s. f., *ornatus*, *ornamentum*, *instrumentum*, modu si mediu de *gatare* sau *gati*, — coventu de reprobato pentru form'a sea abbatuta de la legile limbei; de preferitu : *gatare* sau *gati*, care are sensu mai largu : *gatare* a *buccatelor*, *capului*, *perului*, *navei*, *callului*, *carrului*, *aratrului* cu *celle* *necessarie* sau cu *celle* de *ornatu*, etc.; *gataru* si *gati*, *toria*, adj. s., *parator*, *preparator*; *instructor*, *ornator*, *armator*, etc., care *gata* sau *gatesce*; in fine : *gata*, adj. s. adv., *paratus*, *perfectus*, *absolutus*, *ornatus*, *instructus*; *propensus*, *libens*, *sedulus*; *sedulo*, *libenter*, *præsto*, etc. (si ca adj. invariabile dupo numeru si dupo genu), si de regula artic. orecumu cu *a*, adeco cu *a* finale *claru*, *déro* si inchisu in certe sensuri, (de cari vedi mai diosu), cumu : e *gata* *mésa*, *gata* su *mesele*, nu e inco *gata* *restimentulu*, su *gata* inse *calcionii*; *toti su gata* de *plecare*, *tote su gata* de *colcatu*, *celli* *boni* su *gata* a *face* *bene* *veri*-cui; nu su *gata* la *lucru* indatu dupo *somnu*; mai *gata* su a *mi dá* *viétia* de *cdtu* *onorea*; la *totu* ce le *ceri* si le *rogi*, su *gata*; *gata* e *medicamentulu*? *gata* su *responsurile*? *gata* su *documentele* si *tote* *scriptele*? noi *sumu* *gata* la *tôte*; *gata* la *bene*, *gata* ca si la *reu*; *gata* a *mori*, ca si *gata* a *viue*; nu su *gata* cu *lucru* ce le ai *impusu*; — a *asceptá* de a *gata*, *tote* de a *gata*; *banni* de a *gata*, *banni* cu *gata*, *banni* pre *gata*, *banni* in *gata*; repetitu : *gata-gata*; *era* *gata-gata* se *plece*; *gata-gata* se se *occida*; — peno aci cu *a* finale *claru*, inse si cu *a* finale *obscuru* in intellusulu de subst. allu verbului : *parator*, *perfectio*, *confectio*, *absolutio*, *ornatio*, *instructio*, etc. : *stau* ore *intrege* pre *gata* de *nunta*; *fora* *gata* *convenita* nu se *face* *nemica* *bene*; *ga'ta* *vóstra* de *peramblare* ne *perde* *tempulu* *cellu* mai *pretiosu*; — pentru originea, etymologi'a coventului, Dict. de Buda da grec. *κατασκευάζειν*, *déro* *reu* *trassu* de *peru*; D. Miklosich afirma numai, co *gatare*, *gata*, etc., romanesci su numai comnate cu *celle* *slavice* : *gotovŭ*,

gotevati, goteviti, etc. si cu celle lithuanice : *gatavas, gataviti, gotevoti*, etc.; a-daugundu inse, si stricandu totulu, candu mai apoi reduce celle slavice si celle lithuanice ca si celle romanice, la originea goth. *gataujan* = *facere*; acésta d'in urma assertione, co adeco si celle romanice se referu, *directu*, la *gothiculu gataujan*, e contradissa de ensusi *D. Miklosich*, de óra ce coventele limbei romanesci su mai originarie de cátu cellu *gothicu*; éro *D. Miklosich* refere slavice si lithuanice mai pucinu originarie la *gothiculu gataujan*; asiá déro, peno acumu, cellu pucinu, in neci un'a d'in limbele europiane, nu aflámu form'a coventului in cestione mai simpla de cátu in limb'a romanescá sau in cea albana, unde adj. e : *gati* sau *ghati*, cellu mai apropiatu de allu nostru *guta*; se fia déro coventulu romanu impromutatu de la *Albani*? noi nu credemu a-cesta-a, ci avemu covente momentose a crede, co vorb'a romana se sue la alta origine, despre care nu cotediámu a affirmá nemica positivu si decisivu, peno ce nu vomu avé mai multe covente in conditionile coventului *gatare*, care appare in form'a cea mai simpla de conjugatione, pre candu *gati*re, de certu essitu d'in *gata*, si acestu-a, ca subst. s'a nascutu, de assimine de certu, d'in *gatare*; acumu déro se allaturámu coventulu in cestione cu un'a d'in formelesanscrité, cari respundu pre deplenu la forme de conjugatione alle limbei latine, adeco : *ghat*, care intre alte sensuri, are si sensulu de : *parare, facere, perfacere*, si prin urmare sensulu generale allu romanescului *gatare*; — in *sanscr.* occorre si unu adj. *s.*, *ghata*; numai ca adj. *ghata* = *promptus, praesto, paratus, activus, propensus*, etc., = cu allu nostru : *gata*.

GATAIRE, -escu, v., *conficere*; a conjecturá, a *diviná*, — datu de *D. Miklosich* dupo slav. *gatati* = *vaticinari*; — inse neconnoscutu noue neci d'in lectura, neci d'in vorb'a viua.

GATELA, *gati*re, *gati*tura, etc; vedi *gatare*.

GATLEGIU si *gallej*u, pl.-e, *gattar*,

gula, faux, larynx; guttu; in speciale, canalea interna a *guttului, laryngea*; — *D. Miklosich*, care trage si *guttu* d'in slav. *glŭtŭ*, deriva de aci si acestu coventu; vedi inse si : *gatlanu, gatuire*, etc. cari tote, ca essite d'in *guttu*, au se se scriua : *guttulegiu, guttulanu, guttuiré*, etc.

GATU, s. m., (pron. *gátu*, sau mai bene scriue si pronuntia : *guttu*); vedi : *guttu* in Dictionariu; vedi si : *gatuire, gallegiu* in Glossariu.

GATUIRE, -escu, v., *strangulare, suffocare*; a stringe de *guttu*, a suggrumá, strangulá, etc.; — derivate : *gatuitoriu, gatuitura, gutuitu*, etc.; — de scrissu si pronuntiatu : *guttuire, guttuitoriu, guttuitura, guttuitu*, etc.; vedi si : *gátu, gátlegiu, gátlanu*, etc.

GATUITORIU, *gatuitu, gatuitura*; vedi : *gatuire*.

GAUNIRE, -escu, v., *cavare, concavare, rodere, subrodere, effodere, adedere*; a scavá, a sapá, rode, gaurí, scobí, coptorí, scoptorí, concavá, etc.; — derivate : *gaunitu, -a*, part. sup. subst. *cavatus : denti gauniti, muru gaunitu; gaunitura*, s. f., *cavatie*; — in locu de : *gavanire* = *cavanire*; vedi *gavanu, gavanire*.

GAUNITU, *gaunitura*; vedi *gaunire*.

GAUNOSIA, (pron. *gaunosia*). s. f., *cavitas, effossie, exeslo*; statu de *gaunosu*, (vedi *gaunosu* in Dictionariu); — d'in acellu-asi fonte si alte derivate *gaunosire, -escu*, v., *cavare, excavare, erodere, adedere, effodere*; a face *gaunosu*; — de unde : *gaunositu, -a*, part. sup. adj. subst. *excavatus; gaunositura*, s. f., *excavatie*; — *gaunosu* pare redussu d'in *gaunosu* = *gavanosu*; vedi *gavanu*.

GAUNOSIRE, *gaunositu, gaunositura*; vedi *gaunosia*.

GAURELLA, s. f., vedi *gaurica*.

GAURICA, *gaurice, gaurella* = *gauréa*, s. f., *foramen, caulula*; deminutive d'in *gaura*, (vedi *gaura* in Dictionariu); *gaurelle de casiu, de ciuru*; — altu derivatu, *directu*, d'in *gaura*, e si *gauros*u = plenu de *gaure* : *gaurosulu ciuru*.

GAURICE, *gauros*u; vedi *gaurica*.

GAVANARE, *gavanatu, gavanatura, gavanosu*; vedi *gavanu*.

GAVANU, -a, adj. s., *cavus, concavus, convexus, ligneum vas cavum*; 1. adj., ca augmentativu d'in *gavu=cavu*, adj. *gavanu* = forte *cavu, cavatu, sapatu*, affundatu, sau si : essitu, inflatu, convessu, etc. : *bucce gavane, lemnu gavanu, ripa gavana, capu cu crescetu gavanu*; 2. ca mai desu subst. m. *gavanu*, pl.-e, ceva *gavanu*, in speciale : *vasu gavanu*, si cu totulu in speciale : *vasu de lemnu cavatu*, in care offeru buccate la mēsa, sau se pune farina, etc. : *câte gavane de farina ai leuatu impromutu, atâte se intorci; unu gavanu de lapte, de miere, de mure*, etc.; — derivate : *gavanare*, v., *cavare, excavare, a scavá, sapá, aduncá*, etc. : *a gavaná trunchi pentru stupi; gavanámu unu lemnu de albia, de luntre*, etc.; de aci : *gavanatu*, -a, part. sup. adj. s., *cavatus, excavatus, cavus, concavus, convexus* : *ripe gavanate, fronte gavanata*; — *gavanatura*, s. f., *cavatio, convexio, cavitas, concavitas, convexitas*, actione si effectu, statu de *gavanare* : *gavanatur'a trunchiloru pentru albie, pentru stupi; gavanaturele ripei, gavanaturele buccelorlu*; — *gavanosu*, -a, adj., *concavus, convexus, inanis*, aproape cu sensulu de *gavanatu*, si mai aproape de *gaunosu*, (vedi *gaunosia*), scavatu tare, sapatu affundu si totu de una data seccu : *pome gavanose, pepeni gavanosi, capu gavanosu, capitin'a secca e gavanosu*; — déro cauta se fia statu si form'a cea mai primitiva : *gavu = cavu*, de unde apoi *gavanu = cavanu*, si derivatele immedie; de aci apoi : *gavosu = cavosu*, populariu care are sensulu prolongatei forme : *gavanosu*, déro care, prin intermediulu forme : *gausosa=cavosa*, fu, pre a locuri, redussa pēno la *gaosu*, in locu de *gaosu*, mai allessu ca s. f. *gavosa = gaosa*, (reú scrissu si pronuntiatu : *gaosa*), cu intellessulu speciale de : *caula, vulva; abdomen, gaura, canale*; éro in intellessulu cellu mai speciale : a) *canalea posticea*; b) *vulv'a, canalea genitale a feminei*; prin urmare, vorba obscena si triviale.

GAVOSU=*gausosu*, -a, *gavu=cavu*, -a; vedi *gavanu*.

GAZDA = *gasda*, s. f., *hospes, hospitium; dominus, domus, domicellum*; persona ce ospeta straini, cumu si cas'a acestui ospete : *gasd'a de latroni nu are nome bonu; nu e bene a acceptá pre vericine in gasda*; — derivate : *casduire, escu*, v., *hospitare* = a ospitá straini in cas'a sea; *gasduitoriu, tória* = care *gasduesce; gasduitu*, -a, part. sup. subst. d'in *gasduire*; forme si mai scalciate : *gasdoia si gasdoica* = *hospes, hospita* = *gasda* in intellessulu personale; *barbarismi* superflui, cându avemu : *ospete, ospetiu, ospetare, ospetariu, ospetaria*, etc.

GAZDOIA, *gasduire*, etc.; vedi *gasda*.

GEABA (cu a finale, de regula, claru), adv., *frustra, incassum, inutiliter, nequicquam; gratuitu, fora folosu, fora profectu*, in desertu : *geaba vini, geaba te duci*; si cu prepos. *de* : *de geaba, in ventu, vorbiti*; — se fia coventulu, cumu pretendu unii, turcescu? — nu se pote ére mai bene esplicá prin *geba*, fem. d'in *gebu* = *gebosu*? cumu se esplicá *surd'a* d'in *surd'u*, co-ci *géb'a = surd'a = in desertu*.

GEALATU, s. m., *carnifex*; vedi *gáde*.

GEAMALA, s., *scurra monstrosus, monstrum, gigas*; 1. omu forte ridiculu ornatu, si tare maritu in volume prin ornatulu seu, asiá co, in serbatorile *nascerei Domnului*, spariá lumea, mai allessu copillii : *geamal'a portá, pre a locuri, si nomele de bresala*; 2. gigante, gigante monstrosu, monstru; de aci metaforice : *una geamala de muliere*; déro si masc. *anu geamalu de omu*; — in locu de *geamala*, -u, pre alte locuri si *geamala*; se fia in locu de *gemella*, -u, ca fientia omenesca duplicata? sau d'in *gemere*, d'in caus'a *gemetelorlu si mugiteloru ce da gemal'a*?

GEAMANTANU, pl.-e, *hippepera, vidulus, pellicus saccus; saccu de pelle mai vertosu, ce serve a recepe efectele de callatoria*; — de aci si demin. *geamantellu*, care, pre alte locuri, se aude si : *gemantellu, gementellu*, si chiaru *gemetellu*, si aceste forme admite, dupo localitati, si *geamentanu*, adeco : *gea-*

mentanu, gementanu; se nu fia déro es-situ cumuva d'in *gemere, gemente* = *gemens*, a nome, ca *portatoriulu oneriloru callatoriloru*? vedi si *gemala*.

GEAMANTELLU, pl.-e, vedi *geamantanu*.

GEAMATICU pl.-e, *glomus, globus*; ceva *agglomeratu*, de essemplu, *tortu agglomeratu*: *glomu* sau *ghiomu*, — pre a locuri si: *gematecu*; confere: *glomu, ghiomu*, si gr. *γερμάτος* d'in *γερμῆσιν*.

GEAMBARA si *geampará*, s. f., pl. *geamparale, orasmata*, (fr. *castagnette*); instrumentu de accompaniatu saltulu seu, compusu d'in doue lemne sculptate, instrumentu orientale, usitatu multu la Turci si Arabi: a *joca gamparalele*.

GEAMBASIA, (pron. *geambasia*), s. f., negotiu; messeria de *geambasiu*; — *geambasiu*, s. m., mango; *mangone* = cellu ce procura altoru-a calli prin comerciulu de calli.

GEAMBASIU, s. m., vedi *geambasia*.

GEAMGIU, *geamlicu*; vedi *geamu*.

GEAMIA, (pr. *geamia*), s. f., *machomedanorum sanum*; locu de rogatione si inclinatione la *machomedani*; — s'ar poté scriue si *giamia*.

GEAMPARA (pron. *geampará*), s. f., vedi *geambará*.

GEAMU, pl.-uri, *vitrum, vitri* *quadra*; oclu de vitru la una ferestra; — de aci si: *geamgiu*, s. pers., care fabrica, vende sau pune *geamuri*; *geamlicu*, s. reale, pl.-uri, multime de *geamuri*, totu de *geamuri*; — coventulu e turcescu, éro derivatele: *geamgiu, geamlicu* au si finali turcesci; — se potu scriue si: *giamu, giamgiu, giamlicu*.

GEANTA, (si *génta*), s. f., micu *geamantanu, geamantellu*, mai allessu pentru espeditione de scrissori si grupuri de banni.

GEBA, (vedi *geaba* in Glossariu, si *geba* in Dictionariu); pre longa celle date in Dictionariu ca derivate d'in *geba*, se voru adauge inco formele: 1. *gebosire* si *gebuire-escu*, v.; 2. derivatele d'in aceste verbe: *gebositu* si *gebuitu*, part. sup., *gebositura* si *gebuitura*, etc.

GEBOSIRE, *gebositura, gebuire, gebuitura*, etc.; vedi *geba*.

GEMENARE, s. f., (si *geminare*), *subscus fureata ad posteriorem curruis partem*; lemnu de imbucatu, lemnu furcatu la partea posteriore a carrului, a cordei carrului; — coventu admirabile, creatu de poporu, trassu d'in *gémenu* sau *gémínu*, ca *braciare* d'in *braciu*, insemnandu *braciele gemine alle lemnului furcatu ce are se imbuce si se fisse ceva*.

GEMENTANU, vedi *geamantanu*.

GENA; (altii pronuntia: *jena*), s. f., (fr. *gène*), supperare, tormentu, do-rere, strimptare sau strimptorare, angustia, lipse: a *sentí gena de petricellele intrate in calciamente*; *mare gena casiona si calciamentele, cingutorea sau alta parte de vestimentu*; *mi ceri argentu impromutu, candu eu ensumi su in mare gena*; metaforice: *vorbíti fora neci una gena*; *cu mare gena se espreme omulu acestu-a*; — derivate: *genare*, v., (fr. *gérer*), a face, adduce, *casioná gena: celli ce stau prea inde-sati, se gena unulu pre altulu; ne amu genatu pre noi, ca se ve ponemu si las-sámu pre voi in largu si comodu; voi ve genati de tote câte ve incommoda*; — *genante*, part. adj., d'in verbulu prece-dente *genare*, care *gena*, incommoda, suppera, etc.: *culciamente genanti, ca-ciull'a strimpta e forte genante pre cal-dura mare*; — coventulu *gena* = fr. *gène* se trage d'in *geena* sau *gehena* = *foculu infernului*, la crestini, éro la Ebrei, *unu mare precipitiu* longa *Jerusalemu*, unde se nutriea unu mare si infricosiatu *focu* pentru ardere de victime omenesci, (vedi si *geena* in Dictionariu.)

GENANTE, *genare, genatu*; vedi: *gena*.

GENDARMARIA si *jandarmaria*, s. f., vedi: *gendarmu*.

GENDARMU, (scalciatu de multi dupo fr. *gendarme*, asiá co adunje se nu se mai connósca ce coventu e, adeco: *jandarmu, geandarmu, giandarmu*, etc., s'ar poté correge, ca mai bene in: *gente de arme* = *gented'arme*, etc., cumu si: *gentc d'armaria*), s. m., miles, armatus, eques; omu armatu in genere, *militariu*; éro in specie: *callariu* sau *pedestru* armatu, ce serve la apperareas si assecurarea

unei commune;—derivatu: *gendarmaria* = *gente-de-armaria*, collectivu : multi *gendarmi*, toti *gendarmii* unei commune; unei *politia*.

GENTA, s. f., vedi *geanta*.

GENTLEMANU, s. m., vir genere nobili; omu d'in familia nobile; in sensu mai largu, omu cumu se cade; -- d'in angl. *gentleman*, in fr. *gentilhomme*; s'ar poté pune sub form'a correcta si analoga limbei : *gentile omu*, applicatu si la cellu altu sessu; *gentile femina*, si in genere : *gentile barbatu*, *gentili fapte*; *gentile portare*, cumu si in alte insemnari, (vedisi: *gentile*, *gentiletia*, etc. in Dictionariu).

GERANTE, *gerantia*; vedi *gerare*:

GERARE, v., gerere, (fr. *gérer*); *negotium gerere*; applicatu de unii in locu de classiculu *gerere*, (vedi *gerere* in Dictionariu), care de certu e de preferitu in tote intellessele; totusi se pote, credemu, applicá si form'a *gerare* in certe semnificationi, cumu, de esemplu, in compositulu : *belligerare*, si in alte espressioni de procuratione si administratione; — derivate : *gerante* = *gerente*, care *gerc* una administratione; *gerantia* = *gerentia*, calitate, officiu, sarcina de *gerante*.

GERATICU = *geraticu*, -a, adj. s., gelidus, frigidus, alsosus, frigoris impatiens; gelu, tempestas gelida, pruna; d'in *geru* sau *gerare*, *geratu*, 1. proprie, a) ca *tomnaticu*, *iernaticu*, asiá adj., *geraticu*, a) *gerosu*, (vedi *gerosu* in Dictionariu), unde sau cându e *geru*, si prin acésta-a differe de *gerosu*, intru câtu acéstu-a va se dica *plenu* de *geru*, éro *geraticu* espreme *geru* mai multu sau mai pucinu intensu : *tempulu geraticu*, *locuri geratice*, *clima geratica*; β) *sentitoriu fórte la geru*, palpandu la *geru* : *plante geratice*; *ce omu geraticu*; *pruncii su mai geratici de câtu adultii*; inse si *adulti multi su mai geratici ca pruncii*, 2. s. m. reale : *geraticu*, plur.-e, tempulu de *geru*, cumu si : *petrecerea tempului de geru* undeva, in una a nome *clima* : *geraticu infricosiatu*.

GERUIRE, -escu, v., gelare, frigere, frigesce; a fi *geru*, a dá, produce *geru*,

mai allessu ca verbu unipers. *geruesce* *tare in nóptea acesta-a*.

GEVREA (pron. *gevréa*), pl. *gevrelle*, *luteolum*, *sudarium*, *strophium*, *mamillare*, *peniculum*, *penicillum*; 1. fascia de pandia suptire, de pandia delinu, etc. adesea cosuta cu firu de metallu pretiosu sau de metasse, care serve la diferite si diverse usuri, cumu : *gevrea de mâna sau de facia*; *gevrea de sudóre*; *gevrea de nasu*; *gevrea de guttu sau de collu* = *collanu*, *strophiu*; *gevrea de senu*, de *peptu* = *mamillare*, etc.; 2. si in sensu mai commune : *gevrea* = *servetu*, *stergariu*, *stergutoriu*, *cârpa de stersu*, etc.

GHEBA, s. f., 1. gibbus; (vedi *geba* si in Dictionariu si in Glossariu); 2. *palillum rusticum*, mantellu terranescu, de regula negru; vedi si : *seghe*, *zeghe*.

GHEBOSIA, *ghebosire*, *ghebositu*, *ghibositura*; vedi *gheba* sub 1. si *geba*, cumu si *ghibu*.

GHELIRU, s. m., *quidpiam fortuiti boni*, *felix repertum*, *repentinum bonum*, *insperatae repentinaeque pecuniae*; ceva bonu venitu, aflatu fortuitu si neasteptatu, castigu fora labore, capetatu d'in intemplanu sau prin artificiu si fraude; — se pare a fi turcescu.

GHERDAPU, s. m., pl.-uri, locu cu cataracte periculose; — coventu turc., inse impromutatu de Turei de la Persi.

GHERGHEFU, s. f., *fabrilis machina*, (fr. *métier à coudre*); cadru de cosutu flori cu aculu pre campu de pandia sau de alte materie; coventu turcescu.

GHEROCU, s. m., pl.-e, *lacerna*, *sagulum*, *paenula*, (fr. *surtout*, *redingote*); tunica superiore, vestina; — corruptu d'in germ. *gehrock*.

GHETA, s. f., corruptu d'in fr. *guêtre*; specia de calciamente cu tibiali scurte.

GHIANDOSU, -a, adj., vedi *ghindosu*.

GHIARA, s. f., *unguis*, *falcatus vel aduncus unguis*, *ferarum unguis*; unglă de fere, de cadrupedi sau de passeri, etc. unglă adunca, falcata si forte agera : *ghiarele catusiei*, *corbului*, *vulturelui*, *leului*, etc., metaforice : *ghiarele mortei*, *ghiarele raptoriloru*, *ghiar'a tyrannului* e lunga si invincibile; — probabile, d'in unglă, a nome d'in *ungliora* = *unghiora*,

syncopata *ghiōra* = *ghioara*, cu perderea lui o: *ghiara*, — ca si *chioru* d'in *unochioru* = *unocloru*; nu e déro de cautatu in germ. *klaue*, *kralle*; in Diction. Raoul vedi si gr. *χρίσας*, ca affine cu *ghiara*.

GHIBA, s. f., vedi: *gheba* sub l. si *geba*, *ghibu* = *gibu*.

GHIBOSIA, *ghibosire*, etc.; vedi: *ghibosia*, *ghibosire*, si *gebosia*, *gebosire*, etc.

GHIBU, adj. s., vedi: *gheba* sub l. si *geba*, *gibu*.

GHICIRE, (si cu i obscuru in syllab'a iniziale), -escu, v., divinare, augurari, coniecare, conjectare, conjectura assequi; a divinã, a spune d'inainte ce are se fia, a descoperi ce e occultu prin simple semne sau conjecture, a coniecturã, etc.; 1. a spune prin una pretensa arte, sau prin certe instrumente magice, cumu e mai allessu *ghioculu ghicitorieloru*: *Tiganele*, *mulierile de Tigani*, *ghicescu cu ghioculu*; se ti *ghicescu*, *Domnule si Domna*, totu ce ati patitu si veti pati; se *ghicimu fortun'a si marirea*, la care veti adjuge; 2. in genere si metaforice: *ghicesce unu omu ageru cogitele celle ascunse alle altoru-a*; *celli ageri ghicescu cellu mai departatu venitoriu*; pare co ai cautatu *ghiocu*, asta scii *ghici* ce e in anim'a *fia-carui-a*; — derivate *ghicitoriu*, *ghicitoria*, s. m., divinator, care *ghicesce* sau pretende a *ghicire*; *ghicitore* = *ghicitoria*, s. reale, enigma, ce e de *ghicitu*, espresso prin covente, *enigma*: *ghici ghicitoria mea*; *ghiciti voi ghicitorile nostre*; si s. f. reale, *ghicitoria* = divinatoris ars, pretens'a arte a *ghicitoriului* sau *ghicitoriei*; — *ghicitu*, part. sup. subst., divinatus: *ghicitoria ghicita*, *ghicitorile neghicite*; ce ceri de *ghicitu*? su satullu de *ghicitul* vostru; pre *ghicite* pre *neghicite*, adv.; — *ghicitura*, s. f., divinatio, præsagium, augurium, actione, arte, si effectulu acesatoru-a, ce se *ghicesce*: nu ne leuãmu noi dupo *ghiciturele* vostre, co nu avemu *credentia* in *ghicitur'a* vostrã; — Dict. Raoul da ca etymologia a acestui coventu, russ. *ugadelkã*, care e unu subst. = cu *ghicitoriu*; déro de unde verbulu *ghicire*? ore d'in *ghik*? déro acestu coventu nu essiste in limb'a russesca, ci

verbulu compositu e: *ugadalũ*, éro simplu: *gadažo* sau *gadaltũ*, de unde ar fi essitu unu romanescu: *gadire*, si neci cumu: *ghicire* sau *gacire*, cea ce neci D. *Miklosich* nu a affirmatu, de si ne spune ca *gadina* ne vine d'in slavica: déro *gadinele* sunt *cobe*, passeri *cobitorie*, *auguratorie*, ca in limb'a latin'a, asiã si in celle alte limbi cumu se vede; — a-ceste-a adjungu a lassã la una parte etymologi'a data, si a ne permite una mai probabile, asserendu adeco, co *ghicire* e mutilatu d'in *ghiocire*, trassu d'in *ghiocu*, cu care *ghiocescu* = *ghicescu ghicitoriele* = *ghicitoriele*.

GHICITORIU, *ghicitu*, *ghicitura*; vedi *ghicire*.

GHIDE, *ghidilire*, etc.; vedi: *gãde*, *gadilire* = *gadilare*.

GHILEU, s. m., *delabrum*; *major malleus*; 1. randella, cutitonia; 2. malliulu cellu mai mare intre alle faurului.

GHILOTINA, s. f., (fr. *guillotine*); taliatore sau taliatoriu de capu, instrumentu de decapitare; — derivate: *ghilotinare*, v., (fr. *guillotiner*), a taliã capulu unui criminalu cu *ghilotin'a*, *ghilotinatu*, -a, (fr. *guillotiné*), part. sup. subst. d'in *ghilotinare*; — *ghilotin'a* e instrumentu propriu francescu, inventatu in tempulu marei revolutione francesci de la 1789, de unu medicu francescu, ce portã si nomele de *Guillot*, spre a properã actulu de morte a celloru condemnati a fi decapitati.

GHILOTINARE, *ghilotinatu*; vedi: *ghilotina*.

GHILTIU, pl.-e, *tendicula*, *laqueus avicularis*, *avium excipulum*; laciù, pedica de prensu sau impedicatu mai allessu passeri; — se fia ore essitu d'in germ. *gitter*; d'in cõce de Capartì, pre cãtu scimu, nu e connoscutu in neci una parte a regionei.

GHIMBERIU si *ghimberu*, s. m., *singiber* = *anemone singiber*, *Linn.*; specia de planta sau radice indica; — *ghimberiu galbinu* = *curcuma longa*, *Linn.* (germ. *die gürkumey* oder *der gelbe ingber* oder *ingwer*); — cauta se aiba una forma mai originaria si mai correctã, cumu: *singiberu* sau *gingiberu*.

GHIMPARE, (se conjuga in forme simple : *ghimpu, ghimpi, ghimpa*, etc.), v., pungere; (d'in *ghimpe*), a pune ca *ghimpele*, a face actionea *ghimpelui*, a se infige si pune; — *ghimpe*, pre a locuri : *ghimpu*, s. m., pl.-i, 1. spina, aculeus, sentes, spinu, sente, senticella, etc., totu ce impunge la plante mai vertosu : *ghimpi de ordiu, de acacia, de spini, de rosa*, etc.; 2. gleba, gleba, gleia, bulsu, brusiu, bulgaru, buccata de pamentu, in genere, glodurosa, coltiurosa; 3. metaforice : stimulus, stimulu, indemnu, sau : dorere, impatientsia, etc. : *pare co stati pre ghimpi la noi, pare co te tinemu pre ghimpi; ghimpe la ghimpe*, vorba mordace la mordace, impunsitura la impunsitura; — de aci, afora de precedentele verbu *ghimpare*, si derivatele : *ghimposu* si *ghimpuros*, -a = *spinosus, aculeatus, glebulentus, glebosus, scabrosus*, plenu de *ghimpi*, de *glebe*, scabru; scabrosu; prin mediarea verbului *ghimpare*, *ghimpatu*, -a, part. sup. adj., *aculeatus, sentibus praeditus, glebulentus*, provedutu cu spini, cu glebe, cu asperitati, etc.; — d'in *ghimpare* si compositulu : *inghimpare*, camu cu acellu-asi intellesu ce are si *ghimpare*; — etymologi'a remane a se cerceta.

GHIMPATU, *ghimposu, ghimpu, ghimpuros*; vedi *ghimpare*.

GHINDOSU, -a, adj., *glandium plenus, glandibus praeditus, glandarius*; d'in *ghiande* = *glânde*, si prin urmare si *ghindosu*, in forme mai corecte si mai complete : *ghiândosu* = *glândosu* = plenu de *glândi*, cu multe *glândi* munitu, etc. (vedi *ghiande* si *glande* in Dictionariu; de assemine vedi in Dictionariu : *glandula* = *glandura, glandulosu* = *glanduros*, etc., in locu de mutilatele si incorrectele forme : *ghindura, ghinduros*, etc.)

GHINTUIRE, -escu, lnelis distinguere, (fr. *rayer une arme*); a radiatié'a unei arma : *a ghintui una pusca, unu tunu tunuri ghintuite, pusca ghintuita*; de aci : *ghintuitura*, s. f., actione si effectu de *ghintuire*.

GHINU, s. m., *crena, strix, dolabrum*; l. crestatura, *striga, stria, linia*

aduncata in unu lemn, *incisura*; 2. instrumentu de facutu assemine strie, cutitonia, randella, etc.

GHIOCU = *gliocu*, (vedi : *ghioca* = *glioca, gliocellu* = *gliocellu* in Dictionariu), s. m., proprie m. d'in femininu *ghioca* = *glioca*, si cu acellu-asi sensu : *ghiocu* sau *gliocu de ouu* = *ghioca* sau *glioca de ouu*; in speciale inse : *ghiocu* sau *gliocu*, a) instrumentu de maiestria a divinatoriului sau divinatoriei, instrumentu costant d'in una *conca* munita cu unu micu *speclu*; b) *ghiocu* = *gliocu*, vulva, canale genitale allu feminei, — de aci frasi : *a cautá in gliocu cuiva*; a ghici cuiva; éro : *a si cautá in gliocu siesi, a si arretá glioculu*, etc., expresioni obscene mai multu sau mai pucinu transparente, (vedi si *ghicire*); — in fine inco unu derivatu d'in fem. *ghioca*, cu una mica modificatione de forma, adeco cu *g* in locu de *c*, in syllab'a finale : *ghioga* = *globus, acus globulus, res capitata, clava, gamallia, capitina*, capitu de acu sau de altu obiectu, mai allessu capitulu unui batiu, si de aci : *macinca, bâta*, etc. : *a lovi in capu cu ghiog'a, a occide ursulu cu ghiog'a, a sci mania ghiog'a*, si : *giog'a unui acu, unui cunui*, etc.

GHIOGA, s. f., vedi : *ghioca*.

GHIOLDIRE, *ghiolditu*, vedi : *ghioldu*.

GHIOLDU, pl.-uri, *acerbus et violentus ictus*; lovitura violenta, imbrancitura violenta; si cu *nt* in locu de *ld* : *ghiontu* = ictu cu pumnulu, violenta lovitura de pumnu, cu multu mai violenta de câtu *ghioldulu* : *ghionturile su loviture de furia si de meniosa batalia*; d'in contra. *ghioldurili potu fi numai impulse date unui ce nu prea sentitoriu ca se sentia si se intellega ceva*; — derivate : *ghioldire, -escu*, si *ghiontire, -escu*, v., a dá *ghioldu*, a dá *ghiontu* cuiva; *ghiolditu, ghiontitu*, -a, part. sup., *ghiolditura, ghiontitura*, s. f., actione si effectu de *ghioldire*, si de *ghiontire*, etc.

GHIONOIA sau *ghiunónia*, s. f., *placus*; specia de passere.

GHIONTIRE, *ghiontitu, ghiontitura*; vedi *ghioldu*.

GHIORAIRE, -escu, v., vedi *ghior-tiaire*.

GHIORDANU, s. m., pl.-e, torques, monile; collanu de collu; laci, salba de guttu; — turcescu?

GHIORTIAIRE, -escu, v., (de intestina) strepere, crepitare, eructare; despre matie, a strepe, a eructá; in acellu-asi sensu si *ghioraire*, inse numai in intellessulu speciale de *crepitare*; — derivate: *ghiortiu*, pl.-e, actione si effectu de *ghiortaire*: *ghiortiuulu panteceului*, *ghiortiuulu pre ghitiore* == *inghitiore*; — *ghiortiaitu*, part. sup. d'in *ghiortaire*, éro d'in *ghioraire*, *ghioraitu*; — *ghior-tiatura*, s. f., actione si effectu de *ghiortaire*, etc.

GHIOSDANU, pl.-e, saccu unde si punu càrtile copillii ce mergu la scola.

GHIOTURA, s. f., totu, totalitate, inse numai cu prepos. ca adv. se applica in frasi ca: *a vende cu ghiotur'a*, *a com-perá cu ghiotur'a*, *a spende in ghiotura*, *a bee cu ghiotur'a*; — probabile d'in *ghiutu* de la *ghiutare*, in origine avendu sensulu de a *ghiutare*, *sorbere*, *absorbere* *tote in una data*, *fia cátu de multu*.

GHIPSARIA, *ghipsariu*, *ghipsu*, etc. vedi: *gygsaria*, *gygsariu*, *gygsu*, etc. in Dictionariu; aci notámu numai, pre longa verbulu *gygsare* in Dictionariu, care e de preferitu, si verbulu mai estensu in usu, *gygsuire*, -escu, v., *gygsare*, a dá, a spoli cu *gygsu*; derivate: *gygsuitu*, -a, part. sup. subst. d'in *gygsuire*.

GHIRLANDA, s. f., sertum florum; conuna, sertu de flori, — d'in franc. *guirlande*, si it. *ghirlanda*, nu mai pucinu unu coventu ca *guirlanda* e contra tote legile limbei nostra; asiá déro de supplemitu cu *corona*, *conuna*, *sertu* mai vertosu.

GHISDEIU, s. m., specia de érba, *cytisum*?

GHISDU si *ghisdu*, s. m., pl.-uri; structura de lemne in giurulu unui *putiu*, unui *fonte* sau *fontana*: *une ori ghisdulu sau ghisdurile mergu peno in fundulu putiului*, *ca se appere paretile lui de derimature*; — derivate: *ghisduire*, -escu, v., a muni cu *ghisdu*; *ghisduitu*, -a,

part. sup. subst. d'in *ghisduire*; *ghisduitura*, s. f., actione si effectu de *ghisduire*, etc.

GHISDUIRE, *ghisduitu*, *ghisduitura*; vedi *ghisdu*.

GHISTIRE, (nu cumuva *chistire* in locu de *pistire*?), v., scatescere, stillare, sudare, manare; de apa si de alte licide, a essi de unde-va, a curre, si in speciale, a curre in picature, a picurá, sudá, etc.; — derivate: *ghistitu*, -a, part. sup. subst. d'in *ghistire*; *ghistitura*, s. f., actione si effectu de *ghistire*, etc.

GHISTITU, *ghistitura*; vedi *ghistire*.

GHITARA, s. f., *ghitaristu*, s. m., vedi: *cithara*, *citara* sau *celara*, *citaristu*, *ceteristu*, etc., in Dictionariu,

GHIULEA (pron. *ghiulea* sau *ghiulella*), s. f., pl. *ghiulelle*, globus metallicus, qui servit tormentis bellicis, (fr. *boulet*); globu metallicu ce serve la incarcatulu tunurilor; — turcescu; de supplemitu cu *globu*, *bomba*, etc.

GHIMU, s. m., pl.-uri, eucuma; vasu de fertu apa, *ibricu*.

GHIUNGHIONARE, v., vedi: *ghiunghiunea*.

GHIUNGHIONE si *ghiunghiunella*, s. f., exquisita et affectata elegantia; ornamentu ambiciosu si affectatu; — de aci si verbu: *ghiunghiunare*, e adorná cu affectatione.

GHIVECIU, s. m., florum vas; vasu de flori, vasu in care se ponu se cresca flori.

GINU, s. m., spectrum; spectru, strigoni; — turcescu?

GIORNU, s. m., palimpsestus; maculatoriu, *ciorna*; — cestu d'in urma inco pare in locu de *gierna* d'in *giornu* == it. *giorno* == *diurnu*, de tota diua.

GIRAF, s. f., (it. *girafa*, fr. *girafe*) *camelopardalis*; cadrupede de Africa cu petiorele de inainte mai inalte de catu celle de in deretru.

GIUBEA si *giubella*, s. f., pl. *giubelle*, vestimentu orientale longu si blanitu; — turcescu? — derivate: *giubellutia*, s. f., diminutivu d'in *giubéa* == *giubella*; *giubellu*, -a, adj., a) proprie, care porta *giubéa*, cui place a portá *giubéa*; b) metaforice, care tine de celle vechie, ini-

micu allu celloru noue si a totu ce e nouu.

GIUGIULIRE, -escu, v., vedi *gugulire*.

GIULGIU, s. m., linteum, sindon; buccata de pandia suptire, mai allesu de linu, lintiolu, si in speciale: a) de patu; b) de infascioratu veri-cumu corpulu; c) de infascioratu corpulu unui mortu: *cu myresmate unsera si cu giulgiu infasciorara corpulu lui si lu pusera in mortentu nouu*; — turcescu?

GIURGIUVEA si *giurgiuvela*, s. f., quadra, cancelli fenestrale; cadra de fenestra, in care se inchide unu cadru de vitru, — turec? — mai de preferitu ar fi: *cercevée = cercevela*.

GIUVAIERGERIA, *giuvaiergiu, giuvaierică*; vedi *giuvaieru*.

GIUVAIERU, s. m., gemmeum ornamentum, gemmeus ornatus, mallebris gemma, (fr. bijou, joyau); ornamentu de gemme, de nestimate, de petre pretiose alle unei femine; — derivate: *giuvaiergiu*, s. m., pers., gemmati operis artifex vel venditor, care fabrica sau vende *giuvaieru*; *giuvaiergeria*, s. f., reale, gemmatum opus conficiendi ars, arte de a lucră *giuvaieru*; *giuvaierică* (pl. *giuvaiericalle*), s. f., reale, gemmatum opus vel ornamentum, in acellu-asi sensu cu form'a *giuvaieru*, cu differenti'a co form'a *giuvaierică* e mai adesea cu sensu collectivu; — coventulu *giuvaieru*, fia sau nu, cumu se da de unii, turcescu, nu e mai pucinu una cauza de completa disordine tamultuosa in pucinele vorbe ce a produssu pre solulu terrei romanesce: cu ce firu de Ariadne se se orientie unu Romanu, in limb'a sea, de la *giuvaieru* numai pēno la *giuvaierică* sau la *giuvaiergeria*? — Celli de preste Carpati paru a fi facutu unu mai mare nisu, spre a coordină aceste covente cu limb'a propria, adoptandu formele: *giuvela* sau *giuvella* = cu *giuvaieru* si *giuvaierică*; *giuvelariu* sau *giuvellariu* = *giuvaiergiu*, etc.; déro si asiá, nu e mai bene a face usu in limb'a romana de covente române vechie si popularie, ca: *nestimata, pétra pretiosa*, si singuru *pétra*? cumu: *petrele mitrei unui prelatu*

cari *giuvaieru* su tote imperuna si fiacare in parte.

GIUVANEA si *giuvanella*, s. f., ce accopere capetulu pipei, de unde aspira fumulu tabacului, coventu turec.

GIUVELLU = *giuvella, giuvelariu* = *giuvelariu*; vedi: *giuvaieru*.

GLAJA, s. f., vitrum, vitrea lagena; vitreum poculum; 1. vitru; 2. carafa de vitru; 3. cupa, poteriu de vitru; derivate: a) *glajariu*, adj. s. pers., care fabrica sau vende *glaja* sau obiecte de *glaja*; *glajaria*, s. f., messeria sau officina de *glajariu*; chiaru si diminutivulu: *glajutia*, mica *glaja*; — d'in coce de Carpati nu e de locu connoscutu acestu coventu cu derivatele; cu tote aceste-a Dict. *Buda* lu trage d'in grec. βάλος sau γλαζά; déro, ce se facemu invetiatiloru germani, ce ne scotu spectrulu germ. glas? se ne buccuramu, ca nesce intelletti, co elli ne impingu la usulu coventeloru, genuine, ce ne offere *alm'a nóstra limba*.

GLAJARIA, *glajariu, glajutia*; vedi *glaja*.

GLASNICU, -a, adj., vedi *glasu*.

GLASTRA, s. f., florum vas; vasu ce se imple cu flori.

GLASU, pl. -uri, vox, sonus, tonus, suffragium, votum; 1. voce, voce omenesca, si, prin estensione, voce a altoru animali; 2. sonu, sonu armoniosu, melodiosu, sonu de cantu placutu ureclei; 3. tonu, modu, modulatione, gradu, gamma a vocei sau sonului musicale: in *baserica su optu glasuri*, cari nu su de câtu optu tonuri, optu moduri musicali, optu gamme alle *baserice*, regulate dupo regulele sau *canonele orientelui*; 4. in genere si prin abstractione, mediu de espressione, de essemplu: a) espressione de votu, b) espressione de opinione, de dorentia, c) espressione de suffragiu, etc.: a *obtiné tote glasurile allegatoriloru*; in sensu si mai abstractu: *glasulu occisului innocente striga d'in pamentu, glasulu naturei, d'nime*, etc.; — derivate: *glasuire, -escu*, v., vocem emittere, a dá *glasu*, a espreme cu *glasulu*, a cantá cu *glasulu*, a approbá sau disapprobá cu *glasulu*, etc.;

glasuitu, -a, part. sup. d'in *glasuire* : *celle glasuite si neglasuite*; *glasuatoriu*, -tória, adj. s., care *glasuesce*, a *glasuitu sau va glasui*; *glasuatorii addeverului su spunitorii acellui-asi*; *glasuatorii marirei divina su glorificatorii ei*; — *glasnicu*, -a, adj., vocalis = vocale, de voce, ce da si pote dá, espreme voce, etc.; deminutivu : *glasutiu* = *vocula*; — Dict. de *Buda* ne spune, co *glasu* vine d'in gr. κλάω; analogiele, de acésta parte a regiunei classica, s'aru poté accumulá in numeru forte mare, cumu, de essemplu, s'aru poté produce : gr. γλῶσσα, lat. *classicum*, (fora se mai ponemu in vedere gr. καλεῖν, κλῆος, lat. *calare*, etc.), ci *classicum*, d'in care : prov. *glas* (= *strigare*), v. franc. *glas* (= *campana*), it. *chiasso* (= *clamore*), etc.; déro ce se faci slavicultui *glasu*, co *D. Miklosich* pune înainte ca obstaclu neinvinsu ? se ne buccurámu, co nu avemu neci una lipse de coventulu in cestione, si se ne intristámu, candu, fora nevolia, ne amu incurcá limb'a cu incurcature inestricabile : en se ne imaginámu in ce impassu ne amu bagá, ca se implenimu cu *glasu* nevoli'a de nespus'a summa de covente *sonare si bene intellesse*, ce sona astadi d'in voce in gurele poporului romanu.

GLASUIRE, *glasuatoriu*, *glasuitu*; vedi *glasu*.

GLAVA, s., *crassum*, *plague*, *tardum caput*, (*iugentium*); capu, in speciale capu grossu, ebete; — slav. *glava*.

GLEIA, s. f., vedi *gleba* in Dictionariu.

GLSNA, s. f., *pedis malleolus*; *malioru*, sferula a petiorului, articulatione proeminente la partea de diosu a petiorului, aproape de planta; — d'in germ. *knöchel*.

GLIA, s. f., vedi *gleia* in Glossariu si *gleba* in Dictionariu.

GLICANU si *gliganu*, s. adj., *aper*; *ingens*, *immanis*, *hebes*, *stupidus*; 1. subst. apru, mistretiu; 2. mai multu ca adj., nespusu de mare, gigante; ebete, stupidu; — camu in acellu-asi intellesu, mai allessu in sensulu de sub 2. si *gliganu*.

GLOBA, s. f., *mulcta*; *strigosus equus* vel *quodvis tale jumentum*; 1. *damnu*,

mulcta, *pena pecuniaria*, *amenda*; 2. *jumentu*, *vita de jugu* : *callu*, *asinu*, etc., cari su relle, *macre* si *incapaci de lucr* : *martióga*, *caditura*, — proprie : bonu de *globa*, de datu de *globa*, *D. Miklosich* refere coventulu la slav. *globa*, fora se l'esplice neci in limbele slavice cu vre-una radice; éro Dict. *Buda* la lat. *glubere*, *Schuller* ang. *club* = *numerare*; — derivate : *globire*, -escu, v., *mulcta afficere*, a inflige, lená *mulcta*; *globitu*, -a, part. sup., d'in *globire*.

GLODIRE, *gloditu*; vedi *glodu*.

GLODU, s. m., *lutum*, *coenum*, *terrenus globus durus*; dupo localitati, cu doue aprope diverse intellesse : 1. *glodu* = *tina*, lutu molliatu in apa, limu; 2. *glodu*, massa terrestre rotunda aproape, si vertosa, buccata de pamentu adapata, molliata in apa, apoi invertosiata si durata, asiá in cátu : *glodurile suppera si ómeni si bestie*, candu se baga si ámbra prin *gloduri*; d'in contra : *altii se voru plange de vestimentele selle tare glodate*; — derivate : *glodire*, -escu, v., dupo localitati : *unii si glodescu vestimentele*, éro : *pre altii glodescu reu glodurile de sub petiore*; — *gloditu*, -a, part. sup. d'in *glodire*; *gloditura*, s. f., *actione* si *effectu* allu *actioneide glodire*; — *glodosu*, -a, si *gloduros*, -a, adj., plenu de *glodu*, inse *gloduros* mai vertosu in sensulu lui *glodu* de sub 1., éro *glodosu* mai allessu in sensulu lui *glodu* de sub 2.; — de unde? se nu fia, ca si *glomoso* una transformatione d'in *globu* ?

GLOMOSU, s. m., *farinae globulus*; *globu* de farina nefermentata; — probabile in locu de *globoso* de la *globu*, cu b. stramutatu in m.

GLONCANIRE, -escu, v., *glocire*, *glocitare*; despre vocea *glocei* ce chiama pullii : *ce gloncanescu asiá glocele* ? — derivate : *gloncanitu*, part. sup. subst. d'in *gloncanire*; *gloncanitura*, s. f., *actione* si *effectu* allu *actionei de gloncanire*; — *gloncanire* nu e de cátu una desvoltare a forme mai simpla *glocire*, prin insertionea unui *n* si prin suffissulu *an* : *glo-n-c-an-ire*; se aude si cu *c* in locu de *g* : *croncanire*; inse cu *r* in locu de *l*, se dice de *vulturi* si *corbi* : *croncanire*,

care e desvoltatu d'in form'a mai simpla : *croc-ire*, ca si *gloncanire* d'in *glon-cire*.

GLONTISIORU, (cut sibilante), pl.-e, globulus metallicus et igneus; deminutiv d'in urmatoriulu : *glontiu*.

GLONTIU, s. m., globus metallicus et igneus tormentis bellicis serviens; globu, ceva rotundu, mai allessu de metallu; in specie, globu metallicu mai micu, dupo largimea tievei armeloru, ce serve spre a încarcá aceste instrumente mortifere; — *glontiu* e forte probabile, mutilatu d'in *globuntiu*, unu demin. d'in *globu*; --form'a f. *glontia* inco se aude adesea cu sensu differitu de allu masculinului *glontiu*, a nome : *glontia* cu volume mai mare de câtu allu *glontiolui*.

GLOTA, s. f., turba, caterva, multitudo, vulgus; multime: *glot'a* *poporului*, se *stringu glote* pre *tote platiele*; *allerga glota* la *acellu locu*; a se *aduná* in *glota*; *omu de glota*; a *ridicá glotele*, a *chiamá glotele* la *arme*; — Dict. *Buda* refere coventulu la it. *accolta*; inse cu pucinu successu, ca si D. *Miklosich* la slav. *glota*, carei-a nu da neci una esplicare d'in vre-una radice.

GLUGA, s. f., cucullus, sagum cucullatum; coperimentu de capu pre tempu de plúvia sau de geru : *pre mare geru pastorii*, *callatorii* si *altii* si *imbracca capulu cu glug'a*; *fora gluga dégera ureclele*; — derivate : *glugariu*, -a, adj. subst. pers.; a) care face *gluge*; b) care porta *gluga*; c) specia de monachu; *glugaria*, subst. f., reale, artificiu de a lucrá *gluge*; — probabile, co *gluga*, e una straformazione d'in *cuculla* = *cucullu*.

GLUGARIU, -a, adj. s., d'in *gluga*.

GLUGU, coventu ce imita sonulu unui licidu ce se vërta d'in una carafa, *lageme singultus*, (fr. *glouglou*).

GLUMA, s. f., jocus, nugæ, ineptiæ, ludus, facetiæ, jocosum verbum, ludicra res, etc.; ceva de jocu, jocosu, ceva de risu; jocu, jocura, facetia, ludu, risu, etc. : a *spune glume urbane*; *ne incanta pre toti spirituosele vostre glume*; a *nu duce la gluma* = a *nu sci de gluma*; *fora gluma*, oppos. la : in *gluma*, de *gluma*,

spre gluma : cine *vorbesce in gluma*, *nu vorbesce seriosu*; *nu mai e de gluma*; *ce faci tu*; *ce se face*, *nu e de gluma*, *ci forte grave*; *sunt glume gravi*, *cumu*, *de regula*, *glumele su liusioarele*; *aceste-a nu su glume*; *d'in gluma adijunge la cërta*; *glum'a se face cërta*; — derivate :

1. *glumeti*, -a, adj. s., jocosus, jocularis, festivus, facetus, lepidus, ludicr, ineptus, scurrilis; care spune *glume*, cui place a spune *glume*, dispusu a spune lucruri de risu, seccature, nemicuri, joviale, festivu, comicu, etc. : *omu glumeti*, *unu glumeti*, *sunt glumeti placuti*, *déro si glumeti gretiosi*; *vorbe glumeti*, *glumeti dissa*; *ce glumeti!* *ce glumeti!* de aci : *glumeti*, s. f., jocus, ludus, festivitas, facetia, etc.; calitate si fapta de *glumeti*; 2. *glumire*, -escu, v., jocari, ludere, ineptire, a spune *glume*, a se desfetá, si a desfetá pre altii cu *glume*; in speciale : *glumiti*, *nu vorbiti seriosu*; *nu e de glumitu*, *ci de lenatu in consideratione*; *glumitoriu*, -toria, adj. s., care *glumesce*; *nu d'in turc. gulme*, oi affine cu slav. *glumǎ* = *scena*, probabile si cu gr. γέλωμα = *risu*.

GLUMETIA, *glumeti*, *glumire*, *glumitoriu*; vedi *gluma*.

GODINA, s. f., proprie, fem. d'in adj. *godinu*, d'in *godiu*, (vedi mai la valle), applicatu inse : a) la coda de granutiu venturate, la ce se allege d'in grânele venturate sau cribrate; b) la una planta, dupo Dict. *Barcianu* : germ. tollapfel, *érb'a turbationei? turbationea câne-lui?* — *godiu* se applica numai la coda granutieloru venturate sau cribrate; — probabile d'in *coda*, in sensu de : *ce e mai reu* si aproape de lapidatu : *gasceloru*, *porciloru*, *nu calliloru se dau godiele sau godiurile*.

GODIU, (cu d sibilante), s. m., pl.-e sau-uri; vedi *go-dina*.

GOGA, s. f., lamia, terrieula; monstru ce se crede co devora ómenii, mai vertosu copillii, sugundu-le sângele : *strigoni*, *mamm'a padurei*; in genere : spectru, spariatore, mediu de spariatu; — cu acellu-asi intellessu si form'a *gogorit* : *vedeti*, *copille*, *se nu ve mance gogorit'a*; — metaforice : *ce gogorit'a de*

muliere, de barbatu!—vedi si *gogledia*.

GOGLEDIA si *gogletia*, s. f., calitate si fapta de *gogletiu*, ineptie, năgă, fatuitas; seccatura, seccature, nemicuri, vorba si fapta *bobletia* si insipida, fatua; — d'in *gogletiu*, -a, adj., nugator, ineptus, fatuus, bobletiu, fatuu, nesaratu, stupidu si seccu; — pote co *gogletiu* e in locu de *bobletiu*, prin scambarea lui *b* in *g*, precumu si *gogosia* pare d'in *bobosia* de la *boba*.

GOGLETIU, -a, adj., vedi *gogledia*.

GOGOMANIA si *gugumania*, s. f., ineptia, stultitia; calitate de *gogomanu*; *gogomanu* si *gugumanu*, -a, adj. s., ineptus, stultus, neprecăputu, ineptu, bobletiu, stultu; — vedi *gogledia*.

GOGONETIU, -a, adj., vedi *gorgonetiu*.

GOGORITIA, s. f., vedi *goga*.

GOGOSIA, s. f., folliculus, tunica, globulus, vesica, gallæ nux, libum; 1. pellitia, folliculu, velu rotundu de certe plante si certe insecte: *gogosie de bombyci, de fluturi, de papura, de arundine*; 2. besica, besic'a pescelui; 3. in genere, fructu si alte obiecte rotunde: *gogosie de tufa, de galla*; mai vertosu: *gogosie de farina cu untu sau cu oliu*, metaforice: a spune *gogosie*, a spune vorbe sece si inflata, asiá co: *gogosie* = seccature, nemicuri, fiacuri, etc.; prov. *nu se vendu gogosiarului gogosie*; cui vendi tu *gogosie*? — *gogosiaru*, -a, adj. s., de *gogosia*, relativu la *gogosia*, déro mai allessu: *gogosiaru*, s. pers. (f. *gogosiaressa*), care face si vende *gogosie de mancatu*; *gogosariu* in sensu de *flecariu*, face f. *gogosaria*; — vedi si *gogledia*.

GOLANU si *gollanu, gollasiu, gollire, gollitate, gollitione*, etc.; vede *gollu*.

GOLLU, -a, adj., nudus, vacuus, inanis, cavus; despoliatu, descoperitu, desertu: *omu gollu, mulieri golle*; artistii *depingu si sculpesu femine golle*; *cupe golle, vasu gollu, spatiu gollu*; *pâne golla*, neinsocita de legume; de aci: *gollulu addeveru* = *purulu addeveru* simplulu addeveru, etc.; *cu capulu gollu*: a) descoperitu, b) desertu de creeri, de mente, etc.; — *cu mân'a golla*: a) cu nemica

inea, β) nearmata, γ) fora neci unu munu, darnu; — metaforice: *vorbe golle, sonu gollu de sensu, ânima golla, suffletu gollu de sentimente*: — subs. m. a) pers. unu *gollu, multi gollu in acellu locu* = pauperi; b) reale: *gollulu spatiului, gollulu ânimei si mentei secciloru si stultiloru*; *gollu mare a remasu in thesaurulu terrei*; *ascundeti gollulu, vi se vede gollulu*; a dá de *gollu* = a dá pre facia, a prode; *nu ne dati de gollu*; a si dá de *gollu ce cogita*; a sborá in *gollu*: *nu potu sborá passerile in gollu*; — derivate: a) *gollace, gollaciu si gollasiu*, -a, adj., omnino nudus, depilis, deplumis, cu totulu nudu, despoliatu; in speciale, despoliatu de peri, de penne: *pulli gollasi, câne gollasiu, capite gollasie, capitinele su gollasie*; β) *gollasellu*, -a, adj., nudulus, diminutivu d'in precedentele *gollasiu*, cu sensu adesea peiorativu: *copilli gollaselli, catellu gollasellu, bietii gollaselli*; — adauge pre longa aceste adiective si: *gollanu*, -a, adj. s., augment. d'in *gollu*, leuatu, de regula, in risu: *allerga gollanii se capite tote ce țe lipsescu*; γ) *gollitate*, s. f., nuditas, stare de *gollu*, in specie, de despoliatu, neimbraccatu; si in sensu de: *cavitas, vacuitas, inanitas, gollu ca subst., desertu, desertatione, vacuitate*, etc.; δ) *gollire*, -escu, v., vacuare, evacuare, nudare, denundare, reterege, excavare, a desertá, despoliá, descoperi, gauri, etc.: a *gollu casele, pungele*; se *golliti desu cupele, ca se se gollasca mai currundu butile si butoniele*; — d'in *gollire*, α') *gollitu*, -a, part. sup., nudatus, denudatus, vacuefactus, etc.; β) *gollitione*, s. f., nuditas, statu de *gollitu*, etc.; — Dict. *Buda* refere *gollu* sau *gollu* la gr. *κοιλος* = *cavus*, éro D. *Miklosich* la slav. *golŭ*; déro analogía pote avé coventulu romanescu si cu germ. *hohl*.

GOLOGANU, s. m., pl.-i, specia de moneta de arame austriaca sau rusesca, care astadi nu mai are cursu in Romania.

GOLOMOTIU, s. m., glomeramen, conglobatio; accumulare in globu: *glomu, massa, globu*; si: *mixtura, col-*

lavies, ammesticatura, adunatura, col-luvie.

GOMOLLIRE, -escu, v., blandiri; a mangaiá, resfaciá, lingusi; — nu scimu se se dica pre undeva d'incece de Carpati.

GONA, s. f., persecutio, expulsio, insectatio, venatio, consecratio; urmari, persecutare, urmecare, adurmecare, punere pre fuga, allergare dupo, espulsione, etc.: *gon'a lieporiloru cu lieporari; gona mare si violenta a calliloru; a dá gona callului, latroniloru; gon'a straimiloru vagabundi si fora capetaniu d'in tóta terr'a; se decreta góna regelui; a leuá in gona, la gona, pre toti d'in casa; ai nebonitu de ti ai pusu in gona si copillii; gone inversionate alle opinioniloru adverse; gonele Crestiniloru si Judaniloru*; — derivate: *gonace, gonaciu, -a*, persecutor, insectans, consecrans, care pune pre *gon'a*, care persecuta: *gonacii celloru boni si pacifici; cáne gonaciu de venatu, boni gonaci lieporari*; in speciale; *gonaciu* = tauru, armessariu, etc., animale ce calca femellele; déro applicatu si la femellele cu sensu de apprense de calore, ardore veneria; *gonire, -escu*, v., persequi, insectari, expellere; salire; a pune pre *gon'a*, a espelle, a vená, etc.: a *goni liepori, lupi, apri*; a *goni callulu*, a) a pune pre *gon'a*, a face se fuga celere; b) a lu departá, a l'allongá d'in batutura, etc.; — a *goni gloria, avutia*; — in specie despre masculi, mai allessu despre tauri, ce fecunda vaccele in ardore veneria: *vacc'a s'a gonitu; mai multe vacce, de si gonite, remasera sterpe*; — *gonitoriu, gonitoria*, adj. s., persequens, espulsans; *agitatus stimulis veneris*, care *gonesce* in genere, éro in specie: cellu ce se afla in ardorile venerie, mai vertosu despre epe si vacce, déro mai multu despre vacce: *vacca gonitoria*, si absol. *gonitoria, tote gonitoriele*; inse si despre masculi: *gonitorii armenteloru de calli si de bovi*; camu in acellu-asi sensu si form'a: *gonitia*, (fem. d'in unu masculinu *gonitiu*, camu in acellu-asi intellesu cu *gonaciu*), a nome inse femininulu ce se aude adese ori, *gonitia* are

doue intellesse: a) épa sau vacca *gonitoria*, una *gonitoria*; b) *gonitia*, collectivu despre toti petitorii acellei-asi bestia, mai allessu ai vaccei; de aci metaforice se dice de una muliere: *attragi si stringi mare gonitia in giurulu teu, muliere impudente*; — Diction. Buda da ca etymologia lui *gonire, gona*, etc., verbulu: *conisco* = *coniscare* = *cornu petere* = a dá cu *cornulu*; noi aflamu ca mai probabile acésta etymologia in verbulu: *coire*, care se afla si in latin'a sub form'a: *conire*, de unde cellu romanescu: *gonire* n'are de cátu differentia de *g* cõtra *c* in forma, éro in sensu: *gonire*, ca si *conire* = *coire*, se applica mai vertosu, la *coitu*; facia cu aceste mare probabilitati se pote mirá cineva, cumu unu mare invetiatu ca D. Miklosich refere, fora se se impiedice de neci unu obstaclu allu filologiei, conventulu romanu la cella slave, unde nu afla neci una calle de a lu esplicá, ci ar fi fostu mai liusioru a esplicá d'in romanesce si pre celle slavonesci.

GONACE, *gonaciu, -a*, adj. s., vedi *gon'a*.

GONDOLA si *gondula*, s. f., (it. *gondola*, fr. *gondole*), linter; luntra, barca, vasu micu de plutitu pre apa, mai allessu pre apele marei Venetiei; derivatu: *gondulariu*, s. pers., care face, vende sau compera una *gondula* de portatu pre celli ce vreu a se peramblá in ea.

GONDOLARIU si *gondulariu*, s. m., vedi *gondola*.

GONGA, s. f., specia de insectu, scurma-merda, scurma-stercu: *gonga de balliga* = *scarabaeus fimearius*; — inse form'a *gonga* pare una mica stramutatione d'in *conca*, cumu aru poté fi un'a mai mare d'in *bomba*, d'in care vedi *bombariu*, allaturatu cu *gogosia, gogledia*, etc.

GONIRE, *gonitoriu, gonitória, gonitia, gonitu*, etc.; vedi *gon'a*.

GORDINA, s. f., si m. *gordinu*, specia de vitia de vinia, cumu si uva de acésta specia; mai desu inse se aude fem. *gordina*, ca specia de uva.

GORGONETIU si *gogonetiu, -a*, adj., *rotundus, globosus et vivax*; rotundu,

globosus si plenus de vivacitate : *ocli gorgometi*;—confere gr. γοργός.

GORNICU, s. m., appariter; servitoriu, apparitoriu sau administru allu unui deregutoriu; — din cōce de Carpati nu ama auditu se se dica; probabile sta in locu de *vornicu* sau *gvornicu* d'in *dvornicu* slavicu.

GORUNA, s. f., fructu allu *gorunului*; *gorunu*, s. m., despre care : 1. Dict. *Buda* dice : *gorunu si goronu* = querens; apoi da ceva de *querens* = querens, *querens* : *borete de gorunu* = *agaricus querens*, L.; 2. noi scimu, co *gorunu* si fructulu *goruna* se chiama, prin celle mai multe localitati : *sorbu*, *sorba*; asiá si in fr. tradussu *gorunu*, -a prin : *sorbier* si *sorbo*, sau prin : *cormier* si *corme*; aceste-a d'in urma *cormier*, *corme* paru a fi affini cu alle nostre : *gorunu*, *goruna*, in locu de *corunu*, *coruna*.

GORUNU, s. m., vedi *goruna*.

GOSCENA, s. f., segmentum *oris* vel alias metalli; buccata de arame sau de metallu, stratu sau vena de metallu; —d'in cōce de Carpati nu scimu se se dica unde va coventulu, cumu nuse dice in acelu-asi sensu, neci *stufa* = germ. *stafe*.

GOSPODARIA s. f., statu, officiu, cumu si administratione, economia de *gospodariu*; éro *gospodariu*, -a, s. pers., dominus, herus, princeps; domnu, 1. domnu de casa, cellu ce e directoriulu casei si economiei casei si familiei : *parentele*, *tatalu* érá *gospodariulu* casei; *bonu* érá *gospodariulu*, *bona* *gospodari'a*, *care* érá *de regula* *mamm'a* casei; 2. *gospodariu*, si mai vertosu *hospodariu*, domnu allu terrei, domnitoriu : *dupo protectoratulu* seu *Russi'a* *nomi* *hospodari* *pre* *domnii* *terreloru* *nostre*;—fem. in sensulu cellu de susu, ca si in cellu de aci se dicea si : *gospodaria* sau *hospodaria*; déro si : *gospodaresa*, *hospodaresa*, de si formele celle in *essa* aveau differentia de celle fora acesta terminatione; — d'in slav. *gospodari*, si acestu-a d'in *despotariu* d'in *δеспотъ* = dominus.

GOSPODARIU, s. m., vedi : *gospodaria*.

GRABA, s. f., celeritas, properatio, festinatio, praepropera festinatio, promptitudo, maturitas, diligentia, arder, impatientia, etc.; actione, actu, motu cu *rapiditate*, celeritate *rapida* d'in bona volia, d'in necessitate, d'in abitudine bona sau rea : *grab'a e bona la tempu si cu circumspectione*; *grab'a imprudente e órba precipitantia*; se facu *lucrurile in graba*, cu *graba*; *scossera ce potura de graba d'in casele incense*; *duceli-ve si veniti de graba*; de *graba*, in *graba*, cu *graba* = currundu, in currundu; — derivate *grabire*, -escu, v., accelerare, maturare, festinare, properare; a merge de *graba*, a face se mérga de *graba* : nu *grabiti calli*; *grabiti ómenii a plecá*; nu *ati grabitu a terminá lucrulu la tempu*; *grabescu a veni la noi*; cine *grabescu*, se *impedica*; cu cea mai mare espressione de sensu in form'a reflex. *grabiti-ve*, se ne *grabimu*; e reu se te *grabesci*, reu se nu *grabesci*; a *grabi* *prea tare passii sei*;—*grabitu*, -a, part. sup. adj. subst. d'in *grabire*; *acceleratus*, *festinans*, *properans*, *sedulus*, *impatient* : *buccatele grabite nu essu bone de mancare*; *celli prea grabiti perdu patienti'a si committu ce nu aru fi vrutu*; *callulu grabitu se fatiga currundu*; — *grabitoriu*, -toria, adj. s. d'in *grabire*; *accelerans*, *festinans*, *maturans*, *sedulus* : nu sciu de ce seti asiá de *grabitori de plecare*; *ómeni grabitori de lucrulu seu ca si de allu altui-a*;—nu su inse de bona odóre formele derivate : *grabnicu*, -a, adj. d'in *graba*, si *grabnicia*. s. f. d'in *grabnicu*, care se potu suppleni nu numai cu alte covente d'in celle precedenti in acestu articlu, ci si cu altele multe d'in limb'a romána cea mai genuina; — cátu pentru etymologia, auctorii Dict. de *Buda* propunu grave cu v. *gravescere*; D. *Miklosich* sustine co *graba* vine d'in limb'a slavica, fora a ne poté arretá una forma asiá de simpla afora d'in limb'a romána; noi ne sentimu detori a confrontá sanscr. *grabh* = leuare, rapere, etc., si a attrage attentionea co d'in *rapere* avemu : *rapide*, *rapiditate*, cari confina in sensu cu *graba*, si facu probabile originea sanscritica.

GRABIRE, *grabitoriu, grabitu, grabnicu*, etc. vedi *graba*.

GRABLA, s. f., (pre a locuri: *grebla*), rastrum, rastellum, pecten; instrumentu de lemn, inarmatu la unu capitu cu denti de lemn sau de ferru, care serve la curatulu gradineloru si altoru locuri; — derivate: *grablare*, (cu forme simple: *grablu, grabli, grabla*, etc., sau dupo pronunti'a provinciale: *greblu, grebli, grebla*; numai pre unele locuri cu forme incarcate: *grablediu* sau *greblediu*, etc.), rastre colere, pectinare, a curá cu *grabla*; *grablatu*, -a, part. sup. subst. d'in *grablare*: *gradina grablata*; *cátu cereti de grablatulu acestui agri?*, *grablatura*, s. f., actione si effectu de *grablare*; — *grablutia*, s. f., deminutivu d'in *grabla*.

GRABLARE, *grablatu, grablatura*; vedi *grabla*.

GRAFINA, s. f., muliere a *grafului*; *grafu*, s. m. pers., titlu de nobilitate germana, care corresponde cu fr. m. *comte*, f. *comtesse*, de unde introdusse si la noi: *conte* m., *contessa* f.; mai bene ar responde formelor limbei nostre: *comite* m., *comitessa* f.

GRAFU, s. m., vedi *grafina*.

GRAMADA, s. f., cumulus, acervus, esterva, multitudo; mare multime de a-celle-asi sau varie obiecte: *gramada de grânu, de ordiu, de érba*; *gramada de copilli preste copilli*; *place multoru-a a mancă d'in gramad'a mare*; *gramada de mere, de pere, de ceresie, de ardeiu*; a *intrá cu gramad'a in casa*; *in locu se veniti doi trei, ati venitu gramada ne-spusa*; — derivate: *gramadire*, -escu, v., concervare, acumulare, a face *gramada*, a stringe multime de obiecte de acelu-asi genu sau de varie generi; *gramaditoriu*, -toria, adj. s. d'in *gramadire*: *gramaditori de mari avutii*; *gramaditura*, s. f., actione si effectu de *gramadire*: *gramaditura prea mare de pamentu pre casa*; — *gramadinitia*, s. f., deminutivu d'in *gramada*: *d'in mai mare gramada a face mice gramadinitie*; — coventulu occurre scalciatu si in limbele slavice, inse originea lui e obscura.

GRAMADIRE, *gramaditoriu*, etc.; vedi *gramada*.

GRANETIA, s. f., de regula in pl. *granetie*; precum despre *fenu* se dice *fenetia*, asiá despre *grane* se dice *granetia* si *granetie*: *vorbesce unu aratoriu de propri'a sea granetia. éro despre granele totoru-a nu dice de cátu granetie*.

GRANGURU, (si sub form'a *gran-gure*), s. m., *ganchramus*, *galgula* si *galbula*; specia de passere, care de unii se identifica cu *grauru-lu* = *sturnus* = (*sturdiulu* nostru?); — amendoue forme: *granguru* si *grauru* paru essite d'in: *galgulus*, *galbulus*; — de alta parte *granguru* insémna si: *mare*, *principiu*, *optimat*, etc.: *grangurii se buccura de tote bonurile*; se dice si: *granguru de copillu*, spenduratu.

GRANITIA, s. f., *limes*, *finis*, *confinitia*; margine, limite a unei terre de alte terre; — derivatu: *granitiariu* = omu armatu ce custodesce *graniti'a* unei terre de calcarile strainiloru: *noi avem unu bonu corpu de granitiari*; (compara russ. *grauitza*, si germ. *gränze*).

GRANITIARIU, s. m., vedi *granitia*.

GRASDU, (cu s aspru sibilante), pl.-uri, *stabulum*; *staula* de vite.

GRASSULETIU, -a, adj., demin. d'in *grassu*, si a nome din altu deminutivu: *grassullu*, d'in care immediatu: *grassulletiu* sau *grassullecii*; d'in acellu-asi *grassullu* a essitu si altu deminutivu: *grassullu*.

GRAURU, s. m., vedi *granguru*.

GRAVARE, v., in aes incidere, insculpere, cölare, saxe insculpere, imprimere, (fr. *graver*, dupo care: *gravare*); a sculpe in arame, in pétra, in lemn, si in genere, a sculpe, impreme: a *gravá pre pétra*, in *pétra imaginile acelloru barbatu*; metaforice: a *gravá in mente*, in *ánima*, in *memoria* *câte amu vedutu si auditu*; — derivate: *gravatu*, -a, part. sup. subst. din *gravare*; in locu de *gravatura* s'a implantatu, fora neoi una regula a limbei, form'a francesca: *gravura*, (fr. *gravure*), cu intellesu de actione si arte, cumu si effectu sau opu de *gravare*.

GRAVATU, *gravura*, etc.; vedi *gravare*.

GREBENU, s. m., pl.-i, *equini colli*

tenor; longitudinea guttului unui callu, distantia de la capu peno la armuri.

GREBLA, *greblare, greblatu, greblatura*; vedi *grabla*.

GREFINA, s. f., vedi *grafina*.

GREERE, *greeru*, s. m., vedi *greiere*.

GREIERE, si *greieru*, s. m., alta forma d'in *greriu, grellu, grillu*, (vedi *greriu* si *grillu* in Dictionariu); — unii se vedu co pronuntia si scriuu : *greere, greeru*; inse in locu de assemيني forme sunt de preferitu : *grere, greru*, ce se audu pre multe locuri; — d'in form'a *grellu* s'a trassu : *grellusiu = grelluciu*, deminutivu; din aceste deminutive, derivate ca : *grellusire, -escu* v., *grellusiu*, adj. part. sup.

GRELLU, *grelluciu = grellutiu, grellusiu, grellusire, grellusiu*, vedi : *greiere = greieru*.

GREOIU, adj., vedi *greuoiu*.

GREERE, *greru*, s. m., cum si derivate : *grerire, greritu = grellusire, grellusiu; grerusiu = grellusiu*; vedi *greiere*.

GRESIELA, *gresielnicia, gresielnicu*; vedi *gresire*.

GRESIRE, (póte : *gressire*, vedi mai la *valle*), -escu, v., peccare; errare, delinquere; a se abbate de la regula, a committe, face cumu e reu, nu cumu e bene, a face culpa, peccatu, delictu, errore, vitiu, etc. : *am gresitu ómeniloru si lui Domnedieu; se nu gresesci in copiare; veti gresi, de veti face asiá*; — derivate : *gresitu, -a*, part. sup. d'in *gresire*; *gresitura*, s. f., actione si effectu d'in *gresire* : *gresiturele stracurate in acea copia*; *gresiu*, s. m., mendum, error, peccatum, vitium, culpa, defectus, delictum; de reprobato si de respinsu cu totulu d'in limba su forme : *gresiela*, s. f., mendum, error, peccatum, vitium, etc.; *gresielnicia*, s. f., d'in *gresielnicu*; — dupo d. *Miklosich* d'in slav. *grěchŭ, grĭsati*; se pote inse si mai liusioru trage *gresire* sau *gressire* d'in *gressus*, (cumu si sta *gresiu* sau *gressiu* ca forma mai primitiva de cátu slav. *grěchŭ*, pentru tote celle alte derivate in romanesce); *gressus = gressu* ar avé tote insemnarile, in care occurre *gressiu*, adeco : *passu rou* mai antaniu si de tote

celle alte sensuri; confere lat. *transgressus, transgressio*, etc.

GRESITU, *gresitura, gresiu*; vedi *gresire*.

GREUOIU, = *greuoiu, -a*, adj., vedi *greoiu* in Dictionariu; inse d'in *greuoiu* sau *greuoiu* directu esse verbulu : *greuoiare* sau *greuoniare*; — mai allessu in compos. *ingreuoiare* sau *ingreuoniare*, cu sensu differitu de form'a analoga : *greunare* sau *ingreunare*.

GRIFU, s. m., *griphus*; specia de vulturi.

GRIJA, s. f., *grijire, -escu*, v., *grijitu, -a*, part., vedi in Dictionariu : *grige, grigire, grigitu*, cari su de preferitu; *grijania* inse nu e in nici unu modu de sufferitu; afora de basericesculu *communnicatura*, mai liusioru s'ar poté sufferi *grigitura*.

GRILLUSIU, s. m., vedi *grellu*.

GRIMASU, (sau *grimatiu*), s. m. (dupo fr. *grimace*), feda vultus distortie; urrita strambutura, intortochiatura de facia, scalambatura, scalciatura.

GRINDA, s. f., *trabe, tignum*; trabe, lemnu longu si grossu, ce serve la constructione : *grind'a culmei unei casa, grindile podului, tablatului*; — derivate : *grindisiora*, s. f., deminutivu d'in *grinda* (cu acellu-asi sensu : *grindutia, grindullitia*); *grindeiu = grinda de aratu*; — d'in slav. *grenda*? déro totu asiá de bene pote se lu fia imprumutatu Slavii de la Romani, la cari *grinda* a potutu a se transformá forte pucinu d'inlat. *grunda*, compos. *subgrunda*.

GRINDEIU, *grindisiora, grindutia, grindullitia*; vedi *grinda*.

GRIPA, s. f., febre de gutturariu; — Dict. *Barcianu* esplica germ. *grippe, schnupfenieber*.

GRIPCA = *cripca, scripca* sau *sgripca*, s. f., vióra musicale.

GRIPSORU, si *gripsuru*, s. m. *gryphus gryps*; specia de vulture, (vedi si *grifu*), applicatu inse si : a) la unu omu rapace si bataliosu; b) la unu stégu, a cui marca e vulturele, mai allessu vulture cu *doue capite*; c) la una moneta *austriaca* de trei florinti; — coventulu se vede desvoltatu d'in *grifu = gripu = gryphus*.

GRIPU=*gryphu*, s. m., vedi : *grifu* si *gripsoru*.

GRISIU, s. m., specia de farina forte applicata la ingrossiare de supa.

GRIULLUSIU, s. m., alta forma d'in *grellusiu*.

GRIVU, -a, adj., circa collum coloratus, virgatus, collari munitus; se dice despre animali, in specie despre câni cari au una bétta, una vérge la guttu de pèru cu alta colore de a restului corpului, asià co : *grivu*=*gulleratu*, sau *collariatu* : *câne grivu*=*câne gulleratu*. *catelle grive*=*catelle gullerate*, numai co *gulleratu* se aplica si la omeni : *miselli gullerati*, *june gulleratu*; — derivate : *griveiu*=*grivelu*, -a, adj. s., oreccumu diminut. d'in *grivu*, applicatu inse ca nome propriu de animali, mai allessu câni : *avemu griveli forte ageri si descepti*; *grivinu*, -a, adj. s., d'in *grivu*, applicatu mai allessu ca subst. f. *grivina*, déro si m. *grivinu*=*collariu*=*sgarda* de gùttu la câni, etc.; — nu avemu déro lipse de slav. *grivna*, a D. *Miklosich*, cându coven-tulu, ca si *gata*, se sue susu la *sanscr.* *grivá* = *cerbice*, si lucr, *ce se pune pre cerbice*. etc.

GROAIRE, -escu, v., vedi *grohaire*.

GROBIANU, -a, adj.; rudis, rusticanus, incultus; care nu e politu, ci fora politura, fora cultura; — d'in germ. *grobian*, mai neaudit d'incoce de Carpati, unde su populari formele : *grossolanu*, *grossolania*, etc., de preferitu, fora indouentia.

GROFESCE, *grofescu*, *grofia*, *grofu*, — tôte, de certu, dupo pronuntia ungrésca, in locu de mai politele : *grafesce*, *grafescu*, *grafia*, *grafu*; (vedi *grafina*); — inse tôte de respinsu. In loculu lor, vedi mai bene in Dictionariu : *comite*, *comitessa*, *comitatu*, *comitiva*, d'in cari, déco ti place, poti formá : *comitescu*, *comitesce*.

GROHAIRE, *grohoire*, *grohonire*, *grohotire*, -escu, v., tôte aceste-a, stratformate, cumu se vede, in differite si varie forme : 1. pre de una parte d'in grannire, despre porci, in specie : *porcii*, *grohaiescu*, *groaiescu*, *grohonescu*, *grooescu*, *groiescu*, *grohotescu*, etc., de

unde derivatele totu asià de incurcate si de scalciate : *grohoitu*, *grooitu*, *groonitu*, *grohonitu*, part. sup. subst., *grohaitura*, *groaitura*, *grooitura*, *grohonitura*, s. f., actions si effecta de verbe susu produsse, etc.; — *grohotire*, *grohotitu*, *grohotitura*, are si un subst. primitivu : *grohotu*; care se dice totu despre vocea porciloru; grunntus; 2. de alta parte : *grohaire*, si *groaire*, se dice despre ultim'a treieratura ce se da grânului allesu dejà de palie; acestu d'in urma sensu ar duce cu totulu la alta etymologia, — si s'ar poté intrebá : nu cumu-va jace aci ascunsa radicea *gruere*, care figurédia in compositele *ingruere*, *congruere*?

GROHONIRE, *grohonitu*, *grohotire*, *grohotitu*, *grohotu*; vedi *grohaire*.

GROPARIA, s. f., *fossarum*, *sepulcrorum multitudo*; multime de *gropa*, (vedi *gropa* si *gropariu* in Dictionariu); in specie, multime de mormente, mai vertosu : *mare gropa* sau *incapere pentru multi morti* : *gropari'a monasteriului*; — *gropnitia*, leuata cu acestu-asi intellessu, e de reprobatu si respinsu, pentru scalciat'a ei forma.

GROPITIA, s. f., *fossula*; diminutivu d'in *gropa* : *gropitie de blastari*.

GROSAMA, (dupo altii : *grosama*), s. f., genu de plante : 1. *grosama mare* = *cytissus nigricans*, Linn.; 2. *grosama mica* = *genista sagittalis*, Linn.

GROSCIURU, -a, adj.; vedi *grossi-sioru*.

GROSSISIURU, -a, adj., *crassulus*, *magnus*; diminutivu d'in *grossu*, inse directu d'in *grossiciu* sau *grossuciu* = *grossuti*; (cestu d'in urma forte usitatu in multe parti); de aci : *grossiciuru* sau *grossucioru*, cus : *grossisiuru*, *grossusioru* si abbreviatu : *grossiuru*; si alte forme : *grossullecium* = *grossulletiu*, diminut. d'in altulu mai primitivu : *grossullu*; — d'in abbreviatulu : *grossiuru*, provine si verbulu *grossiurire*, -escu, *lacti florem demere*, a leuá laptelui florea, crem'a, cremorea, smontan'a, a smontani.

GROSSITIA, s. f., (lat. med. *grossulus*); moneta austriaca mai antânide argentu apoi de arame, acumu essita

d'in cursu; (vedi *grossu*, s. m., in Dictionariu).

GROSSUCIU, *grossuti*, etc.; vedi *grossioru*.

GROZA, s. f., horror; orróre, spaima; — derivate: *grosacu*.-a, adj., horrendus, horrificus, orrendu, infricosiatoriu, spaimentatoriu, spaimentosu; *grosavia*, s. f., horribilitas, horrendum, fapta orrenda; *groznicu*.-a, adj., cu sensu mai pre susu de *grosavu*, de aci si: s. f., *groznicia*; — fia slav. *groza*, fia germ. *gransen*, nu avemu lipse de ellu, candu atâte covente romanesce ne stau la dispositione.

GROZAMA, vedi *grosama*.

GROZAVIA, *grosavu*, *groznicia*, *groznicu*; vedi *groza*.

GRUETIU, s. m., *gramulus*, *gramus*; in acellu-asi sensu cu *grui*, si, de certu, d'in acea-asi origine, d'in care si: *grui*, *gru-mu*, *gru-mulu*, *gru-ndiu*; — se nu fia radicea *gru*, (v. *gruere*), de unde si *gru-e*?

GRUMADIARE, si *grumasare*, *grumasare*, s. f., angina, cynanche; proprie unu adiectivu trassu cu terminationea classica: *are* = *ale*, (ca *braciare* d'in *braciu*, si *geminare* d'in *geminu*), d'in *grumadiu*, applicatu inse ca subst. f. in specie la unu morbu de *grumadiu*, cumu *armurare* d'in *armuru* e morbu de *armuru*; vedi *grumadiu*.

GRUMADIU si *grumasu*, *grumazu*, s. m., pl.-i, faux, pl. fauces, gula, collum, guttar, cervix; vita, caput; se dice de *collulu* = *guttulu* intregu, inse si de parti interne sau externe alle *collului*, mai vertosu despre cerbice: a *stringe* de *grumadiu* = a *sug-grumá*; *grumadiu* de *tauru*, de *leu*, de *apru*, de *ursu*, de *callu*; nu e acestu-a *grumadiu* de *muliere*, ci *grumadiu* de *camela*; mai vertosu in plur. a *tiné* de *grumadi*, a *strangulá* de *grumadi*; a *pune* *grumadii* *vostri* la *greu* *jugu*, *me* *doru* *forte* *grumadii*, *grumadii* *doru* *si* *de* *frigu* *si* *de* *icte*; — metaforice: *grumadiu*, sau pl. *grumadi* = viétia, capu: *ne* *punemu* *grumadii* *pentru* *voi*; — d'in acea-asi origine cu *sug-grumare*, a nome d'in *grumu* = *gruma*, cu influentia de la

gura = *gula*; compara si fr. *gourmand*, *gourmandise*.

GRUMULETIU, s. m., *grumulus*; diminutiva d'in deminutivulu *grumulu* d'in *grumu*, prin suffissulu: *etiu* = *eciu*, *grumul-etiu* sau *grumul-eciu*.

GRUNDIRE, *grunditu*, *grundiosu*, etc.; vedi *grundiu*.

GRUNDIU, (pre a locuri: *grunju*), s. m., pl.-i, *gramas*, *gramelus*, *globulus*, *glebala*, *glomus*, *fragmentum*; massa mica de ceva, buccata, buccatella: *grundiu* de *sare*, *grundi* de *sânge* *inlagatu*, *grundi* de *lutu*, *grundiu* de *neue*, *grundi* de *carne* *tocata*; — derivate: *grundiosu*, (pre a locuri: *grunjosu*), -a, adj., plenu de *grundi*, care contine *grundi*: *sare* *grundiosa* e nu *menuta*, ci in *grundi*; *grundisioru*, *grunditiu*, s. m., pl.-i, diminutive d'in *grundiu*; *grundioniu* = *grundioiu*, s. m., pl.-i, augment. d'in *grundiu*; — *grundire*, -escu, v., a face *grundi*: a *grundi* *laptele*, *sângele*, si refl. a *se* *grundi* = a se face *grundi*: *panea* *necópta*, *cumu* *si* *memellig'a* *nu* *bene* *mesticata*, *se* *grundesce*; de aci si: *grunditu*.-a, part. sup. subst; — probabile forte co provine d'in acea-asi origine cu *grumu*, *grumulu*.

GRUNDIUTIU, s. m., vedi *grundiu*.

GRUNDU, s. m., (pre a locuri: *gruntu*), primulu stratu de colore ce se da unui ce: a *dá* *scandureloru* *grundu*; — germ. *grund*.

GRUNJIRE, *grunjosu*, *grunju*, etc.; vedi *grundiu*.

GRUNTU, s. m., vedi *grundu*.

GUARDA, s. f., vedi *garda*.

GUDURARE, v., (numai cu forme simple in tote partile locului: *guduru*, *guduri*, de regula reflexivu: *me* *guduru*, *te* *guduri*, *se* *gudura*, etc.), *adulari*, *blandiri*, *alleui* *subpalpari*, *blandimentis* *delintre*; *mulleri* *blande* *palpari*, *servire*, *servilliter* *agere*; se prosternere; a *lingusi*, a fi *lingusitoriu*, a face acte blande, sau spune vorbe blande, a *resfaciá*, a *cautá* se *capite*, se *seduca*, etc. — se dice mai allessu de *câni* si de *catusie*, *déro* si de *ómeni*, *cari*, prin *gudurare* *servile*, se *umilescu* si *avilescu*: *multi* *se* *gudura*, *ca* *câni* *domniloru* *sei*, *asiá* *celloru* *mari*

si potenti; ammagitorii corrupti se *gudura* candidelorū virginī; vedemū arrogantī cū altīi *gudurandu-se* altorū arrogantī mai potenti si mai opulenti; — derivate: *guduratione*, s. f., adulatio, blanda palpatio, actione, actu de *gudurare*: *gudurationi* de cāne, *guduratione* pre longa celli potenti, si arrogantia pre longa miseri si infortunati; — *guduratoriu*, -a, adj. s., adulator, adulans, blandiens, suppalpans, servills, care se *gudura*, applicatu a se *gudurá*: *guduratorii* pre longa tyranni si despoti; *guduratoriū* aliu mulierilorū altorū, -a; — *guduratură*, s. f., adulatio, blandimentum, blanditiă, actione, actu, mediu, fapta, etc. de *gudurare*, etc.; — d'in co-adulari = co-adulare, mai antāniū contrassu in: *codulare*, apoi in: *codulare*, si in fine in: *gudurare*.

GUDURATIONE, *guduratoriū*, etc.; vedi *gudurare*.

GUGULLIRE, -escu, v., blandiri, mulcere; a resfaciă cū mânule sau actele, a mangană, netedí, etc.: a *gugulli* vitellulu, vacc'a, callulu, mândiulu; se *gugullescu* mai vertosu celli ce se dilegu; se *gugullescu* copillii, déro de multe ori prin *gugullire* se corrumpe; — derivate: *gugullitoriū*, -tória, adj. s., blandiens, mulcens, care *gugullescu*: *gugullitoriulu* copillului e adesea corruptoriulu copillului; — *gugullitu*, -a, part. sup. subst., blanditus, muletus: *copillulu* *gugullitu*, prin *gugullitu* multu se strica copillulu; — *gugullitura*, s. f., blanditio, blandimentum, blanditiă, actione si effectu, actu de *gugullire*: toti facu *gugulliture* copillilorū; cū *gugullitur* a se corrumpe copillari'a; — pote una transformatione de *gudurare* = *gudulare*; confere inse si: *gungurare*, it. *gongolare*.

GUGULLITORIU, *gugillitu*, *gugullitura*; vedi *gugullire*.

GUGUMANIA, *gugumanire*, *gugumanu*; vedi *gogomania*.

GUITIARE, v., (numai pre unele locuri, éro in celle mai multe locuri cū r originariu: *gruitiare*, unde numai n e perdutu de form'a completa: *grunnitiare*; vedi si *grohaire*), *grunnire*, *grunnitare*, (conf. si fr. *grogner*, pre longa

grogner), cū sensu deminutivu despre *grunnitulu* acutu si suptire allu unui porcellu: cumu *grunnitia* de frigu bietii porcelli; *grunnitia* in tote partile porcelli flamendi; cū sensu factivu: a *grunnitiă* porcelli, *stringundu-i* de urecle; — derivate: *grunnitiatoriū*, -toria, adj. s., care *grunnitia*, (unu porcellu *grunnitia* si e, prin urmare, *grunnitiatoriū*), sau care face se *grunnitie* unu porcellu, *stringundu-lu*, etc.; — *grunnitiatu*, part. sup. subst., *porcelli* *grunnitiati*, *grunnitiatulu* porcellilorū e spontaniū d'in cause naturali, sau produssu prin stringerea cuiua; — *grunnitiatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *grunnitiare*: *grunnitiaturele* bietului porcellu strinsu de urecle; — *grunnitiu*, s. m. (pre a locuri, ca si in tote formele precedenti, sub form'a mutilata: *guitiu*), actione, actu, modu de *grunnitiare*.

GUITIATORIU, = *grunnitiatoriū*, *guitiatu* = *grunnitiatu*, *guitiatura* = *grunnitiatura*; *guitiu* = *grunnitiu*; vedi *guitiare*.

GULLERARIU, *gulleratu*, etc.; vedi *gulleru*.

GULLERU, pl.-e, limbus cellaris, bétta de collu = *guttu*, fascia, legatura de *guttu*: *gulleru* de camésia, *gullere* de mantellu; *gullere* simple, cosute cu flori, cu firu; a *apucă* de *gulleru*, a *rumpe* *gullerulu* cuiua, a *ambli* fora *gulleru*; a *spellă* si *calcă* *gullerele*; *gullere* unite sau despartite de *comesie*, de *corpulu* *comesielorū* si altorū *vestimente*; — derivate: *gullerariū*, -a, adj. s., relativu la *gulleru*: *lucrari* *gullerarie*; ca subst. *gullerariū*, cellu ce face sau vende *gullere*; de aci: *gulleraria*, s. f., arte, officina, negotiu, etc. de *gullere*; — *gulleratu*, -a, adj., (proprie part. d'in unu verbu: *gullerare* = a *muni* cu *gulleru*), munitu cu *gulleru*: *comesie* *gullerate*, *mantellu* *guleratu*; in specie: *omni* *gulleratu*, a) cū mare *gulleru* la *vestimente*, cū *gullere* *essagerate*, b) déro si: *omni* *gulleratu* = *mundru* si *insemnatu* prin insolentia si arrogantia; cāne *gulleratu*, a) cū *gulleru* = *sgarda* la *guttu*; β) cū una fascia pre la *guttu*, de alta colore ce are *pêrulu* in restulu *corpului*:

câne *gulleratu* cu albu, candu in collo e negru; si *piissici gullerate*; — *gulleru* e forte probabile, in locu de: *colleru* d'in *collu*, ca si *collare*, *collariu*, *collanu*, etc., afora de nu e cumu-va si influentia de la *galeru*=*galerus*;—d'in aceea-si fontana pôte si: *gullura* = parte d'inainte a armaturei callului; éro, la asini, parte posteriore a armaturei, sagmariului.

GULLIA, s. f., brassica oleracea napobrassica, Linn.; specia de planta cu radice bulbosa, bona de mancatu.

GULLURA, s. f., vedi *gulleru*.

GUNGURARE, v., marmarare, su-surrare; se dice de vocea pruncului ce incepe a ingană vorbe, cumu si de columbi: *pruncii gungura*, cumu *gungura columbii*; — derivate: *gunguratu*, -a, part. sup. subst.; *gunguratura*, s. f., actione si effectu de *gungurare*; compara it. *gengolare*, si gr. γογγόλαιν care congrue, si in forma si in sensu, cu allu nostru: *gungurare*.

GUNOIRE, *gunoiosu*, etc.; vedi *gunoiu*.

GUNOIU, pl.-e, stercoas, fimus, sordos, immundities; sorde, necuratie, sterco, scementu, fimu, balligariu, putredione, etc.: a *scote gunoiulu d'in stauile* si a *depune acestu gunoiu in batatur'a casei*; ce *gunoiu prin tôte incaperile casei?* *meturati gunoiulu d'in aceste incaperi*; cu *gunoiulu sterco se ingrassia agrii*; d'in *gunoiulu pecoreloru multi terrani* si *facu materia de arsu*, cu a-semene *gunoiu incaldescu camine*, *facu focu pre focarie*; *gunoieloru se da*, in multe locuri, focu si se ardu, fora folosu, numai pentru purificarea aerului; in specie: unu *gunoiu*, nesce *gunoie*, insémna nu numai massa de sterco, ci si firu de *gunoiu*: *gunoie date in ocli*; prov. *vedi gunoiulu d'in ocululu altui-a* si nu *vedi trabea d'in ocululu teu*; derivate: *gunoiosu*, -a, adj., *stercerosus*, *sordidus*, *immundus*, plenu de *gunoiu*: *câmpu gunoiosu*, *curte gunoiosa*, *camere gunoioase*;—*gunoietu*, (pre a locuri si: *gunoisce*, forma reprobabile), s. m., *stercoretum*, collectivu, multu *gunoiu* sau locu cu multu *gunoiu* pre densulu; — *gunoie*, -escu, v., *stercerare*, *sordidare*, a coperi de *gunoiu*, a implé de *gunoiu*,

in specie: a *ingrassia unu solu cu gunoiu*, de aci: *gunoiu*, -a, part. sup. subst., *sterceratus*, *sordidatus*; *gunoi-tura*, s. f., *sterceratio*, *sordidatio*, actione si effectu de *gunoie*; — *gunoiu*, in forma ca si in sensu, congrue cu grec. γογγός, si mai multu cu sanscritulu *guma* = sterco, escrementu; déro nu e nevolia de a *allergá asiá* de departe, spre a esplicá originea *gunoiului*: ea se afla in famili'a romanica ensasi, de óra-ce *Festu* ne spune: *cunire est stercoas facere* = *cunire e a face sterco*; de aci: *gunoiu* in locu de *cunoiu*, cu mic'a modificatiune de c in g; déro *cunoiu* sau *gunoiu* e, de certu, prin molliarea lui n, in locu de *canoiu* sau *gunoiu*, forma augmentativa d'in *cunu* sau *gunu* de la *cunire*, care, probabile, sta in strinsa legatura cu *cuna* = *léganu*, totu de una *stercoratu*, asiá co *cunu* sau *gunu* sta cotra *cuna* numai ca masculinu cotra femininu; prin urmare avemu dereptu de a restabilí in limba: *cunire* sau *gunire*, *cunu* sau *gunu*, si apoi a corage: *cunoiu* sau *gunoiu* d'in *gunoie*, *cunonire* sau *gunonire* d'in *gunoie*, etc.; — adaugemu in fine numai, co si: *cenu* = *œnum* cauta se stea in strinsa relatione cu *cunire* sau *gunire*, (conf. *peena* pre longa *punire*, *moenia* pre longa *murus*), etc.

GURA, s. f., os, oris, (vedi *gura* si derivate in Dictionariu); aci avemu a insemná câte-va derivate de la *gura*, cumu: *gurare*, adj. s., formatu d'in *gura*, ca *armurare* d'in *armuru*, ca *braciare* d'in *braciu*, ca *geminare* d'in *geminu*, etc.; mai antaniu, ca adj., *gurare*=*gurale*=*oralls*; apoi in specie, s. f., *gurarea* = oris morbus, *morbu de gura*; in specie, despre porci: *mai multe scrofe sufferu de gurare*; cu acestu morbu se blastema porcii: *ho gurare!* *peri gurare!* *man-cá-te-ar gurarea*; — *guraliu*=*guralivu*, -a, adj., *loquax*, *gurrulus*, bonu de *gura*, *fiacariu*, *limbutu*; camu in acellu-asi sensu si form'a: *guresiu*=*guraticu*.

GURALIU, *guralivu*, *gurare*, *guresiu*; vedi *gura*.

GURNA, s. f., urna; in acellu-asi sensu cu alu forme *urna*, d'in care *gur-*

na, prin adaussu de un *g=c* d'in *cu=co*, *com*, déco nu cumu-va *gurna* vine d'in *gura*, d'in caus'a largei selle *gura*.

GURNITIA, s. f., vedi *garnitia*.

GUSIA, s. f., (vedi *gusia* in Dictionariu); acì insemnàmu : *gusitia*, s. f., deminutivu d'in *gusia*;—*gusi'a porumbului*: a) una nuantia de colóre : *rochia de materia in gusi'a porumbului*; b) specia de planta, valeriana; — *gusiare*, v., a) a face cu *gusia*, β) a deveni cu *gusia*, de aci : *gusiatu*, care vedi in Dictionariu; in acellu-asi sensu, si form'a : *gusire, -escu*, marginitu inse numai la partea

sensului : a face *gusia* = a deveni cu *gusia*;—*gusiosu, -a*, adj., plenu de *gussie*, cu multe *gusie*.

GUSIARE, *gusiosu, gusire*; vedi *gusia*.

GUSTABIRE, *-escu*, v., degustare; llbare, dellbare, smpo gustare; a gustá pucinu cîte pucinu si incetu cu incetu; a face *gustare* forte modica.

GUSTERU, s. m., (cu *s* aspru sibilante) 1. major lacerta ; serpillá mare; 2. morbu de guttu, angina; — de aci si : *gusteritia*, a) proprie, femin'a *gusterului*; b) musca, verme de callu.

GUSTERITIA, s. f., vedi *gusteru*.

H.

HABA, s. f., pannus albus; feminarum nocturnus coetus ad simul nendum, suendum, torquendum fila; etc.; 1. pannura alba; vestimentu d'in *acesta materia*; 2. seditóre de femine, cari, in nuptile de iérna, se stringu in una casa si lucra, cosendu, torcundu, etc.;—sub form'a *abá* (vedi *acestu coventu*) verb'a e, de certu, turcica; déro cumu sta accentata pre prim'a syllaba : *hába* sau *ába*, *acesta-a* e, probabile, essita d'in origine romanesca, si a nome pote d'in habere = *abere* = *avere*, care insemna, intre altele, si : *continutoriu, ca vestimentulu sau pandi'a*; si : *continutu, coprensu, ca una seditore, ce coprende collective multimea de lucratorie*, (compara. fr. *habit*, cumu si lat. *habitare*).

HABARU, s. m., vedi *abaru*.

HABAUCIA, *habaucire, habaucu*, etc.; vedi *hebeucia*.

HABLAIRE, *-escu*, v., blaterare, garrire, deblaterare, fabulari; blattire, inepte sermocinari; a fliacari, limbuti, batticari, *talidá verdi si uscate*, a vorbi fora locu si fora tempu, etc.;—derivate : *hablaitoriu, -tória*, adj. s., blaterans, garriens, care *hablaiesce* ; *hablaitu, -a*,

part. sup. subst., *hablaitura*, s. f., actione si effectu de *hablaire*; — cu acellu-asi sensu si form'a : *hablatire, -escu*, v., si derivate : *hablatitoriu, -tória, hablaitu, -a, hablaitura*, etc.;—probabile, essite tote d'in : *habla=fabla*; (confere isp. *hablar*, fr. *habler, hablerie*).

HABLAITORIU, *hablatire*, etc.; vedi *hablaire*.

HABUCIRE, *habucu*, etc.; vedi *habucire*.

HACIUGA, s. f., vedi *hàtiu*.

HACU, s. m., pl.-uri, virgarum vel astularum fasciculus, ramalia, lignorum fragmina vel segmina; ascle, smicelle d'in cari se facu manucliore de aprensu foculu, manuclu de vergelle, (vedi si *fagotu*, unde se tracta de etymologi'a coventului, dupo care form'a bene scrissa si pronuntiata aru fi : *facu*; vedi si isp. *hacina* = *fasciclu de lemnisiore*) : *hacuri uscate, verdi*; *haculu verde nu e inco bonu de aprensu focu*; — metaforice : *a nu veni de hacu cuiva* = a nu lu poté invince, imblandi, domiti, suppone, invetiá, etc., *nu poti veni de hacu acestei relle muliere*: cu anevolia vini de *hacu lenosului asinu cu unu paru, ne cumu*

cu una vergella; cu unu hacu de vergelutie nu ati poté veni de hacu acestei fêra; — in genere : a veni de hacu = a veni de capitu : câti argenti se dati pre acêsta mâna de omu sparta, le vine de hacu numai in câte-va momente.

HADARAGU, s. m., flagellu de batutu grâne, lâna, pèru, etc.; — neconoscutu d'in côce de Carpati.

HADAREU si *hadereu*, s. m., rete, nassa; pléssa, implettitura de prensu pesce; — nu scimu se fia conosciutu d'in coce de Carpati.

HAGIA, *hagialicu*, *hagiu*, etc.; vedi : *agia*, *agialicu*, *agiu*, etc.

HAGIMA, s. f., specia de cépa sau de alliu, — dupo Dict. *Buda* : allium ascalonicum, Linn. = *cepa menuta si tufosa*; aru fi si : *hagime turcesci* = *cepe cu folie suptiri de taliatu in supe si alte buccate*; — nu se conoesce inse coventulu d'in coce de Carpati; (compara ung. *hagyma*).

HAHAMU si *chahamu*, s. m., sapiens et magister Judaeorum; intelleftu, invetiatu si servitoriu allu unui templu judanescu. — D'in limb'a ebraica, cu pronuntia scalciaata.

HAIDUCESCE, *haiducescu*, *haiducia*, *haiducire*, etc.; vedi *haiducu*.

HAIDUCU, -a, adj. s. pers., latro, vagabundus, erro, pugnater; 1. latrone, predatoriu de codri, de câlli mari; 2. in genere, vagabundu, omu fora capitâniu; 3. mai in urma, ca si *clefîti Greciloru*, luptatoriu contr'a assupritoriloru terrei d'in intru si d'in afora, unu apperatoriu ôre-cumu allu dreptatei contra strambetatea celloru potenti; — derivate : *haiducescu*, -a, adj., de *haiducu* : *fapte haiducesci*; *haiduceses*, adv., in modu *haiducescu*, ca *haiducula*; *haiducta*, s. f., statu de *haiducu*; *haiducire*, -escu, v., latrocinari, vagari, pugnare; a fi *haiducu*, a se face *haiducu*, a se dá la *haiducta*; de aci : *haiducitu*, part. sup. subst., (compara ung. *hajdu*).

HAIMANA, (pron. *haimaná*). s. m., (si f., mai allesu in plur., cu tote co absolutu coventulu e fem.), erro, vagabundus, cessans, nihil agens; cellu care ambla fora capitâniu, unu vagabunu, unu

talia câniloru frondia : nu te adună cu *haimanalle*; a *amblá haimaná*, e unu *haimaná*, una *haimaná*; mulieriloru siède si mairu ca barbatiloru se fia *haimanalle*; — se vede co e rebelle, ca tote celle turcesci.

HAINA, s. f., vestis, vestimentum, habitus; ce serve a coperi corpulu omului sau parti de alle corpului; vestimentu in sensulu cellu mai largu : a si dá se si *faca haine noue*, co nu mai sunt de *portatu hainele vecle*; a si *rupe hainele*, a *rupe hain'a altui-a*; nu mai are haine; a *vende haine gata*; a *despolia pre cineva de haine*; *haina de nopte*, de *vêra*, de *iérna*; *haine commode*, *strimpte*; *haine suptiri*, *grosse*, *grossolane*; *haine albe*, *negre*, *albastre*; *haine splendide*, *modeste*; *haine si de patu*, de *colcatu*, etc.; — derivate : *hainicia* = *hainitia* si *hainucia* = *hainutia*, s. f., deminutivu d'in *haina*, ca *haine mice* sau in resfaciare : *hainutiele copillului*, nu te attinge de *hainutiele lui*; de aci si altu deminutivu : *hainiciora* si *hainisiora* : cu *hainisioarele totu de a un'a curate*; — *hainicia* si *hainucia* su essitu si elle d'in deminutivele : *hainica*, *hainuca*, de unde apoi : *hainicia*, *hainucia*, etc., co-ci coventulu pare inessauribile in deminutive; — forte probabile, d'in aceaasi origina cu *haba* = *aba*, essita chiaru d'in *haba*, mai antâniu in form'a integra : *habina* = *abina*; apoi si verb. pers. *abi*, de essemplu, s'a redusssu la : *ai*, *asiá* si : *abina* = *habina*, la : *aina* sau *haina*, co-ci, dupo pronuntie locali, se dice si : *haina* si *aina* = *habina*; nu numai tote limbele noue latine, sorori cu a nostra, au covente trasse espressu pentru vestimente d'in importantele verbu : *habere* = (*habere*, *abere*, *avere*, etc.), ci ensasi limb'a classica are espressionea *asiá* de batutoria la ocli : *habitus*, cu insemnarea de vestimentu; deci mai multu de câtu probabile e, co : *haba* = *aba*, si *habina* = *haina*, sau *abina* = *aina*, su essite d'in *habere* = *abere*, *avere*, etc.

HAINICA, *hainuca*, *hainutia*, *hainisiora*, etc.; vedi *haina*.

HAINU, -a, adj., inimicus occultus, hostilis, perfidus hostis; inimicu ascunsu, care in ascunsu côce urra si resbonare :

cefrate hainu! de aci verbulu : *a se haini*, part. *hainitu*; — de origine turca.

HAIRE, *haitu*, *haitura*, etc.; vedi *hiire*.

HAITA, s. f., turba, caterva; prostibulum, scorium, meretrix; 1. multime de individue de differite nature, déro de acellu-asi genu, pentru co sémina unele altoru-a : *haita de lupi, de câni; mai rare su haitele de catusie; déro su haita de latroni, haita de copilli desmatiați si neboni; a se formá in haita, in mai multe haita; haita de desfrenati si desfrenate*; 2. unulu d'in *haita*, mai allessu : *un'a d'in haita*; muliere desmatiața, impudente si impudica, sordita in tote sordile, etc. : *haita de muliere, una haita de care e rossine si omului pucinu rosinatu*; — de unde?

HALACIUGA, (si *halanciuga*?) s. f., specia de planta; spini, maracini.

HALADUENTIA, s. f., vedi *haladuire*.

HALADUIRE, -escu, -a, habitare, merari, comemorari; a locui, a sedé undeva : *haladuescu, unde potu; nu am haladuitu in acellu suburbiu*; — derivate: *haladuentia*, s. f., tempu si locu de *haladuire*; *haladuitu*, part. sup. subst. etc.

HALAGIA, *halagire*; vedi *galagia*, *gialagire*.

HALAPU, s. m., specia de planta sau radice de Indi'a, *convolvulus jalappa*, *Linn.*; — mai bene a preferi formele plantei ce se audu pre a locuri, si au analoge in limbele sorori, cumu : *jalappu*, -a, *gialappiu*, *gialappa*, etc.

HALATU, pl.-e, vestis nocturna; vestimentu de nopte, cu care sta sau se culca cineva noptea; — de unde?

HALCA, s. f., frustum, segmentum, fragmen; parte taliata d'in ceva mai mare, buccata : *halca de pâne; una halca de pamentu, mai multe halce de agru; halcutia*, s. f., deminutivu d'in *halca*, si altu deminutivu : *halcallutia*; — se fia cumuva *halca* in locu de *falca* sau *falce* : *falce de pamentu*?

HALCALLUTIA, *halcutia*, vedi *halca*.

HALECU, pl.-i, *hallex*, *allex*; specia de pesce marinnu, acellu-asi cu cellu nomitu : *arengu*, care pare una transformatione de : *alecu*, *alencu*, si acestu-a

nu e decâtu : *alice* = *hallice* = *allex*, *hallex*; vedi si *alice* in Dictionariu.

HALESTEU, s. m., piscina, piscium vivarium; pescina, lacu unde se tine si immultesce pesce; (compara ung. *halas-tó*).

HALEU, (pron. *halèu*), s. m., pléssa de pesce; (compara ung. *háló*).

HALVA, (pron. *halvá*), *halvitia*, *halvariu*, *halvitiariu*; vedi : *alvá*, *alvitia*, *alvitiariu*.

HAMALICU, s. m., vedi *hamalu*.

HAMALU, -a, s. pers., *bajalus*, *gerulus*; cellu ce, cu spinarea, pórtá, transporta greutáti; *hamalicu* = messeria de *hamalu*, cumu si lucrú greu portatu; in genere si metaforice : jumentu, secure de osse, etc.; — coventu turcescu de inlaturatu prin roman. *sarcinariu* si *balu*.

HAMESIRE, v., vedi *hamisire*.

HAMEIU, s. m., vedi *chamelu* = *chamelu* in Dictionariu.

HAMETE si *hamite*, *hamiti*, interj., este, sit ita, este quidem, agedum; fia asiá; hei bene fia asiá, ai se fia asiá, etc.

HAMISELA, s. f., vedi *hamisire*.

HAMISIRE si *hamesire*, -escu, v., de-fatigare, exhaustire, fame conficere; fame confici, perire, deperire, tabescere; a perde de totu poterile, a lessiná, a de-fatigá, delassá, esauri, desecchá, lassá, etc. 1. intrans. *hemisimu* si *cademu d'in petiore de fatiga; amu hemisitu toti de fome; hemisira bietii calli si dederá pre branci*; 2. trans. *ati hemisitu boii cu fatiga si nemancare; ne au hemisitu cu totulu, nu mai potemu de himisire a ne scollá de diosu*; metaforice : au *hemisitu pre tote cu limbuti'a, cu insulsele loru narrationi; nu hemisiti mintile crude alle copilliloru cu essagerate studie*; derivate: *hamisitoriu*, -toria, adj. s., care *hamisesce* ensusi sau pre altulu; *hamisitu*, -a, part. sup. subst. si a nome ca part. *hamisiti de sene sau hamisiti prin alti*, *hamisitulu callului, hamisitulu mentei si corpului; hamisitura*, s. f., actione si effectu de *hamisire* : *cademu de hamisitura, d'in acésta hamisitura nu se mai redica bietele vite*; inse : *hemiséla*, s. f., e forma de reprobatu; — coventulu : *hamesire*, e mai de cátu probabile in locu

de : *famesire*, ca *hornu* in locu de *for-
nu*, si pare co *famesire* e in locu de *fa-
mescire* sau *famescere* = lat. *famescere*.

HAMISITORIU, *hamisitu*, *hamisitu-
ra*; vedi *hamisire*.

HAMU, s. m., vedi : *hamu* si *canu*
in Dictionariu.

HANGERU, pl.-e, sica, pugle, culter
turcous; arma turcesca, specia de sica
sau *pugione* = *pugnale* sau *pumnale*.

HANGINICA, *hangiu*; vedi *hanu*.

HANTATARESCE, adv., d'in &dj.
hantatarescu, -a, *tartaricus*; *implicitus*,
perplexus, *nequam*, *vafer*, *astutus*, *per-
fidus*; proprie, *tatarescu*, de *Tataru* =
Tartaru, poporu forte selbatecu si crudu,
si mai vertosu, relativu la *hanulu ta-
tarescu* = caplu, domnulu *Tatariloru*,
ce escelea intre densii prin ferocitate
si barbaria (vedi si *hanu*), si de aci : *han-
tatarescu*, in sensu generale : 1. cru-
du si perfidu, barbaru si neomenosu,
plenu de astutia si cogite dolose; 2. ne-
intellessu, absurdu, incurcatu, compli-
catu.

HANTIU, pl.-e, *segmentum*, *carnis*
segmentum; buccata de carne, carne ta-
liata, rupta : *hantie de morticina*; — de aci
si : *hantiuire*, -escu, v., laniare, dilani-
are, dilacerare, a rumpe, sfascia; inse
si : violenter trahere, commovere, de-
cutere, a trage cu violentia, a scutura,
agitá, etc.; — neconoscute d'in cöce de
Carpati.

HANTIUIRE, v., vedi *hantiu*.

HANU, pl.-uri, 1. *compona*, *hospitium*,
deverserium; ospetaria, caupona, casa
unde tragu strainii, mai allesu negotia-
torii; — derivate : *hangiu*, cellu ce tine si
specula unu *hanu*; domnulu *hanului*; f.
hangioica e sau mulierea *hangului*, sau
ensasi speculatori'a unui *hanu*; 2. *hanu*,
s. m. pers., *Tartarorum princeps*, dom-
nulu *Tatariloru* mai reu ca toti *Tatarii*,
(vedi *hantataresce*, *hantatarescu*): *ha-
nulu Tatariloru*, prov. : *du-te la hanu*
tataru, *mergi la hanu tataru*; 3. Dict.
Buda da *hanu* numai cu insemnarea de :
fanum = *baserica*, *capella*, *templu*, etc.,
— in acestu din urma intellessu e forte
probabile, co *hanu* e in locu de *fanu* =
fanum, ca si *hornu* in locu de *fornu*; inse

nu se pote dice de coventulu in intel-
lessulu de sub. 1. si 2., in care resare
turcismulu si tatarismulu.

HAPARE, v., *glutire*, *corripere*, *pre-
hendere*; a prende rapide, pre inopinate;
a ingluti pre neasteptate : *pissic'a hapá*
soricile; — derivatulu cellu mai insem-
natu e subst. m., *hapu* : cu unu *hapu*
*catus'a prene si ingluti mai multe pas-
serelle*; — atunci *hapu* nu ar fi turcescu;
vedi *hapu*.

HAPU, pl.-ri, *pilula*; *pilula*, ce se da
de inghititu ca medicamentu de diverse
generi; — turcu ? atunci canta se ceda
romanescului : *pilula*; vedi si *hapare*.

HARACIRE, si *haragire*, v., vedi : *a-
racire* si *characire*, d'in cari form'a :
characire si in Dictionariu.

HARACIU, si *araciu*, s. m., *tributum*,
stipendium, *vectigal*, *contributio*; dare
publica, contributione imposita, in spe-
cie : contributione imposita de *Turci*
suppusiloru crestini, cumu si tributu
impositu de acelli-asi unei terre invinsa
si suppusa; se dice, de regula, in pl. *ha-
raci* : a solve *haraciulu* sau *haracii*; —
coventu turcu, care, in *Romani'a* mai nu
se mai aude.

HARACU, si *aracu*, s. m., vedi : *a-
racu* si *ahoracu* in Glossariu, ero : *cha-
racu*, ca form'a cea mai originaria, vedi
si in Dictionariu; vedi si *haracire*, mai
susu.

HARAGIRE, v., vedi *haracire*.

HARAIRE, v., vedi : *hirire* in Glos-
sariu, si : *hirire* in Dictionariu.

HARAMBASIU, s. m., *latronum* vel
praedonum dux; capitaneu de latroni; —
neconoscutu veri-una data d'incöce de
Carpati.

HARAMU si *aramu*, s. m., *mala pe-
cus*, *fructus sine labore*, *homo nequam*;
1. vita rea, nu numai stricatoria, déro
si inepta cu totulu, ce nu e bona de ni-
mica : unu *aramu de callu*; cu acesti
arami (si *aramuri*) de calli nu poti
face nemica; — si : vita, ce ámbla d'in
domnu in domnu, vita vagabunda : *a-
rami de boi straini vinu de se nutrescu*
cu ai nostri, apoi *saturati se facu neve-
duti*, asiá : unu *aramu de vita e totu de*
a un'a veniticu; 2. omu de nimica, ineptu

la nemica, si totu de una data reu si mi-sella : *ce se faci cu acestu aramu de servitoriu?* 3. castigu fora labore, mai al-lessu applicatu ca adv. *de aramu a ve-nitu, de aramu s'a dussu; bannii de aramu aramu se perdu; s'allesse aramu de bannii nostri*; — nu cumu-va m. *aramu d'in f. arama sau arame*, cu sensu de peiora-tivu, ca allu monetei de *arama?* de al-tramente se dice si in fem. *arama de épa. arame de vacce*.

HARANA, s. f., vedi hrana.

HARANGA, s. f., (fr. harangue), con-tio, oratio; coventu pronuntiatu cotra poporu, déro mai allessu cotra militari: *contione*; — si verb. *harangare*, (fr. haranguer), conelonal exhortari : *a ha-rangá multimea, militarii pentru lupta*, a essortá la lupta.

HARAPNICU, pl.-e, flagellu de po-stariu.

HARAPU, s. m., Arabs, niger mini-ster; in locu de *Arabu*, si in genere: omu negru; — in specie: servitoriu negru.

HARBARIBE, *harbariu*, *hârbu*; vedi la *hêrbu*.

HARDAIASIU, s. m., vedi hardau.

HARDAU, s. m., (pl. *hardaie*), mi-ner-cupa, minus labrum; lacus; vasu de lemnu, ce serve a carrá loture, apa, struguri si alte pome collesse; si la mulsu lapte; — derivate : *hardautiu, hardaiasiu*, s. m., diminutivu d'in *hardâu*; — déro in locu de acestu coventu si aspru si strainu, dispune Românulu de altele si romanesce si dulci de pronuntia, cumu, de essem-plu *sestariu=vasu de mulsu*, etc.

HAREDIRE, v., vedi *harisire*.

HARETIU, s. m., mergus; specia de passere palustre : *mergu*, ce meren se confunda; — pre multe locuri are si alte nomini, si de aci, e bene a i fissá cellu de *mergu*.

HAREMU, pl.-ri, mulierum domus apud Turcas; cas'a destinata la inchide-rea mulieriloru unui singuru barbatu; — de certu, coventu turcu.

HARINGU si *aringu*, s. m., vedi *halecu*.

HARFA, (pre a locuri : *arfa* si *arpa*, si *harpa*), s. f., (fr. harpe), elthara, spe-cia de instrumentu cu corde : *cetara, ci-*

tara; — *harfariu=arfariu*, (mai pucinu bene *harfasiu*), si *harpariu=arpariu*, -a, s. person. cellu ce fabrica, *harfe* sau vende *harfe*, sau cânta cu *harfa*; in ace-stu d'in urm'a sensu si form'a : *harfistu=arfistu, harpistu=arpistu*

HARFARIU, *harfistu*; vedi *harfa*.

HARIANU, *herianu* si *reanu*, s. m., specia de planta, eechlearia armeracea, Linn., specia de *nasturtiu*.

HARINGU si *aringu*, s. m., vedi *ha-lecu*.

HARISCA, s. f., vedi *hrisca*.

HARISIRE si *haredire*, (apoi *hare-dire* si *harezire*), -escu, v., gratificari, gratis dare, largiri, donare, tribuere, (gr. χάρις) — coventulu principale, d'in care si verbulu se deriva, e *charu* = *gratia*, *munus*, *gratia*, *daru*, *munu*, mai allessu inse in sensu ideale : ta-lentu, *daru sacru*, *officiu sacru*, si cova pretiosu etc. : *charulu lui Domnedieu, charulu sântului Spiritu*; nu seti *domni de charulu lui Domnedieu*; *acestu co-pillu e cellu mai mare charu ce avemu*; *fora charulu cellui d'in ceru, nemica nu prospera*; — coventulu *charu* e d'in gr. χάρις = *charis*, si asiá cauta a se scrie si pronuntia, de sí adese in pronuntatio-ne certoru locuri adunje peno la *aru*, ca tote celle cu initialea *h*; deci asiá cu *ch*, vomu scriue si verbulu cu derivate-le, adeco : *charesire* (= *charisire, chari-dire, charisire*, etc.), a dá in *charu*, a dá *gratis*, a gratificá, *daruf*, si in specie : a doná unui templu, unei biserice, unui monasteriu, unui institutu de beneface-re : a *charesi preutiloru una mosia*; *a-venu se charesimu si noi scolei mai multe funduri*; *ti voliu charest*, *ce vei cere si ce ti va placé*; *se charesieá una data, si copilli bisericeii, sau lui Domnedieu*; si cu sensulu de : a cere una *gratia*, a sol-licitá una *favore*, etc.; derivatele verbu-lui : *charesmu* = *charisma* = (gr. χάρισμα), *gratia*, *munu*, *largitione*, *favore*, *donu*, etc.; *charesitu*, -a, part. sup. subst. d'in *charesire* : *mari muneri charesite voue, charesitulu umoru mosie bisericeii communei*; *charesitoriu*, -toria, adj. s., care *charesesce*, etc.; *parentii nostri erau fórté charisetori pentru biserica*.

HARISMA, *harisire*, *harisitu*, *haru*, etc.; vedi *harisire*.

HARMAIU si *harmagincu*, s. m., no-
mini de plante, *chaerephyllum*, *caere-*
folium; — se fia d'in aceea-si origine
cu *harisire*, *haru*, a nome d'in *harma* =
charma, (gr. *χάρμα*)?

HARNIAIU, s. m., specia de planta;
— *luminos'a?* sau *rochi'a rundinellei?* —
vedi *harmaiu*.

HARNICESCE, *harnicescu*, *harni-*
cia, etc. vedi *harnicu*.

HARNICU, -a, adj. s., aptus, idoneus,
capax, dexter, habilis, diligens, studiosus,
laboriosus, industrius, sellers, alacer,
vegetus, vivax, agilis, acer, activus,
gnavus, strenuus, sedulus, praestans,
egregius, eximius, insignis, gratus;
forte multipli si variu in sensu:
capace, indemanaticu, destru, aptu, fa-
cutu d'in natura pentru lucru, diligente,
laboriosu, activu, cu tragere de anima
la lucru, infatigabile, nepregetatoriu,
fora pregetu; liusioru, verde si vivace la
lucru, apoi: distinsu, escellente, plenu
de anima si bona volia, animosuu, plenu
de coragiu, etc.: *barbatu harnicu*, mu-
liere harnicu, *cellu harnicu* sau *harni-*
culu nu cade in lipse si strimptorare;
celli harnici si celle harnice nu lasa
nemica nefacutu pentru alta di; *unu*
harnicu nu se impute, ca unu lenosu;
in ce stare de miseria, de desordine si
negligentia stau casele mulieriloru ne-
harnice; *fora anima nu e cineva har-*
nicu neci la lucru, neci la lupta; — de-
rivato: *harnicia*, s. f., capacitas, habi-
litas, diligentia, studium, sedulitas,
industria, sellertia, alacritas, vivacitas,
praestantia, excellentia, strenuitas,
gnavitas, etc., calitate de *harnicu*:
fora harnicia jace omulu in miseria si
lipse completa; *harnici'a unei muliere*
e prim'a calitate; *fora harnici'a mulie-*
rei si a barbatului nu pote sta una casa;
— *harnicutiu*, -a, adj., deminutivu d'in
harnicu; *harnicescu*, -a, adj., d'in *har-*
nicu ca subst., ce se tine de unu *har-*
nicu: *harnicesc'a lupta a juniloru pen-*
tru patria; de aci si adv. *harnicesce*, in
modu *harnicescu*: *a lucra harnicesce*, *a*
lupta harnicesce; — *harnicire*, -escu, v.,

si intrans. *a fi harnicu*, a se face *har-*
nicu, si trans., a face pre cineva *har-*
nicu; — greu de esplicatu *harnicu* in
originea sea; mai antaniu coventulu se
aude forte desu si fora *h*: *arnicu*, si de-
rivato: *arnicia*, *arnicescu*, etc., pote inse-
tiné, parte de aceea-si rudice cu *harisire*
= *charesire*, parte si de habere, prin
form'a: acestui-a: *habilis*, care de la
form'a *habile* sau *abile* pote trece la alte
forme forte diverse: *abire*, *avire*, *aire*,
are, etc., de unde apoi ar essí: *arinu*,
arinicu, si in fine: *arnicu*, *harnicu*, etc.

HARSIA, (pron. *harsia*, pre a locuri,
arsia), s. f., agutna pellis; pelle de am-
nellu; — cu acellu-si sensu appare in
Dict. *Buda* si: *hasia*, *hasica* si *hasicala*,
adeco fora *r* inainte de *s*; inse *hasica* si
cu sensu de *tegaia de pusca*.

HARTIA, *hartioga*, *hartiora*, etc. (pre
a locuri: *artia*, *artioga*, *artiora*); vedi
in Dictionariu: *carteia* sau *cartelia* =
charteia, *cartioga* = *chartioga*, *cartiora*
= *chartiora*, etc.

HARTIALIRE = *hartielire*, etc.; vedi
hartiu.

HARTIU, (si *artiu*), s. m., 1. vorbindu
de batalia, lupta, certa, si in parte: a) pre-
vocatio, incesus, aggresus, adortus,
exasperatio; provocare, atacu, suppe-
rare prin atacu, attitiare, irritare la
lupta; b) in genere, vexatio, afflictio,
molestatio, vessatione, strapassare,
imbrancire si ducere in coce si in collo;
c) in specie: pugna, proellum, certa-
men, rixa, batalia, lupta, conflictu;
2. vorbindu de regula, directione, etc.,
a) rectio, directio, regula, directionis
mutatio, directione, appucare in una
parte, si in specie, scambare de direc-
tione, si appucare in alta parte: *faceti cal-*
liloru hartiu d'in acella calle; *nu vreu*
se faca hartiu; *faceti hartiu lundrei de-*
parte de periculosulu vortice allu ape;
b) regula, dupo care se manca dulce in
tote dillele certoru septemane: *septa-*
mane hartie sau harti, (ca adj.), si absol.
se manca harti in acesta septemana; *de*
ce manca carne Mercuri si Veneri, candu
nu su harti in acesta septemana? de-
rivato: *hartiagu* = *artiagu*, s. m., ca
subst. d'in *hartiu* ca adj., iracundia,

acerbitas, applecare la menia si reutate; *hartiagosu*, -a, adj., (d'in *hartiagu*), iracundus, billosus, acerbus, plenu de *hartiagu*, de menia si reutate; — *hartialire* sau *hartielire* = *artielire*, -escu, v., lacessere, vexare, exasperare, contendere, prœliari, certare, a provocă, interrită, supperă, invenină, bate, atacă; si reflex., a se interrită, invenină, a se bate, certă etc.; de aci: *hartielitu*, -a, part. sup. subst., etc.; — in acellu-asi intellessu cu *hartielire* si *hartiure* = *artiure*, *hartiutu*, etc.; apoi *hartiure*, inse mai multu cu sensu de: quater, stridere, a agită, clatină, cumu si: a siueră; in sensulu de *agitare* vedi mai allessu: *hatinare* = *atinare*, de care vedi *atinare*.

HARTIURE, *hartiutu*, etc.; vedi *hartiu*.

HARU, s. m., vedi *harisire*.

HASARDU, s. m., (fr. *hasard*), *fers fortuna*; orba intemplan; vedi *asardu* in Dictionariu.

HASIA (pron. *hasia*), *hasica*, *hasicala*; vedi *harisia*.

HASIPURA = (pron. *haspura*), s. f., *suleus*; sulcu de apa, deschisu prin aratru, canaliculu trassu printre seminare pentru scursulu apoi.

HASITURA, s. f., vedi *haita*.

HASNA, (pron. *hasná* si *hasnéa*), s. f., *thesaurus*, *canalis*, *cloaca*; 1. *thesauru* allu statului turcescu; 2. *reservatoriu* de apa si alte licide, mai allessu canale de imunditie, cloaca, etc.; — coventu turcu.

HASNEA, s. f., vedi *hasná*.

HASU, s. m., *lepos*, *gratia*, *gratia*, *farmecu*: *cantare fora hasu*; *nu au hasu jocurile vostre*; — turcescu?

HASURU, s. m., *juncum rete*, *storia*; *specia de implettitura de papura*: *rogofina*.

HATINARE; vedi *atinare* = *hatinire* sau *atinire*.

HATIBU, s. m., *gratia*, *favor*; *favore*: *a face hatibu cellore potenti, cumu celli potenti facu hatiruri favoritoru si favoritoru; pentru hatirulu nostru se puni acestu omu in unu bonu servitium publicu*; — coventu turcescu.

HATISIERIFU, s. m., *edictu allu imperatorului Turciloru*; — de origine persana.

HATISIU, s. m., vedi *hatiu*.

HATIU, pl. -uri, (pron. *hatiu*, *hatiuuri*), *habena*, *habenae*, *frenum*; *frenu* ce se pune unni callu injugatu sau *inchamatu*: *menatoriulu unei carrutii tine hatiurile calliloru, inse nu scie portă bene hatiurile*; — derivate: *hatiure*, -escu, v., *habenae dirigere*, a duce, direge cu *hatiurile*; *hatiutu*, -a, part. sup.; *hatiutura*, s. f., *actione si effectu allu verbului hatiure*; — se fia *hatiu* d'in coventulu lat. *halictum*? — ce pare inse mai multu la oculi, e analogia cu *hatiu* a formelor: *hatisiu*, s. m., *frutex*, *fractetum*, *tufa*, multe si dese tufe, locu coperitu cu *hatisiu* sau *tufisiu*; form'a: *hatioga* si *hatiuga*, s. f., *frutex*, *sémina*, cu *hatingu* = *hatiucu*, s. m., *deminutivu d'in hatiu*, etc.

HATIUCU, *hatingu*; vedi *hatiu*.

HATMANU, s. m., *capitanu allu armatei la Casaci*; — acestu nome portă una data si capulu armatei Moldaviei.

1 **HATU**, s. m., *callu formos*, *superbu*: *callare pre unu hatu*.

2 **HATU**, (pron. *hatu*), *adv.*, *sane*, *prorsus*, *plane*; *chiaru*, de totu.

HAVAIEU, s. m., *vectigal*; *venitu publicu la Turci*; vedi si *avaietu*.

HAVUZU, s. m., *catinus*; *bassinu adaptatoriu*; — turcescu.

HAZNEA, s. f., vedi *hasná* *hasnéa*.

HEBECIA, *hebecire*, *hebeticu*, *hebeticiu*, *hebetice*; vedi *hebecu*.

HEBEUCU, (si fora *h*: *ebeucu*), -a, *adj.* s., *hebes* *abl.* *hebetu*, *stupidus*, *stolidus*, *ineptus*, *amens*, *insulsus*, *simplex*, *vecors*, *bardus*, *plumbens*, *stipes*; *cellu* ce si a perdutu mentile, *cellu* ce nu intellege si nn precepe: *stultu*, *stupidu*, *ineptu*, *grossu* de capu, *bustianu nesentitoriu*, *brutu*: *hebecii nu precepu nemica, nu sentu nemica, nu facu nemica pre calle, citote pre dosu; omu asiă de hebeucu, in câtu cade in gropele ce i vinu inainte; n'am vedutu inco hebecu ca acesti-a*; — derivate: *hebecire*, -escu, v., *hebecere*, *terpescere*, *pigrescere*; a fi sau deveni *hebecu*, a ammorti, torpi; *hebecitu*, -a,

part. sup. subst. d'in *hebucire*; *hebucia*, s. f., *hebetudo*, stupiditas; statu, calitate de *hebuciu*; — *hebuciu* e, de certu, nascutu d'in form'a cea mai simpla a radiceii, adeco d'in heb-ere, verbulu, éro nu d'in form'a mai desvoltata a adiectivului: *hebes* = *hebet* si *hebetu* (popul.), afora de nucamuva *hebuciu* e mutilatu d'in *hebetuciu*, prin caderea lui *t*, fiendu inse formatu d'in *hebetu*, cu suffissulu *cu* sau *ucu*; dero mai la valle vine una forma: *hebucu*, *hebecu*, carei nu se pote recusá nasocrea imediata d'in radicea heb-ere; peno atunci se enumerámu formele d'in vechiu populari, cumu: *Hebetu* = *hebet* = *hebes*, abl. *hebet*, adj., cu sensulu ce are si *hebeu*; de aci: *hebetire*, -escu, v., *hebescere*, a fi sau deveni *hebet*; *hebetitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hebetire*; d'in *hebet* si *hebeticu*, -a, adj., de unde verbulu *hebeticare*, part. *hebeticitu*, etc.; — se trecemu inse la formele populari originarie si imEDIATE d'in radicea heb-ere: *hebecu*, -a, adj., *hebes*, stupidus, ineptus, etc., cu capu grossu, de totu lipsitu de mente, stupidu, lemnu; de aci: *hebecia*, s. f., *hebetudo*, stupiditas, statu de *hebecu*; *hebecire*, -escu, v., *hebescere*, a fi sau deveni *hebecu*, de unde: *hebecitu*, -a, part. sup., déro form'a cea mai curioasa si interessante e: *hebucu*, -a, adj., a) cu sensulu celloru mai susu enumerate: *hebes*, stupidus, stupidu, *ebete*; b) *parvum staturum*, crassus, infirmus, turpis, micu, scurtu si grossu, unu nodu, urritu, fedu, cu unu coventu lipsitu de corpu, ca si de mente; — derivate: *hebucire*, -escu, v., a) intr. cadere, decidere, cellabi, ruere, ruinam facere, a cadé, scadá, a se perde, ruiná si de partea materiale si de cea intelectuale, a putredi óre-cumu d'in tote puntele de vedere; b) trans. concutere, concassare, conterere, a sfermá, stricá, nimici, a face d'in omu neomu; de aci: *hebucitu*, -a, part. sup., etc.

HEBUCIRE, *hebucu*; vedi *hebuciu*.

HECHELA, s. f., *pecten linarius* vel *lanarius*; peptene de linu, lâna, cânepa, etc., derivatu: *hechelare*, v., peptinare, carminare, carere, a peptená linu, cânepa, lâna, etc., a scarminá; —

d'in germ. *heckel*, déro fora lipse, si cu totu neconoscute d'incóce de Carpati.

HEDOSITATE, *hedosu*, vedi *hêdu*.

HEDU, -a, adj., *foedus*, turpis, deformis, abominabilis, sordidus; urritu, orridu, deforme, sordidu si deforme, abominabile, se ti faci cruce de ellu; in acestu sensu si form'a *hedime*; — derivate: *hedosu*, -a, adj., *foedissimus*, *turpissimus*, ca augmentativu d'in *hêdu*; de aci si: *hedositate*, s. f., *foeditas*, *turpitude*, *deformitas*, calitate de *hedosu*; d'in contra si diminutivu: *hedutiu*, -a, *foedulus*, *turpicius*; — de certu, *hêdu* in locu de *fedu*, si prin urmare: *hedosu* si *hedositate* in locu de: *fedosu*, *fedositate*; comp. fr. *hideux*, si vedi *fedu* in Dictionariu.

HEDUTIU, -a, adj., vedi *hêdu*.

HELESTEU, s. m., vedi *halestau*.

HELU, s. m., *anguilla*; specia de pesce; — nu se connosce inse acestu nome d'in cóce de Carpati.

HENGHERU, s. m., *carnifex*, *spenduratori*, *ommoritori*; d'in cóce de Carpati se dice numai de occiditoriulu câniloru; — germ. *henker*.

HEMEIU, s. m., vedi *hameiu*.

HENSU, pl. -ri; tufetu, tufisiu, *fratietum*.

HERA, s. f., *anus*, *vetula delira*; be-trâna, in risu despre una muliere be-trâna si delira; — nu cumu-va d'in hera?

HERBARETIU, *herbarire*, *herbariu*, etc., vedi *hêrbu*.

HERBATEIU, s. m., infusione sau decoctione de *erbe*, mai allessu de *theia*; — d'in herba *thene*.

HERBU, pl. -uri, *testa*, *fragmentum testae*, *tripus*, *tripes*, *catinus*; buccata de ólla sau de altu vasu de lutu, cumu si vasu de lutu: ólla, catinu, tegaia, etc., *fia-care se mance d'in hêrbulu seu*; — derivate: *herbutiu*, s. m., diminutivu d'in *hêrbu*; cu acellu-asi sensu si: *herbusioru*, *herbulletiu*; — *herbuire*, -escu, v., *frangere*, *conquassare*, *conterere*, a face *herburi* unu vasu de lutu, a sparge, sfermá; *herbuitu*, -a, part. sup. d'in *herbuire*; — d'in *hêrbu* directu: *herbariu*, -a, proprie: *care bate la hêrbu*, si de aci: *care se indésa a mancá la mésa*, si apoi: *insolente*, *andace*, *persistente*, etc.: *porcu*

herbariu, care si *baga ritulu prin tote vasele*; asiá si : *câne herbariu*, *catusia herbaria*; *flamendii su herbari la mesele altoru-a*, *precumu numai pucinu herbari su gastronomii si parasitii*; prin alta extensie de sensu : *dulce, blându, lingusitoriu*; — *herbaretiu*, -a, adj. d'in *herbariu*, inse cu sensu mai energicu de câtu acestu-a : *porcu herbaretiu*, *catusia herbaretia*, part. sup. d'in *herbarire*, etc. — d'in germ. *scherbe*! inse si fora *h* : *êrbu*, *necumu fora s.*, *déco e d'in germ. scherbe*!

HERBUIRE, *herbusioru*, *herbutiu*; vedi *hêrbu*.

HEREBORU, s. m., *vegetus, vivax, agilis*; plenu de vigore, de sanetate, de *ageritate*; — dupo Dict. *Buda*, d'in lat. *helvolus* = *rossiu deschisu*.

HEREDIA, s. f., (pron. *heredia*, si fora *h* : *eredia*), *posteritas, posterl, tanquam ex heredibus*; collectivu : *urmati*, *posterl*, *remasii d'in stirpe*; — coventu veclu in limba, éro nu introdussu in epoc'a coventeloru comnate : *erede, ereditate*; etc.

HEREIRE, -escu, v., vedi *hiriire*.

HERETE, (si fora *h* : *erete*), s. m., *acclipter*; specia de *gaia*; — in acelluasi sensu si form'a : *hereu*; Dict. *Buda* refere coventulu la *ferus* = *féra*; se nu fia ore affine cu gr. *ἐρατή* = Hom. *ἱρατή*?

HERESTEA si *cherestéa*; *herestegia* = *cherestegiu*; vedi : *cherestea*, *cherestegia*, *cherestegiu*.

HERETISIRE, -escu, v., *gratulari*; a *felicitá*, *gratulá*; derivate : *heretisitoriu*, -toria, adj. s., *gratulator, felicitatoriu*; *heretisita*, -a, part. sup. d'in *heretisire*; *heretismu*, s. m., *gratulatie, felicitatione*, — d'in gr. *χαρσιπίζω*, *χαρσιποιός*, si de acea-a de scrissu si pronuntiatu : *cheretisire*, *cheretismu*; etc., cu tote co su cadute in deplena desuetudine, si nu avemu lipse de elle, de óra ce se aude astadi in *gur'a totoru Romaniloru* : *gratulare, felicitare, gratulatione*, etc.

HERETISITU, *heretismu*; vedi *heretisire*.

HERGHELIA, s. f., *equorum armentum*; grege, armentu de calli; deri-

vatu : *herghelegiu*, s. m. pers., *custos equitil*, *custode allu unei herghelia*, se aude si fora *h* : *erghelia*, *erghellegiu*.

HERGHELEGIU, s. m., vedi *herghelia*.

HERGOLASIU, (si fora *h* : *ergolasiu*), s. m., *vegetus, agilis, acer, alacer*; voliosu a lucrá, cu tragere de anima la lucru, fora pregetu, ageru, alacru, vividu, etc.; — de la gr. *ἐργον*? confere si : *ergelabus* = *ἐργολαβός*.

HERLETIU, (si fora *h* : *erletiu*), pl. e, ligo; specia de sapa; — Dict. *Buda* lu refere la *ferrum* = *ferru*.

HERMANU, s. m., *mantellu fora gul-leru*.

HERUVICU, *heruvimi*, etc. reu scriase in locu de : *cherubicu, cherubini*, de cari vedi in Dictionariu.

HETMANIA, *hetmanu*; vedi *hatmania*, *hatmanu*.

HIDIME, *hidositate, hidosu, hidu*; vedi *hêdu*.

HIIRE, -escu, v., *hiscere, hiare, destruere, corruere*; a cascá, a se cascá, si de aci : a derimá, surpá, a se surpá, etc. : a *hiit gura mare*, *hiira oculi mari*; *mercu hieau de somnu*; se *hiesce gur'a*; se *hiesce murulu*; se *hiit statu'a si cadu in mai multe buccati*; — derivate : *hiitoriu*, -toria, adj. s., *hians, hiscens, dehiscens*, care *hiesce sau se hiesce*; *hiitu*, -a, part. sup. subst., *hiatus*; *hiscens*, etc. se *uita cu oculi hiiti*; *hiitulu prea mare allu gurei cumu si hiitulu prea largu allu oculiloru*, e *somnu de stupiditate*; *hiitulu murulu*, in *unu locu, debilita totu murulu*; *hiitura*, s. f., *actiune si effectu d'in hiire* : *hiiturele pamentului prin cotremuru*, ce *hiitura s'a facutu in monte*! in specie : *hiitura* = *surpatura, vette-matura de parti genitali*.

HIITORIU, *hiitu, hiitura*, vedi *hiire*.

HINSU, s. m., *fruticetum*; vedi si *hensu*.

HINTARE, v., *oscillare, librare*; a *oscillá, bilanciá, vacillá*; — derivatu : *hintatu*, part. sup., *hinteu*, s. m., *carrus, carru*, *carrutia pre lamelle elastice*; *hintentiu*, s. m., *deminutivu d'in hinteu*.

HINTATU, *hinteu, hintentiu*; vedi *hintare*.

HIORA = *ghióra*; vedi *vióra*.

HIPOTA, (si fora *h*, *ipota*), s. f., hepar, jecur, (g. *ἥπαρ*, it. *epate*); ficatu in genere, si in specie: ficatu de passere, cumu si: rânsa de passere; si *pipota*, compositu, cumu se vede, d'in *hipota* sau *ipota*, cu prep. *pe* = *pre*; — de certu d'in hepar, care, in gr. *ἥπαρ* se declina: *ἥπατος*, *ἥπατι*, etc., analogu cu form'a noastră.

HIRCA, s. f., caput calvum, cranium, feeda vetula, anus; 1. capu calbu; 2. mai vertosu, craniu, tóst'a capului fora pèru, fora creieru, fora nemica in ea; 3. de aici, metaforice, betrâna urrita, fedosa, abominabile.

HIRCIOGU, s. m., specia de sórice de câmpu, germ. hamster.

HIRCU, s. m., falco palumbarius; falcone de porumbi, mai alleseu selbaticu; vedi si *herete*.

HIRIBA, s. f., vedi *manetérca*.

HIBURE, (vedi *hirrire* in Dictionariu), v., (cu forme simple: *hiriu*, *hirii*, *hirie*, etc.; mai raru cu forme incarcate: *horiescu*, *horiesci*, etc.), *hirrire*, murmurare, iritare, inceltare, coneltare, rixari, altereari; despre câni in specie, figuratu si de alte animali si chiaru de omu, a dá una stridore, strepitu pre guttulu recitu; in genere: a interritá, escitá; in fine: a se certá, a objurgá, etc.; de *ce ti hirie guttulu? se nu ve musce câni*, *co-ci vedeti, cumu hiriu; hiriu, in guttu, patientii ce tragu a morire; barbatii se hiriu cu mulierile; reu si crudu hirie tyrannulu*; derivate: *hiriitoriu*, -*tória*, adj. s., *hირილთ*, *rixans*, etc., care *hirie*: *hiriitori moribundi*; in specie, s. f., reale; *hiriitória* = *hiriitóre* = instrumentu *hiriitoriu*, cu care si dau semne custodii de nopte si altii; *hiriitu*, part. sup.: *hiriitulu d'in guttu*, *hiriitulu câniloru si allex celloru ce se certá*; *hiriitura*, s. f., actione si effectu de *hiriire*: *hiriiturele moribundiloru*; — de preferitu a scriue, ca in Dictionariu, cu *r* geminatu: *hiriire*, *hiriitu*, *hiriitura*, etc.

HIRIITORIU, *hiriitu*, *hiriitura*; vedi *hiriire*.

HIRISCA, s. f., vedi *hrisca*.

HIROTONIA, *hirotonire*, *hirotonitu*;

vedi: *chirotonia*, *chirotonire*, *chirotonitu* in Dictionariu.

HIRSIRE, -*escu*, v., trahere, terere, perstringere, fricare, comminuere, comminuare, sordidare; a trage pre diosu, a *tiri*, cumu: a *hirsí calcionti, rochi'a*; a attinge, si de aci, a sordí; a usá, in-vechi: *vestimentu hirsitu*; a esaurí: *callu hirsitu*; *ómeni hirsiti*; prin metafora: *hirsitu* = avaru, sordidu; — derivate: *hirsitura*, s. f., actione si effectu d'in *hirsire*: *hirsitura de omu, de vestimente*, etc.

HIRSITU, *hirsitura*; vedi *hirsire*.

HIRUNDINARIU, -a, adj., (si fora *h*: *irundinariu*; inse reu scrisu *hirundinariu*); proprie, ce se refere la *hirundine* = *irundine* = *rundinella*, — applicatu, in specie, ca subst. reale, mai alleseu in form'a fem. *hirundinaria*, (mai raru in form'a masc. *hirundinariu*), la una specia de planta, nomita pre une locuri: *brilionca*, pre altele: *luminosa*, si chiaru in form'a masc. *luminosu* = *chelldonla*, *hirundinaria* = *asclepias vincetoscium*, Linn. — nu óre si: *rochi'a rundincei sau rundinellei?* care se aude in une locuri.

HO, *interj.*, care espreme: a) atátu, nu mai multu, adjunge, destullu; b) opprobriu, batujocnra, injuratura; c) departare, allungare: du-te de aici, fugi; — interiectione essita d'in baierile ânimei poporului, — nu intellegemu pentru ce D. Raoul afirma, co ar fi ungrésca! déro se dice mai desu si fora *h*, atunci totu ungrésca e? de ce in fine se nu fia latinésca?

HOBLANCU, s. m., vedi *oblancu*.

HODA, s. f., *fulca*; gallina de apa, (fr. *foulque* = *fulca*); coventulu nu scimu se se audia pre undeva d'in cóce de Carpati.

HODAI, s. f., vedi *odzia*.

HODINA, s. f., vedi *odina* sau *odihna*.

HODNOGIU, s. m., centurie, locotenente, gradu in armata; — nu scimu se se fia dissu sau scrisu veri-una data d'in cóce de Carpati; déro si d'in collo de Carpati, déco s'a si dissu canduva, se vede cu totulu cadutu in desuetudine, de óra ce nu lu mai da Dict. *Barcianu*,

ci numai betrânul Diet. *Buda*; (comp. ung. *hadnagy*).

HODOROGA, *hodorogire, hodorogitu, hodorogitura*, etc., vedi *hodorogu*.

HODOROGU, si *odorogu*, -a, adj. s., crepitans, strepens, stridens; solutus, fractus, dissolutus; blaterans, blatero, conculiens, etc.; 1. care scârție, stride, suna a spartu, e spartu, stricatu: *olle hodoroge, una carrutia hodoroga, orologiu hodorogu*; 2. care sare, salta, face salturi si suppera pre celli suppusi acestor salturi: *ne au sfermatu tote oscioarele hodorogele vóstre carrutie, cu odorog'a tea carrutia e vai de noi*; 3. care emite sonu sau voce nespusu de multa, neplacutu si seccu, si de aci, limbutu, garrulu, carui merge si toea gur'a, limbutu si seccu, garrulu si insulsu, nesaratu: *hodorogele gure alle betrâneloru si betrâniloru; gur'a hodoroga a vóstra ne face se ne astupâmu ureclele; hodorog'a tea vióbra, hodorogele vóstre vorbe, unu hodorogu cânticu*; si ca subst. f. reale, *hodoroga: hodoroga de carrutia, înceta cu hodorog'a tea de gura, una hodoroga de muliere; ce însémna odorog'a acésta-a, copilli, între voi? nu mai potemu suferi hodorog'a vóstra*;—derivate: *hodorogire*, -escu, v., crepitare, stridere, blaterare; frangi, rampi; conculere, exculere; asiá in tote insemnarile adiectivului *hodorogu: cumu hodorogescu carutiile, de ne assurdescu! si mai reu ne hodorogescu, sfermandu-ne ossele; catoti betrânii decrepiti, hodorogescu si ellu; ce mai hodorogiti in desertu? tota diu'a le mergu si hodorogescu gurele; hodorogitu*, -a, part. sup. adj. subst., *olla hodorogita, hodorogitul carrului, hodorogitul betrâneloru, ce nu mai au mente de locu*; — *hodorogitoriu*, -toria, adj. s., care hodorogescu: *hodorogitoriele gure alle betrâneloru essite d'in menti*;—*hodorogitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *hodorogire, hodorogiturele carrului au spartu tote ôllele si ollicelele; ce ascultati la seccle si nesaratele hodorogiture alle unei delirante betrâne?* —Diet. *Buda*, si dupo densulu, de certu, si Diet. *Raoul*, da si form'a: *hodorosu*, s. m., in sensulu partiale de sterpitu,

scommotu, larma; de unde *hodorosire*, -escu, v., strepere, a face *hodorosu*, larma; *hodorositu*, -a, part. sup. din *hodorosire: hodorositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *hodorosire*,—inse in Diet. *Barcianu*, mai nou de câtu celle doue mai susu citate, nu se afla nici *hodorosu*, nici derivatele lui, si, prin urmare, e de certu, numai una variatiune a formei *hodorogu*, care se aude mai pre totendene si care e, forte probabile, una *onomatopeia*, ca tende a aspreme ca mai bene lucrulu insemnatu, cumu de alta parte invederédia affirmationea nostra espressionea composita, ce se aude asiá de desu: *truncu-hodorogu: a merge truncu-hodorogu, vorbesce truncu-hodorogu, callulu teu calca truncu-hodorogu, ca cumu ar fi schiopu*.

HODOROSIRE, *hodorositu, hodorositura, hodorosu*; vedi *hodorogu*.

HODOSU, -a, adj., despre animali, maculatu pre fronte sau pre capu cu una macula de alta colore, care e a pèrului de pre corp in genere: *vitellu hodosu, mândi hodosi, vacca hodosa, porcelli hodosi*;—cu tote aceste-a coventulu lipsesce in Diet. *Barcianu*; cu multa mai nou de câtu Diet. *Buda*, care ne face connoscuti cu coventulu, cea-ce ar probá, co coventulu nu e nici preste Carpati totoru-a connoscutu, neomu, se scimu 'noi prin ensine, co s'ar fi audindu in veri unu ânghiu d'in cõce de Carpati.

HODROBELA, s. f., *impedimentum, obstaculum; impedimenta, sarcinae, plura utensilia*; 1. pedica, incurcatura, obstaclu; 2. sarcine, ce dnce cine-va cu sene in una callatoria pentru usu necesariu; 3. unu totu de utensili; — si acestu coventu, cumu amu arretatu inco despre multe mai inainte, nu se scie deco se dice undeva d'in cõce de Carpati.

HOGNOGIU, s. m., vedi *hodnogi*.

HOHOTIRE, *hohotitoriu, hohotitu, hohotitura*; vedi *hohotu*.

HOHOTU, pl.-e, *cachinnas*; risu in gur'a mare: *a ride cu hohotu, cu hohote, in hohotu; hohotulu risului*—derivate: *hohotire*, -escu, v., *cachinnare*; a ride cu

hohotu; hohotitoriu, -tória, adj. s., *caehim-nams, caehinne*; care *hohotesce*, *apple-cașu a hohotire; hohotitu*, part. sup. d'in *hohotire*; — slavicu? *déro* nu potea ore Românulu se traga *hohotulu* forte liu-sioru d'in interiectionea *ho*, cu care ri-de, ca si cu *ha*?

HOL, interj. de dorere; — *déro* d'in-coco de Carpați nu scimu se se dica un-deva.

HOINA, s. f., vedi *hoinarire*.

HOINARIRE, -escu, v., vagari, er-rare, nugar; a amblá fora capitâniu, a perde vér'a, a bate podurile; — derivate: *hoinaritu*, part. sub. subst. d'in *hoinarire*: *hoinaritulul celloru fora lucru*; — *hoina-ris, -a*, adj. s., *vagas, vagabundus*, erre, perde-véra, vagabundu, bate-podurile; — acestu-a in fine d'in *hoina*, in locutioni ca: a *amblá hoin'a, a appucá hoin'a, a se duce hoin'a*; — *déro hoina* de unde?

HOINARITU, *hoinariu*; vedi *hoina-rire*.

HOITU, (si fora *h*, *oitu*, si cu *ch*, *choitu*; vedi not'a de la finitulu acestei littera), pl.-uri, cadaver; cadaveru, morticina, carne imputita: *vulturii se strin-gu la hoitu, unde e hoitu, allérge vultu-rii; hoitulul unui callu, unui bou, unui vitellu*; metaforice: *numai hoitu ve place voue, celloru sensuali*; (compara ung. *holt* = mortu).

HOLA, interj., vedi *holalá*.

HOLALA (si fora *h*, *olalá*), interj. care espreme clamore, strepitu, larma tumultuosa, fora idea, cumu e si tumultulu, forte adesea; de aci: *holalaire* = *olalaire, -escu*, v., *clamare, tumultari, strepere, vociferari, ejulare, a strigá, sbierá, face larma, strepitu tumultuosu, si une-ori, a se vaierá, plange*, (vedi mai la valle: *holecaire* = *olecaire*); *holalaitu* = *olalaitu*, part. sup. subst., *holalaitulu multimei furiosa, holalaitulu mulieriloru fora motivu*; si: *holaláu*, s. m., larma, strepitu, clamore, sbiere-tu, etc., *elamor, vociferatie, streptus, tumultus*; sub alta forma: *hololo*, in-terj. ce are una espressione de sensu, care e: *injuriare, batujocuire, ridere, de-ridere, leuare in risu*, etc., — de aci, ca si d'in: *holala*, si a potutu Românulu, prin

poterea viua a limbei selle, formá: *holo-loire*, v., *hololoitu*, part. cumu formá Greculu d'in Attic'a cu poterea de vié-tia a limbei selle, in depen'a splendore a florei dramatice comice, d'in interiec-tionile selle, ca *ἀλλὰ* etc., verbe: *ἀλλὰ-ζεν, ὀλοβίζεν*, etc., *déro nuaci*, — (cauta se spunemu verde celloru ce vreu se faca coventele romanesci tote straine), — nu aci su de cautatu, si mai puçinu inco in unguresce, verbele române formate d'in interiectionile române, ci in limb'a nós-tra de la inceputu pëno astadi v'ua si vegeta; la celle doue essemple date *holala* d'in *ho-la-la* si *hololo* d'in *ho-lo-lo*, (differenti numai prin vocalea sylla-bei: *la, lo*), vomu adauge aci inco unu essemplu: *holecaire* = *olecaire, -escu*, d'in *hola*, (numai cu unula, nu cu doui, ca *holala*), cu sensu de: *ejulare, lamentari*, a se plänge, a se vaierá, a se lamen-tá, etc.

HOLALAIRE, *holalaitu, holaláu*; vedi *holalá*.

HOLBARE, v., in locu de *volbare*, cumu si: *holbatu, holbura*, in locu de *volbatu, volbura*, ca si *hulpe*, in locu de: *vulpe*, pre a locuri; vedi *déro volbare* = *volbare* si *volvere*; *volbatu* = *volvatu* si *volvutu*; *volbura* = *volvura* in Dictiona-riu.

HOLCA, s. f., *elamor, conviciu, vo-ciferatie, tumultus*; larma, strepitu, tu-multu, (vedi *holalá*); derivate: *holcaire, -escu*, v., *clamare, vociferari, ejulare, tumultuari*; a sbierá, vociferá, face lar-ma, etc.; *holcaitu*, part. sup. d'in *halcaire*, (vedi si *holalaire* la *holalá*); — d'in *holá*, (vedi *holalá*), prin suffissulu *ica*: *holica*, apoi scurtatu *holca*?

HOLCAIRE, *holcaitu*; vedi *holca*.

HOLDA, s. f., *seges, fruges*; semi-natura, agru aratu si seminat; — de-riate: *holdisiora*, s. f., deminutivu d'in *holda*, inse nu directu, ci prin interme-diulu altui deminutivu, a nome: *hol-dica*, de unde: *holdicia* = *holditia*, si de aci: *holdiciora*, cu mutarea lui *c* in *s*, *holdisióra*; — (compara ung. *hold*.)

HOLDICA, *holdicia* = *holditia, hol-dicióra, holdisióra*, vedi *holda*.

HOLERA, s. f., (si fora *h*, *olera*), in

locu de *cholera*, care vedi in Dictionariu.

HOLOLO, *hololoire*; vedi *holalá*.

HOLPINA, s. f., inecalitate, irregularitate, inaltime sau aduncime, de aci: *holpinos*, adj., inecale, inecu, scabru scabrosu; d'in germ. *holpern*?

HOLTECARE si *holticare*, v., vedi *holtecarire*.

HOLTECARIRE si *holticarire*, -escu, v., *volvere*, *volutare*; a se inverte, a merge invertendu-se, intorcundu-se; a face se mérga, se se misce intorcundu-se: *holticare*scu *rotele carreloru*; *holticare*scu *si und'a apci*; *holticariu petronie de pre inaltulu monte*; — in locu de *volticarire*; totusi inse ar fi de preferitu form'a mai simpla *volticare*: *volticu*, *voltici*, *voltica*; se *volticu*, se *voltici*, se *voltice*; *volticai*, *volticasi*, *volticasse*, *volticatu*: *volticau gratiosu porumbellii*; *volticau cercurile de jocu alle copilliloru*.

HOLTEIARIA, *holteiariu*, etc.; vedi *holteiu*.

HOLTEIESCE, *holteiescu*, *holteire*; vedi *holteiu*.

HOLTEIU, (si fora *h*, *olteiu*), s. m., *adolescens*, *juvenis*; *adultu*, adjunsu la etate de insoratu, june de insoratu, fora se implice ide'a de celibatu, de votu de celibatu, appropo synonymu cu *june* de astadi; — derivata: *holteiescu*, -a, adj.; de *holteiu*: etate *holteiesca*, *appucature holteiesci*; de aci adv. *holteiesce* = in modu *holteiescu*: se *porta holteiesce*; — *holteire*, -escu, v., a fi *holteiu*, a pertrece epoc'a, etatea de *holteiu*; de aci: *holteitu*, part. sup. subst., *holteitulu vostru*, d'in *holteitulu lor* s'au *distinsu in mai multe ramuri de administratione*; — alta forma ce dau *lessicele* nóstre ca identica in sensu cu cea de *holteiu*: *holteriu* si *holteru*, care, de certu, e reu scrissu; co-ci e derivatu d'in *holteiu* cu suffisulu *ariu*, si prin urmare bene scrissu nu pote fi de câtu: *holteiariu*; — câtu pentru sensu, *holteiariu-lu* e unu *omu decisu a remané neinsoratu* tota viét'i'a sea, a viue *celibe*; éro *holteiu*lu, cumu s'a definitu mai susu, e unu *june adjunsu la etatea de insoratu* si vre, canta a se insorá, si nu i place a fi *celibe*; — d'in *holteiariu*, derivate: *holteiaría* = statu de *holteiariu* = ce-

libatu; *holteiarescu*, -a, adj. = *celibe*: *viétia holteiaresca* = *viétia celibe*; de aci si adv. *holteiaresce* = in modu *holteiarescu*: a si *pertrece holteiaresce*; si unu deminutivu, de si nu prea *gratiosu*: *holteiarasiu*, ca si cumu ar seminá a *copillasu*; *holteiarire*, -escu, v., a viue si remané in totu cursulu vietiei *holteiaru* (= *celibe*); — câtu pentru originea lui *holteiu*, care are una progenia asiá de numerosa si respectabile in limba, nu punemu temelii pre parentele russu: *holostalaú*, ce da *holteiu*lui sau *olteiu*lui Dict. *Raoul*, co-ci parentele nu are neci firu de similitudine cu filiulu, neci in corpu, neci in sufletu, neci in forma, neci in fundu; déro neci Dict. *Buda* nu ne satisface, care ne înderepta la cultas; prin urmare suntemu redussi la necessitatea de a sustiné opinionea si assertiunea nóstra, data la coventulu *olteiu* si *oltoi* in Dictionariu, cu reserv'a facuta la acellu locu.

HOLTERIA, *holterasiu*, *holterescu*, *holterire*, *holteritu*; vedi *holteiu*.

HOLTOCARE, si *holtucare*, vedi *holtocarire*.

HOLTOCARIRE, si *holtucarire*, -escu, v., *volvere*, *volutare*; huc illuc *revelvere*; a se întórce, a merge rotindu-se, si: a face se se întórca, se se rotésca; — de certu, in locu de *voltocarire*, de la *voltoca*, coventu populariu, trassu d'in *volbere* sau *volvere*; inse de preferitu e form'a mai simpla: *voltocare* sau *voltucare*.

HOPA, vedi *hopu*.

HOPAITIU, si *opaitiu*, pl.-e, *lucernula*; lampa, luminare a terranului român, care consta d'in una tésta de pámentu, in care se pune seu, se introduce festilla si se apprende se ardía si se luminédie: *seditorile de femine ce lucra cea mai mare parte a noptiloru de iérna*, *accepu lumin'a de la unu hopaitiu sau mai multz hopaitie*; — se nu fia ore *opaitiu*, in locu de *vapaiatiu*, prin stramutarea lui *va* successive in: *ua*, *ó*, ca si in: *o face*, in locu de: *va face*?

HOPINA, s. f., loci iniquitas, asperitas; *confractus*; locu aspru, tare accidentatu, interruptu de valli perceptiti si

de abrupte coste de monti sau colline; — derivatu : *hopinosu*,-a, adj., *confractus*, plenu de *hopine*; vedi si *hopu*, de unde, de certu *hopina*, care nu e de câtu form'a feminina d'in unu adj. *hopinu*,-a.

HOPINOSU,-a, *hopinu*,-a, adj., vedi *hopina*.

HOPU, pl.-uri, *contractus*, *acellus* vel *declivus praeceps*, difficultas, moles, *onus*, *obstaculum*; locu aspru, riposu, difficile; veri-ce greu de ascensu si descensu, valle precipite sau inaltime rapida si rușosa; si in genere: difficultate, obstaculu greu de superatu, de invinsu, lucru greu fôrte de facutu, etc.: *multe si grelle hopuri avemu in acêsta calle; la fia-care passu unu hopu aprope insuperabile; câte hopuri de aceste-a amu invinsu noi! cu misellulu se nu pleci prin hopuri; metaforice: mari su hopurile de invinsu pre carrârile gloriei si alle onorîloru; — in sensu subiectivu: nisus, enisus, contentio, labor, opera, incordare de tote poterile spre a face ceva, a scapâ de ceva, mai vertosu, a se scollâ d'in cadere, a se redicâ, etc.: cu unu singuru hopu nu essi de unde ai cadutu; cu unu hopu cauta se restornâmu tote obstaculele ce ne stau inainte; de aci mai mitigatu si familiaru: ai cadutu, baia-te, dêro hopu si te redica; hopu, baia-tellu, si f., hopa: fa una hopa; hop'a copilli, d'in pulbere; hop'a 'de acollo, si veno aci; copillulu e de doui anni si inco nu face hopu sau hopa; — celli ce redica ceva fôrte greu, striga impreuna toti, essortandu-se: hopu una! hopu doue! hopu trei, etc., câte nisuri facu spre a redicâ molea ce su prensi a redicâ; si fora h: opu, opa; — compara opu = opus, care se dice si in locu de: mare greutate obiectiva si subiectiva, ce amu indicatu co espreme hopu; vorb'a opu = opus, e, de alta parte, pre une locuri, populare si mai allesu in sensulu de: e opu, e de opu; e opu de mare leuare a mente; (vedi opu in Dictionariu).*

HORA, s. f., 1. in locu de *chora*, de care vedi in Dictionariu; 2. in locu de *ora* = *passere*, de care vedi in Glosariu.

HORAIRE, *horaitu*, *horaitura*; vedi: *foraire*, *foraitu*, *foraitura*, si *sforaire*, etc.

HORAITIA, s. f., calle, strata printre casele unui satu: a *amblâ pre horaitie*; — nu scimu se se fia dissu sau se se dica undeva d'in 30ce de Carpati.

HORBOTA, s. f., parte de albiture alle femineloru, albiture dentate, cosute cu denti; — *horbotista*, muliere ce scie lucrâ *horbote*, sau care vende *horbote*.

HORCA, s. f., in locu de *hirca*; inse d'in form'a *horca* esse: v. *horcaire*, (dêro si *hircaire*), stertere, ronchisare, a hiri si *hirri* d'in *hirca*, d'in têt'a capului: *cumu horcaiescu copilli! dêro horcaiescu nesufferitu câti-va betivi adormiti; horcaritoriu* = *hircaitoriu*,-a, adj. s., care *horcaie* sau *hircaie*, (se se observe bene, co aceste vorbe si mai tote in iire, au si formele verbali de conjugatione simple cu multu mai desu de câtu formele incarcate); *horcaitu* = *hircaitu*,-a, part. sup. subst.; *horcaitura* = *hircaitura*, s. f.; actione si effectu de *horcaire hircaire*: *horcaiturele vostre nu ne lassa se dormimu*; — *horcaire* si *hircaire* su identice, cumu identica e *horc'a* cu *hirc'a*; d'in *horca* si *hirca* au pullullatu coventele: *horcaire, hircaire*, etc., precumu si altele ce amu indicatu si avemu inco se indicâmu: e dêro de mare importantia a enuntiâ una idee asupr'a coventului *hirca*; Dict. de Buda si celli ce l'au copiatu, n'au facutu de câtu de la *hirca* si *horca* se tramitta la *baiberca*; ca si cumu acelle covente aru fi identice cu acestu-a si in forma si in sensu; inse *hirca*, câtu cerulu de pamentu, e departe de *baiberca*; cumu dêro *hirc'a* s'a facutu in gur'a poporului *baiberca*? prin una magica ponte, prin vivacea imaginatione a transfiguratu *hirc'a*, (ce ellu scie co nu e, in realitate, de câtu una *têsta de capu fora creieri, ca hirc'a sau têt'a capului unui mortu*), — in *ba'b'a aprope cadaveru*; deci *hirca*, ca *têsta a capului*, are se se esplice, se ne spuna de unde e: de la *hiriire* = *hirrire*, sonu ce esse d'in *têt'a capului*, adeco: d'in *hiriu* se nasce unu adj. *hiricu*,-a, = relativu la *hiriitu*

si la ce *hirie*; apoi abbreviatu : *hircu*,-a, de unde f. *hirca*, leuatu ca subst., cu sensulu de : ceva unde *hirie*, adeco tésťa capului; — se adaugemu totu alti nati si nepoti ai *hircei* sau *horcei*, cumu : *horcotu*=*horcaire*, s.; *horcatire*,-escu, v., *horcotitu*, part. sup., *horcotitura*, etc.

HORCAIRE, *horcatoriu*, *horcaitu*, *horcaitura*, *horcotire*, *horcotu*, etc., vedi *horca*.

HORHOTIRE, *horhotitoriu*, *horhotitu*, *horhotitura*, *horhotu*: vedi *hohotire*.

HORIRE, v., 1. in locu de *chorire*,-escu, a cantá de *chora*; a cantá *lulle*, *nani*, a cantá copilliloru se dórma, si de aci, in genere : a cantá cu una monotonia ce addorme; 2. in locu de *chorire*, inse cu sensu de : a plange, a se vaiera, a nome, a se bocí, cumu *bocescu mulierile pre mortii chiaru straini*; — derivatu : *horitoriu* = *choritoriu*,-tória, adj. s.; *horitu* = *choritu*, part. sup.; *horitura* = *choritura*; s. f., actione si effectu de *horire* sau *chorire*.

HORITORIU, *horitu*, *horitura*; vedi *horire*.

HORNARIU, *hornu*, in locu de : *for-nariu*, *fornu*, cari vedi in Dictionariu.

HORTOPA, si *hurtopa*, (si fora h : *ortopa*, *urtopa*; inse reu, cumu avemu se vedemu), s. f., *verago*, *vortex*, *gorges*; *gaura mare si profunda*, plena sau nu de apa; inse si : oclu, vortice de apa tare profundu : *amu datu intr'una hortopa, de unde cu greu vomu essi*; — *hortopa* e in locu de *vortopa*, trassu d'in acea-asi radice cu *vortice* = *vertex*.

HOSPA, s. f., *gluma*, *folliculus*, *siliqua*, *vaginula*, *volvula*, *pellicula*; ce infasciora granutiele cerealiloru sau bacele, fructele leguminoselor, asiá : *hospa de faseole*, *hospe de bace de struguri*, *hospe de cépa*; — *hosposu*,-a, adj., plenu de *hospe*; — nu scimu se se dica unde va d'incóce de Carpati.

HOSPOSU,-a, adj., vedi *hospa*.

HOSPODARIA, *hospodarire*, *hospodariu*, etc.; vedi *gospodaria*, *gospodarire*, *gospodariu*.

HOTARIRE, *hotaristu*, *hotoritu*, vedi *hotaru*.

HOTARU, pl.-e, fims, terminus, li-

mes, ager, territorium; margine, fine, terminu allu unui locu; locu, coprensu, territoriu, agru : *hotarele unei terre, unei mosie, unui judeciu; a intrá in hotarele altoru-a; hotaru a pusu Domnedieu fia-carui lucru; a trece preste hotaru pre cineva*; inse : a trece singuru preste hotaru sau preste hotare afora sau in intru de tterra; — *hotare se dicu si semnele ce marginescu unu coprensu de locu : a pune hotare mosiei, a mutá hotarele mosiei*; derivate : *hotarire*,-escu, v., 1. limitare, terminare, a margini, limitá, pune hotare sau hotaru : *se hotarimu mosiele noastre*; in specie, areere, prohibere, retinere, continere, a oppri, a continé, margini, infrená, etc., 2. preponere, consiliu capere, statuere, decernere, a decide, decerne, regulá, ordiná, etc. : *principele hotaresce relationile proprietariloru cu clacasii; consiliulu administrativu a hotaritu se oblege pre toti functionarii a veni, in ore fisse, la officiele loru*; in genere a decide, resolve, etc.: a hotari, a se hotari se plece; *s'au hotaritu toti se fuga de acolo; stan pre cogite si nu sciu la ce se se hotaresca; hotaresce-te una data a te pune pre lucru si a lucrá cu ánima*; 3. sententiam dicere, iudicare, dirimere, a pronuntiá sententia, a decide una lite : *asiá hotarisse judeciulu de diosu, altamente hotari-judeciulu de susu, etc.*; — *hotaritoriu*,-tória, adj. s., care hotaresce : *sententia hotaritória, coventu hotaritoriu, passu hotaritoriu, done batalie hotaritorie*; *hotaritu*,-a, part. sup. adj., *processe hotarite pre di; mosiele hotarite si celle nehotarite; e hotaritu a pleci; nu su inco hotariti; cestiuni de hotaritu astadi*; — *hotaristu*,-a, adj., relativu la hotaru, si in specie : *conterminus, finitimus, vecinu, confine, conterminu*; — *hotarnicu*, s. m., *agrimensor*, care scie redicá planuri de funduri, *delimitatoriu*; de aci : *hotarnicia*, a) arte, *maiestria de hotarnicu*; b) actu essecutatu prin acésta maiestria : *planu de fundu, etc.*; — *hotarnicire*,-escu, v., a delimitá, a essecutá operationile scrute de *hotarnici* a unui fundu; de aci : *hotarnicitu*,-a, part. sup. d'in *hotarnicire* : *funduri hotarnicite si*

celle inco de hotarnicitu. (Compara ung. *hatar*, care inse se pare strainu si in limb'a ungurésca).

HOTIESCE, *hotiescu*, *hotia*, *hotire*, etc.; vedi *hotiu*.

HOTIU, -a, s. pers., fur, latre, praeda, pirata; furu, care si face una messeria d'in fartu : predatoriu, latrone, depredatoriu, despoliatoriu, si adesea, torturatoriu si occisoriu allu celloru despoliati; — derivate : *hotisioru*, -a, adj. s., diminutiv d'in *hotiu*, *hotiescu*, -a, adj., relativu la *hotiu* : *erudimi hotiescu*, *fapta hotiesca*; *hotiesce*, adv., in modu *hotiescu*: *hotiesce se introduce prin mai multe case*; *hotiosu*, -a, adj., applicatu la *hotia*; — *hotia*, s. f., statu, cumu si *fapta de hotiu* : *hotiele loru de asta nópte*; — *hotire*, -escu, v., furari, latrocinari, praedari, a furá, a essercitá messeria de *hotiu*, a face pre *hotiu* : a predá, depredá, despoliá pre altii, a violá persone si proprietati : *de multu hotiesce acésta baita de hoti*; *acestu omu a hotitu tota viét'a sea*; — *hotitu*, -a, part. sup. subst. din *hotire* : *lucruri hotite*; *allegundu bene tempulu de hotitu*; — Dict. Buda aia originea *hotiului* in *hostis* = *oste* (?).

HRAMA, s. m., vedi *crama*.

HRAMU = *chramu*, s. m., anniversare patronului, sântulu patronu allu unei biserice, cumu si : patronatulu, patrochinulu ensusi : *biserica cu hramulu sântului Antoniu*; *metropol'a d'in Bucuresi are hramulu sântiloru Imperatori Constantinu si Helena*; — vechiu slavici?

HRANA, (duo locuri si : *harana*, *arana*, *rna*), s. f., alimentum, nutrimentum, vietus; nutrimentu = ce se mânca, d'n ce si ine omulu (si alte animal) viét'a, poteile, (multi Români in locu de *hrana* nuconnosc de câtu *viptu* = *victu* = *victus* = ce serve la viét'a) : *fora hrana bona n e sanitate bona*; *lipsiti de hrana suficiente si substantiale, ómenii langesu, deperu, macrescu si perdu de totu poerile*; *hrana substantiale, hrana fora uccu si substantia*; *hran'a de tota diu'a hran'a de tote dillele*; *hran'a copillulu differe, in calitatile selle si in cantitata sea, de a omului desvol-*

tatu; metaforice : *hran'a sufletului*, *hran'a mentei*; *inveiatu'r'a e hran'a mentei*; — derivate : *hranaciu*, -a, adj. s., *gulosus*, *mancatiosu*, forte *mancatiosu*, *nesaturatu*, *spartu*, etc., de aci s. f. reale, *hrancia* si *hrantia*, specia de planta, (germ. *pfefferkraut* si *gartenkresse*); — *hranire* (cu variantile indicate : *haranire*; *aranire*, *ranire*), -escu, v., alere, nutrire, a dá *hrana*, a nutri, si *a se hraní*, a leuá, introduce in sene *hrana* : *ouile se hrănescu numai cu érba*; *omului nu adjungu la hranitu numai erbele*; — de aci : *hranitoriu*, -tória, adj. s., care *hrănescu*, si : care are potere de a *hraní* : *plante hranitória*, *beutura pucinu hranitória*; — *hranitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hranire* : *vite bene hranite*, *nutretiu de hranitu vitele*; — de unde ? co-ci russ. *hraniti* nu esplica neci in intellessu, neci in forma coventulu rom. *hrana*, care e subst., éro in russesce nu esiste assemine subst. d'in verb. russ. *hraniti*, si apoi verbulu ensusi nu are intellesulu coventului românescu, ci in-sémna : *a padí*, *a observá*, etc., neci de cumu inse : *a nutri*, *a hraní*.

HRANACIU, *hranire*, *hrantia*, *hranitoriu*, *hranitu*; vedi *hrana*.

HRAPIRE, *hrapitoriu*, *hrapitu*; in locu de : *rapire*, *rapitoriu*, *rapitu*, cari vedi in Dictionariu.

HREDU, s. m., *cremium*, *ramale aridum*; lemnu, buccata, ramu de lemnu, smicella, etc., tote uscate si bune de *arsu*; — derivatu : *hreduti*, s. m., pl.-e, diminutiv d'in *hredu*; — se nu fia óre *hredu* in locu de *haredu*, cu *h* adausu in locu de *aredu* = *aridum*, neutru d'in *aridus*, -a, -um = *uscatu* ?

HREDUTIU, s. m., vedi *hredu*.

HREMERE, *hremitu*, etc., in locu de : *fremere*, *fremitu*, etc., cari vedi in Dictionariu.

HRIANU, s. m., (pre alte locuri : *hereanu*, *reanu*, etc.), 1. *raphanus*, redussu in : *rahanu*, *raanu*, *reanu*, (vedi *raphanu* in Dictionariu); 2. alta planta, sau si alte plante analoge : *nasturtium*; *cochlearia armeracea*; *armeracea rustica*.

HRIBA, s., vedi *hiriba*.

HRISCA, (cu *s* aspru siueratu, si in

pronuntie locali inco : *hirisica, herisca, harisca*, etc.), specia de grâu negru.

HRISOVU, *Hristos*; etc., scrisse reu in locu de : *chrisovu*, sau si mai bene : *chrysobulu*; *Christos*, si mai bene : *Christu*. vedi in Dictionariu.

HROPOTIRE, *-escu*, v., singultire, anhelare, hirrire, ronchizare; a sufflá greu si cu stridóre; derivatu : *hropotitu*, -a, part. sup.; déro form'a cea mai de insemnatu e subst. *hropotu*, plur. *hropote*, singultus, hirritus, *hiritu*, etc.; — coventu aprobe neauditu din cóce de Carpati.

HROPOTITU, *hropotu*; vedi *hropotire*.

HRUBA, si *hrupa*, (pre a locuri : *huruba* sau *hurupa*, si fora *h* : *uruba, urupa*), s. f., subteraneum, gurgustium; in genere, grota sapata in pamentu, mai allessu pentru conservatiune de vinuri in mare cantitate : multe *hrupe* cu multe buti si butonie de vinu; betiviloru place a bee, *vér'a pre mari caldure*, in *hrupe*; *hrupele servu inse la sapatu de lutu, de arena, si altele in usulu edificatiunei de case*; in specie, casa strimpta, intunere-cosa si nespusu de umida si sordida, mai allessu : bordeiu, gaura in pamentu pentru repausulu fientiei omenesci misera; — probabilu, co *hurupa*, e form'a cea mai bene pastrata, inse cu *h* superfluu, in form'a : *urupa*, care s'ar esplicá d'in rumpere cu ob : *obrupa, orrupa, urupa*, ca si *huruire* d'in *urruere* = *orruere* = *obruere*; — se pote inse ca *h* in *hrupa*, se fia numai adaussu, ca in *hrapire* = *rapire*, atunci inse *hrupa* ar poté perdendu *h*, remané *rupa*, si a se confundu cu *rupe*. (Compara si germ. *grube*).

HRUPA, s. f., vedi *hruba*.

HU, interiectione, vedi *hui*.

HUDA si *hudra*, s. f., foramen, apertura; dischisura, gaura, canale; — diminutivu *huditia* si *hudutia*; — se nu fia *huda* in locu de *hoda* = *ὄδος*, locu deschisu, calle ?

HUDITIA, *hudutia*, s. f., vedi *huda*.

HUETU, s. m., vedi *hui* si *huire*.

HUHUREZU, s. m., *strix, bube*, ulula, specia de striga; — nu d'in germ. *uhu*, ci d'in *hu* repetitu prin onomatopiea, ca si *ulula* d'in *ululare* = *urlare*.

HUI, interj., adausa d'in *hu* cu *i*; *hu*, se applica, in sensu restrinsu, numai la allungarea câniloru : *hu, potaia ! hu, siérta ! hu de aci, putori de animala*; fora *h* inse accepe sensulu vocativu, de vocare, de chiamare a cuiva de departe : *u ! frati ! u ! voi ratociti*; cumu si sensulu de dorere, de neplacere, etc. : *u ! ce importunu ! — u ! ce amaru ! — u ! cumu me tormenta !* — se venimu la *hui*, care espreme : a) ca si lat. *hai*, mirare, stupore; b) impatientsia : *hui ! mai currendu*; c) allungare, in genere, a unui ceva importunu; in specie, allungare a bestiiloru, mai vertosu a porciloru : *hui de, porcellu ! hui de, fientie brute*; — in acestu d'in urma intellesu se appune esclamatiunei *hui*, cumu se vede, unu corroborativu : *de*, care devine : *du*, cumu : *huidé, huidú*, (fórtu probabilu in locu de : *hui-de-u* = *hui-de-hu* = *hui-de-ho* = *hui-de-ó*, co-ci se dice si : *huidéó*), si asiá corroboratu, mai vertosu inform'i *huidú*, se applica a allungá nu numai bestiele, porcii, ci si ómeni insolenti, impudenti, importuni, etc. : *huidú ! porci ritosi ; huidú ! muliere nerossinata*; — esclamatiunea *huidú*, — mai multu de câtu *hui*, — e nu numai simpla deallungare, ci si de batujocura, opproriu, cu cari se persecuta, pre strate, unuomu odiosu sau infame, ignomiosu; idata avemu se vedemu, apoi co, prin intermediulu unui verbu, esclamatiunea *huidu* devine unu subst. d'in celle mai emrgice si terribili pentru miselli; asiá, c. verbu d'in esclamatiunile in cestiune, avemu : 1. d'in *hui* : *huire, -escu*, (conf. f. *huer*); a) clamare, vocare, appellare, sibillare, a strigá, chiamá simplu ómeni sau bestie cu voce, cu siueru, et. : *huira socii perduti, huira si selbelenominele acestoru socii; in desertu pasorii huira cânii*; b) boare, sonare, resonare, a soná, resoná, siuerá : *huiescu stratie de vocile multimei; huieau padurile c sufflarile violente; huira vallile de bucinele pasturilor*; c) sibillis expellere, spellere, cu siueratura a allungá, a facé mérge sau se fuga bestie, mai allessu porci : *in desertu huiesci porcii, o nu se misca ; huimu si galline si alte passeri*; d) si-

bills explodere, expellere, depellere, conviciis persequi, in aliquem clamare, a lungă pre cineva cu siuerature, a lu batujocorî, etc.: a *hui* pre unu insellatoriu, toti huescu pre blastematulu de ammagitoriu; — derivate d'in verbulu *huire*: *huitu*, part. sup. subst. explosus; clamer, convicium: *ammagitorii huiti* de multime, *huitulu multimei urmédia* pre ammagitori; *huitura*, s. f., actione si actu d'in *huire*: *huiturele multimei*, *huitur'a vallei*, *huiturele montiloru cari*, etc.; — 2. d'in *huidu*: *huiduire*, -escu, (inse forte desu si cu forme simple: *huiduiu* sau *huiduu*, *huidui*, *huidue*, etc.), a) despre bestie, expellere, depellere, a lungă, a face se fuga: a *huidu' porcii*, *gallinele*; b) despre persone, a) in sensu mitigatu, ca si cellu de sub a): nu ti *huidu' amicii*, nu *huiduiti* pre bietii nevoliosi; ß) sibilis explodere, conviciis et opprobriis insectari, a lungă cu siuerature, a batujocuri, pre strata, in publicu: a *huidu' actorii* ce si au *jocatu reu joculu*; nu *huiduiti* pre celli boni; — derivate d'in *huiduire*: *huiduitoriu*, -tória, adj. s., care *huidue*: *huiduitorii celloruboni*; *huiduitu*, -a, part. sup. subst.: celli *huiduiti* nu sciu pre unde se appuce si unde se se asconda; de *huiduitulu publiculu* nu potu scapá misellii; cu *huiduite dede afora* pre impostori; — *huiduitura*, s. f., actione si effectu de *huiduire*: poti scapá de *huiditurele publiculu*? — in fine: *huidu* (de si d'in acea-asi origine, differitu de exclam. *huidu*), s. m., clamer, convicium, explosio: in *huidulu totoru-a*, cu *huidu scossera d'in cetate* pre ammagitoriu; 3. d'in *hui*, cu insemnare de: susu, in-susu, avemu, prin *huitu* de la *huire*, si derivatele: *huitiu*, m., si f., *huitia*, (contrasse: *huti*, *hutia*), oscillum, oscillatio, vacillatio, missicare in susu si diosu, saltare, oscillare, bilanciare, etc.: a dá *baiatulu huti*; a dá *copillii huti* sau *hutia*; se dau si ómenii *mari huti* sau *hutia*; si cu sensu obiectivu de: oscillu, *bilanciatoriu*, instrumentu de oscillare, de bilanciare: *puneti-ve*, *copilli*, in *huti* sau in *hutia*, se ve dàmu noi in *huti*, in *hutia*; de aci: *hutiare*,

(cu forme simple: *huti*, *huti*, *hutia*), v., oscillare, a oscillá, bilanciá, leganá, etc. — atâte-a si celle disse in câti-va alti articli ai Glossariului, punu, credemu, in deplena lumina importanta interiectioniloru române, ce inoe voru unii a ni le rapí si impanoná limbale straine cu densele.

HUIDU, *huiduire*, *huiduitoriu*, *huiduitu*, *huiduitura*, *huire*, *huitu*, *huitura*, *huitiare*, *huitia*, *huitiu*, etc.; vedi *hui*.

HULA, s. f., vituperatio, reprehensio, obrectatio, detrectatio, calumnia, maledictio, blasphemia; 1. defaimare, imputare, mustrare; 2. detrectatione, indiosare, innegrare, calumnia; 3. blasphemia, blasphemiu, blastemu contra Domnedieu si celle divine, maledictione; — derivate: *hulire*, -escu, v., vituperare, obrectare, maledicere, a' defaimá detrectá, calumniá, blasfemá; — *hulitoriu*, -tória, adj., care *hulesce*; *hulitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hulire*; *hulitura*, s. f., actione si effectu de *hulire*; slav. *hula*.

HULIRE, *hulitoriu*, *hulitu*, *hulitura*; vedi *hula*.

HULMUIRE, -escu, v., vedi *hulmu*.

HULMU, s. m., strues, congeries, cumulus, acervus; mare grumuru, cumulu, struia; — *hulmetiu*, s. m., pl.-e, demin. d'in *hulmu*; — *hulmuire*, -escu, v., a face *hulmu*, a accumulá; — póte co *hulmu* e corruptu d'in *culmu*, si acestu-a in locu de *cumulu*.

HULMUTIU, s. m., vedi *hulmu*.

HULUIRE, -escu, v., vedi *uluire* sau *ulluire*.

HUMA, *humaria*, *humariu*, *humosu*; vedi in Dictionariu: *uma*, *umaria*, *umariu*, *umosu*.

HUNTIUFUTU, s. m., nequam, nepos, scelestus; blastematu, misellu, scelestu; — nu scimu se se dica undeva d'incóce de Carpati. (Compara germ. *hundsfoth*).

HUPAIRE, si *hopaire*, -escu, v., saltare, exsultare; a sarí, saltá; *hupaitoriu*, -tória, adj. s., care *hupaie*; *hupaitu*, part. s.; *hupaitura*, s. f., actione si actu de a *hupaie*; vedi si *hopu*.

HURDUCARE, v., strepere; a face strepitu; *hurducatu*, part. s.; *hurduca-*

tura, s. f., acțiune și efectul de *hurducare*; — coventul pare recomandabil prin formă sea simplă: *hurducu*, *hurduci*, *hurduca*, *se hurduce*, *hurducatu* etc.

HURDUCATU, *hurducatura*; vedi *hurducare*.

HURDUZEU, s. m., rudens; fune grossă; — coventu neconoscute d'in cōce de Carpati. (Compara ung. *herdézé* = portatoriu).

HURLUIRE, -escu, v., vedi *urluire*.

HURLUPU, s. m., fructu vitiatu prin caldura excesivă; — nu scim se se dica undeva d'in cōce de Carpati.

HURUBA, s. f., vedi *hruba*.

HURUIRE, (se conjuga *hurui* și *huruescu*), v., *confringere*, *fragorem edere*; a dá sau avé sonulu unui ce ce cade și se sférma; *hurui*, part. sup., *huruidura*, s. f., acțiune și efectul acțiunii de *huruire*; — si formele: *huru* — *hura*, se audu desu cu sensu de: *miscare* cu *fragore*, (si fora *h*: *uru* — *ura*, ca si: *uruire*, etc. pre lōnga *huruire*); de aci pote verbulu: *huruire*, dēco nu e redusu d'in *obruire* = *obruere*.

HURU, vedi *huruire*.

HUSARESCU, adv., d'in *husarescu*, -a, adj., de *husariu*, relativu la *husariu*; éro *husariu*, s. m., (fr. *hussard*, germ. *hasar*, ung. *hussár*), specia de callariu

militariu, callariu ungurescu, servitori publicu sau privatu imbracatu *husarescu*. (Probabil formatu d'in *usariu*).

HUSARESCU, *husariu*; vedi *husarescu*.

HUTRUIRE, -escu, v., vedi *huluire*.

HUTUIRE, -escu, v., nimis avide *edere*, *vorare*; a mancă cu mare aviditate, a mancă ca porculu sau ca lupulu; a vorá, devorá; — *hutupitoriu*, -lōria, adj. s., care *hutupesce*, *hutupitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hutupire*; *hutupitura*, s. f., acțiune și efectul de *hutupire*.

HUTUPITORIU, *hutupitu*, *hutupitura*; vedi *hutupire*.

NB. De observatu: 1. tote, mai tote coventele de la acēsta littera, *h*, in Glosariu, se audu, ba se si scriu de multi, fora initialea *h*: *hapu* = *apu*, *hoitu* = *oitu*; 2. multi scriu — si se vede co si pronuntia, *h* in locu de *ch*, cu totulu differitu de *h* in valorea vocale: *hirotonia*, *hirotonire*, *Hristos*, etc. in locu de: *chirotonia*, *chirotonire*, *Christos*, cea ce nu e de cātu cauza de confusione a limbei; 3. reu si fora regula se scriu cu *h* initiale ce ceru: a) in locu de *h* unu *v*: *holbare*, *holticarire*, *hortopa*, in locu de: *vobare*, *volticarire*, *vortopa*; b) in locu de *h* unu *f*: *hirida*, *hica*, *hiru*, etc. in locu de: *firida*, *fica*, *firu*.

I

IA, scrisu reu dupo pronuntia stricata, 1. in locu de: *ea* sau *ella*, f. d'in *ellu*, (vedi *ellu* in Dictionariu); 2. in locu de *iēa* d'in *leuare*, si mai bene: *liēua*, cumu si: *liēum*, *liēui*, (vedi *leuare* in Dictionariu).

IABANGIU, (pron. *iabangiu*), s. m., vedi *haimană*.

IABRASIU, -a, adj. s., 1. albu de pēru la una parte a corpului, in specie, callu albu la coda: *callu iabrasiu*; 2. deo-

chiatu, totu de callu: *amendoue epele su iabrasii*; 3. *hybridu*, -a: *mulii su iabrasii*; turcescu inse mai de totu essitu d'in usu.

1 **IACA**, scrisu reu dupo rea pronuntia, in locu de correctulu: *ecco*; vedi *ecco* in Dictionariu.

2 **IACA**, (pronuntia *iacă*), s. f.,

1. *iacă*, pl. *iacalle*, gulleru mulierescu; 2. *iacă*, mamma, matre.

IACHNIA si *iacnia*, s. f., fertura sau coptura de legume cu buccatelle de carne

sau de pesce : *iachnia de pesce*; — turcescu, in locul carui-a a intratu germ. *eingemacht*, corruptu in : *angemachtu* si *angemochtu*, totu asiá de reu ca si cellu turcescu.

IACNIA, s. f., vedi *iachnia*.

IADA, s. f., reu scrissu dupo rea pronuntia, in locu de : *éda*, pl. *ede*.

IADESIU, s. m., pl.-e, prensóre, remasu : *a se prende iadesiu cu cineva*; — turcescu, inse mai de totu essitu d'in usu ; in celle mai multe locuri au cursu român. *prensore*, *prensu*, *remasu*.

IADNIOESCE, adv., d'in *iadnicescu*, -a, adj., de *iadu*, relativu la *iadu*, (vedi *iadu* in Dictionariu), covente reu formate de bietii paraclesiari, si cu totulu antipathice limbei Românului.

IADNIOESCU, -a, adj., vedi *iadnicesce*.

IAGHERU, s. m., venatoriu; germ. *Jäger*, acumu essiliatu d'in limba.

IAMA, s. f., *praeda*, *depraedatio*; *préda*; in specie, *préda bellica* : *a da iam'a in vite, in gradina*; — turcescu, acumu essiliatu d'in limba.

IANICIARIA, si *ieniceria*, s. f., statu, calitate, natura si fapta de *ianiciariu*; — *ianiciariu* si *ieniceriu*, s. m., militariu turcu d'in corpulu de garda allu sultanului, pre cari, pentru barbari'a, crudimea si desfranata licentia a acestoru ómeni ensusi sultanulu se vedú nevolitu a distruge peno la unulu; metaforice : *ianiciariu, -a*, veri-ce omu barbaru, crudu, despotu, tyrannu, desfrenatu in passionile selle; — derivatu : *ianiciariescu* sau *ienicerescu, -a*, adj., relativu la *ianiciari*.

IANICIARIU, *ianiciariescu*; vedi *ianiciaria*.

IAPA, *tara, iarasi, iarba, iarna, iasca, iasma*, reu scrissu dupo rea pronuntia, in locu de ecorectele : *épa, éro, érosi, érba, érna, éscu, agiasma*, cari vedi in Dictionariu; — *agiasma* trece si prin intermedi'a forma : *atasma* peno la *iasma*, inse sub acésta forma, *iasma*, are desu sensulu-de : *spectru, fartasma, naluca*, si de aci : *fiotia* (= omu sau femina, dére mai alleseu femina) forte macra, ca cumu ar fi numai osse si pelle etc.

IASPE, (mai pueinu bene : *iaspu*), si *jaspe, jaspu*, (form'a cu é finale m. f., éro cea cu u numai m.), *jaspis*, (*ιασπις*, fr. *jaspe*); specia de pétra, de silice cu colore forte varia.

IASMA, s. f., vedi articulu *irpa*.

IASMINU, s. m., vedi *iasumia*.

IASPU, s. m., vedi *iaspe*.

IASUMIA si *iasomia*, s. f., *gesminum*, (fr. *jasmin*); specia de arbustu, — si : *iasminu* sau *jasminu*, m., dupo fr. *jasmin*; inse de preferitu e form'a lat. *gesminu* = *gesminum*.

IATA, adv., reu scrissu dupo rea pronuntia, in locu de : *éta*, correctu : *écco*.

IATACU, pl.-e, *zeta, zetecla, umbiliculus, conclave*; camera de dormitu, camera pentru acestu scopu de totu mica si secreta, mai alleseu inclavata in muru, cabichu, conclave; — turcesculu *iatatu*, n'are locu in limb'a romána.

IATAGANU, pl.-e, *acimaces*; specia de spata turcesca scurta si lata; — turcescu.

IAURTU, s. m., lapte prensu, coglatu, lac coagulatum; — turcescu, si 'pare a se mantiné prin pastorii cari lu prepara si lu vendu.

IAVASIA, si *ievasiá*, s. f., ferru ce se pune in nasu, mai alleseu la calli; metafor. *unulu pune iavasiau'a cuiva* = pune *capestrulu*; — turcescu, romanescu curatu *capestru*.

IAZERU, si *ieseru*, pl.-e, lacus, lacuna, stagnum, palus; lacu intensu, lacu cu pesce; — slavicu ?

IAZU, s. m., *canalis, agger, melos*; 1. canale de móra; 2. astupatura si inchidere, marginire a unei apa : *mole, aggere, argine*.

IBANCA, s. f., straiu ce se pune pre spinarea callului sub sélla.

IBOSTARETIU, -a, adj. s., vedi *ibovnicu*.

IBOVNICU, -a, adj. s., *amens, -a, amans, -a, amans*; amante, favoritu, -a; — cu acellu-asi intellésu si *ibostaretiu*; inse tote cadute cu totulu in desuetudine.

IBRICELU, pl.-e, vedi *ibricu*.

IBRICU, pl.-e, vasu de apa de spelatu sau de fertu : *ibricu de spellatu*; i-

bricu de cafea, de theia; — turcescu; — deminut. *ibricellu*.

IBRISIMU si *ibrisinu*, pl.-e, metasse torsa, tortu de metasse; — turcescu.

ICNELA, s. f., vedi *icnire*.

ICNIRE, si *ignire*,-escu, v., vomiturire, ructare, eructari; a veni se voma, a eructá, ructá; derivate: *icnitoriu* = *ignitoriu*, -tória, adj. s., care *icnesce*; — *icnitu* = *ignitu*, -a, part. sup. subst.: *buccatele icnite*, *icnitu de vomere*; — *icnitura* = *ignitura*, s. f., actione si effectu de *icnire*: *icniture de vomitu forte violente*; form'a *icnitura* supplene-sce forte bene form'a *icnela*, care e de reprobatu; — ére nu d'in igne = *ignis*?

ICNITORIU = *ignitoriu*, *icnitu* = *ignitu*, *icnitura* = *ignitura*; vedi *icnire*.

ICONA, s. f., vedi acestu coventu in Dictionariu, inae se se adauga inco: *iconaresa*, s. f., femina a *iconariului*, sau care singura pentru sene vende *icone*; *iconitia*, s. f., deminutivu d'in *icona*.

ICONARESSA, *iconitia*, vedi *icona*.

ICONOMA, *iconomia*, *iconomicu*, *iconomire*, *iconomitu*, *iconomu*; vedi in Dictionariu formele mai de preferitu: *economia*, *economia*, *economicu*, *economire*, *economitu*, *economu*; — éro: *iconomicesce*, *iconomisire*, *iconomisitu*, etc. sunt si incarcate; — *iconomicosu*, -a, adj., correctu: *economicosu*, cere si precisionea de differentia de intellessulu intre densulu si *economicu*.

ICRE, s. f. pl., *piselum ora*; oua de pesce, — cumu se dice pre multe locuri, si e, de certu, de preferitu strainului *icra*.

IDRA, *idraturu*, *idratu*, *idraulica*, *idraulicu*; vedi in Dictionariu: *hydra*, *hydraturu*, *hydratu*, *hydraulica*, *hydraulicu*.

IDROCEFALU, *idrocela*, *idrocloratu*, *idrocloricu*, *idrodinamica*, *idrofobia*, *idro-fobicu*, *idro-fobu*, *idrogenatu*, *idrogenu*, *idrografia*, *idrograficu*, *idrografu*, *idrologia*, *idrologicu*, *idrologu*, *idromelu*, *idrometria*, *idrometricu*, *idrometru*, *idropaticu*, *idropatu*, *idropotu*, *idropicu*, *idrostatica*, *idrostaticu*, *idrostatu*; vedi: † *hydro*, in Dictionariu.

*IEDERA, *iedu*, *iestinu*, *ielu*, reu scri-se dupo rea pronuntia, in locu de: *é-dera*, *edu*, *evtinu*, *ellu*, cari vedi in Dictionariu.

IELE, reu scrisse in locu de: *elle*, s. f. pl., *malus genius*, *dæmon*, *malae divae*, *rheumatismus*, *paralysis*, *furor*; demoniu, geniu reu, essential e inse: *relle dine*, *dieesse relle*, *caroru-a*, dupo credentiele poporului, place a tormentá pre bietii moritori, cari neci nu cotédia a pronuntia nomele loru cellu ominosu, ci lu indica numai prin pronomele *elle*, ce devine substantivu in acestu sensu: *ellele dau*, *tramittu morbiu celli mai acuti si dorerosi omeniloru*, *femineloru si masculiloru*; *cellu leuatu d'in elle*, sau *le elle*, devine adesea *paralyticu de mente*, sau *nebonu furiosu*; déro mai adesea: *cellu leuatu*, -a d'in *elle* sau *de elle* *suffere de paralyti'a nerviloru* sau *de acutete doreri alle reumatismului de articulationi*; pëno astadi *terranulu expertu*, candu vede si observa unu *bietu patiente de elle*, face d'in oclu, si da d'in capu cu *cautatura supperata si cu gestu ammenitiatoriu la mulierile ce stau de facia in pregiuru*; — acësta-a probédia, co multi terrani au viua conscientia de *elle*, co aru fi reali *elle* (*feminele*), celle ce casiona acesti amari si dorerosi morbi, fia prin *farmeculu si furorile amorei*, fia prin *virulu amorei veneriu*, etc.

IEGHERU, s. m., vedi *iagheru*.

IENTICERIA, *ieniceriu*; vedi *ianicia-ria*, *ianiciariu*.

IENTUPERA, s. f., fructu de *ienuperu*, *juniperi bacca*; — *ienuperu*, s. m., *juniperus*; arbustu ce da *ienupere*; pre a locuri se audu si formele: *ieniperu*, -a, déro classicele aru fi: *juniperu*, -a, ou mica forte modificatione la form'a: *ienuperu* sau *jenuperu*, -a.

IEPURASIU, s. m., vedi *iepure*.

IEPURE, s. m., de care vedi: *iepure*, si form'a completa: *lepore* in Dictionariu; aci se supplenimu câte va forme sau sensuri de forme, omise in Dictionariu, cumu: *iepurasiu* = *leporasiu*, s. m., deminut. mai bonu de forma e: *iepurellu* (= *leporellu*) cumu si form'a: *iepurutiu* (= *leporutiu*); — *iepurarinu*, -a,

adj. s., vedi *leporariu*, in Dictionariu, are, pre longa sensurile date acolo, si sensulu forte populariu si usitatu : *iepurariu* = *cane aptu a prende iepuri*; — de aci si f., *iepuraria* (= *leporaria*). a) catella apta a prende iepuri; β) déro si abst. *iepuraria*, coll. multime de iepuri, (vedi si mai la valle : *iepurime*, *iepuretu*); — apoi adj. *iepurescu*, (= *leporescu*), -a, de *iepure*, de natur'a *iepurelui*, applicatu, prin estensione, si la omu : *cu ânima iepurésca*, *cu frica iepurésca*; de aci si adv. *iepurește* (= *leporescu*); a dormi *iepurește*, ca *iepurele*, *cu oclii deschisi*; — *iepurime* (= *leporime*), s. f., collect. multime de iepuri, in acellu-asi sensu si alta forma : *iepuretu* (= *leporetu*) : *formica iepurețulu in aceste selbe*; — *ieपुरोि* = *ieपुरोनि* (= *leporoniu*), augm. d'in *iepure*, mare *iepure*, bețrănu *iepure*; déro *ieपुरोia* = *ieपुरोनि* (= *leporonia*), reu si fora calle se applica ca feminu la *iepure*; *ieपुरि* (= *leporire*), -escu, v., a vená *ieपुरi*.

IEPURELLU, *iepurește*, *iepurescu*, *iepuretu*, *ieपुरि*, *ieपुरोि*, *ieपुरति*; vedi *iepure*.

IERARHIA, *ierarhicu*, *ierarhu*, — reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de : *ierarchia*, *ierarchicu*, *ierarchu*, sau : *hierarchia*, etc.

IERUGA, *ieste*, etc., reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de *eruga*, *este*, etc.

IESLE, s. f., *præsepe*; ingraditura, in care se pune nutretiu vitelor, *præsepe*; — slavicu.

IESMA, (pronuntia : *iesma*), s. f. vedi : *iasma* la articl. *iapa*.

IEVASIEA, s. f., vedi *iavasía*.

IEZERU, s. m., vedi *iazeru*.

IEZINE = *iezune* = *iesure* = *viesure*, s. m., *meles*, *taxus*; specia de animale, acellu-asi, pare, dupo Dict. *Buda*, cu *bursuculu*; (vedi si : *bursucu* in Dictionariu).

IFOSU, s. m., *vis*, *tener*, *spiritus*, *impetus*, *animus*; *tela*, *materia*; *potere*, *vēna*, *energia*, *vigore*, *caldura*; *pândia*, *materia*, *stofa bona*; si in genere : *bona calitate*, *aptitudine* : *omu cu ifosu*, *cantu fora ifosu*, *oratori fora ifosu*, *discuru*, *fora neci unu ifosu*; *cu ifosu vorbesce*

cu ifosu face totu ce face; — d'in grec. ὕψος = *pandia*, *tessutura*, introdussu fora neci una *accommodatione* la limba; de acea-a astadi cadutu de totu in *desuetudine*; (vedi si *ighemoniconu*).

IGHEMONIA, s. f., scrisu reu in locu de : *egemonia* sau *hegemonia*; vedi in Dictionariu : *egemonia*.

IGHEMONICONU, s. m., *decorum*, *dignitas*, *quod decet*, *magnitudo*; *splendor*, *decus*; *decoru*, *demnitate*, *splendore*, *magnificentia*, *maria* in portulu si attitudinea unui omu; — d'in gr. ἡγεμονικόν, neutru d'in ἡγεμονικός = *princepale*, *domnitoriu*, — fora neci una *accommodatione* la limb'a româna; de acea-a, ca si *ifosu*, cadutu in *desuetudine*; co-ci, de s'ar fi datu acestoru covente una *apparentia* de forma romanésca, cumu : *hyphu* = *ifu*. si *hegemonicu* = *egemonicu*, in locu de *ifosu*, *ighemoniconu*, elle aru fi prensu pote *radicina* in limba.

IGIENA, *igienicu*, in locu de *hygiēna*, *hygienicu*, cari vedi in Dictionariu; inse ce e nesufferitu in limba, e, de certu, form'a : *igienesce*, adv., in locu de *igienice* sau *hygienice*, pre candu : *igienesce*, nu potea essi de câtu d'in form'a de adj. *igienescu*, care nu essiste.

IGIENESCE, *igienicu*; vedi *igiena*.

IGNIRE, *ignitoriu*, *ignitu*, *ignitura*; vedi in Glossariu : *tenire*, si in Dictionariu : *ignire*, *ignitu*, etc.

IGRASSIA, *igrassiosu*, *igrologia*, *igrometria*, *igrometricu*, *igrometru*; vedi in Dictionariu : *hygrassia*, *hygrassiosu* si : † *hygro*.

IGUMENESCE, *igumenescu*, *igumenia*, *igumenire*, *igumenu*; vedi in Dictionariu : *egumenia*, *egumenu*; inse de adaussu : *egumenescu*, -a, adj., relativu la *egumenu* : *officiu egumenescu*, *viétia egumenesca*; si adv., *egumenese* = in modu *egumenescu* : a viue *egumenesce*; si verb. *egumenire*, -escu = a fi *egumenu*; a *egumeni* doue *monasterie*; — in fine si form'a : *egumenatu*, e de adaussu in Dictionariu, de si pare synonyma completa cu : *egumenia*, déro totu se face si se pote face una *differentia* intre celle doue forme.

ILERU, s. m., *rubentes pustulae*; ver-

sata menutu si rosiu, pustule forte manute si rossie pre pelle : *mai nu pote scapă copillulu de ieru.*

ILEU, s. m., *ineus*; incude, pre care faurulu bate ferrulu arsu cu malliulu; — Dict. de Buda, cēca a espică ileu d'in inous, sau d'in gr. εἰλω. (Compara ung. 118).

ILICU, pl.-e, *vestis pectoralis vel illaea*; *vestmentu*, care, ca si *gilet'a*, fora manice, copere trunculu corpului de la collu, de la umeri, peno la *selle* sau *ilie*, — de aci, forte probabile, nomela vestimentului, adeco de la *ilie* : *ilieu de metasse*; *iliculu e unu bonu si formos peptariu*; *ilice comute cu firu*; *sa faeu si ilice mulieresci cătu se pote de eleganti.*

ILIOSCOPIA, *ilioscopicu*, *ilioscopiu*, *ilioscopu*; déco aru fi aceste covente formate d'in *iliu* sau *ilie* = *illa*, si d'in σκωπῆν, aru potē stă, cumu su copiate aci, dupo scriptur'a originale; déro ca compoite d'in : ἥλιος = *hellos*, si d'in σκωπῆν, aceste covente cauta, de necesse, a se scriu si lege : *helioscopia*, *helioscopiu*, *helioscopu*, sau cellu pucinu in form'a : *elioscopia*, *elioscopicu*, *elioscopiu*, *elioscopu*, cumu su scrisse si in Dictionariu in amendoue fermele : *helioscopia* si *elioscopia*; — asiă si : *heliotropia* sau *eliotropia*.

ILIOSCOPICU, *ilioscopiu*, *ilioscopu*, *eliotropia*; vedi *ilioscopia*.

IMAMEA, s. f., pl. *imamelle*, capetulu unei pipa de fumatu, care e, de regula, facutu d'in electru, si care serve de imbucatu cu gur'a fumatoriului : *Turcii su, forte amatori de imamelle*; — tureescu.

IMBAIRE, -escu, v., ca si : *imbarbatire*, -escu, v., verbe date in locu de : *imbaiare* = *imbaniare*, si *imbarbatare*, (cari vedi in Dictionariu), nu su de admissu, cându poporul dice pretotendine : *imbaiare* si *imbarbatare*, éro nu : *imbaiare*, *imbarbatire*; totu asiă, si mai multu su de reprobatu celle alte forme alle celloru doue verbe : *imbai*, *imbarbatii*, *imbaitu*, *imbarbatitu*, in locu de : *imbaiat*, *imbarbatat*, *imbaiatu*, *imbarbatatu*; — de n'ar fi de cătu differenti'a de simpla armonia, fora se intervina auctoritatea irre-

cusabile a poporului in acēsta materia, totusi veri-ce urecla, cătu de astupata, ar senti acēsta differentia, déro totusi s'ar concede si formele in *ire* pre. longa celle in *are*, — de cari aflămu essempla in limb'a poporului, — inse numai sub conditionea sine qua non : de a pune in vedere differenti'a de sensu ce ar interveni intre verbele in *are* si celle in *ire*.

IMBAITU, *imbarbatire*, *imbarbatitu*; etc.; vedi *imbaiare*.

IMBARCADERU, pl.-e, (fr. *embarcadere*); locu de *imbarcare*; — inse, dupo forma fora analogia in limb'a propria; déco s'ar adoptă, ar caută se devina : *imbarcatoriu*, sau *imbarcatóre*, sau *imbarcatura*.

IMBELSIUGARE, v., *abundare*, *cumulare*; a fi in *bielsiugu*, a abundă, a fi indestullu; a procură *bielsiugu*, a implé, cumulă pre cineva cu indestullare; *imbielsiugatu*, part. sup. : *omu imbelsiugatu*, *térta imbelsiugata*; — coventu condemnatu dejă a perf impreuna cu parentele de nascere : *bielsiugu*. (Compara ung. bőség).

IMBELSIUGATU, -a, part. sup., vedi *imbielsiugare*.

IMBLACIRE, *imblacitu*, vedi *imblatire*.

IMBLACIU, pl.-i, *flagellum*, *tribulum*; *flagellu*, de batutu grânele, cerealile : *cu imblacii se batu mamucii de grănu*, *de ordiu*, *de meliu*; Dict. de Buda deduce *imblacii* d'in βακίλλη, inse d'in có-ce de Carpati coventulu nu e connoscutu.

IMBLATIRE, -escu, v., *triturare*; a bate cu *imblacii*, a treieră; derivate : *imblatitoriu*, -tória, adj. s., care *imblatesce*; *imblatitu*, part. sup. subst.; *imblatitura*, s. f., actulu de *imblatire*.

IMBLOJIRE, -escu, v., *velare*, *obducere*, *larvare*, *personam vel personā inducere*; a infascioră, inveli, coperi, ascunde; a mască, a se mască, a travesti, a se travesti, etc.; derivate : *imblojitu*, -a, part. sup., *velatus*, *larvatus*, *persantus*; *infascioratu*, *invelitu*, mai allessu la facia : *maseatu*, *larvatu*, *travestitu*; — pare a fi essitu d'in aceea-si origine cu *oblojire*, ce nu e de bona si suave odore; de altramente coventulu nu scimu se se

dica pre undeva d'in coce de Carpati.

IMBLOJITU, -a, part., vedi *imblojire*.

IMBOBOCIRE, -escu, v., germinare; gemmare; a dá *boboci*, a incoltá, immurgá : *florile imbobocescu*; *ros'a imbobocesse*; — derivate : *imbocitu*, -a, part. sup. *flore imbobocita*, *tempulude imbobocitulu floriloru*; — d'in *bobocu*.

IMBOBOCITU, -a, part., vedi *imbobocire*.

IMBOGATIRE, -escu, v., ditare; a face *bogatu*, a avutí, a inavutí; a se *imbogati* = ditesiore, a se inavutí; — *imbogatitu*, -a, part. sup.; — vedi *bogatu*; cu tóte co nu e lipse de aceste covente, candu avemu alle nostre : *avutire*, *inavutire*, etc.

IMBOGATITU, -a, part., vedi *imbogataire*.

IMBOLDIRE, -escu, v., stimulare; a punge cu *boldu*, a punge in genere; si metaforice, a indemná, attitiá, a impinga, etc.; — derivate : *imbolditoriu*, -tóra, adj. s., care *imboldesce*; *imbolditu*, -a, part. sup.; *imbolditura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imboldire*; — d'in *im* = *in*, si *boldu*; vedi *boldu* si *boldire*.

IMBOLDITORIU, *imbolditu*, *imbolditura*; vedi *imboldire*.

IMBOLDORIRE, -escu, v., velare, obnubere, obveare; a iuvellí, infasciora, insabanísau insavoni; *imboldoritu*, part., *imboldoritura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imboldorire*; — d'in *im* = *in*, si *boldore* sau *boldura*, in locu de : *voltore*, *voltura*? d'in *voltu* de la *volvere*. (Confere si *voltare*, *desvoltare*; isp. *embolderie* = fascis, velum).

IMBOLNAVIRE, -escu, v., aegrotam, redere, aegrotare; a face *bolnavu*; a cadé *bolnavu*; — d'in *im* = *in*, si *bolnavire*, care e ceva mai usitatu; vedi : *bola*, si *bolnavu*.

IMBORTIARE, v., fecundare, gravidare; a ingrecá, ingreuná, fecundá; — d'in *im* = *in*, si *bortiu* = *abortiu*; in acellu-asi sensu si cu acellu-asi modu compositu d'in adj., *bortiosu*, = *abortiosu*, -a, si verbulu : *imbortiosiare*, -ediu.

IMBORTIOSIARE, v., vedi *imbortiare*.

IMBOTIRE, -escu, v., corrugare, con-

glebare, conglomerare = a face *botiu*, a *boti* ceva, mai vertosu unu vestimenta; a *imboli rochi'a*; *imbolitu*, part. sup.; — d'in *im* = *in*, si d'in *botire* de la *botiu*; cu tote aceste-a compos. *imbotire* se aplica cu multu mai raru de cátu simplulu *botire*. — (Compara si it. *imbotire*, isp. *ombutir*).

IMBRANARE, v., cingere; a cinga, incinge cu *bránulu*.

IMBROBODIRE, -escu, v., obnubere, obvelare; a invellí, coperi capulu, in specie pentru femine; *imbroboditu*, -a, part. sup., — d'in *im* = *in*, si *brobodire*; vedi : *broboda* si *brobodire*.

IMBULSALA, s. f., vedi *imbulsire*.

IMBULSIRE, -escu, v., pulsare, impulsare, premere, urgere; irrepere, se intradere; a imbranci, pulsá, impulsá, impinge; refl. a se *imbulsi* = a se indesá, bagá; *imbulsitu*, part. sup., *imbulsitoriu*, -a, adj. s., care *imbulscesc*; — *imbulsire* e probabile d'in *impulsire* = *impulsare*; inae form'a *imbulsela* e de reprobatu.

IMBULSITU, -a, part., vedi *imbulsire*.

IMBROCU, s. m., aqua liquida, limpidus liquor; apa limpida, forte limpida; probabile d'in *imbre* = *imber* = gr. *ὕψρος*.

IMBURDARE, v., invertere, pervertere, subvertere, corrumpere; a inverta, a intórce pre dosu, a restorná, stricá, derapená; a corrumpe, a duce, trage in callea perdiarei; — d'in *invertere*? vedi si *sburdare*.

IMBURTIOSIARE, v., gravidam reddere, fecundare; a face se liée in pantic, a ingrecá; — *imburtiosiatu*, -a, part. sup.; d'in *im* = *in*; si *burtiosu* de la *burtia*.

IMPUSUNARIRE, -escu, v., in crumenam condere, furari; a pune in *pusunariu*; a furá, a trece d'in *pusunariulu* altui'a in allu seu; — d'in *im* = *in*, si *pusunariu*.

IMBUTUCIRE, -escu, v., inaeatnare, in vincula conficere; a pune in *butucu* sau in *butuci*, a *ineatná*; — d'in *im* = *in*, si *butucu*.

IMBUTUSIRE, -escu, v., 1. in sensu de *imbutucire*; vedi déro *imbutucire*; 2. arletare, a imbranci cu violentia mare.

IMENEU, si *imineu*, s. m., calcens rusticus, calciamentu terranescu, grosolanu, in forma de *pantofu*: *iminei* se dicu si *Aleri*.

IMMLADIARE, v., vedi *mladiare*.

IMMICSIORARE, v., minuere, diminuire; a face mai micu; nu e de recomandatu, de o race simplulu: *micusiorare*, adunje, si compositulu nu dice nemica mai multu, afora de nu ni se va presen-tă in sensuri diferite de alle simplului.

IMMOIERE, v., reu scrisu in locu de: *immoiare*, assemine si part. sup. *immoietu*, in locu de *immoiatu*, etc.; co-ci verbulu nu e de conj. II, ci de conj. I; —coventulu bene pronuntiatu pre multe locuri, cauta se fia si bene scrisu: *im-molliare*, ca si simplulu: *molliare*.

IMOSIELA, s. f., sordes; sorde, in specie, sorde de limu sau imu; trassu d'in *imosu* = *limosu* = *limosus*, plenu de *imu* = *limu*, de unde si form'a: *imosia* = *limosia*, mai correcta de câtu *imosiela* care nu e de admissu; — d'in *imosu* si: *imosire* = *limosire*, -escu, v., sordidare, limo contaminare, a implé de *imu*, a sordí cu *imu*; de unde: *imositu* = *limositu*, -a, part. sup. subst.; *imositoriu* = *limositoriu*, -a, adj. s., care *imosesce* = *limosesce*; *imositura* = *limositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imosire* sau a *limosire*, si se pote, de certu tota cu preferentia, aplică ca si *imosia*, in locu de *imosiela*: *limositurele* nu stau formosus pre vestimente, *limositur'a* sta si mai reu pre nome sau caracteriu; *limositur'a* pote fi inse forte utile campurilor sterpe; — in fine *imosu* = *limosu* e nascuta d'in *imu* = *limu*, tina, neroiu, etc., vedi: *limu*, *limosu* si in Dictionariu, unde au dereptu si celle alte cu form'a correcta si regulata: *limosia*, *limosire*, *limositu*, *limositura*, *imosire*, *imositu*, *imositura*, *imosu*, *imosia*, *imu*; vedi *imosiela*.

IMPACURARE, reu scrisu in locu de: *impecurare*, v., (din *im* = *in*, si *pe-cura*), pice linere, implere, contaminare; a unge cu *pecura*, a implé, maculă de *pecura*; *impecuratu*, -a, part. part. s., *impecuratura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impecurare*.

IMPACURATU, *impacuratura*; vedi *impacurare*.

IMPAIAGINARE, si *impaiaginare*, v., vedi *impaiaginare*.

IMPAIAJINIRE, -escu, v., araneis operire, obscurare, callgare, languescere; 1. proprie, a implé de *paiajini*, de *pandia* de *paiajini*: *s'au* *paiajinitu* *toti* *parietii*; 2. metaforice, a obscură, a coperi ore-cumu luminele, oclii, cá si cu una *pandia* de *paiajinu*, si de aci, a languedí, vescuđi, debilită oclii, vederea, etc.: *ni s'au* *impaiajinitu* *oclii*; *oclii* *acestei* *fete* *su* *impaiajiniti*; si, prin estensione: *se* *impaiajinesce* *si* *luminarea*, *candel'a*; *se* *impaiajinesce* *ensusi* *tempulu*, *atmospher'a* *luminei*, etc.; — *impaiajinitu*, -a, part. sup., *impaiajinitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impaiaginare*; — déro de observatu: a) verbulu si derivatele su de scrisu si de pronuntiatu, ca si primitivulu: *paiajinu*, cu unu *g*: *impaiaginare*, *impaiaginitu*, etc.; b) mai bene e a conjugă verbulu cumu conjuga poporul, dupo conjug. I: *impaiaginare*; c) e de preferita verbulu simplu, ce se aude in gur'a poporului, si a nome: *paiajinare*: *mi se* *paiajina* *oclii*; *ti s'au* *paiajina* *ren* *unu* *oclu*; *de ce ni se* *paiajina* *oclii*; *co-ci se* *paiajina* *apoi* *si* *mentea*; d) fora se mai adaugemu, conu e neci logicu a introduce composite, candu nu au differentie in sensu de verbulu simplu, care e totu de una data si mai facile si mai placutu de pronuntiatu si chiaru de scrisu.

IMPAIAJINITU, *impaiajinitura*; vedi *impaiaginare*.

IMPANDRARE, v., dilapidare, prodigere, profundere; a spende cu larga si sparta mâna, cumu se dice, a resipi, profunde fora computu: *millioni se le dai pre mâna*, *elli le* *impândra* *in câte-va* *ore*; (form'a simpla: *impândra* e cea mai desu audita, ero cea incarcata: *impandrédia* forte raro); — derivate: *impandratione*, s. f., profusio, dilapidatio = actione si effectu de *impandrare*; *impandratoriu*, -toria, adj. s., dilapidator, prodigens = care *impândra*; *impândra-tu*, -a, part. sup., profusus, dilapidatus:

tóta averea paréntesca impandrata; nu am argenti de impandratu; impandratulu averei e fatale. impandratúra, s. f., profusie, dilapidatio, prodigalitas, actione de impandrare, si effectu allu acestei actione: impandratúrele vostre au se ve derapene starile in currendu; — impandrare e, mai antânú, in locu de impendurare; apoi impendurare e in locu de impendurare, si acestu-a essitu d'in impendere=impendere, casispendurare d'in espendere=spendere=expendere: deci tote formele su depronuntyatu si scrisu, pre de una parte ca contrasse: impendurare, impenduratione, impenduratoriú, impendratu, impendratúra; éro pre de alt'a ca spendurare, etc., fora contractione si suppressione a lui u d'in syllab'a dra: impendurare, impenduratione, impenduratoriú, impenduratu, impenduratura; — sessie, credemu, co classiculu impendere erá applicatu a espreme mai multu de câtu alte forme d'in acea-si radice: pend, cumu: expendere=spendere, dispendere = dispendere; si prin urmare bene si formosú va stá populariulu: impendurare sau impendurare, etc. pre longa casiciele: impendere=impendere, etc.

IMPARATU, s. m., (pl. cu e: *imparate*, si cu i: *imperati*, (inse mai pucinu bene, vedi mai la valle), *palatum*; *palatu* = *cerulu gurei*; — in locu déro de *impalatu*, compositu cu *im=in*, si *palatu*=*lat. palatum*; — derivatu: *imparatuciú* = *imparatutiú* (= *imparatusiú*) = *impalatuciú*, etc. = *palatuciú*, etc., diminutivu d'in *imparatu* = *impalatu* = *palatu*; inse applicatu si in specie, mai allessu form'a *imparatusiú*=*impalatusiú*=*palatusiú* = *uva palati*=*omusiorulu*, (bene si correctu; *ovusiorulu* sau *uvusiorulu* sau *uv'a d'in guttu*).

IMPARATUCIU, *imparatusiú*; vedi *imparatu*.

IMPARISYLLABICU, -a, si *impvri-syllabu*, -a, adj., (d'in *im=in* = *ne, pare, syllaba*), *imparisyllabus*; terminu de grammatica, care nu are *pari syllabe*: *oma e imparisyllabu cu omenia*.

IMPARTELA, *impartenia*, s. f., *partitile*, *partio*, *distributio*; *impartire* a u-gui ce in mai multe parti; in specie:

impartire de ereditati, de alimente si alte lucruri la pauperi pentru suffletulu repausatiloru; — formele inse nusu conforme limbei ensasi, si se potu supplé cu formeca: *impartire*, *impartitura*, etc.

IMPARTASIANIA, s. f., vedi *impartasire*.

IMPARTASIRE, -escu, v., *partio* - *pem* facere, *communicare*; a face *partasiu* de ceva, a comunicá, mai vertosu, a comunicá cu sántele mysterie; déro observámu d'inainte, co, in sensulu religiosu, *impartasire* e cu multu mai pucinu populare de câtu *communicare*, asiá co derivate d'in *impartasire*, ca *impartasiania*, de essemplu, nu se pronuntia de Românulu laicu, neci de Românulu cu facia basericesca, — nu se pronuntia in frasi ca: *sant'a impartasiania*, ci, de regula: *sant'a comunicatura*, numai in gurele carturariloru bobleti si ebeti s'a auditu si, dorere, inco se aud e pre alocuri, candu prin feditatea formei selle coventulu ar fi se fia departe de gur'a Românului; — acumu, ce se attinge de *impartasire*, ellu essitu din *im=in*, si *partasiu* = *participe* = *partioeps*, éro *partasiu* d'in purulu romanicu: *parte*, cu form'a *asiu*, ce nu ará deplena odóre de santitate romanesca, totusi e mai de sufferitu de câtu allu formei din *impartasiania* sau *impartasienia*, de acea-a dámu câteva frasi d'in variele insemnari alle verbului *impartasire*: a) in sensulu religiosu = a comunicá a uní pre crestinu cu corpulu si sângele lui *Christu*: *se ve impartasiti*, *cellu pucinu de patru ori pre annu; déro nu te ai confessatu, nu te poti impartasi; numai copillii mici se impartasescu neconfessati; neci unu preutu nu vre a impartasi pre spurcatu*; b) in sensu civile si sociale: a) a *impartasi* pre cineva de ceva, d'in ceva (mai rarú: cu ceva), si *reflessivu*: a se *impartasi* de ceva, d'in ceva (rarú: cu ceva); *nemine nu se impartasescu d'in averea acestui opulentu; se impartasescu nu numai filii, ci si nepotii d'in avutulu tata-lui; de ce nu impartasesci si altoru-a d'in benele teu? de ce nu ne ati impartasitu si pre noi d'in beneficiile comuni?* b) a *impartasi* lucrulu cuiua;

20. G.

nu *impartasimu* neci *bucuri'a*, neci *dorerea vóstra*; cine *póte impartasi pareri asiá de erratice*? tote cu sensulu de : a *avé parte*, a *luá parte*; éro : a *fi in parte*, cu *parte in ceva*, a *fi partasiu* = *participe*, etc., s'ar espreme, nu prin compositulu *impartasire*, ci prin simplulu *partasire* : *partasimu* sau nu *partasimu la ceva*; — derivatele verbeloru : *impartasitu* si *partasitu*, part. sup.; *impartasitoriu*, -*tória*, si *partasitoriu*, -*toria*, adj. s., care se *impartasesce* sau *partasesce*; — tote, cumu amu indicatu mai susu, d'in *partasiu* = *participe* = *particeps*, care *ieá parte*; vedi *partasiu*.

IMPARTASITORIU, *impartasitu*; vedi *impartasire*.

IMPEDISIARE, (pre alocuri : *impiedisiare*, si provincialismu *inkiedisiare*), v., d'in *pedisiu*, care merita tractare înainte de derivatulu : *impedisiare*, sau simplulu : *pedisiare*, care e si mai populariu si mai elegante de câtu compos. *impedisiare*, avéndu totu de una data sensu mai largu si mai variatu de câtu cellu compositu; déro totusi si inainte de *pedisiu*, trece form'a mai simpla : *pediu*, care, ca si *pedica*, nasce de certu, d'in *pede* = *pes*, abl. *pede*, (pron. dupo locuri : *pediu*, *kiediu*), pl. *pedi* = *piedi*, etc., *pedie* = *pedie*, etc., si *pediuri* = *piediuri*, etc.; proprie, in origine : *pediu*, -*a*, adj., (= *pedius* sau *pedens* lat.), cu sensulu de : *de pede*, *relativu la pede*, *ca pede*, in form'a de *pede*, etc., si de aci : *obliquus*, *transversus*, *transversalis*, *lateralis*, *propensus*, *proclivis*, *inclimatus*, *oblicu*, a *laturi*, *transversale*, etc., cumu e *pedele* la *fluorulu petiorulu*, de esemplu : *cal-le pedia altei-a*, *lemn-pedie altoru-a*, *ocli pedi* = *ocli oblici*, *incurbi la una parte*; a *cautá* *cuiva* cu *oclu pediu*, cu *ocli pedi*; metaforice : *chiaru una persona e bene sau reu pedia altei-a* = *acea-a cötä acésta-a* cu *boni ocli* sau *rei ocli*, *favorabile* sau *defavorabile*, cu *bone* sau *relle cogite*, de *bonu* sau *reu auguriu*, etc., déro, de regula si populariu, ca subst., a) f., *pedia* = *obliquitas*; *bona* vel *mala fortuna*, *bonum* vel *malum augurium*, *benivolentia* vel *malevolentia*, *felicitas*, *salus*, vel *infortunium*, *omen*; etc., *raru*

in sensu materiale, de esemplu : *pedi'a unei costa de collina*, *pediele lateriloru callei*; ca mai dessu in sensu ideale, cumu : ce *pedia rea de muliere*, *de barbátu*; nu *amblá cu densulu*, *co e una pedia*; *ati venitu cu pedie bone*, cu *pedie relle*; e *una pedia*, nu *ve apropiati de dens'a*; nu *au pedie pentru noi*, *au pedie forte relle*; nu *lu puneti se. ve traga sortii*, *co nu are pedia bona*; nu *sciti co ellu e pedia rea*; cu *pedie relle ne amu insocitu*; *lepurile*, *lupulu*, *unu popa*; ce *essu inainte cuiva*, *su pedie relle pentru densulu*; *una batalia de oclu*, *de urecla*, e *inco pedia bona* sau *rea pentru Románu*; b) m., *pediu*, pl. *pedie*, se confunde cu *allu fem. pedia*, si de aci necessitatea limbei de a formá in m., cu i : *pedi* sau cu uri : *pediuri*; *pedi areacellu* — asi sensu ideale, ce are si form'a *pedia*, in singular si in plurale, cu differenti'a, co presenta si insemnarea francescului *humeur* = (*kiefu*, cumu : *are kiefu* sau nu = *are pedi* sau nu); *asiá déro* : *cu pedi rei te ai scollatu*, cu *pedi rei te culci*; *astadi esti fora pedi*; *pedi boni* = fr. *bonne humeur*, *pedi rei* = fr. *mauvaise humeur*; *fora pedi* = *fora pedie*, *fora fortuna*, etc.; si in singulariu, cu assemine sensu : *esti pediu reu* = *esti pedia rea*; inse *mái multu* in singulariu cu varfe insemnari, cumu : a) *pediu* = *obliquitas*, *lateralitas*, *transversalitas*, *oblicitate*, *lateralitate*, *transversalitate*, *statu de a fi abbatutu de la callea*, *lini'a*, *directionea derépta* : *pediulu costeloru*, *collinei*, *pediulu liniei perpendicularia*, *margini de calle fora pedia*; *sérpele sta in pediu pre callea nóstra*; *unu lemn in pediu cu altu lemnu face cruce*; b) *declivitas*, *propensio*, *inclinatio*, *inclinatio*, *plecatione*, *declivitate* : *pediulu acestui coperimentu de casa e prea rapidu*; *peálulu unei ripa*; *se dati mai mare pediu marginiei callei*; — acésta forma : *pediu-pedia*, pre câtu scimu, se vede co nu a datu derivate, de esemplu, *unu verbu ca pediare*, care, de certu s'ar poté formá forte bene, in sensulu de : a *face pediu*, cumu : a *pedia bene coperimentulu casei*; — d'in contra, *pedisiu*, -*a*, (in lótu de *pediciu*, -*a*), cu sensulu de : *obliquus*,

lateralis, transversalis, curvus, torvus, tortus, contortus, per ambages, oblicu, inclinatu, plecatu, laterale, transversale, curbu, care in genere nu tine, nu are lini'a, directionea regulată; si priu metafore, dissimulatu, pre departe, cu ambagi, cu cotiture, fora libertate si sinceritate, etc. : a abbate din callea batuta si appuca pre calle pedisia; a se uită cu oclu pedisiu la cineva; vorbe pedisie, batujocura pedisia; si ca adv. a vorbi pedisiu, a se uită pedisiu; ce omu pedisiu in vorbele si faptele selle!—mai raru ca subst. m. reale, unu pedisiu, multe pedisie : a ambă numai pre pedisie, in acestu sensu mai desu ca part. pre pedisiatie : pre pedisiatie vré a ne supune la voliele selle ; vedi pedisiatu mai la valle); — pedisiu déro e cu multu mai fecundu de câtu pediu in derivate; cumu : pedisiare, v., obliquum reddere, oblique et per ambages agere, a face pedisiu, a lucră pedisiu : a pedisiă callea; pedisiédia oculi la noi d'in tempu in tempu; nu pedisiati in vorbele si faptele vostre; au pedisiatu multu de la datimele strabone; nu pedisiă in promisselle telle, in passii tei; de aci : pedisatoriu, -toria, adj. s., care pedisiédia; pedisiatu, -a, part. sup. subst., pedisiatura; s. f., actione de pedisiare, si effectu allu acestei actione : pedisiatura de ocli incrunтата; pedisiaturele debitorului, spre a nu desface ce detorédia; — compos. impedisiare, v., are sensu mai strinsu ca simplulu pedisiare; asiă si derivatele : impedisiatione, impedisatoriu, impedisiatu, impedisiatura.

IMPEDISIATIONE, impedisatoriu, impedisiatu, impedisiatura; vedi impedisiare.

IMPEGATU, si impiegatu, s. m., (d'in it. impiegato, proprie : part. de la impiegare, synonymu cu allu nostru : implecare, de unde apoi ar essî : implecatu = officiaru, functionairu, etc., forma congrua spiritului limbei nostră; déro chiaru si asiă, nu e de lipsa, de óra ce avemu : functionariu, etc., cu atātu mai multu e de respinsu form'a : imegatu, imegare, etc., in loculu carei-a a intratu si nu pote a nu intră form'a congruente genului limbei nóstre : implecare, imple-

catu, etc. cu sensulu covenitu; (vedi in Dictionariu : implicare, implicatu, etc.).

IMPERUSIARE, v., pubescere, p' illis vestiri; de regula reflex., a se imperusiă, imperusiatu, -a, part. sup. : catelli imperusiati, callu bene imperusiati; capete de mulieri bene imperusiate; imperusiatura, s. f., actione si effectu allu actionei de imperusiare; — imperusiare d'in im = in, si perosu, asiă in câtu : a imperusiă = a face perosu, a se imperusiă = a se face perosu; deci bene su scrisse si pronuntiate sub formele : imperosiare, imperosiatu, imperosiatura, etc.,

IMPISMASIRE, impismuire, (mai bene impismare, care e populariu); impismuitu, etc., vedi pisma.

IMPODOBELA, s. f., vedi urmatoriulu impodobire.

IMPODOBIRE, -escu, v., ornare, exornare, decorare, a ornă, adornă, informosetiă : a impodobî capulu, unu templu, una maresa, stylulu, etc.; — derivate : impodobitoriu, -tória, adj. s., care impodobesce; impodobitu, -a, part. sup. subst., impodobitura, s. f., actione si effectu allu actionei de impodobire, care, ca si impodobire ensusi, leuatu ca subst., cumu se applica tôte infinitivele in re, póte forte bene suppleni form'a : impodobéla, care nu e de locu admissibile, si care pre longa aceste-a, nu e popularu, ci numai sub condeliu de carturariu a leuatu nascere; — in locude impodobire, intra si simplulu : podobire, care ar fi de preferitu compositului impodobire, si d'in care, afora de derivatele compositului, esse si altu derivatu in form'a : podobía, (ποδοβία), cantien ecclesiasticu, care se cânta dupo norm'a altui-a; — atātu podobire, câtu si impodobire, e formatu d'in compositulu : podóba = ornamentum, ornatus, decus, ornamentu, decoratione, ornatu, in formosetiatura, etc. : podobele maressei, marelui, reginei si regelui; splendid'a podoba a acellui templu; nu podobe sau podobele facu formoseti'a; podob'a mentei si ánimei e superiore deserteloru podobe alle corpului; — podoba nasce inco unu fedu copillu ca : podobnicu, -a, ornans, ornatus, decorus, ornans, ornante, ornatoriu, de-

coru, elegante, formosus, etc., coventu respinu de bonulu gustu allu Românului.

IMPODOBITORIU, *impodobitu*, *impodobitura*; vedi *impodobire*.

IMPOFILARE, *impofilatu*, vedi *po-fila*.

IMPONCISIARE, (reu scrisu *imponcisiere*, co-ci e de conj. I, nu de conj. II), v., si simplu : *poncisiare*, (reus crissu *poncisiere*), verbe denominative d'in *poncisiu*, care, astadi se applica in vorbire, de regula, ca subst. si adv., éro in origine fu, ca si *pediu*, *pedisiu*, (vedi *impedisiare*), adiectivu : *ponciu*, -a, cu sensulu forte variatu de : a) *pungens*, *compungens*, *carpens*, care punge, impunge, si morsica, rumpe, sfascia, mai allessu metaforice : impunge, morsica cu vorbe, e mordace, piscatoriu, sfasiatoriu in vorbe; de aci : b) in specie : a) *offendens*, *irritans*, *supperatoriu*, *interritoriu*; β) *jurglesus*, *jurgaus*, *altercans*, *dissentiens*, *dissidens*, care se certa, se bate (mai allessu in covente), se desbina de altii, se pune si sta in discordia cu altii; γ) *adversus*, *adversarius*, *repugnans*, *contrarius*; δ) *obliquus*, *transversus*, *pedesiu*, oblicu, care se abbate de lini'a, directionea covenita, cumu de essemplu : *berbecii su poncisi*, nu mai *pu-cinu poncisi su cocosii*; *vorbe poncisie*, *cautatura poncisia*; *capr'a casta cu oclu poncisiu la capru*; *celli poncisi strica si resipescu societatile*; *poncisiu omu*, co *suppera tota lumea*; *poncistulu nu se involiesce cu nemine*; *unu poncisiu impunge pre toti*, *contradice tote ideele*; —populare, cumu s'a dissu, mai vertosu ca subst. sau adv., de essemplu : a *vorbi poncisiu*; a *se portá mai poncisiu*; a *stá toturu-a*, *poncisiu*; *multi stau poncisiu*, (inse si : *poncisi*) *la celle mai bone opinionii si sententie*; a *appucá poncisiu pre calle*; de *ce lassati callea batuta*, si *ve rateciti in poncisiu* (si *pre calle poncisie*)? *poncisiu* (=punctim) *ne sfascia in discursulu seu*; —cu acellu-asi intellesu sta si alta forma mai scurta : *ponciu*; cumu sta si *pediu* pre longa *pedisiu*, (vedi *impedisiare*), de certu in origine ca adj. *ponciu*, -a, déro in usulu vorbirei populare, de regula, ca subst. m., unu *pon-*

ciu, in plur. *poncie*. mai vertosu in intellesulu de : *punctie*, *carptie*, *jurgium*, *altercatie*, *rixa*, certamen, *dissemale*, *discordia*, etc., *impungere*, *morsicare* cu vorbe, certa, batalia si lupta in covente, dissensione si discordia, oppositione, repugnantia, etc. : *lassati-ve de poncie*, *co pere térr'a de ponciele vostre*; *acésta parecla de soci e in continue poncie*; *ponciele fora batalia nu au attractiune*; — Dictionariulu de Buda da si form'a : *ponca*, s. f., pl. *ponce* = pl. *poncie* d'in *ponciu*, forma, cumu se vede, mai originaria si care ne póte dá lumine asupr'a etymologiei coventelor in cestiune, numai déco form'a *ponca* e reale, luata d'in gur'a poporului, si nu cumuva fictionata in favórea pluralului : *ponce*, care se confunde, cumu dissemu, cu : *poncie* de la *ponciu*; co-oi noi connoscemu d'in gur'a poporului tote formelee familie in cestiune, afora de form'a : *ponca*; déro si fora dens'a, resultatulu nostru etymologicu ar fi fostu acellu-asi, adeco oo : *ponca* e in locu de *ponga*, si acésta-a in locu de *punga* de la *pungere*, ca si popularele : *duca* (= *dussa*), de la *ducere*, de unde si : *ponciu* = *pongiu* = *pungiu*, *poncisiu* = *pongisiu* = *pungisiu*, *poncisiare* (si acestu-a populare, ba inco preferibilele compositului) *imponcisiare* = *pongisiare* sau *impongisiare* = *pungisiare* sau *impungisiare*, etc., in cari tote resare si domina sensulu de *pungere*, *impungere*; de altramente *pungisiu* = *poncisiu* sau *pongisiu* e inco populare in frasi ca : *taurii se lupta pungisiu*, *asiá se lupta in pungisiu* sau in *talisiu* si *doui duellanti*; —potemu déro scurtá acestu articlu, dandu aci verbele si derivatele cu sensulu lor nu mai in traductione latina, de óra-ca, cu occasionea formei *poncisiu* s'a desvoltatu covenitu acestu sensu : *poncisiare* = *pongisiare* = *pungisiare* si *imponcisiare* = *impongisiare* = *impungisiare*, v., *pungere*, *compungere*, *carpere*, *dissentire*, *dissidere*, *pugnare*, *repugnare*, *adversari*, *jurgari*, *rixari*, *altercari*; *obligare*, *curbare*, etc.; derivate : *poncisiatoriu* = *pongisiatoriu* = *pungisiatoriu*, si *imponcisiatoriu*, = *im-*

pongisitoriu = *impungisitoriu*, -a; adj. s.; *poncisiatu* = *pongisiatu* = *pungisiatu*, si *imponcisiatu* = *impongisiatu* = *impungisiatu*, part. sup. subst.; *poncisiatura* = *pongisiatura* = *pungisiatura* si *imponcisiatura* = *impongisiatura* = *impungisiatura*, s. f., acțiune si effectu alle acțiunei verbeloru de: *poncisiare* = *pongisiare* = *pungisiare* si *imponcisiare* = *impongisiare* = *impungisiare*, etc.

IMPONCISIATORIU, *imponcisiatu*, *imponcisiatura*; vedi *imponcisiare*.

IMPOTIONARE, si *impopotionare*, *impotitionare*, -ediu, v., mims, admedum ornare, exornare; a ornă in modu esageratu, pretentiosu si ambitiosu, a *essornă*: se *impotionédia* mulierca, si se *impopotionédia*, *impotitionédia*, apoi *pleca in visite*; ce mi te ai *impopotionatu* asiă? numai meretricile se *impotitionédia* asiă; nu ai tempu se te *impotionedi*, —derivate: *impotionatoriu* = *impopotionatoriu* = *impotitionatoriu*, -a, care *impotionédia*, *impopotionédia*, *impotitionédia*; *impotionatu* = *impopotionatu* = *impotitionatu*, -a, part. sup. subst.; *impotionatura* = *impopotionatura* = *impotitionatura*, s. f., acțiune si effectu allu acțiunei de *impotionare* = *impopotionare* = *impotitionare*; —pre basea, co Românu lu aplica, de regula, coventele impromutate d'in alte limbe cu totulu straine limbei selle, cu sensu peiorativu, ce nu au acelle covente, in limbele respective, ar poté cineva, in nevoi'a de a esplică etymologi'a coventulu in cestiune, allergă la germ. *putz*, ornamentu; déro, in vedere, co coventulu românescu are forma romanica irreprensibile, cumu si d'in repugnantia de a dá ospetia unui strainismu, cercețandu si scrutandu bene in limb'a nostra, ne amu convinsu, co coventele in cestiune su de origine romanica: in addeveru, *impotionare*, ca si *impopotionare*, *impotitionare*, nu su de cătu verbe de nominative, derivate adeco d'in unu *nome*, *fiu substantiv* sau *adiectiv*; totulu déro se reduce a discoperi *nomele*, d'in care a essitu verbele: *impotionare*, etc.; acestu *nome* e de certu: *po-*

tion sau *potionu* (= *potioniu*), care nu e de cătu unu augmentativu d'in *potiu*; de unde inse *potiu*? nu cumuva d'in *pote* = *potis* = *potente*? asiă in cătu *impotitionare* se insemne: ornare redicatu la potentia, la suprem'a potentia; déro acésta *hypothese* ne paré camu esageratu, ca si *impotionarea*, si de acea-a credemu a poté asserere, fora se ne tememu de mare errore, co *potiu*, e in locu de *putiu* de la *putire*, espremedu *ornatulu putidu* prin esageratione, cumu e, de regula, *ornatulu putaneloru*, cumu e *putidu* si *stylulu esageratu in elegantie si ornamente*; nu negămu co a-supr'a formei *putiu* = *potiu* a potatu influe si *putu* = *putus*, *puru*, *mundru*, *elegante*; la ce tinemu inse a observă, e, co Românu lu d'in delicateti'a gustulu si bonulu sensu, ce lu caracterisa, a evitatatu de a pronuntia: *putiu*, *putione*, *imputationare*, etc., si a pronuntiatu: *potiu*, *potione*, *impotionare*, cumu se aude forte desu si *potóre*, in locu de *putóre*; déro ea se marginimu, se dămu explicarea particulare a fia-carei-a d'in formele verbali usitate in concurrentia mai cu acellua-assi intellesu, leuandu-ne permissiunea de a propune espressu explicarea sensulu formeloru: *potiu*, *potione*, ce amu pusu in lumina prin analyse coventita si possibile in marginile ce ni su trasse; asiă: *potiu*, s. m. = *ornamentu esageratu*, *ornamentu putidu*, in genere, éro in specie: *ornamentu mulierescu putidu si disgratiu*; mai allasnu allu mulieriloru *desfrenate*; de aci: *potione*, s. m., augmentativu d'in *potiu*; —acumu se vede de sene, co: a) *impotionare*, esse directu d'in *potione* cu prepositionea *in*: *in-potion-are* = *impotionare*; b) co celle alte done forme: a) *impopotionare*, b) *impotitionare*, s'an formatu in poterea cellui mai *principali* prin processelle, prin cari se desvolta limbele analoge cu a nostra, adeco prin compositione, si in parte prin *compositione* a coventulu prin senelensusi, adeco prin asiă nominata *reduplicatione*, de regula a unei syllabe; asiă d'in *potione*, prin reduplicationea syllabei initiale, se face: *popotione* de unde: *in-popotion-*

are == *impopotionare*; éro prin reduplicatiune *media* d'in *potione* se face : *potiotione*, de unde : *in-potiotion-are* == *impotiotionare*.

IMPOPOTIONARE, *impotiotionare*; vedi *impotionare*.

IMPOTRIVA, *impotriuire*, *impotriui-toriu*, etc.; vedi *protiva*.

IMPOVAIELA, s. f., vedi *impovaiare*.
IMPOVAIARE (reu scrisu in locu de : *impovoiare*, si mai reu : *impovaiere*, co-ci nu e de conj. II, ci de conj. I; bene si deplenu correctu in scrissu ca si in pronuntia : *implovoniare*, (vedi cotra finitulu articlului), v., (cu forme simple : *impovoiu*, *impovoi*, *impovoiu*, *impovoiu*; se *impovoiu*, se *impovoi*, se *impovoiu*; mai raru formele incarcate : *impovoiiediu*, *impovoiiedi*, *impovoiédia*, se *impovoiédie*, etc.), imbrem, nimbum obducere vel selvere, obscurare, inundare, obruere; a adduce *nueru* si *plouia* forte mare, a versá ore-cumu cu cofa, a se versá cerulu; a adduce mare intunerecu, a privá de vedere, a orbi ore-cumu; a in-necá, inundá, inglutí, absorbí, etc. : *impovoiasse forte cerulu*, *nueri grossi negri impovoiá cerulu*; *torrenti au impovoiatu tote seminaturele*; nu *allegemu nemica d'in grânele impovoiate*; — derivate : *impovoiatoriu*, -*toria*, adj. s., care *impovoiu*; *impovoiatu*, -a, part. sup.; inse numai d'in creierulu unui carturariu stupidu a essitu form'a peccatosa : *impovoiela* sau *impovoiela*; — se aude si form'a simpla, fora *im* == *in* : *povoiare*, v., cu derivatele : *povoiatoriu*, -a, *povoiatu*, -a, *povoiatura*; inse cu sensu mai pucinu energieu de câtu allu formeí composita : *impovoiare*; — de altramente amendoue formele : *povoiare* si *impovoiare* su verbe *denominative*, (vedi *impotionare*), d'in *nomele substantivu* : *povoiu*, de certu, in locu de : *plovoniu*, augmentativu d'in *plouia* sau *ploia*.

IMPOVARARE, *impovaratoriu*, *impovaratu*; vedi *potara*.

IMPOVOIARE, *impovoiatoriu*, *impovoiatu*, *impovoiatura*; vedi *impovaiare*.

IMPRASCIARE sau *imprastiare*, *imprasciatoriu*, *imprasciatu*; vedi *prascia* sau *prastia*.

IMPRESMA, prep. adv., vedi *présma* si *impresmuire*, (tôte cu s aspru sibilante).

IMPRESMUIRE, *impresmuitu*; vedi *présma*.

IMPRETINIRE, -*escu*, v., in locu de :

IMPRIETINIRE, *imprietinitu*; vedi : *prietinu* sau *prietenu*.

IMPRILOSTITU, -a, s. pers., *incantatus*, *obsessus*, *dæmoniacus*; 1. *incantatu*, *farmecatu*; 2. *indracitu*, *obsedutu* sau *obsessu* de demoni, *dæmoniacu*; — si simplu, fora *im* == *in* : *prilostitu*, -a, cu acellu-asi sensu ce are si : *imprilostitu*; déro in amendoune formele deplenu cadutu in desuetudine.

IMPROBODIRE, *improboditoriu*, *improboditu*, *improboditura*; vedi : *imbrobodire*, *brobodire*, *broboda* si *proboda*.

IMPROPODIRE, *impropoditu*; vedi : *improbodire* si *imbrobodire*.

IMPROSCARE, (cu s aspru sibilante, inse cu forme simple : *improscu*, *improsci*, *improasca*, se *improscu*), v., *facere*, *projicere*, *iacere*, *mittere*, *petere*, *impetere*, *aderiri*, etc.; in sensu propriu, a arruncá in ceva sau in cineva cu ceva, a cautá se lovésca si se vetteme, si de aci, prin metafore diverse : a atacá, a maletractá, injuriá, etc., atâtu in sensu materiale, câtu si ideale : se *improasca celli ce se batu nu numui cu sagette d'in arcuiri*, ci si cu apa; *Ebreii improscan profetii cu petre* == *lapidau*; *ómeni improscati pentru crudimea lor*; *improasca cineva si cu batujocure*, cu vorbe acerbe, amare si contumeliose; *boulu improasca cu cornulu*, *leulu improasca cu unglele*; *impíi ce improasca cerulu*, in ceru; *improasca insulte in voi*, si *taceti*; — derivate : *improscatione*, s. f., *actione* de *improscare*, *lapidatio*, *ictus*; etc.; *improscatoriu*, -*tória*, adj. s., care *improasca*; *improscatu*, -a, part. sup. subst.; *improscatura*, s. f., *actione* si *effectu* de *improscare*; — coventulu, cumu se vede, e compositu d'in *im* == *in*, si d'in simplulu : *proscare*; — se fia ore d'in *projicare* de la *projicere*, cu *terminatione* are in locu de ere, ca si *dicare*, *predicare*, etc., pre longa : *dicere*, *predicare*? — brevitaea lui t : *projicare*, ar fi potutu casioná succes-

sivele transformationi : *proicare*, *proscare*, (confere si : *miscare* d'in *missicare*); cu toate acestea a nu cotediãmu a affirmã nemica.

IMPROSCATIONE, *improscãtoriu*, *improscatu*, etc., vedi *improscare*.

IMPROSTIRE, *improstitu*; vedi *prostire*, si mai vertosu *prostu*, de ora ce d'incõce de Carpati nu se aude : *improstire*. ci numai : *prostire*.

IMPROTIVA, *improtivire*, *improtivitoriu*, *improtivitu*, *improtivnicia*, etc.; vedi *protiva*.

IMPUSCARE, (cu s aspru sibilante, d'in *puscare* cu *im* in locu de *in*; vedi in Dictionariu : *puscare*, derivatu si ellu d'in *pusca*), v., a dà cu *pusc'a*, a vulnerã si chiaru occide cu globulu ce arrunca *pusc'a* si *pistolulu*, etc., prin manule omului; — derivate : *impuscatu*, -a, part. sup.; *impuscatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de a *impuscare* : trei *impuscature* de *pusca*, co-ci sunt si *impuscature* de *pistolu*.

IMPUSCATU, *impuscatura*; vedi *impuscare*.

IMPUTERNICIRE, *imputernicitoriu*, *imputernicitu*; vedi *puternicu*.

IMU, s. m., vedi *limu* in Dictionariu, si *imosia*, *imosire*, etc. in Glossariu.

INACCIU, -a, (pronum. *inacciu*), adj., plger, obstinatus, malignus, astutus; lenosus, care si prãgita a face ori-ce : inerte si socorde; apoi : inderetricu, obstinatu, incapetinat, pre care nu lu poti mutã; in fine si : reutatosu, astutu si reu : nu numai omenii su *inaccii*, ci si *bestiele inco* su *inaccie*; *asinulu e cellu mai inacciu d'in animali*; — se fia ore in locu de : *inactivu*, stramutatu succesive in : *inaccivu*, *inacciuu*, *inacciu*?

INADIRE, *inaditu*, etc., in locu de : *innadire*, *innaditu*, etc.; vedi dero *innadire*.

INAGURIDARE, v., *uvae acerbae sapo*, *omphaclo acidare*; in *omphaclo* convertere; a acrí cu *agurida*, a face *agurida*, a stramutã in *agurida*; — *inaguridatu*, -a, part. sup.; — se dice si simplu : *aguridare*, *aguridatu*.

INALBELA, s. f., reu formatu in locu de *inalbitura*.

INCAIMACIRE, -escu, v., vedi : *incaimare*.

INCAIMARE, si *ingaimare*, (cu forme simple : *incaimu* = *ingaimu*; mai raru cu forme incarcate : *incaimediu* = *ingaimediu*), v., mussare, mutire, non perspicue loqui vel intelligere, confundere et confundi, a cogitã si vorbi incurcatu, a incurcã si confunde, a se incurcã si confunde; ce *incaimati* sau *ingaimati* acollea? *incaimi* sau *ingaimi* ce nu are a face cu ce te intrebãmu noi; numai *incaimau* sau *ingaimau* *lucrulu* ce *aveau* se *faca*; — derivate : *incaimatoriu* = *ingaimatoriu*, -a, care *incaima* = *ingaima*; *incaimatu* = *ingaimatu*, -a, part. sup.; *incaimatura* = *ingaimatura*, s. f., actiones; effectu de a *incaimare* = de a *ingaimare*, si : *incaimatione* = *ingaimatione*, s. f. i mai multu cu sensu de actione de câtu de effectu; si chiaru : *incaimatosu* = *ingaimatosu*, -a, adj., suppusu la *incaimare* sau *ingaimare*; — se aude si fora i intermediariu : *incamare*, *ingamare*; si fora in initiale : *caimare* = *gaimare*; — de ací si verbele derivate, prolongate cu suffisse : *incaimacire* = *incamacire* si *ingaimacire* = *ingamacire*, cu derivatele lor : *incaimacitu* = *ingaimacitu*, *incaimacitura* = *ingaimacitura*, etc., si cu acellu-así sensu ce au *incaimare* si *ingaimare*, inse cu unu gradu de energiã mai mare : cine *incaimacesce* = *incaima forte*, e *forte ingaimatu*; si fora in initiale : *caimacire* = *gaimacire*; ero cu l : *galmacire*, *calmacire*, (vedi mai diosu), si : *ingalmare*, etc. — pote co aceste forme su varianti cu *m* in locu de *n* d'in *inganare*; cauta inse se observãmu co, in specie, form'a : *incaimacire*, si fora in, *caimacire* se aude si ca formata din *caimacu* = crema : a *caimaci laptele*; — se pôte inse ca formele : *caimare* = *gaimare* se fia d'in *callimare* sau *callimare*; vedi si *incalare*.

INCAIMATIONE, *incaimatoriu*, *incaimatu*, *incaimatura*, etc.; vedi *incaimare*.

INCALARE, (numai cu forme simple : *incalu*, *incali*, *incala*, se *incale*, etc., cea-a ce duce la geminationea lui l : *incallare* *incallu*, *incalli* *incalla*, etc.), v., durum vel corpulentum fieri; a se face

tare sau vertosu, a se impetři si cresce preste mesura : *câtu au incallatu aceste femine! ati incallatu ca nesce giganti, incalla acestu omu ca unu callu; ce incallati ca pétr'a si ca boulu?* si reffless. *a se incallá : asiá s'a incallatu, co nu mai incape cu altulu in carru, fia acestu-a câtu de largu;* — derivate : *incalatione*, s. f., actione de *incallare*; *incallatoriu*, *tória*, adj. s., care *incalla*; *incallatu*, -a, part. sup. adj. subst.; *incallatura*, s. f., actione si effectu de *incallare*; — si cu form'a : *ingalare* sau *ingallare*, inse cu sensulu de : *inganare* sau de *incaimare* = *ingaimare*, (vedi *incaimare*); *déro se vede a avé sau a fi avutu si sensulu, ce resare in : incallare*, adeco sensulu : *forte mare si grossu*, cumu resulta d'in form'a populare *galiganu*, -a : *una galigana de fêta*, forma essita, de certu, d'in *in-galare* sau *ingallare*, simplu, fora in : *galare* = *galare*; — Dict. de *Buda* esplica *incallare* prin it. *caglio*, lat. *coagulum*, v. *qualitare*, lat. *coagulare*, identice cu alle nôstre: *caglu* = *caghiu*, *caglare* = *caghia-re*, (prin metathese : *chiagu*, *chiagare*); noue inse ni se pare mai probabile etymologi'a de la *caillum* = pelle grossa, pelle ingrossiata, si in casulu acestu-a coventulu ar meritá se figuredie in Dictionariu.

INCALATU, *incalatione*, *incalatura*; vedi *incalare*.

INCALCARE, v., *invadere*, *ocupare* (fr. *empléter*); a *calcá in*, a intrá furis sau prin violentia in ce e allu altui-a, a *calcá* dereptulu altui-a, in specie, a *calcá parte sau tota mos'a cuiva : tincti cu peptulu, se nu incalce ostii patri'a; celli potenti au incalcatu mare parte d'in fundulu celloru debili*; — derivate : *incalcatione*, s. f., *incalcatoriu*, *tória*, adj. s., *incalcatu*, part. sup., *incalcatura*, s. f., compositu bene formatu, *déro nu dice mai multu de câtu simplulu calcare* prin urmare remâne ca venitoriulu se se pronuntie pentru utilitatea lui.

INCARDOSIARE, si *incardosire*, -escu, si *incarduire*, -escu, v., *aggregare*, *congregare*, si *congregari*; a bagá, a introduce in acellu-asi *cârdu*; a stringe,

pune impreuna, a insoei, etc.; mai allessu reffless. *a se incardosiá, a se incardosi, a se incardui*; derivate : *incardosiatu* = *incardositu* si *incarduitu*, part. sup.; — d'in *in-cârdu*; inse form'a *incardosiare* sau *incardosire* e mai energica, dice mai multu si mai reu ceva de câtu form'a *incarduire*. — vedi : *cârdu*, *haita*, si mai vertosu : *inhutare*, synonymu cu *incardosiare* sau *incardosire*.

INCARLIGARE, *incarlighatu*, *incarlighatura*, etc., vedi : *carligere*, *carligatu*, *carlighatura*, etc.; vedi si *carligu*, d'in care su essite tote celle aci mentionate; — compositule su mai usitate in vorbire; simplele inse su de preferitu.

INCARLIONTIARE, *incarliontiatu*, etc.; vedi *carlioniare*, *carlioniatu*, etc., vedi si *carlioniu*, de unde celle aci mentionate; si aci, ca si in precedentele articlu, de preferitu su simplele celloru compositule.

INCATERAMARE, *incateramatu*; vedi : *cateramare*, *cateramatu*; vedi si *caterama*, de unde coventele aci mentionate; si aci e de observatu, co simplele su de preferitu compositeloru, déco nu cumuva compositulu presenta sensu differitu de allu simplulu.

INCATIFELLIRE, -escu, v., (fr. *velouter*); a investi cu *catifea*; a da faci'a de *catifea*.

INCELUIRE, -escu, v., *decipere*, *fallere*; a ammagi, a insellá; si fora in iniziale : *celuire*. cu acellu-asi intellessu ce are si compositulu : *inceluire*; — Dict. *Buda* crede co *celuire* ar fi essitu d'in lat. *celare*, inse d'in coce de Carpati nu a fostu si nu e undeva connotutu neci *celuire*, neci *inceluire*; de preferitu su, in totu casulu, formele : *celare*, *incelare*, fora inse a se confunde cu *sellare*, *insellare*.

INCEPENIA, s. f., *initium*, *principium*, *inceptie*; *inceptu*, *incepere*; — numai d'in capulu carturariloru stupidi si maniaci, a potutu essí d'in origine nobile, cumu e *incepere*, unu coventu fedu prin forma ca *enia*, *incep-enia*, ce poporulu nu a pronuntiatu, nu, pronuntia si nu va pronuntia.

INCHIEGARE, (si mai reu : *inche-*

gare), *inchiere*, *inchiorare*, etc., reu pronunțiate și reu scrise; vedi in Dictionariu: *inchiagare* și *incaglare*; *inchiaiare* și *inclauare*; *inchiauarare* și *inclauare*, etc.

INCHIPUIRE, -escu, v., *finger*, *of-finger*, *simulare*, *excogitare*, *imaginar*, *commentari*; *intelligere*, *animo comprehendere*, etc.; d'in in și *chipu*, de care vedi in Glossariu la loculu seu: *a face unu chipu*, 1. in sensu materiale: *pictorii inchipuescu omeni și alte animali prin colori*; *a inchipu capulu cuiva cu gypsu*; 2. in sensu intellectual, a și imagină, a și pune in mente, a comprende cu mentes, a suspică, a cogită ce nu e, etc.: *a și inchipu co ca densulu nu e nemine*; *nu mi potu inchipu figu-gur'a ce tu mi descriu cu vorb'a*; *nu mi am inchipuitu neci una data se fi asiă de perfidu, cumu te afu in realitate*; — si ca subst. *inchipuiri de omu delirante*; *inchipuirea spiritului prin unu corpu de materia*; — derivate: *inchipuitu*, part. sup. subst.; vedi și *chipu*.

INCHIRIARE, (se conjuga și simplu: *inchiriu*, *inchirii*, *inchiria*, etc. și cu forme încarcate: *inchiriediu*, *inchiriedi*, *inchiriédia* etc.) v., *locare*, *conducere*; a dá sau leuá cu *chiria* una casa, unu agru, una carrutia, etc., a locá sau al-locá și a conduce; — derivate: *inchiriatoriu*, -tória, *locator*; *déro* si in sensu de *chiriasiu*, cui *inchiriatoriulu* *inchiria lucrulu seu*; in se adesea confundu multi *inchiriatoriu* cu *chiriasiu*; — *déco*: *chiria*, *inchiriare*, *inchiriatoriu*, *chiriasiu*, etc., au se remana in limba, atunci se cere se intre, conformu etymologiei acestoru covente, in armonia cu ortografi'a limbei adeco: *cyria*, *incyriare*, *cyriasiu*, *incyriatoriu*, *incyriatu*, *de incyriatu*, etc.

INCHIRIATU; *inchiriatoriu*, etc.; vedi *inchiriare*.

INCIUCURARE, v., vedi in Dictionariu: *ciucurare*, de preferitu compozitulu: *inciucurare*; vedi și: *ciucuru*, de unde *ciucurare*, etc.

INCLESCIARE, sau *inclestare*, -edu, v., d'in *clesce*, a stringe c't *clescele*, si de aci: a stringe in genere: a *inclesciá gur'a*; cu *gur'a* *inclesciata*; a

inclesciá dentii, cu *dentii* *inclesciati*, cu *ocli* *inclesciati*; a *inclesciá braciele*, a *inclesciá in ghiare*; a și *inclesciá ghiarele in carnea predei*; etc.; derivate: *inclesciatoriu*, -toria, adj. s.: *inclesciatoriu de denti sau d'in denti*; *inclesciatu*, part. sup.; *inclesciatura*, s. f., *inclesciatur'a gurei*, *inclesciaturele dentiloru*, etc.; vedi *clesce*.

INCLESCIATORIU, *inclesciatu*, *inclesciatura*; vedi *inclesciare*.

INCLEIRE, -escu, v., *glutinare*, *agglutinare*; a lipi cu *cleiu*, (vedi *déro cleiu*); si simplu: *cleire*, care inse e mai pucinu usitatu de câtu *incleire*; asiă si derivatele: *incleitoriu*, -toria = *cleitoriu*, -tória, adj. s., *incleitu* = *cleitu*, part. sup., *incleitura* = *cleitura*, s. f.; — de preferitu su: *glutinu*, in locu de *cleiu*; *glutinare*, *agglutinare*, *inglutinare*, in locu de *cleire*, *incleire*; *glutinat*, *agglutinat*, in locu de *cleitu*, *incleitu*; *glutinatura*, *agglutinatura*, in locu de *cleitura* *incleitura*, etc.

INCLEITORIU, *incleitu*, *incleitura*, etc.; vedi *incleire*.

INCLESTARE = *inclestare*, vedi *inclesciare*.

INCOCARJARE, v., *curbare*, *incurbare*, *inflectere*; vedi simplulu: *cocarjare*; derivate: *cocarjatu* = *incocarjatu*, part. sup.; *cocarjatura* = *incocarjatura*, s. f.; se vede co *incocarjare*, dice mai multu de câtu simplulu: *cocarjare*; — de altramente nu e indetallatória etymologi'a de la *cocarjare*; in locu de *cârja* s'ar poté dá una origine mai plausibile pote; cumu, de esemplu: *cocarjare* in locu de *cocurjare*, si acestu-a in locu de *cocurciare* = *cocurciare* = *co-curciare* (= *cruciare*); — sau d'in *cocurbiare*, stramutatu successivu in *cocurghiare*, *cocurciare*, in fine in *cocurjare*, etc.

INCOCARJATORIU, *incocarjatu*, *incocarjatura*; vedi *incocarjare*.

INCOIFARE, v., *caput casside operire*; a pune *coifu* pre capu, a coperi capulu cu *coifu*; *incoifatu*, part. sup. — si simplu, fora in: *coifare*, *coifatu*, inse cu differitu sensu allu compoziteloru: *incoifare*, *incoifatu*.

INCOLTIELA, s. f., d'in *incoltire*, in-

se de reprobato pentru forma, cu atât mai multu co alte forme pure ca : *incoltitura*, etc., supplu form'a erronia : *incoltiela*.

INCOPCARE, (cu forme simple : *incopcu*, *incopci*, *incopca*, etc.; mai raru si ca provincialismu : *incopcediu*, *incopcedi*, *incopcedia*, etc.); assemine si : *incopciare*, (cu forme simple si incarcate : *incopcediu*, *incopcedi*, *incopcedia*, etc.), v., fibulare; a prende, a fissá cu *copc'a*; derivate : *incopcatione*, s. f., actione de *incopcare*; *incopcatoriu* = *incopciatoriu*, -*toria*, adj. s., care *incopca* sau care *incopcedis*; *incopcatu* = *incopciatu*, part. sup. subst.; *incopcatura* = *incopciatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *incopcare* sau *incopciare* : *incopcatura bene strinsa*; — d'in *in* si *copca*; — si formele simple su in usu : *copcare*, *copciare*, si inco cu differentia de sensu, asiá co *copcare* insémna simplu : *a prende copca*; éro : *a incopcă* = *a prende cu arte sau cu violentia*, etc.

INCOPCATIONE, *incopcatoriu*, *incopciatoriu*, *incopcatu*, *incopciatu*, *incopcatura*, *incopciatura*; vedi *incopcare*.

INCOTROPIRE, -*escu*, v., d'in *cotropire* cu *in*, care mai nu se aude pre longa *cotropire*; vedi déro *cotropire*.

INCOVRIGARE, v., violenter inflectere; a curbá fórté tare, a face *covrigu*; derivate : *incovrigatu*, part. sup.; *incovrigatura*, s. f.; — si simplu : *covrigare*, *covrigatu*, *covrigatura*; vedi déro : *covrigare*, *covrigu*.

INCOVRIGATU, *incovrigatura*; vedi *incovrigare*.

INCRACANARE, *incrakanatu*, *incracire* si *incracitu*, etc., au pre longa simplele : *cracanare*, *crakanatu* si *cracire*, *cracitu*, etc. numai sensu essageratu ca si form'a; vedi déro in Dictionariu : *cracanare*, *cracanire*, cumu si *craca*, d'in care tote formele in cestione.

INCRETIELA, s. f., in locu de *incretitura*, etc., nu credemuse se fia dissu sau se se dica pre undeva, ci assemini *scalciature* s'au formatu numai de carturarii fora critica si fora gustu.

INCROPELA, s. f., vedi *incropire*.

INCROPIRE, -*escu*, v., *tepefacere*; a

face *in cropu*, a ferbe *in cropu*, a face caldicellu, a incaldí pucinu, a face *tepidu* : *incropiti* numai, nu *ferbeti*, ap'a de *scaldatu pruncii*; metaforice : a face pucinu, sau forte pucinu, a lucrá pucinu si reu : *a incropi una modesta avere*; *a incropi economi'a casei d'in teliu curmeliu*; *a incropi unu prândiu fórté parcu*; nu scie de câtu *incropi câteva note de musica*, etc.; — derivate : *incropitoriu*, -*toria*, adj. s., care *incropesce*; *incropitu*, part. sup., *tepefactus*; *incropitura*, s. f., *tepefactile*; actione si effectu allu actionei de *incropire* : *incropitur'a apei de scaldatu prunculu*; *incropitura, nu fertura, de buccate, care se se pota mancă*; inse, pre longa aceste-a, n'are ce cautá in limba form'a scalciata : *incropéla*; — si simple, fora in : *cropire*, *cropitu*, *cropitura*, etc., aceste-a tote essite d'in *cropu*, s. m., *teper*; statu de pucina si modica calore : *ap'a da in cropu, se fia in cropu ap'a de scaldatu pruncii*; acésta forma a datu, cumu dissemu, derivatele : *cropire*, etc., si prin urmare nu se pote, cumu face D. Miklosich, referi la sl. *kropiti*, care nu numai nu se esplica prin una radice slavica, déro inco si verbulu slavicu, care va se dica : *conspergere* = *stropire*, nu are a face in sensu nemica cu verbulu romanescu : *cropire*, *incropire*, etc.

INCROPITORIU, *incropitu*, *incropitura*; vedi : *incropire*.

INCUIERE, *incuietóre*, *incuietu*, *incuietura*, etc., forme reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de formele corecte date in Dictionariu : *incuiare*, *incuiatore*, *incuiatu*, *incuiatura*, si mai correctu, *incuniare*, *incuniatore*, *incuniotu*, *incuniatura*; co-ci verbulu *incuniare* nu e de conj. II, ci de conj. I.

INCUSLUIRE, (cu s aspru sibilante), -*escu*, v., blandiri, malcere, amatorje agere; a lingusi, a resfaci, desmerdá, etc.; de regula reflex. *a se cuslui*; — déro d'in cóce de Carpati nu a fostu si nu e conosciutu undeva sau cuiu; se pote inse se fia essitu coventulu d'in vorb'a blanda, ce se applica câniloru : *cútiu, cutiu*!

INDELETE, (de scrisu despartitu : *in delete*; vedi mai diosu), adv., otiose, impropere; cu tempu indestullu, fora

precipitare, cu passu lentu si in tempu fora alta occupatione urgente, fora altu lucru, etc. : *a lucră in delete; nu festină, ci scrie in delete*; si cu *pre* : *pre in delete* : *pre in delete se face lucrulu bonu*; si cu prep. *cu* : *cu in delete*; si caus'a e, co coventulu mai simplu sona : *delete*, s. f., otium, tempus, spatium; locus, commodum; tempu neoccupatu, tempu indestullu, locu largu de miscare si lucrare, commoditate, statu de vacatione de partea occupationiloru obligative si urgenti, etc. : *avemu delete se conversămu impreuna câtu de îndelungu; nu ti lipseste deletea, cumu affirmi tu, ci bon'a volia si studiulu*; de aci ca adverbie : *in delete, cu delete, pre delete, pre in delete*; de aci derivate : *deleticu*, -a, adj., otiosus, vacans; occupatus, activus, diligens, studiosus, etc., adeco cu sensuri aprôpe opposite; — si cu prepos. *in* : *indeleticu*; de aci apoi v. *deleticire* = *indeleticire*, -escu, a se ocupă cu ceva; — forme spurie sunt : *deletnicu* = *indeletnicu*, *deletnicire* = *indeletnicire*, precari se rédima D. Miklosich spre a le declară de slavice, fara se ne arrete co *delete* occorre in limb'a slavica.

INDELETICIRE, *indeleticu*, *indeletnicire*, etc. vedi *indelete*.

INDEREPTNICIA, *indereptnicire*, *indereptnicu*, *indereptnicia*, *indereptnicu*, etc.; vedi *inderetu*.

INDERETU, adv., (in usu frecente, in se nu rar si ca adiectiv, cumu fu si e in origine, apoi si substantiv, si mai in urma adverbii; vedi desvoltarea ulterioare a articolului), retro, retrorsum, *inapoi*, cu care *inderetu* ca adv. e aproape de totu synonymu : *a merge inderetu, se intorsera inderetu; a dá inderetu ce a impromutatu*; si *riulu da inderetu* = scade; alta ceva : *riulu se intorce, curre inderetu; multi cari inaintassera in averi si onori, dederu inderetu; dorerile, morbiu inco dau inderetu; a fugi, a se trage inderetu; a face inderetu, a se lassă inderetu, a stă inderetu, a remanē inderetu*; — compositu cu alte prepositioni pentru precisionea directioniloru : *in inderetu, de inderetu, pre inderetu pre de inderetu*, sau *pre d'inderetu, de a*

inderetu : *a merge de a inderetu*; si cu plur. *a merge de a inderete; fugi de a inderete; a lucră, face de a inderete, a intellege chiaru de a inderete; tote face de a inderete* = *pre dosu, de a indosa*; — e tempulu a trece la natur'a de adiectiv si substantiv a coventului : a) *adj.*, natura in care, cu damnu, se perde pre di ce merge : *ce omi indereti ! cemu liere indereta ! ce asinu inderetu ! ce boi indereti, ce calli si mai indereti !* etc. asiă, sub acésta forma, are parte de sensu; obstinatus, pervloax = incapetinat, pre care nu lu poti face se se misce d'in alle selle, sensu ce are, de regula, derivatulu : *indereticu*, (vedi mai diosu), b) *subst.*, in care natura si astadi se tine in tota poterea coventului, s. m., *inderetu-lu*, pl. f., *inderelele*, cu sensu variatu : pars posterior, regio vel directio posterior = parte sau directione de inapoi, posteriore : *stan cu inderetulu in facia; nu stă cu inderatulu la celle alte persone; ce spuni tu, e inderetulu, nu faci'a lucrulu; inderetulu casei, in inderetulu casei, de inderetulu casei, de inderetulu sau d'in inderetulu casei*; in plur. *se stracorara pre inderelele caselor, pre de inderelele caselor, pre d'in inderelele carraloru*; in form'a modale : *de a inderete, mergu de a inderete, de a inderelele; faci tote de a inderelele*; popul. si prov. cu *inderelele inapoi, cu de a inderelele inapoi; petiorele de inderetu si de inainte alle cadrupediloru*; — inainte de a dá derivatele acestui coventu forte importante, se cere se connosemu originea lui : mai antăniu cauta se ne punemu inainte, co acestu coventu, care d'in coce de Carpati suna pretotendine : *inderetu*, éro d'in collo de Carpati se aude si chiaru se scriue : *indereptu*, care d'in done forme e déro cea addeverata ? care se es-plice mai bene si mai completu sensulu, care e acellu-asi in tote partile, loenite de Români, pre candu form'a differe de la *indereptu* la *inderetu*: pentru form'a *indereptu* se presenta, desu de la prim'a arruncatura de oclu, id'e'a co *indereptu* ar fi in locu de *inderectu* = lat. *indirectus*, ca si analoge : *indereptare* in

locu de *indereptare*; de acésta parere e Dict. de *Buda*, cumu si Dictionariile ce au urmatu pre urmele acestui Dictionariu, nu numai celle editate d'in collo de Carpati, ci si celle typarate d'in coce de Carpati, unde nu scimu se se fia auditu sau se se audia form'a *indereptu*; inse sensulu latinu, ce pare a dá coventului Dict. de *Buda*, sensulu negativu: *indirectus* = *nedereptu* = *indereptu*, ca si: *injustus* = *nejustu* sau *injustu*, — acestu sensu nu explica, in neci unu modu, intellessulu ce dau toti Românii coventului *indereptu* = *inderetu*; in hypothesea, co form'a *indereptu* ar fi cea addeverata si identica cu latinesculu *indirectus*, s'ar poté trage unu intellessu plausibile, numai déco *in* = *in* s'ar leuá, nu in sensu negativu de *ne* = *ne*, ci in sensulu prepositionei *in* = *in*, asiá co *indereptu* se aiba sensulu ce au coventele: e regione, = *in facia*, *contra*, *contrariu*, *oppositu* faciei, etc., sensu ce ar coventi, peno la unu punctu, formei *indereptu*, si, prin estensione acestu sensu ar adjuge se fia identicu cu allu coventului *inapoi*, ce, de la inceputu, arretaramu co e aprope identicu cu *indereptu* = *inderetu*; déro si asiá nu se póte satisfice mentea in statulu presente allu scientiei filologice atátu de partea sensului, cátu si de a formei, de cátu leuandu de baze form'a *inderetu*, etc., si completandu-na in partea ce e mutilata, adeco in syllab'a finale *tu*, unde, ca in *rostru* in locu de *rostru* = *rostrum*, s'a suppressu, in rapiditatea pronuntiationei, consonantea asiá de molle *r*; asiá déro: *inderetu* in locu de *inderetru*, si acestu-a compositu d'in trei covente: *in-de-retru* = lat. *in-de-retro*, (confere si fr. *rétil* = *inderepticu*, formatu, forte probabile, d'in *retu* = *retro*, cu suppressionea lui *r*); amu poté acumu d'in form'a simpla *retu* deduce sau derivá: *retricu*, *retricare* sau *rettricire*, etc., cauta inse se ne marginimu la derivatele d'in compositulu *inderetu* si (lassandu se se védia in Dictionariu derivatele d'in form'a nemutilata *inderetru*: *inderetricu*, *inderetricire*, *inderetricia*, etc.), dámu aci, pre scurtru, d'in form'a mutilata *inderetu*,

derivatele acestei-a insocite de alle forme *indereptu*, cumu si de formele scalciate prin strainismi nedemni de limb'a sigur'a Românului: a) *indereticu*, -a, (pre a locuri: *inderepticu*, strainismu: *inderetnicu* si *indereptnicu*; vedi in Dictionariu: *inderetricu*), adj., *obstinatus*, *pervicax*, *incapitatu*: *callu inderepticu*, *copilli indereptici*, *muliere indereptica*. b) *inderetricia*, (pre a locuri: *inderepticia*; strainismu: *inderetnicia* si *indereptnicia*), s. f., *obstinatio*, *pervicacitas*, statu, calitate si facta de *inderepticu*, (vedi a); c) *inderetricire*, (pre a locuri: *inderepticare*; strainismu *inderetnicire* si *indereptnicire*; vedi in Dictionariu form'a correcta si completa: *inderetricire*), -escu, v., de regula reflex. a se *inderetici*, (de si se dice adesea si: a *inderetnici* pre cineva), *obstinari*, *obstinatum* reddere, a fi *indereticu*, a face *indereticu*; d) *indereticitu*, (pre a locuri: *inderepticitu*, strainismu: *inderetnicitu* si *indereptnicitu*), part. sup.; e) verb. si cu *are*: *inderetare*, (pre a locuri: *indereptare*; strainismu: *inderetnare* si *indereptnare*), cu acellu-asi sensu ce are si: *inderetricire*; part. sup. *inderetatu*, (pre a locuri: *indereptatu*; strainismu: *inderetnatu* si *indereptnatu*), etc.

INDERDIRE, si *inderjire*, *indersire*, v., a face *derdiu*, (vedi *derdiu*); derivate: *inderditu*, part. sup., etc., de aci si: *indersnire*, sau *indresnire*, -escu, v., de unde: *indersnetiu*, si *indresnetiu*, -a, adj., *audax*, *temerus*; — *indersneta*, s. f., *audacia*, *temeritas*, in locu de cari su, de certu, preferibili: *cutediantia*, *cerbicia*; etc.

INDERDITU, *inderjitu*, *indersnire*; etc.; vedi *inderdire*.

INDOBITOCIRE, -escu, v., a face *dobitocu*, a abrutí; derivate: *indobitocitu*, part. sup., etc.; si simplu, fora in: *dobitocire*, -escu, care pre longa intellessulu compositulu: *indobitocire*, are si cellu de: a dice *cuiua dobitocu*, (vedi *dobitocu*).

INDOBITOCITU, etc., vedi *indobitocire*.

INDOELA, sau *indoiela*, s. f., *dubium*, *dubitatio*; d'in *indoire* sau *in-*

doire, acțiune sau actul de *indoi*; vedi înse în Dictionariu: *indouentia*, de preferita formei eronice: *indoela*; vedi asemenea în Dictionariu: *indoi*, *indouiti*, *indouitiosu*, *indouitoriu*, *indouitu*, *indouitura*, în locu de mutilate în scriptura: *indoi*, *indouiti*, *indouitiosu*, etc.

INDRAGIRE, -escu, v., *amare capi*; a prende *dragu* de cineva, (vedi *dragu*); si *indragostire*, -escu, cu acellu-asi înțellessu; si reflexive: *a se indragi*, *a se indragosti*, a se vré unulu pre altulu; derivate: *indragitu*, *indragostitu*; part. sup. etc.

INDRAGITU, *indragostitu*, vedi *indragire*.

INDREA si *undréu*, (de ora ce pl. e *indrelle*, *undrelle*, dupo analogia pl. *stelle*, sing. *stella*, ar fi de scrisu sing. *indrella* sau *undrella*), s. f., *acus craselor et astrictoria*; — probabil, form'a de preferitu e *indrella*, în locu de *intrella* de la *intrare*, ca instrumentu de *intrare* = *penetrare*, cumu si *acu* d'in *acnere*, = primit. *pertundere*.

INDRESNELA, *indresnire*, *indresnetiu*, etc.; vedi: *inderdire* = *indersire*.

INDRISIAIMU, s. m., una specia de planta = *geranium* = *geranium* = gr. γεράνιον (= *grunrostru*).

INDUBITOCIRE, etc.; vedi: *indubitocire*.

INFERBENTIELA, s. f., *ferver*, *calor*; d'in *inferbentare*, statu de *inferbentatu*; — e forma de reprobata.

INFERICIRE, *infermecare*, *inferrecare*; tote verbe cu *in* în locu de simplele: *fericire*, *fermecare*, sau mai bene *farmicare*, *ferricare*, figura în certe Dictionarie, fora se li se dea veri-unu sensu differitu de allu simpleloru.

INFLORELA, s. f., coventu cu forma eronice, nu e scusatu, cellu pucinu prin usulu seu, nu dicu popularu, déro macariu în unele parti; — înse bone si formose su formele: *inflorescente*, part. adj., *inflorescens*, d'in *inflorescere*, si s. f., *inflorescentia*, (fr. *inflorescence* = *inflorescentia*), statu de *inflorescente*.

INFLUARE, v., în locu de *influere* sau *influire*; poté-va prende radicina? — nu credemu.

INGADUELA, s. f., si *ingaduentia*, s. f., vedi *ingaduire*.

INGADUIRE, -escu, v., *permittere*, *sinere*, *concedere*, *pati*, *indulgere*, *veniam dare*, *remittere*, *condonare*, etc.; a dá volia, a permite, a nu strimtorá, a indulge, a asteptá, lassá libernu, a nu oppri, etc.; — derivate: *ingaduentia*, s. f., *venia*, *permisio*, *concesso*, *indulgentia*, etc., *calitate*, actul de *ingaduire*; *ingaduéla*, s. f., cu acellu-asi sensu ce are si *ingaduentia*, si prin urmare de nesufferitu d'in caus'a fedei forme ce are; *ingaduitu*, part. sup.; *ingaduitoriu*, *tória*, adj. s., care *ingadue*, etc.; — dupo Dict. Buda d'in *indulgere*; — veri-cumu, e de evitatu în totu modulu, si suplenitu cu covente de certu romanesce

INGADUITORIU, *ingaduitu*; vedi *ingaduire*.

INGALMACIRE, *ingalmacitoriu*, *ingalmacitu*, *ingalmacitura*; vedi: *incalmacire* = *incalmacire*, si *incalare*; înse de nesufferitu e form'a *ingalmacéla*.

INGANFARE, *inganfatu*, etc.; vedi *inganfare*.

INGAURIRE, v., d'in *in* si *gaurire*; si, de ora-ce nu se da acestui compositu unu sensu speciale de allu simplului: *gaurire*, vedi *gaurire* ensusi.

INGHESUELA, s. f., vedi *inghesuire*.

INGHESUIRE, -escu, v., *premere*, *stringere*, *condensare*, *frequens esse*, *recondere*, *abscondere*, *confertim esse*, *abstrudere*, *molestare* etc., 1. a apesá, indesá, strimptorá: *ne inghesuimu unii pre altii*, *de multi ce sumu la mésa*; reflex. *a se inghesui*: *se inghesuescu în una strimpla incapere*; metaforice: *toti se inghesuescu la donuri*, *la onori*, *la ospetie*; *se inghesuescu toti pre longa avuti si potenti*, *si fugu de pauperi si miseri*; de aci, a se supperá, etc.: *ce me inghesuescu asiá în pariete*, *ca cumu ai vre se me sfermi*? — 2. a affundá, a dá affundu, a ascunde: *a inghesui argentii în cellu mai ascunsu ânglu de casa*; reflex. *a se inghesui în una cava*, *ca se bea în pace*, etc., — derivate: *inghesuitoriu*, *tória*, adj. s., care *inghesuescu* sau *se inghesuescu*; *inghesuitu*, part. sup. d'in *inghesuire*; *inghesuitura*, s. f., ac-

tiune si effectu allu actionei de *inghesuire*; — *inghesuire* e, invederatu, unu *denominativu* d'in *adiectivulu*: *inghesu*, leuatu ca *subst.* cu sensulu: frequentia, pressio, pulsus, impulsus, etc. = *indesu*, multime ce se *indesa* si se strimp-torédia, se suppera unii pre altii, imbranciu, etc., (confere fr. *presse*): *inghesulu la mésa* si *fug'a de lucru*, *inghesulu mare de spectatori*; — a laturi cu compositulu *inghesu* viue si simplulu *ghesu* in gur'a poporului, cu acellu-asi sensu ce are compositulu, si inco mai energicu: a *dá ghesu* cuiva, a *dá ghesu* lucratoriloru, *ghesu* de mancare, etc.; — de unde déro *ghesu*? de certu d'in *desu*, si prin urmare: *inghesu* d'in *indesu*, si *inghesuire* d'in *indesuire*, asiá cumu pronuntia d'in collo de Carpati una parte de Români; — pre longa *indesu* si *desu* = *inghesu*, *ghesu*, ce avemu lipse de forme fedose ca *ghesuêla*?

INGHESUITORIU, *inghesuitu*, *inghesuitura*, *inghesu*; etc.; vedi *inghesuire*.

INGHIMPARE, v., (cu forme simple: *inghimpu*, se *inghimpu*, se *inghimpe*, etc.) pungere, stimulare; d'in *ghimpe* si in, (vedi *ghimpe*), a pune, intiepá: *spinii inghimpa*, *albinele inghimpa* reu, si mai tare *inghimpa* vespele; metaforice: a *inghimpá* cu vorbe; derivate: *inghimpatio-ne*, s. f., punctio, stimulatío, actione si effectu de *inghimpare*; *inghimpatoriu*, -toria, adj. s., pungens, mordax, care *inghimpa*: ce vorba *inghimpatória* are acestu omu! *inghimpatu*, part. sup., punctus, stimulatús: *inghimpati* de vorb'a lorú; *inghimpatura*, punctio, punctus, actione déro mai allessu effectu de *inghimpare*: *inghimpature* de vespe. Atátu radicea *ghimpe*, câtu si verbulu cu derivatele selle se paru bone si prin urmaremerita a figurá in Dictionariu.

INGHIMPATIONE, in *ghimpatoriu*, *inghimpatu*, *inghimpatura*; vedi *inghimpare* si *ghimpe* = *ghimpu*.

INGLINDIRE, si *inglindissire*, -escu, v., oblectari, delectari, ludicris et nugis occupari; a si pertrece, a se ocupá, a si perde si occide tempulu cu seccatu-ro: a *inglindí* prendendu fluturi; — *turoescu*?

INGLODARE, si *inglodire*, v.; vedi *glodu*.

INGLOTARE, v., vedi *glota*.

INGONFARE, si *ingonflare*, v., (d'ih in si *gonfare*, sau *gonflare*, déro cumultu mai energicu si mai usitatu de câtu acestu-a; de altramenté *gonflare* sau *gonfare* e in locu de *conflare* = *flare* sau *inflare* forte tare; asiá déro): *inflare*, aere vel vento tumescere, superbia tumescere; 1. proprie, a inflá cu ceva, mai allessu cu aeru, cu ventu: a *ingonflá* besice; a si *ingonflá* panticela de beuture spirituose; 2. metaforice, a inflá cu laude desérte si cu alte desertationi, mai allessu cu mundria desérta, cu fumu sau cu fumuri, a infumurá; forte desu reflex. a se *ingonflá* = a se infumurá, a superbí, etc.: cumu se *ingonfla* de stupiditatea si ignorantia sea! *ingonflati* de gloria, de avutia; — derivate: *ingonflatione*, actione de *ingonflare*; *ingonflatoriu*, -tória, adj. s., care *ingonfla* sau se *ingonfla*; *ingonflatiosu*, -a, adj., suppusu la *ingonflare*; *ingonflatu*; part. sup. d'in *ingonflare*; *ingonflatura*; s. f., actione, déro mai vertosu effectu allu actionei de *ingonflare*. Bonu pentru Dictionariu

INGONFLARE, *ingonflatione*, *ingonflatiosu*, *ingonflatoriu*, *ingonflatu*, *ingonflatura*; vedi *ingonflare*.

INGRAMADIRE, -escu, v., vedi: *gramadire* si *gramada*.

INGRIJARE, (*ingrijediu*), *ingrijatu*, — verbu de conj. I, in acellu-asi sensu cu cellu de conj. IV urmatoriu.

INGRIJIRE, *ingrijitoriu*, *ingrijitu*, vedi in Dictionariu: *ingrigire*, *ingrigitoriu*, *ingrigitu*, cumu si: *grige*, *grigen-tia* = *grija*.

INGROPNITIA, s. f.; cu aceflu-asi sensu ce are si *gropnitia* fora in, vedi déro *gropnitia*.

INGROZIRE, *ingrozitoriu*, *ingrozitu*; vedi *groza*.

INHAITARE, *inhaitatu*; vedi *haita*, cumu si: *cárdu*, *incardosiare*, si *incarduire*.

INHAMARE, (mai correctu: *incamare*, d'in in si *camu* = *hamu*; vedi *3 camu* in Dictionariu), v., eques jungere; a

pune callulu la *hamu*, sau in *hamu*, si a legă carrulu de callu : *inhamara si plecara*; carru *inhamatu* cu optu calli; a *inhamă* si *deshamă* calli de la carrutia.

INHAMATU, part. sup. d'in *inhamare*; vedi déro *inhamare*.

INHATIARE, v., *prehendere, capere*; a prende, appucă, leuă, rapî : a *inhatid* pre batujocoritoriu de guttu; *inhatiara* vestimentele omului si *dedera fug'a*; a *inhatid furulu* si a lu duce la *inchisore*; toti fummi *inhatiati* si dussi la lucru greu; *soricele inhatiati* de *catusia*; — d'in in si *hatin*; — form'a mai curata pare a fi : *inhatiare*, de unde degeneratu in : *ingatiare*, apoi in : *inhatiare*; confere : *acatiare* = *aggatiare*; vedi si *hatiu*.

INHATIATU, part. sup. d'in *inhatiare*.

INHOLBARE, (cu forme simple : *inholbi*, *inholbi*, *inholba*, *se inholbe*), v., *magnes et deformes volvere oculos, oculos contorquere, cum stupore intueri*, bianti ere contemplari, obstupescere; a caseă si contorce mari ocli, a contorce si incuntă ocli, a caută si a se uită cu ocli cascati si cu gura cascata, etc. : *cumu inholba catoniulu oclii la sorice*, asiă *inholba vulpea oclii la galline*; de ce *inholba* esti omeni la noi? cu gur'a si oclii *inholbati* *se uita la tote seccaturele*; ocli *inholbati* de spaima, de menia, de appetitu brutale; — d'in in si *holbare* = *volbare* de conj. I, in locu de *volbere* = *volcere* de conj. III; vedi déro *holbare*.

INHOLBATU, part. sup. d'in *inholbare*.

INHUMARE, si *inumare*, v., *inhumare*; a pune in *huma* = pamentu, a ingropă, immormentă : *nu avemu unde se inhumămu mortii nostri*; si simplu, fora in : *humare* = *umare* = *humare* = a coperi cu *humu* : a *humă* cadaverele.

INHUMATU, part. sup. d'in *inhumare*.

INIA, s. f., *glacies in unda nataus*; buccatelle de glacia, ce inco nu e presa, ci innota cu ap'a ce porta glaci'a.

INJITNITIARE, *injitnitiatu*, etc.; vedi *jitnitia*.

INJOSURARE, *injosuratu*; vedi *indiosurare*.

INLAPTOSIARE, -ediu, v., in lac con-

verti; a face *lapte*, a mută in *lapte*; a se face *lapte*, in acestu intellesu si reflex. a se *inlaptosiă*; si simplu, fora in : *laptosiare*; acestu-a d'in *laptosu*.

INLAPTOSIATU, part. sup. d'in *inlaptosiare*.

INLARGIRE, -escu, v. si *inlatire-escu*, v., n'au neci una differentia de sensu de allu simpleloru : *largire-escu*, *latire-escu*, si prin urmare su superflue.

INLEMNOSIARE, -ediu, v., *lignificare*, *lignificare*; a face *lemn*, a transformă in *lemn*; a se face *lemn*, — in acestu intellesu si reflex. a se *inlemnosiă*; si simplu, fora in : *lemnosiare*, in acellu-asi sensu ce are verbulu cu in; — *lemnosiare* d'in *lemnosu*; cu acellu-asi intellesu si *inlemnire*, care vedi in Dictionariu.

INLEMNOSIATU, part. sup. d'in *inlemnosiare*.

INLESNIRE, *inlesnitiosu*, *inlesnitoriu*, *inlesnit*; vedi *lesne*.

INLUNGIRE, -escu, v., n'are neci una differentia de sensu de allu simplului : *lungire-escu*.

INNABUSIRE, *innadire*, *innadusire*, *innaravire*; vedi : *nebusire*, *nada*, *nadusire*, *naravu*.

INNOIRE, *innoitoriu*, *innoitu*, *innoitura*; vedi in Dictionariu celle correctu scrisse : *innuire*, *innouitoriu*, *innouitu*, *innouitura*.

INNOMOLIRE, *innoroire*; vedi : *nomolu*, *noroiu*.

INORIA (reu scrissu in locu de : *enoria*, gr. *ἐνορία*), s. f., *parochia*; commune rurale, satu cu unu *parochu* = *preutu*; — dupo Dict. de Buda : *inoria* = *res familiaris, oeconomia, oeconomia domestica*; — derivatu : *inoriasiu* = *enoriasiu*, locnitoriu allu unei *enoria*.

INORIASIU, -a, adj. s., vedi *inoria*.

INOROGU, s. m., *unicornalis*; animale cu unu cornu in fronte : *unicorne*, *rhinocero*, etc.; — *inorogu* e slavicu.

INBARIRE, -escu, v., part. sup. *inbaritu*, n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *rarire-escu*, *raritu*, *raritura*, etc., prin urmare e superfluu.

INROBIRE, -escu, v., *inrobitu*, part.

sup., n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *robire, -escu, robitu*.

INROLARE, *inrolatu*; vedi *rolu*.

INROSIRE, sau *inrossire, -escu*. *inrossitu*, part. sup., n'are neci una differentia de intellesu de allu simplului, fora in : *rossire, rossitu*, prin urmare e superfluu.

INROTULARE, v., leuatu dupo Diet. *Barcianu*, unde se explica cu *germaniculu* : *intitullren*.

INSAILARE, *-ediu*, si *insailu*, v., *longlori fili ducta praesunere*, (fr. *familer*); a face preliminaria si provisorie cosutura, a cose cu rare impunse de acu, a prende numai partile unui vestimentu : a *insaila rochi'a, spre a va cerca pre corpu*; prin estensione si metafore, a adumbrá, atrage primele si principale liniamente, a face unu inceputu, fora a fini veri una parte a lucrului : a *insaila parietii unoror case*; a *insaila ceva stare, avere*; — derivate : *insailatoriu, -tória*, adj. s., *insailatu*, part. sup.; *insailatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *insailare* : *insailatur'a rochiei*; — forte probabile, co *insailare* e in locu de *insaliare*, ca *scaiba*, in locu *scabia*, co *insaliare* e in locu de *insalire* — *in-salire* — *sarire*, asiá in cátu sensulu primitivu allu coventului e : a *lucrá pre sarite, lassandu parti de lucru in intervale mari*.

INSAILATORIU, *insailatu, insailatura*; vedi *insailare*.

INSANIARE, v., (cu forme simple), *insaniatu, insaniatura*, etc., n'au neci una differentia de sensu de allu simplului : *saniare, saniatu, saniatura*.

INSARACIRE, *-escu, insaracitu*, n'au neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *saracire, saracitu*.

INSAUNARE, v., a pune pre *scaunu*, a *installá, a introná*.

INSCORTIOSIARE, v., a face *scortiosu*, a intari, invertosiá, a coperi cu *scortia*; reflex. a se *inscortiosia*; si simplu fora in : *scortiosiare*.

INSEPTIRE, *-escu, v.*, d'in *in-sépte*, a face de *sépte* ari mai mare; *inseptitu*, part. sup.

INSEPTITU, vedi *inseptire*, (d'in *sépte*).

INSESSIRE, *-escu, v.*, d'in *in-séssu*, a face de *séssu* ori mai mare; part. sup., *insessitu*.

INSESSITU, vedi *insessire* (d'in *séssu*).

INSETOSIARE, v., vehementer *siti*re; a *avé sete forte mare, sete de focu* : a *insetosiá de dereptate*; *insetosiatu*, part. sup. : *celli insetosiati de dereptate*.

INSETOSIATU, part. sup. d'in *insetosiare*.

INSMALTARE, si *insmaltiare*, n'au neci una differenti'a de sensu de allu simplului, fora in : *smaltare, smaltiare*, cari vedi in Dictionariu.

INSINUIRE, v., *insinua*re; fiendu de acellu-asi sensu cu *insinuare*, (vedi *acestu-a* in Dictionariu), e cu multu de preferitu *insinuare*.

INSTRUMENTARE, v., (fr. *instrumenter*); d'in *instrumentu* (de musica), a dispune pre *instrumente* una armonia; derivate : *instrumentatione*, s. f., actione si arte de *instrumentare*; *instrumentatu*, part. sup., d'in *instrumentare*; *instrumentistu* cellu ce scie sau a dispune *instrumentele*, sau a soná d'in aceste *instrumente* (de musica).

INSTRUMENTATIONE, *instrumentatu, instrumentistu*; vedi *instrumentare*.

INSUTIRE, *-escu, v.*, *centaplicare*; a face de una *suta* de ori mai mare; part. sup., *insutitu*.

INSUTITU, part. sup., d'in *insutire*.

INTABARARE, (reu scrisu in locu de *intaberare*, pentru co asiá suna chiaru in : *intaberi, se intabere*), v., co n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *taberare*; vedi *tabera*.

INTABULARE, v., d'in *in* si *tabula* — *tabla de inscriere publica*; asiá co : a *intabulá* — a *inregistrá, trece, inscrie*, in *tablele publice*; derivate : *intabulatione*, s. f., actione si actu de *intabulare*; *intabulatu*, part. sup., *capite de pecore intabulate, numerulu intabulatoru*, etc.

INTABULATIONE, *intabulatu*; vedi *intabulare*.

INTIEPARE, *intiepatoriu, intiepatu*, etc., vedi : *tiépa, tiepare*, camu si : *ciépa, intiepare* in Dictionariu.

INTIEPENIRE, *intiepenitu*, etc.; vedi *tiepenu*.

INTIOLARE, (pote : *intiolare*, d'in in si *tiollu*, pre a locuri si : *intiolire* sau *intiolire*), v., vestire; a vesti=imbraccá bene, a provedé cu tote partile vestimentului bone si chiaru formose : *amblá mai de una di despoliati, acumui vedu intiolati*.

INTIOTIONARE, *intiotionatu*, etc., v., vedi *impotionare*.

INTOCMIRE, si *intogmire*, -escu, v., vedi : *tocmire* = *togmire*.

INTORTELLU, s. m., pl.-i, specia de planta; — proprie deminutivu d'in *intortu*, de la *intorcere*.

INTOVARESIRE, v., vedi *tovaresiu*.

INTRACTU, s. m., (fr. *entr'acte*); intervallu, statione intre finitulu unui *actu* si inceputulu altui *actu* urmatoriu allu unei drama; ce se face in intervallulu de repausu allu jocului dramaticu; — d'in prep. *intre*, si subst. *actu*; asiá déro mai bene si correctu ar fi : *intreactu*, evitandu-se asiá dur'a elisione : *intr'actu*=*intractu*; si mai bene, ca perfectu analogu celloru assemuni, ar fi : *interactu*.

INTRATABILU, adj., forma ce nu e de pronuntiatu si cu atátu mai pucinu de scrisu, candu in Dictionariu sta form'a correctá si nemutilatá : *intractabile*.

INTREBUINTIARE, *intrebuintiati*; vedi : *tréba*, *trebuintia*, etc.; inse de una fedosa forma, ea *intrebuintiabilu*, — ce a venitu in capulu unui scriptoriu de vocabulariu, — nu pote fi neci vorba chiaru in Glossariu.

INTRECOSTA, s. f., trassu d'in francesculu *entrecôte*, *casa intercostas* caro, buccata de carne de bou, etc. taliata d'intre doue coste alle vitei; — inse form'a mai correctá si mai analoga a coventului ar fi : *intercosta*, (confere *intractu*); asiá si : adj. *intercostale* e mai correctu de câtu *intrecostalu*, precumu si *interregnu*, (aprope populara), e de preferitu neauditului, déro trecutu in vocabulariulu unui ore-care, *intredomnia*.

INTRECOSTALU, *intredomnia*; vedi *intrecosta*.

INTRELINIA, *intreliniariu*, nu su, ca si *intrecosta*, *intractu*, etc. (vedi mai susu), composite conforme analogieloru limbei ensasi; forme analoge si correcte su date in Dictionariu : *interlinia*, *interliniu*, *interliniariu*; la cari ar fi mai de adaussu : *interliniare*, *interliniatione*, *interliniatu*, si *interliniu*.

INTREMEDIARIU, *intremediu*, forme abbatute de la analogiele limbei, ca si *intractu*, *intrelinia*, etc. (vedi mai susu); afa in Dictionariu formele analoge limbei : *intermediariu*, *intermediu*; asiá si : *interponere*, *interpositu*=*interposu*, *interrumpere*, *interruptione*, *interruptu*, *intersectione*, etc. in locu de : *intrepunere*, *intrepusu*, *intrerupere*, *intreruptione*, *intreruptu*, *intresectione*, etc.; pote, *intreprendre*, *intreprenditoriu*, *intreprensus*, *intretinere*, *intretinutu*, *intrevedere*, *intrevedutu*, *intrevorbire*, si câte-va altele, se se admitta si remâna in limba.

INTREMEDIU, *intrepunere*, *intrepusu*, *intrerupere*, *intreruptione*, *intreruptu*, etc.; vedi la *intremediariu*.

INTRENTIRE, -escu, v., n'are neci una differentia de sensulu simplului, fora in : *trentire*.

INTROCNARE = *intrognare*, si *introhnare*, *introhnatu*, etc.; vedi : *trocna*=*trogna*, *trochna*, *trohna*, *trona*.

INTRUPARE, v., vedi *trupu*.

INVALMASIELA, *invalmasire*, *invalmasitoriu*, *invalmasitu*, etc.; vedi *valma* si *avalma*.

INVALUÉLA, *invaluire*, *invaluitu*, etc.; vedi : *inveluire*, *inveluitu* in Dictionariu; éro *invaluéla* sau *inveluéla*, in vederea formeii erronia, e de evitat; — *invelisium*=*invelitóre* nu cade inse in categori'a formeii *invaluéla*, si de aceea-a are se capite locu in Dictionariu.

INVALUIRE, *invelisium*; vedi *invaluéla*.

INVAPAIARE, *invapaiatu*, etc.; vedi *vapaia*.

INVARUIRE, -escu, v., a dá, spoli cu *varu*, — noi nu conuoscemu utare compositu, care nu dice mai multu de câtu simplulu *varuire*.

INVENETATIRE, -escu, v., *invenetare*.
21. G.

tatitu, de acellu-asi sensu cu allu forme d'in Dictionariu: *invenetire*, *invenetitu*; inse acestu-a a essitu directu d'in adj. *venetu* cu prep. *in*; pre cându *invenetature* cauta se fia essitu d'in *venetate*, subst. d'in adj. *venetu*, ca *imbonitature* d'in *bonitate*; si, fiendu co *venetate* espreme sau *calitate de venetu*, sau si ceva concretu, ca form'a *venetare* = *semnulu venetu*, *provenitu d'in actu si altele*; de acea-a verbulu *invenetature* se pote applicá la nuantie de intellessu differite de alle verbului *invenetire*, asiá, de essemplu, *invenetire* insemna: a face sau fi *venetu*, pre candu *invenetature* ar insemná: a *coperi*, *princte*, *corpulu cuiva cu venetati* sau *venetari*.

INVENETATITU, *invenetatitura*; vedi *invenetature*.

INVERARE, v., *vernare*; a se face *véra*, in specie; éro in genere, a veni tempulu formosulu si serenulu: a *inverdi*, *infrondi*, *inforti*, etc. (vedi in Dictionariu: *imprimaverare*, proprie si in specie despre *primavéra*); in acestu sensu, de regula impersonale: *inverédia*; ce formosulu a *inveratu*! inse cu a III persona plur. *au inveratu tote*, *au inveratu florile*, *inverédia si arborii*; de aci cu sensu mai latu, applicatu chiaru si la persone, sensulu de: a fi in *véra* sau in *prima-véra*: *inverámu forte buccurosi*.

INVERCOLIRE, -escu, v., *invercolitu*, cu sensu mai energicu de câtu simplulu, fora in: *vercolire*; vedi *déro vercolire*.

INVERCOLITU, *invercolitura*; vedi *invercolire*.

INVESELIRE, -escu, v., *inveselitu*, cu sensu mai energicu, inse adesea pare a dice mai pucinu de câtu simplulu, fora in: *veselire*; vedi *veselu* si *veselire*.

INVESELITU, part. sup. d'in *inveselire*

INVIETIACELLU, s. m., (se pote inse si f. *invetiace*), ca si *invetiatiória* d'in *invetiatoriu*), *discipulus*; cellu ce invetia de la altulu: *scolariu*, *studente*, etc.: *invetiacellularu e correlativu invetiatoriu-lui*; nu e *invetiace* fora *invetiatoriu*, nu e *invetiatoriu* fora *invetiace*; pl. *invetiace* si *invetiacele*, — *connoscutu*

inse numai poporulu românulu de d'in collo de Carpati.

INVIERE, *invietu*, errate dupo pronuntia si in scrissu; vedi in Dictionariu celle correcte: *invicare*, *inviatu*, de plenu correcte si integre: *invicare*, *inviatu*; cu sensu differitu de simplulu, fora in: *viuare*.

INVIFORARE, *inviforatu*; vedi *viferu*=*viforu* in Dictionariu.

INVINOSIARE, v., *inebriari*, *vine* sum esse; a fi plenu de *vinu*, imbetatu, ammetitu de *vinu*; de regula refl. a se *invinosia*; co-ci: a *invinosia* insemna nu numai: a fi *vinosu*, ci si: a face pre altulu *vinosu*; — d'in in si *vinosu*; si simplulu numai d'in *vinosu*: *vinosiare*.

INVINOVATIRE, *invinovatitoriu*, *invinovatitu*, *invinuire*, *invinuitu*; vedi *vina*.

INVOIELA, s. f., in locu de *invoientia*, *invoire*, (ce vedi in Dictionariu), e de reprobatu pentru form'a sea straina limbei.

INVOINICIRE, *invoinicire*; vedi: *voinicu*, *colnicu*.

INVOLBARE, *involbatu*; vedi *inholbare* in Glossariu, cumu si *incolbare* in Dictionariu.

INVRASBIRE, *invasbitu*, *invasmasire*, (tôte cu s aspru sibilante), *inverednicire*; vedi: *vrasba*, *vrasmasiu*, *vrédnicu*.

INZADARNICIRE, -escu, *inzadarnicitu*, v., nu dice nemica mai multu de câtu simplulu, fora in: *zadarnicire*; vedi *zadaru* si *zadarnicu*.

INZAVONIRE, v., *inzavonitu*, nu dice nemica mai multu de câtu simplulu, fora in: *zavonire*, -escu, *zavonitu*, d'in *zavonu*, care, dupo localitati, suna fôrte variatu, adeco afora de *zavonu*, si: *zovonu*, *savonu*, *sovonu*, *savanu*, care, ca *sabanu*, e form'a cea mai vechia si originaria: lat. *sabanum*=grec. *σάβανον*; éro, ca *sabunu*, tine mediulu intre ce amu citatu si potemu inco citá d'in limbele sorori, cumu: med. lat. *savanum*, isp. *sabana*=pândia de patu si pândia de mès'a altariului, prov. *savena*, v. fr., *savene*=velu, etc.; câtu despre sensulu

coventului in limb'a nostra, in tote formele enumerate, este, prestre totu, sensulu datu in Dictionariu la formele celle mai originarie adeco : *sabannu* si *savannu*; éro in parte : a) '*sabannu* in formele : *sabonu*, *sabunnu*, *sabunnu*, însemna, pre d'in cöce de Carpati, unu vestimentu terranescu mai allessu campenescu, vestimentu superiore si lungu aprope pâno in calcanie, facutu d'in stöfe lipsicane si aprope de form'a asiá nomitului *anteriu* : *sabune de matasse*, *de stampa*, etc.; *anteriulu ensusi inco se dice*, *pre a locuri*, *sabunnu*; b) *savannu* in formele de : *savonu*, *sovonu*, *savonu*, *sovonu*, însemna érosi in specie : velu de maressa, velulu cu care se accopere capulu maressei vergine in diu'a solenne a conuileloru : a si pune *savonulu e a se maritá*;—de aci mai allessu : *savonire*, *sovonire*, *savonire*, *sovonire*, si cu in : *insavonire*, *insavonire*, etc.; in sensu de : a *coperi*, *infasciorá* in genere, déro in specie : a *coperi capulu*; mai in speciale : a *coperi capulu cu unu velu mulierescu*; ca mai in speciale : a *coperi capulu maressei in diu'a solenne de conunzia*=*flammeo nubere*;—cu acellu-asi sensu si derivatele verbului : *savonitoriu*, *-toria*, sau *savonitoriu*, *insavonitoriu*; *savonitu*, si *savonitu*, *insavonitu*, *-a*, etc.

INZAVONITORIU, *insavonitu*, etc.; vedi *insavonire*.

INZESTRARE, v., *insestratu*, *insestratoriu*; vedi *sestre*.

IORGOVANU, s. m., specia de planta=orgonesa.

IPINGEA, s. f., vedi *epingéa*.

IPOCHIMENU, (pron. *ipokimenu*, gr. *ἰποχίμενον*); subiectu; persona, persona mare, însemnata; — nu credemu se se fia auditu altu unde de câtu la Românie de d'in cöce de Carpati; d'in fericiore a peritu cu Fanariotii.

IPOCOMISSARIU, s. m., in locu de *sub-commissariu*, si a nome *subcommissariu de politie*, in tempurile aprope de perirea Fanariotiloru, vorba si *hybrida*, adeco d'in gr. *ὑπο* = *hypo* = *sub*, si *romanesu commissariu*.

IPOCHONDRIA, *ipochondricu*, *ipo-*

chondru, *ipochrisia*, *ipocritu*; vedi la : † *hypo*.

IPODIACONIA, s. f., officiu de *ipodiaconu* (gr. *ἰποδιάκονος*, d'in *ὑπό*=*sub* si *διάκονος*=*diaconu*); *sub-diaconu*, *diaconu inferiore*, *sub-ordinatu altui diaconu*;—astadi au peritu d'in gurele preutiloru români si aceste covente, suplenite cu : *sub-diaconu*, si *sub-diaconia*.

IPODIACONU, s. m., vedi *ipodiaconia*.

IPODROMIU, *ipodromu*; vedi la : † *hippo*.

IPOPOTAMU, s. m., vedi la : † *hippo*.

IPOPSIA, s. f., (gr. *ὑποψία*); suspiciöne; d'in acea-asi radice si : *ipoptu*, *-a*, adj. s., (gr. *ὑποπτος*), *suspiciosu*;—s'au dussu si aceste-a cu Fanariotii.

IPOPTU, *-a*, adj. s., vedi *ipopsia*.

IPOSTASE, *ipostatu*, *ipoteca*, *ipotecare*, *ipotecariu*, *ipotecatu*; *ipotenusa*, *ipotesse*, *ipotecicu*; vedi la : † *hypo*.

IPSOMA, s. f., (grec. *ἰσώμα*, corruptu *ἰσώμ*=*pâne*); *pâne bene coventata*, *anafora*.

IPSOSU, s. m., (gr. *ἴσος*, corruptu d'in *ῥόφος*), in locu de *gypsu*; vedi in Dictionariu : *gypsu*.

IREU, s. m., *arles castratus*; *ariete*=*berbec castratu*;—de certu in affinitate cu *ariete*; cumu inse a adjunsu asiá de mutilatu si desfiguratu?

IRMOSU, s. m., (gr. *ἰρμός*, proprie : seria, catena, incatenatione; si metaforice : incatenatione de sonuri, canticu, melodia, armonia, etc.; de aci), canticu basericescu : *troparicle*, *condaciele* si *irmosele su principalele cantări basericesci*;—form'a intréga gréca : *ἰρμός*, romanita ar fi : *irmu*, pl. *irmi*, ca *psalmu*, pl. *psalmi*.

IRMULUCU, pl. *-e*, cu acellu-asi sensu ce are si *ipingéa*=*epingéa*; inse essitu cu totulu d'in usu.

IRU, s. m., *unguentum*; *unsóro*; — pare mutilatu d'in *miru* sau *myru*; inse d'in cöce de Carpati e neconnoscutu poporului; de altramente neci e de lipse pre longa *unsóre*, *untu*, *ungentu*, etc.

ISBANDA, s. f., *sneccussu*, *faciussu*, *vieteria*, *questus*, *ultio*, *vindicta*, etc.,

succesu, victoria, triumfu, fapta stralucita; castigu, folosu; resbônare, vindicta, etc.,—de aci derivatu: *isbandire*, -escu, v., bene cedere, succedere, superrare, vîncere, aleisei, adipisci, patrare, impetrare, etc., a merge bene, essi bene, a succede, a vinge, resbônâ; a castigâ, capetâ, a realisâ, etc.; derivate d'in v.: *insbanditu*, part. sup.: *vise isbandite*; *isbanditoriu*, -tória, adj. s., care *isbandesce*;—slavicu.

ISBANDIRE, *inbanditoriu*, *isbanditu*; vedi *isbanda*.

ISBAVA, s. f., salus, liberatie, salvatio, servatio, conservatio; mantuire, salute, salvare, scapare, etc.; de aci: *isbavire*, -escu, v., liberare, vindicare, servare, salvare; a scapâ, mantui, assecurâ, etc.; derivate d'in verbu: *isbavitoriu*, -tória, adj. s., liberator, servator, salvator; care scapa, mantue, salva, conserva; *isbavitu*, part. sup., liberatus, servatus, salvatus; scapatu, mantuitu, conservatu, assecuratu, etc.;—slavicu.

ISBAVIRE, *isbavitoriu*, *isbavitu*; vedi *isbava*.

ISBELA, s. f., vedi *isbire*.

ISBIRE, -escu, v., violenter plasare, tundere, ferire, laedere, offendere; a lovî, pertunde, atacâ, attinge, offende, superrâ, stricâ, etc.: *a isbi in capu cu maciuc'a*; *a isbi in coste ôstea inimicului*; *au isbitu pre multi choler'a si pestilenti'a*;—derivate: *isbitoriu*, -tória, adj. s.; *isbitu*, part. sup.; *isbitura*, s. f., actione si effectu de *isbire*;—ce mai e de lipse *isbela* prelonga *isbitura* cu a-cellu-asi sensu?—slavicu.

ISBITORIU, -tória, *isbitu*, *isbitura*; vedi *isbire*.

ISBRANIRE, -escu, v., eligere, rationes agnoscere vel dignescere; a allege, lamuri si reconosce, verificâ unu computu;—slavicu, cadutu in desuetudine.

ISBUCNELA, s. f., vedi *isbucnire*.

ISBUCNIRE, -escu, v., erumpere, explodere, eractare; a erumpe, cu violentia a sparge, a essi afora, a dá, arruncâ afora, a esplóde, a versâ, eructâ;—derivate: *isbucnitoriu*, -tória, adj. s., *isbucnitu*, part. sup., *isbucnitura*, s. f., ac-

tionem si effectum de *isbucnire*;—de mirare e déro, de ce producu unelâ vocabularie si form'a *isbucnela*, ce nu credem se fia treoutu prin gur'a veri-unni Român, si care nu are, pre longâ aceste-a, neci unu sensu differitu de allu forme: *isbucnitura*; lassandu inse la una parte tote aceste-a, se observâmu, *isbucnire* se dice, si fora i initiale: *sbucnire*, *sbucnit*, *sbucnitura*, si armonisatu de plenu: *sbugnit*, *sbugnire*; sub care forma coventulu pare mai romanisatu—Dict. de Buda trage coventulu d'in es sau s=ex, si *bucci*, cu insemnarea: a arruncâ, dá afora pre gura, a eructâ, si de aci si sensulu estensu ce are coventulu: *sbugnescu bellele*, *sbugnescu morbiu subitani*, *sbugnesce urr'a*; *sbugnescu passionile*, *sbugnesce bucuri'a ca si intristationea*, *precumu sbugnescu si vulcanii*, *sbugnesce sangele d'in ven'a taliata*, *sbugnesce luptele d'in titi'a prea impluta si distensa*.

ISBUCNITORIU, *isbucnit*, *isbucnitura*; vedi *isbucnire*.

ISBUTA, s. f., vedi *isbutire*.

ISBUTIRE, -escu, v., succedere; a essi la capetu bonu, a adjuje la scopu, a succede; derivate: *isbutitu*, part. sup., *isbutu*, s. f., successus, felix exitus; es-situ, bonu successu.

ISBUTITU, part. sup., d'in *isbutire*.

ISCALIRE, -escu, v., subscribere; a subscriue, a subsemná unu actu scrisu, derivate: *iscalitoriu*, -tória, adj. s., *iscalitu*, part. sup., *iscalitura*, s. f.,—duo Dict. de Buda d'in ex-calare, la care noi nu cotediamu a subscriue.

ISCODA, s. f., d'in v. *iscodire*, -escu, explorare, perscrutari, speculari, inventire, excogitare; a cercetâ, a perscrutâ, a cautâ se afle, a aflâ, a inventâ, imaginâ, etc.; derivate: *iscoditoriu*, -tória, adj.: *iscoditori de ânimelâ omeniloru*; *iscoditu*, part. sup., *iscoditura*, s. f., si in fine: *iscoda*, a) abstr., aprobe in sensu de *iscodire* ca subst. si de *iscoditura*; b) coner., persona ce *iscodesce*, speoula, esplora, ce se tramitte a esplorâ, *spionâ*;—slavicu d'in *iskati*? nu e probabile;—inse se fia si noue permisso a emitte una opinione etymologica cu multu

mai pucinu audace si temeraria de câtu cea care trage *iscalire* d'in ex-calare, — modesta opinie, trassa d'in credenti'a populare, co *cod'a* ar fi forte *sentitória* la multe animali, co cu *cod'a* ar fi facuudu si aflandu *draculu* tote, co nu ar fi bene a *calcá pre nimene pre coda*, — opinie in fine co *iscóda*, *iscodire* ar fi formate d'in *is=es=ex*, (cumu i in locu de e pronuntia multi in acésta particula, de essemplu : *issire=essire=extre*), si d'in *códa*; *escodire=a descoperi cu cód'a*, a si *bagá*, cumu dice *Románulu*, *cód'a se afle ceva, se faca se éssa ceva la lumina*; se póte inse ca *iscodire* se fia triplu compusu, adeco d'in : *in=s=es=ex — códa*, asiá co *in* (cu suppresionea nasalei) se insemne *bagare a codai in*, éro s, *scotere cu cód'a ce cautá*; Dict. de Buda pentru explicarea *iscódei* adduce *etacusta*, (ἑτακωστής), esploratoriu cu urecl'a, si de ací : speculatoriu, spionu.

ISCODIRE, *iscoditoriu*, *iscoditu*, *iscoditura*; vedi *iscoda*.

ISCUSENTIA, s. f., vedi *iscusire*.

ISCUSIRE, -escu, v., (inse si cu forme simple : *iscosu*, *iscosi*, *iscóse*), peritum et scitum reddere vel fieri; a face sau a se face aptu, desteru, sciutu, preceptu, indemnaticu, etc.; derivate : *iscusentia*, s. f., peritia, dexteritas, perspicacitas, sollertia, etc. calitate si fapta de *iscusitu*; *iscusitu*, part. sup. adj., peritus, dexter, scitus, sagax, preceptu, sciutu, expertu, desteru, etc.; — Dict. de Buda esplica coventulu d'in exaltitus; D. Miklosich d'in slav. *iskusiti* = probare, tentare; de ce nu ore si d'in *escosere=es=ex—cosere*? de óra ce si *discosere* are sensu analogu de : a *analysá*, *intellege*, *percepe*, *connosce*, etc.; de altramente coventulu e mai mai cadutu in uitare si desuetudine.

ISCUSITORIU, *iscusitu*; vedi *iscusire*.

ISDANIRE, -escu, v., *laveuire*, *detergere*, *edere*; a dá la lumina, a afía, *descoperi*; part. sup. *isdanitu*; — Dict. de Buda ne spune co vine d'in ex-dare = *edere*; de altramente nu scimu se se fia pronuntiatu macariu unde-va d'in coce de Carpati; coventu déro uitatu si de uitatu, connoscutu, de certu, numai u-

noru carturari monomani de slavismi, si cu probabilitate formatu de densii.

ISDANITU, part. sup., d'in *isdanire*.

ISETRU, si *nisetru*, s. m., accipenser tursio; specia de pesce : *isetri mari si grassi se prenu in Dunaria*.

ISGONA, s. f., vedi *isgonire*.

ISGONIRE, -escu, v., abigere, expellere, repellere, repudiare, rejicere; a espulsá, dá afora, allungá, repudiá, lapedá, reiectá, etc.; derivate : *isgonitu*, part. sup.; *isgona*, s. f., ce nu scimu se se fia dissu veri-una data pre unde-va d'in coce de Carpati; vedi : *gona*, coventu connoscutu inco poporului d'in Romani'a libera.

ISGONITU, par. sup., d'in *isgonire*.

ISLASU si *islasu*, s. m., ager compascuus; câmpu de pascutu vitele unei commune, câmpu de pastione in giurulu unui satu; — Dict. *Raoul* da coventului ca etymologia : *ici se lasa*.

ISLAZU, s. m., vedi *islasu*.

ISLICU, (pronuntia *islicu*), pl. -e, specia de coperimentu de capu, caciulla; — coventu turcescu, asta-di essitu d'in usu.

ISMA, s. f., menta; menta, genu de planta; *isma broscésca* = menta aquaria; *isma cretia* = menta sativa, crispa; verticulata; *isma de câmpu* = menta silvestris; *isma selbatia* = calamintu menthastrum; — coventulu e neconnoscutu in multe parti locuite de Románi; in locu de *isma* se aude *menta* sau *menta* = menta.

ISMENA, s. f., de regula in pl. *ismene*, femoralia interiora, subligar; vestimentu de pândia destinatu a coperi femorile sau mai bene *crurii*; — pre multe locuri locuite de Románi, coventulu e neconnoscutu, parte mare se servu cu vorb'a : *bracca*, sau pl. *bracce*, (de unde coventele mai divulgate : *braccille*, *braccinare* sau *braccinariu*), parte cu vorb'a : *femurari* = *femorali* = femoralia : aseste-a su romanice si mai formóse de câtu *ismenele* slavice; — verbulu : *ismenire*, slavice *ismeniti*, insémna : mutare, scambare, si *essire* d'in mente; assemine si part. *ismenitu*, covente de reu auguriu, si de céri n'avemu lipsa;

ISMENIRE, *ismenitu, ismenitura*; vedi *isména*.

ISNAFLICU, v. m., vedi *isnafu*.

ISNAFU, s. m., epifium collegium; consociatione formata de civi de acea-asi conditione si sanctionata prin legi speciali: corporatione, collegiu de ma-iestri, etc.;—coventu turcescu, cu totulu neconnoscutu Româniloru d'in collo de Carpati, si aprope cadutu de totu in desuetudine celloru d'in coce de Carpati, cadutu impreuna cu fedosulu seu frate: *isnaflicu*, abitudine, usantia, modu de via-tia, etc., all'i celloru d'in acellu-asi *isnafu*.

ISNOVA, s. f., novitas, nuntius, fabella, histeriela, commentum; denuo; noutate, novella, spusa de neaudite si insolite, fable, mentioni d'in inte-gru, etc.;—cu *de*, ca adv., *de isnova* = de nouu, érosi, d'in capetu, de a capi-tu, etc.;—forma slavica de reprobatu si allungatu, cumu a si mai peritu d'in usu, si revine d'in cându numai sub pen-n'a maniaciloru de asemini mundretie.

ISOPU, s. m., vedi in Dictionariu: *hysopu*.

ISPASENIA, s. f., vedi *ispasire*.

ISPASIRE, -escu, v., 1. cu s lene siue-ratu, si dissu si fora i initiale: *spasire*, plare, explare, peccata luere vel ablu-ere, peccatis abselvi, liberari, resipi-scere; a laúá, spellá de peccate, a curá de peccate, a si veni in fire, a se face érosi cu mente si correctu, moderatu, etc.: a si *spasi tote peccatele*; derivatu: *spasenia* sau *ispasenia*, statu de *spasitu*, inse cu form'a erronia, si de acea-a e de reprobatu si allungatu, potendu-se forte bene sup-pleni cu formele: *spasu* sau *spasitu*, si mai bene cu: *piaculu, expiatione*, etc.;—in comnatia cu aceste covente se pare a fi si: *ispasu*=ascensionea sau inaltia-rea *Domnului* la ceru;—2. *ispasire*, cu s aspru siueratu, si cu sensu de: dam-num aestimare, a estimá, pretiuf stric-ationea, daun'a facuta; in speciale: a estimá daun'a facuta de vitele cuiva in térriu'a altui-a: a *ispasi stricationea facuta de turmele de oui in térrine*, etc.

ISPASITORIU, *ispasitu, ispasitura, ispasu*; vedi *ispasire*.

ISPITA, s. f., tentatio, pelloctio, sollicitatio, impulsio, desiderium, cupido, tentamentum, experimentum, pericu-lum, etc., cercare, incarcare, proba, es-perimentu, impulsu allu dorentiei viua, allu cupiditatei, attractione la peccatu, seductione sau pelloctione, etc.: a *sup-pune amicii la mari ispita*; *ispitele dia-volului*; *ispit'a facuta innocentiei e forte culpabile*; *nu duceti candorea si casti-tatea in ispita*; *feriti-ve de ispita*; *vrei se te incredi deplenu acestui omu, sup-pune-lu la ispita* etc.;—derivate sau af-fini, cu acellu-asi sensu ce are si form'a *ispita*, cumu: *ispitire, escu*, v., tentare, sollicitare, pellicere, impellere, indu-cere, experiri, appetere, desiderare, laquirere, explorare, speculari, sern-tari, etc., a cercá, probá, sollicitá, in-demná, induce, seduce, attrage, am-magi, dori, appeti, cercetá, scrutá, etc.; *ve ispitesce diavolulu*; *desfrenatii ne i-spitescu mulierile si fetele*; *cálu l'am ispititu eu, si nu am potutu nemica aflá de la ellu*; derivate d'in verbu cu acel-lu-asi sensu: *ispititu*, part.: *ispititu de diavolulu*; *Jesu ensusi fu ispititu de dia-volulu*; *nu e ellu omu de ispititu*; *nu ti e ageru ispititulu*; *ispititoriu, -tória*, adj. s.: *ispitiori de case oneste*; *ispititoriulu, prin excellentia, e diavolulu*; *ispititura*, s. f., actione si effectu de *ispitire*, camu in acellu-asi sensu cu allu formei *is-pita*; Dict. de Buda trage *ispitire* d'in ex-tentare, Dict. *Raoul* d'in expete-re, éro D. *Miklosich* d'in slaviculu *ispi-titi*, m.; alléga-si lectoriulu intre ace-ste trei.

ISPITIRE, *ispititoriu, ispititu, ispiti-tura*; vedi *ispita*.

ISPOVEDANIA, s. f., vedi *ispove-dire*.

ISPOVEDIRE, -escu, v., peccata con-fiteri, audire, excipere; 1. a si spune, confessá peccatele cuiva, in specie con-fessoriiului spirituale; 2. reflex. a se i-spovedi, a si confessá peccatele cõtra confessoriu; 3. a *ispovedi pre cineva* a cercetá sau ascultá pre cineva ca sa-cerdote confessoriu, despre peccatu; de-rivate: *ispoveditoriu, -tória*, adj. s., con-fessoriu, care *confessa* sau *se confessa*,

(vedi *ispovedire*); *ispoveditu*, part. sup., *ispovedania*, s. f., actione de *ispovedire*; —coventele se dicu si fora i initiale : *spovedire*, *spoveditoriu*, *spoveditu*, *spovedania*; ce folosu inse, co-ci si in acesta forma nu su mai pucinu slavice; déro d'in fericire, ca nescie intruse fora potere de viétia, au cadutu de totu in desuetudine; Românulu in genere, a dissu si dice: *marturia* = *confessione* = (*spovedania*), *marturire* = *confessare* = (*spovedire*), *marturitoritu* = *confessoriu* sau *confessatoriu* = (*spoveditoriu*), *marturitu* = *confessu* sau *confessatu* = (*spoveditu*), etc.

ISPOVEDITORIU, *ispoveditu*; vedi *ispovedire*.

ISPRAVA, s. f., 1. actio, actus, factum, negotium, facinus; actione, lucrare, lucru, actu, facta, negotium, etc., in specie, facta mare si insemnata, stralucita : *omu insemnatu prin multe si mari isprave*; 2. agendi ratio, modus, mores, probitas, gnavitas, strenuitas, diligentia, modu de a lucrá si a se portá, portare bona, probitate, essactitate, diligentia, fidelitate, puntualitate, etc.: *omu de isprava, omu de neci una isprava*; 3. exitus, felix exitus, successus, res bene gesta, victoria, triumphus, resultat, essitu, successu, victoria, triumphu, etc.: *cu tote sudorile nostre nu poturamu face neci una isprava*; 4. finis, absolutio, consummatio, executio, effectio, fine, finitu, capitu, indeplenire, completare, effectio, consummatione, deplena essecutione, etc.; 5. administratio, gubernatio, moderatio, procuratio, etc., administratio, directione, etc.; derivate : a) *ispravnicu*, -a, adj. s., care face *isprava*, administra, essecuta; in specie : *ispravnicu*, s. m., administratoriu, prefectu allu unu judeciu, districtu, cercu, etc.; mulierea acestui-a : *ispravnicessa*; *ispravnicia*, s. f., officiu, demnitate a *ispravnicului de judeciu*, cumu si administrationea acestui-a, tempulu, modulu acestei administratione, etc.; si: *ispravnicatu*, s. m., officiu de *ispravnicu de judeciu*, déro mai allessu estensione, cercu, margine a acestei deregutoria; — *ispravnicellu*, s. m., proprie, deminutivu

d'in *ispravnicu*, applicatu si ellu in sensu de *administratoriu*, a) in bene : *ispravnicellulu unei curte*; *ispravniciei unoru funduri sau moste*; ß) in reu : *unu bietu ispravnicellu*; *ispravnicire*, -escu, v., d'in *ispravnicu* : a fi *ispravnicu*, a administrá ca *ispravnicu unu judeciu*; *ispravnicitu*, part. sup. subst.; —b) *ispravire*, -escu, v., (directu d'in *isprava*), finire, terminare, efflicere, donficere, peragere, absolvere; consummari, interire, perire, mori, etc.; — a finí, terminá, essecutá, consummá, depleni, impleni, indepleni, completá etc.; si reflex. a se finí, a se terminá, a se impleni, a se depleni, a se consume, perí, morí, etc. : a *ispravi lucrulu de primavéra*, de véra, de tómná; *amu ispravitu tote*; nu mai *ispravescce*, *candu incede a vorbí*; a se *ispravi lucrulu*; *inse se ispravescce unu omu* = *conflictur*, depere, more; *ne ispravimu de ánima*, de sufflare, deficiemus; absol., a *ispravitu*, a *ispravitu bene sau reu*, nu a *ispravitu si nu va ispravi neci una data*; —derivate d'in verbu : *ispravitu*, part. sup. adj. subst. : *lucruri si negotie ispravite*, *tempu de ispravitu unu lucru asiá de difficile*, etc.; —*ispravenia*, s. f., finitu, fine, terminu, etc. : *pre ispravenia* = la finitu, pre finitu, etc.; —de origine slavica, de si Dict. de Buda trage aceste covente d'in ex-parare; de altramente elle su adjunse mai tote la cadere in desuetudine : celle mai multe, cumu : *ispravnicu*, *ispravnicellu*, *ispravnicia*, *ispravnicatu*, etc. asta-di de totu uitate.

ISPRAVENIA, *ispravire*, *ispravitu*, *ispravnicatu*, *ispravnicia*, *ispravnicellu*, *ispravnicessa*, *ispravnicu*; vedi *isprava*.

ISTERICO, (pron. *istericó*), si *istericonu*, (mai romanitu, déro reu), s. m., (ἰσχυρὸν), *hysteria* = *isteria*, lessinu de ánima, dorere de matrice; capriciu, fumu sau fumuri de muliere; vedi in Dictionariu form'a correctá : *hystericu*, cumu si affinile : *hysteria*, *hysterismu*, etc.

ISTANU, *istetia*, *istetime*, *istetire*, *istetiu*; vedi *istitu*.

ISTITU, -a, adj., aptus, idoneus, justus, habilis, sagax, perspicax, acutus, ingeniosus, solus, ipse; aptu, justu, a-

daptatu, adjustatu, covenitu, capace, abile, sagace, perspicace, sciutu, perceptu, ageru, facutu a nome, nascutu a nome pentru ceva; ensusi, chiaru ce se cere, etc.: *cellu istitu la tote adese nu e istitu la nemica; nu te face istitu la tote*; ca adv., apte, juste, idonee, convenienter, selte, sagaciter, ingeniose, ipso in articulo, etc.; juste, apte, chiaru, precise, covenitu, cumu se covine si se cade, cu agerime, cu mare precepere, la momentu, tempu covenitu, in addeveru, in faptu, etc.: *istitu dice si face tote; nu te incommette a dice si face tote istitu*; — invederatu e, co *istitu* e unu participiu d'in unu verbu: *istire*, trassu si formatu, de certu, d'in *istiu*, *estu* = iste, a nome, sau d'in genitivulu acestui-a: *istiu* = *istiu* = *istiu*-s, sau d'in radicea *ist-*, cu suffissulu *iu* = *ius-ens*, ca in *idoneus*; asiá co *istiu*, -a, e unu adiectivu, aptu, ca si *idoneu* = *idoneus*, a espreme sensulu datu forme: *istitu*, nascutu ca part. d'in verb. *istire* = a face aptu, propriu, etc.; co-ci *istiu*, -a, insómnna proprie si in origine: *istiu* *insu* = *estu ensu*, de unde apoi desvoltarea sensului, ce s'a datu susu derivatului: *istiu*; se venimu déro acumu la celle alte derivate d'in acea-asi forma *istiu*: *isticiu* sau *istitiu* = *istetiu*, -a, adj., in t. s. ce are si *istitu*, ca adj. si ca adv., d'in *istetiu*, -a, esse: *istetia* si *istetime*, s. f., calitate de *istetiu*, in t. s. adiectivului date la *istitu*, cumu: *aptitudo*, *convenientia*, *idoneitas*, *perspicacitas*, *sollertia*, *sagacitas*, *ingeniositas*, *acumen*, *diligentia*, etc., *aptitudine*, *abilitate*, *capacitate*, *perspicacitate*, *agerime*, *ascutime* de mente *accuratetia*, etc.; — *istetire*, -escu, v., d'in *istetiu*, cu t. s. acestui-a, si preste aceste-a si sensulu de: a *cotediá*, a se *incommette*, a fi *ánimosu*, etc.; part. sup., *istetitu*, etc.; in fine derivatulu: *istanu* = *istianu*, -a, adj. si adv., cu sensu si mai energicu de cátu allu forme: *istitu*.

ISTORICESCU, *istoricesce*, in locu de: *istoricu*, *istorice*; vedi in Dictionariu formele corecte: *istoricu*, *istorice*.

ISTOVIRE, -escu, v., finire, terminare; a finí, terminá, pune capitu;

part. sup., *istovitu*; *istovu*, s. m., fine, finitu, capitu, mórté, perdiare; *de istovu*, = cu totulu, in totulu, d'in capitu pëno in capitu; — slavicu, introdussu óre-cându prin carturarii maniaci de slavenismi, astadi deja obsoletu.

ISTOVITU, *istovu*; vedi *istovire*.

ISVODIRE, -escu, v., invenire, excogitare; a aflá cu mentea, a imaginá, inventá; *isvoditu*, part. s.; *isvodu*, s. m., exemplar, esemplariu, esemplu, modellu, archetypu, etc.; — slavicu; déro mai de totu cadutu in uitare si desuetudine.

ISVODITU, *isvodu*; vedi *isvodire*.

ISVORASIU, s. m., vedi *isvoru* la *isvorire*.

ISVORIRE, -escu, v., scature, scaturire, manare, promanare, emanare, surgere, provenire; a curre, curge, in specie, a curge, surge d'in pamentu, a scaturí: *fontii isvorescu d'in costele colineloru*; *isvoritoriu*, -tória, adj. s., care *isvoresce*: *isvoru isvoritoriu*; *isvoritu*, part. sup.: *rellele isvorite d'in acea fontana*; *isvoru*, s. m., pl. -e, fons, fonte, fontana, inceputu, capitu allu unui cursu de apa, ce curre d'in pamentu: *limpede isvore de apa bona de beutu*; *isvoru de apa metallica*, *isvore sulfurose*; metaforice: *isvorele reului*, *benelui*, *avutiei*, *scientiei*, *connoscentieloru*, etc.; *isvorasiu*, s. m., deminutivu d'in *isvoru*; — slavicu?

ISVORITORIU, *isvoritu*, *isvoru*, vedi *isvorire*.

ISVRANIRE, -escu, v., *isvraniu*, part. sup., vedi *isbraniere*.

ISVRANITU, part. sup., d'in *isvraniere*.

ITIU, s. m., pl. *itia* sau *itie*, in locu de: *liciu*, pl. *licie*, de care vedi in Dictionariu.

IUBIRE, -escu, v., amare, diligere; a avé amore, affectione, ardente dorentia sau doru de ceva sau de cineva: *mulie-re se si iubésca maritulu*, si *maritulu se si iubésca mulie-re*; *iubiti pre Domnedieu d'in totu suffletulu*, *iubiti si pre apropele ca pre voi ensive*; a se *iubi unulu pre altulu*, a se *iubi între sene*; *multi iubescu callii*, *altii iubescu cânii*,

altii iubescu aurulu si argentulu ; multi iubescu, au iubitu si voru iubi glori'a ; — derivate : *iubitoriu, -tória*, adj. s., amans, amator; care *iubesc* : *iubitoriu de ómeni*; part., *iubitu* : *iubitu de ómeni*; — dupo D. *Miklosich*, *iubire* vine d'in slav. *liabiti*; déro de ce nu d'in lat. *iubere* = *iubire* sau *iubire* allu nostru? de ce nu d'in germ. *lieben*? de ce nu d'in sanscr. *lihb*? co-ci mai tote limbele arice au acestu coventu; noi nu aflamu nici unu coventu, dupo care D. *Miklosich* ar avé temei u a referi, cu preferentia, romanesculu *iubire* = *iubire* la slavica si nu la latina; — de certu se potu numai forme, ca : *libovu, libornicu*, (cari una data au avutu cursu numai in gurele carturariloru maniaci de slavismi), atribui limbei slave; déro nici cu picu de certitudine nu se pote face onóre cu *iubire* = *iubire* mai pucinu limbei latine de cátu limbei slave. Mai inseamnău co compositulu latinu *alubesc* coincide si in sensu si in forma cu romanesculu *iubesc* = *iubesc*.

IUBITORIU, *iubitu*, vedi *iubire*.

IUCSUCEA, s. f., pl.-elle, globu de neue; — turcescu.

IUNKERU, s. m., (germ. *junker* = fr. *cadet*); june nobile militariu.

IUTE, adj.; 1. celer, velex, rapidus, repentinus; care *currendu* strabate mare spatiu : *currendu*, rapidu, celere, veloce, etc. : *petioru iute, mána iute ; ómeni iuti de petioru, de mána, de gura, de vorba ; ce iuti calli ? ce iute e saget-t'a ? iute e cugitarea, iuti cugitele, iute lumin'a*, etc.; mai *iute ca cugitulu, mai iute ca ventulu fuge callulu teu*; 2. de gustu, olfactu, etc.; acer, asper, vehement, mordax, etc.; aspru, ageru, acutu, pertunditoriu, tare, forte, vemente, etc.

prov. *acietulu iute vasu si strica ; odore iute ; iuti cepe, iute ardeiu*; 3. de pas-sioni : fervidus, ardens, iracundus, praeceps; ferbente, ardente, furiosu, meniosu, supperatiosu, orbu, precipite, etc. : *omu iute de fire, iute la mentia*; — ca adv. *iute se duce, iute vine ; iute cugitati, iute vorbiti*; — derivate : *iutime*, s. f., cele-ritas, velocitas, mordacitas, asperitas, vehementia, etc.; calitate de *iute* : *iuti-mea sagettei, cugitarei, luminei*; — forma cu acellu-asi intellesu, déro in-correcta : *iutiéla*, s. f., si de acea-a de reprobato si allungatu; — *iutire, -escu*, v., accelerare, excitare, incitare, irri-tare, irasci, etc., a face sau se face *iute*: *a iuti mersulu tragutoriloru ; nu iutiti-tare acietulu ; nu ve iutiti, co voue ve faceti reu*; part. sup., *iutitu* : *miscare iutita, acietu iutitu*, etc.; — dupo Dict. de *Buda*, *iute* d'in *levite* = *leviter*; dupo altii contrassu d'in *eunte* = *currente* = *currendu*; — nu cumuva *iute* e affine cu fr. *vite* care probabile, e formatu, prin mutilare, d'in *vegetus*; — *connóscemu* si slav. *liato* = *crudele*.

IUTIELA, *iutime, iutire, iutitu*; vedi *iute*.

IVELA, s. f., vedi *ivire*.

IVILICHIU, a, adj., inaltu fortesup-tire, gracilis, procerus; — d'in armato-riului : *ivire*?

IVIRE, -escu, v., apparere, conspici; a apparé, a se vedé, a incepe a se vedé, a se arretá pucinu si confusu, mai al-lessu ca reflex. *a se ivi : abia se iviea sorele in nueri ; nu se ivesc nemica de pre inaltulu monte*; part. sup. *ivitu*, etc.; s. f. *ivéla*, forma inadmissibile in locu de *ivire* s. verbale; — de unde? pote d'in *ire* cu intercalarea licidei *v*, *ivire*?

IVITU, part. sup. d'in verbulu *ivire*.

J.

JABA = *giaba* adv., frustra, in deserto.

JACASIU, -a, adj. s., jucens, morbo implicitus; similitatis tenax, ultionis appetens, vindictae avidus; relativu la *jacere* = *diacere*, 1. care *jace* in patu, coprensu de morbu, morbosu, infirmu, nepotentiosu; 2. cui *jace* pre ânima ceva, cui appesa ânim'a ceva, de care ellu do-resce a se liusiurâ, a si versâ veninulu, foculu, furi'a, meni'a, ur'a, a si resbonâ: *vindicativu*, setosu de resbonare, etc.; — *jacasiu*, d'in *jacere* = *diacere*, e in locu de *jacaciu* = *jacace*, inse pucinu recomen-dabile.

JACU, s.m., vedi urmatoriulu *jacuire*.

JACUIRE, -escu, v., rapere, abripere, diripere, prădari, furari, spoliare, ex-ligere, extorquere; rapinas exercere, va-stare, devastare; a rapî, essercită rapine, pradă, fură, despoliă, stôrce, deva-stă, etc.: *invasorii barbari jacuira*, *fora misericordia, tôta terr'a*; *functionari rapaci jacuescu bietii terrani*; *latronii ne-au jacuitu peno la camesie*; — derivate: *jacuitoriu*, -tória, adj. s., raptor, rapax, direptor, prădator, fur, exacter, de-vastator, spellator, latro, care *jacue-sce*: *rapitoriu*, *rapace*, furu, latrone, des-poliatoriu, devastatoriu, etc.; *jacuitu*, part. subst. *direptus*, *spollatus*, *vasta-tus*, *devastatus*, *furatu*, *despoliatu*, *pre-dat*, *devastatu*: *terra jacuita si male-tractata de celli insarcinati si indelorati a ua protege*; *au jacuitu peno ce n'au mai avutu de jacuitu*; *jacuitulu, fora mi-sericordia, allu bietiloru terrani*; *jacui-tura*, s. f., rapina, direptio, prăda, pră-datie, spoliatio, exactio, latrocinium, devastatio, rapire, rapina, pradă, preda-tione, despoliatura, devastatione, etc.: *jacuiturele facute cu barbaria totorû ce-tatiloru si satelorû*; — *jacuire* vine d'in

jacu, s. m., rapina, praeda, furtum, la-trocinium, rapina, pradă, furtu, latroci-niu, etc.: *facu jacuri pretotindine*; *ja-culu loru nu respecta neci celle profane, neci celle sacre*; — in locu de *jacu*, *ja-cuire*, se dice, cu acellu-asi sensu, si: *jafu*, *jafuire*, cari, dupo parerea nôstra, su essite d'in *jacu*, *jacuire*, prin stramu-tarea gutturalei *c* in labialea *f*; celli ce assumu formele cu labiali: *jafu*, *jafuire*, allerga, pentru explicarea loru, cumu si a formelor cu gutturali: *jacu*, *jacuire*, parte la francesculu: *gibier*, (probabile d'in *gibarum* = *elbarium* = praeda, ve-natu), parte la grec. λάφυρα; noi inse, convinsi, co form'a cu gutturale: *jacu*, d'in care, cumu amu affirmatu mai susu, a essitu, de certu, *jafu*, e cea mai origina-ria si mai organica, referimu *jacu-lu*, *jacuire-a* la acea-asi radice cu preceden-tele: *jacasiu*, adeco la *jacere* = *diacere*, in sensulu precisu si claru, co: *toti pre-datorii, furii, rapacii si rapitorii*, etc. = *jacuitorii se asternu si jacu pre avu-tulu altui-a*, *precumu se asternu si jacu locustele pre bietele seminare*: etymo-logia mai bene justificata de câtu ace-sta-a, alâtû de partea formei, câtu si de partea sensului, nu credemu se se afle alt'a; confere in Dictionariu amen-doue verbele affini, adeco: *jacere* = *dia-cere*, si *jacere*, confere inco forme cu la-bialea *p* in locu de *f*: *japca*, *japalire*, *ja-puire* sau *jupuire*, *jupu*, etc., cumu si cu *m*: *jamulire* sau *jumulire*: dero nu po-temu curmâ acestu importante articlu, fora se dâmu, pre scurtu, si altu coven-tu, adeco: *jagnire*, -escu, v., (totu d'in radicea: *jac*), inse armonice cu *g* in locu de *c* inainte de *n*, de si pre a locuri si ne-armonisatu: *jacnire*; sensu: *lădere*, *ef-feudere* = a lovî, vettemă, strică, inse liusiora stricatione; *jagnitoriu*, -tória,

adj. s., care *jagnescce*; *jagnitu*, part. sup.; *jagnitura*, s. f., etc.

JACUITORIU, *jacuitu*, *jacuitura*, *jacu*; vedi *jacuire*.

JAFUIRE, *jafuitoriu*, *jafuitu*, *jafu*; *jagnire*, *jagnitoriu*, *jagnitu*, etc., vedi *jacuire*.

JAIE sau *jaia*, s. f., vedi 2 *jale*.

JALBA, (si *jaloba*, la carturarii maniaci de slavismi), s. f., petiție, postulat, supplicatie, sollicitatie, querela, querimonia; cerere, mai allessu in scrisu, petitione, supplica, supplicatione, rogatione, plangere de una offensa, de unu damnu, etc.: a *dă jalba la judece sau la judeciu, la domnu, la prefectu; al- lerga cu jalbe in tote partile, fora se si pota ofta de necaire satisfactiune*; derivate: *jaluire*, -escu, si reflex. a *se jalu*, queri, lamentari, supplicare, petere, regare, a se plange, mai allessu prin scrisu, a face sau *dă jalba*, a reclama contra una offensa, etc.; (d'in *jalba* = *jalva* = *jalua*, pote d'in *jale*, de unde de certu si *jalba*, inse sensulu derivatului *jaluire* cu derivatele selle se tine strinsu de sensulu forme: *jalba*; dero mai raru vinu si formele: *jalbuire*, *jalbuitu*, etc., in locu de *jaluire*, *jaluitu*); — *jaluitoriu-toria*, adj. s., care *jaluiesce* sau *se jaluiesce*; *jaluitu*, part. sup.; *jaluitura*, s. f., actione si effectu de *jaluire*; inse de reprobatu e fedos'a forma: *jalueta*, care se pote forte bene supleni cu formele: *jaluire* ca subst. si *jaluitura*, de si e mai bene a usă de covente curatu romanesci, ca: *petitione*, *supplica*, etc., — inse una forma mai simpla de câtu a *jalbei* e: *jale*, s. f., dolor, luctus, tristitia, afflictio, mœrer, lamentum; dorere, doru, doliu, cordidoliu, tristetia, afflictione, merore, luctu, lamentu, etc.: *mare jale co-prense pre toti de perderea acestui vir-tuosu barbatu*; derivate: *jalire*, -escu, v., lugere, dolere, mœrere, lamentari, eju-lare, vagitare, flere, deplorare, a plan-ge, deplange, a se vagită sau vaită, a se lamentă, a plange cu amaru, a portă do-liu, etc.: *toti jalimu pre amicu*; — *jali-toriu*, -toria, adj. s., lueus, care *jalesce*; *jalu*, part. sup. luctu comitatus: *jaliți de toti celle boni*; — *jalnicu*, -a, (cu for-

ma incorrecta), adj., d'in *jale*: *lueus*, *luctuosus*, *lugubris*, *dolens*, *mœstus*, *tristis*, etc., *doliosu*, in *doliu*, *lugente*, *lugubre*, *luctuosu*, plenu de luctu, *tristu*; etc. — atătu *jalba*, câtu si *jale*, e slav. *jaloba* si *jall*, verb. *jalliti*.

JALBUIRE, *jalbuitu*; vedi *jalba*.

1 JALE, s. f., vedi *jalba*.

2 JALE, s. f., *salvia officinalis* Linn. (pre alte locuri cu formele mai organice: *salbia*, *salvia*, cari vedi in Dictionariu, si d'in cari *jale* prin stramutazioni suc-cesive, ca: *salgia*, *sialia*, *jalua*, *jalie*, *jale*, *jaie*, etc.; — si alta forma derivata d'in *jale*: *jalesiu*, s. m., in acellu-asi sensu cu *jale* = *salbia*; inse proprie: *jale-siu*, -a, adj., d'in *jale* = *salbia*, si cu sensu de: relativu la *jale*, de unde ca subst. m., *jalesiu*: a) cumu s'a dissu, *jalesiu* = in sensu cu: *jale* = *salbia*; b) in altu sensu, nome allu altei specia: *homor-tum*, *jale* (= *salbia*) de câmpu = *salvia pratensis*, Linn.

JALESIU, adj. s., vedi: 1 si 2 *jale*.

JALIRE, *jalu*, *jalitura*, *jalnicu*; vedi *jalba*.

JALUELA, *jaluire*, *jaluitoriu*, *jaluitu*, *jaluitura*; vedi *jalba*.

JANDARMARIA, *jandarmu*; vedi *gendarmaria*.

JAPCA, s. f., vis, violentia, raptus, raptus; violentia, faptu violentu, rapire, raptu, rapina, pradă, etc.: cu *japc'a rape de la care nu pote rapî cu fraudea; ostea indisciplinata face japca in cetate*; — d'in acea-asi radice, de certu, de unde si: *jacu*, *jafu*, cu labialea *p* in locu de labiale *f*; vedi: *jacuire*, confere: *jactare* si *japtare* sau *jeptare*, *ieptare*, in Dic-tionariu; — de aci si: *japelire* sau *japel-lire*, (mai reu *japeluire*), sau *jupellire* (vedi urmatoriulu), si *japuire* (prin in-fluentia lui *p* mutandu-se a in *u*: *ju-puire*), -escu, v., dero: a) sub form'a: *japellire*, mai allessu cu sensula de: a *despolia de penne, de fulgi, de flocci, a smulge pennele sau fulgii unei passere, perii unui porcu sau altui animale, floc-cii unei oue sau unui amnellu*, etc., de-plumare, depilare, plumas vel pilos, floccos evelere: a *japellu una gallina*, mai multe curce si trei porcelli; derivate

d'in acestu verbu : *japellitoriu*, -*toria*, adj. s., care *japellesce*; *japellitu*, part. sup. subst., d'in *japellire*; *japellitura*, s. f., actione si effectu de *japellire*; b) sub form'a *japuire* sau *jupuire*, pelle exuere, decorticare, a despolia de pelle unu animale sau de scortia unu arbore, una planta; metaforice; *spollare*, *praedari*, *extorquere*, a spolia, dispolia, storce, leua si pellea; derivate : *japuitoriu* = *jupuitoriu*, -*toria*, adj. s., care *jupuesce*; *jupuitu*, part. sup. subst. d'in *jupuire*; *jupuitura*, s. f., actione si effectu de *jupuire*; — *jupuire* se conjuga si cu forme simple, cari su de preferitu : *japiu* sau *jupoiu*, *jupui* sau *jupoi*, *jupue* sau *jupoe*, se *jupuia* sau se *jupoa*, etc.; — aci vinu, ca si *japca*, *jacu*, *jafu*, etc., a) *jumulire* si *jumulire*, v., cu *u* in locu de *a*, prin influenti'a lui *m*, care labiale, ca si *p*, d'in formele precedenti, e comnata cu gutturlea *c*. sau *g*. d'in *jacuire*; cumu si sensulu lui *jumulire* e analogu cu allu lui *jacuire*, adeco : *deplumare*, *depliare*, *expillare*, *spollare*, *extorquere*, a spolia de penne sau de peru unu animale, si de aci metaforice : a despolia, predá, despolia peno la pelle : *omu bonu de jumulitu si datu pre manule jumulitoriloru rapaci*; β) *japiu* si *japu*, s. m., cu *p* in locu de *c*. (vedi *jacuire*), *phaleru*, *stratum*, *stragulum*; stratu, asternutu sau coperimentu in genere; in specie, straiu sau stragulu de callu, ce se pune pre callu sub sella, (confere : *amictu* = *amictus*, formatu d'in *am* si *jacere*); analogu si : *japitia*, s. f., spatidia de jugu, rastellu, etc.

JAPELIBE, *japelitoriu*, *japelitu*, *japelitura* = *japellire*, *japellitoriu*, *japelitu*, *japellitura*, si *jupellire*, *jupellitoriu*, etc.; *japeluire*, *japeluitu*, etc.; *japitia*, *japiu*, *japuire* = *jupuire*, *jupuitoriu*, *jupuitu*, *jupuitura*, *japu*; vedi *japca*.

JAPITIA, *japiu*, *japu*; vedi *japca*.

JARATICU, s. m., vedi *jaru*.

JARU, s. m., *pruna*, *ardens carbo*; carboni ardenti, nestinsi, vapaia de focu : *tegaia de jaru* = *foculus*; — mai usitata e inse form'a derivata d'in *jaru* : *jaratecu* = *jaraticu*, cu acellu-asi sensu ce are si *jaru* : *pre jaratecu ardeau carne de bou*

in onorea unui idolu; — dero directu d'in *jaru* : *jaruire*, -*escu*, v., a face *jaru*, a attitia *jarulu* pre foculariu sau in coptoriu; *jaruitu*, part. sup., *jaruitura*, s. f.; *jaruitoriu*, -*toria*, adj. s., care *jaruesce*; ca s. f., reale, *jaruitoria* = *jaruitore*, instrumentu de a *jarui* = attitia *jarulu* in *coptoriu*.

JASPE sau *jaspu*, si *iaspe*, *iaspu*, cumu si *jaspide* = *iaspide*, sau *jaspidu* = *iaspidu*, s. m., (candu e terminatu in *u* : *iaspu*, *jaspu*, *jaspidu*, *iaspidu*, inse f., candu e terminatu in *e* : *jaspe* = *iaspe*, *jaspide* = *iaspide*), *jaspis*, (ἄσπις); specia de petra, de silice de Egiptu; — derivate : *jaspidiu* = *iaspidiu*, si : *jaspui*, -*a*, adj., *jaspideus*, *jaspis*, de *jaspe* sau de *iaspe*, de *jaspide* = *iaspide*, relativu la *jaspe* sau *jaspide*, etc.

JASPIDE, *jaspidiu*, *jaspidu*, *iaspiu*, *iaspu*; vedi *jaspe*.

JAVRA, s. f., *garrulus*, *lattero*, *nagater*, *sape* vel potius continue *allatrans* vel *oblatrans*, *moreus*, *mussans*, *mutiens*, *difficilis*, *importunus*, *fatuus*, *insulsus*; animal, praesertim canis, *magnis* et *pendentibus auribus*; limbutu, *garrulu*, *gura* *larga*, care nu mai tace, ci vorbesce verdi si uscate, care latra continuu, cumu se dice, la luna, ca si canele, *bombanitoriu*, *stupidu*, *ineptu*, *nesaratu*, *importunu*, *nesufferitu* prin limbuti'a sea si chiaru reutatosu, *ineptu* reutatosu, *lipella infatua* si *gretiosa* etc.: *ce javra de omu!* *ce javre de mulieri!* *acestu omu e javra*, cui nu poti nemica grai, *fora se se javresca*; canele e una *javra* candu e cu lunge si late pendentu urecle; e *javra* canele, *ce latra cu si fora tempu*, cu si *fora* locu; *javre su canii ce latra continuu pre celli de cari nu se temu*, si *fugu*, *totu latrandu*, *de celli de cari se temu*; *multi omeni su javre*, *ce latra la luna*, cumu dice proverbialu; — derivate : *javrire*, -*escu*, v., a fi *javra*, a limbuti si latra in desertu; *javritu*, part. sup., *javritoriu*, -*loria*, adj. s., care *javresce*; *javritura*, s. f., actione, actu si effectu de *javrire*; — Dict. de *Buda* refere *javra* la francesculu *jaser*; noi credemu, co *javra*, ca si : *jacu* = *jafu*, *japca*, etc., e essitu d'in radecin'a *jao*, prin

stramutarea gutturalei finale în cea mai molle labiale *v*; confere, între altele, d'în *jac*, în Dictionariu : *jactante*, limbntu laudatoriu de sene, *jactantia*, limbntia, lauda de sene; D. *Miklosich* inse refere coventulu la unu slavicu : *jebrati*, care, dupo propri'a marturia, nu essiste de câtu în *now'a slavica*; de ce déro n'amu admitte, co neoslavii l'au impromutatu de la *Romani*?

JAVRIRE, *javritoriu*, *javritu*, *javritura*; vedi *javra*.

JEGU, s. m., serdes, squalor; *sorde*, mare necurtiu.

JELERIA, s. f., statu, calitate de *jeleriu*; éro *jeleriu*, -a, adj. subst. inquilinus; cellu ce nu are casa, mésa a sea propria, cu are bonu fundanu, ci e simplu locatariu sau locutoriu pre unu tempu; de aci : *tarranoniu*, *rusticanu*, *badaranu*, *incultu*, etc.;—Dict. de Buda refere coventulu la fr. *gite*; inse se pote se fia essitu d'în *jele*, cumu se dice pre a locuri, form'a 1 *jale*, (vedi si *jalba*);—D. *Miklosich* inse da si acestu coventu ca slavicu sub form'a : *jelari*, de care ensusi marturesce, co nu e în limb'a slavica, ci numai în cea *now'a slavica*, concedendu totu de una data, co coventulu se refere la unu germ. *stedeler*; veri-cumu inse coventulu e de totu neconnoscutu d'în coge de Carpati, si acestu-a e unu bene.

JELERIU, -a, adj. s., vedi *jeleria*.

JELITIA, s. f., aura, aurula; aura, bóre, sufflare de ventu forte lena : *tragu jeltie* = *suffla bori*;—Dict. de Buda nu ne spune, de unde vine, apoi d'în coge de Carpati, acestu coventu nu e de locu connoscutu; pote se fia, ca si cellu precedente d'în *jele* = 1 *jale*, în sensu ore-cumu de : *suspiriu* = *uspiniu allu ventului*.

JEMPLUGA, s. f., specia de pesce, *salmu* = fr. *saumon*; inse de totu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'în coge de Carpati.

JERFA, (dupo altii *jertfa* = *jertva*), s. f., sacrificiu, sacram, oblatum, oblatio; sacrificiu, sacru, oblatu, oblatione, etc.—derivate : *jersfire*, -escu, v., *sacrafacere*, *sacrificare*, *offerre*; a face *jerfa*, a face

sacrificiu, a sacrificá, a offerre sau offeri; part. sup. *jerfitu*, *sacrificatus*, *oblatas*; *jerfitoriu*, -toria, adj. s., *sacrificator*, *immolans*, *offerens*, care *jerfesce*, *sacrificatoriu*, *immolatoriu*, *oblatoriu*;—*jerfelnicu*, s. m., ara, altare, *sanctuarium*, altariu, mésa sacrificiale, *sanctuariu*, etc.—slavicu *jrtva*.

JERFELNICU = *jertvelnicu*, sau *jertvenicu*, *jertfelnicu*; *jerfire* = *jertvire* si *jertfire*, *jerfitoriu* = *jertvitoriu* si *jertfitoriu*, *jerfitu* = *jertvitu* si *jertfitu*; vedi *jerfa* = *jertfa* si *jertvu*.

JERUIRE, *jeruitu*; vedi *jaruire*, *jaruitu*.

JETIU, pl.-e, sedes, sella, *sedile*, *seillum*, *strata cathedra*; *scamnu* sau *scaunu* câtu se pote de commodu : *jetiu cu dosu si bracie*; *jetiu domnescu*, *tronu*; *jetiu episcopale*, *jetie archiepiscopali*;—*jetiu* nu e de câtu una transformatione d'în *sediu*; confere si transformarea *sessului* în *settiu*, *câmpu settiu*, în locu de : *campu sessu*.

JIDOVESCE, adv., d'în *jidovescu*, -a, adj., *judæus*, d'în *jidovu*, -a, adj. s., *judæus* = *judanu*, de unde si : *jidovia*, s. f., calitate de *jidovu*; *jidovime*, s. f., multe de *jidovi*, totu de *jidovi*; *jidovismu*, s. m., *judanismu*, religione si datine alle *jidoviloru*; *jidova* si *jidovoica*, s. f., muliere *judanesca*;—tote aceste forme su fedosi strainismi, a nome *slavismi*, în loculu caroru-a cauta se figuredie formele populare, bene stabilite si de pura romanitate : *judanu*, -a = (*jidovu*—*jidova*), *judanesce* = (*jidovesce*), *judanescu* = (*jidovescu*), *judanta* = (*jidovia*), *judanime* = (*jidovime*), *judanismu* = (*jidovismu*), etc.

JIDOVESCU, *jidovia*, *jidovime*, *jidovismu*, *jidova*, *jidovoica*, *jidovu*; vedi *jidovesce*.

JIGANIA, s. f., pecus, bestia, *bellua*, *jumentum*; bestia, pecude, vita, pre a locuri si cu sensu de : *fera* = *fera*, *bestia selbatica*;—inse coventulu *jigania* e, a-prope de certu, în locu de *jugania*, essitu d'în *juganu*, -a, în origine totu ca adj. *juganiu*, -a, déro remasu în urma în usu numai ca subst. m., *jugania* = *bestia*, *pecude de jugu* = *jumentu*; déro si for-

m'a masc. *juganiu* (= *jiganu*), si chiaru *jiganu* in locu de *juganu*, pare a fi popularu pre a locuri; una alta forma : *jigaraia* si *jigarania*, in locu de *jugarăia* si *jugarania*, e popularu mai pre totendinea, cu sensulu generale ce are si form'a : *jugania*; inse in specie : *jugarăia* = *bellna* = *bella*, *fera* = *fera*; apoi si cu sensulu de : *aves cohortales*, *passeri de curte*, *passeri domestice*.

JIGARAIA, *jigarania*; vedi *jigania*, cumu si *jigarire*, de unde pare a se derivu cu altu sensu ce are sub *jigania*.

JIGARIRE, -escu, v., *marcescere*, *macrescere*, *debilitari*, *deperire*, *languescere*, *tabescere*, *exauriri*, etc.; a *macri*, a se *debilita*, a si *perde* carnea si *poterile*, a *deperi*, a *tabi*, a se *essauri*, a se *fini*, *peri*, etc.; in specie, despre vite, apoi, prin estensione, si despre omeni : cumu *s'au jigatitu bietii calli si bietii boui! ce jigaritu copillu! n'amu vedutu jani mai jigariti de catu celli d'in acea terra*; cu forma reflex. e si mai energicu : *se jigarescu florile de multa umiditate*, *se jigarescu si de multa seccita*; *se jigaresce omulu de multu lucru si pucinu nutrimentu*, *se jigaresce mai vertosu de morbilangorosi*, etc.; — *jigaritu*, part. sup., *jigaritura*, s. f., statu de *jigarire*; — pare cui-va strainu, inse de certu *jigarire* e in locu de *jugarire*, d'in acea-asi origine cu *jugania*, *jigania*, a nome d'in *jugaru*, -a, adj., proprie : *relativu la jugu*, si de aci : *pusu la jugu*; si de aci : *jugarire* = *jigarire* se dice pentru *jumente*, vite, de jugu, ce se preindu de pre câmpu, *grasse si formose*, ca se se puna la jugu, unde *jugarescu*, peno se depreindu cu greulu *jugu*; — de aci pote si : *jigode*, s. f., *morbus caninus*, unu morbu de câni in catena, ca la unu jugu.

JIGARITU, *jigaritura*; vedi *jigarire*.

JIGNITIA si *jignitia*, s. f., *horreum*, *granarium*; *incapere* de depusu grâne : *granariu*, *ordiaru*, etc.; — *jignitiariu* si *jignitiariu*, f., *jignitiaressa* si *jignitiaressa*, rel *annonarie* curator, *curatoriu* de *incaperile* cu grâne; — slavicu.

JIGODE, s. f., vedi *jigarire*.

JIJITIA, s. f., *ramulus*, *palme*, *sarmentum*; *ramuru*, *braciu* de una planta,

mai allessu de vitia; — se vede d'in *ghighitia* = *viaritia*.

JILAVELA, *jilavia*, s. f., vedi *jilavire*.

JILAVIRE, -escu, v., d'in adj. *jilavu* = *umidu*, *udu*, etc., a fi *umidu*, *udu* sau a face *umidu*, *udu*, *udare*, sau a se *udă*, *humidare*, *humectare*, *irrigare*; *humescere*, *maderare*, *madescere*, si *madesfacerere*, etc.; derivate : *jilavitu*, part. sup., *jilavitura*, s. f., forma de preferitu forme : *jilavela*, cumu e de preferitu si form'a : *jilavia*, s. f., statu de *jilavu*; *jilavu*, -a, adj., *humidus*, *madidus*, *udu*, *umidu*, *madidu*, *revenu*, *revenitu*, etc. — slavicu? déro in slavica nu essiste form'a : *jilavu*, de unde tote celle alte in limb'a romanesca, ci numai *jila* = *vena*, de unde presupune D. Miklosich co au essitu coventele in romanesce.

JILAVITU, *jilavitura*, *jilavu*; vedi *jilavire*.

JILIPU, s. m., 1. *aquaeductus*; *apeductu*, canale de apa; 2. *grex*, *armementum*, turma de oui, de vacce, etc.; *neconoscutu* unde-va si candu-va d'in coce de Carpati.

JILTIU, s. m., vedi *jetiu*, d'in care *jiltiu* e alta transformatione.

JIMBARE, *jimbatu*, *jimbatura*, verbu cu derivatele selle, cumu si : *jimbu*, -a, adj., de unde verb. *jimbare*, tote in locu de : *gimbare*, *gimbatu*, *gimbatura*, *gimbos*, *gimbu*; éro aceste-a in locu de : *gibbare*, *gibbatu*, *gibbatura*, *gibbosu*, *gibbu*; vedi déro aceste forme, parte in Dictionariu, parte in Glossariu.

JIMBATU, *jimbatura*, vedi *jimbare*.

JIMBIRE, *jimbitoriu*, *jimbitu*, *jimbitura*; vedi *zimbiere*.

JIMBLA, s. f., pâne mai alba si mai curata de câtu *pânea dissa negra*; — de aci : *jimblariu*, -a, adj. s., relativu la *jimbla*, ce are a face cu *jimbl'a*; *jimblariu*, cui place *jimbl'a*, nu place *pânea negra*; déro mai allessu s. m. pers., *jimbl'ariu*, cellu ce face si vende *jimbla*, de unde : *jimblaressa*, a) muliere a *jimblariului*; b) muliere ce are in nomele seu una *jimblaria*; — *jimblaria*, s. f., abst., a) multime de *jimble*; b) officina de *jimbla*; c) opificiu de *jimbla*; d'in germ,

semmel! sau d'in *simlla*, cu *s* aspru siu-
eratu, si cu *b* intercalatu?

JIMBLARESSA, *jimblaria*, *jimbla-*
riu; vedi *jimbla*.

JIMBU, -a, adj., vedi *jimbare*.

JINAPENU, s. m., vedi in Dictiona-
riu: *juniperu*.

JINDU, s. m., *desiderium*, *cupido*,
libido, *voluptas*; 1. doru, mare doru de
ceva ce ne lipsesce: *a duce jindu de tote;*
aveti se duceti jindulu de acésta abund-
antia; 2. placere, mare placere, betia
de placere, etc.; *câtu jindu pre betivu*
co gusta si bee vinu, candu vre;—deri-
vatu: *jinduire*, -escu, v., *desiderare*,
concupiscere, *carere*, *voluptate inebri-*
ari, a duce doru de ce nu are, a se im-
betă de placerile ce sente; de aci: *jin-*
duitu, part. sup. d'in *jinduire*.

JINDUIRE, *jinduitu*; vedi *jindu*.

JINEU (pron. *jinèu*), s. m., *suspiro*;
prepusu; — neconoscutu d'in coce de
Carpati;—se nu fia cumu-va una cor-
ruptione d'in fr. *général*!

JINGASIRE, -escu, v., d'in *gingasiu*;
vedi *gingasia*, *gingasiu*; pre longa *jin-*
gasiu si *gingosiu* cu acellu-asi intellesu.

JINGASIU, *gingosiu*, vedi *jingasire*.

JINISTRA, s. f., specia de planta; —
nu cumu-va in locu de *genistra* = *geni-*
sta = *genista*, (fr. *genêt*)!

JINTITIA, s. f., *ovulum* vel *caprarum*
serum lactis reliquis mixtum, seru de
oui sau de capre cu mesticatura de re-
mase d'in lapte;—derivate: *jintuire*,
-escu, v., a scote *jintiti*'a d'in lapte; *jint-*
tuitu, part. sup.;—*jintuiéla*, s. f., forma
de reprobatu;—de unde?

JIOIRE, -escu, v., *agere*, *vigere*; a fi
activu, vivace, viuoniu, vegetu, etc.; —
joire d'in *viuoiru* sau *viuonire*?

JIPU si *jupu*, s. m., *fascia*, *vitta*, *fas-*
ciola; *fascia*, *fasciôra*, *bétta*, etc.; for-
m'a *jupu* e de preferitu; vedi: *japu*,
japiu, la art. *japca*, cotra finitu.

JIRAVU, -a, adj., *curus*, *severus*, *as-*
per, *rigidus*, *saevus*; aspru, severu, au-
steru, duru, rigidu, inessorabile, etc.; —
se fia, cumu sustine Dict. de Buda, unu
corruptu d'in *severu*, prin straformari
multiple, ca: *sieveru*, *jieveru*, *jiéveru*,
jiaveru, si, prin metathese: *jiravu*?

JIREDA, (pronuntia *jiréda*, aprópe *ji-*
rada), s. f., *cumulus*, *acervus*, *oblon-*
gus cumulus; cumulu, in specie, cumulu
de palie, de fene, etc.; — in locu de *si-*
rada d'in *sira*: *sira de palie* = *jira* si
jirada de palie?—*jiredutia*, s. f., demi-
nutivu d'in *jireda*.

JIREDOTIA, s. f., vedi *jireda*.

JIRU, s. m., *glans fagina*, *gyrus*;
1. sensulu cellu mai vulgatu: *glande*
de fugu: *jirulu place porciloru*; 2. pre a
locuri si cu sensulu de: *giuru*, *cercu*, *ceva*
rotundu; — forte probabile, *jiru*, ca si
it. giro, e essitu d'in *giro* = *giuru*, ceva
rotundu, globosu, idea ce intra mai
in tote speciele de certi arbori; asiá fi-
endu, sensulu de sub 2. e cellu primiti-
vu, éro cellu de sub 1. metaforicu;—dupo
D. *Miklosich* ar vení coventulu d'in sl.
jirŭ = *pasenum*; déro cumu cadra sen-
sulu *slavicului* cu allu *romanicului*?

JITARESSA, *jitaria*, s. f., vedi *ji-*
tariu.

JITARIU, s. m., *agrorum custos*;
custode de térrina; f. *jitaréssa*, a) mu-
liere a *jitariului*; b) muliere ce ensasi
custodesce térrin'a unei commune; *jita-*
ri'a, s. f., servitiu de *jitariu* sau de *ji-*
taréssa;—dupo D. *Miklosich* d'in slav.
jitarŭ = *panifex* = *οτονοίς* = *care face*
pâne, *panariu*, *brutariu*, déco vre; déro:
cumu cadra in sensu *jitariulu* romane-
scu cu *jitarŭ slavicu*?—noi, in poterea
sia forme si a sensului, ne permittemu
a contradice assertionea invetiatiului
slavu, si a ua subminá cu alta asser-
tione, adeco co: *jitariu* e in locu de *ju-*
tariu, cumu se dice in multe locuri; éro
jutariu e d'in *jutu* = *adjutu*, de unde:
adjutare, *adjutori*, etc.; *jutariu-lu* e
déro, ca totu *adjutoriulu* sau *admini-*
strulu, *servitoriulu* unui omu sau unei
commune; — connosem si germ. *hüter*.

JITNITIA, *jitnitiariu*; vedi *jignitia*.

JITIU, s. m., vedi *jetiu*.

JIVINA, s. f., *animal*, *bestia*; *insec-*
tum, *vermis*; animale, bestia, mai al-
lessu: *animalculu*, *insectu*, *verme*, etc.;
—D. *Miklosich* sustine co e slavicu; noi
credemu co e bene a conferi si lat. *ju-*
venis, cu deriv. *juventilis*, *javemus*, de
si nu avemu lipsa de *jivina* in limb'a

romăna, cându dispunemu de *vietate*, *animale*, *animalculu*, etc.

JIVINUTIA, s. f., deminutivu d'in *jivina*

JOCASIU, -a, adj., in locu de *jocaciu* = *jocace*, applecatu la *jocu*, cui placu *jocurile*, in amendoue sensurile principali alle coventului *jocu*; — alta forma e : *jocausiu*, -a, adj. s., differitu in sensu de *jocasiu*, intru câtu : *jocausiulu e unu jocatoriu sciutu, preceputu, abile, desteru, essercitativu, jocatoriu de messeria*, ca se delecte spectatorii, *jocatoriu*, mai allessu, *de jocuri pre fune*, etc.; — form'a *jocatoriu* e de preferitu.

JOCAUSIU, vedi *jocasiu*.

JOGARARIU, -a, adj. s., (si *jogarianu*, -a), *serram exerceans*, cellu ce lucrădia cu *serr'a*, cellu ce are una *serraria*; — d'in *jogaru*, m., si *jogara*, f., amendoue formele in plur. *jogare*, *serrarum machina* = *machina de serre*; — coventulu *jogaru*, -a, de unde *jogarariu* = *jogarianu*, e neconnoscutu pretotendine d'in coce de Carpati : aci se connosce pre unele locuri : *ferastreu*, pl. *ferastreie*, éro pre alte locuri : *serru*, pl. *sérre*, form'a de preferitu fora indouentia; de aci si *serrariu* de preferitu in locu de *jogarariu* sau *jogarianu*; s'ar poté adoptá si formele : *jugurianu* sau *jugurariu* = cellu ce are *juguri* = (*machina*) *de sérre*, si *juguri* = (*machina*) *de sérre* sau *de serratu*.

JOGARIANU, *jogaru*, *jogara*; vedi *jogarariu*.

JOI, *jaimari*, *jaimaritia*; vedi in Dictionariu formele integre si correcte : *joui*, *jouimari*, *jouimaritia*.

JOLJU, s. m., *tenue linteum*; vedi *giolgiu* sau *giulgiu*.

JOPOTIRE, (si *juputire*), -escu, *spolare*, *vastare*, *depraedari*, *male tractare*, *verberare*, *ferire*, *laedere*; a *dispoliá*, *depredá*, *devastá*, *maletractá*, *lovi*, *bate vettemá*, etc.; *jopotitu*, part. sup.; *jopotitura*, s. f.; — *jopotire* sau *juputire* nu e de câtu una forma mai desvoltata d'in *japuire* sau *jupuire*, de cari vedi la *japca*.

JOPOTITU, *jopotitura*, vedi *jopotire*.

JORDA, s. f., *virga*, *pertica*, *baculum*; *vérge*, *vergella*, *bâtiu*, *pertica*, *re-*

teveiu, etc.; in specie, *vérge* de *apperatu* si de *castigatu*; — *jordanire* si *jordire*, -escu, v., *virgis caedere*, a *bate cu jórda* sau *jorde*; *jorditu* si *jordanitu*, part. sup.; *jorditura*, s. f., *actione* si *effectu* de *jordire*; — *jorditia*, s. f., deminutivu d'in *jórda*.

JORDANIRE, *jordire*, *jorditu*, *jordanitu*, *jorditia*, *jorditura*; vedi *jorda*.

JOSIRE, *josurare*; vedi in Dictionariu : *diosire*, *diosurare*; vedi si : *injosire*, *injosurare* in Glossariu.

JOVINA, *jovona*, s. f., vedi *jivina*.

JUBEA, s. f., vedi *giubea*.

JUBRA, s. f., *pustula*, *pusula*, *pusula* = *puscella*, *puscla*, *bubusiora*, *pustula*, etc.; — póte in locu de *giubra* = *ghiubra* = *glubra*, d'in *glubere* = *glubere* = *scariare*, *scabiare*, etc.?

JUCACE = *jucaciu*, *jucasu*, *jucausiu*; vedi *jocasiu*.

JUCUTELLU, si *jucutiu*, s. m., pers. *exactor*, *raptor*, *praedator*; *violentus vectigallum exactor*, *coactor*; *rapitorium*, *stercutoriu*, *despoliatoriu*, *depredatoriu*, si, in specie, *violentu essactoriu*, *perceptoriu* de *dari publice*, de *imposite*; de aci si : *jucutia*, s. f., *rapina*, *raptus*, *exactio*, *spoliatio*; *violenta et injusta vectigallum exactio*; *rapire*, *rapina*, *raptu*, *stercere*, *dispoliare*, *depredatione*, si, in specie, *officiu*, *actione*, *functione* de *rapace* si *violentu perceptoriu* de *dari publice*, de *imposite*; — coventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; déro, fiendu co Dict. de *Buda* da si *etymologi'a* *accestui* coventu, spunendu co *jucutiu* sau *jucutellu* vine d'in *executer*, se ne fia si noue permissu a *emitte* una *opinioe* : *jucutiu*, — de unde apoi : *jucutellu* si *jucutia* —, se pare a fi in locu de *jacutiu*, formatu, de certu, d'in *jacu* (= *jafu*, vedi *jacuire* = *jafuire*; vedi si : *japca*, *japuire* = *jupuire*), *jacutioriu*, d'in natura applecatu la *jacu*.

JUCUTIA, s. f. (pron. *jucutia*); vedi *jucutellu*.

JUDAICESCE, adv., in locu de *judaice*, e contrariu naturei limbei romana.

JUGANIA, *jugaria*; vedi *jigania*, *jigaraia*.

JUGANIRE, -escu, v., *castrare*; in Dict.

JUGARELLU, s. m., specia de planta (fr. *germandrée*, germ. *germander*).

JUGASIU, -a, adj. s., aptus, idoneus *jugo*, *jugende*; aptu, bonu de *jugu*, de *injugatu*; in specie : unu *jugasiu* e bou de *jugu*, si in genere : *callu de jugu*, *vita de jugu*, etc. = *jumentu*; — in locu de *jugaciu* = *jugace*.

JUGHINA, subst. f., squalor, sordes, pruritus, scabies; sorde crassa, scalore, scabia, rônia, mancarime, *jegu*, missellia, etc. : *jughina de callu*, *jughine de servitori*; de aci : *jughinare*, v., (cu forme simple : *jughinu*, *me jughinu*, *se jughina*, etc.), scabere, se scabere, fricare; se fricare; a scarpină, frecă, si reflex. a se scarpină, a se frecă, mai allessu pre capu, pre cerbice, etc. : *scolla si te jughina*, *co nu esti bonu de câtu de somnu si d: jughinatu*; *jughinatu*, part. sup.; *jughinatura*, s. f., *jughinosu*, -a, adj., plenu de *jughina*; *sordidu*, *scalidu*, *scabiosu*, *jegosu*, etc. : —probabile, *jughina de la jugu*, *jugulu*, etc., in sensu de *vulneri de la guttu*, cari, preense, su *farinose*, si totu una data plene de *mancarime*.

JUGHINARE, *jughinatu*, *jughinatura*, *jughinosu*; vedi *jughina*.

JUJEU, s. m., canum *jugum*; specia de *jugu micu*; in speciale, *jugu*, la care se suppunu câinii a dou'a di dupo lassa-tulu seccului de pasce; — cumu se vede, in locu de *jugeu d'in jugu*; — *darea in jugeu*, *trecerea prin jugeu a câniloru e*, de certu, *reminescentia de punitiōe câniloru romani d'in arcea Capitolului*, *cându se arretara asiâ de negligerenti si invigilanti*; in câtu nu annuntiara prin *latrate* suirea *Galliloru pre monte*le *Capitoliu*.

JUMALTIU, s. m., *maltha* = *maltha*, compositu d'in *pece* = *plx*, si *céra* = *cera*; verb. *jumaltiare* (mai pucinu bene : *jumultiuire*), *malthare* = *malthá* = a dá cu *maltha*; *jumaltiatu*, part. sup., etc.

JUMALTUIRE, *jumaltuiutu*; vedi *jumaltiu*.

JUMANARE, s. f., lunga pertica cu care se scôte apa d'in aduncea putiuri; — cumu se vede, in locu de *dimanare d'in demanare*; pote si in locu de *dimenare*

sau *demenare*, d'in *de si menare* = *mis-sicare*, etc.

JUMARE, s. f., de regula in pl., *jumari*, *overum intrita*; *buccata de oua*, *facuta d'in oua fripte si pisate* sau *tocate*.

JUMULIRE, *jumulitu*, *jumulitura*; vedi *japca* cotra *finitu*.

JUPANESSA, s. f., vedi *jupânu*.

JUPANU, s. m., *dominus*, *princeps*, *patricius*, *mercator*, *negotiator*, *epifex*, *operarius*, *coventu*, ce, dupo tempuri, leuâ si avù varie si forte diverse sensuri, asiâ : 1. in celle mai vechie tempuri, *jupânu* se dicea cu sensulu de : omu de cea mai inalta conditione. nobile de fronte, *patriciu de cea mai bona materia*, asiâ, co *jupanu*, ecivalea mai multu de câtu *ap-prossimative* cu latin. *princeps* in tempurile celle mai formose alle republicei romane : *jupânii d'ero erau principii*, *notabilii terrei*; *societe jupâniloru de pre a-tunci erau si elle jupanesse*, *ore-cumu mulieri principesse*; *jupânii erau ore-cumu domni*, in se, *titlulu de domnu se dá*, *cu mare respectu*, *numai capului terrei*; 2. in tempuri posteriori, nomele de *jupânu* se intense la toti celli de conditione media, la *negotiatori* si *industriali* de tote gradele : *societe acestoru noui jupâni fura tote jupanesse*, *ca si societe vechiloru jupâni*; 3. in tempulu *Fanariotiloru* nomele de *jupânu* alla *vechiloru patricii* cesse *titlului grecescu de cyrios* = *αβριος* : *metropolitii*, *ca si episcopii*, *principii basericee* *ca si ai hierarchiei civile*, *portau toti titlulu de cyrios* : *mulieria jupânului de alta*, *data care acumu erá cyrios*, *se dicea si ea cyria*; — acestu titlu grecescu nu intardiara a luâ si *jupânii impreuna cu jupanessse de starea media*; *ca se evite despretiulu*, in care, cu modulu indicatu, *cadusse titlulu de cyrios*, *vechii jupâni avura recursu a se impauná cu titlele byzantine*, *fedate celle mai multe cu fadose nomine slavice*; si ca se nu mai póta *plebeii*, *nouii jupâni* si *nouii cyrii*, *se usurpe si aceste title*, *le regulara*, *prin legi dupo gradele officialoru hierarchiei civile*; in se si aceste title devenira vili in supremulu gradu, si perira cu sonitu de eterna uitare si de eternu con-

temptu allu vocei poporului; ce rămâne dero d'in acestu putridu si fantasmagoricu edificiu de titulatura? nemine astadi d'in Români, fia cellu mai infimu, nu e care se nu respinga cu orrore titele de *cyrios* si de *cyria*; nemine nu cotédia se lu dea altui-a, fora se setéma de resbonarea intitulatului cu asiá nome;—nomele de *cyrios* si de *cyria* a peritu cu totulu d'in usu; dero nomele de *jupânu* cumu sta? abiá se mai poted'in cându in cându applicá *judaniloru si servitoriloru: jupane Isacul jupanessa Maria*;—*vechii jupâni* cautara una noua scapare in titele de : *boiaru, boiaressa, coconu, cocona*; dero si aceste-a nu intardiara a sesordí si cadé in dispretiu; mai nemine nu aude buccuros a se nomí asiá; in fine ultimulu refugiu, la care confugira *vechii jupâni*, fura titele de : *monsieur, madame, dame*, cari cadura si mai currendu in dispretiu, asiá co asta-di abiá sufferu *curtesanele* se se califice cu elle (vedi si coventele : *boiaria, boiaru, dama*, etc.): numai coventele curatu române : *domnu, dómna*, ca titele de onóre, remasera nesterse in gur'a Românilui, si sperâmu co voru remané pëno candu va viuá nationea româna.—Dero se ne intorcemu la coventulu : *jupânu*. D. *Michlosich* (in oper'a sea : *die slavischen elemente im rumänischen*), assero, co rom. *jupânu* e impromutatu d'in slav. *jupanŭ*, si ca proba acestei assertione adduce n. slav. : *jupan*, serb. *jupan*, mag. *ispan*, n. grec. m. *ζοπανός*, f. *ζοπανιά*; éro in oper'a sea : *lexicon palaeoslovenico-graeo-latinum* da, cumu pare, prob'a scientifica a originei slovenice a coventului in cestione : *jupanŭ* = sensu : *qui super caupenas et forum est constitutus* = *cellu pusu mai mare preste cauponi* = (*carcimari*) *si preste foru* = (*mercatu*); allaturandu apoi, ca avendu acellu-asi intellessu, si : med. grec. *zoupanus*, med. lat. *jupanus*; adaugendu apoi la slav. *jupanŭ* epithetele : *mall, veliki* = *micu, mare*, cumu si d'in nou : n. grec. *ζοπανός, ζοπανιά* (duo *Ducauge*), si med. latin. *jupanus*, n. slav. *jupan*, f. *japanja*, adj. *jijpanj*, serb. *jupan*, croat. *jupanik* = *parochus* = *parochu*, mag. *is-*

pan, (unde — *adauge inco invetiatulu slavistu*—slavis quibusdam : s' *pan*, = *de unde la unii slavi form'a : span*); celle peno aci esposite d'in dissele invetiatului slavistu, concernu numai coventulu slavicu cu tota *progenitur'a sea, chiaru si in romanesce*; acumu inse enumera si analogele *independenti* de coventulu slavicu; adeco : pruss. *supŭni* = *pater familias* = *tata de familia*, lithuan. *jupenė* = cu acellu-asi sensu ca si pruss.; goth. *siponeis* = *discipulus*; apoi si roman. *jupânu*—*jupânessa* = *dominus, domina*, intre derivatele slavice;—dero destulle aceste-a, ca se adjungemu a ne intellege : de unde scote D. *Michlosich*, — nu dicemu d'in veri-unu dialecticu mai nou slavicu, co-ci cu neci unulu d'in aceste-a nu are rom. *jupânu* neci in *ciuru*, neci in *dermonu*, neci in *forma*, neci mai allesu in sensu, — chiaru d'in *vechi'a slavica*, unu coventu care se correspunda in forma si in spiritu cu *jupânulu* romanescu?—pote óre sensulu *jupanului* slavicu ca simplu *prefectu de cauponi*, se se compare cu *originari'a imagine patricia a jupanului romanu*? d'in ce radice a nome *slavica* trage sau *pote* trage slavicultu *jupanŭ*? si apoi : de ce nu admite invetiatulu slavistu formarea sau impromutarea romanescului *jupânu* mai bene d'in lithuan. *japone*, care si in forma si in sensu cadra mai multu cu form'a romanésca, ca se tacu de pruss. *supŭni*, care aborre de la form'a romanésca, de si se appropia prin sensu, pre candu goth. *siponeis*, nu convine nici in un'a, neci in alt'a? de ce in fine ung. *ispan*, care a datu unoru-a d'in slavi form'a *span*, se nu fia impromutatu d'in romanesculu : *jupânu*? ca se nu se dica co *tragemu foculu preturt'a Romanului* : de ce se nu admitta invetiatulu slavistu, co ung. *ispan* ar poté fi essitu d'in germ. *gespann* = *sociu, comite*, de unde si : *gespannschaft* = *comitatu*, cumu se si nomescu unu *cercu* sau *districtu ungurescu*?—dero fiendu co relationile istorice alle Româniloru au fostu cu vechii *Prussi* si chiaru cu vechii *Lithuani* forte departate si pucine, si fiendu co neci aceste dialecte nu ne

esplica *jupânulu*: de acea-a vomu cercă, déco alte limbe, mai strinsu si mai de multu legate cu a nostra, nu esplica claru si limpede coventulu in cestione: a) nu e de respinsu si repudiatu assertionea, c) *jupânu*, cu a obscuru, pote, de certu, fi si cu e in limb'a noastră: *jupênu*; acésta forma, cu simpl'a commutatione a unui *b* cu *p*, si viceversa, póte forte bene stá in locu de: *jubenu* de la *jub-ere*=jubere, de unde: *jubente*=jubens=domnitoriu in poterea legeri, cumu erau *jupenii* sau *jubenii* in origine; b) si mai pucinu de respinsu si de repudiatu e inco etymologi'a lui *jubenu*=*jupênu*, ca trassa d'in *duobenus*, care, dupo *Festu*, e form'a antica a coventului *dominus*; *duobenu* suna inse, in limb'a romana, si: *jubênu* sau *jupênu*, ca si *jumetate*, d'in *diumetate*; — noi conno-scemu pucine etymologie de acésta claritate, si credemu co si invetiatulu slavistu va subscriue acestei esplicatione si pentru limbele slavice; nu mai allergámu déro la *sancrit'a*, de unde inco amu poté trage lumineuse esplicari. M.

JUPU, s. m., vedi *jipu* si *japca*.

JUPUIRE, *jupuitu*, *jupuitura*, etc.; vedi: *japca* si *jacuire*.

JUPURLUIRE, *jupurluitu*, etc., fiendu numai una desvoltare d'in *jupuire*, camu in acellu-asi sensu, vedi *jupuire*, *jupuitu*, etc.

JURUBIRE, -escu, v., a face *jurubitia*; part. sup. *jurubitu*, etc.; — presupusu d'in *jurubitia*, trassu, de certu, d'in sup. *jurubitu*, in forma de adj., *jurubitiu*, -a, de unde *jurubitia*, ca subst, fem. pers., cu sensulu de: *fila in spiram torta et convoluta*=*totu de fire intortu si convoltu in forma cylindrica*: *jurubitia de tortu de linu*, *jurubitie de tortu de cânepu*; *jurubitia de fire de bombacu*, *de fire de lâna*, *de fire de metasse*, etc.; — cumu se vede de sene, verbulu *jurubire* in locu *giurubire* d'in *giuru* = *gyrus*,

tradussu in verbu: *giuruire*, ca *pretinire* d'in *pretiu*, déro cu intercalationea unui *b*. spre a se evitá confusionea cu *juruire*=*giuruire*, (de cari vedi in secentele articlu); asiá déro: *giurubire*, *giurubitu*, *giurubitia*, etc. ecco formele juste, clare si precise alle coventului in cestione.

JURUBITIA, *jurubitu*, *jurubitura*, etc.; vedi *jurubire*.

JURUENTIA, s. f., vedi *juruire*.

JURUIRE, -escu, v., (acésta-a e form'a correctă, éro nu: *giuruire*, care nu e de câtu provincialismu, ce ar produce confusione cu *giuruire* sau *giurare*, ca: *im-pre-giurare*, *in-con-giurare*, etc., d'in *giuru*=*gyrus*, pre candu *juruire* in cestione d'in *jure*, d'in care si *jurare*, *justu*, etc.), sollenniter, *jarejorando*, etc., promittere; polliceri, dare, donare, dicare, dedicare, dedere, etc.; a promitte, dá, doná, dedicá, consecrá ceva sau pre cineva cu mare si religiosa, conscientiosa sollennitate, cu juramentu fidele si sinceru, etc.: *amu juruitu totu allu nostru scolei si basericee*; *juruescu concetianiloru tote fundurile melle d'in acésta cetate*; *juruirea basericee*, *altariului*, *sin-gurulu copillu ce li se va da de Domnedicu*; — derivatu: *juruitoriu*, -tória, adj. s., care *juruesce*; *juruitu*, part. sup. subst.: *funduri juruite de repausati*, *cu dispositoni de juruitu tote alle selle societatei academice*; *nu me incredú in giuruitulu vostru veri-cátu de sollennemilu dati*; — *juruitura*, s. f., actione, actu, fapta, lucru de *juruire*: *mai multe juruiture fecera scolei*; — *juruyente*, part. adj., de unde si popul. *juruentia*=*juruintia*, s. f., statu, conditiune si fapta de *juruyente*: *juruentiele facute de repausatulu nepotiloru sei*; *juruentie intarite cu marturie*.

JURUITORIU, *juruitu*, *juruitura*; vedi *juruire*.

JUTARESSA, *jutar-ia*, *jutariu*; vedi *jitar-ia*.

K.

Vorbele de origine straina cari incepu cu litter'a *K*, precumu : *kelu*, *kelire*, *kelitu*, *kefu*, *kefuire*, *kefliu*, *keltuire*, *kyria*, etc.,

s'au trecut mai totela litter'a *C*, in combinationea *ch*, precumu : *chelu*, *chelire*, *chelit*, *chefu*, *chefuire*, *cheftiu*, *cheltuire*, etc.

L.

LABA, s. f. Fiendu co s'a contestatu originea si puritatea coventului acestui-a, noi observamu aici, co radecin'a lui se afla mai in tote limbele indo-celtice, d'in care face parte si limb'a latina d'impreuna cu cea româna, asiâ in sanscr. *lābha* = *prendere*, *leuare*, si subst. *lābha* = *prendere*, *capere*, si instrumentu de *prendere*, ca allu nostru *laba*; grec. *λαβ* = *leuare*, de unde si subst. *λαβή* = *leuare*, *leuatura*, si instrumentu de *leuare*, ca allu nostru *laba*; celt. *lambh* = *mâna*, chiâră ca si allu nostru *laba*; lat. ensusi : *labium* si *labrum* = instrumentu de *leuare*, ca si allu nostru *laba*, de la (*labere*) = *lambere* = *lambire*, a leuă cu gur'a, etc.; — dero ocurre *lab* si in limb'a ungurésca; — acésta occurrentia inse nu demustra co coventulu ar fi de origine ungurésca. *Laba* insémna : 1. petioru de animale, brânca bestiale, *bestiæ pes*, *ungula*, ce, ca si mân'a, serve la prensu, la appucatu : *laba de catusia*, de câne, de lupu; *labele vulpei*, *ursului*; 2. prin estensionesi : *hominis manus*, mân'a omului : *nu ti bagă lab'a in vasulu meu*; *ce me scarii cu labele telle? asta muliere are labe ca de ura*; — derivate : *labos*, -a, adj., cu mari labe : *ce labos* câne !

ce labose mân; — si in forma m. *labu*, cu sensu de : *mica parte*, *palma* sau *laba* de pamentu, ce reserva unu proprietariu pentru sene.

LABOSU, -a, *labu*, adj., vedi *laba*.

LACASIU, pl.-e, in locu de : *locasiu*, prin urmare, d'in *locu*, de si cu forma pucinu plausibile, *domus*, *domicillium*, *habitatio*, *templum*, *fanum*, *sacellum*; casa, locuentia, templu, sacellu, etc.

LACATARIA, *lacaturiu*, *lacatusiaria*, *lacatusiu*; vedi *lacatu*.

LACATU, (pronuntyatu, dupo locuri : *lăcatu*, *lacatu*, *locatu*, vedi in Dict. 2 *locatu*), pl.-e. S'a contestatu provenientia acestui coventu, fiendu co ocurre si in limb'a unguresca, *lakat*; noi observamu inse co ocurre si in angl. *lok* si *locket*, sax. *loc*, fr. *loquet*, it. *lucchetto*, si lassandu cestionea filologica deschisa, ne pronuntyamu pentru form'a *locatu*, cea trecuta in Dictionariu. — *Lacatusiu*, *lacatusiaria*, derivate cu totulu reu formate in locu de : *locatariu*, *locataria*.

LACHEU, s. m., (ital. *laccò*, angl. *lackey*, fr. *laquais*, celt. *laquès*), *famulus*, *pedisequus*; servitoriu imbraccatu in uniforma servile; in specie, servitoriu care merge dupo domnulu seu, *pedisecu*.

LACHIRUIRE, *-escu*, v., (reu formatu d'in germ. *lackiren*); a dá cu *laccu* sau *lacea*, a verni sau vernică, a dá cu vernice, a dá cu lustru, a lustrá.

LACIU (pron. *laciú*, -a, adj. s. *aquosus*, *laticosus*, *uvidus*, *madidus*; *aqua*, *latex*, *lacus*, *lacuna*; ca adj., aposu, udu, plenu de apa; ca subst. *laciú*, pl. -e, *lacu*, *latice*, udu, umiditate, etc.: *seti lacii de apa*; *cofundati in unu laciú*; — cumu se vede de sene, *laciú* e essitu d'in *lacu*, inse pote si cu allusione la *latice* = *latex*; déro fiendu co se dice si *leciú*, (cu e claru), se pote se fia essitu d'in radicea, de unde si: *lecore* = *licore*, etc.

LACOMESCE, *lacomescu*; vedi *lacomia*.

LACOMIA si *lacumia*, s. f., *aviditas*, *cupiditas*, *cupido*, *gulositas*, *ingluvies*; calitate de *lacomu* sau *lacumu*; éro *lacomu* sau *lacumu*, -a, adj., *avidus*, *cupidus*, *gulosus*, *helluo*, *vorax*, *gluto* *inexplebilis*, *insatiabilis*, cui place a mancă bene si multu, care nu se mai satura, nesatiosu, insatiabile, nesaturatu, spartu, cumu se dice, etc.: *e cineva lacumu nu numai de buccate, ci si de auru, de argintu, de lussu, de gloria*, etc.; si ca subst. *unu lacumu, lacumulu* nu se mai satura, etc.; si ca adv., *a mancă lacumu*, (vedi si adv. *lacomesc* mai diosu), etc.; — d'in *lacomu* sau *lacumu*, si: *lacomire* sau *lacumire*, *-escu*, v., *cupere*, *concupiscere*, *appetere*, *affectare*, *vorare*, *vorax* esse, etc.; a fi *lacumu*: *lacumesce omulu la mancare bona si deliciosa*, déro *lacumesce si la avere, la libidini, la argentu, si auru*, etc.; *lacomitu* si *lacumitu*, part. sup.; — *lacomosu*, -a si *lacumosu*, adj., d'in *lacumu*, superlativu óre-cumu allu acestui-a; — in fine: *lacomescu* si *lacumescu*, -a, adj., d'in *lacumu* ca subst., de aci adv., *lacomesc* si *lacumesce*: *ce mancati asiá lacumesce!* — de unde? D. *Miklosich* respunde promptu si categoricu: de la slav. *lakomŭ*; — déro nu ne spune de unde vine *lakomŭ*; — ba ne spune: vine de la verb. *lakati* = *esurire* = *a avé fame*, éro *lakomŭ* espreme: *cupidus*, *avidus*, *gulosus*; apoi de aci si: n. slav. *lakom* = *cupidus*, si *lakomnik* = *esuriens*, bulg.

lakom = *avarus*, alb. *lakemus* = *avarus*, mag. *lakoma* = *convivium* = *ospetiu*; — forte bene, déro ce respunde la Dict. de Buda, care asserere, co roman. *lacomu* e affine cu it. *leccone* = *glutone*, *lacomu*, si mai produce si it. *leccume* = *lacomia* si *lucru de lacomu, deliciu palatale, cupe, die*, — si chiaru v. it. *lecconia* = *aviditas*, asiá de aprope de allu nostru *lacomia* si prin forma si prin sensu? — respunde, co *leccare*, de unde se tragu coventele italice susu citate, nu insémna: *a fiamendu*, ca slav. *lakati*, ci: *lingere*, ca si fr. *lécher*, etc., cari inco nu su romanice, ci germanice; co-ci v. germ. sona: *leccen*, anglosax. *leccen*, n. germ. *lecken*; — noi sustinemu co se pote candu vedemu, in fapta, covente ca *leccone*, etc., co va se dica *lacomu, avidu, glutone*; apoi cu tota autoritatea *doctissimului Diez*, nu se pote admite *germanitatea* coventului ital. *leccare*, fr. *lécher*, candu déjà *Isidoru* profere: *leccator* = *gulosus*, de certu d'in unu verbu allu limbei rustice: *leccare* = *lingere*, candu si in limb'a romana avemu: *licaire* si *leccaire*, (confere si grec. *λινάρος λινάρος*, etc., d'in *λεῖψιν* = *lingere* = lat. *lingere* = *sanct. lib*, etc.); déro, déco aceste-a nu convingu pre invetiátulu slavistu, se producemu alta proba, — la care credemu co si D. *Miklosich* nu va mai resiste, — proba co coventulu nostru *lacumu* nu e si nu pote fi in addeveru *slavicu*: mai antâniu nu se pote negá, co limb'a albanesca e pote totu asiá de vechia ca cea slavica, si co coventulu alb. *lakemus* si *lakemia*, are, in poterea vechieloru si strinseloru relationi istorice cu Românii, are mai mare affinitate cu alle nostre *lacumu* si *lacumia* de câtu slav. *lakomŭ* si *lakomije*; apoi, ce e mai multu, déco slav. *lakati*, (de unde *lakomŭ*), e affine cu sanscriticulu *lac*, cu multu mai apropiatu si mai originariu e latinulu *lac*, de unde: *allucere* si *allectare*, *delectare*, *dellatum*, *dellata*, etc., care esplica si prin forma si prin sensu si prin comnatia cu limb'a nostra alle nostre d'in alle nostre: *lacumu, lacumia, lacumire*.

LACOMIRE, *lacomitu*, *lacomosu*, *lacomu*; vedi *lacomia*.

LACONICESCE, adv., *laconicescu*, -a, adj., nu su de câtu vorbe aberratice si contrarie limbei; vedi déro in Dictionariu formele correcte: *loconice*, *laconicu*.

LACOSU, -a, adj., *lacuster*, *lacubus* abundans; plenu de *lacuri*;—de adaussu la Dictionariu.

LACUINTIA, *lacuire*, *lacuitoriu*, *lacuitu*; d'in rea pronuntia scrisse si reu in locu de: *locuentia*, *locuire*, *locuitoriu*, *locuitu*,—cari vedi in Dictionariu;—*lacuire*, *lacuitu*, etc., aru fi proprie derivate d'in *lacu*, éro nu d'in *locu*;—de ung. lakni nu ne tememu.

LACUSTA, s. f., dupo pronuntia rea scrissu reu in locu de *locusta*, de care vedi in Dictionariu.

LADISIORA, *ladicia* sau *laditia*, *laducia* si *ladutia*, s. f., diminutive d'in *lada*, longa care cauta se intre in Dictionariu; asiá si *ladoni*=*ladiu*, s. m., augm. d'in *lada*.

LADOIU=*ladoni*, *ladutio*, etc.; vedi la *ladisiora*.

LAE, s. f., vedi *laia*.

LAFU (pre a locuri: *léfu*), pl.-uri, sermo longus et inanis; commentum, mendacium, loquacitas, garrulitas; vorba lunga si desérta, secca, mentiona, limbutia vacua: *perdu dillele si noptile cu lafuri*; in unu lafu duce si nu lucra nemica; nu allegi neci unu addeveru d'in lafurile loru;—derivate: *lafurire*, -escu, v., a spune la lafuri: *lafuresce tota diu'a*, fora se se appuce de ceva seriosu; *lafuritoriu*, -tória, adj. s., care lafuresce; *lafuru*, -a, adj., depresu cu lafuri, limbutu, mentionosu, etc., de aci si altu verbu: *lafurare* = *lafurire* in sensu, inse mai espressivu de câtu acestu-a;—*lafu*, *lafuru*, etc., fórte probabile in locu de *lapu*; *lapuru*, d'in radicea sancr. lap=loqui, loquax esse; grec. λαπ, de unde: λαπορός, λαπτός=φλοαρός=*flacariu*; lat. lamb = allu nostru: *lambire*, *lampire*, etc.

LAGAMIRE, -escu, v., effodere, federe; a face *lagámu*, a cuniculá pamentulu; d'in *lagámu*=cuniculu, fossa, mina, sapatúra pre sub pamentu;—proba-

bile, *lagámu*, corruptu, prin trecerea sea prin limb'a turcesca, d'in *lacuna*, *laguna* sau *luguma*; vedi *lacuna* si *laguna* in Dictionariu.

LAGÁMU, s. m.; vedi *lagamire*.

LAGARARE, v., castra ponere; a pune castre; part., *lagaratu*, -a, d'in germ. lager=castre, aproape date uitării.

LAGONITIA, s. f., horreum, granarium; granariu, ordiariu, ambariu in genere;—cumu se vede de sene, in locu de *lagunitia*, demin. d'in *laguna*.

LAGUMU, s. m., vedi *lagámu*.

LAIA, s. f., turba, multitudo, caterva; multime, caterva; in specie, caterva de *Tigani*: *Tigani de laia*, in oppos. cu: *Tigani de vétra*; inse si in genere: *omu de laia*, d'in lai'a cuiva;—d'in aceea-si radice cu λαός, de ora ce limb'a tiganesca sémina mai allessu cu limb'a gréca d'in Europ'a, si cu sanscrit'a d'in Asi'a;—póte si fem. d'in *laiu*, -a, adj., niger=negru, cumu su *Tigani* de ordinaru; co *laiu* insémna *negru* se vede d'in espressionea, asiá desu repetita, mai allessu: *laia*—*bellai*; *mneliore laie*—*ballaie*; *laiu*—*bellaiu* sau *laiu*—*bellani*=*negru*—*albu*; de altramente *laiu* la Macedo-romani e commune, in locu de *negru*;—forte probabile, co *laiu*, -a, e in locu de *laniu*=*lavin*=*lavan*;—*laictiu*, -a, adj. subst., de si nu demin. d'in *laiu*, se refere inse mai multu la *laia*, s. f., tractatu in primulu locu, cu sensu de: *de laia*, d'in *laia*, nu d'in vétra; in sensu mai generale: *laiu*, -a,=nome de selbaticu, orridu, nelautu, nepeptinatu, incultu, etc.: *ce muliere laietia!* *ce juni laieti!* *ce poporu laietiu!* *cu laietiu lu greu ai se te dai*, etc.

LAIBELU si *laiberu*, s. m., vestimentu strimptu ce se pune pre trunchiulu corpului, peptariu;—d'in germ. Leibrock, reu formatu, déro déjà datu uitării.

LAIBERU, s. m., vedi *laibelu*.

LAICU, -a, adj. s., laicus, (gr. λαϊκός d'in λαός=poporu); unulu d'in poporu, unulu ce nu e sacratu, nu e preutu, nu e diaconu, nu e clericu: *omulu care nu e clericu se dice laicu*.

LAJA, s. f., agiu, (fr. agio, germ. aufgeld); vedi: *agio* = *agiu*;—*laja* pare

corruptu d'in *lagia*, in locu de *l'agia*, adeco : *agia* f. in locu de *m. agiu*, cu articlu *la* ; de altramente d'in coce de Carpati e neconnoscutu.

LAIETIU, *laiu*; vedi *laia*.

LALAIRE, -escu, v., lallare, vocem tremule modulari, tremule canere, garrire, indistincte lequi, balbutire, effutire, inepte lequi; 1. in genere, a emitte sonuri, voci fora sensu, a vorbí, cantá fora intellessu; 2. in specie, a) a cantá se addorma unu pruncu; b) a modulá vocea cu tremuru, a tremurá=a face se tremure vocea, a cantá *tralle*, sau *trille*, a *trallá* sau *trillá*, (vedi si mai diosu); c) a balbutí, a vorbí incurcatu, a limbutí, garrí, fiacari, effutí; a vorbí verdi si oscate, etc.;—derivate: *lalaitoriu*, -tória, adj. s., care *lalaiesce*; *lallaitu*, part. sup.; *lalaitura*, s. f., actione si effectu de *lalaire*;—d'in *lala* sau mai bene : *lalla*, sonu, care compositu d'in cea mai molle consonante si cea mai sonora vocale, e forte aptu la emissionea vocei, de sí adesea acésta emissione e confusa si neintelléssa; sonulu *lalla* devine subst. f. *una lalla de gure limbute*, sau m. *unu lallu* = *lallum* si *lallus* = cântu, cântu confus a desea, vorba confusa, etc. : *lallulu gureloru limbute*; de aci verbe : *lallare*=lallare, a cantá, si adesea a cantá fora sensu, mai vertosu, a cantá asiá, cumu se addorma pre cine-va, in specie, se addorma unu pruncu, (conf. in Dict. *lullu*, *lullicare*); part. s., *lallatu*, etc.;—*lallaire* si *lalluire*, desvoltate in vocalismu, au desvoltatu si intellessulu, cumu s'a pututu vedé inco de la inceputu la *lalaire*=*lallaire*, (conf. si grec. *λάλος*, *λαλεῖν*, *λαλᾶν*, etc.);—vocalea *a* d'in *lalla* trece mai in tote celle alte vocali : asiá, afora de celle susu citate : *lallu*, *lullu*, occurru si forme cu *o* : *lollu*, -a, adj., *vacillans*, *titubans*, *claudicans*, *hærens*, care in mersulu, motulu, gestulu seu *vacilla*, *tituba*, se *impedica*, *cespita*, e, cu unu coventu, molle si debile : *ce lolle mulieri in toti passii loru*; *teneri mai lollu de câtu betranii*; de aci derivate : *lollaire* si *lolluire*, -escu, v., *vacillare*, *titubare*, *hærerere*, a se *impedicá*, *incurcá*,

in mersu, in lucru, a *cespitá*, a *esitá*, a fi molle si lentu, etc.;—directu d'in *lollu*, ca augmentativa : a) *lolloti*, -a, adj., forte *lollu*, -a, inse si ca susbst. mai allessu f. *lollotia*=persona sau lucru *lollu*, α) ca pers. *una lollotia de omu*=care nu numai nu e bonu de nemica, déro e si spre sarcina si greutate; β) ca lucru : *cu lollotie multe nu faci calle*, obiecte grele de portatu pre calle;—si form'a : *lollotu*, s. m., in sensu differitu, adeco : *clamer*, *vociferatio*, *strepitus*, *tumultus*, *larma*, *sberetu*, *clamore*, *strepitu*, *tumultu*; de unde *lollotire*, -escu, v., *clamare*, *vociferari*, *obstrepere*, *ejulare*, *tumultuari*, a face *larma*, a *sberá*, a dá clamori, etc.;—aci paru a se referí si : *trallu* sau *trillu*, s. m., *tremula vocis modulatio*, *tremulus et virbens cantus*, (conf. fr. *trille*, it. *trillo*), *modulatione vibrante a vocei*, *vibrante si tramente cantu*, de unde *trallare* si *trillare* = a face *tralle* sau *trille*.

LALAITORIU, *lalaitu*, *lalaitura*; vedi *lalaire*.

LALANGHITU, s. m., vedi : *abyssu* in Dictionariu.

LALLARE, *lallatu*, *lallaire*, *lallaitu*, *lallu*; vedi *lalaire*.

LALEA, s. f., pl. *lalele*, (si sing. *lalella*), *tulipa*, (fr. *tulipe*), specia deflore.

LAMPAGIU, (pron. *lampagiu*), s. m. pers., cu forma contraria legiloru limbai; vedi in Dict. : *lampariu*, *lampadariu*;—asiá si *lampasiu*, s. m. reale, pentru care vedi in Dictionariu formele corecte : *lampa*, *lampade*; de altramente *lampasiu* nu credemu se se fia auditu sau se se audia unde-va d'in coce de Carpati.

LAMPASIU, s. m., corruptu unguresce d'in form'a latina *lampas*; vedi *lampagiu*.

LANCIASIU, s. m., d'in *lancia*, cu acellu-asi intellessu ce are si form'a : *lanciaru*, care e de preferitu, si de care vedi in Dictionariu.

LANCIETA, s. f., *scalpellum*; deminut. d'in *lancia*, leuatu in sensulu speciale de instrumentu chirurgicu : *scalpellu*.

LANCIUGU, pl. -e, deminutivu ineptu d'in *lanciu*, care vedi in Dictionariu;—d'in *lanciu* si verbulu : *lancuire*, -escu,

v., a pune *lanciu* sau *in lanciu*; *lanciuitu*, part. sup.

LANCIUIRE, -escu, v., *lanciuitu*, part. vedi *lanciugu*.

LANDGRAFU, s. m., (germ. *landgraf*), comite regionariu, titlu de nobilitate.

LANDVERU, s. m., (german. *landwehr*), garda nationale la Prussiani.

LANGAVIA, s. f. *encarpon*, (fr. *feston*), ornamentu de architectura d'in flori si d'in fructe; — *langavire*, -escu, v., *encarpls* *incoldere*, a orná, a sapá, sculptá cu *langavie*; — *langavitu*, part. sup. d'in *langavire*; — *langaviu*, -a, adj., cu *langavie*.

LANGAVIRE, *langavitú*, *langaviu*; vedi *langavia*.

LANGEDÉLA, s. f., d'in *langedire*, coventu contrariu legiloru limbei, in loculu carui-a potu intrá forte bene: *langeditate*, *langedime*, etc.

LANOSIRE, -escu, v., d'in *lanosu*, a face *lanosu*, a scóte *lâna*, peri pre una pannura; *lanositu*, part. sup.; — d'in *lanosu*, si s. f., *lanositate*, cumu si directu d'in *lâna* se formédia *lanare*, v., camu in acellu-asi sensu cu verb. *lanosire*.

LANOSITATE, *lanositu*; vedi *lanosire*.

LANSKENETU, s. m., (fr. *lansquenet*, germ. *landsknecht*), specia de jocu de carti.

LANTI, pl., glandula vitulina; (fr. *ris de veau*); — pôte in locu de *lapti*.

LANTIUGU, *lantiuire*, *lantiuitu*; vedi *lanciugu*, *lanciuire*.

LAPOVITIA, s. f., nimbus, subitaneus imber; plouia subitana, abundante si rapida, amestecata cu grandine, sau cu neue; — pote d'in *lap*, de unde *lapide*, in sensu de *grandine*.

LAPTAGIU, s. m. pers., cu form'a *giu*, straina limbei, in locu de — *ariu*: *laptariu*, ce vedi in Dict.

LASCAIA, s. f., medietate de *pará*, aproape medietate d'in *bannulu* de astadi; — turcescu, ca si *pará*.

LATITIONE, s. f., vedi *latitosu*.

LATITIOSU, (*laticiosu*), -a adj., d'in *latitu*, ca si *negritiosu*, *urritiosu*, etc. d'in *negritu*, *urritu*; asiá déro: *latitiosu* = *aptu*, *suppusu* la *latitu*, care se pote

latire; — totu d'in *latitu* si *latitione*, actione de *latire*. dérosi: facultate de a se *latire* = *lotibilitate*.

LATURETIU, -a, adj. s., care sta a *lature*; s. f. reale: *laturetia* = vasu, cupa mai mica, ca mai mica, asiá co formédia ore-cumu *lature* = *estremitate* in seri'a vaseloru de mesura pentru licide.

LAUDAROSIA, (pron. *laudarosia*), s. f., calitate si fapta de *laudarusu*; vedi in Dict. *laudarusu*.

LAVICIA, *lavitia* si *lavitia*, s. f., *scamnum*, sedile; scandura sau mai multe scandure, ce puse horizontale servu la sedere de persone, la asediare de vase, etc.; deminut. *laviciora* si *lavitiara*, *lavisiara*; — D. Miklosich assere co rom. *lavicia* e impromutatu d'in slav. *lavita*, comparandu cu acestu-a: bulg. *lavisa*, russ. *lava* si *lavka*, polon. *lava* si *lawica*, cech. *lavice*, mag. *lócza*; de ce nu profere si slav. *lava*, de unde celle mai multe derivate cu forma deminutiva? si de ce apoi nu ne spune d'in ce radice *slavica verbale* a essitu subst. slav., *lavica*? — de certu pentru-co nu afla in *slavic'a* una *radice verbale*, cu care se esplice s. slav. *lava*; se afla inse in *romanesca* assemine *radice*, adeco: *lauare* = *lavare*, *lav-ere*, de unde roman. subst. *lava* sau *laua*, cu sensulu primitivu, ce are, in gur'a poporului român si demin. *lavicia* — *laviciara*, — sensulu primitivu: *ceva pre care se laua vasele de lauatu* si totu de una data se dispunu aceste vase, *lauata* si *dens'a*; — ôre n'amu pôte dice cu mai mare probabilitate, — peno la proba contraria, — co coventele in *cestione su impromutate de limbele slavice d'in limb'a romanésca*?

LAVICIOIA, *lavitia*, *lavitiara*, *lavisiara*; vedi *lavicia*.

LAZU, pl.-uri, agri vel soli cultu vacantis cultura; curatura, solu sau agru curatu de erbe relle, etc.; si: silva *cassa*, selba taiata si sterpita; — de aci: *lazuire*, -escu, v., *extirpare*, a face *curatura*, a sterpi erbele relle d'in unu agru; *lazuitu*, part. sup.: *agri lazuiti*, *lazuitulu unui agru*; *lazuitura*, s. f., *curatura*, etc.; — D. Miklosich attribue *lasu* la unu impromutu d'in slav. *lazú*, care

nu există în limb'a *slavica vechia*, ci numai în n. slav. *laz* = *distellinire*, *rum-pere a unei tellina*, si serb. *laz* = *silva cæsa*, spunendu-ne totu de una data co coventulu în cestiune e de origine germanica, fora înse se ne arrete unu coventu germanicu, care se esplece lucrulu; a-cestu-a remâne déro în suspensiune, *lis* sub *iudice*.

LAZUIRE, *lazuitu*, *lazuitura*; vedi *lazu*.

LEALITATE, s. f., fidelitas, sinceritas. (dupo fr. *loyauté*, în forma it. *lealtà*); sinceritate, curatîa de ânimă si de cogitulu, calitate de *leale*, adj., (reu : *le-aliu*, co-ci adj. it., e : *leale*, éro adj. fr. *loyal*), *sincerus*, *probus*, *fidus*, etc.; cui te poti increde, pentru co reutatea si fraudea nu intra în ânim'a si cogitului lui; — înse : fr. *loyauté-loyal*, cumu si it. *lealtà* — *lealtà*, nu su de câtu profunde corruptioni d'în integrele si intactele forme : *legale* = *legalis*; *legalitate* = (*legatitas*), si prin urmare cu greu se potu admite în limb'a nostra, care nu suferi assemîni mutilationi, cumu se vede d'în popularile : *tacere* = *tacere*, *placere* = *placere*, etc.; cari în fr. si it. occurrut mutilate în : *taire*, *plaire*, *placere*.

LEALU, -a, adj., vedi *lealitate*.

LEBEDA, s. f., 1. specia de passere, *cygnus*, (κύκνος), *cygnu*; 2. vestimentu, ce copere trunchiulu corpului; în acestu sensu, în locu de *lebeda* intra, de regula, diminutivulu acestui-a : *lebedea* sau *lebedella*, pl. *lebedelle*; — D. *Miklosich* refere *lebeda* fem. d'în limb'a romanésca la slav. masc., *lebedi*, allegandu, pentru confirmationea sea si : n. slav. *labod*, serb. *labud*, cech. si croat. *labut*, polon. *labeds*, si în alte : *lobod*; déro remânu doue mîce cestiuni de resolutu prin cercetarile invetiatiului slavistu, si a nome : a) care e radicea *verbale slavica*, care se esplice *passerea* : *lebeda*, si în dialectele *slavice* si în dialectulu *romanesco* ? = b) cumu se esplica coventulu *romanesco* în sensulu de sub 2 ?

LECA, s. f., mica, frustulum, ossa, ossula; mica, mîga, picatura, picu, buccatella : *una léca de vinu*; *nu e léca de casiu*; *addu-mi una léca de apa*; diminutivu *lecutia* : *una lecutia de tempu*

stete spenduratu de arbore; *nu manci una lecutia de casiu*, si se bei *una lecutia de vinu*? — coventulu, în acésta forma fem. : *léca*, convine perfectu, si în forma si în sensu, cu sanscr. *leça* = *picu*, *picatura*, *mica*, *buccatica*, etc. d'în radicea : *lec*. = a fi micu, de unde, forte probabile, grec. ὀλίγος = *pucinu*, cu o prefixu, cumu se face în multe casuri, ca în ἀμέλειν = *μέλειν* = *mulgere*; v. boruss. *kleuts* = *parvus*, lithuan. = *lêcas* = *macer*, etc.; — déro : ce se facemu si ce se dicemu, facia cu form'a masc. *lecu*, — nu în sensulu, ce are ca si f. *léca*, d'în locutioni ca : *nu e lecu de apa*, *nu aveti lecu de mente*, etc.; ci în sensulu de : *medicamentum*, *remedium*, *medicamentu*, *remediu*, *allinamentu* de dorere corporale, de morbu de insanitosire etc., — de unde si *lecarium* = *vindicatōriu*, f. *lecaressa*; v., *lecuire*, -*escu*, a vindicâ; de aci : *lecutiosu*, -a, vindicabile; *lecutōriu*, -*tōria*, adj. s., care *lecuesce*; *lecutu*, part. s., etc.? — D. *Miklosich* ne respunde promptu, déro totu asiá, ca si în multe casuri occurrenti mai înainte, fora se ne dea d'în ce radice *verbale slavica* a essitu subst. slav. *lêkũ* = *medicina*, d'în care, dupo invetiatiulu slavistu, ar fi impromutulu rom. *lecu* = *medicamentu*, producundu, ca confirmatione a assertiunei : bulg. cech. serb. *lêk*, polon. *lek*, goth. *lêkels* si *leikels*, v. germ. *lahhi*, anglosax. *lêce*, hibern. *leigh*, si adaugundu : e goth. *mutati* videntur slav. = d'în gothic'a *paru slavii a se fi impromutatu*; — déro : de ce nu d'în cea *romanésca*, d'în care, cumu amu arretatu, si avemu se arretâmu, *Slavii* au impromutatu multe cumu au impromutatu si Românii de la *Slavi*, déro cu multu mai tardu de câtu d'în alti fonti; — noi *pucinu* satisfacuti de esplicarea etymologica d'în limb'a *gothica* a coventului în cestiune, cercâmu, — cu debilile nostre poteri, — una assemîne esplicatione d'în form'a *leca*, care da probe de anticitate mai departata chiaru de câtu a sanscritului *leça*, — *leca*, asiá de originaria, ca si grec. ὀλίγος, e trassa d'în radicea *verbale* : *lec*-, sau *lec*-, éro-si mai originaria de câtu sanscr. *lec*-, care se traduce în limb'a populară a Româ-

nului in verbele : *lec-are* si *licare*, *licaire* (vedi si *lucomia*)=lingere, lam-bere=a linge, *lambi* sau *lampi*; *lecatu*, *licatu*, *licaitu*, part. sup.; *lecatura*, *lica-tura*, *licaitura*, s. f., actione si effectu allu actionei verbeloru; déro *licare*, *li-caire* nu se facu de câtu cu *piculu*, *pi-catur'a*, in *stille*, etc., care e cellu mai originariu sensu allu verbeloru date; inse *piculu*, *impucinarea*, *micusiorarea*, etc.; merge peno la *incetare*, *lipse*, *lessinu*, *lessinare*, etc. (vedi in Dictionariu *lessi-nare*, *lessinu*, etc.); asiã se face in for-m'a verbale : *licnire*, -escu, totu d'in ra-dicea *lle* (vedi mai susu), *fame* *tabe-scere*, *emorl* = a fi *lessinatu* de *fame* : *licnitu* de *fame*, nu mai *pote* de *licni-tu*, etc.; — d'in acea-asi radice e forte probabile co au essitu si : *lecire*-*licire*, *lecidu*-*licidu*, etc. (vedi in Dict. *licire*=*licedire*, *licidu*; si in Gloss. *leciu*=*lici-du*); — acumu, observandu co *medica-mentele*, in origine se dau in *picature* mai multu, in *decocte* de succu de erbe, si co chiaru asta-di *picaturele* *cotarui* sau *cotarui medicu* trecu ca mai bone in poporu si se buccura de mare reputatione, — credemu firmu, co avemu dreptulu a referi, si prin sensu si prin forma, masc. *lecu*=*medicamentu* la acellu-asi fonte, d'in carè a essitu curatu romanesculu fem. *leca*, trecundu apoi, cu impromutu, la *Slavi*, si *pôte* la *Gothi* si *altii*.

LECARE, *lecaire*, *lecatu*, *lecaitu*; vedi *leca*, *lucomia*, si *licare*-*licaire*; — d'in *le-chaire*, cu gutturalea *c* aspirata, si : *le-caire*, -escu, v., a) carere, indigere, de-siderare, a fi in *lipse*, a duce dorulu, a fi *seracu* *lipitu*; b) prlvare, spellare, exnere, a dispoliã, privã, *lipsi*, etc.

LECARESSA, *lecariu*; vedi *leca*.

LECHAIRE, -escu, v., vedi *lecare*, *le-care*.

LECIU, (pron. *leciu*), -a, f. adj. s., vedi *laciù* si *leciu* la *art. leca*.

LECU, *lecuire*, *lecutiosu*, *lecutoriu*, *lecutu*, vedi *leca*.

LEFA, s. f., 1. capitu capace allu lingurei : *lingur'a* are una *códa* si una *léfa*, ar *poté* inse avé doue *lefe* la celle doue *capite*, prov. *asta-u* va se dica *lin-gurã* cu *códa* mare si *léfa* mica; nu place

gastronomului *lingur'a* cu *códa* lunga si *léfa* *strimpta*; 2. merces, pretium, sti-pendium, pretiu de lucru, de servitiu, mercede, salariu : cu *lefe* se *prendu* *ser-vitori*; *fora* *léfa* nu *serve* *nemine*; — de aci derivate : *lefe*giu, *mercenarius*, *mer-cenariu*, *salariatu*; *lefaire*, -escu, v., a dá *lefa*, a prende si capitã cu *léfa*; *le-faitoriu*, -tória, adj. s., care da *léfa*; *le-faitu*, part. cui se da *lefa*; — se fia coven-tele in celle doue sensuri de sub celli doui numeri (1. 2), asiã de diverse in-tre densele? *lefa* de sub 1., *lef'a* *lingu-rei*, se refere, forte probabile, prin forma ca si prin sensu la acea-si fontana cu *laba*, (vedi *laba*; conf. si germ. *laefel*=lingura); totu aci se se refera si *lefa* de sub 2), in sensu de : *mediu* de *copere* sau *prendere* *pre* *cineva* in *servitiu*, sensu ce inco are radicea *lab* (vedi *laba*)? — Dict. de *Budã* trage *léfa* de sub 2. d'in grec. *λάτριον*=mercede de mercenariu=*λάτρις*.

LEFAIRE, *lefaitoriu*, *lefaitu*, *lefe-giu*; vedi *léfa*.

LEFTICA, s. f., *lectica*, *currus biro-tas*; *lectu*=patu de portatu mai allessu nepotentiosii; *carrutia* cu doue rote; — cumu se vede, corruptu d'in *leptica* = *lectica*, (vedi *lectica* in Dictionariu).

LEFU, pl. *lefuri*, *lefuire*, *lefurire*, *le-fura*, *lefuru*, vedi *lafu*-*lafuri*.

LEGINE, s. f. pl., d'in *léganu*, *cunna*, *cunabula*; vedi *léganu* in Dictionariu.

LEGUINTIA=*leguentia*, *leguire*, etc.; vedi *logoda*.

LEHAIRE, -escu, *lehaitu*; vedi *lechaire*.

LEICA, s. f., vedi *lelle*.

LEITU, -a, adj., *simillimus*, *consimil-lis*, omnino *similis*, par, compar, *idem*; forte assemine, cu totulu si in totu as-semine, care pare in tote acellu-asi, etc.: *copillii* *tei* su *leiti* *tatalui*; *ellu* e *leitu* cu *tene*; mai allessu ca adverbii : *face leitu* cu *tene*; — probabile d'in unu verbu perdutu *leire*=*linere*.

LELLA, *lelle*, *lellisiora*, *lellitia*; vedi *nana*.

LEMAIA (pron. *lemãia*), *lemaióra*, *lemaios*, *lemaitia*, *lemãiu*, *lemoniada*; vedi in Dict. *lemonia*, *lemoniara*, *lemoni-osu*, *lemóniu*, *lemóniu*, *lemonata*.

LEMNOSIRE, -escu, v., vedi *inlemnosire*.

LENCA, s. f., *palliolum*, vile *pallium*; mantellu reu portatu, reu facutu.

LEPEDEU, s. m., *litenum*; pândia de coperitu patulu, lintiolu;—neconoscutu d'in coce de Carpati.

LESITIA sau *lessitia*, s. f., *salles*; specia de passere.

LESNE, adj., *facilis*, *commodus*, *levis*; liusioru de facutu, facile, commodu: *lucru lesne de dissu, déro greu de facutu*; *omeni liusiorelli si lesni de inselatu*;—derivate: *lesnire, -escu*, mai allessu cu *in*: *inlesnire, -escu*, v., a facilitá, a face *lesne* de essecutatu, a procurá, etc.: *a inlesni callea cuiva*; *a inlesni mediele de vietia*; *a inlesni banni cuiva*; *lesnitu* = *inlesnitu*, part. sup., *lesnitiosu*—*inlesnitiosu, -a*, adj. s., *lesnitione* si *inlesnitione*, s. f., etc.;—coventulu nu pare a avé form'a covenita limbei romanesce, si, probabile, e slav., inse form'a slavica *lístinŭ* data de D. *Miklosich* nu infaciosiédia bene pre *lesne*.

LESNIRE, *in-lesnire*, *lesnitiosu*, *lesnitoriu*, *lesnitione*, etc., vedi *lesne*.

LESIU, s. m., vedi *lessiu*.

LESSA, s. f., *crates*, *rete*, *nassa*, *fruticetum*; 1. grate, retella, pléssa pentru diverse nsuri, cumu de prensu pesce, de oscatu pome, etc.: *lessa pote fi si de nouvelle, de lemne; déro se facu lesse si de acia, de funicelle*, etc.; 2. *lessa*=padurice cu arbori mici, cu tufe, rara si in parte taliata, etc.;—D. *Miklosich* refere *lessa* la slav. *lěsa*; noi nu vedemu neci una esplicare etymologica a coventului *slavicu*; de acea-a ne permittemu a afirmá, co *less'a romanesca* pote fi essitu d'in *plessa* de la *plettere* = *plestere* = gr. *πλεξ-ειν*,—supprimendu-se *p*, ca si *b* in *blastariu*.

LESSIU, s. m., *cadaver*; *morticina*, *mortatione*, *cadaveru*, *corpu mortu*, in specie, *corpu de bestia morta*;—derivate: *lessuire, -escu*, a se face *lessiu*, a cadé si *jacé mortu*, a fi *lessinatu*;—afine cu: *lessinu*, *lessinare*, etc., care vedi in *Dictionariu*.

LESSUIRE, *lessuiritu*; vedi *lessiu*.

LETIOSU, -a, adj., vedi *letiu*.

LETIU, s. m., 1. in locu de *latiu* = *laci*, de care vedi in *Dictionariu*; 2. *letiu*=*argilla*, *lutu*; de unde si: *letiosu*=*lutosu*, *argillosu*.

LEURDA, s. f., specia de planta (*Diction. Barcianu* esplica prin germ. *bergknohel*, *Dict. de Buda* prin *allium montanum*=germ. *bergknohel*); vedi si in *Dictionariu leurda*.

LEURUSCA (cu *s* aspru sibilante), s. f., specia de planta, acea-asi cu *laurusca* = *labrusca*, ce vedi in *Dictionariu*.

LEUSCIANU, s. m., vedi *leustianu* in *Dictionariu*.

LEVENDA si *levendula*, s. f., vedi *livanda*.

LIBOVU, s. m., *amor*, *amore*; coventu introdussu óre-candu prin carturararii slavoni, care inse n'a potutu prende radecina, si a cadutu in desuetudine;—compara si *ibovu* si *ibovnicu*.

LIBUTIU, s. m., *larus*, specia de passere palustre, germ. *kibitz*, ung. *libuez*;—neconoscutu d'in coce de Carpati.

LICARE, *licatu*, *licatura*, *licaire*, *licaitu*, *licaitoriu*, *licaitura*; vedi *léta* si *lacomía*;—de aci inse si form'a mai desvoltata: *licarire, -escu*, v., *ligeré*, *ligerire*, *lambere*, *avide vorare*; a linge, lambi, lampi, sorbi, suge, mancé si bee cu aviditate, se dice in specie mai allessu de câni si de catusie, inse si de ómeni: *licarescu d'in tote câte le placu*;—derivate: *licaritione*, s. f., *licaritariu, -tória*, adj. s., *licaritu*, part. sup., *licaritura*, s. f., *licàu*, adj. s., in acellu-asi sensu cu *licaritosu* si *licaritariu*, analogu in forma si in sensu cu *lingàu*; inse form'a unoru assemeni covente e suspecta, si remâne a se regulá;—déro: *licarire* in sensu de *lucire*, *relucire*, etc., e reu applicatu in locu de: *lucuire* sau *lucurire*, de cari vedi in *Dictionariu*.

LICARIRE, *licaritosu*, *licaritariu*, *licaritu*, *licaritura*, *licàu*; vedi *licare*, *licaire*.

LICHEA, s. f., pl. *lichelle*, inse dupo rea pronuntiatione reu scrissu in locu de: *lipéa*=*lipella*, pl. *lipelle*, de cari vedi in *Dictionariu*.

LICHNIRE si *lihnire*, *lichnitù*, *lich-*

nitura, etc., cu aspiratione a gutturalei in locu de : *licnire*, *licnitu*. *licnitura*, si fonetice armonisatu : *lignire*, *lignitu*, *lignitura*; vedi *licnire*, *lignire*.

LICNIRE si *lignire*, -escu, *licnitione* = *lignitione*, *licnitu* = *lignitu*, *licnitura* = *lignitura*; vedi *léca* spre finitu.

LIFERANTU, adj. subst., d'in v. *liferare*, v., (d'in germ. *liferu* = fr. *lvrer*), ministrare, subministrare, suppeditare, instruere, providere. praeberere, etc.; a pune la indemâna, a ministrá sau subministrá celle necessarie, in specie, a procurá, a provedé, approvisioná, etc., (vedi si *furnire*); derivate : *liferatoriu*, -tória, adj. s. = *liferantu*. (mai bene ar fi *liferante*, de si acésta forma, ca si celle alte alle coventului in cestione, su tote de reprobatu si de reiectatu, pentru co su strainismi, si apoi d'in coce de Carpati, pre câtu scimu, nu se connoscu neci de cumu; forme pure si conforme limbei nostre aru fi : *liberare*, *liberante*, *liberatoriu*, *liberatu*, etc., de unde s'au impromutatu si germ. *liferu*, cu tóte derivatele selle), *liferatu*, etc.

LIFEBARE, *liferatoriu*, *liferatu*; vedi *liferantu*.

LIGA, s. f., d'in *ligare*, dupo fr. *ligue* = *fœdus*; confederatione, associatione politica.

LIGHIANU, s. m., *labrum*, *lavacrum*, *pelvis*; vasu de lauatu, de spellatu, in specie, de spellatu faci'a si mânule; — nu credemu, cumu asseru unii, co ar fi coventu tercescu, ci forte probabile, essitu d'in gr. *λέκος*, de unde : *λεκάνη*, *λεκάδιον*, n. gr. *λεκάδι*, demin. trecundu successive prin forme : *lecaniu*, *leganiu*, *lecanu* = *lechianu*, *legianu* = *leghianu*, (prin stramutarea lui i d'in syllab'a finale in cea media, fora se se sibile gutturalea); deci ca, facia cu scriptur'a romanesca, se fia potentiosa si de aci inainte essistenti'a coventului in limb'a nostra, se cere a reduce vocalea i la loculu seu primitivu, adeco in syllab'a finale : *lecaniu*, *leganiu*, afora de nu preferimu, mai allessu in scriptura, celle romanice : *lauacru* = *lavacru*, *labru* = *lavru*, *pelve* = *pelvis*, etc.

LIGHIOIA si *lighionia*, *lighiona*, s.

f., animal immundum, spurcum; animale spurcu, imundu, care si бага botulu in tote; se dice inse si unui *omu spurcu*, *gret'osu*, *importunu* si *intolerabile*; — coventulu are, cumu se vede, forma augmentativa d'in unu primitivu : *lighia* = *ligla*. essitu d'in *lig* = *lic*, de unde : *licare*, *licarire*, etc., cu sensu de : *ceva ligaritoriu* = *care* si бага botulu in tote, si prin urmare : *ceva spurcu*, *spurcatu*; de aci si *poporele selbatice*, *straine*, *pagâne calificate de Români* cu nomele de *lighione*.

LIGHIONA, s. f., vedi *lighioia*.

LIGNIRE, -escu, *lignitu*, *lignitura*; vedi *licnire*.

LIHAIRE, *lihaitu*; vedi : *lehaire*, *lichnire*, *licnire*.

LIHODIELA, s. f., statu, calitate de *lihodu*, -a, adj., *insipidus*, *insulsus*, ne saratu, insipidu, gretiosu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

LIHODU, -a, adj., vedi *lihodiéla*.

LILIACHIU, -a, adj., d'in *liliacu* ca arbore : de colorea florei *liliacului* : *rochia liliachia*, *cingutori liliachie*; — si form'a : *liliacosu*, -a, adj., cu sensu mai energicu de câtu *liliachiu*, si, pre longa acestu-a, cu sensulu : *liliacosu*, -a, = de *liliacu*, de lemnu de *liliacu*.

LILIACOSU, -a, adj., vedi *liliachiu*.

LILIGU, s. m., *alumnus*; cellu crescutu de cineva, *alumn*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

LIMBAGIU, s. m., dupo fr. *laugage*; modu de *limbu*, de vorbire, de espresione; — nu e de recomandatu cu asemine forma straina limbei nostre.

LIMFA, s. f., *lymphe*; apa, licore aposa; — inse form'a coventului nu e corecta, ci se cere sau *limpa* sau *lymphe*, de care vedi in Dictionariu, asiá si *lymphaticu* sau *limpaticu*.

LIMFATICU, -a, adj., vedi *limfa*.

LIMPEDIELA, s. f., forma repugnantă limbei, in loculu carei intra bene : *limpedire*, *limpiditate*, etc.

LINDICU, pl.-e, vedi *lenticu* in Dictionariu.

LINGASIU, -a, adj. s., d'in *lingere*, inse form'a d'in Dict. *lingariu* e de preferitu; alta forma : *lingàu* e mai ener-

gica decătu *lingariu* sau *lingasiu*; déro si această forma rămâne a se judecă.

LINGAU, (pron. *lingâu*), adj. s., vedi *lingasiu*.

LINISCE si *lenisce*, s. f., tranquillitas, quies, placiditas, lenitas; statu, calitate de *linu* sau *lenu*: lenitate, tranccillitate, repausu, pace, cieste, statu neturburatu, neturburare de suffletu, placiditate, etc.: *liniscea noptei, somnului, tempului, suffletului*, etc.; — derivatele: *liniscire* si *leniscire*, -escu, v., a face *linisce*, a pune in *linisce*, a impacă, allină, imblândi, tranccillă, etc.; *leniscitoriu* = *leniscitoriu*, -tória, adj. s., care *linisce*; *liniscitu* si *leniscitu*, part. sup. adj.: *stau liniscitu, nu su liniscitu de spre capillu*, etc.; — *linisce* sau *lenisce*, s'ar paré a fi in origine, unu adv. d'in adj. *leniscu*, -a, formatu d'in *lenu* = *lenis*, cu tôte aceste-a nu lu recommendămu.

LINISCIRE, *liniscitoriu*, *liniscitu*; vedi *linisce*.

LINO, (pron. *linó*), si *linou*, s. m., dupo fr. *linon*, cea mai fina pandia de *linu* sau *inu*; — coventulu, cumu se vede, e d'in *linu* = *inu*, si, spre a poté prende radecina in limb'a romanéscă, se cere a lenă una forma covenita acestei limba, de essemplu, form'a augmentativa: *linone* sau *linoniu*, ca si fr. *linon*.

LIOCHIU, -a, adj., *ecceles color*; colore rossia forte viuă (fr. *écarlate*, germ. *scharlachroth*, it. *scarlato*); — d'in coce de Carpati neconnoscutu; inse pote fi ceva formatu d'in *ochiu*, *ce bate la ochiu*; potemu inse applică in loculu lui si: *scarlatu*, -a, de unde si *scarlatina*.

LIORA, *liorca* si *liurca*, s. f., *lioru*, m.; vedi in Diction. *liurca*, *lorica*, *loriu*; totusi aci e de observatu, co d'in *liorca* si *liurca* se andu si forme ce lipsescu in Dictionariu, adeco: a) adj. *liorca* si *liurcu*, -a, *sordidus*; *spureus*, *sordidu*, *spureu*, *intinatu*, etc.; b) verb. *liorca* si *liurcare* = *liorcaires* si *liurcaire*, -escu, *sordidare*, *spureare*, *contamiuare*, a sordí si sordidă, *intină*, *spureă*, etc.; *liorcatu* si *liurcatu* = *liorcaitu* si *liurcaitu*, part. sup. subst.; *liorcatura* si *liurcatura* = *liorcaitura* si *liurcaitura*, s. f., etc.

LIORCA, *liorcaire*, *liorcaire*, *liorcatu*,

liorcaitu, *liorcaitura*, *liorcaitura*, *lioru*; vedi *liora*.

LIPELA, s. f., d'in *lipire*, forma strana si de reprobatu, candu avemu forme pure si corecte ca: *lipire*, *lipitura*, etc.

LIPSCANESSA, *lipscantia*; vedi *lipscanu*.

LIPSCANU, -a, adj. s., forma mutilata d'in *lipsicanu* de la *Lipsia*, cetate germana, de unde se comparău mai tôte stofele de vestimente; *lipsicanu* = negociatoriu de stofe; — de aci si: *lipscanessa*, mai bene: *lipsicanessa*, muliere a *lipsicanului*, sau muliere ce in nomele seu, are *lipscantia*, — *lipscantia*, mai bene: *lipncantia*, s. f. abstr., maiestria sau officina de *lipsicanu*.

LIPSICANESSA, *lipscantia*, *lipsicanu*; vedi *lipsicanu*.

LISITIA, sau *lissitia*, s. f., vedi *lesitia*; de observatu inse, co se applica si la *mergu* = *mergus*.

LITICASIU, s. m., *plisclemus*; pescisioru, pesce micu, *puticu*; — neconnoscutu undeva d'in coce de Carpati.

LITROSIRE, -escu, v., (cu s *lene*, ca in tote celle grecesci de acea-asi forma: *agonisire*, *aforisire*, etc.), *solvere*, *liberare*, *conficere*, *effluere*, *perficere*; *perdere*, *pesundare*, etc.; d'in grec. *λυτρώειν*, *λύτρωσις*, de la *λύειν* = *solvere* = a desface, a desface, in specie, *detoriele* = a *solve*; a effece, effectuă, fini, termină; a perde, nemici, déro si: a mantui, liberă, salvă, etc. (acăsta estensione si varietate de sensu probédia invederatu, co coventulu datédia, in limba, chiaru in gur'a poporului, inco d'in departata vechime): *ne amu litrositu amendou de detorie*; *eu sciam, co am litrositu detori'a cotra tene*; *se ne litrosimu computele*; *ce mi ai datu de lucru, n'am litrositu inco totu*; *abiă am litrositu edificiuu, inceputu de mai multi anni*; *ellu ne a litrositu de tote nevoliele*; *nu te va poté litrosi nemine de acestu morbu immedicabile*; *resipitorii si prodigii litrosira*, in câteva dille, *splendidele loru patrimonie*, etc.; — derivate: *litrositione*, s. f., *actione* si *effectu de litrosire*; *litrositoriu*, -tória, adj. s., care *litrosesce*:

litrositorii nostri de despotismu si tyrannia; litrositu, part. sup. subst. cumu: *litrositi de tote peccatele, muliere litrosita de toti copillii*, etc.

LITROSITIONE, *lotrositoriu, litrositu*; vedi *litrosire*.

LIURBENU = *lurbenu* si *liurberu* = *lurberu*, s. m., *laurus, laurus nobilis, L. lauru*, specia de arbore, alle cui fructe se dicu *laura*; — d'in coce de Carpati coventu necaire connoscutu; ellu e de certu, germ. *lorbeer*, straformatu, la celli de d'in collo de Carpati, in mai multe forme.

LIURBERU, s. m., vedi *liurbenu*.

LIURCA, *liurcaire*, etc.; vedi *liora*.

LIVANDA, s. f., *lavandula*; specia de planta, de care vedi in Dictionariu: *lavanda* si *lavandula, lavenda* si *lavendula*; déro formele coventului celle mai pucinu de reprobato su: *levenda* si *levendula, livenda* sau *livenda, si livendula*, etc.

LIVENDA, *livendula*, etc.; vedi *livanda*.

LIVEDA, s. f., pl. *livedi*, forme pucinu corecte, au se se suplesca cu celle d'in Dictionariu mai corecte: sing. *livade*, plur. *livadi*, si mai originale: *libade*, pl. *libadi*.

LIVREA (pron. *livréa*, pl. *livrelle*), s. f., (fr. *livrée*), famill insignia, vestis famularis; vestimentu de servitori ai unei case, insemnatu prin insemne, ce l'aréta co e servitoriu acellei case; — pote, co s'ar accomodá coventulu, intru câtuva, limbei nostra, déco s'ar traduce in form'a *librella*.

LIVRESONU si *livrezonu*, s. m., reu formatu d'in fr. *livraison* = liberatione, si de acea-a inadmissibile in limb'a romana.

LIZIRE, -escu, v., subridere, aridere; a subride, aride, medí sau midí; vedi *medire* in Dict.

LOBADA si *loboda*, s. f., specia de planta = *chenopodium atriplex* vel *atriplex*; — *lobada de gradina* = *atriplex hortensis*, Linn.; — d'in slav. *loboda*! déro D. *Miklosick* nu ne da ca proba la assertionea sea de câtu: n. slav. serb., *loboda*, bulg. *lobodă*, mag. *lahoda*, cech.

loboda; — de ce inse ar fi roman. *lobada* d'in slav. *loboda*? nu ar fi mai bene d'in lat. *loba*, de unde roman. *lobada*, si de aci si slavicultu cu tote celle alte?

LOBODA, s. f., vedi *lobada*.

LOCALU, adj., d'in *locu*, nu e correctu in forma, vedi in Dictionariu addeverat'a forma: *locale* = *de locu, pre locu*, etc.

LOCASIU, s. m., forma de reprobato in *locu* de: a) adj., *locale, locariu*; b) subst. *locuentia*, etc. date in Dictionariu; vedi si *lacasia* in Glossariu.

LOCOTARETIU, *locotaria*; vedi *locotire*.

LOCOTIRE si *locutire, -escu*, v., loquitar, deblatterare, garrire, nugari; a nu inchide gur'a si tacé, a avé mancarime de vorba, a limbuti, garri, a spune verdi si uscate, a nu i mai tacé gur'a, etc., directu d'in *locutu* = *locutus*; derivate inse directu d'in verbulu: *locotire* = *locutire*: *locotitione* = *locutione*, s. f., actione de *locotire* = *locutire*; *locotitosu* = *locutitosu*, -a, adj., applecato, avendu mancarime de a *locotire* = *locutire*; *locotitoriu* = *locutitoriu, -tória*, adj. s., *loco'itu* = *locutitu*, part. sup. subst. d'in *locotire* = *locutire*; *locotitura* = *locutitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *locotire* = *locutire*: ce atâte *locutiture*! — in Dictionariu inco e data form'a: *locutire* = *locotire*, cumu s'a dissu mai susu trassa d'in *locutu* = *locutus* de la *locere* = loqui; inse d'in acellu-asi *locutu*, directu, afora de verbulu, espositu mai susu cu derivatele lui, occurru si derivatele: *locutariu, -a*, (intratu in Dictionariu unde vedi *locutariu, -a*), si: *locutareciu* = *locutareciu* = *locotaretu, -a*, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *locutariu*, inse cu multu mai energicu de câtu acestu-a, asiá co insémna: *ineptas garulus, nugator*, cellu ce vorbesce, in addeveru, seccature verdi si oscate; — cumu essiste *locutire* = *locotire*, cumu essistu *locutariu* si *locutareciu* in gur'a poporului; canta se fia statu si verbulu: *locutare* = *locotare, locutatu* = *locotatu*, etc. in sensu intensivu, ca si form'a data in Dictionariu *locitare* = loquitar, essitu directu d'in *locere* = loqui, pre cându

locutare=*locotare* a essitu d'in part. *locutu*;—apoi : a) *locutiosu*,-a, applecatu la *locutu*, aprope : cu mancarime de *locutu*, ca si *locutareciu*; β) *locutiu* = *locutivu*,-a, aptu a vorbi, la tempu si la locu, etc.,—d'in *locotariu*=*locutariu*,-a, pare a avé cursu si unu verbu : *locutare*, *locutaritu*, etc., in acellu-asi sensu cu *locutire*=*locotire* : inse se ne marginimu, coimmeusa si inessauribile e fecunditatea Românuului cu acellu-asi coventu.

LOCOTITIONE=*locotitione*, *locotiosu*=*locutiosu*, *locotitoriu* = *locutitoriu*, *locotitu*=*locutitu*, *locotitura*=*locutitura*, *locutiosu*, *locutiu*, *locutivu*, etc.; vedi *locotire*.

LOCSIORU, s. m., d'in rea pronuntia rea scriuere; vedi in Dictionariu form'a correcta: *locusioru*.

LOCUINTIA, s. f., vedi in Dictionariu *locuentia*; de aci : *locuintiosu*, bene scrisu, *locuentiosu*, care se pôte locui, abitabile.

LOCUTIRE, *locutiosu*, *locutitu*, etc.; vedi *locotire* si *locotitione*.

LODBA, s. f., planca, crassior tabula, scandura, mēsa de vile calitate;—strainismu cu forma antipathica limbei române, de care nu scimu se fia undeva cunoscutu d'in coce de Carpati.

LOGIA si *loja*, s. f., (fr. *loge*), casa; incapere mica in un'a mare, in specie, incapere de câteva persone in theatru; incapere unde se stringu membri ai unei societate *secreta*;—pote form'a *logiu*=*logeum* ar fi de preferitu.

LOGODA, (pre a locuri : *logodna*, de care vedi mai la valle), s. f., *sponsalia*=*sponsalie*, promissione solenne de a se conjunge in casatoria : *logod'a se pote face in casa prin intermediulu parentiloru*, sau si in secretulu celloru doui de conjuncti prin sancte si inviolabili juramente; *logodna*, d'in contra, pare mai solenne, in templu, inaintea parentiloru si a sacerdotelui;—directu d'in *logoda*,—de si s'a spusu mai susu co ar fi mai pucinu solenne de câtu *logodn'a*, nu e inse cumu se vede d'in derivate, asiâ de grave si de cea mai inalta d'in domeniulu moralei rationale, cumu e lo-

godn'a aprope d'in domeniulu civile si basericescu—, directu d'in *logoda* esse verbulu : *logodire*,-escu, care insēma nu numai : *spondere*=*spondere*=a responde pre onōre a fi fidele la ce a promessu, etc.; ci, si mai allessu, ce resare d'in frasi, ca : *parentii si logodira fēt'a cu junele amicului; fēt'a inse se si logodisse fora a spune parentiloru*, cu junele amicului *parentescu de multu amante fetiorei; sacerdotele logodī, pre principe cu principess'a; se ne logodimu si se morimu amendoui indatou dupo logoda*; metaforice : *eroulu addeveratu se logodesce cu morte a pentru vertuti mari; a se logodī cu sufferintiele celloru in miseria si assupriti*, etc.; *logoditoriu*,-tōria, adj. s., care *logodesce* sau se *logodesce* : *logoditorii nostri voru fi ccerulu cu stellele, pamentulu cu arborii si verdetiele tote, cu sorele de a supr'a in splendida maiestate*; — *logoditu*, part. sup. subst. celli *logoditi*, cellu *logoditu si cea logodita*; nu e tempu de *logoditu*; *logoditulu suffleteloru si ânimeloru vostre*;—*logoditura*; s. f., actione si effectu, statu de *logodire* sau de *logoditu*; — totu d'in *logoda* si form'a : *logodna*, care e, de certu, in locu de *logodina*, cu i suppressu, fem. d'in unu adj. *logodinu*,-a, essitu directu d'in *logoda*; precumu d'in *logoda* se formâ si adj., *logodicu*,-a, asiâ d'in *logodna* = *logodina* se formâ : *logodnicu*=*logodinicu*,-a;—câtu pentru etymologi'a coventului *logoda*, care, ca cea mai simpla, a datu tote celle alte, Dict. de Buda produce : grec. ἑγροῶν = *spondere*, care cu allu nostru *logoda* coincide, de certu, in sensu, nu coincide inse neci de cumu in forma; altii referu *logoda* la grec. λόγος = *coventu*, compositu cu δέσιν = *legare* sau cu θέσιν = *τίθεσθαι*=*ponere*, de unde apoi si alle nostre : *logothetia*=*logothetu*=*logofetia*=*logofetu*, (vedi in Dict. *logothetia*, *logothetu*); cu coventulu grec. λόγος si unulu d'in celle alte doue, amu capitâ in addeveru, unu coventu grecescu, analogu si in sensu si in forma cu cu allu nostru *logodire*; inse : α) in primulu locu, unde se afla, la Greci, acestu analogu? β) cumu a potutu formâ pe-

porulu român unu coventu d'in doue alte covente, unu coventu popular, si nu datu prin docti, ca : *monomania*, etc? — neceese e déro a recurge la fontâne mai populari alle Românului, lassandu la una parte pre invetiatulu slavistu *Miklosich*, care ne pune inainte pre *fiulu romanescu logoda pre parentele slavicu lagodîni*, — coventu ce nu esiste neci in *lexiculu paleoslavicu*, — dandu-i ca sensu : *aptus* = *aptu*, *capace*, fora se ne presente alte probe de câtu polon. *lagodzie*, care érosi nu se pote esplicá de câtu pote prin imaginariulu slav. *lagodîni*; — se cercâmu déro a esplicá *logoda* d'in ensasi limb'a nostra : noi credemu firmu co *logoda* a esistu d'in *legare* = *ligare*, a nome d'in part. *legatu*, -a, transformatu successive in : *legadu* — *legada*, *legudu* — *leguda*, *legudu* — *léguda*, *logodu* — *logoda*; nu numai atât, ci, si mai vertosu, d'in unu adj., sau subst. s'a formatu : *legu* -lu (conferé : *legu* -lu si *deslegulu*, ca si *invetiulu* si *desvetiulu*, etc), d'in acestu adj. sau subst. occorre in poporu verbulu : *leguire*, -escu, ca si : *leguire* d'in *lege*, cu sensulu, mai allessu refl., *a se legu* = *obligari*, *promittere*, etc., *a se legá*, *obligá*, *legá*, cu juramentu, si in specie, *a se legá* = *a se logodí*; de aci derivate : *leguente*, part. adj., care se *laguesce*; s. f. *laguentia*, statu, calitate de *leguente*, (reu sub condeliulu certoru *carturari ignoranti de limb'a lor*, essi form'a fedosa : *leguela*), etc.; déro si d'in part. *legatu* de la *legare*, si in modu directu : *legatuire*, *legatuitoriu*, *legatuitu*, *legatuitura*, etc., in acellu -asi sensu cu form'a d'in adj. sau subst. *leguire*; — d'in cari, mai allessu, d'in *legatu* a essitu *logoda*, — neavendu spatiu a ne mai intende, afora asupr'a *gothicului* : *llugalt* = *nubit* = *se însóra*; — care, probabile, a potutu trece de la *Români* la *Gothi*, in stravechiele tempuri, candu aveau relationi cu *Români Gothii* impromutara si altele de la acei -asi, cumu a demonstratu si *repausatulu intru fericire J. Maiorescu. M.* — Cu tôte aceste -a noi credemu co e bene a mai lassá cestionea suspensa. *L.*

LOGODIRE, *logoditoriu*, *logoditu*, *logodna*, *logodina*, *logodnicu* = *logodnicu*, *logodicu*, etc.; vedi *logoda*.

LOGOFETELLU, *logofetessa*, *logofetia*, *logofetire*, *logofetu*; vedi in Dictionariu *logothetia* si *logothetu*, d'in care au cursu deminut. *logofetellu*, fem. *logofetessa* si verbulu *logofetire* cu tôte derivatele selle.

LOIALITATE, *loialu*; vedi *lealitate*, *lealu* in Glossariu, sau mai bene *legale* si *legalitate* in Dictionariu.

LOITRA, s. f., *cancellatum plaustrilatus*; un'a d'in celle doue latiri mai lunge alle unui carru sau alle unei carutia : *carruti'a are doue loitre*, cumu *are si carrulu mare numai doue loitre mai mari*; — se fia *loitra* d'in germ. *leiter*? noi inclinâmu a crede firmu, redimandu -ne, in speciale pre *rotari'a romanesca cu atât'a deligentia practicata neinterruptu d'in uitate tempuri*, inclinâmu a crede firmu, co *loitra* e romanesca, nascuta d'in coventu romanescu, a nome d'in *leuare*, transformatu in pronuntia si in *lu* -are si chiaru in *lo* -are, de unde *lo* -itra, cu sensulu de : *ceva destinatu a leuá*, *subleuá*, *incapé*, éro in specie : *mediu de capacitate a unui vegiclu*.

LOJA, s. f., vedi *logia*.

LOLACHIU, *loliachiu*, s. m., vedi *lulachiu*.

LOLOTIRE, *lolotitu*, *lolotitura*, *lolotu*; vedi *lallaire*.

LOMPAU (pron. *lompàu*), s. m., *siphon*, *siphunculus*; *tiéva*, tubu de circulatione a unui licidu : *siphone* = *sifone* *siphunculu* = *sifuncu*; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

LOPATARE, si *lopataire*, v., d'in *lopata* : a dá cu *lopata*, a mená unu vasu plutitoriu cu *lopate*, etc.; derivate : *lopata* si *lopatitu*, part. sup. subst.; *lopatorium* si *lopatorium*, -tória, adjectivu s., etc; — potu intrá in Dictionariu cu celle dejá intrate : *lopata*, *lopataru*, *lopателя*, etc.

LOPTA, s. f., *pila*, *pilae ludus*; jocu de *pila* = *mince*, cumu si instrumentu de acestu jocu : *pila* = *mince*; — coventu neconoscutu d'in coce de Carpati; inse nu

credemu, — cumu affirma unii, — co *lopta* e unguresca, ci, si mai vertosu, d'in contra, co Ungurii au corruptu in *lepta* coventulu romanescu *lupta*, co-ci *lopta* nu e de cătu *lupta*, *lupta copillaresca* cu *arma de lupta copillaresca*.

LORA sau *loria*, s. f., vedi *lora*.

LOBNARE si *lorniare*, v., (fr. *lorgner*), 1. limis oculis intueri; a se uită la cine-va cu cōd'a oculului, a caută cu ocli limi; 2. trans conspicillum inspicere, a se uită, a spectă prin *ochianu*, etc.; — instrumentulu de inspectione e *lorieta* sau *lornieta*, s. f., fr. *lorgnette*, *conspicillum*, *ochianu*, *conspicillum*; — pucinu conforme limbei nostra propria.

LOBNETA, *lorniare*, *lornieta*; vedi *loriare*.

LORU sau *loriu*, adj. s., vedi *loria*.

LOSA, LOSIRE, etc., vedi *losa*, *losire*, etc.

LOSCE, s. f., sers; *sorte*, *sortiu*, *sorti*; parte ce cade cuiva in *sorti* la tragerea sortiloru *pre una fortuna*; — germ. *loos* ! terminu neconoscutu d'in cōce de Carpati, unde, *pre longa* : *sorte*, *sortiu*, *sorti*, etc., se aude si form'a : *lotu*. de care vedi in Dictionariu sub 2., unde sta si form'a : *lotoni*, cu una conformatione convenita limbei propria, in locu de form'a : *lotonu*. dupo fr. *loten*.

LOSNICU = *losnicu*, *losnisiuru* = *losnisiuru*; vedi *losa*.

LOSTONU, s. m., vedi in Dictionariu *lastunu*.

LOTERIA, s. f., reu pronuntiata si reu scrisa, de a cui forma mai correctă vedi in Dictionariu : *lotaria*.

LOTONU, s. m., vedi *losce*.

LOVELA, s. f., d'in *lovire*, forma de reprobata, care se pote supleni prin substantivulu verbale *lovire*, subst. *lovitu-lu*, *lovitura*, etc.

LOVISCE, s. f., *locus paludosus*, *placina*; lacu, locu paludosu in specie : *pescina*, *stagnu* sau *stamnu* (de *pesce*); — pote in locu de *lavisce*, de unde si : *lavisca* d'in *lavare* = *lauare*, asiă co sensulu coventului ar fi in origine : *apa*, *locu cu apa bona de crescutu pesce*.

LOZA, (pre a locuri : *lōsa*), 1. ca adj.

in fem. pentru amendoue generile, cu sensulu de : *hebes*, *stultus*, *stolidus*, *demens*, *delirans*, *divagans*, etc.; *stultu*, *delirante*, *divagante*, *aliurante*, *ebete*, *essitu* d'in menti, etc.; acestu sensu, cumu si form'a de constructione, de essemplu : *una lōza de muliere*, *una lōza de barbatu*, *nesce loze de pretensi preceptu*, *nesce loze de administre*; *vai de tene cu loze in nevolia ! cu loze vrei a te intellegi ?* etc., 2. ca subst. in apparentia cu altu sensu differitu de cellu de sub 1., adeco : *palmes*, *sarmentum*, *ramulus*, *aureulus*, etc., *ramu*, *braciu allu plantei*, *vitia*, *curpine de cucumeri*, *de cucurbita*, *blastare*, etc., in specie, *blastare*, *vitia*, *ramu de vinia* : *palmitu*, *sarmentu*; — derivatele : *losire* si *luzire*, (pre a locuri : *losire*), *-escu*, v., *delirare*, *divagari*, *ineptire*, etc., a *deliră*, *aliură*, *divagă*, a vorbi *inepte*, a si essi d'in menti, a fi *stultu*; *lositu* = *luzitu*, part. sup., *lositura* = *luzitura*, s. f., *actione*, *actu*, *fapta*, etc., de *losire* sau *luzire*; — alte derivate paru a se referi, in parte, si la sensulu de sub 2. : *losnicu* si cu i de *longa z*, *cadutu* : *losnicu* si *losnicu*, -a, adj. s., care *delira*, *aliurédia*; de unde si demin. *losnicioru* = *losnisiuru*, -a, adj. s., camu *delirante*; ca subst. m., reale : *losnisiuru*, una *planta*, *solanum dulcamara*, *Linn.* — in fine cu form'a cea mai originaria, cumu si sensulu integru de sub 1. : *ludu*, -a, adj., *stultus*, *stolidus*, *delirans*, *ineptus*, etc., *stultu*, *ineptu*, *delirante*, *bobletiu*, etc., — acēsta forma, cumu attensem, e cea mai originaria, si ar fi de preferitu a se serie dupo dēns'a : *lodia* = *ludia*, *lodia* = *ludia*, *lodire* = *ludire*, etc., noi credemu, co coventulu : *ludu*, -a, ca si *lodiū* = *ludiū*, e nascutu d'in *lud-cre* = *ludere*, cu sensulu primitivu de : *ce e de lusu* = *de risu*, *ridiculu*, *risibile*, si prin urmare : *cine e illusu*, in *illusione*, *visedia*; sensulu de sub 2. se concilia cu cellu precedente asiă : *ce e ludente*, *ridente*, *gratosu*, *lussuriantu*, etc., cumu si *lodi'a* sau *ludi'a* in insemnarea de *blastare*, etc., totu acf se refere pote si form'a *ludosu*, -a, adj., d'in precedentele *ludu*, ca augmentativu, adeco mai allessu de partea materiale a

sensului : sordidus, squalidus, importunus, sordidu, spurcu, gretiosu, nesuferitu, etc., pre candu *ludu-lodiu* are partea sensului relativu la intelligentia, afora déco cumuva *ludosu* nu e in locu de *lutosu* d'in *lutu*;—Dict. de Buda refere *lodia*=*loza* la grec. λοτός=obliquus, si numai insensu de blastare sau *palmitu*; totu asiá D. Miklosich asserere, co român. *loza* e d'in slav. *loza*=*palmes*; noi, dupo celle espuse peno aci nu avemu a mai adauge nemica.

LOZIRE, *lozitu*, *lozitura*; vedi *loza*.

LUBA, s. f. si m., *lubu*, pl.-i, cucurbita, pepo; cucurbita, pepono, mare pepene, *dovleacu*, etc., — unii referu *luba* la germ. *kürbis*, cu care n'are a face *luba* de locu in forma; altii asseru co e slav. *lubá*, care nu essiste de locu; derivatulu bulg. si serb. *lubenița* se pare a fi unulu d'in multele si variatele diminutive române : *lubinu*, *lubina*, *lubinicia*=*lubinitia*, *lubinicióra*, *lubinisióra*.

LUBINA, *lubinu*, *lubinicia*=*lubinitia*, *lubinicióra*, *lubinisióra*, *lubu*, etc.; vedi *luba*.

LUBITU, s. m., una planta, *myagrammum perfoliatum* Linn. germ. *leim-flax-detter*, dupo Dict. de Buda si *Barcianu*.

LUCELA, s. f., d'in *lucire*, forma incompatibile limbei române, in locu de *lucóre*, *lucire* subst.

LUCIA, s. f., lux, *lucor*, claritas; luce, lumina, claritate; — d'in *luciu*, de aci si verb. *luciare*, (reu : *luciere*), vedi in Dictionariu : *luciu*, -a, de unde v. *luciare*, a face *luciu*, si a fi *luciu*, a netidi sau a se netidi, a lustrui, a se lustrui, etc., *luciatu*, part. s., etc.

LUCIARE, *luciatu*; vedi *lucia*.

LUDIRE, *luditu*, *luditura*, *ludiu*, *ludosu*, *ludu*; vedi *loza*.

LUGERELLU, s. m., vedi *lugeru*.

LUGERU, s. m., cu sensu multiplu si forte variu, applicatu inse, in specie la plante sau vegetali, d'in care producemu in parte : 1. truncus, *candex*, *scapulus*, *stipes*; parte ce sustine *rami* si *altele* : *truncu*, *caudice* sau *codice*, *stipite*, *fustu*, etc., la arbori mai mari; 2. *caulis*, *collis*, *colliculus*, *stilus*, *asparagus*; *caule*, *stilu* sau *stylu*, *stelu*, *fu-*

stellu etc. la arborelli si planta mai mice; 3. in specie : a) pentru *viti'a de vinia*: *vitis*, *palmes*, *pampinus*, *sarmentum*, *cleri*, etc.; vite, *palmitu*, *sarmentu*, *cirri*, *cari* su *mânule*, *braciele* *viniei*, *frondile*, etc.; b) pentru *laptuci*, *cepe*, *verdie*, *prasi*, *porri*, etc. : *thyrsus*, *colliculus*, etc.; c) intre celle mai mice : *surculus*, *stelo*, *pullus*, *pullulus*, *talca*, *talcula*, *frutex*, *fruticatio*, etc.; *surcu*, *surcellu*, *stolone*, *pulliu*, *talia*, *talióra*, etc.; d) *medulla arboris*, *medull'a*, *anim'a arborelui* sau *altei plante*; 4. despre cea mai mica sau ténera vegetatione : *gemma*, *germen*, *turlo*, *cyma*, etc.; *muguru*, *blastare*=*lastare* sau *blastariu*=*lastariu*, *gemma*, *germe*, *cyma* sau *cuma*, etc.; —deminutivu d'in *lugeru* e *lugerellu*, pl. *lugerelle*;—coventulu e, de certu, affine cu grec. λόγος=vimen=veri-ce *erba* sau *planta tenera si lenta*, *flessibile*, etc., de unde cu *acellu*-asi sensu : λόγη, verb. λογίζεσθαι, adj. λογιρός=(*lugeru*, -a, ca adj. de unde s. m., *lugeru-lu*), λογιστός, etc.

LULA, sau *lulla*, s. f., 1. vedi *luléa* sau *lullela*; 2. vedi *luluire* in Glossariu, si *lullu*, *lullicare*, in Dictionariu.

LULACHIU si *lolachiu*, s. m., *indigofera tinctoria*; specie de planta, cumu si *colorea* trassa d'in ea *négra-albăstra* : a face *lulachiu*, proverb. a strică *lucrulu*, a nu succede, etc.,—*lolachiu*=neo-grec. λουλάκι, de si pare unu deminutivu grecescu, e in realitate lenatu dupo romanesculu *lolachiu*, care, dupo noi, e *loiaclu*, d'in *loliu*=*neghina* sau *negrina*, cumu se dice si in sanscr. नील=négra, planta disa de Europei : *indigofera* sau *indigu*, fr. *indigo*, — afora de nu cumuva diu si Tarcii *lulachiu*.

LULEA, (in locu de *lullela*, pl. *lullelle*, — pre a locuri si *lulla*, d'in care *lullela* ca deminutivu), s. f., *astala fumatoria*, *pipa*; instrumentu de fumatu tabacu, compusu d'in una *tiéva* sau *tubu*, nomitu si *cibucu*; si d'in unu *vascioru* de pamentu care se dice in speciale *lulla* sau *lullela*; de aci derivatu : *lullelariu*, -a, adj. s., care face sau vende *lullelle*, sau cui place *lullelu'a*, se bea *lullela* si se aspire fumului ei de tabacu; de aci si : s. f. abstr. *lullellaria*, *maiestria*

de *lullellariu* sau *passiona* de *lullellariu*, etc. — probabil: *lulăa*, ca si *cibucu*, e turcesca, se pote inse supleat si cu *pipa*, etc.

LULELLARIA, *lullellariu*; vedi *lulăa*.

LUMETIA, s. f., (directu d'in *lume-tiu*, adj., d'in *lume*), calitate sau fapta de *lumetiu*, (de care vedi in Dict.); déro si form'a : *lumăa*, s. f., (póte directu d'in *lume*, inse pote si d'in unu adj. *lumin-a*), cu sensu multu mai estensu de câtu form'a : *lumetia*.

LUMIA, *lumin-a*; vedi *lumetia*.

LUMINATIU, adj. s., d'in *luminatu*, (pote si d'in *luminaciu* = *luminace*, directu din verb. *luminare*; pote chiaru si d'in *lame*, pl. *lumine*: *lumineciu*, *lumine-tiu*, etc.), *lucerna*, mica *lucerna*, mica *lampa*, mica *lumina*, etc.

LUMINECIU sau *luminetiu*; vedi *luminatiu*.

LUNCA, s. f., *convallis*, *vallis*, *sinus*, *alveus*, *pratun*, *arvum*, *pascuum*; locu *vallosu*, ce formédia albi'a mai larga, pre unde nu curte, si cu atâtu se versa ca mai raru, unu riu sau fluviu; assemine declivitate sau profunditate pare, in unele locuri, numai despre una ripa a unui riu, despre cóst'a unei collina etc., in totu casulu inse : in una *lunca crescu copiose si fecunde pastioni*, *prate*,

fenetie si chiaru cereali; de aci si : *lunca* = *agru*, *fenetiu*, etc.; — derivatu: *luncosu*, -a, adj., plenu de *lunca* : *ripe luncose*; a *desea rip'a unui fluviu e fecunda*, *pre candu cella alta ripa e sterpa*; — D. *Miklosich* refere *lunca* la slav. *lěna* = *palus*, *palude*, *balta*, *lacu*, etc., déro la nemica ce ar poté dá sensulu coven-tului romanescu; de ce n'ar fi in locu de *lunga* de la *lungu*, pre *lunga cost'a unui altu ceva lungu*?

LUNCOSU, -a, adj., vedi *lunca*.

LUNGAU, (pron. *lungàu*), adj. s., d'in *lungu*, cu sensulu acestui-a *augmentiu*, si s'ar cere numai una forma mai con-guente cu limb'a româna, — si care forma ar fi *lungone*, d'in care au debursu *scalciatulu lungou*, si populariulu *lan-goii* = *lunguiu* = *lungoni*, casi au de assemine sensulu *augmentativu*; — in fine *lunguretiu* pare unu peiorativu d'in de-minutivulu *lunguru* = *longulus*, de si, pre a locuri, *lunguretiu* se dá si in locu de : *linguretiu* sau *lingaretiu*; altu ceva inse insemna *lunguretiu* si altu ceva *lungaretiu*, de care vedi in Dictionariu.

LUPTASIU, -a, adj., forma spuria, in locu de *luptace*, de care vedi in Dictionariu.

LURCARE, *lurcu*, *luriu*, *luru*; vedi *liora*, *liorca*, etc.

M.

MAC, (se pote scriue si : *macu*, nu-mai se nu se confunda cu plant'a *macu*), interiectione, cu care se imita vocea *ratiei* = *anatis vox* : *ratiele facu mac! mac!* — de aci : *macaire* si *macanire*, -escu, v., dopo vocea *ratiei* : *ratiele macaiescu*, ce *madaiti*, ca *ratiele*? — *macaitu*, part. sup. subst. *macaitulu ratiei*; *macaitura*, s. f., etc.

MACAIRE, *macaitu*, *macaitura* si : *macanire*, *macanitu*, etc.; vedi *mac!*

MACARA, s. f., *trochlea*, *rechamas*, *orbis*, *ductarius fuitis*; instrumentu de redicatu mari sarcine : *trochlea*, scripeti, *rechamu*, etc., — *macará* face pl. *macaralle*, si nu e de admissu, de óra cè si *macaralle* e d'in *macará*, in locu de *macarone*, si prin urmare de corressu ca in

Dictionariu;—e addeveratu, co n. grec. *μακαρᾶς* are relatione si in sensu si in forma cu machin'a romanesca: *macará*; inse, ca se lu ponemu in forma admissibile acestei limba, se cere a supplé ant. grec. *μακαρῆς* cu una forma romanesca: *magade* sau *magare*; vedi si: *magadeu* in Glossariu si: *manganu* in Dictionariu.

MACATU, pl.-e, stragula vestis, stragulum, lodix, lodicula; copertura de lectu: *straiu* sau *straliu*, *lodice*, *veste de lectu*.

MACAU, (pronuntia *macàu*), s. m., clava, baculum, scipio; bâtiu, paru. *maciuca*; derivatu: *macautiu*, m. deminutiv d'in *macàu*—de certu co *macàu* a essitu d'in acea-asi origine cu *maciuca*; form'a romanesca ar cere *macone*, d'in care apoi scalciatur'a *macou*, cu o obscuro.

MACAUTIU, s. m., vedi *macàu*.

MACELLA, s. f., forma trassa cu violentia asupr'a limbei d'in *macellare*, de unde se potu vedé in Dictionariu alte forme correcte, ca: *macellu*, *macellatura*, etc., in locu de scalciatulu: *macella*.

MADAMA, s. f., vedi *dama*.

MADAPOLAMA s. f., si m., *mada-polamu*, (si *madipolamu*, *madipolanu*, *madipolonu*), s. m., (fr. *madapolam*, dupo nomele unei cetate d'in Indi'a), specia de pândia de bombacu pentru vestimentu de corpu si straie de lectu.

MADARIRE, -escu, v., blandiri, mulcere, permulcere, blanditilis uti et capere, nimis blanditilis corrumpere; a resfaciá, *desmerdá*, netedí, mangaiá, a lingusi, corrumpere, etc., part. sup. *madaritu*;—Dict. de *Buda* explica originea coventului prin lat. *modulari*: inse s'ar poté mai bene compará cu lat. *madere*, *madescere*, in legatura cu sanscr. *mad*, *mada*, *madhu*, etc., care are nu numai simpl'a insemnare de: *udare*, ci si de *udare*, *madefacere* cu ceva *dulce*, *imbetatoriu*, etc., compara si grec. *μέδο* = *dulce si imbetatoriu*, ca si sanscrit. *madhu*, etc.

MADARITU, part. sup. d'in precdentele *madarire*.

MADIPOLAMU, *madipolonu*, etc., vedi *madapolama*.

MADONNA, s. f. (it. *madonna*, fr. *madonne*), proprie: *mea domna*, aplicatu cu cellu mai mare respectula: *sân-t'a-Vergine Maria*; *matrea domnului Jesu*. apoi la: *sân-tele imagini alle a-cellei-asi matre*;—remanéva coventulu si va prenda radice in limb'a noastră?

MADRASU, s. m., dupo fr. *madras*, una tessutura nominata asiá dupo cetatea *Madras* d'in Indi'a, unde se tessú mai antâniu materi'a mentionata, d'in orditura de matasse si trama de bombacu: *mulierile pórta strophie de madrasu la capu*, *pórta inse si strophie de madrasu la collu*—pote co coventulu ar prenda radice mai bene in limb'a nostra, déco i s'ar dá form'a fem. *madrasa*.

MADRATIA, s. f., si *madratiu*, m., culcita, stagulum palea impletum, (it. *materazza* si *materazzo*, fr. *matelas*, germ. *matratze*); straiu, asternutu, stratu de lectu implutu cu palie de regula; mai raru se aplica, in limb'a propria, la strate cu fulgi, pastrandu asiá Români sensulu primitiv allu coventului latinu, d'in care au essitu si s'au introdussu apoi nu numai in limbe *romanice*, ci si in alte, cumu de essemplu in *germanic'a*, éro coventulu latinu, ce a datu nascere la celle noue, e: *matta* (vedi *matta* in Diction. dupo care. in limb'a nostra, s'ar poté corege mai bene d'in *madratiu*—*madratiu in: matratia*—*matratiu* si mai bene in: *mattaratia*—*mat-taratiu*).

MAEA, *maestria maestrire*, etc., d'in rea pronuntiatione apoi si rea scriptura, in locu de correctele in Dictionariu: *maestria*, *maistrire*, etc., éro de *maiea*, in locu de *maea*, vedi mai la valle in Glossariu.

MAGA, adv. conj., (diversu de subst. f. *maga* d'in *magu*), datu de Dict. de *Buda*, in sensu de: *macaru co* = *etsi*, *tametsi*, *licet*.

MAGADAU, si *magadeu*, adj. s. m. pers., *major quam oportet*, *major quam prudentior*, *stultus*, *ineptus*; copillu, baiatu, fetu, adolescente mai mare decâtu s'ar cadé, prea mare pentru pru-

denti'a lui, prea mare pre longa preceperea lui, si de aci : individuu cu mari pretentioni, care se crede, co, cumu e de mare, asiá e si de intelleptu, pre candu nu e de câtu stultu, ineptu, de nemica intru tote, etc.,—se vede de sene, co *magadeu* e d'in acea-asi radice cu *magura*, *magurella*, etc., adeco d'in radicea : *mag*, de unde : *mag-nus*, grec. *μέγας* sanscr. *mah* = *magh*, de unde : *mahant* = *maghant*, cea mai apropiata forma de a noastra : *magadeu* sau *magatenu*, cumu inco se dice pre multe locuri;—la acea-asi radice, pote, se refere si animalele ce are mare si multa similitudine cu *magadeulu*, adeco : *magariulu*, care inco are analogu in sanscr. *māhīṣā* = *maghīṣā* = *bufalus*,—si noi nu vedemu neci una ratione cu care invetiutulu slavistu *Miklosich* se încerca a lu revindecă pentru nationea sea;—totu la radicea, d'in care esse *magadeu*, se refere de certu si coventulu : *magadetia* si *magaldetia*, *magandetia*, si pre a locuri : *mogadetia*, *mogandetia*, etc., s. f., cu intellessulu de : *Ingens species, obscurum ethorrendum monstrum, spectrum*, ceva immensu mare ce appare prin intunecare ca spectru monstruosu terribile;—adj., *magadetiosu*, *magaldetiosu*, -a, etc.

MAGADEU, *magadetia*, *magaldetia*, *magandetia*, *magadetiosu*, *magaldetiosu*, *magandetiosu*; vedi *magadau*.

MAGADIA sau *magasia*; vedi *magasinu*, in Dictionariu.

MAGASIERU, s. m., reu in locu de *magasinariu*; vedi in Dictionariu;—asemine reu : *magasinagiu* sau *immagasinagiu*, in locu de : *magasinatu*, *immagasinatu*.

MAGASINAGIU, s. m., vedi *magasieru*.

MAGERANU, (si mai reu : *magheranu*), in locu de *maioranu*, vedi in Dictionariu.

MAGHERNITIA, s. f., specula, culina, casa, casula, muro applicata taberna; 1. Dict. de *Buda* nu da de câtu sensulu de : *culina*,—inse *nis-ra culina* ca incapere, — adaugundu totu de una data co : *maghernitiu* in acestu sensu e d'in grec. *μαγειρίον*; 2. in genere, casa forte reu construita, cumu de esempl :

a) specula de militari sau custodi de nopte, (fr. *guérite*, si pre la noi : *ghereta*; b) taberniora, ceabiá sta redimata pre scandure longa unu muru, etc.

MAGLA, s. f., *sails massa*, *grumus*, *cumulus*; massa de sare, grumuru de sare, in specie; éro in genere : massa, cumulu, acervu, grumu de veri-ce;—d'in acea-asi radice, ce amu indicatu la *magadeu*; confere inse si gr. *μαγνα*, esitu d'in acea-asi radice d'in care si rom. *magla*; a) *magla* da derivate in forma roman., cumu : *maglariu*, -a, adj. s., α) cellu ce talia si scote masse de sare d'in *saline*; β) cellu ce pondera sare taliata si scossa;—cu forma mai pucinu correcta, de si in acellu-asi sensu cu *maglariu*, sta si : *maglasiu*, cu tote co restrinsu numai la partea sensului de : *talistoriu* si *scotitoriu de sare*;—b) *magla* da derivate in forma ore-cumugrecesca, cumu; verb. *maglisire*, -cscu. care totu de a una are nu sensulu restrinsu ce are *magla*, ci largulu sensu allu radicea, de unde s'a nascutu *magla*, adeco : *blaudiri*, *allicore*, *pellicore*, *mulcere*, *blanditila capere*, *corumpere*, *adulari*, etc.; a) *refaciá*, *atrage*, *conciliá*, *castigá* prin vorbe si fapte dulci si seductive, a *lingusi* si induce la scopurile selle, etc. : cumu scie se *maglisesca* pre toti, se *maglisesca*, se *farmece* si se *captive* tote animale! *maglisitoriu*, -toriu, adj. s., care *maglisesce* : *maglisitoriulu totoru animeloru*; *maglisitu*, part. sup. subst. d'in *maglisire*; *maglisitura*, s. f., actione si effectu de *maglisire* : *pre câte a sedussu* cu *ammagitórie maglisiture*!

MAGLARIU, *maglasiu*, *maglisire*, *maglisitoriu*, *maglisitu*, *maglisitura*; vedi *magla*.

MAHALA, si *machalá*, ha chiaru si *maulá*, si *malá*, s. f., pl. *mahalalle*. *suburbium*, suburbu;—derivatu : *mahalagiú*, s. m., *mahalagióica*, s. f., *suburbanus*, a, suburbanu, suburbana;—turcescu, inse pre callea de a disparé d'in gur'a Románului.

MAHALAGIU, *mahalagióica*; vedi *mahalá*.

MAHINALICESCE, adv. d'in unu adj. *mahinalicescu*, -a, reu formatu, in locu de

machinale, si in locu de *mechanicu*, -a, adv. *mechanice*.

MAHRAMA, (si *machrama*, si *marama*), s. f., velum, flammenum, sudarium, mantele, muccinum; 1. in specie si de regula: velu de pândia câtu se pote de elegante, ce pune si porta mulierea pre capu in prim'a dî dupo maritatu, si de aci, — de regula, cumu s'a dissu, mai allessu mulierile de la tterra — nu mai lassa *maram'a*: *verginile, fetele fetiore, nu punu maram'e pre capitele selle peno semarita*; a si pune *maram'a* e espressione identica cu *maritarea*; a nu si vré pune *maram'a* e a nu vré a se *maritá*; — 2. in genere, velu de pândia la varie usuri cumu: a) *maram'e* date si donate juniloru nuntari de *maresse*; b) *maram'e* de mâna, de facia: *sudariu, mucciniu*; c) *maram'e* de mese, de facie, etc.: *stergariu, manustergura*; d) *maram'e* de collu: *collare, collanu, monile*, etc.; — de unde coventulu? Dict. de Buda ne spune co vine d'in *membrana* = *membrana*; pre noi nu satisfac de plenu acésta esplicatione, ne pare forte reu co nu avem a mâna pre Ducange cu *medi'a grecitate*, ca se potemu vedé ce amu afliá asupr'a noului grec. *μαχαράς*, aprope cu sensulu si form'a de a nostra *mahrana* = *machrama* = *marama*: se fia gr. *μαχαράς* d'in *μαχαράς* = *magnus* si *χαράς* = *χαράς* = *gaudium, voluptas*? sau mai bene d'in *μαχαράς* = *louge, dlu*, cu *χαράς*, orându-se prin coventu: *indelonga buccurtia si fericitate conjugiloru*! — noi observâmu co pre longa *machrama* = *mahrana* = *marama*, se aude in gur'a poporului si *maframa*, (reu *naframa*), si credemu co coventulu e unu compositu: *matriflamma* = *matris flammenum*, contrassu in *maframma*, prin transpunerea litterei *r*, sau prin durarea litterei *l* in *r*, si apoi variatu in *machrama, mahrana, marama*, — pëntu assemine contractioni si variationi avemu destulle essemple in limb'a nostra, aici nu ne permite spatiulu a ne intende mai departe, déro elementele fiendu in promptu, veri-ce cogitatoriu póte, fora difficultate, a le combiná si a deduce d'intr'ensele consecentiele necessarie.

MAICA, s. f., *mater*; *matre, mama* sau *mamma*, — deminutivu abbreviatu d'in deminutivulu *mamica*, unulu d'in celle mai populari d'in multele si variatele deminutive d'in *mama* sau *mamma*; acumu form'a *maica*: ca deminutivu d'in *mamica*, abbreviatu, cumu s'a dissu, prin supressionea lui *m* intermediariu, in *maica*, are sensu speciale, si a nome: a) *mamma*, invocata in celle mai aspre nevolie, in celle mai grelle sufferentie: *unde esti maica, se mi allenii tormen-tele de filiu?* b) cumu ar soná mai bene *matre* in maiestatea religionei, ca in espresioni: *maica pre curata, maic'a Domnului, maic'a totu crestinului*; — c) in fine, totu in sfera religiosa: *maica* = *monacha, calogera*, etc.; — celle peno aci espuse su destulle a demonstrá, de una parte, realitatea *romanitatiei* formei *maica*, éro pre de alt'a a spulberá illusionea fundata pre v. slav. *matl* — *matere*, analogu, ba inco identicu cu lat. *mater*, grec. *μήτηρ*, germ. *mutter*, sancr. *mātar*, etc., déro neci de cumu analogu cu *maica*; e déro superflu a persiste asupr'a acestui punctu, mai bene e a produce câteva d'in immensulu numeru de deminutive formate d'in *mama* — *mamma*, lassându mai in urma derivatele d'in *matre* = *mater*, care, pre longa slav. *matl* — *matere*, a potutu fi fonte de *illusioni si vise*; asiá, pre longa: *mama-mamma, mamica-maica*, occurru totu asiá de populari: *mamicia-mamitia*, — scurtate si in: *micia-mitia: mitia nós-tra*; — de aci: *mamiciora, mamitiora, mamisiora; mamicucia—mamicutia* — scurtate: *macucia—macutia; mamuca*, scurtata in: *muca si mâca; mamacucia—mamacutia*, scurtate in: *macucia-macutia*; — in fine ca se punemu unu capetu, si d'in *demin. maica* essu: *maicutia, maicuciora-maicutiora-maicusiora, si maicusia, maicana: maicanele Otteniloru*; in fine: *maiculla*, de unde *maiculica, maicullicia-maicullitia*, etc.; — alte derivate d'in *mama*: *mamesce-mammesce, mamescu-mammescu, mamia-mammia, mammosu, mammu*, etc., vedi in Dictionariu; una singura observatione inco asupr'a formei *mama-mamma*, adeco, co

prin obscuritatea vocalei *a* intermedia : *mâma* sau *mâmma* a adjunsu, in gur'a si subpenn'a unoru prea negligerenti, se sedica si scriu in form'a *muma*; — trecemu la câte-va derivate d'in *matre*, cari numai prin illusionem le refere la slav. *mati-matere*, precumu sunt : *matrica*, *matrice*, *matrecia*, *matretia*, essite in addeveru d'in romanic'a *matre* = *mater*; — mai tare s'a contestatu romanitatea derivatelu : *masteru-mastera*, *matîca*, (contrasse : *mastru-mastra*, *matca*); inse : *matca* e in locu de *matrica*, cu simpl'a cadere a lui *r*, ca in *pei* in locu de *peri*, si in multe altele, remanendu numai : *matîca*. cu *i* asiâ de scurtu pronuntiatu, in câtu se aude aprope : *matca*. processu la care poporul român, in marea si fin'a sea delicatetia limbistica, recurse, spre a stabili una differentia de sensu intre : *matrica* = *matricula*, si intre *matîca* = *matca*, cu sensulu de : *a*) aptum regina, regin'a albinelu; *b*) maternum alvear, alveus matrix, stupu betrânu, stupu ce serve la propagationem de noui stupi sau la batutu pentru miere si cêra : *γ*) rivi, fluvii alveus, eurus, convallis, albia a unui rin, unui fluviu, albia in sensu strinsu, co-ci *albi*'a coprende nu numai loculu, pre unde curre ap'a, de regula, ci si *lunc'a*, *convallia*, pre unde se vêrsa une ori cursulu apei; in sensu si mai strinsu : *matîca* = mediulu, anim'a, cursulu de apa, cea mai profunda parte a faciei sau pândiei acestui cursu : *riurile* essu a *desea* d'in *matîca*; de unde metaforice : si omenii si essu d'in *matîca*; *matîc'a* unei casa e unulu d'in socii; e una *matîca* de bene, cumu e si una *matîca* de reu; a curmâ *matîc'a* reului; una scôla de copilli, fora bonu invetitoriu, nu are bona *matîca*; — *δ*) *matriculae* pars, scedula, *matîca* de *matricula* : registru cu *matîce*, scedula fora *matîca*, obligationi thesaurarie fora *matîce*; *e*) fons, norma, regula, (vedi si mai susu : metaforice), in genere si metaforice : *fonte*, *fontana*, *mediu*, *centru*, *capu*, *punctu principale*, *norma*, *regula*, etc.; — derivate d'in *matîca* = *matca*, mai allessu deminutive : *matîcuia-matîcutia* = *matcutia*, de unde : *matîcu-*

ciôra-matîcuia, *matîcusiôra* = *matcusiôra*, etc.; — ocurre acumu inco una forma cu nome reu de *slavica*, adeco : *m. masteru*, f. *mastera*, contrasse, cumu s'a dissu si mai susu in : *mastru-mastra*, cu sensu de : vitricus, *noverca*, *vitrigu* = tata *vitrigu*, si : *vitriga* = *mamma* *vitriga*, *noverca* sau *norca* (la *Macedo-romani*); si de pre capulu acestoru a dispare macul'a strania si appare in data pur'a si splendid'a calitate de romanitate : masculinulu ca si femininulu, au essitu totu d'in roman'a *matre*, prin suffissulu : *ster*, ce appare in multe alte covente, ca in : *cap-estru*, *camp-estru*, *terr-estru*. etc.; asiâ dêro si : *matresteru*. scurtatu ca si mai susu in acestu articlu, cumu si in art. *mahrama*, si scurtatu successive : *matristeru matsteru*, *masteru*, in fine : *mastru*, fem. *mastra*; — inco coventulu *matusia*, care se macula cu originea slavicultu, *mati*, — dêro e invederatu co nu potea essi de câtu d'in roman. *matre*, eu acea-asi cadere a syllabei *ri*, ca si in *matca*, asiâ co in locu de *matrusia* deveni *matusia*, — (afora, numai dêco vocalea obscura d'in prima syllaba *ma-tusia*, nu e a. ci sau i sau e : *mitusia-metusia* : co-ci in atare casu, coventulu in cestionem s'ar fi nascutu d'in *amita* = *amita*).

MAICANA, *maicutia-maicucia*, *maicuciora*, *maiculla-maicullitia*, etc.; vedi *maica*.

MAIDANU, pl.-e, locus apertus, vacuus; locu liberu, locu deschisu : *unu maidanu sta dupo casa sau inaintea casei unui terranu*; *maidanulu de inainte se dice si batutur'a casei*; a essi la *maidanu*, in *maidanu*, pre *maidanu*, proprie, dêro si metaf. a se dá de facia, a se descoperi, etc.; — pre celle mai multe locuri se pronuntia *meidanu*, si de acea-a nu credemu se fia turcescu, ci roman., prin metathesea lui *i* d'in syllab'a *media* in cea *initiale* : *medianu* de la *mediu*.

MAIEA (in locu de : *maiella*, pl. *maielle*; inse form'a cea mai integra si mai correcta e : *maliella*, pl. *malielle*, de certu d'in *maliu* = *maiu* = *malleus*, in forma fem. in locu de masc., vedi si mai

diosu), s. f., *coagulum*, *caglu* sau *chiagu*, trassu, de regula d'in ventricule de amnelli, vitelli, etc., ventricule strinsu legate cu *maliulu* sau *maiulu* = *ficatulu* vitellului sau amnellului, ca se *immal-lie* = *incagle lapte*: de multe ori inse se assume ca *maliella*, (ca base de *incaglare*) unu picu de lapte déjà prensu, *incaglatu*;—derivate d'in acellu-asi fonte su urmatorie: *maiacu-maiagu*, cumu si: *maiecu-maiegu*, totu d'in *maiu* = *maliu* = *malleus*, si in sensu mai variatu de câtu allu forme: *maiea* = *maliella*, a-deco mai in tote insemnarile primitivului *maliu* = *maiu* = *malleus*, si in specie: a) in insemnarea ce are si *maiea*; b) in parte: *maiacu-maiagu* si *maiecu-maiegu*, cu sensulu forme *maiu* = *maliu*, ca deminutive d'in acestu-a, precumu: *maiece de tôca*, *maiege de sonatu tobe*, unu *maiagu* de batutu lucruri delicate, de auru, etc.; éro in specie: *maiacu-maiagu* = *maiecu-maiegu*, pertica, paru, ascutitu la unu capitu, munitu la cellu altu capu cu palie, sau cu fenu, cu una buccata de pândia, de cârpa, etc., care serve, cu capulu ascutitu, la infiptu in pamentu, mai allessu cu scopu de mesuratu unu locu, unu agru, unu fundu sau mosia, etc., pertica ad metiendum idonea, (fr. *jalon*); vedi si: *maiugu* in Dictionariu.

MAIECU — *maiegu* = *maiacu* — *maia-gu*; vedi *maiea*.

MAIERIANU, -a, s. pers.; vedi *maieru*.

MAIERISTE, *maieritia*, vedi *maieru*.

MAIERSIAGU, s. m., Dict. de Buda pune acestu coventu = in sensu cu *hore* = *cântica*, *cânticu* = *cantio*, *cantilena*;—déro cu mai multe defecte si necovientie chiaru neintellesse: a) nu s'a con-noscutu si nu se connosce coventulu d'in coce de Carpati; b) are una terminatione spuria: *siagu*; c) *hore* (mai bene *chore* = *chorœ*) nu va se dica *cântu*, ci *saltu*; prin urmare terminulu integru cu tôta esplicationea lui, e de lapidatu.

MAIERU, 1. s. pers. m., *maieru*, f. *maiera*, (inse si *maieritia*), *villens* — *villica*, (germ. *meyer*, fr. *métayer*), *villicu-villica*, persona ce lucra fundulu al-

tui-a cu arrenda sau in societate cu proprietariulu fundului; 2. in sensu materiale, *villa*, *praedium rusticum*, *villula*, (germ. *mayerel*, fr. *métairie*), *villa*, mai mica. *villula*, fundu, fundu rusticu, prediu, etc.;—de aci 3. derivate: a) *maieriste*, s. f., in acellu-asi sensu ce are *maieru* sub 2., inse lipsitu de tota norm'a limbei propria, cumu e lipsitu assemine si *maieru*, de sub 2.: co-ci s'ar fi covenitu, cellu mai pucinu, una forma ca: *maieria*; b) *maierianu*, -a, s. pers., in acellu-asi sensu ce are form'a *maieru* sub 1.;—in genere tote formele su defectue, trasse in modulu cellu mai defectuosu, si chiaru damnosu limbei române, dupo coventele germanice, *meyer*, *meyerel*, si aceste-a scalciate d'in romanicile: *maiere*, *maioria*, cari astadi nu se mai potu applica in sensulu aci attensu; vedi in Dictionariu terminii celli boni: *villicu*, *villica*, *villa*, *villanu*, *villariu*, etc.

MAIETICU si *maieticu*, (integru: *malleticu-maliaticu*), 1. adj., relativu la *maiu* = *maliu*, a) in genere, ad *malleum* spectans, relativu la *maliu*, cu *maliulu*, etc.: *ictu maliaticu*; b) in specie, *hepatiens*, relativu la ficatu: *car-nati maliatici*; 2. subst. m. in insemnarea speciale de sub 1. b): *tomaculum*, *hepatium farcimen*, carnatu de *maliu* (= *ficatu*), *creieru*, etc.: *maliaticii* su boni de mancare;—in acellu-asi sensu si form'a: *maiosiu*, = *maliiosiu*, -a, adj. si s. m., *maiosulu* = *maliiosulu* = *carnatu de maliu* (= *ficatu*, etc.).

MAIESTERIA, *maiesteru*; vedi *magisteria*, *magistru* in Dictionariu.

MAIOSIU, -a, adj. si subst., vedi *maieticu*.

MAJA, s. f., *centumpondium*, *centenarium pondus*; cântariu, centariu, centenariu, pondu de unu centu de libre de commerciu, terminu aprobe neconnoscutu d'in coce de Carpati;—derivate: *majire*, -escu, v., *ponderare*, a cantari cu *maj'a*; *majitu*, part. sup. d'in *majire*; *majire*; composite: *majamesteru* = *majitoriu*, insarcinatu a observá cantarierea ou *maj'a*, (vedi si *maglariu*);—tote covente de origine strania neconnoscute

d'in coce de Carpati, si prin urmare de repudiatu.

MAJAMESTERU, — *majemesteru*, *majire*, *majitoriu*, *majitu*; vedi *maja*.

MAJUNU, si *magiunu*, s. m., *electuarium*, *electuarium*, *lictarium*.

MALACOVU, pl.-e, (fr. *malacof*); specia de *jupa*, de *fusta* mulieresca; in form'a turnului de la *Malacovu* (in Crimeri'a).

MALAIARIU, *malaiellu*, *malaietiare*, *malaietiu*, *malaire*, *malaitu*, *malaiuiu*, *malaioru*, *malaiu*; vedi in Dictionariu: *mellaiariu*, *mellaiellu*, *mellaietiare*, *mellaietiu*, *mellaioniu*, *mellaire*, *mellaiu*.

MALATA, s. f., a) *polenta*, specia de *melliga*, prin urmare e de scrisu: *mellata*, ca tote celle provenite d'in *mellu* = *mellu*; b) *malta*; vedi in Dictionariu: *malta*.

MALCEDIU, si *malcesu*, s. m., *jumentorum morbus*; unu morbu de jumente sau vite; — forte probabile, in locu de *malacediu*, contrassu *malcediu*; vedi in Dictionariu: *malacissare*.

MALDERU, pl.-e, *fascia*, *fasciulus*, *fascioli*, *manuclu*, etc.: *maldere de nouelle*, mai multe *maldere de pari*; — in modu collectivu: *erba verde cossita* pentru pecore: *malderu verde*.

MALTRATARE, *maltratatu*, etc.; vedi in Dictionariu: *maletractare*, *maletractatu*, etc.

MAMALIGA, *mamaligariu*, *mamalgutia*; vedi in Dict. *memelliga*, *memeligiariu*, *memelligutia*.

MAMIA, *mamica*, *mamicia-mamitia*, *mamiciora-mamisiora*, *mamuca*, *mamucia-mamutia*, etc.; vedi la *maica*.

MAMORITIA, s. f., specia de planta, — fr. *camomille*, germ. *kamille*.

MAMOSU, s. m., forma anormala limbei nostre; vedi in Dictionariu: *mammu*.

MAMULARESCU, *mamularescu*; vedi *mamularia*.

MAMULARIA si *mammularia*, s. f., calitate, negotiu de *mamulariu*, (vedi in Dict. *mammulariu*); de unde si: *mamularire* = *mammularire*, -escu, v., a fi *mamulariu*, a essercita *mamulari'a*; *mamularitu*, part. sup., — si: *mammulare-scu*, -a, adj., de *mammulariu*, relativu la

mammularia; de unde si adv. *mammulare-sce*.

MAMULARIRE, *mamularitu*; vedi *mamularia*.

MANARE, *manatoriu*, *manatu*, etc., nu se pronuntia, neci se scriue mai vortosu, in locu de: *menare* sau *minare*, *menatoriu* = *minatoriu*, *menatu* = *minatu*, ce vedi in Dict.; — ci: *manare*, *manatu*, etc., se dice si scriue bene, candu insamna: *corare* = *curare*, *currere* = *currere*.

MANDANEA, sau *mandanella*, pl. *mandanelle*, s. f., *vinculum*, *limbus*; legatura; in specie, limbu, betta in giurulu unui ventimentu, mai allessu in giurulu unui *billardu*, (*mesa de jocu cu bille*).

MANDRA, *mandria*, *mandrire*, *mandritu*, *mandretia*, *mandru*; vedi in Dict. *mundra*, *mundria*, *mundrire*, *mundritu*, *mundretia*, *mundru*.

MANDIRE, *manditu*, etc.; vedi *man-gire*.

MANEGIARE, (it. *maneggiare*); mai reu *manejare*, (dupo fr. *manéger*), v., *equos domare*, *edecere*; a invetiá callii; in genere: a dressá, invetiá, deprende, etc.; part. sup. *manegiatu*; — s. m., *manegiu*, *actione de manegiare*: *manegiulu callului*; metaf. *manegie de omu callidu si astutu*; — pote co form'a mai primitiva: *manigere* = *manegere*, d'in *manu-agere*, ar fi de preferitu.

MANEGIATU, *manegiu*; vedi *manegiare*.

MANERIU, pl.-e, vedi in Dictionariu: *maniaru* si *manariu*, cari su forme mai corecte.

MANEVRA, s. f., (dupo fr. *manœuvre*), in genere: lucru cu mânule, operatione cu mânule; in specie, ca terminu *nauticu*: evolutione, miscare a navei prin funi; metaforice, *actione artificiosa*, *artificiu*, *actu callidu*, *mediu astutiosu*, etc.; — de unde si *manevrare*, v., a face *manevra*, *manevre*, in tote sensurile ce are *manevra*; part. sup. *manevratu*, etc.; — tote formele acestui coventu su anormali limbei, de si pucinu mitigate, dupo formele francesci: *manœuvre*, v. *manœuvrer*; formele normali aru fi: *manope*

ra, s. f.; *manoperare*, v.; *manoperatione*, s. f.; *manoperatu*, part. sup., etc.

MANEVRARE, *manevratu*; vedi *manevra*.

MANGAIERE, *mangaetu*, *mangaio-su*, *mangaioriu*, etc., dupo rea pronuntia reu scrisse, in locu de correctele : *mangaiare*, *mangaiatoriu*, *mangaiatu*, ce vedi in Dictionariu.

MANGALAU, (pron. *mangalâu*), s. m., cylindrus explanans, præsertim cylindrus lintearius; cylindru, sullu de calcatu si esplanatu, de neteditu pannure, pândie, locuri, etc.; derivate : *mangalire*, -escu, v., a esplanâ, netedi cu *mangalâulu*; part. sup. *mangalitu*, s. f., *mangalitura*, actione si effectu de *mangalire*; — si in alte forme de *verbu* : *mangaluire* si *mangarluire*, -escu, in acelluasi sensu cu allu forme : *mangalire*, precumu si in locu de *mangalâu*, se aude pre a locuri, si *mangarlâu*; — e de observatu inse, co tote verbele nu paru a avé numai sensulu ce are subst. *mangalâu* sau *mangarlâu*, ci forte adesea si insemnarea de : contaminare, inquina, sordidare, spurecare, a intină, spurcă, sordî, sordidă, etc.; — de altramente acestoru forme asiă de orride, se preferu formele limate d'in Dictionariu : *manganu*, *manganare*, *manganire*, *manganellu*, etc.

MANGALIRE, *mangalitu*, *mangalitura*, *mangarlire*, *mangarlitu*, etc., vedi *mangalâu*.

MANGALU, s. m., focus; vasu, focariu de incalditu cu carboni : *adesea mangalulu bate la capu*; — turcescu? — inse fora neci a prole in limba, co-ci urmatorie :

MANGALUIRE, *mangaluitu*, *mangaluitura*, se referu la : *mangalâu*.

MANGETA, s. f., vedi *mansieta*.

MANGELA, si *manjela*, *mangellire*, etc., vedi *manjire*.

MANGELLIRE, *mangellitoriu*, etc., vedi *manjire*.

MANGIRE si *manjire*, *mandire*, *mansire*, -escu, v., ungere, llnere, collinere, delluire, farrea vel salfarea maza llnere, maculare, contaminare, sordidare, dedecorare, detarpare, polluere, cer-

rumpere, etc., in sensu copiosu si variu, propriu, materiale si ideale : a unge, in specie : a unge orditur'a unei pândia in stative; a maculâ, sordî, spurcă, a intină, spurcă, pangarî, pollue, desonorâ; ammagî, corrumpe, seduce, dedecorâ, etc. : a *mangî*, *mandî*, *mansi desu pândî*'a; *déco nu mansiti*, cu *diligentia orditur'a*, se *rumpu si incurca firele acestei-a* : *spat'a si liciile nu lumica si nu se misca bene*, candu *orditur'a nu e mangita*; ne *amu mangitu vestimentele*; se *nu ti mangesci nomele pentru nemica*, *pastrédia nemangita virtutea*; *nu mi mangescu corpulu*. cu *atâtu mai pucinu mi voiui mangi suffletulu*; — in alta directione de sensu : a *mangî ochii cu ceva*; *nu mi veti mangi ânim'a cu oculii*, etc.; — *mangitu* = *manjitu* = *manditu* = *mansitu*. part. sup.; *mangitoriu* = *manjitoriu* = *manditoriu* = *mansitoriu*, -tória, adj. s.; *mangitura* = *manjitura* = *manditura* = *mansitura*, s. f., actione si effectu de : *mangire* = *manjire* = *mandire* = *mansire*; inse anormale e form'a : *mangela* = *manjela* = *mandela* = *mansiela*; — déro occurru si formele : *mangellire* = *manjellire* = *mandillire* = *mansillire*, cu derivatele : *mangellitu* = *manjellitu* = *madillitu* = *mansellitu*; *mangellitura* = *manjellitura* = *mandillitura* = *mansillitura*, etc., in acellu-asu sensu cu celle mai susu descrisse, inse cu una nuntia de sensu diminutivu; — d'in celle esposite peno aci se vede de sene, co form'a coventului in cestione presenta, cellu pucinu, trei variationi *fonetice* principali, in statulu seu cellu mai simplu, adeco : *mang-*, in *mang-ire* = *manjire*, *mand-*, in *mand-ire*, si *mans-*, in *mans-ire*; in acestu modu sta tota difficultatea solutionei asupr'a originei coventului; pre longa aceste-a se multiplica difficultatea prin presenti'a vocaliloru, co-ci cu greu se pote divinâ care d'in vocalile *clari* corresponde cu vocalea *obscura* d'in formele coventului nostru; déro amu poté presupune numai, co a *obscuru* d'in thematele ce ne stau inainte, ca *enigmatu*, tine locu de i, atunci problem'a ar fi pre locu soluta, afirmandu puru si simplu, in poterea e-

videntiei data *etymologului philologu*, afirmandu cu convictione, co *mang-*, nu numai in formele : *mang-ire* si *manj-ire*, sta in locu de *ming-*, in : *ming-ire* = *ming-ere* = *mingere*, ca si : *pet-ire* = *pet-ere*, ci si in formele : *mand-mans-*, in : *mand-ire*, *mans-ire*, ar fi in locu de : *ming-ire* = *ming-ere*, cumu d'in *vescid-ire* se audu si forme ca : *vescij-ire*, *vescig-ire*, sau mai claru, in gu-rele poporului d'in diverse parti, se aude : *ming-ere* sau *mingire*, *minj-ire*, *mind-ire*, *mins-ire*; — de ce nu remanem de-plenu satisfacti si in repausu pre acésta hypothetica demonstratione, caus'a e co, substituindu alta vocale *clara* si alta consonante *primitiva* in finalea radiceii, ce vremu se esplece bene coventulu nostru in cestione, amu avé *mend-*, care suna : *mend-ire* = *mens-ire*, *mens-ire*, *menj-ire*: ca si susu la *ming*; *mend* e inse affine cu *mendu* — *menda* = *mendum*, si asiá coventulu nostru in cestione, asiá de fecundu in progenitur'a sea, cumu amu vedutu de la inceputu, se pote forte bene esplicá, cumu se vede si d'in *ming-ere* = *mingere*, si d'in *mendu* — *menda* = *mendum*, atáta in forma, câtu si in sensu; in neci unu modu inse nuse pote, cumu pretende *D. Miklosich*, a se elucidá coventulu *romanesco* d'in v. slav. *mazati*; — remâne in fine se facemu a observá, co : *mandire* si *mansire*, ca verbu trasu d'in *mandiu* = *mansu*, cauta se se dica si se se scria totu de a un'a asiá, (vedi *mandire*, *mansu*, in Dictionariu).

MANGITORIU, *mangitu*, *mangitura*; vedi *mangire*.

MANJELA, *manjellire*, *manjellitoriu*, *manjellitu*, *manjellitura*, *manjire* *manjitoriu*, *manjitu*, *manjitura*; vedi *manjire*.

MUNJETA, s. f., vedi *mansieta*.

MANOMETRIA, s. f., vedi *manometru* la art. *manometricu*.

MANOMETRICU, -a, adj., (fr. *manométrique*), relativu la *menometru*; éro : *menometru*, s. m., (fr. *manomètre*, — d'in grec. *μᾶνός* = *raru*, si *μέτρον* = *metru*, *mesura*), instrumentu de mesuratu *raritatea aerului*; *manometría*, s. f., (fr. *manométrie*), arte de a fabricá si de a

applicá *manometrulu*; — cauta se aiba locu in Dictionariu.

MANOMETRU, s. m., vedi *manometricu*.

MANSARDA, s. f., (fr. *mansarde*); incapere, casa sub coperimentulu unei casa, incapere d'in celle pucinu commode.

MANSIETA si : *manjeta*, *mangeta*, s. f., (d'in fr. *manchette*), limbus extre-mo maniceo assutus; limbu, bétta cosuta la marginile maniceilor unei camésia, cosuta in modu destullu de elegante; — inse form'a coventului, cumu s'a trassu d'in limb'a francesca, nu respunde genului limbei române; formele : *manicutia*, *manicella*, *manicaria*, etc., aru respunde mai bene.

MANSIONU (cu si aspru sibilante), s. m., (duo fr. *manchon* d'in *manche* = *manica*), pollta vel villosa manica; manica blanita, ce serve a apperá mânule de geru, de frigu; — coventu, ca si cellu precedente, fora firu de norma in limb'a propria; vedi in Dict. *manicariu*.

MANSIRE, *mansitoriu*, *mansitu*, *mansitura*; vedi : a) *mangire* in Glossariu; b) *mansire* in Dictionariu.

MANZELLIRE, *manzellitoriu*, *manzellitu*, *manzellitura*; vedi *mangire*, unde si : *manzellire* = *mansillire* = *mandillire*.

MANZILLIRE, *mansillitu*, etc.; vedi *manzellire*.

MANZIRE, *mansitoriu*, *mansitu*, *mansitura*; vedi a) *mangire* in Glossariu; b) *mansire* in Dictionariu.

MARAFETOSU, -a, adj., care scie multe *marafete*, care se precepe la *marafete*, d'in *marafetu*, s. m. pl.-e, sau -uri, cu sensulu de : *ars*, *artificium*, *techna*, *fraus*, *habilitas*, *calliditas*, *abilitate* indemanaticia de a face artificie de insellatoriu : cu *marafete* scie *sterge totu d'in pung'a unui omu*; cu *marafete* face *dereptulu nedereptu*; d'in totu ce e *strambu* se face *dereptu prin marafitu*; *marafete de advocatastri*; — coventu turcescu?

MARAFETU, s. m., vedi *marafetosu*.

MARAIRE, *maraitu*, *maraitura*; vedi *mariire*.

MARAMA, s. f., vedi *mahrama*.

MARARASIU, s. m., specia de planta, Dict. *Barcianu*, explica germ. *gemelner oppich*, lat. *phellandrios*; — coventulu e probabile nascutu d'in *marariu*, ce vedi in Dictionariu.

MARCAVU, -a, adj., *marcidus*, *morbidus*; *marcidu*, *morbidu*, *languidu*, *vescidu*, *deperiente*, pre *callea perirei*; — d'in *acea-asi* origine cu *marcidu*; aci se refere si *marceti*, -a, adj. *camu* in *acellu-asi* sensu cu *marcavu*; in specie, s. m., *marceti*, specia de planta, *arum vel aron maculatum* Linn.

MARCETIU, adj. s., vedi *marcavu*.

MARCHERU (pron. *markeru*), s. m., coventu *ratecitu* de veri-ce analogia a limbei propria, in locu de *marcariu*, ce vedi in Dictionariu.

MARCHIONATU, *marchione*, etc.; vedi *marchisu*.

MARCHISA (pron. *markisa*), s. f., vedi urmatoriulu *marchisu*.

MARCHISU (pron. *markisu*), s. m. pers. f. *marchisa*, (fr. *marquis*, it. *marchese*, germ. *markgraf*, comite *marginariu*), titlu de nobilitate la poporele occidentali; statulu de assemine nobile se dice fr. *marquisat*, it. *marchesato*, germ. *markgrafschaft*, care s'a tradussu la noi in *marchisatu*; — dupo latinitatea media aru fi: m. *marchione* = *marchio*, f. *marchionessa* = *marchionissa*; statu *marchionatu* = *marchionatus*, etc.

MARCHITANESSA, s. f., vedi *marchitanu*, la *marchitania*.

MARCHITANIA, s. f., *negotiu*, *merci*, officina de *marchitanu*; éro: *marchitanu* = *negotiatoriu* de *merci* *menute* de *arama* sau de *ferru* = *minutarum ex aere vel ferro merelum propola*, (fr. *quincailler*); muliere *marchitanului*, sau muliere ce essercita *marchitania*, se dice *marchitanessa*; — *marchitanu* se pare a fi corruptu d'in ital. *mercantante*, prin *urmare déco* s'ar sentí *necessitatea* lui pre *viitoriu*, ar poté luá form'a *acéstas*: *mercantante*, *mercantantia*, etc.

MARCHITANU, s. m., vedi *marchitania*.

MARFA, s. f., *merx*; totu ce e de *comperatu* si de *vendutu*: *marfa de vendutu*, *marfa de comperatu*, *marfa stri-*

cata; *fora marfa in boltu*; *marfa bona se trece, se vende*; totu *negotiatoriulu* si *lauda marfa*; si *marfa rosinosa*, etc. — derivate: demin. *marfutia*, *marfusiora*; verb. *marfuire*, -escu, a vende *marfa*, a amblá cu *marfa*; metaforice: a *marfui* = a *dispoliá*, etc.; — coventulu *marfa*, in locu de *mérfa*, pare corruptu d'in *merce* = *merx*, ce vedi in Dictionariu.

MARFUIRE, *marfuitu*, *marfutia*, *marfusiora*; vedi *marfa*.

MARGHIOLIA, *marghiolire*, *marghiolitu*, *marghiolitura*, vedi *marghiolu*.

MARGHIOLU, -a, adj. s., qui putidam *elegantiam* affectat, *consecatur*, *callidus*, *astutus*, *versutus*, *vafer*; care affecta, *venédia* in modu putidu *elegantia*, *gratia*, *farmecu*, si e plenu de *calliditate*, *astutia*, *ammagire*, *seductione*, de *abilitate* si *percepere*, etc.: ce *marghiolu omu*! ce *marghiola muliere*! ce *marghioli ténerei*! — de aci derivate: *marghioliscu*, -a, adj., de *marghiolu*: *coventu marghiolisci*, *gestu marghioliscu*; de unde si adv., *marghiolisce*: a se *portá marghiolisce*; — s. abstr. *marghiolia*, *calitate*, *portu*, *actione*, *actu de marghiolu*: cu *marghioliele ei ammetesce numai capitele secce*; — *marghiolirc*, -escu, v., a face *marghiolie*, a fi *marghiolu*: a *marghioli pre toti*; si *refless*. a se *marghioli*, a se *arretá marghiolu*, a affectá putida *elegantia*, *gratia*, etc.; *marghiolitoriu*, -toria, adj. s., care *marghiolisce*; *marghiolitu*, part. sup.; *marghiolitura*, s. f., *actione* si *effectu de marghiolire*: cu *alle lui marghioliture m'a scossu d'in menti*, etc.; coventulu *marghiolu*, neo-grec. *μαργιόλος*, se pare a fi unu deminut. romanicu, *marioles*, d'in *mas*, gen. *maris*, cu sensu *peiorativu*.

MARGINASIU, -a, adj. s.; d'in *margine*, cu forma mai pucinu *correcta* de a *celloru* d'in Dictionariu: *marginariu*, *marginianu*.

MARGIORA, s. f., *contrassu* d'in *marginiora*, *deminutivu* d'in *margine*.

MARIAGIU, s. m., dupo fr. *mariage*, si *maritagi*, s. m., dupo ital. *maritaggio*, tote forme *scalciate*, in locu de *conjugiu* = *conjugium*, *conunia*, *casatoria*.

MARIASIU, s. m., (*mai* *reu mariesiu*),

1. specia de moneta, essita d'in commerciu, med. lat. *marianus*; 2. jocu de cărți; cărțile ce servu la acestu jocu; — in acestu casu, coventulu pare a proveni d'in fr. *marriage* cu pronuntia germana.

MARIIRE, v., (cu *a* obscuru, si cu *i* rau, se conjuga cu forme simple: *marriu*, *marie*, mai reu: *mariesce*), se dice in specie de vocea câniloru, nu *latratulu*, ci ceva maiinganatu, unu *murmuru*: *cânele marie*; *câni turmei maricâu*; *maritoriu*, -*tória*, adj. s.; *maritu*, part. sup.; *maritura*, s. f., etc.: *mariturele cânelui spariara copillii*; si metaforice: *mariturele calumniatoriloru mei*; *ati maritu si veti marit, fora se me attingeti in alle melle*.

MARITORIU, *maritu*, *maritura*; vedi *marire*.

MARIONETA, s. f., d'in fr. *marionette*, papusia ce joca automata: *a jocă bene marionetele*; *copilliloru placu marionetele*.

MARITAGIU, s. m., vedi *mariajiu*.

MARMELADA, s. f., dupo fr. *marmelade*, pulmentu de fructe; — coventu pucinu accommodatu geniului limbei române.

MAROLE sau *marolle*, s. f., specia de *laptuca*; — pre a locuri inse se applica *marolle* la verice specia de *laptuca*.

MARSIALU, si *maresiallu*, s. m., (fr. *maréchal*, germ. *marschall*); 1. fauru ce ferreca unghiele calliloru; mai allessu ferreca callii armatei; 2. veterinariu de calli, medicu care cura callii de morbi, si in specie, veterinariu allu calliloru armatei; 3. officiaru supremu allu unei armate, officiaru de prima ordine cu missione speciale; administratoriulu curetei si cassei domnesci; — form'a care s'ar accommodá peno la unu gradu óre-care limbei române ar fi *marescalcu* = med. lat. *marescalcus*.

MARSIAVESCE, *marsiavescu*, *marsiavia*, *marsiavire*, *marsiavitoriu*, *marsiavitosu*, *marsiavitu*, *marsivitura*, *marsiavosu*, etc.; vedi *marsiavu*.

MARSIAVU, -a, adj., macer, macilentu, strigosu, viribus exhaustus, tabescens, deperiens, sordidus, squalidus, immundus, spurcus, foedus, ignavus, ti-

midus, abjectus, vilis, abominabilis, perfidus, ignominiosus, infamis, nequam, etc.; care de tote partile, la corpu ca si la sufletu, e cadutu si decadutu, peccatosu si misellu in tota poterea coventului, si in câte detalie alle partiloru principali si essentiali, a nome, la corpu, la parte de totu materiale: *macru*, de totu *macru*, *macillentu*, *strigosu*, nu mai pelle si osse, seccatu si essauritu de fortie, languindu, deperindu, tabindu, consumendu-se in miseria; de partea portului esternu: *sordidu*, *immundu*, spureu, orduros, fedu, fedosu, gretiosu, innotandu in lutulu immunditiloru, in putorile nesufferite alle insalubritatei; si mai reu de partea sufletului: *timidu*, ca unu lepure, fricosu si fora firu de virtute, de ánima, lassiu, ignavu, misellu, apoi: *abiectu*, *abhorrendu*, *infame*, *ignominiosu*, *perfidu*, *peccatosu*, de nemica capace, *abominabile* si *abominandu* de toti, etc.; derivate: *marsiavescu* -a, adj. relativu la *marsiavu* ca subt.: *marsiavesce cogite si fopete alle unui marsiavu ca tene*; de unde adv. *marsiavesce*: *marsiavesce te ai portatu*, *marsiavesce te porti*; — *marsiavia*, s. f., calitate, si *facta de marsiavu*: *ce orribili marsiavie!* — de aci: *marsiaviosu*, -a, adj., plenu de *marsiavie*, inse si form'a essita directu d'in *marsiavu*, adeco: *marsiavosu*, -a, adj., ca augmentu la simplulu: *marsiavu*; — *marsiavire*, -escu, v., directu d'in *marsiavu*, a fi *marsiavu*, a stá, a se portá, arretá ca unu *marsiavu* in tote: *a marsiavi in corpulu seu*, *a marsiavi in sufletulu seu*; ca reflex. *a se marsiavi* e mai energicu si dice mai multu de cátu *a marsiavi*, *marsiavitoriu*, -*tória*, adj. s., d'in verb. *marsiavire*; *marsiavitosu*, -a, adj., applicatu la *marsiavire* sau la *marsiavia*; — *marsiavitu*, part. sup. subst. d'in *marsiavire*; *marsiavitura*, s. f., actione si effectu de *marsiavire*: *peccatoru a tea marsiavitura fora sprantia de penitentia si correctione*; *abominabilu marsiaviture alle sceleratului fora sufletu*; — D. *Miklosich* nu ne spune d'in ce a nome verbale radice ar poté trage adv. slav. *mrjavŭ*, ca se póta dice apoi: *co Románii l'au impromutatu de lu Slavi*;

inse fiendu co nu ni se pôte impleni de-répt'a nóstra cerere, se ni se permitta, éro cu dereptu, se arretâmu, co romanescula *marsiavu* se trage, in mare familia, d'in una romanica radice *verbale*, si co, prin urmare, de aci se deduce de necesse *impromutulu* ca facutu *Slaviloru* d'in partea *Romaniloru* : in addevera, roman. *marsiavu* e unu derivatu d'in *marsiu*, -a, adj., care s'a transformatu, prin trecere lui *t* in *s*, ca forte adesea in limb'a nostra, d'in *martiu* = *marciu* (vedi in Dict. *marciu* = *martiu*); éro *marciu*, cumu se disse, nu e de câtu unu adj. d'in verb. *marc-ere* = *marcire*, lat. *marcere*, allu carui sensu nu explica numai intellessulu de *macru* = *macor*, ce are singuru si isolatu slav. *mrčavŭ*, ci totu intellessulu, in varietatea lui cea mare, cumu s'a datu desu de la inceputu romanescului *marsiavu*.

MARSIU, s. m., (dupo fr. *marche*, d'in verb. *marcher* = *mergere*, *amblare*, de unde si germ. *marseh*, *impromutatu* de la *Francesi*, cumu au *impromutatu* si alte multe popore acestu coventu ca *terminu militare*; confere inse si it. *marcia*), itus, iter, incessus, ingressus, agmen, etc. miscare, mergere, amblare, mersu, incessu, ingressu, etc., in specie, la armata si parti de armata : *se pune tota armata in marsiu*; *pleca parti, parti ostile in marsiulu de batalia*; *a suna marsiulu*, *a cantu marsiulu ostescu*; ca coventu de essortatione, de commandu in directione, etc. : *marsiu la derépt'a!* *marsiu la stang'a!* *marsiu inainte, inapoi!* *marsiu trei passi!* *marsiu la fuga, la passu, lentu, incetu, rapidu*, etc.; — derivate : *marsiuire*, -escu, v., a se pune, a merge in *marsiu* regulatu : *marsiuescu mundri si animosi la batalia*; *a marsiui marsiu de una di*; *a marsiui marsie sau marsiuri rapide*; — *marsiuitu*, part. sup. *celli marsiuiti in acea nopte*; *marsiuitulu ostei rapidu in cursu de trei ore*; — cu tôte aceste-a credemu co romanescula *mersu* cu v. *mergere*, e mai bonu.

MARSIUIRE, *marsiuitu*; vedi *marsiu*.

MARTANU, s. m., *catus*, *cato*, *fells mas*; *catoiu sau catoniu* = *cotoniu*, *catusia mascula*; — nu precepemu de ce si

appropria Slavii si acestu coventu, candu, de certu, *martanu* nu e altu ceva de câtu *mortanu* sau *mortacu*, *mortocu* (= *morte-a soriciloru*), cumu se aude in multe locuri, cu o claru in locu de a ob-souru in prim'a syllaba.

MARTIAFOIU, *martioga*, *martiole*, s. m., vedi *martiu*.

MARTIU, adj. s., 1. ca adj. *martiu* = *marciu*, -a; — in acésta d'in urma forma fonetica se afla coventulu in Dictionariu bene scrisu si bene espiicatu, dupo etymologi'a sea, d'in acea-asi fontâna cu *marcidu* sau *marcedu*, de la verbulu *marcire* = *marcere*, a cui syllaba ci nu se pronuntia numai aspru, ci si suptire, adeco : *marcire* si *martire*, cumu se pronuntia si adiectivulu d'in *marcire* : *marciu* si *martiu*; 2. acestu adj. se applica, de regula, cá subst. ca nome allu unui-a d'in celli doisprediece mensi ai annului; 3. ocurre in compositioni : a) *martiafoiu*, adj. s., cu sensu de : ineptus, stultus, stolidus, fatuus, insulsus, absurdus, cessans, stupidus rerum obviarum admirator; (*mercimoniorum minutorum venditor*, in acésta d'in urma insemnare : fr. *mercier*, germ. *krämer*); a) in genere : stultu, ineptu, insulso sau nesaratu, fatuu, stupidu, *cascagura* sau *guracasca*, care nu scie de câtu cascá gur'a si ochii la nemicuri, a stá, sedé cu mânule in senu, a nu face nemica, a nu fi bonu, capace de nemica, si cu tote aceste-a a fi impertenente, insolente, a si bagá nasulu in tote si a supperá lumea etc. : *nu ti leuá in adjutoriu martiafoi*, co-ci *martiafoi te bagá in nove nevolie* : *martiafoi su omeni de incercatura si de pedice in tote*; *ce martiafoia de muiere!* *ce martiafoi de administri!* *cu martiafoi de acésti-a nu e nemica de speratu*, *martiafoiulu e perdutu pentru lume*, si *martiafoi ce i semina nu su de câtu greii pamentului*; — b) in specie : care pare a se applicá la negociu de merci menute, fora se fia capace a desvoltá vri-una activitate de mente, neci de corpu, ci mai verbtosu, cantandu se in-selle pre altii spre a tiné misellesc'a lui viétia, inutile sie si altoru-a : *cu martiafoi nu se bagá in negociu omeni cu*

mente; — *b*) *martiofole* contrassu, *martiole*, s. m., a carei interpretare vedi in Dictionariu; *c*) *martioaga*, s. f., applicatu la una *vita*, mai allersu la *callu*, déro si mai vertosu la *épa*, cumu indiea fem. cu sensu de : *equus strigosus*, (fr. *rosse*, *haridelle*, *masette*, *bourique*; german. *schindmähre* = proprie : *épa de pelhitu sau bellitu*); *a*) *callu (épa)* strigosu, ca unu *strigoniū*, standuse cada pre branci, cadutura de bestia in tota poterea coventului, si totu de una data, pre longa inutile, si rea forte; *β*) in genere, despre alte vite si bestie in starea celei precedente : *de ce mai tini aceste martioge de boi? ce faci cu aceste martioge de asini pre longa alte martioge de calli? armessari su asti-a sau martiogemari?* — ba chiaru despre persone fora personalitate : *ce ti ai leuatu pre capu asiá martioaga de muliere? ce se facea, la batalia, martiogele de betrâni decipiti?*

MARULA = *marule*, s. f., vedi *marole*.

MARUNTAIA, *maruntielu*, *maruntisiu*, *maruntu*, etc., covente reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de celle mai correcte in Diction. *menuntaiu* - *meruntaia*, sau *meruntaie*, *meruntellu*, *meruntisiu*, *meruntu*, si mai correctu inse : *menutaliu* - *menutalia* si *menutalie*, *menutellu*, *menutire*, *menutisiu*, *menutu*, etc.

MASALA (pron. *masalá*, pl. *masalalle*), s. f., *taeda*, *funale*, (fr. *torche*); *facia* d'in una fune sau unu paru, ce se unge cu resina sau altu bitume la unu capitu, se apprende apoi si se porta sau tine mai vertosu noptea : *asta-di in locu de masalá, e divulgatu coventulu tortia sau funale*; — si bene co pere *masalá*, co-ci e nu numai turcescu, déro si de totu contrariu geniului limbei nostre; — d'in *masalá* se dicea si : *masalagiu* = cellu ce portá una *masalá*, cându *asta-di* porta una *tortia* sau unu *funale*.

MASCARA, s. f., dissu si scrisu cu tonulu pre ultim'a syllaba : *mascará*, dupo una rea imitacione a *Funariotiloru*, fatali si limbei nostre impruna cu Turcii; déro fiendu essitu d'in *mosco*, coventu addeveratu romanescu, remâne numai se corregemu tonulu, ponendu-lu pre secund'a syllaba, ca se facemu se

intre in norme limbei proprie : *mascará*, in acellu-asi sensu cu 2. *mascare* d'in Dict.; unu altu processu de a corege scalciatulu *mascará*, e de a scambá acestu coventu in unu demin. *mascarella* (vedi acestu-a in Diction.); cu acellu-asi sensu ce are si *mascara* (correctatu) si 2. *mascare* citatu susu dupo Diction; inse form'a fedosa, cu finale turcesca : *mascaralicu*, e de respinsu, care nu dice mai multu de estu *mascaria* sau *mascaritura*; — *mascariciu* - *a*, adj. s., *seurra immedicus* = bufone fora modestia si mesura; — deminutive d'in *masca*: *mascutia*, *mascusióra*, *mascula*, *mascullitia*.

MASCARALICU, *mascariciu*, *mascutia*, etc.; vedi la *mascará*.

MASGA, (cu a raucu, *másga*), s. f., *succus*, *glarea*, *humor*, *saliva*, *pituita glutinosa*; *succu*, *scuipatu*, *saliva*, *balle*, in genere : *umore glutinosa*, *viscosa*, *glaria* sau *glarea*, etc.; — de aci adj. *masgosu* - *a*, plenu de *másga* : *succosu*, *viscosu*, *pituosus*, *salivosu*, *glutinosu*, *glariosu*, etc.; — inse verb. *masgaire* si *masgallire* - *escu*, part. sup. *masgaitu*, si *masgallitu*; *masgaitoriu* - *toria*, adj. s.; *masgaitura* si *masgallitura*, s. f., au acellu-asi sensu cu *mangire*; vedi *mangire*; — pote *másga*, in locu de *misga*, cu care confere grec. *μίσγη* d'in *μίσγητιν*.

MASGAIRE - *masgallire*, *masgaitoriu* - *masgalitoriu*, *masgaitu* - *masgallitu*, *masgaitura* - *masgallitura*, *masgosu*; vedi *masga*.

MASILIA, s. f., vedi *masilire*.

MASILIRE (si *masilire*) - *escu*, v., *destituere*, *deponere*, *munere depellere*, *exauetorare*; a depune d'in officiu sen, a destitue, a dá diosu, a destroná etc. : *Port'a ottomana masilieá pre Domnii Funarioti*; part. sup. *masilitu*; — tote d'in subst. *masilu* sau *mazilu*, s. pers., cellu destituitu, destronatu, depusu, scossu d'in functione, etc.: inse *masilu* sau *mazilu*, si in sensu reale de : statu de cellu destituitu, depusu, detronatu etc. déro cu acestu sensu occurrea si form'a abstr. *masilia* sau *mazilia*, cumu si *masilitu* — *mazilitu* - *lu* : *masilitulu cellui de currendu Domnu*; — se afla si in neo-grec.

μαζιλία; inse nu credem a fi *masilia* coventu grecescu, ci turcescu.

MASILITU, *masilu*; vedi *masilire*.

MASINA, *masinaria*, etc., nu su de câtu covente cu totulu contrarie geniului limbei nostre, — papagallice imitationi dupo fr. *machine*, *machinerie*, cari se afla in Dictionariu cu formele corecte si proprie limbei nostre: *machina*, *machinaria*, etc., pre cându *masina*, *masinaria*, aru fi cu totulu departate chiaru de formele *francesci*: *machine*, etc.

MASLAGU, s. m., specia de planta, care se dice a fi aceea-si cu *ciumafaia*.

MASLINA, s.f., olivum, oliva; fructu, bacca de *maslinu*, care e arbore ce produce *masline*; affine cu aceste-a si: *maslinetu* = multi *maslini*; plantati pre acellu-asi locu, déro si multe *masline*, la unn locu; derivatu d'in celle precedenti si: *masliniu*, -a, adj., de *maslina* sau de *maslinu*, vorbindu in specie de *colore*: *facia de rochia maslinia*, etc.; apoi: *maslu*, s. m., a) oleum olivarum, oliu de olive; b) unulu d'in celle sépte sacramento sau *mysterie* alle religionei crestina; — de aci: v. *masluire*, -escu, a unge cu *maslu*, a comunicá *maslulu*; part. sup. *masluitu*: *cellu aprope de a mori e masluitu*, etc.; — covente slave, si in loculu loru au facutu benede au intratu si s'au divulgatu: *oliva*, *olivu*, *olivetu*, *oliu*, *cresma* = *chresma*, = *chrisma*, *ungere*, *unctione*, (vedi in Dictionariu).

MASLINETU, *masliniu*, *maslinu*, *maslu*; vedi *maslina*.

MASSACRARE, v., (fr. *massacrer*), mactare, trucidare; a occide cu barbaria, a *macellá*; de aci si: *massacru*, s. m., (fr. *massacre*), caedes, internecio, macellu, ommoru barbaru si in massa.

1 MASTERU — *mastera*, si: *mastru* — *mastra*; vedi *maica*.

2 MASTERU, *mastru*, *masturu*, etc.; vedi in Dict. *mesteru*.

MATADORU, s. m., coventu ispanicu, care insémna proprie: *occisoriu de tauri*, de unde a trecut si la Francesi: *matador*, de unde se vede co a inaintatu si la noi, si cu sensulu generale de *invingutoriu* si *culcatoriu la pamentu pre toti celli valenti*.

MATAHULA, s. f., *monstrum*, *per-tentum*, *spectrum*, *terriculum*; *monstru*, *spectru* spaimentoriu; — cu pucina mutare d'in locu a syllabeloru pare a seminá cu sanscr. *mahitála* = *tota faci'a pamentului*, totu pamentulu; *sémína* a-tunci cu *mamm'a padurei*.

MATANAIRE, -escu, v., *vasillare*, *titubare*, *tremere*, *hesitare*, *dubitare*; a tremurá, *trepidá*, *esitá*, *vacillá*, a nu si tiné compen'a, a stá se cada, etc., — part. sup. *matanaitu*, s. f., *matanaitura*; — pare essitu d'in *metania*, (vedi in Dict. *metania*), care, in vorbirea commune, se aude si ca: *matania*.

MATANAITU, *matanaitura*, *matania*, vedi *matanaire*.

MATAUZU, s. m., *adspergillum*, *adpersorium*, *penicillus*; *stropitóre*, *udatóre* in genere; in specie, fasciclu cu care *battesa*, *adspere* preutulu pre crestini; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, — déro de unde provine?

MATCA, s. f., vedi *maica*.

MATEMATICESCE, *matematicescu*, *materialicesce*, *materialicescu*, *materialnicu*, etc., covente cadute in acelle-asi scalciature antipathice limbei române, ca si celle de la *machina*, *machinalicesce*, etc.; de acea-a vedi acolo in Glossariu, si le corege dupo Dictionariu.

MATIAIRE, -escu, v., etc.; vedi *mo-tiaire*.

MATITIA, s. f., *massa*, *rete*; *plessa*, *nassa* de prensu pesce in apa.

MATUIRE, -escu, v., etc.; vedi *mo-tiaire*.

MATOCU, s. m., *catus*, *fells mas*; vedi *martanu*, *catoniu*. (in Dictionariu) si *mortanu* (in Glossariu).

MATOSTATU, s. m., specia de jasje sangenia; — pote in locu de *ematostatu* = *hematostatu*.

MATROSU, -a, s. pers., (germ. *matrose*, fr. *matelot*); omu ce serve la na naue, marinariu, marinu; in specie remige.

MATUFU, -a, adj. s., neglessu si im-mundu in vestitulu seu, nespellatu, ne-peptenatu, neinvestitu.

MAUZA, s. f., *moles* = *mole*, *mare* si *immensu cumulu*, *grumuru*; — analogu

pote cu *masu*, ce se pune in jocu aleatoriu.

MAZGA, *magaire, magallire*, etc.; vedi *masga*.

MAZILIA, *masilire, masilitu, mazilu*; vedi *masilire*.

MAZU, s. m., vedi *mauza*.

MECACAIRE, -escu, vedi in Dictionariu *mecaire*.

MECANICESCE, *mecanicescu*, forme contrarie limbei; vedi *mechanice, mechanicu*, in Dictionariu.

MEDELNICIARESSA, s. f., vedi *medelniciariu*.

MEDELNICIARIU, si *medelniceriu*, s. m., boiariu, pre vietia d'in allu doile gradu allu hierarchiei inferiore, sub regulamentulu organicu; inainte de regulamentulu organicu *medelniciariulu* era *scutariulu mesei domnesce*; mulierea *medelniciariului* se dicea *medelniciarella*; — Dict. *Buda* definesce vechiulu *medelniciariu* asi: *summus dapiferorum = capulu, prefectulu celloru ce adducunt buccatele la mesa*; dupo altulu qui principi infundit aquam ad lavandas manus = *care versa principelui apa se se laue pre mane = malluvariu*; — de origine slavica.

MEDU, s. m., *mustam, enomelt*; mustu cu miere, beutura imbetatoria leuata fora mesura; — coventulu se afla in tote limbela indo-celtice, si de si cu diferente de intellesu, totusi remane si in forma si in sensu, acellu-asi coventu de la sanscr. *medhu = dulce*, si *beutura dulce imbetatoria*, peno la grec. *μέθυ* = unde predomina beutura imbetatoria; n'au dero Slavii dereptulu de a se da impromutatori Romaniloru de coventulu *medu*.

MEDUOSU, si *meduvosu*, -a, adj., *medallosus*; plenu de *medua* sau *meduva*; vedi si in Dict. *medua, medulla, medullosu*.

MEENGHIU, si *mehenghiu, menghiu*, s. m., lapis lydius, (fr. *pierre de touche*); petra de probatu addeverulu, addeverat'a valore si puritate a metaliloru pretiose: *mehenghiu mai nu a fostu si nu e connotutu poporului; poporulu connotce, in locu de mehenghiu,*

espressionile: proba de cercare, si scur-tu: proba, cumu, de essemplu: prob'a aurului, prob'a argentului; — duca-se dero *mehenghiu* de unde a venit!

MEETINGU, s. m., d'in angl. *meeting*; (pronuntia *miting*), unione, stringere de poporu spre a delibera de cestioni politice, sociali, etc.

MEHENGHIU, s. m., vedi *meenghiu*.

MEHNIRE, si *menire*, -escu, v., *mœ-rere, mœstitia, dolore, tristitia affe-re vel affici, offendere vel offendi*; a suppera, intrista pre cineva; refl. a se suppera, intrista, a fi supperatu, intristu; *mehnitoriu, -toria*, adj. s., *sciri mehnitorie, cea mai mehnitoria de sufletu; mehnitu*, part. sup.: *mehniti forte de morte amicului*; etc.; — de unde acestu coventu?

MEHNITORIU, *mehnit*; vedi *meh-nire*.

MEIDANU, s. m., vedi *maidanu*.

MEISTE, s. f., *terrina de meu*.

MELCU, (pre a locuri: *melciu*), s. m., *limax; melcu*, molluscu cu conca spirale; — d'in *limace*, prin metathese, pote trece in Dictionariu, ca si derivatele: *melcaria, melcariu*.

MELEGARIU, s. m., seminaru de pomi si de alti arbori; — Dict. de *Buda* esplica: *strues alimentaria plantis mature gignendis = stratu de balligariu, spre accelerarea crescerei planteloru*; — se pare a fi de origine ung.

MELICU, s. m., *vivulus, (fr. arvis)*; morbu de calli, care casiona acestoru a irrationi, spariature si recalcitracioni furiose si forte dese; adesea *melicu = invetiu reu: callu cu melicu, nu lu poti disbara de melicu*; si, prin estensione, si: *omu cu melicu, muliere cu melicu; totu omulu si are meliculu*; — de unde?

MELITIA, s. f., *frangibulum*, (germ. *hanf-flachsbrechel*); instrumentu de a frange, sferma canip'a si linulu, *frangibulu: frangibulu de canipa, de linu*; metaforice: *melitia = gura rea, limbutu, fiacariu; cui merge gur'a ca mor'a franta, acellui-a merge si ca meliti'a franta*; — derivate sau affini: *melitiare* (cu forme de conjug. simple: *melitiu, meliti, melitia, se meliti*, etc.) v., *linum* vel *canabim*

frangibull ope frangere, a sfermá, frange linu sau cânipa cu *meliti'a*: *melitiati cânipa*, *melitiámu linu*, *se melitie mai bene linulu*; *nu amu melitiatu linulu collessu*; metaforice: *ve melitia gurele ca si meliti'a ensasi*; part. sup. *melitiatu*; *melitiatoru*, -tória, adj., mai multi *melitiatori* si *melitiátorie voru melitiá mai currundu asta cânipa*; *melitiatura*, s. f., actione si effectu de a *melitiare*: *doue bone melitiature date cânipei*; — *melitiariu*, -a, adj. s., care *melitia* sau face *melitie* de *melitiatu*; — mai multa de câtu probabile e, co *melitiare* e, in locu de: *molitiare*, *molitare*, demin. si iterativu d' *inmolere* = *molere* = *macinare*, de unde si: *móra* = *mola* = *mola*.

MELITIARE, *melitiariu*, *melitiatoriu*, *melitiatu*, *melitiatura*; vedi *melitia*.

MELLA, si *miella*, (fora l *méa*, *miéa*); *mellare* = *miellare*, proprie: relativu la *mellu* — *mella*, ca adj., inse de ordinariu ca subst. f., *mellare*, una planta, agnus castus, (germ. *kenschlamm* si *kenschbaum*); *mellaritia* = *miellaritia*, proprie; relativa la *mellu* — *mella*, inse leuata, ca si cea precedente de ordinariu ca subst. f. reale: *mellaritia*, specia de insectu supperatoriu mnellului, *peduchiulu mnellulus* sau *ouei* = *acarus*, (germ. *schaflaus*, *schaflwanze*); *mellarellu* = *miellarellu*; *mellaressa* — *miellaressa*; *mellarta* — *miellarta*; *mellariu* — *miellariu*; *mellu* — *miellu*, *melluciu* — *miellutiu*, -a, *mellusellu* — *miellusellu*, -a, *mellusioru* si *miellusioru* — *miellusioru* si *miellisioru*, -a; *melliora* = *meiora* si *mielliora* = *meiora*; — date tote, cumu se afla la unii, câtu mai bene scrisse, ca se pota apoi inde-reptá la Diction. pentru mai correcte si integre forme: *mnella*, *mnellare*, *mnellaritia*, *mnellaressa*, *mnellariu*, *mnellariu*, *mnellu*, *mnelluciu*, *mnellusiu*, *mnellutia*, *mnellusioru*, *mnellisioru*, *mnelliora*, scurtate d' *in amnellu*, *amnella*, etc.

MENACE, si *menaciu*, adj. s., moderator, moderans, agens; care *ména*, duce conduce unu carru, callii sau bouii unui carru.

MENAGERIA si *menageria*, s. f., (fr. *ménagerie*), palatiam pecorosam, (in *Plin.*); locu, edificiu, gradina, etc., unde

se stringu si se tinu animali de celle mai rari si stranie; — cu acestu coventu occurru, ca intruse in limb'a propria, si affini cu cellu precedente: v., *menagiare* si *menajare*, (fr. *ménager*), rem familiarem administrare, parce uti, etc.; a economí, administrá cas'a, averea etc., a si economí sanitatea, poterile; a economí amicii, a economí pre supperatiosi, etc.; — *menagiu* si *menaju*, s. m., (fr. *ménage*), res domestica, economí'a domestica, cura si diligentia de casa si de alle case: *are, tine cineva bonu menagiu nu numai cu ai casei, ci si cu vecinii; catusi'a nu face menagiu bonu cu cânele*, etc., — singur'a forma tolerabile limbei nostra pote fi, intru câtuva, numai form'a: *menageria*.

MENAGIARE si *menajare*, *menagiu* si *menaju*; vedi *menageria*.

MENDIRE, *menditu*, *menditura*, *mendillire*, *mendillitu*, *mendillitura*; vedi *mangire*.

MENDRE, s. f., vedi *mindre*.

MENGHINEA, s. f., *plateus*, (franc. *étai*, germ. *Schraubenstock*); instrumentu de a stringe partile unui lueru, cu care se servu faurii si alti mechanici.

MENIRE, *menitione*, *menitu*, *menitura*; vedi *mehnire*.

MEORA = *meióra* = *melliora* = *mnelliora*, s. f., vedi *mella* in Glossariu, si in Dictionariu de la *mnellu* peno la *mnelluciu* = *mnellutiu*.

MEREIRE, *escu*, v., *mente* abripi, *meditando auferri*; — a fi indemnatu, *impinsu*, indussu, addussu a face ceva; — e cumuva d' *in merere*, sau d' *in mereru*?

MEREMETISIRE, *meremetisitu*, vedi *meremetu*.

MEREMETU, pl. -e, reparatie; reparatione, deregere, renouatura: *meremetele facute basericeci cadute in ruina; se ceru meremete la vestimente; acestu-a nu e meremetu indestullu la sanitatea tea derapinata*; — derivatu: *meremedisire*, *escu*, v., reparare, reficere, recreare, a repará, reface, renouá, derege, repune in bona stare: *se meremestisim edificiele plecate spre decadere; meremetisitu*, part. sup.: *casele inco nemeremetisite si reu meremetisite*; — *meremetu* e

coventu turcescu, déro astadi e aprope cadutu in desuetudine.

MEREOSIU, -a, adj. s., vedi *mercu*.

MERESIU, s. m., vedi *merisii*.

MERETU, pl.-e, (d'in *meru*), *malis consitus locus*; locu plantatu cu *meri*, gradina de *meri*, livade de *meri*; si cu intellessulu de : *meraria*, de care vedi in Dictionariu.

MEREU, adv., in done intellesse, la prima vedere, differite si aprope opposite, contrarie : 1. *continue*, *perpetue*, *assidue*, sine intermissione, *perenniter*, *semper*; fora interruptione, fora incetare, neincetatu, in perpetuu, totu de a un'a, *purure*, nelipsitu, continuu, *assidue*, un'a, in un'a, intr'un'a, etc. : *mercu se misca*, *lucra*; *diu'a si noptea stau toti mercu pre longa mene*; *mercu curre ap'a fontelui nostru*; *mercu sta si persiste longa noi*; *mercu vinu se ne védia*; *mercu se culca si se scolla*; *ploua mercu, trece tempulu mercu si mercu sta invariabile*; 2. *aqualiter*, *lente*, *leniter*, *sensim*, *tarde*; in modu ecale, totu asiá, cu acellu-asi impetu, cursu, mersu, passu : *lenu*, *incetu*, pre nesentite, déro neinterruptu d'in passulu seu, etc.; *mercu curru riulu in albi'a sea*; *fora se fia undeva sau canduva mai rapidu sau mai lentu*; *pentru impatienti mercu vine sau trece tempulu*; *ellu merge mercu la passulu seu*;—derivatu ca adj., *meruciu* = *mercutiu* = *mercusiu* = *mercosiu*, -a, cu acellu-asi sensu ce vedemu la *mercu* ca adv., cumu se pote leuá si derivatulu : *mercutie* su amicele nostre cu noi, *mercutia* mi cánta preveglatori'a; *mercuti* si *assidui* su capilli nostri la scola cu inactiatoriulu; ca adv. *mercusiu* *trece ómeni pre aici*, *mercutiu* *sufflara venturile*,—de unde ne potemu convinge, co, prectamu noi tinemu bene mente a fi auditu in gurele poporului form'a *mercu* ca adj., cauta se restabilimu si *mercu* in sensulu de adiectivu, cumu : *merci vinu la noi amicii*, *merce cadu plouie d'in cerulu nostru*;—acumu, dupo restabilirea in tote derepturile selle a importantelui ceventu *mercu*, e liusioru a spune si originea lui : *mercu* nu e de cátu filiulu adiectivului *meru*, -a, *merus*, -a, -am,

ca si *purure* d'in *pure* de la *puru* = *purus*; — ide'a de *puritate*, *limpiditate* si *claritate*, ne adduce a referi la aceeaasi origine, la *meru* = *merus*, si form'a : *meriu*, -a, adj., cu sensulu de : *cæsius*, *cæruleus*, *cælestinus*, *cerullu*, *albastru* si *serenu*, ca cerulu cellu mai *puru*, applicatu, in specie, la *ocli formosi*, *limpidi*, *sereni*, perfectu *puri* : *ocli merii* su *ocli de ceru*; *cu ocli merii*, *ocli de ceru serenu*, etc. *M.* — Cu tóte aceste-a credemu co e bene a mai medità si a nu precipitá decisiunea. *L.*

MEREUCIU, *mercutiu*, *mercusiu*, *meriu*; vedi *mercu*.

MERTIA, s. f., una mesura de capacitate, greu de determinatu cu precisiune, fiindu co, d'in coce de Carpati, nu scimu se fia fostu acésta mesura sau se fia pre undeva applicata si pronunziata; stámu déro si ne tinemu de celle ce ne spunu celli de d'in collo de Carpati, mai allessu de dissele Dictionarului de Buda, care spune, co : a) pre a locuri, chiaru d'in collo de Carpati *meri'a* ar fi insemnandu *metreta* = *metreta*, (germ. *viertel*, d'in care corruptulu *ferdela*); b) pre alte locuri, totu d'in collo de Carpati, *meri'a* ar fi insemnandu *jumetate de metreta*, (germ. *halbviertel*);—in relatione cu *meritia* sta *meriticu* cu sensulu de : *portione* = *portio*, *ratione* = mesura determinata prin calculu rigorosu dupo datele impregiariloru : *meriticulu capitaniului nu e stimatu totu cátu si meriticulu militariului gregariu*; *meriticele moriloru variédia de la una mora pëno la alt'a*; de aci, prin estensione si metafore, *meriticu* = *meritu*, *pretiu*, *valore*, *mercede*, etc., dupo *lucru*, *facta*, *labore*, si mai allessu dupo *involare*, *pactione*, etc.; — de unde aceste doue covente affini, *meritia* si *meriticu*? Diction. de Buda da ca *etymologia* lat. *metreta*, formatu dupo grec. *μετρητής* numai pentru form'a *meritia*, de óra-ce form'a *meriticu* neci essite in Dictionariulu de Buda; vericumu inse *etymologi'a* acestui *lesicu* nu e mai pucinu forte addeverata, desí nu e deplenu desvoltata si luminata, pre candu scriptoriulu altui vocabulariu, trassu dupo cellu de Buda, as-

sere eo roman. *merțicu* ar fi impromutatu d'in magyar. *merťék*, foră se și dea laboreă de a se încredința co lucrulu nu e asiă, ba înco cu totulu d'in contra : *unu impromutu ungurescu d'in romanesce*; si D. Miklosich contradice pre scriptoriulu nostru de vocabulariu, si asere de partea sea, co si *merția* si *mirția* si *merțicu* su impromutate tote d'in v. slav. *měra* = *mensura*; — de ce? — respunde : co v. slav. *měra* vine d'in sanser. *mā* = *mesurare*; — bene, dero d'in acellu-asi sanser. *mā* occurru, de certu, si : grec. *μέτρον* = *mesura*, lat. *me-ti-ri* = *mesurare*, *me-n-su-s* = *mesuratu*, (ba si : *im-ma-ni-s* = *enorme*), goth. *ma-t* = *mesurare*, (cu unuț prelonga *ma* = *mā*), germ. *ma-ss-en*, *mē-tz-e*, etc.; — de ce acumu se nu concēda invetiatiulu slavistu; co mai cu dereptulu, si mai rationale, si mai liusioru chiaru de cătu d'in v. slav. *měra*, s'aru esplică si justifică *merția* si *merțicu* d'in covente leuate d'in spher'a grecolatinității, in care, cu predilectione, *se evolve si viue limb'a romanesca*? de ce, de esemplu, n'amu potē trage mai liusioru de cătu d'in slav. *měra*, d'in grecolatinulu : *μέτρον* = *metrum* form'a *metria*, care, prin mica si liusiora metathese pōte deveni : *merția*? de ce, de esemplu, dupo parerea Dictionariulu de *Buda*, nu mai liusioru de cătu d'in slav. *měra* totu d'in grecolatinulu : *metreta* = *μετρητής*, cu acea-asi liusiora metathese, n'aru essī coventele romanesce : *merția*, *merțicu*? — aceste-a aru adunje a frange asserțiunea invetiatiulu slavistu; se mi se permită inse a mai adauge inco pucine : de atâte ori mentionatulu invetiatu produce, in allu seu *lexicu*, d'in neo-slav. urmatori'a locutione *měra* : v'eno *měro* = germ. *esplicatu* : in elnem fort = *intr'un'a, mercu*; coventulu nostru *mercu*, carē si prin sensulu seu in locutionea slavica precedente, si prin form'a sea se potea trage, *macariu de urechie*, d'in slav. *měra*, nu a fostu tentatu de marele scrutatoriu slavistu; noi amu arretatu originea coventulu *mercu* in articl. respectivu; éro pentru *merția* si *merțicu* mi ceru remasu bonu, punendu

sub oclii lectoriloru grec. *μέρος*, care esplica, ca mai bene, sansulu forme *merțicu*, cumu ar potē esplică intellesulu si form'a acellui-asi coventu romanescu si verbulu : *merire* = *merere* = *merere*, mai allessu part. *meritu*, redusu in *meru* : co-ci *merțicu* se da totu de a un'a dupo *meritu*.

MERTICU, s. m., vedi *merția*.

MESARITIA, s. f., (d'in *mesariu*), mappa mensalis; mappa, pândia de *měsa*; vedi in Dict. *mesale*, *mensale*.

MESAGERU, *mesagiu*, etc., vedi *mesageru*, *messagiu*.

MESATU, s. m., vedi *mezatu*.

MESCHINARIA, si *meschinertia*, s. f., calitate, fapta de *meschinu*; éro : *meschinu*, -a, adj. s., (d'in fr. *mesquin*, confere si it. *meschino*), sordidas, praepareus, tenuis, miser, invenustus; sordidu, praestrinsu de mâna, prea paru, lessinatu; macru, sepu, disgratiu, gretiosu.

MESDREA, s. f., vedi *mesdrire*.

MESDRIRE, (cu a aspru siueratu), -escu, v., rodere, abrodere; a rōde, in specie, a rōde scōrti'a arboriloru; — part. sup. *mesdritu*; de aci si subst. f. reale : *mesdréa*, (*mesdrella*), instrumentu de *mesdrire*, scalprum bimanubriatum.

MESDRITU, -a, part. sup. d'in *mesdrire*.

MESELICU, s. m., vedi *mezelicu*.

MESERIA, *meseriasu*; vedi in Dict. *messeria*, *messeriaru*.

MESINA, *mesiu*; vedi in Dictionariu *messina*, *messiu*.

MESSAGERIA, s. f., (fr. *messagerie*), domiciliu de *messageri*, plur. d'in *messageru*, -a, s. pers., (fr. *messager*, ére, confere si it. *messaggiere*), nuntius, tabellarius, veredarius; care duce, adduce unu *messagiu* : *portatoriulu de messagie* e unu *messageru* sau una *messagera*; inse si : *messagerulu* e sau nuntiu, nuntiatoriu prin vorba; sau *tabellariu*, *portatoriu de epistole*; sau *veredariu*, *portatoriu de mercoi*; — *messagiu*, s. m., (fr. *message*, it. *messaggio*), nuntius, mandatum; nuntiu, scire, adducere sau *transmittere de scire, mandatu, commissione, communicatione*, etc.; — tote aceste covente su trasse d'in part. *messu* sau

missu = **missus**, (it. messo, fr. mis), de la verb. *mittere* sau *mittere* = *mittere*, (it. mettere, fr. mettre); inse nu au forma plausibile; aru fi de preferitu : *messaticu* sau *missaticu*, *missile*, etc.

MESSAGERU, *messagiu*; vedi *messengeria*.

MESTECANETU, si *mestecanisiu*, s. m., *botuletum album*; locu plantatu cu *mestecani*.

MESTECANISIU, s. m., vedi *mestecanetu*.

MESTERIA, *mestoru*; vedi in Dictionariu, la cari s'aru mai poté adauge : verb. *mesterire*, -escu, fabricare, opera-re; machinari, artes moliri, a lucrá, fabrica ca diligente artifice, déro si a tesse, ordi intrige, artificie; part. sup. *mesteritu*, etc.

MESTESIUGARETIU, -a, (s înainte de t, aspru siueratu in acestu-a si in tote ce-urmedia), adj., astutus, artificiosus; astutu, artificiosu, precautiosu, intorto-chiosu, etc.; — *mestesugasiu*, -a, adj. s., artifex, opifex, operarius, mesteru, artifice, opifex, industriariu; *mestesiugesc*, adv., d'in *mestusiugescu*, -a, adj., astutus, callidus, callidu, astutu; *mestesiugire*, -escu; v., technas agere, moliri, a tesse, ordi intrige, insellationi, artificie, etc., de unde part. sup. *mestesiugitu*; — *mestesiugosu*, -a, adj., callidissimus, astutissimus, forte astutu, callidu, inse si in bene : care precepe si scie bene artea sea; — d'in *mestesiugu*, s. m., ars, techna, fabrica, arte, scientia, si essercitiu in acésta arte, inse si in reu : *intriga*, *orditura*, etc.; — *mestesiugu*, compositione hybrida, prin urmare de reieptatu cu tota famili'a sea.

MESTESIUGARIU, *mestesiugesc*; etc., vedi *mestesiugaretiu*.

METECHNA, si *metehna*, s. f., defectus, vitium, naevus, macula; defectu, macula, vitiu; etc.

METELEU, si *meterca*, s. m., (homo) stupidus, ineptus, stipes, caudex; (omu) stupidu; fora firu de sentire si de precepere, trunchiu, bastianu, butucu, etc.

METEREZU, pl.-e, munimentum, propugnaculum, vallum, murus ocellatus; munimentu, intaritura, propugnaculu,

opu de apperare, vallu, muru cu gaure sau ocli, etc. : se batu *apperatorii bene in metereze*; a lucrá, fece, construe unu forte *meterezu*; — turcescu?

METHODICESCE, sau *metodicesce*, adv., d'in *methodicu* = *metodicu*, e forma incarcata si putida; *methodice* e form'a correcta; vedi *methodicu* in Dictionariu.

METOCANESCE, si *mitocanesce*, adv., in modu *metocanescu* : *vorbesee*, *salta metocanesce*; *metocanescu* si *mitocanescu*, -a, adj., de *metocanu* : *gesturi metocanesce*; *metocanime*, s., multime, totalitate de *metocani*; *metocanu* si *mitocanu*, -a, adj. s., inurbanus, rusticanus, horridus, plebeus mercator; de *metocu*, de la *metocu*, de pre longa *metocu*, si de aci : *inurbanu*, *rusticanu*, incultu, im-politu, grossolanu, si in specie : *negotiatorellu*, negotiatoriu de negotiulu cellu mai micu si despectatu : *servitoriu*, *baiatu* de bolta *negotiatoresca*, etc.; — *metocellu*, s. m., diminutiiv d'in *metocu*, *metochu* si *mitochu*, *metochu*, s. m., reale (grec. μέτοχος in locu de μέτοχον), *succursale* a unui institutu sau stabilimentu mai mare; in specie : *succursale a unei biserice*, a unei *cathedrale* : *metoculu episcopiei de Buzeu*, care se afla in *Bucuresci*; mai tote *metocele monasterieloru*, mai allessu alle *episcopieloru* erau *fundate*, si se afla inco, prin subierbiele *Bucuresciloru*; dupo *metocele aceste-a d'in suburbiele celle mai retrasse alle capitalei* leuara *metocanii* *nominele* si *calificationile* ce porta si astadi.

METOCANESCU, *metocanu*, *metocellu*, *metocu* = *metochu*; vedi *metocanesce*.

MEZATU, pl.-e, si -uri, licitatio, auctio, hasta publicae; licitatione, vendiare publica a averei cuiva : a pune, a vende la *mezatu*; fora *mezatu* nu se pote vende acésta avere; — coventu turcescu, déro cadutu cu totulu in desuetudine, si bene supplenitu prin *licitatione*, *auctione*, etc.

MEZELICU, pl.-uri, ce se da înainte de buccate la méssa, ca delicatetie escitanti de appetitu; se dan inse si dupo mancare buccatelor *mezelicuri* ca delicatetie.

MICHALTIU, s. m., specia de pesce

= *mullus fluvialis*, *mullus barbatulus*, *barbus*=*barbu*, etc.

MICSANDRA, *micsiorare*, *micsioratoriu*, *micsioratu*, *micsioratura*, *micsiorime*, *micsioru*, *micsiunéa*, *micsiuniu*, — tote covente abbatute de la regul'a nestramutata in *alfabetulu romanu* de milli de anni, si observata in totu acestu diuturnu decursu de tempu, nu numai cu scrupulositate, ci chiaru cu mare religiositate, si nu numai de tote nationile gentei latine, ci si de nationile de alte genti, câte, pentru cultur'a limbei loru, adoptarea *alfabetulu romanu*, — scriendu tote totu de a un'a cu *rigore nespusa* : *x*, unde se cere acestu semnu *alfabeticu*, si neci una data : *cs*; numai la noi, ca la nemine, numai la noi appare acestu *fenomenu*, care, de si micu in apparentia, introduce inse si trage dupo sene mare perturbatione in economi'a limbei nostra, perturbatione ce toti sentu si de care toti plangu, fora se éssa d'in indolenti'a si apath'i'a in care stau ammortiti, sau essu, d'in temeraria liusiorientia si nematura cogitare, cu estravagantie in contr'a puciniloru ce lupta cu sudori de sânge a oppri cursula ce reulu appuca cu impetuositate; — Dictionariulu romanescu a urmatu cu scrupulositate religiósá regul'a stabilita, cumu s'a dissu, de milli de anni de popore culte, asiá co coventele enumerate la inceputu au si cauta se se scriua sau tote cu *x* : *mizandra*, *miziorare*, *mizioru*, *miziunéa*, *miziuniu*, etc. : sau tote cu *ss*=*x* : *missandra*, *missiorare*, *missioru*, *missiunéa*, etc., sau cumu a facutu Dictionariulu consultându si phonetic'a si etymologi'a limbei, adeco : a) celle venite d'in micu, care se si audu in gur'a poporului cu *u* rapidu : *micusiorare*, *micusioratoriu*; *micusioratu*, *micusioru*, b) dupo etymologia : *mizandra*, *mizionella* si *missionella*, *mizioniu* si *missioniu*.

MIGAIELA, s. f., forma erronia si abbatuta de la geniulu limbei, in locu de correctele : *migaia*, *migale*, ce vedi in Dictionariu, vedi totu acolo si : *migalire*, *migalitu*, *migalitura*, *migalosu*, in locu de : *migaire*, *migaitu*, *migaitura*, *migaiousu*.

MIHNIRE, *mihnitiosu*, *mihnitoriu*, *mihnitu*, etc.; vedi *mehnire*.

MIJA, *mijire*, *mijitoriu*, *mijitu*, *mijitura*; *miju*=*mija*; *mijlocire*, *mijlocitoriu*, *mijlocitu*, *mijlociu*, *mijlocu*, etc., tote st'a formate d'in : *media*, *medire*, *meditoriu*, *meditu*, *meditura*, *mediu*=*media*, (jocu, ludu prin *medire*=*mijire*, etc.), *medilocire*, *medilocitoriu*, *medilocitu*, *medilociu*, *medilocu*, ce vedi in Dictionariu: — form'a *mijotca* ecale in sensu cu *mija* si *miju*=*media* si *mediu*, ludu, jocu cu legare sau inchidere de oeli, e, de certu, in locu de *mediotica*; — *omtilire* si *omijire*, -escu, v., in sensu de : a subridé si a si ascunde oculii pentru jocu, e de aseminea in locu de *ommedire*; compositu d'in *ob* si *medire*; — vechialu slav. *migati*, d'in care pretende D. *Miklosich* a trage derivatele roman. d'in *migaire*, câtu si d'in *medire*=*mijire*, nu essiste de locu in vechi'a slavica; abiá se affia in lexiculu Domnului *Miklosich* unu adj. slav. *migalvú*=*mobilita*, care, de certu, e ratecitu prin slavica d'in numerocele familie de covente romanesce aef in cestione; — amu poté trage d'in sanscrit'a noue lumine asup'a acestoru familie, déro ne multiamimu cu celle deposite in Dictionariu; si ce mai poti dice si spune invetiatiului slavistu, care cotédia, fora neci unu temeliu, a referi la unu coventu v. slav. *mejda*, romanesculu d'in familieles i in cestione : *mediuina*, trassu, inveratu, *immediatu* d'in *mediu*?

MILA, s. f., *misericordia*, *gratia*, *clementia*, *compassio*, *commiseratio*, *eleemosyna*, *stips* : 1. indorare, *misericordia*, *gratia*, *clementia*; 2. compassion, *commiseratione*, *compasphemire*, dorere de dorerea altui-a; 3. *eleemosyna*, *stipe* data cersitoriului sau indigentelui; — derivate directu si immediatu d'in *mila* : *miluire*, -escu, v., *misereri*, *stipem* dare vel distribuere, a se indorá, *miseré* sau *miseré*; a dá, face *eleemosyna*; a dá, distribuí *stipe* : *Domnedieu se ve miluésca*; *Domne, miluesce*; *se miluiti indigenti*; — frasele : *se ve fia mila*, *se aveti mila de celli miseri*, etc. differu in sensu de frase ca : *miluiti indigenti*; — si reflex. a se miluí : *miluiti-ve co-*

tra, spre miseri; —part. sup. subst. *miluitu* : *miseri miluiti*, *stipe de miluitu indigenti*; adj. s., *miluitoriu, miluitória* : *miluitorii si miluitóriele indigentiloru*; adj., *miluitiosu*, -a, appiecatu a *milui sau a se milui*; adj. *milosu*, -a, adj. plenu de *mila*, forte induratoriu, forte clemente, affectiosu, gratiosu, etc.; —adj. s. *milogu*, -a, miseru cersitoriu, si : vile, abiectu, bassu petitoriu : *milogii se avilesca si se dedecora*; *milogulu bassu si vile si perde tóta demnitatea de omu*; —se ne opprimu pucinu aci, ca se audimu ce ne spune D. *Miklosich* despre sórtea formeii *mila*, d'in care vedumu essita una numerosa progenia, ce astépta acea-asi sorte : hei bene, prelaudatulu slavistu assere puru si simplu, co *mila* e filia d'in v. slav. *mlā* = *misericors*, adj. ! —asiá ? déro, precumu a cautatu se conceda mentionatulu doctu slavistu, co *gata*, in romanesece, nu e venitu d'in slavesce ; asiá si pentru acelle-asi rationi va cautá se concéda, co si *mila*, care, in limb'a romána, e unu puru substantivu, —si subst. abstractu—, nu se póte referi la slav. *mlā*, care e puru adiectivu, si adiectivu concretu—, fora se ni se póta arretá, —déco nu in vechi'a slavica, cellu pucinu in veri unulu d'in nouele dialecte slavice, unu *typu de substantiv* asiá de simplu si elegante si correctu in *romanitatea* lui, cumu e form'a romanesca : *mila*; deci cauta de necesse se recurremu pentru *mila*, ca si pentru *gata*, la acea-asi fontana, —la care recurse si doctulu slavistu pentru eluoidarea adiectivului slavicu *mlā*, la fontán'a *greco-latinitatei*, unde aflámu : *μῆλα*, analogu si in sensu si in forma cu allu nostru *mila*; la fontán'a si mai vetusta si irrecusabile, la *sancrit'a*, unde aflámu : *mil*, rad. v. de unde unu subst. *mlā*, aproape identicu, si in sensu si in forma, cu allu nostru *mila*; —se venimu inse la urmatoriele aspre elegantie slavice, ce nu denega nemine Domnului *Miklosich* : co-ci poporulu románu, in virtutea dulcei limbe ce profere d'in gura de la titiele mammei, a respinsu si lapidatu singuru prin potentea spontaneitate a vigentei selle nationalitate, in trecutu, ca si in pre-

sente, acelle asperitiati slavice, si in desertu ar mai avé doctulu slavistu se duca *mila si indurare* de poporulu romanu, co ar fi tormentatu si cruciatu de nesce novatori pucinu maturi de mente, a lu disvetiá de *slavismi* spre a l'indopá cu *neologismi romanici*, incurcatori, obscuratori si destructori de totu progressulu in cultur'a lumineloru scientiei pentru bietulu poporu románu; —*dá* : poporulu románu, prin agerulu seu instinctu de conservare nationale, a avutu si are pēno astadi orrore si repugnantia invincibile contra strainismii, ce aru vré inundá in limb'a propria, a ua disorganisá si pune in stare trista de a nu poté fi capace de a portá vast'a si vigoros'a intellegentia a poporului románu, care, in marea sea prudentia, ce a ereditu de la poporulu-rege, nu admite strainismi in limba de cátu cu mare resistentia, cu mare precautione si parcimonia, escludendu totu ce e strainu si incompatibile limbei propria, admitendu, cu computu si mesura, numai unu micu numeru de strainismi facili a se adaptá formeloru limbei; —celli ce inse, auditi, Románi, si leuati bene mente cu frica si cu cotremuru—, celli ce au tinutu, secle indelungate, poporulu románu in crassa ignorantia, in obscurantismu profundu ; celli ce si astadi si punu tote poterile a retiné acestu poporu plenu de aspirationi, in acea-asi trista stare, nu su altii de cátu slavomaniacii carturari, cari, chiaru astadi, —in faci'a poporului románu, —in desceptarea la lumin'a scientiei prin instrumentulu unei pura si armonica limba, cu impudente cotediantia si in deplena conscientia, se adopera a reinviuá fedosulu si de mentea romanésca occiditoriu spectru allu aspreloru si incompatibililoru elegantie slavice, ce redicassera, in innocentia si inconscientia completa—*Dommedieu se i lierte!* —pre capulu románului : tu poporu románe, ai culcatu si nemicitu acestu monstru ; tu nu lu lassá se reviué sub impiele adoperationi alle slavomniloru de astadi ; uita-te si vedi cu satisfactiune de Románu, câte-va remase d'in cadaverulu mortiferu allu strigo-

niului limbei telle! (vedi altele prin alti articli ai Glossariului); ecco acelle remase, de cari a sangeratu secle indelungate limb'a tea crestinésca si romanésca: *miloserdu*, -a, adj. = *misericorde* = *misericors*, (slav. *milosrŭdŭ*, aspru, de si calcatu dupo compositulu romanescu; vedi si mai aspre pentru limb'a romanésca, ca :) *miloserdnicu*, -a, adj., cu acellu-asi intellesu ce are si *miloserdu*; *miloserdta*, s. f. = *misericordia* = *misericordia*, cu acellu-asi intellesu si *miloserdnicia*; — *milostenia*, s. f. = *caritate* = *caritas*, *eleemosyna* = *eleemosyna*, *stips* = *stipe*, bannulu cersitoriului; — *milostivu*, -a, adj. = *misericorde*, *gratiosu*, *generosu*, *benignu*, *beneficu*, etc.; de unde s. f., reale: *milostiva*, specia de planta = *gratiora* = *gratiola*, (fr. *gratiola*); — *milostivire*, -escu, v., *missereri*, *commiserari*, *stipem dare*, etc.; (vedi mai susu: *miluire*); part. sup. *milostivitu*; — *milostivia*, s. f., calitate de *milostivu*; de unde si adj., *milostiviosu*, -a, = plenu de *milostivia*, etc. *M*.

MILORDU, s. m., (d'in angl. *mylord*, compus d'in *my* = *meu*, *si lord* = *domnu*), proprie: *domnu meu*; inse form'a: *milordŭ* e leuata, si la noi, dupo cea fr. *mylord*; si prin urmare ar caută se se corrège ortographia: *mylordŭ*; vedi si in Dictionariu: *lordŭ*.

MILOSERDIA, *miloserdnicu*, *miloserdŭ*, *milostenia*, *milostiva*, *milostivia*, *milostiviosu*, *milostivire*, *milostivitu*, — *milogu*, *milosu*, *miluire*, *miluitu*; vedi *mila*.

MIMARE, v., (fr. *mimer*); a gesticulă ca *mimu*, a jocă ca *mimu*; part. sup. *mimatu*: *bene si vivace mimata actione*; vedi si in Dict. *mimu*.

MIMILINGIU, s. m., cellu ce negotiédia mobili mai eleganti; — coventu turcescu cadutu in desuetudine.

MINAREA, s. f., pl. *minarelle*, *tarcaram fanum*; baserica turcésca; vedi si *giamia*.

MINCE si *minge*, s. f., pl. a; globu liusioru de jocu, de ludu: *joculu de mince* e *placutu nu numai copilliloru*, ci si *omeniloru mari*; *joculu de mince* e bonu *essercitiu hygienicu*; — D. *Miklosich* as-

sere si despre *mince* co ar fi impromutata d'in v. slav. *mŭci*, care nu essiste, si abiă citedia russ. *mlot*, cumu affirmă si despre *mintă* = *menta*, co ar fi impromutatu d'in v. slav. *mŭta*, de si concede co si v. slav. *mŭta* e de origine latina.

MINGE, s. f., vedi *mince*.

MINDIRU, s. f., in acellu-asi intellesu cu *madratiu*; — turcescu?

MINDRE, si *mendre*, cumu si: *mintre*, *mentre*, s. f., pl. *mindri* - *mendri* si *mintri* - *mentri*, in sensu de: libido, lubido, insulsa lubide, arbitrium, voluntas, libera voluntas, vaga et effrenata mens, immoderatio, vehemens et violentus animi impetus, etc.; placu, bonu placu, capritiu, fantasia, essire d'in totu computulu, vaga si estravagante actione a mentei, impetu effrenatu, actu fora mesura, in voli'a arbitriului si bonului placu, voli'a libidinei cellei mai desfrenata, etc.: *ti faci mendri de tote, fora se respecti nemica ce e de respectatu: ti faci mendri de laborea nostra, ti faci mendri de casele nostre, ti faci mendri de mulierile si filiele nostre, ti faci mendri de averile nostre, ti faci mendri de ce avemu mai caru si sacru; de ce nu ti ai facutu mendri? ti ai facutu mendri si enousi de tene: ti ai facutu mendri de nomele, de glori'a tea, de virtutile telle, etc.*; — forte probabile, potemu dice, forte certu, *mindre* sau *mendre*, care se dice si *mintre* sau *mentre*, e acellu-asi cu *mintre* sau *mentre* in compositionea adverbiale *almentre*, unde intra *al* = *aliu* = *alius*, si *mentre* d'in *mente* cu desinenti'a adverbiale, care in *mentre* ca subst. espreme *modulu de usu abustiu allu mentei*. *M*.

MINEIU, s. m., vedi in Dictionariu *meneiu*.

MINGEA = *mingella*, (reu: *mingela*), si *mingilla*, *mingellire* si *mingillire*, *mingellitoriu* si *mingillitoriu*, *mingellitu* si *mingillitu*, *mingellitura* si *mingillitura*; — *mingire* si *minjire*, *mingitoriu* si *minjitoriu*, *mingitura* si *minjitura*; vedi in Glossariu *mangire*, si in Dictionariu *mingere*.

MINGHINEA, s. f., vedi *menghinca*; — turcescu?

MINGIRE, si *minjire*, etc.; vedi mai susu *mingea*.

MINISTERIALICESCE, adv., d'in adj. *ministeriate*, asiá de peccatosa forma, ca si *mahinalicesce*, ce vedi in Glosariu; chiaru si *ministerialu*, adj., nu e deplenu correctu; neci *ministeru* nu e curatu de peccatelle, co-ci se cade se fia *ministeriu*; vedi in Dictionariu : *ministeriu*.

MINIUMU, s. m., in locu de *miniu*, e monstu in limb'a româna; vedi *miniu* in Dictionariu.

MINTALU, adj., reu formatu; vedi *mentale* in Dictionariu.

MINTENASI, si *mintinasi*, *mentinasi*; adv., statim, illico, subito; in data, la momentu, numai de câtu;—departe de a fi ungur. *mlhent*, cumu afirma unii, noi credemu cu convictione deplena co *mintinasi* e unu compositu a) d'in *mintinu*, b) d'in *asi*; a) *mintinu* = *mentinu*, e unu adj. d'in *mente*, in sensu de : cu *mente*, de *mente*, relativu la *mente*, etc. : *fapte mentine*, *copilli mentini*, *muliere mentina*, (conf. macedorom. *mentiminu*, -a, adj., cu acellu-asi intellengu ce are si *mentinu* : *sociu mentiminu* si *socia mentimina ducu casa mentimina*),—leuatú apoi in forma m. *mintinu* sau *mentinu*, ca adv., de essemplu : *mentinu du te*, *mintinu* = *mintinasi du te* si *mintinasi vino*; — b) *asi*, particla composita si ea d'in *a* si *si*, care sta, cu sensu de *appesare*, pre longa demonstrative adiective si adverbie : *acella-asi* = *acell'asi*, *acellasi*; *acille-asi* = *acilleasi*; *acumu-asi* = *acum'asi* = *acumasi*, etc.; asiá si d'in *mintinu* = *mentinu*, devine *mintinu-asi* si *mentinu-asi* = *mentin'asi* *mentinasi*, etc., adverb. asiá, conjunctu cu particl'a *asi* : *mentinu-asi* = *mentin'asi* = *mentinasi* dice mai multe si cu mai appesatu tonu, de câtu singurulu *mentinu* ca adv.; — de altramente *mentinu-asi* a cantatu se fia pre trecutu si in origine, si canta se fia si pre venitoriu, nu numai adv., ci si adj., ca si simplulu *mentinu*, de essemplu : sing. *mentinu-asi* — *mentina-si*, pl. *mentini-asi* — *mentine-asi*, precumu : *acestu-asi* — *acesta-asi*, *acesti-asi* — *aceste-asi*. *M.*

MINTENU, adj. adv., vedi *mintenasi*.

MINTEUTIA, s. f., specia de planta sau de passere?

MINTIA, s. f., (cu *t* duru aci, ca si in derivate), 1. *lacerna*, *chlama*; *lacerna*, manta mai mica, mai scurta, destinata la sperare de plouia; 2. *amiculum*, toga, vestimentu superiore mai lungu, toga, — 3. derivate : a) *mintiutia*, s. f., deminutivu d'in *mintia*; b) *mintianu*, s. m., pl. -e, vestimentu analogu cu cellu de sub 2. : *terranii porta mintiane albe* si *mintiane negre*; de aci si demin. *mintianutiu* : *mintianutie de copilli*; — se vede desene, si invederatu, co *mintia* e in locu de *mantia*, si prin urmare si : *mintiutia*, *mintianu*, *mintianutiu*, in locu de : *mantutia*, *mantianu*, *mantianutiu*.

MINTIANU, *mintianutiu*, *mintiutia*; vedi *mintia*.

MINTINASI, *mintinu*; vedi *mintenasi*.

MINUENDU, (d'in *minuere*), 1. gerundiu, forma verbale invariabile in totu in limb'a româna, pre candu in latin'a acesta forma verbale are, cellu pucinu, flessionile casuriloru singulare; 2. gerundivu, variabile, pre câtu flessionea se intende in limb'a româna, pre candu in latin'a are flessionea numelui adiectivu completa; — unu articlu, covenitu, desvoltatu de noi pentru Dictionariu, a fostu suppressu si supplenit cu celle ce se potu vedé la art. *andu*, *endu*, si : *gerundiu*, *gerundivu*; afora de acesta-a, tractarea lexicographica in parte a *gerundivcloru*, asiá de importanti prin sensulu loru la cea mai mare parte de verbe, a fostu, dupo cumu si proiectasse membrii commissione lexicographice, impedicata prin essigientiele persistenti, de repetite ori, alle societatei academice pentru restrictionea acestei parti, ca si a multoru altoru parti importanti alle Dictionariului : deci cauta se esplicamu aci prescurtu sensulu *gerundivului* : *minuendu*, ce ne occurse in Dict. *Barcianu*, essitu la lumina inco in annulu 1868, si prin urmare dejá destullu de vechiu in limba si meritandu si prin momentositatea sensului seu una esplicare pre

longa explicarea de forma indicată mai sus, și a nume: *minuendu*,-a, și pl. *minuendi*,-e=*minuendas*,-a,-um, și pl. *minuendi*,-ae,-a, a) ca adj., suppositu unei necesități *physica sau morale*: *spese minuende în vederea marilor pierderi sentite*; *caldur'a excesivă minuenda cu trei grade*; *minuendu e acestu corp de armati*; *minuendele appetite libidinose*; b) ca subst.; *minuendulu* (subintell. *numeru*) e mai mare de câtu deducendulu; *adumați minuendulu cu alți numeri*. *M.*

MIOARA=*mieora*=*mieiora*=*mielliora*, etc.; vedi în Glossariu *mella*, éro în Dictionariu *miora*, și *miorariu*.

MIORCĂIRE, *miorcaitu*, *miorcaitura*; vedi *miorcare*.

MIORCARE, v., (se conjuga cu forme simple), *gannire*, *glancitare*, *clamar*, *clamitare*, *latrare*, *ululare*, *ejulare*, *vagitare*, *gemere*, *fiere*, *lamentari*; a e-mitte voce acută și plângeroasă, se dice mai allessu de vulpi, lepori, catusie, căni, catelli, pulli de lupi și lupi, copilli, omeni chiaru, etc.: a tipă, scancă, geme, sbieră, urlă, latră, plange, a se vaietă, vaietă, vagită, etc.: *miorca lepoarele în gur'a cănelui*, *miorcau flămândi pullii lupilor*; *miorcara de frică venatorilor vulpile*; *miorcă catusi'a în faci'a cationiului*; *miorcă de fame catellii și pissonii*; *ce mi miorca celli copilli mereu pre urechile melle*; — derivate: *miorcatoriu*, -tória, adj. s., *miorcatu*, part. sup.; *miorcatura*, s. f., acțiune și efect de *miorcare*: *miorcature de lepori amnestoate cu miorcature de vulpi*; în fine unu derivatu important e: *miorcu*, s. m., *gannitus*, *gemitus*, *fletus*, *clamor*, *lamentum*, *vagitus*, *planetus*, *ejulatus*, etc. în tote însemnarile verbului date mai sus: *tipetu*, *sberetu*, *gemetu*, *vaietu*, *scancitu*, *urlatu*, etc.; înse *miorcu* se aplica și ca exclamație spre imitarea vocilor de animali indicate mai sus: *miorcu! miorcu!* pentru lepori, ca și *miau! miau!* pentru pisica, aplicându-se și cu art. ca unu subst. *miau-lu pisiceii*, *miorculu lepoarelui*; — în loc de *miorcu* se aude și *miarcu*, cea ce arréta, eo coventulu *miorcare*, care inco se aude cu a: *miarcare*, *miarca vulpea*, etc.—,

cumu și tote coventele oșau se vina mai la valle, s'au desvoltatu tote d'în exclamație: *miau*, de care vedi în Dictionariu; — écco directu d'în *miorcu*: *miorcaire*,-escu, v., în acellu-asi sensu cu *miorcare*, înse mai energicu; part. sup., *miorcaitu*, s. f., *miorcaitura*, — și cu a: *miarcare*, *miarcaitu*, *miarcaitura*, și tote, forte probabile, cu n suppressu: *miorcanire* și *miarcanire*, *miorcanitu*, *miorcanitura*; — alta forma, mai energică prin sensu de câtu precedentea *miorcaire*=*miorcanire*, e: *miorcotire*,-escu, v. part. sup., *miorcotitu*, s. f., *miorcotitura*; — în fine, una forma cu sensu restrinsu la catusie sau pisică, e: *miorlaire* și *miarlaire*,-escu, v.; part. sup. *miorlaitu*, s. f., *miorlaitura*, — și aceste-a cu n suppressu: *miorlanire*, *miorlanitu*, *miorlanitura*, — și cu sensu metaforicu applicatu chiaru și la omeni: *ce miorlancescu celle mulieri? nu se cade juniloru, în tota vigorea poteriloru omului, se miorlanésca ca catellii de pisica*.

MIORCATORIU, *miorcatu*, *miorcatura*, *miorcotire*, *miorcotitu*, *miorcotitura*, *miorcu*, *miorlaire*, *miorlaitu*, *miorlaitura*; vedi *miorcare*.

MIRAGIU, s. m., (fr. *mirage*, — de la *mirer*=*mirari*=a miră = a spectă cu mirare, a vedé ca în speclu); nueru sau negura ce apare în desertu și pare apă, asiă în câtu ammagesse nu numai animalile setose, ci și omenii, se allerge, în desertu ca se se adape: *Indianii nome-scu forte bene miragiulu cu vorb'a: mri-geltrișnă*=*sete de animale, dupo ce allerga unu animale setosu*; vedi și populariulu *mirazu*.

MIRAZENIA, s. f., d'în acea-asi origine și cu acellu-asi intellesu ce are urmatoriulu: *mirazu*.

MIRAZU, pl.-e, ca și precedentele *mirazenia*, amendoue populari forte și cu sensulu de: 1. *miraculum*, *miracu*, *minune*; 2. *prodigium*, *portentum*, *monstrum*, *prodigiu*, *monstru*, arretare contr'a naturei, legiloru naturei; 3. *aliquid excellens*, *eximium*, *praesertim*: *manifecum donum*; ceva excellentă, forte bonu și în speciale: donu munificu, munulu cellu mai bonu și mai onorificu: *mi-*

racula se oovine tie, (in acestu sensu si: *merasu*, *bonu merasu*, *tu ai ramasu fora neci unu merasu*); 4. admissibile si preferibile in locula si cu sensulu forme: *miragiu*. *M.*

MIRENESCE, *mirenescu*, *mirenu*; vedi *mirianesce*, etc.

MIRIADE, *miriametru*, etc., vedi in Dictionariu *myriade*, *myriametru*.

MIRIANESCE, (redussu si in: *mirenesce*), adv., in modu *mirianescu*; *mirianescu*, -a, adj., laicus, profanus, temporalis, secularis, mundanus; d'in *mirianu*, relativu la *mirianu*, altu *mirianului*: *portu mirianescu*; — *mirianu*, -a, (mai pucinu bene f. *mirianca*), s. pers., laicus, profanus, secularis; laicu, ce nu e persona basericesca, spirituale, ci civile, *lumésca*; — d'in slav. *mirā* = lume.

MIRIIRE, *miriitu*, *miriitura*, *miriui*; vedi in Dict. *miriire* si *mirire*, *miritoriu*, *miritu*, *miritura*.

MIRISCE, s. f., *messum arvum*, stipula; seminataura secerata, remasa cu parti d'in paliele cerealiloru.

MIRUTIA, s. f., specia de planta, *lingua*, *lingula* (bovis)?

MISLICU, s. m., esca piscaterias; bucatella de prensu pesce in *uncu*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

MISSA, s. f., d'in missu de la *mittere* = mittere; ce se pune in jocu aleatoriu.

MISSADA, s. f., *blana* d'in mai multe pelli: *una missada de pelli*.

MISTUELA, s. f., vedi *mistuire*.

MITARNICU, -a, adj. s., forma peccatosa in locu de correct'a: *mitariu*, ce vedi in Dictionariu.

MITOCANESCE, *mitocanescu*, *mitocellu*, *mitocu* = *mitochu*; vedi *metocanesce*.

MIZILU, s. m., carte de calle, passuportu, = carte de posta; — coventu turcescu cadutu de plenu in desuetudine.

MLADIARE, -edu, v., flectere, inflectere; a inflecte, a face flessibile, a molliá si face dispusu a se plecă in veri-ce parte si la veri-ce lucru; part. sup. *mladiatu*; s. f., *mladiatura*; — s. f., reale: *mladitia* blastare, surcellu, ramurellu, nouella, etc.; de unde: *mladiosu*, -a, adj.,

flessibilis, flexus, flessibile, plecatu a se flecte; si d'in adj. si subst. f. *mladiosa*, flessibilitate; deminut. d'in *mladitia* se dice *mladióra*; — de origine slavu, si combinationea littereloru *ml* in syllab'a initiale e totu ce e mai incompatibile limbei romanesce.

MLADIATU, *mladiatura*, *mladitia*, *mladióra*, *mladiosa*, *mladiosu*; vedi *mladiare*.

MLASCINA, *mlastina*, si *mlostina*, s. f., locu limosu, tinosu; de unde si adj. *mlascinosu* si *mloscinosu*, -a: *regione mlascinosa*; — de origine neconnoscuta; déro, de certu, cu acellu-asi defectu ce au si formele de sub *mladiare*.

MOCA, s. m., si f., *idiotu*, *hebes*, *stipes*, *stupidus*, *ineptu*; *idiotu*, *ebete*, *ineptu*, *stupidu*, care nu e bonu de nemica, sau care totu ce face, face reu si prelosu, face cu greu si mai cu greu fine-sce, care e de risulu lumei, etc.: *unu moca de omu*, *una moca de muliere*; ce se faci cu acestu *moca*, cu acésta *moca*? totusi, in plur. mai allessu, in genu f., chiaru si vorbindu de masculi: *cu mocene nu scoti nemica la capetu*; — se fia *moca* affine cu grec. *μωχάειν* = a si bate jocu, a se strambá a fi unu strambu de risu, — sensu ce s'ar coveni lui *moca*? — pote inse se fia *moca* in locu de *moca* de la *mucu*, ceva, adeco, pre care nu si da cineva neci *mucii*; — d'in *moca* inse esse, cumu se vede, una respectabile progenia: *mocaire*, -escu, v., lente, cunstanter et male agere, a face incetu forte si cu tote aceste-a reu veri-ce lucru: *se mocaiescu une mulieri diu'a intréga*, *ca se si arrunce rochi'a pre senesi*; adj. s., *mocaitoriu*, -tória, part. sup. subst., *mocaitu*: *ce mocaite mulieri*; *se ceru ore de mocaitu la doue trei imbuccature de páne*; s. f., *mocaitura*, — tota acésta parte de progenia a lui *moca* cere de necesse unu n suppressu: *mocanire*, *mocanitu*, *mocanitura*, asiá aru paré essí d'in unu *mocanu*, nascutu d'in *moca*, (vedi inse *mocanu* la art. respectivu); — alta generatione inse capita *moca* directu prin adj. *mocosu*, -a, plenu de *moca*, de *mocaiturele unui moca*, de unde apoi: *mocosisa*, s. f., calitate, portu, processu de

mocosu; *mocosire*, -escu, v., dice mai multu de câtu *mocaire* sau *mocanire*; part. sup. subst. *mocositu*: *ce juni mocositi ca niste betrani decrepiti!*—s. f., *mocositura*: *mocositura de imbraccatu pre una integra diua*;—si in form'a: *mocosiare*, -ediu, care e de preferitu: part. sup. *mocosiatu*, s. f., *mocosiatura*, etc.

MOCAIRE, *mocaitoriu*, *mocaitu*, *mocaitura*; vedi *moca*.

MOCANESCE, adv., d'in *mocanescu*: in modu *mocanescu*: *a jocă mocanesc*; *mocanescu*, -a, adj., d'in *mocanu*: *sérica mocanescă*, *oui mocanesci*, *portu mocanescu*;—*mocanu*, -a, adj. s., 1. alpinus, alpestris, montanus, alpestris *Transsilvaniae incela*; de *monte*, *montanu*, in speciale: *Romanu montanu d'in Transivani'a*, *Romanu allu Transilvaniei*; *locutoriu de monte*; 2. nome datu apoi totu in specie Româniloru d'in Transilvani'a, ce si pascu ouile d'in coci de Carpati, mai allessu in *Terr'a romanesca*;—de aci in genere: *mocanu*=*impollitus et inurbanus*, rudis, rusticus, agrestis, horridus, humanitatis expertus, *ferus*, *impollitu*, *inurbanu*, *rude*, *rusticu*, *agreste*, *nelimatu*, *orridu*, *incultu*, *lipitu* de umanitate, de omenia, *selbaticu*, *feroce*, etc.;—form'a, in care se traduce mai allessu acêsta parte a *Românului mocanu*, e: *mocartianu*, -a, applicata si chiaru *Romaniloru* de d'in coci de Carpati: *esti mocartianu*, *ursu de padure*;—*mocanime*, s. f., a) *collectivitate*, *multime*, *toti mocanii*; b) *calitate*, *statu*, *natura* de *mocanu*, — pentru care sensu si form'a *mocania*.

MOCANESCU, *mocania*, *mocanime*, *mocanu*, *mocartianu*; vedi *mocanesc*.

MOCHORIRE, *mochoritione*, *mochoritu*, *mochoru*; vedi *mohoru*.

MOCIUCA, s. f., in locu de *macioca*=*maciuca*, ce vedi in *Dictionariu*.

MOCIRLA, s. f., *coenum*, *lutum*, *limas*, *mortarium*; *limu*, *tina*, *neroiu*; in specie: *mortariu*, *mocirla cu arena si cu calce pentru muru*;—*mocirla* nu pote fi, cumu afirma unii d'in ungur. *met-sâr*, cu care *mocirla* nu *sémina* neci eumu in forma;—derivate: *mocirlutia*, s. f., *demin.* d'in *mocirla*; *mocirlosu*, -a,

adj., *limosus*, *lutosus*, *coenus*, *lacunosus*, plenu de *mocirla*;—*mocirlire*, -escu, v. a *intina*, *consperge* cu *tina*, si fig. a *maculă*, *dedecoră*, *desonoră*; in speciale: a *face mortariu de muru*;—part. sup. *mocirlitu*; s. f., *mocirlatura*, *actione* si *effectu* de *mocirlire*;—se dice, —si forte desu—, si: *mocirlare*, ca v., care e de preferitu forme *mocirlire*, si prin urmare: *mocirlatoriu*, *toria*, adj. s., *mocirlatu*; part. sup.; *mocirlatura*, s. f., etc.

MOCIRLARE, *mocirlatoriu*, *mocirlatu*, *mocirlatura*, si: *mocirlire*, *mocirlitoriu*, *mocirlitu*, *mocirlitura*, *mocirlosu*, *mocirlutia*; vedi *mocirla*.

MOCOSIARE, *mocosiatoriu*, *mocosiatu*, *mocositura*, *mocosire*, *mocositoriu*, *mocositu*, *mocositura*, *mocosia*, *mocosu*; vedi *moca*.

MOCRA, s. f., *fructu*, *poma* de *mocru*; éro *mocru*, s. m., *specia* de arbore, *cerasiu duracinu*=*cerasus duracina* *cerasa preferens*, *ceresiu ce produce cersie duracine* (= *negre*, *tari si dulci*); (fr. *gaiglier*, *fructulu*: *guigne*; germ. *duranischer kirschenbaum*, *fructu*: *härthe* oder *duranische kirsche*; *Diction. Bracianu*: *süßkirschenbaum*, *süßkirsche*).

MODARIRE, -escu, v., in locu de *modurare*=*modulare*, *modellare*, mai allessu in intellessulu speciale, in *architectura*, *musica* si *pictura*; vedi déro in *Dict. modellare*, *modulare*.

MODARLANIA, s. f., vedi *modarlanu*.

MODARLANU, *moderlanu*, in locu de *modurlanu*, -a, adj. s., *camu* in *acellu*-asi sensu cu *badaranu*: *hardus*, *plumbeus*, *stipes*, *truncus*, *stolidus* *obviam* *rerum admirater*, *pinguis* et *tardus*, *dexteritatis expertus*, *rei parum habilis*, *ineptus*, *stupidus*, *hebes*; *rusticanus*, *agrestis*, *impollitus*, *inurbanus*, *humanitatis expertus*, *nequam*, *nebulo*, *villis*, *abjectus*, etc.; de *tôte partile* *misellu* si de *nemica*: de *partea intellegentiei*: *greuoniu*, *greu* si *grossu* de *capu*, *trunchiu*, *bustianu*, *butucu*, *stupidu*, *cascagura* si *guracasca*; de *partea practica*, in *actione*: *fora desteritate*, *fora abilitate*, *stangace* in *tóta poterea* *coventulu*, *ineptu*, *inerte*, *greulu* *pamentulu*;

de partea portului si portarei morale : nelimatu, nepolitu, neformatu, *necio-plitu*, impolitu, neomenosu, inurbanu, rusticu, rusticanu, agreste, aspru, selbaticu, apoi : vile, abiectu, improbu, misellu a fundu, etc.; — derivate : *modarlania* = *modurlania*, s. f., calitate, statu, natura, fapta de *modurlanu* = *modurlanu*; — *modurlanescu* = *modurlanescu*, -a, adj., de *modurlanu*, de unde si adv., *modurlanescu*; verb. de regula reflex. *a se modurlani* = a se face *modurlanu*, inse si : *a modurlani pre altulu*, *modurlanescu*, *abbrutesce pre cineva*; — affine, cu *modurlanu* prin origine *moduroiu* = *moduroniu*, adj. s., inse diferitu in caracteriu : *morosus*, *tetrlens*, *tristis*, *difficilis*, *impertunus*, *querulus*, *umbratious*, *suspiciolesus*; *morosus*, *tristis*, *difficile*, greu de multiamitu, totu de a un'a baretandu si plangundu-se, neintrandu nemine in voli'a lui, importunu, fugindu de toti, meticulosu, suspiciosu, misanthropu, etc.; — e invederatu, co *moduroniu* = *moduroiu* e formatu d'in *modu*, pl. *moduri*, prin acellu-asi processu, cu care se nascu *morosus* = *meresus*, d'in *more* = *mes*, *moris*, care e d'in acea-asi radice cu *modu*; asi'a si *modurlanu*, differendu de *moduroniu* numai prin terminatione si directione de sensu.

MODIOLIRE, *modiolitu*, *modiolu*, etc.: vedi in Dictionariu : *modiolire* si *modiolu*.

MODIORIRE, *modioritu*, etc.; vedi in Dict. *modiorire* si *modiolu*.

MODUROIU, adj. s., vedi *modarlanu*.

MOGANDETIA, s. f., vedi *magandetia* la *maguldetia*, la *magadaia*, la *magadau* = *magadeu*; vedi si *moghila*,

MOGHERU, -a, adj., macer, macle confectus, macillentus, strigosus; macru forte, consumptu de macretia, stigosu, cadutu pre branci, cadutura; — coventu, d'in coce de Carpati, neconnoscutu; se vede de sene co e unu corruptu d'in germ. *mager*, affine sau impormutatu d'in *romaniculu* *macru* = *macer*, fr. *malgre*, etc.

MOGHILA, *mohila*, d'in *movilla*, s. f.,

cellis, *tumulus*, *gramus*, *olivus*; inaltime depamentu pre unu terrenu sessu, de forma pyramidale : *stetemu se leuamu repausu longa trei movilla*; una numerosa seria de *moville* pre unu vastu câmpu; — singuru derivatu : *movillieia* = *movillitia*, s. f., deminutivu d'in *movilla* : mai multe *movillitie* in giurulu unci mare *movilla*; — *movillosu*, -a, adj., plenu de *moville* : câmpu *movillosu*, *sessuri movillose*, *ripa movillosa*; — D. *Miklosich* nu putea se nu referia unu coventu romanescu asi'a de mobile si instabile in forma la slav. *megilla*; déro chiaru acêsta fluctuatione de forma a coventului romanescu probédia, peno la evidentia, co nu tine si nu pote tiné acestu coventu romanescu fluctuante in forma, de coventulu unei limba slavice, care, dupo impromutarea coventului, ar fi statu si a statu in faptu cu limb'a romanesca in relationi si mai urgente decât nesce relationi intime amicali, ci relationi aproape oppressive si despotice, (vedi art. *mila* mai vertosu, intre multe altele alle acestui Glossariu); acêsta simpla observatione derapina d'in fundamentu assertionea Domnului *Miklosich*, si n'amu avé neci una nevolia de alta demonstratiune; inse d'in placerea de a vedé pre doctulu slavistu refellendu-se inco una data pre sene ensusi, se mi permitta lectorii se le espunu pre scurtu comedi'a; co-ci, dupo v. slav. *megilla* = *tumulus*, se producu *surcelle* : bulg. *megila*, serb. *gemila*, alb. *gemulja* si *magula*, apoi allu nostru: *moghila*, *movilla*, *mohila* sau *mochila*, cumu si allu nostru: *magura*, cumu cech. *mahura*, dandu si comparatiunea *sassului Schuller* cu scot. *mukle*, si concludendu in fine, co rad. v. slav. *verbale* e *meg* = in sensu de : *crescere*, — inse in infin. *mești*, si I pers. sing. *mogău* = in sensu de *pese*; — se facemu acumu si noi breville nostre observationi : limb'a slavica nu are neci la rad. *meg*, neci la coventulu reale *meg* de câtu vocalea *o*, si in neci un'a derivata *macariu* vocalea *a*, cumu are limb'a Românului in covente ca : *magura*, *magallia*, *magandetia*, (si cu *o* : *mogandetia*), *magadeu*, etc., cari su de-

stulle dejá ca se invederedie, co cech. *mahura* e unu impromutu de la Români, éro nu rom. *magura* de la *Cechi*, pre-cumu si multe alte su totu asiá, de es-semplu pretens'a slav. *macloga*, co ar fi datu rom. *maciuca*, (vedi in Diet. *maciuca* si in Glossariu *maiogu*),—fora se mai adaugemu, co imaginari'a rad. slav. *mog*, nu are sensu de *crescere*, *proeminere*, *inaltiare*, *tumere*, etc., pre cându coventulu reale slav. *mogun* insémna numai : posse = *δύνασθαι* = *potere*; goth. germ. *mag* = *potere*, inse si ide'a de *cre-scere* in *magath* si *mädchen*, in lat. *mag-nus*, *mac-tare*, si, ca se abbreviámu, in sanscr. *mah* = *magh*; de aci a essitu, forte probabile, prin celle mai vechie relationi alle Romaniloru cu limbe indice de forma forte originaria, in limb'a româna unu coventa ca *mag-villa*, care, ou tempulu, assumpse forme successive ca : *maghilla*, *magilla*, *mahilla*, *mavilla*, d'in care un'a ar fi de preferitu, de si nu se escludu formele cu *o* : *movilla*, *moghilla*, *mohilla*, etc.; co-ci, se lassámu co si latin'a, ca si slav-ic'a, presenta desu forte *o* in locu de *a* in comparatione cu sancrit'a : *nec-ere* = *naç*, *nocte* = *nacta*, etc.; déro in limb'a româna occorre dés'a scambare de *a* cu *o*, cumu mai susu chiaru in acestu articlu amu attinsu : deci ne margenimu, asserendu cu convictione, co coventulu in cestionu nu e si nu pôte fi slavicu; d'in contra slavicultu ensusi *moghilla* se esplica ca mai bene prin una forma originaria a coventului *romanesco*, adeco : *magvilla*;—notámu numai co scot. *mac-kle*, citatu mai susu, e, de certu, nu un'a d'in originile coventului : *movilla*, ci pote analogu in sensu si in forma cu allu nostru : *muchia* = *mucla* : *muchia* de *collina*, *muchia* de *monte*, déco acestu-a se trage totu d'in *mag* = *mog* = *mug*, sancr. *magh* = *mah*.

MOGHILITIA, *moghilosu*; vedi *moghila*.

MOGOROCIRE, si *mogorosire*, -escu, v., *massare*, *massitare*, lente et inepte agere; a face veri-ce cu lentitudine, negligentia, intardiare, si incurcare, cu ineptia, etc.; confere : *migalire* in Dic-

tionariu, si : *mocosiare*, *mocaire* in Glos-sariu.

MOHILA, *mohilitia*, etc.; vedi *moghila*.

MOHORIRE, *mohoritione*, etc.; vedi *mohoru*.

MOHORU, si *mochoru*, s. m., *panti-cum*, *pantelum* = *pantem* italicum = *Linn.*; specia de meu negru ce bate in rossiu; érba, fenu rossiu inchisu : a *cosci mochoru*, *mochorulu* e bonu nutritiu;—derivate : *mochorire*, -escu, v., a colorá rossiu inchisu, a dá unui ce colore ros-sia inchisa : *vestimentele prelatiloru se mochorescu*; part. sup. adj. subst., *mochoritu* : *vestimente mochorite*, *colore de mochoritu unu vestimentu*; le place se se porte *mochoriti*; *mochoritione*, s. f., actione de *mochorire*, déro mai allessu effectu de *mochorire* : *facia, colore mochorita* : *prea inchisa e mochoritionea acestui vestimentu*;—d'in ung. *mohar!*

MOIERE, *moieciosu*, *moietoriu*, *moietu*, *moietura*,—tote reu scrisse dupo rea pronuntiatione, in locu de : *moiare*, *moiaiosu* = *moiatiosu*, *moiatoriu*, *moiatu*, *moiatura*; vedi in Dictionariu : *moiare* = *molliare*.

MOIMA, s. f., specia de *mimutia*, *mi-mutia mica* = *simlela*.

MOISCA, s. f., *gobius*, (fr. *gozjet*); specia de pesce; — forte propabile d'in *moiare*, ca pesce cu carne *molle*, ca si *mollaciu*, ce vedi in Dictionariu.

MOISCE, s. f., *lacuna*, *eluvies*, *lacus paluster* vel *paludosus*, *uliginosus*; *pluvia*, *tempestas*, *intemperies*; 1. lacu tinosu, lacuna uliginosa, apa limosa, locu moiatu de ape si prin acésta-a cofundatiosu, eluvia, alluviu, etc.; 2. tempu plosu de susu si tinosu de diosu; — una forma desvoltata d'in precedentea e : *moiscina*, cu acellu-asi sensu mai apesatu; — se vede de sene, co coventele su nascute d'in *molle*, *molliare* = *moiare*.

MOISCINA, s. f., vedi *moisce*.

MOJARIU si *mojeriu*, s. m., *morta-rium*; *mortariu*, *mocirla* cu arena si calce pentru muru; — *mojarutiu*, demin. d'in *mojaru*, *mortarioru* = *mortalicium*; — desi, pre câtu scimu, neconnoscutu undeva d'in coce de Carpati, inse nu credemu se

fia d'in ungur. messar, ci acestu-a d'in roman. *mojaru*, probabil in locu de *moiaru*, cu i mutatu in j.

MOJERIU, *mojeru*, s. m., vedi *mojaru*.

MOJICESCE, adj., in modu *mojicescu*: *a se portá si vorbi mojicesce*; — *mojicescu*, -a, adj., d'in *mojicu*, relativu la *mojicu*: *vorba mojicesca*; — *mojicia*, s. f., calitate, statu, fapta, natura de *mojicu*: *cine pote rabdá mojiciele vóstre?* *mojicime*, s. f., collect. multi *mojici*, toti *mojicii* ca categoria; — *mojicosu*, -a, adj., plenu de *mojicia*: *vorbe mojicose*; — *mojicu*, -a, adj. s., pers., rusticus, agrestis, impellus, inurbanus, incultus, rusticanus, paganus, vicanus, plebejus, ignobilis loco natus; in sensu speciale: terranu, sateanu, rusticu, aratoriu, plugariu, campestriu, agreste; in sensu generale: plebeiu, de nascere obscura, ignobile, si mai estensu: rusticanu, inurbanu, impolitu, grossolanu, incultu, nelimatu, orridu, etc.: *mojicii si boiaru faceau doue classi separate*; prov. *neci salcea pomu, neci mojiculu omu*; *multi d'in familie distinse nascuti sunt a desea mai mojici de cátu toti mojicii de pre lume*; *nobile de titlu si mojicu de cultura e unu monstru*; — se aude si unu verbu d'in *mojicu*: *mojicire*, -escu: a face *mojicu*, a) a face d'in nobile plebeiu, a degradá d'in positione; b) a *mojici* pre cineva, a i dice *mojicu*, a lu calificá de *mojicu*; c) in forma reflex. *a se mojici*: a) a se prostitue, avili; 6) a se portá ca un *mojicu*, etc., — dupo Dict. de Buda affine cu it. *mocera*, (vedi si: *moca* in Gloss.); inse dupo D. *Miklosich* *mojicu* = *mujicu* e d'in slav. *májleč* = vir, derivatu d'in *májí* = vir, *ávnp*, adaugundu, co in romanesce *mojicu* = *mujicu* s'a introdussu mai tardiu d'in russ. *májleč*, — duca-se déro de la *Románi* la allu cui e, si, perindu de la noi, remána acolo de unde e.

MOJICESCU, *mojicia*, *mojicime*, *mojicire*, *mojicosu*, *mojicu*; vedi *mojicesce*.

MOLDA, s. f., alveus, maestra, labrum; vasu de spellatu vase, de fermentatu pâne, de adaptu animalu etc.: albia, capistero, labru, lavacru, *ullucu*, troca etc.,

— neconnoscutu d'in coce de Carpati; probabil d'in germ. mulde.

MOLECAU, in locu de *mollecân*; adj. s., lentus, tardus, cunctator; care cu greu si abiá se misca si lucra; — se vede de sene, co coventulu e essitu d'in *molle*; Diction. de Buda scriue bene: *molecou*, care duce la *mollecone*.

MOLFAIRE, -escu, v., *difficiliter*, lente, creptanter edere, mandere, rodere, rumigare; cu greu, abiá, cu incetu si cu siuera de gura a mesticá, rumigá, róde, mancá ceva; *molfaitoriu*, -tória, adj. s., care *molfaiesce*; part. sup. subst. *molfaitu*, s. f., *molfaitura*: *molfaitura de câne be-trânu la unu oscioru in tempu de mai multe díle*; *nu mancati, ci molfaiti, fedosu si gretiosu*; — alta forma a verbului se aude forte desu cu r in locu de l: *morfaire*, -escu; *morfaitoriu*, -toria, adj. s., *morfaitu*, part. sup. subst. *morfaitura*, s. f., etc., avendu sensulu de *molfaire* cu adaussu de: vestes corragare, a stricá netiditatea vestimenteloru, sedundu, calcandu pre elle si stringundu-le, deformandu-le in totu modulu; — form'a in urma data e, de certu, cea mai primitiva si mai originaria, ca provenita d'in grec. *μορφή* = forma, de unde form'a popularu m. *morfu*, s. cu sensulu: a) ce amu indicatu la verbele *molfaire* si *morfaire*: *morfulu fusteloru nostre e de plansu*; *morfulu indelungu si dorerosu allu pruncului cu gura forte debile a-supr'a mammileloru nutricei*; b) in sensu mai latu si ideale de: deformatio, vultus et oris contortio, simulatio, fictio; inania verba, commenta, etc.; deformare a faciei si gurei, cumu si a addeverului: strambatura, intortochiatura, simulatione, fictione, mentiona, secatura, etc.: *ce mi faci asiá morfuri, candu eu ti facu tote voliele si totu placulu?* *se tine de morfuri, ca se ne fure tempulu*; *celle mai mari morfuri essu d'in gur'a mentionosului acestui-a*; — si en partiell'a s = es = ex: *smorfu*, in sensu mai appesatu si mai energeticu de cátu allu simplulu *morfu*, cumu: *smorfulu pruncului face se crepe titiole mamei*; *cu smorfuri de aceste-a nu ne prenda odii*; si in derivate: *smorfaire*, -escu, v., *smor-*

faictoriu, -tória, adj. s., *smorfaitu*, part. sup. subst. *smorfaitura*; — si unu augment. s. m., *smorfoiu* = *smorfoniu*, de unde alte derivate : *smorfonire* = *smorfoire*, -escu, v., *smorfonitu* = *smorfoitu*, *smorfonitura* = *smorfoitura*, etc.

MOLFAITORIU, *molfaitu*, *mol/aitura*; vedi *molfaire*.

MOLIA, s. f., tineă, blattă; specia de insectu, de verme, ce rode si strica vestimentele si materiale de vestimente : *blatt'a*, *tine'a*, *carulu su sorori si frati ai moliei*; — deminutive : *moliora* si *molica*, de unde apoi : *molicia* = *molitia*, *moliciora* = *molisiora*; unele d'in aceste deminutive se applica in locu de primitivulu *molita*; asiă, de essemplu macedorom. *molitia* sau *molicia* in locu de *molita*, cumu si alb. *molisa*, neo-grec. *μολιτσα*; — adj., *moliosu*, -a, plenu de *molie* : *vestimentu moliosu*, *blana moliosa*; — d'in acea-asi radice cu *molitia*, si cu *mola* = *mora*, adeco d'in *molere* = *molere*, de unde esse *molita*, ca si *volia* d'in *volere* = *volire* = *vorere* = *vrere*, etc.; co-ci : ce ai se mai dioi Domnului *Miklosich*, care, fora neci unu temeliu, trage covente romanesce ca : *voia*, *nevoia*, *nevoientia*, *voientia*, etc., de la slav. *volja*, si mai fora temeliu cauta a trage de urechie roman. *molita* de la v. slav. *molii*, la care nu scie dá neoi una radice verbale slavica, si prin urmare, ca si in multe alte casuri, s'ar cadé se reconnósca, co d'in roman. *molita*, bene justificatu prin unu verbu, s'a potutu trage slavicultu *molii*.

MOLICIA, *moliciora*; vedi *molita*.

MOLIDFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLIDFU si *molitfu*, *molidu*, *molifu*, s. m., ables candida, pinus silvestris, larix, germ. dupo Dict. de Buda *weissfichte*, *weisstanne*, *kienbaum*, *kiefer*, *föhre*; dupo Dict. *Barcianu* : *molidfu* = *lerohenbaum*, éro : *molidu* = *weisfichte*, *weisstanne*, *kiefer*; specia d'in arborii resinosi, probabile : *larice* = *larix*, (fr. *mélèze*); — de unde? nu credemu d'in slovenesc'a, unde *molidfu* = *molidfa* in-sémna : *rogatione*; pote co coventulu e unu compositu d'in *molidu*, adeco : *molidu* d'in *molle*, si d'in *fu*, mutilatu d'in

fu = *foiu* = *foliu*, asiă co, in orgine ar fi sonatu : *mollidofoliu* sau *mollifoliu*, de unde abbreviationea = speciale : *molifu*; éro in *molidu*, in locu de *mollidu*, ar fi simplu : *mollidu* d'in *molle*.

MOLIDU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLIFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLIFU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLIOSU, -a, adj. s., vedi *molita*.

MOLITIORA, *molitia*; subst.; vedi *molita*.

MOLITAVNICU si *molitevnicu*, adj. s., vedi *molitva*.

MOLITFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLITFU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLITVA, s. f., oratiô, preces; rogatione, oratione, prece, precatione; in specie : rogatione religiosa, ceruta de cultu in diverse impregiurari alle vietiei omului : *molitva de curatiarea mulierei dupo patru dieci de dille de purificatione dupo nascere*; *molitva de santierea apeii*; *molitvele sântului Basiliu pentru essorcisarea dracului*, ce posedepre cineva; *molitve de morbo si si nepotentiosis*, etc.; — fiendu co cu *molitva* e legatu unu casu de obscurantismulu, ce a cadutu pre Romanu, prin indoparea cu *slavismi*, mai allessu in sfer'a religionei, unde neci preutii Români, ne cumu poperulu, se percepa bene si se intellega asprele elegantie slavice, (vedi *mila*); de a acea-a, inainte de a merge mai departe, se arretâmu forme multiple si inesaoribili ce leuă, la nevoia urgente, unu coventu ca *molitva*, — ce e unulu d'in celle mai simple in seri'a d'in acestu articlu —, lauă in gur'a bietului Român; ecco una mostra : *molitva*, *molidva*, *molidfa*, *molitfa*, *molifa*, *moliva*, etc.; inse vedemu : *molitevnicu*, s. m., in intellessu de : *collectione*, *carte*, *libru de molitve* = *rogationi*; in locu de acêsta forma, cea mai simpla, pre câtu se pote, carturarii lungescu si complica cu : *molitelnicu*, *molitavnicu*, *molitevnicu*, etc.; éro poporulu, necessitosu de alle religionei dice, cumu pote mai simplu, dupo dulcea sea limba : *molisenicu*, *molisenicu*, *molisenicu*, etc.; — puneti déro, boni preuti ai poporului român, in locu de aceste covente cari rumpu gur'a românulu si ebata

mentea lui; — punei *rogatione* în locu de *molitva*, si carte de *rogatione*, în locu de *molitvenicu*, deo nu voiti să idiceti grecesce *euchologiu*, d'în care si au tradusă slavii *molitveniculu* lor.

MOLITVENICU, *molitvenicu*; vedi *molitva*.

MOLOȘU, si *molodiu*, s. m., glarea, răsăra, humus egesta vel ingesta, ruine; petrisiu, arenă petrosa, glaria, derimature, etc., ce incurcă mai allessu comunicaționea stradelorū sau a curtilorū *molosulu* de la derimarea caselorū, *molose* de la construcționea cloacelorū; — probabil d'în *mole* = *moles*, a nūme d'în unu adj. *molosū*, -a, — de mare *mole*, plinu de *mole*, si apoi m. *molosū* ca substantivū.

MOLOTRU, s. m., în acellu-asi sensu cu *cuminu* sau *cyminu*; ce vedi în Dictionariu.

MOLU, s. m., în locu de *mole* = *moles*, ce vedi în Dictionariu.

MONARHIA, reu scrisă în locu de *monarchia*; — *monarhicesce*, contrariu normelorū limbei, nu numai pentru ce se scriue cu *h* în locu de *ch*, ci si mai allessu co nu se dicē *monarhicescu*, d'în care se se deduca adv. *monarhicesce*, ci numai simplū: *monarchicu*, de unde adv. posibilu numai *monarchice*; totu asiā de anormali su si: *monarhicu*, *monarhistu*, *monarhu*, în locu de corectele: *monarchicu*, *monarchistu*, *monarchu*, de cari vedi în Dictionariu.

MONASTIRE, s. f., în formā corectă e: m. *monasteriu*.

MONSTRANIRE, -escu, verb., mutire, măsare, măsătare, queri; a murmură, a bombita, bombani; a se plange, a si versă foculu, etc.; — probabil în locu de *montranire* = *monstranire* = *mostrare* sau *mustare* = a si arreta suppera-rea, etc.

MONEDA, *monedaria*, *monedariu* nu su corecte; vedi dero în Dict. *moneta*, *monetaria*, *monetariu*.

MONOCHTU, s. m., *monoculus*; cu unu ochiu, care are numai unu ochiu, *chioru*; — înse coventulu, de si e si în limb'a latină, nu e mai pucinu *hybridu*, adeco formatu d'în done coventē leuate

d'în done diverse limbe, d'în grec a si latin a: *μῑνος* = unu, si *oculus* = ochiu, si prin urmare de reprobatu; form'a normală e: *monoculus* = *monoculu* = *monoclu* = *unochiu*, etc.

MONOCOTILEDONU, *monografa*, *monogramu*, *monolitu*, *monomu*, *monoflu*, *monopolu*, *monosilabicu*, *monosilabu*; — vedi în Dict. la *mono*-formele mai corecte alle acestoru covente.

MORALICESCU, adv. d'în adj. *moralicescu*, — amendoue su anormali; (vedi *mahina*, *mahinalicesce*); adauge, eo chiaru *moralu*, d'în care *moralicescu* superfluu, nu e puru de unu peccatellu; form'a deplenu corectă e: *morale*, m. si f., d'în care unu adverbū, dupo norm'a classicului *moraliter*, ar fi: *moralitere* sau *moralitre*; vedi în Dictionariu *moralitere*; — în fine form'a: *morau*, s. m., = *mos*, gen. *moris* = *inpetiu*, de *prendere*, *usu*, *consuetudine*, etc., nu e mai pucinu anormală si contrariu legilorū limbei române, ca form'a calcată dupo strainismulu: *naravu*; de ce se nu introducemu form'a fundamentală: *more* = *more* d'în *mos*, în genū m. *more*, -le, pl. *mori* -i? si de unde apoi totă familiā: *morale*, *moralitate*, *moralisare*, *moratu*, *mosu*, etc.; vedi în Dictionariu numai pl. *mori*.

MORAVU, s. m., vedi *moralicesce*.

MORCOSIA, s. f., lamina ferrea, qua currus axis munitur, (germ. *achsenblech*); lamina de ferru, cu care se munesce assea carrului; — coventu d'în pocă de Carpati neconnoscutu, pre cătu noi scimu; — d'în pocă de Carpati se aude: *blechu*, *blevu*, si *baltiu*, care e de preferitu, co-ci *blechu* e, probabilu, german *blech*, (vedi mai susu: *achsenblech*); — d'în *morcasia* si verb. *morcosire*, -escu, v., currus axem munitu, a muni assea carrului, a baltia acēsta asse; part. sup. *morcositu*, etc.

MORCOSIRE, *morcositu*; vedi *morcosia*.

MORCOVU, s. m., specie de plantă, *daucus sativus* Linn. (germ. *gelbe rübe*, *mohrrübe*, *möhre*); — *morcovu de câmpu* = *daucus sylvestris* Linn. (germ. *karotte*, *wilde mohrrübe*); înse fr. *carotte*,

explicatu' prin lat. *pastinaca hortensis* vel *sativa*;—vedi si in Dict. *carota*; afora de aceste-a, d'in collo de Carpati pare co plant'a mai are si nominele de : *murcoiu*=(*murconiu*), si *murocu*.

MORDAIU, s. m., corruptu d'in *mortariu*, ce vedi in Diction., inse d'in collo de Carpati si cu insemnarea speciala, ce Dict. de Buda espreme asiá: *telum ignivomum minimæ speciei*, vulgo *mortarium* vel *pistoleta mortaria*, (german. *terzeroll*, *sackpistolle*, *puffer*); *arma de focu de cea mai mica specia*, vulgare, *pistoletu mortariu*, *pistoletu de sacculietiu* (*de pusunariu*).

MORETARIU, *moretu*; vedi *mosdeiu*.

MORFAIRE, *morfaitu*, *morfaitura*, *morsu*; vedi *molfaire*.

MORISCA, s. f., *mola parva* vel *luseria*; diminutivu d'in *móra*, ce vedi in Diction. inse si cu sensu de *móra de jocu pentru copilli*, de essemplu : *morisca de pisatu caféa*; *morisca de macinatu meliu pentru pesatu cu lapte*; inse : *morisca de copilli*, *morisca de ventu cu doue aripiore*.

MORMAIELA, s. f., vedi *mormaire*.

MORMAIRE, -escu, (inse si cu forma de conjug. simple : *mormaiu*, *mormaié*, *se mormaiá*, etc.), v., murmurare, musitare; a murmurá, a emite voci sau sonuri incurcate si confuse: *mormaiescu ursii*; *mormaié riurellulu prin érbá verde*; part. sup. subst. *mormaitu*; s. f. *mormaitura* : *mormaitur'a cânelui*; — *mormaitura* e forma de preferitu formei *mormaiéla*, care e anormale si de reprobato;—*mormaire* e, probabile, in locu de *mormoire*, si acestu-a in locu de *mormorire* = *murmurare*; cu totulu affine grecescului : *μωμύρεσθαι*=*murmurare*.

MORMAITU, *mormaitura*; vedi *mormaire*.

MORMINTALU, adj., d'in *mormentu*, *de mormentu*, *sepulcralis*; inse incorrectu in forma, co-ci s'ar cere : *mormentale*.

MORMOLICU, si *mormolocu*, s. m., *gyrinus*; fetu de broasca (confere si grec. *μωμολόχαιον*).

MORNA, s. f., *clava*; *maciua*, *maciua occiditoria*, *ommoritoria*;—de unde

se vede, co *morna* e unu fetu d'in celli nascuti d'in *morire* : *morte*, etc.

MORNAIRE, -escu, *mornaitoriu*, *mornaitu*, *mornaitura*; vedi *mormaire*.

MOROIANU, -a, adj. s. pers., *montanus*, *alpinus*, *alpestris*; *montanu*, omu de monte, in specie : *Romanu de monte*; co-ci : *moriani se dicu, pre multe locuri si pëno astadi, Românii de la monte*;—*moroianu* e unu fetu, nu d'in simplulu *monte*, ci d'in *monte*=*arce*=*castru*=*mœnia*, de unde *pomœrium*, *murus*; si ca se se védia mai invederatu, co *moroianulu* deriva d'in *mœnia* in form'a *mœria*, cumu se afla in *pomœrium*, e destullu se producemu aci verbulu totu popular, affine cu *moroianu*, ca si acestu-a, essitu d'in *mœrium*, d'in *pomœrium*, adeco : *moroire*, -escu, adj. s., *moroitoriu*, -toria; part. sup. subst. *moroitu*; s. f., *moroitura*, etc., in acellu-asi sensu si de acea-asi origine cu v. *muruire*, *murutoriu*, *muruitu*, *muruitura*, tote d'in *muru*=*murus*=*mœnia*, (vedi *muru*, *muruire* in Dict.);—inse de certu *moroire*, casi *moroianu*, e formatu d'in una forma *moroiu*, in locu de *moroianu*, augm. d'in *moru*=*muru*, care forma *moroiu* se aplica si la multe nomine de Români proprie, cumu se aplica si *moroianu* ensusi ca connome la multi Români; — in fine in locu de *moroire* se aude si una forma de verbu cu acellu-asi sensu de conjugationea I : *moroicare*, *moroiatoriu*, *moroiatu*, *moroiatura*.

MOROIRE, *moroitoriu*, *moroitu*, *moroitura*, *moroiu*; vedi *moroianu*.

MORONTIA, s. f., *persicum duracium*, *moracium*. (germ. *harte pirsiche*); *persica durecina*, *persica dura*, *tare*; — coventulu nu e si nu pote fi d'in ungur. *durantzat*, cumu assere unu ore-cine, ci de certu e formatu d'in *moracia* de la *moracium*, cu adaussu de unu *n* : *morancia*, si cu transformationi in *morantia*, *morontia*;—de altramente nu scimu se fia unde-va d'in coce de Carpati connotutu coventulu *morontia*; in totu casulu inse, fiendu co su *persice*, si de certu si *persici* de speci'a in cestione, cauta se adoptâmu pentru Dictionariulu nostru una forma correcta, adeco : *ponu* : *per-*

sicu duracinu, sau absol. *unu duracinu*, *poma* : *persica duracina*, sau absol. *duracina*, veri : *pomu*=*moraciu*, *poma*=*moracia*.

MORONU, si *morunu*, s. m., acipenser, tursio, silurus, —Linn. acipenser huso, (scriptur'a latina : acipenser pare mai correcta, pentru co pescele in cestione se prende ca mai desu cu *acu de pescuitu*), fr. esturgeon, germ. hausen, neo-grec. *μωρποδνα*; —genu de pesce bene connotutu de pescarii nostri; —cu tote aceste-a D. Miklosich cerca se referia romanesc. *morunu* la serb. *moruna*, fiendu co nu afla coventulu in v. slavica sau in altu dialectu slavicu; déro : ce se mai dici doctului slavistu, cându ellu are cotedianti'a de a referi chiaru si purulu romanicu *mrena*=*murena*=lat. *muræna*=grec. *μύρνα*, la v. sl. *mrena*, care nu essiste de locu, si abiá se afla in unele noue dialecte slavice, cumu in serb. *mrena*, care nu mai incupe dubiu, co e impromutatu d'in sfer'a limbei romanice; —pentru *mrena* vedi in Dictionariu *murena*.

MORSA, s. f., herbarum mulsum, dulcis et suavis succus, mulsum, malsa; dulce succu de multe erbe, in specie : succu dulce de vitia de vinia, *mustu*, cumu si d'in miere facutu : *morsa de vinu*, de miere; *morsa de érb'a ursului*, ce se dice si *miérea ursului*; —nu e lipse, cumu face unu vocabulistu, se caute in limb'a russesca; co-ci *morsa* se dice si *mursa* : *mursa* de miere, *mursa* de uva; si inco si mai desu : *malsa*, care are si form'a primitiva, ca f. d'in part. *mulsu*, leuatu ca subst. f., cumu si chiaru in limb'a classica, in latin'a : *mulsum*, n. sing. si *malsa* n. pl. ca subst. in acelluasi sensu cu *malsa* allu nostru; *malsa* inse trece, cumu vedumu, in : *mursa* si *morsa*.

MORTANU, si *mortacu*, s. m., vedi *martanu*.

MORUNU, s. m., vedi *moronu*.

MOSAICU, -a, adj. s., vedi in Dictionariu *musaicu*. care e form'a correcta si etymologica; éro *mosaicu* e calcatu dupo franc. *mosaïque*.

MOSCE, pl. f., *reliquiae sanctae*; re-

licie, (*remasitie*) sânte, de osse, corpuri alle sânetiloru : *moscele sântului Demetriu*; —coventu slavicu : *mosti*=*cadaver*, *reliquiae*, *λείψα*; —proprie : *poteri*=*vires*, de la *mești*, *mogân*, ce vedi si la *moghila*.

MOSDIRE, *mosditiu*, *mosditu*, *mosditura*; vedi *mosdeiu*.

MOSDEIU, (cu s aspru siueratu), s. m., —pre câtu scimu noi, d'in coge de Carpati nu se aude acestu subst., ci numai affinile verbali *mosdire*, -escu, in acelluasi sensu generale, ce are *molfaire*; asiá si part. sup. *mosditu*; s. f., *mosditura*, adj. s., *mosditiu*; —éro subst. *mosdeiu* occorre, se vede, d'in collo de Carpati cu sensulu speciale de : *una mancare terranésca de alliu (usturoiu) si alte multe ingredientie*; écco si esplicarile date in opuri lexicographice d'in acea parte : a) Dict. *Barcianu* : germ. *die mährte*, *eine marinirte ländische fastenspelse* = *supa cu vinu rece sau cu bere rece, una marinatu terranésca mancare in tempu de ajunu*; b) Dict. de *Buda* : *moretum*, *alliatu*=*moretu* (de care vedi mai diosu), *alliatu sau alliatura*, (*mancare cu alliu sau usturoiu*), germ. *die mährte*, *ein ländisches stüfiges gericht, da essig, knoblauche, öl u. d. gl. zusammen gethan wird*, adeco : *unu preparatu de mancare, unde se pune si amestica acietu, alliu, oliu si alte assemini, si se coge in coptoriu*; c) Dict. *Raoul*, care, de certu, a reproducu coventulu *mosdeiu* dupo Dic. de *Buda*, esplica *mosdeiu* prin *birambrot*, care e unu coventu *ollandicu*, compusu d'in : *bir*=*bere*, *am*=*cu*, si *brot*=*pâne*, si care, prin urmare, insémna : *supa cu bere, sacharu si muscata*, éro une-ori : *supa cu untu si cu pâne*; —d'in tote aceste esplicari resulta una obscuritate mai mare sau mai mica asup'r'a coventului romanescu *mosdeiu*, d'in cauza co explicatorii si au espressu esplicarile prin covente straine ca : *mährte*, *birambrot*, etc., cari nu facu ceventulu *mosdeiu* pre deplenu claru, pentru co nu espremu cu accuratetia conceptulu Românului depusu in coventulu in cestione; ce pote esplicá *mosdeiu* in sensulu

seu propriu romanescu, ca *mancare a Românilui terranu*, e coventulu clasificu: *moretam*, care dupo germanulu lexicographu Freund, semnifică: ein ländliches gericht aus knoblauch, rante, essig, öl, u. s. w.; adeco; *unu rusticu (romănu) preparatu demancare d'in aliu*, *ruta*, *acietu*, *oliu*, *si allele assemuni*; adauge la aceste-a certe liniamente, celle religiose mai allessu, (vedi mai susu la *Barcianu*), si vei avé, in *moretulu* vechiulu rusticu Romanu, *mosdeiulu recentulu terranu Român*, d'in acea-asi origine, adeco d'in *mória* = *muria* = *maria*, *marinata*, cumu dice *Barcianu*, si forte apropo de acellu-asi intellessu; nu potemu intră in multele si complicatele detalii de interpretare, cê s'aru cere, spre a demonstră, c'o *mosdeiulu* nu e decătu unu forte si estraordinariu corruptu *moretu*; de acea-a ne marginimu aci numai la armatoriels: α) ecco cumu se espreme poetulu Ovidiu in Faste: non pudet herosum, dixit, posuisse moretum in domine mensis? nu ti a fostu rossine a pune, disse, *erbosulu moretu pre mesele dōmnei*? β) *moretulu*, ca mica poesia lăna, se attribue junetiei marelui poetu Virgiliu; γ) d'in *moretu* si adj. derivatu: *moretariu*, -a, *moretarlas*, relativu la *moretu*; *condimentu moretarie*, si ca substantivu reale, m. *moretariu*, si f. *moretaria* = *moretu* = *marinata*, *moratura*, etc.; δ) pre longa verbalile: *mosdire*, *mosditu*, etc., se audu forte desu si verbalile cu acellu-asi intellessu: *mosdelire*, part. sup., *mosdelatu*; s. f., *mosdellitura*, etc.

MOSDELLIRE, *mosdellitoriu*, *mosdellinu*, *mosdellitura*; vedi *mosdeiu*.

MOSICA s. f., deminutivu d'in *mōsia*, (vedi *mōsia* in Dictionariu, differente in sensu, prin accentu de *mōsia*).

MOSIMOLLA, s. f., fructu de *mosimollu*; éro: *mosimollu*, s. m., *mespillus*, (fr. *néflier*), arborele ce produce *mosimolle*; *mosimolla*, *mespillum*, (fr. *néfle*); — in locu de *mosimollu* — *mosimolla* se dice si: *mosimonu*, -a; vedi in Dictionariu *mespilu*, -a.

MOSIMOLLU, *mosimonu*, *mosimona*; vedi *mosimolla*.

MOSINIACU, si *mosiniagu*, -a, adj. s., *senecio*, *seneculus*, *decrepitus senex*; deminutivu peiorativu d'in *mosiu*, (vedi in Dict. *mosiu*); si, prin ucmara, differente in sensu de *mosinianu*, -a, adj. subst., deminutivu d'in acellu-asi coventu *mosiu*, inse cu bohu intellessu: *terranu propriatariu*, in oppos. cu *mosiariu*, (vedi *mosiariu* in Dictionariu) = propriatariu mare si de ordinariu urbanu.

MOSINTANU, adj. s., vedi *mosiniacu*.

MOSIOGAIRE, si *mosioire*, -escu, v., part. sup., *mosiogaitu* si *mosioitu*, etc.; vedi in Dictionariu *migalire* si in Glasariu *mocaire*.

MOSIORA, s. f., *prædolum*, deminutivu d'in *mosia*, differente de *mōsia*, (vedi in Dictionariu *mōsia* si *mōsia*); vedi si *mosica*.

MOSIOROIU, s. m., vedi *mosioronu*, in Dictionariu la art. *modiolu*.

MOSITORIU, *toria*, adj. s., d'in *mosire*, ce vedi in Dictionariu; éro unu *mositoriu* nu e unu *mosiu*, cumu una *mositoria* e si *mōsia*, de si in realitate si *mositorulu* si *mositori* a potu fi *mosie*.

MOSIUROIU, s. m., vedi *mosinoru*.

MOSOCU, s. m., *canis viliarius*; câne de oui, câne mare si vertosu, ca se pota luptă cu lupi.

MOSOLIRE, *mosolitu*, *mosolitura*, *mosolu*; vedi in Dictionariu *modiolire*, *modiolitu*, *modiolu*, mai allessu la art. *modiolu*.

MOSORASIU, pl. e, deminut. d'in *mosoru*; inse de preferitu: *mosorellu*; vedi in Dictionariu *mosoru* si *modiolu*, *modioru*, *modiorellu*.

MOSORIRE, *mosoritu*, etc.; vedi in Dictionariu *modiorire*; — se pote inse ca acestu coventu se fia in locu de *mososire* d'in *mososu* = *mososus*; in compos. *posomorie*, -escu, v., part. sup. *posomoritu*, etc., — care e mai usitatu de catu simplulu *mosorire*, — metathesea e, in respectulu formei *mosorire*, numai intre syllabele vecine: *mo* si *so*, pre candu d'in *mosostre* acea-asi metathese a fi intre syllabe cu multu mai departate un'a de alta.

MOSORITU, part. sup. d'in *mosorire*.

MOSSIAIRE si *mossiare*, v., vedi *motiare*, la *motiaire*.

MOTANU, s. m., vedi *motocu*.

MOTIAIRE, -escu, v., *nutare*, *dormitare*; *lenifer agitare*; a dormită, si in specie, a nută—a plecă si redică capulu, a lăsa se cada se se redice capulu prin efectulu puterii de somnu, si in genere, a mișcă, agită lenu si incetu capulu sau alta parte a corpului, etc.: *motiaiti toti de somnu; nu mai potemu de somnu si nu potemu a nu motiai*, *motiaiti d'in mânule vostre; cumu si motiaiescu sel-lele! cumu se motiaiescu d'in umeri si d'in spate!*—derivate: *motiaitoriu*, -lória, adj. s.; *motiaitu*, part. sup.: *prea motiaiti lucra ce i amu insarcinatu se lucre-dă; motiaitura*, s. f., actione si effectu de *motiaire*: *ce su motiaiturele aste-a pre voi?*—verbulu *motiaire* are si forme simple de conjug. *motiaiu*, *se motiaie*, etc.; —de certu d'in *motiu*, inse nu in sensulu materiale si strinsu ce s'a datu in Dictionariu coventului *motiu*, ci si mai vertosu in sensulu ideale, ce are in poterea etymologiei selle d'in *motu*=*motus*, de la *movere*=*movere*, cumu se intellege d'in frasilu populari: a face *motiu d'in capu, d'in umeri, d'in talia, d'in selle*, etc.: *ce inseamna motiulu vostru pre diu, candu ati dormitu una lunga nopte?* —de aci si verbulu mai simplu in forma de câtu cellu tractatu la inceputu, adeco: *motiare*; a) in sensulu ce *motiu* are in Diction. a *motia*=a muni cu *motiu*: a *motia fetele*, foră se *motie baiatii*; *galline motiate*, *cocostu bene motiatu*; *multe passeri su nemotiate*; metaforice: *celli mai motiaiti d'in notabilii acestei urbe*, *celle mai motiate d'in cetatea vostra*, *cine e mai motiatu de câlu tene*: inse si restrinsu la ornatu elegante: *calu elegante si splendide motiatu*; —precumu d'in *motu* essi *motiu*, asa si d'in form'a *mossu*=*motu*, (confer it. *mossa* d'in *movere*), a cautatu se essa *mossiu*, analogu cu *motiu*, d'in care apoi verbulu: *mossiare*, *mossiaitu*, *mossiaitura*, cumu si mai simplu: *mossiare*, *mossiaitu*, *mossiaitura*, etc., in acelu-asi sensu cu: *motiaire* si *motiare*, si, forte probabile: *musiare*, *musiatu*,

musieta, etc., cauta se fia in locu de *mossiare*=*musiare*, *mossiatu*=*musiatu*, *mossietia*=*musietia*, etc., cu sensu dero speciale de: *formosetiare*, *formoseliatu*, *formosetia*, etc., intre multi Români si mai allessu intre Macedoromani, co-ci de essemplu: *mossiatu*=*musiatu* are sensulu ce are si *motiatu* de la *motiare*, sensu de: *formosu, elegante, splendidu, placutu*, etc.; de si unii au esplicatu *musiatu* ca abbreviatione d'in *furmusiatu*. *M.*

MOTIAITORIU, *motiaitu*, *motiaitura*, si *motiare*, *motiatu*, *motiaitura*; vedi *motiaire*.

MOTIOCHINA, s. f., si m. *motiochinu*, d'in *motiu*, (vedi in Diction. *motiu* si in Gloss. *motiaire*), in locu de *motioclina*, *motioclinu*, cu sensu augmentivu: *motiu mare*, mai allessu: *motiu essageratu si disgratiosu*, —adj., *motiochinosu*, -a = *motioclinosu*, -a, plenu de *motiochine*, (confer it. *mozzolino*).

MOTIOFALLIRE, -escu, v., a sarută cu strepitu, a sarută lingundu cu pucina covenientia; —coventu essitu, probabile, totu d'in *motiu*; vedi *motiaire*.

MOTOCU, s. m., vedi *mortanu*; —destemperati ce su cationii, *mortanii*, e forte probabile, co *motanu* si *motocu* se referu la *motu*=*motus*. *M.*

MOTOTOLLIRE, v., d'in *mototollu*, aface *mototollu*, perturbare, conturbare, pervertere, corrugare, coacervare, etc.; a mută de unde e pusu, a strică, a coacervă, a stringe reu, a glomură sau *ghiomură*, a strică form'a, a deformă, etc.; part. sup. *mototollitu*: *rochia mototollita*, metaforice: *negocie mototollite*, *causa importante mototollita*; s. f., *mototollitura*: *mototollitur'a vestimenteloru*, *mototollitur'a dereptei nostra causa*; —*mototollu*, a) adj. *mototollu*, -a = *impeditus*, *plumbens*, *iners*, *coacervatus*, *agglomeratus*, *perturbatus*, *perversus*, *deformatus*; *impedicatu*, *incurcatu* in lucru si vorba, *plumbin*, *inerte*, *glomeratu*=*ghlomeratu*, *deformatu*, *stricatu*, *perturbatu*, etc.: *ce mulieri mototolle! ce mototolle de juni! tote vestimentele nostre su mototolle*; b) subs. m., *mototollu*, *unu mototollu*, (nu pers. care se pote liusioru trage

d'in adj., ci reale) : *vestimentu /acutu unu mototollu, unu mototollu de palie, mai multe mototolle de fênu*; metaforice : *ce mototollu s'au facutu interessile nostre?* d'in motu cu sylab'a *tu* = *to* repetita? — vedi si *mototollosire*; vedi si in Diction. *cocollosire*.

MOTOTOLLITU, *mototollitura, mototollu*; vedi *mototollire*.

MOTOTOLLOSIRE, -escu, v., corru-gare, perturbare, conglobare, conglomere, dissimulare, occultare, commentiri, etc.; specialisatu in sensu pre longa *mototollire*, asiâ co se applica pre de una parte la vestimente si altele analoge, spre a esprime ideele de: ghiomere, deformare, disordina, stringere, si ineretire, etc.; êro pre de alta parte la culpe, *derepturi*, si analoge, spre a arretâ ideele de: ascondere, dissimulare, stergere, facere se përa prin manopere; si totu prin manopere : a privâ de dreptu, a nu face satisfactiune, a incurcâ caus'a justa, etc.; part. sup. *mototollositu*, s. f., *mototollisitura*; s. m. reale : *mototollisiu*: *atî mototollisitu rochiele de ballu alle domneloru*; cu *mototollositure*, si cu *mototollisitu* *intriganti atî mototollisitu marile abusuri alle amiciloru vostri*; — vedi *cocollosire* in Dictionariu si *mototollire* in Glossariu.

MOTOTOLLOSITU, *mototollositura, mototollosiu*; vedi *mototollosire*.

MOZOLIRE, *mozolitu, mozolitura, mozolu*; vedi *mosolire*.

MOVILLA, s. f., vedi *moghila*.

MREJA, s. f., rete, nassa; retella, plessa, nassa de prensu pesce; — coventu slavicu cu forma incompatibile limbei romanesci.

MRENA, s. f., vedi *moronu* in Glossariu, si *murena* in Dictionariu.

MUCA, s. f., in locu de *mumuca*, vedi *maica*.

MUCALITLICU, s. m., res ridicula; *jocus, cavillum, scurrilis jocus, vernacula festivitàs, mimicus jocus, etc.*; spusa, dissa de risu, spusa ridicula, jocu, scurrile joen, cavillu, festivitate, mimicu jocu, facetia; — d'in *mucalitu*, -a, adj. s., sanlo, scurra, facetus, lepidus, fetivus, ocesus, scurra, facetu, lepidu, festivu,

jocosu; — coventu turcescu; mai allessu form'a *mucaliticu* e cu totulu incompatibile limbei romanesci.

MUCAVA, (pron. *mucavá*), s. f., pl. *mucavalle*, charta *splissior et crassior*, (fr. carton); cartone, cartonu, cartoniu, = carte sau chartesa gróssa si désa etc. (vedi in Dict. *cartone*); — derivate; *mucavariu*, -a, adj. s., mai allessu ca subst. cellu ce fabrica sau vende *mucavá*, de unde: *mucavaria*, s. f., officina sau maiestria de *mucavariu*; in acestu sensu si form'a : *mucavia*; verb. *mucavire*, -escu, a face, a fabricá *mucavá*; part. sup. *mucavitu*; — coventu turcescu, cadutu inse aprope in desuetudine, supplenitu prin *cartone* si derivatele prin : *cartonariu, cartonaria, cartonare*, etc.

MUCAVARIA, *mucavariu, mucavia, mucavire, mucavitu*; vedi *mucavá*.

MUCEDIELA, s. f., d'in *mucedire*, inse cu desinentia incorrecta si cu totulu incompatibile legiloru limbei propria; in locu de subst. *mucedire, mucedime, mucedione, mucore, muceditura*, etc., ce vedi in Dictionariu.

MUCENIA, si *mucenicia*, s. f., (d'in *mucenicu*), *martyrium, cruelatus; martyriu*, tormentu, cruciatu, tortura; *mucenicu*, -a, adj. s., *martyr, cruelatus, martyru*, cruciatu, torturatu, etc.; in specie despre *martyrii* sau *marturii* credentiei crestine, inse, prin estensiune, si despre torturatii fora peccatu, in inocentia deplena, si celli torturati pentru crimine si sceleri: *mucenicii credentiei se numera intre sancti*; déro in acestu sensu in fem. se dice *mucenicia* sau *mucenitia*, êro nu *mucenica*; — *mucenicire*, si *mucenire*, -escu, v., *martyrizare, cruciare*, a *martyrisá*, cruciá, torturá, etc.; part. sup. *mucenitu, mucenicitu*, etc.; — covente slavice, intruse in limb'a baserice, si cu tote aceste-a d'in fericire, cadute mai cu totulu in desuetudine, suppenite prin : *martyru-marturu, martyrisare, marturire* si *marturisare*, etc. de care vedi in Dict. êro despre *munca*, ce trage D. *Miklosich* la acellu-asi coventu slavicu, la care si *mucenica*, si tote d'in acestu articlu, vedi : *munca* in parte la loculu seu in Glossariu.

MUCENICIA, *mucenicu*, *mucenire*, *mucenicire*, *mucenitu*, *mucenicitu*, *mucenitia*; vedi *mucenia*.

MUCHIA, s. f., pl. *muchie*, (éro nu sing. *muche*, pl. *muchi*, cumu dicu unii: *ureche-urechi*, in locu de corectele: *urechia-urechie*), coventu cu sensu multiplu si forte variu, d'in care, in specie, câteva essemple: a) *muchi'a collinei*, *muchiele montelui*, a *descende pre muchi'a cea mai rapida a montelui*, *muchi'a unei pētra*, *mai multe d'in muchiele unei rupe*, etc., *montis jugum*, *supercillium*, *caecumen*; dero nu numai promineti'a unui monte sau altui obiectu inaltu, ci si *ânghiulu*, *esternu*, *liniamentulu resaritu* ce desémna *ânghiulu*, nu numai la monti, ci si la lemne lucrate, si altele, *marginē resarita*, *dunga*, etc., *angulus exterior*, (germ. *kante*, fr. *carne*): *muchiele petreloru sapate nu su bene pronuntiate*: *faceti se resariu mai bene celle patru muchie alle lemnului ce e in lucru*; *muchiele ferraloru de ferestre ce nu su rotunde*; *muchiele unei pyramide*, *cumu si muchiele altoru figure geometrice*, *ce nu su rotunde*; *muchiele unei calle*, *muchiele unui riurellu*; etc.; — b) *muchi'a unui cutitu*, *cultri dorsum*; inse adesea: *cutitele su cu doue muchie*; c) *muchi'a securei*, a *lovi cu muchi'a securei*, *cu muchi'a spatei*; d) *muchiele unei țerra*, *muchiele cosuturai pre marginile vestimenteloru*, etc.; — *muchiura* si *muchiutia*, s. f., diminutiv d'in *muchia*; etc.; — *muchiosu*, -a, adj., plenu de *muchie*; — pre a locuri se aude, cu sensulu de *muchia*, si form'a: *mute*, s. f., pl. *muti*: *mutile collinei*, *mutea spatei*; — déco *mute* e forma mai primitiva de câtu *muchia*, atunci cea d'in urma e formata d'in prim'a ca diminutiv: *mutula*, de unde: *mutla* = *mucla* = *muchia*, ca si *vella* d'in *vetula*, *stramutata* apoi in *vecla* = *vechia*; — compara inse celle observate despre *muchia* si la art. *moghila*; confere si it. *mucchio*; co-ci allu nostru *muchia* se aude, pre a locuri, si in m. *muchiu* in locu de fem. *muchia*; confere in fine si *muclu* = *muculu* in Dictionariu.

MUCHIORA, *muchiosu*, *muchiutia*, *muchiu*; vedi *muchia*.

MUCILAGINE, s. f., (reu *straformatu* in *mucilage* dupo fr. *mucilage*), *substantia glutinosa*; *substantia glutinosa*; de aci si: *mucilaginosu*, -a, adj., (fr. *mucilagineux*). plenu de *mucilagine*, de natur'a *mucilaginei*; — *mucositate*, s. f., d'in *mucosu*, — ce vedi in Dictionariu —, *calitate de mucosu*.

MUCILAGINOSU, *mucositate*; vedi *mucilagine*.

MUFLUZIA, s. f., vedi *mufluzire*.

MUFLUZIRE, -escu. v., *solvendo non esse*; a nu mai fi in stare de a solve creditorii, a falli; part. sup. *mufluzitu*; — s. m. pers. *mufluzu*, -a, *fallitu*; s. f. reale, *mufluzia*, statu de *mufluzu*; s. m. reale: *mufluzlicu* = *mufluzia*: — covente turcesci cadute de totu in desuetudine, si suplenite cu *fallire*, *fallitu*, *falimentu*, etc.; ce vedi in Dictionariu.

MUFLUZITU, *mufluzlicu*, *mufluzu*; vedi *mufluzire*.

MUFLIU, s. m. pers., titulu capului religionei machomedane, allu *islamismului*; — coventu turcescu.

MUGURASIU, s. m., diminutiv d'in *muguru*, ce vedi in Dictionariu, unde vedi si diminutivulu *mugurellu*, de preferitu forme pucinu corecte a diminutivului peiorativu *mugurasiu*.

MUIERARIU, *muiera*, *muierescu*, *muierescu*, *muieretu*, *muieroiu*, *muierosu*, *muierusca*, *muierusia*, *muierutia*, — vedi in Dictionariu: *mulierariu*, *muliera*, *mulierescu*, *mulieretu*, *mulieroiu*, *mulierosu*, *mulierusca*, *mulierusia*, *mulierutia*; inse una forma insolente si fedosa ca: *muierelnicu* nu pote avé locu in concertula coventeloru pure si formose, cumu e: *muierariu*, *muierosu* si *muieraticu*.

MUIERE, *muietu*, *muietoriu*, *muietura*, etc., reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de: a) *muiaie*, *muiaioriu*, *muiaiu*, *muiaitura*; b) mai correctu: *moiaie*, *moiaioriu*, *moiaiu*, *moiaitura*; c) in Dict. deplenu correctu: *molliare*, *molliatoriu*, *molliatu*, *molliatura*.

MUIERELNICU, etc.; vedi *muierariu*, etc.

MUIMA, s. f., *tumor*; *inflatura*, *carnositate*, *cullositate*, etc.

MULCOMIRE, si *mulcumire*, -escu, v., mulecere, permulecere, lenire, delenire, sedare, piscare, conciliare, allicere, petlicere, corrumper; a mulce, permulce, netedi; imblândi, impacă, concilia, capita, atrage, ammagi, seduce, corrumpe, etc.: *votiti se prendeti oclii si se mulcumiti animelle cu nemicuri*; — derivate: *mulcomitoriu* = *mulcumitoriu*, -toria, adj. s., care mulcumesce; part. sup. subst., *mulcomitu* = *mulcumitu*; *mulcumiti cu falsu aura si false nestimate*; s. f., *mulcomitura* = *mulcumitura*, actione si effectu de mulcumire: *mulcumitarele opulentului accusatu unsera, prensura si beatare oclii totoru judiciloru*; — tote trase d'in forma de adj. subst. *mulcomu* = *mulcumu* in sensu de: pax, quies, tranquillitas, animi equitas, silentium, etc., pace, repausu, tranquillitate, tacere si satisfactiune a sufletului si cogitului: *mulcumulu naturel e in armonia perfecta cu mulcumula sufletului meu*; si ea adv. *tacemu mulcumu* = *tacemu mulcumu*; cu blandetia *mulcamu ascultati plangerile nostre* = *mulcumu*, a-sculati, etc.; — subst. *mulcumu* = *mulcumu* e, dupa convictiunea nostra, d'in verbul *mulcere* = *mulecere* = netedire, imblandire, resfaciare, mangaiare, capitare, conciliare, etc.; foră se mai intru in logomothia, cu doctulu slavistu Miklosich astup'a assertiunei co *mulcumu* = *mulcomu* ar fi impromutatu d'in yachulu slav. *mukomi*.

MULCOMITORIU = *mulcumitoriu*, *mulcomitu* = *mulcumitu*, *mulcomitura* = *mulcumitura*; *mulcomu* = *mulcumu* = *mulcumu*; vedi: *mulcomire* = *mulcumire*; vedi si in Dict. *multiamire*, etc., care, dupa noi, inco deriva (cu derivatele selle) d'in una forma a verbului *mulcere* = *mulecere*, adeco d'in *multa* = *miteta*, care implcea, prin excellentia, sensulu de satisfactiune, de unde apoi prin unu subst. *multiame* a nascutu *multiamire*. *M.*

MULSA, s. f., vedi *morsa* si *mursa*; inco aol tanta se observanu ceva, ce ne a scapatu d'in mente la art. *morsa*, co adeco aceste covente: *malsa* = *mursa* = *morsa*, au inco, mai allessu sub form'a cea mai primitiva: *malsa*, si sensulu de

gratia, mai vertosu: *mediu de gratia si de farmecu allu venustatei*, adeco la seshu formosu mai allessu: *allunelle si altele*; vedi si in Dictionariu 2 *mulcu*, ca subs. masc.

MULTICELLU, -a, adj., etc., vedi *multicu*.

MULTICU, -a, de unde apoi: *multicellu*, *multiculu*, *multicuu*, (vedi acestu a si in Diction.), de unde: *multicioru*, *multisioru*, etc., tote diminutive d'in *multu*, cu dreptulu de a intra in Dictionariu.

MULTISIORU, -a, adj., etc.; vedi *multicu*.

MULTIUMIRE, *multiumitoriu*, *multiumitu*, vedi in Dictionariu formele mai corecte: *multiamire*, *multiamitoriu*, *multiamitu*, cumu se si aude pronuntiandu-se de marea majoritate a poporului romanu.

MOMIA, s. f., vedi *momia* in Dictionariu.

MUNCA, s. f., labor, opera, studiu, nisus, opus, cruciatus, suppliciu, tormentum; l. desvoltare a poteriloru pentru productionea si procuratiunea celoru necesarie la vietia: *lucru, opera, labore, studiu, occupatione, assiduu nigu, etc.*; *fora munca nu castigamu nemica*; cu *munc'a se castiga nu numai celle neccesarie, ci totu cu munc'a se procura si celle comode, ba inco cu munc'a ne facemu si placerile*; *fora munca nu e vietia, cu munc'a se tine omulu pre sepe*; cu *munc'a tine pre a se*; cu *munc'a adajuta pre seminele seu*; *munca lusciora*, munca persistente, *fora munca nu e medibcu de a si tine vietia*; de certu se cere si repausu, recreatione, pentru refacerea poteriloru pentru munca; inse adasesa, *munc'a cade ca angaria pre capalea omeniloru*; cu *munc'a solve a deaea omulu altui-a adjectoriele impromutate de acestu-a*; — *munc'a e si productulu muncei, precumu si lucrulu produce alte lucruri*; d'in *munc'a se se tine omulu in impregiurari de luse*; 2. in sensu de suferentia, pena, tormentu, tortura, suppliciu, etc., mai allessu in sensu religiosu pentru punitiunea peccatoriloru: *munc'a eterna a peccatoru in indinerculu infernalu*; *acolo se plan-*

geri si vaiete in muncele sempiternae alle justitiei divine; inse si : ce munce prebietutu innocente ! ferocele tyrannu ocide cu doreroase munce multime de cetatiani fora neci una culpa ; — derivate : muncire, escu, v., a pune munca : a lucra, a se adopera, a suferi, a versa sudori, etc. : cine muncesce pentru sene, muncesce buccurosu; cine muncesce pentru altulu, muncesce cu greu; candu muncesce omulu fora castigu, nu pote se nu suferia de a munci in desertu; a munci altui-a, fora mercede, e dorerosu; pre totu annulu inse muncesce omulu cu anima, agrulu seu, terrin'a sea; muncimu, fora se tragemu nemica d'in munc'a nostra; muncescu omenii campurile, selbele, muncescu tote partile naturae, ca se supuna munciei sette natur'a inescrutabile; — inse : a munci insemna si : a crucia, tortura, tormentu, suppliciu, etc.; — muncitoru, -toria, adj.s., care muncesce, in specie, care cu manule, cu bracielle lucra, mai allessu lucra pamentulu; muncitori de vinia, de secere, de cossa, inse si in genere : unu bonu muncitoru allu campulu scientiei; — muncifu, part. sup. : pane muncita = castigata prin munca; celu muncitu fora culpa se desepara; de unde coventulu munca? D. Miklosich, cu cea mai deplena cotediantia si certitudine, assero co munca e v. slav. muka = *μῦκα* = cruciatus, supplicium, tormentum, — *μολα* = punitio dolor, *τυραννία* = poena = *τυραννίς* = tyrannis, — fora se si pota escusa fulgerele selle, rapeditu pre una tenera blastare romanesca, de catu allergandu la urmatoriu lu ren adumbratu tabellu, v. slav. muka = cruciatus, (vedi pucinu mai susu ceva mai claru si mai perspicuu), neo-slav. muka = cruciatus, serb. muka = cruciatus (opus), bulg. macka, magyar. munka, alb. mund = labor, cruciatus; roman. munca = labor, cruciatus, si : muncescu = *ἐκτρέφω*, dero : ore de ce esclu de doctulu slavistu insemnarea de labore, ce au ca fundamentale si esentiale, coventele romanesce in cestion, atatu verb. muncescu, catu si substant. munca, si prin urmare, de partea sensulu, nu mai incapa vorba de vechulu

slavicu : neci ca subst. muka, neci ca v. muelti = *μυαλῖται* — *μολαῖται* = terquere, excruciare, punire, *τυροποιεῖν* = castigare; — de acesta parte numai ung. munka occure cu sensulu ce are si roman. munca, si credemu co aci, in limb'a ungur. cuventulu e unu impromutu d'in limb'a romanesca; unulu sau doue poue dialecte slavice, pre longa sensulu de suppliciu allu formeloru selle, au si sensulu de labore allu coventulu romanesco, care de asseminea pare unu impromutu d'in limb'a romanesca; in limb'a albana coventulu inco are, ca si in cea romana, sensulu de labore predominant; in form'a fonetica : mundim, differe de form'a romanesca : munca, si pare a consona cu form'a germ. mude, ermudens; ero de acesta parte limb'a romanesca, ca si de partea sensulu, e in strinsa affinitate cu : grec. *μῦκος* = labore, fatiga, *μυαλῖται* = laborare, fatigare; germ. mude = labore, fatiga, bemühen; sanscr. mūh = mugh = a si perde poterile, a se essauri de poderi, a se fatiga, etc. intre alte.

MUNCIRE, muncitoru, muncitu; vedi munca.

MUNGIRE, si mungire, escu, v., mungitoru, mungitu, mungitura; vedi mungire, mungire in Glossariu, vedi si mungere si Dictionariu.

MUNUNA, s. f. 1. montis iugum; supercillium, caecumen; culme, muchia, sprincena, piscu, vertice de monte; 2. corolla, anadema, corolla de capu, anadema de nestimate; — coventulu nu scimu se aiba cursu pre undeva d'in coce de Carpati; inse pare mai multu de catu probabile, co ellu e de acea-asi origine cu mun-te, mon-te, mon-ile, etc.

MURAIU, s. m. 1. murus; muru de edificiu; 2. rubus caeculus Linn. specie de muru = muru fruticosu, rubus fruticosus; — muraiu e, de certu, in locu de muraliu, trassu d'in muru, care, in usulu popularu, va se dicea : muru si de edificiu si de planta.

MURATORE, s. f. 1. muris, aqua salsa, apa sarata; moria, muria; 2. muria vas, vasu de muria — muratore in locu de muratoria, femininu d'in muru.

toriu de la verbulu : *murare* = *muricare* sau *moriare*, (vedi in Dictionariu 1 *murare*, co-ci 2 *murare* = *edificare de paretii*).

MURCOIU, s. m., vedi *morcovu*.

MURDARESC, *murdarescu*, vedi *murdaria*.

MURDARIA, s. f., calitate, statu de *murdariu*, cumu si : *sorde, gunoiu, lucruri murdarii* si *lucruri murdarii*, *facta murdaria*, *vorba murdaria*, etc.; — *murdariu, -a*, adj. s., *sordidus, immundus, obscenus*; *sordidu, necuratu, intinatu, impuru, immundu, obscenu, vile, gretiosu*, etc.: *murdarii copilli, murdaria muliere, murdaria in vestimente* ca si in *facte*; *vorbe mai murdarii de câtu alle vostre nu se potu dice; ce murdarii de omu in tota portarea lui! lessinati si murdarii*, etc.; — alte derivate : *murdarescu, -a*, adj., de *murdaria*, plenu de *murdaria* : *covente murdarescu, portare murdarescu, vestimentu murdarescu, vase murdarescu*; — de unde adv., *murdaresce* = in modu *murdarescu* : *murdaresce cogeti, murdaresce vorbesci*; — *murdarire, -escu, v.*, *sordidare, inquinare, contaminare, pollnere, deturpare, dedecorare*, a face *murdariu* : a *sordidá, sordí, intiná, pangari, contaminá, deturpá, ingresiá, etc.*; *refless. a se murdará* = a se *sordí, intiná, pangari, josurá, misellí*, etc.; — *murdaritoriu, -tória*, adj. s.; *murdaritione, s. f.*, *actione de a murdarire* si de a *se murdarire*; *murdaritu, -a*, part. sup. adj. subst. *lucruri murdarite; propensione de murdaritu totu ce e puru*; — *murdaritura, s. f.*, *actione si effectu, statu de murdaritu*; — in *se murdarlicu*, — *fia, cumu dicu altii* — si *murdalicu*, e forma incompatibile limbei propria, si prin urmare, de respinsu si de inlocuitu cu derivationi ca precedente : *murdaritione, murdaritura, murdaria*, etc.; — vedi in Dictionariu *murdaria, merdarire, merdariu*, etc., de caricelle de sensu differu numai cu *u* in locu de *e* : *murdariu*, de esemplu, in locu de : *merdariu*, si, prin urmare, *mantinemu parerea*, co *murdariu, murdarire*, etc., su de origine *romanica*, éro nu *turcesca*, cumu asseru altii; numai co-

ventulu *murdarlicu* sau *murdalicu* are fedosa forma *turcesca*. *M.*

MURDARIRE, *murdatione* = *murdaritione, murdaritoriu, murdaritu, murdaritura, murdarii*; vedi *murdaria*.

MURGIA, s. f., d'in *murgu*, statu, colore de *murgu*, tempu de *murgu*; vedi *murgu* in Dictionariu, in *se adauge*, co *murgu* se dice nu numai de *colore*, ci si de *tempu*, mai allessu cu respectu la *lumina*, si mai vertosu ca subst. m., *murgulu* : *murgulu serei, in murgulu serei, in murgu de séra, pre murgu de diua, in amurgulu demanetiei*; si compositu cu *a* : *amurgu, amurgulu* : in *amurgulu serei*; metaforice : in *amurgulu vietiei, in amurgulu succésului si gloriei acestui barbatu*; — in sensulu descrissu mai susu, se dice in intellessu appropriatu de *corepusculu*; — si alte derivate : *murgire, -escu, obscurari, vesperscere, crepusculum incipere, nigrescere*, etc., a se face *murgu* : *callulu meu d'in robii (sau roibu) murgesce d'in ce in ce; d'in rosiatice vaccele au murgitu*; — de tempu, mai allessu unipersonale : *incepe a murgi; pre candu murgieá, intramu in satu; nu a murgitu inco bene; murgesce de séra, murgesce diua*; — metaforice : *murgesce gloriá lunei, au murgitu succésulu peccatosului*; — *murgitoriu-tória*, adj. s., *murgitoriele mustacie alle adolescentelui*; — *murgitu*, part. sup. subst. in *murgitulu vietiei, in murgitulu de diua sau de séra*; — *murgitura, s. f.*, in *murgitur'a tardia a serei*; — si compos. *amurgire, amurgitu, amurgitura*, etc., — *murgu* e, de certu, in locu de *murcu*, si acestu-a in locu de *muricu* d'in *mure* = *mus*, abl. *mure* = *sorice*, ca si *murinu* = *marinus*, care e totu d'in *mure*, asiá co *insémna*, in origine, ceva *venetu* ca *soricele*, apoi mai in urma *ceva mai obscuru*, *ceva negru ce bate pucinu in rossiu*; — asiá déro nu pote fi *slavicu*, cumu assero D. Miklosich, referendu rom. *murgu* la v. slav. *mrukú*, care nu esiste de locu pre lume.

MURGIRE, *murgitoriu, murgitu, murgitura*; vedi *murgia*.

MURMUIRE, *murmuitu, murmuitura*; vedi in Gloss. *mormoire*, si in Dict. *murmui-*

rare, inse murmure e mai bene de câtu mormoire, déromaire de câtu murmurare.

MUROCU, s. m., vedi *morcovu*.

MUROIANU, *muroire, muroitu, muritura*; vedi *moroianu*.

MURSA, s. f., vedi *mulsa* si *morsa*.

MURUIANU, *muruire, muruitu, muritura*; vedi *moroianu*.

MUSAFIRU, s. m., *hospes*; *ôspete*; — coventu turcescu, cadutu de totu in desuetudine.

MUSACA (pron. *musacă*, pl. *musacalle*), s. f., mancare parata cu carne tocata ferta cu patelagelle venete; — coventu turcescu.

MUSCADA, s. f., *muscante*, part. adj., vedi *muscare*.

MUSCARE = *moscare*, si *moschare*, (v. in form'a vulgare : *moscare*, cu saspru sibilante, asiá co se confunde cu : *muscare* = *mussicare* = *mursicare* = *morsicare*; vedi in Dictionariu *muscare*), *moschare*, *moscho* inodorare, (fr. *musquer*); a odorá, profumá, aromá cu *moschu* sau *moscu* : a si *muscă* = *moscă* = *moschá* *perulu*, *mustaciele*; — derivate : *muscatione* = *moscatione* = *moschatione*, s. f. : *moscationea periloru*; — *muscatoriu* = *moscatoriu* = *moschatoriu*, -a, adj. s., *muscatu* = *moscatu* = *moschatu*, part. sup. adj. subst. : *peri moscati*, *mustacie moscate*, *moschu de moscatu albiturele*, *moscatulu vestimenteloru maressei e preste mesura*; *struguri moscati*, *poma moscata*, *flori moscate*, etc.; — *muscatura* = *moscatura* : *muscatura immodica a periloru si a vestimenteloru*; *muscante* = *moscante* = *moschante*, part. pres. adj., care *redole a moschu* : *flori moscantu*, *vinu moscante*, *peri prea tare moscantu*, *nesufferiti de moscantu*; — ca mai desu se applica form'a participiale a perfectului : *muscatu* = *moscatu* = *moschatu*, -a : a) in genere : *erba moscata*, *flori moscate*, *vinu moscatu*, *uva moscata*, *nuci moscate*, *peri forte moscati*, *nu siéde bene juniloru asiá de moscati*; *mulieri nesufferite de moscate ce sunt*, *moscate pre plettele loru*, *moscate pre vestimentele loru*, *moscate pre pelle si pre totu corpulu seu*; b) in specie, ca substantivu (care se subintellege) : a) f., *muscata* = *mos-*

cata = *moschata* : a') *moscata* = varietate de planta, de flore : *multe su varietatile moscateloru*; si specie de *moscate* *essistu mai multe*; *prin casele si gradinele*, *mai allessu urbane*, *moscatele desvolta forte formosu florile selle*; b') *moscata* = aroma, in genere, calda, ferbente si pungente, care serve de condimentu la buccate aromate : *pâne de moscate* = *pâne moscata*, aromaticus vel mellitus *pasis*, (fr. *pain d'épices*, si : *épices* = *moscata*, aroma, — *moscate*, aroma); in specie, *moscata* = specia de aroma, nomita si *nucisiora*; c') *moscata* = *nuca moscata* sau *nuci moscate*, *nux aromatica* vel *myristica*, (fr. *muscade*, de unde curre si la noi : *muscada* in locu de correctulu : *muscata* = *moscata* = *moschata*), d') *moscata* = *una moscata*, dissa si : *thymiôsa* (*temiôsa*), *uva aplană*, (fr. *muscat*, — de unde curre si la noi : m. *muscatu*, si f. *muscata*, sau *moscatu*, — *moscata*; vedi si mai diosu); e) *muscata* = *moscata moschata* = *aroma* = *arema*, (fr. *épices*; vedi si mai susu la b'); m. *muscatu* = *moscatu* = *moschatu* : e) *moscatu* = *vinu moscatu*, nomitu si *thymiosu* (*temiosu*), *vinum aplanum*, (fr. *muscat*, — de unde curre si la noi : *muscatu* in locu de mai correctulu : *moscatu* = *moschatu*); b') *moscatu* = *moscata* de susu sub d'); c') *moscatu* = *buccata condita* cu aromate, cumu si beutura de assemine condita : *beti moscatu spirituosu*; noi nu *bemu moscate spirituose*; — derivate d'in part. subst., l. *muscatellu* = *moscatellu moschatellu*, -a, a) in genere, deminutivu allu participieloru substantive, masculine sau feminine, cumu si allu participieloru adiective, de essemplu : *moscatellu d'in moscatu ca vinu*; *odorifere moscatelle d'in moscate ca flori*, etc.; b) in specie, de essemplu : a) *muscatellu* = *moscatellu* = *moschatellu*, m., dupo Dict. de Buda, planta, explicata : lat. *geranium odoratissimum*, Linn. germ. *das muscatell*, der wohlriechende storchenschnabel, it. *moscate*, (camu asiá si Dict. *Barcianu*, germ. *das muskatell*, der wohlriechende storchenschnabel, *bisamstorchenschnabel*); dupo Diction. *Raoul* : *noix muscade*, (vedi mai susu :

moscata = *nuca moscata*; *β*) *muscatella* = *moscatella* = *moschatella*, s. f., poma de peru *moscatu* = *pera moscata*, dissa si *thymiosa* (*temiōsa*): *moscatelle* = *pere moscatelle* = *pere thymiose* (comp. *Barcianu* germ. *muskatellerbirne*); — 2. *muscatariu* = *moscatariu* = *moschatariu*, -a, adj. s., relativu la *moscatu* = *moscata*, (dupo *Dict. Buda*: lat. *moschatu* = [*moscatu*], germ. *muskateller*, it. *moscadello*, — dupo *Dict. Barcianu*: germ. *muskateller*); in specie, s. pers. cellu ce fabrica sau, vende *moscate* = aromate, (fr. *épices*), fem. in acestu sensu: *moscataria*, si mai desu: *moscatarella*; — in acellu-asi sensu si: *muscataretiu* = *moscataretiu* = *moschataretiu*, -a; — d'in *muscatariu* = *moscatariu* = *moschatariu* si form'a: *moscataria* = *moscataria* = *moschataria*, arte de *moscatariu*, officina de *moscatariu*, multime de *moscate*, etc.; — directu d'in *muscu* = *moscu* = *moschu*, (vedi in *Dict. moschu*) essu si formele: *muscariu* = *moscariu* = *moschariu*, -a, (prin urmare de preferitu formele cu *o*, ca se nu se confunda cu: *muscariu* d'in *musca-musce*; vedi si mai sus), adj. s., relativu la *moscu* sau *moschu*: *preparate muscarie*, *medicamentu muscariu*, *unsori muscarie*, etc.; — *moscariu*, -a, s. pers., (f. si *moscaressa*), cellu ce prepara sau vende materia *moscaria* sau composite *moscarie*; de unde si: *moscaria* = *moscharia*, s. f., reale: arte de a prepara *moscate*, commerciu de *moschu*, multime de materia de *moschu*, etc.; — in fine: *muscatu-lu dracului* = una specie de planta = scabiosa succisa, *Linn.* — unde *muscatu-lu*, (cu *s* aspru sibilante), nu e unu *muscatu* d'in *moscu* sau *moschu*, — care, cumu s'a observatu de la inceputu, inco se aude cu *s* aspru sibilante —, ci d'in *muscatu* de la *muscare* = *muscicare*, cumu resulta invederatu d'in explicarile urmatorie, adeco in *Dict. de Buda*: germ. *abbiss*, *teufelsabbiss*, *das abbisskraut*; in *Dict. Barcianu*: *der abbiss*, *teufelsabbiss*, *das abbisskraut*, *brummkraut*; in franc. la scabieuse de bois = mors du diable.

MUSCARIA = *muscaria* si *moscha-*

ria, *muscariu* = *moscariu* si *moschariu*, *muscataretiu* = *moscataretiu* si *moschataretiu*, -a, *muscataria* = *moscataria* si *moschataria*, *muscatariu* = *moscatariu* si *moschatariu*, -a, *muscatellu* = *moscatellu* si *moschatellu*, -a, *muscatione* = *moscatione* si *moschatatione*, *muscatariu* = *moscatariu* si *moschatariu*, -a, *muscatu* = *moscatu* si *moschatu*, -a, *muscatu-lu dracului*, si *muscatu de dracu*; vedi *muscare*.

MUSCECAPA, s. f., prenditore de musce; — d'in *musca* pl. *musce*, si d'in *capere*.

MUSCELLU, s. m., deminutiv d'in *munte* = *monte monticulus*; *muscellu*, *Campulungului*; posedemu *patru muscelli*; — *Muscellu* e si nume propriu alu unui judeciu de monte; — de certu *muscellu* = *moscellu* e forma contrassa d'in *monticellu* = *monticellu*.

MUSCHECIU, s. m., (cu *s* aspru sibilante), deminutiv d'in *muscoiu* (fem. cu *s* aspru sibilante); vedi dero *muscoiu*.

MUSCHETA, s. f., si m. *muschetu* (pron. *musketu*, *musketu*, dupo fr. *mousquet*, it. *moschetto*) ignea ballista *sclopetas*; arma de focu: *sclopetu*, *balista de focu* = *balista ignia* = *pusca*; derivate: *muschetariu*, -a, adj. s., relativu la *muscheta*; in specie: *musketariu armatu cu muscheta*, *sclopetariu*, *sclopetariu*, *miles*; *muschetariu alu regelui* = *sclopetariu callare*, regia eque; *muschetanu* = *muschetone*, s. m., (dupo fr. *mousqueton*), brevioris tabi *sclopetas*, *sclopetu* = *pusca* cu tiēga mai scurta, — de si form'a *onu* = *one* esprime augmentativu; — *muschetaria*, s. f., (dupo fr. *mousquetarie*), cu intalleasu de: a) statu de *muschetariu*; b) multime, cata de *muschetari*; c) impuscatura de multi *muschetari* in acellu-asi tempu.

MUSCHETARIA, *muschetariu*, *muschetu*; vedi *muscheta*.

MUSCOIU, (cu *s* aspru sibilante, co-cu *s* lenu: *muscoiu* = *musconiu*, rime d'in *musca*, de care vedi in *Dict.* s. m. *maius hians*, *anser*; mlu, callu *aybridu*; in specie, mlu *salasticu*; etc.

rau după apa muscoi desertului; — *muscheci*, (cu s aspru sibilant), s. m., în același-si sensu cu precedentele *musceci*, înse *muscheci* pare deminutiv d'în *muscoi*, și, în specie, *muscheci* înseamnă și *callu micu de munte*, *callu înse agile*; — forte probabil, amendou coventele su essite d'în *musc-are* = *mus-sic-are* = *mossic-are* = *morsic-are*, ca *animali obstinate și mordaci*.

MUSCORNU, s. m., specie de placenta de vârtă, de corechiu, etc.; — cu s aspru sibilant, ca și *muscu*, (ce vedi în Dictionariu), d'în care pare essitu, înse și prin influența de *cornu* sau pote *hornu* = *fornu*.

MUSCULARE, *muscularitate*, — covente ce se referu la *musculu* = *muscliu*, ce vedi în Dictionariu, în care au se între altele de acea-si radice, ca covente științifice, cumu și vulgari.

MUSDEIU, s. m., vedi *mosdeiu*.

MUSELLINA, s. f., și m. *musellinu*, (dupo fr. *muselline*), tela lăneă = *pândia* forte rară și suptire, care se cunoșce în vulgu sub numele de *tulpanu*; — (coventulu fr. pare essitu d'în *monse* = *muschiu de arbore*, etc.).

MUSIAMA, (pron. *musiamă*, pl. *musiamalle*), s. f., tela cerată; *pandia* cerată sau resinată; metaforice: *a face*, *a pune ceva musiamă*, a asconde, cocolosi, dá și lassá la una parte, a neglege, etc.; — coventu turcescu de eliminatu d'în limb'a româna.

MUSIATELLU, s. m., specie de planta forte bene cunoscuta poporului, fr. *camomille*, lat. *chamæmelum*, *anthemis*; — pre a locuri nomita și: *romanitia*, f. sau *romanitiu*, m.; — pentru *musiatiellu*, care e, de certu, affine cu: *musiatu*, *musiatie*, *musiatiatu*, *musiatelia*, etc., addeu unu deminutiv d'în *musiatu*, vedi: *mosiatie*, *mosiatie*, *mosiatie*, etc.

MUSIATETIA, *musiatu*, etc.; vedi *musiatella* și cele aci indicate.

MUSICANTU, *musicesce*, în su de câtu covente incorrecte și peccatoșe în forma, în locu de corectele: *musicante*, *musice*, ce vedi în Dictionariu.

MUSTIA, s. f., verbișlorum turba, multitudo, multime de verbișlori, de

larve de *musce*; — veri-ce ar assero D. Miklosich, noi credem firmu, co *mustitia* nu e slavicu, ci formatu d'în *musca* ensasi, prin *mussa*, *mustia*, *mustica*, *musticia* = *mustitia*, etc.

MUSTACIU, -a, adj. s., vedi *mustaretia*.

MUSTARETIA, s. f., și m. *mustaretiu*, plantarum, arborum sucus; succu de plante, de arbori: *mustaretia de teliu*, *mustaretia de salce*; în specie: *mustaretia de mestecanu*; cu *mustaretia de mestecanu se nutrescu terranii*, pre locuri unde cresc și prospera *mestecani*, — *mustaretiu*, -a, unu addeveratu adiectiv, aplicatu absolutu, ca substantiv, e trassu d'în *mustariu*, ca și *porcariu*, -a, d'în *porcaru*; ero *mustariu* e essitu d'în *mustu*, de unde și form'a mai directă și mai simplă: *musteciu* sau *mustetiu*, -a, aplicatu înse, de regula, va subst m. reale: *mustetiu*, -a, ca și *mustaretiu*, -a, în genere, cu sensu de succu: *mustetiu de florea ursului*, *mustetiu de plant'a titi'a vaccei*; b) în specie, *mustu* de viu mai pueinu bonu sau dulce de câtu se cade se fia *mustulu*: acestu-a e *musteciu* nu e *mustu* addeveratu: *mustetiu acru*, *mustecie styphose*, *acerbu musteciu*; — unu altu derivatu de forma mai desvoltată, ca și *mustaretiu*, e: *mustiniciu*, -a, adj. s., și, de regula subst. m., reale: *mustiniciu*, determinatu cu adj. *albu*: *mustiniciu albu*, explicatu de *Barcianu*: germ. *weisser hahnenfuss*; — în fine form'a: *mustaciu*, -a, adj., de *mustu*, în specie subst. m., *mustaciu* = *placenta cu mustu* sau cu vinu, etc.

MUSTECIU, *mustetiu*; vedi *mustaretia*.

MUSTERIRE, (cu s aspru sibilant), -escu, v., d'în *mosteriu*, a fi *musteriu*, a se face *musteriu*, a face pre cineva *musteriu*, emptorem esse, fieri, facere vel conciliare; — *musteriu*, part. sup., — *musteriu*, -a, s. pers., emptor, emptor frequens, frequentior, cellu ce compera de la cineva în genere, una dată, sau nne ori, rar; ero în specie, cellu ce compera de ordinariu de la acellu-si mercatoriu; — de origine arabica, comunicatu prin Turci.

MUSTERITU, *musteriu*; vedi *musterire*.
MUSTETIU, -a, adj. s., vedi *mustaretia*.

MUSTINICIU *albu*, s. m., vedi *mustaretia*.

MUSTOCE, s. m., (inse si fem.), *hirsutis et turpibus mystacibus praeditus*; (omni) cu mustacie perose, floccose, aspre si urrite: *nu sufferu acestu mustoce; ce muliere mustoce! cine se insora cu acesta mustoce de muliere?* — d'in mustacia, cu mutarea lui a in o, si de certu in pl. ca si *mustacie*, de si in sensu singular, e de scrisu. mai correctu: *mustocie*, cu tote, co (ca si *muce, burte, martiole*, etc.), pote fi, in origine unu genitivu.

MUSTRUIRE, -escu, v., d'in *mustra*, *monstrare*, *exercere*, *reprehendere*, *objurgare*, *exprobrare*, *inrepare*, *convictari*; a *mustra*, a face *mustra*, (mai energicu inse *mustruire* de catu *mustrare*), a essercita, deprende, invetiá, castigá, certá aspru, baritá, fulgerá, a sberá, *maletractá*, a strigá si *infricosiá*, etc.: a *mustru* *ostea de doue ori pre di in cursu de mai multe ore; nu ti scii mustru copillii, ne cumu soci'a; mustruiti de voi, ne va veni si noue ap'a la mora se mu-*

struimu; a lu mustru prin mercatu in audiulu multimei vulgului;—mustruitu, part. sup. subst.: *mustruiti la trei coste; nu e tempu de mustruitu, mustruitulu teu e prea aspru si acerbu; mustruitoriu, -tória*, adj. s.; *mustruitura*, s. f., *actione si effectu de mustruire: mustruitura vessatoria si fatigatoria*, etc.

MUSTRUITORIU, *mustruitu*, *mustruitura*; vedi *mustruire*.

MUSUNOIU, si *musuroiu*, (pre a locuri: *musiunoiu si musuroiu*), s. m., vedi in Gloss. *mosioroiu si mosoroiu*, in Dict. *modioroni* la *modiolu* = *modioru*.

MUTALEU, s. m., vedi *meteleu*.

MUTE, s. f., vedi *muchia*.

MUTIA, si *mutime*, s. f., statu de *mutu*; in form'a *mutime* cu mai multa energia de catu in form'a *mutia*, si totu de una data *mutime* are si sensu de collectivu: *mutime de muti*. Latinii d'in *surdus* au formatu *surditas*, *surdigo* si *surditia*, d'in *mutus* n'au cotediatu a form'a neci *mutitas*, neci *mutigo*, neci *mutitia*. Románii au supplitu acestu defectu prin *mutia* si *mutime*, care presupune form'a *mutigine* sau *mutitudine*; — póte co n'aru fi superflue neci formele *mutetia* si *mutitalc*.

N.

NABABIA, s. f., (fr. *nabable*), titlu, demnitate de *nababu*; — éro *nababu*, s. m. pers., principe indianu: *nababii su principi indiani*.

NABADAIA, s. f., *insania, furor; furia, nebonia*, essire d'in menti, etc.; de aci si: *nabadaiosu*, -a, plenu sau appucatu de *nabudaia*, applecatu la *nabadaia*: *nabadaiosii intra desu si currendu in nabadaie; a bagá pre nabadaiosu in spaimentose nabadaie;—nu cumuva nabadaia in locu de nebadaiia* = *nebataia*?

NABADAIOSU, -a, adj., vedi *nabadaia*.

NABOIRE, -escu, v., a carrá *naboie*; — *naboiu*, pl. -e, massa, grumuru de *glacia, sloiu*; — se nu fia cumuva in locu de *neboiu* = *neboniu*, augm. d'in *nube* = *nubes*!

NABOIU, s. m., pl. -e, vedi *naboire*.

NABUSIELA, s. f., vedi *nabusire*.

NABUSIRE, -escu, v., cu multiplu si variu, ba inco diversu sensu, d'in care proferemu urmatóriele significatiuni: 1. intrans. a se innecá, a perde suffla-

rea, a lessinâ, a cadé d'in petiore, etc.; a) de totu in specie : aeris aestu suffocari, praefocari, a se innecâ, lessinâ de multa si violenta caldura : *au nabusitu asiâ, co paru stâ lessinati de caldura; pre arsulare cânelui nabusisemu de totu; nu e asiâ de caldu, de ce se nabusiti?* —b) in genere : suffocari, animo deficere, languescere, marcescere, torpescere, a se innecâ, a perde sufflarea, respirarea vericumu, nu numai de ômeni si de animali, ci si de plante, a torpî, languedî, deperî, etc. : *nabusescu arburii si pomii pusi asiâ de desi; nabusimu inde-suiti de mare multime de vulgu; nabusimu chiaru de vorbele lunge si insulse alle limbutiloru; noi nu nabusimu asiâ de currendu; nabusesce commerciulu, nabusescu artile, nabusescu scientiele, nabusescu celle mai nobili aspirationi sub oppressionea despotismului; nabusescu si deperu nationi mari integre sub greulu jugu de tyrannîa; 2. trans. si reflex.: a) suffocare, praefocare, strangulare, a stringe de guttu, a innecâ, strangulâ; nabusiti copillulu cu atâte coperture; nu nabusiti bietii betrâni, ce nu se potu smulge d'in desimea vostrâ; veti nabusi bietii callii cu allergature asiâ de violente; ne nabusiti cu vorb'a vostrâ neincetata; au nabusitu si mentile copilliloru prin grelle studie; se nabusescu ânimel si sentimentele ânimeloru prin tractare aspra si barbara; b) opprimere, reprimere, deprimere, a oppreme, asupri : *despotii nabusescu poporele, nabusescu si libertatile; nu potemu nabusi rellele, nabusi causele relleloru; c) sedare, conciliare, pacare, cohibere, coercere, a allenâ, impacâ, sedâ, imblandî, pune in frene, infrenâ, etc. : abiâ se putu nabusi revolutionea poporului irritatu; cine si pote nabusi passionile vementi si ferbenti? cine pote nabusi furi'a marei interritate? d) ernere, diruere, corruere, evertere, destruere, a derapînâ, ruinâ, a culcâ la pamentu, restornâ, distrugere, stricâ, nemici, etc. : *versatur'a apeloru inneca, inunda si nabusesce tote alle terrei; invasorii si predatorii barbari inunda si nabusescu terrele nostre, etc.* —derivate : *nabusitione*, actione si ef-**

fectu de *nabusire* : *nabusitionile assupritoriloru asupr'a poporului*; — *nabusitoriu*, -tória, adj. s. : *nabusitione arsule de sore, nabusitione vessationi alle tyrannului, nabusitione vorbe*; — *nabusitu*, part. sup. subst. : *nabusiti de caldura; mesure de nabusitu libertatea*; — *nabusitura*, s. f., actione si effectu de *nabusire* : *nabusiturele totoru câliloru de libertate*; —inse *nabusicla* e forma incompatibile cu limb'a româna : *nabusiella* ar fi mai in armonia cu legile limbei; —D. *Miklosich* refere roman. *nabusire* la v. slav. *bušiti*, care nu essiste, abiâ pote citâ serb. *bušiti*, care, déro in addeveru essiste, e unu impromutu d'in roman. *busire*, affine cu subst. *busiu* : *busiele copillului*, (vedi in Gloss.); déro cu ce temeliu affirma densulu, co poporulu românu, allu cui e proprie coventulu *nabusire*, ar fi potutu d'in unu imaginariu slav. *bušiti*, formâ unu coventu ca *nabusire* cu una prep. na totu asiâ si de imaginaria precumu si neconoscute de locu poporului românu? —Dict. de *Buda* inse produce una explicare etymologica a coventului *nabusire*, asiâ de apta si forme si sensului, ce lipsescu Domnului *Miklosich*, in câtu noi sumu tentati a ne redimâ pre dens'a cu deplena securitate, cautandu numai a desvoltâ in pucine covente celle espresse de mentionatulu Dictionariu, adeco : *nabusire*, it. *nabissare* = in sensu cu lat. *ernere*, *promere* : in addeveru, it. *nabissare* e formatu d'in *n* = in si *abissare* d'in *abisso* = *abyssus*; hei bene, totu asiâ d'in *abyssu* = *abissu* si *abussu* (pre a locuri : *avussu* in gur'a poporului), si d'in acea-asi prep. in s'a formatu si : *in-avussire* = *in-abussire*, fora i : *nabussire*, ca si : *naltu* in locu de : *in-altu*, (vedi si *nactu*); formele deplene se audu asiâ de desu, ca si celle mutilate (fora i), cumu : *inabussire*, *inabussitoriu*, *inabussitu*, *inabussitura*, etc.; —de si amu avé a produce si alte câlli de explicare a coventului in cestione, cauta inse se ne marginimu la satisfactori'a interpretatione a vechiului nostru *Lexicu*. *NABUSITIONE*, *nabusitoriu*, *nabusitu*, *nabusitura*; vedi : *nabusire* = *inabussire*.

NACADIU, s. m.; vedi *necadiu* = *ne-casu*.

NACLADU, s. m., stipes, caudex; trunchiu, stipite, butucu, etc.; —coventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, de si pote co e essitu d'in aceea-si radice cu gr. *κλάδος*.

MACLAIELA, s. f., vedi *naclaire*.

NACLAIRE, -escu, v., illinere, oblinere, vehementer contaminare et polluere; a mingi, spurcă, sordi, cofundă sau coperi, încarcă de sordi, scolori, ordori, loture, etc.; derivate: *naclaitu*, part. sup.; *naclaitura*, s. f., acțiune și efectul acțiunii de *naclaire*, forma cellui pucinu de preferitu formeii fedosa: *naclaiela*; — de unde? pote d'in *cleiu*: *inacleire*, scurțatu in: *naclaire*.

NACLAITU, *naclaitura*; vedi *naclaire*.

NACOVALA, s. f., incus; *incude*, instrumentu de batere a ferrului; —pre a locuri: *nicovala*, *nicovana*, *nocovana*, pentru co e coventu slavicu, si unu strainismu incompatibilu limbei române nu pôte de cătu fluctuă.

NACRAVALEU, s. m., linteum colare; legatura degūtă: —neconnoscutu de locu d'in coce de Carpati.

NACRIRE, -escu, v., reu scrisu dupo rea pronontiatione, in locu de: *inacrire*; vedi in Dictionariu *acrire* si *inacrire*.

NACTU, s. m., (sau mai bene adv.), pecunia numerata; argentu numeratu: a *ave summ'a nactu*, a *veni si comperă nactu* = in banni; numai *nactu*, *pre nactu*, cu *nactu vendemu si comperămu*; —*nactu* e mutilatu d'in *in-actu* = in *actu* = in *factă*, in *realitate*, si de aci, despre moneta: in *numeratōre*, etc.

NADA, s. f., cumu si derivatele: *nadire*, *naditoriu*, *naditu*, *naditura*, cu compos. *innadire*, *innaditoriu*, *innaditu*, *innaditura*, etc., se potu vedă, in Dictionariu la artici. *nodu* (cotra finitulu acestui articulu), bene si claru interpretate; aci nu avemu de cătu a respunde in forte pucine covente la assertiunea doctului slavistu despre originea coventului romanescu *nada*; D. Miklosich asserere, co rom. *nada* e nascutu d'in v. slav. *nadeti* = *infligere*, si *redima*

anotă această asserțiune, (fora necu una aparentia de addeveru), numai si numai pre serb. *nadeti* = *indere*, care in se ca si slav. *nadeti*, n are nemica a face, neci in sensu, neci in forma cu coventulu romanescu *nada*; —noi am demonstratu in Dictionariu la art. mai susu citatu, cumu, prin cellu mai liusioru d'in processele fonetice alle limbai plena de instinctulu justu allu poporului ce nu vorbesce, a trecut form'a *nodu*, —care are totu asiă de appriata si form'a *no-da*, —in fine la form'a *nada*, in strinsa connessiune cu sensulu formeii dominante *nodu*: ce se cere asiă dero mai multu spre a demonstră identitatea de origine a coventului *nodu* *noda* cu *nada*? —nemica; cu tote aceste a se punemu currendu si in scurtu, in evidantia, identitatea *fonetica si intellectuala*, chiaru in aceea-si stirpe d'in celle doue limbe ariane ca mai strinsu collegate cu limb'a Romănilui, adeco; a) sanscr. radice: *nadh* = *nab* = *nec-tere*, part. subst. *nad-da* = *nexus*, *nodatus*, *nodus*; b) lat. *nec-tere*, *nexus* (= *nec-ans*), *nod-us*, in se si cu a (peno aci cu e si cu o): *nas-se* = (*naxa*, = *nac-sa*), *natta* (= *nac-ca*), etc.; —vedi si *nadaire*.

NADAIRE, -escu, v., *parle, pînari*, putare, *presagire*; a cauta a *nada* sau *nada*, *nadi* ore-cumu *curmeiu* cu *teiu*, d'in *teiu* *curmeiu*, a *nada* fiitorulu cu presente, a *coniectura*, *opină*, *presenti*, *presagi* sortea si a si pune la bona *cale* acesta sorte, etc.; de multu *nadase* si inco va *nada* foră se dea de *capetulu* lucrului la care *nadaie*, —*nadaitu*, part. sup.; *nadaite* *capele*; nu e *tempu* de *nadaitu*, cu *nadaitulu* *teu* nu ti *ad-jungi scopulu*; —*nadaitura*, s. f., acțiune si efectul de *nadaire*; *nadaiturele* *vostre* nu duc si nu voru dyce la *neci* unu *capetu*; —verbulu se applica forte desu ca *refless*, a se *nada*, cu sensu, ce dice cu multu mai multu de cătu *simplu* a *nada*: cu *dillele* se *nadaiescu* pentru *nemicuri*; —forte probabile d'in *nada*, cu sensu despre *cogitare*; a *nada* = *noda* d'in *teiu* *curmeiu*.

NADAITU, *nadaitura*; vedi *nadaire* si *nada*.

NADESDE, s. f., (cu s aspru sibilante), spes; *sperantia* (vedi in Diction. *sperare, sperante, sperantia, speratu*, etc.) — derivate : *nadesduire, -escu*, v., *sperare, a sperá*; *nadesduitu*, part. sup. subst., *speratus, speratu*; *nadesduitoriu, -tória*, adj. s., *sperans, sperante, speratoriu*, etc.; — covente slavice, cadute, d'in fericire, in deplena desuetudine, si cu fericire supplete in gur'a poporului român prin susu indicatele : *sperante, sperantia, sperare, speratu*, etc.

NADESUIRE, *nadesduitoriu, nadesduitu*; vedi *nadesde*.

NADIARIRE, -escu, v. imp., obscure *videri, apparere, hallucinari*, a paré co vede ce in realitate nu vede, a cogitá si crede ce nu e, a si nallucí : *ce ti a nadiaritu? ve nadiaresce ce nu mirose a nasu de omu*; si reflex. *a se nadiarí*, cu mai multa energia : *vi se nadiaresce si de umbr'a vostra; ce ti s'a nadiaritu pre mene? tie ti se nadiaresce de tote câte nu vedi*; — *nadiaritu*, part. sup.; *nadiaritura*, s. f. : *si callulu are nadiariture*; — *nadiarire* e in locu de *inadiarire* = *in-a-diarire*.

NADIARITU, *nadiaritura*; vedi *nadiarire*.

NADIRE = *innadire, naditoriu, naditu, naditura*; vedi *nada*, observandu totu de una data, co *nadire* se aude forte desu in formele conjugationei I : *nadare* = *innadare, nadatione, nadatoriu, nadatu, nadatura* = *innadatura*, — cari, de certu, su identice cu celle ce au o intermediu : *nodare* = *innodare, nodatione, nodatoriu, nodatura*, etc. ce vedi in Dictionariu.

NADIRU, s. m., (fr. *nadir*, — coventu arabicu); punctulu directu oppusu punctulu verticale nomitu *zenithu*.

NADRAGELLU, pl. *nadragelli*, s. m., vedi *nadragu*.

NADRAGU, s. m., de regula in pl. *nadragi*, *callgarum genus, femoralia vel feminalia*; braccamentele pentru petiore, ciorici = petiorici, iciari = liciari, femorali, etc.; inse singulariulu *nadragu* se applica, in speciale, unui-a d'in cei doui cruri ai braccamenteloru; asiá : *punu, scotu ómenii nadragii, cându*

braccamentele su complete; ero : candu unu nadragu lipsesce unei parecla de nadragi, cu acesti nadrogi manci nu se pote imbraccá omulu si essi in lume; — derivate : *nadragellu*, diminutivu : *unu nadragellu de copillu*, inse, de regula, in pl.; *nadragellii unui copillu*; asiá si form'a de diminutivu : *nadraguti*, de regula in pl. *nadraguti* : *ámbla fora nadraguti*; — in fine forma de diminutivu d'in *nadragu* e si *nadragillu, -a*, adj. s., inse, de regula, in form'a f. *nadragilla*, applicatu cu sensu de : *feminalia inepte gerens*, portandu reu si pre dosu *nadragii* sau *nadragellii* : *copillii su, in specie, nesce nadragilli sau nesce nadragille*; — dupo unii coventulu *nadragu* ar fi d'in ung. *nadrág*; dupo D. *Miklosich* acellu-asi coventu ar fi v. slav. *nadragŭl* = *feminalia*; — déro ar poté fi si unu derivatu de la : *ne-re* = *věstř* = *torcere* si *tessere*, prin form'a *netru, netracu*, apoi mutilatu in *nedragu* sau *nadragu*.

NADRAGILLA, *nadragillu*; vedi *nadragu*.

NADRAGULLA, s. f., in locu de *matragulla* = *matraguna*; vedi in Dictionariu : *matraguna*.

NADRAGUTIU, pl., de regula : *nadraguti*; vedi *nadragu*.

NADUFOSU, -a, adj., d'in *nadufu*, plenu de *nadufu*, suffocans, animam extinguens, suffocante, asfissiante, occiditoriu, etc.; — *nadufu*, s. m., suffocatie, animæ extinctio, deletio, mortifer aëris tractus, mortifer aër; aeru mortiferu, suffocatione prin aeru venenosu, stingerea respirationei, asphyxia sau asfissia, innecatione prin sufflare de aeru venenatu : *in grope inchise se formédia nadufu*; in specie : *aëris aestus, innecare, lessinare de prea mare caldura : morira multi de nadufu; nu mai potu sufferi nadufulu*; in genere : *gravamen, molestia, dolor, sufferentia, greutate, nevolia, supperare, dorere, etc.*; — acellu-asi coventu se mai aude si in form'a : *naduhu* = *naduchu*, in locu de *nadufu*, de unde apoi derivate : *nadusire, -escu*, v., *sudare, assudare; suffocare, animam extinguere, a assudá*,

inse si : a sufflá greu, a innecá, suffocá, etc. : *nadusira si se nadusira multu prin calde si tari beuture; ne naduscesce caldur'a caniculei; me nadusescu toti d'in pregiuru; se nadusi si lessinã; — nadusitoriu, -tória, adj. s., nadusitu, -a, part. sup. etc., si fedos'a forma : nadusiela; — covente slavice, cadute in desuetudine, respinse prin addeveratele covente romanesce : sudore, sudare, assudare, innecu, suffocatione, lessinu, etc.*

NADUFU, s. m., vedi *nadufosu*.

NADULLIRE, -escu, v., avide appetere, ardentier studere; a duce mare doru, a dorí; part. sup., *nadullitu*; s. f., *nadullitura*, adj. s., *nadullitoriu, -tória*; — probabil d'in *nada, nadire*.

NADULLITORIU, *nadullitu, nadullitura*; vedi *nadullire*.

NADUSIELA, *nadusire, nadusitoriu, nadusitu, nadusitura*; vedi *nadufosu, nadufu*.

NAFRAMA, s. f., vedi *mahrama*.

NAFTA, s. f., si m. *naftu*; vedi in Dictionariu : *naphtha*.

NAFURA si *nafora*, s. f., vedi in Dictionariu : *anafora* = *anaphora*.

NAGATIU, s. m., specia de passere apatica, palustre, *vanellus* (germ. *klbitz*)?

NAHORU, s. m., care are numai unu testicu.

NAIBA, s., (leuatu si ca f. si ca m. in sing., éro in pl. de regula ca f.), *dæmon, diabolus, malum, mala res; nequam, scelestus, sceleratus*; 1. diavolu, dracu, demone, spiritu necuratu : *naib'a impellitiata, si naib'a impellitiatu; naiba gollu in acestu omu, in acésta muliere; a dá naibei, du-te naibei, duceti-ve cu naib'a, du-te la naiba; ce naib'a pre aici? de naibe nu scapàmu; unu naiba, una naiba*; 2. reu, calamitate, nevolia, mai allessu : omu misellu si sceleratu : *omulu naibei esti tu; allu naibei omu, a naibei muliere, nu e neci de naib'a, cu naiba omu, naiba de copillu, naibe de fete, unu naiba de sociu*; — derivate : *naibosu, -a*, adj., plenu de *naiba*; — *naibutia*, deminutivu; — forte probabil d'in nu *aiba* = *n'aiba*, in frasi imprecative ca : *n'aiba parte, n'aiba locu aici*, etc., apoi cu tempulu re-

dassu la unu subst. *naiba* adjunse una din espressionile reului ideale, realizatu ca draculu, demonele, etc.

NAIBOSU, *naibutia*; vedi *naiba*.

NAIEMIRE si *naimire, -escu*, v., locare vel conducere; a dá sau leuá cu *naiemu* = mercede; *naiemitu* si *naimitu*, part. sup., — adj., *naiemitoriu, -tória*; s. f., *naiemitura* si *naimitura*; — form'a cea mai primitiva, d'in care tote celle precedenti, este : *naiemu* si *naiemu*, s. m., merces, qua quid locatur vel conducitur, *naulum, ναῦλον*, mercede cu care se lóca sau se conduce, se da sau se prende ceva cu mercede; in specie, *naulu* = mercede pentru conducerea unei nave sau locului unei nave : *naiemulu e charu si nu me potu imbarcá si stramutá pre apa cu atáta summa de naiemu*; — tote aceste covente si mai abbreviate sub formele : *namu* = *naiemu* si *naiemu*, *namire* = *naimire* si *naiemire*, *namitu* = *naimitu* si *naiemitu*, etc. — Dict. de Buda interpreta aceste covente prin grec. *μισθός, μισθωσις*, *fora* se aiba aceste-a relatione formale cu celle romanesce; *Miklosich* reporta totu la v. slav. *naimǔ*; noi credemu co slavieculu e impromutatu d'in romanesculu *naiemu*, trassu d'in *naie* = *naue* sau *nave* = *navis*, prin suffissulu *mu*, cumu si *naulu* = *naulum, ναῦλον*, e formatu d'in acea-asi radice prin altu suffissu, adeco : *lu* = *lum, λov*; de la acestu sensu specialisatu antaniu la intellessulu de *naulu*, apoi estensu in urma la sensulu generale de *mercede*; — de altramente, coventulu : *naiemu* si derivatele sélle : *naiemire*, etc. mai de totu su cadute in desuetudine; abiá in cartile basericesce se mai audu espressioni ca : *se nu intre naimitulu sau naimitulu in ouile telle*.

NAIEMITORIU = *naimitoriu, naiemitu* = *naimitu, naiemu*, etc.; vedi *naiemire*.

NAIMIRE, *naimitoriu, naimitu, naiemu*; vedi *naiemire*.

NAIU, s. m., *Pantis flutula, arundines*; flueru pastorescu; — se dice si *neiu*, vedi si in Dictionariu : *nabliu*.

NALUCA, *nalucire, nalucitoriu, na-*

lucitu, nalucitura; vedi in Dictionariu : *nalluca, nallucire, nallucitoriu, nallucitu, nallucitura*.

NAMIRE, *namitoriu, namitu, namitura, namu* = *naimu* si *naiemu*; vedi *naiemire*.

NAMESNICIA, s. f., statu de *namesnicu*; éro : *namesnicu, -a*, adj. s., inferior, vicarius; in genere : inferiore, subordinatu, suppusu, subiectu, etc.; in specie : vicariu, locotenente allu unui demnitaru, si mai allessu, vicariu allu unui demnitaru basericescu, — conventele se incarca inca cu forme slavice : *namesnícia, namesnīcu*; d'in fericare cu totu su cadute in desuetudine; — totu asiá e si : *namesťia* si *namesťnia*, s. f., possessio; possessione, proprietate, avere, avutu, avutia, bonu, bonari, etc.

NAMESNICU, *namesnīcu, namesťia, namesťnia*, vedi *namesnīcia*.

NAMETE, s. f., si m. *nametu*, nives vento congeste, nivium strues, cumulus; neve accumulata de ventu; cumulu, struia de neve; — D. *Miklosich* refere coventulu la v. slav. *nametŭ*; déro a-cestu coventa nu essiste in limb'a slavica, ci este curatu imaginariu; serbesculu : *namet*, care consuna in sensu cu cellu romanescu, cauta se fia unu impromutu d'in limb'a româna, care explica coventulu in cestione claru si limpide prin *ometu*, a) multime de *omeni coacercervati*, b) apoi; verice acervu, cumulu, si, in specie, de *neue* : *mari ometi de neue*; — de aci cu *in* : *in-ometu* = *inometu*; si apoi abbreviatu : *nometu*, obscuratu in : *nămetu*.

NANA, *nanaiŭla, nanaiŭre, nanaitorriu, nanaitu, nanaitura, nanare, nanatorriu, nanatu, nanatura, nanasťia, nanásia, nanasire, nanasitorriu, nanasitu, nanasitura, nane-nani, nanire, nanitorriu, nanitu, nanitura*, etc., vede *nanu*.

NANU, -a, adj. s., l. *nanus, pumilus, pumillo, pumilo*, (*vávoç, vávoç*, it. *nano*, fr. *nain*); forte micu, nespusu de micu : piticu, sterpitura, etc. : *omu nanu, femina nana, unu nanu de barbatu, nesce nani de militari, unu nanu de tauru*; si de lucruri : *pepene nanu, butoniū nanu,*

unu nanu de cadu, una nana de cada;

2. metaf. a) in genere, *nanu, -a*, mai allessu ca adj., suptire' suptirellu, delicatu, dilectu, amatu, respectabile, venerabile; b) in specie, mai allessu ca subst. : a) ca m. f., a') *nanu, -a* = *avunculus, amita, matertera*; unchiu, matusia, pre alocuri; b') *nanu, -a*, = *nanasiu, nasiu* si *nanu*, de unde derivate : *nanare*, v., a fi *nanu* = *nanasiu*, si : *nanatorriu, -tória, nanatu, nanatura*, applicate ca si *nanu* ensusi numai pre alocuri; inse forte usurpate, totu d'in *nanu* : b) derivate a') *nanasiu, -a*, (= *nanaciu*, d'in *nanu, -a* cu suffissu *aciu*), (*pronubus*) *pronuba, paranympus, -a*, (*pater lustricus, mater lustrica, testis baptismi vel matrimonii*); teste de baptezu sau de conunía apoi d'in *nanasiu* derivatele : *nanasťia*, s. f. abstr., statu, affinitate, relatione de *nanasiu*; *nanasire, -escu*, v., a fi *nanasiu*, a conuná; *nanasitorriu, nanasítória*, adj. s., care *nanasesce*; *nanasitu*, part. sup. subst., *nanasitura*, s. f., — se audu pre multe locuri si formele de conjug. I : *nanasiare, -ediu*; *nanasitorriu, -tória, nanasiatu, nanasitura*; — b') *nasiu, -a*, abbreviatione d'in *nanasiu*, in acelluasi sensu cu acestu -a, déro cu multu mai usurpatu in celle mai multe locuri, impreuna cu derivatele selle : *nasťia*, s. f. abstr. = *nanasťia*, si : *nasire, -escu* = *nasiare, -ediu*, v., *nasitorriu* = *nasitorriu-tória*, adj. s., *nasitu* = *nasiatu*, part. sup. subst., *nasitura* = *nasiatura*, s. f., — γ) numai fem. *nana*, cu sensulu speciale de : a') soror natu major, soru mai mare in etate : *tu esti nana, sor'a nana a familiei nostra*; b') allis natu major femina, femina in genere mai in etate de câtu altii, fia acesti-a masculi sau femine : *nana dice cea mai tenera sau cellu mai teneru cellei mai betrane*; γ) *amica, amata, amasťia, domina, amica, amata, amante, curteana* (inse nu asiá ca *lellea* de mai la valle); *nutrix, mater nutrix, bona, nutrice, benigna femina cõtra unu alumnu sau si alta persona*; inse : δ), *nanu, nana, nonnus, -a, monachu, -a, calugeru, calugeressa*, (vedi mai diosu *nomu* = *nonnu, nunu* = *nunnu*); e) subst. reale, m. sing. *nanu,*

pl. *nane* si *nani*, m. : *nanu-lu*, *nanele*, *nani-i*=*nenia*, carmen vel canticum puerile, lallum, canticu pentru addormitulul prunciloru, pentru resfatiatul co-pilliloru si chiaru personelor in etate mai inaintata, etc., canticu forte simplu si fora regule bene determinate, inse plenu de affectione, de si adesea si de ironia : *nane ! nane ! puiulu meu ; nani ! nani ! june animosus si plenu de virtute ; lassati-me cu nanii si cu tote nanele vostre ; cu nanulu teu ne addormi pretoti ; incetati d'in nanulu ce inspira somnu lucratoriloru ; ce nanu urritu!*—derivate d'in *nanulu*, *nanele*, *nanii*, reali : *nanare*, v., lallare, cantillare, a cantá de dormitu, si de aci, a cantá in cetu, a surrura, a inganá a dese tonuri false si urrite etc.; *nanatoriu*, -tória, adj. s., care *nana* sau *nanédia*; *nanatu*, part. sup. subst. : *nanatulu vostru e urritiosu*; *nanatura*, s. f. : *nanaturele vostre nu delecta, ci disgusta*; — alte forme, ce se andu mai desu, déro mai pucinu plausibili, ca forme, occurru : *nanaire*, -escu, v., cu derivatele selle : *nanaitoriu*, *nanaitu*, *nanaitura* : *nanaiturele dadacelor rauce*; si verb. : *nanire*, -escu, cu derivatele selle : *nanitoriu*, -tória, *nanitu*, *nanitura*;—in fine form'a *nanaila* si f., care nu e' neci *nanatoriu*, nici *nanaitoriu*, neci *nanitoriu*, ci mai multu si prea de asupr'a : *ineptu in cogitare, in portare si lucrare*, etc., — trecemu inainte, observandu mai antaniu, co noi credemu ca si in urmatóriele, co tote coventele explicate peno aci aru fi bene de geminatu, ca si gr. *vávvoç* = *nanu* de la inceptu; asiá déro : *nannu*, *nanna*, *nannailla*, *nannare*, *nannatoriu*, *nannatura*, *nanni*, *nannire*, *nannitoriu*, *nannitura*, *nannasire*, *nannasiu*, etc., — 3. cu vocalile immutate : a) sub form'a *nenne*, si cu sensulu de : a) natu major frater, frate mai mare in etate : *tu esti nenne allu nostru ; nenne intrenoi ; fratii, nennele e cellu mai mare de etate, ellu e si cellu mai intellectu ; nenne mare*; β) in genere, avunculus allique propinquu, unchiu si alti consangeni mai in etate : *nenne unchiu*; γ) in sensu mai largu chiaru si de ecali si inferiori, mai allessu prin affec-

tione si resfaciare; — derivate : *nennisioru*, deminutivu d'in *nenne*, inse se aplica si ca nome, mai allessu nome propriu : *Nennisioru*, mai multi *Nennisiori de nome*, asiá si : *nennica*, scurtatu in *neica*, care se dice adese si in sensulu de *nenne* : *neica fratele, neica sociulu*; — *nenneca*=*nennica*, f., mater, mamma; — b) sub form'a *nannu* si *nunnu*, -a, s. pers., α) *nonnus*, -a, (it. *nonna*, fr. *nonne*), monachu, monacha, calugeru, -a; in genere : persona venerabile; β) pater altor; mater altrix, tata sau mamma nutrice; γ) (pronubus) *pronuba*, *paranympus*, *testis matrimonii*, marturu de conunfa, (neci de cumu de baptez, cumu e *nasu* sau *nannasiu*), de unde derivate : *nonnare* = *nunnare*, -ediu, si : *nonnire*=*nunnire*, -escu, v., a fi *nonnu*=*nunnu*; *nonnatoriu* sau *nunnatoriu* = *nonnitoriu* sau *nunnitoriu*, -tória, adj. s., *nonnatu* sau *nunnatu* = *nonnitu* sau *nunnitu*, part. sup. subst., *nonnatura* si *nunnatura*; *nonnitura* si *nunnitura*; in fine : *nonnia* = *nunnia*, s. f. abstr., statulu personei cu sensulu de sub. α) : *monachia*, cátu sicu sensulu de sub γ) : statu, relatione a *nonnului* sau *nunnului*, *nunnei*, ca marturi de conunfa; — 4. ordine de idee, espresse cu *l* in locu de *n*, si pertinendu mai allessu la *lallu*, *lallare*, (de care vedi : *lalaire*, *lallare* in Glossariu), déro totu prin ide'a fundamentale strinse cu celle peno aci esposite, si a nome : a) *lella* si *lellu*, s. f. m., reale, ca si *nannu* cu sensu reale, intellessulu de : erro, vagabundus, fora capetaniu, vagabundu, nestemperatu, etc.; b) numai fem. *lelle*, (ca si *nanna* numai ca fem.), α) natu major soror, soru mai mare de etate; β) alitis senior femina, femina mai mare de etate de cátu altii; γ) amica, amasia, domina, meretrix, amica, amante, curteana, meretrice : *filii de lelle*, de aci derivate : *lellisiora*, deminutivu d'in *lelle* applicatu inse si ca *lelle* cu resfaciare; *lellisiora* inse e forma trassa d'in *lellicia*=*lellitia*, si acesta-a d'in *lellica*; mutilata in : *leica*, cari tote se usurpa cu sensulu forme *lelle*.

NAPADA, s. f., impetus, oppressio,

obrutie; impetu, attacu, assaltu, persecutione, vessatione, appesare, strivire, coplessire, etc., de unde : *napadire*, -escu, v., ruere, irruere, obruere, opprimere, vexare, etc., a se rapedi, precipitá, arruncá, a cadé cu furia asupr'a, a oppreme, strivi, vessá, persecutá, appesá, nemicí, innecá, inundá, suffocá, etc.; *napaditoriu*, -tória, adj. s., care *napadesce*; *napaditu*, part. sup. subst.; *napaditura*, s. f.; — inse si una forma reprehensibile, ca *napadela*, s. f., — covente de origine slavica.

NAPADELA, *napadire*, *napaditoriu*, *napaditu*, *napaditura*; vedi *napada*.

NAPASTE, s. f., calumnia, injuria, afflictio, vexatio, cruciatus, calamitas; calumnia, diffama, injuria, contumelia, afflictione, vessatione, tormentu, tortura, cruciatu, calamitate; — derivate : *napastuire*, -escu, v., calumniare, incusare; affligere, vexare, opprimere, crudelare, a calumniá, diffimá, incusá, incriminá, afflige, tormentá, torturá, vessá, etc., *napastuitoriu*, -tória, adj. s.; *napastuitu*, part. sup.; *napastuitura*, s. f., — tote de origine slavica.

NAPASTUIRE, *napastuitoriu*, *napastuitu*, *napastuitura*; vedi *napaste*.

NAPERCA, s. f., vipera; vipera, serpe forte veninosu; — demin. *napercutia*; — dupo Dict. de *Buda* ar fi *naperca* in locu de *noverca*; veri-cumu, de preferitu e popul. *vipera*.

NAPER CUTIA, s. f. vedi *naperca*.

NAPERLIRE, -escu, v., pillos amittere, immutare; a lapidá, scambá, mutá *perulu*: *boni, calli, cani si alte bestie naperlescu in toti annii*; si: *multi serpi naperlescu la diverse epoche*; — derivate : *naperlitoriu*, -tória, adj. s., care *naperlesce*; *naperlitu*, part. sup. subst.: *cani naperliti, canii su in naperlitu*; *naperlitura*, s. f., *naperlitur'a callului*; — altii scriu *nepelire*, ca compos. d'in *ne-peru*; noi credemu co *naperlire* e in locu de *inaperlire* — in *a-perlire*.

NAPERLITORIU, *naperlitu*, *naperlitura*; vedi *naperlire*.

NAPERSTOCU, pl.-e, digitale, degitariu, care se pune la degitu la cosutu; — de respensu pre longa form'a pura si

romanésca : *degitariu*, si pre longa alt'a, mai romanica : *degitare* = *degitale*.

NAPLAIRE, -escu, v., opprimere, suffocare; a appesá, opprime, suffocá, innecá; — derivate : *naplaitoriu*, -tória, adj. s., care *naplaiesce*; *naplaitu*, part. sup. : *naplaitura*, s. f., — de unde ?

NAPLAITORIU, *naplaitu*, *naplaitura*; vedi *naplaire*.

NAPRASNA, s. f., fortuitus, improvidus, inopinatus, improvisus, horrendus et horribilis casus, fors, fortuna; casu, intemplanare nepreveduta, neastaptata, terribile si spaimentatoria : *morte de naprasna, attucu de naprasna*; — derivate : *naprasnicu*, -a, adj., improvisus, inopinatus, subitus, horrendus, terribilis, terrificus; improvisu, inopinatu, neastaptatu, subitu, subitanu, spaimentatoriu, orribile, terribile, fiorosu, etc. : *morte naprasnica, invasiuni naprasnice*; — *naprasnicia*, s. f., statu, calitate, de *naprasnicu* : *naprasnici'a moriei*; — de origine slavica.

NAPRASNICIA, *naprasnicu*; vedi *naprasna*.

NAPUSTIRE, -escu, v., derelinquere, deserere; a lassá, delassá, parassí, lassá singuru si desertu, a arruncá si lassá la una parte, a neglege, etc. : *a napusti cas'a, famili'a, lucrulu, detori'a*; — derivate : *napustitoriu*, -tória, adj. subst., care *napustesce*; *napustitu*, part. sup. : *napustitu de toti ai sei*; inse *napustu*, a) locu desertu si tristu; b) momentu criticu, agonia, ultimu momentu; c) statu amaru si forte tristu, nevolia forte grea; d) si personificatu : *napustu* = *naiba*, spiritu malignu, malitosu; — formate totu d'in *pustu* = *pusta* sau *pustia*; coventu strainu sau romanescu ?

NAPUSTITORIU, *napustitu*, *napustu*; vedi *napustire*.

NARANDIA si *narantia*, s. f., pomum aurantium, poma de *aurantiu*; — *narantiu-lu*, pomulu de *narantie*, malus aurantia; — formele *aurantia, aaurantiu* sunt de preferitu.

NARAVELA, *naravire*, *naravitu*, *naravosu*, etc.; vedi *naravu*.

NARAVU, pl.-uri, mos, mores, consuetudo, usus; natura, indoles, inge-

nium; vitium, defectus; libido, protervia, petulantia; instinctu sau invetiu bonu sau reu, modu, applecare, propensione, impetu, impulsu de a lucrá, a se portá, etc.; more, mori, consuetudine, usu, usantia, usitatione, invetiu, deprendere, datina, appucatura; mai departe: natura, caracteriu, ingeniu, modu de lucrare in bene sau in reu; defectu, vitu, si in parte affectiva: passio, cupiditate, libidine, petulantia, procacia, furia, etc.: *naravuri bone, naravuri rellé; unu callu cu naravu reu*, inse si simplu: *callu cu naravu*;—derivate: *naravire, -escu*, v., a leuá, a dá *naravu*; *naravitu*, part. sup., *callu reu naravitu*; *naravitura*, s. f.; *naravosu, -a*, adj., plenu de *naravuri*, in parte de *naravuri rellé*;—reprobabile e form'a: *naravela*, s. f. abstr.—*naravitura*, cumu si *naravia*, s. f., statu, calitate de unu reu *naravitu*, cumu si fapta de unu assemine; — *naravu* cu tote derivatele selle sunt de relegatu d'in limb'a româna in cea slavica de unde au irruptu.

NARGHIALEA, pl. *narghialele*; pipa de fumatu, unde fumulu trece prin unu vasu implutu cu apa;—d'in Persi'a addussu prin Turci.

NARTU, pl.-ri, taxatio, statutum rei pretium; pretiu fissatu, tassa: *a pune nartu la tote mercile*; metaforice: fora regula, fora mesura;—se pare a fi asiaticu.

NASADIRE, *nasaditu*, etc.; vedi *sadire, sadu*.

NASARAMBA, s. f., stultitia, ineptia, etc., stultetia, nebonia, ineptia.

NASCALA, s. f., vedi *nespila*.

NASCOCORIRE, -escu, v., effervesce-re; a apprende, inferbentá, interritá, meniá, infuriá, etc.,—derivate: *nascocoritoriu, -tória*, adj. s., *nascocoritu*, part. sup., *nascocoritura*, s. f.

NASCOCORITORIU, *nascocoritu*, *nascocoritura*.

NASDRAVANIA, s. f., verborum praestigiae, magia, veneficium; fapta, vorbe ammagitorie, prestigie, scarlatania, farmecatoria, — d'in *nasdravanu, -a*, adj. s., praestigiator, veterator, magus, veneficus, insellatoriu, scarlatanu, farmecatoriu.

NASDRAVANU, adj. s., vedi *nasdravanía*.

NASIA, *nasía*, s. f., vedi: *nasiu* si *nanu*.

NASIPOSU, -a, adj., arenosus; plenu de *nasipu*, arenosu,—d'in *nasipu*, s. m., arena, arena, pamentu aridu, arente: *nasipu menutu*, — coventu strainu, éro cellu romanesco: *arena*, abbreviatu: *rena*, *arenosu*=*renosu*, de cari vedi in Dictionariu;—vedi si formele: *nesipu*, *nesiposu* cari se audu pre alocuri.

NASIPU, s. m., vedi *nasiposu*.

NASIRE, *nasitoriu*, *nasitu*, *nasitura*, *nasiu*; vedi *nanu*; vedi si in Dictionariu: *nasire*, *nasitu*.

NASLIRE, -escu, v., vedi *nasuire*.

NASPRELA, s. f., asperitas, — forma in totu modulu de reprobatu, in locu de *inasprime*, *asprime*, *aspritura*, etc.

NASTRAPA, s. f., peculum, cupa; cupa, poteriu, vasu de beutu.

NATAFLETIU, -a, adj. s., stupidus, stultus, ineptus, insulsus, hebes; stultu, stupidu, ineptu, ebete, fora pricepere, nepreceptu; — de aci paru derivate si: *natangu, -a*, cu acellu-asi intellessu ce are si *natafletiu*,—de unde apoi derivate: *natangia*, subst. f. abstr., statu, calitate, faptu de *natangu*, ca si f. *natafletia* d'in *natafletiu*; *natangosu, -a*, adj., plenu de *natangia*; — asiá si *nataria*, s. f. abstr., d'in *natareu*, f. *natarea*, cu acellu-asi intellessu ce au si: *natafletia*, *natafletiu*;—si form'a *natantocu, -a*, adj. s., in acellu-asi sensu cu *natangu*; — pote d'in *natu*, *natus*, cu intellessu aprope in form'a *nativu*, (*nativas*), confere si fr. *natif*, mai allessu *nalf* cu sensulu appropriatu de alloru nostre.

NATANGIA, *natangosu*, *natantocu*, *nataria*, *natarosu*, *natareu*, etc., vedi *natafletiu*.

NAUTELLA, s. m., diminutivu d'in *nautu*.

NAUTIU, -a, adj., vedi *nautu*.

NAUTU, s. m., olcer; cicere, specia de legume; — derivate: *nautellu*, — vedi in parte: *nautellu*; *nautiu, -a*, adj., de colore *nautu-lui*, galbinu inchisu.

NAVALLA, s. f., impetus, aggressio, irruptio, incursio, invasio; impetu, et-

tacu, aggressu, aggressione, incursu, incursione, invasione; — de unde: *navallire*, -escu, v., aggredi, adori, irruere, irrumper, invadere, impetum facere; a aggredere, a aggressu, a adori, irrumpe, invade, atacă, assali, assari, assaltă, face impetu, assaltu, aggressu, incursu, etc.; *navallitoriu*, -tória, adj. s., care *navallesce*; *navallitu*, part. sup., *navallitura*, s. f., actione si effectu de *navallire*; reprobabili cu totul su forme: *navalnicu*, -a, adj. s., applecatur, propensu a *navalli*, — de unde: *navalnicia*, s. f. abstr.; — déro tote de respinsu ca barbare.

NAVALLIRE, *navallitoriu*, *navallitu*, *navallitura*, *navalnicu*, etc., vedi *navalla*.

NAVODIRE, *navoditoriu*, *navoditu*, *navoditura*, vedi *navodu*.

NAVODU, s. m., piscium rete; retella de pesci, pléssa; — derivate: *navodire*, -escu, v., retibus pisces capere, a prende pesci cu *navodu* = a prende pesci cu reti; *navoditoriu*, -tória, adj. s., care *navodesce*; *navoditu*, part. sup.; *navoditura*, s. f., actione si effectu de *navodire*; — tote de respinsu ca urrite si inutili.

NEAUSIU si *neosiu*, -a, adj., indiges, indigenus, purus, purus ac putus, mers; nascutu in terra: indegenu, pamenteanu; curatu fora ammesticu de nascere; in genere, puru, puru si putu, deplenu puru: *neausiu romanu*, *neausiu vinu romanescu*.

NEBANTUITORIU, -a, adj. s., qui non lædit, offendit, nocet; nevettematoriu, nesupperatoriu, inoffensivu, innocuu; si *nebantuitu*, -a, (d'in *ne* si *bantuitu*; vedi *bantuire* Gloss.), part. adj., incolumis, tutus, intactus, integer, salvus; neattensu, nevettematu, crutiatu, intactu, integru, incolume, nesupperatu; — covente de origine straina.

NEBANTUITU, -a, part. adj., vedi *nebantuitoriu*.

NEBANUITORIU, -tória, adj. s., insuspiciens, insuspiciosus; care nu suspica, nu suspice, insuspiciosu, nepreponitosu, neprepronitoriu, etc.; — *nebanuitu*, -a, part. adj., insuspectus, insuspectu,

nesuspectu, neprepusu; — covente de origine straina.

NEBANUITU, -a, part. adj., vedi *nebanuitoriu*.

NEBICIULUITU, -a, adj., non aestimatu; nu estimatu, neestimatu, nestimatu, inestimatu, nepretiuitu, cu duplu sensu: a) cu sensu generale d'in tote formele mai susu date, adeco: *ce nu are pretiu*, *ce nu s'a pretiatu*; b) ce e mai pre susu de veri-ce pretiu, sensu ce au si formele classice: *inaestimabilis*, *impretiabilis*, pre candu tote celle mai susu produsse in limb'a romanesca au acellu-asi sensu, afora de form'a: *nu estimatu*, *nu pretiatu*; de essemplu: *inestimatu*, *inestimabile*, *neestimatu* = *nestimatu*, *impretiabile*, *nepretiabile*: *nepretiatu thesauru*, *nestemata gemma*; in specie, *nestimata*, ca subst. f., insémna, prin sene: *gemma*; *pétra pretiosa*, s.e.: *rubinii*, *adamantii*, *saphirii* su *nestimate*, *corone incarcate de multe si lumineuse nestimate*; — câtu pentru *nebiculuitu* nu scimu se se fia auditu sau se se audia pre unde-va d'in coce de Carpati, pare numai in Dict. de *Bud'a* si de *Barcianu*; — in totu modulu este de respinsu, ca provenitu d'in origine straina.

NEBIRUITU, -a, part. adj., non victus, invictus, invincibilis, insuperabilis; nu invinsu, neinvinsu, invincibile, insuperabile; — coventu de origine straina.

NEBISUITU, part. adj., non praesumens, non arrogans, cui nihil concedi potest; nu presumente, neci arrogante, cui nemica nu se pote increde, neci concrede.

NEBLESNICIA, s. f., stupiditas, stultitia, absurditas, ineptia; stultitia, stupiditate, inaptia, neprecepere, etc. calitate de *neblesnicu*, -a, *blennus*, *gurdus*, *bardus*, *stupidus*; grossu de capu, nepreceptu, bustianu, stipite, stupidu, etc.; — covente ce nu scimu se se fia auditu neci se se audia pre unde-va d'in coce de Carpati; Dict. de *Buda* in se ne spune co aru fi d'in latinulu *blennus* (βλεννός), mucosu, si de aci: greu si grossu de capu, stupidu, idiotu, etc.,

cumu inse se esplecăm negativilu *ne* si intrusionea unei sibilante *s*; probabil d'in slav. *blasnŭ*, de unde se aude si d'in coce de Carpati pre a locuri : *blasna* si *blesna*.

NEBOLTITU, -a, part. adj., *hand fornicatus*; nu boltitu, care nu are *bolta*; vedi in Dictionariu : *bolta*, *boltire*, *boltitu*, etc.

NEBOTTEZATU, -a, part. adj., in locu de *nebaptizat* = *nebaptizat*, cumu si care nu scie de *baptizu*, de si de forma e *baptizat*; vedi in Dictionariu art. *nebagare de sema*, etc.

NECADIRE, *necaditoriu*, *necaditu*, *necaditura*, *necadiu*, *necaditosu*, etc. si:

NECAJIRE, *necajitoriu*, *necajitu*, *necajitura*, *necajitosu*, etc. vedi *necasu*.

NECALCATU, -a, part. adj., non *calculus*, *inviolatus*, *integer*; *salvus*, *incolumis*; nu calcatu, incalcabile, necalcabile, inviolatu, inviolabile, integru, intactu, neattinsu, salvu, totu si integru, etc.; vedi in Dictionariu : *calcare*, *calcatu*, etc.

NECALITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *calitu* de la *calire*, ce vedi in Glossariu): nu calitu, nu aciariatu, nu intaritu, nu ascutitu; — neimbetatu, sobriu, frugal, in tote mentile, etc.

NECANONITU, -a, part. adj., *impunitus*, non *castigatus*; nu canonitu, impunitu, nepunitu, necastigatu, incastigatu, — d'in *ne* si *canonitu* de la *canonire*; vedi in Dictionariu : *canonire*, *canonitu*, *canone*, *canonu*, etc.

NECARMUITU, -a, part. adj., non *administratus*, *inadministratus*; nu administratu, neadministratu, nedereptatu, lassatu arbitriului seu, in voli'a sea; — d'in *ne* si *carmuitu* de la *carmuire*, ce vedi in Glossariu.

NECASATORITU, -a, part. adj., *celebs*, *innuptus*; nu casatoritu, celibe, care viue in calibatu, neinsoratu; — d'in *ne* si *casatoritu* de la *casatorire*; vedi : *casatorire*, *casatoritu*, etc. in Dictionariu.

NECASIRE, *necasitosu*, *necasitoriu*, *necasitura*; vedi *necasu*.

NECASNICIA, s. f., *vita celebs*, *celibatus*; *viétia* de celibe, celibatu, statu

de *necasnicu*, -a, adj. s., a) *celebs*, *innuptus*, *necasatoritu*, celibe; b) *necasnicu*, -a, si cu sensulu de : *rei domesticae negligens*; care nu si cauta de casa; — de sf d'in radecine române : *ne* si *casa*, déro reu formate, si prin urmare de respinsu.

NECASNICU, -a, adj. s., vedi *nescasnicia*.

NECASU, pl. e si -uri, (si pre a locuri : *necadiu*, *necadiuri*), *gravamen*, *casus tristis*, *afflictio*, *tribulatio*, *acribitas*, *ærumna*, *crux*, *cruciatu*, *miseria*, *labor*, *calamitas*, *taedium*; casu greu, dorere, amar, afflictione, tribulatione, tormentu, tortura, vessatione, calamitate, tedi, supperatione, lucru greu, labore, appesu, pesu, etc. : a) si *versá necasulu ânimei*; ai *necasu pre noi*; cu *necasulu cellu mare se facu lucruri mari*; a *face necasu cuiu*; a *pati necasuri*, de la cari nu asteptă *neci unu necasu*; *fora necasu nu e placere*; in *mari necasuri nasce muliera*; in *necasulu teu vorbimu si ne portâmu asiá*;

— derivate : *necasire*, -cscu, v., (pre a locuri : *necadire*, *necajire*), cu sensu variatu : a) *affligere*, *augere*, *vexare*, *tribulare*, *cruciare*, *incommodis afficere*, a *supperá*, *amarí*, *afflige*, *ange*, *vessá*, *tribulá*, *tormentá*, *torturá*; b) *irritare*, *iram vel stomachum alicui movere*, *ad iram concitare*, *provocare*, a *interrítá*, a *irritá*, *inveniná*, a *concitá* sau *provocá* *mení'a*, *fierea* si *venenulu*; c) *affligi*, *angli*, *tribulari*, *crucelari*, *vexari*, *succenseri*, *irasci*, *indignari*, a se *supperá*, *mení'a*, *amarí*, *invenená*, *infuriá*, *vessá*, *tormentá*, *torturá*, *apprende*; d) *operam dare*, *navare*, *conatam adhibere*, *niti*, *anniti*, *eniti*; *frangi*; a se *adoperá*, a *laborá*, a *assudá*, a se *incordá*; a *sfermá*, *desellá*, *frange*, etc.; — *necasitosu*, -a, adj., (d'in part. *necasitu*), *iracundus*, *irascibilis*, *stomachosus*, *acerbus*, *superatiosu*, *meniosu*, *irascibile*, *iracundu*, *acerbu*; *necasitoriu*, -a, adj. subst., care *necascesce*; *necasitu*, -a, part. sup., *necasitura*, s. f., *actio* ne si *effectu* de *necasire*; — slavicultu propusu de D. *Miklosich* nu esplica *coventulu* *romanesco*, care, dupo noi, se

pote explică cu elemente pure romănice ca : *ne* si *cadu* sau *casu* d'in *cadere* = *cadere*, si *casu* = *casus*.

NECATELLITU, -a, part. adj., *nu catellitu*, (d'in *ne* si *catellitu* de la *catellire*); vedi : *catella*, *catellare* = *catellire*, etc., in Dictionariu.

NECAUTARE, s. f., (d'in *ne* si *cautare*), a) in genere: actio non adspiciendi, non intuedi; actione de a *nu caută*, *nu spectă*, *nu intuită*; b) in specie, a) negligentia, neppure, negligentia; β) merclum contemptus; emptorum defectus, despretiu de merco; lipse, defectu, desertare de comperatori; — *necautatu*, -a, part. adj., non adspectus, non inquisitus, invisitatus, desertus, derelictus, neglectus, nu cautatu, necercatu, necercetatu, invisitatu = nevisitatu, neglessu, delassatu, desertatu, parassitu; vedi : *cautare* in Dictionariu.

NECAUTATU, -a, part. adj., vedi *necautare*.

NECERCARE, s. f., intentatio, inesperienza, imperitia, (d'in *ne* si *cercare*), a) in genere : intentatione, lipse de orice tentatione, exploratione, proba, demonstratione; b) in specie, inesperienza, imperitia, lipse de experientia, de connoſcentia, de scientia, nescientia; — *nacercatu*, -a, part. adj., intentatus, inexploratus, imperitus, inexpertus, inſcius, tiro, netentatu, nedemonstratu, neprobatu; inespertu = neespertu, imperitu, fora experientia, fora connoſcentia, fora scientia, ignorante, nesciente, nesciutoriu, noviciu, tirone, etc.

NECERCATU, -a, part. adj., vedi *necercare*.

NECERCETATU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *cercetatu* de la *cercetare*), non examinatus, inexploratus, indemonstratus; nu essaminatu, inessaminatu, nu cercetatu, inexploratu = neexploratu, indemonstratu, nedemonstratu, neprobatu, etc.

NECERNITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *cernitu* de la *cernire*); non lugubri veste indutus; fora vestimentu *cernitu*, fora vestimente sau inſemne funebri; lugubri, dolioſe, fora doliu.

NECERNUTU, -a, part. adj., (d'in *ne*

si *cernutu* de la *cernere*), non cribratus, incretus; nu cernutu, incernutu, incretu, neallessu, nelimpeditu.

NECERTATU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *certatu* de la *certare*), irreprehensus, non vexatus; nu certatu, irrepreſu, nemostratu, fora imputatione, fora discordia, fora dissenssione, fora dissidiu, fora urra, etc., vedi si in Diction. *necercatu*, *necercetatu*, *necernutu*, *necertu*, *necerutu*, etc.

NECETATIANESCU, -a, adj., de *necetianu*; ero *necetianu*, -a, adj. s., incivens, incivis, *nu cetatianu*, care nu e *cetatianu*, incive, incivicu; de aci si : *necetiania*, s. f. abstr., statu, positione, conditione de *necetianu*; vedi in Dictionariu : 2 *ne*, si *cetianu*, *cetiania*, *cetatianescu*, etc.

NECETATIANIA, *necetianu*; vedi *necetianescu*.

NECETETIU, -a, adj., illegibilis, ad legendum ineptus; illegibile, nelegibile, ce nu se pote *legere*; ineptu, incapace a *legere*; — d'in *ne* si *ceteti*, (vedi in Glos. *cetire*, *cetitu*, *ceteti*).

NECHEDIASIUITU, -a, part. adj., *nu chediasiuitu*, negarantatu, incautu; — (d'in *ne* si *chediasiuitu* de la *chediasuire*, in Glossariu).

NECHIAMATU, -a, part. adj., vedi in Dictionariu *neclamatu*, etc.

NECHIARITU = *neclaritu*, -a, part. adj., haud clarus, minime clarus, haud perspicuus, obscurus; obscuru, nu chiaritu, nelimpeditu, — (d'in *ne* si *chiaritu* = *claritu* de la *chiarire* = *clarire*; vedi in Diction. *chiarire* si *chiarare* = *clarire* si *clarare*; *chiaritu* si *chiaratu* = *claritu* si *claratu*, *chiaru* = *claru*, de unde si *nechiaru* = *neclaru*, camu in acelluasi sensu cu *nechiaritu*).

NECHIARU, -a, adj., vedi *nechiaritu*.

NECHIBZUIRE = *nechipsuire*, s. f., (d'in *ne* si *chibzuire* in Glossariu), incogitatio, imprudentia, inconsideratio, necogitare, inconsiderare, neconsideratione, inconsideratione; — *nechibzuitu*, -a, incogitans, incogitatus, imprudens, inconsideratus, inconsultus; necogitante necogitatu, imprudente, inconsiderante, inconsideratu, inconsultu.

NECHIPZUITU, -a, part. adj., vedi : *nechipzuire*, *nechibzuire*.

NECHITITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *chititu* de la *chitire* in Glossariu), *inornatus*, *incomptus*, *incultus*, *inornatu*, *neornatu*, *incomptu*, *necomptu*, *nepeptonatu*, *incultu*; de unde si : *nechititura* s. f., statu de *nechititu*.

NECHITITURA, s. f., vedi *nechititu*.

NECHIVERNISELA, s. f., forma pre deplenu de reprobato; mai pucinu rea e : *nechivernisire*, s. f., *paralmoniae negligentia*, *negligentia* de alle casei, starei; *nechivernisitu*, -a, part. adj., *neglectus*, *improvisus*, *neglessu*, *improvisu*, *neprovisu*, *neprovedutu*; — (d'in *ne* si *chivernisire* in Glossariu).

NECHIVERNISIRE, part. adj., *nechivernisitu*; vedi *nechivernisela*.

NECINSTE, s. f., (d'in *ne* si *cinste* in Glossariu), *inhonestas*, *dedecus*, *infamia*, *injuria*, *opprobrium*, *probrum*, *flagitium*, *contumelia*, *diffamatio*, *contemptio*; *inonestate*, *neonestate*, *dedecu*, *desonore*, *defaima*, *infamia*, *neomenia*, *improbite*, *despretiu*, *contemptu*, *opprobriu*; *flagitiu*, *misellia*, *batujocura*, *injuria*, etc.; derivate : *necinstire*, -escu, v.; *inhonestare*, *dedecorare*, *diffamare*, *injuriare*, *exprobrare*, *improbare*, *infamia* vel *dedecore* *affectere*, a *desonorá*, a *batujocurá*, *injuriá*, *dedecorá*, *esprobrá*, *defamá*, etc.; *necinstitoriu*, -a, adj. s., care *necinste*; *necinstitu*, part. sup., *inhonestatus*, *dedecoratus*, *infamia affectus*, *desonoratu*, *dedecoratu*, *batujocoritu*, *defamatu*, *injuriatu*, *insultatu*, *esprobratu*, *opprobriatu*, etc.; *necinstitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *necinstire*; — *barbarismi*.

NECINSTIRE, *necinstitoriu*, *necinstitu*, *necinstitura*; vedi *necinste*.

NECIOCANITU, -a, *neciuntatu*, *ne-ciuntatu*, -a, *necioplitu*, -a, part. adj., (d'in *ne* si *ciocanitu*, *ciuntatu* = *ciuntatu*, *cioplitu*, de la *ciocanire*; *ciuntare* = *ciuntare*, *ciopli* in Glossariu, in care vedi si : *ciuntu*, *ciuntu*, *ciuntu*, etc.).

NECIVICU, -a, *necivile*, *necivilisare*, *necivilisatione*, *necivilisatu*, *necivilitate*, etc., vedi in Dictionariu 2 *ne* si *civicu*, *civile*, *civilisare*, *civilitate*, cumu si : *incivile*, *incivilitate*, *incivicu*.

NECIURUITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *ciuruitu* de la *ciuruire*, de cari vedi in Dictionariu).

NECLADITU, -a, *neclatitu*, -a, *ne-claitu*, -a, *neclintitu*, -a, part. adj. (d'in *ne* si *claditu*, *claitu*, *cleitu*, *clintitu*, de la *cladire*, *claire*, *cleire*, *clintire* in Glossariu); — *neclintire* e si s. f., *stabilitas*, *firmitas*, *constantia*, *perseverantia*, *firmitate*, *nestramutare*, *stabilitate*, *perseverantia*, *constantia*.

NECLINTIRE, *neclintitu*; vedi *necladitu*.

NECLOCITU, -a, part. adj., (d'in 2 *ne* si *clocitu* in Diction., vedi in *acellu* -asi : *neglocitu* la art. *neclamatu* = *nechiamatu*).

NECOMMENDATU, -a, part. adj., *haud commendatus*; nu *commendatu*, *incommendatu*, — (d'in 2 *ne* si *commendatu* de la *commendare*, de cari vedi in Dictionariu).

NECOMPLECTU, -a, adj., *incompletus*, forma erratica, in locu de *correc-te*; *necompletu* = *incompletu*; vedi *incompletu* si *necompletu* la art. *neclamatu* = *nechiamatu* in Dictionariu.

NECOMPARABILU, *necompatibilu*, *necompressibilu*, *necomunicabilu*, *neconsociabilu*, etc., forme erratice in locu de : *necomparabile* = *incomparabile*, *necompatibile* = *incompatibile*, *necompressibile* = *incompressibile*, *necomunicabile* = *incommunicabile*, *neconsociabile* = *inconsociabile*, etc., vedi in Diction. art. *neclamatu* = *nechiamatu*.

NECOMPATIMIRE, -escu, v., *haud compatit*; a nu *compatemí* = a nu *compatit*; *necompatemitoriu*, -toria, adj. s., *haud compatitens*; *necompatemitu*, part. sup., etc., — *simplele*, fora *ne* su : *compatemire*, *compatemitoriu*, *compatemitu*, ce lipsescu si in Dictionariu si in Glossariu.

NECONTENIRE, s. f., *incontinentia*, vedi in Dictionariu : *necontenentia*, *necontenitu*.

NECONVENIBILE, (reu *neconvenibilu*), adj., dupo fr. *inconvenable*, *carui* a ar *respunde*, la noi, unu *inconvenabile*, *déco* inse e de *admissu* si *ensusi* *inconvenibile*, care nu e *classicu*, ci in

loculu lui sta : *inconveniens=inconveniente* in Dictionariu, si *neconveniente* la scriptori si vorbitori correcti; asiá si : *neconvenientia*, s. f., de care vedi in Dictionariu, unde si *inconvenientia*.

NECONVINSU, *necoperitu*, *necoptu*, *necorrectu*, *necorrigibile*, *necorruptibile*, *necorruptibilitate*, *necorruptu*, *necositu*; etc.;—vedi in Dictionariu 2 ne si : *convinsu*, *coperitu*, *coptu*, *correctu*, *corrigibile*, *corruptibile*, *corruptibilitate*, *corruptu*, *cositu*, cumu si : *inconvinsu*, *incorrectu*, *incorrigibile*, *incorruptibile*, *incorruptibilitate*, *incorruptu*.

NECOVALA, *necovana*, etc., vedi *nacovala* in Glossariu.

NECOVERSITU, -a, part. adj., *haud superatus*, *insuperabilis*; nu *coversitu*, nu intrecutu, neintrecutu, *insuperabile*, *nesuperabile*;—(d'in ne si *coversitu* de la *coversire* in Glossariu).

NECREDERE, s. f., si *necredimentu*, pl.-e. negationi de *credere*, actione si actu de a nu *credere*, — de adausse pre longa celle d'in Diction. *necredente*, *neccredentia*, *neccredentiosu*;—pre longa a-cestea-a si : *necredulu*=repulsiunea dogmei religioase, contraposita la *credulu* credentiosiloru;—ba chiaru si unu verbu negativu : a *crede* sau *necrede*, in analogia cu : a *voi* sau *nevoi*, etc.

NECREDIMENTU, *necredu*; vedi *necredere*.

NECRESCUTU, *necrestinu*, *necrestinescu*, part. adj.; vedi : 2 ne si *crescutu*, *crestinescu*, *crestinu* in Dictionariu.

NECRESTINESCE, *necrestinescu*, *necrestinu*, vedi *necrescutu*.

NECUCERIA=*necoceria*, s. f., calitate de *necoceru*; *necoceru*=*necuceru*, -a, *insummissus*, *haud summissus*, *inobediens*, *indomitus*, *indevotus*, *impius*; ne-suppusu, neascultatoriu, *indomitu*; indevotu, irrespectuosu cotra celle sancte, indevotu, impiu, irreligiosu : *pecure necocere*; *callu necoceru*, *copilli necoceri*, *câne necoceru*;—derivate : *necuceritu*=*necoceritu*, -a, part. adj., d'in ne si *cuceritu* sau *coceritu* de la *cucere*=*cocerire*, de care mai diosu : *cucerire*=*cocerire*, -escu, (si simplu : *coceru*, *coceri*, *cocere*; etc.), *submittere*, *domare*, *verentem*,

devotum, *plam reddere*; a *suppune*, *domá*, *domitá*, *domesticí*, *imblándi* de una parte, éro de alta parte ; a *face devotu*, *piu*, a *face se venere*, *se adore*, *se respecte* celle sacre : a *coceri vitele*, a *coceri ferele*, a *coceri pre meniosi si vementi*; *celli blandi se cocerescu persone-loru basericesci*;—*coceritoriu*, -tória, adj. s., care *coceresce* sau *se coceresce*; *coceritu*, part. sup., adj., (vedi mai susu); *coceritura*, s. f., actione, actu si effectu de *cocerire*;—se fia coventulu *cocerire*, d'in cu=con=com, prep. si *cerire*=*cerere*=*quaerere*, aproape identicu cu sensulu franc. *conquerir*=*conquiere*? sau adj., *cuceru*, -a, se fia in locu de *cecuro*=*cicuro*=*cleur*=*blandu*, *domitu*, etc.?—veri cumu, ne permitemu a allaturá pre longa celle de susu si urmatóriele : *necucernu*=*necocernu*, -a, adj., *haud plus*, *indevotus*, *irreligiosus*, nu *piu*, nu *devotu*, *indevotu*, *neinchinatu* lucruriloru religioase, fora cultu si adoratione cotra celle sacre;—de aci : *necucernia*, s. f., calitate de *necucernu*, *necucernicu*, -a, adj., camu in acellu-asi sensu cu *necucernu*, precumu si s. f. abstr. *necucernicia*;—simplele, fora ne : *cucernu*, -a, *cucernicu*, -a, *cucernicia*, etc. opposite la celle cu ne.

NECUCERIRE, *necuceritu*, *necuceri-tura*, *necuceru*, *necucernicu*, *necucernu*, *necucernicia*, *necucernicu*, etc.; vedi *necuceria*.

NECUNUNATU = *necononatu*, -a, part. adj. (d'in 2 ne si *cononatu* de la *cononare*), oppositu la *cononatu* : *cellu necononatu e inco sau nu*—*conotatu* sau *in illegetima cononia*.

NECURABILE, adj., (d'in 2 ne si *curabile*), in acellu-asi sensu cu *incurabile*.

NECURATIENIA, s. f., forma de reprobatu in locu de form'a bona : *necurattia*; de assemine *necuratu*, part. adj. in loculu purului *necuratiatu*, differitu de *necuratu* in puncte insemnate.

NECURATITU, -a, part. adj., vedi *necuratieia*.

NECURIOSITATE, s. fem., calitate, *facta* de *necuriosu* : *necuriosu*, -a, adj., *incuriosus*; nu *curiosu*, *incuriosu*, fora

curiositate; vedi si *incuriositate*, *incuriosu* in Dictionariu.

NECURMATU=*necormatu*, -a, part. adj., non interruptus, nu *cormatu*, ne interruptu, neincetatu, — (d'in 2 ne si *curmatu*=*cormatu* de la *curmare*=*cormare*).

NECUSUTU=*necosutu*, -a, part. adj., haud sutus; nu *cosutu*, — (d'in 2 ne si *cosutu* de la *cosere*); asiá si *necusutura*=*necosutura*, s. f., oppositu la *cusutura*=*cosutura*.

NECUVENITU=*necovenitu*, -a, part. adj., (d'in 2 ne si *covenitu* de la *covenire*); vedi si: *necovenantoriu*, *necuvientia*, *necuvientiosu*, *necuviosu*, etc. in Dict.

NEDARNICIA, s. f., calitate sau fa-pta de *nedarnicu*; *nedarnicu*, -a, adj. s., illeberalls, avarus, nu *darnicu*, avaru, illiberale, strinsu de mâna, -inse, ca si *darnicia*, *darnicu*, tote su forme erratico.

NEDECIFRABILE, (cu rea forma : *nedecifrabilu*), adj., illegibilis; nu *descifrabile*, *indecifrabile*, ce nu se pote *descifrá*, illegibile, nelegibile.

NEDECLINABILE, *nedecclinabilitate*, *nedelebile*, *nedebilitate*, etc., (d'in 2 ne si *declinabile*, *declinabilitate*; *dele-bile*, *delebilitate*); vedi in Dict. *indeclinabile*, *indeclinabilitate*, *indelibile*, *indelibilitate*.

NEDEDATU, part. adj., *nedefaimatu*, -a, part. adj., *nedefinitu*, -a, part. adj., *nedegeratu*, -a, part. adj., *nedelicatetia*, s. f. abstr., *nedelicatu*, -a, adj., *nedemnitate*, s. f. abstr., *nedemnu*, -a, adj. — (d'in 2 ne si : *dedatu*, *defaimatu*, *definitu*, *degeratu*, *delicatetia*, *delicatu*, de la : *dedare*, *defaimare*, *definire*, *degerare*, *demnu*); vedi in Dictionariu : *indefinitu*=*nedefinitu*, *indemnitate* sau *indegnitate*, *indignitate*=*nedemnitate*, *indelicatetia*=*nedelicatetia*, *indelicatu*=*nedelicatu*.

NEDEOSEBIRE, s. f., *nedeosebitoriu*, -tória, adj. s., *nedeosebitu*, part. adj., — (d'in ne si : *deosebire*, *deosebitoriu*, *deosebitu* in Glossariu).

NEDEOSEBITORIU, *nedeosebitu*; vedi *nedeosebire*.

NEDEPENDENTE, adj., *nedependentia*, s. f. abstr., *nedepplenu* = *nede-*

plinu, adj., *nedeplenitate*, s. f. abstr., *nedeprendere*, s. f. abstr., *nedeprinsu*, -a, part. adj., *nederimare*, s. f. abstr., *nederimatu*, -a, part. adj., *nederivatu*, -a, part. adj., *nedescoperire*, s. f. abstr., *nedescoperitu*, -a, part. adj., *nedescurcare*, s. f. abstr., *nedescurcatione*, s. f. abstr., *nedescurcatu*, -a, part. adj., *nedesdaunare*, s. f., *nedesdaunatu*, -a, part. adj., *nedesecatu*, -a, part. adj., *nedesertatu*, -a, part. adj., — tote d'in 2 ne si d'in : *dependente*, *dependentia*, *deplenitate*, *deplenu*, *deprendere*, *deprinsu*, *derimare*, *derimatu*, *derivatu*, *descoperire*, *descoperitu*, *descurcare*, *descurcatione*, *descurcatu*, *desdaunare*, *desdaunatu*, *desecatu*, *desertatu*; vedi in Dictionariu si aceste-a, si: *independente*=*nedependente*, *independentia*=*nedependentia*, *inderivatu*=*nederivatu*.

NEDESEVERSIRE = *nedesaversire*, s. f., imperfectio, imperfectibilitas, imperfectio, defectio, defectuositate, degeneratio; *neseversitu* = *nedesaversitu*, -a, part. adj., *imperfectus*, *imperfectibilis*, *defectuosus*, *vitiosus*, *imperfectu*, *imperfectibile*, *vitiosu*, *defectuosu*, *degeneratu*; — (d'in : *desaversire*=*deseversire*, *seversire*=*sa-versire*, covente de origine slavica).

NEDESFACUTU, -a, part. adj., *nedesfientiare*, s. f. abstr., *nedesfientiatu*, -a, part. adj., *nedesfientia*, s. f. abstr., *nedeslegare*, s. f., *nedeslegatione*, s. f., *nedeslegatu*, -a, part. adj., *nedeslipire*, s. f. abstr., *nedeslipitu*, -a, part. adj., *nedeslucire*, (pre a locuri : *nedeslusire*), s. f. abstr., *nedeslucitoriu*, -tória, adj. s., *nedeslucitu*, -a, part. adj., etc.; (d'in 2 ne si : *desfacutu*, *desfientiare*, *desfientiatu*, *desfientia*, *deslegare*, *deslegatione*, *deslegatu*, *deslipire*, *deslipitu*, *deslucire* (pre a locuri : *deslusire*), *deslucitoriu*, *deslucitu*, in Dictionariu).

NEDESPAGUBA, s. f., *nedespagubire*, s. f., *nedespagubitoriu*, -tória, adj. s., *nedespagubitu*, -a, part. adj.; — (d'in ne si d'in *despaguba*, *despagubire*, *despagubitoriu*, *despagubitu*, in Glossariu).

NEDESPARTIBILE, adj., *nedespartibilitate*, s. f., *nedespartitu*, -a, partic. adj., *nedespecetatu*, -a, part. adj., *nede-*

plicatu, -a, part. adj., — (d'in 2 ne si d'in : *despartibile*, *despartibilitate*, *despartitu*, *despecetatu*, *despicatu*, in Dictionariu).

NEDESTOINICIA, s. f., calitate de *nedestoinicu*; — *nedestoinicu*, -a, adj. s., *incapax*, *ineptus*, *inhabilis*, *indexter*, *imperitus*, *inseclus*, *indoctus* *ignorans*, *ignarus*; *incapace*, *necapace*, *ineptu*, *inabile*, *neindemanaticu*, *nepreceptu*, *imperitu*, *nesciu*, *nesciutoriu*, *indoctu*, *fora scientia*, *fora doctrina*, *ignorante*, *ignaru*; — (d'in ne si d'in *destoinicu*, *destoinicta*, in Glossariu).

NEDESTRUCTIBILE, adj., *nedestructibilitate*, s. f., *nedeterminare*, s. f., *nedeterminatione*, s. f., *nedeterminatoriu*, -*toria*, adj. s., *nedeterminatu*, -a, part. adj., — (d'in 2 ne si d'in : *destructibile*, *destructibilitate*, *determinare*, *determinatione*, *determinatoriu*, *determinatu*; vedi in Dictionariu, unde si : *indestructibile*, *indestructibilitate*, *indeterminatione*, *indeterminatu* si *indeterminabile*, etc.).

NEDIARITU, -a, part. adj., (d'in ne si *diaritu* d'in *diarire*, differitu inse cu totulu de *nadiaritu* de la *nadiarire* in Glossariu).

NEDIBACIA, s. f., calitate de *nedibace*; — *nedibace*, adj. s., *ineptus*, *inhabilis*, *indexter*, *incapax*, *imperitus*, *ignorans*, *ignarus*, *inseclus*; *ineptu*, *inabile*, *indestru*, *incapace*, *imperitu*, *ignorante*, *nesciutoriu*, *nepreceptu* *neindemanaticu*; — (d'in ne si *dibacia*, de la *dibace* in Glossariu).

NEDIGESTIBILE, adj., *nedigestibilitate*, s. f., *nedigestione*, s. f., *nedigestu*, *nedirectu* = *nediressu*, -a, part. adj., *nedisciplina*, s. f., *nedisciplinabile*, adj., *nedisciplinabilitate*, s. f., *nedisciplinare*, s. f. abstr., *nedisciplinatu*, -a, part. adj., *nediscretione*, s. f., *nediscretu*, -a, adj., *nedispensabile*, adj., *nedispensabilitate*, s. f., *nedispensu*, -a, part. adj., *nedispensare*, s. f., *nedispensatione*, s. f., *nedispensione*, s. f., *nedisponere* = *nedispunere*, s. f., *nedisponibile* = *nedispunibile*, adj., *nedisponibilitate* = *nedispunibilitate*, s. f., *nedispositione*, s. f., *nedispositu*, -a, part. adj., *nedispostu*, -a, part.

adj., *nedisposu* = *nedispusu*, part. adj., *nedisputabile*, adj., *nedissolubile*, adj., *nedissolubilitate*, s. f., *nedissu*, -a, part. adj., *nedivisibile*, adj., *nedivisibilitate*, s. f., *nedivisu*, -a, part. adj., *nedocile*, adj., *nedocilitate*, etc., (d'in 2 ne si : *digestibile*, *digestibilitate*, *digestione*, *digestu*, *directu*, *diressu*, *disciplina*, *disciplinabile*, *disciplinabilitate*, *disciplinare*, *disciplinatu*, *discretione*, *discretu*, *dispensabile*, *dispensabilitate*, *dispensu*, *dispensare*, *dispensatione*, *dispensione*, *disponere*, *disponibile*, *disponibilitate*, *dispositione*, *dispositu*, *dispostu*, *disposu*, *disputabile*, *dissolubile*, *dissolubilitate*, *dissu*, *divisibile*, *divisibilitate*, *divisu*, *docile*, *docilitate* in Dictionariu, unde si : *indigestibile* = *indigestibilitate*, *indigestione* = *indigestione*, *indigestu* = *indigestu*, *indirectu* = *indirectu*, *indisciplina* = *indisciplina*, *indisciplinabile* = *indisciplinabile*, *indisciplinabilitate* = *indisciplinabilitate*, *indiscretione* = *indiscretione*, *indiscretu* = *indiscretu*, *indispensabile* = *indispensabile*, *indispensabilitate* = *indispensabilitate*, *indispensu* = *indispensu*, *indispensare* = *indispensare*, *indispensatione* = *indispensatione*, *indispensione* = *indispensione*, *indisponere* = *indisponere*, *indisponibile* = *indisponibile*, *indisponibilitate* = *indisponibilitate*, *indispositione* = *indispositione*, *indispositu* = *indispositu*, *indisputabile* = *indisputabile*, *indissolubile* = *indissolubile*, *indissolubilitate* = *indissolubilitate*, *indivisibile* = *indivisibile*, *indivisibilitate* = *indivisibilitate*, *indivisu* = *indivisu*, *indocile* = *indocile*, *indocilitate* = *indocilitate*).

NEDOJENITU, -a, part. adj., *haud admonitus*, *non admonitus*; nu *monitu*, nu *admonitu*, *neadmonitu*, *nemustratu*; — (d'in ne si d'in *dojenitu* de la *dojenire* in Glossariu).

NEDOMESTICIA, s. f., *nedomesticire*, s. f., *nedomesticitu*, -a, part. adj., d'in *nedomesticu*, -a, adj., — vedi in Dictionariu : *domesticita* = *domesticitate*, *domesticire* = *domesticare*, *domesticu*.

NEDOMIRIRE, s. f., *nedomiritu*, -a, part. adj., (pre a locuri si : *nedumirire*,

nedumiritu); — (d'in *ne* si d'in : *domirire*, *domiritu*, in Glossariu); — asiá si : *nedomolitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *domolitu*, de la *domolire* in Glossariu).

NEDORIRE, s. f., *nedoritu*, -a, part. adj., *nedoru*, s. m., *nedormire*, s. f., *nedormitu*, -a, part. subst., — (d'in 2 *ne* si d'in *dorire*, *doru* sau *doriu*, *dormire*); asiá si : *nedospire*, s. f., *nedospitu*, -a, part. subst. (d'in *ne* si d'in : *dospire*, *dospitu*).

NEDOVEDITU, -a, part. adj., non convictus, non demonstratus; neconvinsu, neprobatu, nedemonstratu; — (d'in *ne* si d'in *doveditu* de la *dovedire* in Glossariu).

NEDUMIRIRE, *nedumiritu*; vedi *nedomirire*.

NEEGALE, (si mai reu *neegalu*), adj., in locu de *inecale*, *inæqualis*; *neegalitate*, in locu de *inecalitate*, *inæqualitas*; *neelegibile*, (reu *neeligibilu*), adj., *neeligibilitate*, s. f., *neescusabile*, (reu *neescusabilu*), adj., *neescusabilitate*, s. f., *nesperiente*, adj., *neesperientia*, s. f., *nesperimentatu*, -a, part. adj., *neesplicabile* (reu *neesplicabilu*), adj., *neespressibile* (reu *neespressibilu*, si mai reu *neesprimabilu*), adj., *neessecutabile*, etc., d'in 2 *ne* si d'in : *ecale*, *ecalitate*, *eligibile*, *eligibilitate*, *escusabile*, *escusabilitate*, *esperiente*, *esperientia*, *experimentatu*, *esplabile*, *espressibile*, *essecutabile*; vedi tote in Dictionariu unde si *inecale*, *inecalitate*, *ineligibile* = *neeligibile*, *ineligibilitate* = *neeligibilitate*, *inescusabile* = *neescusabile*, *inescusabilitate* = *neescusabilitate*, *inesperiente* = *neesperiente*, *inesperientia* = *neesperientia*, *inesperimentatu* = *neesperimentatu*, *insplabile* = *neesplabile*, *inespressibile* = *neespressibile*, *inessecutabile* = *neessecutabile*.

NEEVLA VIA, s. f., *impletas*; impletate, lipse de respectu cõtra celle sacre, (d'in *ne* si grec. ἐὐλαβία), póte co ar fi mai bene *anevlabía*, gr. ἀνευλαβία.

NEFALLIBILE, adj., *nefallibilitate*, s. f., *neferice*, adj., ca *nefericitu*; inse *neferice*, s. f. reale : *nefericea* = *infelicitas*, *infortunium*; — *nefentia*, s. f., *nefitoriu*, -tória, adj. s., (*nefitoriu* de fa-

cia), *nefirescu*, -a, adj., *nefrangibile*, adj., *nefrangibilitate*, s. f., abstr.; — *nefratescu*, -a, adj.; *nafractu*, -a, part. adj., *nefrica*, s. f., *nefricosu*, -a, adj., *nefriptu*, part. adj., *nefructu*, s. m., *nefructuosu*, -a, adj., *nefuratu*, -a, part. adj., etc., — d'in 2 *ne* si d'in : *fallibile*, *fallibilitate*, *ferice*, *fitoriu*, *fientia*, *firescu*, *frangibile*, *frangibilitate*, *fratescu*, *frecatu*, *frica*, *fricosu*, *fructu*, *fructuosu*, *furatu*; si cu in : *infallibile* = *nefallibile*, *infallibilitate* = *nefallibilitate*, *infelice* = *nefelice*, *infrangibile* = *nefrangibile*, *infrangibilitate* = *nefrangibilitate*, *infructuosu* = *nefructuosu*, etc., vedi in Dictionariu.

NEGANDIRE, s. f., *neganditu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *gandire*, si *ganditu*, vedi in Glossariu).

NEGATA, adj., *imparatus*; *imparatu*, *neparatu*. — (d'in *ne* si d'in *gata*, in Glossariu); — camu in acellu-asi sensu si forme le ; *negatatu*, -a, si *negatitu*, -a.

NEGHIOBESCE, adv., stulte; in modu *neghiobescu*; éro *neghiobescu*, -a, adj. trassu d'in *neghiobu*, cu care *neghiobescu* are camu acellu-asi sensu, adeco : *neghiobu*, -a, adj. s., *stultus*, *stupidus*, *ineptus*, *insulsus*; stultu, stupidu, ineptu nepreceptu; — de ací verb. *neghiobire*, -escu, v., a fi si se portá ca *neghiobu* : a *neghiobi* ca gallin'a órba; *neghiobitu*, part. sup.; *neghiobitura*, s. f., actione si effectu de *neghiobire*; — in fine totu d'in *neghiobu* si : *neghiobia*, s. f., calitate si fapta de *neghiobu*, adeco : stultetia, stupiditate, ineptia, etc. — se fia *neghiobu* in locu de *neglobu*, de ora ce in forte multe limbe se applica totu ce e *rolundu*, cumu e si *globu-lu*, la ce e si *preceptu*?

NEGHIOBESCU, *neghiobia*, *neghiobire*, *neghiobitu*, *neghiobu*; vedi *neghiobesce*.

NEGLASNISCU, -a, adj., d'in *ne* si *glasnicu* de la *glasu*, cadute de totu in desuetudine, asiá co in locu de *neglasnica* se aude numai *consunante*.

NEGLOBITU, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in *globitu* de la *globire*, de care vedi in Glossariu.

NEGRAITU, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in *graitu* de la *graire*, ce vedi in Dictionariu.

NEGRELA, s. f., forma erratica d'in *negru* sau d'in *negrire*, in locu de *negretia*, *negrôre*, *colôre negra*, atramentu.

NEGRESIELNICIA, s. f., calitate de *negresielnicu*; éro *negresielnicu*, -a, adj. s., *erroris expers*; care nu pôte cadé in errore, *infallibile*, *nefallibile*, — pentru formele de respinsu, celle doue citate su de totu cadute in desuetudine si de totu neconoscute poporului veriuna data ci numai unoru inepti carturari; se con-nosce inse si se aude si astadi, in unele locuri, form'a : *negresitu*, -a, part. adj., *qui non erravit*, *non fefellit*, care nu a *erratu*, nu a *ratecitu*, nu a *fallitu*; b) adv. certe, certe, haud dubie, indubitanter, de certu, fora induoientia, fora dubiu, fora contradictione, etc., — déro neci a-césta forma nu se pôte aprobá, ci merita a fi relegata intre barbarismi.

NEGRESIELNICU, *negresitu*; vedi *negresielnicia*.

NEGRIJA, s. f., *negrijire*, -escu, v., *negrijitu*, part. adj., d'in 2 ne si d'in : *grija*, *grijire*, *grijitu*, de cari vedi in Dictionariu formele mai corecte : *grige*, *grigire*, *grigilu*.

NEGROLLICA, s. f., si *negrusca* (si *negrusica*), s. f., amendoue essite d'in *negru* ca nomine de plante in sensu e-splicatu de Dict. *Barcianu* in german. *schwarzer koriander*, *schwarzer kümmel*, *das nardenkraut*.

NEGROSCA=*negrusica*, s. f., vedi *negrollica*.

NEGUITIU si *negutiu*, s. m., specia de passere dupo Dict. de *Buda* : *larus*, *gravia vulgaris*, *tringa vanellus*, germ. *kibltz*; vedi si *libutiu*.

NEGUSTATU, -a, part. adj., — d'in 2 ne si d'in *gustatu* de la *gustare* in Dictionariu.

NEHARNICIA, s. f., calitate si statu de *neharnicu*; éro *neharnicu*, -a, adj. s., *incapax*, *inhabilis*, *ineptus*, haud *idoneus*; *incapace*, *necapace*, *inabile*, *ineptu*, *neindemanatu*, *nepreceptu*, *nesciutu*, *nesciutoriu*, etc., — (d'in ne si *harnicu*, de care vedi in Glossariu).

NEHOTABIRE, s. f., *nehotaritu*, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *hotarire*, *hotaritu* in Glossariu).

NEIERTARE, s. f., *neiertatu*, -a, part. adj., — d'in 2 ne si d'in *iertare*, si *iertatu* = *liertare*, *liertatu* in Dictionariu.

NEIMBLANITU, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *imblanitu* de la *imblanire* d'in *im* = *in* si *blanire* in Glossariu).

NEIMBOGATITU, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *imbogatitu*, de la *imbo-gatire* in Glossariu), de respinsu, pre candu avemu : *inavutitu*, *inavutire*, *neavutitu*.

NEIMPARTASITU, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *impartasitu* de la *im-partasire* in Glossariu).

NEIMPATURATU, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *impaturatu* de la *im-paturare*, in Dictionariu).

NEIMPODOBITU, -a, part. adj., (d'in ne si d'in *impodobitu* de la *impodobire* in Glossariu); — asiá si : *neimpovaratu*, -a, part. adj., (d'in ne si d'in *impovoratu* de la *impovorare* in Glossariu).

NEINCHIPUITU, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *inchipuitu*, de la *inchipuire* in Glossariu, unde vedi si *chipu*).

NEINCHIRIATU, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *inchiriatu* de la *inchiriare*, in Glossariu).

NEINCHISU, -a, part. adj., *nein-cinsu*, -a, part. adj., *neincoronatu*, -a, part. adj., *neinconnoscentiatu*, -a, part. adj., *neincurcatu*, -a, part. adj., *neincoventiatu*, -a, part. adj., *neindetoratu*, -a, part. adj., etc., — d'in 2 ne si d'in : *inchisu* de la *inchidere*, *incinsu* de la *incingere*, *incoronatu* de la *incoronare*, *inconnoscentiatu* de la *inconnoscentiare*, *incurcatu* de la *incurcare*, *incovientiatu* de la *incovientiare*, *indetoratu* de la *indetorare*, etc., tote d'in Dictionariu.

NEINDELETNICIRE, s. f., *neindeletnicitu*, -a, part. adj., — (d'in ne si d'in *indeletnicire*, *indeletnicitu* in Glossariu), asiá si *neindestoinicia*, s. f., — (d'in ne si *indestoinicia*); cumu si : *neindrasnéla*, s. f., *neindrasnetiu*, -a, adj. s., — (d'in ne si *indrasnéla*, *indrasnetiu*, in Glossariu).

NEINDREPTARE, s. f., *neindreptatione*, s. f., *neindreptatiosu*, -a, *neindreptatu*, -a, adj., *neindreptatitu*, adj.,

neindulcitu,-a, part. adj., *neinflatu*,-a, part. adj., *neinformatu*,-a, part. adj., *neinfrenabile*, adj., *neinfrenare*, s. f., *neinfrumusetiatu* = *neinformosetiatu*,-a, part. adj., *neinfruntatu* = *neinfrontatu*,-a, part. adj., etc., — d'in 2 ne si d'in : *indreptare*, *indreptatione*, *indreptatiosu*, *indreptatitu*, *indulcitu*, *inflatu*, *informatu*, *infrenabile*, *infrenare*, *infrumusetiatu* = *informosetiatu*, *infruntatu* = *infrontatu*, etc., tote in Dictionariu.

NEINGADUITORIU,-a, adj. s., *neingaduitu*,-a, part. adj., — (d'in ne si d'in *ingaduitoriu*, *ingaduitu*, amendoue d'in verb. *ingaduire*, in Glossariu).

NEINGHIACIATU = *neinglaciatu*,-a, part. adj., *neingrassiatu*,-a, part. adj., *neingrijire* = *neingrigire*, s. f., *neingrijitoriu*,-a, adj. s., *neingrijitu*,-a, part. adj., (vedi mai susu : *negrija*), etc., — d'in 2 ne si d'in *inghiaciatu* = *inglaciatu*, *ingrassiatu*, *ingrigire*, *ingrijitoriu*, *ingrigitu*, etc., tote in Dictionariu.

NEINLESNIRE, s. f., *neinlesnitoriu*,-a, adj. s., *neinlesnitu*,-a, part. adj., — (d'in ne si d'in : *inlesnire*, *inlesnitoriu*, *inlesnitu* in Glossariu).

NEINNEGRITU,-a, part. adj., *neinsanetosiatu*,-a, part. adj., *neinsemmare*, s. f., *neinsocitu*,-a, part. adj., *neintemeiatu*,-a, part. adj., *neintrarmatu*,-a, part. adj., *neintrebatu*,-a, part. adj., *neintrodussu*,-a, part. adj., *neinvelitu*,-a, part. adj., *neinviatu*,-a, part. adj., etc., — d'in 2 ne si d'in : *innegritu* de la *innegrare* = *in-negrare*, *insanetosiare*, *insemmare*, *insocitu* de la *insocire*, *intrarmatu* de la *intrarmare* = *intre-armare*, *intrebatu* de la *intrebare*, *introdussu* de la *introducere*, *invelitu* de la *invelire*, etc. tote in Dictionariu.

NEINTREBUENTIATU,-a, part. adj., — (d'in ne si d'in *intrebuentiatu* de la *intrebuentiare* in Glossariu).

NEISBANDA, s. f., *neisbutire*, s. f., *neisbutentia*, s. f., *neiscusentia*, s. f., *neiscusitu*,-a, part. adj., *neispititu*,-a, part. adj., *neispoveditu*,-a, part. adj., *neisprava*, s. f., *neispravitu*,-a, part. adj., *nejufuitu*,-a, part. adj., *neleccuitu*,-a,

part. adj., etc. — (d'in ne si d'in : *isbanda*, *isbutire*, *isbutentia*, *iscusentia*, *iscusitu*, *ispititu*, *ispoveditu*, *isprava*, *ispravitu*, *jufuitu*, *leccuitu* de la *leccuire*, in Glossariu.)

NELAMURIRE, s. f., *nelamuritu*,-a, part. adj., *nelaudabile*, (reu *nelaudabilu*), adj., *nelaudatu*,-a, part. adj.

NELEGALE, (reu *nelegalu*), adj., *nelegalitate*, s. f., *nelegatu*,-a, part. adj., *nelegimitate*, s. f., *neligitimu*,-a, adj., *neliberale*, adj., (reu *neliberalu*); adj., *neliberalitate*, s. f., *nelimitatu*,-a, part. adj., *nelimpiditu*,-a, part. adj., *nelipsitu*,-a, part. adj., etc.; d'in ne si d'in : *lamurire*, *lamuritu*, *laudabile*, *laudatu*, *legale*, *legatu*, *legimitate*, *legitimu*, *liberale*, *liberalitate*, *limitatu*, *limpiditu*, *lipsitu*, etc., tote in Dictionariu; inse in locu de mai multe cu ne se dicu si cu in : *illegale* = *nelegale*, *illaudabile* = *nelaudabile*, *illiberale* = *neliberale*, *il-leberalitate* = *neliberalitate*, *illimitatu* = *nelimitatu*, *illegitimu* = *nelegitimu*, *illegimitate* = *neligitimitate*.

NELINISCE, s. f., *neliniscitu*,-a, part. adj., — (d'in ne si d'in *linisce*, *liniscitu* in Glossariu.)

NELOGODITU,-a, part. adj., — (d'in ne si d'in *logoditu* de la *logodire*, *logoda*, etc., in Glossariu).

NELUCRARE, s. f., *nelucratu*,-a, part. adj., *nemarturitu*,-a, part. adj., *nemantuitu*,-a, part. adj., *nematuru*,-a, adj., *nemateriale*, adj., (rea form'a adv. *nematerialicesce*), *nematerialismu*; s. m., *nematerialistu*, s. m.; *nematerialitate*, s. f., *nememoriale*, (reu *nememorialu*), adj., *nemestecatu*,-a, part. adj., *nemesurabile*, (reu *nemesurabilu*), adj., *nemesurare*, s. f., *nemesuratu*,-a, part. adj., etc., — d'iu 2 ne si d'in : *lucrare*, *lucratu*, *marturitu*, *materiale*, *materialisismu*, *materialisistu*, *materialitate*, *maturu*, *memoriale*, *mestecatu*, *mantuitu*, *mesurabile*; — in locu de ne intra si in in urmatoriele : *immateriale* = *nemateriale*, *immaterialismu* = *nematerialismu*, *immaterialistu* = *nematerialistu*, *immemoriale* = *nememoriale*, *immesurabile* sau *immensurabile* = *nemesurabile*.

NEMANGITU=*nemanjitu*, -a, part. adj., *nemandillitu*, -a, part., *nemahnitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *mangitu*, *mandillitu*, de la *mangire*, *mandillire*, *mahnitu* de la *mahnire* in Glossariu).

NEMERIRE, -escu, v., *collineare*, *attingere*, *invenire*, *advenire*; a ochiá cu ochii, a attinge, a loví dreptu la semnu, a adjunge, a pune mân'a ori cumu preceva, etc.; — *nemeritoriu*, -tória, adj. s., care *nemeresce*, *nemeritu*, part. sup., *nemeritura*, s. f., *actione* si *effectu* de a *nemerire*; — de unde?

NEMERITORIU, *nemeritu*, *nemeri-tura*; vedi *nemerire*.

NEMERNICIA, s. f., *calitate* a *nemernicului*; éro *nemernicu*, -a, adj. subst. *peregrinus*, *advena*, *alienus*, *vagus*, *erro*; *veniticu*, *advenu*, *strainu*, *vagabundu*, care *ambla* si *strabate* multe terre; de aci: *nemernicire*, v., *peregruare*, a *amblá* d'in *térra* in *térra*, a *vagá*, *vagabundá*, a nu *avé* neci unu *capetániu*; *nemernicitoru*, -tória, adj. s., *nemernicitu*, etc.; — barbarismi.

NEMERNICIRE, *nemernicitoriu*, *nemernicitu*, *nemernicu*; vedi *nemernicia*.

NEMESIESCE, adj., in modu *nemesiescu*, — *nemesiescu*, -a, adj., relativu la *nemesiu*; éro *nemesiu*, -a, s. pers., (de la *nému*, genu, gente), *nobile*, (*gentilhomme*); de aci: *nemesia*, s. f., *statu* de *nobile*, *nobilitate*; — ung. *nemes*.

NEMESIESCU, *nemesia*, *nemesiu*, vedi adv. *nemesiesce*.

NEMETE, s. m., vedi *namete* si *omcte* = *ometu*, etc.

NEMILOSTIVIRE, s. f., *nemilostivu*, -a, adj., *nemilosu*, -a, adj., — (d'in *ne* si d'in: *milostivire*, *milostivu*, *milosu*, in Glossariu, unde vedi mai *vertosu mila*).

NEMIROSORIU, -a, adj. s., *nemiro-situ*, -a, part. adj.; *nemistuire*, s. f., *nemistuitiosu*, -a, adj., *nemistuitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *mirositoriu*, *mirositu*, *mistuire*, *mistuitiosu*, *mistuitu*, tote in Dictionariu).

NEMPLADIOSIA, s. f., *nemladiosu*, -a, adj., — (d'in *ne* si d'in *mladiosia*, *mladiosu*, in Glossariu).

NEMOLIPSITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si *molepsitu* in Dictionariu).

NEMU, pl. -uri, (pron. *nému*, pl. *némuri*), genus, stirps, species, gens, natio, cognatio, familia, propinquitas, consanguinitas, gentilitas; genu, stirpe, gente, natione, cognatione, familia, consanguinitate, gentilitate, specia, vitia, sementia, etc.; — compara ung. *ném*.

NEMUCEDITU, -a, part. adj., *nemucosu*, -a, adj., *nemurire*, s. f., *nemuritoriu*, -a, adj. s., — (d'in *ne* si d'in: *muceditu*, *mucosu*, *murire* = *morire*, *muritoriu* = *moritoriu*, etc., in Dictionariu).

NEMUNCITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *muncitu* de la *muncire* in Glossariu).

NEMUSCATU, -a, part. adj., *nemustratu*, -a, part. adj., *nemutabile*, adj., *nemutabilitate*, s. f., *nemutatu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *muscatu*, *mu-stratu*, *mutabile*, *mutabilitate*, *mutatu*, in Dictionariu, éro in locu de *ne* intra, in unele forme, mai regulatu in: *immutabile* = *nemutabile*, *immutabilitate* = *nemutabilitate*).

NENADESDUIRE, s. f., *nenadesduitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *nadesduire*, *nadesduitu*, in Glossariu).

NENALBITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *nalbitu*, éro acestu -a in locu de *inalbitu* = *in-albitu*).

NENASCUTU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si *nascutu* in Dictionariu).

NENE = *nenne*, *nenneca*, *nennisioru*; vedi *nanu*.

NENOBILE, (reu *nenobilu*), adj. *nenormal*, (reu *nenormalu*), adj., — (d'in *ne* si d'in: *nobile*, *normale*; insecu in in locu de *ne* aru fi mai *normali*: *innobile* si *innormale*).

NENOROCIRE, -escu, v., *infelice* vel *infortunatum* *reddere*, *dicere*; a face *infortunatu*, a dice, *calificá* *infortunatu*, a *orá* sau *imprecá* *réu'a* *fortuna*, co-ci *nenorocire*. e *essitu* d'in *nenorocu*, s. m., *infortunium*, *mala fortuna*, *fortuna adversa*, *calamitas*, *infortuniu*, *rea fortuna*, *fortuna adversa*, *casu adversu*, *calamitate*, *adversitate*, in acestu sensu se *ieá* si subst. verbale *nenorocire*; — d'in *nenorocu*, derivatu: *nenorocosu*, -a, adj., *mala fortuna afflictus*, *vexatus*; *tormentatu*, *vessatu*, *cruciatu* de *nenorocu*, plenu de *amarulu* *nenorocului*; — d'in *ne*

norocire derivatu : *nenorocitu*,-a, part. s., *infortunatus*, *infelix*, *nefericitu*, diferitu multu de adj., *nenorocosu*; — acf inse adaugemu si oppositulu : *norocu*, s. m., *fortuna*, *bona furtuna*, *felicitas*, *fortuna*, *bona fortuna*, *felicitate*; derivate : *norocosu*,-a, adj., *fortunatus*, *felix*, *faustus*, *prosper*, *fortunatu*, *felice*, *ferice*, *prosperu*, etc.; — *norocire*,-escu, v., *beare*, *fortunatum reddere*, *dicere*, *a facio*, *dice fortunatu*; *norocitu*,-a, part. s., — dupo unii in locu de : *norocire* occorre si unulu compusu cu in : *innorocire*,-escu, *innorocitu*, part. sup.; — coventulu *norocu* si tote derivatele su barbare, dóra slavice.

NENOROCITU, *nenorocosu*, *nenorocu*, *nenorocire*, *norocitu*, *norocosu*, *norocu*; vedi *nenorocire*.

NENUFARU = *nenuphuru*, s. m., specie de planta, — dupo fr. *nénufar* si *nénuphar*, lat. *nymphaea*.

NENUMERABILE, (reu *nenumera-bilu*), adj., *nenumeratu*,-a, part. adj., *nenumerosu*,-a, adj., *nenumitu* = *nenomitu*,-a, part. adj., — d'in ne si d'in *numerable*, *numeratu*, *numerosu* in Diction.; in locu de *nenumerable* e mai correctu *innumerable*.

NEOBICINUENTIA, s. f., *neobici-nuire*, s. f., *neobicinuitu*,-a, part. adj.; *neobosire*, s. f., *neobositoriu*,-a, adj. s., *neobositu*,-a, part. adj., *neocarmuitu*,-a, part. adj., *neocrotitu*,-a, part. adj., *neodihna*, s. f., *neodihnitu*,-a, part. adj., *neogoritu*,-a, part. adj., — d'in ne si d'in : *obicinuentia*, *obicinuire*, *obicinuitu*, *obosire*, *obositu*, *ocarmuitu*, *ocrotitu*, *odihna*, *odihmitu*, *ogoritu* in Glossariu.

NEOBLEGATORIU,-a, adj. s.; *neob-servante*, adj., *neobservantia*, s. f., *neoccupante*, adj., *neoccupatione*, s. f., *neoccupatu*,-a, part. adj.; — d'in ne si d'in : *obligatoriu*, *observante*, *observantia*, *occupante*, *occupatione*, *occupatu*, tote in Dictionariu; — in locu de cu ne su mai correcte cu in : *inobligatoriu*, *inobservante*, *inobservantia*, *inoccupante*, *inoccupatione*, *inoccupatu*.

NEONESTATE = *neonestitate*, s. f., *neonestu*,-a, adj., *neopportunitate*, s. f., *neopportunu*,-a, adj., *neoppritu*,-a, part.

adj., *neorganicu*,-a, adj., *neorganisatu*,-a, part. adj.; — d'in ne si d'in *onestate* = *onestitate*, *onestu*, *opportunitate*, *opportunu*, *oppritu*, *organisatu* in Dictionariu; inse multoru convine in in locu de ne : *inonestate* = *inonestitate*, *inonestu*, *inopportunitate*, *inopportunu*; éro pentru *inorganicu*, (dupo fr. *inorganique*), ar fi de preferitu form'a *anorganicu*, (ἀνοργανικός).

NEORINDUELA, s. f., *neorinduitu*,-a, part. adj., *neostenire*, s. f., *neostenitoriu*,-a, adj. s., *neostenitu*,-a, part. adj., *neotravitoriu*,-a, adj. s., *nepaditu*,-a, part. adj., *nepagubitu*,-a, part. adj., *nepanditu*,-a, part. adj., *nepangaritu*,-a, part. adj., *nepardositu*,-a, part. adj., — d'in ne si d'in : *orinducla*, *orinduitu*, *ostenitu*, *otravitoriu*, *paditu*, *panditu*, *pangaritu*, *pardositu* in Glossariu.

NEPACUIRE, s. f., *nepaciuitoriu*,-a, adj. s., *nepaciuitu*,-a, part. adj.; — d'in ne si d'in : *paciuire*, *paciuitoriu*, *paciuitu*, vedi *paciuire* in Dictionariu; — pucinu pare plausibile inse form'a : *nepacinicu*,-a, adj., trassa directu prin ne d'in *pacinicu* in locu de *pacificu*.

NEPARTIALE, (reu *nepartialu*), adj., *nepartialitate*, s. f., *nepartinire* = *nepartenire*, s. f., *nepartinitoriu*,-a, adj. s., *nepartinitu*,-a, part. adj., *nepascutu*,-a, part. adj., *nepatire*, s. f., *nepatitu*,-a, part. adj., *nepeccabile*, adj., *nepeccabilitate*, s. f., *nepeccatoriu*,-a, adj. s., *nepeccatosu*,-a, adj., *nepeccatuire*, s. f., *nepeccatuitu*,-a, part. adj., *nepenitente*, adj., *nepenitentia*, s. f., *nepericulosu*,-a, adj., *neperitosu*,-a, adj., *neperfectibile*, adj., *neperfectibilitate*, s. f., *neperforatione*, s. f., *neperforatu*,-a, part. adj., *nepesare* (reu *nepasare*), s. f., *nepasatoriu*, (reu *nepasatoriu*),-a, adj. s., *nepesatu*,-a, part. adj., *nepesu*, (reu *nepasu*), s. m., *nepipaitu*,-a, part. adj., *nepiperatu*,-a, part. adj., *neplecatiosu*,-a, adj., *nepoleitu*,-a, part. adj., *nepoliticosu*,-a, adj., *neponderabile*, adj., *neponderabilitate*, s. f., *nepopularitate*, s. f., *nepossibilitate*, s. f.; — d'in ne si d'in : *partiale*, *partialitate*, *partinire*, *partinitoriu*, *partinitu*, *pascutu*, *patire*, *patitu*, *peccabile*, *peccabilitate*, *peccatosu*, *pec-*

catuitu, penitente, penitentia, periculosu, peritosu, perfectibile, perfectibilitate, perforatione, perforatu, pesare, pesatoriu, pesatu, pipaitu, piperatu, plectiosu, poleitu, politicosu, ponderabile, ponderabilitate, popularitate, possibilitate, tote in Dictionariu; inse in locu de ne intra in multe mai bene particul'a in: impartiale, impartialitate, impeccabile, impeccabilitate, impenitente, impenitentia, imperfectibile, imperfectibilitate, imperforatione, imperforatu, imponderabile, imponderabilitate, impopularitate, impossibilitate.

NEPLAMADITU, -a, part. adj., *neplatire*, s. f., *neplatitu*, -a, part. adj., *neplatnica*, s. f., *neplatnicu*, -a, adj., *nepocaintia*, s. f., *nepocaitu*, -a, part. adj., *nepofta*, s. f., *nepoftitu*, -a, part. adj., *nepomenitu*, -a, part. adj., *nepotcovitu*, -a, part. adj., *nepotolitu*, -a, part. adj., *nepotrivre* = *neprotivire*, s. f., *nepotrivitu* = *neprotivitu*, -a, part. adj., — *neprotivire*, -escu, v., (d'in *neprotiva*, adj. adv., oppositu la: *protiva*, ce vedi in parte); — d'in *ne* si d'in: *plamaditu*, *platitu*, *pocaitu*, *pofta*, *poftitu*, *pomenitu*, *potcovitu*, *potolitu*, *potrivire* = *protivire*, *potrivitu* = *protivitu*, in Glossariu.

NEPOVESTITU, -a, part. adj., *neprajitu*, -a, part. adj., *nepravilnicesce*, adj., *nepravilnicia*, s. f., *nepravilnicu*, -a, adj., *nepregatitu*, -a, part. adj., *neprictinia*, s. f., *neprictinosu*, -a, adj., *neprictinu*, -a, adj. s., *nepriimire*, s. f., *nepriimitoriu*, -a, adj. s., *nepriimitu*, -a, part. adj., *nepriintiosu*, -a, adj., *nepriimesdiosu*, -a, adj., *neprocopsela*, s. f., *neprocopsitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in: *povestitu*, *pravilnicesce*, *pravilnicia*, *pravilnicu*, *pregatitu*, *prietinta*, *prietinosu*, *prietinu*, *priimire*, *priimitu*, *priimitoriu*, *procopsela*, *procopsitu* in Glossariu.

NEPRACTICABILITATE, s. f., *neprecalculatu*, -a, part. adj., *neprecurmare*, s. f., *neprecurmatu*, -a, part. adj., *nepredatu*, -a, part. adj., *nepreparatu*, -a, part. adj., *neprescriptibile* (reu *neprescriptibitu*), *neprescriptibilitate*, s. f., *neprescrissu*, -a, part. adj., *neprescurtat*, -a,

part. adj., *nepretiuire*, s. f., (si *nepretiuire*, -escu), *nepretiuitu*, -a, part. adj., *nepreveghiatoriu*, -a, adj. s., *nepreveghiatu*, -a, part. adj., *neprobabilitate*, s. f., *neproductibile*, adj., *nepreptitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in: *practicabilitate*, *precalculatu*, *precurmare*, *precurmatu*, *predatu*, *preparatu*, *prescriptibile*, *prescriptibilitate*, *prescrissu*, *prescurtat*, *pretiuire*, *pretiuitu*, *preveghiatoriu*, *preveghiatu*, *probabilitate*, *productibile*, *proptitu*, tote in Dictionariu; inse in locu de *ne* intra, in multe, si cu multu mai bene, form'a in: *impracticabilitate*, *imprescriptibile*, *imprescriptibilitate*.

NEPUTREDITU, -a, part. adj., *nerasu*, -a, part. adj., *nerationabile*, adj., *neratecitu*, -a, part. adj., *nerecusabile*, adj., *nereformabile*, adj., *nereligiositate*, s. f., *nereligiosu*, -a, adj., *neresonatoriu*, -a, adj. s., *nerespanditu*, -a, part. adj., *nerespectuosu*, -a, adj., *nerestornatu*, -a, part. adj., *neresucitu*, -a, part. adj., *nerrevocabile*, *nerrevocatu*, -a, part. adj., *nesantitu*, -a, part. adj., *nesarutare*, s. f., *nesarutatu*, -a, part. adj. subst., *nescaldatu*, -a, part. adj., *nescarminatu*, -a, part. adj., *nescrobitu*, -a, part. adj., *nescrutabile*, adj., *nescutitu*, -a, part. adj., *nescuturatu*, -a, part. adj., *nesemnatu*, -a, part. adj., *neseeparabile*, *neseccuru*, -a, adj., *neseccuritate*, s. f., *neseccurante*, adj., *neseccurantie*, s. f., (reu *nesigurantie*), *nesemtibile* (mai bone *nesensibile*), *neserbatu*, -a, part. adj., *nesmaltatu* = *nesmaltitu*, (mai pucinu bene *nesmaltuitu*), -a, part. adj., *nesolubilitate*, s. f., *nespoitu* = *nespolitu*, -a, part. adj., *nesporicu*, (reu *nespornicu*), -a, — d'in *ne* si d'in: *putreditu*, *rasu*, *rationabile*, *recusabile*, *reformabile*, *religiositate*, *religiosu*, *resonatoriu*, *respanditu*, *respectuosu*, *restornatu*, *resucitu*, *revocabile*, *revocatu*, *sarutare*, *sarutatu*, *scaldatu*, *scarminatu*, *scrobitu*, *scrutabile*, *scutitu*, *scuturatu*, *semnatu*, *seeparabile*, *seccuru*, *seccuritate*, *seccurante*, *seccurantie*, *sensibile*, *serbatu*, *smaltatu*, *solubilitate*, *spolitu*, *sporicu*, tote in Diction.; inse in locu de *ne* la multe intra mai bene in: *irrationabile*, *irrecusabile*, *irreformabile*, *irreligiositate*, *irreligiosu*,

irrespectuosu, irrevocabile, irrevocatu, inseparabile, insensibile, insolubile.

NERANITU, -a, part. adj., a) d'in ranire = vulnerare; b) d'in rânire sau renire = curatiare, purgare; c) rânire = hranire = nutrire; nerinduéla, s. f., neresplatitoriu, -a, adj., nerasplatitu, -a, part. adj., nerodesce, adv., nerodescu, -a, adj., nrodia, s. f., nerodire, s. verbale, (cu di sibilante): stultitia, ineptia, incapacitate, neprecepere, etc.; (cu di duru): a nu fi fructuosu, a nu fecundá, neroditoriu, -a, adj. s., (ca si la nero-dire), nerodu, -a, adj. s., (vedi rodu in Gloss.), nesaditu, -a, part. adj., nesbicitu, -a; part. adj., nescarbitu, -a, part. adj., nescopitu, -a, part. adj., nesdrobitu, -a, part. adj., neserguire, s. f., neserguitoriu, -a, adj. s., neserguentia, s. f., neseversire, s. f., neseversitu, -a, part. adj., nesfersitu, -a, part. adj., nesficiosu, -a, adj., nesfintitu, -a, part. adj., nesilentia, s. f., nesilitu, -a, part. adj., nesilnicu, -a, adj., nesilnicia, s. f., nesleiciosu, -a, adj., nesleitu, -a, part. adj., neslobodu, -a, adj., nesocotire, s. f., (si nesocotire, -escu), nesocotitu, -a, part. adj., nesocotentia, s. f., nespoveditu, -a, part. adj.; — d'in ne si d'in : ranitu, rinduéla, resplatitoriu, resplatitu, rodesce, rodescu, rodia, rodire, roditoriu, rodu, saditu, sbicitu, scarbitu, scopitu, sdrobitu, serguire, serguitoriu, seversire, seversitu, sfersitu, sficiosu, sfintitu, silentia, silitu, silnicu, silnicia, sleiciosu, sleitu, slobodu, socotire, socotentia in Glossariu.

NERCA, s. f., vedi norca.

NESTARUENTIA, s. f., nestaruitoriu, -a, adj. s., nestatatoriu = nestatutoriu, -a, adj. s., nestatoricia, s. f., nestatoricu, -a, adj., (mai relle forme: nestatornicia, nestatornicu), nestanginitu = nestinghiaritu sau nestinglaritu, -a, part. adj., nestorsu, -a, part. adj., nestracuratu, -a, part. adj., nestralucitu, -a, part. adj., nestramutabile, adj., nestravedere, s. f., nestraveditoriu, -a, adj. s., nestrimptoratu = nestrinctoratu, -a part. adj., nestringere, s. f., nestringutoriu, -a, adj. s., nestrcpitu, -a, part. adj., nesubordinare, s. f., nesufferibile, adj., nesufferire, s. f., nesufferitoriu, -a, adj. s.,

nesullimanitu, -a, part. adj., nesunatoriu = nesonatoriu, -a, adj. s., nesupperatu, -a, part. adj., nesupportabile, adj., netabacitu, -a, part. adj., netassatu = netaxatu, -a, part. adj., etc. — d'in ne si d'in : staruitoriu, statetoriu = statetoriu, statoria, statoriu, stanginitu = stinghiaritu sau stinglaritu, storsu, stracuratu, stralucitu, stramutabile, stravedere, straveditoriu, strimptoratu = strinctoratu, stringere, stringutoriu, stropitu, subordinare, sufferibile, sufferire, sufferitoriu, sullimanitu, sunatoriu = sonatoriu, supperatu, supportabile, tabacitu, tassatu = taxatu, tote in Dictionariu inse in locu de ne la multe e mai correctu in : instramutabile, insufferibile, insupportabile.

NESTRADALNICU, -a, adj., nestradania, s. f., nestraduire, s. f., nestraduitoriu, -a, adj. s., netagaduire, s. f., netagaduitu, -a, part. adj., netainicia, s. f., netainicu, -a, s. f., netainuitu, -a, part. adj., netalcuitu, -a, part. adj., netalmacitu, -a, part. adj., netamaduitu, -a, part. adj., — d'in ne si d'in : stradalnicu, stradania, straduire, straduitoriu; tagaduire, tagaduitoriu, tagaduitu, tainicia, tainicu, tainuitu, talmacitu, tamaduitu, in Glossariu.

NETEDIELA, s. f., forma de reprobatu pre longa altele bone, ca: netedia, netedime, neteditura, etc. asiá reu si: netemeinicu, in locu de: fora temeliu.

NETENCUITU, -a, part. adj., netescuitu, -a, part. adj., — d'in ne si d'in : tencuitu, tescuitu de la tencuire, tescuire in Glossariu.

NETESSUTU, -a, part. adj., netinutu, -a, part. adj., netocitu, -a, part. adj., netopitosu, -a, adj., netopitu, -a, part. adj., netorsu, -a, part. adj., netractable, adj., netrainicu, -a, adj., netractivu, -a, adj., netrupescu, -a, adj. (inse si mai rea e form'a : netrupelnicu, -a), netyparitu, -a, part. adj., neuitatu, -a, part. adj., neuimitu, -a, part. adj., (vedi: uimire, uimitu in Gloss.), nenmblatu = neamblatu, -a, part. adj., neumbritu = neumbratu, -a, part. adj., neumplutu = neimplutu, -a, part. adj., neunflatu = neinflatu, -a, part. adj., nevaliditate, s. f., nevalidu, -a. (de pre-

feritu formeloru : *nevalabile*, [si mai reu: *nevalabilu*], *nevalabilitate*), *nevapsitu*, -a, part. adj., etc.,—d'in *ne* si d'in : *tessutu tinutu*, *tocitu*, *topitosu*, *topitu*, *torsu*, *tractabile*, (reu *tratabile*, si mai reu : *tratabilu*), *trainicu*, *transitivu*, *trupescu*, *typaritu*, *uitatu*, *uimitu*, *umblatu*=*amblatu*, *umbritu*=*umbratu*, *umplutu*=*implutu*, *unflatu*=*inflatu*, *validu*, *validitate*, *vapsitu*, tote in Diction.; inse in locu de *ne* e mai correctu in : *intractabile*, *intransitivu*, *invaliditate*, *invalidu*, si peno la una punta : *invalibile*, etc.

NETICNITU, -a, part. adj., *netocmitu*, -a, part. adj., *netrebnića*, s. f., *netrebni-ciosu*, -a, adj., *netrebnicu*, -a, adj., *netreb-uentia*, s. f., *netrebuentiosu*, -a, adj., *ne-varuitu*, -a, part. adj., *neveditu*, -a, part. adj., *neverstnića*, s. f., *neverstnicu*, -a, adj., etc.,—d'in *ne* si d'in : *ticnitu*, *tocmitu*, *trebnića*, *trebniaciosu*, *trebnicu*, *trebuen-tia*, *trebuentiosu*, *varuitu*, *veditu*, *verst-nića*, *verstnicu*, in Glossariu.

NEUTRALICESCE, adv., forma de totu de reprobato, si chiaru adj., *neutralu*, in locu de correctulu *neutrale*.

NEVASTUICA=*nevestuica*, s. f., mu-stella, specia de animale : *nevestuica de padure*, scuriolu.

NEVESCEDITU, -a, part. adj., d'in *ne* si d'in *vesceditu* de la *vescedire* in Dictionariu.

NEVESTA, s. f., *uxor*, *conjux*, *con-sors*, *recenter nupta*; muliere, con-juge, consorte, de currendu maritata; de aci demin. *nevestica*, *nevestutia*, cumu si : *nevestuica*=*nevestuica*;—duo unii *nevěsta* d'in *ne* si *vesta*=*vesta*.

NEVESTICA, *nevestutia*, *nevestuica*; vedi *nevěsta*.

NEVESTITU, -a, part. adj., *neviclen-ia*, s. f., *neviclenu* sau *neviclianu*, -a, adj., *nevinovatia*, s. f., *nevinovatu*, -a, part. adj., *nevoinicia*, s. f., *nevoinicu*, -a, adj., *nevolnića*, s. f., *nevolnicu*, -a, adj., *nevrednića*, s. f., *nevrednicu*, -a, etc.—d'in *ne* si d'in : *vestitu* de la *vestire*, *viclenia*, *viclenu*=*viclianu*, *vinovatia*, *vinovatu*, *voinicia*, *voinicu*, *vrednića*, *vred-nicu* in Glossariu.

NEVINDICABLE, adj., *nevindicare*, s. f., *nevindicatosu*, -a, adj., *nevindicatu*, -

a, part. adj., *neviolabilitate*, s. f., *nevoia-siu* sau *nevoliasiu*, -a, adj., *nezugravitu*, =*nezographitu*, -a, part. adj.,—d'in *ne* si d'in : *vindicabile*, *vindicare*, *vindica-tiosu*, *vindicatu*, *violabilitate*, (*voiasiu*), *zographitu*, in Diction.; inse pentru *ne* in cateva mai bene in : *invindicabile*, *in-violabilitate*; ero in locu de *nevindicare*, *nevindicatu*, etc., vedi in Diction. si : *nevindicare*, *nevindicatu*.

NICOVALA, s. f., vedi *nacovala*.

NIPARIU, s. m., specia de piperu ce se pune in carnati ca condimentu.

NISTESTEA, (cu amendou s aspru sibilanti), s. f., flore de farina.

NOBILIARIU, -a, adj. s., si :

NOBILITARIU, -a, adj. s., (duo fr. *nobilialre*), relativu la *nobile*, care tine de *nobilitate*, mai vertosu tine, prin *nobilitariu*, de *nobilitatu*, part., ca *facutu nobile*, de unde *nobilitariu*.

NOBILITORIU si *nobilitariu*, -*toria*, adj. s., d'in *nobilare* si *nobilire*, ce au acellu-asi sensu, (vedi in Dictionariu *nobilare* si *nobilire*); in acellu-asi sensu si form'a : *nobilitatoriu*, -*toria*; d'in verb. *nobilitare*, a nome d'in part. *nobilitatu*, (vedi : *nobilitatoriu* si *nobilitare*, *nobilitatu* in Dictionariu).

NOBLETIA, s. f., *nobilitas*; calitate, conditione, statu, titlu de *nobile* sau de *nobilitatu*,—(duo fr. *noblesse*, scur-tatu d'in *nobiletia*).

NODA, s. f., vedi : *nodu* in Dictionariu, de unde si demin. *noducia*=*nodutia*, inse applicatu si la unu nome de planta.

NOEMA, pl. *noemate*, (pre a locuri *noima*, d'in νοῖμα), *sensus*, *intellectus*, *norma*, *regula*; sensu, intellessu, norma, regula : *lucrati fora noema*, n'ai *noema neci in vorba*, *neci in portare*.

NOICIA sau *noitia*, s. f., vedi : *nouicia* in Dictionariu.

NOIMA, s. f., vedi *noema* mai susu.

NOJITIA, s. f., firu, acia pentru le-garea calciamenteloru.

NOMOCANONE = *nomocanonu*, s. m., (νομοκανών, d'in νόμος = lege, si κανών = canone), lege, regula, collec-tione de legile basericee.

NOMOLIRE, *nomolosu*, vedi *nomolu*

NOMOLU, s. m., *limas*, *coenam*, *lutum*; *limu* = *imu*, *tina*, *lutu*; de aci: *monolosu*, -a, adj., *limosu* = *imosu*, *tinosu*, *lutosu*, *spurcosu*; *nomolire*, -escu, v., a *limosí* = *imosí*, *intiná*, *spurcă*, *maculá*, etc.; — covente straine.

NOMOPHYLACE, s. m., (*νομοφυλαξ*, d'in *νόμος* = *lege* si *φύλαξ* = *custode*), custode, tutore, protectore allu legiloru.

NOPERCA, s. f., vedi *naperca*.

NORCA, s. f., *noverca*; *noverca*, scurtatu: *norca*, *nerca*, matre vitrica; — si cu sensu de: *lutra* = *vidru*, specia de animale palustre.

NORISIORU, *norliu*; vedi *noru*.

NORMATIVU, -a, adj., ce serve ca *norma*; vedi in Dictionariu *norma* si derivatele ei.

NOROCIRE, *norocosu*, *norocu*; vedi *nenorocire* in Glossariu.

NORODU, pl.-e, *populus*, gens, turba, tribus; poporu, plebe, multime; — coventu slavicu.

NOROIRE, -escu, v., *oblismare*, *limebrunere*; a necá cu *noroiu*, s. m., *limus*, *coenam*, *limu* = *imu*, *tina*, (vedi si *nomolu*), d'in care verbulu; — totu de aci:

noroiosu, -a, adj., *limosus*, *coenesus*, *limosus* = *imosu*, *tinosu*, — si verbu compositu cu *in*: *innoroire*, -escu: *ne innoiroimu reu*; — de origine barbara.

NOROIOSU, *noroiu*; vedi *noroire*.

NOROSU, -a, adj., vedi *noru*.

NORU, pl.-i, (contrassu d'in *nubilum* = *nubilum*, *nuberu*, *nueru*, apoi *noru*), 1. *nubes*, *nubilum*; — derivate: *norisioru* = *nucrisioru*, *norosu* = *nucrosu*, *norutiu* = *nueritiu*; (vedi in Dictionariu *nueru* si derivatele); 2. sub form'a *nuru*, *carmen*, *incantamentum*, *illecebra*, *lenoculium*, *blanditiae*, *blandimentum*, *gratia*, *suavitas*, *amoenitas*; *incantare*, *incantamentu*, *illecebra*, *lenociniu*, *blandimentu*, *farmecu*, *gratia*, *suavitate*, *placu*, *placere*, etc.; *ea are nuri pre facia*; — derivatu: *norliu* si *nurliu*, -a, adj., plenu de *nuri*; inse acésta finale nu pare romanésca, si prin urmare nu se póte recommendá.

NUNA, *nunu*; vedi in Dictionariu *nuna*, *nunu*; vedi si in Gloss. *nanu*.

NUNTASIU, -a, adj. s., in locu de *nuntariu*, ce vedi in Dictionariu.

NURLIU, *nuru*; vedi *noru*, sub 2.

O.

OBAGIA, s. f., *obagismu*, (*omagismu*), s. m., conditione de *obagiu*, (*omagiu*), stare servile a terraniloru in Ungaria, desfiintata in annulu 1848; specia de vassallitate.

OBAGIU, (*omagiu*), adj. s., (fr. *homme li*); terranu asservitu de domnulu directu (*dominus directus*) allu pamentului, specia de vassallu de conditionea infima, in Ungaria.

OBACHTU, s. m., *vigilia*, *custodia*; *veghia*, *custodia*; — coventu germanu *hauptwacht*.

OBANCA, s. f., se fia cu acellu-asi sensu ce are *oblancu*?

OBEDA, s. f., *canthus*, *apsis*, *compedes*, *manicae*; arcu, curbatura solida d'in cerculu rotei; apoi: *compedi*, *pedice*, *catene*, in cari se léga arrestatii; — derivate: *obedare*, -ediu, v., *rotas absidibus munire*; a muni rót'a cu *obede*; *obedatoriu*, -a, adj. s., care *obedédia*; *obedatu*, part. sup. subst., *obedatura*, s. f., actione si effectu de a *obedare*; si form'a: *obedariu*, -a, adj. s., care scie fabricá *obede*; — fem. *obedaria* si *obeda-*

ressa; arte de *obedariu*, *obedaria*; — s'ar pare coventu strainu, inse ar poté se fia si romanescu, formatu d'in *ob* si *pede*, *oppede*, ca si *compede*, d'in *com* si *pede*.

OBEDARE, *obedatoriu*, *obedatu*, *obedatura*, *obedariu*, *obedaressa*; vedi *obeda*.

OBELLA, s. f., *udo*, *pannulus*; peticu de pandia sau pannura, cu care se infasciora petiorulu candu se pune in calciamente; — derivatu: *obellosu*,-a, adj., *pannosus*, *lacer*; plenu de *obelle*, si de aci: *peticosu*, *rupturosus*.

OBELLOSU,-a, adj., vedi *obella*.

OBERSIA, s. f., 1. (pronuntia *ober-sia*), *campus editior e valle sensim adsurgens*; campu, planetia ce se inaltia d'in una valle pre nesentite; 2. (pron. *ober-sia*), *fons*, *latex*; fonte, fontana, laticede, apa scaturiente in susu.

OBICEIU, pl.-e si *uri*, *usus*, *consuetudo*, *mos*, *meres*, *libido*, *cuplditas*; *usu*, *usantia*, *consuetudine*, *deprendere*, *invetiu*, *appucatura*, *appetitu*, *pornire*, *impetu*, *passione*, *cupiditate*, etc.; — derivate: *obicinuire*,-escu, v., *obicinuitoriu*,-toria, adj. s.; *obicinuitu*, part. sup., si: *obicinuentia*, s. f.; — covente de origine slavica.

OBICINUENTIA, *obicinuire*, *obicinuitu*, etc.; vedi *obicieu*.

OBIDA, s. f., *moerer*, *moestitia*, *tristitia*, *dolor*, *acerbitas*; *dorere*, *tristitia*, *intristatione*, *amaritione*, *acerbitate*, *meróre*, *mestitia*, *ánima amara*, etc.; — derivate: *obidare*, *obidu*, etc. si *obidire*,-escu, v., *contristare*, *moestare*, *moerere* vel *dolore afficere*; a *intristá*, *amarí*, *implé* de *amaru*, de *intristatione*, de *dorere*, de *morere*; *obidatu* si *obiditu*, part. sup.; *obidatura*, s. f., etc.; *obidosu*,-a, adj., plenu de *obida*.

OBDARE, *obidire*, *obidatu* si *obiditu*, *obiditura*, *obidosu*; vedi *obida*.

OBLADUIRE,-escu, v., *regere*, *regere*, *gubernare*, *administrare*; a *guberná*, *administrá*, *domní*, *regná*, *dominá*; — derivate: *obladuentia*, s. f., *regimen*, *regime*, *gubernu*, *administratione*; *obladuitoriu*,-toria, adj. s., care *obladesce*; *obladuitu*, part. sup.; — covente

de origine slavica de totu cadute in desuetudine.

OBLADUITORIU, *obladuitu*; vedi *obladuire*.

OBLANCU, s. m., *pila sellæ equariæ*; *globu*, *arcu allu sellei callului*: *oblanculu de d'inderetru se oppune cellui de d'inainte*.

OBLASTIA, s. f., cu sensulu de *obladuentia*, etc., perdute d'in consuetudine, ca si *obladuire*.

OLOGA, s. f., *novale*, *soli cessatio*; *cessatione* sau *lassare in repausu a unui pamentu de aratu*.

OBLICIRE,-escu, v., *audire*, *comperire*, *apprehendere*, *intelligere*; a *sentí*, *audi*, *intellege*, *leuá* in *mente*; — *oblicitu*, part. sup.; — dupo *Dictionariulu de Buda* coventulu ar fi formatu d'in *obliquus* = *oblicu*, inse d'in *cocce* de *Carpati* nu se aude acestu coventu.

OBLIRE,-escu, v., *aequare*, *explanare*, *complanare*, *dolare*; a *planá*, *complaná*, *netedí*, *nivellá*, *libellá*, *librá*, *ecilibrá*, *dolá*, *polí*, etc.; *oblitoriu*,-toria, adj. s., *oblitu*, part. sup.; *oblitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *oblire*; — *verbulu* cu derivatele e *essitu* d'in *oblu*,-a, adj., *rectus*, *directus*, *planus*, *aequus*, *nitidus*, *laevis*, *lenis*, *lentus*, *placidus*, *perspicuus*, *clarus*, *certus*, *verus*; *directu*, *dereptu*, *plannu*, *ecu*, *ecale*, *netidu*, *lenu*, *fora asperitati*, *lentu*, *molle*, *placidu*, *incetu*, *luminatu*, *invederatu*, *certu*, *addeveratu*; ca *adv.*, *oblu*: *directe*, *recte*, *recta*, *perspicue*, *clare*, *diserte*, *vere*, *genuine*, *distincte*, *nitide*, *laeviter*, *leniter*, *lente*, *commode*, *commodum*, *tantum quod*, *dereptu*, *dreptu*, *netidu*, *lenu*, *incetu*, *lentu*, *commode*, *fora pedica*, *cumu merge la ánima*, *fora supperare*, *luminatu*, *invederatu*, *addeveratu*, in *curatia* de *ánima*, etc.; ca *subst.* *oblu*, m. *reale*, *runcina*, *runcina*, *cutitionia*, *rindea*; — de unde *oblu*, ce a *datu* *tote* *coven-tele* d'in acestu *articlu*?

OBLITORIU, *oblitu*, *oblitura*, *oblu*; vedi *oblire*.

OBLUCASIU, s. m., *demin.* *ridiculu* d'in *oblocu*, s. m., *fericula*, *valva lignea fenestrae*; *tabla*, *valva* de *ferestra*, *ap- peratore* de *ferestra*; ca *demin.* d'in a-

cellu-asi *oblocu* se aude pe a locuri si : *oblocutiu*;—vedi si *oblonu*.

OBOLOCU, *oblocutiu*; vedi *oblocasiu*.

OBOLOJELA, s. f., fomentum, emplastrum, cataplasma; fomentum, emplastru, cataplasma, specia de apparatus medicale,—de la verbulu *oblojire*, -escu, fomentis fovere, a pone, applica fomite, emplastre, cataplasmate; *oblojitoriu*, -toria, adj. s., *oblojitu*, part. sup., *oblojitura*, s. f., actione si effectu de a *oblojire*;—covente straine.

OBOLOJIRE, *oblojitoriu*, *oblojitu*, *oblojitura*; vedi *oblojela*.

OBLONASIU, s. m., demin. ridiculu d'in *oblonu*, s. m., fenestras tabula; tabla de apperatu una ferestra de ventu si de alte pericle.

OBLONU, s. m., vedi *oblonasiu*.

OBLU, vedi *oblire*.

OBORIRE, (conj. simple : *oboru*, *obori*, *obore*, etc.), v., deſicere, deſcutere, delere, abolere; a dá diosu, a culcá la pamentu, a derimá, a deſicientiá, a abolí : a *obori* mai multe legi; — *oboritoriu*, -toria, adj. s., *oboritu*, part. sup.; — covente de origine si straina, si mai de totu eſſite d'in usu.

OBORITORIU, *oboritu*; vedi *oborire*.

OBOSELA, s. f., fatigatio, defatigatio, lassitudo; fatiga, fatigatione, defatigatione, lassitudine, langore; — d'in verb. *obosire*, -escu, defatigare, lassare, frangere, frangi, fatigari, defatigari, languescere, tabescere, a se fatigá, se defatigá, se desellá, languedí, tabesce, se frange; — *obositoriu*, -toria, adj. s., *obositu*, part. sup., *obositura*, s. f., — de origine straina.

OBOsIRE, *obositoriu*, *obositu*, *obositura*; vedi *obosela*.

OBOTU, s. f., velu = savonu de meressa pre la terrani.

OBRAJELLU, s. m. pl.-i, demin. d'in *obrazu*, genula;—*obrazu*, s. m. pl.-i, si -e, gena, mala, bucca, fecles, os, vultus, pudor; gena, bucca, facia, vultu, pudore, rossine : fara *obrazu*, *grossu de obrazu*; cu ce *obrazu* *vi face assemini fapte?* *obrazu* de cáne; nu ai *obrazu*; — de aci inco : *obraznicu*, -a, adj. s., impudens, insolens, arrogans, effrons, durí oris;

nerossinatu, impudente, insolente, arrogante, effronte,—de aci : *obraznicia*, s. f., calitate si fapta de *obraznicu*; *obraznicescu*, -a, adj., — *obraznicesce*, adv. : ce *obraznicesce* se *portal*—d'in *obraznicu* si verb. *obraznicire*, -escu, a fi *obraznicu*, mai cu potere in form'a reflexiva : a se *obraznicí*; part. sup., *obraznicitu*; — directu d'in *obrazu* esse verb. *obrazire*, -escu : a) ca transit. exprobrare, objurgare, reprehendere, increpare, a defaimá, batujocorí, injuriá; b) intr. si reflex. a se *obrazi* = a se *obraznicí* de mai susu; *obrazitu*, part. sup., — tote covente straine si de reprobato.

OBRIZIRE, *obrazitu*, *obraznicesce*, *obraznicescu*, *obraznicia*, *obraznicu*, *obraznicire*, *obraznicitoriu*, *obraznicitu*; vedi *obrajellu*.

OBREJA, s. f., terra editior, campus elatior et sterillior; terra, campu inaltu si sterpu.

OBRINTELA, s. f., inflammatio; inflammatione, inferbentare sau caldura, inflatura de morbu; — *obrintire*, -escu, v., inflammaré, inflammarí; a inflammaré si a se inflammaré, a apprende sau a se apprende, etc., *obrintitu*, part. sup., — covente straine.

OBRINTIRE, *obrintitu*; vedi *obrintela*.

OBROCIRE, -escu, v., pabulum vel avenam equo praeberé; a dá unui callu nutretiu sau avena; *obrocitu*, part. sup.; —verbu formatu d'in : *obrocu*, s. m. pl.-e, pabulum, avena, modius, pastione, nutretiu, avena, modiu=mesura de cereali.

OBROCU, s. m., vedi *obrocire*.

OBSCE, s. f., commune, communitas, multitudo, vulgus; commune, communitate, multime, vulgu; — de aci : *obsceſcu*, -a, adj., relativu la *obsce*; *obsceſce*, adv., in modu *obsceſcu*; *obsceſce*, s. f., communitate, multime, publicitate; *obsceſceſcu*, -a, v., divulgare; a divulgá : a respandí in vulgu, a publicá, a vulgá; *obsceſcitu*, part. sup., —covente straine, si superflue.

OBSCEſCE, *obsceſcu*, *obsceſceſcu*, *obsceſceſceſcu*; vedi *obsce*.

OBSE, interj., fors, forsan, ut puta,

puta, ni falleris; pote, se pote crede, de nu te inselli, — neconnoscutu, credemu, d'in coce de Carpati.

OBSTITARIU si *obsitasu*, s. m., miles dimissus; militariu dimissu licentiatu; — d'in *obsitu*, s. m. reale, dimissio, commeatu; dimissione, commeatu, licentia, volia datu unui militariu; — d'in germ. abschied; inse neconnoscutu in Romani'a libera.

OBUSIARIU, (reu *obusieru*); s. m., (dupo fr. *obusier*), tormentum bellicum majus; tormentu bellicu mai mare, machina bellica de arruncatu, mortariu de intorsu si arruncatu *obusa*, pl. d'in *obusu*, s. m., globus minor pyrio pulvere confectus; globu minore incarcatu cu pulbere de focu, bomba mica.

OBUSU, s. m. vedi *obusiaru*.

OCA, (pron. pre une locuri: *oca*, pl. *ocalle*, pre alte locuri mai romanesce: *oca*, pl. *oce*), s. f., (ὄκα = ὄλκη), quadrassus; pondu de patru libre sau litre = 1300 gramme fr.

OCACAIA, interj, sau s. f., vedi *ocaciela*.

OCACAIELA, s. f., ranarum clamor; clamore, sberetu de broscu, — forma in totu de reprobato care inse n'amu auditu neci una data; — mai de sufferitu e form'a *ocacaiu*, care se aude si ca interiectione si ca subst. f., d'in care apoi: *ocacaire*, -escu, v., coaxare, (fr. *coaxer*), a clamá, sberá, cantá ca broscu: *broscu* *ocacaiescu* si *ocacaiu*; — *ocacaitoriu*, -tória, adj. s., *ocacaitu*: part. subst.; *ocacaitulu* *brosceloru*: *ocacaitura* s. f., — forte probabile affine cu classiculu *coaxare*, póte corruptu *ocacaire* d'in *ococassare* sau *occocassare*.

OCACAIRE, *ocacaitoriu*, *ocacaitu*, *ocacaitura*; vedi *ocacaiela*.

OCARA, s. f., probrum, opprobrium, infamia, contumelia, dedecus; opprobriu, batujocura, injuria, insulta, offensa; parte rossinosa, obscena; — de aci: *ocarire*, -escu, v., exprobrare, dedecorare, objurare, corripere, conyielari, reprehendere; a esprobrá, injuriá, batujocuri, objurá, mostrá, infrontá; *ocaritione*, s. f., ca si *ocara*, inse acea-a mai energica de cátu acésta-a; *ocaritosu*, -a, adj., ple-

nu de *ocaritioni*; *ocaritoriu* -toria, adj. s., *ocaritu*, part. sup. subst.; *ocaritura*, s. f.; — nu se pare neci slavicu, cumu pretendu unii, neci tiganescu, cumu pretendu altii; ci probabile *ocara* e in locu de *ocara* = *ob-cara*, éro *cara* = *καρά*; asiá déro de scrissu si: *ocarire*, *ocaritione*, *ocaritu*, etc.; — de alta parte e affine cu adj. *ocaru* = *occaru*, -a, maculosu, pestritiu la facia; asiá si cu acestu sensu face allusione la gr. *καρά*.

OCARIRE, *ocaritoriu*, *ocaritosu*, *ocaritu*, *ocaritura*, *ocaru*; vedi *ocara*.

OCARMUIRE, -escu, v., deriv. *ocarmuitoriu*, -tória, adj. s., *ocarmuitu*, part. sup., vedi *carmuire* in Glossariu.

OCHIESELLU, adj., *fuscus*, *subfuscus*, deminut. d'in *ochiesiu*: *fete ochieselle*, *baiati ochieselli*, *ochi ochieselli*, *sprincene ochieselle*, *facia ochiesella*, *june ochiesellu*; — *ochiesiu*, -a, adj., *fuscus*, *subfuscus*, *badlus*, *spadix*, *rutilus*; *fescu* *subfescu*, *badiu*, *spadice*, *rutilu*, care, prin colore la peru, facia, ochi, etc., bate bene in negru: cu *sprincene ochiesie*, *callu ochiesiu*, *june ochiesiu*, *muliere ochiesia*; — affini cu *ochiu*?

OCHIESIU, -a, adj., vedi *ochiesellu*.

OCHIERE, v. si s. verbale, *ochietu*, part. sup. subst., *ochietura*, s. f., covente reu pronuntiate si scrisse, in locu de cari vedi in Dictionariu formele correcte: *ochiare*, *ochiatu*, *ochietura*, si mai correcte: *oclaru*, *oclatu*, *oclatura*.

OCIELLARIA, (pronunt. *otiellaria*, si aici si in tote urmatorie), s. f., *ociellariu*, -a, adj. s., *ociellaressa*, s. f. pers., *ociellire*, v. si s. verbale, *ociellitu*, part. sup., *ociellosu*, -a, adj., *ociellu*, s. m., *ocierire*, v. si s. verbale, *ocieriosu*, -a, adj., *ocieritu*, part. sup., *ocietaria*, s. f., *ocietariu*, -a, adj. s., *ocietaressa*, s. f. pers., *ocietire*, si s. verbale, *ocietitoriu*, -a, adj. s., *ocietitu*, part. sup. subst., *ocietosu*, -a, adj., *ocietu*, s. m., de cari vedi in Dictionariu formele celle mai correcte: *aciellaria*, *aciellariu*, -a, *aciellaressa*, *aciellire*, *aciellitu*, *aciellosu*, *aciellu*, *aciarire*, *aciaritu*, *aciariosu*, *acietaria*, *acietariu*, *acietararessa*, *acietire*, *acietitoriu*, -a, *acietitu*, *acietosu*, *acietu*.

OCINA, s. f., fundus internus domus;

locu internu allu curtei; *ocinicu*, s. m., *militoris adjutor mercenarius*; *servitoriu mercenariu la mor'a unui morariu*; — de origine slavica.

OCINICU, s. m., vedi *ocina*.

OCNA, s. f., *salisfodina*, *salifodina*, *salina*, *fodina*; *fodina*, *minera de sare*, *salina*, *fodina sau minera in genere*, unde se sapa ceva; in parte, *ocna* si *locu de punitiune grea pentru criminali si scelesti*; — *ocnasiu*, -a, adj. s., a) *care sapa la una ocna*; b) *cellu condamnatu la ocna*; de aci si : *ocnire*, v., α) *a lucra la ocna*; β) *a sedé in ocna ca condamnatu*; — *radicea se pare ascunsa sub slaviculu okopne de la okopat*.

OCNASIU, *ocnire*, vedi *ocna*.

OCOLIRE, -escu, v., *cingere*, *circumdare*; *vitare*, *devitare*, *evitare*, *ambire*; *circumire*, *circuire*, *per ambages ire*; a *cinge*, *incongiurá*, *impressurá*, *inchide*, *coprende*; a *evitá*, a *se departá*, *fugí*, a *flecte*, a *lua calle stramba*, a *face incurcaturi*, a *amblá prin ambage*, etc.; *ocolisiiu*, s. m., *circuitus*, *ambages*, *mersu pre departe*, *incongiurare*, *circuitu*, *apucare a laturi*; *ocolitoriu*, -a, adj. s., *ocolitu*, part. sup., *ocolitura*, s. f., *actione si effectu de ocolire*; — *ocolu*, s. m., (de unde tote celle precedenti), *orbis*, *circus*, *circuitus*; *caula*, *ovile*, *cors*, *aula*, *ambages*, *flexus*, *diverticulum*, *effugium*; *orbe*, *cercu*, *curte*, *gardu*, *ambage*, *flessu*, *abbatere*, *circuitu*, *effugiu*; — sub form'a *ocollu*, (ob — collum ?), *ocollire*, *ocollitu*, aru *lua facia romanica*, in *se pucinu* *probabile*.

OCOLISIU, *ocolitu*, *ocolitura*, *ocolu*; vedi *ocolire*.

OCROGU = *ocrugu*, s. m., *circus*, *circumscriptione*; *cercu*, *circumscriptione*, *tinutu*, *periferia*, *districtu*, etc.; — nu e *romanescu*, *déro d'in fericire cu totulu cadutu in desuetudine*.

OCOSIU, -a, adj., *prudens*, *seclerus*, *argutus*; *plenu de mente*, *preceputu*, *prudente*, *sciutoriu*, etc.; — cu totulu *neconnoscutu d'in coce de Carpati*.

OCROTELA, s. f., *favor*, *tutela*; *protectione*, *favore*, *apperare*, *sustentatione*, — d'in *ocrotire*, -escu, v., *favere*, *tueri*, *sustentare*, *morari*, *commerari*;

a *protege*, *sustentá*, *apperá*, *umbri*, *scuti*; — *ocrotitoriu*, -a, adj. s., *care ocrotisce*; *ocrotitu*, part. sup.; — *covente straine*.

OCROTIRE, *ocrotitoriu*, *ocrotitu*; vedi *ocrotela*.

ODAGACIU, s. m., *specia de lemn aromaticu indianu*, *agalochium* (ἀγάλλοχον), *lemn de aloé*, mai de preferitu aru fi *formele* : *agalochu* sau *agalochiu*, *agulociu*.

ODAI, s. f., *conclavium*, *conclave*, *cella*, *villa*; *conclaviu*, *conclave*, *cella*, *camera*, *incapere*; *villa*; — *odaitia*, s. f., *demin. d'in odaia*; *odaiasiu*, -a, s. pers., *famulus*; *servitoriu*, *camerariu*.

ODAIASIU, *odaitia*; vedi *odaia*.

ODALISCA, s. f., *muliere de haremu*, *muliere de casa turcesca*, mai *allessu d'in palatiulu sultanului*.

ODESDIA, mai *allessu pl. odesdie*, (cu s aspru sibilante), *vestis liturgica*, *vestimente liturgice*; — *barbarismu*.

ODIHNA, s. f., *quies*, *requies*; *repausu*; — *odihnire*, -escu, v., *quiescere*, *requiescere*; *pacare*, *tranquillare*, *sedare*; a *repausá*, *impacá*, *alliná*, *adormí*; *odihnitoriu*, -a, adj. s., *odihnit*, part. sup.; — *barbarismu*.

ODIHNIRE, *odihnitoriu*, *odihnit*; vedi *odihna*.

ODOBELA, s. f., *incarceratio*, *carcer*; *carcere*, *incarceratione*, *inchisore*; — si *dobela* in locu de *odobela*; — *barbarismi*.

ODOGACIU, s. m., vedi *odagaciu*.

ODOLENU, s. m., *nardus silvestris*, *valeriana officinalis*, *Linn. planta*; — *odolenu de monte*.

ODORBIREU, s. m., *administrato*, *provisior*; *administratoriu*, *provisoriu*, in *curtea unui proprietariu nobile la Unguri*. *Compara ung. udvarbiró*.

ODOROGA, s. f., *fractum vas*; *clamor*, *strepitus*; *ceva frantu si stricatu*; *vasu spartu*, cumu si : *gura sparta*, si de aci : *larma*, *clamore*, *sberitu*, *strepitu* : *odoroga de carrutia*, *odoroga de gura*, nu le mai *tacu odorogele de gure*; — *odorogire*, -escu, v., a *frange*, *sparge*, *strica*, si de aci : a *striga*, *sbera*, *vocifera*, *vorbí verdi si uscate*; *odorogitoriu*, -a, adj. s., *care odorogisce*; *odoro-*

gitu, part. sup., *odorogitura*, s. f.; — la alții se aude : *hodorôga*, *hodorogire*; la alții : *odorojire*, *odorojitoriu*, *odorogitura*.

ODOROGITORIU si *odorojitoriu*, *odorogitu* si *odorogitu*, *odorogitura* si *odorogitura*; vedi *odoroga*.

ODORU, pl.-e, munus, gemma, thesaurus; munu, daru munificu, gemma, thesauru, — mai allessu daruri de nuntă; (confere δῶρον).

ODOSU, s. m., *avena fatua*, Linn., specia de *avena* sau *ovesu*, *avena selbatica*.

ODOVAIENIA si *odovania*, octava cujnsdam festi; octav'a unei serbatoare; — *odovaire*, -escu, v., octavam festi celebrare, repeteri; a serbă octav'a unei serbatoare, si de aci : a repeti, a reitera, a redice; *odovaitu*, part. sup., *odovaitura*, s. f., — covente cu totulu cadute in desuetudine, (confere ὄδοος = octavus).

ODOVAIRE, *odovaitu*, *odovaitura*; vedi *odovaienia* = *odovania*.

ODRASLA, s. f., germen, palme, pullus, fetus, proles, surculus; germe, pullu, surcellu, fetu, mugura, prole, coltiu; — *odraslire*, -escu, v., germinare, pullulare, pullulescere; a germina, prolefică, procrea, impullia, pullula, incolti, mugura; *odraslitoriu*, -a, adj. s., *odraslitu*, part. sup., *odraslitura*, s. f., — covente straine cadute deplenu in desuetudine.

ODRASLIRE, *odraslitoriu*, *odraslitura*; vedi *odrasla*.

OFERLIRE, -escu, v., conviciari, contumeliă vel ignominia afficere; a convicia, injuria, batujocura, insulta, opprobria, incarca de opprobrie; *oferlitu*, part. sup., *oferlitura*, s. f.; — neconoscute d'in coce de Carpati.

OFERLITU, *oferlitura*; vedi *oferlire*.

OFILIRE, -escu, v., pallescere, languescere, tabescere; perire, mori; a palli, langi, languedi, tabesce, deperi, peri, mori; — *ofilitu*, part. sup., *ofilitura*, s. f.; — barbarismi.

OFILITU, *ofilitura*; vedi *ofilire*.

OGARCA, s. f., d'in m. *ogaru*, câne de iepori, leporariu, de aci si demin. *ogarutiu* si *ogarusiu*; si d'in *ogarca* de-

minutivu *ogarcutia*; — tote de origine straina si neconoscute.

OGARCUTIA, *ogaru*, *ogarutiu*; vedi *ogarca*.

OGASIU, s. m.; vedi *fagasiu*, *vagasiu*.

OGIGIRE, -escu, v., siccare, exsiccare, arefacere; a secca, ossecca = usca, dessecca, arde, frige; *ogigitu*, part. sup.

OGLINDA, s. f., speculum; speclu : a se uită in *oglinda*; metafor. *oglinďa apelor*; — *oglindare* si *oglindire*, v., mai allessu reflex. a se *oglinďa*, a se *oglinďi*, a se uită in *oglinda*; *oglinďatu* si *oglinďitu*, part. sup.; — *oglinďariu*, -a, adj. s., specularius; *speculariu*, care fabrica sau vende *specle*; *oglinďaria*, s. f., a) arte de *oglinďariu*, officina de *oglinďariu*; b) multime de *oglinde*, in specie : ornatu in case si alte locuri cu *oglinde*; — de origine straina.

OGLINDARE, *oglindire*, *oglinďaria*, *oglinďariu*, *oglinďatu*, *oglinďitu*; vedi *oglinďa*.

OGNA, s. f., vedi *ocna*.

OGODU, s. m., quies, requies; repausu, pace, tranciliatate; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

OGOIARE, v., (conj. simplu : *ogoiu*, *ogoi*, *ogoi*, etc., asiă si form'a : *ogoire* : *ogoiu*, *ogoi*, *ogoi*, etc.), lenire, sedare, tranquillare; leniri, sedari; a allina, impacă, imblandi; a se impacă, a se allina; — *ogoiatu* si *ogoiu*, part. sup.; — *ogoiu*, s. m., sphaeristerium, jocu de pila, de mince.

OGOIATU, *ogoiu*, *ogoiu*; vedi *ogoiare*.

OGORIRE, -escu, v., agrum proscindere; vervagere; a proscinde, a sulcă, intorce agrulu, a vervage; — *ogoritu*, part. sup., *ogoritura*, s. f., in fine *ogoru*, s. m., nevale, vervactum, ager preselsus, agru intorsu, vervactu, novale; — nu se pare neci ungaricu neci slavicu, ci corruptu d'in *agru* = ager.

OGORITU, *ogoritura*, *ogoru*, vedi *ogorire*.

OGRADA, s. f., septum, hortus; gardu, septu, locu inchisu cu gardu; — *ogradire*, -escu, v., sepi, a ingradă, ingardi, inchide; *ograditu*, part. sup.

OGBINJI, s. m. pl., fenum a pecoribus relictum, fenu sau parte de nutretiu lassatu de pecure, lapidatura d'in nutretiu.

OHAVNICIA, s. f., statu de *ohavnicu*; — *ohavnicu*, -a, adj., propriu, liberu, allu seu propriu, scutitu de verice dare, absolutu de verice impositu.

GINARE, *oinatu*, *oinatura*; vedi *oinaria*.

GINARIA, s. f., statu de *oinariu*, éro *oinariu*, -a, adj., erro, vagabundus, inere, piger; vagabundu, care âmbia fora capitâniu, fora lucru, inerte, pegru, batendu drumurile; — *oinarire*, -escu, v., vagari; a vagă, a amblă fora capitâniu, a bate callea, a nu se ocupă cu nemica utile; *oinaritu*, part. sup., *oinaritura*, s. f., inse si *oinatura*, s. f., d'in verb. *oinare*, *oinatu*, part. sup.; — se aude pre a locuri cu *h* initiale: *hoinare*, *hoinatu*, *hoinatura*, *hoinaria*, *hoinariu*, *hoinarire*, etc.

OISTE, (cu *s* aspru sibilante), sau *oisce*, s. f., temo, temone, pertica de care se injuga jumentele.

OIJIRE, vedi *ogigire*.

OJINA, s. f., mancare de séra; — *ojinare*, v., merendam sumere; a leuă merenda, mancare de séra; *ojinatu*, part. s.; — covente neconnoscute d'in coce de Carpati; se fia corrupte d'in *ajunare*, *ajunatu*, *ajunu*, etc. ?

OJOGU, s. m., *scepa furnaria*; matura de fornu, *pamatusu* de coptoriu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

OLACARIA, s. f., statu, conditione de *olacariu*, éro *olacariu*, s. m. pers. (f. *olacaria* si *olacaressa*), nuntius; nuntiu, cursoriu de nuntie; — amendoue essite d'in *olacu*, pl.-e, jumentu de posta, callu de posta, carrutia de posta.

OLACARIU, *olacu*; vedi *olacaria*.

OLAIRE, *olalaire*, *olaitu*, *olalaitu*, *olaitura*, *olalaitura*, *olaleu*; (vedi in Glos. interj. *ho*, *hoi*; confere si gr. ἀλαλάειν).

OLEARIA, s. f., *oleariu*, -a, adj. s., — *oleire*, v. si subst., *oleitu*, part. sup., *oleiosu*, -a, adj., *oleu* sau *oleiu* = *uleiu*, s. m., etc. vedi in Diction. formele mai correcte: *oliariu*, *oliariu*, *oliare*, *oliatu*, *oliosu*, *oliu*, etc.

OLOGIA, s. f., statu de *ologu*; — éro *ologu*; -a, s. pers., claudus, paralyticus; schiopu, lipsitu de petiore, paralyticu; metaf. *muzere ologa*, *faseoli ologi*, s. absol. *ologa*, *ologi*; — de aci: *ologire*, -escu, v., a face sau fi *ologu*; *ologitu*, part. sup. — *ologime*, s. f., multime de *ologi*.

OLOGIME, *ologire*, *ologitu*, *ologu*; vedi *ologia*.

OLOISA, s. f., *sedum album* Linn.; una planta.

OLOVINA, s. f., *xethum*, *cervisia*, *cerevisia*; *cervisia*, *cerevisia*, bere; — neconnoscutu inse d'in coce de Carpati.

OMACU si *omecu*, *omegu*, cumu si *omiacu*, *omiagu*, s. m., *aconitum napellus*, Linn., planta: *omegu galbinu* = germ. gifthehl, die wolfsmilch.

OMENETIU, -a, adj., *humanus*, *comis*, *urbanus*, *benignus*, *civillis*, *probus*, *honestus*; *umanu*, *omenosu*, *omenescu*, *blandu*, *clemente*, *urbanu*, *civile*, *onestu*, *probu*.

OMETOSU, -a, adj., vedi *ometu*.

OMETU, s. m., 1. *homium turba*, *hominibus abundans locus*; multime mare de ómeni, locu abundante de ómeni; — pl. in *e*: *omete*, pre candu pl. la armatoriulu 2 in *i*, cumu : 2. *nives a ventis congestae*, *nivium cumulus*, *nix*; neue accumulata de venturi, cumulu de neue, neue grossa, désa si profunda; — probabile essitu d'in *omu*, cumu invederédia sensulu de sub 1.; — *ometosu*, -a, adj., plenu de ómeni, si plenu de neue: *ierne ometose*, *curte ometosa*.

OMIACU, *omiagu*, vedi *omacu*.

OMIDA, s. f., *eruca*, specia de insectu ce devora nascentile fructe alle planteloru; — *omida de curechiu*, germ. *kehtraupe*; — *omidutia*, s. f., deminut. d'in *omida*.

OPACELA, s. f., actione de *opacire*, coventu cu forma erratica.

OPALETIU si *opaitiu*, s. m., la terani, modu de a lumină sér'a cu seu pusu in una tésta cu festilla; — *opaitiu* insemna si nasu de reu mirosu?

OPALITELLU, s. m., *lychnis*; specia de planta ce are flore rossia ca a focului.

OPARELA, s. f., vedi *oparire*.

OPARIRE, -escu, v., *aqua fervida per-*

fundere, amburere, lavare; a torná apa ferbente, a ferbe, a incaldí, a inferbentá, a frige; — *oparitoriu*,-a, adj. s., *oparitu*, part. s., *oparitura*, s. f., *oparéla*, s. f., tote barbare.

OPARITORIU, *oparitu*, *oparitura*; vedi *oparire*.

OPINCA, s. f., carbatina, pero, solea, sandallum; calciamentu terranescu d'in pelle, ce se léga de petioru cu curelle sau cu acie de tortu ori de pèru smulsu d'in codele calliloru : *opinc'a se dice si carbatina, perons sau peroniu, solia, sandaliu, dupo delicateti a forme si a lucrului, cumu si lussulu materiei, care nu e totu de a una d'in pelle mai multu sau mai pucinu cruda*; — *opincariu*,-a, adj. s., a) cellu ce pórtá *opince*; b) cellu ce fabrica sau vende *opince*; c) mai allesu ca adj., terranu, agreste, incultu, rude, rusticanu, laboratoriu, inurbanu, impolitu, incivile, aspru, etc.; — *opinca-ria*, s. f., a) lucru si negociu de *opinca-riu*, b) portu de *opincariu*, c) portare, cultura de *opincariu*; — de unde radiceu?

OPINCARIA, *opincariu*; vedi *opinca*.

OPINTELA, s. f., adoperatione, incordare de tote poterile, — coventu de respinsu chiaru numai pentru forma; — *opintire*,-escu, v., niti, adniti, conari, *operam dare*, a se incordá, a se adoperá, a si pune tote poterile, a se nisuf, a se frange, — in forma reflex. e mai energicu; — *opintitu*, part. sup.

OPINTIRE, *opintitu*; vedi *opintela*.

OPISU, s. m., registru de cancellaria; — strainu si pre deplenu cadutu in desuetudine.

OPREGU, pl.-e, *velum anterius vel posterius*; velu ce feminele punu pre de inainte sau pre d'napoi, — coventu, cumu se vede de sene, essitu din verb. *oprire*, ce vedi in Dictionariu; d'in acellu-asi fonte, fora inse neci unu respectu de correctionea limbei, e si forma : *opréla*, s. f., in sensu de *oprire* sau *opritura*, ce vedi in Dictionariu; si mai urrita e inse *oprelisce*, s. f., in sensulu ce s'a vedutu si la *opréla*; cumu si : *oprelnicu*,-a, adj., de assemine difforme, déro care se pote forte bene supplé cu *opritoriu* d'in Dictionariu.

OPRIMARE, v., in locu de *opprimere*, *oprimatu*, in locu de *oppressu*; vedi in Dictionariu : *opprimere*, *oppressu*; *oppressione*, *oppressivu*, *oppressoriu*; *op-punere*, *oppusu*, etc.

ORA, s. f., ales domestica, avls cohortalls, passere de curte, multime de passerii; — (affine cu $\delta\rho\upsilon\varsigma = \delta\rho - \upsilon\varsigma$).

ORANGUTANGU, s. m., *maximus simlus*, mare simiu, mare mimutia.

ORASELLU, s. m., demin. d'in *orasiu*, *oppidulum*; micu oppidu; éro *orasiu*, pl.-e, *oppidum*, urbs; oppidu, urbe cetate; de aci si : *orasianu*,-a, adj. s., *oppidanus*, *urbanus*, *oppidanu*, *urbanu*, *cetatianu*, cine sau ce siéde in cetate, urbe, oppidu, ce se tine de oppidu; — *orasianime*, s. f., multi *orasiáni*, toti *orasiánii* unui *orasiu*, locuitorii unui *orasiu*; *orasiántia*, s. f., calitate de *orasiánu*; *orasiánescu*,-a, adj. d'in adj. *orasiánu*, care e si subst.; — d'in acestu-a si *orasiánesce*, adv., *urbane*, *oppidan*, etc., — compara ung. *város*.

ORASIANESCE, *orasiánescu*, *orasiántia*, *orasiánime*, *orasiánu*, *orasiu*; vedi *orasellu*.

ORBANTIU (si *orbaltiu*), s. m., *erysipelas*, *erysipelate*, branca, flussione rossia, focu viu.

ORBENICE, adj. s., *caeculus*, *caecutiens*; camu cecu, camu *orbu*; — reu formatu d'in *orbu*.

ORBOTA, s. f., *textum denticulatum*, testura denticulata, ornamentu de camésie, mai allesu feminine : *dentella*, *dentura* sau *dentatura*.

ORCANU si *oraganu*, *uraganu*, s. m., *insana procella*, furiosa tempestade, nebona procella, spaimentatoria fortuna, mai allesu, si de regula, pre mare, pre oceanu.

ORDA, (si *horda*), s. f., *populus feras*, *milltum turba indisciplinata*; multime, multu poporu selbaticu, ceta de militari indisciplinati si depredatori.

ORDONARE, v. sis. verbale, *ordonantia*, s. f., *ordonatoriu*,-tória, adj. s., *ordonatu*, part. sup., — tote forme abbate de correctionea limbei, vedi celle correcte in Dictionariu : *ordinare*, *ordinantia*, *ordinatu*, etc.

ORDU, s. m., numeru de douedieci si cinci.

OENDUELA, *orenduire*, etc.; vedi *orinda*, *orinduire*, etc.

ORGOLIOSU, -a, adj., *superbas*, *superbu*, *mundru*; — *orgoliu*, s. m., *superbia*, *superbia*, *mundria*; — coventele se afla in unele d'in sororile limbei nostra, inse cu limb'a romăna nu consuna, si sunt si superfine.

ORINDA, s. f., *ordo*, *jussum*, *imperium*, *fatum*, *sors*, *commodum*, *commoditas*, *mala fortuna*; *ordine*, *commandu*, *imperiu*, *fatu*, *sorte*, *destinu bonu* sau *reu*, *commodu*, *incommodu*, *commoditate*, *bona* sau *rea fortuna*: *nu veti avé bona orinda*, *de nu veti avé si bona portare*; — *orinduire*, -escu, v., *ordinare*, *disponere*, *componere*, *collocare*; a *ordiná*, *dispune*, *compune*, *collocá*, a *pune* la *loculu* seu, a *regulá*; *orinduitoriu*, -a, adj. s., *orinduitu*, part. sup., *orinduitura*, s. f., inse: *orinduéla*, s. f. e forma incorrecta; — probabile co coventele d'in acestu articlu potu fi pucinu corrupte d'in classiculu: *ordine* = *ordo*.

ORINDUELA, *orinduire*, *orinduitoriu*, *orinduitu*, *orinduitura*; vedi *orinda*.

ORMEGHIA, s. f. *comitatus*, *comitatu*, *tinutu*, *judiciu*, *cercu*, *circumscriptione*; — nu se aude d'in cove de Carpati; — compara ung. *vármegye*.

OROPSELA, s. f., *repudiatio*, *rejectione*, *exsiliu*, *expulsio*, *proscriptio*; *repudiatione*, *reiectione*, *expulsione*, *essiliu*, *proscriptione*; — *oropsire*, -escu, v., in *exsiliu* *mittere*, *relegare*, *expellere*, *proscribere*, a *essiliá*, a *tramitte* in *essiliu*, a *relegá*, a *deportá*, a *espelle*, a *espulsá*, a *proscriue*; *oropsitcriu*, -a, adj. s., *oropsitu*, part. sup., *oropsitura*, s. f., etc., — tote aceste covente paru corrupte d'in gr. ἑξοπιστεῖν, ἑξοπιστεῖς, sau d'in simplulu: ὀπίσκειν, ὀπίσκεις.

ORTACIRE, -escu, v., *sociare*, *consociare*, *jungere*, *conjungere*, in *societatem* *attrahere*, *reconciliare*, *conciliare*; *sociari*, *consociari*, *conciliari*, *reconciliari*, a *sociá*, *consociá*, *conjunge*, *atrage* in *societate*, *conciliá*, *reconciliá*, *atrage*, *uní*; a *se uní*, a *se sociá*, a *se consociá*, *se concilia*, *se impacá*, etc.;

ortacitoriu, -a, adj. s., *ortacitu*, part. sup., *ortacitura*, s. f.; — celle precedenti essite d'in *ortacu*, -a, adj. s., *socius*, *comes*, *sodalis*, *sociu*, *comite*, *sodale*, *unitu*, *conjunctu*, — femin. nu numai *ortaca*, ci si *ortacitia*; — d'in *ortacu* si *ortacia*, s. f., *societas*, *sodalitas*, *societate*, *sodalitate*, *unione*, *fratia*, etc.; — cu intellessulu de *unione* se aude si forma pucinu correcta: *ortá*, *ortaua*, pl. *ortalte*; — barbarismi.

ORTACITORIU, *ortacitu*, *ortacitura*, *ortacia*, *ortacitia*, *ortacu*; vedi *ortacire*.

ORTU, s. m., numeru de diece parale; — barbarismu.

OSCHIGA, s. f., *lollum*, *bromus secalinus*, Linn.; *loliu*, *neghina*, *loliu* de *secara*, *loliu* *secarosu*; — se dice si *osiga*.

OSEBI, adj., *distinctim*, *seorsim*, *separatim*, *separatu*; si cu *de*: *deosebî*; — d'in *osebi* derivate: *osebire*, -escu, v., *separare*, *secernere*, *segregare*, *distinguere*, a *separá*, *segregá*, *distinge*, *despartí*, *despreună*; *osebitoriu*, -a, adj. s., *osebitu*, part. sup.; — covente straine mai de totu cadute in *desuetudine*; vedi si *deosebire* in Glossariu.

OSEBIRE, *osebitoriu*, *osebitu*; vedi mai susu *osebi*.

1 OSEDA, s. f., *pligne omentum*, *ossium plinguedo*; *grassu*, *omentu*, *grassime* de *omentu*, *grassime* de *osse*; — *osendosu*, -a, adj., *plenu* de *osenda*; — forte probabile co coventulu e formatu d'in *ossu*, si cere a fi scrissu: *ossenda*.

2 OSEDA, s. f., *damnatio*, *condemnatio*, *punitio*, *poena*, *multa*; *damnatione*, *condemnatione*, *punitio*, *pena*, *pedepsa*, *multa* sau *multeta*, *emenda* sau *amenda*; — *osendire*, -escu, v., *damnare*, *condemnare*, a *damná*, *condemná*, *puni*; *osenditoriu*, -a, adj. s., *osenditu*, part. sup.; — covente straine pre calle de cadere in *deplena desuetudine*.

OSENDIRE, *osenditoriu*, *osenditu*, vedi 2 *osenda*.

OSENDOSU, -a, adj., vedi 1 *osenda*.

OSERDIA, s. f., *industria*, *diligentia*, *opera*, *labor*, *nisus*, *sollertia*, *sedulitas*; *industria*, *diligentia*, *studiu*, *opera*, *labore*, *sollertia*, etc.; — derivate: *oserdiosu*, -a, adj., *industrius*, *dill-*

gens, studiosus, sollers, laboriosus, sedulas, industriu, industrius, diligente, studiosu, laboriosu, sollerte; — *oserduire*, -escu, v., niti, inniti, conari, contendere, operam dare, industriam vel diligentiam adhibere; a se adoperá, a se încordá, a si pune tote poterile, a se aplicá, a se dá la lucru; — *oserduitoriu*, -a, adj. s., *oserduitu*, part. sup., *oserduitura*, s. f., *oserduentia*, s. f. confere cu *oserdia* form'a : *oserduentia*, s. f., déro pre deplenu reprobate su forme: *oserdnicu*, -a, adj., si s. f., *oserdnicia*, cumu su de reprobatu si celle precedenti ca straine limbei române si cadute in deplena desuetudine; vedi si : *mila*, unde e invederatu co *miloserdia*, etc., intra si in coventele d'in acestu articlu.

OSERDIOSU, *oserdnicia*, *oserdnicu*, *oserduentia*, *oserduire*, *oserduitoriu*, *oserduitu*, *oserduitura*; vedi *oserdia*.

OSIGA, s. f., vedi *oschiga*.

OSTACA, s. f., obstaculum, obstaclu, pedica; — affine cu *obstaclu*.

OSTASCA, s. f., vedi *ostavca* = *otstavca*.

OSTASESCE, adj., militariter, in modu *ostasescu*; *ostasescu*, -a, adj., militaris, militariu, militarescu; *ostasime*, s. f., militum multitudo, multime de militari, de *ostasi*; *ostasire*, -escu, v., militare, a militá, militari, osti; *ostasitu*, part. sup.; *ostasim*, s. m., miles, ostariu, militariu; — tote d'in *oste*, de unde : *ostariu*, *ostianu*, *ostire*, etc., ce vedi in Dictionariu corecte, éro celle precedenti in acestu articlu au tote incorrecionea de limba, ce are *ostasim*, d'in care au essitu celle alte.

OSTAVCA, si *otstavca*, *ostasca*, s. f., militis dimissio, dimissionea unui militariu d'in armata sau militia; coventu venitu d'in Russi'a in seculu modernu.

OSTENELA, s. f., vedi *ostenire*.

OSTENIRE, -escu, v., fatigare, defatire, lassare; niti, adniti, operam dare, studere, conari, contendere, fatigari, defatigari; a fatigá, defatigá, lassá, de lassá; a se adoperá, a se încordá, a si pune tote poterile, a se fatigá, se defagá, se pune cu ánim'a la lucru, a suffeti; o-

stenitosu, -a, adj., d'in *ostenitione*, s. f., *ostenitoriu*, -a, adj. s., *ostenitu*, part. sup.; — *ostenéla*, s. f., e si mai de reprobatu de câtu tote celle precedenti.

OSTEZANU, -a, adj. s., suburbanus, suburbanu; d'in *ostezu*, s. m., suburbium, *suburbu*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

OSTOIRE, -escu, v., sedare, tranquillare, mitigare, pacare; a allená, impacá, imblandi; *ostoitu*, part. sup., *ostoitura*, s. f.; — covente straine.

OSTROVELLU, s. f., demin. d'in *ostrovvu*, éro *ostrovvu*, pl.-e, insula, insula; *ostrovuti*, s. m., deminutivu d'in *ostrovvu*; *ostrovianu*, -a, adj. s., insularius, insulariu, care locuesce in insula.

OTATELLU si *otratellu*, pl.-i, borago officinalis, Linn.; boragine officinale, planta.

OTAVA, s. f., fenam serotinum, sicclimentum; fenu serotinu, sicclimentu, renascere de érba, érba crescuta dupo prim'a falcatura sau cossitura; — *otavire*, -escu, v., rursus herbascere, subnasce, éro a resari érba, a se renasce; *otavitu*, part. sup., *otavitura*, s. f.

OTCA, s. f., vedi *volca*, *vutca*.

OTELU, s. m., (dupo fr. hôtel); casa pentru receptionea óspetiloru, ospitiu, ospitaria.

OTGONU, pl.-e, si *uri*, funis, rudens; fune, grossa fune, rudente.

OTIAPOCU si *otiapopu*, s. m., 1. lama, lamina, buccata; 2. paliu, culmu; — nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

OTICU, s. m., rallum; rallu, radiu, sapa.

OTIRNIA, *otrcnia* si *utrcnia*, s. f., (d'in *ὄρτρον*), officium matutinum; officiu matutinu, rogationi si cantari ce se facu demaneti'a inainte de inceputulu liturgiei.

OTRAVA, s. f., venenum, virus, toxicum, venenu, viru, tossicu sau topsicu; — *otravire*, -escu, v., vemenare, venenum praeberere; a venená, a invenená, invirá, intossicá, intopsicá; *otravitosu*, -a, adj., venenosu, virulentu; *otravitoriu*, -a, adj., *otravitu*, part. sup., *otravitura*, s. f.; — tote covente straine si superflue.

OTRAVIRE, *otravitosu, otravitu, otravitura*; vedi *otrava*.

OTREPA, s. f., si *otrepu*, m. mantele, mantile; mantele, mantile, cărpa, stergutóre.

OTRONU, s. m., *fanla; fune; vedi si otgonu*.

OVACHTU, s. m., vedi *obachtu*.

OVESU, s. m., forma corrupta in locu de *avena, avena*.

P.

PACALLA, s. (de regula m. *unu pacalla*, *multi pacalli*, dero si in fem. *una pacalla*, *multe pacalle*; lui *pacalla* e oppositu, d'in celle mai vechie tempuri, una alta persona ideale: *tandalla*, de care avemu se tractamu, ca se redicamu si tote assertionile puerili alle mai multoru docti straini),—in sensu forte largu si variu appare *pacalla*, pre candu *tandalla* pare cu multu inferiore, asiá co: 1. *pacalla*=*ridiculus, deridiculus, peridiculus, derisor, irrisor, cachinno, sannaio, ludius, mimus, scurra, lepidus, facetus, dicax, jocosus, hilaris, lascivus, ineptus, insulsus cavillator, nugax, nugator, fraudulentus, astutus, fallax, deceptor, mendax, vafer, subdolu, callidus*; unu *ridiculu, deridiculu, perridiculu, derisoriu, irrisoriu, risutoriu, sannione, ludiu, mimu, comicu, scurra, lepidu, facetu, dicace, jocosu, ilare, festivu, lascivu, ineptu, insulsu, nesaratu, cavillatoriu, nugatoriu, fraudulentu, insellatoriu, ammagitoriu, fallace, astutu, deceptoriu, mendace, mentionosu, subdolu, si altele ce aru poté espreme typulu lui *pacalla*: *pacalla si tandalla su doue mari nevolie; in nevolia te a bagatu pacalla, d'in nevolia se te scótia pacalla*; metaf. *nu te bagá cu pacallii in relatione*;—derivate: *pacalletiu, -a*, *histris, cavillator, scurra, sannaio, ridiculus, derisor, deceptor, etc.* (vedi mai susu); — *pacallire, -escu*, v., *deridere, irridere, cavillari, nugas agere, ineptire, jecari, circumvenire, decipere, a ride, deride, ir-**

ride, a inepti, a spune seccature, a jocurá, a ammagi, insellá; — pacallitoriu, -tória, adj. s., care *pacallesce*; *pacallitu*, part. sup., *nu pacalli, ca se nu fi pacalitu; pacallitura*, s. f., *ce de pacalliture spune*; — 2. *tandalla*, a) s. m., *unu tandalla, f., una tandalla; scurra, mimus, hystrio, lascivus, cavillator, derisor, ridiculus, ineptus, abjectus; riditoriu, batujocoritoriu, comicu, mimu, istrione, cavillatoriu, derisoriu, ineptu, de nemica; b) ca lucru: tandalla* = *nagae, ineptiae, res nihili, gerrae*; lucru de nemica, seccatura, nemica; — derivate: *tandallia*, s. f., calitate de *tandalla*; *tandallire, -escu*, v., *jocari, lascivire, nugar, deridere, irridere; a jocurá, lascivi, a ride, deride, irride; tandallitu*, part. sup., *tandallitura*, s. f.: *tandalliture seccature*.

PACALLETIU, *pacallire, pacallitoriu, pacallitura*; vedi *pacalla*.

PACHARNICIA, s. f., statu de *pacharnicu; pacharnicu*, s. pers., *pincerna, pocillator, a cyathis minister; pincernariu, cupariu, titlu de nobilitate*; — fem. *pacharnicéssa*, muliere a *pacharnicului*; — tote d'in *pacharu*, pl.-e, *poculum, cupa, calix, poculu, pocariu, cupa, calice*; — de aci demin. *pacharasu, pacharellu, pacharutiu*, s. m., *pocillum, callculus, pocilla*; — *pacharnicellu*, s. m., dem. d'in *pacharnicu*.

PACHARNICU, *pacharnicellu, pacharu, pacharellu, pacharutiu, etc.*; vedi *pacharnicia*.

PACHEBOTU, s. m., (dupo fr. *paquebot*), *navis tabellaria*; nave tabellaria, nave de espeditu annuntie (angl. *packetboat*).

PACHETARE, v., (dupo fr. *empaquer*), in fasciculum colligare; a legá in fasciclu; *pochetatu*, part. sup., — tote d'in *pachetu*, s. m., (dupo fr. *paquet*), fascis, fasciculus: *pachetu de epistole*, fasciclu de epistole, (confere si angl. *pack* si *packet*).

PACHETATU, *pachetu*; vedi *pachetare*.

PACINICESCE, adj., *pacifce*; — d'in *pacinicescu*, -a, adj., *pacifceus*, *pacificus*; *pacinicia*, s. f., pax, pacificatio, tranquillitas, pace, pacificatione, tranquillitate; — d'in *pacinicu*, -a, *pacifceus*, quietus, tranquillus; *pacificu*, *trancillu*; — *pacinicare*, -escu, v., *pacifceare*, sedare, tranquillare; a pacificá, impacá, alliná; *trancillá*; *pacinicitu*, part. sup.

PACINICESCU, *pacinicia*, *pacinicu*, *pacinicare*, *pacinicitu*; vedi *pacinicesce*.

PACLA, (pron. *pâcla*), s. f., *caligo*, *nubilum*; caligine, negura, mare intunericu; — *paclosu*, -a, adj., *caliginosus*, *nubilus*; plenu de caligine, de negura.

PACOSTE, s. f., *periculum*, *incommodum*, *detrimentum*, molestia, injuria, *infortunium*, *calumnia*, *incusatio*, *onus*; periclu, incommodu, detrimentu, damnu sau daunu, infortuniu, molestia, injuria, incusatione, imputatione, calumnatione, calumnia; sarcina, greutate, nevolia.

PADIA, (cu *d* sibilante), s. f., custodia, tutela, attentio, diligentia, vigilantia, vigilia, cura; custodia, tutela, attentione, leuare a mente, bagare de séma, diligentia, vigilantia, veglantia = veghiantia, vegla = veghia, cura; — de aci: *padire*, -escu, v., custodire, tueri, servare, conservare, protegere, defendere, eavere, parare, praeparare, coquere, coquulare, attendere, vigilare, curare, sibi eavere, preperare, festinare; a custodí, servá, conservá, protege, defende, defensá, apperá, cavé, garantá, assecurá, attende, lená a mente, bagá in séma sau de séma, a si cantá de sene, a veglá = veghiá, preveglá = preveghiá, curá; pro-

perá, festiná; a pará, prepará de alle manacii, a face de mancare, a ferbe etc.: *se ne padésca Domnedieu*; *padescete de catus'a blanda*; a *padí pecorele*, *vittellii*; nu m'am *paditu de misellii acelli-a*; *padescete-ti cas'a*, *copillii*, *mulieroa*, *pecorele*; — *paditoriu*, -*toria*, adj. s., *paditu*, part. sup., *paditura*, s. f., actione si effectu de *padire*; — form'a: *pasnicu* sau *pasnicu*, -a, adj. s., e de reprobatu; — *tôte* de origine straina.

PADRICA, s. f., *quadriga*; carru cu patru calli; — vedi form'a *cadriga* in Dictionariu, care e mai correcta de cátu *padrica*.

PADURELNICU, -a, adj., *silvester*; selbestru, padurescu; — noi nu scimu co se se dica undeva *padurelnicu*, si de certu, in loculu acestui-a, potu, cu dereptu, intra: *silbestru*, *padurescu*, *padureciu* etc. in Dictionariu.

PAFTA, (pron. *posfá*, pl. *pastalle*), *cingulum*, *fibula*; cingutóre, in specio, *pastalle* (de regula metallice) incingu partea cingutorei de de inainte.

PAGUBA, s. f., *damnum*, *detrimentum*; damnu, dauna, detrimentu, perdiare, prejudeciu; — derivate: *pagubasiu*, -a, attinsu de damnu, de detrimentu, de perdiare; *pagubire*, -escu, v., *damnum asferre*, *inferre*, *laedere*, *offendere*, *damnum pati*, *damno afflci*, *jacturam facere*; a face damnu, a vettemá, offende, a perde, a patí damnu; *pagubitoriu*, -*toria*, adj., s., care *pagubescce pre altulu* sau *pagubescce ensusi*; *pagubitu*, part. sup.; — de origine straina.

PAGUBASIU, *pagubire*, *pagubitoriu*, *pagubitu*; vedi *paguba*.

PAHUIU, s. m., *frutex*; frutice; — se vede a fi in locu de *paiau* d'in *paia*.

PAIA, s. f., *palea*; vedi in Dictionariu *palia*.

PAIANGINELLU, s. m., 1. *araneola*; araneola, micu *paianginu*; 2. una planta, germ. *kohl-lila*.

PAIANTA, s. f., *materiatio*, *materia* structura; *materia*; *materiatione*, *materiaria structura*, structura de lemnu impluta cu caramide; — *paiantare*, -*cdiu*, v., *materiari*, *lignum dolare vel coagmentare*; a *materiá*, a stringe lemnu, a fa-

brică lemnă, etc.; *paiantatoriu*, -*tória*, adj. s., care *paiantă*, (vedi si mai diosul *paiantariu*); *paiantatu*, part. sup., *paiantatura*, s. f., materiatura, materiatura, actione si effectu de *paiantare*, (vedi mai diosul *paiantaria*); — *paiantariu*, -*a*, adj. s., *materiarus*, *signarius*, *lignarius* *faber*, relativu la materia de lemnă, lucratoriu sau fabricatoriu de lemnă, fabricatoriu de lemnărie, lemnariu, tignariu; — *paiantaria*, s. f., materiatura, *ars materlaria*, materiatura, arte materiaria, lemnărie, tignărie; — *paianta*; d'in care tote cele alte forme, coventu se pare fauritu d'in *paia* = *palia*; (vedi *palia* in Dictionariu).

PAIANTARE, *paiantatoriu*, *paiantatu*, *paiantatura*, *paiantaria*, *paiantariu*; vedi *paianta*.

PAICU, s. m. pers., cursor, *præcursor*; cursoriu, precursoriu, rapidu cursoriu.

PAINGENELLU, s. m., planta, germ. *stengel vom asphodill*; — si: *paingaritia*, s. f., *arachnites*, planta; — ca si *paingienellu* de mai sus, si aceste nomine de plante pară trasse d'in *painginu*.

PAIESCE, s., f. a) multitudo *paleæ*, septum *paleæ*; multime de *paie*, curte sau gardu de *paie*; — de preferitu ar fi form'a: *paietu* = *palietu*; — *paisiu* si *pausiu*, s. m., de care vedi in Dictionariu, înseamnă inco: b) aridi graminis vel aridarum herbarum *acervus*, *acervu* de gramine sau de erbe aride; c) planta, germ. *rasenschmiele*.

PAIETU, *paisiu*; vedi *paiesce*.

PAIATA, s. f., longior *alveus* vel *tabula pistoria*; albia, capisteria, tablă mai lungă de fermentatu pane, germ. *walktrog*.

PAIUSIU, s. m., vedi *paiesce*.

PAJERA sau *pajira*, *pagira* si *pajura*, s. f., aquila, imperialis *avis*, signum; accera sau passere imperiale, semnu; — se pare a fi una corruptione d'in *passere*.

PAJISCE, s. f., *caespes*, *campus gramineus*, *gramen*, *pratun*; cespit, câmpu graminu sau graminos, tenera si molle erba, pratu, verdătie, verdătie de gradina sau de câmpu, — nu credem si fia d'in slavă *pajiti*, ci ceva formatu d'in *paia*, ca si *paiesce* de mai sus.

PAJURA, s. f., vedi *pajera*.

PALA, s. f., *pala*, *pala*, 1. e nu numai lopata, ca in Dictionariu; ci 2. e si: a) furca de paie, de fenu sau si de altele; b) lopata de coptoriu; c) lopata de aria; d) sapa; e) stipite, trunchiu, buștianu.

PALAMARIU, s. m., *funis*, *rudens*; fune, rudente, grossa fune; vedi 2 *palamariu*, in Dictionariu.

PALAMIDA, s. f., *serratula arvensis* *Linn.* planta; — nu credem si fia slavica; vedi si in Dictionariu *pallamida*.

PALANCU, si *palangu*, *palantu*, *palanu*, s. m., septum *tabulinum*; septu sau gardu de scandure, garduri de scandure; — vedi in Dictionariu *palanca*.

PALASCA si *plasca*, s. f., 1. funda; funda, cu care se arunca pêtre; 2. una planta, *alchemilla vulgaris*, *Linn.*

PALAVATICA, s. f., calitate, statu de *palavaticu*, -*a*; éro *palavaticu*, -*a*, adj. s., stultus, stupidus, insanus, domens, imprudens; stultu, stupidu, nebonaticu, nebonu, fora mente, imprudente; — *palavaticire*, -*escu*, v., insanire, a fi nebonu, a fi cu mentile perdute; *palavaticitu*, part. sup.

PALAVATICU, *palavaticire*, *palavaticitu*; vedi *palavaticia*.

PALAVRA, s. f., *vaniloquium*, *ventosa loquacitas*, *circulatoria jactatio*, *inanis jactantia*, *putida ostentatio*, *commentum*, *mendacium*, *fallacia*; *vaniloquentia*, *ventosa locacitate*, *deserta jactantia*, *vorbe secce*, *putida ostentatione*, *seccature*, *mentiona*, *fallacia*; — *palavrire*, -*escu*, v., gloriose loqui, se jactare et ostentare, splendide mentiri, inepte garrere, effatire, mentiri; a vorbi gloriose, a se jacta, a menti înfricosiatu, a latra verdi si oscate, a garbi mentioni, a se ostenta in vorbe secce; — *palavritoriu*, -*a*, adj. s., care *palavresce*; *palavritu*, part. sup., *palavritura*, s. f., actione si effectu de *palavrire*; — in se form'a: *palavragiu*, -*a*, adj. s., nu e plausibile; — d'in isp. *palabra*, si acestu-a d'in parabola, (*παράβολη*).

PALAVRAGIU, *palavrire*, *palavritoriu*, *paravritu*, *palavritura*; vedi *palavra*.

PALERU si *paliuru*, s. m., 1. *architectus*; architectu; 2. *operariorum praefectus*; prefectu, inspectoriu allu lucratoriloru sau operariloru; — d'in germ. bassu *poller*, déro neconnoscutu d'in coce de Carpati.

PALIERU, s. m., vedi *paleru*.

PALIMARIU, s. m., vedi in Glossariu *palamariu*, si in Dictionariu *pallamariu*.

PALINCA, s. m., vedi *palire*.

PALIRE, *-escu*, v., *pallere*, *pallescere*, uredine afflic; ferire, tundere; a palli, a arde de seccita, de arsur'a soarelui si de a brumei, frigului, gerului; a lovi, bate, pertunde; — *palitoriu*, -a, adj. s., *palitu*, part. sup., *palitura*, s. f.; — si form'a *palinca*, s. f., rachi, vinarsu, spiritu, etc., — neci unguresci, cumu pretendu unii, neci slavice, cumu sustinu altii, bu potu fi aceste covente, ci romanice cumu su date in Dictionariu, *palire*, *pallitu*, *pallitura*, *pallidu*, *pallore*, etc.

PALITIA, s. f., *pertica*, *fustis*, *baculus*; *pertica*, *vérge*, *vergella*, *fuste*, *bàtiu*, *paru*, *baclu*, *bastonu*; — forte probabile formatu d'in *palu* = *paru*, *palus*.

PALIVANIA, s. f., statu, fapta de *palivanu*; éro *palivanu*, -a, adj. s., *funambulus*, *funirepus*; *funambu*, *saltatoriu* pre funi; — de aci si : *palivanire*, *-escu*, v., a fi *palivanu*; — metaf. a *jocá*, a *ride*, a *ridiculá*; — *palivanitoriu*, -a, adj. s., *palivanitu*, part. sup. *palivanitura*, s. f.; — barbarismi.

PALIVANIRE, *palivanitoriu*, *palivanitu*, *palivanitura*, *palivanu*; vedi *palivanita*.

PALNIA, s. f., *infundibulum*; *infundiblu*, specia de vasu conicu de introdusu ligidu in altu vasu : cu *pálnie* se *baga vinu in buti*; — barbarismu.

PALOSIU, s. m., *gladius*, *gladius falcatus*, *pugle*, *pugilonculus*, *sica*; *gladiu*, *gladiu falcatu*, *pugnale*, *sica*; — barbarismu.

PALTIEU, s. m., *fustis*, *baculus*; *fuste*, *bàtiu*, *baclu*, *bastonu*, *paru*; — vedi : *palitia*, d'in care si *paltieu*.

PALUSTRADA, s. f., (dupo fr. *balustrade*, déro reu formatu), mai bene

ar fi : *balustrata*, care nu e de câtu part. de la *balustrare*, v., (fr. *balustrer*), a orná cu *balustre* sau *balustri*, singul. *balustru*, (fr. *balastre*), *columna* la *balustrata*, asiá co *balustra*, in locu de *palustra*, insémna una *columna*, ce se pune pre rédimii unui *septu*.

PAMATUFU si *pamatusiu*, pl.-e, *penicillus*, *peniculus*, *aspergillum*; *penicillu*, *aspergillu*, *basilicu*; in specie inse pentru : *cârpa* de stersu si *curatiatu*.

PAMBRIA, s. m., *tessutura* d'in lâna *merina*.

PAMFLETARIU, adj. s., vedi *pamfletu*.

PAMFLETU, s. m., (dupo fr. *pamphlet*), *ensorius* de rebus *politicis libellis*; *carte*, *libellu*, *libellu censoriu* sau *criticu* de *negotie* *politice*; — de aci si : *pamfletariu*, -a, adj. s., *cellu* ce scrie *pamflete*.

POMPONU, s. m., (dupo fr. *pompon*), *facutu* in modu *ineptu* in limb'a *nostra* care ar soná : *pomponiu* sau *pompone*, *muliebris apparatus*, *cincinni*; *mulierescu apparatusu*, *cincinni*, *mulieresci flori*.

PANACHIDA, (mutilatu d'in *pinachida* sau *pinachide*, de la gr. *πινάχιδας*, gen. *πινάχιδος*), s. f., *tabella scriptoria*; *tabella* de scrissu.

PANCARTA, s. f., (dupo fr. *pancarte*), *libellus publice affixus*, *libellus famosus*; *libellu* in publicu affissu, *libellu famosu*, *injuriosu*; — d'in gr. *πᾶν* = totu, si *χάρτης* = *carte*, *cartesa*.

PANCOVA, s. f., *pastillus*, *tractus*, *tracta*; *pastilla*, *pila*, *pilula*.

PANCREATE, s. f., (dupo fr. *pancréas*, d'in gr. *πᾶν κρέας* = tota carne), se dice in specie de *totu corpulu globulosu allu abdominelui*; — derivate : *pancreaticu*, -a, adj., (fr. *pancréatique* = *πᾶν κρεατικόν*), relativu la *pancreate*.

PANDASIU, -a, adj. s., in locu de *pandariu* in Diction., cumu e correctu si cumu se aude, de regula, in gu'ra *poporului*; inse *pandéla* nu e forma plausibile; pentru care vedi form'a : *panda* in Diction.; in acellu-asi cauta se intre si : *panditu*, part. sup. subst., d'in verbulu *pandire* in Diction.; asiá si : *pandi-*

tore=*panditoria*, ca subst. f. reale, ce serve ca *panditoriu*, ca ceva ce are *panda*.

PANFLETARIU, *panfletu*; vedi *panfletu*.

PANGARE, *pangaria*, *pangariu*; vedi *pangarire*.

PANGARIRE, *-escu*, v., *polluere*, *foedare*, *spurare*, *inquinare*, *contaminare*, *dedecorare*, *exprobrare*, *calumniari*; a *spurcă*, *intină*, *contamină*, *batujocură*, *dedecoră*, *desonoră*, *esprobră*, *calumniă*, *innegră*; — *pangaritione*, s. f., *pangaritoriu*, -a, adj. s., *pangaritu*, -a, part. sup., *pangaritura*, s. f.; — si *pangariu*, -a, adj. s., *pollutus*, *foedus*, *foedatus*, *spureus*, *contaminatus*, *dedecoratus*, *infamis*, *implus*, *pollutu*, *fedu*, *fedatu*, *intinatu*, *spurcu*, *spurcatu*, *dedecoratu*, *defamatu*, *infame*, *desonoratu*, *batujocuratu*, *fora Domnedieu*, *impiu*; — de aci si : *pangaria*, s. f., statu de *pangariu*; — in fine : *pangare*, adj. s., d'in care au essitu tote peno aci esposite, in sensu de : ce e *pollutu* si *spurcatu* : *nu amblă cu pangarile*, *co-ci te pangaresci*; *nu ve amnestecati cu pangarile*, *co-ci pangari ve fuceti*; — inse form'a *pangarela* nu e plausibile.

PANGARITIONE, *pangaritoriu*, *pangaritu*, *pangaritura*, *pangariu*, etc.; vedi *pangarire*.

PANGLICA, (altii dicu si *pantlica*), s. f., *taenia*, *fascia*, *llgula*, *vitta*, *lemniscus*, *taeniola*; *tenia*, *teniola*, *fascia*, *fasciōra*, *vitta*, *betta*, *cordella*; in specie, *panglica* espreme si vermale de stomacu, *teni'a*; — *panglicariu*, -a, adj. s., care fabrica sau vende *panglice*, femin. si sub form'a : *panglicaressa*; — *panglicaria*, arte de *panglicariu*; — demin. *panglicutia*; — se pare a fi essitu d'in germ. hand.

PANGLICARIA, *panglicariu*, *plan-glicutia*; vedi *panglica*.

PANTA, s. f., vedi *penta*.

PANTALONU, pl.-i, (dupo fr. *pantalón*, it. *pantaloni*); vedi in Dictionariu *pantalone*.

PANTOFLA, s. f. si m., *pantoflu* si *pantofu*, vedi in Dictionariu : *pantofaria*, *pantofariu*, *pantofu*.

PANUSIA, s. f., *involuerum*; *involueru*, *coperimentu*, *fasciōra*, in specie; *fasciōra* sau *papusia* de *papusioniu*; — se pare a fi essitu d'in acea-asi origine cu *papusia*.

PAOSU, s. m., *vinum sacrificale*; *vinu sacrificale*; — se pare a fi in locu de *pausu*, *repausu*, pentru *repausulu* mortiloru.

PAPARECU si *papareciu*, *paparetiu*, s. m., *tabularius*, *mercimoniorum minorum venditor*; *tabulariu*, *venditoriu* de merci menute, *mercifoliu*, *corruptu* in *marciafoiu*.

PAPARONA, s. f., *planta*, — germ. *kornblume*, *memithe* dupo Dict. *Barcianu*; — noi credemu, co e d'in acea-asi origine cu *papa*, *papare*, etc.; inse pre câtu scimu noi, *paparōna*, ca *planta*, se da mai vertosu la copilli morboosi de versatu.

PAPARUDA, s. f., *femina*, mai allessu si de regula, *femina tigana*; aceste *femine*, in numeru mai mare in *fia-care annu*, dupo *Pasci*, *jōca*, *salta*, mai allessu in *Aprile* si in *Maiu*, *incoronate* cu frondi, pre la casele *sateaniloru* si *urbaniloru*, si su udate de ai casei cu apa câtu de rece pre *corpurile* adornate cu frondi : *dupo saltare paparudele acceptadaruri de la ai casei, unde elle jōca*.

PAPIA (pron. *papia*), s. f., *demnitate* de *papa*= *pontifice* allu *Romei*; vedi *papatu* in Dictionariu; — *papistasiu*, -a, adj. s., si *papistasiescu*, -a, adj., sunt forme spurie, in locude : *papistu*, *papisticu*.

PAPIRU, s. m., vedi in Dictionariu *papyru*.

PAPRICA, s. f., *pipper*; *pipperu*, se dice inse si despre *ardeiu*; ero form'a : *papricasiu*, trassa d'in *paprica*, se applica directu la una specia de buccate facute cu *ardeiu*, — forma *pucinu* plausibile.

PAPUCARESSA, s. f., vedi *papucaria*.

PAPUCARIA, s. f., *maiestria* de *papucariu*; *papucariu*, -a, adj. s., (fem. si : *papucaressa*), care fabrica sau vende *papuci*; reu inse si : *papucasiu*, -a, in locu de *papucariu*; — *papucu*, pl.-i, a) *calceus*, *crepida*, *calcui*, *calcionu*, *pantofu*; b) una specia de *planta*, de care

vedi *blabornicu* in Glossariu, care se dîce si: *papuculu domnei*, — deminut. *papucutiu*, *papucellu*; — conventu turcescu?

PAPUCARIU, *papucu*, *papucellu*, *papucutiu*; vedi *papucaria*.

PAPURISCE, s. f., locu plantatu de *papura* sau de *papure* abundanti; — terminatione erratica, in locu de: *papuretu*, ca si *nucetu* d'in *nuci*.

1 PARA (pron. *pará*), pl. *paralle*, moneta d'in celle mai mîce de valore, astadi essita d'in usu, si supplenita prin *bannu*, *nummus*; — demin. *parallutia*, *mammulus*.

2 PARA, s. f., *flamma*; *flamma*, *vapaia*, focu mare; — nu credemu se fia de origine slavica, ci pote se stea in relatione cu gr. *πῶρ* = focu.

PARADA, s. f., (duo fr. *parade*), *pompa*, *apparatus*; *pompa*, *apparatu*; — in locu de *parata*, d'in part. *paratu* de la v. *parare*; vedi in Dictionariu.

PARADOSIA, s. f., vedi *paradosire*.

PARADOSIRE, -escu, v., a dá, a tradé, remitte in mánule cuiva; in Moldovia: a invetiá, a tractá, a propune, a dá invetiatura; part. sup. *paradositu*; — s. f., *paradosia*, (*παράδοσις*), remissione, traditione, transizione.

PARAFARE, *parafatu*, *parafernale*, *parafernalitate*, *parafernu*, *parafermose*, *parafrasare*, *parafrasatu*, *parafrase*, *parafrasticu*, *parafrastu*, *parafrinese*, *parafrasina*, *parafu*, *paralisare*, *paralisatu*, *paralise*, *paralizia*, *paraliticu*, etc., vedi in Dictionariu: *paraphare*, *paraphatu*, *paraphernale*, *paraphernalitate*, *paraphernu*, *paraphimose*, *paraphrasare*, *paraphrasatu*, *paraphrase*, *paraphrasticu*, *paraphrastu*, *paraphrenese*, *paraphrosyna*, *paraphu*, *paralysare*, *paralysatu*, *paralyse*, *paralytia*, *paralyticu*.

PARAGINIRE, -escu, v., relinquare, deserere; a lassá, delassá, a nu mai curá, desertá; part. sup., *paraginitu*: *agri paraginiti*, *casa paraginita*, *templu paraginitu*; — si: *paragina*, (pre a locuri *parangina*), s. f., a) desertum, vervactum, sell cessatio, novale; desertu, verice lassatu si incuratu, in specie: solu, câmpu, agru lassatu in repausu,

vervactu, novale; b) érba, planta odorifera, antoxantum nemorosum, Linn.

PARAIRE, *pariu*, *parautiu*, etc.; vedi *peraire*.

PARALEU, adj. s., dives, opulentus; divite, avutu, avutiosu, opulentu, care are câtu adjunge; — coventulu e d'in gr. *παρά* si roman. *leu*.

PARALLUTIA, s. f., vedi 1 *para*.

PARANGINA, s. f., vedi *paraginire*.

PARAPETTU, s. m., (d'in gr. *παρά* si ital. *petto*), *opperatore de peptu*, *rédiu de peptu*, muru care appera peno la peptu.

PARAPLEU, s. m., *umbrella*, *umbraculum*; *umbrella*, *umbracu*, *umbrariu*; in specie: *umbrella de plouia*; — (mutilatu d'in fr. *parapluie*, compositu d'in gr. *παρά* si fr. *plate*).

PARARE, (in form'a simpla: *paru*, *pári*, *para*, *se pare*, etc.), v., *palare*, *palls munire*; a muni cu *pári*, a bate *pári*; part. sup., *paratu*, s. f., *paratura*; vedi in Diction. *imparare* si *paruire*.

PARASINU, s. m., specia de planta, brizza medla, Linn.

PARASIRE, -escu, v., relinquare, derelinquare, deserere, valedicere; a lassá, delassá, desertá, valedice, a si leuá remasu de despartire; *parasitu*, part. sup., *parasita casa*, *parasiti parenti*.

PARATONERU, s. m., (duo fr. *paratonnerre*), reu formatu, in locu de: *paratonitu* sau *parafulmine*.

PARCALABIA si *purcalabia*, s. f., calitate, officiu de *parcalabu*; éro *parcalabu*, s. m., a) administrator, curator, provisor, administratoriu, curatoriu, provisoriu, prefectu; b) vectigallum coactor, perceptoriu, mai allessu allu satoru, comuniloru rurali alta data; c) carceris praefectus, prefectulu, inspectoriulu carceri, inchisorei; — inse astadi de totu cadutu in desuetudine intre toti Romanii; — (*pyrgolabu*?)

PARCANU, *parcare*, *parcatu*, *parchetare*, *parchetu*, etc., vedi *parcu*.

PARCU, pl.-e si -uri, forte vechiu in limb'a propria, si nu numai in tote sorile limbei nostra, ci si in celle straine, germana, anglese, etc., are camu a-cellu-asi sensu ce are in tote limbele

mentionate, adeco : 1. *septum*, (fr. *pare*), *septu*, locu vastu inchisu, unde su formose si placute selbe, unde su bestie selbatice; 2. in specie : *parcu de oui, de calli, de capre; in acestu parcu se afla multi aristii; parcu de peramblare, parcu inse si de tunuri*; — de aci : *a*) covente romanesce derivate d'in *parcu*, ca cea mai simpla forma si in limb'a nostra, adeco : *a*) *parcanire, escu*, v., si *parcanare*, marginare, claudere, a margini, a inchide in determinate margini; de unde : *parcanitoriu, -a*, adj. s., *parcanitu*, part. sup., *parcanitura*, s. f., *β*) verbulu *parcanire* a essitu directu d'in *parcanu, -a*, adj., si acestu-a d'in *parcu*, apoi leuatu mai allessu ca subst. m., *parcanu-lu*, pl., *parcane-le*, aplicatu in sensulu de : *α*') ora, margo, in genere : margine; *β*') in specie : margine de fornuri, de porte, antepagmenta; margine de muri, corona, corona, etc.; — *b*) covente ce su neologe in limba, si au lipse de correctioni : *α*) *parchetare*, v., (dupo fr. *parqueter*), *pavimentum facere tessellatum*; *contabulare*, a face podella cu scandure sau cu tesselle, a contabula, (vedi si *pardosire*); *β*) *parchetu*, s. m., (dupo fr. *parquet*), *α*') *pavimentum tessellatum*, *pavimentu tessellatu*, podella de scandure, mai allessu cu scandure bene lucrate; *β*') in specie : ferenses caucelli, curiae claustra, claustrulu sau claustrele, unde stau judicii; *γ*') camere despartite judiciloru, etc.; — in locu de *parchetare* si *parchetu*, cauta se intre, dupo celle formate de poporu d'in primulu coventu *parcu*, de unde adausse si correctioni, ca : *parcare*, v., (fr. *parquer*) : *a parcă ouile = a parcani ouile*, si de aci derivate bone : *parcatoriu, -a*, adj. s., *parcatu*, part. sup., *parcatura*, s. f.; — apoi : *parculare*, v., in locu de *parchetare* = a face pavimentu, podella, etc., cu derivatele : *parcatoriu, -a*, adj. s., *parculatu*, part. sup., etc.; in locu de *parchetu* va intra form'a part. *parculatu*, ca m., sau *parculata*, ca f.; — se potu forma si d'in *parcu* covente ca : *parcellu*, *parculu*, *parcone*, etc., cari potu leua multe insemnari d'in celle esposite mai susu.

PARDONARE, v., *veniam vel gratiam dare, propitiare, excusare, absolvere, remittere*; a dá *gratia*, a iertá, a propitiá, remitte, escusá, absolve, — dupo forma inse e fr. *pardonner*, in care nu pote intra prop. *par*, ci cea romanica *per*=*per*; asiá déro form'a correctá ar fi : *perdonare*, d'in care celle derivate : *perdonatoriu, -a*, adj. s., *perdonatu*, part. sup.; — inse si s. m., *perdonu*, *venia*, *gratia*, etc., in locu de *pardonu* = fr. *pardon*.

PARDOSELA, s. f., vedi *pardosire*.

PARDOSIRE, *escu*, v., *lapidibus vel lignis sternere*; a sterne cu petre, lemne si alte materie : *a pardosi baseric'a, ca-s'a, murulu*; — *pardositoriu, -a*, adj., *pardositu*, part. sup., *pardositura*, s. f. : *solide pardositure*; — inse form'a *pardosela* e de reprobatu; — (pare mutilatu *pardosire* d'in unu gr. *παράδειος*).

PARECHIARITIA, s. f., una planta dupo Dict. *Barcianu*, germ. *St. Peterskraut*.

PARFUMARE, *parfumaria, parfumarium*, *parfumatoriu, parfumatu*, — tote vorbe incorecte prin fr. *par*, de cari vedi in Diction. *profumare, profumaria, profumariu, profumatu*.

PARGA, (pron. *párga*), *parguire, parguitu*, etc.; vedi *perga*.

PARIGORISIRE, *escu*, v., *consolari*; a consola, mangaia; — *parigorisitu*, part. sup.; de si d'in gr. *παρηγορέω*, cu tote aceste-a form'a verbului nostru de admissu, d'in *paregoria*, (vedi in Diction.), ar fi *paregorire*.

PARMICU, (bene : *paremicu*), s. m. reale, cu sensulu de : *a paremia*, (vedi in Diction.), proverbii; *b*) cartea biblica a testamentului; — in origine adj. *paremicu, -a*, ce se attinge de *paremia*.

PARJOLIRE, *parjolu*; vedi *perjolire*.

PARMACLICU, s. m., *clathri, cancelli*; *concelli, clausura, gardu*; — *turcescu*?

PARMACU, pl. *-e*, *columella, columella*, paru, balustru, fora care nu se face gardu; — *turcescu*?

PARNASIA, s. f., specia de planta dupo Dict. *Barcianu*, germ. *das leberblümchen*.

PAROCA, s. f., *capillamentum*; *peruca*; vedi in Diction. *peruca*.

PARPARIRE, v., vedi *peraire*.

PARPARITIA, s. f., *turbó*; *turbine*, *vertetiu*;—nu e connoşcutu d'in coce de Carpati.

PARSECU, s. m., *scriniu*, *scriniu vitrarium*;—*scriniu vitrarium*;—neconnoşcutu d'in coce de Carpati.

PARTALESIU, si *partasiu*, -a, adj., *particeps*, *socius*; *participe*, *sociu*, *parteanu*;—inse *partalesiu* nu se aude d'in coce de Carpati, déro si *partasiu* are terminatione spuria.

PARTERU, s. m., (duo fr. *parterre*), cu sensulu de : a) *floralla*, *floralie*, in pl., locuri unde in gradina su seminate flori; in locu de *floralie* dicemu si *floraria*, de si are si alte intellesse; b) *planum theatri solum*, ex que *spectatores* *audiunt fabulas*, *planulu* de diosu *allu theatralui*, unde *asculta* *spectatorii dramatice*, *planulu terrenu*.

PARTICICA, s. f., in locu de *particella*, ce sciui toti Românii.

PARTIELA, s. f., forma erratica, in locu de *partitione*.

PARUMBELLU si *porumbellu*, *parumbu* si *porumbu*; vedi in Dictionariu *palumbu*.

PARURA, s. f., (duo fr. *parure*), *ornatus*, *ornamentum*, *mundus mullebris*; *ornatu*, *ornamentu*, mai *allessu* *ornamentu mullebre*;—form'a romanica ar fi *paratura*.

PARUSCETIU, s. m., *paxillus*, *deminutiv* d'in *paru*, nu inse *directu* d'in *paru*, oi d'in una forma *deminutiva* : *paruscu*, care pre *pucine* *locuri* se aude; vedi in Diction. *paruciu*=*parutiu*.

PARVA, (pron. *pârva*), s. f., vedi *parvu*.

PARVU, -a, (pron. *pârvu*; vedi in Dictionariu *parvu*), 1. adj. *parvus*, *micu*, *micutellu*, *pucinellu*, si *metaf. miser*, *vills*, *perditus*, *abjectus*; *miseru*, *misellu*, *vile*, *abjectu*, *perdutu*;—2. subst. f., *prostibulum*, *meretrix*, *lupa*, *scortu*, *prostibulu*, *meretrice*, *lupa*, *scortu*, *curva pelle rea* etc.

PASARE, v. *impers.*, *curae esse*, *cordi esse*, *interpasse*, *referre*, *graviter*

vel *molesle ferre*, *laborare*, etc.; vedi in Dictionariu : *pesare*, *pésa*, *pesà*, *pesá*, etc., cari su de plenu *correcte*, pre candu de totu *incorrecte* su : *pasare*, *passa*, *pasà*, *pasá*, etc.

PASATOSU, -a, adj., *mollis*, *farinosus*; *farinosu*, *molle*; éro *acestu-a* *formatu* d'in *pasatu*, s. m., care *insémna* : a) *ceva fertu*, ce e *pisatu* : *puls*, *pulticula*, *pulte*, *pulticla*, *zéma*; in specie : *pasatu cu lapte mai allessu meliu pisatu se face pasatu*; b) *nefertu*, a) *alica*, *glarea ferinea*, *ptisana*, *alica*, *glaria farinia*, *ptisana*; β) *millum*, *millum excoeriatum*, *meliu*, *meliu pellitu*, *escoriatu*;—*pasatu*, subst., ca si *pasatosu*, adj., *stau* in forme *nesuferite*, in locu de celle *correctu* *scrisse* : *pesatu* sau *pisafu*, *pasatosu* sau *pasatosu*, cumu se vedu in Dictionariu.

PASCHILLANTE (reu *paschilantu*), part. adj. d'in unu verb. *paschillare* = *carmina famosa*, *libellos probrosos facere*; a *face versuri infamose*, *injuriose*, *batujocuritórie*, *satyricae*, etc., de unde s. m., *paschillu* (duo it. *pasquille*), in sensu de : *dictierium*, *carmen famosum*, *carmen probrosum*, *maledicentia*, *libellus contumeliosus*; *dictieriu*, *vorbe mordaci*, *versuri infamose*, *batujocuritórie*, *libellu injuriosu*, *satyricu*;—inse in locu de *precedentile* forme, *occurru*, cu *acellu*-asi sensu, si : *paschinante*, part. adj. (it. *pasquinante*), d'in verb. *paschinare*, (it. *pasquinare*), de unde part. sup. *paschinatu*, in specie form'a fem. *paschinata*, (it. *pasquinata*), in *acellu*-asi *intellessu* cu *precedentile* : *paschillu*, de la verbulu *paschillare*; inse form'a cea mai bona e *paschinu*, s. m., (it. *pasquino*), nome datu unui *torsu marmoriu de gladiatore in Roma*, unde, de regula, se affigu *libellii famosi* sau *infamosi*, si de aci si : *paschinu*, synonymu cu *paschillu* sau *paschinata*;—forte probabile, co *paschinu*, it. *pasquino*, e *essitu* d'in *pasca*, it. *pasca* si *pasqua*, deci tote ca si *coventele*, ce *impreuna* cu *pasca*, se *coprendu* in Dictionariu, *canta* se se *inclina*, déro *vreu* se *capite* unu *locu* in Dictionariu, la *sanctele* *regule* alle *limbei* *proprie*, asiá co in locu de celle mai *susu* *scrisse*, vomu avé : *paschillante*,=pa-

schillante, pascillare = *paschillare, paschillu* = *paschillu, pascinare* = *paschinare, pascinatu* = *paschinatu, pascinata* = *paschinata, pascinu* = *paschinu*.

PASCHILLARE = *paschillare, paschillu* = *paschillu, paschinare* = *pascinare, paschinatu* = *pascinatu, paschinata* = *paschinata*; vedi *paschillante*.

PASLA (pron. *pâsla*), *paslaria, paslariu, paslire, paslitoriu, paslitu, paslitura*; vedi *pêsla*.

PASMA, s. f., 1. fasciculus; fasciclu, fasciôra; 2. farfar melloris sortis, fure de mai bona calitate.

PASSAGERU, -a, adj. s., (dupo fr. *passager*), viator, peregrinus; peregrinu, callatoriu, trecutoriu; — *passagiu*, s. m., (dupo fr. *passage*), transgressio, transitus, trajectio, transmissio, iter, via, trames, locus (scriptoris); transgressione, transitu, traiectione, transmissione, calle, carrare, trecutôre, locu, (buccata d'in unu scriptu), buccata, tractu, tractura, trassura, parte, passu, etc.; — desî coventele *passageru* si *passagiu* nu su dupo regulele limbei propria, ci s'aru potè corree d'in acellu-asi coventu: *passu* = *passus*, (d'in care si fr. *passager* si *passage*), in formele: *passatoriu, passariu, passaticu, passatu*, etc., vedi in Dictionariu *passare*.

PASSAGIU, s. m., vedi *passageru*.

PASSAURA, s. f., detritus pannus, quisquillae vel quisquilla, cento, lacer panniculus, peniculentum, vestis dilabida, peniculus, peniculum, penicillum; frecata, detrita pannura, buccata de pannura, peticu sfasciatu, peticu, peniculu, penicillu, cârpa, etc.

PASSERICA, s. f., demin. d'in *passere*; vedi in Dictionariu *passere* si *passarella*, etc.

PASSIA, s. m., pl. -i, dux, gubernator, administrator, praeter; duce, gubernatoriu, administratoriu, generariu, capitani, pretore, prefectu; — *passia*, s. f. officiu, demnitate de *passia*, provincia, regione, tinutu; — *passialicu*, s. m., officiu, demnitate, guberniu de *passia*, provincia, regione, tinutu, continuu; — co-vinte turcesci.

PASSIALICU, s. m., vedi *passia*.

PASTARNACU sau *pasternacu*, s. m., planta; *pastinaca sativa, L.*, vedi in Dictionariu *pastinaca, pastinacu*.

PASTRAMA, s. f., carne de oui, de boui, de capre etc., uscata.

PASTRAVU, si *pastrugu, pastruvu, pastruu*, s. m., truta; truta, pesce forte placutu; — se aude si cu e la syllab'a iniziale: *pestravu, pestrugu, pestruvu*, etc.

PASU (pron. *pêsu*), s. m., vedi *pasa*.

PATA, *patare, patatu*, etc.; vedi *pêta petare, petatu*.

PATABAMA, s. f., brachiata crates, arcera, gestatorium, feroulum, lectica; bracciata crate, arcera, gestatoriu, ferclu, lectica.

PATATU, s. m., convolvulus batatus; convolvulu batatu; — introdussu dupo fr. *patate*, ar fi se fia fem. *patata*, cumu su pómele romanesce.

PATIMASIU, -a, adj. s., *patiens*; egrotans, aeger; *patiente*, egrotante, egro, sufferente.

PATLAGEA, s. f., planta leguminosa: *patlagelle verdi, patlagelle venete*; — turcescu?

PATLAGINA, s. f., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ., *wegerich, spitzwegerich*.

PATRAULA, *patrola* si *patrula*, s. f., (dupo fr. *patrouille*), excubiae; custodia de nôpte, veglia; — *patrolare, patrolare*, mai bene pote *patrollare, patrullare*, (dupo fr. *patrouiller*), si totu asiâ subst. *patrolla, patrulla*, (ca si fr. *patrouille*), v., excubias agere; a veghiâ; — si form'a: *patrollu* sau *patrullu*, s. m. pers., miles circiter, militariu circitoriu, circuitoriu.

PATROLA sau *patrolla, patrolare*: *patrollu* sau *patrullu*; vedi *patraula*.

PATRONAGIU, s. m., (dupo fr. *patronage*), patronatus; patronatu, protectione, sustentatione.

PATBULA sau *patrulla, patrolare* sau *patrullare*; vedi *patraula*.

PAVA, s. f., *cuneus, angulus*; cuniu, ânglu, clinu, clinu de camésia.

PAVIANU, -a, s. m. f., *simius*, -a; simiu, -a, mimitiu, -a, mai allessu mare simiu.

PAVILONU; (mai bene *pavilione*, si mai bene *papilione*), s. m., (dupo fr. *pa-*

villon, formatu d'in lat. papillo), tabernaculum, tentorium praetorium, sedes quadratae structurae, navale vexillum, ambraculum; tabernacul, tentoriu, umbracul, umbrariu, vessillu navale, flammura navale; casa de structura cadrata, pretoriu, etc.

PAZA, *pasire, pasitoriu, pasitu, pasitura*; vedi *padire*.

PE, prep., mutilata d'in *pre*, permisa numai in vorb'a familiare.

PECELNICU, *pecetnicu, pecetlariu*; vedi *pecelluire*.

PECETLUIRE, *-escu*, v., signare, ob-signare, sigillare, obsigillare; a sigillá, obsigillá, pecetá; — *pecelluitoriu*, -a, adj. subst., *pecelluitu*, part. sup., *pecelluitura*, s. f.; — *pecetnicu, pecetnicu, pecetlariu*, -a, adj. s., si *pecetleu*; tote forme erratice, in loculu caroru-a vedi in Dictionariu: *pecete, pecetare, pecetariu*.

PECETLUITORIU, *pecelluitu, pecelluitura*; vedi *pecelluire*.

PECLA, s. f., pantiels vel dorsl care testa vel ad testum; carne de pantece sau de spate fripta sau pentru friptu, (vedi si it. *pecola*).

PECLA, s. f., calige, aestus; caligine, negura, arsura infricosiata; — *peclosu*, -a, adj., plenu de *pecla*, — slavicu?

PECLIVANIA, s. f., stata de *peclivani*; éro *peclivanu*, -a, adj. s., ludius, histrie, mimus, circulator, praestigiator, funambulus, seurre, ridiculus; ludiu, istrione, mimu, prestigiatoriu, funambul, seurre, bufone.

PEDELLU, s. m., appariter; apparitoriu, servitoriu de scola.

PEDESTALU si *pedestariu*, s. m., vedi in Diction. *pedestallu*.

PEDESTRASIU, s. m., pedester; pedestru; vedi in Diction. *pedestru*.

PEDISIA, *pedisiare, pedisiatu, pedisire, pedisitoriu, pedisitu, pedisitura, pedisiu, pediu*, etc.; vedi *impedisiare* in Glossariu.

PEDUCELLA, s. f., specia de planta, *orathaeus oxyacantha*, Linn.

PEDUCHIALNITIA, *peduchialnitiu*; vedi *peduchiaritiu*.

PEDUCHIARITIU, -a, adj. s., d'in *paduchiu* (vedi in Dictionariu *peduche*,

peduchiu, peduclu), relativu la *peduchiaru*, care face sau cauta si afla multi *peduchi*; insb in specie: *peduchiaritia*, insémna mai multe plante, dupo *Barcianu*: burzeldora, wegdistel, stachelwassernuss; — *peduchiaritiu* e nascutu d'in *peduchiaru* = *peduclariu*, -a, adj. s., relativu la *peduchiu* = *peduclu*, mai allessu la subst. m., *peduchiaru* = *peduclariu*, (vedi in Diction. *peduclariu*), specia de planta, dupo *Barcianu*: germ. *läuserkraut*, die *stephanskörner*; — *paduchiasiu*, -a, adj. s., relativu la *peduchiu* = *peduclu*, éro ca subst., *peduchiasiu* = *peduchioru* = *peducloru*, deminut., d'in deminutiv. *peduchiu* = *peduclu*; — *peduchia*, s. f., statu de *peduchiu*, multime de *peduchi*: *paduchia de lemnu* = *peduchia de cimici*; — *peduchime* = *peduclime*, s. f., multime de *peduchi*; — *peduchialnitiu*, -a, adj. s., relativu la *peduchiu* = *peduclu*, déro ca s. f., *peduchialnitia*, se applica la femina si la omu cu sensulu de: *plenu de peduchi*; acésta forma e contr'a regulei, si nu póte a fi admissa in limb'a correcte.

PEFUGARE, v., in *fugam dare*; a pune in *fuga*, a pune pre *fuga*, (de unde s'a si formatu acestu verbu extraordinariu).

PEIU, s. m., se dice de un callu: *badiu, spadix, gilvus*; badiu, spadice, gilvu, galbinu, rossiacu, etc.

PELCA, s. f., pila *typographica*; pila *typographica*, sullu de *typographia*; — *pelcaru*, -a, relativu la *pelca*, ca subst. m. pers., *typographu* ce manua *pelc'a*.

PELCU, (pron. *pélcu*), pl.-uri, grex, turba, copia, multitudo; grege, turba, trupa, copia, multime: *pélcu de passeru*; — slavicu.

PELERINA, s. f., (dupo fr. *pélerine*), velu, veste ce porta mai allessu mulierile, — d'in *pelérinu*, -a, adj. s., (dupo fr. *pélerin*), peregrinans, qui sacram peregrinationem obit; peregrinante, care visita locurile sáncte; — *pelérinagiu*, s. m., (dupo fr. *pélerinage*), pia peregrinatio, peregrinatione la sánctele locuri; — tote coventele su mutilate d'in

classicele : *peregrinare*, v., *peregrinante*, part. adj., *peregrinatione*, *peregrinu*,-a, adj., de unde si s. f., *peregrina*, de cari vedi in Dictionariu, co-ci formele impromutate d'in limb'a franceze nu convinu limbei noastre, cumu nu convinu neci : *aglu*, *agialicu*, etc., in Glossariu.

PELIA, s. f., dopu, astupu; gardu de pesci, cotetiu, etc.

PELTEA, s. f., pl. *peltelle*, congelata de pome : *peltelle de gutunie*, *de prune*.

PELTICAIRE, *pelticailoriu*, *pelticaitu*, *pelticire*, *pelticitione*, *pelticitu*, etc.; vedi *pelticu*.

PELTICU,-a, adj. s., balbus, blaesus, lingua haesitans, bamballo; balbu, blesu, incurcatu la limba, bambalion; — *pelticaire* si *pelticire*,-escu, balbutire, lingua haesitare, titubanter loqui; a balbuti, bobleti, a si incurca limb'a, a esita d'in limba, a tituba d'in limba; — *pelticailoriu* si *pelticailoriu*,-a, adj. s., *pelticitione*, s. f., *pelticaitu* si *pelticitu*, part. sup. subst., *pelticaitura* si *pelticitura*, s. f.

PEMSELU, s. m., vedi *pamatufu*.

PENELLU, s. m., penicillus, peniculus; *penicillu* sau *penicellu*, (vedi in Dictionariu).

PENICILLU, s. m., scalpellum, scalper pennarius; scalpellu, scalpru pennariu sau de penne; — demin. *penicillusu*, cātu se pote de reu formatu.

PENNIME, s. m., pennarum multitudo; multime de penne; — *pennitia*, s. f., demin. d'in *penna*, precumu si : *pennosu*,-a, adj., plenu de penne; — in fine : *pennisiora*, *pennutia*, totu deminutive d'in *penna*; (vedi in Dictionariu *penna*).

PEPELLE, s., peregrinus, vagabundus; peregrinante, vagabundu, percursoriu de multe popore.

PEPENETU si *pepinetu*, s. m., locu, aratura, térrina de *pepeni*; — inse *pepenisce*, s. f., e de reprobato; — *pepenosu* si *pepinosu*,-a, adj., plenu de pleni; — *pepiniera*, s. f., (dupo fr. *pépinière*, facutu d'in fr. *pépin* = grauntiu, sementia, etc.), seminarium, plantarium, seminariu, plantariu.

PEPINETU, *pepiniera*, *pepinisce*, *pepinosu*; vedi *pepenetu*.

PEPTENASIU si *peptinasiu*, s. m., demin. ridiculu d'in *peptine*; vedi in Dictionariu *peptinutiu*.

1 PERA, (pron. *péra*), s. f., (vedi in Diction. *pera*), aci insemnămu inco : a) *pere paduretie*, atātu in sensu propriu cātu si metaforicu; b) *péra de pamentu*, planta : *latyrus tuberosus* Linn. éro in Dictionariu de Buda : germ. *plattererbse*, *erdnuss*, *folgenscheln*; c) planta nomita si : *alluna de pamentu*, *solanum tuberosum*, Linn. Dictionariu de Buda : germ. *grundbirne*, *kartofel*, *erdästel*.

2 PERA (pron. *péra* sau *pira*), s. f., actio, postulatio, accusatio, delatio; actione, postulatione, accusatione, delatione, tragere in iudicata; — *perire* (pron. *pêrîre* sau *pirîre*), -escu, v., in jas agere, accusare, deferre, incusare, inermiare, calumniari, certare, lite certare, litigare; a trage in iudicata, a deferre, accusa, incrimina, calumnia, a se certa, a litiga; — *peritoriu*,-a, adj. s., actor, accusator, incusator, actoriu, accusatoriu, incusatoriu, tragutoriu la iudicata, etc.; *peritu*, part. sup., actus, accusatus, trasu la iudicata, accusatu; *peritura*, s. f., actione si effectu de *perire*; — *perisiu*,-a, adj. s., actor, accusator, delater, incusator, inermiator, actoriu, accusatoriu, delatoriu, incusatoriu, inermiatoriu, litigante, litigatoriu, etc.

PERAIELA, s. f., vedi 2 *peraire*.

1 PERAIRE,-escu, v., (cu e obscuru in syllab'a initiale), fluere, manare, a fluere, maná, curre; part. sup. *peraitu*; — d'in *pereu* sau *perriu*, s. m., rivus, rivulus, torrens; riurellu, torrente; de unde demin. ridiculu : *perriasu*, s. m., rivulus, *riusioriu*; — s'aru scrie mai bene *perrire*.

2 PERAIRE, (pron. e obscuru), -escu, v., crepitare, concrepitare, stridere, clamare, elamitare, inelamare, vociferari, ejulare; a crepita, concrepita, stride, clamá, elamita, vociferá, tipá, tinní etc.; — *peraitoriu*,-a, adj. s., *peraitu*, part. sup., *peraitura*, s. f.; — *ce su aceste peraiture?*

PERAITORIU, *peraitu*, *peraitura*; vedi 1 *peraire*.

PERARIA, s. f., officina, arte de *perariu*, cumu si multime de *pêru*; éro *perariu*, -a, (si f. *perarêssa*), adj. s., cellu se occupa a face *peri*, *erini*, pentru capite si alte obiecte; inse *perariu*, -a, ca adj., relativu la *pêru*.

PERCALINA, s. f., (dupo fr. *percaline*), pandia de bombacu lustrata; — d'in *percalu*, (pote mai bene *percala*, f.), s. m., (dupo fr. *percale*), pandia forte fina de bombacu.

PERDAFU, s. m., primu lucru, primu lustru, etc., metaforice: imputatione; — *perdafuire*, -escu, v., a dá *perdafu*, a face bonu inceputu; metaf. a imputá, mustrá, repretinde; *perdafuitu*, part. sup.; — barbarismi.

PERDENIA, s. f., *damnum*, *detrimētum*; *damnu*, *dauna*, *detrimētum*, *perdere*, *perdiare*, *incommodu*, etc.; — *tóta* form'a vorbei *perdenia* nu e plausibile.

PERGA, s. f., *primitiae*; *primitie*, prime pome ce se collegu sau se offeru: *primitie de uve*; — *perguire*, -escu, v., *incipere* *maturare* vel *maturescere*; a incepe a maturá sau a se maturá; — part. sup. *perguitu*; — *pergariu*, s. m., 1. *municipis*, *municipe*; 2. *municipium*, *municipiu*, *communitate*; 3. *civitatis administrator*; *administratoriu* allu cetatei sau communei, — fora inse se se confunda cu *perga* etc. — (*pyrgariu* = *pyrgarius*, d'in *pyrgos*, compara v. germ. *purger*, n. germ. *bürger*).

PERGAMOTA si *pergamuta*, s. f., *piramysium*, *pirum bergamium*, (fr. *bergamote*), specia de *pêra* forte deliciosa.

PERGARIU, *perguire*, *perguitu*; vedi *pêrga*.

PERGHELU, s. m., *circinus*; *circinu*, *compassu*, *instrumentu de proportione*; — *turcescu*?

PERGHIA, s. f., *peritica*, *vestis*; *peritica*, *vecte*, *jugu* sau *braciu de bilance*, etc.

PERIARIA, s. f., arte de *perariu*; éro *perariu*, -a, adj. s., relativu la *peria*, si ca subst. *perariu*, care face sau vende *perie*.

PERIORISIRE, -escu, v., *terminare*, *finire*, *definire*; a terminá, determiná,

fini, *definí*, *marginí*; deriv. *periorisitu*, part. sup., — d'in *periorisire*, *marginire*.

PERINDARE, (simpliciu in conjug. *perindu*, *perindi*, *perinda*, *se perinde*, etc.), v., *mutitare*, *permutare*, *invice* *mutare*, *alternare*, *variare*; a mutá, *scambá*, *permutá* *intre* *sene*, a mutá *impromutatu unulu* cu *altulu*, a *alterná*, a *variá*, a *scambá* *unulu* cu *altulu*; — *perindatoriu*, -a, adj., subst., *perindatione*, s. f., *perindatu*, part. sup., *perindatura*, s. f.; — (d'in *pe rindu*, ca si *pefugare*, d'in *pe fuga*).

PERIRE, *perisiu*, *peritoriu*, *peritu*, *peritura*; vedi 2 *pêra*.

PERIUTIA, s. f., *deminut.* d'in *peria*, ce vedi in *Dictionariu*.

PERJOLIRE, -escu, v., *flammare*, *inflammare*, *accendere*, *incendere*, *exardescere*, *incitare*, *exaltare*; a *flamamá*, *inflammá*, *flacurá*, *inflacurá*, *accende*, *incende*, *apprende*, a *incitá*, *escitá*; — *perjolitu*, part. sup.; — *perjolu*, s. m., *inflammatio*, *incendium*, *efflagratio*, *conflagratio*; *inflammatione*, *incendiu*, *inflacuratione*, *conflagratione*.

PERLEDIU sau *perlesu*, s. m. *transitus* *per sepes*; *transitu*, *trecere*, *intrare* *prin sepi*, *prin garduri*; — pote d'in *perlire*.

PERLEA, s. f. pl., *perlelle*; cumu si: *perléla*, *perleu*; vedi *perlire*.

PERLIRE, -escu, v., *arere*, *adurere*, *amburere*, *comburere*, *cremare*, *ustulare*; *eludere*, *decepere*; a *arde*, a *combure*, *cremá*, a *pune in focu*, a dá *focu*, *inflacurá*, a *bagá in focu*; a *elude*, *decepe*, *amagá*, *insellá*; — *perlitoriu*, -tória, adj. s., *perlitu*, part. sup., *perlitura*, — de aci si: *perlea*, s. f. pl. *perlelle*, *arsura*, inse metaf.: *elusione*, *deceptione*, *amagare*, *fallacia*, *insellatione*; — mai *pucinu* *plausibile* form'a: *perléla*, s. f., — *perláu* sau *perleu*, s. m., *lixivia*, *labrum liatearium*; *lessia*, *labru* sau *spellatoriu lintiaru*, *lavatura de vestimente de linu* sau *inu*; — de aci: *perluire*, -escu, v., *lixare*, *lixivia* *perluere*; a *lessiá*, a *lauá*, *spellá* cu *lessiá*; part. sup. *perluitu*, etc.; — de si *perluire* si *perláu*, etc., aru paré affini de aproape cu *perlire*, etc., totu potu fi affini cu *classiculu* *perluere*.

PEROSIARE si *perusiare*, v., a face *perosu*; part. sup., *perosiatu* si *perusiatu*;—d'in *perosu*, ce vedi in Dictionariu.

PERSIANA, s. f., (dupo fr. *persienne*), care nu e de câtu fem. d'in adj. *persianu*, -a, cu intellesulu de: elathrus persicus;—in genere in locu de fr. *jalousie*, fenestra cancellata, transenna, ferestra cancellata, transenna, ferestra sau perdella vergellata.

PERSONAGIU, s. m., (dupo fr. *personnage*), in acelluasi intellesu cu *persona*, ce vedi in Dictionariu.

PERUSIARE, *perusiatu*; vedi *perosiare*.

PERVASU, s. m., *tabulae margo*, corona, ora; *margino*, corona, ora, orbe, cercu, cadru, cadra; (compara *περσας*).

PESCERA si *pescere*, s. f., *specus*, spelunca, caverna, antrum; specu, spelunca, caverna, antru;—*pescerosu*, -a, *cavernosus*, profundus; *cavernosus*, profundus;—(*pescere* ar pôte fi mutilatu d'in *specus* prin unu abl. *specere*).

PESCHESIU, s. m., *donum*, munus; donu, munu, daru;—turcescu?

PESCHIARU si *peschieru*, -a, adj. s., *peritus*, habilis, dexter, callidus, astutus; peritu, preceptu, abile, desteru, callidu, astutu, dolosu;—turcescu.

PESCHIRU si *pesciru*, s. m., *mantele* mantile; stergariu, manstergura;—turcescu?

PESMA, (cu s aspru sibilante), s. f., una planta, *centaurea moschata*, Linn.

PESMETU, pl.-i, biscoptu: *pesmeti de armata*;—(compara *πέσμα*, dem. *πεσματίον*).

PESTRAVU, s. m., vedi *pastravu*.

PESTRECERE, (probabile d'in *pestrecere*, éro *pes* d'in *pe=per*, si *s=es=ex*), v., linqui, dellquium pati; a lessinâ a si essi d'in menti, a si perde poterile, a ammortî;—*pestrecutu*, part. sup., lessinatu, essitu d'in menti, fora menti, afora d'in menti, fora poteri, languidu, ammortitu.

PESTRITIARE si *pistritiare*, v., *variare*, vario colore distinguere, macula *variare*, pullis infuscare; a vergâ cu varie colori, distinge cu macule varie, a picallâ, vergâ, muscâ;—*pestritiatoriu*, -

a, adj. s., *pestritiatu*, part. sup., *pestritiatura*, s. f.;—*pestritiu*, -a, adj., (d'in care au assitu tote celle precedenti), *varius*, diversicolor, multicolor, maculis distinctus; variu, multicolore, diversicolore, maculatu, picallatu, vergatu;—de aci si alta forma: *pistruiu*, -a, adj., in acellu-asi sensu cu *pistritiu*, déro si in specie: rossiatu, cu macule rossiate, lentillosu; de aci si: *pistruia*, s. f. reale, macula de rossietia, picatella de rossiu;—(*pestriciu* ar fi potutu esi d'in v. *pingere* prin *pinstriciu*=*pistriciu*).

PESTRITIATORIU, *pestritiatu*, *pestritiatura*, *pestritiu*, *pestruia*, *pestruiu*; vedi *pestritiare*.

PESTRUGU, *pestruvu*; s.m., vedi *pastravu*.

PETA, s. f., *macula*; *macula*; metaf. *pete in sore*, *petele peccatoru*; *pete* in nestimate, in genere;—*petare*, -ediu, v., *maculare*, corrumpere, dedecorare, ignominia afficere; a maculâ, corrumpe, dedecorâ, incarcâ de ignominia, batujocori; *petatu*, part. sup., *petatura*, s. f.;—vedi si in Dictionariu: *pêta*, *petare*, *petatu*.

PETACA, s. f. si m., *petacu*, *nummus septem cruciferorum*; moneta de septe cruciferi;—nu e connotutu d'in coci de Carpati.

PETARE, *petatu*, *petatura*; vedi *pêta*.

PETEA, s.f., pl. *petelle*, ligula, timea; betta, cordella;—vedi in Dictionariu: *petella*.

PETINGINARE, *petinginatu*, *petingine*, *petinginosu*, ce tote vedi deplenu correcte in Dictionariu.

PETRANJELLU si *petrangellu*, s. m., ce vedi in Diction., observandu aci numai: *petrangellii cânelui*, dupo *Barcianu*, germ. die hundgleisse.

PETRACHIRU, s. m., mutilatu d'in *ἐπιτραχήλιον* = *epitracheliu*, devenitu apoi: *petrachiru*, *patrachiru*, stola.

PETRECANIA, s. f., *delectatio*, oblectatio, *gandiam*; *delectatione*, oblectatione, buccuria, gaudiu, pertrecere, pertrecu; metaforice: a si face *petrekania de ceva*; etc.;—form'a coventului *petrekania*, nu e inse in regula.

PIANO, s. m., vedi *pianu* in Dictionariu.

PIASTRU, s. m., pl.-i, *nummus argenteus hispanicus*, (fr. *plastre*, it. *plastra*, isp. *plastra*); moneta de argentu ispanica, applicata inse si la noi, cânduva in locu de monet'a leu.

PICARISIRE, -escu, v., (dupo fr. *piquer*, se *piquer*); *pungere*, *impungere*, *mordere*, *stringere*, *perstringere*; a *punge*, *impunge*; *morde*, *morsică*, *stringe*, *perstringe*, *piscă*, etc.; —inse in neci unu modu in corpulu propriu allu limbei nu pôte intră unu coventu ca *picarisire*, déco nu cumuva se va reduce la roman. *picare*.

PICATURICA si *picaturicia* sau *picaturitia*, s. f., tote relle demin. d'in *picatura*; vedi *picaturella* in Dictionariu.

PICATURIRE, -escu, v., *stillare*, *guttare*, *instillare*; a face *picature*, a *stillă* *instillă*, *guttă*; —*picaturitu*, part. sup. etc.; —inse ar fi mai bona form'a : *picaturare*, *picaturatu*.

PICHETU, pl.-e sau -urî, (dupo fr. *piquet*=*paxillus*), *expedita militum manus*; mâna de militari *espedita*, veglia de marginile terrei; —in fine : unu numeru de carti de jocu.

PICIOCA, s. f., cartofu, alluna de pamentu; —de acsi : *piciorca*, s. f., specia de planta, *bellanthus tuberosus* Linn.

PICIORANGU, pl.-e, *grallae*, *ligneus pes*; *gralla*, *gralle*, *petioru* de lemnu : *pre piciorange â nbla celli ce si au frantu petiorele*; *ambla pre piciorange si om:nii ce au petiorele sanitoze*; —*piciorangu*, e, de certu, d'in *petioru* = *picioru*; —nu e mai pucinu de lipse a espune formele tote, cîte se audu in gur'a poporului : *picioru* (la unii *chicioru*, la altii *cicioru*), cu derivatele : *piciorellu*, *piciorutiu*, *picioriusiu*, *picioroiu*, *pecioroniu*; in Dict. se afla : *petiolu*, *petioru*, *petiorone* si *petioroniu*, *petiorutiu*, *petiorusiu*.

PICIURA, s. f., plouia rece care inghiacia immediatu.

PICNIRE, -escu, v., *tundere*, *pugnare*, *verberare*; a *lovî*, *bate*, *tunde*, *pumnî*, *pumnă*; —*picnitu*, part. sup., *picnitura*, s. f., —pôte fi in affinitate cu *pugnare*, pôte si cu *picare*.

PICNICU, s. m., (dupo fr. *pique-nique* germ. *piknik*); ceva collectivu, ballu cu collatione de multi socii.

PICOTARE, (in forme de conjug. simple : *picotu*, *picoti*, *picota*, se *picote*, etc.), v., *dormitare*, a *dormită*, a *pică de somnu*, a *motia*; —*picotatoriu*, -a, adj. s., *picotatu*, part. sup., *picotatura*, s. f.

PICULLINA (forte probabile d'in unu masc. adj., *picullinu*, si acestu-a d'in *picullu*, de la *picu*), s. f., *major tibia*, (fr. *hautbois*), una tibia mai sonora, flauta sau flautu.

PIDALEONU, s. m., reu in locu de correctulu *pedaliu*, ce vedi in Diction.

PIESA, s. f., (dupo fr. *pièce*), *pars*, *particula*, *fragmentum*; *tormentum bellicum*; *nummus*; *litis instrumentum*; *opus*; *carmen*, *oratio*, *fabula*; *parte*, *particula*, *fragmentu*; *tormentu bellicu* sau *tunu*; *nummu*, *moneta*; *documentu*, *carte* de litigiu, *opu*, *scriptu*, *poesia*, *oratione*, *coventu*, *fabula*, *drama*, *buccata* de *jocatu*, de *representatu*; —inse celli ce amestica *piesa* cu *pedia* sau *pedica*, *esplicandu* : *piesa* = *casu*, *fortuna*, *nevoia*, etc., *insemnari* ce *covinu* la *pedica*, (de cari vedi in Gloss. la *impedisiare*), *confundu* doue *radicini* diverse; —fr. *pièce*, prov. *pessa* si *peza*, port. *peça*, isp. *pieza*, it. *pezza* si *pezzo*, med. lat. *petium*, affini cu *romanesculu peticu*.

PIFTIA, s. f., *recitura*, *buccatare* cu *alliu*, *alliata*, *alliatura*, sau *aiate*, *aiaitura*.

PIGULIRE, sau mai bene : *pigullire*, -escu, v., *pedetentim evellere*, *lbare*; a *smulge* *incetu*, a *smulge* cu *incetulu*, a *piscă*, a *leuă* unu *picu cîte unu picu*, a *leuă* *pre nesentite*; —*pigullitoriu*, -a, adj. s., *pigullitu*, part. sup., *pigullitura*; —*formatu*, de certu, d'in unu : *pigullu*, -a, adj., in locu de *picullu*, -a, adj. demin. d'in *picu*.

1 PIHA, s. f., *pluma*, *lanugo*; *pluma*, *lanugina*, *fulgu*, *pufu*.

2 PIHA, interj. phy, phui, phiha, fafae; phui, fui, fafe, etc., *interiectione* ce *espreme neplacere*, *grétia*.

PIHOTA, s. f., *peditatus*; *peditatu*, *pedestrime*, *infantaria*; —*pihotasiu*, s. m., *pedester*; *pedestru*; —*covente straine*.

PILAFU si *pilavu*, s. m., *condita jure*

orysa; otezu conditu cu zéma si untu; — coventu turcescu, fr. *pillau*.

PILGA, *pilcariu*; vedi *pêlca*.

PILCU, s. m., vedi *pêlcu*.

PILDA, s. f., exemplum, parabola, paradigma, similitudo; esemplu, parabola, paradigma, similitudine, assemînare; — *pildire*, -escu, v., per exempla, similitudines, figuras, translationes, teete, occulte, loqui; a vorbi prin es-semble, similitudini, assemînari, figure, tropi, pre departe, pre coperite, pre ascunse; *pilditu*, part. sup.; — si form'a : *pilduire*, -escu, v., exempla dare, ostendere, offerre, praeberre, castigare; a dá, arretá, pune înainte, ostende, offerí es-semble; a face cuiva esemplu, a face pre cineva esemplu, a castigá, corrige; — *pilduitu*, part. sup.; — coventu strafornatu d'in germ. *bild*, vechiu germ. *pild*.

PILIRE, si mai bene : *pillire*, -escu, v., lmare, polire, radere, pillare, furari pellem vel cutem detrahare; a limá, pillá, polí, rade, smulge, spoliá, furá, despoliá de pelle, a nudá, predá; — *pilitoriu*, -a, adj. s., *pillitu*, part. sup.; *pilitura*, s. f.; — vedi si : *pilla*, *pillare*, *pilatoriu*, *pillatu*, *pillatura* in Dictionariu.

PILNIA, s. f., vedi *pálnia*.

PILOTA, s. f., culcita plumea; culcita plumia, peploma de fulgi.

PILOTAGIU, s. m., vedi *pilotare*.

PILOTARE, v., navem gubernare, ducere, conducere; a guberná una nave, a fi *pilotu*; a duce, conduce prin locuri grele si neconoscute, a fi duce la calle; — *pilotatu*, part. sup.; — vedi *pilotu* in Dictionariu; — inse *pilotagiu*, s. m., (dupo fr. *pilotage*), nu convine limbei propria, mai bene convine *pilotatu-lu*, trassu d'in part. *pilotatu*, ca subst. m., ce espreme officiulu *pilotului*.

PILU, s. m., flagellum; flagellu, curella de batalia; — de aci si : *pilugu*, s. m., demin. órecare d'in *pilu*, si affine in sensu, adeco : clava, pilum, pistillum, malleus; maciucă, pilu, pistillu, malliu sau maiu, batutoriu, pisatoriu : cu *pilagele* se batu grânele in piue; *pilugele* servu a pisá verice; vedi se nu te adjun-ga cu *pilugulu* la capu; — de certu *pilu* e classiculu *pilum*, de unde apoi si *pi-*

lugu mai affine, prin sensu, classiculni confere si : *pilumen* = substantia pi-sata.

PILUGU, s. m., vedi *pilu*.

PIMNITIA si *pivnitia*, s. f., cella vinaria, cellare, cellarium; cella vinaria, cellaria, cellarium; — *pimniciora* = *pivniciora*, s. f. deminut.; — *pimnicariu* si *pivnicariu*, -a, f., si *pimnicarêssa* sau *pivnicarêssa*, cellarus, promus; cellarium, promu, provisoriu de cellarium; — (s'ar poté compará cu *pinentia*, (de la πίντις), locu pentru beuture).

PINDA, *pindire*, *pinditoriu*, *pinditu*, *pinditura*; vedi *panda*.

PINGEA, s. f., pl. *pingelle*, dimidia-ta solea, sartura, pannus; deceptio, fraus; semisolia, in specie : peticu, sartura, carpitura; si metaf. fraudo, deceptione, insellatione; — *pingellire*, -escu, v., sarcire, reparare; decipere, frustra-ri, a sarcí, carpí, repará; a frustra, decipe, insellá, ammagí; — *pingellitoriu*, -a, adj. s., *pingellitu*, part. sup., *pingellitura*, s. f.; — pote in locu de *pingella* de la *pangere*, de unde allu nostru *im-pingere*.

PINGELLIRE, *pingellitoriu*, *pingellitu*, *pingellitura*; vedi *pingea*.

PINTA, s. f., cupa : *pinta de vinu*.

PINTENARIA, s. f., arte de *pintenariu*; éro *pintenariu*, s. m., (f. *pintenaressa*), care fabrica *pinteni*, (vedi : *pintene*, *pintenare* in Dictionariu); — *pintenogu*, -a, care are una macula alba diosu la petioru, — de unde si : *pintenogía*, s. f., calitate de *pintenogu*; — inse in locu de *pintenogu*, *pintenogía* ar fi mai bene cu *a* de câtu cu *o* : *pintenagu*, *pintenagía*.

PINTENARIU, *pintenogía*, *pintenogu*; vedi *pintenaria*.

PINTOCU, -a, adj. s., abjectus, ineptus; abiectiu, ineptu, de nemica; — subst. reale, medietate d'in ceva forte micu.

PIONARE, v., (dupo fr. *pioonner*), a leuá *pionu*; — *pionatu*, part. sup.; — éro *pionu*, s. m., (dupo fr. *pien*), pedes, calculus; pedite, pedestru, calculu, nomini de jocuri cu figure, cumu : *rege*, *regina*, sau *siachu*, *dama*, etc.

PIPAICIOSU, reu in locu de *pipai-*

tiosu,-a, d'in *pipaire*, ce vedi in Dictionariu.

PIPARCA, s. f., *capsicum*, *capsicum annuum*, *Linn.*; *capsicu*, *capsicu annu*, ardeiu.

PIPASIU, s. m., *fumator*, *fumigator*, *fumatoriu*, *fumigatoriu*, *fumatoriu de tabacu*; — d'in *pipa*, (vedi : *pipa*, *pipare* in Dictionariu), reu formatu, mai bene ar fi *pipariu*.

PIPERASIU, s. m., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. *heissbeere*.

PIPERNICIRE,-escu, v., de regula : *refless*. a se *pipernici*, *languescere*, *ægrotare*, *attenuari*; a *langi*, a *ægrotá*, a se *attenuá*, a *deperi*; — *pipernicilu*, part. sup. : *vite pipernicite*, *capilli piperniciti*.

PIPERNITIA, s. f., *piperis*, *pyxis piperis*; *piperide*, planta ca si *piparca* de mai susu, (vedi si in Diction. *piperite* sau *piperide*; vedi si : *pipescu* in acellu-asi sensu); — *vasciuru*, *vasutin de piperu*, *triti piperis vasculum*.

PIPILICA, s. f., *gallina guttata*; *gallina guttata*; — se aude mai desu si in mai multe locuri cu *b* in locu de *p* : *bilica*.

PIPIRIGU, s. m., *scirpus*, *juncus*; *scirpu*, *juncu*, *papura*; — pre alte locuri *tiperigu*.

PIPOTA, s. f., *avium ventriculus*, *stomachus*; *stomachu*, *ventriclu de paseri*.

PIRCIRE, *pircitu*, *pircitura*; vedi *pirciu*.

PIRCIU si *pircu*, s. m., *hircus*, *caper*; *ircu*, *fircu*, *capru* : a *avé putore de pirciu*, a *puti a pirciu*, a *imperachiá pirci cu capre*; metaf. *desfrenatu*, *libidinosu*; — forte probabile *pircu*, de unde *pirciu*, e in locu de *fircu*, care se dice si in latin'a *hircus* in locu de *hircus*; — *pircire*,-escu, *inire*, *subire*; a *suf*, in speciale despre *pircu* cu *capra*, *déro* si despre alte animali; — *pircitu*, part. sup.; *pircitura*, s. f., *actione si effectu de pircire*.

PIRLOGA, s. f., si s. m., *pirlogu*, *soli cessatio*, *solum cessans*, *solum incultum*, *requietum arvum*, *incultus ager*, *vervactum*, *novale*; *solu in repausu*, *ces-*

satione de solu, *solu cessante*, *solu incultu*, *agru incultu*, *vervactu*, *novale*, *paragina*, *mai allessu* : *solu cessante si lussuriant*; — *pirlogire*,-escu, v., a deveni *pirloga* sau *pirlogu*; *pirlogitu*, part. sup., *pirlogitura*, s. f., *actione si effectu de pirlogire*, (vedi *paragina*).

PIROSTIA, (pre a locuri : *pirostiu* si *pirosteu*), *piroticu*, *pirotire*, *pirotitu*, *pirotitura*; — vedi in Diction. la : *pyro*; — inse form'a *pirotéla* nu e plausibile; pote se transformá in : *pyrotella*, *pyrotia*, etc.

PIBPIRIU,-a, adj. s., *debilis*, *languidus*, *objectus*, *villus*, *misellus*; *debile*, *languidu*, *abiectu*, *vile*, *misellu*; — pare in analogia cu coventele d'in precedentele articlu (*pirostia*, *piroticu*, *pirotire*, etc.), si a nome *pirpiriu* in locu de *pyrpyriu*, (de doue ori : $\pi\upsilon\rho\text{-}\pi\upsilon\rho$ = focu-focu).

PIRTE si *pirtia*, (cu *t* duru fora *sibilare*), s. f., *semita*, *callis*, *trames*, *vla pervia*; *semita*, *tramite*, *carrare*, *calle pervia*, *deschisa de necesse*, *de esemplu mai allessu prin neue*.

PIRVA, s. f., *antrum*, *specus*, *latibulum*, *ferae cubile*; *antru*, *specu*, *latiblu*, *cubile de fera*.

PISAGIRE,-escu, v., *verberare*, *tundere*, *contundere*, *ictibus vel pugnis contundere*; a *bate*, *verberá*, *contunde*, a *contunde* cu *icturi* sau cu *pumni*, a *sfermá*, *pisá*, *sparge*; — *pisagitoriu*,-a, adj. s., *pisagitu*, part. sup., *pisagitura*, s. f., *actione si effectu de pisagire*; — *trassu*, de certu d'in *pisare*; vedi si *pisalogu*.

PISALOGU si *pisalugu*, s. m., *pillum*, *plastillum*, *fistuca*, *pavicula*; *pilu*, *pistillu*, *fistuca*, *pavicla*, *batutore*; — directu d'in *pisare*, mai antânua : *pisalu*, sau mai bene *pisallu*, apoi : *pisallucu* = *pisallugu*, *pisallogu*, cu toté co ar poté stá mai bene : *pisullu*, *pisullucu*, *pisullugu*, *pisullogu*.

PISARIU, s. m., *scriba*; *scribu*, *scriitoriu*, *copistu*, *transcriptoriu*; — coventu slavicu deplenu cadutu in desuetudine.

PISCOIA, (*pisconia*, ca *augmentativu*, fem. d'in *pisconiu*, si *acestu-a d'in piscu*), s. f., *ductus*, *canalis*, *lingula*,

canaliculus; ductu, canale, canaliclu, lingula, mai allessu : canaliclu de cursulu farinei la mora; — *piscu*, s. m., prominentia, eminentia, cacumen, rostrum, temo, acumen; prominentia, eminentia, cacume, acume, rostru, temone; — de aci : augm. *pisconi* si demin. *piscullu*, *pisculletiu*, *piscusioru*, *piscutiu*; — d'in acelluasi fonte si : *piscuire*, -escu, v., a) proprie : a face *piscu*; b) metaf. de pulli mici : *piscuescu pullii pre essite d'in ouu*; — *piscutoriu*, -a, adj. s., *piscuitu*, part. sup., *piscitura*, s. f.

PISCONIA, *pisconi*, *piscu*, *piscuire*, *piscutoriu*, *piscuitu*, *piscitura*, *piscullu*, *pisculletiu*; vedi *piscoia*.

PISCU, *piscuire*, *piscutoriu*, *piscutu*, *piscitura*; vedi *piscoia*.

PISDA, s. f., *cunnu*, *vulva*; *cunnu*, *vulva*, membru genitale allu feminei.

PISIATIOSU, sau mai bene *pissiatiosu*, (vedi in Dictionariu : *pissiare*, *pissiatoriu*, *pissiatu*), -a, adj., espusu la *pissiatu*; — *pissiatore*, s. f., (trassn d'in *pissiatória* de la *pissiatoriu*), locu secretu de *pissiatu*; — *pissioticu*, -a, adj. s., applicatu a *pissia*, mai allessu in lectu, in patu : *multi copillii su pissiotici*; — se dice, pentru amendoue sessese, si numai in fem. *pissiotica*, si abbreviatu : *pissiotica*; — in acelluasi sensu si : *pissiolicu*, -a, pote mai bene : *pissiollicu*, -a, si pentru amendoue sessese : f. *pissiollica*, si abbreviatu : *pissiolca*.

PISLA, s. m., subcoacta, coactilla; materia de pèru sau lâna, pisata fora se fia tessuta, mai allessu lâna forte molle si delicata (fr. *feutre*, *molleton*; germ. *filz*); — *pislaria*, s. f., arte de *pislariu*, *pislariu*, -a, adj. s. fem., *pislurêssa*, — care fabrica *pisla*; — *pislire*, -escu, v., a face, fabrica *pisla*; *pislitoriu*, -a, adj. s., *pislitu*, part. sup., *pislitura*, s. f., actione si effectu de *pislire*.

PISLARESSA, *pislaria*, *pislariu*, *pislire*, *pislitu*, *pislitura*; vedi *pisla*.

PISMASIU, adj. s., vedi *pismataretiu*.

PISMATARETIU, -a, adj. s., *invidas*, *invidiosus*; — *invidu*, *invidiosu*, *pismo*, -a, adj., d'in *pisma*; — in fine : *pisma*, -a, adj. s. = *pismariu*, *pismatariu*.

PISOPU, s. m., *arena*; *arena*; vedi si : *nasipu*, *nesipu*; — inse neconnoscutu d'in coce de Carpati.

PISSICUTIA, s. f., demin. d'in *pissica*, cumu si : *pissoiasiu* = *pissoniasiu*, s. m., demin. d'in *pissoniu*; vedi in Diction. *pissica*, *pissoniu*.

PISTELA, s. f., vedi *pistire*.

PISTIRE, -escu, (cu s aspru sibilante), v., *manare*, *sudare*, *stillare*, *flutare*; a *manâ*, *sudâ*, *stillâ*, *picâ*, *picurâ*; — *pistitoriu*, -a, adj. s., *pistitu*, part. sup., *pistitura*, s. f., actione si effectu de *pistire*; — *pistêla*, s. f., care forma inse nu e plausibile.

PISTIRI, s. pl. f., vedi *piftia*, — pote in locu de *pistia*.

PISTORNICU, pl. -e, *sigillum* quod panibus liturgicis imprimitur; *sigillum* impressu pre pâne liturgica; *sigillum* pre oblata; — (ar poté fi derivatu de la *pistor*).

PISTRITIARE, *pistritiatu*, *pistritiu*, *pistruiu*, etc.; vedi *pestritiare*.

PITA PORCULUI, s. f., (*pit'a porcui*), specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. das *schweinsbrod*, dupo Dict. de Buda : *cyclamen*; — *pit'a vaccei*, s. f., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. der *mooschamm*.

PITACU = *pittacu*, s. m., vedi in Dictionariu *pittaci*.

PITARCA, s. f., specia de planta, lat. *elathrus*.

PITICU, *pitigaiare*, *pitigaiatu*, *pitigoiu*, *pitigusi*, etc.; vedi *pistire*.

PITIRE, -escu, v., *abscondere*, *recondere*, *celare*, *occulere*, *occultare*; a *ascunde*, *rescunde*, *celâ*, *occultâ*; — *pititoriu*, -a, adj. s., *pititu*, part. sup. : *toti pititi*, *pititulu nestimateloru*, in *pititulu culpabiloru*; — *pititura*, s. f., actione si effectu de *pitire*, — vedi si : *pitullare*, *pitullire*, *pitullusiu* in Dictionariu; — inse de certu, analoge su si urmatóriele cu precedentile : mai antânium supponem form'a cea mai simpla : *pitu*, -a, adj., analogu cu *picu* (vedi : *picu* in Diction.), cu sensu speciale de : *tenus*, *parvas*, *minutus*, *nanus*, *reconditus*, *occultus*, *secretus*, *pygmæus*, *imperceptibilis*; *suptire*, *suptirellu*, *micu*, forte *micu*, me-

natu, nanu, ascunsu, occultu, secretu, pygmeu, imperceptibile, *pititu*, nevedutu; — de aci: *piticu*,-a, adj. s., déro mai vertosu ca subst. in intellesu de: *micu*, *forte micu*, *menutu*, *nanu*, etc., a) adj., *fete pitice*, *arbore piticu*, *rege piticu*, — metaf. *ánima pitica*, *duce piticu*, *pitici nobili*, *pitica intelligentia*, etc., β) subst., α') in genere: *unu piticu de copillu*, *unu piticu de invetiatu*, *unu piticu de rege*, *pitici de nobili*, *pitici de arbori*; *pitice de cogite*, *de sentimente*; β') in specie: *piticu*, *nanu* oricare; *piticu*, ca pesce: *déro sunt si pitici mai mari*, (confere fr. *petit*, nostru *petica*, *peticu*, *pitullare*, *pitullice*, etc. in Diction.); *piticire*,-escu, v., a face *piticu*, *piticulu*, part. sup., — *pitigaiare* = *pitigaliare*; v., (form'a: *pitigaiu* sau *pitigatu* si *pitigaiedi* sau *pitigaliedi*), a suptirá, micusiorá suptiliá, micí, minuí; *pitigaiatu*,-a, part. sup., inse si ca adj., suptire, suptirellu, tenue, etc.; *pitigaiatura* sau *pitigaliatura*, s. f., statu de suptire, etc.; — *pitigoiu* = *pitigoni*, adj. s., α) adj., macru, debile, scursu de poteri, anhelus, languidu, ammortitu: *pitigonie cogite*, *menti pitigonie*; β) subst. α') *aegithalus*, *apiastra*, (germ. *meise*, fr. *mésange*), *egithalu*, *apiastra*; β') *pitigoni* mare, dupo *Barcianu*, germ. *kolmeise*; γ') *pitigoni* *micu*, dupo *Barcianu*, germ. *splegelmeise*, *blaumeise*; δ') *pitigoni* *codatu*, dupo *Barcianu*, germ. *siegelmeise*; ε') *pitigoni* *cu cresta*, dupo *Barcianu*, germ. *keppmeise*; ζ') *pitigoni* *selbaticu*, dupo *Barcianu*, germ. *dammelse*; η') *pitigoni* *venetu*, dupo *Barcianu*, germ. *mehlmeise*; θ') *pitigoni*, *suggillatie*, *suggillatione*, *suggillu*, *vulnu* prin ictu; ι') *pitigoni*, *carbone*, *carbunculu*, etc.; — alta forma, cu accelle-asi sensuri: *pitiguciu*,-a, adj. s.; — inse *pitigusiu*, pare a fi unu addeveratu demin. d'in unu *pitigu*, éro *pitigoni*, de si cu forma augm. are intellesu demin.; *pitigu* inse e in locu de *piticu*, (vedi mai susu).

PITITORIU, *pititu*, *pititura*, etc.; vedi *pitire*.

PITLIGIANA si *pitlingiana*, s. f., *granatam*, *malum granatum*, *punicum*; *granata*, *poma granata* sau *punica*, d'in po-

mulu granatu, *granatulu*; éro *florca granatului* se dice *balaustiu* = *balaustium*.

PITONCA, s. f., *boletus bovinus*; borete bovinu; — vedi *manatarca*; — nu e connoscutu d'in coci de Carpati.

PITPALACA, s. f., *coturnix*; *coturnice*; — pote co *pitpalaca* e formata ca si *pitullace*, ce vedi in Dictionariu.

PITUSCA, s. m., demin. d'in *pita*.

PIULITIA, s. f., in locu de *piullitia*, demin. d'in *piua*, ce vedi in Dictionariu.

PIVNITIA, s. f., si celle alte; vedi *pinmitia*.

PLACARE, v., (dupo fr. *plaquer*), a applicá ceva planu pre altu planu, de esemplu: a applicá lamina pre lamina, placa pre placa; — *placatu*, part. sup. subst.; in specie ca subst. m., *unu placatu* sau f. *placata*, annuntiu applicatu pre muru sau tabla; — inse: *placagiu*, s. m., (dupo fr. *placage*), *tessella* = *tessella*; apoi: *placardu*, s. m., *affixus publice libellus*, libellu affissu in publicu; de unde: *placardare*, v., (dupo fr. *placarder*), libellos affigere, a affige libelle, (vedi si mai susu).

PLACARDARE, *placardu*, *placata*, *placatu*; vedi *placare*.

PLAIASIU,-a, adj. s., *custos limitum*; custode de limiti; — *plaietiu*, inse: a) *planities*; *planetiu*, locu de plaiu; b) omu ce locuesce in unu *plaiu*; vedi in Dictionariu *plaiariu*, *plaiu*.

PLAIVASU, s. m., *graphium*, *plumbum instrumentum*; *graphiu*, instrumentu de plumbu, plumbu de scrisu; — germ. *bleiweiss* = *bleistift*.

PLAMADELA, s. f., vedi *plamadire*.

PLAMADIRE,-escu, *fermentare*; a fermentá; — *plamaditoriu*,-a, adj. s., *plamaditu*, part. sup., *plamaditura*, s. f., inse: *plamadela*, s. f., nu are forma plausibile.

PLAMANARIA, s. f., *mutilita* d'in *pulmonaria*, d'in m. *pulmonariu*, (ce vedi in Dictionariu), planta, dupo *Barcianu*, germ. *das gebräuchliche lungenkraut*.

PLANGEROSU,-a, s. m., vedi *plangitosu*.

PLANGITOSU,-a, adj., *flebilis*; *fleibile*, applicatu a *plange*; *plangitoriu*

a, adj. s., lacrimans, queribundus, querulus; lacrimante, ceribundu, lamentabile; *plangerosu*,-a, adj., plenu de plangeri, de lacrime; vedi in Diction. *plangere*, etc.

PLANISIRE,-escu, planare, explanare, aequare, declipere, incantare, subficere; a planá, esplaná, applaná, ecá; inse si: a decepe, incantá, farmecá, ammagí, suppone, domitá; — *planisitu*, part. sup.; — inse form'a *planisire* nu e plausibile.

PLANTAGIU, s. m., (dupo fr. *plantage*), plantatio, consitio; plantatione, consitione; vedi in Diction. *plantatione*, forma asiá de plausibile, pre cátu *plantagi* e implausibile.

PLANTUCIA sau *plantutia*, s. f., mica planta, germe; vedi in Dictionariu: *plantula* = *plantura*.

PLANUIRE,-escu, v., a tesse unu *planu*, a tesse ceva reu, a ordí cuiva curse, insidie; *planuitu*, part. sup.

PLAPANDU,-a, adj., delicatus, fragilis, sentiens; delicatu, fragile, sensibile, molle; — de certu immutatu d'in *palpandu* = *palpabundu*.

PLAPOMA, *plapomaria*, *plapomariu*, *plapomiora*, etc.; vedi: *paploma*, si in Diction. *peploma*.

PLASA, s. f., in locu de *pléssa*, cumu si: *plassea*, s. f., in locu de: *plessea* = *plessella*; vedi: *pléssa*, *plessella* in Dictionariu.

PLASCA (cu *s* aspru sibilante, pre a locuri *plésca*), s. f., 1. funda; funda de arruncatu cu petre si alte masse; 2. alchemilla vulgaris, Linn., specia de planta; 3. captura, praeda, spolia, praedatio; captura, préda, predatione, spoliu, spolia; — *plascaire* si *plescaire*,-escu, v., crepitare, stridere, crepare, alapam ducere; a crepitá, stride (despre focu, flacura), a crepá (cu budiele, etc.), a dá palme, a frecá; — *plascaitoriu* si *plescaitoriu*,-a, adj. s., *plascaitu* si *plescaitu*, part. sup., *plascaitura* si *plescaitura*, s. f., actione de *plescaire*.

PLASU si *plazu*, s. m., dentale; dentale, scandur'a sar lemnulu unde se introduce ferrulu aratrului.

PLATA, s. f., solutio, stipendium,

merces, emolumentum, remuneratio, auctoramentum, pretium; solutione, stipendiu, mercede, emolumentu, remuneratio, auctoramentu, pretiu, recompensa, salariu, onorariu, munu; — *platire*,-escu, solvere, exsolvere, persolvere, tribuere, retribuere, remunerari, rependere, expendere, reddere, luere, poenas solvere, satisfacere, valere; a solve, essolve, persolve, desface, retribuí, remunerá, repende, espende, redde, intórce; lauí, spellá peccatele, satisface, multamí, valé: nu *platesce una cépa* = nu *vale neci una cépa*; — *platitoriu*,-a, adj. s., care *platesce*; *platitu*, part. sup.; — *platnicu*,-a, solvens, solvete, care póte solve, etc., forma erratica; déro tote su de origine straina, si pucinu sympathice limbei române.

PLATAGINA, s. f., 1. *plantago major*, Linn., planta dissa si: *limb'a ouei*; 2. *platagina de apa* = alisma *plantago*, alta *plantagine*, nomita de Dict. de *Buda* germ. der wasserwegerich, pre candu *plantaginea* de sub 1., si germ. *wegerich*; — se vede de sene, co *platagina* e pucinu mutilata d'in *plantagine* = *plantago*, ce vedi in Dictionariu.

PLATICA, s. f., specia de pesce bona de mancare, forte alba, cátu se pote de lata, lat. *alburnus*.

PLATIRE, *platitoriu*, *platitu*, *platnicu*; vedi *plata*.

PLATITIA, s. f., angusta pars agri; angusta, mica parte d'in unu agru, d'in unu câmpu; — pote d'in aceea-asi origine d'in care *platica*, de si pote fi d'in *platia* = *piatia*.

PLATOSIA, s. f., lorica, thorax; lorica, thorace, coriacia; — *platosiaru*, s. m., lorica, lorica; *platosiare*, v., lorica munire, a muni cu *platosia*, si reflex. : a se *platosia*; *platosiatu*, part. sup., lorica, thorica; vedi si *pavesa* in Dictionariu.

PLAVANU,-a, adj., flavus; flavu; in specie : *bou plavu*, ca nome propriu : doi *Plavani* tragu carrulu meu; — d'in *plavu*,-a, intre demin. si augm., flavus; flavu, bellanu : *plavi calli tragu la carrulu vostru*; — de aci demin. *plavitu*,-a, subflavus = subflavu, bellanella :

fete plavitie; — *plavu* e asiá aprópe de *flavu*, in câtu ne ar face se credemu in acea-asi origine.

PLEBANU, s. m., med. lat. *plebanus*, d'in *plebs*, *plebis*; parochu allu plebei, parochu allu communiei, in baseric'a catholica.

PLECHU, s. m., vedi *blévu* in Glosariu.

PLEDARE, v., (dupo fr. *plaider*), litigare, litem habere, litem agere, defendere, causam agere, orare; a litigá, a defende, apperá una lite, a se apperá pre sene, orá, perorá; — *pledoru*, (dupo fr. *plaideur*), litigator, litigatoriu; *pledória*, s. f., litigatio, forensis actus, litigatione, actu sau actione forense; — *pledátu*, part. sup. subst., tote covente implausibili.

PLEGA, s. f., *plaga* = *plaga*, éro form'a *pléga* se aude numai pre pucine locuri.

PLEOPA, s. f., *palpebra*, cillom, gena; *palpebra*, ciliu, gena; — *pleop'a* pare mutilata d'in una forma *palpa*, de und' *palpebra*.

PLEOSCAIRE, (s aspru sibilante), -escu lingua, digitis, manibus acute sonare, explodere; cu limb'a, degitele, manule si altele a soná acutu, a explode, a face se esploda; — *pleoscailoru*, -a, adj. s., *pleoscailu*, part. sup., *pleoscailura*, s. f., actione si effectu de *pleoscuire*; — *pleoscu*, s. m., (d'in care s'au nascutu celle alte), se aude in strigate ca: *pleoscul pleoscul multe pleoscuri*; — pare co verbulu are si form'a de I conjug. *pleoscure*, *pleoscatu*, *pleoscatura*, etc.

PLEOSCIRE, -escu, v., concuicare, preterere, terere, deprimere, opprimere; a calcá, concuicá, protere, strivi, depreme, oppreme; — *pleoscailoru*, -a, adj. s., *pleoscailu*, part. sup., *pleoscailura*, s. f.

PLESCA, *plescaire*, *plescailoru*, *plescailu*, *pleseaitura*; vedi *plasca*.

PLESIA, s. f., *calviti*, *glabrietate*; *calvetia*=*calbetia*, *glabretia*, *glabritate*; — d'in *plesiu*, -a, adj. s., *calvus*, *calva*, *ster*, *glaber*, *calvu*,=calbu, *calvastru*, *glabru*; — alte forme d'in precedentea: *plesuigu*, -a, adj. s., *calvus*, *calvu*=calbu; *plestuga*, s. f., *calvities*, *calvetia*=

calbetia; — *plesiuvu*, -a, adj. s., *calvus*, *calvu*=calbu; *plesiuvia*, s. f., *calvities*, *calvetia*=*calbetia*; — verbe d'in tote adiectivele precedenti: a) *plesire*, -escu, v., *calvescere*, *colvelleri*, a *calvi*=*calbi*, a se *calvi*=*calbi*, a se *calveface*; *plesitu*, part. sup. subst., *plesitura*, s. f., statu de *plesitu*, statu in *plesitu*; — b) *plesuigire*, -escu, *plesuigitoriu*, -a, adj. s., *plesuigitu*, part. sup. subst., *plesuigitura*, s. f.; — *plesiuuvire*, -escu, *plesuivitoriu*, -a, adj. s., *plesiuuvitu*, part. sup. subst., *plesiuovitura*, s. f., statu de *plesiuuvitu*, etc.; — déro mai tote aceste covente cadute in deplena desuetudine, candu avemu in limb'a nostra: *calvu*=*calbu*, *calvia*=*calbia*, *calvetia*=*calbetia*, *calvetire*=*calbetire*, *calvetitu*=*calbetitu*, etc. cari vedi in Dictionariu.

PLESNA, s. f., *flagellu*, *manuum*, *fastis sonus vel ictus*, *flagelli spiculum*, *flum*, *funiculus*, *resticula*; sonu, sonitu sau ictu de *flagellu*, de mane, de fuste, etc.; acume, *spiculu*, *piscu*, *acia*, *firu*, *funicula*, *resticula* a *flagellului*; — *plesnire*, -escu, v. vehementer ferire, verberare, percutere, pulsare, collidere, acute sonare, crepare, *flagello crepitare*, *manibus plaudere*, *explodere*, *erumpere*, *erampi*, *rumpl*, *irasci*, *stomachari*, *succensere*, *labris crepitare*; cu *vermentia* a *lovi*, *impumná*, *percutere*, *pulsá*, *collidere*, *sfermá*, cu acume *soná*, *sbierá*, *crepá*, *plaudere* d'in *mâne*, *limba*, *labre*; a *explode*, a *erumpe*, a se *erumpe*, a se *rumpe*, a se *meniá*, se *infuriá*, a *crepitá* cu *labrele*: a *plesni de menia*, *plesnesce de invidia*, au *plesnitu citarele nostre* au se *ve plesnesca oculi*, *plesnesce budiele*; *plesnesce ce nu cogitai*; *ne plesnira inimicii*, *déro ne plesnira si altii mai inainte*; au *plesnitu tote opurile*, etc.; — *plesnitoriu*, -a, adj. s.: *plesnitoriu de besici*, *unu plesnitoriu de facie*, *plesnitoriu si de lucruri de respectu*; — in specie, f. reale: *plesnitóre* (= *plesnitória*), totu ce serve a *plesni*, *plesnire*, a fi *plesnitoriu*, inse in parte: *discus circa axem currus*; *discu*, la *ascea carrului*; — *plesnitu*, part. sup.: *boui plesniti*, *plesnitulu callului*; — se aude si: *plesnitu* = *plesnetu*: *plesni-*

tulu urechieloru; — *plesnitura*, s. f., actione si effectu de *plesnire*: *plesniturele pusciloru, besiciloru, fierreloru*; — si form'a: *plesnu*, s. m., *plesnu de budie, plesne de facie, nu mai înceta plesnulu tubeloru*, (vedi la începutu *plesna*).

PLESNIRE, *plesnitore, plesnituriu, plesnitu, plesnitu, plesnitura, plesnu*; vedi *plesna*.

PLETOSU=*plettosu*, -a, adj. s., plenu de *plette*; vedi *pletta* in Dictionariu.

PLEUTIU; s. m., *lamella, lamellula, lamella, lamellula*.

PLEVA, s. f., 1. *acus, g. aceris*; *palea, acere, palia, pellitia de grâne, ordie, etc.*, mai allessu candu se treiera si se allegu grautiele d'in *acere* sau *pléva*; 2 *piscipulus, pisculus minutus*; *pescisioru, pescicellu, pescicelli minuti*; 3. *fibula, subscus*; *fibula, subscude*; — *demin. plevuica*, s. f., mai allessu in sensulu de sub 2.; si: *plevusca* (cu *s* aspru sibilante), in acelu asi sensu; — *inse plevosu*, -a, relativu prin sensu la numerulu 1.: *plenu de acere, de palia*.

PLEVANU, adj. s., vedi *plavanu*.

PLEVITIA, s. f., *subscus, fibula, ferrea fibula, ansa, unclnus, uncus, hamus, retinaculum*; *subscude, fibula, ferria fibula, ansa, uncinu, uncu, amu, retinaclu*; — *pare affine cu pleva, mai allessu in intellessulu de sub 3.*

PLEVOSU, *plevuica, plevusca*; vedi *pleva*.

PLICTISIRE, v., *taedium afferre, fastidio vel satietate afficere, molestare, odiosum vel importunum esse*; a *adduce tediū sau urritu, a adapă de fastidiu, de satiu, de satiete, a molestă, supperă, a fi importunu, nesufferitu, odiosu, veninosu, amarosu*; — *plictisitoriu*, adj. s.: *plictisitoriu de toti*; *plictisitu*, part. sup.; — *plicticosu*, -a, adj., *taediosus, fastidiosus, odiosus, molestus, importunus, morosus*; *tediosu, fastidiosu, odiosu, molestu, importunu, nesufferitu, nesatiosu, morosu*; — d'in gr. *πληκτικός*, care are cere: *plecticare*, v. part. sup. *plecticalu, etc.*

PLINAPUTINTIA, s. f., in locu de *plenipotentia*, ce vedi in Dictionariu.

PLIOSCAIRE, *ploscatoriu, ploscaitu, ploscaitura*; vedi *ploscaire*.

PLISCU, s. m., *rostrum; rostru*; — *pliscu passerescu*, s. m., *specia de plantă, dupo Barcianu, germ. die feldwibel, erdnass*; — *pare co pliscu ar fi affine cu piscu, vedi piscu*.

PLITU, s. m., *suis rictus vel rostrum; rittulu sau rostrulu scrofei sau verrului*.

PLIVELA, s. f., vedi *plivire*.

PLIVIRE, -escu, v., *runcare, eruncare, sarrire, sarculare*; a *runcă, eruncă, sarri, sarculă, smulge erbele de prisosu*; — *plivitoriu*, -a, adj. s., — ca s. f. reale, *plivitorie* (= *privitoria*), *sarculum, sarculus, mateola, sarculu, matiola*; — *plivitu*, part. sup., *plivitura*, s. f., — *inse form'a plivela*, s. f., e cu totulu de reprobatu.

PLIXISU, s. m., (d'in gr. *πλήξις*), cu sensulu ce vedi si la: *plictisire*, *adeco: taedium, fastidium, satietas, importunitas*; *tediu, urritu, fastidiu, satiu, satietate, importunitate*, — *inse forte reu formatu si se cere, de necesse, form'a plexe sau plesse*=*πλήξις*.

PLOCONIRE, -escu, v., *inclinare, se inclinare, revereri, venerari, se submittere, se prosternere, se demittere, se provelvere, se deprimere, se abjctere, in humilitatem se submittere*; a *inclină, a se inclină, a plecă, a se plecă, a reveré, veneră, a se submitte, a se suppone, a incurbă, a se incurbă, a se umili, a se umiliă, a se depreme, a se abiece, a ingenuchiă, a se plecă si submitte in umilitate*; — *ploconitoriu*, -a, adj. s., *ploconitu*, part. sup., *ploconitura*, s. f.; — *ploconu*, s. m., (ce a datu nas cere celloru alte covente), in sensu reale de: *donum, munus, munusculum*; *donu, munu, munusculu, daru*; in specie: *terrani venisau cu plocone la domnii mostei; nu mai pucinu offericau plocone, celloru de la cari vreau capită favori; astadi ploconele au peritu, cumu au peritu mai tote si affinile ploconului*.

PLODU, s. m., *matrix, vulva, uterus, foetus; matrice, vulva, uteru, fetu*.

PLOIA, *plioiosu, ploare, ploatu, etc.*, vedi in Dictionariu: *plouare, plouatu, plovia, plouiosu, etc.*

PLOPISCE, s. f., (d'in *glop*), *multi-me de plop*, locu plantatu cu *plop*; nu se

pote recommendá; mai bon'a e form'a *plotu*, ca si : *nucetu*, *fagetu*, etc.; — *popu*, arbore graciosu, *populus* : *popu albu*, *populus alba* Linn., *popu negru*, *populus nigra* Linn., — nu su de uitatu neci formele, adj., *popiu* = *popliu* si *populiu*, — *a*, *popuniu* = *populniu* = *populneus*, *popunu* = *populnu* = *populnus*, etc., — inse in Dictionariu tote aru cautá stá in acea-asi forma : *popletu*, *poplosu*, *poplu*, *populnu*, etc.; vedi si in Diction. *poplu*.

PLOSCA, s. f., unu vasu de beutu, facutu de lemnu; — *ploscutia*, s. f., demin. d'in *plosca*, si : *ploscutitia*, in acellu-asi intellesu; — analogu e *ploscona*, s. f., in sensu de : humilis meta foeni, micu porcuniu de fenu; co-ci : *ploscoiu* = *plosconiu* e puru augm. d'in *plosca*; — *ploscasiu* = *ploscariu*, — *a*, cu variu sensu, adeco : nu numai *cellu ce porta*, *duce plosc'a*, *bea plosc'a*; ci si : *garrulus*, *linguax*, *loquax*, *ineptus* *blatero*, *circumspecto*, *conspicillo*; *garrulu*, *limbutu*, *locace*, *ineptu blaterone*, *circumspectoriu*, *conspicillone*.

PLOSNITIA, s. f., cimex; cimice, peduchi de lemnu.

PLOTOGARIU, adj. s., vedi *plotogire*.

PLOTOGIRE, — *escu*, v., resarcire, reparare; a resarci, repará, derege, carpi, a reface cu *plotoge* (vedi mai diosu : *plotogu*); — *plotogitoriu*, — *a*, adj. s., *plotogitu*, part. sup., *plotogitura*, s. f., — *plotogariu*, — *a*, s. m. f., (in f. si *plotogaressa*), *carpaci*, *resartoriu*, *reparatoriu*; — *plotogu*, s. m., pl. — *e*, *pannus*, *segmentum peniculamentum*, *particula*, *cento*, *detritus pannus*; *peticu*, *segmentu*, *peniculamentu*, *centone*, *cârpa*, *ruptura*; — pre a locuri si formele : *plotogu*, *plotogariu*, *plotogaressa*, *plotogire*, *plotogitoriu*, *plotogitu*, *plotogitura*.

PLOTONU, s. m., (dupo fr. *peloton*), *glomus*, *globus*; *glomu*, *globu*, *mica ceta* de armati.

PLUGARESCU, — *a*, adj., vedi *plugaria*.

PLUGARIA, s. f., arte de *plugariu*, ce vedi in Diction., — de la *plugu*, ce vedi de assemine in Diction., occurru mai multe diminutive : (*plugullu*), *plugulle-*

tiu, *plugutiu*, *plugurea* = *plugurella*; inse reu demin. *plugnitia*; — *plugurescu*, — *a*, adj., relativu la *plugu*.

PLUMBARIA, s. f., *plumbatio*; *plumbatione*, arte de *plumbariu*, ce vedi in Diction., locu unde se funde *plumbulu*; — *plumbuitoriu*, — *a*, d'in *plumbuire*, ce vedi in Dictionariu, déro d'in *plumbuitoriu* e formata : *plumbuitóre* = *plumbuitória*, s. f. reale, instrumentu de a applicá *plumbu*; — d'in *plumbuitu*, ce vedi in Diction. essiste : *plumbuitura*, s. f., actione si effectu de *plumbuire*, ce vedi totu in Diction.; — *plumbitia*, s. f., *fiola* de *plumbu*, *lagena plumbia*.

PLUMONA, s. f., d'in collo de Carpati (cu u claru si cu ô obscuru); éro d'in cóce de Carpati : *plumonu*, s. m., pl. *plumoni*, (cu u obscuru si cu ô obscuru); vedi in Dictionariu : *pulmone*, bene scrisu; — cu acestu coventu paru a stá in affinitate de forma (nu inse de sensu) mai multe plante : a) *pulmona*, *nymphaea* Linn. germ. *seerose*, b) *pulmona alba*, *nymphaea alba*, Linn. germ. *die weisse seerose*, *wassertulpe*; c) *pulmona galbina*, *nymphaea lutea* Linn. germ. *die gelbe seerose*; d) *pulmonare* si *pulmonarica*, *pulmonaria officinalis*, germ. *das lungenkraut*, *der hirschkohl*, *das hirschmangold*, *die ohristwurz*; e) *pulmonaritia*, germ. *das lungenmoes*; — acumu occurru covente cari se referu directe la *pulmone*, adeco : *plumônia* s. f., de cari vedi in Diction. *pulmonia*; *plumônitia*, s. f., demin. d'in *plumônia*, a cui forma justa are fi : *pulmonitia*; *plumônutia*, s. f., demin. d'in *plumônia*, a cui correcta forma e m. *pulmonutiu*; (confere si *pulmuncu*, *pulmonellu* in Dictionariu).

PLUSIOSU, — *a*, adj., vedi *plusiu*.

PLUSIU, s. m., (dupo fr. *peluche*), *villosus pannus*; *villosa pannura*, *materia* cu lungi villi sau peri; — de aci : *plusiosu*, — *a*, adj., *villosus*, *villosu*, *perosu*, *fiosu*, *aciosu*.

PLUTASIU, — *a*, adj. s., vedi in Dictionariu *plutariu*; — mai de reprobato e form'a : *plutnicu*, — *a*, adj.

POBIRCIRE, — *escu*, v., *spicas dere-*
lletas legere; a college *spicele lassate*,

a college celle lassate in urma; — *pobircitoriu*, -a, adj. s., *pobircitu*, part. sup., *pobircitura*, s. f., — tote essite d'in *pobirciu*, s. m., spletleglum, *spicilegiu*, collessu de spice remase in urma.

POCAINIA, *pocaintia*, vedi *pocaire*.

POCAIRE, -escu, v., poentltere, dolere, poententiam de peccatis agere, corrigere, emendare, castigare, mellea probare, se recipere; a penité, repenité, a senti dorere, a paré reu, a face penitentia de peccate, a corree, emendá, castigá, a se intorce la mai bene, a se corree, a se recepe, a se college in sene; — *pocaintia*, s. f., poententia, penitentia, parere de reu, dorere de ánima pentru peccate, intorcere la bene, collegere in sene, emendatione, castigatione, — inse form'a : *pocainia*, si *pocania*, *pocaiania*, s. f., in acellu-asi sensu cu *pocaintia*, e si mai peccatósa; — *pocaitoriu*, -a, adj. s., care *pocaieste* sau *se pocaieste*; — *pocaitu* part. sup., etc.

POCALTIRE, -escu, v., inanescere, inaulre, fame tabescere, inedia defleere, deperire, mori, macescere; a inaní, de fame si de inedia a tabí, lassiná, deperí, morí, mací, macrí; — *pocaltitu*, part. sup., inauls, fame exhaustus; inane, de fame lessinatu, macru, fiaccitu.

POCIRE, -escu, v., deformare, deturpare, foedare, simulare, dissimulare, contorquere, mutilare, immutare, truncare, vitilare, depravare, corrumpere; a deformá, deturpá, fedá, simulá, dissimulá, contorce, intortochiá, mutilá, truncá, vitiá, depravá, corrumpere; — *pocitoriu*, -a, adj. s., *pocitu*, part. sup., *pocitura*, s. f., actione si effectu de *pocire* : *pociturele nu su de cátu monstre*; — d'in *pocitu* si derivate : *pocitare*, v., vehementer deformare, deturpare, foedare; a deformá, deturpá, fedá tare; part. sup., *pocitatu*, s. f., *pocitatura*, horridum monstrum, immanis turpitudine, nauseosa deformitas; orridu monstru, infricosiata turpitudine sau urritione, nausiósa sau gretiósa deformitate; — *pocitania*, s. f., in acellu-asi intellessu cu : *pocitatura*; — *pocinocu* si *pocinogu*, -a, adj. subst., d'in adj., *pocinu*, -a, deformis, turpis, foedus, contortus, pravus; deforme, turpe, fedu, fe-

dosu, contortu, intortochiatu, pravu, strámbu, etc., sensu ce are si *procinocu* sau *procinogu*, -a, inse ca subst. m. reale : unu *pocinocu* sau unu *pocinogu*, pl. *pocinoce* sau *pocinoce* : a) in genere : casus, impedimentum, obstaculum, malum, infortunium, calamitas, omen; casu, casu nefericitu, pedica, impedimentu, obstaclu, reu, nevolia, infortuniu, calamitate, semnu reu; b) prima venditio in nudinis; prima vendiare in mercatu; — barbarismi.

POCINOCU, *pocinogu*, *pocinu*, *pocitare*, *pocitania*, *pocitatu*, *pocitatura*, *pocitoriu*, *pocitu*, *pocitura*; vedi *pocire*.

POCIU, in locu de *potiu*, possum, prim'a persona d'in presente indicativului verbului : *potere* = *putere*; vedi in Dictionariu *potere*, ca verbu si ca subst.

POCIUMPU, s. m., palas, paxillus, clavus, falcitura, falcimentum, fulcrum, fultura, adminiculum, praesidium; paru, paruti, tierusiu, cuniu, penna, fulcitura, adminiclu, praesidiu, rédimu, proptella; — *pociumputiu*, *pociumpusiu*, *pociumpasiu*, s. m., demin. d'in *pociumpu*.

POCLADU, s. m., dorsuale stratum infra sellam, equi stratum; dorsariu, stratu sub sélla, stratu allu callului, co-pertura a callului.

POCNIRE, -escu, v., percutere, manibus complodere, explodere, digitis concupere, flagello sonare, acute sonare, personare, crepitum edere, fragerem edere, ferire, icere, erumpere, findere; findi, rampi, crepare; a percutere, cu mânule complode, esplode, cu digitale concupá, cu flágellulu soná, cu vementia soná, resoná, personá, dá crepitu, dá fragóre, loví, percutere; aieptá, erumpe, despica, sparge; a se rumpe, se despica, se sparge, crepá; — *pocnitoriu*, -a, adj. s., *pocnitu*, part. sup. subst., *pocnitura*, s. f., actione si effectu de *pocnire* : *pocniturile tunului*, *pocniturile sangerose in capite*.

POCOSIU, -a, adj., suffraginosus; manus vel pedes dolore contracti, rigidi; suffraginosu, rigidu, spasmosu, convulsivu, máne sau petióre contracte, rigide, convulsive.

PODARITU, s. m., nu e de cátu unu

derivatu d'in *podariu*, ce vedi in Dictionariu, cu sensulu de: *tassa de ponte*, de *podu*, *portorium*; portoriu, care e mai largu in sensu; — form'a *podela*, nu e plausibile, ci se pote corree in form'a: *podea* = *podella*, s. f., *tabulatum*, *tabulatu*, *tablatu*, *contablatu*, precumu si: *tabula*, *scandura*, *tabla*; apoi: *podella inferiore* = *pavimentum*, *tabulatum*, ci si: *podella superiore de pre coperementulu casei* = *tabulatum superius*; — dero occurru si deminutive directe d'in *ponte* si *podu*, cumu: *podilla*, *podina*, *podisca*, *podusca*, feminine, inse si masc. *podisioru*, *podicellu*, *podiscu*; dero d'in celle feminine nu insemna numai: *ponti* si *poduri mici*, ci si: *tabla*, *scandura*, mai allessu in formele: *podilla*, *podina*; — de alta parte: *podisioru* are insemnare de: *scrinium*, *armarium*; *scriniu*, *armariu*; — *podeiu*, = *pode'iu*, s. m., de si demin. d'in *podu*, totusi insemna si: *alta planetes*, *inalta planetia*; — augm. d'in *podu* e: *podoniu* = *podoiu*.

PODBELLA, s. f., si *podbellu*, s. m., specia de planta, *tussilago faufara*, Linn. germ. der huffattich, brandlattich, rosshuf; ero *Barcianu* distinge: a) *podbellu de apa* = germ. der froschlöffel; b) *podbellu de monte* = germ. der wohlserlei.

PODCOVA, *podcovire*, *podcovitu*, *podcovitura*, etc. vedi *potcova*.

PODELLA, *podeliu* = *podeiu*, *podilla*, *podina*, *podisca*, *podusca*, *podisioru*, *podoiu* = *podoniu*, etc. vedi *podaritu*.

PODIDIRE, -escu, v., *onerare*, *onere* *gravare* vel *premere*, *opprimere*, *obruere*, *conterere*, *cumulare*, *congerere*, *imponere*, *impetum facere*, *irruere*, *petere*; a *onerá*, *incarcá*, *oppreme*, *obruere*, *contere*, *accumulá*, *congere*, *impune*, *irruere*, a *face impetu*, *attacá*, *sarf*, *impugná*: a *podidi in lacrima*; *multe relle podidira pre bietii crestini*; — part. sup., *podiditu*: *podiditi de mare turba*; s. f., *podiditura*: *podiditura infricosiata de straini*; — forma barbara de origine obscura.

PODLOGIRE, *podlogu*, etc., vedi *potlogire*, *potlogu*.

PODGORIA, s. f., vedi *potgoria*.

PODMOLU, s. m., *agger*, *profunda*

ripa limosa; *aggere*, *argine*, *profunda ripa limosa*.

PODOBA, s. f., *decus*, *ornatus*, *ornamentum*; *ornatu*, *ornamentu*, *decore*; — *podobire*, -escu, v., *ornare*, *decorare*; a *orná*, *adorná*, *decorá*, *informosetiá*, — vedi inse si: *impodobire*, v., *care se dice mai desu de cátu simplulu*: *podobire*; — *podobia*, s. f., *canticu basericescu*.

PODOROGU, s. m., *commeatus*; *commeatu*, *passu de calle*, in specie: *calli de posta*; *barbarismu*, dero d'in *fericire cadutu deplenu in desuetudine*.

PODROMU si *podrumu*, s. m., *cella vinaria*, *cella*, *cellare*, *cellarium*; *cella vinaria*, *cella*, *cellare*, *cellariu*.

PODVALLU, s. f., *cubille dolorum vinariorum*; *stratu de lemne pentru buti cu vinu*; — *neconnoscutu d'in coci de Carpati*.

PODVEDA, s. f., *operarum præbitio*; *prestatione*, *lucru de prestatione*, *angaria*.

POFI, s. m. pl. (pre a locuri si: *pochi*, *pohi*), *postilena*; *curella lunga care se trece pre sub cod'a callului*; — *posilla*, s. f., (pre a locuri: *pochilla*, *pohilla*), in *acellu-asi intellessu cu pofi*; inse si m., *posillu* (pre a locuri: *pochillu*, *pohillu*); — *verbe d'in tote*: *posfire*, -escu, *posillare*, a *face pofi* sau a *pune pofi*; part. sup., *positu*, *posillatu*.

POFIBA, s. f., (pre a locuri: *pochiba*, *pohiba*), si *posida*, s. f., (pre a locuri: *pochida*, *pohida*), *prætextus*, *species*, *simulatio*, *ambages*; *pretestu*, *specia*, *simulatione*, *ambage*, *ambagi*, pre a *laturi*, pre de parte; — *posibire* si *posidire*, -escu, v., *prætexere*, *prætendere*, *causari*, *stimulare*, per *ambages agere et loqui*; a *pretende*, a *pretesse*, *causá*, *simulá*, a *lucrá* si *vorbí* cu *ambagi*, a *vorbí* pre a *laturi*, pre de parte, a *allude*.

POFTA, s. f., *cupido*, *cupiditas*, *aviditas*, *libido*, *ardor*, *desiderium*, *appetitus*; *cupidine*, *cupiditate*, *aviditate*, *libidine*, *ardore*, *desideriu*, *appetitu*; — *posfire*, -escu, *cupere*, *concupiscere*, *petere*, *appetere*, *poscere*, *postulare*, *desiderare*, *precari*, *imprecari*; a *cupe*, *concupe*, *concupí*, *concupisce*, *pete* sau *petí*, *postulá*, *appete*, *desiderá*, *precá*,

rogă, imprecă, blastemă;—adj. s., *poftitoriu*,-a, part. sup., *poftitu*;—*poftire* e asiă aprópe de *poscere*, in câtu tentédia a suspectă una origine commune.

POFTIRE,*poftitoriu*,*poftitu* vedipofita.

POFTORIRE,-escu, v., repetere, ite-rare, rediterare, insistere, persistere, perseverare; a repete, repeti, iteră, rediteră insiste, perseveră; — part. sup., *poftoritu*;—si : *poftora*, s. f.

POGHIRCIRE,-escu, v., colligere, le-gere, spicas derelictas legere, uvas ra-cemari; a college, lege spice remase, uve lassate in urm'a collessului; — *poghir-citoriu*,-a, adj. s., *poghircitu*, part. sup., *poghircitura*, s. f.;—vedi si *pobircire*.

POGONARIU, s. m., puer minans boves aratores; baiatu care mena bouii aratori; in specie : omu mare care ara cu diu'a la altulu;—inse : *pogonicu*, s. m., e baiatu ce mena bouii aratrului cuiva; — *pogonu*, s. m., mesura de spatiu, a nome de 1296 de stensini, jageram.

POGORIRE,-escu, v., descendere, de-cutere, dejicere; a descende, decute, de-iece; — part. sup., *pogoritu*, si subst. : *pogoritulu pre cost'a montelui*;—si : *pogorisiu*, s. m., a) actione, actu de *pogorire*; b) locu de *pogorire*.

POGREBANIA si *pogrevania*, s. f., fanus, exsequiæ; funu, funeralie, esse-cie, immormentare; — barbarismu ca-dutu in deplena desuetudine.

POHI, *pohiba*, *pohilla*, etc.; vedi *pofi*.

POHITNICU, s. m., vedi *popivnicu*.

POVALA, s. f., pompa, solennitas, majestas, gloria: pompa, solennitate, ma-iestate, gloria; si : auctoritas, amplitudi-ne; auctoritate, amplitudine;—*pohvalo-su*,-a, adj., pomposus, pompatus; pom-posu, pompaticu;—inse nu scimu se fia sau se fia fostu aceste covente pre unde-va in usu d'in coci de Carpati.

POIANA, s. f., pratam in medlis sil-vis, silvae calvitium; latrina; pratu in selbe, calvitiu de selba; in specie : la-trina, locu de desertare;—demin. *poia-nitia*, *poianutia*, s. f.

POIATA, s. f., bubile, stabulum bu-bile, casa salaria; staulu de boi, staulu bubile, casa salaria, de sare.

POJARU, s. m., pusulae, rubentes

pusulae; pusule, pusule rossie, versatu d'in pusule rossie.

POJINARIU, s. m., vedi *pusunariu* si *busunariu*.

POJITIA, s. f., pellis, cutis, cortex; pelle, cute, cortice, scórtia.

POLA, s. f., in locu de *polla*, cumu e in Dictionariu, aci insemnămu numai : *polla alba*, specia de morbu; — *poll'a Săntei Marie*, dupo *Barciaau*, germ. das mutterkraut, dupo Dict. de Buda : matrice=*matricaria parthenium Linn.*

POLAIU, s. m., *teuerium pollum Linn.* specia de planta, dupo germ. bergpolel.

POLATA, s. f., palatium, aula; pala-tiu, aula;—nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

POLCOVNICELLU, *polcovnicessa*, *polcovnicia*; vedi *polcovnicu*.

POLCOVNICU, s. m., capu allu unui regimentu de militari, nome cadutu a-stadi in depelna desuetudine cu tote de-rivatele selle, si suppletu prin : *colonel-lu*, dupo fr. colonel, care respunde la mai multe espessiononi cu alle vechiloru Romani, adeco : *chiliarehus*, (χιλιάρης) = fr. colonel d'infanterie, (si la noi : *colonellu de infanteria*); legionis tribu-nus, tribunus de legione, in acellu-asi sensu cu fr. colonel d'infanterie, *pedi-ditum praefectus* = fr. général d'infan-terie, *generariu de infanteria*, si ve-chiu : *praefectus de pedestri*, *equitum praefectus* = fr. général de cavalerie. *gene-rariu de cavallaria*, si vechiu : *praefectus de callari*;—*polcovnicellu*, s. m. demin. d'in *polcovnicu*; — *polcovnicia* s. f., of-ficiu allu *polcovnicului*, care ar corres-ponde vechieloru : *tribunatu praefectu-ra*; — *polcovnicessa*, s. f., muliere a *pol-covnicului*.

POLCU, s. m., legio, regimentum, (fr. regiment); regimentu, legione.

POLECRA si *porecla*, s. f., cognomen, cognomentum, agnomen, nomen vel cog-nomen ridiculum, jocularium, nugarium, appellatio ignominiosa vel probrosa; cognome, cognomentu, agnome de familia, inse si : nome sau cognome ridiculu, de risu, de batujocura, nugariu, seccu, vile; appellatione ignominiosa, probrosa, ba-tujocurosa; — *polecire* sau *poreclire*,-

escu, v., cognominare, cognomen dare, vel imponere, cognomine augere, augere ridiculo cognomine, fœdare appellatione; a cognominâ, dâ sau impune cognome, a adauge, marî cu unu cognome, inse sî: a lipî cuiva ridiculu cognome, a fœdâ prin appellatione;—part. sup. *polecritu* sau *poreclitu*, s. f., *polecritura* sau *poreclitura*: *porecriture injuriose*.

POLETELA, s. f., polttura, semianrum; politura; (vedi in Diction. *politura*); semiauru=parutu auru, prefacutu auru,—inse coventulu e contr'a reguleloru limbei; déro, ca nascutu d'in *polire*, se pote facile correege, asiâ co nu are de câtu se se rednea la form'a plausibile: *poleia*, care e in locu de: *polelia*, ca si: *poleiu*, s. m., in locu de *poleliu*, totu d'in *polire*, in sensu de: gelleidum, vitrea pruina; gelicidiu, vitria pruina, neue sau pluia glaciale, ce cade pre plante si de multe ori inglacia si strica; — si form'a *polelia* f. in sensulu de: pruina, glaciale, etc., se pote intende si la insemnarea de: *politie*, *laevigatio*, *splendor*, *laevor*, *aurum*, *nitro*, etc., *politione*, *laevigatione*, *splendore*, *levore*, *netore* sau *nitore*, *auru*, etc.,—d'in *polelia* si *poleliu* derivate: *polelire*=*poleire*,-*escu*, v., *pollre*, *aurum* vel *argentum* *pollre*, *expollre*, *laevigare*, *laevare*; *fusum* *colorem* induere, *tergere*, *detergere*, *arma* *tergere*; a *poli*, sau *espoli*, *levigâ* *aurulu* sau *argentulu*, a *leuâ* *fusca* sau *négra* *colore*; a *terge*, *sterge*, *deterge*, si *poli* *arme*;—adj. s., *polelitoriu*=*poleitoriu*, -a, *politor*, *expolitor*, *inaurator*, *laevigator*, *tersor armorum*; *politoriu*, *espolitoriu*, *auratoriu*, *inauratoriu*, *laevigatoriu*, *stersoriu*, *detersoriu* de *arme*; — part. sup. subst. *polelitu* si *poleitu*; s. f., *polelitura* si *poleitura*: *poleliturele imaginiloru*, *iconiloru*.

POLICANDRU, s. m., (inse correctu: *polycandru*=*polycanderu*=*polycandelu*), *lychnuchus* (λυχνοῦχος) *pensilis*, *polycandelum*.

POLIANDRIA, *poliarchia*, *poliarchicu*, *policotyledonu*, *poligamia*, *poligamicu*, *poligamu*, *poliglottu*, *poligonu*, *polinomu*, *polipetalu*, *poliposu*, *polipu*, *polistillabu*, *politechnicu*, *politeismu*, *po-*

liteistu, *politruchia*; vedi in Dictionariu celle correcte deplenu la artici. † *poly*—: *polyandria*, *polyarchia*, *polyarchicu*, *polycotyledonu*, *polygamia*, *polygamicu*, *polygamu*, *poligonu*, *polynomu*, *polypetalu*, *polyposu*, *polypu*, *polysyllabu*, *polytechnicu*, *polytheismu*, *polytheistu*, *polytruchia*.

POLICIA si *politia*, s. f., inse, d'in caus'a pronuntiationei, cu doui l: *pollicia*, de care vedi in Dictionariu: *pollicia*, (differitu de *politia*); a) *tabula*, *axis*, *assis*, *loculamentum*, *sulculus*, *loculamenta* *gradatim ordinata*; *tabla*, *asse*, *loculamentu*, *sulculu*, *loculamente* in *grade ordinata*, *scandura* de *inseriatu* si *tinutu*; b) *polliciora*, s. f. *demin.* d'in *pollicia*: *tabella*, *assula*; *tabella*, *assula*, *stratusoriu* de *dispositu*.

POLITIAIU, s. m., in locu de *politianu*, ce vedi in Dictionariu;—éro: *politianesce*, adv. d'in *politianescu*, ce e de *asemine* in Diction.; — inadmissibile e form'a: *politicesce*, adv., ce in Dictionariu sona *politice*.

POLMUDU si *polmolu*, s. m., vedi *podmolu*.

POLOGARIU, -a, adj. s., *sarcinator*, *sarcinatrix*, *interpolator*, *interpolator*; *sarcinatoriu*, -tória, *interpolatoriu*, -toria, *carpaci*, -a;—d'in *pologu*, s. m., a) *velum ductile*, *lecti siparium* vel *supparium*, *supremum lecti tegmen*; *velu ductile*, *sipariu* sau *suppariu*, *coperimentu* de *lecta*, *supremu tegme* de *lectu*; b) *foenicium*, *gramen demessum* vel *falcatum*; *fenificiu*, *fenu* sau *érba*, *grame falcatu* sau *cossitu*; c) *foenicidum*, *foenisectum*; *fenicidiu*, *feniseciu*, *fenu* sau *érba taliata*, *secata*; d) *segmentum pellicis*, *corii*; *segmentu*, *peticu* de *pellicis*, de *coriu*; — barbarismi de origine neconoscute.

POLOGU, s. m., vedi *pologariu*.

POLOMIDA, s. f., a) *serratula arvensis* Linn., (vedi in Diction. *pallamide*); b) *convolvulus*, *convolvulu* si *volbura*, *alta specia* de *planta*.

POLONA, s. f., probabile in locu de *pollona* de la *polla*: *lacinia*, *sinus*, *pars*; *lacinia*, *ruptura*, *senu*, *parte*, *buccata*, etc. de *vestimentu*, de *muru*, etc.

POMADA si *pomade*, s. f., vedi in Dictionariu *pomata*.

POMELNICU, s. m., carte ce serve la memoratulu defunctiloru, cu fastidiosă forma d'in *poména*, (pre a locuri: *pomana*), s. f., a) *memoria*, *commemoratio*, *mentio*; *memoria*, *memoratio*, *commemoratio*, *mentio*; b) *silicernium*, *convivium funebre*; *silicerniu*, *conviviu* sau *ospetiu* de funeralie, *capite* de *morti*, *commendu*, *commendare* *facuta* *maniloru* sau *mortiloru*; c) *stips*, *elemosyna*; *stipe*, *elemosyna*, in genere si *pentru* *mani* sau *morti*; d) *auxillium*, *donum*, *munus*; *adjutoriu*, *donu*, *munu*, *daru*; e) *gratuitum auxillium*; *gratuitu*, *adjutoriu*: a *dá de pomana*; *de pomana vini*, *te duci*; a *face pomana totoru indigentiloru*; *capite si pomane pentru manii nostri*; — *pomenire*, -escu, v., *memorare*, *commemorare*, *meminisse*, in *memoriam* *revocare*; *excitare*, *expergefacerere*; *fuisse* vel *vixisse*; *experglisci*, *somno excitari*, *inopinanter fieri*, *advenire*, *evenire*, *accidere*; a *memorá*, *commemorá*, *tiné* *mente*, *revocá* in *memoria*, *adduce* *amente*, a si *adduce* *amente*, a *escitá*, *descitá*, *disceptá*, a se *desceptá* d'in *somnu*, a si *fostu*, a si *vissu*, *traitu*; a se *face* pre *neasteptate*, pre *inopinate*, *adveni*, *eveni*, *accide*; — adj. s., *pomenitoriu*, -a, *memorater*, -trix; *memoratoriu*, -tória; — part. sup. subst., *pomenitu*, s. f., *pomenitura*; — *pomenentia*, s. f., *memoria*, *memoria*; *pomenia*, s. f., *memoria*, *commemoratio*, *convivium funebre*; *memoria*, *commemoratio*, *mentio*, *ospetiu funebre*, *capite* de *morti*; — D. *Miklosich* n'a potutu demonstrá, co *pomana* ar fi v. slavicu, pre cându e cu multu mai probabile, co *impromutulu* in limbile slavice e *facutu* d'in limb'a romanésca, de ore ce coventulu *pomana* sau *pomania*, s'a potutu formá d'in elementele romanesci, adeco, sau d'in *po* = *poi* = *post*, si *mani* = *manes*, sau d'in *po* = *poi* = *post*, si *menire*, ca si *remniscet* = *remenire*, -escu, d'in *re* si *menire*, care are acellu-asi intellesu; adeco : a *adduce a mente*.

POMENIA = *pomania*, *pomenire* = *pomanire*, *pomenitoriu* = *pomanitoriu*

pomenentia = *pomanentia*, etc.; vedi *pomelnicu*.

POMERIDA, s. f., incorrectu; vedi in Dictionariu *promeridie*.

POMITIA, s. f., *fraga*, *fragum*; *fraga*, *mura*, — d'in *póma*, in genere, ce vedi in Dictionariu.

POMOSNICU (cu s aspru sibilante), s. m., *tabularii custes*, *chartophylax*, *archivo praepositus*; *custode* *altu* *tabulariului*, *chartophylace*, *prepositu* *archivului*, *registratoriu*, *prepositu* *matriculei*; — coventu *strainu* si forte aspru, déro d'in *fericire* *cadutu* in *deplena* *suetudine*.

POMPONA, s. f., (duo fr. *pompon*), mai bene ar fi masc. *pomponu*, *millebris apparatus*; *apparatu* *mulierescu*, *lussuose* *ornamente*.

POMISIORU, s. m., demin. d'in *ponu*, ce vedi in Dictionariu, in care deminutivulu acestu-a si mai multe lipsescu, cumu : *pomuciu* = *pomutiu*, *pomusioru*, *pomullu*, *pomulletiu*, *pomusellu*; inse : *pomusellu* = *tamarindus* (fr. *tamarin*), si *tamarix*, si in fine *tamarice*, cu acésta differentia, ca *allu* *nostru* *propriu* : *pomusellu* = micu *arbore*; *asiá* déro *pomusellu* ar fi micu pre *longa* *arbo-rele* : *tamarice*, m. si fem., pre *candu* *tamarindu*, ca *fructu*, ar fi cu *preferentia* f. *tamarinda*.

POMUCIU, *pomusioru*, *pomullu*, *pomulletiu*, *pomusellu*; vedi *pomisioriu*.

PONCA, *ponce*, *poncisiare*, (reu *poncisiere*), *poncisiatu*, (reu *poncisietu*), *poncisiatura* (reu *poncisiatura*), *poncisiu*; vedi : *imponcisiare* in Glossariu.

PONE, s. f. pl., *acus* gen. *aeris*, *palea*; *acere*, *palia* = *paia*; — vedi si : *pleva*, déro *pone* ar fi de *preferitu*, ca, probabile forte, *provenite* d'in *ponere*.

PONIHOSIA, *ponihosu*; vedi : *ponivostia*, *ponivosu*.

PONIVOSIA, s. f., *myopia*, *lascitie*, *visus* *hebetudo*; *myopia*, *luscitiome*, *ebetudine* de *vedere*; — *ponivosu*, -a, adj., a) *myops*, *luscitiosus*, *hebetis* *visus*; *myope*, *luscitosu*, de *ebete* *vedere*; b) *strabe*, *paetus*, *limb* *intuens*; *strambu* de *ocli*, *petu*, care se *uita* cu unu *oclu* intr'una *parte*, cu *altulu* intr'alt'a,

PONOSIRE, -escu, v., male ntl, usu deterere, infamiam inferre, existimationem violare, dedecorare, fidem perdere, notam ad ignominiam inurere; a usă reu, a strică prin usu, a nemici, a adduce infamia, a violă estimationea, dedecoră, disonoră, perde fedea, inferră, inferră cu nota de ignominia; — adj. s. *ponositoriu*,-a, part. sup., *ponositu*, s.f., *ponositura* : *ce de ponositure accumulate pre voi*; — *ponosu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), infamia, dedecus, inonestas, probrum, opprobrium, abjectie; infamia, dedecore, inonestate, disonore, opprobriu, probru, ignominia, batujocura, misellia; — (*ponosu* e, forte probabile d'in gr. *ἔνοχος* = blastematia, infamia, cu prep. *ἐνοχοῦς*, unde a cadutu e initiale in limb'a romanesca); — inse si unu adaussu de lu la *penosu penoslu*, s. m., cu acellu-asi sensu ce are *ponosu*, afora de : *questus*, *querella*, *querimonia*, *incusatio*; *plangere*, *plansore*, *vaietu* in genere si cu amaru; — si d'in *ponoslu* derivate cu acellu-asi sensu : *ponosluiure*, -escu, v., *ponosluitoriu*,-a, adj. s., *ponosluitu*, part. sup., s. f. *ponosluitura*; cari nu su de recommendatu.

PONOSITORIU, *ponositu*, *ponositura*, *ponosluiure*, *ponosluitoriu*, *ponosluitu*, *ponosluitura*, *ponoslu*, *ponosu*; vedi *ponosire*.

PONOVU, s. m., labor, fatigium, opera, *nisus*; labore, fatiga, opera, *nisu*, incordare de poteri; — (pote d'in gr. *πόνος*, confere si *ποινή* = poena).

PONTERIU, s. m., *semiquadrans*, *hemina* (gr. *ἡμίνα*), *cotyla* = *cotyle* = *cotula*; *semicadrante*, *emina* sau *hemina*, *cotyla* = *cotyle* = *cotula*; — neconnoscutu d'in cōce de Carpati; — de unde?

PONTONIERU, s. m., (dupo fr. *pontonnier*), *naull exacter*, *pontium structer*, *essactoriu*, *perceptoriu* de *naulu*; *constructoriu* de *ponti*; *pontonagiu*, s. m., (dupo fr. *pontenage*), *naulum*, *naulu* ce se solve pentru trecerea unei *ponte*; — *pontonu*, s. m., (dupo fr. *ponton*), *ponte*, *pontone*; — tote forme spurie; vedi celle plausibili in Dictionariu; — *pontonariu*, *pontonatu*, *pontone*.

POPALNIRE, -escu, v., *camulare*, *accumulare*, *aggerere*; a *cumulă*, *accumulă*, *aggere*; — part. sup., *popalnit*.

POPASU, s. m., *statio*, *diverticulum*, *diversoriam*, *locus appellendi*; *statione*, *diverticlu*, *deversoriu*, *locu* de *tragere*; — *popasire* (pre a locuri : *poposire*), -escu, v., *quietis* aut *refectionis* *causa* *divertere*, *appellere*; pentru *repausu* sau *refectiune* a *diverte*, a se *abate*, a *trage*, a *stă*; — part. sup., *popasitu*.

POPICU, s. m., pl.-e, *metula*; *metula*, *buccata* de *lemn* *lunga* si *rotundita* : *a jocă popice*, *jocu* de *popice*.

POPILNICU, s. m., vedi *popivnicu*.

POPISTASIU, s. m., in locu de *papistasiu*, care e totu asiă de *corruptu*, — d'in collo de Carpati; vedi *papistu*.

POPIVNICU, s. m., *specia* de *planta* : *asarum europaeum* Linn.; — *popivnicu i-purescu* = *anemone hepatica nobilis* Linn.

POPLONU, s. m., in locu de *paplo-*ma, — d'in collo de Carpati.

POPORARIU,-a, adj. s., relativu la *poporu*, de *poporu*, *amatu* de *poporu*; — *poporasiu*, s. m., *deminut. ridiculu*, d'in *poporu*; *poporianu*,-a, adj., in *acellu-asi* sensu ce are in form'a *poporanu* in Dictionariu; — *poporime*, s. f., *collectivu* d'in *poporu*, *populatione*, *parte* de *poporu*, a *unui* *locu*; — *poporosu*,-a, adj., *plenu* de *poporu*, *numerosu*; (vedi in Diction. *populosu*).

POPOSIRE, *popositu*, etc.; vedi *popasu*.

POPRIRE, -escu, v., vedi in Diction. *oprire*; — *poprire* se *pare mutilatu* d'in *preoprire*.

POPU, s. m., *pila*, *columna*, *praesidium*, *columen*, *parastata*, *antae*, *fulcimentum*, *fultura*, *adminiculum*; *pila*, *columna*, *colume*, *presidiu*, *parastata*, *pilastru*, *anta*, *fulcimentu*, *fultura*, *adminiculu*, *redimu*.

PORA, s. f., vedi *ponce*; — *covenantu* e *neconnoscentu* d'in *coci* de Carpati.

PORANICIU, s. m., *specia* de *planta* : *orchis mascula* Linn.

PORAVU si *puravu*,-a, adj., *ferus*, *ferox*, *saevus*, *petulans*; *feroca*, *sevu*,

furiosu, petulante, selbaticu; — nu pare connosecutu d'in coci de Carpati.

PORCARIME, s. f., multime de porci; — totu d'in porcu si *porcasiu*, nu ca demin., ci in specie, unu pesce: *cyprius gibello*; — *porcinu*, de cari vedi in Diction., — ca s. m., specia de planta: *polygonum aviculare* Linn.; — *porcoiu* = *porcniu*, s. m., a) *porcu* mare, augmentativu; b) inse de ordinariu: congerles, strues, coacervatio, acervus, cumulus; cumulu, grumuru, acervu, coacervatione, congeria, strue, stroia; — in specie: *porconiu de fenu*; metaforice: *porconiu de auru*, *porconie de orezu*; — in fine: *porcu de câne*, espressione injuriosa.

PORCASIU, *porcinu*, *porcoiu*, *porcu de câne*; vedi *porcarime*.

PORCELANU, s. m., (forme multe si curiose, si d'in elle semnata: *porcalanu*), vedi inse in Diction. *porcellana* si *potiolana*, ce potu duce la correctione.

PORECLA, *poreclire*, *poreclitoriu*, *poreclitu*, *poreclitura*; vedi *polecra*.

PORNELA, s. f., impetus, irruptio, inceptio, susceptio, initium, inchoatio, aggressio; impetu, irruptione, inceperu, suscepere, aggressione; — cu forma de reprobato; — *pornire*, *pornitura*, etc. potu supplé; — vedi in Diction. *pornire*, *pornitu*, inse lipsece *pornitura*.

PORODITIA, s. f., germen, progenies, propago, proles, generatio, origo; germe, progenie, propagine, prole, generatione, origine, vitia; — barbarismu, si neci co e connosecutu d'in coci de Carpati.

POROSEU, s. m., arena scriptoria; arena scriptoria; — neconnosecutu d'in coci de Carpati.

PORTAFOIL, *portafoiu*, *portofoiu*, etc. (dupo fr. *portefeuille*), in casu de necessitate, form'a acceptabile ar fi: *portafoliu* = *portafoiu*, s. m., capsă, scrialum; — pentru compositione compara: *cascagura*, *perdevéra*, etc.

PORTALU, s. m., (fr. *portail*, germ. *portal*), maxima vel princeps porta, frons, prothyrum, praecipuus introitus; cea mai mare porta, porta principale, prothyru, introitu precipuu; — for-

m'a erratica *portalu* s'ar pote corree prin *portale*.

PORTERU, s. m., (dupo fr. *porter*, trassu dupe angl. *porter*), specia de bere dupla, bere anglica forte spirituoasă, imbetatoria.

PORTIESIU, -a, adj. s., contribuens, contributioni subiacens; contribuent, suppusu contributionei; — de certu: *portiesiu* vine d'in *portie* = *portione*, déro cu forma asiă de fedosa, in câtu bene, co nu a trecutu si d'in coci de Carpati.

PORTOCALLA si *portucalla*, s. f., fructu de arborele: *portocallu* si *portucallu*, s. m.; — avemu si *portocalliu* sau *portucalliu*, -a, adj., relativu la *portucallu*, in specie inse la colori: *vestimentu portucalliu*, *vele portucallie*.

PORTOPEU, s. m., (difformatu dupe fr. *porte-épée*), cincticulus, balteus; cinctura, cingutore, baltiu.

PORTRETARIU, *portretare*, etc.; vedi *portretu*.

PORTRETU, s. m., (dupe fr. *portrait*), imago, effigies; imagine, effigia, — si verb. *portretare*, a face *portretu* sau *portrete*; *portetrariu*, s. m., care face *portrete*, nu su prea fericite imitationi; (vedi si in Diction. *portractus*.)

PORUMBA, *porumbaressa*, *porumbaria*, *porumbariu*, *porumbea* = *porumbella*, *porumbellu*, *porumbisce*, *porumbitia*, *porumbutiu*, *porumbu*, — d'in cari in Diction. apparu in forme classice numai; *palumba* = *porumba*, *palumbariu* = *porumbariu*, *palumbu* = *porumbu*; unde mai e de insemnatu: a) co *porumbu* mai are si: α) sensulu de *papusioiu*; β) sensulu de *prunu selbaticu*; b) *porumbariu* are si sensulu de *magazinu de papusioiu*; — adauge: *porumbaressa*, *porumbaria*, *porumbea*, *porumbellu*, *porumbitiu*, *porumbutiu*, cari se potu facile corree in: *palumbaressa*, *palumbaria*, *palumbella*, *palumbellu*, *palumbitia*, *palumbutiu*; — se aude si una forma spuria: *porumbisce*, care se pote corree in: *porumbetu* si in: *palumbetu*.

PORUNCA, s. f., jussus, jassum, imperium, praeceptum, mandatum, decretum, rescriptum; jussu, imperiu, pre-

ceptu, mandatu, decretu, commandu, commandamentu, rescriptu, ordine, ordinantia, ordinatione, officiu, impositione, — *poruncire*, -*escu*, v., jubere, imperare; mandare, praecipere, iungere, praescribere, significare; a jubé, imperá, mandá, demandá, commandá, injunge, prescriue, ordiná; — *poruncitoriu*, -a, adj. s., jubens, imperans, mandator, praeceptor, imperiosus; jubente, imperante, preceptoriu, mandatoriu, commandatoriu, ordinatoriu, prescriptoriu, imperiosu, imperativu; — *poruncitu*, part. sup.; — *poruncéla*, s. f., forma spuria, in sensu de *porunca*; — barbarismi, mai de totu caduti in desuetudine.

PORUNCELA, *poruncire*, *poruncitoriu*, *poruncitu*, etc., vedi *porunca*.

POSA, s. f., (dupo fr. pose), positus, lapidum positus, exemplaris positio, tenor, forma, figura, species; positu, statu, statura, structura; positu allu petreloru, positu allu unui esemplariu, tenore, forma, figura, specia; — verb. *posare*, (dupo fr. poser), ponere, locare, collocare, statuere; a pune, locá, collocá, statue, pune in statu, forma, *posa*; — part. sup., *posatu*; — fr. pose, e forte probabile, affine cu unulu d'in participie passive de la *ponere* = *punere*, adeo: *posu* = *pusu*, -a.

POSACU, -a, adj. s., morosus, tristis, taciturnus, querulus, iracundus, importunus; morosu, taciturnu, iracundu, importunu, ânima rea.

POSADA, s. f., 1. domus excubitoria in limilibus; casa de veghiatu in limittile terrei; 2. concubina, pellex, meretrix; concubina, tinutória, pellice, meretrice; — d'in *posada* derivatu: *posadnica*, s. f., care si face una maiestria d'in occupatione a sea; — *posadnicia*, s. f., statu de *posadnica*.

POSDARIA si *pusdaria*, s. f., acus canablis vel lini; acere de cânepa sau de linu, pelliciele inutili alle acestoru plante, de cari se curetia.

POSGHITIA (cu s aspru sibilante), s. f., siliqua, valvulae; silica, valvula, specia de pellitia ce infasciôra certe legumine.

POSINDICU si *posidicu*, *posindocu*, -

a, adj. s., homunculo, homunculus, lascivus, petulans, petulcus, nequam, abjectus, nebulo, furcifer, crucifer; omutiu, omunculu, lascivu, petulante, omu de nemica, abiectiu, blestematu, misellu, furciferu, strangariu, spenduratu.

POSIRCA, s. f., resultatu allu fermentationei pruneloru puse in bute, inainte de a le ferbe spre a stôrce alcoolulu; — metaf. ce nu e puru, curatu, clarificatu.

POSNA, s. f., cavillatio, jocatie, facetiae, irrisio, dicterium, jocus, nugae, vernilitas, scurrilitas, scurriles joci, jocosa verba, vernacula festivitas, scenica dicacitas, scurrilis dicacitas, vernile dictum, scena, mimici joci, mimi, res ridicula et inepta, urbani sales, liberales joci, asperae facetiae, aculeati joci, dicacitas, politissimae facetiae, lepos, atticus lepos, sales amari et acerbi, jocus venenatus, sales felle suffusi; cavillatione, jocatione, facetia sau facetie, irrisione, dicteriu, jocu, nuge, seccature, vernilitate, scurrilitate, scurrili jocure, jocose vorbe, vernacula festivitate, scenica dicacitate, scurrile dicacitate, vernile dissu, scena, mime, jocuri, mimi, lucru ridiculu si ineptu, urbana sare, urbane sari, liberali jocure, dicacitate, politissime facetie, lepore, atticu lepore, sari amare si acerbe, jocu venenatu, sari intinse in fiere, in fine *posna* e totu ce delecta, farmica, etc., ce morda, irride, batujocora, ridicula, offensa, suppera, invenenédia, essacerba, etc., adeo ce aprope de amendoue partile attinge si misca vemente una ânima sentitória; — *posnasiu*, *posnaci*, -a, *posnace*, adj. s., in totu largulu sensu allu substantivului *posna*: cavillator, irrisor, jocosus, facetus, dicax, lepidus, scurra, sannio, festivus, mordax, vernaculus urbanus vel vills, etc.; cavillatoriu, irrisoriu, jocosu, batujocutoriu, facetu, dicace, lepidu, scurra, sannione, festivu, mordace, pungutoriu, venenatoriu, infieratori, acerbu, secatoriu, vernaculu urbanu sau vile, misellu; — *posnacare* si *posnacire*, v., in largulu sensu allu lui *posna* si *posnace*: cavillari, joci, ludere, irridere, deridere, etc., a cavillá, jocá, luda,

batujocorî, ride, irride, deride etc.; part. sup., *posnacatu*, *posnacitu*, s. f., *posnacatura*, *posnacitura*; —pote si: *posnare*, v., directu d'in *posna*, adj. s., *posnatoriu*, -a, part. sup., *posnatu*, s. f., *posnatura*, etc., —totu directu d'in *posna*, sau d'in verbulu *posnare*, si form'a forte bene tornata: *posnatecu* = *posnaticu*, cu acellu-asi sensu si inco mai gratiosu in forma si in espressione; (confere germ. *posse*, *possen*, *possenhaft*, *possenmacher*, *possenreisser*, *posserlich*; vedi si mai diosu).

POSNACE, *posnaci*, *posnasi*, *posnacare*, *posnacire*, *posnacatu*, *posnacitu*, *posnacatura*, *posnacitura*, *posnare*, *posnatoriu*, *posnatu*, *posnaticu*, *posnatura*; vedi *posna*.

POSOMANTARESSA, s. f., d'in *posomantariu*, -a, adj. s. d'in *posomantu*, s. m., cennosente numai d'in collo de Carpati, reu formate d'in germ. *posament*, *posamentier*, si aceste-a impromutate de la fr. *passement*, *passementier*; éro d'in coci de Carpati in urmatori'a ordine: *pasmentu*, (mai bene: *passamentu*), s. m., limbus, taenia textilis; limb, tenia textile, tessutura, mai allessu *tenia textile* larga si distinsa; — *pasmentare*, (mai correctu: *passamentare*), v., taenils textilibus vestem variare, ornare, distinguere, cu tenie testili a variá, orná, distinge sau vergá una veste sau unu vestimentu; —de aci si: adj. s., *passamentatoriu*, -a, part. sup., *passamentatu*, s. f., *passamentatura*, actione pre longa effectulu, lucrulu in realitate, materia: *passamentu*; — d'in acestu-a directu si: *passamentariu*, (mai reu: *pasmentariu*), -a, adj. s., relativu la *passamentu*, in specie: taeniarum textillum *oplfex*, taeniarum textuveltextrix; opifice, artifice, fabricante, tessutoriu, *testoriu* de tenie testili, — fem. *testrice* de tenie testili, —éro dupo *passamentariu* si: *passamentaria* sau *passamentarissa*; —*passamentaria*, s. f., opificiu, arte, fabrica si chiaru negotiu allu *passamentariului* (fr. *passementerie*); — asiá déro, déco nu s'aru introduce forme classique, de preferitu aru fi celle trasse d'in limb'a francese, celloru im-

promutate si de acollo reu, d'in limb'a germana.

POSOMORIRE, -escu, v., *moresum*, *taciturnum*, *tristem*, *melancholicum*, *severum* facere vel reddere, frontis vel supercilliorum contractionem, corrugationem producere; a face morosu, taciturnu, tristu, melancholicu, severu; a produce contractionem sau corrugationem, incretitionem, strictionem sau stringere de fronte, de supercilie sau sprincene; — part. sup. subst. adj. *posomoritu*, -a, *morosus*, *taciturnus*, *contristatus*, *fronte* vel *supercillius* *corrugatus*, *contractus*, *strictus*, *melancholicus*, *tristis*, *moestus*; morosu, taciturnu, contristatu, corrugatu sau contractu, strictu, incretitu la fronte si la supercilie, malicholicu, tristu, mestu, aspritu, etc.; — s. f., *posomoritura*, actione, effectu si statu de *posomoritu*; cu acellu-asi sensu intra si: *posomorire*, ca subst. verbale, precumu si form'a: *posomoru*, s. m., (pote in origine e adj., co-ci scimu co se dice in poporu: *facia posomora*, *vinu posomoru* [negru;] *ocli posomori*, etc., éro ca subst.): *posomorulu tempului*, *cerului*, *sorelui*, *lunei*, *stelleloru*; metaf. *posomorulu animiei*, *animeloru*; — *posomoru*, (d'in care deriva celle alte covente d'in acestu articlu), pare a fi unu compositu d'in: *po* si *somoru*, éro *somoru*, prin vemente metathese, pare a fi in locu de: *morosu* = *moresus*; cátu pentru *po* póte fi essitu ca in multe casuri, d'in *pe* = *pre* = *per* = *per*; asiá restabilitu *posomoritu*, e: *permorosu* = *permoresus*, ca superlativu, — de nu cumuva se accordamu ceva covenului fr. *sombre*, ce se afla mai in tote sororile; vedi si: *mosorire*, in Diction. si Glossariu.

POSOMORITU, *posomoritura*, *posomoru*, vedi *posomorire*.

POSTARIRE, -escu, v., a fi *postariu*, a espedi cu *posta* sau *postari* in coce si incolo, in tote partile; — inse *postasiu*, s. m., se póte supleni prin *postariu* si *postarissa* d'in Dictionariu.

POSTATIA, s. f., formatu d'in *postatu*, ce vedi in Diction., cu sensu de demin. órecumu d'in *postata*: mai multe *postatie* de *ordie seccate*:

POSTAVARIA, s. f., statu, negotii, arte, artificii, officina, stabilimentu de *postavariu*, -a, adj. s., relativu la *postavu*, si care tesse, fabrica sau vende *postavu*, fem. *postavaria* sau *postavuressa*; — *postavu*, s. m. reale, pl. *postave* sau *postavuri*, pannus, panniculus, pannus sericus, pannus bombycinus, pannus villosus; pannu, pannura, pannu sericu sau matessosu, pannu bombycinu sau bombacosu, pannu villosu sau perosu si pannu lanosu, etc., — *postavosu*, -a, adj., *pannosus*; pannosu, plenu de *pannu*; — barbarismu.

POSTELNICESSA, s. f., femina a *postelnicului*; *postelnicia*, s. f., officiu, demnitate de *postelnicia*; éro *postelnicu*, s. m., cubicularius, caeremoniarum magister; unulu d'intrę primii demnitaru in hierarchia boiaręsca; sub regulamentu: secretariu allu statului pentru affacerile esterne; demin. *postelnicellu*, care serviá sub ordinile *postelnicului*, — tote coveniente de origine barbara, astadi cu totulu cadute in desuetudine ca inutilii.

POSTIRE, -escu, v., *ajunare*; a *ajuná* a *mancă* macru, seccu, a nu *mancă* dulce, a *mancă* numai legumine; — part. sup. subst. *postitu*; — adj. s., *postitoriu*, -a, *jejunans*, *jejunator*; *ajunante*, *ajunatoriu*, *ajunatória*; — s. f., *postitura*, *jejunatio*; *ajunatione*; — mai spuria forma, e : *postelnicu*, -a, adj. care *postesce*, *postitoriu*, *ajunatoriu*, etc.; — *postu*, s. m. (care a datu nascere la tote celle precedenti), *jejunium*, *abstinentia*; *ajunu*, *abstinentia*, seccu; — (d'in gr. ἀποκτείν = a cibo abstinere, ἀποκτία = abstinentia, ἀπόκτις = abstinens, de unde si slavulu *postiti*, si germaniculu *fasten*).

POSUNARIU, s. m., vedi *pusunariu*.

POTAIA, s. f., (si m. *unu potaia*, vedi mai la valle), *irrupti* et *inepti* *latratus* *canis*; *câne* sau *catella* ce *latra* fora tempu si fora locu; — metaf. si despre unu omu sau muliere: *importunus*, *ineptus* *fatuus*, *importunu*, *nesufferitu*, *fastidiosu*, *ineptu*, *fatuu*, *gretiosu* : *unu potaia de pretensu inveniatiu*.

POTANGU, s. m., pl.-i, *cohū*, *curella* grossa, cu care posteriorea parte a aratrului e collegata cu cea anteriore;

(*Festu* dice: *cohū* *lorum*, quo teme *barris* cum *jugo* colligatur, a *cohibendo* = *cohū*, *loru* sau *curella*, cu care temonele *burei* se *collega* cu *jugulu*, de la *cohibere* sau *continere*.)

POTARNICHIA, s. f., vedi *poturnichia* = *coturnichia*.

POTCA, s. f., *malum*, *incommodum*, *gravamen*, *molestia*, *morbus*, *aegritudo*, *miseria*, *jurgium*, *rixa*, *altercatio*, *litigium*, *dissidium*, *discordia*, *dissonantia*; reu, *incommodu*, *gravame*, *greutate*, *nevolia*, *molestia*, *supperatione*, *morbu*, *egritudine*, *miseria*, *misellia*, *jurgiu*, *cérta*, *rissa*, *altercatione*, *litigiu*, *dissidia*, *discordia*, *disbinatione*, *dissentione* : *omu de potca*, *callu de potca*, *servitori de potca*; — *potcallesiu*, -a, adj. s., d'in *potca* : *malus*, *malignus*, *incommodus*, *melestus*, *jurgiosus*, *rixosus*, *litigiosus*, *discordiosus*, *dissidiosus*, *turbulentus*, *importunus*, *querulus*, *acerbus*; reu, *malignu*, *incommodu*, *molesu*, *supperatoriu*, *jurgiosu*, *bataliosu*, *rissosu*, *litigiosu*, *discordiosu*, *dissidiosu*, *turbulentu*, *turburatoriu*, *importunu*, *acerbu*, *ánima rea*; *potcasu*, -a, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *potcallesiu*; — barbarismi.

POTCAPIARIA, (mai reu : *potcapiaria*), s. f., artificii, fabrica, officina de *potcapiariu*, (mai reu : *potcapiariu*), s. m., care fabrica sau vende *potcapie*; — *potcapiu*, s. m. plur. *potcapie*, mai reu *potcapiuri*, *galerus* *sacerdotalis*, *cucullus*, *cucullio*; *cucullu*, *cucullione* sau abr. *cullione* sau *cullioniu*, ce pórtá popii : *potcapiule* su mai *voluminose* in *parte* *superiore*, éro *cucullionii* sau *cullionice* su *cylindrice* in *tota* *extensione*; — *potcapiu* se pare a fi unu compositu d'in barbariculu *pot*, si d'in romaniculu *capu*.

POTCIRE, -escu, v., (d'in *potca*, ce vedi mai susu), *difformare*, *deformare*, *deturpare*, *mutillare*, *foedare*, *fascinare*, *incantare*, *excantare*, *praestigilis* *utii*; a *difformá*, *deformá*, *deturpá*, *fedá*, *mutilá*, *degradá*, *fasciná*, *incantá*, *escantá*, *prestigiá*, *farmecá*; — adj. s., *potcitoriu*, -a part. subst. *potcitu*, s. f., *potcitura*, *malum* *veneficis* vel *incantationibus* *illatum*, *deformatio*, etc.; reu *addussu* de

farmice sau de incantationi, deformatione, etc.

POTCOVA si *podcova*, s. f., equi vel bovis ferramentum, ferrea solea; [ferramentu de callu, de bouu, etc., in genere: ferria solia, ferratura;—*potcovariu*,-a, adj. s., relativu la *potcova*, in specie: artifice, fabricant, fabru sau fauru de *potcove*; ca subst. reale: malleolus, quo ferrea solea fabricantur, vel equis, praecipue, affiguntur; malliu, mallioru, (ciocanu, ciocanellu), cu care se faura, fabrica ferramentele sau se affigu aceste-a calliloru;—*potcovaria*, s. f., artificiu, fauratione, fabricatione, lucru de *potcovariu*;—*potcovire*, v., a muni cu *potcove*;—adj. s., *potcovitoriu*,-a, part. sup. *potcovitu*, s. f., *potcovitura*;—tote covente straine si de allungatu d'in limba.

POTECA, s. f., (d'in collo de Carpati m. *potecu*), semita, callis, trames, diverticulum; semita, carrare, tramite, divirticlu;—*potecutia*, s. f., deminut. d'in *poteca*: *appucati pre aceste potecutii*;—de unde?

POTERA, s. f., arcus, sagitta; sedilio, rebellis; insectatio, consecratio, persecutio, sagittariorum agmen; arcu, sagetta; seditione; insectatione, consecratione, persecutione, ceta de arcari sau de sagettari;—*poterasiu*, s. m., (d'in *potera*), sagittarius, seditiosus, tumultuosus, rebellis, insectator, persecutor; sagettariu, arcariu, seditiosu, rebelle, tumultuosu, insectatoriu, persecutoriu, cercatoriu de facutori de relle, de latroni; etc.: *ptere si poterasi nu mai essistu astadi, nu se aude de potera sau de poterasi*.

POTERNICHIA, s. f., vedi *poturnichia*.

POTGORIA si *podgoria*, s. f., vine-tam inferius; vinetu inferiore, adeco vine plantate pre colline, la pollele montiloru;—coventu strainu si de allungatu d'in limba.

POTICA, s. f., mutilatu d'in *apotica* sau mai bene *apoteca*, si mai bene *apotica*, de care vedi in Dictionariu.

POTICNIRE si *potignire*,-escu, v., labi, prolabi, in rem offensare, offen-

dere, calcitrare, recalcitrare, caespitare, talipedare, vacillare, titubare, fluctuare, graviter prolabi; a lunică, allunică, a calcitră, recalcitră, cespită, talipedă, vacillă, titubă, fluctuă, allunică greu;—adj. s., *poticnitoriu*,-a, part. sup., *poticnitu*, s. f., *poticnitura*: *poticniturele armessariului*;—barbarismi.

POTIRNICHIA, s. f., vedi *poturnichia*.

POTLOGARIU,-a, adj. s., relativu la *potlogu*, ca subst., care stringe *potloge* sau cose *potloge*,—fem. *potlogaria* si *potlogaresa*;—*potlogaria*, a) multe *potloge*, b) adunatura de *potloge*, c) maiestria de *potlogariu*;—*potlogu*, s. m. pl.-e, detritus pannus, lancinia, segmentum, fragmentum; pannu detritu, pannu ruptu, ruptura de pannu, peticu, segmentu, fragmentu, buccata, cărpa;—barbarismu, de unde?

POTLONJANU, s. m., vedi *pillinjanu*.

POTMETU, s. m., pl. *potmete*, mai reu *potmeturi*, illex, esca, illecebra, illelulum, invitamentum, incitamentum; illice, éasca, illiciu, (aceste-a ammagescu si attragu pescii la uncini, éro urmatoriele in sensu mai largu), incitamentu, invitamentu, indemnu, impulsu, propulsu, etc.

POTOIGU, s. m., pl.-e, sau -i, cintura monacale;—barbarismu.

POTOLLIRE,-escu, v., stinguere, extinguere, sedare, mulcere, placare, lenire, delenire, temperare, mitigare, sopire; a stinge, estinge, sedă, mulcé, allină, impacă, leni, deleni, allenă, temperă, stemperă, mitigă, sopi;—adj. s., *potollitoriu*,-a, part. sup. *potollitu*; s. f., *potollitura*;—*potollu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), extinctio, sedatio, mulctio, placatio, temperatio, mitigatio; extinctio, sedatione, multio, pacatione, impacatione, allinatione, mitigatione, temperatione, stemperatione, sopitione, indulcire, dedulcire.

POTOPENIA, s. f., vedi *potopire*.

POTOPIRE,-escu, v., inundare, destruere, extinguere, perdere, pessumdare, necare, interimere, interficere,

occidere; *supplere afficere*; a inundá, inecá, destruge, stinge, nemici, perde, intereme, interfece, occide, cu suppliciu affice sau affectá; — adj. s., *potopitioris*, -a, part. sup., *potopitus*, s. f., *potopitura*, de preferitu formei deforme: *potopenia*, s. f.; — *potopu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), *diluvium*, *inundatio*, *invasio*, *exitium*, *perniciosa*, *destructio*, *interitus*, *barathrum*, *vorage*, *ruina*; *inundatione*, *insecatione*, *deluvium*, *invasione*, *essitium*, *interitu*, *pernicia*, *destructione*, *barathru*, *voragine*, *precipitium*, *ruina*; — tote, vorbe straine, déro, d'in fericioire cadute in uitare prin concurrenti'a altoru covenite pure si simple alle limbei romane.

POTRICALA, s. f., terebra; terebra, in specie de gauritu ciure sau ciurelle; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

POTRIVA si *protiva*, s. f., in sensu de diverse directioni, 1. in genere: *similitudo*, *paritas*, *comparitas*, *aequitas*, *aequalitas*, *proportio*, *comparatio*, *superioritas*, *inferioritas*, *summitas*, *optimum*, *pessimum*, etc.; *similitudine*, *paritate*, *comparitate*, *ecitate*, *ecalitate*, *proportione*, *comparatione*, *superioritate*, *inferioritate*, *summitate*, *optimu-lu*, *pessimu-lu*, etc.: *toti su de una protiva*; nu esti de una *potriva* cu mene; *partite ecationei su de una protiva*; de una *protiva* in virtute si intelligentia; cine se pôte pune de una *protiva* in formosetia cu acésta virgine? — 2. in specie, despre locu: a) e regione, ex adverso: *cas'a sta in protiv'a basericei lui Sântu Antoniu*; de in *potriv'a casei vedi in potriva cea mai insemnata parte a urbei*; b) contra, adversus; contra: *tende in protiv'a ventului*; c) metaforice: *a se scollá in protiv'a terrei nostra*; *a se luptá in protiv'a reului, passioniloru*, etc. — derivate: *protivire* (si *potrivire*), -escu, v., *similem*, *parem* reddere, *aequare*, *comparare*, *conferre*, *proportionate disponere*, *digerere*, *ponderare*, *dirigere*, *aptare*, *planare*, *explanare*, *complanare*, *laevigare*, *associare*, *conjungere*, *conciliare*; a face simile, pare, asimilá, asseminá, *apparechiá*, *ecá*, e-

calá, *ecalisé*, *compará*, *conferí*, dispune in *proportione* sau *proportionate digere*, *ponderá*, *cumpaní*, *cantari*, *direge*, *aptá*, *adaptá*, *planá*, *esplaná*, *complaná*, *levigá*, *netedí*, *associá*, *conjunge*, *conciliá*, *impacá*; — si *refless.*: a se *assimilá*, se *accordá*, se *apparechiá*, se *associá*, se *uní*, se *intellege*, se *conciliá*, etc.; — adj. s., *protivitoriu*, -a, part. sup., *protivitu*: *domi casatoriti protiviti*, *domi armessari protiviti*; — inse form'a: *protivnicu*, -a, adj., *adversarius*, *inimicus*; *adversariu*, *inimicu*, — cumu si s. f., d'in acestu-a: *protivnicia* —, e si mai *barbara*; — inse si celle de susu su straine limbei nostre, si avemn numai a ne *felicítá*, co au cadutu mai de totu in *suetudine*.

POTROCA, s. f., 1. *febrifugla*, *gentia centaurium minus* Linn., specie de planta, care porta si nomele popular: *fierea pamentului*; 2. in pl. *potroce*, de ordinariu, in sensu de: a) *minores altituum partes*, parti de *passere micutie*, mai allessu: *ficati*, *buccatelle de capitele aripeloru*, etc.; b) *exta*, *intestina*, *omasum*, *intestine*, *omasu*, de alte animali, bone de mancare.

POTROSU si *protosu*, s. m., vedi *potriva* = *protiva*.

POVARA, s. f., *onus*, *sarcina*, *pondus*, *moles*; *sarcina*, *pondu*, *mole*, *greutate*; — *povarnicu*, -a, adj., *onerosus*, *gravis*, *molestus*, *onerarius*; *onerosu*, *greu*, *molestu*, *onerariu*, (in form'a *onerariu*, *activu*, care porta *oneri*: *navi onerarie*); — *povarosu*, -a, adj., cu *acellu* -asi sensu ce are si *povarnicu*; — *barbarismi*.

POVARNA, s. f., *fabrica*, *machina* de *factu spirite*, *benture spirituose*, *destillátore*, *destillátoria*, *destillatoría*; — *povarnagtu*, s. m., *cellu* ce are una *povarna*, cu care *lucra*; *destillatoriu*, *destillator*, (fr. *distillateur*), d'in *destillare*. ce vedi in *Dictionariu*; — *barbarismi*.

POVERNIRE si *povirnire*, -escu, v., *inclinare*, *inflectere*, *descendere*, *deversum vadere*; a *incliná*, *plecá*, *lassá* in *diosu*, *umilí*, *descende*, a se dá *diosu*, se *plecá*, *lunicá* in *diosu*; — part. sup., *povernitu* = *povirnitú*, s. f., *povernitura* =

povirnitura; — *povernisium* = *povirnisium*, s. m., pl. -e, declivitas, declivum, proclivitas, descensus; declivitate, declivu, proclivitate, descensus, muchia.

POVESTE, s. f., narratio, narratiuncula, fabella, fabula, historiola; narratione, narratiuncula, fabula, fabella, istoriôra, mentionella; — *povestelnicu*, -a, adj. s., care narrôdia, relativu la *poveste*, la *povesti*; — *povestire*, -escu, v., narra-re, referre, fabulari, fabulam narrare, sermocinari, confabulari, colloqui, garrire; a narrâ, refere, spune, fabulâ, narrâ fabule, sermocinâ, limbuti, tocâ mentionelle, a si jocâ gur'a; — adj. s., *povestitoriu*, -a, narratoriu, istoritoriu, limbutitoriu, etc.; part. sup., *povestitu*; — barbarismi.

POVETIA, s. f., pl. *povetie*, monitum, monitio, admonitio, praeceptio, praeceptum, consillium, ductus; monitu, monitione, admonitione, preceptione, preceptu, invetiu, lectione, ductu, consiliu; — si ca pers. *consiliariu*, *preceptoriu*, *invetiatoriu*, *ductoriu*; — *povetiuire*, -escu, v., monere, admonere, praecepere, ducere, deducere, docere; a moné, admoné, duce, deduce, conduce, invetiâ; — *povetiivitoriu*, -a, adj. s., (vedi mai susu form'a *povetia* ca pers.); part. sup., *povetiivitu*; — (prin partea *vetiu* [vedi *invetiu*] coventulu *povetiu* = *povetia*, contradice forte strainismulu).

POVILA, s. f., postilena; postilena; curella ce se trece pre sub cöd'a callului; vedi si *posi*.

POVIRNIRE, *povirnisium*, *povirnitum*, *povirnitura*; vedi *povernire*.

POVODA, s. f., frenum, frena, habena, habenae; frenu, frene, abena, abene; in specie, frenulu sau aben'a callului de mânâ, de sub mânâ; — *povodu*, s. m., si in formele: *povolul*, *povolnicu*, *povodnicu*, equus desultorius; callu desultoriu, callu paratu, infrenatu; callu de mânâ.

POVOIU, s. m., pl. -povoie, mai pucinu bene *povoiuri*, imber, nimbus, torrens; imbre, nimbu, torrente : *imbre si nimbu su ploaie ce se vërsa cu cof'a ore-cumu*; éro torrente e riusioriu ce se imple si devine furiosu prin imbre si nimbu; — forte probabile co *povoii* e in locu

de *plovoiu* = *plovoni* = *pluvia* vemente si forte abundante.

POZNA, *posnacu*, *poznaticu*, *posnire*, etc., vedi *posna*.

PRABALUIRE, -escu, v., e fedosa forma in locu de formos'a : *probare*, nu mai plausibile e : *probaluire*, -escu, v., totu in casulu lui *prabaluire*.

PRABUSIRE, -escu, v., prin grossa errore, de ora ce verbulu in cestione e compositu, déro limb'a nostra nu are prepos. *pra*, ci *pre* = *per*, in câtu correctu e : *prebusire*, si mai correctu : *perbusire*, compositu d'in particl. *per* si verb. *busire*, ce vedi in Gloss. pentru sensu si originea etymologica; compositulu inse: *perbusire*, prin puterea lui *per*, are sensulu potente : demoliri, ehterere, preterere, conterere, concucare, preculcare, diruere, eruere, obruere evertere, destruere, submergere, immergere; a derimâ, derapinâ, scofundâ, affundâ, concucâ, proculcâ, dirue, obrue, destruge, submerge, immerge, strivi; — adj. s. *perbusitoriu*, -a, part. sup. *perbusitu*, s. f., *perbusitura*; — *perbusiu* = *prebusiu*, s. m., (care a datu nascere la tote cele precedente), obtritio, obtritus, protritio, obratio, proculcatio, concucatio, demolitio, detritio, eversio, destructio, immersio, submersio; obtritione, obtritu, strivitura, derimatara, derapinatura, detritione, detritura, eversione, destructione, demolitione, immersione, submersione, scofundatura, affundatura.

PRAFARIA, s. f., a) multa pulveris, multa pulbere, b) locus in quo pulvis nitratus conficitur vel servatur, locu unde se face, se fabrica si se conserva pulbere nitrata : depositu sau magazinu de pulbere nitrata, fabrica de pulbere nitrata; — *prafosu*, -a, pulverens, pulberiu, pulberosu, plenu de pulbere; — *prafu*, s. m. : a) pulvis, pulbere : pulbere de pamentu, déro si : pulbere de carbone de lemnu taliatu cu sér'a, de eboriu arsu, de metallu limatu, etc.; b) *prafu de pusca*, pulbere de pusca, nitratus vel sulphureus pulvis, nitrata sau sulfuria pulbere; — *prafuire*, -escu, v., a face *prafu*, a face pulbere, a coperi de *prafu* = a coperi de pulbere, a reduce in *prafu* =

a reduce in pulbere, etc.,—adj. s., *prafuitoriu*, -a, care pulberisa, reduce in pulbere, copere de pulbere, etc., part. sup., *prafuitu*;—*prafulletiu*, s. m., demin. d'in *prafu*;—tote coventele: *prafuire*, *prafaria*, etc., nu su de câtu straine, pre candu: *pulbere*, *pulberosu*, *pulberare*, etc. su pure romane; vedi in Dictionariu: *pulberare*, *pulberariu*, *pulberaria*, *pulberaticu*, *pulberatione*, *pulberatu*, *pulbere*, *pulberisare*, *pulberisatione*, *pulberiu*, *pulberosu*, etc.

PRAFTURA, s. f., fabri clyster; clysteriu de fabru sau fauru, instrumentu de udatu ferrulu arsu in focu.

PRAGIRE, *pragitu*, *pragitura*, etc., vedi: *prejire*, *prejitu*, *prejitura*, la articulu *preja*.

PRAGU, s. m., limen; lime;—coventu strainu si de allungatu d'in limba.

PRAJINA, (dupo altii si: *pragina*), s. fem., pertica, longurius, decempeda, contas, ames; pertica, longuriu (in specie pentru mesura de spatiu); decempeda, mai allessu mesura de pamentu; contu (in specie de luntre), amite (in specie de prensu passeri); vedi *pertica* in Diction.;—metafor. *una pragina de omu sau de muliere*, longurie, longurione (despre omu), junceta femina; junceta femina, inalta femina, inse suptire ca unu *juncu* sau *papura*.

PRANDITORIU, -a, adj. s., relativu la *prândiu*, care *prandesce*; *prandiulletiu*, s. m., demin. d'in *prandiu*, in specie despre ospetiu: ospetiu liusioru.

PRAPADENIA, s. f., vedi *prapadire*.

PRAPADIRE, -escu, v., obruere, destruere, perdere, omittere, offendere, laedere, vastare, devastare; a obrue, ruiná, derimá, destruge, perde, amitte, supperá, offende, offensá, lede, stricá, vastá, devastá, nemici;—adj. s., *prapaditoriu*, -a, part. sup. *prapaditu*;—covente slavice.

PRAPASTIA, s. f., praecipitium, gurges, barathrum, vorago; precipitiu, gurgite, barathru, voragine, abysu, affundu immensu;—*prapastiosu*, -a, adj., precipitosu, voraginosu, ruposu;—*prapastuire*, -escu, v., praecipitare, dejloere, dejectare, abjloere, abjectare; a preci-

pitá, dejectá, abiectá, arruncá in abysu, in voragine, in barathru, in gurgite; a nemici, desfientiá, etc.;—part. sup. *prapastuitu*;—covente slave, ce d'in fericire au cadutu in desuetudine.

PRAPORU, si *prapore*, *prapure*, *prapuru*, s. m., 1. vexillum ecclesiasticum; flammura ecclesiastica, vassillu sacru sau funebre, pentru immormentare; 2. omentum, intestinorum velucrum, membrana; omentu, volucru sau membrana de intestine.

PRAPURCICU, s. m., signifer, vexillifer; vessillariu, stegariu, officariu de infimulu gradu, acumu *sublocotenente*.

PRASECA, s. fem., equorum et equarum armentum, equinae proles grex, equorum et equarum proletharum armentum, vel equinus grex proletarius, stabulum armenti proletarii; armentu de calli si de epe, grege sau armentu de armessari si de epe proletarie, grege proletaria de calli, stablu de armentu proletariu;—d'in aceea-si origine cu *praséca* si coventele: *prasilla*, s. f., proles, progenies; prole, progenia, in sensulu cellu mai largu: *prasill'a unei familia*, *prasill'a unei vacce*, *conjugiu fora prasille*, *prasill'a canina* si *porcina*, *se stinse una prasilla de poporu atrei anni*;—*prasire* (cu s lenu), -escu, v., procreare, producere, generare, parere, gignere, fetificare, fetus edere; a procreá, produce, generá, nasce, fetificá: fetá, fetá feti;—si reflex. *a se parasí*, *a nu se prasí*;—adj. s., *prasitoriu*, -a, *scrofa prasitória*, *neprasitória femina*; part. sup. subst. *prasitu*: *copilli prasiti d'in prim'a casatoria*; *prasitulu fecundu allu scrofei*;—s. f., *prasitura*: *prasiturele epeloru*, *vaccelororu*, *scrofeloru*;—Dict. de Buda attribue *prasire* si prin urmare tote affinile lui, la gr. *πράσσειν* = *πράττειν* = agere, facere = a face, produce; noi inse credemu pre deplenu coventulu affine cu sanscr. *prasu*, compositu d'in prep. *pra* = pro, prae classice latine, si d'in su = parere, gignere, procreare, (vedi mai susu verb. *prasire*).

PRASIRE, -escu, v., (cu s aspru sibilante), fodere, terram fodere, sarrire, sarculare, pastinare, colere; a sapá,

sarri, sarculă, pastină, curetiă de erbele vettematōrie cellorū utili, mai allessu : a *prasi* *popusioniulu*, inse si : a *prasi* *vini'a*, a sapă vini'a; — adj. s., *prasitoriu*, -a; part. sup. subst. *prasitu*; s. f., *prasitura* : mai multe *prasiture* se ceru pentru acēsta lussuriantē aratura de *popusioniu*; — forte probabile affine cu *prasire* de la art. *prasēca*, in sensu de : a reproduce, renasce, etc., *popusioniulu*, apperandu-lu de occidereā si innecareā erbelorū relle, ce invadu si suffoca plant'a nutritiva.

PRASNICIRE, *prasnicitu*, etc., vedi *prasnicu*.

PRASNICU, s. m., pl.-e, festum, festivitas, sollennitas, sollenne; festu, serbatore insemnata, sollenne, sollennitate, festivitate; — *prasnicire* si *prasnuire*, -escu, v., celebrare, sollennia agere; a serbă, a celebră, a face sollennitate, a serbătorî cu ceremonia, cu pompa, etc.; — adj. s., *prasnicitoriu* si *prasnutoriu*, -a, part. sup. *prasnicitu* si *prasnuitu*; — covinte slavice, d'in fericire cadute in desuetudine.

PRASTIA, (pron. *prascia*), s. f., *fanda*; funda, fire sau acie, funicelle implettite pentru arruncare de petre si de alte materie; — *prastiasiu*, s. m., funditor, funditoriu; vedi in Dict. *funda* si *funditoriu*, si remăna sanitōse coventele straine morte de desuetudine.

PRASTILLA, (cu s aspru sibilante, si de acea-a forte probabile de scrisu : *prascilla*; vedi si *prastia*), s. f., scindula faginea, scindula, scandurella de fagu.

PRAVALIA, s. f., taberna, tabernula, officina; taberna, tabernula, officina; — *pravaliasiu*, s. m., tabernarius, tabernariu; — *pravaliora*, s. f., demin. d'in *pravalia*, tabernula; — se fia ôre *pravilla* affine cu gr. *προαλλιον*, asiă co *pravalta* insēmna proprie : locu de espunere, de aci : locu de espositione a merciloru ?

PRAVALIRE, -escu, v., *volvere*, *provelvere*, *develvere*, *volutare*, *invertere*, *evertere*, *subvertere*, *supinare*, *resupinare*, *supinum cadere*, *velvi*, *provelvi*, *everti*, *subverti*; a *volve*, *provolve*, *deolve*, *volută*, *invert*, *evert*, *subvert*, *restornă*, *supină*, *resupină*, *cadé supinu*,

a se *volve*, se *provolere*, se *evert*, se *subvert*, se *restornă*; — adj. s., *pravalitoriu*, -a, part. sup. *pravalitu*, s. f. *pravalitura*; — dupo Dict. de Buda, care scriue : *prevolire*, — are fi essitu verbulu in cessione d'in *volvere* = *volvere*.

PRAVARIA, s. f., 1. *mola pulveris igniferi*; mor'a pulberei de pusca; 2. *herrenm pulveris pyril*; magazinu sau depositu de pulbere de pusca; — forma de d'in collo de Carpati, in locu de cea de d'in coci, ce sona : *prafaria*; vedi acestu coventu mai susu.

PRAVILA, (pron. *právila*), s. f., lex, jus, codex; lege, jure, justitia, codice, (*condica*) : dupo *pravila*, = *legimus*, *legitimu*; — *pravilistu*, s. m., *jurisconsultus*, *jurisconsulta*, *jurisprudente*, *sciutoriu de lege*, *de codice*, *de jure*; — *pravilnicescu*, -a, adj., *legimus*, *legalis*, in jure, *legitimu*, *legale*, *de jure*, in jure, dupo jure; — de aci : *pravilnicesce*, adv., *legitime*, *juste*, *aeque*, *de jure*, *legitime*, *juste*, dupo lege, dupo jure; *pravilnicia*, s. f., *legitimitas*; *justitia*, *aequitas*, *legimitate*, *justitia*, *dereptate*, *ecitate*; — covente slavice, d'in fericire, essite d'in usulu limbei române.

PRAVOSLAVIA, s. f., *orthodoxia*, *fides catholica*; *orthodoxia*, *credentia catholica* = *universale*; — *pravoslavnicu*, -a, adj., *orthodoxus*, *orthodossu*, *dereptu credentiosu*; — covente slavice, inse, d'in fericire, essite d'in limb'a poporului romănu si chiaru d'in limb'a carturariloru basericesci, cari le introdussessera fora successu.

PRAVOSU, *pravu*, *pravuire*, *pravuitu*, etc., vedi *pravaria*. si *prafaria*.

PREALABILE (mai reu : *prealabilu*), adj. (mutilatu dupo fr. *préalable*), *prae-vius*; *previu*: *cestione prealabile*, *cestione previa* care debe a se tractă inainte de alte cestioni; de ordinariu : *respingere*.

PREACURVA si *précurva*, s. f., (din *prea* si *curva*), *adultera*, *moecha*, *meretrix*; *adultera*, *mecha*, *meretrice*; — *preacurvariu*, -a, *adulter*, *moechus*, *adulteru*, *mechu*; — *preacurvia* si *precurvia* s. f., *adulterium*, *moechia*, *adulteriu*, *mehia*; — *preacurvire* si *precurvire*, -escu, v., *adulterare*, *moechari*, a *adulteră*, me-

chá; adj. s., *preacurvitoriu* si *precurvitoriu*,-a, part. sup., *preacurvit* si *precurvit*;—vorbe urrite si de respinsu d'in limb'a culta.

PRECESTA, s. f., *percasta*, *deipara*, *deigenitrix*, *mater dei*, *beata virgo Maria*; *preacasta*, *percasta*, *deipara*, *deigenitrice*, *matre a lui Domnedieu*, *beat'a virgine Maria*;—D. *Miklosich*, nu da neci una proba demonstrativa de slavismu, si *precesta* nu essiste de locu in totu *Lexicon palaeoslovenico*—*graeo*—*latinum*; asiá déro noi credemu in prob'a probante, co *precesta* e d'in unu latinu : *praecestus*, compositu d'in *prae* si *castus*; vedi si *precurata*. M.

PRECOLICIU si *preculiciu*, (pre a locuri si : *pricoliciu*, *priculiciu*), s. m., *Vertumnus*, *Proteus*, qui se in diversa animalia transfigurare potuerant; *Vertumnus*, *Proteu*, cari se potura transfigurá in diverse animalii; in unu coventu : *pricoliciulu* e una *imaginaria fientia*, ce se pote transmutá in tote generile de animalii; de aci infricosiatorie covente pentru *fricosi* : *ámbla precoliciulu pre aici si are se ve tormente cu furia*.

PRECUDESCU si *precupetiescu*,-a, adj., d'in *precupetiu*,-a, s. m. f., *lueri cupidus*, *quaestuosus*, *flagrans cupiditate* *lueri*; unu *cupidu* de castigu, *cestuosu*, *flagrante de cupiditate de castigu*;—*precupetia*, s. f., *calitate de precupetiu*,-a;—*precupire*, si *precupire*, -escu, v., *justo majore pretio vendere*, *nimio lucro flagrare*, cu mai mare pretiu a vende, a flagrá, arde de prea mare castigu;—adj. s., *precupitoriu* si *precupetitoriu*,-a; part. sup., *precupit* si *precupetit*; s. f., *precupitura* si *precupetitura*.

PREDANIA, s. f., *traditio*, *transmissio*, *preditio*, *delatio*; *traditione*, *transmissione*, *translatione*, *prodizione*, *delatione*;—de reprobato inse e form'a barbara *predania*.

PREFACIA, s. f., (dupe fr. *préface*), *praefatio*, *prefatione*, ce vedi si in Dictionariu, co-ci are unu sensu deplenu; éro *prefacia* e aprobe unu *non sensu*.

PREFONTU, s. m., *pans publicus militaris*, *pâne publica militare*;—neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in

germ. *previant*, corruptu d'in lat. *previvendo*).

PREFUSU, s. m., *liector militaris*; *liectoriu militare*; *neconnoscutu d'in coce de Carpati*; (d'in germ. *profess*, corruptu d'in lat. *praeositus*).

PREGATIRE,-escu, v., *praeparare*; *disponere*, *comparare*, *apparare*, *instituere*, *expedire*, *precurare*, *providere*; *blandiri*, *sovere*, *mitigare*, *conciliare*, *destinare*, *decernere*; a *prepará*, *dispune*, *compará*, *apará*, *instituere*, *espédi*, *procurá*, *provedé*, *blandí*, *imblandí*, *mitigá*, *conciliá*, *destiná*, *decerne*, *induló*, *momí*;—adj. s., *pregatitoriu*,-a, part. sup., *pregatitu*; etc., vedi si : *gata*, *gatare*, *gati*, (d'in care *pregative*, cu prep. *pre*).

PREINNOIRE, (mai correctu : *preinnouire*)-escu, v., *renovare*; a *renová*, *renoui*;—adj. s., *preinnouitoriu*,-a, part. sup., *preinnouit*, etc.;—d'in *pre* si *innouire*.

PREINTEMPINARE, v., *praevenire*, *precurrere*; *obviam ire*; a *preveni*, *procurre*, *essi* sau *merge inainte*;—adj. s., *preintempinatoriu*,-a, part. sup., *preintempinatu*, etc.

PREJETARE, *prejetatoriu*, *prejetatu*, *prejetu*, etc. in locu de : *pregetare*, *pregetatoriu*, *pregetatu*, *pregetu*; etc., ce vedi in Dictionariu.

PREJA, (pron. *préja*), s. f., *craticula*, *testa super craticula caro*; *craticula*, *cratitia de friptu*, *carne tripta pre craticula*;—*prejire*,-escu, v., *carnem super craticula torrere*, *frigere*; a *frige carne in craticula*, in genere : a *frige*, *torre*, *combure*, *ambure*,—part. sup., *prejitu* : *cafea prejita*;—s. f., *prejitura* : *prejitura de oua*.

PRELUCA, s. f., *pratulum*, vel *locus collucatus in medlis silvis*; *pratulu*, *micu pratu*, *mica livade*, in genere : *locu collucatu in mediele selbe*;—*invederatu de sene co preluca* e d'in unu compositu verbale : *prelucere*, *prelucire*, ce vedi in Dictionariu.

PRELUPTARE, v., (d'in *pre*=*prae*, si *luptare*=*luctari*), *praeluctari*, *praepugnare*, *propugnare*, *pugnam incipere*; a *proluctá* (care e form'a cea mai perfecta), a *propugná*, a *incepe pugn'a*,

luct'a = *lupt'a*; — s. f., *preluptatione* = *proluctatione*, adj. s., *preluptatoriu*, = *proluctatoriu*, -a, part. sup. *preluptatu* = *proluctatu*.

PREMENELA, sau *premenella*, pl. *premenelle*; *primenella*, *primenelle*; albitura, albiture, camésia, camesie, noue vestimente, albe, laute vesti, albiture, linteum, nova vel recentia linteas, novae vel recentes vestes; — *premenire* si *primenire* sau *priminire*, -escu, verb., a) *reficere*, *recreare*; a *refece*, *recreá*, *releuá* *poteri*, *reaminá*, *revivificá*, *animá*; b) *mutare*, *permutare*; *commutare*, *immutare*, *transfigurare*, *renovare*, *caudida* vel *laeta*, *nova* *recentia* *linteas* *inducere*, *novas* vel *recentes* *vestes* *inducere*; a *mutá*, *permutá*, *commutá*, *immutá*, *scambá*, *transfigurá*, *renová* *albe* sau *laute*, *noue* *camesie* sau *vestimente*, a *pune* *vesti*, a *vestí*, a *investí*, a *se investí*, a *se imbraccá* cu *noue*, *recenti* *vestimente*; — adj. s. *premenitoriu* = *priminitoriu*, -a, part. sup. *premenitu* = *priminitu*, s. f. *premenitura* = *priminitura*: *doue* *priminiture* *pune*, *scamba*, *muta* *pre* *fa* *care* *di*; — v. slav. *premeniti* nu e probatu ca patre allu *romanescului* *premenire*, de óra ce *slaviculu* nu are *prim'a* *insemnare* a *romanescului*, adeco: *reficere*, *recreare*, *renovare* si *celle* *analoge*; acestu *coventu* *priminire* e, dupo *forma* si *dupo* *intellessu*, *nascutu* *forte* *naturale* d'in *premu*, (vedi *urmatoriulu* *articl. premu*) = *primu* = *primus*, de unde una *forma* *derivata*: *premenu* = *priminu*, -a, de unde *verbulu*: *premenire* = *priminire*, de unde apoi *intellessulu* *dominatoriu* de: *refectione*, *recreatione*, *renovatione*, *revivificatione*, *essilaratione*, *animatione*, etc., d'in *care* *facile* *celle* *alte* *semnificationi*: *noue* *vestimente*, *albe* *camesie*, *lota* *camésia*, *chiaru* si *renovata*, etc. *M*.

PREMU, -a, *primus*, -a, -um; asiá *varia*, *pre* a *locuri*, si *derivatele*: *premarvára* = *primavéra*, *premarium* = *primarium*: *veru* *premarium* = *veru* *primarium*; vedi si in *Diction. primu*, *primarium*, *primavéra*, *cari* au *forma* *mai* *originaria*; — de *observatu* *inco* e si *premu*, -u, ca *subst.*, cu *sensulu* de: *ora*, *limbus*, *vitta*, *fascia*,

tacnia, *ligula*; *ora* = *marginis*, *limbu* (*limbulu* *coronei*), *vitta* sau *vetta* = *betta*, *fascia*, *tenia*, *cordella*, etc.; *premuire* si *primuire*, -escu, v., *limbo*, *vitta*, *tenia* *cingere*; a *cinge*, *incinge* cu *limbu*, cu *vetta*, cu *betta*, cu *tenia*, cu *cordelle*; — adj. s. *premutoriu* = *primuturiu*, -a, part. sup. *premutu*, s. f. *premutura*: *premutura* *de* *bette*, *de* *tenie* si *de* *cordelle* *splendide* si *formosu* *colorate*.

PREMUIRE, *premutoriu*, *premutu*, *premutura*; vedi *premu*.

PREOBEJENIA, s. f., *transfiguratio*; *transfigurationes*, *scambarea* la *facia* a *lui* *Christu*; — *coventu* *slavicu* *introdusu* *prin* *carturarii* *basericesci* *ignoranti*, éro *astadi* *deplenu* *cadutu* in *desuetudine*.

PREOTIRE si *preutire*, -escu, v., (d'in *preotu* = *preutu*), *sacerdotem* *ordinare*, aut *sacerdotem* *agere*; a *ordiná* *preotu*, a *essercitá* ca *preotu*, a *essercitá* *preoti* a; — part. sup. *preotitu* = *preutitu*.

PREPASTE, *prepastia*, *prepastenia*, *prepastiosu*, *prepastuire*, *prepastuitoriu*, *prepastuitu*, etc.; vedi: *prapaste*, *prapastia*.

PREPADIRE, *prepaditoriu*, *prepaditu*, *prepaditura*; vedi *prapadire*.

PREPELIAGU, s. m., *loitra* de *per-tice*.

PREPELICIU, s. m., *fenimeta*; *meta*, *grumuru* de *fenu*.

PREPELITIA, s. f., *cetarnix*; *coturnice*; — *prepelitiariu*, -a, adj. s., *relativu* la *prepelitia*: *câne* *prepelitiariu*, si *absol. bonu* *prepelitiariu*; ca *subst. pers.*, *prepelitiariu*, *venatoriu* de *prepelitie*.

PREPUTENTE, *preputentia*, *preputere*, in *locu* de *cari* vedi *mai* *correcte* in *Dictionariu*: *prepotente*, *prepotentia*, *prepotere*.

PRESA, s. f., cu *errore* *scrissu* in *locu* de *pressa*, ce vedi *asiá* in *Dictionariu*.

PRESENA si *presina*, s. f., *antilena*, *antilena*, *parte* de *stratu*, de *ornatu* *allu* *peptului* *unui* *callu*, *curell'a* de *sub* *peptulu* *callului*; — *pote* de *scrissu* cu *s* *duplicatu*: *pressena*, *pressina*, ca, *forte* *probabile*, *nascuta* d'in *pressu*, -a, ca *pesatoriu* *pre* *peptu*.

PRESERA, s. f., *praevespera*, *ante*

vesperera, provespera; prevespera, antevespera, provespera.

PRESILLA, *presire, presitoriu, presitu, presitu*; —tote cu s lenu sibilante; vedi: *prasilla, prasire*, etc.

PRESIRE, *presitoriu, presitu, presitura*; vedi: *prasire*, etc., —pote co vocalea e d'in initiale e cea addeverata in locu de a, déro si cu s duplicatu: *presire, pressitoriu, pressitu, pressitura*, asiá luminata d'in *pressu* = *pressus*, cu sensu de: *ceva oppressoriu si totu de a una data affundatoriu*.

PRESIMTIMINTU, *presimtire, presimitione, presimtitu*; vedi in Dictionariu: *presentimentu, presintire, presentitione, presentitu*, etc.

PRESINTABILE, *presintare, presintatione, presintatu, persinte, persintia*; vedi in Dictionariu: *presentabile, presentare, presentatione, presentatu, presente, presentia*.

1 PRESMA, s. f., pl. *presmate*, (cu errore m. *presmu*), d'in gr. *πρήμα* = tumor; tumore, inflatura, mai allessu la callu, la care se face a desea *presm'a* d'in caus'a curellei; cu care se lega si se tine capulu callului.

2 PRESMA, (cu s aspru sibilante), s. f., 1. *propinquitas, adspectus, conspectus, os, vultus, facies, circuitus, septum, spatium vel campus circumjacens, vicinia, vicinium, confinia, loca circumjecta, vicina, propinqua, finitima*; propincitate, appropriatione, aspectu, conspectu, facia, vultu, circuitu, septu, gardu, spatii sau câmpu circumjacente, vecinia, vecinitate, confinie, locuri circumjecte, circumjacenti, vecine, finitime, de pre impregiuru: in *présm'a oculiloru*; in *presm'a urbei, oppidului, palatiului, teatrului*, in *presm'a casei noastre*, in *presm'a mea*; *presm'a basericeii, presmele casarmei, presmele turmeloru*; d'in *presm'a vóstra*, in *presm'a noastră*; in *presm'a Romaniei su mai multe terre mari*: in *presma de térr'a nostra e Turci'a*, in *presma de térr'a nostra e Russi'a*, in *presm'a acellei-asi e si Austri'a*, —2. *circa, circiter, coram, ex adverso, palam, e conspectu*; si alte adverbie: in *présm'a oculiloru*; in *présm'a mea*, in *présm'a*

tea; metafor. in *présm'a ánimeii, departe de ánim'a noastră*, in *présm'a inimiciloru*, in *présm'a cupiditatiloru*; — derivate: *presmuire, -escu*, v., *sepire, circuire, claudere, includere, circumsepire*; a sepi, ingradí, impregiurá, circuí, claudé, include, inchide, circunsepi; — part. sup. *presmuitu*, s. f. *presmuitura*, adj. subst. *presmuitoriu, -a*, — si compositu cu in: *impresmuire, -escu*, adj. s. *impresmuitoriu, -a*, part. sup. *impresmuitu*, s. f. *impresmuitura*, —inse cu mai mare estensione de sensu: *impresmuira inenicii si i batura reu*.

PRESSIU, s. m., *pannus e villis caprini vel camellinis*; pannu, tessutura de villi sau peri caprini sau camelini, (de capra sau de camela); —vedi si *arrariu*.

PRESTOLU, s. m., si *pristolu, pristoru*, ara, mensa sacrificii; ara, mésa de sacrificiu, sanct'a mésa; — de aci si *prestornicu si pristornicu, pistornicu*, s. m.; vedi *pistornicu*.

PRESTAVILIRE, *-escu*, v., in locu de *prestabilire*, ce vedi in Diction. inse diferite cu totulu de forma si in sensu sunt urmatoriele done:

PRESTEVALIRE, *-escu*, si *prestogolire, -escu*, v., *deolvere, deruere*, in *descensum dejicere, devolutare*; a devolve, derue, a face se descenda, a dá in descensu, a deiece, deiectá, volutá, revolutá; — adj. s., *prestevalitoriu* = *prestogolitoriu, -a*, part. sup. *prestevalitu* = *prestogolitu*, —vedi si *pravalire* si *rostogolire*.

PRESUDVIA, s. f., *praetorium, cancellarii praetorium*; pretoriu, pretoriu allu cancellariului sau cancellariei; — *presudvia* e coventu strainu, ce, cu ferire, a essitu d'in limb'a poporului si chiaru d'in a cancellariei.

PRESUMABILE, *presumere, presumatu*, —tote forte peccatóse; vedi celle correcte in Dictionariu: *presumente, presumere, presumptione, presumptiosu, presumptivu, presumptu*, si mai difficile, *presumibile*, mai facile: *presumptibile*, affine cu form'a: *presumptivu*, inse cu sensu diversu; asiá co *presumptibile* raspunde prin *passivitate* la *presumptivu*.

PRESURA, s. f., *coagulum*, (fr. *pré-sure*); coagulu, caglu, (*caghin, chiagu*).

PRETENDARE, v. si s. verbale, *prætendere*, petere, postulare; s. *praetensio*; a *pretende*, cere, cu *pretensione*; — s. *pretensione*, *pretentione*; — *pretendare*, forma peccatósă; vedi in Dictionariu: *pretendente*, *pretendere*, *pretenditoriu*; *pretensoriu*, *pretensione*, *pretentione*, *pretentiosu*, *pretensu*, *pretentu*.

PRETENESCE, *pretenesco*, *pretenia*, *pretenire*, *pretenitu*, *pretenosu*, *pretenu*; vedi *pretenesce*, etc.

PREVESTIRE, *-escu*, v., *praedicere*, *praenuntiare*, *praesagire*, *praefari*, *vaticinari*, *praesentire*, *praegnoscere*; a *prenuntiá*, *predice*, *presagi*, *vaticiná*, *presenti*, *pregnosce*, *preconnosce*; — adj. s., *prevestitoriu*, -a, part. sup. *prevestitu*; — (d'in *pre* si *vestire*; vedi *vestire* in Glosariu).

PREVORBIRE, *-escu*, v., *praelequi*, *praedicere*; a *predice*, a *prespune*; — adj. s., *prevorbitoriu*, -a, part. sup. *prevorbitu*.

PREVUSIRE, *prevusitoriu*, *prevusitu*, *prevusitura*; vedi *prabusire* si *pravusire*.

PRIBEGIRE, *-escu*, v., in *exsiliu* ire, in *exsiliu* mitti, *peregrinari*, *vagari*, *errare*, *pervagari*; a *merge* in *essiliu*, a *fi* *tramissu* in *essiliu*, a *se* *essilia*, *essi* si *se* *departá* de *térra*, de *patria*; a *peregriná*, *errá*, *pervagá*, *vagabundá*; — adj. s., *pribegitoriu*, -a; part. sup. subst. *pribegitu*; s. f., *bribegitura*; — *pribegu*, -a, adj. s., (care a *datu* nascere la *tote* *celle* *precedenti*), *exul*, *fugitivus*, *peregrinans*, *errans*, *vagus*, *vagus*, *vagabundus*, *instabilis*; *essule*, *fugitivu*, *essiliatu*, *peregrinante*, *errante*, *vagante*, *vagu*, *vagabundu*, *instabile*, *fora* *locu* si *térra*, *necairi* *stabilitu*; — de unde?

PRIBOIRE, *-escu*, v., *caelare*, *scalpare*, *sculpare*, *sculptare*, *caelare auro* vel *argento*, *signare*; a *celá*, *scalpe*, *sculpi*, *sculptá*; a *celá* *auro* sau *argentu*; a *celá*, *sapá*, *semná* in *ere* sau *arama*; — adj. subst. *priboitoriu*, -a; part. sup. *priboitu*; s. f., *priboitura*; — *priboiu*, s. m., (care *dede* nascere *totoru* *celoru* *predenti*), *caelum*, *scalpru m*; *celu*, *scalpru*; — de unde?

PRICAJIRE, *-escu*, v., 1. *polluere*, *inquinare*, *coinquinare*, *contaminare*, *spureare*, *maculare*, *foedare*, *peccare*,

admittere, *committere*; a *pollue*, *intiná*, *cointiná*, *spurcă*, *contaminá*, *maculá*, *fedá*, *pangari*, *peccá*, *admitte*, *committe* (*peccate*); 2. *affligere*, *angere*, *vexare*, *tribulare*, *dolore* vel *moerere*, *acerbitate* *afficere*; a *afflige*, *urge*, *vessá*, *tribulá*, *supperá*, *turburá*; cu *dorere* sau *merore*, *acerbitate*, *amaritione*, *veninu* si *ánima* *rea* *aficece*, *adapá*; — adj. s., *pricajitoriu*, -a; part. sup. *pricajitu*; s. f. *pricajitura*; — *pricaju* si *pricadiu*, *pricazu*, *pricasu*, s. m., (care *dede* nascere *totoru* *celoru* *precedenti*), *pollutio*, *inquinatio*, *coinquinatio*, *contaminatio*, *spureities*, *maculatio*, *foedatio*, *peccatum*, *flagitium*, *infamia*, *afflictio*, *anger*, *vexatio*, *tribulatio*; *moerer*, *contristatio*, *acerbitas*; *pollutione*, *intinatione*, *cointinatione*, *contaminatione*, *spuratione*, *maculatione*, *fedatione*, *peccatu*, *flagitiu*, *infamia*, *pangare*, *pangaritione*, *afflictione*, *angore*, *vessatione*, *tribulatione*, *tortura*, *tormentu*, *cruciatu*, *merore*, *tristetia*, *intristatione*, *acerbitate*, *amaritione*, *venenu*, etc.

PRICE, s. f., *causa*, *praetextus*, *rixa*, *altercatio*, *jurgium*, *contentio*, *lis*, *controversia*, *litigium*, *objurgium*, *tricae*, *nugae*, *apinae*, *cavillatio*, *vitilitigatio*, *insidia*, *doli*, *laqueus*, *pedica*; *causa*, *pretestu*, *rissa*, *altercatione*, *jurgiu*, *contentione*, *cérta*, *disputa*, *lite*, *controversia*, *litigiu*, *objurgiu*, *trice*, *intrige*, *incurcature*, *seccature*, *apine*, *cavillatione*, *vitilitigatione*, *insidie*, *doli*, *lacio*, *lacie*, *pedica*, *pedice*, *greutati*: *cauta price*, *se tine de price*, *fugiti de prici*, *pricile su miselle*; d'in *price* in *price trece*; *se impacamu pricile d'intre noi*; *price fora coventu*, *fora ratione*, *fora causa*; *celle mai multe prici su fora neci unu motivu*; *price fora neci unu obiectu*, *cu atutu mai multe prici fora subiecte*; *faci price in jocu*; *cu pricea te ocupi se ne prendi si se ne vettemi*; — *pricire*, *-escu*, v., *rixari*, *altercari*, *jurgari*, *certare*, *decertare*, *contendere*, in *controversia* *esse*, *objurgari*, *cavillari*, *nugari*, *vitilitigare*, *litigare*, *lite* *decertare*, *tricari*; a *risá*, *altercá*, *jurgá*, *se certá*, *contende*, *fi* in *controversia*, *disputá*, *objurgá*, *cavilá*, *nugá*, *seccá*, *vitilitigá*, *intricá*, *litigá*,

caută liti, certe, : *a prici vecinii fora motiu; d'in astutia pricesce lumea; a-cesti miselli se pricescu in tote dillele;* — adj. s. *pricitoriu,-a*, part. sup. *pricitu;* — *priciosu,-a*, adj., *rixosus*, *jurgiosus*, *litigiosus*, *contentiosus*, *controversiosus*, *cavillator*, *astutus*, *dolesus*; *risso-su*, *jurgiosu*, *contentiosu*, *controversio-su*, *astutu*, *dolosu*, *cavillatoriu*, *intrigan-te*, *insidiante*; — d'in *price* a nascutu, *in-vederatu*, *pricina*, s. f., *causa*, *ratio*, *principium*, *fons*, *initium*, *motus*, *motio*, *metor*, *momentum*, *mobile*, *quaestio*, *res*, *subjectum*, *objectum*, *materies*, *aucter*, *praetextus*, *species*, *locus*; *callis*, — *lis*, *causa*, *processus*, *actio*, *judicium*; *causa*, *ratione*, *principiu*, *fons*, *origine*, *initiu*, *inceputu*, *motu*, *motione*, *motoriu*, *momentu*, *mobile*, *motivum*, *cestione*, *lucru*, *materia*, *subiectu*, *obiectum*, *auctoriu*, *pretestu*, *specia*, *apparentia*, *locu*, *calle*, — *lite*, *causa litigiosa*, *litigiu*, *processu*, *actione*, *judeciu*, *judicata* : *fora pricina nemica nu se misca, nu se face, nu e; fora pricina nu te ai certatu; clim'a rea e pricina de multi morbi; pricine numero-se su la tribunariu; a castigá pricin'a, a perde pricin'a; pricina derépta opposita unei pricina strâmba;* — *pricinuire,-escu*, v., (d'in *pricina*), *causare*, *efficere*, *afferre*, *auctorem esse*, *agere*, — *praetexere*, *praetendere*, *causari*, *excusare*, *excusari*; a *causá*, *effice*, *pro-duce*, *procreá*, fi *auctoriu*, *motoriu*, *lu-crá*; — a *pretesse*, *pretende*, *causá*, *es-cusá*, *caută a escusá*, *se escusá*; — adj. s., *pricinuitoriu,-a*, *efficiens*, *praete-xens*; *efficiente*, *effectoriu*, *auctoriu*, *pre-tessente*, *pretestoriu*, *pretendente*, *pre-tensoriu*; — part. sup., *pricinuitu*, etc.; — *pricinare*, si mai *vertosu compositu* : *impricinare,-ediu*, v., *observandu co form'a pricinare* are sensu si de : a *causá* si de : a *pretestá*, — éro : *impricinare* are sensulu speciale de : a *litigá*, spre essemplu : a *impriciná* mai multi vecini cu agri; si reflex. a se *impriciná* mai multi despre moste; *impricinati nume-rosi mostiani in de demultu*; — D. *Miklosich* attribue *romanesculu pricina* la v. slavicu *pricelaa*, *fora* se aiba alte derivate sau veruna origine etymologica,

cumu vedemu co possede cellu roma-nescu si una origine etymologica si una vasta familia de derivate; abia mai pro-duce doctulu slavicu si russ. *pricelaa*, ce are pucine câteva derivate analoge in sensu cu alle forme romanescas *pricina*, déro neci una urma d'in celle alte dialecte slavice; asiá déro cu *rationes* *rationante* avemu dereptu de a afirmá, co pucinele derivate alle coventului in cestione ce occurru in limb'a *russesca* sunt impro-mutate d'in limb'a *româna*, in care fa-cile se pote esplicá d'in cea mai respec-tabile si antica origine etymologica, a-deco d'in *price*, care se reduce la coven-tulu limbei sanscrita : *praś* = *príś*, *radecin'a* de unde subst. *praśá* = *praś-na* = *interrogatione*, *cestione*, etc., sensu cu totulu analogu cu allu nostru *price*, si in forma si in intellessu; nu e déro strambu si peccatu, co D. *Miklosich*, dupo flexiones, spune co *pricina*, (*fora* mentione macaru de *price*), abia e con-noscuta *poporului românu*, co s'ar fi admissu in limb'a *scrisa* abia pre la fi-nitulu seculului XVII; — unde stá inae *price*, care n'are urma in limb'a slavica?

PRICESTANIA, s. f., *commenicatu-ra*, *sant'a commenicatura*, *eucharistia*; — *precestuire,-escu*, v., [*a commenicá* cu *eucharistia*; part. sup., *pricestuitu*, *commenicatu* cu *eucharistia*; — covente slavice, perite de multu d'in limb'a *po-porului românu*.

PRICIU, s. m., *grabatus*; *grabatu*, *miseru* si *reu patu*.

PRICOLLICIU, s. m., vedi *precol-liciu*.

PRIDIDIRE,-escu, v.; *cogere*, *pre-mere*, *superare*, *vincere*, *onerare*, *co-cervare*, *finem indere*, *terminare*, *expe-dire*, *maturare*, *peritum vel expertum*, *soltum esse*, *satisfacere*; a *coge*, *con-stringe*, *supperá*, *vince*, *essi de asupr'a*, *remané pre de asupr'a*, *onerá*, *incarcá*, *coacervá*, a *pune fine*, a *pune capitu*, *terminá*, *espedí*, *maturá*, fi *peritu*, *es-pertu*, *sciutu*; a *scí* ce *face*, a *se precepe*, *scí dá de capitu*, *satisface*, *multiamí*, *contentá* : a *prididí* cu *intrebari*; *ne prididescu cu cereri si essigentie*; — adj. s., *prididitoriu,-a*, part. sup., *prididitu* :

prididiti de multu lucrū; — compositione spuria.

PRIDVORASIU, s. m., deminut. d'in *pridvoru*, s. m.; vestibulum, atrium, porticus, podium, propylaeum, peristylum, peristyllum; vestibulu, atriu, pōtīcu, podiu, propyleu, peristylu, peristyllu; — *pridvoru* strainu si de allungatu d'in limba, cumu s'a si allungatu mai de totu.

PRIETENESCE si *prietinesce*, adj., amice; in modu *prietinescu*, — *prietenescu* si *prietinescu*, -a, adj., amicalis, amicabile; amicalis; amicale, amicabile; — d'in *prietenu* si *prietinu*, -a, adj. s., amicus, sodalis; amicu, sodale; — de unde inco: *prietenta* si *prietinia*, s. f., calitate de *prietinu*, amicitia, sodalitas, amicitia, sodalitate; — *prietenosu* si *prietinosu*, -a, amiceabilis, comis, sodalis, amicabile, come, sodale; — *prietesiugu*, s. m., forma si mai peccatosa cu acellu-asi sensu ce are si *prietinia*, inse cu orecare differentia; — tote covente slavice, déro d'in fericiu, perite d'in limb'a româna, si supplete cu pure covente romanice.

PRIGONA, s. f., rixa, altercatio, jurgium, contentio, litigium, controversia, dissidium, dissensio, discordia; rissa, altercatione, jurgiu, contentione, certa, litigiu, controversia, disputa, dissidiu, dissensione, discordia; — *prigonire*, -escu, v., rixari, altercari, jargari, litigare, certare; a rissá, altercá, jurgá, se certá, disputá, se disputá, litigá; — adj. s., *prigonitoriu*, -a, part. sup., *prigonitu*, s. f., *prigonitura*; — tote covente straine si aprope de totu disparute d'in limb'a româna.

PRIGORE, s. f., passere devoratoria de albine: *prigorile devoru albinele*.

PRIGORIRE, -escu, v., terrere, rufare, rufescere, torrefacere, craticulae imponere, amburere, comburere; a torre, a rufá, torreficá, impone pre craticula sau in craticula, a frige, ambure, combure; — part. sup., *prigoritu*, s. f., *prigoritura*.

PRIHANA, s. f., macula, labes, inquinamentum, pollutio, foedatio, contaminatio; macula, labe, iutinementu, intinatione, pollutione, fedatione, conta-

minatione; — *prihanire*, -escu, v., maculare, inquinare, contaminare, foedare, pelluere, spurcare; a maculá, intiná, contaminá, fedá, pellue, spurcá, pangari; — adj. s., *prihanitoriu*, -a, part. sup., *prihanitu*, s. f., *prihanitura*.

PRIHOBIE si *prichoriu*, s. m., species de passere: *erithacus*, *phoeniceus*, *erithacu*, *phenieuru*.

PRIIRE, *priitoriu*, *priitu*, ce vedi in Dictionariu: *preire*, *preitoriu*, *preitu*; adauge inse si: *preiente*, part. adj., utilla, propitiu, prosper; utile, propitiu, prosperu; — *preientia*, (reu *priintia*), s. f., prosperitas, favor, utilitas; prosperitate, favore, utilitate; — *preientiosu*, -a, adj., d'in *preientia*, (reu *priintiosu*), faustus, atilla, prosper, propitiu; faustu, utile, prosperu, propitiu.

PRIMIRE si *primire*, *primire*, *primire*, -escu, v., accipere, recipere; annuere, admittere, probare, approbare, comprobare, reponere, referre, recuperare, tractare, benetractare, maletractare; a accepe, acceptá, recepe, annue, admitte, probá, approbá, comprobá, repune (intre nobili, intre diei); apoi: a recuperá, capetá, tractá, benetractá, maletractá; — adj., *preimitiosu* si *primittiosu*, *primittiosu*, *premitiosu*, -a, accipiendus, acceptus, gratus; accipiendu, acceptu, acceptibile, acceptabile, gratu, placutu; — adj. s., *preimitoriu* si *primittoriu*, *primittoriu*, *premitoriu*, -a, accipiens, acceptor, accipiendus, admissibilis, hospitalis; accipiente, acceptoriu, accipiendu, acceptibile, acceptabile, admissibile, ospitale, ospitosu; — part. sup., *preimitu* si *primittu*, *preimitu*, *premitu*; — d'in *pre* = *prae*, si *emere* = *emere*, in genere: *leuare*, *capere*, etc., cu mutatione conjugationei verbului de la III conjug. la IV conjug.; asiá déro in locu de *premere* contrassu in *premere*, (care s'ar fi confusu cu currentele *premere* = *premere*; déro ar fi remasu de conjug. III).

PRILASU si *prelasu*, *prelasu*, s. m., transitus per sepe; transitu prin sepe, trecere sau trecutore prin gardu.

PRILEJU, s. m., casus, occasio, tempus opportunum, via, callis, fortuna;

casu, occasione, tempu opportunu, bonu tempu, fortuna, intempestare; — *prilegi-re, -escu*, v., mai allessu reflex. a se *prilegi*, accidere, evenire, contingere, incidere, advenire; a accide, incide, cadé, evení, advení, continge : *multe prilejescu sau se prilejescu bene sau reu*; — part. sup., *prilegitu*.

PRIOSTIRE, -escu, v., incantare, excantare, fascinare, pellere, allicere, seducere, inducere, blandiri; a incantá, escantá, fasciná, farmecá, pelli-ce, allice, ammagi, momí, seduce, induce, blandí, indulcí; — adj. subst., *prilostitoriu, -a*, part. sup., *prilostitu*, s. f., *prilostitura* : *prilostiturele unei muliere prilostitoria si farmecatoria*.

PRIMADONA, s. f., (duo it. prima-donna), prima actrice la theatru lu italianu, mai allessu la theatru lu lyricu, in *opere* de cantatu pre scena, dramate lyrico.

PRIMESDIA, s. f., periculum, discrimen, extremum, calamitas, damnum, detrimentum, iactura; periclu, discrimine, estremo, extremitate, calamitate, damnu, detrimentu, perdiare; — *primesdiasu, -a*, adj., periculosus, anceps, perniciosus, praeceps; periculosu, ancepitate, perniciosu, precepitate; — *primesduire, -escu*, v., periclitari, in periculo versari, salutem vel vitam in discrimen adducere; a periclitá, a se periclitá, a se afli in periclu, a pune salutea sau vieti'a in discrimine, in mare periclu; — adj. s., *primesduitoriu, -a*, part. sup., *primesduitu*; — barbarismi.

PRIMESU, si *primediu*, *primezu*, s. m., pariete sau muru de separatione, *sepimentu* = *sepimentum*.

PRIMUIRE, *primu*, etc.; vedi *premu*.

PRINOSU, s. m., sacrificium, sacrum, oblatio, donum, munus; sacrificiu, sacru, oblatione, donu, munu, offerta, daru; — barbarismu.

PRIPA, s. f., celeritas, velocitas, pro-peratio, festinatio, haud mora, non mora, sine mora; celeritate, velocitate, pro-peratione, festinatione, fora mora, precipitantia : in *pripa*, in *tota prip'a*, cu *tota prip'a*; — *pripire* si *prepire, -escu*, v., celerare, accelerare, propera-

re, festinare, maturare, praeceps currere; a celerá, accelerá, properá, festiná, maturá, curre precepitate, face se curra prepete, pune in fug'a cea mai mare, face se sbore in sborul acerei; — adj. s., *pripitoriu* si *prepitoriu, -a*; — part. sup., *pripitu* si *prepitu* : *mergeti toti prepiti, cu passi prepiti si chiaru menti prepitate*; — s. f., *pripitura* si *prepitura* : *prepitura e adesea excessu prelonga pripa*; — *pripela*, in locu de *pripitura*, e forma erratica; — mai multu de cátu probabile e, co *prepa* e d'in praepes, gen. praepitis, compusu d'in prep. prae, si verbulu petere, a cui celeritate nespusa se trade si in alte co-vente, ca : *impetu* = *impetus*, *impetuosu* = *impetuosus*, etc.; — D. *Miklosich* trage d'in v. slav. *pripesti*, *pripek* = coquere, numai *pripire* sau *prepire* si *pripelisce* = *aestus*; déro *prepire* n'are neci in forma neci in sensu ueci una relatione cu slavicu *pripesti*.

PRIPASIRE si *prepasire, -escu*, v., transmigrare allquo ibique sedem collocare, domicilium figere; a transmigrá undeva si a se assediá acolo, a fige sau defige domiciliulu, a se stramutá si prende locu de sedutu, in specie de animal, despre cari se dice si in locu de : a *fetá*; — adj. s., *pripasitoriu* si *prepasitoriu, -a*, in amendone intellessele precipue de mai susu; asiá si : part. sup., *pripasitu* si *prepasitu*, s. f., *pripasitura*, metaf. *prepasiture* numero-se s'au collocatu in communia nostra.

PRIPELA, *pripire*, *pripitosu*, *pripitoriu*, *pripitu*, *pripitura*, *pripelisce*; vedi *pripa* = *prepa*.

PRIPONIRE si *preponire, -escu*, v., equum ab evagatione per pascuum vacerra cohibere; a opri cu *vacerra* unu callu de la evagationea prin pastione; — adj. s., *preponitoriu, -a*, part. sup., *preponitu* : *calli preponiti*; s. f., *preponitura* : *nu ati ordinatu bene preponiturele pre acesta nopte*; — *priponu* sau *preponu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), *vacerra*, sive *funis longior*, que (ad paxillum in terram infixum ligato) cohibetur equus ab evagatione, errationeque per pascuum; *vacerra*, sau

fune mai lungă legată de unu paru scurtu infiptu in pamentu, cu care se opresce unu callu de a evagá prin pastione si se constringe a pasce intr'unu spatiu determinatu;—dupo forma *preponu* se pare co e formatu d'in *pre* = *prae*, si *ponere* = *punere* = *ponere*, cu sensu de: *ponere înainte (callului) una pedica*.

PRIPORU si *preporu*, s. m., locus abruptus, praeruptus, praecipitium, rapax; locu abruptu, praeruptu, praecipitium, rapax; locu abruptu in diosu si rigidu forte, praecipitium, rupe, abyssu, muchia forte plecata si profunda;—pote fi straformatu d'in *properu*.

PRISLUGA, s. f., incendiaria arunde, virga, tubas; arundine, vérga, tiévia, tubu, implete cu pulbere nitrata, care apprensă, explode si rumpe pét'r'a.

PRISNELLU (abbreviatu d'in *pristinellu*), s. m., a) verticillus, spendylus; verticillu, vertebra, rotilla, spondulu, —in specie rotilla de la capitulu inferiore allu fusului; b) una specia de planta, dupe Dict. *Barcianu*, germ. die schafgarbe, das transendblatt, —vedi mai la valle: *pristinu*, d'in care, (invederatu, *pristinellu*, unu deminutivu;—*pristenu* si *pristinu*, s. m., vertebra, verticulum, verticillus, spendylus; vertebra, verticulu, verticillu, spondylu, rotilla, rota, —in specie: rotilla a capitulu inferiore allu fusului; —altu deminut. d'in *pristinu*, adeco: *pristinioru*, s. m., a) verticillus, spendylus; verticillu, spondylu, rotilla de fusu; b) specia de planta: *glycoma hederacea*, Linn., *chamaecissos*, germ. die gunderrebe, der ephenblatt-trige gandermann;—*pristinu* e forte probabile acellu-asi cu adj. *pristinu* = *pristinus*, vedi *pristinioru* si in Dictionariu.

PRISPA, s. f., vestibulum, sedile; vestibulu, sedile, —in specie, *prispa*, ca banca, sedile, pre longa parietele casei terranului, mai allessu parietele anteriore allu casei, de regula, facuta d'in pamentu.

PRISSOSELA, s. f., d'in *prissosu*; forma erratica, si superflua, pentru co limb'a possede subst. correctu *prissosu*, ce vedi in Dictionariu.

PRISTAVIRE, -escu, v., mori, decedere; a mori, decedé, se duce d'invietia; adj. s., *pristavitoriu*, -a, part. sup. *pristavitu*; —covente straine introdusse de carturarii ignoranti, astadi essite d'in limba.

PRISTAVU, s. m., praeco; precon, strigatoriu publicu; —d'in fericioire, ca strainismu, peritu d'in limb'a Româ-nului.

PRISTINIORU, *pristinellu* = *pristinellu*; *pristinu*, vedi *pristinellu*.

PRISTOCIRE, si *priticire*, -escu, v., elutriare capulare, decapulare, transfundere; a elutriá, capulá, decapulá, transfunde, clarificá, transvasá, —tote aceste vorbe se dicu, in specie, de: *vinulu ce se separa de fece si de alte novicentie*; éro in genere *pristocire* sau *priticire* se applica si la: fundere; a funde, torná, versá; aquam in vas infundere, a infunde, inversá apa in vasu; effundere vinum, a effunde, eversá vinu; instillare oleum luminis, a instillá, versá, inversá oliu in luminare; aquam manibus dare, a dá apa mânuloru; —adj. s., *pristocitoriu*, si *priticitoriu*, -a, capulator, capulatoriu, decapulatoriu, care transvasa d'in unu vasu in altu, in specie *vinu*, asiá si: part. sup. *pristocitu* si *priticitu*, s. f., *pristocitura*; —*pristocu* si *priticu*, s. m., (care a nascutu tote precedentile), capula, capula, vasu de applicatu la clarificatione vinului si oliului, mai vortosu la stravasarea vinului d'in unu vasu in altulu prin care se separa de fece; —credemu, co forte probabile *priticu*, de unde: *priticire*, etc., e in locu de *pretocu* de la *pre* = *prae*, si *tocu* sau *toca*, ce vedi in Dictionariu. *M*.

PRISTOLU, *pristoru*, s. m., vedi *pre-stolu*; asiá si: *pristornicu*, s. m., vedi *pistornicu*.

PRITOCIRE, *priticitoriu*, *priticitu*, *priticitura*, *priticu*; vedi *priticire*.

PRIVEGHIERE, *priveghietoriu*, *priveghietu*, *priveghietura*, *priveghiu*, —forme incorecte, in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle correcte: *preveglare*, *preveglatoriu*, *preveglatione*, *preveglatore*, *preveglatoriu*, *preveglatu*, *preveglatura*, *preveghiu* = *preveghiare*, *preveghiatore*, *preveghiatoriu*, *pre-*

veghiatione, preveghiatu, preveghiatura, preveghiu.

PRIVELA, s. f., *spectaculum, spectamen, spectamentum, spectatio; spectacu, spectame, spectamentu, spectatione, intuitione*, — coventu cu forma incorrecta (vedi si mai la valle); — *privelisce*, s. f., in acellu-asi sensu cu form'a *privela*, totu assemine de incorrecta : *privire, -escu*, v., *spectare, adspicere, intaeri, cernere, contemplari, considerare, attendere, aciem conficere, desiderare, appetere, concupiscere, observare, examinare, vigilare, suspicere, suspicari, agnoscere, despicere, mirari, admirari, limis oculis spectare*; a *specta*, *adspecte, intuita, contempla, considera, attende, leuamente, cautá, arruncá attintatu cantatur'a, desiderá, appete, dori, concupisce, observá, essaminá, veglá, perveglá, preveglá, suspice, suspicá, prepune, reconnosce, despice, despretiá, se mirá, admirá*, etc., — adj. s., *privitoriu, -a, spectator, adsector, contemplator, considerator, observator*; etc., *spectatoriu, aspectoriu, contemplatoriu, consideratoriu, observatoriu*, etc.; — part. sup., *privitu, spectatus, adspectus, intaltus, cretus, conspectus, consideratus, attentus*, etc.; *spectatu, aspectu, intuitatu, contemplatu, consideratu, attentu* etc., *privitura*, s. f.; *intultu*, etc., *priventia*, s. f., *respectus, ratio; respectu, ratione*, mai allessu cu prepos. *in preventi'a parentiloru*, *parentam respecta*; — *D. Miklosich* refere *privire* la slav. *prividěti*, de ce inse se nu se referia la *prevedere* = *pervedere* = *pervidere*, de unde, ca si d'in cellu slavicu, a potutu cadé *d*, asiá si remaně successivu : *perveire, previre*, etc. — cu tote co coventele derivate d'in *privire*, impreuna cu *privire* ensusj, au cadutu aprope in desuetudine d'in limb'a poporului român.

PRIVOIU, s. m., vedi *priboiu* la articlulu *priboire*.

PROBODA, s. f., (vedi si *broboda* in Gloss.), *capital, calyptra, velum vel velamentum, ornamentum; capitale, capitare, calyptra, velu sau velamentu, ornamentu de capu allu feminei*; — *probodire, -escu*, v., vedi *improbodire*, cumu

si : adj. s., *proboditoriu, -a*, part. sup., *proboditu*, s. f., *proboditura*.

PROBOLUIRE, -escu, v., de unde : adj. s., *proboluitoriu, -a*, part. sup., *proboluitu*, etc., — tote forme peccatose in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle correcte : *proba, probabile, probabilitate, probare, probatoriu, probatione, probatu*, etc.

PROBOSELA, s. f., vedi *probosire*.

PROBOSIRE, -escu, v., *exprobrare, objurgare, increpare, reprehendere, contumellis lacessere vel afficere, vehementer invehi*; a *esprobrá, objurgá, increpá*, *reprende*, cu contumelie lacerá sau sfasciá, *arruncá cu vementia invective, injurá, batujocorá, insultá*; — adj. s., *probositoriu, -a*; part. sup., *probositu*; s. f., *probositura, exprobratio, objurgatio, increpatio, reprehensio; correptio; esprobratione, objurgatione, increpatione, reprehensione, correptione, injuria, injuratura, insulta*, etc., — cari se covinu unei forme ca *probositura*, cu multu mai bene de cátu formei scalciata *probosela*; — de unde inse essite coventele d'in acestu articlu? pote co dupo opinionea Dict. de Buda, au essitu, cu ore cari mutilationi d'in verbulu *probrare* = *probrare*, sau d'in adj. *probrosu* = *probrosus*.

PROCATORIRE, -escu, v., *causam agere, orare, perorare, in judicio defendere*; a *orá, perorá*, *defende in judeciu caus'a cuiva*; — part. sup., *procatoritu*, inse si ca subst. m., *procatoritu-lu*, ca se esprema officiulu *procatoru-lui*, care in-sémna : *procurator, actor, causidicus, causae patronus; procuratoriu, actoriu, causidicu, advocatu, patronu allu unei cause*; — *procatoria*, s. f., are assemine sensulu officiului, adeco : *procatoritu-lu*, — tote aceste covente n'au fostu si nu potu fi in gur'a Romániloru de d'in coce de Carpati, se pare co Románii de d'in collo le au scalciatu dupo modulu Unguriloru d'in classicele : *procurare, procurator, procuratio, procuratura*, etc., ce vedi in Dictionariu : *procurare, procuratoriu, procuratione, procuratura*, etc.

PROCETANIA si *procitania*, s. f., *praelectio, relectio, repetita, lectio, relectio; prelectione, relectione, repetita*

lectione, repetitione; — *procetire* si *procetire*, -escu, v., praelegere, legere, repetere; a prelege, relege, repete, asiá co *prelegerea* se face cuiva sau catoruva, éro *relegerea* se face d'in nouu pentru ceva totu nouu, in fine *repeterea* se face si se dice acellui-asi lucru inco de mai multe ori; — adj. s., *procetitoriu* si *procititoriu*, -a, part. sup., *procetitu* si *procititu*, s. f., *procetitura* si *procititura*, care e, ca si mai susu : praelectio, relectio, repetitio, prelectione, relectione, repetitione; — forma barbara trassa d'in classic'a : *ectare*, *recitare*.

PROCLETIA, s. f., calitate de *proclatu*; — éro *proclatu*, -a, adj. subst., perditus, perversus, scelestus, sceleratus, nequam; perversu, scelestu, sceleratu, misellu; de nemica, blastematu de omeni si de Domnedieu.

PROCOPSELA, s. f., forma spuria d'in verbulu *procopsire*; care e si subst. precumu e si *procopsentia*, s. f., disciplina, doctrina, eruditio, peritia, prudentia, cognitio, scientia, profectus, progressus; disciplina, doctrina, eruditione, peritia, prudentia, scientia, connoscentia, precepere; profectu, progressu, castigu, utilitate; — *procopsire*, -escu, v., decere, instruere, instituere, erudire, infermare, proficere, progredi, discere, erudiri; docé, invetiá, instrue, erudi, informá, profece, progrede, castigá, se erudi, se formá, se instrue, etc., — adj. s., *procopsitoriu*, -a, part. sup., *procopsitu*; — d'in gr. *πρόοψις* = progressu in partea intellectuale si materiale.

PROCOVETIA, s. f., stragulum, cento, amphitapa; stragulu, centone, amphitapa, in genere : coperimentu, velu, tapete; care se pune pre locuri alle altariului; — in form'a masc. *procovetiu* se applica la poteriu.

PROFONTU si *profuntu*, s. m., pãnis publicus militaris, pãne publica militare; — neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in germ. *previant*, corruptu d'in lat. *pro vivo*).

PROFUSSU, s. m., lictor militaris, lictoriu militare; — neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in germ. *profoss*, corruptu d'in lat. *praepositus*).

PROHODIRE, si *provodire*, -escu, v., justa, fanebria persolvere; officium sepulturae agere; a celebrá officiu sepulturei; — adj. s., *prohoditoriu* si *provoditoriu*, -a, part. sup., *prohoditu* si *provoditu*; — *prohodu* si *provodu*, s. m., (d'in care essira celle precedenti), officium sepulturae, justa et fanebria, officium fanebre; officiu de immormentatione, ingropatione; — ca straine de limb'a nóatra au si cadutu in deplena uitare a poporului.

PRONOMIU, s. m., *ius*, privilegium; jure, dereptu, privilegiu; — d'in gr. *πρόνομος*.

PROPODA, *propodire*, *propoditu*, *propodelnicu*, etc., vedi *proboda*.

PROPOVEDANIA, s. f., (d'in verb. *propovedire*), praedicatio, praenuntiatio; predicatione, prenuntiatione; — *propoveduire* si *propovedire*, -escu, v., praedicare, praenuntiare, contionari; a predicá, prenuntiá, contioná, propagá; — adj. s., *propoveduitoriu* si *propoveditoriu*, -a, part. sup., *propoveduitu* si *propoveditu*; — covente slavice, cari, d'in fericare, au cadutu si d'in gur'a poporului si d'in a carturariloru ignorantu.

PROPTA, s. f., fulcrum, fulcimen, fulcimentum, adminiculum, praesidium, oelumen; fulcru, fulcime, fulcimentu, adminiclu, presediu, columu; — coventulu *propta* a nascutu *proptella* = *proptea*, ce vedi in Dictionariu; éro *propta* e forte probabile, co s'a nascutu d'in prep. *prope* = *prope*; — asiá déro verbulu *proptire* d'in Dictionariu, e de redussu la *propta*, éro nu directu la *proptella*; — de alta parte su de completatu formele verbului *proptire*, adeco : *proptitoriu*, -a, *proptitore*, *proptitu*, *proptitura*.

PRORISMOSU, s. m., praedestinitio; predestinatione, — inse reu trassu d'in gr. *πρόρριμός*; form'a correcta ar fi : *prorismu*; — aici observámu co in Dictionariu lipsescu : *predestinare*, *predestinatione*, *predestinatoriu*, *predestinativu*, *predestinatu*, etc., cari sunt de ad-daussu acollo.

PROROCIA, f., vedi *prorocire*.

PROROCIRE, -escu, v., praedicare, vaticinari, prophetare; a predice, vati-

cină, profetă sau prophetisă; — adj. s., *prorocitoriu*,-a, part. sup., *prorocitu*, s. f., *prorocitura*, acțiune și efectul de a *prorocire*; — s. f., *prorocia* : *praedictio*, *vaticinium*, *prophetia*; *predictione*, *vaticiniu*, *prophetia*; — *prorocu*, s. m., (care dăde naștere la toate coventele precedente), *vates*, *prophetes*, *propheta*; *vate*, *prophetu*; — de aci încu : *prorocesce*,-a, adj., *propheticus*, *fatidicus*; *propheticu*, *prophetescu*, *fatidicu*; — *prorocesce*, adv., *propheticę*, *prophetice*, cu *spiritu propheticu*; — si s. f., *prorocitia*, *vates*, *fatidica*, *prophetissa*; *vate*, *fatidica*, *prophetessa*; — covente de origine slavica, introdusse prin carturarii ignoranti, astadi pre callea de emigratione, respinse de celle curatu române.

PROSCOMEDIA si *proscomidia*, s. f., *mensa propositio*nis, vulgo *offertorium*; *més'a propositionei*, *offertoriu*; — d'in grec. *προσχομίδιον* sau *προσχομίδι*, d'in verb. *προσχομίζεω* = *offerre*, *afferre*.

PROSLAVIRE,-escu, v., *glorificare*, *magnificare*, *celebrare*, *allaudare*, *collaudare*; a *glorifică*, *magnifică*, *celebră*, *allaudă*, *collaudă*; — adj. s., *proslavitoriu*,-a, part. sup., *proslavitu*, etc.; — covente slavice introdusse prin carturarii ignoranti, cari neci una data n'au intratu in gur'a poporului, astadi essite si d'in gur'a carturariloru.

PROSOPIU, s. f., *mantile*, *mantillum*; *mantile*, *mantiliu*, *stergariu*; — coventulu e d'in gr. *προσόπιον* de la *προς* = *spre*, si *ὄψ* = *facia*.

PROSTACELLU,-a, adj. s., *demin.* d'in adj., *prostacu*,-a, si d'in *prostacellu* esse *deminut.* *prostacelluciu* sau *prostacellutiu*,-a, care espreme mai multa *prostia* de câtu tatalu *prostacellu*, si acestu-a mai multa de câtu tatalu *prostacu*,-a; — se trecemu inse la coventulu, care e parentele, strabonulu, stirpea si chiaru radicea numerei familiei de domeniulu acestei stirpe, — coventulu : *prostu*,-a, adj. s., — d'in toti fetii numai singuru intratu in Dictionariu, — are sensu forte variu si diversu, care cere si ore-cari divisioni : a) *rusticus*, colo-

nus, *agricola*, *arator*, *plebeus*, *gregarius*; *rusticu*, *campestru*, *terrano*, *aratoriu*, *agricola*, *plebeiu*, *gregariu* : *militariu prostu* = *militariu gregariu*; *celli mai numerosi su si celli mai prosti*; a *degradă d'in capitănu intre militari prosti*; *terrani si aratorii se numera intre prosti*, cu acestu intellesu *prostii* se computa dupo grade; — b) *rudis*, *indoctus*, *imperitus*, *ignarus*, *inscius*, *nescius*, *inhabilis*, *incapax*; *rude*, *indoctu*, *imperitu*, *ignorante*, *nescitu*, *nesciutoriu*, *insciu*, *inabile*, *incapace*, *nepreceptu*; — c) *rusticanus*, *inurbanus*, *impollitus*, *inhumanus*, *incolitus*, *agrestis*, *asper*, *ferus*, *immanis*, *ferox*, *saevus*; *rusticanu*, *impolitu*, *inurbanu*, *inumanu*, *neomenosu*, *incultu*, *agreste*, *aspru*, *selbaticu*, *immane*, *feroce*, *sevu*; — d) *simplex*, *stultus*, *stupidus*, *hebes*, *ineptus*, *stolidus*, *insulsus*, *fatuus*, *absurdus*; *simplice*, *simplu*, *stultu*, *stupidu*, *ebete*, *ineptu*, *stolidu*, *insulsu*, *nesaratu*, *fatuu*, *absardu*, *capu grossu*, *mente grossa*, *cervice grossa*; — e) *malus*, *inutilis*; *infructuosus*; *reu*, *inutile*, *infructuosu*, *necovenitu*, *de nemica* : *vinu prostu*, *vestimente proste*, *buccate proste*, *lucru prostu*, *prostu jocu*; — ca adverbii se intende in toate significatiunile peno aci addusse : a *se portă prostu*, *fiendu co si tota lumea se pórta prostu*; *mai prostu cine vorbesce de câtu tene?* — *mai prostu intellege de câtu unu asinu*; *prostu te nascusi*, *peostu traisi si prostu ai se mori*; *nu pote lucră de câtu prostu*; *prostu forte la maiestri'a*, *ce singuru si a allessu*; a *traciă prostu pre toti*; — derivate directu d'in *prostu* : a) subst., *prostia*, s. f., statu de *prostu* in toate directionile de sensu, ce are; — *prostime*, s. f., a) multime de *prosti*; b) partea cea mai mare a unui popor : vulgu, plebe, classea cea mai de diosu, classea infima, infimii; — b) a l. s., *prostanu*,-a, allu cui sensu e mai energicu, in sensulu radicea *prostu*, de câtu *prostacu* : *unu prostanu de pretensu inventiatu*; — de aci si subst. f. abstractu *prostantia*, mai energica forma de câtu cea directu trassa d'in *prostu*, adeco : *prostia*; — *prostatecu* sau *prostaticu*,-a,

asiá de energicu, mai energicu de câtu cellu de susu *prostanu*, cumu *tomnaticu* e aptu cu totulu la una espressione ca : *pome tomnatice*, si totu asiá : *prostatica ti e mentea*; — *prostalôu*, si mai energicu de câtu *prostaticu*, déco nu ar avé una forma implausibile; — *prostescu*, -a, adiectivulu, ce espreme, cu mare facilitate, tote varietatile de sensu: *prostesci vestimente*, *prostescia portare*, *prostésca coetatione*, *prostesci buccate*, *prostescu studiu*, ce *prostescia casa*! ce *prostesci vinuri*! etc., de aci si adv. *prostesc*, care are, ca si adj. *prostescu*, acellu-asi estensu sensu;—f) verb. α') d'iu radice ensasi : *prostire*, -escu, rudem vel agrestem reddere; hebetem vel imbecellem reddere, obstupefacere, demittere vel deprimere, prosternere, minnere, vel imminuere, se abjicere, deturpare; deformare; a face rude ori agreste, a face ebete, a ebeti obstupeface, demitte sau depreme, prosterne, umili, avili, minui sau imminui, diosura, degradá, deturpá, deformá; — part. sup. *prostitu*; — β') d'in derivate, mai allessu d'in deminut., spre esemplu : *prosticare*, *prosticatu*; *prostanare*, *prostanatu*, etc., — d'in celle ce espusemu pëno aci si ce amu poté inco espune, cumu si din vechimea coventului *prostu* in limb'a propria, vedemu forte pucinu in coventulu slavicu la care D. *Miklosich* ar vré se reduca *prostu*, forã se ne dé vre-una esplicazione etymologica, precandu noi avemu firm'a convictione, co *prostu* e nascutu d'in *prostare* = *prostare*, (compusu d'in prep. *pro* = *pre*, si verb. *stare* = *stare*, cellu mai commune si dispersu in mai tote sororile), asiá co *prostu*, e formatu ca si *costu* (d'in *costare* = *constare*), care inse in form'a *costu* e totu de una data si subst. m. si pers. I d'in *costare*, éro *prostu* ca verbu nu e deplenu popularisatu, e inse ca adj. s., *prostu*, -a, pentru sensu se se védia, co *prostare* are sensuri turpi si contemporie, ca si *prostituere*.

PROSTACELLUCIU = *prostacellutiu*, *prostalôu*, *prostantia*; *prostanu*, *prostatecu*, *prostucare*, *prostacatu*, *prostanare*, *prostanatu*, *prostesc*, *prostescu*, *prostia*,

prostime, *prostire*, *prostitu*, *prostu*; vedi *prostacellu*.

PROTACARIU, s. m., rana arborea, diopetes, calamites; brósca arboria, diopete, calamite;— se vede scambatu si mutillatu d'in *bratacariu* = *brotacariu*, trassu d'in *bratacu*, ce vedi si in Dictionariu.

PROTIA, s. f., locus primus, principatus; locu primu, principatu, in genere; éro in specie, la jocuri de carti, la mersu la anafora in baserica;—d'in gr. *πρωτία*.

PROTIAPIRE, -escu, v., praetexere, causari, praetendere; a pretesse, causá, pretende, a pune pretestu, se escusá, a apperá; part. sup. *protiapitu*, etc., — d'in *protiapu*, s. m., temo bifurcus; temone bifurcu, lemnu de care tragu bouii, mai vertosu la carre sau carrutie.

PROTIMISIA, s. f., preferentia, anterioritate; — d'in *protimisire*, -escu, v., a preferi, a allege de preferentia, sau dá de preferentia, dá preferentia; part. sup. *protimisitu*;—d'in gr. *πρωτιμής*.

PROTODIACONU, s. m., primu diaconu, unde su mai multi diaconi, chiaru doui diaconi la unu episcopu sau archiereu.

PROTOPENDARIU, -a, adj. s., relativu la *protopentade*, ce vedi in Diction.; inse ca subst. nobile, boiariu d'in prim'a classe de boiari;—coventulu, ca venitu d'in *protopentade*, are fi fostu completu : *protopentadariu*.

PROTIVA, *protivire*, *protivitu*, *protivnicu*. etc.; vedi *potriva*.

PROTOSINGHELU, s. m., corruptu d'in *protosinghellu*, (*πρωτοσινγηλος*), primus contubernalis, gradu monachale mai micu de câtu archimandritu.

PROTOPOPA si *protopopu*, s. m., (d'in gr. *πρωτος*, si *παπας* = primu popa), prentu prepositu unei circumscriptione basericesci;—soci'a *protopopului* se dice *protopopéssa*; — *protopopescu*, -a, adj., relativu la *protopopa* : *detoriele protopopesci*, *derepturile protopopesci*; de aci si adv., *protopopesce*, in modu *protopopescu* : a lucrá *protopopesce*;—*protopopatu*, s. m. si *protopopiatu*, s. m., demnitate de *protopopa*, inse si : circum-

scriptione a unui *protopopa*; apoi si form'a : *protopopia*, s. f., cu amendoune sensurile, ce au si formele : *protopopiatu* si *protopopatu*; — *protopopare* si *protopopire*, v., a face *protopopa*, a investi cu *protopopi'a* sau *protopopatul*, *protopopiatulu*; — part. sup., *protopopatu* si *protopopitu*; — pentru *destituere* se dice *disprotopopare* sau *disprotopopire*, *disprotopopatu* sau *disprotopopitu*, etc.

PROTOPOPATU, *protopopescu*, *protopopescu*, *protopopessa*, *protopopia*, *protopopiatu*, *protopopire*, *protopopitu*, *protopopu*, etc. vedi *protopopa*.

PROTOPRESVITERALU (reu in locu de *protopresbyterale*), adj., d'in *protopresbyteru*, s. m., in acellu - asi sensu cu *protopopa* = *protopopu*, ce vedi in art. de mai susu.

PROTOSINGHELU, s. m., vedi *protosinghelu*.

PROTU, s. m., (fr. *prote*, d'in gr. *πρωτος* = *primus*), cellu mai expertu artifice d'in operarii typographici.

PRUNCIME, s. m., multime de *prunci*, toti *pruncii*.

PRUNDOSU, -a, adj., *arenosus*, *sabulosus*, *glareosus*; *arenosus*, *sabulosus*, *glareosus*, plenu de *prundu*; — *prundu*, s. m., *sabulum*, *glarea*, *arenosa* ripa, *arenosum littus*, *vadosa* ora, *vadosum littus*; *sablu* grossu si *petrosu* adesea, *glaria* sau *arena* grossa si *petrosa*, *arenosa* ripa, *arenosum littu*, *vadosa* ora sau costa de apa fluente sau stagnante, *vadosu littu* : *prundulu se carra* si cu *densulu se asternu* mai *allessu stratele publice alle terrei*; — *prundariu*, (pucinu correctu : *prundasiu*), -a, adj. s., relativu la *prundu* : *carrature prundarie* pentru *stratele publice*; ca subst. *prundariu*, — f. *prundaressa*, — a) cellu ce carra *prundu*; β) cellu ce asterne una parte de strata publica cu *prundu*; γ) una specia de passere : *pluvialis*, *pardalas*; *pluviale*, *pardalu*, *fluviariu*; — ce e minunatu, e co, in genere, tote formele descriisse pëno aci se dicu, in concurrentia, si cu *t*, in locu de *d* : *pruntu*, *pruntariu*, *pruntaressa*, *pruntosu*, inse cu *t* si demin. *prunteciu* sau *pruntetiu*, *pruntisioru*, *pruntuciu* sau *pruntutiu*, *pruntellu*, *pruntusiu*, *pruntu-*

sioru, etc., déro de certu, in câtu se nu se audia adesea acelle-asi deminutive si cu *d* : *prundetiu*, *prundisioru*, *prundusiu*, *prundusioru*, etc.; — acum e de observatu, co nu desu au amendoue, si cu *d* si cu *t*, acellu-asi sensu; inse form'a *pruntu*, si tote derivatele selle, au *sensu particulare*, ce nu scimu co s'ar audî la celle cu *d*, de si alternarile su asiâ de liusiore intre *d* si *t*; vomu explicâ la finitu acêsta cestione mai luminatu, dandu pentru aci sensulu precisu allu formei *pruntu* : *insula*, *parva insula*, *inconstans insula*; *insula*, mica *insula*, *inconstante insula*, co-ci aceste insule d'in fluvie si riuri sau riurelle, parte apparu de asupr'a acestoru ape currenti, parte inse apparu numai candu apele currenti scadu forte, apoi disparu, candu apele crescû, in câtu cu dereptu se dicu *insule* celle ce paru si disparu in epoce diverse; — una alta observatione, ce scimu co stabilesco mai toti ca una clara differentia de sensu intre *pruntu* si *prundu*, e co *pruntulu* nu are numai *sablu*, *arena*, *glaria*, etc., (vedi mai susu), ci si *argilla*, *limu*, etc., de si form'a collectiva d'in acea-asi fontâna, adeco : *prundisiu*, s. m., scimu co se dice si cu sensu de : *cumulu de terra*, si *cumulu de arena*, *sablu*, *glaria*; — se trecemu acumu la explicarea etymologica a coventului fundamentale *prundu* si *pruntu*, cea ce credemu forte facile de facutu : *pruntu*, e invederatu, form'a cea mai originaria, in locu de *prontu*, (vedi it. *pronto*, si in Dictionariu *promptu* = *promptus*), redusu d'in *promptu* sau *promptu*, de la verb. *promere* = *promere*, compusu d'in prep. *pro* = *pro* si verb. *emere* = *emere*, *care*, in sensulu cellu mai anticu si generale, va se dica : *levare* = *leuare*, *redicare*, *inaltiare*, *accumulare*, *coacervare*, de unde sensulu lui *pruntu* sau *prontu* esse acumu d'in *promere*, si acestu sensu se estende la *prundu* sau *prundu* in varie differentie; — vedi in Dictionariu nu numai *promptu*, ci si *rena* = *arena*, ce joca mare jocu, mai allessu in forme, cumu *prundu*. (vedi la inceputulu acestui articlu). *M*.

PSALTICHIA, *psaltichiasiu*, *psaltire*, — atâte forme incorrecte, in loculu

caroru-a ce vedi in Dictionariu celle corecte : *psaltica* la *psalticu*, la *psaltere*, *psalteriu*.

PSIHOLOGIA, *psihologicu*, *psihologu*,—forme incorecte in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle corecte : *psychologia*, *psychologicu*, *psychologu*, la art. *psycho*—.

PUCIGNA, s. f., specia de planta, *coriandrum testiculatum*, Linn.

PUCIOSA, *puciosu*, in locu de *putiosa*, *putiosu*, ce vedi in Dictionariu.

PUFAIRE, -escu, v., anhelare, anhelitum vix ducere, cachinnari; a anelá, trage abí si cu greu anelitulú, greu sufplatulu;—adj. s., *pufaitoriu*,-a, part. sup. *pufnitú*, s. f. *pufaitura* : *pufaitura de multa fatiga si labore*, *pufaiture de risu*;—*pufaire* pare mutilatu d'in *pufanire*, de unde se aude si alta forma : *pufnire* = *pufanire*, -escu, v., adj. s., *pufnitoriu* -a, part. sup. *pufnitú*, s. f. *pufnitura*, cu intellesu mai energicu de cátu *pufaire* si derivatele selle : *pufniture de risite urlatorie*; *pufniau toti de risu d'in fundulu pulmoniloru*;—in affinitate cu *pufaire* si *pufnire*, occurru si : *pufaiu*, s. m., *flatus*, *inflatus*, *inflatio*, *conflatio*, *tumor*, *vesica*; *flatu*, *inflatu*, *inflatione*, *conflatione*, *tumore*, *tumefactione*, *besica*; de unde : *pufaiosú*,-a, adj., *subinflatus*, *tumidus*, *ventosus*, *vanus*, *evanidus*, *arrogans*, *subinflatu*, *tumidu*, *subtumidu*, *ventosu*, *vanu*, *evanidu*, *arrogante*;—si *pufaiu* si *pufaiosú* paru in locu de : *pufaniu*, *pufaniosú*; déro *pufu*, s. m., *aviam pluma mollis*, *lanugo*; *clamor*, *letus*; *lanugime*, *peri tineri pre barba de essemplu*; *clamore*, *sberetu*, *tipetu*; *ictu*, *lovitura violenta*; *plume*, *penne de passeri*, *fulgi*, ce servu a implé *peplomate* si *pulvini* sau *perine*; de unde : *pufosu*,-a, adj., plenu de *pufu*, de *fulgi*, de *lanugine*; inse si : plenu de *anelitu*, *inflatu*; de unde verb. *pufire* si *pufuire*, -escu, cu acellu-asi sensu ce au celle de susu : *pufaire* si *pufnire*, déro cu mai multa energia : a *sufflá*, *anelá*, a *bosinflá*, a *toná* si *fulgerá*, a *crepitá*, a *sufflá* ca unu *tauru* sau *armessariu*;—adj. s. *pufitoriu* si *pufuitoriu*,-a, part. sup. *pufítu* si *pufuitu*, s. f. *pufitura* si *pufuitu*—

ra : *pufuiture de leone*;—si : *pufulletiu*, s. m., demin. d'in *pufu*, directu inse d'in altu demin. *pufullu*;—*pufu*, (care e stirpea totoru celloru alte coyente d'in acestu articlu), in origine, e pura esclamazione, interiectione : *pufu!* allu cui sensu variédia apoi cu potere in limb'a poporului.

PUFAITORIU, *pufaitu*, *pufaitura*, *pufanire*=*pufnire*, *pufnitoriu*, *pufnitú*, *pufnitura*, *pufaiu*, *pufire* si *pufuire*, *pufítu* si *pufuitu*, *pufitura* si *pufuitura*, *pufu*, *pufulletiu*, *pufullu*, etc.; vedi *pufaire*.

PUNCIU si ponciu, s. m., (fr. *punch*, d'in angl. *punch*), vinu fertu cu sacharu.

PUNDERANTU, *punderantia*, *punderare*, *punderatiune*, *punderatu*, *punderatura*, *punderosu*, *pundu*,—vedi celle corecte in Dictionariu : *ponderante*, *ponderantia*, *ponderare*, *ponderatione*, *ponderatura*, *ponderosu*, *pondu*.

PUNGABIRE, -escu, v., d'in *pungariu*, *marsupium exinanire*, *exenterare*, *suppillare*, *surripere*; a si *pungariu*, *essinani pungele*, *essenterá pungele*, a *despoliá*, *suppilá*, *surripi*, *suffurá*;—adj. s. *pungaritoriu*,-a, part. sup. *pungarítu*, s. f. *pungaritura*,—*pungariu*,-a, adj. s., relativu la *punga* : *interessi pungarie*; ca subst., a) *opulentus*, *dives*, multa habens *marsupia*; *opulentu*, *divite*, *avutu*, *avutiosu*, *possessoriu de multe punge*; b) *aliorum marsupiorum cupidus*, *avidus*, *aliorum marsupia surripiens*; *cupidu*, *avidu*, *surripiente de pungele altoru-a*, *furú*, *latrone*;—inse form'a : *pungasiu*, in locu de *pungariu*, nu e plausibile;—altu verbu directu d'in *punga* : *pungire*, -escu, cu sensu propriu de : a *furá pungele omeniloru*, sau a *furá omenii de punge* : cine *pungesce*, e forte *desteru in maiestri'a sca*; adj. s. *pungitoriu*,-a, part. sup. *pungítu*, s. fem. *pungitura*;—in locu de *pungire*, v., cu acellu-asi sensu intra una forma, *pucinu polita* si *plausibile*, adeco : *punguire*, déro nu e cumuva : *pungaire*=*punganire*), -escu, adj. s. *punguitoriu*,-a, part. sup. *punguitú*, etc.,—demin. directu d'in *punga* : *pungulla*, de unde : *pungullicia* sau *pungullitia*; *punguca*, de unde : *pungucia* sau *pungutia*, si de

aci : *pungusia*, *pungusiora* sau *punguciora*, etc.

PUNGARIU, *pungire*, *pungitoxiu*, *pungitória*, *pungitu*, *pungitura*, *punguire*, *punguitoriu*, *punguitu*, *punguitura*, *pungulla*, *pungullitia*, *punguca*, *pungutia*, etc.; vedi *pungarire*.

PUNTE, *puntificalu*, *puntificatu*, *puntifice*, forme incorrecte, in loculu caroru-a vedi in Dictionariu : *ponte*, *pontificalu*, *pontificatu*, *pontifice*.

PURCOIU, s. m., vedi *parcoiu*.

PURURE, adv., *semper*, *perpetuo*, *aeterno*, in *aeterno*; *sempre*, *perpetuu*, in *perpetuu*, totu de a un'a, *continuu*, *necontentitu*.

PUSCALLUIRE, -escu, v., (d'in *pusca*), *frequenter jactare*; a arruncá desu, a *puscá*, a face desu usu de *pusca*; — adj. s., *puscalluitoriu*, -a, part. sup., *puscalluitu*, s. f., *puscalluitura*.

PUSCASIU, s. m., vedi in Dictionariu form'a mai correcta : *puscariu*, cumu se dice si : *puscaria*.

PUSDARIE si *pusderie*, s. f. pl.; vedi *posderie*.

PUSGHITIA si *posghitia*, (cu s aspru sibilante), s. f., *siliqua*, *tunicula*; *silica*, *tunica*, *pellitia*, *pastare*, folle forte *suptire* la unele plante; — *deminut. pusghitióra* si *pusghióra*; — *pusghitiare* si *posghitiare*, v., a *dispoliá* de *pusghitia*; adj. s., *pusghitiatoriu* si *posghitiatoriu*, -a, part. sup., *pusghitiatu* si *posghitiatu*, s. f., *pusghitiatura* si *posghitiatura*.

PUSINARIU, s. m.; vedi *pusunariu*.

PUSIU, -a, adj. s., (d'in *pusu*, ce vedi in Dictionariu), *pusulus*, *nanus*, *pygmaeus*; *pusulu*, *nanu*, *pygmeu*, *copillu* forte micu, *piticu*.

PUSLALLEU, si *pusleu*, (cu s aspru sibilante), s. m., *erro*, *vagabundus*; *errone*, *vagabundu*, *nestemperatu* la unu locu, *care ambla* d'in *coco* in *collo*, d'in *porta* in *porta*, d'in *usia* in *usia*, etc.

PUSPANDU si *puspanu*, s. m., *specia* de *planta* : *buxus semper virens*. *Linn.*; *bussu semprevirente*, germ. *busckbaum*.

PUSTA, s. f., vedi *puslia*.

PUSTEA, *puscellosu*, (cu s aspru si-

bilante); vedi in Dictionariu : *puscella*, *puscellosu*, *puscellucia* si *puscellutia*.

PUSTIA, (pron. *puslia*), s. f., *desertum*, *locus desertus*, *eremus*, *vastitas*, *inane*, *vacuum*; *desertu*, *locu desertu*, *eremu*, *vastitate*, *inane*, *vacuu*, *vacuitate*; metaf. *puslia* = *naiba*, ce vedi in Glossariu; — *pusia*, s. f., mai *originaria* de cátu *puslia*, inse *camu* in *acellu*-asi *sensu amendoue* *formele*, de si *pusia* e mai *poeticu* si mai *energicu* : *prin pustele Americi*; — *pusliu*, -a, adj., *desertus*, *vastus*, *incultus*, *derelictus*, *otiosus*; *desertu*, *desertatu*, *vastu*, *derelictu*, *delassatu*, *parasitu*, *incultu*, *otiosu*; — s. m., *reale*, *pusliu-lu*, in *pusliulu cellu* mai *infricosiatu*; *duceli-ve* in *pusliulu cellu* mai *tristu*; — de aci : *puslietate*, s. f., *statu* de *pusliu*, *solitudine*, *vastitate*, *desertu*; — *pusliosu*, -a, adj., (d'in *puslia*), *plenu* de *puslia*, *eremosu*, *solitariu*, *derelictu*, *vanu*, metaf. : in *pusliose cogite*, *nu ve begati* in *pusliose negotie*; — *pusliire*, -escu, v., (d'in *puslia*), *vastare*, *devastare*, *deserere*, *derelinquere*, *praedari*, *depraedari*, *expollare*, *exterminare*, *abigere*, *pellere*, *expellere*, *perdere*, *pessumdere*; a *vastá*, *devastá*, *desere*, *desertá*, *derelice*, *delassá*, *parasi*, *predá*, *depredá*, *spoliá*, *despoliá*, *denudá*, *evacuá*, *esterniná*, *pelle*, *espelle*, *espulsá*, *perde*, *pessundá*, *ruiná*, *destruge*, *nemicí*; — adj. s. *pusliitoriu*, -a, part. sup. *pusliitu*, s. f. *pusliitura* : *pusliitura* de mai multe si *estense regioni alle imperiului*; — *puslnicu*, -a, adj. s., (d'in *pusia*), in *specie* : *solitarius*, *eremita*, *anachoreta*; *solitariu*, *anachoretu*, *eremitu*; — de aci : *puslnicia*, s. f. *abstr.*, *statu* de *puslnicu*, *viétia* *solitaria*, *eremitica*, *anachoretica*; — *puslnicescu*, -a, adj., *anachoreticus*, *eremiticus*; *eremitanus*, *solitarius*; *anachoreticu*, *eremiticu*, *eremitanu*, *solitariu*; de unde si adv. *puslnicesce* = *anachoretice*, *eremitice*, *eremitanice*; — *puslnicire*, -escu, v., *vitam anachoreticam ducere*, *eremum colere*, *vitam anachoreticam amplecti*, *eremum vel solitudinem petere*, *appetere*; a *duce* *viétia* *anachoretica*; a *sedé* in *eremu*, *appetá* *eremulu* sau *solitudinea*; — adj. s., *puslnicitoriu*, -a, part. sup.

pustnicitu, s. f., *pustnicitura*; — barbarismi.

PUSTIETATE, *pustiire*, *pustiitoriu*, *pustiitu*, *pustiitura*, *pustiu*, *pustnicesce*, *pustnicescu*, *pustnicia*, *pustnicire*, *pustnicitoriu*, *pustnicitu*, *pustnicitura*, *pustnicu*, etc., vedi *pustia*.

PUSUNARIA, *pusnarire*, etc.; vedi *pusunariu*.

PUSUNARIU si *posunariu*, (si cu *h* initiale; *busunariu*, *bosunariu*, si abbreviatu : *pusnariu*), *perula*, *saccus*, *sacculus*, *sacculus tunicae* vel *alias vestis*, *marsupium*, *crumena*, *locellus*; *perula*, *saccu*, *sacculu*, *sacculu*, *sacculletu* de *tunica* sau de *alta veste*, *marsupiu*, *crumena*, *locellu*, — in specie pentru *sacculletulu* *vestimentului*, éro in genere si pentru *punga*, si alte usuri; — *pusnarire*, -escu, v., in *perulam* vel *crumenam* *condere*; *supplare*, *surripere*, *argento emungere*, *furari*, *habilliter frustrari*; a *pone bene* in *perula* sau *crumena* (*pusunariu*), a *suppilá*, *surripi*, *despoliá*, *sterge* *cuiva* d'in *pusunariu* *ce are*, a *lu furá*, a *lu frustrá* cu *indemanare*; — adj. s. *pusunaritoriu*, part. sup. subst. *pusunaritu* : *pusunaritulu totoru-a* cu *desteritate*; s. f. *pusunaritura*; — *pusunariu*, s. f., *fraodosu* si *desteru furtu* d'in *pusunariele* *altoru-a*, si in genere : *furtu*, *latrocinu* *plenu de desteritate*; — *demin.* d'in *pusunariu* : *pusunarellu*, *pusunarutu*, etc.; in se form'a : *pusunarasu*, e *implausibile*; — mai multu ca *probabile*, co *pusunariu* e *fetulu* d'in *pusu* = *posu* d'in *ponere* = *punere*, si anome d'in unu *posone* = *pusone*, *augmentat.* d'in *posu*, cu sensu, de *certu*, de : *depositu securu*; apoi unu *derivatu* d'in *posone* in form'a cea *originaria* : *posonare*, de unde in urma : *posonariu* = *pusunariu*; asiá *déro tote* *formele* *su de scrisu* : *posonare*, *posonariu*, *posonarire*, *posonaritu*, *posonarellu*, etc. *M.* — *Posonariu* ar *poté fi una* *contractione* d'in *ὀποζωνάριον*; vedi *zona* si *zonariu*, in *Dictionariu. L.*

PUTERE, *putintia*, *putintc*, *putinciosu*, *pututu*, — *reu scrisu*, in *loculu caroru-a* vedi *celle* *corecte* in *Dictionariu* : *potere*, *potentia*, *potente*, *poterosu*, *potentiosu*, *potutu*; — in se si *reprobabili*

si *relectabili* *su* *urmatoriele* : *puternicu*, -a, adj. s., *potens*, *fortis*, *robustus*, *pollens*, *praevalens*, *violentus*, *opulentus*, *dives*, *copiosus*, *uber*; *potente*, *forte*, *robustu*, *pollente*, *prevalente*, *violentu*, *opulentu*, *copiosu*, *divite*, *avutu*, *avutiosu*, *uber*; — *puternicia*, s. f., (d'in *puternicu*), *vis*, *robur*, *fortitudo*, *potentia*, *potestas*, *auctoritas*, *violentia*; *robore*, *fortitudine*, *potentia*, *potestate*, *auctoritate*, *violentia*; — *puternicescu*, -a, adj. (d'in adj. *puternicu*, si *camu* in *acellu-asi* sensu); de aci si *adv.* *puternicesce*, *fortiter*, *vi*, *ex auctoritate*, *de potestate*; cu *fortia*, cu *potentia*, d'in *auctoritate*, *dupo potestate*, etc.; — *puternicire* -escu, in se, de *regula*, *compusu* cu *in* : *imputernicire*, -escu, *roborare*, *corrobarare*, *viros tribuere* vel *addere*; *roberescere*, *viros aperere*, *sumere*; *auctorem esse* vel *feri*, *jure agere*, *potestate potiri*, *potentia valere*, *praevalere*; a *roborá*, *corroborá*, *fortificá*, *confortá*; a *dá poteri*, a *leuá poteri* sau *robore*, *fortitudine*; sau : a *se roborá*, a *se corroborá*, *se intramá*, *se intarí*, *se impoteri*; a *fi* sau *face* cu *auctoritate*, cu *potestate*, cu *potentia*; *prin* sau *de jure* *lucrú*; a *valé*, *prevalé* *prin potentia* si *favore*; — adj. s., *imputernicitoriu*, -a, part. sup. subst. *imputernicitu*; — in se d'in *putere* sau *potere* s'a *creatu* si *vige* in *gur'a* *poporului unu verbu analogu* cu *puternicire* si *imputernicire*, *déro feritu* de *ori-ce spurcatione* *barbara*, si a *nome* : *poterire*, mai *recente*, in se cu multu mai *vechiu* *cellu compusu* cu *in* : *impoterire*, cu sensulu, si inco *superiore*, ce *amu descrissu* la *precedentile puternicire* si *imputernicire*, *cumu*, de *esemplu* : *poterire* si *impoterire*, -escu, adj. s., *poteritoriu* si *impoteritoriu*, -a, part. sup. subst., *poteritu* si *impoteritu*, s. f., *poteritura* si *impoteritura*; — in fine inco *doue* *forme* *noue* *plausibili* *totu* d'in *potere*, au *leuatu* *sboru* in *gur'a* *poporului románu*; a) *poterosu*, -a, adj., *care s'a pusu inco de la inceputulu acestui articlu*; b) *potericu*, -a, adj., *care in se mai cauta a fi scarmnatu prin critica*.

PUTREDIELA, s. f., *putredo*; *putre-*

dine, putredione, putreditione, putredire, etc., ce vedi in Dictionariu, fora se avemu opu de fedós'a si disgratiósa forma : *putredióla*.

PUTROCA, s. f., (acellu-asi cu *potroca*, ce vedi, observandu, co amendoue formele su d'in : *putrire*, mai fora probabilitate d'in : *putire*), 1, specia de planta : *centaurea gentiana*, *centaurium*; germ. *tausendgaldenkraut*; *centauria gentiana*, *centauriu*, *centaria*, fie-rea pamentului', érbă antifebrile, febrifuga,

2. *minores altillium (avium) partes, intestinum, omasum, exta, intestina*; mai mice intestine de passeri, omasu; tote aceste-a in genere, parti de animali de mancatu; in specie, la Români, se face *putroca*, de regula : a) *acra*, mai allessu cu *borsiu*, si cu succu de aguride sau cu acietu, lemo-nia, etc.; b) estremele mici d'in corpulu passeriloru, cumu : estremele aripeloru, petioreloru, capulu, collulu, etc.;—barbarismu ca si *potroca*.

Q.

In Dictionariu amu esplicatu, de ce nu trecemu cu litter'a *q* in Dictionariulu elaboratu de noi ensine, neci unu coventu de alle nostre romanice fia mai vechie fia mai recenti. Aici in Glossariu credemu cu tote aceste-a, co nu e de prissosu a insemná câte-va covente, cari in vocabularele publicate in seclulu nostru s'au typaritu cu acésta littera initiale, pentru orientarea lectoriloru.

QUARTIRU, s. m., (dupo german. *quartier*, impromutatu d'in fr. *quartier* = *quartarius* = *cartariu*, de cari vedi in Dictionariu), 1. *cartariu*, allu cui sensu generale, ca subst. m., e : *quarta pars*, *quadraus*, *quartum*; cart'a parte = a patr'a parte, cadrante, cartu; 2. *cartariu* de oppidu sau de urbe, (fr. *quartier d'une ville*), despartimentu, divisione, regione de oppidu, de urbe, de cetate; 3. *cartariu* de una armata asediata in câmpu, (fr. *quartier d'un camp*); de aci 4. *castre*, *castra*, -orum, case de locuitu pentru militari; si de aci 5. casa de locuitu fia straina sau propria, provisoria, sau permanente: abitatione, abitaclu, domiciliu;—de aci si verbulu : *inquartirare*, a dá locuentia, a ased'á in case de locuitu, se dice mai allessu despre militari.

QUARTO, (ablat. lat. d'in *quartus* = cartu), in compositione cu prep. in : in *quarto*, in a patr'a parte de colla : *carte typarita in quarto*, care se póte dice totu asiá de bene : *in cartu*, precumu se dice : *in octavu*.

QUASU, s. m., pl.-uri, (dupo franc. *kwas*, d'in russiculu *kwasu*), beutura imbetatória si *acra* ce Russii estragu d'in farina de secara dissoluta in apa; — s'ar poté scrie si : *cvasu*, si chiaru *kvasu*, cumu scriu Russii.

QUESTIONE, s. f., *questio*; vedi *cestione* in Dict.;—de aci : *questionare*, v. si *questionariu*, adj. s., vedi *cestionare* si *cestionariu* in Dict.;—apoi compositele cu derivatele loru : *inquirere*, *inquisitione*, *inquisitoriu*, *inquisitu*; *requirere*, *requisitione*, *requisitoriu*, *requisitu*, etc., vedi *incerere*, *incesitione*, *incesitoriu*, *recerere*, *recesitione*, *recisitoriu*, etc. in Dict.

QUESTORIU, *questura*; vedi in Dictionariu *cestoriu*, *cestura*.

QUINTICU, s. m., (d'in germ. *quintchen* de la lat. *quintula*), *quadraus semiunciae*; a patr'a parte de semiuncia sau de lotu, in Austria, pre candu dupo etymologia ar debé se fia a cincia parte (*quintula*);—neconnoscutu d'incóce de Carpati.

QUITANTIA, si *chitantia*, s. f., (it.

quitanza, fr. quittance, angl. quittance, germ. quittung); addeverentia de accipere a unei summe; — pôte co ar fi mai bene *quietantia* = *cietantia*, déco amu fi securi co provine de la *quietus* = *cietu*; — in legatura cu *quantia* sta: *quitu*, (fr. quitte, germ. quitt, ang. quit), liberatu, solutu; si v., *acquitare* = *acchitare* = *accietare*, (fr. acquitter),

a solve, a liberá, a absolve de una de-toria, sau de una accusatione; — spurie su formele: *quituire* = *chituire*, in acelu-asi sensu cu *acquitare*, déro si cu sensulu de: nemicire, reducere la nemica; de unde si derivate: *quituitoriu*, *quituitu*, etc.

QUITU, *quituire*, *quituitoriu*, *quituitu*; vedi *quantia*.

R.

RABARIU, s. m., specia de passere: rondinella de mare; — nu cumuva analogn *lastunului*, *halcyonei*?

RABATU, s. m., (dupo fr. rabat sau rabais), diminutio, deductio, decessio; diminutione, deductione, scadere, scadimentu, subtractione, lassare d'in pretiu; cumu si mai vertosu, aripe de pandia lassate de la collu pre peptu, (totu dupo fr. rabat).

RABBINICU si *rabinicu*, -a, adj., relativu la *rabbinu*; — *rabbinu*, s. m., doctor hebraeus; doctoriu, invetiatoriu de biblia si religione hebraica; — inse e si: unu *rabbinismu*, s. m., doctrina sau disciplina a *rabbiloru*; — e si: *rabbini-stu*, -a, adj. s., devotatu *rabbinismului*.

RABBINISMU, *rabbinistu*, *rabbinu*, vedi: *rabinicu*, si *rabinicu*.

RABITIA, s. f., gobio, gobius; gobione, gobiu, specia de pesce micutellu.

RABLA, s. f., (dupo sensu si masc.), *buricus* = *burricus*, equus strigosus, fame emaciatu; buricu = burricu, callu strigosu, emaciatu de fame, lessinatu, care da pre branci, etc.; — si form'a: *martina* = *marcina*, s., (de forma fem., inse de sensu si masc.), cu acellu-asi sensu ca si *rabla*, equus strigosus, fame emaciatu; callu strigosu, emaciatu de fame, datu pre branci, de totu lessinatu, etc.; — confere si *martiogiu*, etc. in Glossar.

RABOSIU, s. m., talea, crena; talia,

taliatura, crena, crestatura pre unu lemnisioru pentru essactitatea obiectelor in numeru; — barbarismu.

RACHETA, s. f., (dupo fr. raquette), tubulus nitrato pulvere fartos; tubulu implutu cu pulbere nitrata; — *rachetariu*, s. m., (fr. raquetier), -qui tubulos nitrato pulvere fartos facere scit; cellu ce scie face *rachete* = tubuli impluti cu pulbere nitrata.

RACHIA, *rachiaressa*, *rachiaría*; vedi *rachiu*.

RACHIU, s. m., (pre a locuri si fem. *rachia*), vinum igne vaporatum et stillatum, sicera, crematum; vinu evaporatu si stillatu, sicera, crematu, beutura spirituosu: *rachiu de buccate*, de *secara*, *rachiu de vinu*, de *fece*, de *vina-cie*, de *prune*; — *rachiaru*, -a, adj. s., relativu la *rachiu*, — ca subst. f. si form'a: *rachiaressa*, care fabrica *rachiu* sau vende *rachiu*; — *rachiaría*, s. f. reale, multime de *rachiu*, fabricare si vendere de *rachiu*.

RACILLA si *racina*, s. f., laesto, vulnus, ulcus, plaga, malum; lesione, vulnu, ulcu, plaga, reu.

RACNIRE si *ragnire*, -escu, v., rugire, mugire, rudere, clamare, inclamare, ejulare, ulalare; a mugi, rugi, rude, clamá, clamitá, inolamá, eiulá, urlá, sberá, strigá; — adj. s., *racnitoriu* si *ragnitoriu*, -a, part. sup. subst., *racniú*,

ca subst. sona si ca : *racnitu* sau *ragnitu*, déro si ca : *râcnitu* si *râgnitu*, si : *râcnetu* si *râgnetu*; s. f., *racnitura* sau *ragnitura*; — *racnire* sau *ragnire* pare a fi una forma, ceva alterata, d'in *rugire* = *rugire*, adeco cu adaussu de unu *n* : *ruginire*, care prin elisionea lui *i* de longa *g* : *rugnire*, si intunecarea cea mai intensa a lui *u* in *â* : *râgnire*.

RACIINA si *racovina*, s. f., specia de planta : *alsine media*, Linn., germ. *der hünerdarm, das vogelkraut*; — barbarismi; — vedi si urmatoriulu *racu*.

RACU, s. m., pl.-i, cancer; cancru; — barbarismu; vedi in Diction. *cancru*.

RADA, s. f., (dupo fr. *rade*), *vadosa ora*, *navium statio*, *statio opportuna navibus*; *vadosa ora* sau *côsta de mare*, *statione de navi*, *statione opportuna navilorum*; — se pote ca *rada* = fr. *rade*, se fia essita d'in *radere* = *radere*, a *rade*, attinge ceva posibilu pentru navi, se se appropie si se stea, siéda in assemine locu de statione.

RADVANU, s. m., *rheda*, *essedum, currus, carrus, plaustrum, carruca*; *rheda*, *essedu, carru, carruca, carrucia* sau *carrutia, carruciora*.

RAFFINARIA, s. f., (fr. *raffinerie*), *locus, in quo saccharum purgatur*; locu in care saccharulu se clarifica, *se raffina*; metaf. *subtilitas mentis*; subtilitate de mente; — *raffinatorium, -a*, adj. s., (fr. *raffineur*), *qui purgando saccharo dat operam*; care se applica a *raffinâ*, purgâ sau clarificâ saccharulu; part. sup., *raffinatu*, s. f., *raffinatura*, *actione si effectu de raffinare*; (vedi si in Dictionariu : *raffinare*).

RAFTA si *raftu*, s. f. m., *pars rata, portio rata, lemniscus*; parte sau portione *rata*, *lemniscu*; inse pentru *lemniscu*, si in specie pentru cordellele de la coronele victoriloru, se applica form'a m. *raftu*.

RAFUIRE, -escu, v., *debita solvere, dissolvere*; a *solve*, *dissolve*, *desface*, *allege* si *terminâ debitele*; — adj. s., *rafuitoriu, -a*, part. sup., *rafuitu*, s. fem., *rafuitura*.

RAGACE si *ragaciu*, s. m., si : *rudasca*, s. f., *lucanus, scarabeus lucanus*;

lucanu, scarabeu lucanu, — specia de insecte; inse d'in coci de Carpati coventulu nu e connoscutu.

RAGAIELA, s. f., vedi *ragaire*.

RAGAIRE, (cu forme de conjug. simple : *râgaiu, râgai, ragaie*, etc.), v., *ructare, eructare*; a *ructâ, eructâ, versâ* sau *avé impulse de a versâ, scôte venturi pre fauci*, etc., — adj. s., *ragaitioriu, -a*, part. sup. subst. *ragaitu*, s. f., *ragaitura*; — inse : *ragaiela*, nu are forma plausibile, si se pote inlaturâ cu subst. *ragaitu, ragaitura*; — pare co *ragaire* e d'in *raganire*, cu alterationea vocalei de longa *r*, a nome a vocalei mai primitiva *u*, prin care *rugaire* sau *rujanire*, ar arretâ mai claru analogi'a sea cu *ructare* = *ructare*, care e unu derivatu d'in *rugere*, de unde *ructu*, si de aci : *ructare*; vedi in Dictionariu : *ructu, rugere*, etc.

RAGALIA, s. f., *herbae radix*; *radecin'a unei érbe sau unui arborellu*.

RAGASU si *ragazu*, s. m., *requies, respirium, respiratio, otium, mora, cunctatio, dilatio, procrastinatio, pro rogatio*; *reciete, repausu, respiratione, respiriu, asteptare, otiu, intardiare, tempu, cunctatione, dilatione, ammanare, procrastinatione, ammanare de adi pëno mâne, prorogatione, dare de pace*, etc.

RAGUSIELA, s. f., coventu d'in *ragusire*, fora forma normale, in locu de *ragusitura*, ce vedi in Dictionariu.

RAHATU, s. m., *pasta cu saccharu, pasta de moda turcesca, cumu e coventulu rahatu totu turcescu*.

RAIA (pron. *râia*), *raiure, raiosus*, etc. vedi in Dictionariu : *riia, riiare, riosus*, cumu si : *romia, roniare, roniosus*, etc.

RAIU, s. m., *paradisus, paradisus terrestris, paradisus coelestis*; *paradisus*, locu de placere, locu amenu, *paradisus terrestre, paridisus celeste*; — acestu coventu e probabile strainu, cumu avem totu strainu si : *edemu* = *edemus*, coventu ebraicu.

RALITIA si *rallitia*, s. f., vedi *rarity*.

RAMA, s. f., *margo, ora, quadra, limbus*; *marginu, ora, cadra, limbu*, pentru *imagini, ferestre*, etc.; — d'in coci de Carpati nu scimu se se audia pre un-

deva; Dict. de *Buda* reduce *rama* la gr. *pāpua* = *sutura* = *cosutura*, pote inse si dupo germ. *rahmen*.

RAMAGIU, s. m., pl.-e, (dupo fr. *ramage*), *aviam cantus vel garritus, cou-centas; cantu, canticu, garritu, ciripitu, concentu de passeri*.

RAMASIAGU, s. m., *ramasire, ramasitu*. etc., vedi *remasiagu*.

RAMAZANU, s. m., coventu turcescu ce insēmna ajunu.

RAMFU, s. m., specia de planta : *aristolochia clematitidis Linn.*;—in limb'a romanescă se dice si : *merulu lupului*.

RAMNIRE, *ramnitoriu, ramnitu*, etc., vedi : *remna* sau *rimna*, si *rivna*.

RANA, s. f., *vulnus, ulcus, plaga, cicatrix; vulnu, ulcu, plaga;—ranire, -escu, v., vulnerare, sauciare, offendere, laedere; a vulnerá, sauciá, offende, lede, plagá, vottemá, stricá, derapiná, etc.;—adj. s., ranitoriu, -a, part. sup. ranitu, s. f., ranitura;—demin. ranutia, ranisióra;—slavice, appropie tote cadute in desuetudine*.

RANCACIU, s. m., *semicastratus, semicastratu;—si adj. lascivus, salax, libidinosus; lascivu, salace, libidinosu, nestemperatu, desfrenatu; vedi si in Dictionariu*.

RANCEDIELA, s. f., d'in *rancedire*, inse cu forma spuria si prin urmare de reprobatu, de ora ce se pote bene suplé priu covente, ca : *rancedire, ranceditura, ranceditate*. etc., ce vedi in Dictionariu;—inse adj. demin. *rancedutiu*, e forma excellenta.

RANCHESARE, *ranchesatu, ranchesatura*, etc., *cauta*, dupo originea coventeloru, a fi scrisse, ca in Diction. *ronchezare, ronchesatu ronchesatura*.

RANCOIERE, *rancoietu*, etc. in locu de : *rancoiare* = *ranconiare, rancoiatu* = *ranconiatu, rancoiatura* = *ranconiatura*, ce vedi in Dictionariu.

RANDU, *randuire, randuitu*, etc., vedi *rendu* sau *rindu*.

RANFU, s. m., vedi *ramfu*.

RANGA, s. f., *pertica; pertica, paru, lemnu forte lungu;—de unde? Dictionariulu de Buda l'allatura cu it. stanga; de ce nu cu germ. stange? de ora ce, pre câtu*

scimu noi, nu se aude pre undeva d'in coce de Carpati.

RANGU, s. m., *gradus, ordo, series, classis, dignitas, (fr. rang, germ. rang), gradu, trepta, ordine, serie, classe, demnitate;—se producemu câteva essemple de sensulu coventului in cestione, comparate cu celle frânce si classice : ranguri de militari in batalia; fr. rangs de soldats dans une bataille, militam ordines in pugna, ordinile militariloru in lupta; ranguri de arbori, fr. rangs d'arbres, arborum ordines; ordini de arbori; spatiu intre doue ranguri, fr. espace entre deux rangs, interordinum, interordiniu;—rangu = locu de onore : cellu mai distinsu d'in rangulu seu, fr. le plus distingué de son rang, sui ordinis spectatissimus, d'in ordinea sea cellu mai spectatu; a se inaltia la unu mai inaltu rang, fr. s'élever à un plus haut rang, ad altiores gradum ascendere, a ascende la mai inaltu gradu;—in rangulu dieiloru, fr. mettre au rang des dieux, aliquem inter deos referre, a pune pre cineva in numerulu dieiloru, etc.*

RANIRE, *ranitu, ranisiora, ranutia*; vedi *rana*.

RANITIA, s. f., *millis saccus; saccu allu militariului, unde acestu-a pórta in spinare tote obiectele selle;—afara de ranitia, occure si tolba, si alte covente, totu asiá de straine limbei române*.

RANJIRE, *ranjitu, ranjitura*, etc., vedi *ringire*.

RANTASIU, s. m., *farina testa elbo incocta; farina tosta sau fripta in unu cib u sau buccata;—neconnoscutu d'in coce de Carpati*.

RAPCIUGA, mai bene scrisu *raptioga*. s. f., inse se dice si pentru masc., si chiaru in congruentia grammaticeii : unu *raptioga*, ca si : una *raptioga*, in sensu de : *mucos, mala pituita nasi, excrementum narium; mucu, rea pituita a nasului, scrementeu allu nariloru in specie la callu, epa, si alte animali analoge : multi calli si epe raptioge su in armentulu vestru* — metaf. *una raptioga de muliere, unu raptioga de servitoriu, nu e mai mare raptioga ca tene;—raptiogosu, -a, adj. : ce se faci cu acesti calli*

raptiogosi? *déro cu acești raptiogosi de lucratori*?—d'in *rapere*, ca si *raptione*, ce vedi in Dictionariu.

RAPTIOGA, *raptiogosu*, vedi *rapiunga*.

RAPORTARE, a *raportá*, *raportatione*, *raportoriu*, *raportatu*, *raportu*,—tote anomale in suprem'a culme, co-ci si in limb'a italica si in cea francésca au p duplicatu, cumu s'a duplicatu si in Dictionariu in form'a inf. *rapportare*, si prin urmare totu asiá cauta se se scria si celle alte forme: inf. scurtatu: *ar apportá*, s. f., *rapportatione*, adj. s., *rapportatori*. part. sup. subst. *rapportatu*, s. m. *rapportu*; inse integre si deplene, fiendu co *r* iniziale e partiel'a *re*=re de compositione cu unu immensu numeru de verbe,—aru fi: *reapportare*, a *reapportá*, *reapportatione*, *reapportatori*, *reapportatu*, *reapportu*; co-ci asiá, pre de una parte coventele, déco remánu integre in forme, punu inainte deplenu vederei si mentei sensulu lor; éro pre de alta parte limb'a romána, in pronuntiatione regulata si constante, conjunge e d'in *re* si a iniziale d'in verbulu compositu: *apportare*, asiá co, in limb'a romána, stau si: *reapportare* si: *rapportare*, totu atâte syllabe, cu nespus'a utilitate, co prin *reapportare*, se espresme forte bene sensulu coventului in cestione;—unele covente d'in celle ce noi amu pretensu a correga, s'au corressu asiá, cumu le amu aflatu in *vocabulisti*; asiá e de essemplu, *reapportoriu*=*rapportoriu*=fr. *rapporteur*, care e cu totulu contr'a naturei limbei române, de óra ce ea nu dice: *portoriu*, ca fr. *porteur*, (formatu d'in fr. *porter*), ci, de necesse, *portatori*, si, prin consecentia necessaria, si: *rapportatori*=*reapportatori*;—in fine se facemu, pre longa colle precedenti, si mentionea co noi, in Dictionariu la art. *rapportare*, amu emissu ca de preferitu formele: *reportante*, *reportare*, *reportatione*, *reportatori*, *reportatu*, *reportu*, fora se avemu ide'a fissa de a reiectá sau respinge formele: *rapportare*=*reapportare*, *rapportatu*=*reapportatu*, etc. cari stau bene in celle mai culte doue sorori alle limbei române.

RAPOROSU, -a, adj., si *rapore*, s. f., vedi *raporu*.

RAPORU, s. m., si *rapore*, s. f., *perilgo*, *scabies*, *scabries*, *tinea*, varl *nigri*, *porrigine*, *scabia*, *scabria*, vari *negri*, *tinia*=*tenia*, *ronia*=*rôia*,—tote aceste covente in genere destullu de numeroase, espremu, ce espresme deplenu popularea vorba in tote provinciele romanesce, adeco: *pustule gretiose pre pelle*, *mai allessu pre manule omului si pre alte juncture alle bestiiloru*, si *su associate de importune si insupportabili mancarimi*, in câtu nu se vindica *currendu si cu peritia*, *adjungu la statu de peritione*; ecco inse câteva essemple de applicarea varieloru si diverselor covente produsse aci: *roni'a* e populare fiendu usitata in genere, cumu *scabi'a* e *roni'a* omului, callului, boului si altoru bestiesimili si chiaru pari, *porriginea* ca si *petiginea*, e *roni'a*, in parte, a pomiloru si arboriloru, cumu si a pomiloru si fructelor prestu totu; *vari negri* su *roni'a* turmeloru de arieti, de berbeci si de blandele oui; *raporea* sau *raporulu*, ce tractámu, in acestu articlu, e *roni'a* porciloru, scrofeloru si verriloru; *roni'a* pote remané miselliloru si sordiloru cani, catuseloru, si altoru analoge;—observámu totu aci si form'a: *rapu*, s. m., care e totu *roni'a* porciloru, ca si celle doue forme: *rapore* si *raporu*; si totu aci, co tote aceste trei covente: *rapu*, *rapore*, *raporu*, su fetii forte aspri si acerbi d'in *ropere*=*rapire*=*rapere*, care nu e mai pucinu ardente, furente, vemente, impetuosu de câtu fetii sei.

RAPOSARE, v., part. *raposatu*, s. m., *rapausu*, etc., su tote covente romanesce, inse reu scrisse, in locu de: *reposare*, *reposatu*, *repausu*, sau mai bene: *repausare*, *ripxusatu*, *repausu*, ce vedi in Dictionariu.

RAPSIA, s. f., *rapina*, *praeda*, *depraedatio*, *furtum*; *latrocinium*, *raptus*; *rapina*, *raptu*, *raptione*, *préda*, *depraedatione*, *furtu*, *latrocinium*, *latronia*, *latría*, etc.,—*omu de rapsia si cu violéntia ca leonele*, cu fraude, *dolu si astutia ca vulpea*; *officiari publici de rapsia avida si inesplicable*, cu *rapsi'a vreti se*

rapiti averea, copillii si turmele; nu sciti castigá de cátu cu rapsi'a.

RAPSCIRE, *rapscitoriu; rapscitu, rapscitura*, etc., vedi *rapscire*.

RAPTSCIRE, si *rapsire, rapsire*, v. (in forme si de conjug. simpla : *raptsciu* si *rapsciu*, *raptscii* si *rapscii*, *raptscie* si *rapscie*; si,—dero mai raru,—in conjug. allongata : *raptscescu* sau *rapscescu*, *raptscesci* sau *rapscesci*, *se rapscesca* sau *se rapsesca*, etc., asiá si form'a mai simpla de celle doue precedenti : *rapsire*, in conjugatione simpla : *rapsiu*, *rapsii*, *rapsie*, *se rapsia*, etc., éro in conjug. allongata : *rapsescu*, *rapsesci* *rapsesce*, *se rapsesca*, etc., care forma déjà de sene, se vede, co e essita d'in *raper* = *rapire* = *rapere*, a nome,—ca si precedentele : *rapsia*, d'in unu supinu : *rapsu* = *raptu* = *raptus*; pentru celle alte doue precedenti, differenti'a de forma vedi la finitulu acestui articlu), tote câte trele forme in sensu de: fremere, murmure, obmurmurare, rebellare, adversari, repugnare, rixari, certare, contumacem et refractarium esse, intractabili et indocibilli ingenio uti, se opponere, calcitrare et recalcitrare, rapere, raptare, spoliare; a fremere, fremutá, frende, murmurá, obmurmurá, rebellá, adversá, repugná = repumná, risá, altercá, se certá, fi contumace si refractariu, usá sau usitá de intractabile si indocile ingeniu sau mente, cogetu, consiliu; a se oppone, calcitrá si recalcitrá, a se bate, a rupe, rapí, raptá, rapiná, dispoliá, depradá, predá, etc. — adj. s., *rapscitoriu* si *rapscitoriu*, *raptscitoriu*, -a; s. f., act. *rapscitione* si *rapscitione*, *raptscitione*, part. sup. subst., *rapsitu* si *rapscitu*, *raptscitu* : *rapsitulu* cu *rapsia* de la tota lumea; *rapsiti* contra guberniu; —s. f., *rapsitura* si *rapscitura*, *raptscitura* : *contumace si refractoria rapsitura*, *dupo una occulta conspiratione de rebellion contra principe*; —s. m., *rapsu* si *rapsciu*, *raptsciu*, camu in acelluasi intellessu cu form'a fem. *rapsia*; totu asiá si d'in sup. *rapsu* = *raptu* = *raptus*, esse si subst. m. *rapsu*, totu camu in acelluasi sensu cu *rapsia*, *rapsa*, *raptu*, *raptura*, etc.; — *rapsu*, *rapsia*, *rapsiu*,

rapsire, etc., su, de certu, essite d'in *rapere* = *rapire* = *rapere*, cumu amu afirmatu si mai susu in repetite ori, a nome d'in sup. *rapsu*, asiá formatu d'in *rapere*, chiaru ca si doue supine d'in *spargere* : *sparsu* si *spartu*; celle doue forme : *rapsire* si *raptscire* paru mai difficili de esplicatu in origineu loru; cu tote aceste-a, d'in una cautatura apparu si elle facili : form'a *raptscire* e invederatu in locu de *ruptuscire*, cu u perdutu preste totu, déro de certu, nascutu d'in sup. *raptu* de la *rapere*, cu suffissulu : *scire*, ce a pastratu in tote tempurile si modurile, d'in contra ce facu celle alte verbe alle limbei nostra, cari numai in tempulu presente, num. sing. si pers. III pl. pastrédia *sc* cumu, de essemplu : sing. *negr-escu*, *negr-esci*, *negr-esce*, *negr-esca*, *se negr-esca*, si le perdu in pl. pers. I si II;—d'in contra : *rapsire*, cu tote derivatele selle, a perdutu nu numai u de la sup. *raptu*, ci si syllab'a integra *tu*, simplificându-se cu gur'a poporului romanu.

RAPU, s. m.; vedi *raporu*.

RARIME, s. f., statu de *raru*, dilatatione, departare si despartire, analoga cu form'a : *raritate*, fora se se confunda sensulu celloru doue forme; — *rarisce*, s. f., locus arboribus vacuus in silva, calvitium, locus raris arboribus consitus, locu vacuu de arburi in selba, calvitium de selba, selba cu rari arbori plantata; — form'a *rarisce* e spuria.

RARITIA, s. f., *aratrum levissimum sine rotis*; aratru forte liusioru fora rote; — compara si : *ralitia* sau *rallitia*, ce vedi si in Diction. la art. *rallu*, cu acelluasi sensu ce are si *raritia*.

RASACHIA, sau *razachia*, s. f., specie de uva = struguru, formosus si albus, struguru cu bace mari in volume; — demin. *rasachiora*, *rasachiutia*.

RASADIRE, -escu, v., part. sup. *rasaditu*, etc.; vedi *resadire*.

RASARIRE, *rasbater*; vedi in Dictionariu : *resarire*, *resbater*.

RASBIRE, -escu, v., *ferare*, *transferare*, *perferare*, *transfodere*, *torebrare*, *pertorebrare*, *pertundere*, *transfigere*, *transpungere*, *penetrare*, *vincere*, *su-*

perare, domare, subleere, summittere; a forá, gaurá, transforá, perforá transfode, terebrá, perterebrá, pertunde = petrunde, transfige, transpunge, impunge, penetrá, vince, invince, superá, domá, summitte, suppone, umiliá; — adj. s., *rasbitoriu*, -a, part. sup., *rasbiu*, s. f., *rasbitura*; — covente slavice, d'in fericare aproape cadute in desuetudine.

RASBOIRE, (dupo altii : *resboire*), -escu, v., bellare, belligerare, bellum gerere, pugnare, certare; a bellá, belligerá, portá bellu, pugná, se certá, se bate, combate; — adj. s., *rasboitoriu*, -a, part. sup. *rasboitu*; — *rasboiu*, s. m., a) bellum, bellu, lupta, batalia; b) *textendi* vel *textoria ars*, *textrinum*, arte de a tesse, arte tessatória, de unde subst. fem. reale : *tessutória* = *tessutóre* = *machina* de tessutu; déro si *testrinu*, *testrina* = *textrina*, su nu numai arte, fabrica de tessutu, ci si *machina* de tessutu; — *reboinicu*, -a, adj. s., relativu la *resboiu* in sensu de sub a), *bellator*, *bellicus*, *bellicosus*, *bellatoriu*, *bellicu*; — tote covente slavice, inse, d'in fericare cadute pre deplenu in desuetudine prin coneurrenti'a celloru pure romanice : *bellare*, *belligerare*, *bellante*, *belligerante*, *bellatoriu*, *bellatu*, *bellu*, *bellicu*, *bellicosu*; etc., — cercarea facuta de unii de a supplé slavismii prin : *resbellu*, *resbellicu*, *resbellire*, *resbellitoriu*, *resbellitu*, nu fu fericita.

RASBUNARE, *rasbunatoriu*, *rasbunatu*, in locu de : *resbunare* = *resbonare*, *resbunatoriu* = *resbonatoriu*, *resbunatu* = *resbonatu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RASCHIERE, *raschietóre*, *raschietu*, *raschirare*, *raschiratu*, etc., in locu de : *reschiare*, *reschietóre*, *reschiatu*, *reschirare*, *reschiratu*, etc., ce vedi in Dict.

RASCOLA, *rascolire*, *rascoliciosu*, *rascolitoriu*, *rascolitu*, *rascolitura*, — in locu de : *rescolla*, *rescollire*, *rescollitosu*, *rescollitoriu*, *rescollitu*, *rescollitura*; sau mai correctu : *rescolla*, *rescollare*, *rescollitosu*, *rescollitoriu*, *rescollatu*, *rescollatura*; ce vedi in Diction.; — déro form'a : *rescolnicu*, ca contraria limbei, e de respinsu.

RASGAIARE, *rasgaiatosu*, *rasgaitoriu*, *rasgaiatu*, *rasgaitura*, forme incorrecte in scriptura; vedi : *resgaiare* sau *resgaiiare*.

RASITIA, s. f., specia de planta, nominata si : *côcadia alba* = *ribes grossulara*, Linn.

RASMILITIA, si *rasmiritia*, s. f., seditie, rebellie, revolutio, tumultus, bellum, pugna, certamen, proellum; seditione, rebellione, revolutione, tumultu, bellu, pugna, certame, preliu, batalia, insurrectione; — coventu slavicu, care intrá in gurele unoru Români in 1821, prin cét'a de armati slavi si albanii de prin Turci'a cu capitanulu *Sava*, in capulu loru, cari perira de mânile Turciloru; cu densii perí si coventulu *resmiritia*.

RASNA, si *razna*, s. f., erratio, aberratio, vagatio, cursitatio, circumcursatio, temeraria obambulatio; erratione, raticire, aberratione, cursitatione, circumcursatione, mersu in collo si venitu in coce, obambulatione fora consideratione si fora consiliu, — ecco câteva essemple : *vacc'a nostra ámbia rasn'a si de casa si de vitellu*; *ce appucati rasn'a si ve duceti departe in rasn'a*; *in rasn'a ai mersu eri*, *in rasn'a vrei merge si astadi*, — *rasnire*, -escu, v., errare, aberrare, vagari, pervagari, circumvagari, cursitare, circumcursare, abire illic et advenire huc; a errá, rateci, aberrá, vagá, pervagá, circumvagá, vagubundá, cursitá, circumcursá, a se duce in collo si vení in coce fora scopu; — ecco câteva essemple : *rasniti tota diu'a prin totu oppidulu*, *fora se ve appucati de verunu lucru*; *pre uude mi rasniti*, *copilli*, *de casa si de parinti*; *ve ati rasnitu de noi*, *amicii affectuosi*, *cumu cautu cineva a se rasni de unu inimicu neimpacatu*; — adj. s., *rasnitoriu*, -a, part. sup. *rasnitu* s. f., *rasnitura*; — covente, probabile, slavice, cumu afirma D. Miklosich, de si nu produce neci una proba despre cellu mai simplu coventu : *rasna* sau *rasna*, cumu nu e neci unulu in vechi'a slavica.

RASOLELA, s. f., vedi *rasolire*.

RASOLIRE, -escu, v., 1. carnem etherbas coquere, elixare, elixa assis miscere;

lectari, allatrare, objurgare, pasam iudignari; a vorbi cu dură covente; cu asperitate și acerbitate a escepe, cu inclementia și durezza a atacă, cu amaritudine a se invege, cu vorbe a vessä sau verberă, increpă, tonă și fulgeră, a reprezende, mostră cu aspre covente, a consecă, allatră, latră, objurgă, batujocorî, injuriă cu clamori și convicie; a se indignă a se arretă furiosu, meniosu, iracundu, etc., — adj. subst. *rastitoriu* -a, adj. *rastitosu* -a, part. sup. subst. *rastitu*: *rastitulu tyrannului sparia tota lumea mai tare de cătu rugitulu l'onclui*; s. f., *rastitura*: *la rastitur' a vōstra sarira ānimile bietiloru copilli*; — coventulu e, de certu, una stramutatione d'in : *irascire* = *irasci*, cu omissione de initialea i, și permutationea lui ci in ti. *M.*

RASTICU, s. m., plumbi elneres, galla, nux galla; cenusia de plumbu, galla, nuca de galla ensasi, planta galla; ensasi *rasticulu* e nuca sau *gogosia*, in m., déro și in fem. *rastica* = *nuca de galla*.

RASTIGNIRE, -escu. v., figere, affigere, crucifigere; a fige, affige, crucifige pune pre cruce; — adj. s., *rastignitoriu* -a, part. sup. subst. *rastignitu*; — covente slavice, cumu se paru, inse cadute in deplena desuetudine, prin supplearea celloru pure romanesci : *crucefigere*, *crucefictoriu* = *crucefiptoriu*, *crucefiptu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RASTOCA, s. f., fossa, canalis, elix, sulcus aquarius; fossa, canale, elice, sulcu apariu = sapatura canalica pentru scursu de ape d'in plonia și altele; — neconnoscutu, pre cătu scimu noi, d'in cōce de Carpati.

RASTOPASTA, s. f., specia de plantă, dupo Dictionariulu *Barcianu*, germ. *das stelkrant*.

RASTRISTE, s. f., vedi *vestriste*.

RASTU, s. m., tympanites, ventris inferioris hydrops, inflatio; tympanite, hydropse sau inflatiune, inflatura a ventrei inferiore; — de unde coventulu ?

RASURA, s. f., a) *cynosbatus*; cynosbatu, specia de planta; b) alta specia de planta; *rosa silvestris*; *rosa silvestre*; c) specia de pâne, de placentiōra :

libum rasum; libu rasu, placentiōra rasa; vedi si : *rasura* in Dictionariu.

RATACIRE, *ratacitoriu*, *ratacitu*, etc. — tote covente romanesci, inse reu scrisse, in locu de : *ratecure*, *ratecitoriu*, *ratecitu*, etc.; — coventulu *ratecure* sau *ratacure*, e formatu d'iu *raticu* -a, care e mutilatu de syllab'a initiale *er* —, intregu : *erraticu* = *erraticus*; asiă și derivatele : *erraticure*, *erraticitoriu*, *erraticitu*, *erraticitura*; vedi la litter'a *E* in Dictionariu form'a intrēga a acestoru covente.

RASVRATIRE, -escu, v. act. și reflex : *a se rasvratî* : concitare, excitare, incitare, sollicitare, rebellare, secedere, insurgere; a concită, escită, incită, suscită, sollicită, sublevă, rebellă, insurgere, etc.; — adj. s., *rasvratitoriu* -a, part. sup., *rasvratitu*, s. f., *rasvratitura*; — covente slavice, inse, d'in fericire, de multu essite d'in limb'a nostra.

RATANA, adj., vedi *rdtu*.

RATEDIARE și *ratezare*, *ratediatoriu* și *ratezatoriu*, *ratediatu* și *ratezatu*, *ratediotura* și *ratezatura*; — tote covente romanesci, inse reu scrisse, in locu de : *retediare*, *retedicatoriu*, *retediadu*, *retediatura*, *retediu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RATIOIRE, *ratioitoriu*, *ratioitu*, *ratioitura*, etc., vedi *ratioiu*.

RATIOIU = *rationiu* (cu n molliatu), s. m., d'in *ratia*, ca augm.; inse, de regula applicatu la : *anas mas*, *ratia* mascula; — unu demin. totu d'in *ratia* in form'a : *ratuica* și *ratuica*, s. f., pre lōnga form'a d'in Diction. *ratistura*; — *ratioire* = *rationire*. -escu, v. reflex., a se inflă ca *rationiulu* : tumescere, turgescere, insolenter se effere; arroganter, insolenter, superbius incedere et agere, superbum, arrogantem, insolentem; praeferozem esse; vultum erectiorem habere, vehementer invehi, irasci, minari; a tumesce, turgesce, a se inconfiă, tiné nasulu susu; se inaltă, ambiă, se portă, lucră, fi cu arrogantia, cu insolentia, cu prea mare superbia, cu ferocia, preferocia, a avé vultulu sau faci'a prea erecta sau prea susu; a se meniă, se injuriă, ammenitiă cu vementia și

insolentia, etc.;—*écco câteva esemple : ce ve rationiti asiá ? si noi ne scimu bene rationi ; multi copilli ca mai mici veti vedé rationindu-se ; a se rationi cu insolentia, cu superbia si cu arrogantia importuna, etc. ;*—adj. s., *rationitoriu* ;—part. sup. subst., *rationitu*, s. f., *rationitura* : *ce rationiture plene de superbia insolente !*

RATU, (pron. *rátu*=*ritu*), s. m., coventu puru romanescu, inse incorrectu prin scriptura, pre candu correctu ar fi : *ritu* si mai bene : *rictu* si *rittu*, ce vedi in Dictionariu, déro coventulu are done significationi, cari ceru ore-care esplikatione, si adausse, ce nu stau in Dictionariu, a) *ritu*, mai bene : *rittu* si *rictu*, rietas, cascatura a gurei, gura mare, apoi : botu, rostru ;—de aci derivate : *ritanu*=*rittanu* = *rictanu*, -a, ce vedi in Dictionariu, de aci : *ritania* = *rittania* = *rictania*, ce vedi in Dictionariu ;—b) *pratum*, *pratum* foenarium, pratu, pratu fenariu, fenatiu defalcatu, —bene intellessu, co, ca affine cu cellu de sub a), e de scrissu, nu : *rátu*, ci : *ritu* = *rittu*=*rictu*, asiá si demin., nu : *ratutiu*, ci *ritutiu* = *rittutiu* = *rictutiu*, s. m., *pratalam*, *pratulu*, *pratutiu*. *M.*

RATUNDU, -a, adj., coventu puru romanescu, inse reu scrissu, in locu de : *rotundu*, ce vedi in Dictionariu ; derivatele inco ceru a fi correcte : *rotundire*, *rotundime*, *rotunditate*, *rotunditu*, *rotunditura*, *rotundioru*, etc. in locu de incorrectele : *ratundire*, *ratundime*, *ratunditate*, *ratunditu*, *ratunditura*, *ratundioru*, etc.

RAVASELLU, s. m., cumu si : *ravasire*, v., etc. vedi *ravasiu*.

RAVASIU, pl. -e, (reu-uri), talea, crena, epistolum, scheda, schedula, litteralae, chirographum, idiographum, scriptum, syngrapha pecuniae acceptae, apocha, accepti chirographum, cautio, commeatu, venia vel veniae signum, scriptum ; talia, taliu sau taiu, crena pre lemnisiore de taliatu sau crenatu numeri, cantitati ; scheda sau sceda, schedula sau scedula, cedula, (reu *tiedula*), cetura, foliora, foliutia, billetu, scrisso-rella, chirographu, idiographu, scriptu,

inscrissu, syngrapha de pecunia accepta, apocha, cietantia, chirographu de acceptu, cautione, commeatu = passuportu, venia sau permissione ori semnu, scriptu, libera volia, semnu de libera volia ;—demin. *ravasellu*, s. m. ;—verb. *ravasire*, -escu, a) a face *ravasiu* de solutu, de defacutu debite, daraveri, a dá *ravasiu* de pecuni'a accepta, a refere, inscriue, insemná summa, numeru, cantitate data, etc. ; b) metaforice : scrutari, perscrutari, inquirere, explorare, considerare, intueri, discetere, a scrutá, perscrutá, cercá, cercetá, explorá, considerá, intuitá, discose, scarminá, etc.—adj. s., *ravasitoriu*, -a, part. sup. subst. *ravasitu*, s. f., *ravasitura* : *ravasiture facute in tote anglurile casei* ;—*D. Miklosich* refere *ravasiulu* la v. slavicu : *rovaši*, care, nu essiste in v. slavicu ! noi ne rezervamu cercetarea etymologica in limb'a propria, impossibile fiendu, cumu se vede de sene, assertionea gratuita a doctului slavistu ; confere peno atunci : ispan. *rayas* pl. d'in *raya*.

RAVENELA, s. f., vedi *ravenire*.

RAVENIRE, *ravenitosu*, *ravenitioru*, *ravenitu*, *ravenitura* ; *ravenu*, reu scrisse in locu de : *revenire*, *revenitosu* = suppusu sau applicatu, propensu la *revenire* ; *revenitu*, *revenitura*, *revenu* ; d'in aceste-a vedi si in Dictionariu : *reveniente*, *revenire*, *revenitu*, *revenitura*, *reventu* ; aici ne permittemu a tractá cu deamenutulu : *revenu*, -a, adj. s., —*revenu*, ca subst. reale, cu pl. *revene*, (mai pucinu bene : *revenuri*), —ndus, umidus, humectus, uliginosus, riguns, aquosus, rancidus, patris, patridus ; corruptas, vitiosus, pravus, inutilis, nocens, perniciosus, exitiosus, refrigeratus, recens, recreatus, reffectus, vivax, vigenus, virescens, virens, revirens ; udu, umidu, umectu, uliginosu, riguu, aposu, prea aposu, imbetatu de liciu, rancidu, putridu, corruptu, vitiosu, pravatu, depravatu, inutile, nocente, vettematoriu, stricatoriu, perniciosu, essitiosu ; recreatu, reffectu, reparatu, recente, vidente, virente, virescente, vivace, florente, florescente, etc. ; — ca subst. *revenu-lu*, *revene-le* = humidam, humida ; *revenu-lu*,

revene-le = *rancidum*, *rancida*; *revenu-lu*, *revene-le* = *recens*, *recentia*, etc. — despre : *revenitosu*, -a, adj., vedi mai susu; — inse form'a *revenela*, s. f., nu e plausibile.

RAVNIRE, *ravnitoriu*, *ravnitu*, etc., vedi : *revnire* sau *rivnire*, *revnitorius* sau *rivnitoriu*, *revnitu* sau *rivnitu*; vedi mai allessu : *revna* = *rivna* = *rimna*, etc.

RAZIMARE, *razimariu*, *razimatoriu*, *razimatu*, etc., — reu scrisse in locu de : *redimare*, *redimariu*, *redimatoriu*, *redimatu*, ce vedi in Dictionariu.

REACOPERIRE, *reacoperitu*; *reacodormire*, *reacodormitu*, *reacoducere*, *reacodusu*, *reafundare*, *reafundatu*; *realegere*, *realesu*; *reaparare*, *reaparutu*; *reaperare*, *reaperatu*; *reapesare*, *reapesatu*, *reaprinde*, *reaprinstu*, *reapucare*, *reapucatu*, *rearetare*, *rearetatutu*; *rearruncare*, *rearruncatu*; *reasiediare*, *reasiediatutu*, etc., in locu de : *reacoperire*, *reacoperitu*; *reacodormire*, *reacodormitu*; *reacoducere*, *reacodussu*; *reafundare*, *reafundatu*; *realegere*, *reallessu*; *reapparere*, *reopparutu*, *reappesare*, *reappesatu*; *reaprendere*, *reappensu*; *rearruncare*, *rearruncatu*; *reassediare*, *reassediatu*, ce vedi in Dictionariu.

REASSOLIRE = *rassolire* si *reassollire* = *rassollire*, *reassollitoriu* = *rassollitoriu* si *rassollitoriu*, *reassollitu* = *rassollitu* si *rassollitu*, *reassollitura*, = *rassollitura* si *rassollitura*, etc., vedi *rasolire*.

REATINGERE, *reatinsu*, *reatactu*; *reatinfare*, *reatintatu*; *reatitiare*, *reatitiatu*; in locu de : *reattingere*, *reattinsu*, *reattactu*; *reatintare*, *reatintatu*; *reatitiare*, *reattitiatutu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

REBEGIRE, -escu, v., *frigere*, *frigescere*, *refrigescere*, *gelari*, *congelari*, *gelascere*, *congelascere*, *gelu durari*, *adstringi*, *frigere obrigescere*, *algere*; *excalare*, *peregrinari*, *hue illuc ambulare*, *vogari*; a *frige*, *frigesce*, *rige de frigu*, *ammorti de frigu*, *refrigesce*, *gera*, *congelat*, *degerat*, *se durat*, *stringe*, *obrige*, *ammorti de geru*, *alge*, *fi pertrunsu de algore*; a *essul*, *fi in essiliu de sene*, *essi in strainetate*, *fugit d'in terr'a*

sea, d'intre parentii si amicii sei; *peregriuat*, a *amblat* de ici de collo, *vaga*, *vagubundat*, *leuat lumea in capu*, etc.; — vedi pentru acestu d'in urma sensu : *prebegire* sau *pribegire*, unde sta verbulu cu prep. *pre* sau *per*; ero in acestu articlu, pre longa acellu-asi verbu *begire* sta particl'a : *re*; — adj. s. *rebegitoriu*, -a, part. sup. subst. *rebegitu*, s. f. *rebegitura* : *rebegitura in totu corpulu d'in caus'a frigului si gerului*; *rebegitur'a nostra este intensa ca si algorea cea mai violenta*.

REBUBNELA si *rebufnela*, *rebuvela*, s. f., vedi *rebuvnire*.

REBUBNIRE si *rebufnire*, *rebuvnire*, -escu, v., *tumere*, *turgescere*, *forvescere*, *effervescere*, *fermentescere*, *clamitare*, *inclamitare*, *vociferari*, *ejulare*, *conviciari*, *increpitare*; a *tume*, *turgesce*, *se bosinfla*, *ferbe*, *efferbe*, *effervesce*, *fermentat*, *fermentesce*, *clamat*, *inclamat*, *vociferat*, *conviciat*, *ejulat*, *increpitat*, *fulgerat* si *tonat*, *sberat*, *beretat*, *batujocuri*; — adj. s. *rebuvnitoriu* si *rebufnitoriu*, *rebuvnitoriu*, -a, part. sup. subst. *rebuvnitu* si *rebufnitu*, *rebuvnitu*, s. f. *rebuvnitura* si *rebufnitura*, *rebuvnitura*; — *rebuvnitu* si *rebufnu*, *rebuvenu*, s. m. — form'a : *rebuvela* si *rebufnela*, *rebuvela*, s. f., nu e plausibile; — coventulu *rebuvnire* si *rebufnire*, *rebuvnire*, e compositu d'in particl'a *re* si d'in trei varie forme verbali, d'in cari, cu unu adausu de nasalea *n*, doue : *bub* si *buv* = *bob*, *bov*, *espremu bouu* = *bos*, gen. *bovis*, pl. d. *bohus* si *babus*; ero un'a d'in trei : *buf*, *espreme bufalu* = *bufalus*, doue animal, *bouu-lu* si *bufalu-lu*, ce su ca mai apte : a *se infla*, *sberat*, *tonat*, *detonat*, etc.; — cu ce potu bene forte se esprema, aprope imitativu : *rebuvnitu*, *rebufnu*, *rebuvenu*, *rebuvnire*, etc. *M*.

RECANTARIRE, *recastigare*, *recantare*, — tote verbe romanesco, ce vedi in Dictionariu, composite cu particl'a inseparabile : *re* = *re*.

RECELA, s. f., d'in *rece*, *recire*, cu forma implausibile.

RECENTU, adj., forma erratica; vedi cea correcte : *recente* in Dictionariu.

RECEPISU, s. m., forma peccatosa;

vedi oea correcta : *recepisse* in Dictionariu.

RECERCARE, *recercatu*; *recercetare*, *recercetatu*; *recerente* (reu : *recerintu*), *recerentia* (reu : *recerintia*), amendoue d'in verbulu : *recerere*, ce vedi in Dictionariu.

RECERIU, s. m. reale, d'in *rece*, inse reu scrissu, in locu de *reciariu*, ce vedi in Dictionariu.

RECHIAMARE, *rechiematu*, — reu scrisse in locu de : *rechiamare*, *rechiematu*, — mai bene inco : *reclamare*, *reclamatu*, ce vedi in Dictionariu.

RECITIRE si *recetire*, -escu, v., (d'in *rectare*, inse cu sensulu de) *relegere*; a *relege*; part. sup. *recititu* si *recetitu*, *relectus*, *relectu*, *relessu*.

RECLADIRE, -escu, v., *reaedificare*; a *reedificá*; part. sup., *recladitu*, *reaedificatus*, *reedificatu*.

RECLEIRE, -escu, v., *reglutinare*; a *reglutiná*; — part. sup., *reclaitu*, *reglutinatus*, *reglutinatu*.

RECNIIRE si *regnire*, *recnitu* si *regnitu*, etc.; vedi : *rugnire*, *rucnire*.

RECOINA si *recovina*, s. f., vedi : *racoina* si *racovina*.

RECORELA, s. f., d'in verb. *recorire*, ce vedi in Dictionariu; — *recoréla* inse e forma implausibile.

RECOSSERE, *recossire*; vedi la *recufundare*.

RECUFUNDARE, *recufundatu*; *reculcare*, *reculcatu*; *reculegere*, *reculesu*; *recumpensa*, *recumpensare*, *recumpensatu*; *recumpunere*, *recumpusu*; *recunducere*, *recundusu*; *recunfruntare*, *recunfruntatu*; *recunoscere*, *recunoscintia*, *recunoscutoriu*, *recunoscutu*; *recurinte*, *recurare*; *recusabilu*; *recossere*, *recussutu*; *recossire*, *recossitu*, etc., covente româneci, inse reu scrisse, in locu de : *recofundare*, *recofundatu*; *recolcare*, *recolcatu*; *recollegere*, *recollessu*; *recompensa*, *recompensare*, *recompensatu*, *recomponere*, *recomposu*; *reconducere*, *recondussu*; *reconfruntare*, *reconfruntatu*; *reconoscere*, *reconnoscentia*, *reconoscutoriu*, *reconnoscutu*; *recurrente*, *recurrere*; *recosere*, *recosutu*; *recosire*, *recositu*, si *recossire*, *recossitu*.

REDARE, *redatu*, v., d'in v. *dare* si partiel'a *re*, de care vedi in Dictionariu, classiccele : *reddere*, *redditu*, *reddutu*.

REDARACIRE, -escu, v., d'in v. *daracire*, ce vedi in Glossariu, si d'in partiel'a *re*, asiá in câtu insémna : *recarminare*, a *recarminá*, = a *darací de a dou'a ora*; — adj. s., *radaracitoriu*, -a, part. sup. subst., *radaracitu*, s. f., *redaracitura*.

REDIGIARE, v., conj. *redigezu*, *redigezi*, *redigéza*, *redigemu*, etc., — peccate dupo peccate accumulate pre bié't'a limba a Românilui, provenite dupo fr. *rediger*, care nu are neci una culpa, ci tôte peccatele su alle pretensiloru litterati români cari potu fi persone forte onorabili, déro limb'a nu si ua connoscu; — formele addeverate romanesce sunt : infiu. *redigere* sau *redegere* = *redigere* = fr. *rediger*, inse limb'a francesca conjuga verbulu seu dupo conjugationea I, pre cându natur'a limbei române cere, de necesse, conjugationea III, ca si limb'a classica; asia déro ind. pres. sing. *redigu* sau *redegu*, *redégi*, *redege*, *redegemu*, *redegeti*, *redegu*; perf. *redessi* sau *redessei*, *redessesi*, *redesse*, etc., part. sup. *redessu* si *redactu*, de unde unu verbu cu intellessu intensivu mai energicu : *redactare*; vedi in Dictionariu amendoue formele, adeco : *redigere* sau *redegere*, si *redactare*.

REDOBENDIRE, -escu, v., d'in *dobendire*, — ce vedi in Glossariu, — si d'in partiel'a *re*, cu sensu de : *recuperare*, a *recuperá*, *recapitá*, *recastigá*; part. sup. *redobenditu*, *recuperatus*, *recuperatu*, *recastigatu*.

REDUCIBILU, adj. d'in *reducere*, inse : a) *desinenti'a finele* : *u*, e implanabile si incompatibile limbei române; si se cere, de necesse, *e* in locu de mutulu *u* : *reducibile*; b) in locu de form'a d'in presente a verbului *reducere*, e de preferitu decisivu form'a d'in unu supinu allu acellu-asi verbu : *reductibile*, cumu e si in limbele sorori, de essemplu : fr. *reductible*; vedi in Dictionariu *reductibile*.

REDVANU, pl.-e; *rheda*, *plientam*, *carpentum*, *esseda*, *carruca*; *reda*, *pi-*

lentu, carpentu, esseda, carruca, carrucia sau carrutia, carruciora, etc.; vedi si *radvanu*.

REFENEA, s. f., pl. *refenelle*, symbola, symbolum, collecta, rata pars, rata portio, queta pars, debitorum solutio, transactio, emptio et venditio, cuilibet capiti pecuniae solvendae indicta pars; symbola, symbolu, collecta, rata parte, rata portione, solutione de debite, completa disfacere si liberare de detorie, transactione, comperare si vendere, comperatore si venditore, vericui capu indicta sau indicata parte de pecunia solvenda; etc. — ecco si câteva esemple : *amicii facu adesea refenelle intre densi; refenelle intre celli cari participa la ospetiu; se vedemu refenêu'a fia-carui d'in numerulu personeloru, ce participa la acêsta pertrecere; mi faceti bone refenelle la tote apothecede melle; officina fora refenelle; — refenêu'a e derivata, decertu, d'in verbulu : refuire, -escu, debita solvere, dissolvere, aes alienum solvere, creditoribus satisfacere; liberare vel liberari, eximere vel eximi, finire, terminare; a solve, dissolve debitele, solve impromutele straine, satisfacere creditoriloru, liberá sau se liberá, scote sau se scote d'in nevolie, gravamine, scapá sau se scapá, mantui sau se mantui, si de aci : a fini, terminá, desface, scapá completu, s'assecurá, etc., — adj. s., *refutoriu, -a*, part. sup. subst. *refuitu*, s. f., *refuitura*; inse form'a : *refuêla*, s. f., nu e plausibile; — totu de aci, pare, co si : *refu*, s. m., se tine, cu sensulu particulare de: ulna, cubitus, ulna, cubitu, cotu.*

REFLECTARE, *reflectatu*, v., trassu d'in *reflectere* = reflectere, inse fora neci una regula, ci pote dupo fr. *réflecter*; care in limb'a Românului ar fi, dupo supin. *reflessu* = reflexum, adeco : *reflessare, riflessatu*, ca verbu cu sensu intensivu d'in supinulu lui *reflectere*; — totu asiá, nu *reflectoriu*, — dupo fr. *réflecteur*, — ci, dupo regul'a admissa de ratione limbei proprie, d'in supinulu verbului *reflectere*, care e *reflessu* = reflexum, a) *reflessoriu*, fia ca adj. s. m. f., omu sau femina care reflecte, cogita,

sau si unu reale : *speculu reflessoriu*; in fine ca subst. reale, m., unu *reflessoriu*, instrumentu ce *refletece lumina* si alte obiecte *reflessibili*; b) *reflessu*, s. m., absolutu in genere, ca reale activu sau passivu, (vedi acêsta forma in Dictionariu), nu inse, érosi errore dupo fr. *reflet*; c) *refectibilu*, adj. si *refectibilitate*, s. f., cari cauta de necesse, corresse in: *reflessibile, riflessibilitate*, ce vedi in Dictionariu.

REFRANU, si *refrenu*, pl.-e, (fr. *refrain*, isp. *refran*), intercalaris versus, iteratio vel repetitio ejusdem versus vel vocabuli; adagium; versu intercalare, iteratione sau repetitione a acellui-asi versu sau coventu, ce finesce veri-care strophu a unei cantilena sau canticu; adagiu, proverbii, dicutore, sententia morale, etc.

REFU, *refuêla*, *refuire*, *refutoriu*, *refuitu*, *refuitura*; vedi *refenea*.

REFUNDARE, v., *refundatoriu, -a*, *refundatu, -a*, etc., — verbu curatu romanescu si cu correctione tornatu, asiá co merita a intrá in Dictionariulu limbei romana.

REGAIELA, *regaire*, *regaitoriu*, *regaitu*, *regaitura*, *regaiu*, etc.; vedi *ragaire*, vedi si *ragaire*, *rigaire*.

REGASSIRE, -escu, v., d'in partieli'a *re* = *re*, si verbulu simplu: *gassire*, ce vedi in Glossariu, iterum reperire, invenire, inventare, aperire, detegere, retegere, patefacere, introspicere, perspicere; érosi *gassi*, reperí, invení, inventá, aperí, descoperí, detege, pateface, introspece, perspece, retege; — adj. subst., *regassitoriu, -a*, part. sup. subst. *regassitu*, s. f., *regassitura*.

REGASU, si *regasu*, s. m., *pausa*, *quies*, *requies*, *respirium*, *respiratio*, *otium*; *pausa*, *pausu*, *ciete*, *reciete*, *respiriu*, *respiratione*, *resufflatore*, *resufflare* de lupta, labore, fatiga, etc., *otiu*, *incetare* de lucru, de studiu, de adoperatione, de in cordatione, de nisu allu corpului si allu mentei, etc. — vedi si : *ragasu* sau *ragazu*; — inse *regratia*, s. f., *otium*, *respirium*, *ambulatio*, *deambulatio*, *exhilaratio*, *oblectatio*, *delectatio*, vulgo *distractio*; *otiu*, *repausu*, de lucru, de nisu, de labore, de fati-

ga, etc.; amblatione, ambletu, amblatu, amblu, deambulatione, deambletu, deamblatu, deamblu; essilaratione, oblectatione, delectatione, disfetatione, resfatione, pertrecere, pertrecu, distrac-tione, divertimentu, (confere si fr. di-vertiment), etc. pare unu coventu des-figuratu d'in recreatione, (mai antâniu treoutu prin form'a implausibile: *recrea-tia*, apoi *recreatia*, in fine *regratia*).

REGHEMENTU si *regimentu*, s. m., *regicidu*, s. m. pers., (occisoriu de rege); si *regicidu*, s. m. reale (occidiu de rege); *regimenu*, s. m. reale; *regintia*, s. f., *regintu*, adj. part. subst. m. f.; *regissoru*, -a, s. m. f., — tote incarcate de peccate nelieritate, in loculu celloru corecte: *re-gimentu*, *regicidiu*, *regicidu*, *regime* (pl. *regimine*), *regentia*, *regente*, ce vedi in Dictionariu; — éro *regissoru*, dupo fr. *régisseur*, e cu totulu contr'a naturei limbei Românului, vedi in Dictionariu form'a corecta *regitoriu*, -a.

REGONIRE, -escu, v., d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *gonire*, ce vedi in Glossariu, repellere, remittere, rejleere, pelleru, expellere, expulsare, demittere, ablegare; a *goni* érosi, a repelle, remitte, reiece, reiectá, espelle, espulsa, dimitte, ablegá, dá drumu, scote d'in casa, etc. — part. sup. subst. *regonitu*.

REGRATIA, s. f., vedi: *regasu* sau *regazu*.

REGRUTA, s. f., novi milites, tiro-nes, imperiti; novi militari, novicii, ti-roni, imperiti; — coventu corruptu d'in *recruta*, s. f. abst., d'in *recrutu*, adj. s. m., ce vedi in Dictionariu.

REGULARESIU, -a si *regulasiu*, -a, adj., regularis; regulare, regulariu, — cu cari se correghu scalciatele si nesuf-feritele forme: *regularesiu*, *regulasiu*; — totu asiá scalciatu e si verbulu: *regulire*, -escu, etc., in locu de care vedi in Dictionariu form'a corecta: *regulare*, *regulediu*, etc. — póte, co *regulosu*, -a, adj., cu sensu de: *petulan*, *pervicax*, *protervus*, *insolens*, *libidinosus*, *impudens*; *petulante*, *pervicace*, *protervu*, *insolente*, *impudente*, *nerossinatu*, *libidi-nosu*, *desfrenatu*, — póte co form'a: *regu-*

losu cu suffissu romanicu: *osu*, s'ar a-daptá la subst. *regula*, cu intelléssulu de: *prea regulatu*, si *ce e prea regu-latu*, e de *regula*, *preste regula*, *afora de regula* = *nimis regularis*, *perturba-tus insanus*, *sui impotens*; *preste regula*, *perturbatu*, *fora mente sanitosa*, *fora menti*, *impotente*; — de *asseminea for-mele*: *regularisatione*, s. f., *regulari-satu*, part. sup. d'in *regularisore*, ce vedi in Dictionariu, nu potu fi de cátu plau-sibili; — d'in contra unu adv., ca: *regula-ricesce*, nu póte fi sufferitu in limb'a cor-recta.

REHNIRE, *rehnitoriu*, *rehnitu*, *reh-nitura*, etc. reu scrisse; ceva mai de suf-feritu aru fi: *recnire* = *regnire*, *recni-toriu* = *regnitoriu*, *recnitu* = *regnitu*, *recnitura*; vedi *racnire* si *ragnire*, *rug-nire*.

REIMBRACARE, *reimbracatu*, v., d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *im-bracare*: *revestire*; a *revesti*, *revestire*, *revestitu*, érosi *imbracă*, *imbracare*; — *reinaltiare*, *reinaltiatu*, v. d'in part. *re* = *re*, si verbulu *inaltiare*: *rursus tol-lere*, *extollere*; érosi a *inaltiá*, *inaltiare*, *inaltiatu*; — *reincalcicare*, *reincalciatu*, v. d'in part. *re* = *re*, si verbulu *incalcicare*: *rursus calceare*; érosi a *incalcia*, *incalcicare*, *incalciatu*; — *reimpartire*, *reimpartitu*, v. d'in part. *re* = *re*, si *im-partire*: *rursus impartire* vel *imper-tire*; érosi *imparti*, *impartire*, *impartitu*; — *reimpingere*, *reimpinsu*, v. d'in par-tiel'a *re* = *re*, si verbulu *impingere*: érosi a *impinge*, — *reimplere*, *reimplutu*, v. d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *imple-re*: *rursus implere*, érosi a *implé*, *im-plere*; — *reimportare*, *reimportatu*, d'in part. *re* = *re*, si *importare*: *rursus im-portare*; érosi a *importá*, *importare*; — *reimprimere*, *reimpressu*, *reimpressio-ne*, v. d'in part. *re* = *re*, si verbulu *im-premere*: *rursus imprimere*; érosi *im-premere* = *repremere*, cu derivatele *reimpremente*, part. adj. d'in *reimpre-mere*; *reimpressione*, s. f., *actione* si ef-fectu de *reimprimere*; *reimpressu*, part. sup. d'in v. *reimprimere*; *reimpressoriu*, -a, adj. subst. care *reimpreme*, *reimpres-sura*, s. f., *actione* si effectu d'in *reim-*

premere; (incorrecte su formele: *reimprimare* in locu de *reimpremere*, *reimprimatu* in locu de *reimpressu*); — *reimpreunare*, *reimpreunatu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *impreunare*; — *reincarcare*, *reincarcatu*, v., comp. d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *incarcare*; — *reincepere*, part. sup., *reinceputu*, *reinceptu*, verbu compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *incepere*; — *reinchidere*, *reinchisu*, (mai bene: *reincludere*, *reinclusu*), v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *inchidere* = *includere*; — *reinchiare*, *reinchiatu*, (mai bene: *reinclauiare*, *reinclaiiatu*), v. compus d'in part. *re* = *re*, si verbulu *inchiare* sau *inclaiiare*; — *reincovoicare*, *reincovoiatu*, (mai bene: *reincoveicare*, *reincoveiatu*), v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *incoveicare*; — *reindouire*, *reindouitu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *indouire*; — *reindopare*, *reindopatu*, v. compus d'in part. *re* = *re* si d'in verbulu *indopare*; — *reindreptare*, *reindreptatu*, — (mai bene: *reindereptare*, *reindereptatu*), v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *indreptare*; — *reinfaciare* si *reinfaciosiare*, *reinfacisiatu* si *reinfaciosiatu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbele *infaciare* si *infaciosiare*; — *reinfientiare*, *reinfientiatu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *infientiare*; — *reinflorire*, *reinfloritu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re* si d'in verbulu *inflorire*; — *reinnegrire*, *reinnegritu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *innegrire*; — *reinnodare*, *reinnodatu*, v. comp. d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *innodare*; — *reinnouire* (reu: *reinnoire*), *reinnouitu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *innouire*; — *reinsuffletire*, *reinsuffletitu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *insuffletire*; — *reintardiare* (reu: *reintardicare*), *reintardiatu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re* si d'in verbulu *intardiare*; — *reintarire*, *reintaritu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *intarire*; — *reintenerire* (reu: *reintinerire*),

reinteneritu, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *intenerire*; — *reintorcere*, *reintorsu* si *reintortu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *intorcere*; — *reintramare*, *reintramatu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *intramare*; — *reintrare*, *reintratu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *intrare*; — *reintegrare*, mai bene *reintegrare*, (*reintegrire*), *reintegratu* si *reintegritu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *integrare* sau *integrire*; *reinviare*, *reinviatu*, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *invviare*; vedi explicarea totoru acestoru verbe la locul lor in Dictionariu.

REIRE, -escu, v., directu d'in *reu*, = *rea*, adj., usitatu in celle mai multe regiuni locuite de Romani, mai allessu la Macedoniani, cu sensulu de: deteriorare, deterius faceere vel fieri, in pejus mtere, *ingravescere*, *marescere*, *languescere*, *maie afflci*, *maellentus fieri*, *agretare*; a deteriora, se deteriora, face sau se face deteriore, face sau se face reu, d'in reu mai reu; se pune pre precipitiulu ce e mai reu, *ingravesce*, se face d'in ce in ce reulu mai grave, *maei*, *maesce*, *langedi*, de macia se affece sau affecta, si *maelentu*, *egrotu*, *sufferi de grave morbu*, etc. — adj. s., *reitoriu*, -a; part. sup. *reitu*, s. f., *reitura*; — s. f., *reutia* e subst. abstractu, ecale apropo in sensu cu form'a: *reutate*; vedi amandoue formele: *reutia* si *reutate* in Dictionariu.

REISBIRE, -escu, v., compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *isbire*, ce vedi in Glossariu.

REIVIRE, -escu, v. compus d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *vire*, (ce vedi pentru sensu in Glossariu); sau ref.: a se reici, a appare, pare, erosi, etc.; part. sup. subst. *reivitu*, s. f., *reivitura*.

RELIEFU, s. m., dupo fr. *relief*, coressu inse in Dictionariu in form'a: *releuiu*, d'in verbulu *relevare*, ce vedi totu in Dictionariu.

RELIGHIA, s. f., si *religionu*, m. pl.-e, forme cu totulu scalciate, chiara si in Dict. de Buda, cari sona in Dic-

tionariulu nostru cu correct'a splendida si gratios'a form'a : (*sâncta*) *religione*; totu asiá sona in Dictionariu si derivatele : *religiosu*, *religionariu*, *religiositate*.

RELUCINTIA, s. f., *relucintu*, part. adj., d'in verbulu *relucire*, ce vedi in Dictionariu : *relucire* si *relucere*—, inse *relucintia* si *relucintu* su scalciate in locu de : *relucentia*, *relucente*; — câtu pentru form'a : *reluciosu*, -a, adj., *resplendens*, *splendidus*, *lucidus*, *resplendens*, *splendidus*, *lucidus*, — e de observatu, co nu, cumu pretende *Vocabulariulu*, unde se afla coventulu in cestione, pote essí prin derivatione, directu d'in verbulu *relucire* sau *relucere*, ci numai si numai d'in una forma de subst. *reluciu*, care simplu si fora partiel'a *re* = re, adeco : *luciu*, de essemplu : *luciu* *marei*, essiste in gur'a poporului român.

RELUCRARE, (cu forma de conjugatione simpla : *relucru*, *relucru*, *se lucrare*, etc., pre longa conjugatione cu suffissu *edi* in unele persone alle tempului presente : *relucrédiu*, *relucrédi*, *relucrédiu*, *se relucredie*, etc.; de certu form'a simpla e de preferitu; vedi *lucrare* in Dictionariu), v., compusu d'in partiel'a *re* = re, si d'in verbulu *lucrare* (vedi : *re* si *lucrare* in Diction., vedi si in Glossariu artiel. *reflectare*), iterum rei operam dare; érosi si érosi, de a don'a óra si de multe ori, de nouu a lucrá, repune mân'a pre acellu-asi lucru, reface, reformá, etc.; — adj. s., *relucratoriu*, -a, part. sup. *relucratu*, etc.

REMACINARE, v. compusu d'in partiel'a *re* = re, si d'in verbulu *macinare*, (vedi part. *re* si verbulu *macinare* in Dictionariu; vedi si in Gloss. precedentele *relucrare* si art. la *reflectare*), iterum molere, érosi, de nouu a maciná; — adj. s., *remacinatoriu*, -a, part. sup. subst. *remacinat*, s. f., *remacinatoria*, etc.

REMARCHEZU, *remarchezi*, *remarcheza*, *se remarcheze*, etc.; — forme de persone presenti de la verbulu *remarcare*, (ce vedi correctu in Dictionariu), câtu se pote de monstruose si contr'a naturei limbei Românului.

REMASIAGU, s. m., d'in *remasu*, de

la *remanere*, (ce vedi in Dictionariu), inse cu form'a spuria si reprobabile pentru limb'a nostra, unde form'a plausibile e: *remasu*, s. m. reale, ce vedi in Dict.; — si mai peccatosa si orrida e form'a verbului : *remaşluire*, -escu, in locu de : *remasire*, ce vedi in Dictionariu; — *remasi*, s. m. plur. reale, in acellu-asi sensu cu *remasu* in intellessu de *prensore* = *sponsio mutua*, *sponsione*, *prensore mutuale*, nu pote fi de câtu forte elegante.

REMONTA, s. f., (dupo fr. *remonte*), *equorum suppeditione*; *provisione de calli*, *suppletione de calli*, — *calli de remonta*, (fr. *chevaux de remonte*), *subdititii equi*, *calli subdititii*, de suppletu.

RENDASIA, s. f., *rendasiu*, s. m., vedi *rendu*.

RENDEA, si *rindéa*, *rundéa*, *randéa*, s. f., *runca*, *runcina*, *dolabra*; *runca*, *runcina*, *dolabra*, *cutitonia* = *cutitonia*; — dupo forma, ca si dupo intellessu, coventulu appare a fi romanescu; vocalea radicala e difficile de determinatu: e acésta vocale *a*? atunci coventulu in cestione se esplica facile d'in *radere*, prin intercalarea nasalei *n*; veri-cumu inse coventulu nu pare a fi strainu; si prin urmare form'a de singulariu e, de necesse, geminata : *randella*, *rindella*, *rundella*, cumu se aude in pronuntiatione populara, plur. geminatu : *randelle*, *rindelle*, *rundelle*.

RENDU, si *rindu*, s. m., pl. -uri, *ordo*, *series*, *coetus*, *turba*, *multitudo*, *grex*, *agmen*; *tempus*, *aetas*, *saeculum*, *locus*, *negotium*, *causa*, *vis*, *facultas*, *potestas*, *jus*, *opus*, *commodum*, *commoditas*, *dignitas*, *gradus*; *ordine*, *seria*, *firu*, *linia*, *céta*, *turba*, *multime*, *grege*, *tempu*, *momentu*, *occasione opportuna*, *ora*, *etate*, *secl*, *vice*, *locu*, *calle*, *mediu*, *negotiu*, *occupatione*, *causa*, *potentia*, *potere*, *potestate*, *facultate*, *jure*, *dereptu*, *avere*, *avutia*, *commodu*, *commoditate*, *gradu*, *dignitate* sau *demnitate*, etc.; — ecco câte-va essemple : *mai multe renduri de arbori*, *de militari pedestri* = *plures arborum*, *militum pedestrium ordines*, *mai multe ordini de arbori*, *de militari pedestri*; *rendu dupe rendu vinu* si *incurru invasori barbari* = *caterva-*

tium adveniunt et incurrunt barbari invasores, ordine dupo ordine, etc.;—*in rendu*, *pre rendu*, *dupo rendu* = ordine, ex ordine, in ordine, dupo ordine, pre ordine; *afora d'in rendu* = extra ordinem vel seriem, estra ordine sau seria; *fora rendu* = sine ordine, nulle ordinae, fora ordine, cu neci una ordine; *omeni de rendu* = homines ordinarii, communes, vulgares, infimi, omeni ordinari, communi, vulgari, infimi = forte de diosu; *a pune lucruri in rendu* = in ordinem res ponere, disponere, collocare, a pune, dispune, collocá lucrurile in ordine; *allu cui e rendulu* = cuius est ordo, a cui e ordinea? *allu meu e rendulu* = meus est ordo; a mea e ordinea; *observati, nu stricati rendulu* = ordinem servate, ne turbate, ordinea servati, nu turburati; *déco ai altu lucru, tinu eu rendulu teu*, = si aliud quoppiam negotium tibi est, ego vicem occupo, déco ai altu negotiu, occupu eu vicea tea; *intr'unu rendu*, *intru doue renduri*, *intru câteva renduri* = vice quadam, bis vel binis vicibus, de doue ori, intru bine vici; *intru multe renduri* = saepe, saepenumero, frequenter, adesea, desu, si: iteratis vicibus, de iterate vici sau ori; *unu rendu de vesti* = vestes, vestitus, ornatus, vesti, vestimenta, vestitu, ornatu; *multe renduri de clari si docti oratori vissera la Athene* = multae clarorum et doctorum oratorum aetates Athenis vixerunt, multe etati de clari si docti oratori vissera la Athene; *mai multe renduri de copilli, de si robusti, morrira currendu* = plures puerorum, quamvis rebustorum, aetates subite mortuae sunt; *oreticompará cellu mai splendidu auctoriu cu unu rendu de mediocri ingenie* = vultisne splendidissimum auctorem cum mediocrium turba ingeniorum conferre, etc.—derivate d'in *rendu*: *renduire*, -escu, v., ordinare, disponere, in ordinem collocare, redigere, designare, nominare, statuere, applicare, creare, jubere, imperare, decidere, decernere, deligere, delegare a ordiná, dispune, in ordine collocá, desemná, nominá (la unu officiu, dignitate, etc.), sta-

tue, applicá, creá, face, jubé, imperá, decide, decerne, dá ordine, delege, delegá, mandá, demendá, commendá, etc.—adj. s., *renduitoriu*, -a, mai allessu cu o: *orenduitoriu*, -a, (vedi in Glossariu *orenduire*); part. sup. subst., *renduitu*; s. f., *renduitura*; inse form'a *renduêla*, s. f., *ordo*, ordine, — care se dice si cu o: *orenduêla*, (ca si *orenduitoriu* de mai susu), e implausibile, — cu tote co tote vorbele d'in acestu articlu, ca si d'in *orenduire*, su suspecte de strainismu, si, d'in fericire su cadute mai de totu in desuetudine.

RENGIRE (pre a locuri: *renjire*), si *ringire*, -escu, v., vedi in Dictionariu *ringire*.

RENTA, s. f., (dupo fr. *rente*), vedi in Dictionariu *redditu*, unde si *reddita*, cu acellu-asi sensu, ce are si fr. *rente*; inse form'a *renta* nu e compatibile cu limb'a romanésca.

RENU, si *rennu*, s. m., (dupo fr. *renne*), *hippelaphus*; *hippelaphu*, cerbu care sémina cu callulu, (d'in *ἵππος* = callu, si *ἐλαφος* = cerbu).

REPARDOSIRE, -escu, v., compositu d'in particl'a *re*=re, si verbulu *pardosire*. (ce vedi in Glossariu, cumu si art. *reflectare*), a *pardosi* d'in nouu;—adj. s., *repardositoriu*, -a, part. sup. *repardositu*, s. f., *repardositura*.

REPECETLUIRE, -escu, v., compositu d'in particl'a *re*=re, si verbulu *pecelluire*. (ce vedi in Glossariu, cumu si art. *reflectare*), iterum signare, sigillare, obsignare, a sigillá de a dou'a ora;—adj. s., *repecelluitoriu*, -a, part. sup. *repecelluitu*, s. f., *repecelluitura*;—spurie.

REPERCUTIRE, *repercutiu*, forme false, (dupo fr. *répercuter*, *répercuté*), in locu de: *repercutere*, *repurcussu*, ce vedi in Dictionariu.

REPRESALIA, s. f., de regula in pl. *represalie*, (dupo fr. *représailles*), clarigatio, compensatio, vindicta; clarigatione, compensatione (de damnu, de detrimentu, faktu de inimicu), vindicta, =(resbonare);—pote co ar fi mai bene scrisu cu ss duplicatu: *repressalie*, prin care ar resarí mai claru originea etymologica, ca coventu essitu d'in supi-

infu *repressu*, de la verbulu *reprimere* = *reprimere*.

REPRESSIRE, -escu, v., cu part. sup. *repressitu*, — trassu d'in part. sup. *repressu* = *repressum*, de la *reprimere* = *reprimere*, — déro in contr'a naturei limbei Românului, care nu deriva in acestu casu, de câtu in modu intensivu, dupo prim'a conjugatione, adeco : *repressare*, *repressatu*, ce vedi dupo regula, in Dictionariu; — apoi si *repressibilu*, forma peccatôsa, in locu de : *repressibile*, ce esse totu d'in sup. *repressu*, cumu vedi assemine in Dictionariu.

REPRIMIRE si *reprimire*, -escu, v. compositu d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu *primire* sau *primire*, (vedi *primire*, cumu si art. *reflectare* in Glossariu), a *primi* érosi; — adj. s., *reprimitoriu*, -a, part. sup. *reprimitu*.

REPUMNANTE, *repumnantia*, *repumnare*, *repumnatione*, *repumnatu*, etc. ce vedi in Dictionariu sub formele mai classice : *repugnante*, *repugnantia*, *repugnare*, *repugnatione*, *repugnatu*, etc.

RESADIRE, -escu, v., compositu d'in particl'a *re* = *re*, si d'in verbulu *sadire*, (vedi in Glossariu *sadire*, cumu si art. *reflectare*), a *sadire* érosi; — adj. s., *resaditoriu*, -a, part. sup. subst. *resaditu*, s. f., *resaditura*, ce are camu acellu-asi sensu cu allu forme : *resadu*, s. m., repetitione de plantatione; — de totu reprobaibile e form'a straina limbei române : *resadnita*, chiaru si accentulu la cart'a syllaba de la finitulu coventului, ce nu suffere limb'a Românului.

RESALTARE, v., compositu d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu *saltare* (ce vedi in Dictionariu, vedi si in Glossariu art. *reflectare*), a *saltá* érosi; — adj. s., *resaltatoriu*, -a, part. sup. subst. *resaltatu*; s. f., *resaltatura*, ce are camu acellu-asi sensu cu form'a : *resaltu*, s. m., de si acestu-a e mai energicu de câtu *resaltatura*.

RESARESCU, persona I sing. de la indicativu, forma încarcata, in loculu cellei simple si forte vechie : *resariu*, *resari*, *resare*, *resarimu*, *resariti*, *resaru*, plane ca : *audiu*, *periu*, *patiu*, *sciu*, *sentiu*, etc.; — celle încarcate sunt mai

vertosu derivate d'in adiective sau substantive, cumu : *negrire*, *domnire*, etc. cari facu : *negrescu*, *domnescu*, etc.

RESASIU, si *resasiu*, *resesiu*, -a, adj. s. m. f., limitrofu, vecinde una ripa a unui riu, vecinu ce possede fascie de pamentu pre longa marginea unei selba; — de certu, essitu d'in *rasu* de la *radere*, care esprime contiguitate de *ripa*; inse aru fi mai correctu in forma, déco 'sar scrie si pronuntia cu *r* in locu de *s* in ultim'a syllaba, asiá déro : *rasariu*; asiá si form'a *radiaria*, directu trassu d'in verbulu *radere*. *M.*

RESBANDERE, *resbansi* si *resbansci*, *resbansu* si *resbassu*, v., *pandere*, *extendere*, *expandere*, *explicare*, *aperire*, *præsertim oculos admiratione*, *intultu et conspectu admirante*, *stapescente*, *oblectatione et delectatione aperire*, *pascere*, *exhilarare*, *reficere*, *incantare*, *exsultare*; a *pande*, *espande*, *estende*, *largi*, *ostentá*, *esplicá*, *aperi*, *disclude* = *dischide mari ocli pleni de admiratione*, *de intuitu si conspectu admirante*, *stupescence*, *de oblectatione si delectatione*, a *pasce*, *essilata*, *refecte*, *desfeta*, *incantá*, *essultá* : *cine nu si resbande ocli pre divin'a formosetá a cestei candidæ virginæ? ineptii si stupidii nu si respandu ocli de nemica incantatoriu*; — adj. s., *resbanditoriu* = *resbansoriu*, -a, part. sup. subst., *resbansu* si *resbassu*, s. f., *resbansura* si *resbassura*; alta forma : *respandiu* = *respandetu*, s. m., reale abstr.; — de unde vine acestu verbu *resbandere*? nu încapene neci unu dubiu despre unu verbu, care porta apparatusu conjugationei III, care e cea mai primitiva; noi avemu deplena convictione, co *resbandere* nu e, si nu pote fi de câtu in locu de *respandere*; compositu d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu *spandere*, éro verbulu *spandere* compositu mai simplu d'in particl'a *re* = *re*, si d'in verbulu *spandere*; es = *ex*, si d'in verbulu radicale *pandere* = *pandere*; asiá déro, dupo noi, inco una data, nu mai încapene dubiu de esphicarea deplena si irverderata a verbelor *resbandere* cu presentele : *resbandu*; perf. *resbansi*, part. sup. subst. *resbansu*, *resbassu*, etc., ce ei simplulu, plus in

vedere, adeco: *pandere*, are, de necesse, acelle-asi forme conjugative: *pandu*, *pansi*, *pansu*=*passu*=*pandere*, *pandl*, *pansum* si *passum*. M.

RESBELATORIU, *resbelnicu*, *resbela*; *resbelare*, *resbelatu*, *resboire*, *resboitoriu*, *resboiu*, etc., forme parte hybride, parte barbare, cari nu castiga nimica prin duplicarea litterei l: *resbellu*, *resbellare*, *resbellatoriu*, *resbellatu*; ci merita completa reprobatione; formele correcte sunt celle d'in Dictionariu: *bellante*, *bellare*, *bellatoriu*, *bellatu*, *bellicu*; *bellicu* si compositele: *imbelle*, *rebelle*, *belligerare*, *belligerante*, *belligeratoriu*, *belligeratu*, etc.,—vedi si in Glossariu; *rasboire*, *rasboinicu*, *rasboitoriu*, *rasboitu*, etc., cari d'in fericire, au peritu cu totulu d'in limba romana.

RESBIRE, v., vedi *rasbire*.

RESCAMBIARE (prin i stramutatu longa syllab'a ca: *rescambare*, si a conjunctu cu i in un'a, fora se se sibile e, d'in 'care causa se propuse intercalarea semmului h: *schimbare*, dupo una pronuntiatione camu generalisata in vulgu), v.; composita d'in particl'a re = re, si verbulu *scambiare*, a *scambi* érosi; —adj. s., *rescambiatoriu*, -a, part. sup. subst., *rescambiatu*, s. f., *rescambiatura*: *mai multe rescambiature de denti*; s. m., *rescambiu*, iteratu *scambiu*, repetitu *scambiu*.

RESCAIRE, *rescaitu*, v., vedi *resgaire*.

RESCANCAIRE, -escu, v., (si *resclangaire*), compositu d'in particl'a re = re, si verbulu *clancaire* sau *clungaire*, (vedi in Glossariu *clancaire*, *clungaire*; vedi si articl. *reflectare*), a *clancai* si *clungai* érosi, iterum *clangere*, *fragorem edere*, *crepitare*; —adj. s., *resclancaitoriu* si *resclungaitoriu*; part. sup. subst. *resclanciatu*, si *resclangaitu*, s. f., *resclancatura* si *resclangaitura*, s. m., *resclancaiu* si *resclangaiu*: *resclancanicle acelorou*.

RESENTIRE, *resentii* si *rasensi* sau *resensci*, *resentitu* si *resensu*, (formele: *resimtire*, *resimtitu*, *resimtiu*, etc. nu sunt destafu de correcte), v., compo-

situ d'in particl'a re = re, si verbulu *sentire*, (ce vedi in Dictionariu, vedi si in Glossariu la articl. *reflectare*), iterum *sentire*, vehementer *sentire*, *sentiendo* *respondere sensu*, *sentlendi* *imaginem*, *speciem dare et accipere*; *succensere*, *stomachari*, *irasci*, *exardescere*, *lavahi*; a *sentii* érosi, de notu, a *sentii* cu vementia, la *sentire* a *responde* cu *sentire*; a dá si accipe *imaginea*, echulu *sentirei*, a se *menia*, *stomacá*, *apprende*, *inflacará*, *anima*, *arde*, etc.,—adj. s., *resentitoriu* si *resentoriu* a part. sup. subst. *resentitu* si *resensu*. (form'a *resensu* se applica exclusivu ca subst. m.); —*resentimentu*, s. m., pl.-e, are *sensulu totu allu expresioniloru*, ce *explica verbulu*.

RESGAIELA, s. f., vedi *resgaire*.

RESGAIRE si *rescaire*, -escu, v., compositu d'in particl'a re = re, si verbulu *sgaire*=*scaire*, (vedi in Diction. *scauire*, *scau*; vedi si in Gloss. articl. *reflectare*; observa in ultra, cosi *resgaire*, *rescaire*, au si formele conjugationei I, fora adaussu de suffissulu *edi*: *resgaiu* si *rescaiu*, *resgai* si *rescai*, *resgaia* si *rescaia*, se *resgaie* si se *rescaie*), in *sensulu* de: *oculos admodum stolidos aperire*, cum *stupore intueri*, *stupescere*, *stupere*; *crura et os admodum inepte distendere*, *discladere*, *hiscere*, *dehiscere*; (translate): *mollius habere*, *blandiri*, *blando sermone et gestibus delinire*, *malcere*, *palpari*, *suppalpari*, *exhilarare*, *lactari*, *sibi nimium indulgere*, *luxuriari*, *divitiis vel voluptatibus diffundere*, *corrampi*, *vitiari*, *delectari*, *oblectari*; a si *deschide* peste *mesura oculi*; *spectá*, *intuitu*, se *nitá* cu *stupore*, *stupi*, *stupescit*; *desclode*=*deschide*, *largi*, *casca* cu *ineptia* *crurile* sau *cracii*, *petiorele*, *gur'a*; (metaforice): a *resfacia*, *blandi*, *mulce*, cu *blande* *vorbe* si *geste* a *delini*, *face placu* si *placere*, *palpa*, *suppalpa*, *leta*, *essilará*, *lascivi*, *lussuria*, se *imbeta* de *avutie* si *voluptati*, se *corrumpe*, se *vitia*, se *miselli*, se *delectá*, se *oblectá*, etc.—adj. s., *rescaiatoriu* si *regaiatoriu*, part. sup., *rescaiatu* si *resgaiatu*, s. f., *rescaiatura* si *resgaiatura*; s. m., *rescaiu* si *resgaiu*: *rescaiu de copilluti*;—inse: *res-*

gaiela e peccatu de forma; — formele mai complete su : *rescauiare* si *resganiare*, *rescauiatoriu* si *resganiatoriu*, *rescauiatu* si *resganiatu*, *rescauiu* si *resganiu*, etc.

RESIMTIMENTU, *resimtire*, *resimtitu*, etc.; vedi *resentire*.

RESLOGU, s. m., assis, astala, assula; asse, ascula, astula, aschia=ascla; — nu scimu se se audia undeva covenutu d'in coce de Carpati.

RESMILITIA si *remiritia*, vedi : *rasmilitia*, *rasmiritia*.

RESNIRE, -escu, v., a macinà cu braciele, *brachlis molere*, *molà manuarial molere*; a macinà cu mora manuarial; — adj. s., *resnitoriu*, -a, part. sup. subst., *resnitu*, s. f., *resnitura*; — verbulu ensusi e derivatu, pote, d'in *resnitia*, s. f., *mola manuarial*, *mora manuarial*, — de si d'in *resnitia* ar fi fostuse éssa unu verbu de form'a : *resnitiare*; — vericumu e de preferitu : *morisca*, *demin*. d'in *mora*.

RESOCOTIRE, -escu, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *socotire*, (vedi la loculu seu in Glossariu, vedi si articl. *reflectare*), a *socoti érosi*, a *reputà* = *reputare*; — adj. s., *resocotitoriu*, -a, part. sup., *resocotitu*.

RESOROCIRE, -escu, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *sorocire*, (vedi Glossariu : *sorocire*, *sorocu*, cumu si articl. *reflectare*), a *soroci érosi*; — adj. s., *resorocitoriu*, -a, part. sup. *resorocitu*, etc.

RESPANTIA, s. f. (cu *t* duru), *compitum trivium*; *compitu*, *triviu*, *rescruce*, *deregula pl. rescruci*; — d'in *respandere*?

RESPELLARE, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *spellare*, ce vedi in Dictionariu, (vedi si in Glossariu articl. *reflectare*); a *spellà érosi*, iterum lavare; — adj. s. *respellatoriu*, -a, part. sup. *respellatu*, s. f., *respellatura*; — vocabulariele precedenti neglegu *geminationea* licidei *l*, si scriuu cu multa commoditate : *respelare*, *respelatu*, etc.

RESPERUIRE, -escu, v., d'in *resperu*, (ce vedi in Dictionariu), iter retro vertere; *vestigia relegere*, *remetiri*, *contra agere*; a *louá*, *appucá*, *intorce*

callea inapoi; *calcă inapoi*, *contra*; *mesurá passii in deretru sau contra*, a *lucrá contra*; — adj. s., *resperuioriu*, -a, part. sup., *resperuitu*, s. f., *resperuitura*.

RESPLATA, s. f., *recompensio*, *recompensio*, *remuneratio*, *compensatio*, *merces*; *recompensatione*, *compensatione*, *remuneratione*, *mercede*; — d'in : *resplatare*, -escu, v., *rependere*, *retribuere*, *compensare*, *remunerari*, *solvere*; a *repende*, *recompende*, *recompensá*, *retribue*, *compensá*, *remunerá*, *solve*; — adj. s., *resplatoriu*, -a, part. sup., *resplatu*, etc.; — tote de origine barbara.

RESTATORNICIA, s. f., statu de *restatornicu*, -a, adj., care e *restatoriu*, -a, *nestramutatu* d'in unu locu sau lucru, *leguratura* cu cineva ca amicu; — de aci verbulu derivatu : *restatornicire*, -escu, *restabilire*, *restaurare*, a *restabilí*, *restaurá*, *restitue*, *renová*, *repará*, *recreá*, *refece*, etc.; — adj., s. *restatornicitoriu*, part. sup. *restatornicitu*, etc., — tote cu forma fedosa si nesufferita Románului; déro, *precumu la formele* d'in Glossariu : *puternicu*, *puternicia*, *puternicire*, etc., asiá si la cello d'in covenetele acestui articl, se potu corrage marile necovenientie : tote su *deturpate* d'in una forma pura, si plena de *formosetia*, adeco : *restatoriu*, -a, de la verbulu *restare*, ce vedi in Diction.; d'in acésta forma a fostu trassu, de certu, *deformatulu* : *restatornicu*, -a, ce sta ca base la tote celle alte d'in acestu articl, déro, cumu d'in *puternicu* (de nespusa *feditate*) s'au formatu *potericu*, asiá si d'in orridulu *restatornicu* se va poté formá unu placutu tipu : *restatoricu*, de unde apoi celle alte : *restatoricia*, *restatoricire*, *restatoricitoriu*, *restatoricitu*; si pote mai bene inco, d'in *restatoriu* directu : *restatoria*, *restatorire*, *restatoritoriu*, *restatoritu*, *restatoritura*; — in Dictionariu, pre longa *restare*, vedi si : *restante*, *restantia*; — vedi si : *statorire*, *statoriu*.

RESTIGNIRE, *restignitoriu*, *restignitu*, etc., vedi, *rastignire*.

RESUBJUGARE, v. compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *subjugare*, (ce vedi in Dictionariu, *precumu vedi si in*

Glossariu artic. *reflectare*), a subjugá érosi, superá, invinge, domită, = *iterum subjugare, superare, vincere, domare, domitare*, — adj. s. *resubjugatoriu*, -a, part. sup. subst. *resubjugatu*, s. f., *resubjugatura*.

RESUMARE, *resumatu*, etc., forme contr'a naturei limbei Românului; vedi in Dictionariu celle correcte : *resumere, resumptu*.

RETACIRE, *retacitoriu, retacitu, retacitura, retacicu*, etc., vedi : *retacire*, etc.,

RESVRATIRE, *resvratitoriu, resvratitu*, etc., vedi *rasvratire*.

RETENCUIRE, -escu, v. compositu d'in particl'a *re*=re, si verbulu *tencuire*, (ce vedi in Glossariu, vedi si articl. *refletare* totu in Gloss.), a *tencui* érosi; —adj. s. *retencuitoriu*, -a, part. sup. *retencuitu*, s. f. *retencuitura*.

RETIPARIRE, *retiparitoriu, retiparitu, retiparitura*, etc., — tote pucinu correcte in scriptura, — vedi in Dictionariu : *retyparire, retyparitoriu, retyparitu, retyparitura*.

RETRACTARE, (reu : *reutratate*, cu perderea lui c), v., compositu d'in reu, si d'in verbulu *tractare*, male vel inelementer habere, accipere, male mulctare, verbis obtinere, asperioribus verbis tractare, verbis vexare vel verberare; a tractá reu, cu reu, cu inclementia; a mulctá reu, cu vorbe pisá, calcá, obtinere; tractá cu celle mai aspre vorbe, vessá cu vorbe, superá cu vorbe, bate sau verberá cu covente; amari, inveniná cu portarea si gesele; — adj. s. *retractatoriu*, -a, part. sup. subst. *retractatu*; s. f. *retractatione* sau *retractatura*; — *reuveire* = *reuvolire*, v. compositu d'in reu, si verbulu *voire* = *volire* : male velle, a volí reu, cu reu, cu perdere; —adj. s. *reuvolitoriu*, -a, malevolens, malevolus, malevolente, malevolu, part. sup. *reuvolitu* etc.; — de preferitu sunt formele classice : *maletractare, malevolire*, cumu facu si limbele sorori, de essemplu fr. *maltraiter*.

REVELIONU, s. m., (duo fr. *réveillon*), autelucana coena; cena autelucana, ospetiu la mediulu noptei in onorea dillei de mâne, inse in genere: an-

telucanu ospetiu sau conviviu, facutu adeco inainte de luminatulu dillei urmatoria.

REVENELA, *revenire, revenitosu, revenitoriu, revenitu, revenitura, revenosu, revenu*, etc., vedi *ravenire*.

REVERENDA, s. f., (d'in adj. *reverendu*, -a, gerundivum d'in *reverere*, ce vedi in Dictionariu), vestimentu sau veste a unui sacerdote sau preutu, sacerdotis vestis.

REVINDERE, *revinditoriu, revindutu*, vedi correctele forme in Dictionariu, si prin urmare de preferitu : *revendere, revenditoriu, revendutu*.

REVISTA, s. f., una d'in formele celle mai correcte si mai compatibili limbei Românului, d'in supinulu verbului *revedere*, care suna : *revedutu, revisu* si *revistu* sau *revestu*, (it. *revista*, fr. *revue*), lustratio, recognitio; lustratione, inspectione exacta si a nome : a) lustratione militaria, déro si b) lustratione litteraria; — d'in supinulu *revisu*, s'a formatu si unu verbu de reu gustu : *revisuire*, cu part. *revisuitu*, in locu de *revisere*; — déro si mai peccatosu e *reviduire, reviduitu*.

REVISU, *revisuire, revisuitu, revisuitura*; etc., vedi *revista*.

REVNA si *rinna*, cumu si : *remna* si *rimna*, s. f., zelus, studium, fervor, ardens desiderium, aviditas, cupiditas, cupido, appetitus flagrans; zelu, studiu, fervore, ardente desideriu, aviditate, cupiditate, cupidine, appetitu flagrante, amore infocata, inflacurata; — *revnire* si *rinvire*, cumu si : *remnire* si *rimnirescu*, v. d'in precedentea *revna*, etc., cu sensu : zelare, zelari, studere, niti, adniti, operam dare, operam navare, petere, appetere, expetere, avide appetere; expetere, desiderare, ardere, amore ardere, aemulari, certare, enperere, conenperere, conenpiscere; a zelá, avé zelu, mare zelu; studé, avé studiu, profundu studiu; nite, adnite, si incordá tote poterile; dá, navá opera, se adoperá; pete sau petí, appete, espete; cu aviditate sau cu sete appete, espete; desiderá, cu ardore si fervore desiderá, arde cu ânima, arde cu ferbente amore; emulá, certá, se intrece, rivalisá; cupe, con-

cupe; concupisce, cu aviditate concupisce; — adj. s. *remnitoriu* si *rimnitoriu*, cumu si: *remnitoriu* si *rimnitoriu*, -a, zelotes, studiosus, aemulator, concupitor, etc., zelote, zeლოსu, plenu de zelu; apprensu de zelu; studiosu, emulatoriu, emulu, rivale, ardente, avidu, cupidu, concupitoriu; — part. sup. *remnitu* si *rimnitu*, cumu si: *remnitu* si *rimnitu*; — s. f., *remnitura* si *rimnitura*, cumu si: *remnitura* si *rimnitura*, cu sensu appropiatu de form'a simpla: *revna* si *rimna*, cumu si: *remna* si *rimna*.

REZIDIRE, -escu v. compositu d'in *re* + *zidire* (ca vedi in Glossariu), *re* + *zidire*; a reedifică; adj. s. *reziditoriu*, -a, part. sup. subst. *reziditu*, s. f. *reziditura*.

RIBARIU, -a, s. f., sterna; sterna, una passeră, germ. die meerschwalbe.

RIBITIA, s. f., specia de pesce: gobius, germ. die grundel.

RICAIU, s. m., rimatlo, fossilo; rimatiōne, scăriatura, sapatura.

RIFU, s. m., ulna. (fr. aune); ulna, cotu de măsurata, cotula în mesura.

RIGA, s. m., coruptu d'in *rege*, rex; — totu astă de coruptu e si *rigatu*, in locu de *regatu*, sau mai bene *regnu* = *regnum*.

RIGATU, s. m., vedi *riga*.

RISNIRE, *risnitoriu*, *risnitu*, *risnitura*; vedi *resnire*.

RIMNA = *remna*, *rimnire*, *rimnitoriu*, *rimnitu*, *rimnitura*; vedi *revna*.

RINDEA, pl. *rindelle*; vedi *rendea*.

RINDIA = *ringa*, s. f., *rindiosu* = *rineosu*, -a, adj., — de scrisu bene: *ransa*, *ransosu*, (vedi in Dictionariu); — in se form'a, *rindisdru*, -a, care ar fi aut deminutiv d'in *rindiosu* = *rineosu*; se aplica si ea subst. fem. dupo *Barciama*, *afransiora*, germ. das Kätzchen; *bronsior'a* *pinenelui*, germ. das Spornadel.

RINJIRE, -escu, v., *rinjitoriu*, *rinjitu*, *rinjitura*, — vedi in Diction. form'a de scriptura: *ringire*, *ringitoriu*, *ringitu*, *ringitura*.

RIPSTIRE = *ripescire*, *ripescitu*, etc., vedi: *rapstire* = *rapescire*.

RISCA, s. f., framentum nigrum, saracenu framentum; grâu negru, grâu

saracenu; — altii dau si nomie mai longu: *riscasia*; in se s înainte de ca, siuera aspru, atatu in *riscu* cătu si in *riscasia*.

RISCA = *riscu*, *riscabilu*, vedi *riscare*.

RISCOARE, v., d'in care adj. subst. *riscatoriu*, -a, part. sup. adj. *riscatu*, subst. f., *risca* si m. *risca*, tote de corressu: *rissicare* = *riscare*, *rissicatu* = *riscatu*, *rissica* = *risca*, *rissicu* = *riscu*, dupo Dictionariu.

RISCOVU, (cu s aspru sibilante), s. m., agaricus canthorellus vel deliosus; agaricu canthorellu sau deliciosu.

RISGAIRE, *risgatoriu*, *risgaitu*, *risgaitura* vedi: *resquire*, *rescäre*.

RISIPA, *risipire*, *risipitoriu*, *risipitu*, *risipitura*. — tote de corressu in scriptura: *resipa*, *resipare* (mai pacinu bene: *resipire*); *resipitoriu*, (*resipitoriu*) *resipatu*, (*resipitu*), *resipatura* (*resipitura*).

RITMICU, -a, adj., relativu la *ritmu*; — *ritmu*, s. m., *rhythmus*, *rhythmu*; — vedi in Dictionariu *rhythmu* cu tote derivatele lui.

RISNIRE (cu s. aspru sibilante); *risnitoriu*, *risnitu*, *risnitura*, *risnitu*, *risnitura* vedi *resnire*.

RISU, s. m. pl. -i; *pardus*, *lynx*; *pardu*, *lynce*.

RITORICA, *ritoricesce*, *ritoricescu*, *ritoru*, — deformatu d'in: *retorica* = *retorica*, *retorice* = *retorice*, *retoricu* = *retoricu*, *retoriu* = *retoriu* = *retore* = *retor*, (*pycop*); — vedi aceste forme corecte in Dictionariu.

RIVNA, *rivnire*, *rivnitoriu*, *rivnitu*; vedi *revna*.

1 **ROBA**, s. f. *vehiculum manuale*; *pabo*, *curriculum trāsatile* (fr. *carrette*; fr. *brouette*); *carrutia* cu una rota, care se impinge cu mân'a, si cu care se duc sarcine; — Dictionariulu de Budă crede că *roba* e straformatu d'in *pabo*.

2 **ROBA**, s. f., vedi *robu*.

ROBESCE, adv., in modu *robescu*; *robescu*, -a, adj. relativu la *robu*, servilis; — *robu*, -a, s. m. f., *servus*, -a, *famulus*, -a, *captivus*, -a, *mancipium*, *fugitivus*; *servu*, -a, *famulu*, -a, *captivu*, -a, *mancipiu*,

fugitivu, -a; — derivate d'in robu: robia, s. f., statu de robu: servitute, captivitate, jugu, oppressiune; robire, -escu, v., capere; captivum, facere, aservire, servire; (translat); attrahere, animas devincere, allicere, allectare; a prende, subjuga, captiva, face captivu, asservi, servi; metaf.: attrage, allecta, allice, devinci animile; — adj. s., robitoriu, -a, part. sup. robitu, etc. — robota, s. f., servitium domiale, opera vel angaria servilis; servitium domiale, opera sau angaria servile; — de aci: robotasiu, -a, prestantans operam servilem; cellu obligatu la robota, cellu ee presta opera servescu. — barbarismi.

ROCIU, s. m., roto, verrioleum, funda piscatori; retella, verriolu, pléssa, funda piscatoria.

ROCOINA, s. f., specia de planta: alina media, Linn.

RODA, s. f.; vedi rodire.

RODIRE, -escu, v., fructificare, fructus affere, procreare, producere; a fructificu, adduce, produce, procrea fructe; — roditoriu, -a, adj. s. part. sup. subst. rodibu, s. f. roditura; — roita, s. f., fructus, fertilitas, fecunditas, ubertas, proles, soboles, progenies, foetus; fructu, fertilitate, fecunditate, ubertate, prole, sobole, progenia, fetus; — éro rodu, s. m., pl. -e, fructus, foetus, progenies; fructu, fetu, progenia; de aci: si: rodosu, -a, adj., si d'in roda vi d'in rodus: plenu de roda, plenu de rodus; — d'in rodus nasce si rodnicu, -a, adj., fertilis, fecundus, fertile, fecundu; de aci: rodnicia, s. f., statu de fecunda, fecunditate; — rodnicire, -escu, v., fertilem, fecundum, uborem reddere, procreare; a face fertile, fecundu, uberu, a procrea, produce; — adj. s. rodnicitoriu, -a, part. sup. rodnicitu; — tote barbare.

RODNICIRE, rodnicitoriu, rodnicitu, rodosu, rodu, etc., vedi rodire.

ROGHINA, s. f., vedi rovina in Dictionariu.

ROGOJINA, s. f., storea, matta, teges; storia, matta, tegite; — de aci: rogojinariu, -a, adj., relativu la rogojina: materia rogojinaria; inse de regula de subst. pers. m., rogojinaria;

cellu ce lucra, face rogojine; f., rogojinaria; inse, de regula: rogojinaressa; — rogojinaria, s. f., arte a rogojinariului, precumu si multime de rogojine; — rogojina, si derivatele: d'in dens'a: rogojinaressa, rogojinariu, -a, se aude si cu d sibilante in locu de j: rogodina, rogodinariu, rogodinaressa; si de aci: potu si affini aceste covente cu urmatorie: rogodiu = rogozu, s. m., carex, carex pseudocyperus Linn., scirpus, juncus, cyperus vel cyperum, feniculum, marathrum, hippomarathrum, mariscus, paliurus, gladiolus, dumas, dumetum, rebus, rubetum; carice, carice pseudocyperu, Linn., scirpu sau juncu = papura, cyperu, feniclu, marathru, gladiol marathru, mariscu, paliuru, gladiolu, duma, dumetu, rubu, rubeta, tafa, tufislu, etc.; — de aci: rogodiosu sau rogozосу, -a, adj., carice, feniclu, arundinibus plenus; plenu de carice, de junci; sau papura, de arundini, etc.

ROGOJINARIA, rogojinaressa, rogojinariu, rogodiosu = rogozосу, rogodiu = rogozu; vedi rogojina.

ROIRE, -escu, v., examinare, examinare, condere, emittere; a examina, a fundaressamine, seote, duce in colonia essaminele, colonia sau colonia essaminele; — adj s., roitoriu, -a, care roiesce, indemna roit a essi d'in stupi si a se colonia in stupii sei in locu de ai mameloru albine; — part. sup. subst. roitu, s. f., roitura; — d'in roiu: si m., pl. -e, essu precedentile covente, cu sensu de: aplum examen, pullities, grex, turba; colonia; essame, multime despoia, grege, turma, turba, colonia: adesea essu d'in acellu-asi stupu mai mult roit sau essamine, cari si allegu fia-care idoulu de colonia; — totu directu d'in roiu a essitu unu demin: roitiu sau roietu, roiusu, de unde si este demin. roiusoru etc.; — de unde roiu?

ROLA, s. f., mai benescrisu: rolla; si m., rollu, (fr. rôle, cu l-simplu, germs rolle cu l-duplu, d'in lat. rotula), diminutiv d'in rota = rota); 1) propele, nica, rota; si apoi trodina; 2) rola de carte, registru, codice: rolle de contibutione, rolle de processe; 3) imitatie

rice : persona, parte, caracteriu ce reprezenta unu actoriu in una drama : *acesti actori si au jocalu bene rollele loru*; — d'in *rolla* sau *rollu* s'a formatu si unu verbu : *rollare*, *volvere*; si unu compositu : *inrollare*, *conscribere*, *delectum* habere : *a inrolla militari*; adj. s., *inrollatoriu*, -a, part. *inrollatu*, -a, subst. *inrolatu* si *inrollmentu*, (fr. *enrôlement*).

ROMANITIA, si pre' alte locuri : *romonitia*, s. f., vedi *musetellu*.

ROSCALIRE si *roscolire*, *roscolitoriu*, *roscolitu*, etc.; vedi *rascolire*.

ROSETA, s. f., reu pusa in locu de *reseda*, fr. *réséda*, in sensu de : genu de plante, genu tipu allu familiei *resedacieloru*, care coprende unu numeru de douediece de specie, vivaci si annuali, d'in cari *reseda odorante*, originaria d'in Barbaria si d'in Egyptu, cu flori albastrie, cu anthere de colore cermida, cu odore placuta si dulce, etc.

ROSSICOBANU si *rossicovanu*, -a, adj., mai bene de scrisu correctu: *rossicubanu* si *rossicuvanu* = *rossicabu* si *rossicavu*, -a, pentru co asiá de sene, pare coventulu legandu-se singuru, ca compositu, de alle Dictionariului: *rossiu*, (diferitu de *rosiu* ce se vede totu in Diction.), si d'in *cuibu* = *cupu* sau *cavu*, ce vedi totu in Diction.; asiá déro: *rossicabanu* sau *rossicovanu*, are, de certu ca sensu: *rubrae*, *russae*, *subrubrae* et *profundae* *genae* et *facies*; *rubre*, *russe*, *subrubre*, *rossie* si *profunde* *gene* si *facia*. *M*.

ROSICHINA, mai bene si correctu : *rossichina*, s. f., ura sub solis calore cocta; struguru coptu la sore, si *staphiditu*, facutu *staphida* sau *staphylide*: — *rossiclina* nu e de câtu *rossiu*, ca deminativu cu desinenti'a *clina* = *china*.

ROSICOVA, s. f., fructu, poma de *rossicovu*, s. m., pomu ce produce *rossicove*; de corressu in : *rossicova*, *rossicava*, *rossicovu* = *rossicavu*.

ROSIETICU, -a, adj., — coventu de tota certitudinea romanicu: *rubidas*, *rubicundus*, *subrubicundus*, *subruber*, *subrufus*, *subfuscus*; *rubidu*, *rubicundu*, *subrubicundu*, *subrubru*, *subrufu*, sub-

fuscu, *rossiatru*, etc., — de corressu in *rossiaticu* dupo Dictionariu.

ROSOLIA, s. f., mai bene scrisu: *rossolia*, (de nu cumuva *rossolu* sau *rosso-re*, ca compositu d'in *rore* = *rous* = *ros*, si *sole* sau *sore* = *sol*, *sella*), câtu pentru sensu : *rossolia* sau *rossole* = *liquor*, (fr. *liqueur*, in specie fr. *roselle*), licore, licore aromata si dulce; — in alte lessice sta acestu cuventu in formele mutilate, *rosoliu* sau *rosolu*, cu explicarea; *crematum dulce aromatibus conditum*, *vinu arsu* sau *fortu cu aromate*.

ROSTEIU, pl.-e, *clathri*, *cancelli fenestrali*, *crates*; *clathri*, *cancelli fenestrali*, *crate*, *grate*, *vergelle de lemn* sau de *ferru ingradite la ferestre*; pare ceva corruptu d'in *rastelliu*, de nu cumuva d'in *restelliu* de la *reste* = *restis*, cu confusione de *rete*.

ROSTOCU, s. m., *quietis dies*, *praesertim pro militibus*; di de repansu, mai allessu pentru militari; (d'in germ. *rasttag*), neconnoscutu undeva, pre câtu scimu noi, d'in coce de Carpati.

ROSTOGOLELA, s. f., forma spuria, in locu de *rostogollitura*, sau mai bene *rotocollitura* si *rotocollu*.

ROSTOPASTE, s. f., specia de planta, *chelidonium majus*, Linn. germ. *das schwalbenkraut*, *die goldwurz*.

ROTASIU, s. m., in locu de *rotariu*, ce vedi in Dictionariu.

ROTUNDELA, s. f., forma spuria d'in v. *rotundire*, — in locu de *rotundime*, *rotunditate*, *rotunditura*, etc., de assemine cu totulu peccatosu e unu adv. ca *rotundesce*, care nu se pote derivá neci d'in verbulu *rotundire*, neci d'in adiectivulu *rotundu*.

RUBA, s. f., vedi *rubla*.

RUBARIU, pl.-e, terminu de comparatione, de parallela de essemplu: *a si face pre cotare rubariu*.

RUBEA sau *rubella*, *rubelle*, moneta turcesca, a cui circulatione in terr'a romanésca incetá nu de multu: *rubelle aveau, in acestu d'in urma tempu, valoare de sesse l-i vechi*.

RUBINOSU, -a, adj., d'in *rubinu*, ce vedi in Dictionariu, plenu de *rubini*, ce

luce de colorea *rubinului*, ce are încarnat de *rubinu*.

RUBLA, si *rubla*, s. f., moneta rusească, în valoare de patru lei noi = patru franci.

RUDA, s. f., 1. în mai multe însemnări diferite: a) *pertica, baculus, virga*; *pertica*, par, nouella, bâtiu, baclu, vârga, vergella, fă de lemn sau de fier; b) *teme, temone* de trăsău caru, curratiu, arătru : *callu de ruda*, jugălis equus, equus temoni junctas, callu jugale, callu pusu la jugu, callu junctus sau injugatu la temone; c) *labri vestis*, vecte de labru, vasu de carratu loturi, cibariu, vasu cibariu; d) *saponis tabula*, tablă de săpon, buccata de săpon, mai alleșu mai lungă de cătu lăta; e) *massa ceræ signatoriae hispanicæ*, massă de cêra sigillatoria ispanică, buccata de cêra rossia de sigillatu, bacillu sau fustellu de cêra sigillatoria; e) *avium sedile*; sedile de passeri, pari sau nouelle pre cari saru passerile și dormu; înse : *passerile d'in paduri dormu pre ramure*; f) *ridica, palus, pedamentum, pedamentum, admilicolum, statumen*; *ridica*, par, pedame, pedamentu, admiclu, statume, characi; g) *palauga, palanga* sau parangă de redicatu sârține; h) în modu mai special : α) *obex* = obice, clăuatore, înclăuatore; β) *longuria*, *longuria*, *pertica* pusă între calli în stăutulu calliloru; γ) *gubernaculi ansa*, ansă de gubernaclu alu unei nave, torta a unui gubernaclu; δ) *argenti massa*, massă de argentu, lamina de argentu; înse : *argentum infectum*, argentu infectu, nelucratu, înco în lumina; s) *linea*, linia, linia trăsă cu unu condeliu; η) *aestuarium*, estuariu, banca arenosă ce împedica cursulu unui fluviu; θ) *radius*, radiu = radia, vergella de estensu placente, pasta sau coca pentru verice scopu; — aci întra cu form'a și sensulu, (nefiendu de cătu unu derivatu d'in precedentele 1. *ruda*), si *rudariu*, -a, s. m. f., înse de regulă f. *rudaressa*, — cellu ce d'in materi'a, per excellentiam, (gr. ῥῦλον), face și vende faze, capisterie, lingure, etc.; — de aci *rudaria*, s. f., maestră de *rudariu*. — 2. *propinquitas* vel

propinquus; *consanguineus*, vel *consanguinitas*; *agnatio* vel, *agnatus*; *cognatio*, vel *cognatus*; *propincitate* sau *propincu*, de appropie consanginia sau consanguenu, consanginitate sau consangine, agnatione sau agnatu, cognatione sau cognatu, parentia în genere, sau conjunctione priu sange, în specie : *rudale se numera dupo arborele genealogicu, ca se si estime appropriarea sau departarea de parentia*; totu de una dată 2. *ruda*, e în sensu și abstr. și concretu, cumu s'au și datu, la fă-care explicatione amendoue espressionile, abstracta și concrete; — derivate d'in 2. *ruda*, (de care a fostu sterpa 1. *ruda*) : *rudire, escu*, v. activ. și reflex., a) în form'a activa : *a rudi pre cineva cu altu cineva* = a *rudi prin affinitate, prin cusatoria* mai vertosu; b) în form'a reflexivă, a) *a se rudi prin affinitate, cari su ruditi nu prin consanginitate, ci numai prin conjunctioni, obligationi*; β) *a se rudi prin sange, prin cognatione sau agnatione, prin procreatione, prin nascere, prin productione, prin generatione, prin propagatione, prin progenia*, etc., — d'in verbulu *rudire* derivate : adj. s., *ruditoriu*, -a, part. sup. subst., *ruditu*, s. f., *ruditura*; s. f., *rudenia*, camu în acelluasi sensu cu *ruditura*; — unu scriptoriu de *Vocabulariu*, intitulatu *Dictionariu*, imparte 1. *ruda* limbei ungurești, și 2. *ruda* limbei rusești; *Miklosich* reduce celle doue covente în chestione la vechiulu slavicu : *rodŭ*; noi de și la articulu *rodu*, *rodu*, cu tote derivatele lor : *rodire, roditoriu, roditu, rodnicu, rodnicire, rodnicia*, etc., amu concessu impromutulu, credem tare co 1. *ruda*, și 2. *ruda* sunt romanesce impromutate de Sclavi de la Români, éro nu de acești-a de la Sclavi, și ne obligămu a demonstră assertionea noastră : *primo*, a) atâtă sensulu coventului 1. *ruda*, care va se dica : *pertica, vârga, vergella, palangă* sau *parangă, radia, vecte, temone, par* etc., cătu si form'a sonoră, ducă derecte la limbe, ce stău, cumu s'au vedutu în mai multe articule d'in Glossariu și câteva d'in Dictionariu, ca doue d'in celle mai antice și mai cultivate, de cari

limb'a Românului e forte strinsu legata, adeco limb'a classica latina si limb'a sanscrita indiana : sanscr. *ruh* = *rudh*, de ora ce *rudhira* = sange, pastredia *dh*, fora perderea lui *d*; éro radicea : *rudh*, însemna : a cresce, nasce, si analoge; lat. *radis* = rude, atâtu substantivulu : *rude*, care însemna : pertica, vérga, paru, batutoriu de putinelu cu untu, etc., câtu si adiectivulu : *rude*, care are întellessu de : novitia, tirone, abia nascutu, etc., si prin urmare sensuri legate si analoge, cumu su legate si analoge cu form'a si mai invederatu, nu potu fi de câtu essite d'in radicea sanscrita : *rudh*, si, de certu, dupo conoscentiele de astadi, fora neci una aspiratione, stau în classic'a latina, si nu e opu de a citá inco si latine ca : *rudimentum* = rudimentu, *rudens* = rudente, fune, etc., ce de asaemine, ca si celle precedenti, su strinsu conjuncte si in sensu si in forma, cu radicea sanscrita : *rudh*, allu cui sensu si forma, d'in seole nenumerate, se conserva in essentia, pre câtu in latin'a classica, pre atâtu si in un'a d'in filiele clasice, latina, adeco in limb'a Românului, atâtu l. *ruda*, câtu derivatule : *rudaria*, *rudaressa*, *rudariu*, cu sapsu si forma in radicea sanscrita *rudh*, si in mai multe covente de acea-asi stirpe cu a latinei clasice; b) coventulu, 2. *ruda*, comparatu cu sanscritulu *rudh* = crecere, si cu derivatulu acestui-a *rudhira* = sange, demonstra pëno la evidëntia affinitatea între aceste radeoie : *ruda sunt celli nascuti si crescuti d'in acellu-asi sange*; c) pentru *rodu* si *roda*, comparate cu sanscritule *ruh* = *rudh*, si *rôha* = *rôdha* = generatione, crescutura, fetu, prole, auguru, flore, etc., affinitatea nu pote fi mai clara; compara in ultra si formela latine : *rudus* = *rodas* si *randas* = massa sau materia rude sau nepolita. M.

RUDARESSA, *rudaria*, *rudariu*, *rudira*, *ruditoriu*, *ruditu*, *rudenia*, *ruda* si altele; vedi *ruda* de la inceputu.

RUDASCA (cu s aspra sibilante), s. f., *lucanus*, *scarabeus lucanus*; *lucanu*, *scarabeu lucanu*, unu insectu *lucuritu*, ce nu lipsesce, pre nopti serene a

lucuri; — compara *ruda*, d'in care *rudasca* pare a fi una derivata.

RUFĂ, s. f., linteă, vestea lintească, linteă sordida lavandă; linteă, vesti sau vestimente linte, linte sordide de lautu; — pre longa aceste-a, poporul român, in genere, distinge prin coventele: a) *alba* si *albe*, *albitura* si *albiture*, pentru vestile ce se porta mai allessu pre pelle, camesie, etc.; b) *negru* si *negre sordidu* si *sordide*; — de aci: *rufaria*-a, adj. s., — inse ca subst. si: *rufaressa*, — cellu ce scie bene laua camesiale, cellu ce si face una maiestria d'in acësta occupatione; — *ru/aria*, s. f., a) maiestria de lautu vesti sau camesie; b) multime de linte de lautu; c) in sensu mai generale, se fia sau nu *albite*, camesiale si alte vestimente analoge se dicu *rufe*, pentru una perina, mai vertosu in calatoria; — dupo unii, coventulu *rufa* ar fi turcescu; dupo Diction. de *Buda* ar proveni de la *rufus* = *rufu*, *rufa*.

RUGNIRE, si *rucnire*, -escu, v., rugire, mugire, ululare, ejalare, vociferare, fragorem edere; a rugi, sbera, murgi, urla, vociferă, emitte fragore sau fragori; — adj. s. *rugnitoriu* si *rugnitoriu*, -a, part. sup. subst. *rugnitu* si *rugnitu*, s. f., *rugnitura* si *rugnitura*; si f., *rugnitione*; inse : s. m. *rugnitu* si *rugnitu*, care se aude, si : *rugnitu* si *rugnitu*, cu sensu differitu de allu part. eipiului *rugnitu* si *rugnitu*; — vedi si : *rugire*, *rugitu*, etc., in Dictionariu, precumu si : *regnire* si *regnire*, *regnire* si *regnire*, chiaru *rechnire* si *rechnire* etc. in Glossariu.

RUGUCIU = *rubuciu* = *rubutia*, *rugucioru* = *rugucioru* si *rubucioru*, *rugellu* = *rubellu*, de unde : *rugelluciu* sau *rugellutiu*, — tote subat. deminutive d'in *rugu* = *rubu*, ce vedi in Dictionarin, sciendu, co in acestu opu se dau celle done forme alle coventului, mai allessu alle coventului fundamentale aliu familie; adeco : *rugulsi* *rubu*; éro, de esemplu *rubetu*, *collectionu*, numai sub acësta forma, nu si sub form'a : *rugetu*, etc.

RUJA (dupo locuri : *rudia*, *rugia*, *rosia*, *rosia*), s. f., l. Diction. de *Buda* cu form'a : *rusia* sau *rosia*, explica : a) *rosia*

= rosa, rosa in genere, mentionandu si *trandafilu* = cu rosa; b) *rusia* sau *rosia galbina* sau *selbatica*, si compara si a-oesta floare totu *trandafirului*; c) *rusiulitia* si *rosiolitia*, si transmite la: *rosiora*, (care de certu e f. de la adj. *rosioru*; vedi in Diction. *rossioru*), care ua esplica prin *calandula officinalis*, Linn., 2. dupo *Barcianu*: *ruja* = germ. die *butterblume*; — mai antaiu de tote observam co: *ruja*, *rugia*, *rusia*, *rusa*, *rosa*, lat. *rosa*, gr. *ῥόδον*, sunt affini sau propinqui d'inacea-asi radice, si in specie: *rusia* provine d'in form'a adj. *roseus*, -a, -um; inse cu *rosia* = *ruja*, de ordinariu se desemna alta floare, care n'are commune cu *rosa* de catu colorea, precumu e *malva* = *malb'a* = *nalb'a*.

RULADA, s. f., 1. dupo fr. *roulade*, f., *rex volutativum inflexa*, *vocis cursus per omnes sonos*; voce pre voluntate inflessa, cursulu voci prin tote sonorile; — *rulada* = fr. *roulade* e una placere, ba chiaru desfetatione sau oblectatione de cantu, de canticu, cantione; inse form'a: *rulada*, dupo francescu'a, e incompatibile cu natur'a limbei Romanului; coventulu francescu e formatu d'in acellu-asi radicale cu role = *rolla* sau *rollu*, (vedi *rola* in Glossariu); in limb'a romana nu incapa, cu decore, de catu dupo *rolla*, a nome in part. verbului: *rollare*, *rollatu* -a, si precisu; s. f., *rollata*, *una rollata*; — ecco si cateva frasi prin tote sonorile, cumu s'a dissu la inceputulu acestui articlu: *vario vocis flexu sonum ducere*, a duce cu variu flessu sonulu; *sonum continuo spiritu trahere in longum ac volutare*; a trage sonu cu continuu spiritu in longu si a bene voluta; *vocem continenti spiritu modulante diffundere*, a diffundere, pre modulate, voca cu continente spiritu; *volutativum inflectere*, pre voluntate a inflecte, etc.; — 2. *ruleta*, s. f., dupo fr. *roulette*, *rotula* = *rotula*, *rotilla*. — form'a fr. *roulette* nu convine, limbei romane, ci chiaru disturba; convinu inse limbei romane forte bene: *rotilla*, *rotula* si *rotura*, afora de nu ne ar place a crea totu d'in *rola* = *rolla*, una forma in deminutivu: *rolleta*.

RUMENELA, *rumenellu*, *rumenire rumenitu*, *rumenitura*, etc., vedi: *rumenu*.

RUMENU, si *ruminu*, -a, adj., *rubrus*, *rubicundus*; *rosiu*, *rosiaticu*; derivate: *rumenu* sau *ruminu*, s. m. pl. -e, *fucus*, *pigmentum*, *cerussa*, *purpurissa*, *minium*, *rubriceta*, *rubrica*, *roseus color*; *fucu* sau *deressu*, *pigmentu* sau *spolitura*, *cerussa*; *purpurissa* sau *purpuriu*, cu facia ca de purpura; *miniu*, *rubriceta*, *rubrica* sau *rossiu*, *spolitura* cu *rossiu*, *rossia* colore; — *rumenosus* sau *ruminosu*, -a, adj., plenu de *ruminu* ca subst, mai susu: *roseus*, *ruber*, *rubicundus*, *rubens*; *rosiu*, *rubru*, *rubicundu*, *rubente*, *rossiaticu*, *rubricu*; ecco unu esemplu: *ruminulu faciei* = *rumin'a facia a Domnei*; etc.; — *rumenellu* si *ruminellu*, -a, adj., deminutivu d'in *ruminu*; de unde s. f. *ruminella*, pl. *ruminelle*, in celle mai multe sensuri d'in *ruminu*, s. m. (vedi mai susu): *deressu* sau *dressu*, *fucu*, *pigmentu*, *spolitura* pre albu in *rossiu*; etc. *rumenire* si *ruminire*, -*escu*, *rubere*, *rubescere*, colore *rubro* indicare vel *inducere*, *fucare*, *os fucare*, *faco illi neri*, *merces fucare*, *incretare faciem*, a *rubé* sau *rubí*, *rubescere*, *rossi*, *unge* cu *rubru* sau *rossiu*, *fucá*, *derege*, *fucá* *labrele* sau *facia*, a le *spoli* cu *rossiu*, *unge*, *alline* cu *fucu* sau *deressu*, *fucá* *merci*, *incretá* *facia*, *spoli* cu *creta*; — adj. s. *rumenitoriu* si *ruminitoriu*, -a, care scie *ruminti*, *rossi*, *fucá*, *derege*, etc.; part. sup. subst. *rumenitu* si *ruminitu*, s. f. *rumenitura* si *ruminitura*: *ruminitura de mentioni*; — spuria e form'a *rumenela*, care nu e neci necessaria candu avemu, *ruminu-lu*, *ruminitu-lu*, *ruminitur'a*, etc., — D. Miklosich refere romana nesculu *rumenu*, la vechiulu slavien: *ruménŭ*, ero v. slavien la magnific'a si forte *vigoros'a* sanscrita *radh*, prin care amu explicatu totu articulu d'in *ruda* impreuna cu *roda* si *rodu*, lassate de doctulu slavistu fora neci una esplicare, fora neci una ratione; noi inse precumu amu demonstratu la *ruda*, asia vomu demonstrá si aci, co *rumenu* se léga strinsu de *vigoros'a* stirpe a radicei sanscrite *radh*, si ecco cumu: sanscritulu *radh*, in

form'a causale face *rô-pa-yam* = facu se creşca; de aci se deriva multime de covente, substantive sau adiective; noi vomu cită numai cateva forme derivate; a) *râpa*, s. n. statura d'in creşcere, formosa statura, formosetia, forma, colore, rubore, *rossiétia*, naturale proprietate, natura, indole, ingeniu, etc.; b) *râpya*, adj. = formosus, nespusu de formosus, confer. gr. *ἀνθηροπρόσωπος*, etc.; c) *rô-man*, s. f., = splendidu peru; d) in fine: *rômanthayae*, v. = *rumigare* = *ruminare* = *rumigare*, etc.; — nu romane de câtu una scurta observatiune, co *ruminu* e cu *m* in locu de *p*, ce sta in verbulu sancritu causale *rôpayam*; inse *m* si *p* amendoue labiali, se potu mută, scambîă un'a in alt'a; de alta parte, de faptu, si in classic'a: *ruminare* = *ramigare*, precumu si in sansorit'a: *rôman* = *essimiu* peru, si *rômanthayae* = *rumigare*, etc., care tote au unu *m*, si de certu, in *ruminu* allu nostru e originariu de mai multe lunge secle, in gur'a Românu-lui, fora ca acestu-a se fia fostu constrinsu a lu impromută d'in gur'a Sclavului. *M.*

RUMU, s. m., *succus sacchariferae arundinis igne vaporatus*, (fr. *rhum*, angl. *rum*), succu de saccharifera arundine, sau canna, evaporatu prin focu: cu *rumu* se facu *thee excellenti*; — pre a locuri se aude si cu *o* in locu de *u*; in totu casulu e mai bene *u*, si in genere de preferitu form'a francesca: *rhum*, cu finalea romanésca *rhumu*.

RUNDUN, = *rundiné*, *rindiné*, *runduré*, *rundunitia*, — tote reu scrisse in locu: de *rundinella* sau *rondinella*, etc. — pôte co n'ar fi de prisosu a restabilî si form'a originale: *rundine* sau *rondine* d'in care *rondinella* deminutivu.

RUPTASIU, -a, s. m. f., forma spuria essita d'in radecina curata româna; vedi *ruptariu* in Dictionariu.

RURALU, adj., forma peccatôsa in locu de *rurale*, ce vedi in Dictionariu.

RUSALIA, pl. *rusalii*, form'a peccatôsa; vedi in Dictionariu *rosale*.

RUSIA, *rosia*, etc., vedi *ruja*.

RUSIETIA, *rusietiu*, *rusinare*, *rusinatoriu*, *rusinatu*, *rusinatura*, *rusinosu*, etc., vedi in Dictionariu: *rossietia*, *rossietiu*, *rossinare*, *rossinatoriu*, *rossinatu*, *rossinatura*, *rossinosu*, etc.

RUSUNOIU si *rusuroiu*, s. m., pl. -i, librum rasum, germ. *das trogschererl*, libru rasu; — nu scimu se se audia d'in coce de Carpati; {cu tote aceste-a credemu, co amendoue coventele su românesce, probabile forte cu amendoue vocalile *u* d'in *a* obscuru: *rasanoi*, *rasaroiu*, cu *n* elisu d'intre oiu, asiă co integre ar fi: *rasanoniu* si *rasaroniu*, cari su augmentative d'in: *rasanu* si *rasaru*; éro aceste-a d'in urma su formate d'in *rasu* de la *radere*. *M.*

RUTINA, s. f., (dupo fr. *routine*), *assiduus usus*, quotidiana exercitatio, *studium*; assiduus usu, cotidianu invetiu, cotidiana essercitatione, cotidianu essercitiu, studiu, lucru laboriosu si fora interrumpere; — derivate: *rutinare*, v., a face *rutina*, face multu essercitiu, asiă co prin consuetudine, invetiu si essercitatione assidua, adijunge departe, apoi a lucră cu abilitate, cu desteritate, cu aptitudine; — adj. s. *rutinatoriu*, -a, part. sup. subst. *rutinatu*, s. f. *rutinatura*; — *rutinariu*, -a, (fr. *routine* si *reutier*) adj. s., relativu la *rutina*, plenu de *rutina*, si ca subst. care lucra prin *rutina*: qui a trita via nanquam deflectit, in re exercitativissimus, multum diuque versatus, belli usu peritus ac pugnis exercitatus; care neci una data nu deflecte de la callea batuta, essercitativissimu in unu lucru, multu si in delungu versatu in lucru, essercitatu prin lupte, care e invecitu, imbetranitu in unu lucru: abile, desteru, indemanaticu, perceptutu, astutu, fallace, insellatoriu, etc.

RUTINARE, *rutinatu*, *rutinatoriu*, *rutinariu*, etc., vedi *rutina*.

RUTISIORA, s. f., si s. m., *rutisioru*, specia de planta, dupo *Barcianu* germ. *die krötendistel*, *das hellblatt*; — invederatu derivatu d'in plant'a *ruta*, ce vedi in Dictionariu, a nome: *rutisiora* si *rutisioru* sunt deminutive d'in *ruta*.

S.

SA, a) puru : *sa*, la unii cu accentu grave : *sà*, care nu are locu pre acestu pronome possessivu de person'a III, gen. f. contrassu d'in *sea*, gen. m. *seu*, ca si *ta* d'in *tea*, gen. m. *teu*, inse numai *mea*, gen. m. *meu*; — b) *s'a*, cu elisione de la pronumele personale *se* person'a III in acusativu : a) in fiitoriu : *s'a duce de la tene*, in locu de : *se va duce de la tene*; co-ci a claru e mutilatu, in massele poporului, d'in *va*, person'a III a verbului *voire*, ce, ca auxiliariu allu fiitoriului, e in locu de *volire*, si nu numai in III persona singulare, ci si in tote personele d'in numerulu singulariu si plur., (vedi in Dictionariu *voir*=*oiu*); β) in perfectulu periphrasticu, in person'a III singulare si plurale a acestui tempu perfectu; sing. : *s'a datu mare donu bacerici*, in locu de : *se a datu*, etc.; asià si in plur. *s'au datu premie*, (vedi verbulu *avere* in Dictionariu); γ) *sa*, cu a obscuru, in locu de *se* cu e obscuru, care se pune inaintea subiectivului sau conjunctivului : *se faci*, *se faca*, *se nu faceti*, unde unii si permittu a scrie : *sa faci*, *sa faca*, *sa nu faceti*, etc.; — c) si mai peccatosa e form'a : *şa*, in locu de *sişa*, *sişua*, si acesta-a in locu de *sella*, (cu *s* aspru sibilante), pl. *selle*; vedi in Dictionariu *sella*.

SABASIU, s. m., coventu tractatu numai in Dict. de Buda, cu sensu de : forma, species externa, habitus corporis, factura, creatura; forma, specia sau figura esterna, statura a corpului, creatura, factura sau faptura; — barbarismu.

SABOIESCE, adv., sartoris more; ca unu croitoriu, de la adj. *saboiescu*, -a, adj., relativu la *sabou*; — *sabou*, s. m., sartor, sartoriu, croitoriu; de aci si verbulu : *saboire*, -escu, sartorem agere, a fi croitoriu, a cose sau carpi; — part. sup. *saboitu*; etc.; — covente de origine ungu-

resca neconoscute d'in coce de Carpati.

SABORU si *saburu*, s. m., specia de planta aloe, (fr. *aloès*), aloe : cu *suculu saburului se facu purgative de stomachu*.

SACA, (pronuntia *sacà*), s. f., vasu de carratu apa de la vadu sau de la unu rezervatoriu de apa; — coventu turcescu; — se chiama *sacagiù*, s. m., care carra apa cu sacau'a.

SACALU, s. m., vasu pentru stingerea focului; — se pare a fi acellu-asi cu *sacà*, inse neconoscutu d'in coce de Carpati.

SACAZU, (pron. *sacàzu*), s. m., mastiche, mastix, mastichum, lentiscus; masche, mastica, mastice, mastichu sau masticu, lentiscu; vedi si in Dictionariu: *mastica*, *masticu*, *lentiscu*; adauge derivate : *masticare* si *lentiscare*, v. (fr. *mastiquer*), a mestică cu *mastica* sau cu *mastic*, *lentiscu*, etc.; — part. sup. *masticatu* sau *lentiscatu*; s. f., *masticatura* si *lentiscatura*, etc.

SADEA, adj., s. f., applicatu inse si la genulu m. si chiaru ca adv., cu sensu de : simplu, fora ornamentu, monotonu, vulgare, infimu, fora neci unu gradu de onori, etc.; — coventu turcescu.

SADIRE, *saditoriu*, *saditu*, etc., vedi *sadu*.

SADU, pl. -uri, planta, plantarium, semen; planta, plantariu, micu arborellu, e plantatu, seme, sementia, etc.; — derivate : *sadire*, -escu, v., serere, plantare; a plantá; metaf. : *a sadì in ànimele copilliloru cogitationi si sentimente inalte si nobili*; — adj. s. *saditoriu*, -a, part. sup. subst. *saditu*, s. f., *saditura*; — D. Miklosich refere *sadu* d'in limb'a româna la v. slavicu *sadŭ*, fora se considere intru nemica, co *sadu* allu limbei române sta in strinsa lega-

tura cu latinulu *satus*, de la verbulu *serere* = seminare, de care differe numai prin litter'a *d* scambiata d'in *t*, cu probabilitate spre espremerea differentiei de sensu intre *satu*=planta, si *satu* = *pagus*, vicus.

SAFIANU, s. m., vedi *saftianu*.

SAFIRU, pl.-e, *sapphirus*, (σαπφειρος, fr. *saphir*, germ. *der sapphirstein*, *sapphir*); *pétra pretiosa*, *gemma*, *nestimata*: *safirulu e gemma albastra*; — orthographi'a latina: *sapphirus* in consonantia cu cea gréca σαπφειρος, ni se pare de preferitu; — derivate: *sapphirare*, v.; adj. s. *sapphiratoriu*,-a, part. sup. *sapphiratu*, *sapphiratus*, ornatu cu *sapphire*, s. f. *sapphiratura*; in fine: *sapphirinu*,-a, adj., *sapphirinus*, ornatu de *sapphire*: *sapphirinis lapillis ornatus*, ornatu cu *sapphire*.

SAFRANIU,-a, adj., cu tonu sau accentu pre *i*, in regula; inse, pre a locuri se sibila aspru *s* iniziale allu coventului, asiá co ici se aude: *siafrantu*. si collo: *siofraniu*; (vedi *safranu* in Dictionariu), de colore de *safranu*, *facia de safranu*, *color croceus*, *facies crocea*.

SAFTEA, s. f., (pre a locuri si: *seftéa*, fiendu co plur., fia d'in *saftéa* sau d'in *seftéa*, se dice: *saftelle* si *seftelle*, dupo locuri; de acea-a si in singulariu si *saftella* si *seftella*, remanendu in urm'a acestui articlu a se desbata si allege), in sensu de: *strena*, *vendendi primordium*, *utendi primordium*, *initium*, *orsus*, *primordium*, 1. *strena*, *donu de prim'a di a annului*; 2. *primordiu de vendere*, de *vendutu*, *inceptutulu ce se face sau nu se face*, *inceptutulu unei dille cu inceptutulu unei merce cu fauste vendiári*, etc.; 3. in genere: *primordiu de usu*, de *servitiu*; *primordiu*, *fatu*, *casu*, *sorte*, *tote bone si fauste*, etc.; — derivate: *saftellare* sau *seftellare*, v., *primitias habere aliojus rei*, *uti priori loco*, *auspicato ordiri*; a *avé primitiele unui lucru*, a *usá de primulu locu*, a *ordi pre auspicate*; — adj. s. *saftellatoriu* sau *seftellatoriu*,-a, part. sup. *saftellatu* sau *seftellatu*, etc.; — d'in celle doue: *saftella* si *seftella*, cea cu *a* in syllab'a iniziale pare mai pucinu mutilata, asiá co

saftella se pote dice degenerata d'in *saptella*, care fusse, forte probabile, nascuta d'in unu *saptu*,-a, participiu, de la verbulu *sapere*, a *gustá cu placere*, a *avé in placu*; desinenti'a: *ella*, deminutivu, care e si *resfaciatoria*, *desfetatoria* in totu modulu, — acésta desinentia devine una d'in celle delectatorie impreuna cu *saptu*, de unde si: *sapere*, *sapiidu*, etc.; vedi in Dictionariu *sapere*. M.

SAFTIANARE, *saftianatoriu*, *saftianatu*, *saftianatura*, *saftianaria*, *saftianariu*, etc.; vedi *saftianu*.

SAFTIANU, pl.-e, (pre a locuri: *saftianu*, pote in locu de: *saffianu*, unde sta *f* secundu in locu de *t* assimillatu cu *f* primu), in sensu de: *hircinum corium concinnatum*, *caprina aluta*, *hirci vel capri*, *capre nitidum corium*, *aluta*; *coriu de capre aptatu si adaptatu*, *pelle de capre forte molle si fina*; *aluta*, *pelle molle si coriu teneru*, apoi si: *saccu*, *saculetii*, *bursa*, *ba chiaru*: *ornamentu*, *fucu*, *pigmentu*, *cerussa*, *purpurissu* etc.; — derivate: *saftianariu*,-a, adj. s. d'in *saftianu*, relativu la *saftianu*, éro ca subst. m. *saftianariu*, si f. *saftianaria*, inse forte desu: f. *saftianeressa*, care lucra pelle de capra, etc.; — *saftianaria*, s. f., d'in *saftianariu*, *maiestria*, *arte*, *officina*, *stabilimentu*, *vendiare de obiecte de saftianu* lucratu, etc.; — *saftianare*, v., a *lucrá pelli de capre*, etc.; adj. s., *saftianatoriu*,-a, part. sup., *saftianatu*, s. f., *saftianatura*; — *saftianulu* inco se pare a descende d'in acea-asi radice, de unde aflaramu co descende *saftella*, adeco d'in *saptu*,-a, part., d'in *sapere*, asiá co *saftianu* e si ellu, ca si *saftella*=*saptella*, chiaru si puru: *saptianu*, in locu de *saftianu*; una observatione vine a confirmá co *saftianu*, e in locu de *saptianu*, — acésta observatione, e co d'in collo de Carpati, se dice *safianu* sau mai bene *saffianu*, in locu de *saftianu*, cumu dicemu noi cesti-a de d'in cóce de Carpati; germanii scriu *saffian*, éro francezii au cu totulu altu coventu, adeco: *ma-requin*.

SAHANU, s. m., *lanx*, *catinus*, *catillus*, *catinulus*, *patera*, *patella*; *lancea*, *catinu* sau *catinia*=*catiia*, *catillu*, *cati-*

nulu sau catinuru, catinella, patera, patella; — nu pote fi turcescu, cumu pretendu unii, ci, forte probabile, *sahana* e in locu de *sagana*, prin mutilationea lui *g* in *h*, fora se ne intendumu a face mai multe discussioni.

SAHARARIA, *saharella*, *saharisire*, *saharisitu*, *saharnitia*, *saharosu*, *saharu*, — tote forme peccatose in locu de; *sachararia*, *sacharella*, *sacharicella*, *sacharisire*, *sacharisitu*, *sacharosu*, *sacharu*, sau mai bene: *sacchararia*, *saccharella*, *saccharicella*, *saccharisire*, *saccharisitu*, *saccharosu*, *saccharu*; inse, in locu de *saccharisire*, *saccharisitu*, mai bene: *saccharire*, *saccharitu*, sau *saccharare*, *saccharatu*, éro *saccharnitia* e incompatibile cu limb'a Românului; vedi formele celle bone in Dictionariu.

SAIA, s. f., *stabulum*, *equile*, *bovile* vel *bubile*, *ovile*, *caprile*; *stabilu* sau *staulu*, *bovile* sau *bubile*, *ovile*, *caprile*; *staulu* e nome generale de adappostare pentru pecore, éro celle particulare, cumu : *ovile*, *bovile*, *caprile*, etc., se applica numai la specie de pecore.

SALAHORU, (si fora *h* : *salaoru*), s. m., *opera*, *operarius*; *operariu*, omu constrinsu a lucrá, fora mercede, pre una sau mai multe dille : *angariu*; — *salahoria* si *salaoria*, s. f., statu de *salaoru* sau *salaoru*, tempu câtu lucra; — pare co *salahoru* si *salaoru* nu su de câtu mutilate d'in *salaru*; — *salahoria* sau *salaoria*, *angaria*.

SALARITIA, s. f., *salinum*; *salinu*, sare de culina, cumu si de mésa; vedi *salinu* in Dictionariu.

SALASELLU, s. m., *habitationeula*; mica abitatione, deminutivu d'in subst. *salasiu*; éro *salasiu*, pl.-e, 1. *habitatio*, *domicellum*; casa, abitatione, *domiciliu*; 2. *hospitium*, *deversorium*, *ospitiu*, *ospitarius*, *deversoriu* sau locu de abbatere d'in calle spre repausu si spre mancare; — *salâu* sau *salèu*, s. m., *hospes*, *deversor*; *ospite*, *deversoriu*; — inse acestu coventu *salèu* sau *sakiu*, nu e connotutu d'in coce de Carpati; — *salasiariu*, s. m., *curator hospitiorum*, *curatoriu*, *magistru* de ospitie; — *salasire*, *-escu*, v., *collocare*, *habitare*, *demo-*

rari, *sedere*, *hospitio recipere*, *devertere*, *deverti*, *divertere*; a *collocá*, *abità*, *sedé*, *locuí*; a *receptu* in *ospetiu*, a dá *ospetiu*, a *deverte*, se *abbate* *pentru repausu*, *dormitu*, *mancare*; — adj. s., *salasitoriu*,-a, ce *trage* sau se *abbate* *unde*; in forma f. reale : *salasitoria*, *contrassa* : *salasitóre* = *specia* de *planta* : *ononis spirosa et mitis*, *Linn.*; germ. *die hauhechel*; — part. sup. subst. *salasitu*, s. f., *salasitura*; — si altu *verbu* : *salasiuluire*, *abbreviatu* : *salasiluire*, si *salasluire*, (cu *s* aspru *sibilante* *inainte* de *t*), in *acellu*-*asisensu* ca si *precedentele*; adj. s., *salasluitoriu*,-a, part. sup. subst., *salasluitu*, etc.; — *radicea* : *salasiu* *ocurre* in ung. *szállás*, *comparasclav. selesatu*, d'in lat. *sedes*.

SALASIARIU, *salasire*, *salasitoriu*, *salasitóre*, *salasluire*, *salasluitu*, *salasiu*, *salâu* sau *salèu*, etc.; vedi *salasellu*.

SALATEA, s. f., cu *t* *sibilante*, *care* se *corrige* prin *geminatiunea*, ce se *cere*, de *necesse*, *intre ea finali*, cumu : *salatella*, pl. *salatelle*, *dissu* de totu *Romanulu* d'in *tote* *locurile*, una *specia* de *plante*, *ranunculus ficaria*, *chelidonium minus*, *Linn.*

SALATA, s. f., *érba* sau *erbe* de *salata* sau *mancare salata* bene *sarata*, ce *vedi* in *Dictionariu*, *acé* *inse* e *vorb'a* de *trei* *specie* de *plante*, *descriisse* de *D. Barcianu*: a) *salat'a iepurelui* (*leporelui*), lat. ? *prenantes*; b) *salat'a mielului* (*amnellului*), germ. *der ackerbaldrian*; c) *salat'a selbatica*, germ. *der lämmerlattich*.

SALATIA, s. f., (cu *ti* *duru*), *specia* de *plante* *dupo* *D. Barcianu*, germ. *das scharbockskraut*, *felgenwurzkraut*.

SALATIC'A ZIDULUI, s. f., (*salatica* e totu d'in *salata*, cu *desenenti'a* *ica*), *specia* de *plante*, *dupo* *Barcianu* germ. *das chondrillenkraut*, *die spanische wegwarte*.

SALATIRU, pl.-e, (dupo fr. *saladier*), *olitoria lanx*; *lance* de *erbe* de *mancare*; — *form'a* fr. *saladier*, nu *convine* *normei* *limbei* *Românului*; ci *numai* *forme*, ca : *salatru*, *salatariu*, ca *subst. reale*, co-ci ca *subst. person.* ar *insemná* : a) *cellu* cui *place* *salat'a*, b) *cellu* ce

cultiva, vende *salata*, etc., vedi in Dictionariu *salata*, care nu e *turcesca*, cumu a trecut prin mente unui scriptoriu de Vocabulariu intitulatu *Dictionariu romano-francesu*.

SALBA MOLLE, s. f., specia de plante : *evonymus europaeus*, Linn., germ. der spielbaum, spindelbaum.

SALBIA, s. f., ce vedi in Dictionariu, unde a lature cu a nostra *salbia* stau lat. *salvia*, ital. port. isp. *salvia*, prov. *salva*, fr. *sauge*, si cu tote aceste-a minunatulu scriptoriu de *Dictionariu romano-francesu* scie si d'in *salvia* se face unu coventu germanu, *salbei*, pre care chiaru Germanii caracteriza de strainu limbei loru.

SALCAMU, (pronuntia *salcâmu*), s. m., specia de arbore, acacia; — *salcamescu*, -a, adj., de *salcâmu*; *salcamosu*, -a, adj., plenu de *salcâmi*; — *salcametu*, s. m., locu plantatu cu *salcâmi*; — mai multu de câtu probabile, co *salcâmu* e una prole a *salcei*, si s'ar scrie mai bene *salcânu*.

SALCICORNU, s. m., specia de plante : *salsola kali*, Linn., soda; *salsola calia*, soda, sare de cenere, sau sare de cenusia.

SALCIUNE, si *salcione*, s. f., insipiditas, fatuitas, sine sapore, saporis expers; insipiditate, fatuitate, fora sapore, esperte de verice sapore; — de certu *salcione* e fetulu unui verbu, cumu e fetu si adj., *salciu*, ce vedi in Dictionariu; verbulu ar soná : *salcire*, -escu, part. sup. subst., *salcitu*.

SALEPARIA, s. f., maiestria, arte, negociu allu *salepariu-lui*; *salepariu*, -a, adj. s., care face si vende *salepu*; — *salepu*, s. m., substantia vegetale si alimentaria ce prepara orientalii, d'in radecinele mai multoru orchie, si care da unu nutrimentu sanetosu si usioru, coventiosu mai vertosu morbosiloru.

SALEPARIU, *salepu*, etc., vedi *saleparia*.

SALINA, s. f., *apium graveolens*, Linn., apiu graveolente; — vedi in Dictionariu : *salinu* = *salina*, forme cari stau in relatione cu cea insemnata aici.

SALITIA si *sallitia*, s. f., deminutivu

d'in *sala* sau *salla*, ce vedi in Dictionariu.

SALITRARIA, s. f., substantia de *salitra* sau *salitru*, ce vedi in Dictionariu; — *salitrariu*, -a, adj. subst., cellu ce scie lucrá *salitra* sau *salitru*; — vedi si *salpetru* in Dictionariu.

SALNICA, s. f., una specia de plante : *glechoma hederacea*; *glechoma ederacia*; — vedi si : *rotunjora* = *rotundiora*.

SALNITIA, s. f., (contrassu d'in *salinitia*, de la *salina* sau *salinu*, ce vedi in Dictionariu, de unde *salinitia*, ca deminutivu; inse in specie) : *sallinum*, *sallitum*, *salinu* sau *salina*, *salillu*, vasu micu de sare ce se pune pre mеса.

SALONASIU si *salionasiu*, s. m., deminutivu d'in *salone* sau *sallone*, ce vedi in Dictionariu; inse *salonasiu*, e forma spuria; mai bene ar fi : *salonellu* sau *sallonellu*.

SALOPU, s. m., *palla*; mantellu de femina si fora manice.

SALTEA, (mai bene *saltella*), s. f., pl. *saltelle*, *culcita*; *culcita*, pre ce te *culci*: sternutu, asternutu, stratu, straiu sau straliu; — *saltellucia* sau *saltellutia*, s. f., deminutivu d'in *saltella*, *culcitula*; noi nu credemu co *saltella* se fia de origine *turcesca*, ci mai currendu inclinamu a crede co provine d'in *saltru* de la verbulu *salire* = *sarire*.

SALUIRE, -escu, v., part. sup., *saluitu*, adj. s., *saluitoriu*, etc.; vedi : *salasellu*.

SALVA, s. f., vedi *sulve*, form'a mai normale, in Dictionariu.

SALVATA, s. f., si m., *salvatu*, in sensu de : *mappa*, *mappula*, *mantile*; *mappa*, *mappula*, *mantile*, *serbietu* sau *servietu* de mеса; vedi *serbietu* = *servietu* in Dictionariu; inse *salvata* si *salvatu* nu su connoscute d'in cоce de Carpati; — dupo forma se pare a fi unu impromutu de la ital. *salvietta*, nu de la fr. *serviette*, cumu pretende Dictionariulu de Buda.

SAMA, *samuire*, *samuitu*, etc.; vedi in Dictionariu si in Glossariu : *séma*, *semuire*, *semuitu*, etc.

SAMALAGKA, (mai bene *samala-*

gella), subst. fem., plur. *samalagelle* : pannus bombycinus, materies vel materia bombycina, sericea; pannu bombycinu, pannura bombycina, materia bombycina sau sericea; *samalagellele* su *materie serice orientali*.

SAMACHISIA, s. f., vedi *semichisia*.

SAMADASIU, *samaduire*, *samaduitu*, etc., vedi *séma* in Glossariu.

SAMANIU (pron. *samaníu*), -a, adj., vedi *séma* in Glossariu.

SAMARARE, *samararia*, *samarariu*, *samaratu*, *samaratoriu*, *samaratura*, *samaru*, —vedi in Dictionariu tote si mai multe si mai corecte, conforme naturei limbei Românului: *sagmare* si *sagmariare*, *sagma*, *sagmariu*, *sagmarariu*, *sagmariatu* si *sagmaratu*, *sagmaratoriu*, *sagmaratura*, *sagna* = *sagma*, *sagnire* = *sagnire*, etc.

SAMBATA, s. m., vedi *sabbata* in Dictionariu.

SAMBILA, s. f., specia de plante: *hyacinthus* vel *hyacinthos*, dupo *Linn.* *hyacinthus orientalis*, germ. *die welcke hyacinthe*, gr. *δάκνυδος*; vedi si: *sambila* in Glossariu.

SAMCEA si *sancéa*, s. f., vedi in Dictionariu form'a normale si compatibile limbei Romanului, adeco: *senticella*.

SAMESIA (pron. *samesia*), *samesiu*; vedi *séma* in Dictionariu si in Glossariu.

SAMMEDRIU, s. m., in locu de *San-Demetriu*, si mai bene: *Sáncu Demetriu*.

SAMPETRU, s. m., in locu de *Sám-Petru*, si mai bene *Sáncu-Petru*.

SAMOVARU, s. m., *encuma theae sinensis*; vasu in care se ferbe theia; —de origine russésca?

SAMSARLICU, s. m., *proxenetae*, *pararii munus*; officulu unui *prossenetu* sau *parariu*; —*samsariu* (si *samsaru*), s. m., *proxeneta*, (*προξενητής*), *pararius*, (it. *sensale*, germ. *sensal*, fr. *courtier*), *prossenetu*, *parariu*, *mediatoriu* sau *intermediariu* la venderi si comperari; —*samsarlicu* e cu desinentia curatu turcésca: inse nu e demonstratu, déco radicea e assemine turcésca.

SAMTARTOU, s. m., (d'in unguresculu: *számtartó*), *computatoriu*, care face computele, *computabile*; —barba-

rismu orribile neconnoscutu d'in coce de Carpati.

SAMUIRE, *samuitoriu*, *samuitu*, *samuitura*, etc.; vedi *séma* in Glossariu.

SAMURU, s. m., *mustella zibellina* vel *zibellina*, *martes zibellina*, (germ. *zobel*, fr. *martre-zibelline*), *mustella zibellina*, *marte zibellina*: *samurii* au *pellice su negre luciöse si cari se netidescu forte bene*.

SANCEA (pron. *sancéa*), s. f., vedi *sancéa*.

SANCHIU, -a, adj., *tacturnus*, *moestus*, *tristis*, *morosus*, *torvus*, *tetricus*, *acerbus*, *venenosus*; *tacturnu*, *mestu*, *tristu*, *morosu*, *torvu*, *tetricu*, *acerbu*, *supperatiosu*, *amaratiosu*, *venenosu*, cu *ánima amara*; —forte probabile, co *sanchiu* e in locu de *sancu*, fetu d'in *sancire* = *sancire*, cu sensu, ce vedemu, formatu d'in coventulu *sancu*, unu monstru de reutate, precumu si *morosu* = *morosus*, d'in inceputulu acestui articlu, nascutu d'in *more* = *mos*, *moris*, ce espremu ceva morale, perfectu bonu, degenera, ca si *sanchiu*, si: *inderetricu*, *importunu*, *fastidiosu*; —totu aci se inseria si: *sandicosu*, -a, care are acellu-asi sensu cu precedentele *sanchiu*, si prin urmare n'avemu de cátu se declaramu, cu certitudine deplena, co si *sandicosu* e in locu de *santicosu*, cu scambiatione de *t* in *d*, si acestu-a in locu de *sandicosu*, prole a celei mai perfecte radice: *suncire* = *sancire*; —inse *sandicosu* e nascutu d'in substantivulu: *sandacu* sau *sandicu*, in sensu de: *tacturnitas*, *tristitia*, *moeror*, *morositas*, *tetricitas*, etc. (vedi la inceputulu acestui articlu adiectivele produse).

SANDICOSU, -a, adj., *sandicu* si *sandacu*, s. m., vedi *sanchiu*.

SANGE de noue frati = *sangele smeu-lui* = *sangele dracului* sau *dragonelui*; —vedi in Dictionariu la articulu *sange* cõtra fine.

SANDIUENA, si *sanjuena*, s. f., a) una specia de plante: *gallium verum Linn.* (vedi si in Diction. la finele articulu *sanctu*); b) *sandiuena de padure*, una specia de plante: *asperula odorata*.

SANGERARE, *sangeratecu*, *sange-*

ratu, sangeratura, sangerariu, sangeraritia, sangerosu, sangeru, — vedi forme delle bone in Dictionariu: *sangenare, sangenaticu, sangenatu, sangenatura, sangenariu, sangenaritiu, sangenosu, sangenu*; Dict. de Buda: *sangeru* = *sengenu* = cornus sanguinea, Linn.; — de explicatu e inco: *sangeraritia* = *sangenaritia*, dupo *Barcianu* germ. das *schlangengras*; — form'a *sangiosu, -a*, adj., cu sensulu formosulu *sangenosu* = *sangerosu*, nu se pôte approbâ.

SANIE, *saniere, sanietoriu, sanietu, sanietura*, — tote incorrecte in scriptura; vedi in Dictionariu corectele: *sania, saniare*, (conjugatu: *saniu, sanii, sania, se sanie*, etc. mai bene de câtu: *saniediu, saniedi, saniedia, se saniedie*, etc.), *sanietoriu, saniatu, saniatura*, adauge si: *saniora, saniuca, saniucia* sau *saniutia* etc., deminutive d'in *sania* cu diverse sensuri.

SANTA-BARBURA sau *Sancta-Barbara*, s. f., nomele propriu *Sanctei virgine Barbara*.

SANTA-MARIA si *Sancta-Maria*, s. f.; 1. nomele propriu: beata virgo Maria; beat'a virgine Maria; 2. serbatorile acestei beate vigne Maria: a) *Santa-Maria mare*, festum assumptae beatae Marlae virginis, festulu addormirei beatei virgine Maria; b) *Sancta Maria mica*, nativitas beatae Marlae virginis, nativitatea beatei virgine Maria; — punemu margine acestoru espositioni, si tramitemu la articulu Dictionariului, intitulatu: *sanctu* si *santu*, la allu carui fine inco su descrissi mai multi *sancti* sau *divi*, lassandu scriptoriloru ecclesiastici a continuâ seri'a.

SANTINELLA, s. f., reu scrisu dupo pronuntiationea fr. *sentinelle*; vedi form'a correcta *sentinella* in Dictionariu.

SANTIENIA, s. f., forma spuria in locu de *sanctitate*, ce vedi in Dictionariu; — derivate d'in *sântu* sau *sanc'u*, *santia, santire, santitoriu, santitu*, vedi celle integre in Dictionariu: *sanctia: sanctitate, sanctire, sanctitoriu, sanctitu*, etc.

SAPALIGA, s. f., *lige, pastinum, rastellum*; *ligone, pastinu, rastellu, spe-*

cia de sapa bifurcata, cu done furce; — sapalicia si sapalitia, s. f., deminutivu d'in *sapa*, ce vedi in Dictionariu.

SAPETU, *sepetu*, si *sipetu*, s. m., *risens, vidulus, hippopera, arca, capsă; riscu, vidulu, hippopera, arca, arcula, capsă, capsula*; — *sapetellu, sepetellu, sipetellu*, s. m., deminutivu d'in *sapetu, sepetu, sipetu*; se fia turcescu?

SAPUNARE, *sapunarea, sapunaresa, sapunarescu, sapunarico, sapunaritia, sapunarinu, sapunaria, sapunaria, sapunariu, sapunatu, sapunatura, sapunea, sapunelu, sapunetu, sapunina, sapuninu, sapunire, sapunitu, sapunosu, sapunu*, — tote bone covente, inse nu destullu de bene scrisse; deci consulta Dictionariulu, si vedi acollo: *saponare, saponarella, saponarescu, saponaressa, saponaria, saponaria, saponariu, saponatu, saponatura, saponella, saponellu, saponetu, saponina, saponinu, saponire, saponitu, saponosu, saponu*, inse mai bona si mai correctă e form'a: *sapone*.

SARACESCE, adv. (d'in adj. *saracescu*), more pauperis, parce, tenuiter; ca pauperu, in statu pauperu, cu strimptore, in miseria, fora indetullare, fora adjunsu; — *saracescu, -a*, adj., d'in *saracu*: pauper, ad pauperiem redactus, miser, praepareus, tenuis, infimus; de pauperu, la pauperia redusssu, in paupertate cofundatu, miseru, preparcu, prea strinsu de mâna, strimptoratu, fora adjunsu, infimu, vulgare, etc. — *saracu, -a*, adj. s., pauper, inops, infortunatus, infelix, egenus, indigenus, indignus, miser, mendicus, hamilis, infimus; pauperu, inope, infortunatu nefericitu, infelice, egente, indigente, indiguu, in lipse, in nevolia, in strimptorare, miseru, mendicu, umile, infimu, etc.; — *saracutiu, -a*, deminutivu d'in *saracu*; egulus, pauperculus, pauperculu, camu pauperu, bietu pauperu; — *saracia*, s. f., (d'in *saracu*), statu de *saracu*: paupertas, pauperies, inopia, egestas, indigentia, infortunium, infelicitas, miseria, mendicitas, humilitas, infimtas; paupertate, pauperia, inopia, lipse, strimptore, nevolia, necessitate, egestate, in-

digentia, infortuniu, infelicitate, miseria, mendicitate, umilitate, infirmitate, vulgaritate, etc.; — *saracime*, s. f., (d'in *saraca*), a) statu de *saracu*, camu in acellu-asi sensu cu form'a *saracia*, inse: b) form'a *saracime*, de regula, ca collectivu: *multi saraci, toti saracii*, etc; — *saracire*, -escu, v., d'in *saracu*: pauperare, ad paupertatem, inopiam, egestatem, etc., redigere vel redigi; a pauperá, a redege la paupertate, inopia, egestate, etc.; si a se redege, a cadé in paupertate, in egestate, in inopia, etc., — Dict. de *Buda* refere *saracu*, (care e basea totoru celloru alte covente descrisse in acestu artielu), la gr. *σαλακων*, esplicandu, co: *σαλακων* e pauper, qui opulentiam jactat; vedi *salace*, *salax*, si *salacone*, *salaco*, (*σαλακων*), cari tote potu duce facile ba *paupertate* persone ca celle caracterisate prin aceste covente, asiá co nimica mai facile de câtu *saraculu* nostru se éssa d'in assemini expressioni cu intellessulu cellu d'in urma de *egestate* si *miseria* allu acestoru expressioni, numai cu una neinsemnata scambiatione de unu *l* in *r*, forte ordinaria in limb'a româna; si priu urmare *saracu* e unu fetu, ce numera mai multe secle de viétia in limb'a Românului d'in tote regionile unde abita Români;—desi acumu convenisi de originea *saracului* d'in stirpea: *sal* sau *sar*, de unde *sarire* sau *salire* = *salire*, totusi ne permittemu a observá, co d'in una radice san-scrita: *cr̥i*=rumpere, perrumpere, cor-rumpere etc., ar fi potutu essí una forma derivativa: *çaraca*, conforme cu allu noetru: *saracu*, fora inse se insistemu a introduce acésta etymologia ca base pentru bietulu *saracu*. *M.*

SARACESCU, *saracia*, *saracime*, *saracire*, *saracitu*, *saracosu*, *saracu*, *saracuciu* sau *saracutiu*, etc., vedi *saracesce*.

SARACUSTA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: officium decem liturgiarum (*missarum*); officiu de diece liturgie; asiá si *Barcianu* germ. *zehn messenge-bete*; — pre câtu scimu si audimu noi d'in coce de Carpati, coventulu *saracusta* se dice despre patrudieci de liturgie;

déro *saracusta* de certu nu e de câtu unu coventu mutilatu d'in gr. *σαρακοστή*, mutilitatu si acestu-a d'in *τεσσαρακοστή*, d'in *τεσσαρακοστής* = *quandragessimus*, allu patrudiecele; prin urmare correctu coventulu ar fi si in limb'a romanesca: *tessaracosta*, syncopatu: *saracosta* sau *saracusta*, allu cui sensu nu pote fi altulu de câtu: officiu la diu'a patrudiecea.

SARAFlicu, si *saraflicu*, s. m., *munus argentaril*; officiu de argentarriu, maiestria de bancariu; — *sarafu*, s. m., *argentarius*, *mensarius*, *nummularius*, *mensularius*; argentarriu, mensariu, mensulariu, nummulariu, bancariu, cambiatoriu, scambiatoriu, etc., (vedi si fr. *banquier*, *changeur*; germ. *wechsler*).

SARAILIA (pronuntia *sarailia*), s. f., placenta orientale cu fidea si cu miere sau saccharu; — probabile turcescu.

SARANDARIU, s. m., pl.-e, officiu liturgicu de patrudieci de dille; d'in gr. *σαραντάριον*, si acestu-a d'in *τεσσαραντάριον*, patrudieci, vedi si in Dict.: *sarindariu*.

SARBEDIELA, s. f., d'in verbulu *sarbedire*, forma spuria, in locu de: *serbidétia*, *serbidia*, *serbidime*, *serbidione*, *serbiditura*. ce vedi in Dictionariu.

SARDONICU, -a, adj., vedi in Dictionariu: *sardonía*, unde se afla si *sardonicu*.

SAREA PISSICEI, *catusiei*, *mitiei*, s. f., specia de plante, dupo *Barcianu* das *frauenglas*, *katzenglas*.

SARINDARIU, s. m., vedi *sarandariu* in Glossariu, si *sarindariu* in Dictionariu.

SARMA, s. f. (pron. *sarmá*), pl.-*sarmalle*, globulu de carne cu orezu infascioratu cu frondie de vitia, de vérdia, de folie in genere; — coventu turcescu.

SARMANIA, *sermania* si *sirimania*, s. f., (d'in *sarmanu*=pauper), *pauperies*, *inopia*, *egestas*, *indigentia*, *nuditas*, *mendicitas*, *orbitas*; *paupertate*, *pauperia*, *inopia*, *egestate*, *indigentia*, *nuditate*, *mendicitate*, *strimptore*, *lipse*, *nevolia*, *orbitate*=*orfanitate*, statu de copilli ce si au perdutu parentii, precumu si de parenti, *patre sau matre*, ce si au perdutu copillii, filii si filiele; — *sarmanu*, *sermanu*, *sirimanu*, -a, adj. s., a) pau-

per, paupertinus, inops, egenus, indigens, mendicans; pauperu, paupertinu, inope, egenu, indigente, mendicu, in lipse, in strimptore, in nevolia, in necessitate; b) orbus, orphanus, parentibus privatus puer, filius, filia; filiis privati parentes, pater et mater; orbu, orfanu, copillu, filiu, filia privati de patre sau de matre, precumu si parenti privati si de filii si filie; — *sarmanime*, *sermanime*, *sirimanime*; s. f., collectivu formatu d'in *sarmanu*: *multime de sermani*, etc.; — *sarmanu* se pare affine cu *saracu*, ce vedi in Glossariu la articulu *saracesce*.

SARPINGEA, s. f., pl. *sarpingelle*, *carbunculus*, *anthrax*; *carbunculu*, *anthrace*, morbu pestilentiosu; — *sarpingelloso*, -a, adj., d'in *sarpingella*: *coprensu de sarpingella*: *carbunculosu*, *anthraculosu*, *pestilentiosu*; — pare co a'obscuru, d'in syllab'a initiale, e in locu de e, si prin urmare: *serpingella*, *serpingelle*, *serpingelloso*, de si coventele, in cestione, se referu la morbi pestilentiosi orientali, si prin urmare ar fi de cautatu in limbele orientaliloru.

SARPUNU, s. m., *serpyllum*, *serpullum*, *Linn.* *thymus serpillum*; specia de plante: *serpullu*, *serpillu*, *thymu serpillu*, in locu de *sarpunu*, limb'a Românului cere: *serpunu*, mai bene: *serponu*, si mai bene: *serponiu*, perfectu: *serpone*, — vedi in Dictionariu *serpone*, *serponellu*, *serpullu*, *serpillu*, *thymu serpillu*, etc.

SARSAILLA, s. f., inse si m. *unu sarsailla*, homo varius et mutabilis, varius et multiplex, homo morosa et difficilis natura, homo arbitrio suo vivens vel agens; homo libidinose se gerens; omu variu si mutabile, variu si multiplice; omu de morosa si difficile natura; omu care vine si lucra dupo arbitriulu seu; omu care se porta libidinosu; — ecco câte-va essemple: *maritulu devine sarsailla*, dupo *sarsaill'a de ussore*; *sarsaillii si sarsaillile su fora sensu commune*; *fugi de sarsailli*, *déco nu vrei a neboni*; *ce de sarsailli in acellu oppidu!* nu mi place a avé de a face cu unu *sarsailla*, neci cu una *sarsailla*; *multi pretensi poeti*

si poetesse nu su de câtu inepti si insulsi sarsailli si inepte si insulse sarsaillile; *unu bietu sarsailla e addeveratu essitu d'in menti*; *fugi si de sarsailli si de sarsaillile*; — *sarsailla*, s. f. abstr., statu, calitate de *sarsailla*; — pare forte probabile, co *sarsailla* si *sarsaillia*, s'au nascutu d'in repetitionea syllabeloru: *sar=sal*, d'in cari au essitu: *sarrire=salire*. M.

SASAFRASU, s. m., una specia de arbore: *laurus sassafras*, *Linn.*; — de scrisu: *sassafras* sau *sassafrase* = *lauru sassafrase*?

SASCHIU, s. m., specia de planta, vinca, pervinca; vinca, pervinca, (fr. *pervenche*), dupo *Barcianu* germ. *das wintergrün*=verdétia de iérna=pervinca.

SATA, (pronuntia *sâta*), s. f., in locu de *sêta*, ce vedi in Dictionariu.

SATASIU -a, adj. s., d'in *satu*, relativu la *satu*, locutioriu de *satu*, *sateanu*, rusticu, rusticanu, rusticus, rusticanus, vicannus, paganus; — forma spuria, si incompatibile cu norm'a limbei Românului, in loculu celei bone: *sateanu*, fem. *sateana*; — d'in *sateanu* derivatu *sateanicu*, -a, adj., relativu la *sateanu*, ce tine de *sateanu*; éro in fem. *sateanica*, se dice de *muliereea sateanica*, care prin elisionea vocalei i, se profere: *sateanca*, inse cu nuantia de ore-care dispretiu.

SATCELLU si *sacellu*, syncopatu d'in *saticellu*, deminutivu d'in *satu*; vedi in Dictionariu: *satuciu=satutiu*.

SATIRU, s. m., *securicula*, *grandier culter*, *popinarius culter*; *tabula ad secundum minutatim cibum idonea*, *minutal* vel *cibus intritus*; *securicella* sau *securicula* de *taliatu buccati de carne* pentru *cibu*, unu mai mare *cultru* sau *cutitu de talliatu buccati de carne*; — fig. *minutalie*, *tocatura de carne*, etc.; — *turcescu*?

SAVANTU, s. m., (dupo fr. *savant*), *eruditus*, *doctus*; *erudit*, *doct*, *invetiatu*, vedi in Dictionariu aceste espressioni compatibili cu limb'a Românului, pre candu *savantu* e cu totulu contr'a naturei limbei române.

SAVARSIRE -escu, v., *amire*, *termi-*

nare, perficere, conficere, peragere, consumere, absolvere, patrare, perpetrare, exsequi, consummare; a finí, terminá, perfece, confece, duce la capu, consume, patrá, perpetrá, essecutá, absolve, consummá; — adj. s., *savarsitoriu, -tória*, finiter, perfecter, consummator, perpetrator; finitoriu, perfectoriu, consummatoriu, perpetratoriu, etc.; part. sup. subst., *savarsitu, -a*, finitus, terminatus, perfectus, peractus, absolutus, finitu, terminatu, perfectu, peractu, absolutu, etc.; — tote de origine slavica, déro, d'in fericire, cadute in desuetudine; vedi si: *seversire, sfersire, sfarsire, farsire* in Glossariu.

SBACNIRE, *sbacnitu, sbacnitura*, etc. vedi *sbucnire*.

SBARCIRE, *sbarcitu, sbarcitura*, *sbarcu*, etc., vedi *sbercire*.

SBARNAIRE, *-escu*, v., bombitare, murmurare, susurrare, fremere, strepere, mussare, mussitare; a bombitá, murmurá, sussurá, freme, strepe, mussá, mussitá; — adj. s., *sbarnatoriu, -a*, part. sup. subst., *sbarnaitu*, s. f., *sbarnaitura*.

SBATAIA, s. f., d'in *sbatere*, asiá co *sbataia* e de certu, in locu de *sbatalia*, (vedi *sbatere* in Dictionariu), incerniculum, pollinarium cribrum; incerniclu, pollinariu cribru sau ciuru, sêta sau síta, etc.

SBEGU, s. m., a) *jocus, ludus, ludificatio, oblectatio, gaudium, hilaritas, laetitiae significatio*; jocu, ludu, ludificatione, oblectatione, gaudiu, ilaritate, voliosá, semnificatione de letitia, lascivia, petulantia, etc.; b) *festa et festiva turba, caterva, multitudo*; festa si festiva turma, caterva, multitudo; — derivat: *sbeguire, -escu*, v., de regula reflex. a se *sbegui*: gaudere, joculari, ludificare, nugarí, lascivire, laetitia perfrui, oblectari, delectari, gestire, genio indulgere, semet beare; a se bucurá, a se jocá, a ludificá, nugá, lasciví, se desfetá de letitia; se dolectá, oblectá, gestí, indulge geniului, etc.; — adj. subst., *sbeguioriu, -a*, part. sup. subst., *sbeguitu*, s. f., *sbeguitura*.

SBERCIOGU, s. m., (d'in *sbercire*, ce

vedi in Dictionariu), de regula inse plur. *sberciogi*, in intellesu de: una specia de planta = lat. *phallus*, (grec. *φαλλός*) = figur'a membrului genital masculu.

SBUCIUMARE, *sbuciumatu, sbuciumatoriu, sbuciumatura*, — tote covente românesce, inse reu pronuntiate si reu scrise in locu de: *sbuccinare, sbucinatoriu, sbuccinatu, sbuccinatura*, co vedi in Dictionariu.

SBUCNIRE, *-escu*, si *sbugnire, -escu*, palpitare, trepidare, tremere, micare, absillire, abrumper, erumper, abrue-re, eruere, eructare, evadere, egredi, exoriri, cooriri; a palpitá, trepidá, tremere, tremurá, micá, absilí sau absari, abrumpe, erumpe, abrue, erue, evade, egrede, essorí, coorí, sarí, essultá, eructá, arructá, etc.; — adj. s., *sbucnitoriu* si *sbugnitoriu, -a*, part. sup. subst., *sbucnitu*; subst. f., *sbugnitura* si *sbucnitura*: *sbugniture de terribili vulcani*; — s. m., *sbúgnitu* si *sbúcñitu*, éro nu participiu si supinu.

SBUGHIARE, (cu conjugatione simpla: *sbughiu, sbugghi, sbughia, se sbughie*, etc.), v., fugam capere, capessere, in fugam se conijcere, praeelipiter fugere, loco excedere, possessione cedere, decedere, possessione movere, e possessione exturbare, in pedes se conijcere; merces expositas colligere, condere, expedire; a appucá fug'a, a se coniece sau coniectá in fuga, a fugí cu precipitantia si vemente festinatione, escede d'in locu, cede d'in possessione, decede d'in possessione, missicá, esturbá si espulsá d'in possessione, dispoliá, denudá, depredá, etc.; — adj. s., *sbughiatoriu, -a*, part. sup. subst., *sbughiatu*, s. f., *sbughiatura*; s. m., *sbughiu*, in sensu de: propera, festinans, praepes, rapida, praiceps fuga; expositae, conditae et expeditae merces; loci, fundi vel domus relictio; propera, festante, prepite, rapida, precepit fuga; esposite, condite si expeditae merci; relictione sau delassatione de locu, de fundu si de casa; — noi credemu, ba chiaru ne aflamu in firma convictione, co *sbughiare* e in locu de *sbuglar*,

verbu compus d'in partiel'a *s=es=ex*, si d'in verbulu *buglare*, in care *b* initiale e in locu de *f*, asiá in câtu *buglare* e in locu de *fuglare=fagulare*, de la verbulu *fugare=fugare*, ce vine d'in *fugire=fagere*, si a nome d'in substantivulu *fugula*, s. f., deminutivu d'in *fuga*=cu class. *fagela*; asiá déro form'a normale a coventului *sbughiare* e, invederatu, forma gratioasă si concinna pentru limb'a Românilui : *sfuglare=sfughia-re*, de totu degenerata in figur'a *sbughiare. M.*

SCAIETIOSU, -a, adj., d'in *scaiete*, plenu de *scaieti*, de cardui, — coventu bene formatu, inse inco cu lipse de litere cerute de form'a normale si originaria etymologica, a nome : *scabietosu*; vedi si *scabiete* in Dictionariu.

SCALA, s. f., scala, vecum *scala*, *paronychia pecorum*, a) in genere : *scala* sau *scara*, ce vedi in Dictionariu; b) *paronychia* de pecore : a) abscessu de unghia la boui si alte vite; β) in genere, nu numai : *paronychia*, f., ci si *paronychium=paronychii*, si *panaricium=panariciu. m.*, a') totu unu reu de unghie de vite; β') reu la oclulu de vite, déro si la oclulu sau faci'a unui omu, asiá *paronychi'a*, *paronychiulu*, *panariciulu* su *bube relle*, ca sugellulu, cuniulu, pustul'a, etc.

SCALADA, s. f., (dupo fr. *escalade*), *scalae muro admetae irruptionis causa*, *scalarum ad moenia applicatio vel admetio*, *captum scalis oppidum*; scale sau scare puse pre muri pentru irruptione, applicatione a scaleloru sau scareloru la murii muniti; oppidu coprensu prin scale sau scare; — de aci si v. *scaladare*, (dupo fr. *escalader*), *ad moenia scalas admoveere*, *scalis tentare muros urbis*; a pune scarele la muri, a tentá murii urbei cu scare; *scalis admetis in oppidum irrumpere*, *invadere*, cu scale sau scare a irrumpe in oppidu; *muris scalis superabilis*, muru care se pote luá cu scare; — adj. s., *scaladariu, -a*, *scalis muros adoriens*; care cu scale sau scare attaca murii; — part. sup. *scaladatu*, s. f., *scaladatura*, etc.; — limb'a francesca are, contr'a naturei limbei

Românilui, litter'a *d* in locu de *t*, si prin urmare tote coventele acestui articlu canta se aiba formele : verb. *scalatate*, de la *scalatu, -a*, part. sup. de la verbulu *scalare*; si de aci derivatele : *scalatatoriu*, *scalatatu, -a*, éro d'in part. primitivu *scalatu, -a*, esse de assemine : s. f., *scalata*.

SCALAMBU, 1. prim'a persona singulara, care e câtu se pote de correcta, cumu sta si in Dictionariu cu formele principali : *scalambare*, *scalambata*, *scalambatu*, *scalambatura*; inse lipsescu ramurile stirpii in totulu seu, a nome : a) *scalambatiosu, -a*, adj., plenu de *scalambature*, de *scalambaturele* celle mai turpi si indecore; b) *scalambatoriu, -a*, adj. s., opifice de *scalambature*; c) *scalambu*, ce s'ar poté de cineva leuá ca prim'a persona singulara, d'in inceputulu articlului, ce tractámu; inse mare differentia de sensu e intre *scalambu* de prim'a persona singulara, si intre *scalambu*, a) adj. s. personale, cu sensu de : os sibi distorquere solitus, os sibi foede contorquens, distorquens, extorquens, depravans, turpiter simulatus, dissimulatus; invetiatu a si distorce faci'a; contorcundu, distorcundu, estorcundu, depravandu en fedore faci'a sea; cu urritiune si turpitudine simulandu si simulata, dissimulante si dissimulatu; β) s. m. reale si abstractu : oris contorsio et depravatio, vultus compositura, foeda et turpis simulatio; contorsione si depravatione de facia, compositura de vultu, fedu si turpe simulatione.

SCALCIA, s. f., vedi : 3. *calce* si *caltu* in Dictionariu, tractata ca specia de plante si de flori.

SCAMOTARE, v., part. sup. *scamotatu*, s. f., *scamotatura*, vedi : *scamatoria*; *scamatoriu*, *scamatoria* = *scamatorie* in Dictionariu.

SCANCIRE, -escu, v., 1. *lacrimeas iterare*, *lacrimeas fingere*; a totu plange, a repeti sau iterá lacrima, a plange continuu, a fi in plansu; 2. *claudicare*, a claudicá, a schiopitá, a cespitá : a *scanci de unu petioru*, *scancesce de amendoue petiorele*; metaf. : *multe scancescu poetii in*

versurile lor; si oratorii celli mai excellenti inco scancescu;—adj. s., *scancitoriu*, -a. part. sup. *scancitu*; differentia de forma, mai allessu prin accentu, asiá co participiulu sôna : *scancitu*, éro substantivulu se aude, de regula : *scâncitu*;—s. f., *scancitura*.

SCANDALA si *scandila*, s. f., defecatosu in forma, si de acea-a vedi : *scandalisare*, *scandalisatu*, *scandalu* in Dictionariu.

SCANDIRE, *scanditu*, *scanditione*, reu formate in locu de : *scandere* = *seandere*, *scansoriu*, *scansu*, *scansura*, ce vedi in Dictionariu.

SCANDURICE, adj., diminutivu d'in *scandura*; vedi déro in Dictionariu : *scandurella*, cu alte diminutive d'in *scandura*.

SCAONU, *scaonasiu*, s. m., reu scrisse in locu de : *scaunu*, *scaunasiu*; vedi in Dictionariu form'a cea mai plausibile : *scamnu*; — *scaonasiu* diminutivu ridiculu in locu de *scaunuti*, si mai bene si formos *scamnutiu*; vedi un'a si mai formosa : *scamnellu*, ce indica Dictionariulu prelonga *scaunnellu*, de la *scamnu*.

SCAPECIUNE, s. f., forma scalciata in locu de : *scapetione* sau *scapitione*, *scapatione*, (cele prime d'in *scapitare*), cu multu inse mai bene : *scapitatione*, ce vedi in Dictionariu.

SCARARE, *scaratoriu*, *scaratione*, *scaratu*, *scaratura*,—tote cu acellu-asi sensu ce au in Dictionariu : *scarire*, *scaritu*, *scaritura*, etc.

SCARAMBA, s. f., a) *assis*, *assula*, *assulus*, *assculus*, *lamina lignea sectilis*, *schidia* vel *schidia* (gr. *σχιδια*), *asse*, *buccata* de *lemn*, *scandurella*, *tabla*; *assula*=*ascla* sau *aschia*, *taliatura* de *lemn*; *schidia* sau pl. *schidie*=*dispidicatura* sau *dispicatella*, *dispicatelle* de *lemn*; *assulu*, *assuculu*,=*scandurella* de *lemn*; *lamina lemnia sectile*, *lamina* de *lemn* *sectile*; b) *trunculus*, *fragmen*, *fragmentum*; *truncu*, *truncoru*, *fragme*, *fragmentu*, mai allessu de *lancia*, de *sarissa*=*lancia lunga* a *Macedoniloru*; c) *ligneus aculeus*, *aculiu* de *lemn*; d) *ossis fragmentum*, *fragmentu*, *frantura* de *ossu*; e) *bracteola*, *particella* de

ferru = *bractiola*; f) *paleola aurea* vel *argentea*; *paliola*, *paliu* *suptire* de *auru* sau de *argentu*, etc.; — forte probabile, co *scaramba* e in locu de *scalamba*, care se pare a fi unu compositu d'in *scala*=*scara*, si d'in verbulu *amblare*. M.

SCARBA, (pron. *scârba*), s. f., *nausea*, *fastidium*, *taedium*, *displacencia*, *repugnantia*, *odium*, *aversio*, *refragantia*, *vomit*, *eruptio*, *importunitas*, *dolor*, *cruciatu*, *aerumna*, *moeror*, *molestia*, *tristitia*, *egritudo*, *toleratio*, *perpessio*, *labor*, *afflictio*, *gravamen*; *nausia*, *fastidiu*, *tediu*, *displacencia*, *repugnantia*, *odiu*, *urra* = *orrore*, *aborrore*, *aversione*, *refragantia*, *erruptione* de *vomit*, *importunitate*, *dolore* sau *dorere*, *cruciatu*, *erumna*, *meróre*, *mestitia*, *molestia*, *tristetia*, *egritudine*, *toleratione*, *perpessione*, *labore*, *afflictione*, *gravame*, *difficultate*, *greutate*, etc.; — derivate : *scarbire*, -escu, v., *fastidire*, *displacere*, *taedere*, *repugnare*, *odisse*, *aversari*, *refragari*, *vomitum causare*, *dolore afflicere*, *cruciare*, *molestare*, *contristare*, *moereri*, *gravari*, *pati*, *perpeti*; a *fastidi*, *ingretiosia*, *displacé* sau *displacé*, *putá*, *tedí*, se *urri*, *repugná*, *urri* sau *aborri*, *aversá*, *refragá*, *causá vomitu*, *affected* de *dorere*, *cruciá*, *molestá*, *contristá*, se *intristá*, se *gravá*, *patí*, *perpetí*, etc.; — adj. s., *scarbitoriu*, -a, *fastiditor*, *fastiosus*, *repugnans*, *odiosus*, etc., *fastiditoriu*, *fastidiosu*, *repugnatoriu*, *odiosu*, *gretiosu*, etc.; — part. sup. *scarbitu*, s. f., *scarbitura*;—*scarbosu*, -a, adj. s., d'in *scârba*, plenu de *scârba*, *gretiosu*: *nauseabundus*, *nauseosus*, *fastidiosus*, *sordidus*, *spureus*, *horridus* atque *squalidus*, *repugnans*, *oculos et animum laedens*, *offendens*, *importunus*, *taediosus*, *taedulus*, *graveolens*, *intolerabilis*, *affligens*, *cruciens*, *ignobilis*, *putidus*, etc.; *nausiabundu*, *nausiosu*, *fastidiosu*, *sordidu*, *spurcu*, *spurcosu*, *orridu* si *scolidu*, *repugnante*, *ledente oculi* si *offendente anim'a*, *importunu*, *tediosu*, *tedulu*, *graveolente*, *intolerabile*, *ignobile*, *putidu*, *affligente*, *cruciante*, etc.; — *scârbu*, -a, adj. s. in sensu camu acellu-asi cu *scarbosu*, inse se intellege co *scarbosu* e cu multu mai energicu de

Cătu *scârbu*, co-ci adj. *scarbosu* e unu fetu, directu nascutu d'in *scârba*, care e unu substantivum abstractu si absolutu, trassu si ellu, de certu, d'in adj. *scarbu*, -a, ce e, cu mare certitudine, generatoriulu totoru coventeloru d'in acestu articlu; — D. *Miklosich* refere *scârbu* la v. slavicu *skrǫbǫ* = moerer, care differe forte insensu de coventulu nostru *scârbu*; noi inse credemu cò *scârbu* e d'in *scaribu*, si acestu -a d'in *scalibu*, in locu de *scaldu* = squalidus, de la v. *scalere* = squalere, si co e prin urmare de origine romana, nu sclava. *M.*

SCARNA, (pron. *scârna*), s. f., *simus*, *simum*, *sordes*, *excrementum*, *merda*, *immunditiae*, *fastidium*, *latus* vel *lutum*, *cœnum*, *obscenitas*, *impudentia*, *insolentia*, *nugae*; *simu* = ballegariu; sorde sau sordi, escrementu sau scremente, merda, cacatu, immunditie, metaf. : fastidiu, grétia, lutu, tena, macula, obscenitate, impudentia, insolentia, nuge, seccature, ignominia; — *scarnavia*, s. f., (d'in *scarnavu*), fapta, statu de *scarnavu*; — *scarnavu*, -a, adj. s., squalidus, sordidus, squaloris plenus, spurcus, immundus, inquinatus, impurus, obscœnus, impudicus; *scaldu*, sordidu, plenu de scalore, spurcu, incinatu = intinatu, impuru, obscœnu, impudicu; — *scarnare*, v., (d'in *scârna*), in sensu analogu cu allu substantivulu *scârna*, cumu : cacare, cacaturire, inquinare, squalere, spurcare, sordidare, sordere, sordescere, immundum esse, obscœnum esse, impurum et impudicium esse; a cacá si a se cacá; a cacaturí si se cacaturí; a inciná si intiná, se intiná; a scalí sau scalé, a spurcá, sordí, sordesce; a fi immundatu, impuru, obscœnu, impudicu; — adj. s., *scarnatoriu*, -a, part. sup. subst., *scarnatu*, s. f., *scarnatura*; — d'in part. *scarnatu* si *scarnaticu*, -a, adj., camu in acellu-asi sensu cu *scarnavu*, -a; inse si adv. *scarnavu* produce unu secundu verbu : *scarnavire*, adv. s., *scarnavitoriu*, -a, part. sup. subst., *scarnavitu*, s. f., *scarnavitura*; — déro genitoriu allu totoru fetiloru d'in acestu articlu e : *scarnu*, -a, adj., in sensu analogu cu allu cellor u doue adiective :

scarnaticu si *scarnavu*, -a; inse d'in acestu adj. *scarnu*, -a, nasce si subst. reale feminu : *scârna*; — D. *Miklosich* cauta si pentru *scârna* una radice slavica; noi inse ne permittemu a i adduce a mente de sanscritulu *çacrit* = excrementum; de grec. *σκαρ*, gen. *σκατός*, si *σκαπία*, lat. *sceria*, de lat. *squalor*, de verbulu lat. *cacare* = gr. *κακᾶν*, si de subst. *stereus*, gen. *stereoris*, radici cu multu mai probabili de cătu alle Domnului *Miklosich*; — vedi si *scârba*.

SCARSNIRE, (pronuntia *scarșnire*), -escu, v., a) stridere, frendere dentibus; a stride, frende = trece dente pre dente cu sonu stridente, neplacutu urechieloru, german. *knirschen mit den zähnen*; b) stridere, gemere, crepitare, ad crepitaculi molaris instar strepere, acute sonare, manibus plaudere, flagello insonare; a stride, geme, crepitá, strepe ca crepitaculu de móra, soná acutu, pre acute; plaude cu mânule, insoná cu flagellulu; crepitá ventrelu sau intestinele; — adj. s., *scarsnitoriu*, -a, part. sup. subst., *scarsnitu*, s. f., *scarsnitura*; — *scârsiu*, s. m., care e patrele totoru celloru alte derivate, in sensu de : strider, gemitus, acutus sonus, manuum plausus; stridore, gemitu, acutu sonu, insonatione cu flagellulu, plausulu mânuloru; — pare forte probabile, a fi nascutu d'in unu participiu *scarsu*, -a, de la unu verbu *scargere* affine cu *strigare*. *M.*

SCARTECA, (pre a locuri mai bene *scartica*), s. f., carte rea, scriptu inutile, dupo *Barcianu*.

SCARTIRE, (conjugatione simpla : *scartiu*, *scartii*, *scartie*, se *scartia*, etc.), v., crepare, crepitare, stridere, gemere, acute sonare, manibus plaudere, ad crepitaculi molaris instar strepere, vociferari, dare acrem sonitum; a crepitá, stride, geme; soná acute, pre acute; plaude cu mânule, strepe ca pétr'a de móra, crepitá intestinele sau ventrelu, vociferá, dá acre si forte sonitu, etc.; — adj. s., *scartiitoriu*, -a, part. sup. subst., *scartiitu*; — *scartiu*, s. m., in sensulu verbului descriissu in incaputulu articlului, spre esemplu : *scartiulu*

acutu allu multoru carra neunse de multe dille; scârțiele acri alle rotileloru; — adj. s., *scartiitoriu,-a*, care *scartie*, care *crepita*, etc.; inse, in specie, ca subst. f. reale : *scartiătoria* = *scartiătoria* = *scartiătore*, crotalum vel crotala, erumata, crepitaculum, strepitaculum, melare vel melendinarium crepitaculum, ad crepitataculi molaris instar strepitus, polyenenon, (πολύκνημον); crotalu sau pl. crotale, instrumentu faotu d'in done osse sau d'in done buccati de lemnu, ce se batu unulu cu altulu; erumate, pl.; — *scartiitu*, part. sup. subst.; — *scartiitura*, s. f.

SCATINA, s. f., specia sau genu de pesci, dupo *Barcianu* comparatu cu *scatu*, germ. engelfisch.

SCATIU (pron. *scatîu*, cu *t* duru), acanthis, luteola, frigilla vel fringilla viridis, galgulus, galbula; genu de passerii cu specie : acanthide, lutiola sau lutiora, frigilla sau fringilla verde, galgulu, galbula, etc.

SCATOLCA si *scatulca*, s. f., arcula, capsula, capsula loculis distincta; arcula, capsula, capsula cu locuri distincta, unde pentru callatoria sau calle se punu necesariele pentru mès'a callatoriului, — *scatolca* sau *scatulca* sunt de certu, diminutive d'in *scatola* sau *scatula*, ce vedi in Dictionariu.

SCAUIRE, (*scaire*, *sgaire*), v., part. sup. subst., *scauitu*, (*scaitu*, *sgaitu*), s. f., *scauitura*, (*scaitura*, *sgaitura*), etc., cari tote au desinentia cu *i*, inse mai bene cu *a*, cumu : *scauare*, v.; s. adj., *scauatoriu,-a*, part. sup. subst., *scauatu*, s. f., *scauatura*, s. m., *scauu*; vedi si in Dictionariu *scau*, *scauire*, *scauitura*, etc.

SCAUNASIU, pl.-e, a) deminutivu ridiculu, in locu de *scaunellu* sau *scamnellu*; *scabellum*; b) derivativu d'in *scaunu* in sensulu de : judeciu sau districtu : *scaunulu Sabiniului* = *judeciulu Sabiniului*, prin urmare : *scaunariu* = locuitoriu in *scaune*; — *scaunale*, adj. relativu la *scaunu*, (ca judeciu sau districtu); *officiulu scaunale*; — *tôte d'in scaunu*; vedi *scamnu*, *scamnellu*, etc. in Dictionariu.

SCAZU, v., pers. I, sing. indic. si

conjunct.; part. sup., *scaututu*, etc., reu scrisse in locu de *scadiu* sau *scadu*, de la infinit. *scadere*, part. *scadutu*, etc., vedi in Dictionariu.

SCHELA, s. f., crepide, lapideus fluvii margo, agger, portus; perungium, asylum; crepidine, margine de pétra la unu fluviu, aggere, portu; perfagiu, asylu; — form'a *schela* e mutilata d'in *scala* = *scara*.

SCHELETU, pl.-e, sceletus, ossea forma, larva nudis ossibus cohaerens, cadaver vel corpus anima cassum, corpus exanime; sceletu, forma sau figura de osse, cadavere sau corpu privatu de ânima, corpu essanime; — *scheletu* e reu scrisu si reu pronuntiatu; vedi *sceletu* in Dictionariu.

SCHIDOLARE si *schidolire*, *schidolatoriu* si *schidolitoriu,-a*, *schidolatu* si *schidolitu*, *schidolatura* si *schidolitura*, etc.; vedi *schidolu,-a*.

SCHIDOLU,-a, s. adj., mutilus, mutilatus, membris captus, membris omnibus captus, debilis atque iners, mutilus et decurtatus, difformis, deformis, indecorus, truncus,-a,-um, detruncatus, obtruncatus, depravatus, corruptus; mutilu, mutilatu, privatu de membre, de tote membrele, debile si chiaru inerte: mutilu si decurtatu; difforme, deforme, indecoru, truncu,-a, (adj.), detruncatu, obtruncatu, depravatu, corruptu; — de observatu e, co form'a *schidola*, ca substantivu, se pune si pentru barbati si pentru femine; — derivate d'in *schidolu,-a* : *schidolare*, v. (cu conjugatione simpla : *schidolu*, *schidoli*, *schidola*, *se schidole*, etc.); mutilare, decurtare, membro capi, omnibus membris capi, debilitare vel debilitari, deformare, dedecorare, deturpare, castrare, detruncare, depravare, corrumpere; a mutilá, decurtá, discurtá, se privá de unu membru, se privá de tote membrele; a debilitá sau se debilitá, dedecorá, deturpá, castrá, detruncá, depravá, corrumpere, etc.; — s. adj., *schidolatoriu,-a*, part. sup. subst. *schidolatu*, s. f., *schidolatura*; — inse e de observatu, co, in locu de *schidolu,-a*, se dice in multe locuri, *schilodu,-a*, adeco syllabele d'in urma se per-

muta un'a cu alt'a : *schilodu*,-a, = *schidolu*,-a; — in fine precedentele verbu : *schidolare*, *schidolatoriu*, *schidolatu*, *schidolatura*, are in tote formele selle aeeasi permutatiune a celloru done sylabe alle coventului *schidolu*, adeco intre *schidolu* si *schilodu*, precumu : *schidolare* si *schilodare*, *schidolatoriu* si *schilodatoriu*, *schidolatu* si *schilodatu*, *schidolatura* si *schilodatura*; — pre longa *schidolare* sau *schilodare* si derivatele selle : *schidolatoriu* si *schilodatoriu*, etc. se aude pre a locuri cu acellu-asi sensu i in locu de a, adeco : *schidolire*, si *schilodire*,-escu, s. adj. *schidolitoriu* si *schiloditoriu*, part. sup. subst. *schidolitu* si *schiloditu*, s. f., *schidolitura* si *schiloditura*; etc.; — *schilaire*,-escu, v., *vagire*, *ejulare*, *gemere*, *lugere*, *lamentari*, *misereri*, *deplorare*, *deflere*, *mugire*; a *vagi* sau *vai*, *vaietá*, *geme*, *deplorá*, *plange*, *mugi*; *murmurá*, se *boci*, etc.; — adj. s. *schilaitoriu*,-a, part. sub. subst., *schilaitu*, s. f., *schilaitura*; — s. m., *schilaiu*, *vagitus*, *ejulatus*, *gemitus*, *luctus*, *lamentum*, *lamentatio*, *miseratio*, *deploratio*, *defletus*; *vagitu* sau *vaitu*, *gemetu*, *luctu*, *lamentu*, *lamentatione*, *miseratione*, *deploratione*, *defletu*, *plansu*, *bocitu*, etc., — apoi una secunda forma mai disvoltata in sonoritate de cátu precedentea *schilaire*, si anome : *schilalaire*,-escu, v. in sensu ceva mai energicu de cátu *schilaire* : *vagire*, *ejulare*, *gemere*, *lugere*, *lamentari*, *misereri*, *deplorare*, *deflere*, *mugire*; a *vagi*, se *vagitá*, se *vaietá*, *geme*, *luge*, *lamentá*, *miserá*, *deplorá*, *plange*, se *boci*, *mugi*, etc.; — adj. s. *schilalaitoriu*,-a, part. sup. subst. *schilalaitu*, s. f., *schilalaitura*, s. m., *schilalaiu*; — trecemu acumu la alta seria de forme si de nuantie : *schilavire*, -*mutilare*, *decurtare*, *membro capi*, *membris omnibus capi*; *debilitare*, *deformare*, *dedecorare*, *deturpare*, *castrare*, *detruncare*, *depravare*, *corrumpere*; a *mutilá*, *descurtá*, *discurtá*, a se *privá* de unu membru, a se *privá* de tote membrele, *debilitá*, *dedecorá*, *deturpá*, *castrá*, *detruncá*, *depravá*, *corrumpere*, etc.; — s. adj., *schilavitoriu*,-a, part. sup. subst., *schilavitu*, s. f., *schilavitura*; inse si

form'a *schilavare*, cu derivate : *schilavatoriu*, *schilavatu*, etc.; — adj. *schilavu*,-a, care e genitoriulu totoru fetiloru acestei familia fecunda, cu acellu-asi sensu ce are si *schidolu*,-a, adeco : *mutilus*, *mutilatus*, *membro captus*, *membris omnibus captus*, *debilis atque iners*, *impotens privatusque membris*, *mutilus et decurtatus*, *deformis*, *truncus*,-a,-um, *detruncatus*, *depravatus*, *corruptus*, *dedecoratus*, *deturpatus*, *castratus*; *mutilu*, *mutilatu*, *privatu* de unu membru, de tote membrele; *debile* si *inerte*, *impotente* si *privatu* de membre, *mutilu* si *decurtatu* si *asiá discurtatu*, *deforme*, *truncu*,-a, *detruncatu*, *depravatu*, *corruptu*, *dedecoratu*, *deturpatu*, *castratu*, etc.; — apoi d'in *schilavu* se generá si : *schilavia*, s. f., *abstractu* si *absolutu*, cu sensulu integru, ce are genitoriulu, adeco : *mutilatione*, *privatione* de unu membru, *privatione* de tote membrele, *debilitate* si *chiaru inertia*, *impotentia* si *chiaru* si *privatione* de membre, *mutilitate* si *decurtatione*, *deformitate*, *depravitare*, *corruptione*, *deturpatione*, *dedecore*, *castratione*, etc.; — *schilavu*,-a, precumu a generatu : *schilavire*, *schilavitu*, etc., *asiá* generá si : *schilavare*, v.; s. adj., *schilavatoriu*,-a, part. sup. subst., *schilavatu*, s. f., *schilavatura*; — in legatura cu aceste-a occorre in Dictionariulu de Buda : s. adj., *chilu*,-a = *homunculus*, *homo nauci*, *homo nihili*, *homo abjectus*; apoi *chilavu*,-a, adj., *mutilus*, *uancus*, *claudus*; si v., *chilavire*,-escu, *mutillare*, part. *chilavitu*, subst. f., *chilavitura*.

SCHIDOLARE si *schilodare*, *schidolire* si *schilodire*, *schidolatoriu*, *schidolatu*, *schidolatura*; *schilaire*, *schilaitoriu*, *schilaitu*, *schilaitura*; *schilalaire*, *schilalaitoriu*, *schilalaitu*, *schilalaitura*, *schilalaiu*, *schilavare* si *schilavire*, *schilavatoriu*, *schilavatu*, *schilavatura*, *schilavu*, *schilavia*, etc.; vedi *schidolu*,-a,

SCHIMA, *schimaticu*, *schimatismu*, *schimbare*, *schimbaria*, *schimbaciosu*, *schimbaciune*, *schimbatoriu*, *schimbatu*, *schimbatura*, *schimbu*, *schimnicece*, *schimnicecu*, *schimnicia*, *schimnicismu*,

schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura, schimosire, schimositoriu, schimositu, schimositura, — parte d'in aceste covente su pure romanesce, precum cele de la *schimbare* pëno la *schimbu*; parte su de origine grăca, romanisate cu mai multu sau mai pučinu succesu, dupo tempulu in care s'au introdusu, precumu : *schima, schimaticu, schimatismu, schimnicesce, schimnicescu, schimnicia, schimnicismu, schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura, schimosire, schimositoriu, schimositu, schimositura*, cari se potu vedé in Dictionariu cu formele corecte : *schema, schematicu, schematismu, schemnicesce, schemnicescu, schemnicia, schimnicismu, schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura; schemonire, schemonitoriu, schemonitu, schemonitura*; — câtu pentru *schimbu, schimbare*, si derivatele selle, observa co s'au nascutu d'in *scambiu, scambiare*, cu trecerea vocalei *i* in prim'a syllaba si cu obscurarea syllabei *âmă* : *sciâmbu, sciâmbare*, unde pentru impedacarea sibilationei se intercală *h* : *schîambu, schîambare*; (compara in respectulu permutationei : *caglu=caghiu = chiagu, cingla = cinghia = chinga*); vedi in Dictionariu *scâmbiu, scambiare*, cu derivatele selle; — unii grammatici au propusu a se scrie : *scaimbu, scaimbare*, etc., noi credemu co se pote scrie : *scâmbu, scâmbare*, etc. fora lesiune de puritatea limbei.

SCHINARE, s. f., se dice pre a locure prin massele poporului in locu de : *spinare*, ce vedi in Dictionariu cu tote affinile selle.

SCHINGUIRE, -escu, v. *torquere*, *cruciare*, *exeraciare*, *tortare*; a *torturá*, *tormentá*, *cruciá*, *escruciá*, *vessá*; — adj. *schingiuitoriu*, -a, part. sup. subst. *schingiuitu*; s. f., *schingiuitura*, s. m., *schingiu*, — vocalea initiale fiindu obscura se scrie de unii *schinguire*, etc., de altii *scinguire*, (totu cu *c duru*), etc.; póte co ar fi mai bene a se scrie *scânguire*, etc.

SCHINTA, (cu *i* obscuru, adeco : *schin-*

ta, dupo altii *scînta*, [cu *c duru*], sau *scânta*), s. f., scurtatu d'in *soantelia*, dupo Dictionariulu de *Buda* : *scutilla, gutta, hilum, paululum, modicum*; unu picu, pucinu, pucinellu; — *schintee, schintee, schintea*, reu scrise in locu de : *scanteia=scantelia* sau *scintelia, scanteia=scanteliare* sau *scinteliare scanteiu* = *scanteliutia* sau *scinteliutia*; — vedi in Dictionariu : *scânta, scântea = scantelia, soantelia = scanteliare, scantilla*, etc., vedi apoi : *scînta scintelia, scinteliare, scintilla*, etc.

SCHINU, s. m., se dice pre a locure prin massele poporului in locu de *spinu*; — vedi *spina* si *spinu* in Dictionariu.

SCHIPTRU, pl.-e, reu pronuntiatu si reu scrissu in locu de *sceptru*; — vedi *sceptru* in Dictionariu.

SCHIRBA, *schirbire, schirbitoriu, schirbitu, schirbitura, schirbosu, schirbesta, schirbu, schirbia*, etc.; vedi *scârba, scarbire*, etc., in Glossariu.

SCHIRCIONU, *scârciumu, schirciumu*, (cu *i* obscuru d'in syllab'a initiale), dupo altii : *scrñcionu, scrñciunu, scrñciumu*, si *scrñciovu*, pl.-e, instrumentu de leganatu, compusu d'in lemne si d'in funi.

SCHIRNA, *schirnavu, schirnavia, schirnavire, schirnavitoriu, schirnavitu*, etc.; vedi articulu de mai susu : *scârna, scarnavu*, etc.

SCHIBOSU, s. m., (σχιρρός), *oleus, cancer*; unulu d'in morbiu celli mai corroditori de carnea omului, care póte duce la *canceru* sau *cancru*; pronunti'a coventulu *schirosu* e imitata dupo Greiloru moderni si form'a scalciata dupo dens'a in modu orribile; vedi form'a corecta in Dictionariu : *scirruhu*, cu derivatele : *scirrhoma, scirrhose, scirrhosu*, si cu compositele : *scirrhocele*, etc.

SCHIRSNIRE, (cu *i* obscuru in syllab'a initiale, si cu *s* aspru sibilante), *escu*, v. in locu de *scârsnire*, — assemine si derivatele : *schirsnitoriu*, in locu de *scârsnitoriu, schirsnitu* in locu de *scârsnitu, schirsnitura* in locu de *scârsnitura*; vedi *scârsnire* in Glossariu.

SCHIRTIRE, (cu *i* obscuru in syllab'a initiale), -escu, v. in locu de *scâr-*

ture; vedi *scărtiire* in Glossariu, vedi si *cărtiire*.

SCHITACIA, s. f., statu, intelligentia, scientia de *schitace*; *schitace* (pre a locure *schitaci*,-a), adj. s., *vivax*, *vigens*, *vegetus*, *viduus*, *alacer*, *hilaris*, *laetus*, *jocosus*; *perspicax*; *vivus*, *vivace*, *vigente*, *vegetu*, *viduu*, *alacre*, *ilaru*, *jocosu*, *perspicace*, *perceptoriu*.

SCHITIA, s. f., (it. *schizzo*, isp. *esquicio*, fr. *esquisse*, d'in *schedin*, gr. *σχῆδιος*), *levis rei adumbratio*; *adumbratione usiora* a unui *lucru*, *desemnu rapidu* si *numai* a liniile *principali*; — de aci v., *schitiare*, (σχῆδιάζειν, it. *schizzare*, fr. *esquisser*), a *adumbră usioru*, a *desemnă rapide* si *numai* cu liniile *principali*; — adj. s., *schitiatoriu*,-a, part. sup., *schitiatu*,-a, s. f., *schitiatura*, s. m., *schitiu*.

SCHITU, pl.-uri, *asceterium*, *monasterium*, *monasteriolum*, *coenobium*, *coenobiolum*; *asceteriu*, *monasteriu*, *monasteriolu*, *cenobiu* sau *cenobiolu*, mai *allessu retrassu* si *isolatu*, in care *oménnii* *retrassi* d'in *vallurile lumii* se *esser-eita* in *pietate*, *abstinentia* si *alte virtuti* *crestinesci*; — *coventulu schitu* e *reu formatu* dupo gr. *byzantinu*: ἀσκητήριον = *exerciter*, care e *subst. personale*, nu *reale*, si *numai* prin una *confusione* de *idee* a *potutu trece* la *insemnarea locului* sau a *casei unde petrecu* si se *es-ser-eita* in *virtute assemine persone*; — vedi in *Dictionariu* *formele* *celle* *correc-te*: *ascete*, *asceteriu*, *asceticu*, *ascetismu*, *ascetu*, etc.

SCIRBA, (cu *i* *obscuru*, *scirba*), *scir-bire*, *scirbitoriu*, *scirbitu*, *scirbitura*, *scirbia*, *scirbosu*, *scirbu*, etc.; vedi art. *scărba* in *Glossariu*.

SCIRCIUMU, (cu *i* *obscuru*, *scirciu-mu*), pl.-e si -uri; vedi art. *schircionu*, in *Glossariu*.

SCLIFA, (cu *s* *initiale aspru sibilan-te*), s. f., dupo *Dictionariulu de Buda*: *scida*, german. ein schelt, *despicatura* (de *lemn*); — v. *sclcfare*,-ediu, dupo *Diction. de Buda*: *findere*, *diffundere*, germ. spalten, a *despică*; part. sup. *sclcfatu*, *despicatu*; — *barbarismu neconno-scutu* d'in *cóce de Carpati*.

SCLEPTIU, (cu *s* *initiale aspru sibi-lante*), pl.-e, si -uri, dupo *Dictionariulu de Buda*: *oestrus*, germ. die bräme, *strechia*; — *barbarismu neconnoscutu* *Româniloru d'in cóce de Carpati*.

SCLIMPUSIU, s. m., *uncinus*, *fibula lignea*; *fibla de lemn* cu care se *figu* pre *fune lintiele spellate* ca se nu le *iee ventulu*; germ. der wäschhaken.

SCLIPIRE,-escu, v., *lucere*, *fulgere*, *micare*; a *luci*, *fulge*, *mică*; — *derivate* *sclipitosu*,-a, adj., *lucens*, *micans*, *fel-gidus*; care are *calitatea* de a *sclipi*, *ful-gidu*; *sclipitoriu*,-a, in *sensu* mai *multu activu*; — *sclipela*, s. f., *forma spuria* d'in *radecina barbara*, *fulger*, *fulgore*.

SCLIPETIU, s. m., una *plants*, *tor-mentilla ereita*, *Linn.* germ. blutwurz, ruhrwurz, hellwurz, dupo *Barcianu* si *felgwarsenkraut*.

SCLISSA, s. f., ca si *clissa*, dupo *Dict. de Buda*: *lardum*, *laridum*; *lardu*, *carne grassa de porcu*, *suillina*.

SCLIVISSIRE,-escu, v., *levigare*, *pe-lire*, *limare*; a *poli*, a *dă unu lustru* la *metale* si la *alte materie*, a *limă*; *der-ivate*: *sclivissitoriu*,-a, adj. s., *polito-riu*, *limatoriu*, *lustruitoriu*; de aci si *subst. f. reale*: *sclivissitoria* sau *sclivis-sifore*; — *sclivissitu*, part. sup. *subst.*; *sclivissitura*, s. f.; — in *se* *sclivissela* s. f., e *forma spuria* d'in *radecina barbara*, *politura*, *politie*, *politura*; (compara gr. σκληρίον).

SCOBALTIRE,-escu, v., dupo *Dic-tionariulu de Buda*: *calcitrare*, *labi*, *lapsare*; a *lunecă*, a *cadé lunecandu*.

SCOBERDARE, v., a *curbă*, a *arcuă*, a *lucră ceva* in *forma de arcu*, dupo *Bar-cianu* germ. bogenförmig ausarbeiten, krümmen; de aci si part. adj. *scoberdatu*.

SCOBORIRE,-escu, v., *scoborisiu*, s. m.; vedi *coborire*, *coborisiu*, etc., in *Glossariu*.

SCOCIOBIRE,-escu, v., 1, *dissipare*; a *arruncă* in *derept'a* si in *stang'a*; 2, *scabere*, *raspari*, *proruere*; a *rimă*, *scóte afara* cu *rostrulu*, *cumu* *facu gallinele* si *porcii*; fig. a *scrutá*, a *perscrutá*; — *derivate*: *scocioritoriu*,-a, adj. s.; *scocioritu*, part. sup. *subst.*; *scocioritura*, s. f.

SCODOLIRE, *scodorire*, si *scodormolire*, -escu, v., dupo Dictionariulu de Buda, synonyme cu *scociorire*; vedi déro acellu verbu cu tóte derivatele selle.

SCONTARE, *scontatorius*, *scontatu*, *scontu*; vedi in Dictionariu : *scomputare*, *scomputatu*, *scomputu*.

SCOPIRE, -escu, v., castrare; a castrá; derivate : *scopitoriu*, -a, adj. s., castrator, castratoriu; *scopitu*, part. sup. subst., castratus, castratu; — se pare a fi in affinitate cu *scobire*, si póte chiaru cu *sculpire*.

SCORBELLIRE, -escu, v., dupo Dictionariulu de Buda : rimare, ruere, scabere, si ca essemplu : *a scorbelli cu degutulu in nasu*; — n'amu auditu verbulu neci una data.

SCORMONIRE, -escu, v.; vedi *scurmare* in Dictionariu impreuna cu derivatele selle.

SCORNACE, si *scornaciu*, -a, adj., dupo Dictionariulu de Buda : vigil, vigilans, medico somno indulgens; — nóne nu ni e conosciutu coventulu.

SCOVARDA sau *scovérda*, s. f., plur. *scoverdi*; placenta suptire.

SCOVERDARE, v., *scoverdatu*, part., a se infá ca una *scovérda*, a se strambá; — compara si *scoberdare*, *scoberdatu*.

SCOVERSIRE, -escu, v., in locu de *coversire*, vedi acestu verbu in Glossariu.

SCRAMBITIA, s. f., clupea harengus, alec, halec, halex; arenga, specia de pesce bonu de mancatu.

SCRASNIRE, (cu s aspru sibilante), -escu, v., vedi *scarsnire* in Glossariu.

SCRINTE, s. f., *syringa* vulgaris, Linn. una arbustu, *mellinu*, dupo Dictionariulu de Buda.

SCRINTEIA sau *scrintelia*, (cu l molliu), s. f., una planta, dupo *Barcianu* germ. das silberkrant, der gänserich, das fingerkrant.

SCRINTELA, s. f., forma spuria in locu de *scrintitura*, laxatlo, laxatura; lussatura, dislocatione; — verbulu *scrintire* cu tóte derivatele selle : *scrintitoriu*, *scrintilóre*, *scrintitu*, *scrintitura*, inco nu da tóta securanti'a de puritate româna, si remâne a fi suppusu discussionei venitória.

SCRIVIRE, -escu, v., lamentari, (it. *agnolare*); a plânge, a se vaietá, a lamentá; — derivate : *scritorius*, adj. s., *scritu*, part. sup., *scritura*, s. f., alta forma mai urrita e *scrivela*, déro pucinu usitata.

SCROBÉLA, s. f., *amylum*, (it. *amido*, fr. *amidon*, isp. *almidon*); flore de farina viscosa estrassa d'in grânu, cu care se servescu spellatoressele spre a dá lintieloru unu gradu de rigiditate : *scrobela alba*, *scrobela albastra*; — acésta forma spuria provine d'in verbulu : *scrobire*, -escu, *amyle* solidare, a intárf lintiele cu amylu; — *scrobitoriu*, -a, adj. s., *scrobita*, part. sup., *scrobitura*, s. f.

SCRUBU, s. m., germ. *schraube*, *cechlea*, *cochlia*, vite; vedi si *sirofu*, *sirupu* si *siurupu*.

SCUMPU, -a, adj., a) *carus*, *pretiosus*, *magni pretii*; *pretiosu*, de mare pretiu; b) *avarus*, *avaru*; — derivate : *scumpete*, si *scumpetate*, s. f., *caritas*, *annonae caritas*; tempu candu lucrurile su *scumbe*, mai allesu candu buccatele su *scumpe*, *scumpete de buccate*; — *scumpenia*, s. f., forma spuria in locu de *avaritia*; — *scumpia*, s. f., a) *syringa* vulgaris, Linn., vedi mai susu *scrinte*; b) *rhus carlaria*, germ. *gärberbaum*, *färberbaum*, *essigbaum*, *sumach*; -v. *scumpire*, -escu, a) activu, pretium augere, a redicá, a inaltá, a marí pretiulu; b) refl. a se *scumpi*, pretiam crescere, a se redicá pretiulu, a se face mai *scumpu*; c) refl. a se *scumpi*, nimio lucre inhiare, a volí a castigá multu la vendiare sau la comperare, a fi *avaru*; — unu derivatu extraordinariu e : *scumpetu*, pl. *scumpeturi*, lucruri *scumpe* = *pretiose*; — adiectivulu *scumpu*, de sí de origine dubia, nu se pare rebelle limbei române; oppositulu lui e *evtinu*, ce vedi in Dictionariu.

SCULLARE, v., *scullatu*, part., vedi *scollare*, *scollatu*, in Dictionariu.

SCUNDU, -a, adj., *humilis*, (*bassus*); bassu, micu de statura; — straformatu sau d'in *surtu*, sau d'in *κρυός* cu pronuntiationea gréca moderna.

SCUTELA, s. f., forma spuria d'in verbulu *scutire* de la subst. *scutu*, in

locu de *scutitura*; — *scutelnicu*, s. m., care e *scutitu* = *esemptu* de contribuție cōtra statu; de aci : *scutelnicia*, calitate de *scutitu*, forme essite d'in usu.

SDERU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., unu micu animale patrupede selbatecu, *martura*, martes, mustella foina, Linn. (fr. *foaine*, it. *martora*, germ. *marder*).

SDRANCANIRE, -*escu*, v., crepere, crepitare, strepere, strepitare; a strepită, a face unu sunitu disgratiu; — *sdrancanitu*, part. sup. subst.; *sdrancanitura*, s. f., streptas, crepitus, actione si effectu de *sdrancanire*.

SDRANTIA si *sdréntia*, s. f., lacinia; lacinia, ruptura, peticu ruptu de pandia, de pannura, etc.; — derivate : *sdrantiosu* si *sdrantiuros*, -a, adj., lacer, laceru, laciniosu, ruptu; *sdrantiuire*, -*escu*, v., lacerare, dilacerare, a laceră, a rupe, a face lacinie; *sdrantiuitu*, -a, part., laceratus, laceratu, ruptu.

SDRAVENU, -a, adj., incolumis, integer, sanus, firmus, fortis, robustus, praestans; integru, sanetosu, valente, robustu, prestante; derivate : *sdravenire*, -*escu*, v., a face sanetosu, a insanetosiă, refl. a se insanetosiă; *sdravenitu*, -a, part. insanetosiatu; compositu : *nesdravenu*, -a, supernaturale, fatun; — radice slovenica.

SDRELIRE, -*escu*, v., dupo *Barcianu* germ. *streifen*, *zerdrücken*, die blumen abbrechen, abpflücken, aufritzen, schrammen.

SDRÉNTIA, s. f., vedi *sdrantia*.

SDROBIRE, -*escu*, v., terere, conterere, contundere, quassare, conquassare, frangere; a frange, a sfermă, a preface in buccatelle; derivate : *sdrobitoriu*, -*tória*, sfermatoriu; *sdrobitu*, -a, adj. part. sfermatu; *sdrobitura*, s. f., actione si effectu de *sdrobire*, sfermatura; — *sdrobu*, s. m., (care se pare a fi radicea verbului), fragmentum, fragmentu, frustu; ruptu, ruptura; — radice barbara, pare a fi affine cu *darabu*, ce vedi in Glossariu.

SDROIA, s. f., caterna; vedi *dróia* in Glossariu.

SDRUHAIRE si *sdruhanire*, -*escu*, v., quaterere, snocutere, agitare, exagitare, a scutură, a sdruncină, (cu care se pare

a stă in legatura etymologica); derivate : *sdruhastoriu* si *sdruhanitoriu*, -*tória*, adj. s., *sdruhaitu* si *sdruhanitu*, -a, part. *sdruhaitura* si *sdruhanitura*, actione si effectu de *sdruhanire*, quassatio, succussio, agitatio, sdruncinatura.

SEBORU, s. m., vedi *soboru* cu tôte derivatele selle.

SECASTRU, s. m., dupo Dict. de Buda : cumuru de fenu oblungu, cumulus foeni oblongus, germ. eine längliche heutrieleste.

SECHASTRU si *sichastru*, mai bene *sychastru* sau *esychnastru*, (d'in *ήσυχάσθαι* = quiescere), solitariu, eremitu, anachoretu, ascetu, eremita, anacherata, ascetes; derivate : *sechastria* si *sichastria*, mai bene *sychastria* sau *esychnastria*, s. f., vita anachoretica vel solitaria, viétia solitaria sau *sychastrica*; *sychastricu*, -a, adj., solitarius, eremiticus, solitariu sau eremiticu; *sychastrice*, adv., more eremitaram, in modu eremiticu; *sychastrescu*, -a, adj., eremiticu; *sychastresce*, adv., eremitice; *sychastrire*, -*escu*, v., vitam eremiticam ducere, a duce viétia *sychastrica*, a fi *sychastru*.

SECICA, (pronuntia *sectica*), s. f., dupo Dict. de Buda : nutretiu meruntu taliatu, pabulum sectum, germ. der hockerling, das häcksel.

SEICA, *siéica* si *siáica*, s. f., luntre, lintre, scapha, cymba; derivatu : *seicariu*, *siéicariu* si *siáicariu*, s. m., luntrariu care duce cu luntrea, si care face luntre; — radicea se pare a fi turcésca.

SECUTIA, (cu *s* aspru sibilante, *secutia*, ha chiaru *jecutia*, si *jucutia*), s. f., corruptu d'in lat. *exsecutio*, *essecutione*; derivate : *secutire*, -*escu*, v., exsequi, a essecută; *secutiu*, s. m., exsecuter, essecutoriu; vedi formele calle bone in Dictionariu : *essecere*, *essecutare*, *essecutione*, *essecutoriu*.

SEIMENU, s. m., militariu mercenariu, soldatu, voluntariu strainu : *seimenii* erau militari condussi cu *mercede* d'intre straini; *elli* facura bone servitii terrei, inse mai in urma devenira addeverati pretoriani, si d'in acésta cauza se desfientiara.

SEIMU, s. m., adunare generale la Poloni; coventulu figurédia in cronicale nôstre, inse de multu s'a datu uitarii.

SEINU, -a, adj., glaucus; cenusiu, se dice despre pèru: *peru seinu, callu seinu*.

SEMTIRE si *sintire*, v., sentire; vedi *sentire* in Dictionariu cu tôte derivatele selle.

SEPELLIRE, (cu *s* aspru sibilante, *șepellire*), -escu, v., dupo Dict. de Buda: supplantare verba palato; a pronuntiâ passerescu, germ. *lispelad aussprechen*.

SEPETU, s. m., cista, arca; cista, arca; derivate: *sepetella*, cistula, cistella, cistellula, cistella; *sepetariu*, s. m., care face si vende *sepete*, arcularius, arculariu, cistellariu.

SERACU, *seracia*, *seracime*, *seracire*, *seracutiu*, *serantocu*, *seracescu*, *seracesce*; vedi *saracesce* etc. in Glossariu.

SERAIU sau *seraliu*, s. m., (fr. *sérail*), palatiulu sultanului;—de origine turcésca.

SERASCHIERIU, s. m., generariu turcescu; derivatu: *serascheria*, officiulu *seraschieriului*.

SERBETU, (cu *s* aspru sibilante, *șerbetu* sau *sierbetu*), s. m., una specia de lemonata turcésca; originea coventului se pare a fi arabica;—derivatu: *șerbegiu*, s. m., care face si vende *șerbetu*.

SERDARIU, s. m., (capitaneus), dux, capitani in armat'a turcésca; derivatu: *serdavaresa*, muliere a *serdariului*;—pre tempulu regimului fanarioticu coventulu se introdusese in Romani'a ca titlu nobilitariu, acumu s'a datu uitarii;—originea lui se pare a fi persica.

SERGEANTE, s. m., (fr. *sergent*; it. *sergente*, isp. *sargento* si *sergente*), derivatu, d'in *serviente*, prin *sergiente* adjunse *sergente*, servitoriu publicu, p. e. la justitia; apoi gradu militariu: decurione, *sergente-maiore* = decurione maiore.

SERGU, s. m., in compositionea: de *sergu*, cito, continue; derivate: *serguire*, -escu, v. refl., studere, nlti, conari, operam dare; a se adoperá, a lucrá cu diligentia; *serguentia*, s. f., studium, conatus, opera, industria, diligentia, sedulitas; diligentia, adoperatione, zelu,

studiu; *serguentiosu*, -a, adj., diligens, industrius, sedulus, gnavus, studiosus; diligente, industriosus, studiosus, adoperativu; *serguitoriu*, -tória, adj. s., synonymu cu *serguentiosu*, cu mica differentia, co *serguentiosu* se refere mai multu la calitatea, éro *serguitoriu* la activitatea espressa prin *serguentia*;—*serguêla*, s. f., unu barbarismu, si mai mare, synonymu cu *serguentia*, inse pucinu usitatu.

SÉRLA, (cu *s* aspru sibilante, *șérla*), s. f., unu câne macru, unu câne care lătra continuu;—s'ar poté facile ca *șérla* se fia unu deminutivu d'in *sérra*, instrumentu care scârta continuu.

SERLAIU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., dupo Dict. de Buda: *salvia sclarea*, germ. *scharlachkraut*, specia de érbă

SERLATANU, -a, (cu *s* aspru sibilante, *șérlatanu*, scrissu si: *scarlatanu*), adj. s., (fr. *charlatan*, it. *ciarlatano*); medicu insellatoriu, insellatoriu in genere; derivate: *șérlatanaria*, sau *scarlatanaria*, s. f., (fr. *charlatanerie*, it. *ciarlataneria*), professione de *scarlatanu*, fapta de *scarlatanu*, portare de *scarlatanu*, insellatoria; *șérlatanescu*, sau *scarlatanescu*, -a, adj., (fr. *charlatanesque*), relativu la *scarlatanu*; *șérlatanismu*, sau *scarlatanismu*, s. m., (fr. *charlatanisme*, it. *ciarlatanismo*), professione de *scarlatanu*, lucrare *scarlatanésca*.

SERMANU, -a, adj., miser, miserandus, pauper; *sermania*, s. f., miseria, paupertas; vedi *sarmania* in Glossariu.

SESONU, s. m., reu formatu d'in fr. *saison*, (it. *stagione*), anni tempus; tempulu annului, unulu d'in celle patru tempuri alle annului: primavéra, véra, tómnă, iérna. Form'a *sesonu*, ca si *resonu*, e incompatibile cu limb'a româna. Déco s'ar sentí necessitatea de a se introduce, n'ar poté figurá de câtu sub form'a *statione*, dupo it. *stagione*, isp. *estacion*, port. *estação*, — de si fr. *saison* s'ar paré co mēna la form'a *satione*.

SEVERSIRE, *seversitoriu*, *seversitu*; vedi *șfirsire*, *șfirsitoriu*, *șfirsitu*.

SFADA, s. f., rixa, jurgium, litigium. contentio, altercatio; cërta, disputa, li-

tigiu, altercatione; derivate : *sfadire*, -escu, v. refl., a se *sfadi*, rixari, jurgari, altercari, contendere, litigare; a se certă, a se dispută, a se altercă; *sfaditosu*, -a, adj., rixosus, jurgiosus, litigiosus, contentiosus, certatoriu, litigiosu, contentiosu; alta forma si mai barbara e : *sfadnicu*, -a, synonymu cu *sfaditosu*, inse pucinu usitatu. Radicea acestui coventu se pare a jacé ascunsa sub germ. *fehde* = cërta, disputa, ostilitate, bataia, bellu.

SFANTIU, s. m., d'in germ. *swanslger* = vicenariu, nummu de argentu de 20 cruciari austriaci, in valóre de unu denariu republicanu romanu, de care intră 84 in una libra romana, — moneta acumu essita d'in cursu; — derivate : *sfantiuire*, -escu, v., a luă de la cineva moneta prin abusu, a prevarică; *sfantiuitoriu*, -tória, prevaricatoriu; *sfantiuitu*, -a, part. sup. in sensulu verbului.

SFANTU sau *svântu*, -a, adj. s., sanctus; sântu sau sanctu; vedi si *sfintu* cu tóte derivatele lui.

SFARA, s. f., rumor, fragor, elamor, vociferatio, fremitus, strepitus, mugitus, ragitus, ejulatus, murmur, susurrus, querela, questus; vapor, evaporatione, nidor, fervor; aqua bullans, fons bullis stellans; sordes; rumore, fragore, elamore, vociferatione, fremitu, strepitu, mugitu, rugitu, urlatu, scommotu, murmuru, susurru, plansetu, vaietu; vapore, evaporatione, nidore, odore a culinei, fumu grassu, ferbore; apa bullante, fonte stellante de bulle; sorde, scalore, putore : *sfara mare a essitu prin térra de nomele unni omu neconnoscutu*; — derivate : *sfarare*, v., clamare, clamitare, strepere, fremere, fragorem edere, percrebescere, murmurare, susurrare, magire, ejulare, queri, conqueri, fervere, effervescere, bullire, ebullire, undatim scattire, bullare, undare, redundare; a clamá, clamitá, strigá, sberá, strepe, freme, murmurá, susurrá, mugí, urlá, a se plange, se bocí; ferbe, bullí, se inflá prin ferbere, a bullá, undá, redundá; — adj. s., *sfaratoriu*, -a, part. sup., *sfaratu*, s. f., *sfaratura*; — unu secundu verbu are form'a : *sfaraire*, -escu, de unde adj.

s., *sfaratoriu*, -a, part. sup. subst., *sfaraitu*, s. f., *sfaraitura*, cu sensu forte apropiatu de allu formei precedente; — D. *Miklosich* cërca se reduca coventulu *sfara* la v. slavicu *skvara* = nidor; noi ne permittemu a lu intrebá, co pentru ce nu compara gr. *σπάρατος* = frager si senitas, care e de certu unu derivatu, si presupune una radiçe : *σπάρα*, care e chiaru coventulu nostru in cestione.

SFARLA, s. f., dupo *Barcianu* germ. der *sips*, fr. *chiquenande*; derivatu : *sfarlédia*, s. f., *brummkreisel*, *klapper*, *drehrädchen*, cartiaitóre.

SFARLIRE, -escu, v., a se întorçe impergiuru intr'unu petioru, (fr. *pirometter*); derivate : *sfarlitoriu*, -tória, adj. s., care se întorçe impergiuru, s. f., *sfarlitória* sau *sfarlitóre*, specia de fusu cu róta, cu care se jóca copillii, (fr. *piquette*); *sfarlitóre de ventu*, (fr. *girouette*).

SFARLÓGA, s. f., dupo Dict. de Buda: pelle vechia argassita, *pellis antiqua*, et detrita.

SFARMARE, v., vedi *sfermare* si derivatele selle in Dictionariu.

SFARNARIU, s. m., negotiatoriu miseru, negotiatoriu de bassa conditione, care vende merci ordinarie si de micu pretiu, care ámbia cu mercea d'in casa in casa; derivate : *sfarnaréssa*, mulierea *sfarnariului*; *sfarnarive*, -escu, a face negociu cu merci ordinarie si de micu pretiu; *sfarnaritu*, part. sup. subst.

SFATU sau *svatu*, s. m., consilium; consiliu; derivate : *sfatuire* sau *svatuire*, -escu, v., consilium dare, a dá consiliu, a consiliá; refl. a se *svatut*, consulere, consultare, deliberare; a se consultá, a deliberá; *sfatuitoriu* sau *svatuitoriu*, -tória, adj. s., consiliator, auctor; consiliatoriu; *sfatuitu* sau *svatuitu*, -a, adj., consiliatu; — *sfatosu*, -a, adj., schelus, care se crede co are multa mente, co scie multe; arrogante, care se amnestica in tote consiliiele. Radicea latina *suadere*, de unde *suasum*, sta asiá de aprópe de *svatu*, in cátu ar poté se face pre cineva se créda co acestu d'in urma províne de la acellu-a (*suasu*); inse occorre si slav. *soviétu*.

SFECLA sau *svecla*, s. f., beta, 1. *svecla rosia*, beta rubra, beta vulgaris, (fr. betterave); 2. *svecla alba*, beta alba, (fr. poirée, porrée, bette); planta cu radecina gróssa bona de mancatu, care sémína cu napii.

SFECLIRE, -escu, v., 1. errare, a errá; 2. *erubescere*, a inrosí, dupo *Barcianu* germ. *erröthen*, *schamroth werden*, part. *sfeclitu*, -a; — radice incerta.

SFERSIRE, *sfersitu*; vedi *sfirsire* *sfirsitu*.

SFERTICARE, v., lacerare, dilacerare, rumpere, discindere, conscindere, discerpere; a lacerá, a dilacerá, a taliá in bucatelle, part. *sferticatu*, -a, lacer, laceratus, dilaceratus, laceratu, dilaceratu, taliatu in bucatelle; — form'a se parte romanésca, inse originea e incerta.

SFERTU, s. m., desfiguratú dupo slav. *čvertŭ*, quarta pars, quadrans; cartu, cadrante, patrariu.

SFESNICU, (cu *s* înainte de *n* aspru sibilante, *sfeŋnicu*), pl. -e, candelabrum, *lychnchus*; candelariu, luminariu; de la slav. *světnicŭ* derivatu din *světŭ* = lumina, si lume.

SFESTANIA, (cu *s* înainte de *t* aspru sibilante), s. f., aquae benedictie; benedicerea apei; — dupo slav. *svjašténie* = sanctificatie; — barbarismu orribile.

SFETIRE, (cu *t* duru), -escu, v., 1. revelare, manifestare, patefacere, aperire indicare; a revelá, a descoperi, a arretá; 2. sub form'a refl. impers. *mi se sfetesce*, succedere, bene cedere, a essí bene; — radice slavica dupo tóta probabilitatea.

SFETNICU sau *svetnicu*, s. m., consiliarius, consiliariu; — derivatu de la *sfatu*, cu forma cu totulu slavica; inse deplenu anticatu: *avemu consiliari*, nu mai *avemu sfetnici*.

SFIALA, s. f., verecundia; verecundia; — cu forma spuria derivatu de la verbul *sfira*.

SFIIRE, -escu, v. refl. vereri, verecundari; a, nu avé destulla cotediantia, a nu cotediá; derivate: *sfitiene*, s. f., verecundia, verecundia; *sfitosu*, -a, adj., verecundus, verecundu; — s'ar paré a fi in relatione cu *sfidare* = fr. se défier, noi inse nu cotediámu a afirmá.

SFILCU (cu i obscuru, *sfilcu*), s. m., papila mammillaris, papill'a titiei.

SFINTU, -a, (in sing. cu i obscuru, *sfintu*, in pl. cu i claru, *sfinti*), adj. s., corruptu, prin influentia slavica, d'in *sáncŭtu*, ce vedi in Dictionariu; derivate: *sfintia* s. f., in locu de *sanctia* = *sanctitate*, ce vedi in Dictionariu; *sfintienia*, s. f., in locu de *sanctitate*, si de *sanctificatione*; *sfintire*, -escu, v., in locu de *sanctire* = *sanctificare*, *sacrare*, *consecrare*, ce vedi in Dictionariu; *sfintitu*, -a, adj. part., in locu de *sanctitu* = *sanctificatu*, *sacratu*, *consecratu*, ce vedi in Dictionariu; — *sfintesce*, impers. despre *sóre*: *sfintesce sórele*, a *sfintitu sórele*, appune sórele, a appusúsórele, — are alta radecina, adeco *svanire*, *svanitire*, contrassu *svántire*, si in fine *svintire*.

SFIRIDA si *firida*, s. f., fenestra simulata; fenestra órba.

SFIRSIRE, -escu, v., finire, terminare, absolvere; consumere; consummare; a finí a terminá, a absólve; a consume; a consummá; derivatu: *sfirsitoriu*, -toria, adj. s., finiens, finiter, absolvens, finitoriu; *sfirsitu*, -a, part. finitus, terminatus, absolutus; consumptus; consummatus; *sfirsitu*, s. m., finis, terminus, exitus, extremum; fine, finitu, terminu, essitu, capetu; — barbarismulu acestu-a se póte correege pretotindine cu classiculu *finire*, *finitu*, care are tóte semnificationilé acellui-a.

SFITA, s. f. (σφικτόριον), vestimentu superiore cu care se investu sacerdotii la lituigia, feloniu, (φαλόνιον).

SFORAIRE, -escu, v., si cu forme simple, stertere; a sterte, a sufflá cu sunetu prin nasu; derivate: *sforaitoriu*, -tória adj. s., stertens, care *sforaie*, care sterte; *sforaitu*, part. sup. subst.; *sforaitura*, s. f., actione si effectu de *sforaie*; *sforaiela* e forma spuria, in locu de *sforaitura*.

SFRANCIU, (pronuntia *sfrantiu*), s. m., lues venerea, morbus galliens; morbu veneriu, nomitu asiá de la *Francia*, fiendu co se credea co acellu morbu s'ar fi communicatu prin *franci* sau *francesi*; derivate: *sfranciosu* sau *sfrenciosu*, -a, adj., lue venera infectas, infec-

tatu de morbu veneriu; *sfrancire* sau *sfrencire*,-*escu*, v., lue veneria inficere, a infectá cu morbu veneriu; *sfrancitu*, sau *sfrencitu*,-*a*, adj. part., lue veneria infectus, infectatu de morbu veneriu.

SFREDELLU, pl.-e, terebra si terebrum; terebra, terebru, instrumentu de ferru cu care se facu gaure in lemnu sau in metalle, gauritoriu, foratoriu; (compara it. verrina, sic. verruggiu, fr. vrille, probabile din lat. *veru*, la Plautu *veruina*); derivate : *sfredellasiu*, s. m., diminutivu ridiculu din *sfredellu*; *sfredellire*,-*escu*, v., terebrare, perforare, a terebrá, a perforá, a gaurí cu *sfredellulu*; *sfredellitoriu*,-*tória*, adj. s., terebrans, perforans, care gauresce cu *sfredellulu*; *sfredellitu*, part. sup. subst.; *sfredellitura*, s. f., terebramen, terebratus, terebratio, actione si effectu de *sfredellire*, terebratione, terebratura, perforatione, perforatura.

SGAIRE,-*escu*, v., refl. cum stupore intueri; a se uitá cu mirare, a deschide ochii tare; derivate : *sgaitoriu*,-*tória*, adj. s., care se *sguiesce*; *sgaitu*, part. sup. subst.; *sgaitura*, s. f., actione si effectu de *sgaire*.

SGARCIRE,-*escu*, v., contrahere, corrugare; a contrage, a stringe, a corrugá; refl. *a se sgarcí*, contrahi, corrugari, a se contrage, a se stringe, a se corrugá; derivate : *sgarcitu*,-*a*, adj. part., contractus, corrugatus, contrassu, strinsu, corrugatu; figuratu : *avarus*, *avaru*; *sgarcitura*, s. f., contractio, corrugatio, contractione, corrugatione; *sgarciu*, s. m., (care a datu nascere la *tóte* celle precedenti), 1. *spasmus*, convulsio, *spasmu*, convulsione, *carceiu*; 2. *cartilago*, cartilagine; — pentru starea de *sgarcitu*=*avaru*, s'a formatu unu monstru de substantivu abstratu : *sgarcenia* = *avaretia*, care nu e de sufferitu in pur'a limba româna, si care se póte corree prin *sgarcitate*, mai bene inse prin *avaretia*.

SGATIAIRE, sau *sgatieire*,-*escu*, (si cu forme simple : *sgatieiu*, *sgatiei*, *sgatieie*, *sgatieimu*, *sgatieiti*, *sgatieu*), v., (exentere), agitare, exagitare; a scuturá, a essagitá; derivate : *sgatieitoriu*,-

tória, adj. s., care *sgatieie*; *sgatieitu*, part. sup. subst.; *sgatieitura*, s. f., actione si effectu de *sgatieie*.

SGAU, s. m., matrix, vulva, uterus; pantece de muliere, matrice, vulva, uteru;—probabile d'in *scavu*=*ex* si *ca-vum*, de unde verbulu *excavare*, care insémna intre altele si *paedicare*,—coventu obscenu, mai mai essitu d'in usu.

SGAURARE, v., cum stupore intueri, a se uitá cu mirare, — affine cu *sgaire*; — compara lat. *cavere*, *cantum*, de unde rom. *cautare*, care intre altele insémna *intuitare* : *a cautá la cineva sau ceva cu ochii tare deschisi*.

SGHIABU, s. m., cataracta, canalis; cataracta, canale, scocu;—in Dacia superiore se dice si in alte sensuri : a) *sghiabu de pétra*, massa de pétra, rupe; b) se aplica in locu de sicriu, cassa sau arca de morti; c) *pléssa de prinsu pesci*; — originea coventului e obscura, póte co nu e barbara.

SGLOBIU,-*a*, adj., inquietus, petulans, exorbitans; lascivus; nestemperatu, nebonaticu, petulante, resfaciatu; derivate : *sglobire*,-*escu*, v. reflex., *a se sglobí*, petulanter se gerere, lascivire; a se resfaciá, a face nebonie; *sglobitione*, s. f., petulantia, lascivia, petulantia, lascivia, resfaciare; — form'a *sglobenia* e de rau gustu, inse radecin'a intréga nu suna a romanésca.

SGORNIRE,-*escu*, v., expellere; a espelle, e espulsá; vedi si *scornire* in Dictionariu.

SGRABUNTIA, s. f., *pasula*, *pustula*, *papula*; *pustula*, mica inflatura pre pelle; derivatu : *sgrabuntiosu*,-*a*, adj.; *pasulosu*, *pustulosu*; plenu de *sgrabuntie* = *pustule*, *pustulosu*.

SGRIBURIRE,-*escu*, (si cu forme simple : *sgriburiu*, *sgriburi*, *sgribure*; etc.), v., prae frigore tremere, dentibus erepare, dentes concutere; a tremurá de frigu, a si concute dentii de frigu.

SGUDUIRE, v., succutere, concutere, commovere, graviter movere; a miscá tare, a scuturá; derivate : *sguduitoriu*,-*tória*, adj. s., succutiens, concutiens, commovens, succussor, concussor, commotor; scuturatoriu; *sguduiu*,-*a*, part.

sup. subst., succussus, concussus, commetus, scuturatu *sguduitura*, s. f., succussio, concussio, commotio; actione si effectu allu actionei de *sguduire*, scuturatura;—*sguduire* e asiá de aproape de sucutere, in câtu constringe pre omu se crêda co e numai una desfiguratiune a acestui verbu d'in urma, cu tôte aceste-a cu greu se pôte esplicá, cumu verbulu excutere, care a datu pre *scôtere* si pre *scuturare*, ar fi mai potutu dá si pre desfiguratulu *sguduire*.

SGULLIRE, -*escu*, v. refl., se contrahere; a se stringe, a se contrage, a se face glomu; *sgullitu*, -a, part., contractus; strinsu, contrassu, glomeratu, glomuitu.

SGURAVIRE, *sguravitu*; vedi *sguravu* mai diosu.

SGURAVU, -a, adj., dupo Dict. de Buda: *siccus*, *siccaneus*; secu, uscatu; derivatu: *sgurravire*, -*escu*, v., 1. activu: *siccare*, *exsiccare*, a seccá, a uscá; 2. refl. a se *sguravi*, *siccaru*, *siccescere*, a se seccá, a se uscá; de aci part. *sguravitu*, -a, *siccatus*, uscatu.

SIA, *siáua*, pl. *sielle*; vedi *sella* in Dictionariu; — pl. *sialle*, lumbi, lumbi, totu d'in *selle*, inse cu é tare deschisu spre a distinge prin pronuntia differentia de sensu.

SIACHU, s. m., rege in limb'a persica; de aci nomele unui jocu cu figuri mobili pre una tabla desemnata cu spatie patrato, germ. *schach*, fr. *échecs*, it. *scacchi* pl.

SIADÉ, *siéde*, pers. III. a verbului *siedere*, *sedere*; vedi *sedere* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIAGA, s. f., *jocus*, ludus; jocura, gluma; derivatu: *siaguire*, -*escu*, v., *jocari*; a jocurá, a glumí; in Moldavia pronuntia: *siuguire*.

SIAICA, *siaicariu*, si *siéica*, *siéicariu*, vedi *siéica*, *siéicariu*.

SIAITOU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *wagenwinde*, *trochlia* cu care se servescu carratorii spre a redicá carulu, it. *verricelle* da alzare carri, fr. *vérlin*;—coventulu se pare a fi de origine ungurésca, si nu se aude in Dacia inferiore.

SILLOU, s. m., unu pesce, dupo *Bar-*

cianu germ. *sander*, *schiel*, *landbarsch*, dupo *Raoul* fr. *perche*, *Pliniu* lat. *perca*; se pare a fi desfiguratulu d'in germ. *schiel*.

SIALLUPA, s. f., dupo fr. *chaloupe*, *scapha*, *lembus*, *linter*; scafa, luntre,—coventu inutile, ca si *siaica*, candu avemu: *scafa*, *luntre*, *barca*, *navicella*.

SIALVARI, pl. m., *braccae turcicae*; liciari largi, liciari turcesci; derivatu *sialvaragi*, s. m., 1. care face si vende *sialvari*; 2. care porta *sialvari*; —coventu turcescu addussu in térra de fanarioti, acumu numai in batujocura.

SIANTIU, s. m., fossa, fossatum, fossatus; fossa, fossatu; derivate: *siantiui-re*, -*escu*, v., *fossare*, *fossam* ducere, a face *siantiu*, a face fossa; a fossá; *siantiuitu*, -a, adj. part., *fossatus*, fossatu; dem. *siantiulletiu*, pl.-e, *fossula*, micu fossatu;—compara germ. *schanze*.

SIAPCA, s. f., corruptu d'in *capa*, *cápina*, *galericulus*; de aci: *siapcariu*, s. f., care face *cápine*, *capinariu*.

SIAPTE sau *siépte*, septem; vedi *sépte* in Dictionariu cu tote compositete selle.

SIARA, s. f., *serra*; vedi *sérra* in Dictionariu.

SIARGIA, s. f., corruptu d'in fr. *charge*, (carica, carca, sarcina), functione, gradu militariu;—coventu inutile si reu introdussu in limb'a româna.

SIARIVARI, s. corruptu d'in fr. *charivari*, *symphonia discors*; conviciu; musica discordante, musica *sea*, musica de pissice.

SIARLA sau *siérla*; vedi *şérla* in Glossariu.

SIARLATANU sau *sierlatanu*; vedi *şerlatanu* si derivatele selle in Glossariu.

SIARPE, s. m.; vedi *sérpe* in Dictionariu.

SIARPIA, s. f., corruptu d'in fr. *charpie*, scama de pândia.

SIARTA, s. f., corruptu d'in f. *charte*, carta, constitutione scrissa.

SIASE sau *siése*, sex; vedi *sesse* in Dictionariu cu tote compositete selle.

SIATRA, *siatrariu*; vedi *sciatra*, *sciatrariu* in Dictionariu.

SIAUCA, s. f., corruptu d'in *sellica*,

tergum equi, séllele, spatele sau crucea callului.

SIBOIU, s. m., una planta cheiranthus incanus, *Linn.*

SICANA, s. f., dupo fr. chleane, mai bene ar fi *ciccana*, cavillatio; de aci: *sicanare*, v., fr. chleaner, mai bene ar fi *ciccanare*, cavillari; *sicanatu*,-a, part. fr. chleané, mai bene *ciccanatu*; — de la it. cica = micu lucru, si acestu-a de la lat. arch. ciccus = ciccum non interduim, *Plaut. rud.* 2, 7, 22.

SICHASTRU, *sichastria*, *sichastriu*, etc.; vedi *sechastru*, in Glossariu.

SICLU, (cu *s* aspru sibilante, *şiclu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: aluta (membrana) inaurata; vel argentata; pelle (lucrta) aurata sau argentata; de aci: *şiclui*,-escu, v., aure vel argento obducere, a poli cu aur sau cu argentu; *şicluitu*,-a, part., inauratus vel argentatus, politu cu aur sau cu argentu.

SICU, (cu *s* aspru sibilante, *şicu*), s. m., vedi *şiclu*, mai susu.

SIDEFU, s. m., unioem concha, (it. naechera, isp. nácara, fr. naore, masc. isp. nacar, it. naccaro), matriperla.

SIEA = *sélla*; vedi *sélla* in Dictionariu.

SIEDA sau *sceda*, *siedula* sau *scedula*; vedi *scheda* = *sceda* in Dictionariu.

SIEFU, s. m., corruptu dupo fr. chef = capu, in sensulu de *superiore*; — numai stupiditatea scriptoriloru d'in cancellarie a potutu se introduce unu atare barbarismu.

SIERBETU, s. m.; vedi *serbetu* in Glossariu.

SIERIFU, s. m., (fr. chérif), principe arabescu, descendente allu lui Machomede.

SIGURU, *sigurare*, *siguratu*, *sigurantia*, *siguritate*; vedi: *securu*, *securare*, *securatu*, *securantia*, *securitate* in Dictionariu.

SILA sau *silla* (cu *s* lenu sibilante), sau *sylla*, s. f., vis, violentia, coactus; violentia, constringere, constrictione: cu *sil'a*, vi, violenter; de *sila*, coacte; derivate: *silire*,-escu, v.; cogere, adigere, a coge, a constringe; refl. a se *sili*, conari, utli, studere, operam dare, a se adoperá, a pune diligentia, a fi dili-

gente; *silentia*, s. f. diligentia, coactus, nleus, studium, industria; diligentia, nesuentia, adoperatione; *silitoriu*,-tória, adj., diligens, sedulus, guavus, industrius, studiosus; in sensulu activu: cogens, adigens; *silitu*,-a, part. coactus, adactus, constrinsu; *silitura*, s. f., coactus,-us, actione si effectu allu actionei de *silire*, constrictura; alta forma e: *siluire*,-escu, stuprum alieni inferre, a violentá, a face cuiva violentia mai allessu prin stupru; *silitu*,-a, part. stuprum pati coactus, violentatu, stupratu prin violentia; — *silnicu*,-a, adj., violentus, violentu; *silnicia*, s. f., violentia, violentia, forme si mai orride de cátu celle pëno aci citate; — compara gr. σόλη, σόλα, prada, spellum; si v., σολών = speiliare, diripere, violare; slav. sila = vis, potentia, potestas.

SIMBÉ, dupo Dict. de *Buda*: formula affirmandi: certo, procerto, indubie, p. e. *simbénu*, sau *sántulu simbénu*; — noi n'amu auditu-a neci una data.

SIMBRA, s. f., societas, communitio, commercium; societate, associatione; de aci: *simbrasu*, s. m., socius; sociu, associatu; — *simbra* póte fi unu coventu bonu, (compara gr. συμβολή, si συμβολή, si chiaru σύμβολον), *simbrasu* e una caricatura.

SIMBRIA, s. f., merces, stipendium, pretium conducti; mercede, stipendiu, salariu; demin. *simbriutia*, s. f., mercedula, mica *simbria*; (compara συμβολή, symbola); *simbriasiu*, s. m., mercenarius, mercenariu, e una caricatura.

SIMIGIU, s. m., pistor, cupedinarius, cupedinarus, siliginarius, crustularius, dulciarius, candidarius; cupedinariu; de aci: *simigeria*, s. f., plastrina, pistrilla, pistrina; — coventu turcescu.

SINA, (cu *s* aspru sibilante, *şina*), sau *scina*, s. f., pertica ferrea; pertica de ferru; compara germ. sehene.

SINCERICA, s. f., dupo *Barcianu* una planta, lat. scleranthus.

SINDICOSU,-a, adj., dupo Dict. de *Buda*: morosus, torvus, tetricus; morosu tetricu; — in Daci'a inferiore nu se aude acestu coventu, se pare a fi unu fetu ungurescu.

SINDILLA, *sindrilla, sindillariu, sindrillariu, sindillire, sindrillire, sindillitu, sindrillitu*; vedi *scindilla, scindillariu, scindillire* in Dictionariu.

SINÉGU, s. m., dupo Diet. de *Buda*: *enbulus*; una mesura de aridē, galēta, se dice în banatulu Temisianu; (compara gr. χοῖνίς, mesura care contine 4 νοτόλας); în alte locuri nu se audu.

SINETU sau *senetu*, s. m., actu, documentu în scrisu; — coventu turcescu.

SINCEPU, s. m., dupo *Raoul*, fr. *marte*, *marte*; *martura*; dupo *Barcianu* germ. *marderpels*, pellicia de *martura*; de aci: *singipiu*, -a, adj., de colōrea *marturei*, *cenusiu*; — coventu turcescu.

SINGHILIA, s. f., corruptu d'în *sigillu*, dupo Diet. de *Buda*: litterae episcopales testantes cuidam sacerdoti jurisdictionem in certam parochiam esse cellatam, vulgo: formata vel jurisdictione; carte sau diploma (munita cu sigillu) data de episcopu unui parochu, prin care se certifica acestui-a jurisdictionea în una parochia, diploma episcopale.

SINICU, s. m.; vedi *sinégu* (χοῖνίς).

SINORU, *sinuru, sinuru*, (cu *s* aspru sibilante), s. m., funiculus, līnea; funicella, acia impletita de cânepa, de linu, de lāna, de metasse, etc., germ. *sehnur*; derivata: *sinorire, sinurire, sinurire, escu*, v., vesti cu plam funiculos assuere; a cōse funicelle la unu vestimentu; — a muni cu funicelle foliele unui codice; *sinoritu, sinuritu, sinuritu*, -a, part. funiculatus, cosutu cu funicelle; demin. *sinorutiu, sinurutiu*, s. m., funicella suptire.

SIOCOTIU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *ratte*, dupo *Raoul* fr. *rat*, sōreco mare.

SIODU, -a, adj. s., ludicus, ridiculus, jocosus, curiosus, paradoxus: curiosus, comicu, ridiculu, paradoxu; de aci diminut. *siodutu*, -a; adj. s., camu curiosu, comicu, ridiculu, paradoxu; *siodia*, s. f., res ludica, res ridicula, jocus; lucrulu ridiculu, lucru comicu, jocura.

SIOFRANU, *siofranellu, siofranire, siofranitu, siofranasu*, demin. ridiculu; vedi: *safranu, safranellu, safranire, safranitu* in Dictionariu, cumu se cade se fia scrisse si pronuntiate.

SIOGORU, s. m., din ung. *seger*, si acestu-a corruptu d'în germ. *schwager*; comstatu; se aude numai în gur'a Românilor cari locuescu printre Unguri!

SIOIMU, s. m., falco, falcone, una pasere selvatica care se pote si domesticî, si cu care se servesc venatorii spre a prende alte passeri.

SIOIRE, -escu, v. *suspirare, gemere*; a suspiră, a oftă, a geme; — nu se aude d'incoco de Carpati; — origine incertă, se pote inse a fi essitu d'în acea-si radice de unde a essitu si sibilare — *sioirare*.

SIOLDA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *betrügeret*, insellatione, insellatoria.

SIOLDANU, s. m., dupo *Barcianu* germ. ein heuriger hase, liepure din estu annu.

SIOLDINA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *gicht*, artritide, podagra; vedi *sioldu*.

SIOLDU, s. m., coxa, coxendix, femur, femur; cōpsa, femore; de aci: *sioldiu*, -a, adj., paralyzatu la cōpsa: *calu sioldiu*.

SIOMOFAGU, s. m.; dupo Diet. de *Buda*: *mannetolium*, fasciolum straminei vel feni in circulum convolutu; fasciōra de palie sau de fenu strinsu în cercu; d'incoco de Carpati nu se aude; — compara ung. *csoma*.

SIONTOROGU, -a, adj., dupo Diet. de *Buda*: *claudus*, *claudicans*; *schöpu*; — compara ung. *santa*, compusū du aliv. *negü* = *petioru*; — coventu superfluu, candu *schöpu* esprems totu.

SIOPIRLA, s. f., vedi *serpilla* în Dictionariu.

SIOPRU, si *siopronu*, s. m., d'în germ. *schopen*, tectam, tugurium; nubliarium; receptaculum; turgurium; coparimentu, accoparimentu, constructione simpla a carei parte principale e coparimentulu redicatu pe colamne cu parieti sau fora parieti, si care servesc pentru adapostarea carralorū, vitelorū, etc.; it. *rimessa*, fr. *remise*.

SIOPTA, s. f., *susurrus*, *susurratio*, *susurratio*; *susurru*, *susurratio*; spunere la urbeia cu voce bassa; derivata: *sioptire*, -escu, v., *susurrare, insusurrare*, ad aurem *insusurrare*; a *susurră*,

a vorbî incetu, a vorbî cu voce bassa la urechi'a ouiva; *sioptitoriu*, -*tória*, adj. s., susurrans, susurrator; susurratoriu, care susurra la urechia; *sioptitu*, part. sup. subst.; *sioptitura*, s. f., susurratie, acțiune si effectu allu acțiunei de *sioptire*, synonymu cu *siopta*.

SIORECE, *siorecellu*, *siorecoia*, *siorecoica*; vedi *sórice* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIORLICIU, s. m., vedi *soricu* 2. in Dictionariu.

SIORMENTU, s. m., corruptu d'in *sarmentu*; vedi *sarmentu* in Dictionariu.

SIORTU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: nota, macula ignominiae; macula morale, ignominia, nome reu;—dincóce de Carpatî nu se aude coventulu.

SIOSSÉA, s. f., corruptu d'in fr. *chaussée*, (d'in lat. *calestrata*, it. *selestrata*), calle asternuta cu petrisiu, *strata selciata*, *strata glariata*; — numai stupiditatea a potutu straformá in *siosséa* coventulu fr. *chaussée*.

SIOVAIRE, -*escu*, si cu forme simple v., ambagibus uti, titubare, nutare; a amblá cu ambagi, a se abbate d'in calle spre a scapá si a fugí; a titubá, a nu stá fermu pre petióre; — *siovaiesce ventulu*—suffla cu sunetu; derivate: *siovaistoriu*, -*tória*, adj. s., ambagibus utens, titubans, nutans, fremens; *siovaistu*, part. sup. subst.; *siovaitura*, s. f., acțiune si effectu allu acțiunei de *siovaire*.

SIOVARU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *schtif*; papura, juncu.

SIOVERNARE, -*ediu*, v., ambagibus uti; a amblá cu ambagi, a se abbate d'in calle spre a scapá si a fugí;—se pare a fi numai unu derivatu d'in *siovaire*.

SIPETU, *sipetellu*, etc.; vedi *sepetu*, etc. in Glossariu.

SIPOTU, (cu *s* aspru sibilante, *șipotu*), s. m., fons fistularis, scaturigo, silanus; fontana fistularia, scaturigine, silanu; derivatu, *sipotariu*, s. m., care face *sipots*.

SIREGLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: elatbri gestaterii, germ. *schragei*, ung. *sáreglje*; d'incóce de Carpatî nu se aude coventulu.

SIRÉGU, s. m., 1. longa series; una

seria lunga; 2. caterva; multime, turma numerosa,—compara germ. *sohaar*, inse nu uita' neoi lat. *series*, din care Ungurii au facutu *serog*.

SIRÉPU, (cu *s* lene sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: ferox, *ferex*, petulans; feru, feroce, ferosu, selbaticu, petulante: *unu callu sirépu*;—d'incóce de Carpatî nu se aude coventulu.

1. **SIRETU**, (cu *s* aspru sibilante), s. m., corruptu d'in germ. *schrot*, glans plumbea; glânde de plumbu, globuli de plumbu, cu cari se pusca animali mai mici.

2. **SIRETU**, (cu *s* aspru sibilante), s. m., acia, funicella, cordella formosu impletita;—coventu probabile turcescu.

3. **SIRETU**, (cu *s* aspru sibilante), -*a*, adj. s., astutus, versutus, vafer, fallax, falsus; astutu, versutu, fallace, falsu, insellatoriu; de aci: *siretlicu*, s. m., astus, astutia, versutia, vafritia, fallaciae; astutia, versutia, vafritia, fallacia, insellatoria;—coventu turcescu, derivatulu si cu affissu puru turcescu,—ducase de unde a venit.

SIRGU, *sirguintia*, *sirguire*, *sirguistoriu*; vedi *sérgu*, *serguentia*, *serguire*, *serguistoriu* in Glossariu.

SIRIMANU, *sirmanu*, *sirimania*, *sirmania*; vedi *sermanu*, *sermania*, la *sarmania* in Glossariu.

SIRIMPOU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *eruga*—canalis aquarius, ductus aquae, caenum profundum, cuniculus subterraneus, ex quo effoditur aurum, arrugia; canale de apă, tina profunda, cuniclu sau canale subterraniu d'in care se scóte auru;—coventu probabile ungurescu, d'incóce de Carpatî nu se aude.

SIRINGA, (cu *s* aspru sibilante), s. f., dupo Dict. de *Buda*: *lacinia agri*; una fascia de agru; de aci: *sirigutia*, s. f., demin. d'in *siringa*, una fasciôra angusta de agru.

SIRIU, (cu *s* lene sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *laena*, *laerna*; vestimentu superiore la rustici sau terrani;—d'in cóce de Carpatî nu se aude coventulu.

7. **SIRODA**, (cu *s* aspru sibilante), s. f.,

dupo Dict. de *Buda* : lacusculus, cadus minor; cada mica.

SIROFU, (cu *s* aspru sibilante), *s. m.*, corruptu d'in germ. *schraube*, *cochlea*; *cochlia*, vite, cilindru cu spirale, care se întorce în una gaura cu spirale, fr. *écrou*, d'in carear essî *scrubca* forma mai corectă de cătu *sirofu*, *sirupu*, *siurupu*.

SIROIU, (cu *s* aspru sibilante), *s. m.*, terrens; torrente; — se pare a fi un augmentativu derivatu d'in *siru*.

SIRU, (cu *s* aspru sibilante), *s. m.*, corruptu d'in *seria*; vedi *seria* în Dictionariu.

1 **SIRUPU**, (cu *s* aspru sibilante), *s. m.*; vedi *siurupu* si *sirofu*.

2 **SIRUPU**, (cu *s* lene sibilante), *s. m.*, fr. *syrop*, *sirap*, it. *sciropo*, *sciloppo*, germ. *syrup*; succu de sacharu; — coventu asiaticu.

SISOA, (cu *s* aspru sibilante, *șisca*), *s. f.*, *maga*, incantatrix; *maga*, incantatoria, farmecatoria; derivatu : *șiscoiu* sau *șiscoiu*, *s. f.*, *wagus*, incantator; *magu*, incantatoriu, farmecatoriu.

SISCAVU, (cu *s* aspru sibilante, *șiscavu*), *-a*, *adj. s.*, dentilequus, blaesus; dentilocu, care vorbesce printre denti, blesu; derivatu : *siscavire*, *-escu*, *v.*, supplantare verba palato; a vorbi printre denti.

SISSA, (cu *s* aspru sibilante, *șissa*), *s. f.*, d'in *setasa*, cu sensulu de *scindrilla*, scandura angusta si suptire.

SITIRIRE, *-escu*, *v.*, dupo Diction. de *Buda* : impellere, insistere, urgere; a menă, a impelle, a impinge, a insiste, a urgé; *sitiritu*, *-a*, *adj. part.*, menatu, impulsu, impinsu.

SITIVIRE, *-escu*, *v.*, dupo *Barcianu* germ. stark heiserig werden, die Stimme verlieren; a si perde vocea, a ragusi tare.

SIUBA, *s. f.*, pallium, laena; mantellu, vestimentu de callatoria; — radice incerta.

SIUBREDU, *-a*, *adj.*, languidus, debilis, caducus; langued, flaccu, debile, caducu, fora potere, macru; — coventulu se pare a fi corruptu d'in una radice romana, — se nu fia se-validus?

SIUȚIATU, *-a*, *adj. s.*, ventosus, va-

nus, levle; usioru, usiorellu, ventosus, semistultu.

SIUGARELLU, *s. m.*, dupo *Barcianu*: rosmarinu selbaticu, germ. *bergpfeil*.

1 **SIUIU**, *s. m.*, 1. cancer; unu morbu care corrumpe carnea si rode ossele; 2. *arthritis*; *arthritide*, *podagra*, *chiragra*.

2 **SIUIU**, *-a*, *adj. s.*, gracilis; gracile, suptire, macru.

SIULDOU, *s. m.*; vedi *sioldanu*.

SIULENDRA, ca si *bulendra*, *s. f.*, meretrix, lupa, scortam; meretrice, femina corrupta care nu mai are pudore.

SIULLEU, *s. m.*, dupo Dict. de *Buda*: lucio perca; unu pesce; vedi *sialdu* în Glossariu.

SIUMENU, *-a*, *adj.*, dupo Dict. de *Buda*: inebriatus, ebrlus, potus; imbetatu, beetu, betivu; derivate : *siumenire*, *-escu*, *v.*, refl. a se imbetă; *siumenitu*, *-a*, *adj. part.*, imbetatu.

SIUNCA, *s. f.*, corruptu d'in germ. *schinken*; petioru de porcu affumatu si uscatu; lat. *perna*, fr. *jambon*, it. *prescinto* si *presclette*.

SIUPARIU, *-a*, *adj. s.*, dupo Dict. de *Buda*: ferus, ferex, petulans; compara : *sirépu*.

SIURA, *s. f.*, corruptu d'in germ. *seuer*, *herreum*; coperimentu în care se depune grănuļu si alte cereali, se treiera si se conserva; derivate : *siurariu*, *s. m.*, *herrearius*, inspectorulu *siurci*; *siurisiôra*, si *siuritia*, *s. f.*, herree lum, mica *siura*.

SIURLA, *s. f.*, dupo *Barcianu* germ. *reibsand*; arena de frecatu; de aci : *siurluire*, *-escu*, *v.*, germ. *reiben*, *aureiben*, a frecă cu arena.

SIURTIU sau *siortiu*, *s. m.*, corruptu d'in germ. *schürze*, *praeligamen*, *subligar*, *subligaculum*, *meditara*; *sublegariu*, *tabliariu*, (fr. *tablier*), *gremiaru*, (it. *grembiale*).

SIURUIRE, *-escu*, *v.*, dupo *Barcianu* germ. *rieseln*; a plouă meruntu, a picură, a cerne (despre plovia).

SIURUPU, *s. m.*, corruptu d'in germ. *schraube*, *cochlea*; *cochlia*, vite; vedi si *sirofu*, corruptu d'in acea-asi *radecina*; mai bona ar fi form'a *scrubn*; — deri-

vătu : *siurupuire*, -escu, v., a firmă cu ochii, a înăpochii.

SIUSUIRE, -escu, v.; vedi *susurrare* în *Dictionarul cu toate derivatele selle*.

SIUSTARIU, s. m.; vedi *sestariu* în *Dictionarul*.

SIUSTERU, s. m., coruptu d'in germ. *scheester*, si acelu-a d'in lat. *auter*, calclonariu.

SIUTEU, s. m., coruptu d'in ung. *sütö*, *plater*, *panifex*, *panifica*, *panariu*.

SIUTU, -a, adj. a., corptibus destitutus; foră corno.

SIUVAIRE, -escu, v.; vedi *siovaire* în *Glossariu*.

SIUVABU, s. m., dupo *Dict. de Buda*: locus arundinosus; locu arundinosu; dupo *Barciatu*: *siovaru*, germ. *schlir*, *papura*, *juncu*; vedi mai susu *siovaru*.

SIUVETIA, s. f., (planta); *pletta*, *legatura de sica*, sau de *pöru*.

SLABU, -a, adj. s., debilis, infirmus, invalidus, imbecilis, imbecillus, sau imbecillius; *mauer*, *macilentus*; *vile*, *abjectus*; *flacou*; *debile*, foră *potere*, foră *taria*, *infirmu*, *invalidu*, *imbecillu*, *imbecille*; *mauru*, *macilentu*, foră *carne*; *vile*, *abjectu*, foră *taria morale*, foră *caracteriu*; *derivate*: *slabuti*, -a adj., *deminut. camu slabu* = *flacou*; *slabia*, s. f., *debilitas*, *infirmitas*, *imbecillitas*, *flacitate* în *töte sensurile*; *adjectivului*: *slabire*, -escu, v. transit., 1. *debilitare*, *infirmare*, *imbecillum reddere*; a *facei*, a *face flacou*, a *debilită*; 2. *remittere*, *relaxare*; a *lassă d'in incordare*; *intransit. debilitari*, *desicere*, *vires amittere*; a *perde poterea*; a *deveni flacou*; si *macere*, *marescere*, *marescere*, *macilentus fieri*; a *perde d'in carne*, a *deveni macru*, a *macri*; *slabitione*, s. f., *debilitas*, *infirmitas*, *imbecillitas*, *flacitate*, *debilitate*, *infirmate*, *imbecillitate*; *slabanogu*, -a, adj. s.; a) *paralyticus*, *claudus*; *paralyticu*, care nu pöte merge pre *petiörele selle*; b) *debilis*, *ineptus*, *inhabilis*, *miser*; *flacou*, *nepotentiosu*, *amaritu*, *miseru*, *ticallosu*; c) *laxus*, *remissus*, *detentus*, *dissolutus*; *lassiu*, *neintensu*, *neincordatu*; dupo *Dict. de Buda*: *slabanogu* înseamnă si doue plante: *impatiens* și *metangere*, *Linn.* germ. *das spring-*

kraut, *der springsaamen*, *der jadenhut*, *dje gelbe balsamine*; *mercurialis annua* *Linn.* germ. *das bingelkraut*; — de act. *slabanogia*, s. f., *paralysis*, *debilitas membrorum*; *paralysis*, stare de *paralyticu*; *slabanogire*, -escu, v. transit., a) *debilitare*; a *debilită*, a *paralyse*, a *face paralyticu*; b) *remittere*, *relaxare*, *laxum reddere*; a *relassă ana cörda*, a *destende*; *intransit. paralyse capi*, *debilitate membrorum capi*; a *deveni paralyticu*; *slabanogiu*, -a, adj. part., în *töte sensurile verbului*. *Radicea e slavica*, si *slabanogu* ești unu *compositus slavicu*; germ. *schlapp* si *schlaff* inco sta în *relatione cu acce radicea*.

SLABUCARIU, s. m., dupo *Dict. de Buda*: *spuma*; *spuma*; — se pare a fi unu *derivatu d'in slabu*, *slabucu*, care d'in cöce de *Carpati* se pronuntia *clabucu*, *spuma de saponu*, — înse totu *convntulu cu töte formele lui e superfluu*, cându avemu *spuma*, *curatu romanescu*.

SLADU, s. m., dupo *Dict. de Buda*: *palenta*, germ. *maiz*; *ordiu maceratu d'in care se face bere*.

SLANINA, s. f., *lardum*, *lardum*; *lardu*, *suillina*, *grassime de porc*.

SLATINA, s. f., *locus paluster*; *locu limosu*, *limu*, *tina*.

SLAVA, s. f., *gloria*, *majestas*, *magnificentia*; *sublimitas*; *gloria*, *marire*, *majestate*, *magnificentia*; *sublimitate*; în *slava*, în *sublimit*, în *aere*; *derivate*: *slavire*, -escu, v., *glorificare*, *magnificare*, *celebrare*, *predicare*, *laudibus efferre*, *extollere*, *solere*; a *glorifică*, a *marî*, a *magnifică*, a *celebră*, a *predică*, a *inaltă cu laude*, a *laudă*; *slavitöria*, -töria, adj. s., *glorificans*, *magnificans*, *celebrans*, *colens*, *cultor*; *glorificatoriu*, *maritorium*, *magnificatoriu*, *celebratorium*, *cultorin*, *laudatoriu*; *slavitu*, -a, adj. part., *gloriosus*, *celebris*, *magnificus*; *infectus*; *gloriosu*, *celebru*, *maritu*, *magnificu*, *inclitu*, *laudatu*. *Auctorii Dict. de Buda* înseamnă ca *possibile derivatiöne* *convntulu slava* de la *lat. salve*, *forma salutandi*, care ar fi *sufferitu una metathese* în *limb'a slavica*; noi ne rezervăm *opinionea pöno la investigatione ulterioare*.

SLAVINA, s. f., dupo *Barciatu*, germ.

der hahn an eidem fassé, pip'a la' ana buté, prin caré curge licidulu, *canata*.

SLAVOCA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *lophlus*, germ. *froschfisch*, seetentel, unu pesce caré sémína cù brósca.

SLAVOSLOVIA, s. f., (*doxologia* = *δοξολογία*), *doxologia*, cantare de lauda in baserie a creștina. Te Deum laudamus; — a figuratu numai in traductionile celle servili alle cântiloru basericesci, astadi nu se mai aude neci in baserica.

SLEIRE, -escu, v.; 1. exhaustire; a esauri, a scôte tóta ap'a d'in putiu; 2. in unam massam cogere, congelare; intransitivu, concrescere; a inchiagá, se dice despre untu, seu, cêra; refl. a se inchiagá; *sleituriu*, -tória, adj. s.: 1. exhaustiens, esauritoriu; 2. cogens, congelans; inchiagatoriu; *sleit*, -a, adj. part.: 1. exhaustus; esauritu; 2. concretus, congelatus, coagulatus, inchiagatu; *sleitura*, s. f., acțiune și effectu alu acțiunei de *sleire*.

SLICU, (cu *s* propriu sibilante, *slicu* sau *șlicu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: pulveres minerarum, germ. *schlick*, *schlamm*; pulbere de minere.

SLOBODIA, *slobodienia*, *slobodire*, *sloboditoriu*, *sloboditu*; vedi *slobodu*.

SLOBODU, -a, adj.; 1. solutus, liber, vacuus; liberu, solutu; 2. licitus, non interdictus; permissu, licitu, neinterdissu, neoppritu; 3. remissus, laxus, solatus; relaxatu, lassiu, neincordatu; derivat: *slobodia*, s. f. și mai baroccu: *slobodienia*, s. f., libertas, licentia, venia; commentus; libertate, licentia, permissione; *slobodire*, -escu, și cu forme de conjugatione simplé, v., 1. solvere, liberare, eliberare, dimittere; a sólve, a liberá, a dimitte, a dá drumulu; 2. concedere, permittere, veniam facere, facultatem dare; a concede, a permite, a dá volia; 3. remittere; relaxare; a relaxá, a destinde; 4. villis exponere; a mai lassá d'in pretiu; 5. emittere, expellere, explodere; a dá focu pușcei, a esplóde; 6. venam secare, sanguinem mittere; a lassá sange; 7. reflex. a) se demittere; a se lassá in diosu; b) impetum capere; a se aleptá; c) induci; a se allu- necá la ceva, p. e. *la una necovientia*;

— *sloboditoriu*, -tória, adj. s.: liberans, liberator; liberatoriu; *sloboditu*, -a, adj. part. solutus, liberatus, dimissus; solutu liberatu, dimissu, etc. in tóte sensu ille verbului. — Radicea *sloboda* occurre și in limb'a slavica, déro lat. *solvere*, precum a observatu de já Dict. de *Buda*, e asiá de aprópe și cu form'a și cu sensu, in câtu se obtrude de necesse etymologului. Deci ne permittemu a însemná, co d'in *solvere* = *solbere* Românulu a potutu formá fôrte facile *slobidu* = *slobedu* = *slobedu*, care apoi a datu nascere la tóte celle alte. Observamu in ultra, cò neci slavicultu *sloboda*, neci unguresculu *szabad*, nu are l. Prin stramutarea a cestei littere, coventulu a luat in limb'a româna una fisionomia barbara, in câtu noi, cu tota probabilitatea provenientiei selle, nu cotediamu a lu recomendá.

SLOIU, s. m., 1. massa, frustum, glomus, concretum; massa inchiagată de cêra, de seu, etc.; 2. stiria; fust de glacia.

SLOVA, s. f. littera; littera; derivat: *slovariu*, s. m., lexicon, dictionariu *slovenescu*; *slovianu* sau *slovénu*, -a, adj. s., slavicus care e de natione *slovana*; *slovenescu*, -a, adj., slavicus; relativu la *sloviani*; *slovenescu*, adv., slavice; *slovenire* sau *slovnire*, -escu, v., syllabas distinguere, a syllabisá; *slovenitu*, sau *slovnitu*, part. sup. subst., syllabisatu; — covente introdusse prin dascalii *sloviani*, acumu cu totulu essite d'in usu.

SLOVARIU, *slovianu*, *slovénu*, *slovenescu*, *slovenescu*, *slovenire*, sau *slovnire*, *slovenitu* sau *slovnitu*; vedi *slova*.

SLUGA, s., cu forma feminina, in se cu sensu masculinu; servus, famulus, minister; servu, servitoriu; derivat: *slugariu*, -a, adj. s., serviens, servilis; serviente, servile; *slugarire*, -escu, v., servire, inservire, ministrare; a servi, a face servitiu; *slugaritoriu*, -tória, adj. s., officiosus, obsequiosus, ad servitiu promptus; promptu la servitiu, indemanaticu; *slugaritu*, part. sup. subst.; *slugaritura*, s. f., facultatio, ministratio; acțiune și effectu alu acțiunei de servire; — *slugire* sau *slujire*, -escu, v., ser-

vire, inservire, famulari, ministrare, a servi, a officiá, a ministrá, a functioná; *slugitoriu* sau *slujitoriu*, -tória, adj. s., servus, servitor, famulus, minister; appariter; servitoriu, functionariu; apparitoriu; *slugitu* sau *slujitu*, part. sup. subst., servitus, servitum, servitium; *slugullitia*, si *slugutia*, s. f., cu sensu masculinu, servulus, servulus; demin. d'in servu, micu servu; — *slusba*, (cu s aspru sibilante înainte de b, *slugba*, contrassu d'in *slugba* sau *slujba*), s. f., servitus, servitium, famulatus, ministerium; servitute, servitium, functione, officiu; *slugbasiu*, (contrassu d'in *slugbasius* sau *slujbasiu*), s. m., serviens, fungens; servitoriu, apparitoriu, functionariu; *slugbullitia*, s. f., parvum, ministerium; micu servitium, mica functione; *slusnica*, (cu s aspru sibilante înainte de n, *slusnica*, contrassu d'in *slugnica* sau *slujnica*) s. f., serva, famula, ancilla; serva, servitória; *slugnicariu*, s. m., ancillas procurans; care procura servitorie; care petrece cu servitorie; *slugnicutia*, s. f., servula, ancillula; demin. d'in *slusnica*, mica servitória, servitória amabile. — Barbarismi nesufferiti.

SLUGARIU, *slugarire*, *slugaritoriu*, *slugaritu*, *slugaritura*; vedi *sluga*.

SEUGIRE sau *slujire*, *slugitoriu* sau *slujitoriu*, *slugitu* sau *slujitu*; vedi *sluga*.

SLUGULLITA, *slugutia*; vedi *sluga*.

SLUSBA, (*slugba* = *slujba*), *slugbasia*, (*slugbasiu* = *slujbasiu*), *slugbullitia*, (*slugbullitia* = *slujbullitia*); vedi *sluga*.

SLUSNICA, (*slugnica* = *slujnica*), *slugnicariu*, (*slugnicariu* = *slujnicariu*), *slugnicutia*, (*slugnicutia* = *slujnicutia*); vedi *sluga*.

SLUTIRE, *slutitu*, *slutitura*; vedi *slutu*.

SLUTU, -a, adj. s., mutilus, mancus, truncus; mutilu, mutilatu, mancu, truncatu; in unele locuri se dice si in sensulude: tarpis, urritu; derivate: *slutire*, -escu, v. mutilare, mancum reddere; a mutilá, a esturpiá; *slutitu*, -a, adj. part. mutilatus; mutilatu, esturpiatu; *slutitura*, s. f., mutilatio; actione si effectu allu actionei de mutilare, chiaru si lu-

cru mutilatu. — Barbarismi grossi, cumu se pote indata observá atátu d'in concursulu littereloru *sl*, cátu si d'in pronunti'a dura a litterei *t* înainte de *i*.

SMACIRE, -escu, v., 1. rapere, rap-tare, corripere, abripere; a rapí ceva cu violentia; 2. extorquere, manibus eripere, evellere; a smulge cuiva ceva d'in mâni; 3. repercutere; a repercuté: *smacesce una pusca prea tare impluda*; derivate: *smacitoriu*, -tória, adj. s., care *smacesce* in tote sensurile verbului; *smacitu*, part. sup. subst., *smacitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *smacire*; vedi si *smancire* in Dictionariu cu toate derivatele selle.

SMANGALLIRE, *smangallitu*, *smangallitura*; vedi *mangalire*, *mangalitu*, *mangalitura* in Glossariu.

SMARCEDU, -a, adj., turpis, foedus, sordidus, deformis; urritu, fedu, fedosu, sordidu; — alta forma e: *smarcévu*, -a, adj., cu acellu-asi intellessu; — cea d'antaniu pare a se apropiá de *marcidu*, cea d'in urma se departédia mai tare; — *smârdu*, -a, adj., cu acellu-asi intellessu, se pare a fi numai una contractione.

SMARCU, s. m., dupo Dict. de Buda: antila, germ. pumpe; pumpa.

SMARDU, -a, adj.; vedi *smârcevu* mai susu.

SMECIRE, *smecitu*, *smecitura*; vedi *smacire* in Glossariu si *smancire* in Dictionariu.

SMEDU, -a, adj., dupo Dict. de Buda: pallens, pallidus, pallidu.

SMEGU, (cu s aspru sibilante, *smégu*), corruptu d'in germ. geschmack, gustus, super; gustu, sapóre; mai allesu sapóre falsa.

SMEREDUIRE, -escu, v., dupo *Barcianu* germ. zerquetschen, zerfetzen, a strivi, a rumpe in mici buccatelle.

SMERENIA, *smerinu*, *smernicu*, *smernicia*; vedi *smerein*.

SMEBIRE, -escu, v., humiliare, depri-mere; a umili, a appesá; refl. a se smeri. a) se demittere, se humiliare, a se umili; b) modesto se gerere, a se portá modestu, a fi modestu, derivate: *sméritu*, -a, adj., humilis, demissus, submis-

sus, modestus, pudicus; umile, umilitu, modestu, pudicu, rusinosu; *smerniu*, -a, adj., synonymu cu *smernit*; *smernia*, s. f., humilitas, demissio, submissio, modestia, pudicitia, umilientia, umilitate, modestia, pudicitia; *smernicu*, -a, adj., synonymu cu *smerniu* si cu *smernit*; de aci: *smernicia*, s. f., synonymu cu *smernia*. — Barbarismi.

SMICLIRE, -escu, v. impera., dupo Diction. de *Buda*: fulgurare; a fulgerá: *smiclesce*, fulgurat, fulgera.

SMIDA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: radius fulminis; fulgeru, radiu de fulgeru; de aci: *smidire*, -esco, v. impera., synonymu cu *smiclire*.

SMINTELA, s. f., (reu formatu d'in *smintire*), a) mendam, error, culpa, noxa, vitium, delictum; erróre, culpa, delictu; b) offensus, scandalum; scandalu; — unii au formatu si *sminta* in acelluasi sensu, inse amendoune sunt de reu gustu.

SMINTIRE, *smintitu*, *smintitura*; vedi *smintire* in Dictionariu. Pronunti'a dura a litterei t inainte de i demustra formationea recente a coventului.

SMOCHINA, s. f., ficus; fica, pom'a arborelui ficu; — *smochinutia*, s. f., ficula, deminutivu d'in *smochina*.

SMOCHINU, s. m., ficus arbor; ficu, arbore ce produce fice.

SMOCHINUTIA, vedi *smochina*.

SMOLLA, s. f., pix, bitumen; bitume, pecura, mai allesu pecura cu care se unge assea carraloru sau altoru machine, axungia, untura pentru assemine scopu; derivate: *smollire*, -escu, v., pice, bitamine, axungia inficere; a unge cu pecura sau cu untura de róte; *smollitu*, -a, ad. part., axungia infectus, unsu cu pecura sau cu untura de róte; *smollitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *smollire*.

SMOLLIRE, *smollitu*, *smollitura*; vedi *smollire*.

SMOTRU, s. m., corruptu d'in *mostru*, *mustra*; decursio campestris, simulacrum pugnae; *mustra* militaria, manopera militaria, essercitiu militariu; — acestu terminu desfiguratu fu introdusu prin Russi numai in seclulu nostru, déro

d'in ferieire pentru limba, n'a prensu radeine.

SMUCIRE, *smucitu*, *smucitura*; vedi *smacire* in Glossariu si *smancire* in Dictionariu.

SNEPANU, (cu s aspru sibilante, *şnépanu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: a) bacca vel granum juniperi; oleum e bacca juniperi; aqua juniperi; sementia de juniperu, oleu d'in sementi'a de juniperu; vinarsu de juniperu; b) cunens, cuniu, penna, (póte cuniu de abiete); — *snépanu* pare a fi unu derivatu d'in urmatoriulu *snépu*; — d'in coce de Carpati nu se aude.

1 **SNEPU**, (cu s aspru sibilante, *şnépu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: juniperus communis; juniperu, *bradisioru*.

2 **SNEPU**, (cu s aspru sibilante, *şnépu*), s. m., corruptu d'in germ. *schneepf* sau *schneepfe*, dupo Dict. de *Buda*: *scolepax*, perdix rustica, *fecedula*, *gallinago*; gallina de câmpu, fr. *bécasse*.

SNOPARIA, *snopire*, *snopitu*; vedi *snopu*.

SNOPU, s. m., merges, manipalus; mergite, manunchiu, mai allesu manunchiu de granu, de secara, de ordiu, etc.; derivate: *snoparia*, s. f., a) multime de *snopi*, b) loculu unde se tinu *snopii*; *snopire*, -escu, v., a face *snopi*; *snopitu*, part. sup. subst.

SNURU, *snuruire*, *snurnitu*, (tóte cu s aspru sibilante, *şnuru*, *şnuruire*, *şnuruitu*); vedi *sinoru*.

SOBA, s. f., farnacula; coptoriu de incalditu casele; derivate: *sobariu*, s. m., care face *sobe*; *sobullitia*, *sobutia* si *sobitia*, s. f., deminutive d'in *soba*, mica *soba*; — in Temisian'a *soba* = camera, germ. *stube*; — pentru etymologia conferre: *soba*, germ. *stube*, it. *stufa*, isp. *estufa*; prov. *estuba*, fr. *étuve*.

SOBARIU, *sobitia*, *sobullitia*, *sobutia*; vedi *soba*.

SOBOLLANU, *sobollariu*; vedi *sobollu*.

SOBOLLU, s. m., talpa; specia de sórice campestre care rima pamentulu; derivate *sobollanu*, s. m., mas; specia de sórice mare; *sobollariu*, s. m., care prende *sobolli*.

SOBORNICESCE, *sobornicescu*, *sobornicea*; vedi *soboru*.

SOBORU, (si *seboru*), s. m., concilium, synodus, (συνόδος); conciliu, synodu, adunare, mai allessu adunare de prești; derivatō: *sobornicu*, -a, adj.; si *sobornicescu*, -a, adj.; synodalis, generalis; universalis; synodale, generale, universalale; *sobornicesce*, adj., synodaltor, generaliter, universaliter; in modu synodale, generale, universale; coventu slavieu, formatu dupo gr. σινόδος, acumu intre Români cadutu in desuetudine.

SOBURA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: fies lactis recens; smentana; germ. süßobers; de unde pare a se fi introdassu intre unii Români d'in susu de Carpati, d'in câte coventulu nu e connoscutu.

SOCACIA, *socacire*, *socacitia*, *socaciu*; vedi *socaciu*.

SOCACIU, s. m., coquus; buccatariu; derivate: *socacia*, s. f., art coquinaria; arte sau professione buccataria, buccataria; *socacire*, -escu, v., coquere, coquinare; a essercită professionea buccataria, a fi buccataria; *socacitia*, s. f., coqua; buccataressa; *socaciu*, part. sup. subst.; coventulu se aude numai in gurile Românilor cari locuiescu printre Unguri, si aceti-a l'au impromutatu de la Slaviani, cumu au impromutatu si multe altale: *szakács*, *szakács*, *körács*, etc.; noi cari avemu buccatariu nostra cu tôte celle necessarie, n'avemu ce face cu atari barbarismi.

SOCOTA, si *socotela*, s. f., 1. computatio, computu; 2. sententia, iudicium; parere, opinione, judecata; 3. attentio, consideratio, circumspectio; attentione, consideratione, circumspeditione; 4. modus, ratio; modu, ratione; 5. propositum, consilium; propositu, scopu; derivate: *socotire*, -escu, (si cu forme de conjugatione simple), v., 1. computare, a computa; 2. putare, opinari, arbitrari, existimare, censere, sentire, a cogita; a opina, a crede, a judica, a fi de parere; 3. cogitare, considerare, reputare, deliberare, a cogita, a considera, a pondera, a delibera; 4. proponere, statuere, a propune, a statue; 5. rationem habere, respicere, a lua in consideratione, a ap-

pretia; a respecta; — *socotitoriu-toria*, adj. s., putans, computans, reputans, etc.; in tôte sensurile verbului; — *socotitu*, -a, adj. part., computatus, repatus, consideratus, etc., in tôte sensurile verbului; — *socotentia*, s. f., opinio, sententia, ratio, consideratio, deliberatio; parere, opinione, consideratione, deliberatione, judecata. Dictionariulu de *Buda* are si *socotu*, s. m., computus, ratio; computu. Radicea coventului e obscura, cu tôte aceste-a compara it. scotte, isp. escote, prov. escot, fr. écot, lat. med. scotum, contributione la ospetiu.

SOCOTELA, *socotentia*, *socotire*, *socotitoriu*, *socotitu*, *socotu*; vedi *socota*.

SOIU, s. m., stirpe, genus, species; stirpe, vitia, genu, specia.

SOLGABIROU, s. m., iudex pedaneus; judece de gradulu infimu, insarcinatu si cu administratione in Ungaria, szolgabíró. Barbarismu orribile.

SOLNITIA, s. f., salicium; salinu, scoica cu sare; — forma barbara d'in radice latina.

SOLOMONARIU, -a, adj. s., (d'in *Solomone* regeli iudaicilor), care pretende cu pôte produce effecte supernaturali, cu pôte face miracle; *solomonía*, s. f., magia, magia, pretensa, arte de a produce effecte supernaturali.

SOLOVERFU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: una planta, origagum vulgare, Linn., germ. wohlgemuth, desten.

SOLU, s. m., legatus, nuntius; transmissu, nuntiu; derivate: *solia*, s. f., legatio, munus legati, nuntium; missione, sarcina, nuntiu; *solire*, -escu, v., a) legatione fungi, legationem ohire, a impleri una missione; b) efficere, obtinere, impetrare, a scote la capetu una lucrare; *solitoriu-toria*, adj. s., mediator, intercessor; mediatoriu, intercessoriu; *solitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului. Barbraismu cu tota apparentia de Romanismu.

SOMNU, s. m., una specia de pesce, silurus, silurus grani, germ. wels.

SORCOVA, s. f., ramu artificiala adornata cu flori, cu care copillii augura tôte prosperitatile la serbatorea nasceri Domnului; derivate: *sorcovaire*, -

escu, v., a augură, atengundu cu ramul artificial, toate prosperitățile; *sorcovaitu*, part. sup. subst., in intellesulu verbului.

SORCOVAIRE, *sorcovaitu*; vedi *sorcova*.

SORGOSIU, -a, adj., *urgens*, *necessarius*; urgente, necessariu; — barbarismu ungurescu, *szorgos*, neconnoscutu d'incôce de Carpati.

SOROCA, s. f., *interstitium*, *intervallum*, *interfectio*, *comma*; pausa, repausu, intervallu, virgula in scriere, in cantare, etc.; compara *sorocu* de mai diosu.

SOROCÉLA, s. f., *citatio*; vedi *sorocire*, mai diosu.

SOROCIRE, -*escu*, v., *citare*, in jus vocare; a cită la judecata; de aci: *sorocitu*, -a, adj. part., *citatus*, *citatu*; *sorocéla*, s. f., *citatio*, *citatione*; *sorocu*, s. m., *dies*, *terminus*, *tempus praeclixum*; terminu, tempu prefissu.

SOROCU, s. m.; vedi *sorocire*, mai susu.

SOROCOVETIU, s. m., *numus viginti cruciferorum*, vulgo *vicenimarius*; numu vicenariu austriacu, nonitu asiă de Russi pre timpulu candu vicenariulu facea patru-dieci de *paralle*, (unu leu).

SOSSIRE, -*escu*, v., *advenire*, *pervenire*, *appellere*; a adveni, a adjuge; *sossitu*, part. sup. subst. in intellesulu verbului, care are si semnificatione de substantivu: *sossire* si *gassire sunt doue verbe de origine incerta in limb'a româna*.

SOVERSIRE, *soversitu*; vedi *seversire*, *sfersire* si *sfirsire* in Glossariu.

SPARGA, s. f., dupo Dict. de Buda: 1. *asparagus officinalis*, Linn.; sparanga sau sparangu; 2. *funiculus*, *resticula*; sfôra, funicella, acia implettita.

SPASSENIA, s. f., vedi *spassire*, mai diosu.

SPASSIRE, -*escu*, v., *salvare*; a salvă, a mantui; derivate: *spassitoriu*, -tória, adj. s., *salvator*; *salvatoriu*, *mantuatoriu*; *spassitu*, part. sup. subst., in intellesulu verbului; *spassenia*, s. f., *salus*; *salute*, *mantuire*, *mentuentia*. Barbarismi.

SPEIA, s. f., dupo Dict. de Buda: *qualis e cortice arboris*; cosiu sau corbe facuta d'in scortia de arbore.

SPEIU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *baummeos*, *eichenmeos*; muscu de arbore.

SPELINGHERIU, s. m., corruptu d'in germ. *pranger*, *columna ignominiae*, *palus publicus* *ignominiae*; *columna* sau paru de care se léga in publicu criminalii cari au commissu fapte rosinôse; d'incôce de Carpati nu s'a auditu coventulu, si ar fi de doritu ca se lipsesca si d'in gur'a Româniloru de suptu sceptrulu Austriei.

SPENDIU, s. m., dupo Dict. de Buda: *helleborus viridis*, Linn., german. *die grüne nlesswurz*; una planta, *sternutatória*.

SPERGHIA, s. f., dupo Dict. de Buda: *gladius*, *ensis*; *sabia*, *spata*.

SPERLA, s. f., dupo Dict. de Buda: *cinea stramineus*; *cenusia* de palie.

SPELIRE, -*escu*, v., dupo Dict. de Buda: *hirsutum reddere*, *hispidare*; a sberli, a redică pèrulu in susu; derivate: *sperlitu*, -a, adj. p., *hirsutus*, *hirtus*, *hispidus*, *sberlitu*; *sperlitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *sberlire*, *sberlitura*; vedi *sberlire* si *sperlire* in Dictionariu cu tote derivatele loru.

SPELLOSU, -a, adj., *hirsutus*, *hirtus*, *hispidus*; *sberlitu*; vedi *sperlitu* la *sperlire*.

SPEŢÉDIA, s. f., vedi *spatédia* in Dictionariu. Dupo Dict. de Buda: *spetédia* e si nomele unei plante, *calamus acorus* vel *odoratus*, Linn.

SPEŢELA, s. f., vedi *spetitura* la *spetire*, si *spatitura* in Dictionariu.

SPEŢIRE, *spelitu*, *spetitura*; vedi *spatire*, *spatitu*, *spatitura* in Dictionariu.

SPICALUIRE, -*escu*, v., dupo Dict. de Buda: *lardo trajicere*; a inspică cu lardu; coventu reu formatu d'in *spicare*, germ. *sploken*.

SPICHINATU, s. m., dupo Dict. de Buda: *lavendula spica*, *spica nardi*, *spica angustifolia*, Linn. una planta; — se pare a fi unu compositu d'in *spica-nardu*.

SPICIA sau *spitia*, s. f.; a) *radius* *rotæ*, *radius* de rôla; b) *gradus*, *linea*; gradu de consangenitate; vedi si *specia* in Dictionariu.

SPILUIRE, -*escu*, v., dupo Dict. de Buda: *pillare*, *expillare*, *farari*, *elepere*; 35. G.

a espilá, a fará; coventu reu formatu d'in explilare.

SPITAIU, *spitaliu*, s. m., vedi *ospitale* si *ospitiu* in Dictionariu.

SPITIA, s. f., vedi *spicia* mai susu.

SPOIELA, s. f., marga; materia de *spoitu*=*spolitu*, si *spoitura*=*spolitura*.

SPOIRE, *spoituriu*, *spoitu* *spoitura*; vedi *spolire* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SPORIGU si *sporisiu*, s. m., verbona officinalis, Linn., una planta, specia de verbona.

SPORIU, s. m., progressus, profectus; ubertas; progressu, ubertate, fecunditate; derivate: *sporire*, ce vedi in Dictionariu; *spornicu*, -a, adj., coventu reu formatu, cu sensulu de: fructuosus, fecundus, fertilis, frugifer, uber; fructuosu, fecundu, fertile; —radicea se pare a fi gr. *σπόρος*=sementia, sau compusa d'in *ε*; sau *ε* si *πόρος*=calle.

SPORNICU; vedi *sporiu* mai susu.

SPOROVAIRE, -escu, v., dupo *Barciana*, germ. *schwätzen*, a vorbi multu, a spune multe secature.

SPOVEDANIA, s. f., confessio; confessione, marturire sau marturisire; vedi *spovedire*.

SPOVEDIRE si *spoveduire*, -escu, v., *confiteri*; a confessá, a marturi sau marturisi peccatele; si cu insemnare transitiva: *confessionem* exelipere, a ascultá confessionea cuiva; apoi refl., a se confessá, a se marturi sau marturisi; *spoveditu* si *spoveduitu*, part. sup. subst.; *spovedania*, s. f., confessio, confessione — forma barbara d'in radice barbara; vedi si *ispovedire* in Glossariu.

SPRIJANA, *sprijina*, *sprijinela*, *sprijóna*, s. f., tutela, sustentaculum, fulcrum, columen, praesidium, auxillium, adminiculum; tutela, sustentaculu, fulceru, proptella, presediu, adjutoriu, adminiclu; derivate: *sprijinire*, -escu, v.; 1. transitivu, fulcire, suffulcire, sustentare, adminiculare; a fulcí, a suffulcí, a sustentá, a proptí, a redimá; 2. refl., niti, inniti; a se fulcí, a se redimá; *sprijinitoriu*, -tória, adj. s., tutor, fulter, sustentator, protector; tutoriu, protectoriu sustentatoriu; *sprijinitu*, part. sup. subst.;

sprijinitura, s. f., actione si effectu alla actionei de *sprijinire*; *sprijinu*, s. f., tutela, sustentaculum, fulcrum, columen, praesidium, auxillium, adminiculum; tutela, sustentaculu, fulceru, proptella, presediu, adjutoriu, adminiclu.

SPRIJINA, *sprijinela*, *sprijinire*, *sprijinitoriu*, *sprijinitu*, *sprijinitura*, *sprijinu*; vedi *sprijana*.

SPRIJONA, s. f., vedi *sprijana*.

SPUDIELA, s. f., forma spuria d'in *spudia* cu sensulu de: pustala, pustule pre pelle; *spudire*, -escu, v., pustalar, pustulescere, a pustulá, a capetá pustule; *spuditu*, -a, adj. part., pustalatas, pustulatu sau pustulitu; vedi si *spodire* in Dictionariu.

STABU, s. m., d'in germ. *stab*, statu majore la militari; nu se aude d'in cóce de Carpati.

STACHETA, s. f., d'in it. *steccata*, *steccato*, *stecconato*, germ. *stackete*; gardu de pari grossi, palisata; gardu de lati; gardu de cancelli.

STACOJIU, -a, adj., *coecineus*, *coecinus*; rosii de scarlatu, rosii scarlatinu.

STACOJU, s. m., *cammarus*, (*καμπαρος*), cancer marinus; cammaru, cancru marinu.

STAMPA, s. f., d'in it. *stampa*=pressa, 1. typariu, impressa, timbru; 2. pândia suptire de bumbacu; *stampu*, s. m., tudicula, pistillum; pisatoriu; *stampuire*, -escu, v., *plisere*, *plinsere*, *plinsare*, *fistucare*; a pisá; *stampuitu*, -a, adj. part., *platus*, *fistucatus*; pisatu.

STAMPARE, *stampatu*; vedi *stampa*.

STAMPU, s. m., vedi *stampa*.

STANA, (*stâna*), s. f., vedi *stena* in Dictionariu.

1 STANCA, (cu *a* claru in prim'a syllaba), s. f., 1. pica; pica, *cotiofana*; 2. cornicula; specia de *cióra* mai mica; — *stancutia*, s. f., deminutivu d'in *stanca*.

2 STANCA, (cu *a* obscuru in prim'a syllaba, *stânca*) s. f., *saxum*, *rupes*; pétra mare, rupe; d'in collo de Carpati se aude si form'a masc. *stâncu*, in acellu-asi sensu; *stancutia*, s. f., *scopulus*, mica rupe, scopulu, scopellu; *stancosu*, -a, adj., *saxosus*, *asper*; ruposu, petrosu, aspru.

STANCOSU, -a; adj., saxosus, asper; vedi 2. *stânca*.

STANCU, *stancutia*; vedi 2. *stânca*.

STANDARTU, s. m., vedi *stendariu* in Dictionariu.

STANGINELA, si *stanjinéla*; vedi *stanginire* si *stanjinire*.

STANGINIRE si *stanjinire*, -escu, v., retinere, detinere, retardare, offere, obstare, impedimento esse; a oppri de la lucru, a tiné pre locu, a fi pedica, a stá contra, a vettemá; derivate : *stanginitu* si *stanjinitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; vedi si *stanginire* in Dictionariu; — form'a *stanginéla* si *stanjinéla*, nu e admissibile; Dict. de Buda are si *stanginu*, s. m., cu sensulu de : obex, impedimentum, pédica, care inse nu se aude d'in cóce de Carpatí.

1 STANGINU si *stanjinu*, s. m., dupo Dictionariulu de Buda, nomele douoru flori : a) *Iris pseudacorus*, Linn., germ. die wasserlilie, die gelbe lillie, lilia galbina; b) *Iris germanica*, Linn., germ. die schwerdlillie, die blaue lillie, lilia vâneta.

2. STANGINU si *stanjinu*, s. m.; vedi *stenginu* in Dictionariu.

STANU, s. m., saxum, rupes, petra, cautes; status; pétra, rupe; statua de pétra; — *stanu*, ca si 2. *stanca*, provinu dupo aparentia d'in verbulu *stare*, inse form'a loru face se ne indouimu despre romanitatea loru. Compara angl. stone si germ. stein = pétra.

STAPANA, *stapânu*, *stapanire*, *stapanitoriu*, *stapanitu*; vedi *stepânu* si *stopânu* cu derivatele loru.

STARCU, (cu a obscuru, *stârcu*), s. m., vedi *stêrcu*.

STARETIA, s. f., (abbatissa), priórea sau superioarea unui monasteriu de monache; *staretii*, s. m., (abbas), priorele sau superioarele unui monasteriu de monachi, egumenu, archimandritu; *staretia*, s. f., prioría, demnitate de *staretii* sau de *staretia*; — coventulu sclavicu *staretii* va se dica *betránu* sau *seniore*, (gr. γέρων), si credemu co s'ar poté fa- cille inlocuí cu *seniore*.

STAROSTE, s. f., d'in acea-asi radice cu *staretii*, magister, capulu unei cor-

porationi, si mai marele unei colonie straine; de aci

STAROSTIA, s. f., demnitate de *staroste*, magistratus.

STARVU, (cu a obscuru, *stârvu*), s. m., vedi *stervu*.

STATORNICESCE, adv., vedi *statornicia* mai diosu.

STATORNICIA, s. f., constantia, firmitas, stabilitas; constantia, firmitate, stabilitate; — formatu d'in *statornicu*, -a, adj., constans, firmus, stabilis, permanens; constante, stabile, permanente; de unde si : *statornicesce*, adv., constanter, firmiter, stabiliter, in modu constante, firmu, *stabile*; si : *statornicire*, -escu, v., stabilire, a stabili; *statornicitu*, -a, part., stabilitas, stabilitu; — totu forme spurie nascute d'in una radecina curata româna, *stare*, *statoriu*; vedi *statorire* si *statoriu* in Dictionariu.

STATORNICIRE, *statornicitu*, *statornicu*; vedi *statornicia* mai susu.

STAVA, s. f., armentum equorum, equitium, equaria; eparía, turma de epe sau de calli; derivatu : *stavariu*, s. m., armentarius, pastor equarius, pastor equitii, servus equarius; epariu, pastoriu de epe sau de calli; *stavaressa*, s. f., muliere *stavariului*.

STAVARIU, *stavaréssa*; vedi *stava*.

STAVILA, s. f., obstaculum, obex; obstaclu, obice, pédica; — dupo Dict. de Buda se dice *stavila* pentru a) latus lecti exterioris, latorea patului d'in afara, care n'ar fi de câtu una acceptione particulare a coventului; b) quinque mergites vel quinio mergitum; numeru de cinci manunchi de grânu sau de alte cereali; — derivate : *stavilire*, -escu, v., obicem ponere, a pune obice, a impededá ca se nu mérga mai departe; *stavilitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; — *stavila* provine d'in una radecina curatu româna, *stare*; inse terminationea ce a luat, impreuna cu accentulu pre antipenultima, face se ne indouimu despre puritatea formei.

STEGHIA, s. f., vedi *stevia* in Dictionariu.

STEGLITA si *steglitia*; vedi *sticlete* in Dictionariu.

STELLAGIU, s. m., *tabulatum*; tablatu sau tabulatu, spre a stá si lucrá pre dânsulu, sau spre assediá alte lucruri pre dânsulu.

STELNITIA, s. f., *cimex*; peduchiú de pariete; se aude numai in Moldavia, se dea Domnedieu se nu se propage mai departe.

STELPARE, s. f., *ramus viridis*, *surculus*, *stylus*; ramu verde.

STELPU, s. m., *stylus*, stela sau stela, pila, columba, columen; columna, pila, pilastru; derivate: *stelputiú*, si *stelpisioru*, s. m., columella; mica columna, columella; *stelpnicu*, -a, adj. s., *stylites*, super columna sedens; relativu la *stelpu*=columna; stylitu, care sióde pre columna; — forma spuria si contraria naturei limbei române. — Radeoin'a propria a coventului *stelpu* pare a fi στόλος=stylus, sau στήλη=stela, inse asiá de sturpiata, încátu nu se mai connóscu.

STEMPU, (pronuntia *stémpu*) s. m., dupo Dict. de *Buda*: vallus; paru grossu; pl. *stémpuri*, molla metallica, germ. *stampmühle*, *pechmühle*, *pechwerk*; macina cu care se pisédia petrele ce co-prendu metalle; vedi *stampu* mai susu la *stampa*, derivatu: *stempuire*, -escu, v., a pisá; vedi *stampuire* la *stampa*.

STENDU, (pronuntia *sténdu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *oreula*, *scaphium*, *vasculum oblongum*, germ. *ständer*; vasu rotundu angustu si lungu, *putina*.

STENGA, (pronuntia *sténga*), s. f., dupo Dict. de *Buda*: *pertica*, germ. *stange*, it. *stanga*, *pertica*.

STENÜ, (pronuntia *sténu*), s. m., *sténu de pétra*, *saxum*, *rupes*; *sténu de camésia*, *truncus indusii*; vedi *stanu*.

STEPA, s. f. d'in germ. *steppe*, regio desértá vasta; regione desértasivasta.

STEPANA, *stepanire*, *stepanitoriu*, *stepanitu*; vedi *stepanu*.

STEPANU, s. m., *δέσποτης*, dominus, *stepána*, s. f., *δέσποινα*, domina. Noi credem co coventulu provine d'in gr. *δεσποτης*, prin derivatione *despotanu*, apherese si transpositione *stopánu*, (vedi *stopánu*); cu tóte aceste-a, nu ne potemu retiné de a observá, co d'in lati-

nulu *hospes*, gen. *hospitis*, occorre si form'a *hospitus*, *hospita*, cu derivatulu reale *hospitium*, d'in care Grecii moderni au formatu *δοπητι*=casa, éro Albanesii *stepi*=casa. Derivatulu personale d'in *hospitus*, *hospita*, ar fi *ospitanu*, *ospitana*, prin apherese si transpositione *stepánu*, *stepána*, domnulu si domn'a casei (*hospitii*, *δοπητι*, *stepi*), si prin consecentia s'ar poté scrie si asiá: *stepánu*, *stepána*; de aci derivate: *stepanire*, -escu, v., dominari, imperare, gubernare, possidere; a domní, a fi domnu, a imperá, a guberná, a posedé; *stepanitoriu*, -tória, adj. s., dominans, imperans, gubernans, praeses, praefectus, possessor; domnitoriu, gubernatoriu, administratoriu, possessoriu; *stepanitu*, -a, adj. part., in tote sensurile verbului.

STERCIRE sau *starcire*, -escu, v. refl., conquiniscere; a se plecá si culcá pre pamentu.

1. **STERCU**, *stîrcu* sau *stârcu*, s. m., *ciconia*, germ. *storch*, cu care se pare a stá in legatura *stêrculu* nostru.

2. **STERCU**, s. m., dupo *Barcianu* germ. *spiltter*, aschia suptire.

3. **STERCU**, s. m. corruptu d'in germ. *stärkmehl*, *amylum*; *amylu*, extractu d'in grânu cu care se intarescu si se lustré-dia lintiele.

STEREGOIA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: *veratrum album*, *helleborus albus*, *Linn.* una planta, *elleboru albu*.

STERNIRE, *stîrnire* sau *starnire*, -escu, v. exaltare, a descetá; derivate: *sternitoriu*, -tória, adj. s., exaltans, descetatoriu; *sternitu*, -a, adj. part. exaltatus, descetatu; *sternitura*, s. f., exaltatio, descetatura; vedi si *sternire* in Dictionariu, despre a carui romanitate ne indouimu.

STERTIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *lucerna*, germ. *lichtscheibe*, *grubenlicht*, *grubenleuchter*; *lucerna* cu care se servescu omenii in fodine.

STERVU, *stîrvu* sau *stârvu*, s. m., *morticialeum*, *cadaver*; *mortecina*, *cadaveru*, *corpu* de animale mortu; — radicea se pare a fi germana de la *sterben*, *starb*, *gestorben*, angl. *starve*; — n'avemu necessitate de dâns'a.

STILPARE, *stilpu*, *stilpnicu*; vedi *stelpare*, *stelpu*, *stelpnicu*.

STIOBU, s. m., dupo Dict. de *Buda*:

1. vasculum ligneum oblongum, scaphium, orcula; vasu de lemnu angustu si lungu, *putina*; 2. trua, trulla, labrum eluviei; albia sau *tróca* de porci; 3. quadrans metretae; una mesura de aride, unu cartu de patrantariu, sésse-spre-diece litre; — d'in coce de Carpati nu se aude coventulu.

STIOLNA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: ingressus sive os fodinae, germ. *stollen*; gur'a fodinei; — pare a fi numai una corruptione d'in germ. *stollen*; — d'in cóce de Carpati nu se aude.

STIPUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: filis ope acus ordinatim variare, germ. *steppen*, d'in care e numai una corruptione stupida.

STIUBECIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *bleiweis*; condeliu de plumbu, cerussa.

STIUBEIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *ein selechter brunneu*; putiu fóra apa.

STIUCA, sau *stuca*, s. f., lupus (pis-cls), lucina, esex lucius; unu pesce, *luciu*, it. *luccole*, fr. *brochet*.

STIUCU sau *stucu*, s. m., frustum; germ. *stück*, d'in care s'a corruptu *stiu-cu*, frustu, fragmentu, buccata; — in Români'a libera nu se aude.

STIULBICARE, v., dupo Dict. de *Buda*: nutare, prae somno nutare, dormire; a dormitá, a nutá d'in capu'dormitandu.

STIULBICU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: contus piscatorius; pertica de pescuitu.

STOBORU, pl.-e, crater exterior putei, puteal, (*πρωτόμυον ὑπεράτος*), cinctur'a unui putiu de asupr'a pamentului.

STOCFISIU, s. m., corruptu din germ. *stockfisch*, gadus morrhua; specia de pescè care se vende uscatu; — ca batu-jocura: capu seccu; — vedi *batocu* in Glossariu.

STOLNICU, s. m., archimagrus, e-deatres, (*ἰδέατος*), struster pemi, it. senescalco, germ. *truchsess*; mesariu, insarcinatu cu celle necessarie pentru

mésa, care pune si redica més'a, care servesce la mésa; *stolnicéssa*, s. f., muliere a *stolnicului*, mesaréss'a. In evulu mediu *stolniculu* era unu officiaru allu curtii domnesci. — Radice slav. *stolu* == mésa.

STOPANA, *stopanire*, *stopanitoriu*, *stopanitu*, vedi *stopânu*.

STOPÂNU, s. m., *δεσπότης*, dominus, herus; *stopâna*, s. f., *δέσπονα*, domina, hera; vedi *despotu* in Dictionariu; — derivate: *stopanire*, -escu, v., domluari, imperare, gubernare, possidere; a domni, a imperá, a guberná, a posedé; *stopanitoriu*, -tória, adj. s., dominans, imperans, gubernans, praeses, praefectus, possessor; domnitoriu, gubernatoriu, administratoriu, possessoriu; *stopanitu*, -a, adj. part., in tóte sensurila verbului; — vedi si form'a *stepânu* mai susu.

STRADA, s. f., corrupta dupo it. strada; form'a curatu romanésca e *strata*; vedi acestu coventu in Dictionariu.

STRADALNICU, *stradania*, vedi *straduire*, mai diosu.

STRADUIRE, -escu, v. refl., studere, conari, uliti, adniti, operam dare, conatum adhibere; a studé, a se odoperá, a fi diligente, a pune diligentia, a se aplicá cu diligentia; derivate: *stradui-toriu*, -tória, adj. s., diligens, sedulus, conans, gnavus, industrius, studiosus; diligente, applicatu, adoperativu, industriu, studiosu, zelosu; *straduintia* sau *straduentia* (care pressuppune unu part. *straduyente*), s. f., diligentia, sedulitas, gnavitas, industria, studium, conamen, conatus; diligentia, adoperatione, sedulitate, studiu, conatu; — forme spurie sunt: *stradalnicu*, -a, adj., diligens, etc.; si *stradania*, s. f., diligentia, etc. Radice barbara, de si s'ar paré a stá in relatione cu studere.

1. **STRAFU**, s. m., corruptu d'in germ. strafe, poena; pena, punitione, pedepse; derivate: *strafuire*, -escu, v., punire; a puni, a pedepsi; *strafuitu*, -a, part., punitus; punitu, pedepsitu.

2. **STRAFU**, s. m., corruptu d'in germ. streif, linea, virga, taenia; vérga tes-suta.

STRAICUTIA, s. f., perala; diminut.

d'in *straitia*, vedi acestu coventu dubiu in Dictionariu, unde vei aflá si *strai-siôra*.

STRAJA sau *stréja*, s. f., vigilia, ex-cublae, custodia; vegla sau veghia, custodia; — se pune si cu sensu personale, in locu de: *vigil*, *custos*, *excubitor*, *veg-latoriu*, *custode*; derivate: *strajariu* sau *strejariu*, s. m., *vigil*, *custos*, *excubitor*; *veg-latoriu*, *custode*; *strajaritia* si *strajaresa*, s. f., *veglatória*; *strajire* si *strajuire* sau *strejuire*, -escu, v., *vigillas* agere; a veglá; *strajutoriu*, -tória, adj. s., *excubitor*; *veg-latoriu*; *strajuitu*, -a, part., *custoditus*; *custoditu*. (Compara *отраста* = *millitia*).

STRAJAMESTERU, s. m., *vigilia-rum* *magister*; germ. *wachtmelster*, *feldwebel*; *maiestru* de vegle, *decurio-ne* *maiore*, *sergente* *maiore*; — d'in cóce de Carpati nu se aude coventulu.

STRAJARIU, *strajaritia*, *strajaresa*, *strajire* si *strajuire*, -escu, v., *strajutoriu*, *strajuitu*; vedi *straja*.

STRASINA si *strésina*, (cu *s* in syl-lab'a si aspru sibilante, *strásina*), s. f., *protectum*, *subgrunda*, *subgrundum*; *marginea* de diosu a coperimentului u-nei case, care trece preste muru, si serve-sce pentru stracurarea apei candu plóua, it. *tettoja* = *tectória*; derivatu: *stra-sinire* sau *stresinire*, -escu, v., a provedé cu *strasina*; *strasinitu* sau *stresinitu*, -a, adj. part., provedutu cu *strasina*. Nu connóscemoriginea coventului. S'ar paré unu compositu cu prep. *stra* = *inafora*.

STRASNICIA, (cu *s* aspru sibilante inainte de *n*), s. f., *vigilantia*; *severitas*, *terror*; *veg-lantia*; *severitate*, *terrore*; vedi *strasnicu*.

STRASNICU, (cu *s* aspru sibilante inainte de *n*, *strasnicu*), -a, *vigilans*, *severus*, *terribilis*; *veg-latoriu*; *severu*, *terribile*, *infricosiatu*; derivatu: *stras-nicia*, s. f., *vigilantia*, *severitas*, *ter-ror*, *veg-lantia*, *severitate*, *terrore*.

STRASTIA, s. f., dupo Dict. de *Bu-da*: *officium* *nocturnum* *ecclesiasticum*, vulgo *nocturna* vel *nocturnum*; *officiu* *ecclesiasticu* care se face nóptea.

STRASTNICU, s. m., *pathematarium*, *carte* *ecclesiastica* care coprende offi-

ciulu septemânei *pathematoru*, *passio* *domini* *nostri* *Jesu* *Christi*.

STREJA, *strejariu*, *strejire* si *stre-juire*, *strejitu* si *strejuitu*; vedi *straja*, *strajariu*, *strajire* si *strajuire*, *strajitu* si *strajuitu* mai susu in Glossariu.

STRENGU, *strengariu*, *strengaria*, *strengarire*; vedi *strangu*, *strangariu*, *strangaria*, *strangarire* in Dictionariu.

STREPEDE, *strepedire*, *strepeditu*, *strepeditura*; vedi *strepidu*, *strepidire*, *strepiditu*, *strepiditura* in Dictionariu.

STRÉSINA, *stresinire*, *stresinitu*; vedi *strasina*, *strasinire*, *strasinitu* mai susu in Glossariu.

STRIGHIA, s. f., dupo Dict. de *Bu-da*: *melligo*; germ. *honigtau*; *róua* de *miere*, *roua* *dulce*.

STRINFU si *strunfu*, s. m., d'ingerm. *strumpf*, *tibiale*; *calcione* de *pândia*, *ciorapu*.

STROFU si *strafu*, s. m., germ. *stra-fe*, *poena*; *pena*, *punitione*, *pedepse*; de-derivatu: *strofaluire*, -escu, v., *punire*; a *puni*, *pedepsi*; *strofaluitu*, -a, adj. part., *punitus*, *punitu*, *pedepsitu*. *Barbarismi* *inadmissibili* in limb'a româna; — vedi si *strafu* mai susu in Glossariu.

STRONCANIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: 1. *centerere*, *centundere*; *frendere*; a *strivi*, p. e. *struguri*; 2. *blaterare*; a *blaterá*, a *vorbi* *verdi* si *usca-te*; derivate: *stroncanitoriu*, -tória, adj. s., 1. *baculus* *pressorius*; *strivitoriu*, 2. *blaterans*; *blateratoriu*; *stroncanitu*. part. sup. subst., in sensulu verbului.

STROPSIELA, s. f., cu forma spuria d'in *stropsire*, in locu de *stropsitura*; vedi *stropsire*, *stropsitu*, *stropsitura* in Dictionariu.

STRUCIRE, -strucitura; vedi *struci-nare* si *sdruncinare* in Dictionariu cu *tóte* derivatele.

STRUGARIU, *strungariu*, *strunariu*, s. m., *tornator*; *tornatoriu*; *lemnariu* sau *templariu* care face lucruri rotunde; — derivatu d'in urmatoriulu:

STRUGU, *strungu*, *strunu*, s. m., *tornus*; *tornu*, *instrumentu* cu care lu-cra *lemnarii* sau *templarii* cari facu lu-cruri rotunde.

STRUGIRE, ca si *strucire*, *strugitu*-

ra ca si *strucitura*; vedi *strucinare* si *sdruncinare* in Dictionariu cu tóte derivatele.

STRUNA, s. f., chorda; córda; derivatu: *strunariu*, s. m., care face *strune* = córde; si care lucrea cu *strunulu*.

STRUNU, s. m., tornus; tornu, instrumentu cu care lucrea lemnarii sau templarii cari facu lucruri rotunde; derivatu: *strunariu*, s. m., tornater, tornatoriu, lemnariu sau templariu care face lucruri rotunde.

STUCU, s. m., d'in germ. *Stück*, *frustum*, fragmentum; vedi si *stiucu*.

STUFA, s. f., d'in germ. *Stufe*, dupo Dict. de *Buda*: *minera*, rudus, segmentum *arís*, vulgo *stufa*; *minera* sau *pétra* in care se afla metallu.

STUFU, si *stufisiu*, s. m., arundinetum, cannetum; arundinetu, canetu, padure de arundine, selba de arundine.

SUHA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *rohrgras*, érba care cresce printre arundine; probabile in affinitate cu *stufu stufisiu*.

SUCALIA, s. f., rhombus textorius, germ. *Spulrad*; *sullu* cu róte, instrumentu allu tessutoriloru.

SUCHIATU, -a, adj. s.; vedi *siuchiatsu* in Glossariu.

SUCIU, s. m., *pellicio*; *pelliciaru*, care face *pellicie*, *blanariu*.

SUCNA, s. f., toga mullebris; vestimentu mulieresco superiore, *rochia*; dimin. *sucnutia*, s. f., togula mullebris, togula, *rochitia*; — d'in origine straina pare a fi trecut prin gur'a Ungurului.

SUCUIRE, -escu, v., solere; a fi depresu a face ceva, a face de ordinariu; — barbarismu care se aude numai la locuitorii d'între Unguri, de la cari se pare a fi impromutatu.

SUDALMA, s. f., maledictum, conviciu, objuratio; injuratura, infrontare, infrontatura; — derivatu d'in *suduire*.

SUDUIRE, (ou forme de conjugatione simple: *suduiu*, *sudui*, *suduc*, *suduimu*, *suduiți*, *sudui*), v., maledicere, conviciari, blasphemare, imprecari; a injurá, a muștrá, a infrontá; derivate: *sudui-toriu*, -tória, adj. s., maledicens, maledicus, convicians, conviciator, blasphemus; injuratori, muștratoriu, infronta-

toriu; *soduitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *suduitura*, s. f., maledictio, conviciu, blasphemia, imprecatio; injuratura.

SUFULFU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *mellilotus officinalis*; Linn., trifoliu mare, *sulfina* sau *sulcina*.

SUHATU, s. m., pascuum; pastione, locu grassu de pastionatu; — barbarismu, cumu se vede la primul aspectu.

SUGNA, s. f., vedi *sucna*, mai susu in Glossariu.

SUITA, s. f., d'in fr. *suite*, comitatus, cohors; curte care insociește pre domnu, comitatu, insociatori; — *suita* nu se póte romanisá.

SULCINA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: synonymu cu *sufulu*, trifoliu mare.

SULFINA, s. f., una planta, *acea-asi* cu *sulcina*; vedi *sulfina* in Dictionariu.

SULLEGERU si *sullégetu*, -a, adj. s., dupo Dict. de *Buda*: subtilis, tenax, gracilis; suptire, gracile.

SULLINARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: arbor juvenis procera; arbore teneru inaltu.

SUMMEDENIA, s. f., corruptu d'in *summa*, cu intentione de a i dá una forma augmentativa, ingens multitudo; multime enorme.

SURGUNIRE si *surghiunire*, -escu, v., in exsilium mittere, relegare, ejicere; a tramitte in exsilium, a exsiliá, a espatriá, a relegá, a scóte sau arruncá d'in térra; *surgunitu* sau *surghiunitu*, -a, adj. part., in exsilium missus, relegatus, ejectus; tramissu in exsilium, exsiliatu, espatriatu, relegatu; *surgunu* sau *surghiunu*, -a, adj. s., exsul, ejectus, patriá pulsus, relegatus; exsiliatu, espatriatu, relegatu. Barbarismi orribili.

SURLA, s. f., tibia; tibia, fluera.

SURUCLUIRE, -escu, v., ad angustias redigere; a reduce la angustia, la egestate, la lipse extrema; — pare a fi unu ungurismu; d'in coce de Carpati nu se aude.

SURUGIU, s. m., auriga, veredarius, curser publicus; postillionone; se aude numai d'incóce de Carpati; — pare a fi de origine turcesca.

SURZUIRE sau *sursuire*, -escu, v., dupo Dict. de Buda : 1. augere, adaugere, addere, superaddere; a adange; 2. quærerere, acquirere, parare, comparare, lucrificare; a castigá, a se folosi; noi n'am auditu neci una data acestu verbu.

SUSAIU, s. m., *senehus oleraceus*, Linn.; *susaiu de padure*, *pernanthes muralis*, Linn., dóne plante diverse.

SUSANU, s. m., *anisum*; una planta, anisu.

SUSEIU, s. m., dupo Dict. de Buda : camera, arca frumentaria; ambariu de grânu; d'incóce de Carpati nu se aude.

SUTA, s. f., centum; centu, numeru $10 \times 10 = 100$: una suta de omini, sute si milli; derivatu : *sutasiu*, s. m., centurio; centurione, care commanda una suta=centu de militari; *sutire*-escu, v., centupluare; *sútitu*, -a, adj. part., centuplus; mai usitatu in compositione : *insutire*, *insutitu*; suta e uniculu barbarismu care a intratu in numeralile nostre.

SUVEICA, s. f., *radius tectorius*; (de la subvehere, subvehiculum?)

SVADA, *svadire*, *svaditu*; vedi *sfadq*, *sfadire*, *sfaditu*.

SVANTIU, *svantiuire*, *svantiuitu*: vedi *sfantiu*, *sfantiuire*, *sfantiuitu* mai susu in Glossariu.

SVANTU, -a, adj., corruptu d'in *sântu* = *sáncu*, *sanctus*; si mai tare corruptu in *sfântu*, si *sfintu*; vedi aceste corruptioni la locurile loru in Glossariu, inse cauta a nu confunde aceste forme spurie cu celle genuine : *sântu*, *sáncu*, *sanctitate*, *sanctificare* etc., d'in Dictionariu, cari singure merita recomandatione. Slavicultu *sviétu* a essercitatu una influentia corruptipória asupr'a romanicultu *sáncu*, cu tóte aceste-a n'a potutu se eliminadie pre n' neoi chiaru in gur'a carturariloru filosclavi cari au tradassu cártile basericesci.—D'in *svântu*, deriva v. *svantire*, cu dóne intellesuri : *sanctificare*, si *occidere* : *svantesce sorele*, *svantesce lun'a*, *svantescu stellele*, inse acestu din urma e contrassu d'in *svanitare*=*evanescere*.

SVATU, *svatuire*, *svatuitoriu*, *svatu-*

itu; vedi *sstatu*, *sfatuire*, *sfatuitoriu*, *sfatuitu* in Glossariu.

SVECLA; vedi *sfecla* mai susu in Glossariu.

SVECLIRE, *sveclitu*, vedi *sfeclire*, *sfectitu* in Glossariu.

SVERCOLLIRE si *svergollire*, -escu, v. refl., se jactare, se proijecere, se volvere; a se arruncá si a se volutá; *svercollitu* si *svergollita*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

SVERCU, s. m., vedi *smârcu* in Glos.

SVERLIGA, s. f., dupo Dict. de Buda : gobbiu; unu pesce, gobbiu.

SVERLIRE-escu, (si cu forme simple de conjugatione : *svêrlu*, *svêrli*, *svêrle*, *sverlimu*, *sverliti*, *svêrlu*), v., 1. jacere, jactare, mittere; a arruncá; 2. calcitrare, caleas remittere; a dá cu petiorulu, se dice despre callu; 3. dejecere, sternere; a arruncá la pamentu, se dice despre callu; derivate : *sverlitori*, -tória, adj. s., *ja-ciens*, *jactans*, *calcitrans*, *sternens*, *de-jiciens*; *arruncatori* in tote sensurile verbului; *sverlitu*, -a, adj. part., *jactus*, *jactatus*, *dejectus*, *stratus*; *arruncatu*, in tote sensurile verbului; *sverlitura*, s. f., *jactus*; actione si effectu allu actionei de *sverlire*.

SVERLUGA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *grundel*; unu pesce : *gobbiu*; acellu-asi cu *sverliga* de mai susu.

SVESNICU, (cu s aspru sibilante inainte de n, *svesnicu*); vedi *sfesnicu* mai susu in Glossariu.

SVETNICU, (curatu slovenismu, *svetnikú*); vedi *sfetnicu* mai susu in Glossariu.

SVOCOTIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda : *palpitare*, *trepidare*, *micare*; a palpitá, a trepidá, a bate cu violentia, se dice despre sângele in vene; noi n'am auditu in viétia nóstra verbulu acestu-a; se pare inse a fi acellu-asi cu *svugnire* si cu *sbucnire*.

SVONU, s. m., rumor; rumóre; — barbarismulu acestu-a pare a se fi formatu d'in lat. *sonus* cu pronuntia it. *suono*, rom. *sonu* sau *sunu* : *ce se suna in lume*. Se dice cu in Temisia n'a se chiama asiá si sunetulu campanei, si chiaru campan'a.

SVUGNIRE; vedi *sbugnire* in Glosariu mai susu.

SVORNICU, s. m., dupo Dict. de Buda : 1. acellu-asi cu *dvornicu* sau

vornicu; 2. orater; vorbitoriu la unu ospetiu; (compara germ. *wertmann*); derivatu : *svornicia*, s. f., officiulu de *dvornicu*; — barbarismu orribile.

T.

TABACASIU, s. m., reu formatu in locu de *tabacariu*, care trage *tabacu*, fia cu pip'a, *fumu de tabacu*; fia cu nasulu, *pulbere de tabacu*.

TABACÉLA, s. f., forma spuria in locu de *tabacitura* = *argasitura*.

TABALLUSIA, s. f., dupo Dict. de Buda : catella, camicula; catella, *catellusia*.

TABERA; s. f., 1. castra; castre; 2. exercitus, copiae; essercitu, armata; 3. expeditio, bellum; câmpu de batalia, campania, expeditiune, bellu; 4. caterva, multitudo; caterva, multime; — conventulu se pare a fi transformatu d'in *taberna*, si prin urmare de origine romana, cu tôte aceste-a suspendemu judecat'a noastră pëno la investigationi mai scrupuloase; — derivate : *taberianu*, s. m. castrensis, miles; militariu castrense; *taberire*, -escu, v., 1. castra metari, castra pendere; a pune, a asediá castrele; 2. considerare; a se asediá, a se stabili undeva; 3. aggređi, impetum, facere; a veni asupr'a cuiva, a atacá pre cineva; — *tabaritu*, part. sup. subst., in tôte sensurile verbului.

TABERIANU, s. m., vedi *tabera*.

TABARIRE, *tabaritu*; vedi *tabera*.

TABLASIU, s. m., reu formatu in locu de *tablaris*, assessor; assessoriu la *tabla* = curte judecatoréscă, tribunariu; se aude numai in gur'a Româniloru cari locuescu printre Unguri; — vedi *tabla* in Dictionariu intre esemplele espicative cõtra finitu.

TABLOU, s. m., reu formatu din fr. *tableau*, care nu pótedá de câtu *tabellu*

sau *tabella*, *tabula picta*, *tabella picta*; *tabella picta*, pictura; — si mai rea e form'a *tablouu*; cu care au cotediatu unii scriptori inepti d'in tempulu medernu a essi la lamina.

TACAMU, (pronuntia *tacámu*), s. m., a) complessulu instrumenteloru de mēsa, necesarie la mancare; b) complessulu pãtiloru unui totu; c) figuratu : omu de nemica, vagabundu, strangariu; — conventu asiaticu, addussu in Romani'a prin fanarioti; d'incollo de Carpati nu se aude.

TAGA, si *tagada*, *tagadatu*, s. m., negatio; negatione; derivate : *tagadõu*, s. m., negater; negatoriu; *tagaduire*, -escu, v., negare; a negá; *tagaduitoriu*, -tória, adj., s. negans, negator; negatoriu, care nega; *tagaduitu*, -a, adj., part., negatus; negatu; — compara ung. *tagad*, de unde se pare co provine acestu barbarismu cu tóta famili'a lui.

TAGADA, *tagadatu*, *tagadõu*; vedi *taga*.

TAGADUIRE, *tagaduitoriu*, *tagaduitu*; vedi *taga*.

TAGARTIA, s. f., 1. pera; sacculletiu pentru callatoria; 2. amictus, habitus; vestimente, ca terminu ridiculu; derivate : *tagartiare*, v., raptare, violenter trahere vel trudere; a raptá, a trage sau impinge cu violentia; *tagartiatu*, -a, adj. part. in sensulu verbului.

TAGARTIARE, *tagartiatu*, vedi *tagartia*.

TAICA, contrassu d'in *tatica* de la *tata*, s. m., paterculus; parentellu, terminu adulatoriu cu care se servescu filii cõtra parentele lor; derivatu : *taicuțiu*

si *taicuitia*, s. m., deminut. d'in deminutivulu *taica* = parentellu.

TAIARE, *taiatelli*, *taiatoriu*, *taiatu*, *taiatura*; vedi *taliare*, *taliatelli*, *taliatoriu*, *taliatu*, *taliatura* in Dictionariu.

TAIERE, *taietiei*, *taietoriu*, *taietu*, *taietura*, reu scrisse in locu de : *taiare*, etc.; vedi formele de mai susu, si serie dupo celle propuse in Dictionariu : *taliare*, etc.

TAINA, s. f., *mysterium*, *arcanum*, *secretum*, *sacramentum*; *mysteriu*, *arcanu*, *secretu*, *lucru ascunsu*, *sacramentu*; derivate : *tainicu*, -a, adj. s., *arcanus*, *occultus*, *secretus*, *mysticus*, *taciturnus*, *tectus*, *obscurus*; *arcanu*, *ascunsu*, *secretu*, *mysticu*; *taciturnu*, *tacutu*, *obscuru*; *tainuire*, -escu, v., *occultare*, *abscondere*, *celare*; a *ascunde*, a *tiné ascunsu*; *tainuitoriu*, -tória, adj. s., *occultator*, *celator*; *ascunditoriu*; *tainuitu*, -a, adj. part., *occultatus*, *celatus*; *ascunsu*. Radicea lat. *tacere* e asiá de aprope de *taina*, incátu se obtrude etymologului; cu tóte aceste-a, fiendu co *taina* occorre in limb'a slav., remâne a se cercetá mai profundu cumu s'a intemplatu acésta transitióne.

TAINICU, -a, adj. s., vedi *taina* mai susu.

TAINUIRE, *tainuitoriu*, *tainuitu*; vedi *taina*.

TAISIU, s. m.; vedi *talisu* in Dictionariu.

TALANTU, s. m.; vedi *talentu* in Dictionariu.

TALAZU, s. m., *unda*, *fluctus*; *unda*, *vallu*, *fluctu*; — compara : *talassa* = *thalassa*, *θάλασσα* = mare.

TALBACIRE si *talbaticire*, -escu, v., dupo Dict. de *Buda* si *Barcianu* germ. *schimpfen*, *schelten*; a *injurá*, a *certá cu vorbe aspre*.

TALBACILLA, s. f., dupo *Barcianu* germ., *schimpf* — and *schmähwort*; *injuratione*.

TALCU sau *tolcu*, (pronuntia *tálcu* sau *tólcu*), s. m., *interpretatio*, *expositio*, *explanatio*, *explicatio*, *glossa*; *interpretatione*, *espositione*, *explicatione*; derivate : *talcuire*, -escu, v., *interpretari*, *exponere*, *explanare*, *explicare*; a

interpretá, a *espune*, a *esplicá*; *talculatoriu*, -tória, adj. s., *interpretator*, *expositor*, *explanator*, *explicator*; *interprete*, *interpretatoriu*, *explicatoriu*; *talculu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TALCUIRE, *talculatoriu*, *talculu*; vedi *tálcu*.

TALHARELLA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : *pernanthes muralls*, germ. *mannerberglattich*; una *planta*; synonyma cu *susaiulu de padure*.

TALHARESCU, *talharescu*; vedi *talharianu*, mai diosu.

TALHARIA, s. f.; vedi *talharianu*, mai diosu.

TALHABIRE, *talharianu*; vedi *talharianu*, mai diosu.

TALHARITIA, s. f.; vedi *talharianu* mai diosu.

TALHARIU, s. m., *latro*, *prædo*, *fur*; *latrone*, *predone*, *furu*; derivate : *talharitia*, s. f., *latro femina*, *latrons*; *talharia*, s. f., *latrocinium*; *latrocinu*, *latronia*; *talharescu*, -a, adj., *latrocinialis*; *latronesco*, *latroniu*, *latroniloru*; *talharesce*, adv., *latrocinialiter*; in modu *latronesco*, *latronesce*; *talharire*, -escu, v., *latrocinari*, *prædari*, *furari*; a *latrociná*, a *predá*, a *furá*, a *essercitá latrocinu*; *talharitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; — póte co form'a cea mai plausibile ar fi : *tolvariu*, cumu oconrre si in limb'a ungurésca : *tolvaj*, de la v. lat. *tollere* sau defectivalu *fero*, *toll*, *latum*, d'intro cari presentale *fero* a *datu fur* = *fur*; supinulu *latum* a *datu latro* = *latrone*; remanea perfectulu *toll* se dea *tolvariu* sau *tolvariu*, esturpiatu *tolharu*; — inse remâne cestióne deschisa : cumu si au apropiatu Ungurii (allu caroru nome turcesce *insémna talhartu*) acestu coventu cu forma italica : *tolvaj*, mai correcta de câtu cea romanésca ?

TALLERU, s. m., 1. *nummus argenteus ovalis*; *nummu de una uncia de argentu*, *florenta de argentu*; — (compara gr. *θαλαρός* = *florens*); 2. *orbis*, *orbiculus*, *discus*, *catinus* sive *catinum*, *catillus* sive, *catillum*, germ., *teller*, formatu d'in *taliariu*, cumu attestá ensusi repausatulu Diez; it. *tagliere*, isp. *taller*,

retoroman. taglier, fr. tailleir, la cari insémma : *scandura de taliatu*.

TALMACIRE, *talmacitoriu*, *talmacitu*, *talmacitura*; vedi *talmaciu* mai diosu.

TALMACIU, sau *tolmaciu*, (pronuntia *talmaciu* sau *tolmaciu*), s. m., interpres, interpretator; interprete, interpretatoriu; traductoriu; derivate : *talmacire*, -escu, v., interpretari, a interpreta, a traduce si explica; *talmacitoriu*, -tória, adj. s., interpres, interpretator; interpretatoriu, traductoriu si explicatoriu; *talmacitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *talmacitura*, s. f., interpretatie, actione si effectu allu actionei de interpreta. Coventulu e de origine asiatica, si a trecut in limbele europene prin diverse esturpationi; póte co ar fi mai beno a se scrie : *tolmaciu*, *tolmacire*, etc., ou tóte co n'avemu mare lipse de densusulu, candu dispunemu de *interprete*, *interpretatoriu*, *traductoriu*, etc.

TALPA, s. f., (probabile straformatu d'in gr. *πάλη*, de unde si lat. *planta*, in *planta pedis*); 1. *planta pedis*; palm'a petiorului; 2. *solea*; pellea calciamentelor pre care calcamu; 3. *pedamentum*, *basis*; partea cea mai de desuptu a vericarui lucru. Coventulu nu se pare barbaru, inse se confunde cu sórecele *talpa*, care sapa campulu, *sobollu*;—vedi *talpa* in Dictionariu. In sensu figuratu se dice : *talp'a gâscei*, una *planta*, dupo *Barcianu* germ. *herzgespann*; *talp'a stâncei*, una *planta*, *corenopus*, germ. *krähenfuss*; *talp'a ursului*, una *planta*; *neanthus*, germ. *bärenklau*. Derivate : *talpariu*, s. m., *cerdo*, *coriarius*, *pellaris*, *solearius*, care prepara pelle pentru *talpele* calciamentelor, *soliaru*; *talparéssa*, s. f., *muliere a talpariului*; *talpuire*, -escu, v., *soleam calcels subducere*, *supplingere*; a pune *talpa*=*solia* la calciamente, a solia calciamentele; *talpuitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TALPARIU, *talparéssa*; vedi *talpa* mai susu.

TALPIDIU sau *talpizu*, -o, adj. s.; dupo diot. de *Buda* : *astutus*, *callidus*, *versutus*; *astutu*, *versutu*, *intrigante*.

TALPUIRE, *talpuitu*; vedi *talpa* mai susu.

TAMAIA, *tamaiare*, *tamaiatoriu*, *tamaiatu*; vedi *temia*=*thymia*, *temiare*=*thymiare*, *temiatoriu*=*thymiatoriu*, *temiatu*=*thymiatu* in Dictionariu.

TAMANDARE, *tamandatoriu*, *tamandatu*; vedi *tramandare*, *tramandatoriu*, *tramandatu* in Dictionariu.

TAMEDUIRE, -escu, v., 1. transit. *mederi*, *curare*, *sanare*, *santati restitueri*; a *medica*, a *cura*, a *face sanetosu*, a *insanetosia*; 2. refl. *a se tamedui*, *convalescere*, *consanescere*, *resanescere*, *valetudinem recuperare*; a *se medica*, a *se inderepta*, a *se insanetosia*, a *si recupera sanetatea*, a *se face sanetosu*; derivate : *tameduitoriu*, -tória, adj. s., *medens*, *medicus*; *medicu*, *medicatoriu*, *vendicatoriu*; *tameduitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului. Radicea acestui verbu ar poté fi *tra-mederi*, ca si la *tamandare* *tramandare*, *scambarea*. conjugationei n'ar fi unu lucru raru; noi inse nu cotediamu a *affirma* *nemica*.

TAMBURA, s. f., dupo Diot. de *Buda* : *lyra*; *lyra*; nu e cumuva fr.-*tambourin* si care e cu totulu diversu de *lyra*;—*tamburariu*, s. m., care face *tambure*, si care *joca* sau *canta* cu *tambur'a*.

TANDALLA, *tandallire*, *tandallitu*, *tandallitura*; vedi *pacalla* mai susu in Glossariu.

TANDA-MANDA, doue persone imaginarie, cari espremu in forma adverbiale *secature*.

TANGELA sau *tanjéla*, s. f., *temo anterior*; *temonele d'inainte la carru*.

TANGIRE sau *tanjire*, -escu, v., 1. *negre ferre*, *indignari*; a *se supéra*, a *se amari*, a *face ceva ou neplacere*; 2. *tabescere*; a *se topi*, a *se consume*, a *se nemici* cu *incetulu*.

TANGUELA, s. f.; vedi *tanguire*, mai diosu.

TANGUIRE, -escu, v., 1. transit. *defiere*, *deplorare*, *lugere*; a *plange*, a *deplora*; 2. refl. *a se tangui*, *queri*, *conqueri*, *lamentari*; a *se plange*, a *se vaieta*, *lamentá*; a *reclama* *inaintea unei auctoritati*; derivate : *tanguitoriu*, -tória, adj., s. *flens*, *plorans*, *lugens*, *querens*, *lamentans*; *plangutoriu*, *vaietatoriu*, *lamentatoriu*; *reclamatoriu*; *tanguitu*,

part. sup. subst. in sensulu verbului; *tanguitura*, s. f., questus, querela, lamentum, lamentatio; actione si effectu allu actionei de *tanguire*, plangere, vaietare, lamentare; reclamare; —alta forma spuria e *tanguêla*, s. f., in acellu-asi sensu cu subst. verbale.

TARABA, s. f., tabula, mensa, abacus; tabla sau mēsa in taberne; derivate : *tarabiōra*, s. f., deminut. d'in *taraba*; —*tarabutia*, s. f., sarcinula; fasciōra de tōte lucrurile : si a *luatu tarabuti'a* si s'a *dsusu*.

TARAIRE, *taraitorū*, *taraitu*, *taraitura*; vedi : *tirtre*, *tiritorū*, *tirttu*, *tirtura* in Dictionariu.

TARBACĒLA, s. f., vedi *tarbacire* mai diosu.

TARBACIRE, *-escu*, v., male tractare, vertigine afficere; a maletractā, a ammeti; *tarbacitu*, -a, adj. part. male tractatus, vertigine affectus; maletractatu, ammetitu; *tarbacēla*, s. f., cu forma spuria, actione si effectu allu actionei de *tarbacire*.

TARCARE, v., varils caleribus pingere; a pingere cu diverse colori; derivate : *tarcatu*, -a, adj., part., varius, versicolor, maculosus, scutulatus; variu, variatu, pistriciu, pinsu cu diverse colori; *tarcatura*, s. f., varietas; varietate de colori, pistriciatura; *tarce*, adj. s., maculosus; equus maculosus; callu cu diverse colori, callu *tarcatu*.

TARCE, vedi *tarcare* mai susu.

TARGA, s. f., 1. ferenlū; tabla de scandure pre care ducū lucratorii materia de constructione; 2. dupo Dict. de *Buda* : ingraditura a) care servece de patu : grabatus oratilis, lectus castrensis; b) urloniu sau fumariu ingraditu la casele terraniloru, fumariu oratiliū.

TARGU, *targuêla*, *targuire*, *targuitu*, vedi *têrgu*, *targuêla*, *targuire*, *targuitu*.

TARHATU, s. m., sarcina, onus; sarcina; *tarhosu*, -a, adj. gravidus; gravidu, ingreatu, insarcinatu. Radice unguresca.

TARHITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : perdix; perdice, passere bona de mancatu.

TARLA, s. f., vedi *turla*.

TARNACOPU, s. m., dolabra; saponiu, instrumentu de ferru in form'a literei *T*, cu care se servece lucratorii la derimarea muriloru, la saparea fundamentelor, etc.

TARNATIŪ, s. m., porticus, prestatas, (ἄποστάς); porticu, galleria; —barbarismu.

TARNITIA, s. f., sagma, clittella, ephippium; sēlla ordinaria pentru calli, muli si asini.

TARNOMĒTA, s. f., vedi *ternomēta*.

TARNOSELA, *tarnosire*, *tarnositu*, *tarnositura*; vedi *ternosēla*, *ternosire*, *ternositu*, *ternositura*.

TARNOSU; *târnu*, *tarnuire*, *târnuitu*; vedi *ternonu*, *têrnu*, *ternuire*, *ternuitu*.

TARSIRE, *tarsitu*, *tarsitura*; vedi *tersire*, *tersitu*, *tersitura*.

TARSITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : pastinum, sarculum; sapa sau saponiu; nu se aude d'incōce de Carpati.

TARSIU, (pronuntia *târsiu*), s. m., dupo Dict. de *Buda* : damus; frutex; dumu, tufa, tufisiu.

TARTACUTIA, s. f., una specia de cucurbite mici ca pumnulu si cu pelle globulōsa, cucurbita tūrcēscă sau tatarēscă.

TARTANU, s. m., 1. dupo *Barcianu*, germ. *teufelsmäh*, unu arbustu; 2. unu velu grossu cu care ne apperāmu de frigu; 3. nome ce se da judaniloru in batujocura; in acestu sensu postremu se pare a proveni d'in germ. *unterthann*, subditu, adeco subditu străinu, cumu sunt judanii in Roman'a.

TARTITIA, s. f., dupo *Barciana*, germ. *das stelsbein*, ossulu ultimu allu vertebrei spinale, ossulu cucului, (ossulu curului).

TASCA sau *tascula*, s. f., dupo Dict. de *Buda* : pasceolus, sacculperium; saccu de pelle, *straitia* de pelle.

TASCARE, (cu forme simple : *tascu*, *tasci*, *tasca* etc.), v., decipere, circumvenire; a insellā, a *pacallī*; derivate : *tascatoriu*, *tōria*, adj. s., decipiens, circumveniens; insellatoriu, *pecallitoriu*; *tascatu*, -part. sup. subst., in sensulu

verbului; *tascatura*, s. f., *deceptio*, *circumventio*; *insellatura*, *pacallitura*; — *tascare* pare a fi numai una *straformatione* d'in *taxare* in sensu figuratu.

TASSA, s. f., si *tassu*, s. m.; vedi 1. *tassa* in Dictionariu; — dupo Dict. de Buda: *tassu* se dice in locu de *pyxis eleemosynaria*.

TASTA, s. f., dupo it. *tasto*, germ. *taste*, (fr. *tenche*), parte a organului de musica, care se atenge cu degetele spre a face se resune instrumentulu; pote co ar fi mai bene *tactu*, pl. *tacte*; vedi *tactu* sub 3 in Dictionariu.

TATAISIA, s. f., 1. *fratria*; muliere a fratelui, *comnata*; 2. *glos*; sora a *barbatului*, *comnata*; 3. una planta, *carlina acutis*, Linn., in unele locuri nomita: *pung'a babei*.

TATANETIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *die schwarswursel*, una planta.

TATARCA, s. f., dupo Dict. de Buda: *polygonum phagopyrum*, Linn.; *tragum*; grânu *saracenu*, *rhisca*.

TATARESCE, *tatarescu*, *tatarire*, *tataritu*; vedi *taturu*.

TATARU, s. m., nome allu unui poporu asiaticu, venitu in Europa in seculu XIII, care s'a stabilitu in Crime-ri'a si in locurile vecine, si a incursu mai de multe ori in Romani'a: *principale Tatariloru se nomia Chanu-tataru*, care *inspirâ terrôre ômeniloru*, de aci *imprecationea*: *du-te la Chanu-tataru!* *luâ-te-ar Chanu-tataru*; derivate: *tatarescu*, -a, adj., relativu la *tatari*; *tataresce*, adv., in modu *tatarescu*; *tatarire*, -escu, v. refl., a se *tatari*, a se face *tataru*; *tataritu*, -a, part., care s'a facutu *taturu*.

TATINA, s. f., una planta, nomita si: *erb'a lui tatinu*, *symphytum officinale*, Linn.

TATOVIRE, -escu, v., dupo (fr. *tatouer*, germ. *tatolren* si *tattowiren*); a si pinge corpulu cu colori, a si punge figure pre corpu si a infige colori in punseture; *tatovitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TAU, *tuire*, *tautiu*; vedi *tôu*.

TAVALLIRE, -escu, v., *volvere*, *devolvere*, *volutare*; a *vôlbe*, a *devôlbe*;

a *tiri* pre *pamentu*, si de aci: a *sordi*, *sordidum reddere*; derivatu: *tavallitu*, -a, adj. part., *volutus*, *devolutus*, *velutatus*; *sordidus*; in sensurile verbului; *tavallitura*, s. f., *actione* si *effectu* allu *actionei* de *tavallire*; *tavallucu*, s. m., *cylindrus*, *phalanga*, *scutula*; *cylindru* care se pune sub una *massa mare* spre a ua poté *miscâ*. Pote co provine d'in *travallire* sau *travolbere*.

TECADIUIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda: *res in cubilli ordinare*, *disponere*, *digerere*; a *directică* in casa; — d'in cöce de Carpati nu se aude verbulu acestu-a.

TECARUIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda: *vertere*, *versare*, *torquare*, *circumagere*; ung. *tekerni*; a *intorce*; — d'in cöce de Carpati nu se aude verbulu acestu-a.

TEGLADIOU, s. m., vedi *tegladiuire* mai diosu.

TEGLADIUIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda: *laevigare*; a *calcâ* *tessuturile* cu *ferrulu*; derivate: *tegladiuitu*, -a, adj. part., *laevigatus*; *calcatu* cu *ferrulu*; *tegladiou*, s. m., *ferramentum laevigatorium*; *ferru* cu care se *calca* *tessuturile*; — *barbarismu ungurescu*, d'in cöce de Carpati nu se aude.

TELLALLU sau *tellallu*, s. m., *proxe-neta*, (*προξεντης*), *pararius*, *interces-sor*, *interpres*; *cocle*, *arillator*; *mediatoriu* la *negotiu*; *mulierea* care face *atari* *negotie* se dice: *tellelleica*.

TELARIU sau *tellariu*, s. m., care face *tellu* sau vende *tellu*; vedi *tellu* mai diosu.

TELEGA sau *telléga*, *carrus birotus*, *cistum*, *birota*; *carru* cu *doue rôte*, *car-rutia*; derivatu: *tellegariu*, s. m., *callu* care trage la *telléga*, inse si *callu* de *trassura* in genere: *doui formosi telle-gari*.

TELLEGARIU, s. m., vedi *telléga*.

TELLERU, s. m., vedi *italiaru* in Dictionariu.

TELLETINU, s. m., *specia* de *pelle* *ar-gasita* in *Russi'a*: *calciamento de telle-tinu*.

TELLISCA, s. f., dupo Dict. de Bu-da: *circaea lutetiana*, Linn. una planta.

TELLU, s. m., filum metallicum; firu de metallu : *tellu de ferru, tellu de arame*.

TELNIRE, -escu, v. 1. conserere, compunere, conferre; a compune, a combina doue sau mai multe lucruri; 2. cevenire aliquem, obviare fieri culpam; vedi compositulu *intelnire*.

TEMEINICU, -a, adj., (forma spuria d'in *temeu*), cu *temeliu*, care are *temeliu*, bene *intemeliatu*; unii amatori de forme spurie au incercatu a forma si *temeinicia*, s. f., stare sau fire cu *temeliu*; vedi *temeliu* si *themeliu* in Dictionariu cu derivatele lor.

TEMNITIA, s. f., carcer; inchisore, carcer; derivate : *temnitiare*, v., incarceratione; *temnitiatu*, part., incarcerationis; compos. *intemnitiare*, *intemnitiatu*; *temnitiariu*; s. m., praefectus carceris, custos carceris, carcerariu; *temnitiaressa*, s. f., muliere a carcerariului. Radice barbara.

TEMNITIARE, *temnitiatu*, *temnitiariu*, *temnitiaressa*; vedi *temnitia*.

TEMPU, -a, adj., obtusus, hebes; obtusu, ebete, stupidu; derivate : *tempire*, -escu, v., *tempitu*, -a, adj. part., vedi *tempire*, *tempitu* in Dictionariu; compara germ. stumpf.

TENCHIU, s. m., dupo Dict. de Buda: *zea mays*, Linn.; cucuruza, *porumbu*, *papusioiu*; — de act : *tenchiste*, s. f., locu plantatu cu *tenchiu* = cucuruza; se aude numai in gur'a Romaniloru cari locuescu printre Unguri.

TENCU sau *teancu*, s. m., fascis, sarcina; fasce, sarcina; se dice mai allessu despre chartefa : *unu tencu de chartefa* = numeru de 5000 colle.

TENGHELLITIA, s. f., dupo Dict de Buda : *carduells acanthis*, Linn.; una passarella, *sticlete*; vedi acestu coventu *sticlete* in Dictionariu.

TEOCU, s. m., vedi *tocu* in Dictionariu.

TERAIRE, *terailoriu*, *teraitu*, *teraitura*; vedi *tiralire* si *tirire*, *tiritoriu*, *tiritu*, *tiritura* in Dictionariu.

TERCIU, s. m., puls farinae phagopyri; pesatu molle de farina de porumbu; derivate : *terciuire*, -escu, v., a face *ter-*

ciu; *terciuitu*, -a, adj. part., facutu *terciu*. Radice neconoscuta.

TERFA, s. f., 1. pannas detritas et sordidas; tessutura usata si sordida; 2. prostituta, meretrix, scortum; femina prostituta, meretrice, *curva*; derivate : *terfariu*, s. m., laeno, meretricius; care tine *terfe*, care petrece cu *terfele*; — dupo Dict. de Buda : *sponsae comes*; care insociescă pre sponsa; *terfelire*, -escu, v., usu deterere, sordidare, sordidum reddere, inquinare; a strica prin usu, a usa tare unu lucru; a sordida, a intina; *terfellitu*, -a, adj. part., usu detritus, sordidatus, inquinatus; uatu, sordidatu, intinatu.

TERFARIU, s. m., vedi *terfa* mai susu.

TERFELLIRE, *terfellitu*; vedi *terfa*, mai susu.

TERGASIU, s. m., vedi *tergu*, mai diosu.

TERGOVETIU, s. m., vedi *tergu*, mai diosu.

TERGU, (pronuntia *têrgu*), s. m., 1. nundinae; nundine, adunare pentru vendere si comperare, actione de vendere si comperare; 2. mercatus; mercatu, locu unde se aduna omenii spre a vende si comperă; 3. conventum, pactum; accordu; derivate : *terguire*, -escu, verbu, 1. nundinari, emere; a comperă; 2. paetsei; a acorda, a se uni asup'r'a pretiului; *terguitoriu*, -tória, adj. s., emptor, comperatoriu; *terguitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *tergusioru*, s. m., demin. d'in *têrgu*, micu *têrgu*; — altu demin. ridiculu : *tergasiu*, s. m., dupo Dict. de Buda : 1. merces nundinattiae, merci de vendiare, negotiu; 2. emptio, res emptitia; merce comperata sau de comperatu; 3. donum nudinarium; donu nudinariu, donu comperatu; — *tergovetiu*, s. m., personale, nundinator, qui bene novit nundinari, mercater; nundinatoriu, negotiatoriu, mercatoriu, care se ocupa cu negotiulu, care siéde in *têrgu* = mercatu.

TERIBONTIA sau *tiribontia*, s. f., dupo Dict. de Buda : *pabo*, carrus satellis; *rotaba*, carretta sau carrettu, it. carrette, fr. brevette.

TERITIA, s. f., mai allessu in pl. *teritie*, *farfar*; *furfure*, pelliciele de grănu ce rămănu în sêta la cernerea farinei.

TERLA, s. f., vedi *turla*.

TERNACOPU, s. m., vedi *tarnacopu*.

TERNATIU, s. m., vedi *tarnatiu*.

TERNOMÊTA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: *pales*; *palie* batute.

TERNOSÊLA, s. f., vedi *ternosire*.

TERNOSIRE, *-escu*, v., (d'in gr. *καθίστασις*), dedicare templum, templi encaenia (*ἐγκαίνια*) celebrare, inaugurare; a dedică, a inaugură, a consecră unu templu; *ternositu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *ternositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *ternosire* = dedicare, inaugurare, consecrare; — forma spuria e: *ternosêla*, s. f., dedicatie, inauguratie, encaenia templi.

TERNU, (pronuntia *têrnu*), s. m., sceps virgem, metura de vergelle; de aci: *ternuire*, *-escu*, v., 1. in terra velutare, a volută pre pamentu; 2. concuicare, cointerere, conqussare; a calcă cu petiôrele, a contreieră, a concassă; *ternuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TERNUIRE, *ternuitu*; vedi *têrnu*.

TEBBIMU, s. m., vedi *terrenu* in Dictionariu.

TERSIRE, *-escu*, v., nudare, denudare, retegere; a nudă, denudă, despoliă; derivate: *tersitu*, *-a*, adj. part., nudatus, denudatus, retectus; nudatu, denudatu; despoliatu; *tersitura*, s. f., nudatio, denudatio; actione si effectu allu actionei de despoliare, despoliatura. Possibile se provina de la *tersus*?

TERTIA-PERTIA, s. f., titivilitium, quisquillu, gerru, res nihili; secatura, bagatella, lucru de nemica; Dict. de *Buda* produce frasea triviale: *tertia-pertia si nemica*, si crede a fi luata d'in lat. *tertia pars et mea mica*.

TESACU sau *tessacu*, s. m., sabia, baionetta; — de origine russêca.

TESCARE, *tescatoriu*, *tescatu*, *tescatura*; vedi *tascare*, *tascatoriu*, *tascatu*, *tascatura*.

TESCARESSA, muliere a *tescariului*; *tescariu*, s. m., care are unu *tescu*, si care stôrce cu *tesculu*; vedi *têscu* mai diosu.

TESCOVINA, pl., *tescovine*; vedi *têscu* mai diosu.

TESCU, (pronuntia *têscu*), s. m., torculum, torcular, torcularium; prelum; torclu sau torclariu; prelu, pressa; derivate: *tescuire*, *-escu*, v., premere, terquere, extorquere; a stôrce cu torclulu; *tescuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *tescuitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de torclare; *tescariu*, s. m., torcularius, torculator, torclariu, care possede unu torclu, si torclatoriu, care stôrce cu torclariulu; *tescarêssa*, s. f., muliere a *tescariului*; *tescovina* s. f., mai allessu in pl., *tescovine*, rimace; restulu uveloru sau altoru pôme stôrse in torclariu, *torclature*, fr. marc.

TESCUIRE, *tescuitu*, *tescuitura*; vedi *têscu* mai susu.

TESGHÊA, (cu s aspru sibilante, *tesghêa*), s. f., mensa, mensula; mēsa pre care se numera banni si se facu computele in taberne; derivatu: *tesghetariu*, s. m., mensularius; mesariu, numeratoriu, computatoriu; — de origine turcêca.

TESIRE, *-escu*, v., 1. cuneatim scindere; a taliă in forma de cuniu; 2. refl. a se test, vereri, verecundari, a nu cotediă, a se rosină; *tesitu*, *-a*, adj. part., 1. cuneatim scissus; taliatu in forma de cuniu; 2. veritas; rosinatu.

TESLA, s. f., cœlum, scalprum excavationi serviens; scalpru, instrumentu taliatoriu cu care se servescu carpentarii spre a scalpe lemnulu pusu orizontale; derivatu: *teslariu*, s. m., faber lignarius; carpentariu; *teslarêssa*, s. f., muliere a *teslariului* = carpentariului, *carpentarêssa*.

TESLARESSA, *teslariu*; vedi *tesla* mai susu.

TESTEA sau *testella*, s. f., risma, mai allessu risma de chartea, numeru de 24 côle; — de origine turcêca.

TEXUIRE, *-escu*, v., fareire, conferire, referire; a implê tare, a indesă, a indopă; *texuitu*, *-a*, adj. part., fartus, refertus; implutu tare, indesatu, indopatu.

TIANDARA, s. f., corruptu d'in *scindura*, assela tenuis, parvulum fragmentum; mica buccata taliata d'in lemnu; derivate: *tiandarire*, *-escu*, v., assulatiu

seindere; *tiandaritu*, -a, adj. part., assulatim scisus; *tiandarosu*, -a, adj., assulatim abscedens.

TIARCA sau *tiérca*, s. f., pica; una passere: pica, *cotiofana*.

TIARCU, s. m., septum; locu inchisu cu gardu unde se tinu vitele.

TIARRA, reu scrisu in locu de *tiérra*, si mai bene *térra*, vedi acestu coventu in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

TIBISIRU, s. m., creta; creta; — pare a fi turcescu.

TICAIRE, -escu, v., misere vivere; a traf in miseria, a duce viétia misera; *ticaítu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TICHIA, s. f., mitella; mitella, micu coperimentu pre verticele capului; *tichiu-tia*, s. f., deminutivu d'in *tichia*; — pare a fi turcescu.

TICNA, s. f., saper jucundus; sapóre placuta; placere dupo mancare, candu buccatele cadu bene; derivate: *ticnire*, -escu, v., impers., conducere, bene vertere; a cadé bene, se dice despre buccate; *ticniú*, -a, adj., jucundus; placutu; si contentus, multiamitu; si placidus si tranquillus; — forma spuria e: *ticnéla*, s. f., voluptas, jucunditas, commoditas; — barbarismi.

TIDIU sau *tisu*, s. m., homonymus; omonymu; omu care are acelu-asi nome de baptesmu.

TIDVA, s. f., oncurbita lagenaria; cucurbeta cu gútulu lungu.

TIEGLA, *tieglariu*, etc., vedi *tegla*, *teglariu*, etc., in Dictionariu.

TIELLINA, s. f.; vedi *tellina*, in Dictionariu.

TIELLU, s. m., (τέλος), finis, (σκόπος); scopu; — compara si germ. xtel.

TIEPENIRE, *tiepenitu*; vedi *tiepenu* mai diosu.

TIEPENU, -a, adj., fortis, validus, robustus, rigidus; tare, forte, validu, robustu; rigidu; derivate: *tiepenire*, -escu, v., firmare; a intari, a prende tare; intrans., rigere; a deveni rigidu; *tiepenitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; se aude mai multu in compos. *intiepenire*, *intiepenitu*.

TIEPISIU, -a, adj., absclusus, declivis,

praeceps; declive, tare plecatu spre linia verticala.

TIEPUSIA, s. f., de la *tiépa* ce vedi in Dictionariu, aculeus, hastile; derivatu: *tiepusiosu*, -a, adj., aculeatus; aculiatu, care are *tiepusie*.

TIERMU si *tiermure*, *tiermurire*; vedi *termu* si *termure*, *termurire* in Dictionariu.

TIERRA, etc.; vedi *térra* in Dictionariu, cu tóte derivatele selle.

TIERUSIU sau *tierrusiu*, s. m., paxillus; parisoru, paru micu.

TIESSELLA, s. f., vedi *tessella* sub 2 in Dictionariu.

TIESSERE, etc., vedi *tessere* in Dictionariu.

TIÉSTA, *tiestu*, *tiestosu*; vedi *testa*, *testu*, *testosu*, in Dictionariu.

1 TIGLA, *tiglaria*, *teglariu*; vedi *tegla*, *teglaria*, *teglariu* in Dictionariu.

2 TIGLA, (cu *t* duru), s. f., dupo Dict. de *Buda*: densitas aquosa; desitate apatosa; derivate: *tiglosu*, -a, adj., densus et aquosus; desu si apatosu; de aci: *tiglosiare*, -ediu, si *tiglosire*, -escu, v., densus et aquosus fieri; a se face desu si apatosu; *tiglosiatu* si *tiglositu*, -a, adj. part., densus et aquosus factus; facutu desu si apatosu.

TIGLIANU, (cu *ti* sibilante), s. m., parus; una passerella care se vede si pre la noi.

TIGLOSU, *tiglosiare* si *tiglosire*, etc., vedi 2 *tigla*.

TIGNA, *tignire*, *tignitu*; vedi *ticna* mai susu.

TIGORIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: afflictam vitam ducere; a duce una viétia amarita.

TIITÓRE, *tiitoriu*, *tiiu*; vedi *tinere*, *tinitoriu*, *tinitóre*, *tinutu* in Dictionariu.

TILINCA, sau *tillinca*, s. f., tibia puellatoria e cortice saligneo; flueru d'in scórtia de salce.

TILISCA sau *tillisca*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: circaea lutetiana, Linn., una planta; vedi mai susu *tellisca*.

TIMARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: cerdo corliarius, pellarius; argasitoriu de pelli; derivatu: *timariúta*, s. f., muliere a *timariului*; coventulu occorre si

la Unguri, déro de unde provine? form'a s'ar paré romanésca.

TIMIȚIA, sau *temaiția*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: nomele douoru plante: a) *che-nopodium ambrosioides*, *Linn.*; b) *teu-crium chamæpytis*, *Linn.*

TIMPINA, s. f., (d'in *τρυπανον* = *tympanum* = *tympana*), instrumentu de musica compusu d'in pelle inflata care se bate cu betie.

TINCU, s. m., si *tincuela*, s. f., *tectorium opus*; vedi *tincuire* mai diosu.

TINCUIRE, -escu, v., *incrustare*; a *incrustá* parieti cu una crusta de cimentu; *tincuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; se aude si subst. *tincu*, si derivatulu cu forma spuria *tincuêla*; compara germ. *tünche*.

TINCUSIA sau *tincusiu*, (cu *ti* sibilante), s., lemnu pre care se crêsta numerii romani intre poporulu de la térra.

TINDA, (cu *ti* duru), s. f.; vedi *tenda* in Dictionariu.

TINDECHIA, (cu *ti* duru), s. f., vedi *tendecla* in Dictionariu.

TINDERE, *tinsu* etc.; vedi *tendere*, *tensu*, etc. in Dictionariu.

TINGANIRE, (cu *ti* sibilante), -escu, v., *tinnire*; a *tinní*, a soná campanell'a.

TINGIRE, (cu *ti* duru), s. f., olla; olla, mai allesu olla de metallu; — si *sartago*; *tigaia*; — pare a fi turcescu.

TINICHIEA sau *tinichiella*, s. f., lamina ferrea; lamina de ferru, ferru albu; *tinichigiu*, s. m., person. care face lamine de ferru, care vende lamine, si care copere casele cu lamine; — se pare a fi de origine turcésca, compositulu posteriore are si suffissu turcescu.

TINTA, (cu *ti* sibilante), s. f., 1. clavu; cuniu micu, cunioru; *tintuire*, *tintuitu*, batutu cu *tinte*; 2. flus, scopu; scopu; derivatu: *tintare* si *tintire*; v., collineare; *tintatu* si *tintitu*, in sensulu verbului; — d'in *tendere*, *tentu*, ce vedi in Dictionariu.

TIOLARE, *tiolatu*; vedi *tiolu* mai diosu.

TIOLINA, s. f., vedi *tiolu* mai diosu.

TIOLU, pl., *tióle*, linteum, linteelum, vestimentu de pândia; velamen, velame, velu; *lodix*, velu de patu; — de aci:

tiolare, *tiolatu*, vestire, vestitus; mai usitatu: *intiolare*, *intiolatu*, care póte fi si unu compositu, si unu simplu, in locu de *lintiolare*, *lintiolatu*; — *tiolina*, s. f., prostituta, meretrix; meretrice; — de la *lintiolu*.

TIPSÍA, s. f.; 1. tabula, lanx; tabla sau tava; 2. sartago; tigaia; *tipsintia*, s. f., deminutivu d'in *tipsta*.

TIPERIGU, (cu *ti* sibilante), s. m., acidu ammoniacu, salmiacu.

TIPTILU, adv., (cu *ti* duru), *incognito*; pre ascunsu, pre furisiu; travestitu.

TIRA, (cu *ti* sibilante), s. f., stilla; paululum, paxillum; picatura; pucinu, in compositionea: *una tira de pâne*, *una tira de sare*, *da-mi una tira de lapte*; derivate: *tiraire*, -escu, v., stillare; a picurá; *tiraitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *tiraita*, s. f., picatura, in compositionea: *cu tirait'a*, stillatim, cu picatur'a, pucinu câte pucinu.

TIRAIRE, *tiraitu*, *tiraita*; vedi *tira*, mai susu.

TIREGHIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *welastein*, cremor tartari; vedi *tartu* in Dictionariu.

TIRIACHIU, -a, adj. s., béetu, ammetitu. confusu; — d'in *theriacu*?

TIRIBONTIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: pabo, carrus trasatilis; vedi *tribontia* mai susu.

TIRIDIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *wageschale*; lance, srafa la bilancia.

TISA sau *tissa* (cu *ti* duru), s. f., dupo Dict. de *Buda*: *taxus baccata*; unu arbore; *ebenulu*?

TISTIA, s. f., officium, munus, dignitas; officiu, demnitate, functione, d'in

TISTU, s. m., munere fungens, superior; functionariu, officiaru. In Români'a libera se aude in gur'a poporului numai espressionea: *tistu de durubanti*, decurionele apparitoriloru.

TITORIA, contrassu d'in *ctitoria*, s. f., patronatus; d'in

TITORIU, contrassu d'in *ctitoriu*, s. m., (κτίτωρ), fundator, patronus; fundatoriulu unei baserice; derivate: *titoria*, s. f., patronatus; calitate de *titoriu*; *titorescu*, -a, adj., reu formatu *titoricescu*, -a, adj., relativu la *ctitoriu*.

TITULA, s. f., titulus; vedi *titulu* in Dictionariu.

TITULUSIU, s. m., forma scalciata in locu de *titulu* sau *tituru*, ce vedi in Dictionariu.

TITVA, s. f., vedi *tidva*, mai susu.

TIUCALLU, s. m., matula; olla de nópte;—pare a fi de origine turcésca.

TIUCARE, v., osculari; a sarutá, a pupá; se aude numai in Crisian'a.

TIUCLUIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. der zipf, das hängelohren; parva lacinia; mica lacinia, appendicla.

TIUCA, s. f., specia de vinu arsu (rachiu) reu destillatu.

TIUIRE, -escu, v., tinnire; a tinní; se dice: *mi tinescu urechiele*; *tiuitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului: *tiuitulu urechiloru*; *tiuitura*, s. f., tinnitus; actione si effectu allu actionei de *tiuire*; vedi *tinnire* in Dictionariu, d'in care e formatu *tiuire* prin immolliare consonantei *n*.

TIURCA, dupo altii *turca*, s. f., persóna, larva; una larva cu care ámbra copilii la serbatorile nascerei Domnului.

TIURLOIU, dupo altii *turloi*, s. m., tubus; tubu prin care curge ap'a.

TIUTUIARE, *tiutuiatu*, vedi *tiutuiutu*.

TIUTUIU, s. m., apex, vertex. *caemen*, *spiculum*, *cuspis*; apice, vertice, *cuspidate*; derivate: *tiutuiare*, v., acutere, *acuminare*, *cuspidare*; a ascuti, a acuminá, a cuspidá; *tiutuiutu* -a, adj. part., *acuminatus*, *cuspidatus*; *ascutitu*, *acuminatu cuspidatu*.

TIUTUIURARE, v., dupo *Barcianu*, germ. besteln, beim schopfnehmen; *tiutuiutu*, part., in sensulu verbului.

TIVIRE -escu, v., circumsnere, eram limbo circumdare; it. orlare, far l'orlo, fr. enliser, border, germ. einrahmen; a cósse pre margine, a *marginá*; *tivitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *tivitura*; s. f., limbus, it. orlatura; cosutur'a pre margine.

TOALETTA, s. f., d'in it. taveletta, sau d'in fr. toilette, mée'a unei domne cu tóte celle necesarie pentru adornatulu lei; adornatulu ensusi.

TOASTU, s. m., d'in angl. toast, fr.

toast. propinatio; propinatione, beutura in sanetatea cuiva.

TOBA, s. f., tympanum, fr. tambour; instrumentu de musica, compusu d'in unu tubu largu si scurtu de lemnu, preste alle carui capete e una pelle intensa, si care se bate cu doue betie; derivate: *tobariu*, (reu *tobasiu*), s. m., care bate *tob'a*.

TOCACIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: textor; tessuturiu; impromutatu de la Unguri cari l'au impromutatu de la Sclavaci; in Románi'a libera nu se aude.

TOCMA si *tocmai*, adv., aeque, plane, prorsus, profecto; chiaru asiá.

TOCMELA, s. f., conventum, pactum, conditio, conductie; accordu, pactu; vedi *tocmire*.

TOCMIRE, -escu, v., 1. transit. a) aequare, planare, complanare; a indepreptá, a complaná, a face dereptu, a face planu; b) disponere, ordinare, dirigere; a dispune, a ordiná, a assediá, a direptá; c) reparare, reficere, emendare, corrigere; a repará, a indreptá, a corregge, a correctá; d) coaducere; a accordá, a luá cu contractu; 2. refl. a se *tocmí*, paciáci, convenire; a se accordá, a negociá asupr'a conditioniloru, asupr'a pretiului, si a conveni, a se uni, a se involf asupr'a acelloru-a; derivate: *tocmitori*, -tória, adj. s., lucratori in t. s. verbului; *tocmitu*, -a, adj. part. in t. s. verbului; *tocméla*, s. f., cu forma spuria; conventum, pactum, conditio, conductie; accordu, pactu.

TODOMANIA, *todomanire*, *todomanu*; vedi *tudomantia*, *tudomanire*, *tudomanu*, mai diosu in Glossariu.

TOGMA, *togmai*, *togmire*, *togmitoriu*, *togmitu*; vedi *tocma*, *tocmai*, *tocmire*, *tocmitori*, *tocmitu*, mai susu in Glossariu.

TOIAGELLU, s. m., vedi *toiagu*, mai diosu.

TOIAGU, s. m., baculus, scipio, virga; bátiu, bastone, vérga; demin. *toiagutu* si *toiagellu*, s. m., bacillus, bacillum; batisioru.

TOIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: elamare, exelamare, elamerem tellere;

a strigá, a redică una strigare; *toitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TOLBA, s. f., 1. pharetra; faretra in care se portau sagettele; 2. fascis; fasce, legatura de lucruri, sarcina, care se pórtă in spinare; 3. bulga; saccu de pelle care se pórtă in callatoria; derivatu : *tolbăriu*, sau cu formá ridicula *tolbasu*, s. m., circitor; negotiatoriu care ámbła cu mercea in spate, *mamullaria*.

TOLCIARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *infundibulum*; infundiblu, implutoriu, vasu conicu cu care se servescu ómenii candu tórna unu licidu pre una gaura in altu vasu mai mare; demin. ridiculu *tolciarasiu*, s. m.; — compara ung. *tölcsér*; — nu se aude d'in cóce de Carpati.

TOLCU sau *tálcu*, *tolcuire* sau *talcuire*, etc.; vedi *tálcu*, *talcuire*, etc., mai susu in Glossariu.

TOLLANIRE, -escu, v., decumhere; a se culcă cu tóta commoditatea, a se intende pre asternutu; *tollanitu*, part. sup. subst. in intellessulu verbului.

TOLMACIU, *tolmacire*, *tolmacitoriu*, *tolmacitu*, *tolmactura*; vedi *talmaciu*; *talmacire*, *talmacitoriu*, *talmacitu*, *talmacitura*, mai susu in Glossariu.

TOLVARIU, *tolvarta*, *tolvarire*, *tolvaritu*, etc.; mai bene scriasu de cátu *talharu*, *talharia*, *talharire*, *talharitu*, etc. — ce vedi mai susu in Glossariu.

TOMNA, (pronuntia *tomn'a*), *tomnai*, *tomnire*, *tomnitoriu*, *tomnitu*, *tomnéla*; vedi *tocma*, *tocmai*, *tocmire*, *tocmitoriu*, *tocmitu*, *tocméla*, mai susu in Glossariu.

TONGANIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: a) pulsare, personare facere; a bate, a face se sune; b) senare, personare; a suná, a dá unu sunetu; in Romani'a libera nu se aude verbulu acestu-a; pare a fi unu imitativu : *tong*, *tong*.

TONTAIRE, -escu, v.; vedi *tontu*, mai diosu.

TONTU, -a, adj. s., homo stultus, caudex, stipes, truncus; stultu, bustianu, truncu; derivatu : *tontaire*, -escu, v., stultas fieri; a se face *tontu*, a deveni *tontu*.

TOPILLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: 1. liquatorium; vasu in care *topimu* ceva; 2. locus macerandae canab; locu unde

topimu cânep'a, *topitóre* = *topitória*; d'in verbulu *topire* ce vedi in Dictionariu.

TOPORASIU, *toporire*, *toporiste*; vedi *toporu*.

TOPORU, s. m., securis; secure, instrumentu de ferru cu care taliámu lemne; derivate : *toporasiu*, s. m.; 1. securicula; *sécuriola*; 2. *delphinium consolida*; regalls, *calcatripa*, *Linn.*; una flore; *toporiste*, s. f.; *manubrium securis*; cód'a securei; *toporire*, -escu, v., *figere*, *configere*; a finge, a fictioná, a fabricá mentioni; in acestu sensu : d'in *toporu*, pura mentiona.

TORTELLU, s. m., dupo Diction. de *Buda*: cuscata europaea, *Linn.*; una planta, care de altramente se dice si *intortellu*; coventulu póte se fia curatu romanescu, inse noue nu ni e connoscutu.

TOTESCU, *totu*, in locu de : *teutescu*, *teutu*, cumu nomescu Români pre Solovacii d'in Ungari'a.

TOU, (pronuntia *tôu*), s. m., lacus; lacu; derivate : *toutiu*, s. m., *lacusculus*; lacusioru; *touire* -escu, v., *exundare*, *inundare*; a essundá, a formá lacu; — radicea e ung. *tó*; remána la densii, noi n'avemu lipse de atari barbarismi.

TOVAREZIA, s. f., *societas*, *consortium*, *sodalitium*; societate, mai allessu societate de negotiatori; *associatione*, derivate : *tovaresire*, -escu, v. refl. *seclatatem* *inire*, *associari*; a se insocí, a se asociá; *tovaresitu*, -a, adj. part.; *assocletus*; *associatu*, *insocitu*; *tovaresiu*, (*tovarosiu*), -a, adj. s. *socius*, *sodalis*, *comes*; sociu, associatu; — barbarismu si cu totulu superfluu in limb'a româna.

TOVARESIRE, *tovaresitu*; vedi *toavaresta*.

TOVARESIU, (*tovarosiu*); vedi *toavaresta*, mai susu.

TRADANIA, s. f., cu forma spuria in locu de *traditione*, *traditie*; si in locu de *proffitione*, *proditie*.

TRADARE, v., in locu de *tradere*, *tradere*; *tradatoriu*, -a, adj. s., in locu de *traditoriu*, *traditor*; si in locu de *proditoriu*, *proditor*; *tradatu*, part. in locu de *traditu*, *traditus*; si in locu de *proditu*, *proditus*.

TRAGUIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*;

cucurbita lagenaria; cucurbeta de trasu, cu care se servescu omenii la tragerea vinului sau altui licidu d'in buti, specia de siphone, sipho.

TRAILLA, s. m., formatu d'in *traiu* de la v. *traire*, homo voluptati obsequens; omu care traiesce pentru placheri.

TRAINICU, -a, adj. formatu d'in *traiu* de la verbulu *traire*, cu finale spuria, firmas, diaturnus, perdurans, durabilis; perdurante, durabile, care traiesce multu care dura multu, care tine multu; derivatu: *trainicia*, s. f., firmitas, diuturnitas, durabilitas; firmitate, durabilitate.

TRAISTA, s. f., pera; vedi *straitia* in Dictionariu; *traistariu*, s. m., perarum textor, care face *traiste*; *traistullitia* si *traistutia*, s. f., perula; straitisiora.

TRAMBA, s. f., dupo Barcianu, germ. die walze, leinwand; die trompette, manltrommel.

TRAMBITIA, *trambitiare*, *trambitiariu*; vedi *trombitia*, *trombitiare*, *trombitariu* in Dictionariu.

TRANCANIRE, v., garrire, blaterare, effutire, ngari; a vorbi secature, a blaterá; derivate: *trancanitoriu*, -tória, adj. s., garrulas, nugator, scurra; in sensulu verbului; *trancanitu*, s. m., si *trancanitura*, s. f., garritus; actione si effectu allu actionei de *trancanire*.

TRANCOTA, s. f.; nugae, ridiculum; jocura, unu ce de risu, una secatura.

TRANDAFIRU, s. m., (d'in gr. mod. τριαντάφυλλον = trei-dieci de folie), rosa; rosa; derivatu: *trandafiriu*, -a, adj., re-sens; rosiiu ca *trandafirulu*, de colorea *trandafirului* = de colórea rosei.

TRANDAVIA, *trandavire*, *trandavosu*; vedi *trandavu*.

TRANDAVU, -a, adj. piger, ignavus, deses, resen, socors, otiosus, iners, negligens; pigru, lenosu, socorde, inerte, negligente; derivate: *trandavia*, s. f., pigritia, ignavia, desidlia, torpor, socordia, otium, aecidia, inertia, negligentia; pigretia, lene, lenosia, socordia, otiiu, inertia, negligentia; *trandavire*, -escu, v. refl., pigrere, pigrari, otlari, desidem esse; a fi pigru, a fi lenosu; si pigrescere, segnescere; a se face pigru,

a se face lenosu; *trandavosu*, -a, adj., desidiosus; synonymu cu *trandavu*.

TRANDOSU, a, adj.; vedi *trandu* mai diosu.

TRANDU, s. m., 1. duramen, duritas; duretia, duritate; 2. callum, callositas; pelle grossa pre palme sau pre calcânie etc. callositate; 3. cunctator, deses; omu lenosu, omu greu care de abia se misca; derivatu: *trandosu*, -a, adj., 1. durus, spissus, densus, glebosus; duru, desu, glebosu; 2. callosus; callosu, vertosu, invertosiatu ca pellea de pre palme sau de pre calcânie; 3. tardus, torpidus, ignavus; lenosu, molle, care de abia se misca; — in acestu sensu ar póte fi si radicea adj., *trandavu*, si a subst. *trandavia*.

TRANJI sau *transi*, (cu s aspru sibilante, *trânși*). s. m. pl., haemorrhoida, (αἰμορροΐς), emorroidi; scursura de sange stricatu, unu morbu; derivatu: *tranjosu* sau *transiosu*, -a, ad., haemorrhoidicus, (αἰμορροϊκός); emorroidicu, emorroidosus, plenu de emorroidi.

TRANSIARE, v., dupo fr. trancher, secare, scindere, caedere, praecidere, percutere; a talia; *transiatu*, -a, adj. part., fr. tranché, taliatu: una *cestione transiata*, resoluta, decisa; L. barbarismu.

TRANTELA, s. f., vedi *trantire*, mai diosu.

TRANTIRE, (cu ti duru), -escu v., 1. transit, jacere, dejicere, praecipitare, allidere; a arruncá, a arruncá cu violentia, a impinge cu violentia: a *tranti* unu lucru; a *tranti* usi'a, a *tranti* pre cineva la pamentu; 2. refl. lactari; a se luptá: a se *tranti* cu unu fetioru; *trantitoriu*, -tória, adj. s., jacens, dejiciens, praecipitans, allidens; luctans; care *trantesce*; *trantitiu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *trantitura* s. f., a) actione si effectu allu actionei de *trantire*; b) scirrhus in planta pedis; una inflatura dura pre talp'a petiorului; — *trantiela*, s. f., forma spuria in locu de *trantitura*, cu intellessulu de sub a).

TRANTITORIU, *trantitu*, *trantitura*; vedi *trantire*.

TRANTORU, s. m., fucus; fucu, specia de albine cari nu lucra, ci mânca

numai; de aci figuratu : unu omu lenosu; — pôte se fia in legatura etymologica cu *trandu* si cu *trandavu*.

TRANȚU, s. m., vedi *trandu* mai susu in Glossariu.

TRASNIRE, *trasniťu*; vedi *trosnire*, *trosniťu* in Dictionariu.

TRASTIA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: officium nocturnum ecclesiasticum, vuglo nocturna vel nocturnum; officiu nocturnu la baserica; vedi *strastia* mai susu, care pare a fi acellu-asi terminu.

TRAXARIRE, v., (cu forme simple de conjugatione: *traxariu*, *traxari*, *traxare*, etc.), transillire, resillire, recolere; a *trasari*, cu pronuntia inaspita : a *traxari*. — vedi *trasarire* in Dictionariu.

TREBA, s. f., negotium, actus, res, opus, usus, utilitas; negotiu, affacere, agenda, occupatione, folosu, utilitate, necessitate : *omu de treba*, a) homo idoneus, omu idoniu, aptu; b) homo honestus, probus, omu onestu, probu; *cu treba si fora treba*, negotiis occupatus et otiosus, occupatu si otiosu; — derivate : 1. cu forme spurie : *trebnicu*, -a, adj., utilis, idoneus, fructuosus; utile, idoniu, folositoriu; si negativu : *netrebnicu*, -a, adj., inutilis, ineptus; inutile, nefolositoriu, ineptu; *trebnicia*, s. f., utilitas, idoneitas, aptitudo; utilitate; aptitudine; 2. cu forme mai romanesce : *trebuiure*, -escu, si cu forme simple de conjugatione, mai allesu in pers. III. *trebue*, v., debere, oportere, opus esse, necessarium esse; a debé, a cantá, a se coveni, a se cadé, a fi necessariu : *mi trebue*, opus est mihi; *nu ti trebue*, non est opus tibi; *ce trebue se facemu*, quid agendum est nobis; *n'ar trebut se sedeti a casa*, non oppoteret vos domi sedere; *trebuioriu*, -tória, adj. s., utilis, necessarius; folositoriu, necessariu, forma mai culta de cátu spuriulu *trebnicu*; — *trebuéla*, s. f., vedemu trecuta in Dict. de *Buda*, ce noi n'amu auditu neci una data, in locu de : *trebuentia*, s. f., necessitas, opus, usus; necessitate, lipse, usu, utilitate; *trebuentiare*, -ediú, mai allesu in compositione : *intrebuntiare*, v., uti, adhibere; a se folosi, a se servi cu ceva, a aplicá ceva; *trebuentiatu*, mai allesu in compos. *intrebuentiatu*, -a,

adj. part., a) adhibitus, applicatu; b) e-gens, lipsitu de ceva; — *trebuentiosu*, -a, adj., utilis, necessarius; utile, folositoriu, necessariu.

TREBNICIA, *trebnicu*; vedi *tréba*, mai susu.

TREBUE, *trebuentia*, *trebuentiare*, *trebuentiatu*, *trebuentiosu*; vedi *tréba*, mai susu.

TREBUIRE, *trebuioriu*, vedi *tréba*, mai susu.

TREDIA, *tredire*, *reditu*; vedi *trédiu*, mai diosu.

TREDIU, -a, (pronuntia *trédiu*), sau *treadiu*, -a, adj., 1. sobrius; sobriu, care nu e béetu; 2. vigil, expectatus; descetu, descetatu; derivate : *tredia*, s. f., 1. sobrietas, sobrietate; 2. vigilantia, veglantia, stare descéta; *tredire*, -escu, v., 1. crapulam alicui depellere; a scóte pre cineva d'in betia; 2. excitare, expectare; a descetá d'in somnu; reflex. *a se tredi*; 1. crapulam exhalare, a essi d'in betia; 2. expergisci, excitari, evigillare, a se descetá d'in somnu; *reditu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; — alta forma de substantivu, spuria, se aude in gurele unoru carturari : *trestia*, s. f., in locu de *tredia*, ce vedi mai susu; — inse radicea intrega e suspecta.

TRENCA, sau *treanca*, s. f., in compositione triviale : *treanca-leanca*, nuga, geras; secature, lucru de nemica.

TRESCU sau *treascu*, si *troscu*, s. m., mortarium; mortariu, specia de pusca sau tunu, care implutu cu pulbere nitrata si aprinsu face una esplosione terribile; vedi in Dictionariu verbele : *troscanire* si *trosnire*, cari dupo tóta probabilitatea au aceea-asi origine.

TRESTIA, s. f., arundo, canna; arundinne, canna, planta care cresce derépta, lunga si cava; derivate : *trestióra*, si *trestintia*, s. f., diminutive d'in *trestia*; *trestiosu*, -a, adj., arundinosus; arundinosu, plenu de arundine.

TRESVIA, s. f., vedi *tredia* mai susu.

TREVE, *trevelle* si *trevere*, s. f. pl., vinaceae; pellicie de póme storse in torclu, torclature, germ. *treber*. Radicea terere se offere ca naturale, cu tóte aceste-a nu cutediamu a ua dá ca positiva.

TRICOTARE, v., dupo fr. tricoter, a tesse retelle; de aci si subst. m., *tricotagiū*, fr., tricotage, actulu de *tricotare*; — *tricotu*, s. m., fr. tricet, tessutura in retelle.

TRICOTIRE, -escu, v. refl., dupo Dict. de Buda : vedi *svergollire*, se jaetare, se proicere; a se arruncá si a se volutá.

TRICTERU, s. m., dupo germ. trichter, infundibulum; infundiblu, impletoriu, vasu conicu prin care se vërsa licede in alte vase mai mari, in buti, butonie. etc.

TRIMBITIA, *trimbitiare*, *trimbitariu*, *trimbitiatu*; vedi *trombitia*, *trombitiare*, *trombitariu*, *trombitiatu* in Dictionariu, inse feresco-te de *trimbitiasiu* in locu de *trombitariu*.

TRIMITTERE, *trimissu*; vedi *tramitere*, *tramissu* in Dictionariu.

TRINCU, s. m., contrassu din germ. trinken=beere, dupo Dict. de Buda : *erematum secundarium*; vinu arsu secundariu,

TROASIU, s. m., dupo Dict. de Buda : *pratum facille septem*; pratu inchisu cu gardu; d'in cõce de Carpati nu se ande.

TROCNA, s. f., gravedo, catarrhus; gutturaliusau gutturariu; inflammatione a corpului mucosu; — compara germ. *triviale strauchen*.

TROITIA, s. f., triuitas; trinitate, treime, coventu introdussu prin stupidii traductori ai cartiloru basericesci, care inse n'a potutu a se popularisá, si astadi de abia mai cotédia a se servi cu densulu filosofavii celli lipsiti de cogetare.

TRONFU, s. m., (se pare corruptu d'in *triumfu*), colórea cea mai insemnata la joculu de carti, si care bate pre tôte celle alte; de aci unu derivatu fôrte ineptu : *tronfaluire* sau *tronfoluire*, -escu, v., a cere colórea cea mai insemnata la joculu de carti.

TROPAIRE, *si tropotire*, -escu, v., supplaudere, supplodere, cum streptu incedere, totatim incedere; a merge in *tropu*, a merge batendu tare pamentulu, cu pitioarele; derivate : *tropaitoriu* si *tropotitoriū*, -lória, adj. s., supplodens, totatim incedens; care merge in *tropu*; tro-

paitu si *trapotitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *tropaitura* si *tropotitura*, s. f., *tropotu*, s. m., suppleste, incesus streptosus; tote d'in *tropu*, s. m., gradus totatilis; vedi 2. *tropu* in Dictionariu.

TROSCOTELLU, s. m.; vedi *troscotu* mai diosu.

TROSCOTIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda : garrire; a vorbi verdi si uscate; noi n'am auditu verbulu acestu-a.

TROSCOTU, s. m., si deminutivulu *troscotellu*, s. m., dupo Dict. de Buda : 1. *polygonum aviculare*; Linn. una planta, *porcinu*; 2. *portulaca oleracea*, Linn., érba grassa de gradina.

TROTTOARIU, s. m., d'in fr. trottoir, marge; marginea stratei pre care mergu ómenii pedestri, marginea pedestriloru; — coventulu are una physionomia prea straina, si cu greu se va poté romanisá; póte co form'a *trottariu* n'ar fi asiá de antipathica, noi inse nu cotediámu a ua recommendá; — Italianii dicu *marciapiede*.

TRUDA, s. f., conatus, nusus, labor, opera, fatigium; adoperatione, labore, fatiga; derivate : *trudire*, (cu *di* duru), -escu, v., 1. transit. vexare, afflictere, fatigare; a vessá, a tormentá, a fatigá; 2. refl. *a se trudi*, cenari, niti, operam dare, studere, laborare; a se adoperá, a si încordá poterile, a lucrá ou mare zelu; *truditoriu*, -lória, adj. s., laborans, laboriosus, operosus; laboriosu, activu, industrios, diligente; *truditu*, -a, adj. part. multe labore fractus; storsu de poteri prin multa labóre, fatigatu pëno la estremitate.

TRUDIRE, *truditoriu*, *truditu*; vedi *truda*, mai susu.

TRUFASIU, -a, adj. s., formatu d'in *trufia*, ce vedi in Dictionariu, inse ou desinentia spuria : 1. *superbus*, *fastosus*, *elatus*, *arrogans*; superbu, fastosu, mundry, arrogante; 2. *venustus*, *elegans*, *decorus*; formosus, venustu, elegante; vedi *trufiosu* in Dictionariu.

TRUFIRE, -escu, v. refl. d'in *trufia*, ce vedi in Dictionariu, *superbire*, lu *superbiam* vel *arrogantiam* efferri; a se *superbí*, a se *summetí*, a se *mundrí*,

trufitu, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TRUFULUIRE -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *pacallire*; vedi acestu verbu.

TRUPESIU, -a, adj. s. formatu d'in *trupu*, ce vedi in Dictionariu, inse cu desinentia spuria, *corporeus*, *corpulentus*; *corporosus*, *corpulentu*, *formosus* la *corpu*.

TRUPUSIORU, si *truputiu*, s. m., diminutive d'in *trupu*, *corpusculum*; *corpusculu*, micu *corpu*.

TRUTIU, s. m., 1. *tuber panis*; inflatura de pâne, *colluciu*; 2. *contumacia*, *animus contumax*; *contumacia*, *butu*; in acestu sensu posteriore d'in germ. *trotz*.

TUCINA sau *tutina*, s. f., si *tucinu* sau *tutinu*, s. m., corrupte d'in *ducina*, ce vedi in Dictionariu.

TUCIU, s. m., *ferrum fustum*, fr. *fonte*; *ferru fusu*, *ferru versatu*, *ferru tornatu*.

TUDUMANIA, *tudomania*, *todomania*, s. f., si *tudumanu*, *tudomanu*, *todomanu*, s. m., *intercessio*, *contradictio*, *protestatio*; *contradictione*, *protestatione*; —dupo forma s'are paré a *consună* cu ung. *tudomány* = *scientia*, *conscientia*; inse dupo intellesu correspunde ung. *ellentmondás* = *contradictione*, *protestatione*; in totu modulu barbarismu neconoscutu d'incôce de Carpati.

TUDUMANIRE, *tudomanire*, *todomanire*, -escu, v., *intercedere*, *contradicere*, *protestari*; ung. *ellentmondani*; a *contradice*, a *protestá*; — barbarismu care nu se aude d'in cöce de Carpati.

TULBA, *tulbariu*, *tulbasiu*; vedi *tolba*, *tolbariu*, *tolbasiu*, mai susu in Glosariu.

TULBANU sau *turbanu*, s. m., *galeras turcicus*; *coperimentu turcescu*, *legatura la capu cumu pórtá Turcii*; fr. *turban*.

TULBURARE, *tulburatu*, *tulbure*, *tulburu*; vedi *turburare*, *turburatu*, *turburu* in Dictionariu.

TULCU, *talcuire*, *talcuitoriu*, *talcuitu*; vedi *tálcu*, *talcuire*, *talcuitoriu*, *talcuitu*, mai susu in Glosariu.

TULIPANU, s. m., *tulipa*, it. *tulipano*; una *flóre*, *tulpanu*.

TULIPINU, s. m., dupo Dict. de *Bu-*

da: *daphne mezereum*, *Linn.*, una *planta*, *lemnu canescu*.

TULLEU sau *tulleiu*, s. m., 1. *caulia*, *scapus*, *stylus*; *scapu*, *fustellu*, *stylu* la *plante*; 2. *arista*, *panicula*; *spicu* la *cucurudiu*, *stulete*; vedi acestu coventu in Dictionariu.

TULNICU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. *buccina*; *buccina* sau *buccinu*; 2. *tubastenteria*; *tuba stentoria*, *instrumentu* de *strigatu*.

TULPANU, s. m., 1. *peticu* de *pândia* *suptire* cu *care se léga* *mulierile* la *capu*; 2. *pândia* *suptire* *pentru vestimente* *feminine*, fr. *mousseline*, si *gaze*.

TULTU, s. m., unu *nummu austriacu* de 15 *cruciari*, *acumu essitu* d'in *cursu*.

TUPILLARE, *tupillatu*; vedi *pitulare*, *pitullatu* in Dictionariu.

TURCA si *tiurca*, s. f., *larva*; una *larva* cu *care ámbla* *copillii* la *serbatorile* *nascerei* *Domnului*.

TURCOIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *pranella vulgaris*, *Linn.* *basilicu rosu*, si *basilicu* de *cámpu*.

TURIACU, *scapus cethurii*; *tubulu* de *pele* *allu calcionelui*.

TURITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *gallum aparinae*, *Linn.*, una *planta scaliósa*; *turitia mare*, *agrimonia eupatorium*, *Linn.*; *alta planta* *nomita* si *simplu* *agrimonia*.

1 TURLA, (cu *u* *claru*), s. f., *contrassu* d'in *turricula* sau *turrula*, *tarris*, *tarrieula*; *turnu*, mai *allessu* *turnu* *suptire*.

2 TURLA, (cu *u* *obseuru*; *tárta*), s. f., *contrassu* d'in *turmula*, *turba*, *turma*, *caterva*, *grex*, *multitudo*; *turma*, *caterva*, *multime*.

TUTUNU, s. m., *tabacu*; *derivate*: *tutungiu*, s. m., (cu *suffissu* *turcescu*), *negotiatoriu* de *tutunu*, *tutunariu*; *tutung-ria*, s. f., (*inoarcatu* cu unu *suffissu* *romanescu* *preste* *cellu* *turcescu*), *officina* de *tutunu*, *tutunaria*; — *barbarismi* *orribili*.

TUSIARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. *negotiator*, *meacator*; *negotiatoriu*; 2. *negotiator bearius*; *negotiatoriu* de *boi*, sau de *vite* in *genere*.

U.

UCASU sau *ucasu*, s. m., decretum, edictum; decretu, edictu, ordinantia a imperatoriului Russieloru, si se dice numai despre decretule si ordinantie a-celului imperatoriu, cari au putere de lege.

UCENIA, s. f., doctrina, disciplina, exercitiu; doctrina, disciplina, invetiatura, essercitiu; derivate: *ucenicu*, s. m. discipulus; discipulu, scolariu, invetiacellularu; *ucenicia*, s. f. discipulatus; starea sau calitatea de discipulu; *ucenitia*; s. f. discipula; disciplina, scolaria, invetiacellulara; — radice si forme slavice, acumu essite d'in usu.

UCENICIA, *ucenicu*, *ucenicia*, vedi *ucenia*, mai susu.

UCIGA-LU CRUCEA, *ucigasiiu*, *ucigatori*; vedi *ucigu*, mai diosu.

UCIGU, forma esturpiata in locu de *uccidu* sau *occidu*, persóna I. indicat. pres. de la verbulu *uccidere* sau *occidere*, ce vedi in Dictionariu; assémine in conjunctivu: *se ucigu*, si pers. III *se uciga*, in locu de: *se uccidu*, *se uccida*, sau *se occidu*, *se occida*: *uciga-lu crucea*, imprecatione asupr'a diavolului; *ucigasiiu*, s. m., cu forma spuria, si *ucigatori*, s. m., occidens, homicida, in locu de *ucciditoriu*, *occiditoriu*, sau *occisoriu*, ce vedi in Dictionariu; — se pare co concursulu donoru sibilanti a produsu a-césta transformatione.

UDA sau *huda* si *hudra*, s. f., diminutiv: *uditia* sau *huditia* si *udutia* sau *hudutia*, s. f.; vedi *huda*, mai susu in Glossariu.

UDIRE, *-escu*, v. dupo Dict. de *Buda*; agere, abigere, pellere; a mená.

UEGA, s. f., vitrum, lagena; vitru, butelia; compara ung. *üveg*; d'in cóce de Carpati nu se aude, si d'in collo se aude numai între Románii cari loquesu printre Unguri.

UETU, *huetu* si *vuetu*, vedi *vuetu* in Dictionariu.

UIMA, s., f., stateoma, abscessus; inflatura, abscessu, tumore in carnea omului.

UIMIRE, *-escu*, v., stupere, obstupere, in ecstasim abripi; a immarmorí, a inlemni, a cadé in estase; *uimitu*, -a, adj. part. stupens, obstupens, in ecstasim abreptus; immarmoritu, inlemnitu, rapitu in estase.

UIMITU, -a, adj. part.; vedi *uimire*, mai susu.

UIRE, *huire* si *vuire*, *-escu*, v., ejulare, vociferari; a vociferá, a strigá tare; a urlá; derivatu, *uetu*, ce vedi mai susu, compara gr. *ὀλοῦν*.

UITUCU, -a, adj., forma spuria d'in l. *uitare*, ce vedi in Dictionariu, obli-viosus; care *uita* facile, care nu tine mente, *uitatoriu*; vedi acestu coventu in Dictionariu, si lasa *uitucu* se se duca.

UJINA sau *ojina*, s. f., vedi *ojina*, mai susu in Glossariu.

ULCEA, *ulcica*, *ulcicia*, s. f., diminutive d'in *olla*, *ellala*; vedi *ulcella* si *ollicella* in Dictionariu.

ULEIU, s. m., *uleiosu*, -a, adj., vedi *oliu* si *oliosu* in Dictionariu.

ULLIGAIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *falke*, *hablecht*, *sperber*; affine cu *ulliu*.

ULLITIA, s. f., via, vicus; calle in sate si oppide, calle marginita cu case de amendone laturile; *ullitióra*, (*ullicióra*), s. f., demin. d'in *ullitia*, mica si strincta calle printre case, it. *stradella*, *stradetta*, *stradiceiuóla*; — compara si *uditia*, si gr., *ὄδος*, trecerea lui *d* in *l* ar fi cá in *δάκρυμα*, lacrima, si *Ὀδυσσεύς*, *Ulyses*.

ULLIU, s. m., accipiter, milvus; accipitre, milvu, *irete*; passere selbatica,

care prinde alte passeri mai mici, specia de falcone; — compara ung. ölyv.

ULLUCA, s. f., *ulluce* pl., pestis, val-lus; scandure grosse cu cari se inchide unu locu.

ULLUCU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *auth.*, inclavatura in lemnu.

ULLUÉLA s. f., vedi *ulluire*, mai diosu.

ULLUIRE, -escu, v., 1. dupo Dict. de *Buda*: 1. inquirere, investigare, a cercetá a investigá; 2. refl., a se *ullui*, confundi, errare, a se incurcá, a se rateci, a se ammeti; derivate: *ulluitu*, -a, ad. part., 1. inquisitus, investigatus; cercetatu, investigatu; *ulluita*, s. f., inquisitio, investigatio, cercetare, investigatione; 2. confusus, errabundus; confusus, incurcátu, ratecítu, ammetítu; — *ulluéla*, s. f., cu forma spuria, dupo Dict. de *Buda*: synonymu cu *ulluita*.

ULLUITA, *ulluitu*; vedi *ulluire*, mai susu.

ULTUIRE, *ultuitu*; vedi *altuire*, *altuitu* in Dictionariu.

UMULTUÉLA, s. f., vedi *umultuire* mai diosu.

UMULTUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: propagare; a propagá [una planta; *umultuéla*, s. f., cu forma spuria, propagatio, propage, tradux, vivradix; propagatione; propagine; — nu se aude d'in cóce de Carpati; — compara ungur. *homlitanl*.

UNCHIASIU, s. m., in locu de *unchiastru*; vedi *unclastru* in Dictionariu.

UNDITIA si *unghitia*, s. f., vedi *unghitia*, in Dictionariu.

UNDREA sau *undrella*, si *indrea* sau *indrella*, s. f., vedi *indrea*, mai susu in Glossariu.

UNEALTA, s. f., instrumentum, instrumentu; — coventu formatu de poporu d'in *une-alte*, pentru *sculle* in genere, si apoi pentru *instrumente*. infine redusu la singulariu in intellessulu de instrumentu; — derivate: *uneltire*, (cu *t* duru), -escu, v., ordiri; a ordiceva, mai allessu ceva reu, a intrigá; *uneltitoriu*, -tória, adj. s., artifex, inventor; orditoriu, inventoriu; *uneltitu*, -a, adj., artefactos, artificialis; artefactu, artificiale.

UNELTIRE, *uneltitoriu*, *uneltitu*; vedi *unecalta*, mai susu.

URDIELA, s. f., cu forma spuria d'in verbulu *urdire* sau *ordire*, stamen; vedi *orditura* in Dictionariu.

URDINARE, v., d'in *ordinare*, inse cu varie sensuri speciali: 1. frequenter intrare et exire; a intrá si a essá a dese ori d'in unu locu: a *ordiná d'in una camera in alta, d'in una casa in alta casa*; 2. frequentare, frequenter adire, accedere; a merge de multe ori undeva; 3. frequenter alvum'exonerare; a merge a dese ori la amblátore, de aci: *l'a appucatu urdinarea*; *are urdinare cu sange*; *nu lu mai lassa urdinarea*; — *urdinisiu*, s. m., cu forma spuria, *foramen alvearis*; gaura prin care intra si essu albinelu d'in albinariulu loru, cu relatione la intellesulu de sub 11. allu verbului *urdinare*; vedi *ordinare* in Dictionariu.

URDINISIU, s. m.; vedi *urdinare*, mai susu.

URIASIU, -a, adj. s., *gigas*, *giganteus* gigante, *giganticu*.

URICARIU, s. m.; vedi *uricu*, mai diosu.

URICIRE, -escu, v., dupo Diction. de *Buda*: extirpare; a estirpá, a sterpi, p. e. una padure; *uricitu*, -a, adj. part., *extirpatos*; estirpatu, sterpitu.

URICU, s. m., diploma; diploma, documentu, actu publicu; *uricariu*, s. m. 1. *diplomatium scriptor*; scriptoriu de diplomate, diplomatariu; 2. collectione de diplomate sau documente publice.

URIMIRE, -escu, v., dupo Diction. de *Buda*: regare, obsecrare; a rogá pre cineva; — barbarismu care nu se aude d'in cóce de Carpati.

URLUÉLA. s. f., vedi *urluire*, mai diosu.

URLUIRE, -escu, v. *crassius molere*; a maciná ceva caru grossu; *urluitu*, part. sup. subst. in intellessulu verbului; *urluitura*, si cu forma spuria, *urluélo*, s. f., *farina vilissima*; farina forte vile; farina pentru porci, ferrecatura.

USITIA, *usiullitia*, s. f., diminutive d'in *usia*; ostielum; *usióra*, *uscióra*.

USNA, (cu *s* aspru sibilante, *usna*),

s. f., dupo Dict. de *Buda*: *marge*; *margin*, *gardine*.

USTENÉLA, *ustenire*, *ustenitoriu*, *ustenitu*; vedi *ostenéla*, *ostenire*, *ostenitoriu*, *ostenitu*, mai susu in Glossariu.

USTOIRE, *ustoit*, *ustoitura*; vedi *ostoire*, *ostoit*, *ostoitura*, mai susu in Glossariu.

UTRENIA, s. f., ὑπότρον, officium divinum matutinum; officulu sau servitiulu de demanéti'a in baserica, *orthrulu*, adeco la *ortulu sórelui*.

UVRAGIU, s. m., d'iu fr. *ouvrage*, — coventu cu totulu antipathicu limbei române, care s'a introdussu prin unii scriptori stupidi, si care nu se va poté neci una data romanisá; avemu: *carte*, *opu*, *opera*, si nu se sente neci una lipse de *uvragiu*.

UVRIERU, s. m., d'in fr. *ouvrier*; operariu, lucratoriu; — incercare stupida si superflua, candu dispunemu de termini curatu romanesco cari insémna a-cellu-asi lucru.

V.

VACALLASIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *tectorium*, *arenatum*, *lorica*, germ. die *tünche*, das *tünchwerk*, der *mörtel*, ung. *vakolás*, crusta de cementu, de calce fértá si mestecata cu arena cu care se incrusta laturile parietiloru de pétra sau de caramida; — se aude numai in gurele Româniloru cari locuescu printre Unguri; d'in coce de Carpati se aude altu barbarismu, *tincu*, *tincuéla*, d'in german. *tünche*, precumu a-cellu-a provine d'in ung. *vakolás*.

VACALLUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *tectorie inducere*, *loricare*, *trullissare*, *arenare*; a incrustá cu cementu, cu calce fértá mestecata cu arena; derivatu: *vacalluitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului: *lingura de vacalluitu*, *trallacementaria*, *trulla (mistria)* de incrustatu; — d'in accea-asi origine ung. *vakolui*; d'in coce de Carpati se aude barbarismulu *tinowire*, d'in germ. *tünchen*, *übertünchen*.

VACALLUITU; vedi *vacalluire*, mai susu.

VADRA, s. f.; vedi *védra* in Dictionariu.

VAGAUNA, s. f., *foramen*; *gaura*.

VAGONU, s. m., d'in angl. *wagon*, d'in germ. *wagen*; carru, carru mare, cumu su carrelle de pre cállile ferrate.

VALCEA sau *valcella*, s. f., deminut. contrassu d'in *vallicella*, ce vedi in Dictionariu.

VALCEDIELA, *valcedire*, *valcedu*; vedi *vulcediela*, *vulcedire*, *vulcedu*, mai diosu.

VALCEGU sau *valceagu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *pretium redemptionis*; pretiu de rescomperare; corruptu d'in ung. *kiváltopén*.

VALCICA, s. f., deminut. d'in demin. *valcea*, ce vedi mai susu.

VALETU, (pronuntia *valétu*), s. m., numerus annorum æræ vulgaris; numerulu anniloru erei vulgare; — d'in slav. *vo-léto* = in annulu; barbarismu superfluu pre câtu tempu avemu *annulu*, care se intellege de totu Românu, de unde se vede co scriptorii filosclavi au volitu numai se ne mystifice, introducundu unu terminu barbaru neconnoscutu, in loculu coventului romanesco connoscutu de óta lumea.

VALFA sau *válva*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: 1. *austeritas*, *amplitudo*; *auc-*

toritate, demnitate, amplitudine; 2. *pompa*, solennitas; *pompa*, solennitate; 3. *præcipuum*; totu ce e mai allessu; fronte, lucru de frunte; 4. *vâlfa bâniei*, lar montanus, *dæmon metallicus*; spiritu sau spectru care appare (dupo credenti'a vulgului) in fodinele de metallu; — compara slav. *volhvŭ*, *volhevanie*, si duca-se de unde a venit, co Românulu nu sente lipse de atare terminu.

VALLANTACU si *vallantocu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *acervus*, *cumulus*, *massa*, *globus*; *acervu*, *cumulu*, *massa*, *globu*; — barbarismu.

VALLATASIU, s. m., *inquisitio*, *investigatio*; cercetare, *investigatio*; — d'in ung. *vallatás*; nu se aude d'in coce de Carpati.

VALLATUCU, s. m., *cylindrus*; *cylindru*, *sullu*; compara si *vallantocu* de mai susu.

VALLOU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *alveus aquarius*; albia de apa, *tróca* de apa, d'in care se adapa vitele; — d'in ung. *vallyú*; d'in coce de Carpati nu se aude.

VALLUGU, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *die winde*, *die schiffwinde*, *spille*, *der dreh* —, *ankerhaspel*; *specia* de *trochlia*.

VALMA, s. f., *acervus*, *cumulus*, *catterva*, *globus*; *cumulu*, *massa*, *globu*; de a *valm'a*: a) *acervatim*, cu *acervulu*, cu *mass'a*; b) *promiscue*, *mesticatu*, *fora differentia*; — *valmasiela*, s. f., *confusio*; *confusio*, *incurcatura*; *valmasire*, *-escu*, v., *confundere*; a *confunde*, a *incurcá*; aceste-a nascute d'in unu subst. sau adj., *valmasiu*, care inse nu se aude; — barbarismi nesufferiti in limb'a româna.

VALMASIÉLA, *valmasire*, *valmasiu*; vedi *valma*.

VALSA, *valtia*, s. f., si *valtiu*, s. m., d'in germ. *walzer*, fr. *valse*; saltu germanu, saltu in gyru, saltu in care doue persone tinendu-se de mâni se intorc de mai multe ori in gyru, dupo tactulu de musica.

VAMA, s. f., (*βάμα*, *βήμα*?), *portorium*, *telonium*; a) *tassa* ce se sólve pentru transitu; b) *loculu* unde se sólve assemine *tassa*; *vamasia*, s. f., *jas telonii*,

dereptulu de a percepe *vama*; *vamasiu*, si *vamesiu*, s. m., *portitor*, *telonarius*, *publicanus*, *vamaru*, care percepe *vam'a*; vedi *vama* si *vamaru* in Dictionariu.

VAMASIA, *vamasiu* si *vamesiu*; vedi *vama*, mai susu.

VARDA, s. f., *domus vigilaram*; casa de veghie; *veghia*; *vardistu*, s. m., *castes*, *custode*; d'in it. *guardia*, fr. *garde*; vedi *garda* in Dictionariu.

VARMEGIA, s. f., *comitatus*; *comitatu*, *districtu* care are in fruntea sea unu *comite*, *comite supremu*, in terr'a ungurésca; *varmegistu*, s. m., *functionariu applicatu la varmegia* = *comitatu*; — compara ung. *vármegye*, *vármegyista*; d'in coce de Carpati nu se aude assemine covente.

VARNITIA, s. f., (de la 3 *varu*, ce vedi in Dict.), *foenax calcaria*; *coptoriu* de *varu*; *coptoriu* in care se arde calcea, *coptoriu calcariu*.

VATA, s. f., d'in angl. *wad*, germ. *watte*, fr. *onate*; *implutura* cu *bumbacu* la vestimente.

VATAFU, si *vatavu*, s. m., *duetor*, *curator*, *proviser*; *ductoriu*, *curatoriu*, *provisoriu*; derivatu: *vasasellu*, s. m., *appariter*, *custos*; *apparitoriu*, *custode* de nópte; *vasasia*, s. f., *custodia*, *custodia*, *functione* de *custode*; *vasasire*, *-escu*, v., a fi *vasasellu*, a servi ca *vasasellu*.

VATASELLU, *vasasia*, *vasasire*; vedi *vatafu*, mai susu.

VATEMARE, *vatematoriu*, *vatematu*, *vatematura*; vedi *vectimare* = *vettemare*, *vectimatoriu* = *vettematoriu*, *vectimatu* = *vettematu*, *vectimatura* = *vettematura* in Dictionariu.

VATRA, *vatrariu*; vedi *véttra*, *vetrariu* in Dictionariu.

VATRICE, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *das reinfarrenkraut*, *das wurmkraut*, una planta.

VECA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *circulus*, *corena*, *crater*; *annellu* de *ferru latu*.

VECERNIA, s. f., *vesperae*, *efficiu divinum vespertinum*; *vespera*, *officiu* de *séra* la *baserica*.

VECHILLETU, s. m., vedi *vechillu*, mai diosu.

VECHILLIMEA, s. f., vedi *vechillu*, mai diosu.

VECHILLU, s. m., procurator; procuratoriu, plenipotentiaru; derivatu: *vechilletu*, s. m., procuratura; procuratura, plenipotentia; *vechilliméa*, s. m., mandatam; mandat, documentu scrissu prin care se autorisa cineva a face una lucrare.

VECI, s. pl., *vecii veciloru*, sæcula sæculorum, de la *vécu*, s. m., sæculum; secln. Compara : rom. *vechiu*, lat. vetus, gr. *ἔτος*. D'in *veci* derivatu: *vecia*, s. f., æternum, æternitas, eternitate; apoi: *vecnicu*, -a, adj., æternus, sempiternus, perpetuus, eternu; si d'in acestu-a altu derivatu: *vecnicia*, s. f., æternitas, eternitate. Formele spurie s'au introdusu prin carturarii basericesci.

VECIA, *vecnicia*, *vecnicu*, *vécu*; vedi *veci* mai susu.

VEDENIA, s. f., visum, visio, ostentum, spectaculum, adspectus, conspectus, facies, spectrum; visione, ostentu, spectaculu, aspectu, conspectu, facia, spectru; — forma spuria d'in unu verbu curatu romanescu.

VEDIRE, -escu, v., aperire, detegere, nudare, patefacere, indicare; a descoperi, a dá pre facia, a arretá, a indicá; derivate: *veditoriu*, -tória, adj. s., patefactor, indicator, enuntiator; descoperitoriu, indicatoriu; *veditu*, -a, adj. part., patefactus, manifestus; descoperitu, datu pre facia, manifestu; — barbarismi.

VEDITORIU, *veditu*; vedi *vedire*, mai susu.

VEJIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: 1. componere, conjugere, rite connectere; a compune, a conjuge, a combiná bene; 2. refl. a se *vejí*, bene convenire, rite congruere, a se uní bene, a concordá bene; *vejitu*, -a, adj. part., conveniens, congruus; conveniente, congruente, concordante.

VEJITU, -a, adj., vedi *vejire*, mai susu.

VELCEDIÉLA, *velcedire*, *velceditu*, *velcedu*; vedi *vulcediéla*, *vulcedire*, *vulceditu*, *vulcedu*, mai diosu.

VENDIOCU, s. m., dupo Diction. de

Buda: *uranuocelum*, *fascis*; legatura, fescióra.

VENDIOLLIRE, -escu, v. refl., dupo Dict. de *Buda*: luctari, vires intendere; a se luctá, a si intinde sau incordá potterile; a se *svercollí*.

VENJIRE, *venjosu*, vedi *venju*, mai diosu.

VENJU, s. m., flexibilitas; flessibilitate; derivate: *venjire*, -escu, v., flectere; a flecte, a plecá unu lucru elasticu; *venjosu*, -a, adj., flexibilis, agilis; flessibile, agile, care se póte facile plecá.

VENSLA, *venslare*, *venslatoriu*; vedi *visla*, *vislare*, *vislatoriu*.

VERBUNCASIU, s. m.; vedi *verbuncu*, mai diosu.

VERBUNCU, s. m., d'in germ. *werbun*, *conquisitio militum*; stringere de voluntari la servitiulu militariu; *verbuncasiu*, s. m., conductor militum; care stringe voluntari la servitiulu militariu.

VERCALLUIRE, -escu, s., dupo Dict. de *Buda*: *massam rumpere*, *massam dividere*; a rumpe alluatulu, a impartí aluatulu; *vercalluitu*, -a, adj. part., divisus; ruptu, impartitu, se dice despre aluat; — barbarismu.

VERCOLLACI, s. m. pl., fientie imaginarie, de cari dice poporulu co mânca lun'a candu acésta-a se eclipsédia.

VERFU sau *vêrvu*, s. m., vertex, culmen, cacumen, fastigium, apex, cusps; vertice, apice, cuspidé; — coventulu ecorruptu d'in *vertice* prin influentia strai-na, si debe a fi restabilitu pretotindine in form'a sea cea pura.

VERIGA, s. f., vedi *verriga* in Dictionariu cu deri tele selle.

VERIGARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *rhannus catharticus*, Linn. german. *der wegedorn*, kre. *zdorn*, hirschdorn; specia de spinu.

VERINCA sau *veringa*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *stragulum*, *stragula*, cente, amphitapa; straglu sau straiu; d'incóce de Carpati nu se aude.

VERITELLU, s. m., dupo *Barciansu*, germ. *die sommerwurz*; *die sonnenwurz*, una planta.

VERNICIA, *verdnicia* si *prednacia*, s. f., vedi *vernica*, mai diosu.

VERNICU, *verdnicu*, si *vednicu*, -a, adj. dignus, aptus, idoneus, meritus; demnu, aptu, idoneu, meritosu; *verniciá*, *verdniciá*, si *vedniciá*, s. f., dignitas, aptitudo, idoneit., meritu; demnitate, aptitudine, idoneitate, meritu; — barbarismi.

VEROGA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. 1. *weinhaacke*, sapa de vinia, sapatura de vinia; 2. *pflütze*, lacu limosu, balta limósa.

VERPELLIRE, -escu, v.; vedi *svercolire* si *svergollire*, mai susu.

VERSIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *verriculum*, *nassa*, *scirpícula piscatoria*; *nassa* sau *léssa* de pescuitu.

VERSTA, s. f., 1. aetas; etate, numerulu anniloru de la nascerea omului, stadiulu vietiei; 2. *linea*, *stria*, *tœnia*, *virga*; *linia*, *stria*, *vérge* in tessatura; 3. *sertum*, *fasciculus florum*; fasciclu de flori; derivate: *verstare*, -ediu, v., *lineis*, *distinguere*, *striare*, *variare*, *lineare*; a distinge prin linie, a liniá, a striá, a vergá; *versatu*, -a, adj. part., *lineatus*, *striatus*, *virgatus*; *liniatu*, *striatu*, *vergatu*; — *verstnicu*, -a, adj., *maturus*, *adultus*, (*maioresnis*), *maturu*, *adultu*, *maioresne*; *verstniciá*, s. f., *aetas adulta*, *aetas matura*, *aetas virilis*; etate adultá, etate matura, maturitate, maiorennia; — radice barbara, celle doue derivate postreme: *verstnicu*, si *verstniciá*, *incarcate*, si cu suffisse barbare.

VERSTARE, *verstatu*; vedi *vërsta*, mai susu.

VERSTNICIA, *verstnicu*; vedi *vërsta*, mai susu.

VERTELNITIA, s. f., d'in radice bona *vertere*, inse incarcata cu suffussu barbaru, *rhombus*, *girgillus*, instrumentu pre care feminele intendu firele tórse; vedi *vertentia* in Dictiona. 1.

VERTOPU, s. m., *locus paluster*; locu palustru, locu limosu; — barbarismu.

VEDUCHU, s. m., aer, aether; aeru, atmosfera; barbarismu care astadi de abiá se mai aude in gurele unoru carturari basericesci.

VESSELIA, s. f., *laetitia*, *hilaritas*, *voluptas*, *jucunditas*, *oblectatio*, *gaudium*; *letetia*, *ilaritate*, *jucunditate*, *voluptate*,

buccuria; derivate: *vesselire*, -escu, v., 1. transit. *laetare*, *laetificare*, *oblectare*, *exhilarare*, *laetitia afficere*; a letificá, a implé de letetia, a implé de buccuria, a buccurá; 2. refl. *laetari*, *oblectari*, *laetitia affici*, *gaudere*; a se oblectá, a se desfetá, a se buccurá; *vesselitoriu*, -tória, adj. s., *laetabilis*, *laetificus*, *jucundus*, *hilaris* sive *hilaris*; letificu, jucundu, ilaru; *vesselitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; *vesselosu*, -a, adj., *laetitia plenus*; plenu de letetia; *vesselu*, -a, adj., care e generatoriuu acestei familie spuria, *laetus*, *hilaris* vel *hilaris*, *jucundus*, *genialis*; letu, ilaru, jucundu; — compara lat. absoletu vitulari = *παυαίσις*, de sí nu pretindemu a justificá unu barbarismu ca *vesselu*.

VESSELIRE, *vesselitoriu*, *vesselitu*, *vesselosu*, *vesselu*; vedi *vessella*, mai susu.

VESTE, s. f., *fama*, *rumor*, *nuntius* vel *nuntium*; *fama*, *rumore*, *nuntiu*, *scire*; *fora veste*; ex improviso, inopinato, praeter spem, insperate; pre neasteptate; derivate: *vestire*, -escu, v., *nuntiare*, *annuntiare*, *denuntiare*; a annuntiá, a in-scientiá, a inconnoscentiá, a dá scire, a publicá; *vestitoriu*, -tória, adj. s., *nuntius*, *annuntiator*, *praece*; *nuntiatoriu*, *annuntiatoriu*, *precone*; *vestitu*, -a, adj. part., *nuntiatu*; *celeber*, *famosus*; *nuntiatu*, *annuntiatu*; *celebru*, *famosu*.

VETRILLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*, *velum navale*; velu navale, velulu navei; — barbarismu.

VETUIU, -a, s., *pallus*; *pulliu*; in specie: *pulliu* de liepore; dupo Dict. de *Buda*: *vetua*, *capra novella*, *edu* sau *éda*; — noi n'amu auditu coventulu, astep-támu informationi de la altii; — radicea *veturiu* contradice sensulu de *pullu*.

VEVERITIA, s. f., *sciurus*; *sciuru*, micu animale solbaticu care sare d'in unu arbore in altulu, cu códa perosa si formosa; — compara si *viverra*, pentru forma, de si acestu-a înséмна altu animale, adeco una specia de *mustella*, ce vedi in Dictionariu.

VEZIRIATU, s. m., vedi *veziriu*, mai diosu.

VEZIRIU, sau *veziru*, s. m., *prae-*

fectus praetorio apud Imperatores astaticos; prefectulu pretoriulu la sultanii asiatici, primulu ministru allu sultanului; *visiriatu*, s. m., demnitatea, functioneas de *vesiriu*.

VEZURE, s. f., meles; mele, martura, unu animale selbaticu,

VICA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: metreta, medius; mesura de capacitate pentru aride, patrantariu de 16 cupe sau de 64 litre; — compara ung. *véka*; d'incóce de Carpati nu se aude.

VICARESIU, s. m., corruptu prin influentia barbara d'in *vicariu*, vedi acestu coventu in Dictionariu.

VICLENESCE, adv.; vedi *viclenia*, mai di su

VICLENIA, s. f., astutia, versutia, vafrities, calliditas; astutia, versutia, vafritia, calliditate, insellatione, perfidia, rea credentia; derivate: *viclenire*, -escu. v., astute agere, decipere, fallere; a insellá; *viclenitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *viclenesce*, adj., astute, versute, vafre, callide; in modu astutu, versutu, callidu, dolosu, perfidu insellatoriu, cu rea credintia; *viclénu*, sau *vicleanu*, -a, adj., astutus, versutus, vafers, callidus, peridus; astutu, versutu, vafersu, callidu, perfidu, dolosu, insellatoriu, -care a datu nascere la tote celle precedenti; — altu subst. abstractu, si mai barbaru de cátu *viclenia*, e *viclesingu*, s. m., cu acellu-asi sensu; — compara ung. *hitlen* = perfidus; pentru curiositate compara lat. veterater cu barbarulu *vicleanu*.

VICLENIRE, *viclenitu*; vedi *viclenia*, mai susu.

VICLESIUGU, s. m.; vedi *viclenia*, mai susu.

VICLIANU, *vicleanu*, *viclénu*; vedi *viclenia* mai susu.

VICOLU, sau *vicollu*, s. m., tempestas procellosa, procella; tempestate, procella, fortuna; — compara *viscolu* si *viforu*, vedi si *viferu* in Dictionariu.

VIERIU; vedi *vinariu* in Diction.

VIFELU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: invitator ad nuptias; invitatoriu la nunta; — compara ung. *vőfény*; d'incóce de Carpati nu se aude.

VIFORU, s. m., vedi *viferu* in Dictionariu.

VIGANIA, s. f., vigor, vivacitas; vigóre, vivacitate; derivate: *viganire*, -escu, v., 1. transit. vegetum reddere, excitare, a descetá; 2. refl. vigere, excitari, vegetus fieri; a fi descetu, a se descetá; *viganu*, -a, adj. *vigens*, vegetus, vividus, *vivax*; vigente, vegetu, vivace, vividu, — care a datu nascere la tote celle precedenti; — d'incóce de Carpati nu se aude, si de sí Dict. de *Buda* inderépta la radicea lat. *vegetus*, noue ni se pare spectu.

VIGANIRE, *viganu*; vedi *vigania*, mai susu.

VIJAIRE, -escu, v., stridere, fremere, strepere, saevire, senare; a stride, a fremere, a strepe, a seví, a siuera, a suná; derivate: *vijaitoru*, -tória, adj. s., stridens, fremens, strepens, saeviens, senans; stridente, fremente, strepente, seviente, siueratoriu, sunatoriu ca ventulu candu bate tare; *vijaitu*, part. sup. subst., in tote sensurile verbului; *vijaitura*, s. f., strider, fremitus, strepitus, senita; stridóre, fremetu, strepetu, sunetu, siueratura; *vijallia* sau *vijellia*, s. f., tempestas, procella, aestus; tempestate, procella, fortuna cu ventu siueratoriu si violentu; *vijalliosu* sau *vijelliosu*, -a, adj., tempestuosus, procellosus; tempestosus, procellosus, fortunuos; — pare a fi una imitatione a naturei.

VIJAITORIU, *vijaitu*, *vijaitura*; vedi *vijaire*, mai susu.

VIJALLIA sau *vijellia*, *vijalliosu*; sau *vijelliosu*; vedi *vijaire*, mai susu.

VINA, s. f., culpa, noxa, error, crimen; causa; culpa, crime, causa; derivatu: *vinovatu*, -a, adj., reus, noxius, sons; culpabile, culposu; d'in acestu-a derivate: *vinovaire*, (mai allessu in compos. *invinovaire*), -escu, v., culpate, accusare, insimulare, culpiam aliquid crimini dare; a culpá, a inculpá, a accusá; *vinovatitu*, (mai allessu in compos. *invinovatitu*), -a, adj. part., culpatus, reus, accusatus, insimulatus; culpatu, inculpata, accusatu; *vinovatia*, s. f., noxia; stare de culpabile, culpabilitate, culpositate; occorre si altu derivatu directu

d'in *vina* : *vinuire*, (mai allessu in compos. *invinuire*), -escu, v., culpăre, erimni dare; a culpă, a inculpă; *vinuitu*, (mai allessu in compos. *invinuitu*), -a, adj. part., culpatus, reus, accusatus, insimulatus; culpătu, inculpătu, accusatu.

VINDECELLA, s. f., dupo Dict. de Buda : betonica oficiinalis, Linn., una flóre, betonia sau betonica.

VINDERETŪ, s. m., dupo Dict. de Buda : falco tinunculus; una passere, specia de falcone.

VINETIELA, s. f., cu terminatione spuria, d'in *vēnetu*, colóre vēneta.

VINOŪ, s. m., dupo Dict. de Buda : suspicio; suspiciōne, — inlegatura cu *vina* ce vedi mai susu.

VINOVATIRE, *vinovatitu*, *vinovatia*, *vinovatu*, vedi *vina*, mai susu.

VINTRISIU, adv., 1. ventre repens; tirindu-se pre *ventre*; 2. oblique, lateraliter, in directione oblica.

VINUIRE, *vinuitu*; vedi *vina*, mai susu.

VIRCOLLIRE, *vircollitu*, *vircollitura*; vedi *vercollire*, mai susu in Glossariu.

VIRLANU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. der aal; unu pesce, anguilla.

VIRLUGA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. der grüdling, das rothauge, die plöte; unu pesce, gobius, gobie, gobiu sau gobione, fr. goujon.

VISCOLU sau *viscollu*, s. m., vedi *vicolu* si *viforu* in Glossariu, vedi si *viferu* in Dictionariu; observa inse co d'in cöce de Carpati se dice mai allessu despre mnsörea cu ventu tare; derivatu : *viscollire*, -esce, v., unipers., ninge si bate ventulu; *viscollitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

VISCOTU, s. m., dupo Dict. de Buda : inquietudo; incietudine, turburare.

VISETU, corruptu d'in *bissestu* sau mai bene d'in *bissestile* : annu *visectu*, in locu de : annu *bissestile*.

VISIEU, s. m., dupo Dict. de Buda : eolum, scalprum, scalpellum; delta sau dalta, unu instrumentu cu care se servescu carpentarii spre a sculpti in lemnu; — compara ung. *vész*; d'in cöce de Carpati nu se aude.

1 VISLA, (cu i obscuru, *visla*), s. f.,

remus; remu, lemnu latu, *palata*, *lapata*, *lopata*, cu care se mēna navea; derivate : *vislare*, v., remigare, a remigă, a mēnă navea cu remii; *vislatoriu*, -tória, adj. s., remex; remigatoriu; *vislasu*, s. m., remex; remige, remigatoriu.

2 VISLA, (cu i claru si cu s aspru sibilante), s. f., dupo Dict. de Buda : canis aquaticus; cane de apa.

VISLARE, *vislatoriu*, *vislasu*; vedi 1 *visla*, mai susu.

VISONU, s. m., byssus, (βυσσος); pândia suptire; — pare a fi corruptu d'in gr. βυσσος.

VITEDIA, *vitediesce*, *vitediescu*, *vitedire*; vedi *vitēdiu*, mai diosu.

VITEDIU, -a, adj. s., fortis, generosus; heros; forte, valente; eroe, omu cu anima si de una tară extraordinaria; derivate : *vitediu* sau *vitejiu*, s. f., fortitudo, animus heroicus, facinus heroicum; fortitudine, valentia, anima eroica, fapta eroica, eroismu; *vitediescu* sau *vitejescu*, -a, adj., fortis, generosus, heroicus; forte; valente, eroicu; *vitediesce* sau *vitejesce*, adv., fortiter, generose, heroic; in modu eroicu, eroice; *vitedire* sau *vitejire*, -esom, v. refl., fortiter se gerere, animum heroicum premutare; a se portă cu anima, cu coragiu, cu valentia, a face fapte eroice; — compara ung. *vitéz*, cu tôte eo si Unguriu l'au impromutatu de la altii; sensulu propriu aliu lui *vitēdiu* e : vincendi cupidus, victorine avidus.

VITEJESCE, *vitejescu*, *vitejiu*; vedi *vitēdiu*, mai susu.

VIZITIU, (cu *ti* duru), s. m.; auriga; aurigu, menatoriu de calli; mulierea *visitului* se dice *visitoca*, s. f.; — compara ung. *vezető* = conductoriu; barbarismu neconnoscutu Românilor cari pertrecu printre Unguri, si nu potemu divină cumu s'a introdusu in Romană libera.

VIZUINA sau *vidiuiua*, s. f., fessa, fovea, caverna; gaura, fovia in care locuescu animalile selbatice.

VLADICA, s. m., episcopus; episcopu, archiereu; derivate : *vladică*, s. f., episcopatus; episcopatu; *vladicescu*, -a, adj., episcopalis; episcopescu, episcopale; *vladicesce*, adj., (episcopaliter), episcopesco,

in modu episcopescu, cumu se covine unui episcopu; *vladicire*,-escu, v., *episcopi munere fungi, episcopum esse*; a fi episcopu, a administrá unu episcopatu; *vladicitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului;—radice slavica, care inséмна proprie *δεδνότης*, domlnus, domnu, — introdussa prin clerulu slavicu care d'in nefericire a domnitu atâte secle in baseric'a româna. Românii d'in Transivani'a nepotendu-se familiarisá cu desinenti'a femina : *ca* in *vladica*, care dupo sensu are se fia barbatu, au fabricatu *vladicu* in contra'a naturei limbei slavice, inse fora successu; in seclulu nostru terminulu intregu a devenitu triviale si chiaru ridiculu, cu tote derivátele lui, si s'a restituitu vechiulu *episcopus* in tóte drepturile lui.

VLADICESCE, *vladicescu, vladicta, vladicire, vladicitu, vladicu*; vedi *vladica*, mai susu.

VLASTARE sau *vlastaria*, s. f., si *vlastariu*, s. m., d'in *βλασάριον*; vedi *blastare* in Dictionariu cu tote derivátele selle.

VODA, contrassu d'in *voievoda*, s. m., proprie *bellidax*, germ. *herrsog*, titulu ce se dá principiloru români pre tempulu influentiei slavice; contractionea (care pentru limb'a slavica a degeneratu in unu nonsensu, co-ci la densii *voda* va se dica *apa*) pare a se fi facutu de Românii; in seclulu nostru terminulu a devenitu triviale si chiaru ridiculu prin restabilirea universale a terminulu *domnu, domnitoriu, principe*.

VOIESTNITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : *mentha silvestris*; menta sau isma de câmpu; — n'amu auditu conventulu in vieti'a noastră.

VOIEVODU, s. m., *bellidax*; vedi *voda* mai susu.

VOJIRE, *vojeire, vojaire*,-escu, v.; vedi *vjaire*, mai susu in Glossariu cu tote derivátele selle.

VOJOIU, si *voju*, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *rarum caput brassæ*; *vérdia* rara.

VOLNICESCE, *volnicta, volnicire*; vedi *volnicu*, mai diosu.

VOLNICU,-a, adj., d'in *volia* cu ter-

minatione spuria, voluntarius, arbitrius, liber; care lucra dupo *voli'a* sea, dupo arbitriulu seu, cu tóta libertatea, voluntariu, arbitriariu, liberu; derivate : *volnicesce*, adv., voluntarie, arbitrarie, libere; in modu voluntariu, arbitriariu, liberu, dupo *voli'a* sea, dupo arbitriulu seu, cu tóta libertatea; *volnicta*, s. f., libertas, libera voluntas, liberam arbitrium; libertate, voluntate libera, arbitriu liberu, actu fôra respectu la lege; *volnicire*,-escu, v., arbitrarie agere; alucrâ dupo *voli'a* sea, a lucrâ arbitriariu; — barbarismu formatu de carturarii fora critica, care inse s'a descreditatu pre deplenu in dillele nóstre.

VORNICELLU, *vornicessa, vornicta*; vedi *vornicu*, mai diosu.

VORNICU, s. m., *præfectus, præpositus*; prefectu, prepositu, primariu; in vechi'a hierarchia politica *vorniculu* erâ prefectulu curtii domnesci, (*præfectus prætorie*), apoi ministrulu affaceriloru interne, capulu administrationei politice, guvernatorulu terrei; pre tempulu fanariotiloru se nomira doui *vornici*, unul de térr'a de susu si altulu de térr'a de diosu; demnitatea *vornicului*, si ministeriulu seu se dicea *vornicta*; subalternii lui, *vornicelli*; consórtea *vornicului* se chiamá *vornicessa*; primarii comuniloru inca se nomiau *vornici* : *vorniculu satului*, mulierile lor, *vornicesse*; *marele vornicu*—dupo regulamentulu organicu,—erâ unu titulu nobilitariu de prim'a ordine; acumu cu adjutorulu lui Domnedieu amu scapatu de tóta acósta *archontologia* barbara; — form'a primitiva slavica correcta fu *dvornicu*, care nu se potú pronuntia de Românii, ci sau se scaleia in *svornicu*, sau se redusse in *vornicu*.

VOSMEIE, *vosmentâie, vosmenturi*, (cu s aspru sibilante inainte de m), s. m. pl., dupo Dict. de *Buda* : *carnea porcine*, cãrnuri de porc, pãrti d'in carnea porcului; — noi n'amu auditu conventele aceste-a in vieti'a noastră; — se fia ore d'in *δρός*=*saccus*, de unde si lat. *omentum*, (*op-mentum*, si apoi *osmentum*)? care ar fi atunci mai vechiu de câtu classiculu *omentum*.

VOSTINA (cu s aspru sibilante, *voștina*), s. f., mai allessu in plur., *voștine*, dupo Dict. de *Buda*: faex cerea, fecile de cêra cari remânu dupo storcerea fagurului de cêra; derivatu: *vostinariu*, s. m., coșmîtor faecis cereae, care compera si face negotiu cu fecile de cêra, negotiatoriu de feci de cêra;—altii pronuntia: *bostina*, *bostinariu*.

VOSTINARIU, s. m.; vedi *vostina*, mai susu.

VOTRU, *votria*, *votrire*, *votrilu*; vedi *votru*, mai diosu.

VOTRU, s. m., 1. leno; lenone, procuratoriu de meretrici, *rufianu*; 2. nuptiarum conciliator; petitoriu pentru altii; derivate: *votra*, s. f., 1. lena; lena, procuratoria de metrici, *rufiana*; 2. nuptiarum conciliatrix; petitoria pentru altii; *votria*, s. f., 1. lenocinium; lenociniu, procuratione de metrici, professione de *rufianu* sau *rufiana*; 2. conjugii petitio; petitoria; *votrire*, -escu, v., 1. lenocinari; a lenocinâ, a procurâ meretrici; 2. nuptias conciliare; a peti in casatoria; *votrilu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; — form'a *votru* (comparata cu *lotru latre*, in locu de *lator*) ar duce la *votor* (care nu essiste in limb'a latina, déro s'ar poté formâ d'in votum) cu sensulu de *promissoriu*, cea ce e *arillatoriulu*.

VRABIA, s. f., passer, fringilla domestica. *Linn.*; passerella care strica grânele; vedi *volabile* in Dictionariu, d'in care pare a fi una scalciatura; derivatu: *vrabiariu*, s. m., passerum acceps; care prende passerelle de genulu celloru ce strica grânele.

VRABIARIU, (reu *vrabieriu*), s. m.; vedi *vrabia*, mai susu.

VRABU, sau *vravu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: cumulus, acervus; cumulu acervu; — noi n'amu auditu coventulu acestu-a.

VRAGIA, *vragire*, *vragitoriu*, *vragitu*; vedi *vraja*, *vrajire*, *vrajitoriu*, *vrajitu*, mai diosu.

VRAGIBA, *vragibire*, *vragibitoriu*, *vragibitu*; vedi *vrașba*, *vrașbire*, *vrașbitoriu*; *vrașbitu*.

VRAGIMASIA, *vragimasiesce*, *vragimasiescu*, *vragimasire*, *vragimasitu*,

vragimasiu; vedi *vrașmasia*, *vrașmasiesce*, *vrașmasiescu*, *vrașmasire*, *vrașmasitu*, *vrașmasiu*.

VRAJA, sau *vragia*, s. m., ars magica, incantatio; arte magica, magia, incantatura, farmecatura, necromantia; derivate: *vrajire* sau *vragire*, -escu, v., 1. arte magica uti, incantare; a face magie, a incantâ si descantâ, a farmecâ, a face necromantie; 2. cursitare, circumcursare; a allergâ incôce si incollo; *vrajitoriu* sau *vragitoriu*, -tòria, adj. s., magicus; s. m., magus, incantator; s. f., maga incantatrix; magicu, incantatoriu farmecatoriu, necromante; *vrajitoria* sau *vragitoria*, s. f., ars magica, magia; arte magica, magia, farmecatoria; *vrajitu* sau *vragitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *vrajitura* sau *vragitura*, s. f., incantatio; incantatura, farmecatura, necromantia; — barbarismi orribili cari potu placé numai flosclaviloru incarnati.

VRAJIRE, *vrajitoriu*, *vrajitoria*, *vrajitu*, *vrajitura*; vedi *vraja*, mai susu.

VRAMNITIA, s. f.; vedi *vrantia*, mai diosu,

VRANA, sau *vréna*, s. f., os, orificium dolli; gur'a sau gaur'a unei buti; dopulu cu care se astupa acea gura sau gaura; — barbarismu.

VRANTIA, sau *vramnitia*, s. f., porta, pórtu; — barbarismu superfluu.

VRASBA, (cu s aspru sibilante, *vrașba*) sau *vragiba*, s. m., dissidium, discordia, altercatio, jurgium, contentio, rixae, tricae; tumultus, strepitus; discordia; cêta; tumultu, strepetu; derivate: *vrasbire* sau *vragibire*, — (mai multu in compos. *invrasbire*), -escu, v., 1. trans. a) turbare, concitare, instigare; a turburâ, a instigâ, a attitiâ; b) rixas excitare, rixas clere, jurgia jactare, dissensionem facere, discordias seminare; a descetâ cêta intre ômeni, a seminâ discordie, a face inimicitia; 2. refl. a) animo sejungi, inimicitias suscipere; a se desbinâ, a se certâ, a se face inimizici; b) exaltari, concitari, irritari, adversus aliquem; a se interritâ, a se meniâ asupr'a cuiva; — *vrasbitoriu* sau *vragibitoriu*, (mai multu in compos. *invrasbitoriu*), -tòria, adj. s., discordiosus, turbulentus, turbas spi-

rans; concitator, turbator, iurgiorum auctor; discordiosu, turbulatoriu, attitatoriu, orditoriu de certe si inimicitie; — *vrasbitu* sau *vragibitu*, (mai multu in compos. *invasbitu*), part. sup. subst., in sensulu verbului.

VRASBIRE, *vrasbitoriu*, *vrasbitu*; vedi *vrasba*, mai susu.

VRASMASIA, *vrasmasiesce*, *vrasmasiescu*, *vrasmasire*, *vrasmasitu*; vedi *vrasmasiu* mai diosu.

VRASMASIU, (cu s aspru sibilante, *vrasmásiu*) sau *vragtmásiu*, s. m., inimicus, hostis, adversarius, malevolus; inimicu, adversariu, *dusmanu*; *vrasmásia*, sau *vragtmásia*, s. f., inimica, hostis, adversaria, malevola; inimica, adversaria, *dusmana*; — *vrasmasiu* sau *vragtmasiu*, -a, adj., vehemens, validus, fortis, potens; veemente, tare, potente, terribile, infricosiatu; derivate: *vrasmasia* sau *vragtmasia*, s. f., abstr., inimicitia, hostilitas, malevolentia; icimicitia, ostilitate, *dusmania*, malevolentia; *vrasmasiescu* sau *vragtmasiescu*, -a, adj., inimicus, hostis, malevolus; inimicu, ostile, malevolu; *vrasmasiesce* sau *vragtmasiesce*, adj., inimice, hostiliter, malevole; in modu inimicu, ostile, malevolu, ca inimicu; *vrasmasire* sau *vragtmasire*, -escu, v. trans., hostiliter agere, a lucrá ca inimicu; a se portá ca inimicu; refl. a se *vrasmási*, (mai multu in compos. *invasmasi*), inimicus fieri, a se face inimicu; *vrasmasitu* sau *vragtmasitu*, (mai multu in compos. *invasmasitu*), -a, adj. part., inimicus factus; facutu inimicu, — barbarismi orribili, acumu tare discreditati.

VRASTINA, (cu s aspru sibilante, *vrastina*), s. f., synonymu cu *vrabu* sau *vravu*.

VRAVU, s. m., cumulus, acervus; a-cellu-asi cu *vrabu*; — covente cu totulu contrarie naturei limbei române.

VREDNICIA, *vrednicire*, *vrednicitu*; vedi *vrednicu*, mai diosu.

VREDNICU, *verdnicu* si *vernica*, -a, adj., dignus, aptus, habilis, bene merens, meritus; demnu, aptu, capabile, abile, meritosu; *vrednicia*, *verdnicia* si *vernicia*, s. f., abstr. dignitas; aptitudo, ha-

bilitas, meritum; demnitate, aptitudine, capacitate, abilitate, meritu; *vrednicire* *verdnicire*, si *vernicare*, (mai multu in compos. *invrednicire*), -escu, v. trans., dignum reddere; a face demnu; refl. dignari; dignus fieri; a benevoi; a se face demnu; *vrednicitu*, *verdnicitu* si *vernicitu*, (mai multu in compos. *invrednicitu*), -a, adj., part., dignatus; — originea coventului e obscura: slav. *vredniti* ar seminá la forma, inse nu convine sensului, fiendu co semnifica: *stricatosu*; germ. *würdig* s'ar apropiá mai tare cu sensulu de adiectivulu in cestione, si pëno la unu gradu cu form'a *verdnicu*, inse nu da neci una garantia; latinulu *veredignus* ar fi potutu degenerá in *vrednicu* numai in gurele ómeniloru lipsiti de totu geniulu limbei loru. Form'a, veri-cumu s'ar luá, remâne rebelle limbei române, d'in acésta cauza nu esitámu a relegá intre barbarismi adiectivulu *vrednicu* cu tóta famili'a lui.

VREME, s. f., tempus, tempestas; tempu, tempestate; derivate: *vremelnicu*, -a, adj., temporalis, temporaneus; temporale; de aci: *vremelnicia*, s. f., temporalitas; temporalitate; *vremelnicesce*, adv., temporaliter, pro tempore, ad tempus; temporale, pentru unu tempu, peno la unu tempu; — d'in *vreme* s'a formatu si unu verbu unipers.: *vremuire*, -esce, e tempu reu, plóua, ninge, bate ventulu. Coventulu *vreme* asiá cumu se presenta, are physionomia slavica, inse cestionea despre originea lui remâne deschisa. Compra gr. *θέρω*, *θέρωος*, *θέρμα*, *θέρμη*, lat. *fervere*, de unde fermentum care nu e de cátu prolongationea *fermen*; germ. *warm*, *wärme*, cari stau tóte in connessione etymologica: *θέρμα*, *fermen*, *wärme*, *vreme*; observa co *vreme* e neutru ca si *fermen* si *θέρμα*, si co face pl. *vremina*, ca si *fermina*; semnificationea principale e: *tempestate* care *ferbe*, germ. *wetter*.

VREMELNICESCE, *vremelnicia*, *vremelnicu*; vedi *vreme*, mai susu.

VREMUIRE, *vremuesce*; vedi *vreme*, mai susu.

VRENA, (pronuntia *vréna*), s. f.; vedi *vrana*, mai susu.

VRISTA, s. f.; vedi *versta*, mai susu in Glossariu.

VRUCHU, s. m., *bruchus*, *scarabaeus* *melolanta*; scarabeu d'in lun'a lui Maiu.

VUCLA, s. f., d'in fr. *boule*, *cincin-* *nus*; cincinnu de pèru, spirale de pèru.

VULCEDIELA, *vulcedire*, *vulceditu*; vedi *vulcedu*, mai diosu.

VULCEDU, (pronuntia u obscuru *vulcedu*), -a, adj., *lividus*, *sugillatus*; lividu, vènetu de batalia; derivate: *vulcediela*, s. f., cu forma spuria, *liver*, *vibex*, *sugillatio*; *venetaria*, pèta vènetă

pre pelle causata prin batalia; *vulcedire*, -escu, v. trans., *sugillare*; a face corpulu vènetu prin batalia; refl. *a se vulcedi*, *livere*, *sugillari*; a se face vènetu prin batalia; *vulceditu*, part. sup. subst., in sensulu verbului. Diction. de *Buda*: deriva *vulcedu* de la *utens*; noi lassamu cestiunea deschisa pèno la investigațiuni mai profunde.

VUTCA, s. f., pre a locure *otca*, *crematum*; vinu arsu, licóre;—barbarismu cu totulu contrariu legiloru limbei române.

Z.

ZA, *zaua*, s. f., pl. *zalle*, lorica, thorax; lorica, thorace, coriacia, (it. *corazza*, fr. *cuirasse*).

ZABALLA, s. f., 1. *lupatum*, *postomis* vel *prostomis*, (*προστομῖς*, *ἐπιστομῖς*); frenu, partea de ferru a frenului care se pune in gur'a callului, morsulu, (it. *morso*, *imboccatura*, fr. *mors*); 2. *pustula*, lichen in angulo oris; pustula care se face in anglulu gurei; derivatu cu forma deminutiva: *zaballutia*, s. f., *caten'a* care stringe frenulu preste falcile callului, (fr. *gourmette*).

ZABAVA, s. f., *mora*; intardiare; derivate: *zabavire*, -escu, v., *morari*, *commorari*, *moras nectere*; a intardiá; *zabavitoriu*, -tória, adj. s., *morator*, *cessator*, *tardus*; intardiatoriu, tardivu; *zabavnicu*, -a, adj., *morans*, *moraterius*, *cessans*, *tardus*, *morosus*; intardiatoriu, tardivu, *morosus*;—barbarismu nesufferitu.

ZABAVIRE, *zabavitoriu*, *zabavnicu*, vedi *zabava*.

ZABLOU, (cu o obscuru, *zablou*), s. m., 1. *carbasus*, *velum*; velu de pândia gróssa cu care se accopere carrulu incarcatu cu merce; 2. *adolescens*, *juvenis*; fetioru, june, copillandru;—pentru celle

doue sensuri disparate paru a fi doue radici diverse, déro amendoue barbare.

ZABRANICU, s. m., *pannus*, *ventus* *textilis*, *linea nebula*; pândia rara si cu fire cretie, fr. *crêpe*;—barbarismu.

ZABREA sau *zabrella*, pl. *zabelle*, *clathri*, *cancelli*; *cancelli*, *gardelle* sau *gardille*, *gratille*; derivatu: *zabrellariu*, s. m., *cancellorum faber*; fauru de *cancelli*, si *negotiatoriu* de *cancelli*; *zabrelutie*, s. f. pl., deminutivu, *tennes cancelli*, *mici cancelli*.

ZABUNARIU, s. m.; vedi *zabunu*.

ZABUNU, s. m., *toga*, *togula*; *vestimentu* *terranescu*; derivatu: *zabunariu*, s. m., care face, si care vende *zabune*;—vedi *sabanu* in Dictionariu.

ZACATORIU, *zacatura*, *zacere*, *zacutu*; vedi *jacere*, *jacutoriu*, *jacutu*, *jacutura*, in Dictionariu.

ZACHARU, (*zaharu*), *zacharosus*, *zacharire*, *zacharisire*, *zacharitu*, *zacharisitu*, etc.; vedi *saccharu* in Dictionariu cu tóte derivatele si compositele selle.

ZACUSCA, s. f., *jentaculum*; dejunu;—barbarismu orribile si superfluu.

ZADA, s. f., *larix*; *larice*, specia de pinu bonu pentru construcțiuni.

ZADARIRE, *-escu*, v., excitare, irritare; a interritá, a descetá, a attitiá; *zadaritoriu*, *-tória*, adj. s., excitans, irritans, excitator, irritator; interritatoriu, attitiatoriu; *zadaritu*, part. sup. subst.; in sensulu verbului; *zadaritura*, s. f., actione si effectu allu actionei de interritare, etc.

ZADARITORIU, *zadaritu*, *zadaritura*; vedi *zadarire*.

ZADARNICIA, *zadarnicire*, *zadarnicitu*, *zadarnicu*. vedi *zadaru*, mai diosu.

ZADARU, adj., mai multu in locutionea: in *zadaru*, in cassum, in vanum, frustra, gratis; in desertu, in vanu; derivate: *zadarnicu*, *-a*, adj., vanus, irritus, inanis; desertu, vanu, fora folosu, fora scopu; de aci: *zadarnicia*, s. f., vanitas, inanitas; desertatione, vanitate, inanitate; *zadarnicire*, *-escu*, v., vanum facere, ad vanum et irritum redigere; a reduce la nemica, a impedicá una lucrare, a nemici, a annullá; *zadarnicitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZADIE, (cu di duru), s. f., dupo Dict. de *Buda*, subligar, subligaculum, praeligamen, mnaltura; subligariu, tabliariu, gremiariu, cretentia, tessutura legata d'inainte si lassata preste genunchi; — noi n'amu auditu coventulu neci una data.

ZADUFU, *zaduvu*, *zaduchu*, s. m.; aestus, calor, ardor, fervor; caldura naturale mare, ardóre, fervóre; — barbarismu inutile.

ZAGANU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: vultur percnopterus, (περχνόπτερος), specia de vulture cu pennele negrastre.

ZAGAZU, s. m., agger; argine, vallu de pamentu care impedita cursulu ape; — barbarismu.

ZAHANA, (pronuntia *zahaná*), s. f.; vedi *salhaná*, mai diosu.

ZAHAREÁ, (pronuntia *zaharéa*, pl. *saharelle*), s. f., provisione de buccate; — coventu turcescu.

ZAIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: glacies soluta in undis natans; ghiacia rupta care innota pre apa.

ZALHANA, (pronuntia *salhaná*), s. f., casa sau locu unde se talia vitele, macellu, macellaria; — coventu turcescu.

ZALLA, s. f., annulus catenae; anellu d'in una catena.

ZALLOGIRE, *sallogitu*, *sallogitura*; vedi *sallogu*, mai diosu.

ZALLOGU, s. m., pignus; pemnu, hypotheca, lucru datu in possessionea altui-a, ce serve de garantía peno la solvereá unei summe; derivate: *sallogire*, *-escu* v., 1. oppignerare; a oppemnerá, a pune pemnu, a dá pemnu; 2. pignerari, pignori sumere; a luá ceva ca pemnu; 3. pignus capere de quopiam; a luá pemnu de la cineva; *sallogitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *sallogitura*, s. f., res pigneratiola, s. f., actione si effectu allu actionei de pemnerare.

ZALLUDU, *-a*, adj., dupo Dict. de *Buda*: simplex, stolidus; simplu, fora multa mente, stolidu, *prostu*.

ZAMA = *zéma*, s. f.; vedi *zéma* in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

ZAMBILLA, s. f., hyacinthus, vaccinium, una flore, hyacinthu, vacciniu.

ZAMISLIRE, *-escu*, v., concipere; a concepe, a luá in pantic; *zamislitu*, *-a*, adj. part., conceptus; conceptu, luatu in pantic; — barbarismu orribile.

ZAMOSIRE = *zemosire*, *-escu*, v. refl., a se *zemosi*, succo repleti; a se implé de *zéma* = succu; *zamositu* = *zemositu*, *-a*, adj. part., succo repletus; implutu de *zéma* = succu. De supplenitu in Dict.

ZAMOSITIA, s. f., hibiscus, althaea officinalis. *Linn.*; una specia de malba, ibiscu, althéa; — formatu d'in *samosu* = *zemosu*.

ZAMOSU = *zemosu*; vedi *zemosu*, in Dictionariu.

ZAMURCA = *semurca*, s. f., jasculum vile; *zéma* vile, supa lunga, supa care nu se póte mancá; — pentru forma compara amurea. De supplenitu in Dictionariu.

ZAPACÉLA, s. f., vedi *sapacire*, mai diosu.

ZAPACIRE, *-escu*, v., 1. trans. confundere; a confunde, a ammetí, a incurcá; 2. refl. confundi; a se confunde, a se ammetí, a se incurcá; *sapacitu*, *-a*, adj., confusus; confusu, ammetitu, incurcatu, béetu; — *sapacéla*, s. f., *confusio* confusio, ammetire, incurcatura; — barbarismu.

ZAPACITU, -a, adj.; vedi *sapacire*.

ZAPADA, s. f., mix; neue, ninsóre.

ZAPARSTE, s., dupo *Barcianu*, germ. der letstgeborne; ultimulu nascutu, postumas, postumulu; — barbarismu pucinu respanditu.

ZAPCIU, s. m., coventu turcescu introdussu pre tempnu fanariotiloru, care se póte compará cu *subprefectu*.

ZAPISU sau *sapissu*, s. m., *χρηγόγραφον*, *συγγραφή*, *syngrapha*; documentu in scrissu, in specie obligatione; — sclavonismu inutile.

ZAPODIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: vallis, convallis; valle; — sclavonismu inutile.

ZAPORU, s. m., dupo Dict. de *Bada*: morbilli methi, rubeolae; specia de morbu prin care rosiesce pellea, *rubióre*.

ZARIRE, -escu, v., dupo *Barcianu*, germ. nicht brunzen können, a nu se poté pissiá; sich verstopfen, a se opprí pissiatulu, a se astupá; *sapritu*, -a, adj. part., care nu se póte pissiá, cui s'a opritu pissiatulu; — barbarismu.

ZAPRITU, -a, adj., part.; vedi *saprive* mai susu.

ZAPSIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: inopinate deprehendere; a prende pre cineva in delictu pre neasteptate; *sapsitu*, -a, adj. part.; inopinate deprehensus; prensu in delictu pre neasteptate; — barbarismu.

ZAPSITU, -a, adj., part.; vedi *sapsire*, mai susu.

ZAPUSIELA, s. f.; vedi *sapusire*, mai diosu.

ZAPUSIRE, -escu, v., suffocari prae calore; a se suffocá de caldura; derivate: *sapusitoriu*, -tória, adj. s., suffocans; suffocatoriu; *sapusitu*, -a, adj. part., suffocatus; suffocatu; *sapsiela*, s. f., suffocatio; actione si effectu allu actionei de suffocare; — barbarismu.

ZAPUSITORIU, *sapusitu*; vedi *sapusire*, mai susu.

ZARA = *séra*, s. f.; vedi *séra* in Dictionariu.

ZARAFU, s. m., argentarius, trapezita; mensarius, nummularius; scambiatoriu, bancariu; derivatu: *saraficu*, s. m., reale, res argentaria; scambiu; —

coventu turcescu; compositulu d'in urma incarcatu si cu suffissu turcescu; — se aude numai d'in cóce de Carpati.

ZARE, s. f.; lux, lumen, splendor, fulgor, claritas; luce, lumina, splendóre, fulgóre, lucóre, claritate; derivate: *zarire*, -escu, v., cernere, conspiciare, spectare; oculis observare; a vedé cu pucina intensitate; *zaritu*, -a, adj. part., spectatus, oculis observatus; *sarédia*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: splendor, auctoritas, amplitudo; splendóre, auctoritate, marire, amplitudine; — vedi *diarire* in Dictionariu, si *diara* in Glossariu.

ZARÉDIA, *sarire*, *saritu*; vedi *sare*, mai susu.

ZARIFU, -a, adj., amoenus, venustus, decorus, elegans; formosus, venustu, elegante, amenu; *sarificu*, s. m., reale, decus, venustas, gratia, elegantia; formosétia, venustate, gratia, elegantia; — de origine turcésca; cellu d'in urma incarcatu si cu suffissu turcescu.

ZARNIRE, -escu, v. refl., reterrescere; a se flaccí, a se esturpiá, a se pallí, se dice despre plante; *sarnitu*, -a, adj. part., reterridus; flaccitu, esturpiatu, pallitu; — barbarismu.

ZARNITU, -a, adj. part.; vedi *sarnire* mai susu.

ZARU, s. m., corruptu d'in *séra*; vedi *saru* in Dictionariu, vedi si 2 *séra* in Dictionariu.

ZARVA, s. f., 1. tumultus, clamor, strepitus; tumultu, clamore, larma, strépetu; 2. rixae, jurgia; certa, discordia, derivate: *sarvuire*, -escu, v., 1. tumultuari, strepitare, clamorem ciere; a tumultuá, a strepitá, a face larma; 2. rixari, jurgari; a se certá; — *sarvitoriu*, -toria, adj. s., rixosus, jurgiosus; rixator, jurgator, jurgatorius; certatoriu; *sarvuitu*, part. sup. subst., in sensu verbului; — barbarismu.

ZARVUIRE, *sarvuitoriu*, *sarvuitu*, vedi *sarva*, mai susu.

ZARZAVATU, s. m., legumina; legumine; derivatu: *sarsavagiu*, s. m. pers. leguminarius; leguminariu; — coventulu sémina cu *verdiana*, inse alterationea e supprenditória; *sarsavagiu* e incarcatu cu unu suffissu turcescu, cea ce desocéta

suspicionea despre romanitatea coven-
tului intregu.

ZARZERA, s. f., prunum armeniacum;
apricosa naturale; *sarzeru*, s. m., ar-
meniac (arbor); apricosu naturale, pomu
care produce *sarsere*.

ZARZERU, s. m.; vedi *sarsera*.

ZASCU, s. m., dupo Dict. de Buda:
1. pegma, suggestus; tablatu, *stellagiu*,
2. cubile vinariorum; lemnu pre care se
assedia butile cu vinu.

ZASITE sau *sassite*, s. f. pl., dupo
Dict. de Buda: furfures farinosi; fur-
furi farinose, *teritie* mestecate cu farina;
—barbarismu.

ZASTAMU, s. f., dupo *Barcianu*,
germ. der grund, die grundlage; funda-
mentu, base;—noi n'amu auditu coven-
tulu; credemu inse co e forte barbaru.

ZATIGNELA, s. f., vedi *satignire*,
mai diosu.

ZATIGNIRE, -escu, v., 1. turbare, in-
terpellare; a turbura, a interrompe, 2. of-
fendere, scandalum praebere; a offende,
a suppera, scandalisa; *satignitoriu*, -toria
adj. s., turbator, interpellator, offensor,
turburatoriu, interruptoriu; supperatoriu;
offensoriu, scandalisatoriu; *satignitu*,
part. sup. subst., in sensulu verbului;—
zatignela, s. f., cu forma spuria, 1. tur-
batie, interpellatie; turburare, interrumpere;
2. offensio, offendiculum, scandalu;
supperatione, offensione, scandalu;
—barbarismi orribili, inse superflui.

ZATORU, s. m., dupo Dict. de Buda:
sumeu; ugeru de scrofa.

ZAUA, s. f.; vedi *zá*, mai susu in
Glossariu.

ZAUITARE, *zauitatu*, in locu de *ui-
tare*, *uitatu*; se aude numai in banatulu
Temisianu la Români cari stau in con-
tactu cu Serbii.

ZAVEDIA, s. f., dupo Dict. de Buda:
velum, plaga, cortina; velu, cortina,
perdella;—barbarismu.

ZAVERA, s. f., proprie: pro fide,
pentru credentia, lupta pentru credentia,
apoi revolutione; *zavergiu*, s. m. pers.,
cara se lupta pentru credentia, revolu-
tionariu;—coventu compusu, de origine
sclavica; *zavergiu* e inoarcatu si cu unu
suffiasu turcescu.

ZAVESDA, s. f., stella, asteriscus;
asteriscu de metallu care se pune preste
disculu cu pânea consecrata, in baserica;
—coventu barbaru si obscuru, pre cându
asteriscu si *stella* espremu lucrulu cu
multu mai bene si mai claru.

ZAVISTIA, s. f., invidia, liver; in-
vidia, *pisma*; derivate: *zavistnicu*, -a,
adj. invidus, lividas; invidiosu. *pisma*-
tariu: *zavistuire*, -escu, v., invidere; a
invidé, a fi invidiosu, a *pismui*, a fi *pis*-
mataru; *zavistuitu*, part. sup. subst., in
sensulu verbului;—barbarismi orribili
cari inse nu se audu in gur'a poporului,
ci numai in gur'a carturariloru flosclavi.

ZAVISTNICU; vedi *zavistia*, mai susu.

ZAVISTUIRE, *zavistuitu*; vedi *sa*-
vistia, mai susu.

ZAVODU, s. m., dupo Dict. de Buda:
caulis lanarius; cane de macellariu;—
barbarismu.

ZAVOIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ.
der wald an einem flusse; selba sau pa-
dure lunga unu riu;—barbarismu.

ZAVORIRE, *zavoritu*; vedi *savoru*,
mai diosu.

ZAVORU, s. m., dupo Dict. de Buda:
pessulus, repagulum, retinaculum, vec-
tis; pessulu, repaglu, cuniatoria, vecte
care se pune perpendicularu pre usia in
partea d'in intru spre a ua incuniá, si
a impedeá deschiderea de partea d'in
afora; derivatu: *zavorire*, -escu, v., pes-
sulo claudere; a incuniá cu pessululu;
zavoritu, -a, adj. part., pessulo clausu;
incuniatu cu pessululu.

ZECHÉ sau *zechia*, s. f., vedi 2, *saga*,
si *sagla* in Dictionariu.

ZESTRE sau *zestria*, s. f.; vedi *dié*-
stria in Dictionariu.

ZIDARESSA, *zidaria*, *zidarive*, *zida*-
ritu, *zidariu*, vedi *zidu*, mai diosu.

ZIDIRE, *ziditoriu*, *ziditu*; vedi *zidu*,
mai diosu.

ZIDU, s. m., murus; derivate: *zidariu*,
s. m. pers. caementarius; murariu, mu-
ratoriu; *zidaréssa*, s. f., caementaria,
muliere a murariului, muraressa; *zida*-
ria, s. f. reale, a) opus latericium; lucru
de muru; b) ars caementaria, arte a
murariului, murararia;—*zidarive*, -escu,
v., caementariam artem exercere, opus

latericium facere, murare; a essercită artea de murariu, a construe cu caramida, a murá; *zidaritu*, part. sup. subst., in întellessulu verbului; vedi si *ziduire* mai diosu; — *zidire*, -escu, v., a) aedificare, condere, struere, extruere; a edificá, a construe, a face unu edificiu; b) murare, opus latericium facere; a murá, a face muru de caramida; c) creare producere, a creá, a produce; *ziditoriu*, -tória, adj. s., a) aedificator, conditor, extrutor; edificatoriu, constructoriu; b) opus latericium faciens, muram struens, muratoriu; c) creator, fabricator, plastes; creatoriu, fabricatoriu, formatoriu; — *ziditu*, -a, aedificatus, extructus; muratus; creatus; edificatu, construitu; muratu; creatu, facutu, formatu; — *ziduire*, -escu, v., murare, opus latericium facere; a murá, a face muru, a construe cu caramida; *ziduitu*, part. sup. subst.; in sensulu verbului; — vedi si *zidarire* mai susu. — tóte d'in ra'ecina barbara.

ZIDUIRE *ziduitu*, ved. *zidu*, maisusu.

ZIMBETU, s. m., vedi *zimbire*, mai diosu.

ZIMBIRE, -escu, v., subridere, arrire, renidere; a surride, a arride; derivate: *zimbitoriu*, -tória, adj. s., subridens, arridens, renidens; surriditoriu, arriditoriu; *zimbitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zimbitu* sau *zimbetu*, s. m., risus lenis, arrisio, renidentia; surrisu, arrisu.

ZIMBRA, s. f., dama; cërba, dama, capriora.

ZIMBRI, s. m. pl., dentes lupini; denti lupini cari crescu in gur'a omului.

ZIMBRU, s. m., bos aris, bos silvestris; bouru, bou selbatecu.

ZINGALLIRE, -escu, v., comprimere; a compreme, a sordí, se dice despre lintie; *zingallitoriu*, -tória, adj. s., comprimens; care compreme, sordescet lintiele; *zingallitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zingallitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *zingallire*.

ZIRNA, s. f., dupo Dict. de Buda: *solanum nigrum*, Linn., una planta, solanu negru.

ZLATARESSA, *zlataria*; vedi *zlatariu*, mai diosu.

ZLATARIU, s. m., aurarius; aurariu, spellatoriu de auru; *zlataressa*, s. f., auraria; auraria, spellatoressa de auru, si muliere a aurariului; *zlatarta*, s. f., res auraria; auraria; — radice slavica, contraria geniului limbei române, si cu totulu superflua.

ZLATINA, s. f., dupo Dict. de Buda: *salsura*, *salsitura*, *salsedo*; *salsilago*; *saratura*; — barbarismu pucinu connoscutu.

ZLOTU, s. m., proprie: aureus; florentinu de auru; apoi unu florente de argentu; unu florente de arame; — summa de 30 *paralle*; — radice slavica, de multu essita d'in usu.

ZOIU sau *zoia*, s. pl., *soie*, *faeces*; feci, loture, sordi, spurcationi.

ZOLLA, s. f., dupo Dict. de Buda: *lucta*, labor; lupta, lucru greu, incordatione de poteri; derivatu: *zollire*, -escu, v., 1. trans. lavare; a spellá; 2. refl. *luctari*, vires intendere; a se luptá, a si intende poterile, a si incordá poterile, a se adoperá d'in tote poterile; *zollitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZOLLIRE, *zollitu*, vedi *zolla* maisusu.

ZORIRE, *zoritoriu*, *zoritu*; vedi *zoru*, mai diosu.

ZORU, s. m., *urgens necessitas*, *urgentia*; *urgentia*: a *avé zoru*, urgeri, premi, peliti, festinare; a fi impinsu de ceva, a fi pressatu sau pressuratu, a festiná, a properá; a *dá zoru*, urgere, premere, pellere; stimulare, excitare; a impinge, a pressá sau pressurá, a stimulá, a face se propere; a *vedé zorulu*, *urgentem necessitatem videre*, cogi; a vedé necessitatea urgente, a vedé nevolí'a, a fi constrinsu; cu *zoru*, coacte, violenter, prompte, rapide; cu *urgentia*, cu *violentia*, promptu, rapide; — derivate: *zorire*, -escu, v., urgere, stimulare, premere, pellere, excitare; a urge, a stimulá, a pressurá, a impinge, a insiste, a desce-tá, a inimá, a încoragiá; *zoritoriu*, -tória, adj. s., *urgens*, *stimulans*, *premens*, *pellens*, *excitans*; *ursoriu*, *stimulatoriu*, *pressuratoriu*, *impulsoriu*, *descetatoriu*, *incoragiatoriu*; *zoritu*, part. sup. subst., in tóte sensurile verbului.

ZULE, s. f. p., d'in ζηλος = gelosia;

vedi *zelu*, *zelosia* si *gelosta* in Dictionariu;—derivate : *zulipsire*, -escu, v., d'in ζηλέσις, *zelare* si *zelari*; a fi *zelosu* = *gelosu* pre cineva: *mulierea si zulipsesce barbatulu*; *barbatulu si zulipsesce mulierea*; *zulipsitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZULIPSIRE, *zulipsitu*: vedi *zule*, mai susu; inse correege aceste forme scalciate, prin restaurarea formeloru bone d'in Dictionariu.

ZULCFU, s. m., ciacianus; cincinu, spirale de pèru;—coventu turcescu.

ZURAIRE, -escu, v., crepare, strepitare; a crepitá, a strepitá, a face unu strepetu care assurdesce urechiele; derivaté: *suraitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului;—*suraitura*, s. f., ereptus, streptus; actione si effectu allu actionei de *suraire*;—pare a fi unu imitativu allu sunetului *sur. sur*;—compara si *susurru*.

ZURAITU, *suraitura*; vedi *suraire*, mai susu.

ZURCANÁ, s. f., dupo Dict. de Buda: *ovis longior et durior lana*; óue cu lâna lunga si grossa; derivatu : *surca-*

nescu, -a, adj., relativu la óuea *surcana*: *caciulla surcanésca*, caciulla de pelle de *surcana*.

ZURGAILEU sau *surgallou*, s. m., dupo Dict. de Buda: *tintinnabulum*; tintinablu, *clopotellu*;—barbarismu.

ZURNAIRE, -escu, v., crepare, strepitare; a face unu strepetu assurditoriu; *zurnaitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zurnaitura*, s. f., ereptus, streptus; actione si effectu allu actionei de *zurnaire*;—compara *suraire* de care nu differe de câtu prin insertionea litterei *n*;—si aci avemu de a face cu una imitatione a naturei.

ZURNAITU, *zurnaitura*; vedi *surnaire*, mai susu.

ZUZETU, s. m., dupo Dict. de Buda: *strepitus*, *fremitus*, *ereptus*, *sonitus*, *strider*, *murmur*; strepetu, fremetu, sunetu, stridóre, larma, murmure.

ZUZUIRE, -escu, v., stridere, fremere, sonare; a strida, a freme, a suná; *zuzuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului;—compara *zuzutu*;—tote paru a fi imitationi alle naturei.

ZUZUITU, vedi *zuzuire*, mai susu.

FINITUL GLOSSARIULUI

181455

23.5.1907

ANNUNTIU

An casita de sub typaria si se afla degea la Casuarina Societatii Academice romane de la Iasi: Bucuresti, localul Academiei, urmatorile carti:

Dictionariul limbii romane, Tomul I si II, in 1844, editie, Pretiul 60 lei noui.

Glossariul care cuprinde varietate din limba romana straina prin originea sau forma lor, si mai si cele de origine indiana, in 87 editie, Pretiul 12 lei noui.

Gramatica limbii romane, partea I analitica, de Timotei Cipariu, Pretiul 3 lei noui.

Gramatica limbii romane, partea II sintactica, de Timotei Cipariu, Pretiul 3 lei noui.

Operele lui Cornelius Tacitus, traduse de Gabriel Munteanu, Pretiul 6 lei noui.

Comentariile lui Julius Caesar, de bellum gallicum, traduse de C. Coposianu, Pretiul 2 lei noui.

Comentariile lui Julius Caesar, de bellum civile, traduse de J. P. Olariu, anal sub presu, Pretiul prenumeratiune 2 lei noui.

Operele lui C. Crispus Sallustius, Catilina si Jugurtha, traduse de Domestru T. Dobrescu, Pretiul 2 lei noui.

Descriptia Moldaviei, de principele Demostrie Cantemiru, in limba originala latina, cu Charta Moldaviei si cu unu fac-simile alu autorului, Pretiul 4 lei noui.

Descriptio Moldaviei, de principele Demostrie Cantemiru, tradusa dupa textul originalu, cu Charta Moldaviei si cu unu fac-simile alu autorului, Pretiul 4 lei noui.

Istoria Imperiului Ottomanu, de principele Domestru Cantemiru, tradusa dupa textul originalu, Pretiul 8 l. n.

Annalele Societatii academice romane, Tomu I, cuprind deslaturile si lucrurile Societatii in sesiunile anurilor 1867, 1868 si 1869, Pretiul 4 lei noui.

Annalele Societatii academice romane, Tomu II, cuprind vietii, operele si blocul lui Georgiu Stancu, de A. Papin Ilariasu, Pretiul 2 lei noui.

Annalele Societatii academice romane, Tomu III, cuprind deslaturile si lucrurile Societatii in sesiunea anului 1870, si unu studiu asupra poetului A. Doinici, de G. Stancu, apoi scule de donatiune ale lui Zappa si Al. Caza, Pretiul 2 lei noui.

Annalele Societatii academice romane, Tomu IV, cuprind deslaturile si lucrurile Societatii d'in sesiunea anului 1871, si unu studiu asupra vietii lui Georgiu Lazaru, cu ocaz efugiu a acului Romanu nemuritoriu, de P. Polenaru, Pretiul 2.50

Annalele Societatii academice romane, Tomu V, Sectiona I, cuprind deslaturile Societatii d'in sesiunea anului 1871; Sectiona II, cuprind unu studiu asupra muceruntului facut pentru domeniul stiintelor naturale in Romania, de Dr. Anastasiu Veta, si unu studiu asupra chimicului lui Darwin, de G. Borcia, Pretiul 3 lei noui.

Annalele Societatii academice romane, Tomu VI, cuprind deslaturile Societatii d'in sesiunea anului 1873, si unu studiu asupra Campaniei d'in anulul 1444, batalia de la Varna, de G. Borcia, Pretiul 1 leu nou.

Annalele Societatii academice romane, Tomu VII, cuprind deslaturile Societatii d'in sesiunea anului 1874, si unu memoriu asupra portretului domnilor romani, de Domestru Stancu, apoi fragmente d'in istoria regimentului II romanescu macedonia d'in Transilvania, de G. Borcia, Pretiul 3 lei noui.

Annalele Societatii academice romane, Tomu VIII, cuprind deslaturile Societatii d'in sesiunea anului 1875, si unu fragment istoric: *Batalia romanescu in lupta cu reformatismu*, de G. Borcia, Pretiul 1 leu nou.

Annalele Societatii academice romane, Tomu IX, cuprind deslaturile Societatii d'in sesiunea anului 1876, si vietii si activitatea lui Samuil Usanu, Pr. 1. 50

Dictionariu topograficu si statisticu alu Romaniei, de Domestru Prodromu, Pretiul 8 lei

Ecclitricul intre antichite, de J. Heide Radulescu, Pretiul 12 lei noui.

Tentamen criticum in linguam romanecam de A. Treb. Laurianu, Pretiul 1 leu nou 7. 50

Istoria Romanilor, de A. Treb. Laurianu, Pretiul 6 lei noui

Tabula Daciae antiquae, de A. Treb. Laurianu, Pretiul 1 leu nou

Charta Daciae mulierum, de A. Treb. Laurianu, Pretiul 1 leu nou

Magazin istoricu pentru Dacia, in cinci tomuri, Pretiul 30 lei noui.

20

